50460/B

SYDENHAM, T.

THOMÆ
SYDENHAM
MED. DOCT.
AC PRACTICI LONDINENSIS
Celeberrimi
OPERA MEDICA;
in Tomos duos diviſa.

Editio Novissima aliis omnibus quæ præceſſerunt multò emaculatior, & novis Additamentis ditior. Imò Indice Alphabetico locupletiſſimo in locum Elenchi Rerum ſuffecto, utiliſſimè ornata.

TOMUS SECUNDUS.

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. LVII.

318232
WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

CATALOGUS

CONSTITUTIONUM EPIDEMICARUM
hôc Tomô Secundô contentarum, cum GUILHELMI MUSGRAVE de Arthritide Symptomaticâ & Anomalâ Tractatibus.

BErnardini Ramazzini, in Mutinenſi Lycæo Medicinæ Profeſſoris, *Diſſertationes tres*, *de Conſtitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinenſi Civitate & illius Ditione.*

Lucæ Schroeckii, Academ. Cæſar. Leopold. Natur. Curioſor. Præſidis, *Hiſtoria Conſtitutionis Epidemicæ Auguſtanæ*, *anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca*, *anni* 1693. & 1694.

Johannis Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis*, *anni* 1695.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1695.

Michaelis Bernardini Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca*, *anni* 1695.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana*, *anni* 1696.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1696.

Conradi Bertholdi Behrens, *Conſtitutio Epidemica Hildeſienſis*, *anni* 1695. & 1696.

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana*, *annorum* 1697. & 1698.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1697. & 1698.

Sylveſtri Samuelis Anhornii, *Conſtit. Epidem. Sangallenſis*, *anni* 1697.

Caroli Raygeri, *Conſtit. Epidem. Poſonienſis*, *annorum* 1695. 1696. & 1697.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana*, *anni* 1699. & 1700.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1699.

Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis*, *anni* 1699.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitutio Epidemica Tubingenſis &c. anni* 1699. & 1700.

Ambroſii Stegmanni, *Conſtit. Epidem. Mansfeldiaca*, *anni* 1697. & 1698.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1700.

Conſtitutio Epidemica Uratislavienſis, *annorum* 1699. 1700. 1701.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, *anni* 1702.

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana*, *anni* 1701. & *ſequentium.*

Joh. Jacobi Harderi, *Conſtit. Epidem. Baſileenſis*, *anni* 1700. & 1701.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1701.

Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1703.

Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1704.
Guntheri Chriſtophori Schelhameri, *Conſtitutio Epidemica Holſatica*, *anni* 1706.
Marci Gerbezii, *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1709.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1710.
Joh. Georgii Hoyeri, *Conſtitutio Epidemica Mulhuſina*, *anni* 1700.
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitutio Epidemica Tubingenſis anni* 1701.
Ejuſdem, *Schediaſma ad Hiſtoriam Epidemicam*, *anni* 1702.
Johannes Guilhelmus Baierus *de frigore Hyemali*, *anni* 1709.
Bernardinus Ramazzinus *de frigore Hyemali*, *anni* 1709.
Joh. Adami Genſelii, *Conſtitutio Epidemica Inferioris Hungariæ anni* 1711. 1712. & 1713.
Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana*, *anni* 1711. 1712. 1713. 1715. 1716. & 1717.
Marci Gerbezii *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1712.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1713.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1714.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1715.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1716.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1717.
Joſephi Lanzonii *Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis anni* 1715.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis anni* 1716. & 1717.
Dn. D. Caroli Friderici Loew, *de Febre Petechiali ann.* 1683. Poſonii graſſatâ, & cujus deſcriptionem in Adverſariis Paternis repererat, Epiſtola ad Clariſſ. Dn. Franciſc. Frider. Poſſinger, Archiatrum Cæſareum.
Dn. D. Andreæ Loew *Hiſtoria Epidemica Hungariæ*, *annorum* 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. ab ejuſdem filio Dn. D. Carolo Frider. Loew, Perilluſtri Lucæ Schroeckio, Academ. Natur. Curioſ. Præſidi, &c. anno 1726. communicata.
Dn. D. Joſephi Lanzonii *Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis*, *ann.* 1729.
Dn. D. Caroli Frider. Loew, *Hiſtoria Febris Catarrhalis*, *quæ ann.* 1729. *Menſe Novembri & Decembri*, *per Europam Epidemicè graſſata eſt*; *cui accedit Conſtitutio Epidemica anni* 1730.
Dn. D. Caroli Richa *Conſtitutio Epidemica Taurinenſis annorum* 1720. 1721. 1722.
Dn. D. Guilhelmi Muſgrave *de Arthritide Symptomatica*, *Diſſertatio.*
Ejuſdem *de Arthritide Anomalâ*, *ſive Internâ*, *Diſſertatio.*

THOMÆ

SERIES
TRACTATUUM & CAPITUM
TOMI PRIMI.

Observationes Medicæ circa *Morborum Acutorum Hiſtoriam & Curationem.* Pag. 19

SECTIO PRIMA.

Caput I. *De Morbis acutis in genere.* Pag. 19
II. *De Morbis Epidemicis.* 21
III. *Conſtitutio Epidemica Annorum* 1661, 62, 63, 64. *Londini.* 27
IV. *Febris continua hujus Conſtitutionis.* 29
V. *Febres intermittentes.* 46

SECTIO SECUNDA.

Cap. I. *Conſtitutio Epidemica Annorum* 1665. *&* 1666. *Londini.* 62
II. *Febris peſtilentialis & peſtis.* 63

SECTIO TERTIA.

Cap. I. *Conſtitutio Epidemica annorum* 1667, 68. *partim etiam* 69. *Londini.* 78
II. *Variolæ regulares.* 78

III. *Febris continua hujus Conſtitutionis.* Pag. 98

SECTIO QUARTA.

Cap. I. *Conſtitutio Epidemica partis Anni* 1669. *atque integrorum* 70. 71. 72. *Londini.* 104
II. *Cholera Morbus.* 106
III. *Dyſenteria.* 108
IV. *Febris continua hujus Conſtitut.* 116
V. *Morbilli.* 120
VI. *Variolæ anomalæ hujus Conſtitut.* 123
VII. *Colica bilioſa.* 127

SECTIO QUINTA.

Cap. I. *Conſtitutio Epidemica partis Anni* 1673. *atque integrorum* 1674, & 75. 134
II. *Febris continua hujus Conſtitut.* 136
III. *Morbilli.* 143
IV. *Variolæ Anomalæ hujus Conſtitut.* 145
V. *Tuſſes Epidemicæ, cum pleuritide & peripneumonia ſupervenientibus.* 150
VI. *Anacephalæoſis.* 156

SECTIO SEXTA.

Cap. I. *Febres intercurrentes.* 159
II. *Febris Scarlatina.* 162
III. *Pleuritis.* 163
IV. *Peripneumonia notha.* 167
V. *Rheumatiſmus.* 170
VI. *Febris Eryſipelatoſa.* 174
VII. *Angina.* 176
Thomæ Sydenham Epiſtola Reſponſoria *de Morbis Epidemicis* ab Anno 1675. ad Annum 1680. ad Robertum Brady M. D. 180
Thomæ Sydenham Epiſtola Reſponſoria *de Luis Venereæ*

Hiſtoria

Hiſtoria & Curatione ad Henricum Paman, M. D. Pag. 201
Gualteri Harris, *de Lue Venerea, ejuſque origine, natura & curatione*, Diſſertatio. 218
THOMÆ SYDENHAM, Diſſertatio Epiſtolaris ad Guilielmum Cole M. D. *De Obſervationibus nuperis circa Curationem Variolarum Confluentium; nec non de affectione Hyſterica.* 230
Bernardini Ramazzini, *de Contagioſâ Epidemiâ, quæ in Patavino Agro, & totâ ferè Venetâ Ditione, in Boves irrepſit*, Diſſertatio. 285
THOMÆ SYDENHAM, Tractatus *de Podagra & Hydrope.* 300
THOMÆ SYDENHAM *Schedula Monitoria de Novæ febris Ingreſſu.* 350
THOMÆ SYDENHAM, *de Febre Putrida Variolis Confluentibus ſuperveniente.* 374
Davidis Hamilton, *Tractatus de Febre Miliari, ſeu veſiculari: acceſſit Febris miliaris Hiſtoriarum Faſciculus.* 380
THOMÆ SYDENHAM, *de mictu ſanguineo à Calculo Renibus impacto.* 442
Caroli Drelincurtii, *de Calculo Renum & Veſicæ Diſſertatio.* 448
Martini Liſter, *Diſſertatio Medicinalis de Calculo Humano.* 463
THOMÆ SYDENHAM *Proceſſus integri in Morbis ferè omnibus curandis, unà cum graphicâ Symptomatum delineatione, & Tractatulo de Phthiſi nunc primum edito.* 485
Caroli Leigh, *Phthiſiologia Lancaſtrienſis.* 529

THOMÆ SYDENHAM

OPERUM

TOMUS SECUNDUS.

IN primô horum Operum Tomô vidimus, Clariſſimum Autorem noſtrum Conſtitutiones Epidemicas Londinenſes Annor. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. imò ex parte uſque ad annum 1685. magnâ curâ deſcribentem. Utinam alii plures eidem ſtudio incubuiſſent! Hiſtoria morborum ſic minùs manca foret, & iiſdem recurrentibus conſtitutionibus, in ſubſequentibus annis, apertior, ac multò facilior daretur via ad morborum per ea tempora vigentium medelam. Verùm pauci admodum diligentioris obſervationis negotium, non parùm ſanè difficile, in ſe ſuſcipere dignati ſunt; inter quos ſi inſigniores aliquot ſeligeremus, atque hic inſertos traderemus, ut ſic aliquatenus plenior fieret Conſtitutionum Epidemicarum Hiſtoria, Docto Lectori perutile quid nos facturos opinati ſumus. Sunt autem Præclariſſimi illi Obſervatores quos in Scenam jam producimus, Bernardinus Ramazzini; Lucas Schrôckius; Michael Bernardus Valentinus; Johann. Jacob. Harderus; Guſtavus Caſimirus Gahrliep; Conradus Bertholdus Behrens; Rudolphus Jacobus Camerarius; Ambroſius Stegmannus; Medici Uratislavienſes; & aliorum, tum Germanorum, tum Hungarorum, tum Italorum &c. non mediocris numerus.

BERNARDINI RAMAZZINI

in Mutinenſi Lycæo Medicinæ Profeſſoris

DISSERTATIONES TRES

De CONSTITUTIONIBUS Annorum 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. in Mutinenſi Civitate & illius Ditione.

Diſſertatio Prima.

De CONSTITUTIONE Anni 1690.

SOlemnis Aſtrologorum, quos Judiciarios appellant, ferè ubique eſt Conſuetudo, ut cum Annus extremo ſenio confectus eſt, & ad ſui finem properat, illicò ſucceſſuri Anni geneſim in anteceſſum deſcribant, & ex Aſtrorum poſitu illius Indolem, genium, mores, num ſalubris, an inſalubris, num frugifer, an ſterilis futurus ſit, ſuas Ephemerides evulgando prænuntient. Contraria quidem, ſed tutiori methodo mihi viſum eſt incedere, ſiquidem Anni jam exacti naturam, ac temperiem, qui Morbi graſſati fuerint, quæ remedia Praxis ſalutaria deprehenderit, quæ noxia, compendioſè enarrare conſtitui, quod Inſtitutum poſthac ſingulis Annis proſequi mihi in animo eſt, donec Operis filum abrumpat

——— *Mors ultima linea rerum.*

Id autem Ingenuis Profeſſoribus nec injucundum, nec Praxi prorsùs inutile futurum credidi, quando Ars Medica ſolis Obſervationibus ortum ſuum, ac progreſſum debet, majorem quoque in dies habitura, ſi ea quæ in morborum Curationibus nova, & inſolita quotidiè accidunt, accuratiùs obſervarentur. Erit tamen, non ſecùs ac in Aſtrologorum Ephemeridibus, hic quoque Divinationi locus; non enim ea ſolùm quæ hoc Anno apud Noſtrates acciderint, referre ſatis duxi, ſed penſum meum exiſtimavi, ulterius cauſas diſquirere, undenam tam copioſa morborum ſeges in agris noſtris prodierit, ac ſi non philoſophari, ſaltem divinare, quem exitum habitura ſit hæc Epidemica Affectio. In rebus autem abſtruſis, & alta caligine involutis vaticinari quoque humanam imbecillitatem pudere non debet, multòque minus in Arte Medicâ, quando ipſe Divinus Præceptor tradidit, *Medicinam, & Vaticina-*

tio-

tionem eſſe valdè cognatas, *cum ambarum Artium unus ſit Apollo Progenitor.*

II. Exactè perdiſcendam *Temporum Conſtitutionem & quemque morbum*, *& qui morbus ſit bonus*, *& qui periculoſus*, *aut in Conſtitutione aut in morbo*, verba ſunt, immo Oraculum Hippocratis in libro de diebus Judicatoriis; nam ut ibidem ait, *Plerumque Hominis Natura Univerſi poteſtatem non ſuperat.* Nomine autem Univerſi procul dubio Divinus Senex Aëris poteſtatem nobis deſignavit, ex cujus vitio omnes ferè Epidemiales affectus ortum ducunt. Plurimum autem momenti, tum ad prænoſcendos futuros morbos, tum ad eoſdem profligandos, & rectam victus rationem inſtituendam, quæ à morbis vulgaribus Optima Præſervatrix dicitur; plurimum inquam momenti habere, non ſolum præſentem temporum Conſtitutionem, ſed etiam anteactas diligenter obſervare, nemo non videt, cum ex iis, tanquam ex ſua radice, variæ, & inſolentes Aëris alterationes progerminent, quæ modò hanc, modò illam morbi popularis ſpeciem quandoque inferant. Antequam ergò Epidemici Affectus, qui Colonos noſtros, & Ciſpadanæ Regionis humiliorem partem afflixit, deſcriptionem aggrediar, operæ pretium duxi, prægreſſas Conſtitutiones paululum perpendere.

III. Quatuor, aut quinque Annos non vulgaris ſiccitatis in tota penè Italia præceſſiſſe jam ſatis conſtat, quo tempore uberrimus fuit frugum omnium proventus, & ſatis proſpera valetudine in univerſum uti conceſſum fuit; adeò verum deprehenſum eſt vulgatum illud, quòd *in ſiccitatibus omnia ſint ſalubriora.* Anno verò huic præcedenti circa Vernale Aequinoctium ingentes pluviæ cecidere, quæ identidem repetentes totum Veris tempus horridum, & ignavum reddidere. Æſtas ſubſecuta, & ipſa fuit magna ex parte pluvioſa. Circa Solſtitium ſigna Rubiginis in frugibus obſervari cœpta, quæ Rubigo ſenſim augeſcens triticeam ſegetem maximè corripuit, frumenti culmos uſque ad ariſtam maculis veluti ſanguineis adſpergens. Eadem peſtis fabas quoque, ac reliqua legumina obſedit, adeò ut ſpem præconceptam de Anni fertilitate pauci dies eluſerint; ſolabatur tamen Annorum antecedentium fœlix ubertas, ut venturis temporibus proviſa ſufficerent. Sub initium Septembris, ac multò magis ſub Æquinoctium ipſum largiores pluviæ delapſæ, quæ per totum Octobris menſem perſeverarunt, ut Flumina immenſam aquarum vim intrà ſuos aggeres non niſi improbo labore continuerint. Poſtremi duo menſes ferè impluvii fuerunt, & annum 1689. ſatis placidè clauſere. In prædictis Conſtitutionibus non niſi morbi Sporadici obſervati ſunt, nec multa funera Annum infeſtarunt.

IV. Ineunte autem Anno 1690. (quem Rubigalis lues, fruges & quodcunque fructuum genus depaſcẽdo, & Febrium Ilias primò Ruſticanam gentem, mox Urbanam quoque corripiendo, nefaſtum reddidere) Conſtitutio pluvialis poſtliminiò, ſed gravior recurrens, ac ferè continua, omnium animos obnubilavit. Sic hyemem humidam, nimboſam cum exiguo frigore, nivibus vix delapſis illicò tabeſcenti-

bus, ægrè tranſegimus. Martius menſis porrò ſine pluviis præter morem, & magna aëris tranquillitate uſque ad Aequinoctium exactus, animos erexerat, cùm Cœlum denuò omnes quas in ſinu ſuo contineret aquas viſum eſt ſuper nos effudiſſe. Unius Nycthemeri ſpatio aquis oppleta ſunt omnia, ut hæc Civitas Inſulæ ſpecimen præferret. Horret animus Agricolarum calamitates in hac magna eluvione referre, qui

Ducebant remos illic ubi nuper ararant.

Neque id ſolùm viſum eſt in Mutinenſi agro, ſed etiam in Finalenſi, Mirandulano, & Ferrarienſi, qui ſitus pars olim fuit antiquæ Vallis Paduſæ, in quam omnia Flumina ex Appennino deſcendentia, à Placentina Urbe uſq; ad Adriaticum Mare, Strabone teſte exonerabantur, antequam ſtructis aggeribus Padum ſubire cogerentur; quare in his locis ad longum tempus ſtagnârunt aquæ, non admittente Pado ad ſatietatem pleno, non ſolum circumjacentes aquas, ſed per Scultennam, & Gabellum proprias aquas in agros noſtros eructante. Perſtitit deinde eadem pluvioſa Conſtitutio non ſolum toto Veris tempore, ſed per totam ferè Æſtatem, ut nulla penè dies ſine pluvia viſa fuerit. Hinc factum, quod unà cum pluviis flante ut plurimùm Boreâ, nulla unquam Æſtas noſtro in hoc Climate extiterit, in qua remiſſior fuerit caliditas, ut patuit ex Thermometris; unde nunquam ſerior fuit frugum maturitas, meſſe Julio menſe peracta. In Barometris quoque obſervatum eſt multò clariorem quàm alias fuiſſe Mercurium, Aëre craſſo, & nebuloſo exiſtente. Cicadæ hoc anno ut plurimùm aphonæ obſervatæ ſunt, illarum loco per totam ferè Æſtatem coaxantibus Ranis; ſic pro Vere hyemem, & pro Æſtate Ver ſortiti fuimus.

V. Nullus Annus in his Regionibus piſculentior unquam fuit, quare cum Piſces ubique pretio viliſſimo proſtarent, plebs Urbana hoc alimenti genere familiariter uſa eſt, multoque magis plebs Agreſtis, quæ facili negotio propriis in agris, & in ipſis laribus piſces captabat, *Neptuno pro Cerere victum ſubminiſtrante*, ut de Ichthyophagis ſcripſit Diodorus Siculus, donec ſuper cibo iſto leviſſimo nauſeante ruſticano ſtomacho, ſicut olim gens Hebræa in Deſerto, Allia, & Cœpas appeterent. Ab amico Mercatore fide digno, qui Mantuanum agrum hiſce temporibus peragravit, ut Sericum emeret, accepi, Ruſticos illos ægrotis ſuis febricitantibus, & nauſeabundis Allia, & Cœpas coctas pro ferculo præbuiſſe, quod cùm in aliquibus fœliciter ceſſiſſet, paſſim exinde hoc remedii genus, tanquam Elixir proprietatis, quo mirificè recreabantur, valdè ex uſu fuit.

VI. Sub initium Junii denuò, ſicut Anno ante acto, apparuere ſigna Rubiginis. Vim Rubigalis morbi prima perſenſit Morus, nec illi quicquam profuit ipſius Prudentia, cujus Symbolum in cenſu Plantarum audit. Mox eadem Rubigo, peſſimus omnium frugum morbus, & paulatim augeſcens, Frumenta, & omnium legumina, ſed præſertim Fabas, occupavit, neque ſolùm in locis humilioribus, ubi computruerant aquæ, ſed etiam in editioribus, ut ſupra Viam Æmiliam, & in ipſis Collibus. Luctuoſum ſanè, ac deplorandum ſpectaculum omnium oculis fuit, campos circumquaque non

vi-

virentes, ſed atratos, & fuliginoſos intueri; ſicut enim Anno huic præcedenti hæc lues rubro colore fruges infecerat, ita hoc Anno, *non Creta, ſed Carbone notando*, eaſdem magna atredine reſperſerat. Sic frumentatio peſſum ivit, Frumento partim à Rubigine abſumpto, partim ob aquarum colluviem in Lolium converſo. Sed neque Plantarum fructibus, qui Æſtatis principio, vel ſub Opora matureſcunt, peſtis hæc pepercit. Nunquam in tota Eſtenſi Ditione Uvarum, ſicuti rerum omnium maximè ferace, parcior fuit Vindemia, botris ab eadem peſte paulatim exeſis. Nucibus tantum, quarum præter morem ante actis annis magna penuria fuerat, hæc Rubigalis lues non nocuit. At neque hortenſis familia vim hujus morbi cuncta depaſcentis effugit, nam Olera ferè omnia ſydereo veluti afflatu uſtulata ſunt, adjecta quoque altera clades, nam Erucæ, & Bruchi hortos omnes depopulati ſunt, nudis Stolonibus relictis. Melonum, ſicuti & reliquorum fructuum, magna fatuitas, ut & ipſa Animalia illorum eſum quandoque reſpuerent.

VII. Vix riſum forſan tenebit aliquis, quòd res tam minutas adeò curioſè perſequar; at is ſciat quòd magnarum calamitatum non raro exigua ſunt ſigna, &

Sæpe exiguus mus
Augurium tibi triſte dabit.

Quemadmodum in re Nauticâ ex levi nebula magnæ tempeſtatis ſigna captantur, ita & in re Medicâ ab exilibus indiciis magni morbi impendentes non rarò prævidentur, quarè Hippocrates: *Nihil negligere*. Sic non immeritò Cleombrotus apud Plutarchum, Demetrium dicentem, ridiculũ eſſe ex rebus minutis de grandibus facere indicium, arguebat his verbis. *Artem Medicam peſtilentem æſtatem ex aranearum frequentia prænunciare, atque ex foliis ficulneis, quando Vere Cornicis pedem referunt. quis confitebitur qui res puſillas ſtatuat veſtigia non eſſe magnarum?*

VIII. Pluvioſam Conſtitutionem quæ ab anni principio uſque ad totum Julii menſem obſtinatè perſtiterat, magna poſtmodum ſiccitas per duos ferè integros menſes excepit; hujuſmodi tamen ſiccitatem non multa caliditas comitata eſt, & qualis cæteris Annis apud nos perſentiri ſolet, præſertim cum *Procyon furit*,

Sole dies referente ſiccos.

Poſt æquinoctium verò cœperunt denuò apparere pluviæ, ad quarum primum adſpectum nemo non expavit, fuere tamen valdè moderatæ, & quantum ſufficerent ad terram ſtrigoſam, ac veluti ſaxeam ob prægreſſam ſiccitatem emolliendam, adeò ut Colonorum votis pro deſiderata frumenti ſatione reſponderit. Ultimi duo menſes, ſicuti priori anno cum perpetua ferè ſerenitate, & modico frigore, quantum prima pars hyemis poſtulabat, Anni curſum abſolverunt.

IX. Hæc itaque fuit hujus Anni Conſtitutio, omnium non ſolum Vegetabilium, ſed etiam Animantium naturæ, ut modò videbimus, valdè infeſta. Quamvis ergo hyems adeò intempeſtiva fuerit, nihil tamen contigiſſe ſcio, quod ad Medicam lancem trutinari debeat, neque id mirum, nam tunc temporis cudebantur morbi ſuo tempore, & loco erupturi. Epide-

demicos Affectus, non præſentium Conſtitutionum, ſed præcedentium eſſe productum, & ſobolem ſcitè annotarunt Montanus, & Valleſius, duo clariſſima Medicinæ lumina, idque apertis verbis ipſe quoque Hippocrates aſſeruit. *Cum fieret autem*, inquit ille, *totus annus humidus, & frigidus, & Borealis, per hyemem quidem ſaluberiter degebant maxima ex parte, ante Ver autem multi quidem degebant morbidè.* Succedente itaque Verno tempore, ac circa medium Aprilis menſem magna febrium ſeges in Mutinenſi agro intra Viam Æmiliam, aliiſque proximis locis, ubi diù ſtagnârant aquæ; ex improviſo caput extulit. Tertianæ omnes intermittentes ab initio fuerunt, & neminem novi, qui in principio hujus Epidemici affectus alio febris genere tentatus fuerit. Indiſcriminatim Ruricolæ omnes, cujuſcunque ſexus, ætatis, temperamenti, vitæ generis, corripiebantur, cum magno horrore, frigore, & tremore, interdum quoque vomitione accedebant hæ Febres; copioſi quidem ſudores in principio hujus Epidemici Affectus ipſas comitabantur, qui poſteà in morbi progreſſu remittebant; pauci integrè judicati ſunt, ſed omnes ferè, qui evaſiſſe videbantur, experti ſunt recidivas; neminem tamen hujuſmodi Febrium genus licet tàm populariter graſſatæ fuerint, quod ſciam, ſuſtulit. Multoties accidit, ut cum in die intermiſſionis celebraretur phlebotomia, eadem die Febris corriperet, & de ſimplici Tertiana duplex fieret. Nec id ſolum Ruri obſervatum eſt, ſed etiam in Oppidis, & in hac Civitate, cum eodem tempore Oppidani quoque & Plebs Urbana iiſdem Tertianis febribus intermittentibus exercerentur, ſed longè inferiori numero, ac gens Ruſticana.

X. Perſeverârunt itaque hujuſmodi Febres per totum Veris tempus, cum ejuſmodi typo; accedente verò Æſtate, in duplices Tertianas omnes converſæ, & quæ de novo acceſſerunt, hujuſmodi typum ſervârunt. Duplici Tertiana igitur omnes fere Agricolæ eodem tempore laborârunt, quæ quidem ut plurimum intermittens erat, ſed valdè protracta, ut paucæ horæ pro apyrexia numerarentur. Veſpere ut plurimum exacerbabantur, illas ſtipante magno Symptomatum ſatellitio, veluti vomitione, anxietate, capitis dolore, vertigine; in nonnullis ſtupiditate, in aliis mentis emotione; quod autem non rarò mihi obſervatum eſt, magna erat virium nocturna proſtratio, ac interdum cum aſphyxia, ut proximi Silicernio viderentur, manè cuncta hæc remittebant oriente Sole, ad cujus matutinos radios, è lectulis exſurgentes ſe exponebant, ac vitales ſpiritus ex inexhauſto illo luminis, & caloris Fonte veluti potabant. Cùm hôc Annô curioſiùs ruſticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuerim, non ſemel admiratus ſum, quo modo Aegri, qui tota nocte cum Morte luctabant, manè ſub Porticibus, velut Angues ad Solem cutem curantes, erecti ſtarent, ac tantum virium iis ſuperfuiſſet, ut campos etiam peragrarent; perſtitit tamen in omnibus ſatis commoda cibi appetentia, quin perſæpè non paucos audivi de nimis parca alimonia conquerentes,

tes; ac revera hujuſmodi Febres, quantum obſervare licuit, fuere magis famelicæ, quàm ſiticuloſæ.

XI. Verminatio nunquam aliàs major fuit, nec ſolum in Pueris, ſed etiam in provectioris ætatis hominibus. Memini me vidiſſe Ruſticum quendam annorum circiter 40. ſub Porticu ad Solem ex Febris acceſſu rigentem, atque unà valdè ſingultientem, à quo cum ſciſcitatus eſſem, num Vermes rejeciſſet, ac ille reſpondiſſet, ſe aliquot Vermes inferiùs, ac ſuperiùs dejeciſſe, Singultum, à cujus moleſtia ſe potiſſimùm liberari inſtabat, à Vermibus ſtomachum laceſſantibus fieri aſſerui; cùm autem fortè pulverem Chinæ-Chinæ ſibi à Medico Forenſi præſcriptum in promtu haberet, permiſi ut illum aſſumeret. Siluit pertinax Singultus unà cum febre, quæ tamen paucis poſt diebus rediit, ſed ſine tàm moleſto Symptomate. Aliàs poſteà expertus ſum hujuſmodi remedii genus in lumbricis puerorum enecandis, quod mihi feliciter ceſſit.

XII. Sanguis, qui in hac Conſtitutione ſecta Vena educebatur, ut plurimùm craſſus, & ſubpallidus apparuit; in non nullis etiam Icterodes obſervabatur, quamvis exteriùs in Corpore ſimilis color non floreret. Alvi excrementa in omnibus ferè febricitantibus craſſa erant, & compacta. Quæ per os rejiciebantur ſubacida potiùs erant, quàm amara. Urinæ ut plurimum craſſæ, ac turbidæ multumque lateritii ſedimenti habentes reddebantur, ac perſæpè in febribus, in quibus nulla erat cacoethiæ ſuſpicio; Hypochondria in omnibus dura, ac diſtenta.

XIII. Quibuſdam, poſtquam illos hujuſmodi tertianæ febres diù exercuiſſent, apparuere Parotides, quæ ut plurimùm ſuppurabant, at neque hoc pacto contumaciſſimæ febres ſummovebantur. Curavi Mulierem utero gerentem, quæ, cùm per integrum Septembris Menſem febricitaſſet, oborta Parotide, ac feliciter ſuppurata, & ad longum tempus perpurgata, nondum tamen, cum jam Anni finis imminet, à febre immunis eſt; adeò contumax, ac penè indomabilis erat fomes, cui hærebant hæ febres. Cæterùm nunquam viſæ contumaciores febres ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum induſtriam eluderent; ſiquidem nec repetitæ phlebotomiæ, nec purgationes, nec mille alexipharmaca, quæ pleno gutture tanquam manus Deorum Receptariorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere. Immò obſervatum, citiùs ac tutiùs reſtitutos, quibus nec ſanguis ductus, nec purgantia exhibita, nec ullum aliud remedii genus adminiſtratum, toto ſalutis negotio Naturæ morborum Medicatrici commiſſo. Feliciùs tamen ceſſit, quibus purgationes, & vomitiones præſcriptæ, quàm quibus pluries ſecta eſt Vena; ii namque in deterius ſemper labebantur. Vidi pauperem Agricolam à duplici tertiana ad longum tempus conflictatum, & jam in magno diſcrimine verſantem, cui nec detractus fuerat ſanguis, nec ullum aliud remedii genus adhibitum, ſolo Vini generoſi potu, meo conſilio propinati, feliciter convaluiſſe; ſic multos alios novi hoc ſolo cardiaco reſtitutos, aquæ uſu, ac cæteris remediis ablegatis.

XIV. Cum

XIV. Cum autem hujuſmodi Tertianæ febres non ſolùm Colonos, ſed etiam Oppidorum majorum, & Urbium Incolas, ſi non tam populariter, ſaltem eadem contumacia fatigarent, ac uſu potiùs remediorum exaſperarentur, quàm miteſcerent, mihi viſum eſt hoc Anno apud nos contigiſſe id quod apud Plutarchum legimus in libro de Oraculorum defectu, quod nempe in hac Conſtitutione, quædam Medicæ Artis Oracula obmutuerint, dum cauſam ignorarent, quare præconceptæ opinioni de magna medicamentorum ſupra morbos quoſcumque poteſtate, Tertianæ febres intermittentes, ut plurimum citra malignitatis ſuſpicionem, minimè auſcultarent; quarè locum habuit Virgilianum illud:

—— ceſſere Magiſtri,
Phillyrides Chiron, Amptaoniuſque Melampus.

XV. Major itaque pars Medentium apud Noſtrates, ut vulgi calumniis, & aſſiduis ægrorum querimoniis ſe ſubducerent, in hac Tempeſtate ad Peruviani Corticis ſacram Anchoram confugêre, at parum proſperè; nam in periculoſiores ſcopulos ægrotantes ſuos perſæpè deduxere. Uſu febrifugi per aliquot dies equidem ſub doloſo cinere latebat ignis, verùm poſtliminiò violentior recandeſcebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus ægrotantium magis, quàm propriæ ambitioni conſultum volebant, *Nabant ſine Cortice.*

XVI. Hoc itaque tempore proceſſit Febrilis acies per totam Æſtatem, ac totum Autumnum, Rura, & Oppida infeſtando, fruſtrà *Quartanam ſperantibus ægris*, & intervallum aliquod à quotidianis paroxyſmis expectantibus; nam pauci hoc Anno viſi ſunt Quartanarii; ſicuti nec obſervare contigit Synochas ullas, vel Febres ardentes, ſed ſolùm Tertianas, quæ quidem ſub finem Autumni, & prima parte Hyemis rariores fuere, ſed graviores, intermittentes quidem in principio, ſed quæ tandem in continuas, & lentas migrarent, ut plurimùm cum ſolita periodo circa Veſperas Ægris horreſcentibus.

XVII. Febrili huic Exercitui, qui ſtativa caſtra poſuerat inter Padum, & Viam Aemiliam, quam tranſgredi auſus non eſt, (cum in toto illo tractu, qui Colles, & hanc Viam interjacet, inculpata Valetudine. & ſecura ruſticatione uti conceſſum fuerit) multi alii Morbi junxere ſe comites, qui ſporadicè vagantes multas prædas agebant ut Alvi profluvia, Icteri, Apoplexiæ, Hydropes, Catarrhi præfocativi, aliique Affectus. Qui Dyſenteria hoc Anno laborârunt citiùs, ac fœliciùs evaſere, quàm qui Diarrhœa.

XVIII. Vim hujus Conſtitutionis Viri robuſtiores, & adulti facilius tolerarunt, minùs Fœminæ, ac Pueri, quorum qui infra trimatum erant, ferè omnes periere. In ſolo Finalis Oppido plus quàm tercentum Pueros referunt extinctos, ut ex ejuſdem Oppidi Necrologio conſtat. Magna quoque fuit Infantilis ſtrages in Mirandulano agro, & Novellarienſi. Ad dies aliquot febriles paroxyſmos tolerabant, poſtmodùm fiebant Icterici, ac paulò poſt Epilepticis inſultibus correpti occumbebant. Cæterùm præ multitudine hominum decumbentium pauci ſunt extincti,

ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quàm ex Febris vehementia ſuccubuere; qui tamen fuere ſuperſtites magna ex parte facti ſunt Icterici, Lienoſi, & Cachectici.

XIX. Vim hujus malè moratæ Conſtitutionis experta quoque ſunt cujuſcunque generis Animalia, quæ in magno numero interiere; ſicut autem in ea quam deſcribit Silius Italicus, quæ ſicca fuit, & præfervida, *Vim primi ſenſere Canes*, ita in hac frigida, & præhumida clades Pecudum fuit, quibus, poſtquàm per dies aliquot ægrotaſſent, veluti per criſim apparebant Variolæ in capite, & collo, ac plerumque ab iiſdem excœcabantur; ſic quæ ex vehementia morbi non perierant, tandem ex inedia contabeſcebant. Sues quoque turmatim ſuffocati moriebantur. Vidit etiam perſæpe infœlix Arator concidere

Inter opus Tauros, medioque recumbere ſulco.

Nunquam parciùs nobis mellificarunt Apes, vel propriis in ſedibus extinctæ, vel aliò migrantes; Bombyces quoque initio quidem catervatim peribant, qui verò ſuperſtites fuere in ipſo Opificio ſemianimes, & ignavi concidebant. Nimius eſſem ſi cuncta ſingillatim recenſere vellem. Extiſpicium aliquod, Pecudum præcipuè, quarum major fuit ſtrages, identidem celebrare, ac hariolari quænam eſſet talium morborum cauſa, non abs re fuiſſet, ſi per tempus licuiſſet.

XX. Scio non defuturos qui me coarguant, quòd ad Veterinariam tranſgrediar; oblatrent quantum velint, quòd talia obſervare Medicam Artem profitenti indecorum nequaquam crediderim. Egit id Medicorum Maximus, quem pon puduit ſcrutari, quare Bobus faciliùs quàm cæteris Animalibus excidant femora, hæc autem ſunt illius verba, nemini, quod ſciam, obſervata. *Bobus tunc magis excidunt femora, cum tenuiſſimi exiſtunt, fiunt autem tenuiſſimi Boves ad finem hyemis. Tunc etiam maximè luxantur, ſi tamen, & hujuſmodi quiddam in Medicina ſcribere convenit. Verùm convenit utique.* Atqui ſi celebriores Anatomici tot ſectiones, tot experimenta per mortes Brutorum agunt, ut Anatomiam in hoc genere comparatam, quam in Medicina deſiderari dictum erat Sapientiſſimi Baconis, jam habeamus, cur non licebit quoque illorum morboſos affectus obſervare? Quin Medico Chirurgo licere interdum abſque Artis dedecore Beſtiis mederi, oſtendit Eruditiſſimus Vir Carolus Patinus in ſua elegantiſſima Oratione in Archi-Lycæo Patavino Anno 1682. habita.

XXI. Atque hæc ſunt quæ in morbida hujus Anni Conſtitutione magna ex parte ipſemet obſervavi, & quæ ab ingenuis Profeſſoribus, & fidis Amicis mihi communicata ſunt, quæ quidem referre prout obvenerint, non magni negotii eſt, at illorum cauſas rimari, ac in medium proferre, quæ Jatroſophorum, & Eruditorum hominum palato ſapiant, hoc opus; audendum tamen pro viribus, ac

—— *Tentanda via eſt, quâ me quoque poſſim*
Tollere humo. ——

XXII. Communes morbos, quos Populares, & Epidemicos appellant, à

Communibus cauſis progigni extra omnem controverſiæ aleam eſt; Communes autem cauſæ ſunt potiſſimum Aër nobis circumfluus, (aliundè tamen, ſive ex ſuperioribus, ſive ex inferioribus infectus) Communia Alimenta mali ſucci, & Aquæ corruptæ. Ex his omnibus, ſed promptiùs ab Aëre, tanquam è communiſſimo Fonte è quo nemo non potare cogitur, Morbos quoſdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter eſt conſenſus. Ad hanc verò noſtram Ruralem Epidemiam excitandam in unum conveniſſe & Aërem vitiatum, & prava Alimenta ingeſta, fas eſt arbitrari. Primum quidem locum Aëri à ſua naturali temperie non ſolum ſecundum Anni tempora recedendi, ſed particulis humanæ naturæ incongruis ad ſatietatem pleno, concedendum putârim; ſecundum autem locum pravis Alimentis, & Aquis vitiatis. Quamvis autem de Miaſmate Contagioſo aliqua poſſet eſſe ſuſpicio, dum uno in aliqua familia à Febre correpto, cæteri paulò poſt ex eadem Febre decumberent, id tamen potius in communem Diatheſim ad maturitatem eodem tempore evectam, non ſecùs ac cum Autumno frûctus eodem tempore matureſcunt, referendum duxerim, quàm in effluvium aliquod contagioſum, quod è primo ægrotante expirans cæteros afficeret.

XXIII. Quanti autem referat ad bonam Valetudinem in Aëre puro & à fœdis exhalationibus maximè remoto degere, nemo non novit; nam ſicuti Piſces fœliciùs degunt, ac eſca ſalubrior ſunt, ſi in aqua pura, ac ſincera vivant, ſecùs verò ſi in aqua fœda, & corrupta; ita homines fœliciorem vitam, ac longæviorem ducunt, ſi Aër ſincerus ſit, ſecus autem ſi craſſus, & nebuloſus; Nec abs re vulgatum dictum illud, quod tales ſint Corporis noſtri humores, ac ſpiritus, qualis ſit Aër; hinc iis in lòcis ubi Aër tenuior eſt ac defæcatior, vividiora, & acutiora ingenia florere ſolent, ubi verò craſſior, hebetiora, ac ſtolidiora, quare Bœotii, & Batavi antiquitùs malè audiebant, unde Horatius:

Bœotum in craſſo jurares aëre natum.

XXIV. Non vacat hìc diſquirere, quare ad Vitam perennandam adeò neceſſarius ſit Aëris uſus, quomodò in Vaſcula Pulmonum ſe inſinuet, quid in maſſa ſanguinea efficiat, dum illi permiſcetur; circà id inſudârunt Doctiſſimi Viri, ac ultimò Ettmullerus in elegantiſſima ſua Diſſertatione de Abſtruſo Reſpirationis negotio; ſolummodò circa illa examinanda immorabor, quæ inſignem Aëri mutationem inferre poſſunt, ac illum à ſua naturali mediocritate dejicere. Certum eſt enim, quod ſi Aër Reſpirationi idoneus eſſe debet, & conſequenter ad vitalia munera, neceſſe eſt, ut quandam ſervet mediocritatem, ut neque ſupra modum craſſus ſit, nec nimis tenuis, nam ſi tenuior ſit, ac rarior quàm par eſt, Reſpirationi inidoneus evadit, ut Machina Boyliana ſatis evincit, ac teſtantur qui in editiſſimis Montibus difficiliorem experti ſunt Reſpirationem, quàm in imis Vallibus, id annotaete Thomâ Corneliô; ſi verò craſſior ſit, & ad ſaturitatem Vaporibus, & exhalationibus oppletus,

ad

ad Reſpirationis munus obeundum minimè aptus eſt, immò ſuffocationis periculum infert, ut ex eadem Machina Pneumatica patet, & Metallorum foſſores in fodinis ſæpenumero experiuntur, qua de cauſa Hippocrates *Somnum in frigore cooperto*, ut ipſe ait, commendabat, nimirum, ut Valeſius, & Ballonius interpretantur, dormiendum eſſe in amplo Conclavi, ſed corpore ſtragulis benè contecto, qua ratione facilior eſt anhelitus, nec à frigido Aëre partes ſentientes pungente interturbatur ſomnus.

XXV. Notabiles autem in Aëre alterationes, (non de iis loquor, quæ ſecundum Naturæ leges, & varia Anni tempora ex neceſſitate fiunt, ſed de intempeſtivis) Venti potiſſimùm, & imbres copioſi efficiunt: Solares enim radii, ob æqualem Solis ad noſtrum Verticem acceſſum, Aërem ſemper æqualiter calefacerent, ſi is aliundè alterationem non ſuſciperet. Haud ſecùs Terræ exhalationes, ex paludibus, & ſtagnis, ſeù nimis uliginoſo ſolo eundem non raro contaminant. In noſtro verò Aërem à copioſis imbribus, & lutulenta Conſtitutione vitiatum fuiſſe exiſtimandum eſt, ſicuti etiam à Ventis Borealibus intempeſtivum redditum, qui cum Verno tempore, ac per totam ferè Æſtatem nunquam ſiluiſſent, Solarium radiorum vim hebetando, Vaporum à leni calore elevatorum diſcuſſionem prohibuerint, & volatiles Spiritus, quos in ſuo ad noſtrum Verticem acceſſu Sol quaquaverſum diffundit, versùs Auſtralem plagam retro pulerint. Ex quo factum, ut iis in locis, ubi ſtatariæ fuerant Aquæ, Aër circa Veris principium tepeſcens, multos vapores, & tetras exhalationes in ſinu ſuo exceperit; Aër verò ſic pollutus, ac partibus volatilibus, quæ à Sole promanant, ulteriùs deſtitutus, dum intra Corpora eorum qui his in locis degebant admitteretur, totius maſſæ ſanguineæ craſim, & cæterorum fluidorum ſyſtaſim naturalem perturbârit.

XXVI. Reor itaque à naturali ſuæ dulcedinis, & fluiditatis ſtatu, maſſam ſanguineam deſciviſſe, & craſſiorem conſiſtentiam, quàm par eſt, acquiſiviſſe; ſicuti, & proportionem ablatam inter Bilem, & ſuccum Pancreaticum, illa quidem languidiori, hoc fortiori reddito. E Cœlo potiſſimùm Volatiles Spiritus in Terram defluere, è Terra verò utpotè ſuccis mineralibus referta continuò acidas particulas ſursùm efferri, ingenioſum eſt clariſſimi Sylvii excogitatum, ſed rationibus, & experimentis confirmatum. Quare cùm in hujus Anni pluvioſa, & frigida Conſtitutione Aër partium volatilium, & ſpirituoſarum magna penuria laboraret, aliaque ex parte acidis particulis è terra lutulenta, ac veluti fermentata elevatis maximè abundaret, mirum non eſt, ſi poſtmodum intrà Vitæ hoſpitia exceptus talem diatheſim induxerit, è qua tam magna febrium propago emanârit. Acidam verò dyſcraſiam potiùs, quàm bilioſam, & alcalinam in univerſum prævaluiſſe, duo potiſſimum evincunt, primum, quòd hoc Anno in tàm ampla Febrium ſegete nullam Synochum, nullam Febrem ardentem obſervare contigerit, alterum, quòd hujuſmodi Febres, ut plurimum, veluti ſuperiùs annotavimus,

potius famelicæ fuerint, quàm ſiticuloſæ.

Nec miretur quiſpiam, quòd Tertianæ febris naturam ex prædominio Acidæ Mineræ potiùs deducam, quàm Alcalinæ, qualis cenſetur Bilioſus humor, nam ex quanam materia, quæſo, in hac Conſtitutione tàm horrida, procelloſa, ac media Æſtate frigida, poſt uſum ciborum pituitoſi ſucci, ex quanam materia, inquam, tanta bilis copia gigni debuit, quæ ſufficeret ad procreandam tam numeroſam Febrium ſobolem, ac illam tamdiù alendam? Nec deſunt Profeſſores celeberrimi, qui ab hoc non multum diſſentiunt, inter quos Ettmullerus, qui pro cauſa proxima Tertianæ febris intermittentis ſtatuit fermentum ſalino-acidum, in legitimis quidem magis volatile, & activum, minus autem volatile, & ſubjecto viſcido irretitum in nothis.

XXVII. Præter Aëris malam Conſtitutionem, tanquam hujus Epidemici Affectus communiſſimam cauſam, aliæ quoque, nec parvi momenti in idem conſpirârunt, ſcilicet ut humores ad acidam dyſcraſiam diſponerent; nimirùm prava alimenta ingeſta, ut fructus horæi à rubigali lue vitiati, nimia Piſcium ingurgitatio, edulii genus noſtris Agricolis inſolens, in quorum ſtomacho cibis fortioribus aſſueto facilè putreſcebat, hoc eſt facilè aceſcebat, cum nullo evidentiori ſigno putreſcentia ſe prodat, quàm per acorem; his addi poſſunt Puteales aquæ ex nimia illuvione cœnoſæ, & ſemiputridæ, ac denique Boreales Venti, qui Acidi nitroſi Promuscondus appellantur. Ex his itaque Communibus Cauſis, ceù Fontibus, harum Febrium originem probabilius, quàm à quacumque alia deduxerim; neque enim ad cœleſtes influxus recurrendum, quaſi Aſtra maligniori lumine Ruſticanam gentem potiùs, quàm Urbanam, veluti innocentiorem adſpicerent, cum præter id, improbabile ſit, quòd cœleſtes influxus tam arcto ſpatio potuerint circumſcribi, ſicuti neque ſubterraneæ exhalationes culpari poterant, cum Terræ motus nullus præceſſerit, neque in hac noſtra magna Planitie Ciſpadana, & Tranſpadana extent Antra, & Terræ hiatus Charonei, à quibus pernicioſa effluvia poſſent erumpere, & Aërem inquinare.

XXVIII. Quod ſpectat ad Cauſam internam, quam Conjunctam appellant, hæc non niſi ad craſſam, & viſcidam pituitam, cui acidum fermentum hæreret, referenda erat, vel ſtabulantem in ſtomacho, ut placet Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obſtruentem, ut ſtatuit Sylvius, quæ materia in Venas transfuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta febrilem efferveſcentiam excitaret; ut ut enim cruoris maſſa effœta ſit, & vapida, ſemper tamen aliquid oleoſi, & ſulphurei continet, quod ad flammulam vitalem alendam ſufficiat. Focus itaque febrilis hoſpitabatur extra Vaſa ſanguinea, quemadmodum in febribus omnibus periodicis, cum alioquin perdifficile ſit Intermittentes febres ab iis quæ verè Continuæ ſunt diſtinguere, cujuſmodi Febres Ignis nomine Divinus Præceptor inſignire conſuevit, ut ex variis hiſtoriis in libris Epidemicorum videre eſt. Non enim concipi poteſt, aiebat ſcientiſſimus

ſimus Carteſius, quænam poſſit eſſe Circuitus cauſa, niſi materia quædam quæ maturatione indigeat, antequam maſſæ ſanguineæ miſceatur, quæ per venas ad Cor delata potis eſt tot excitare turbas, & febrilem tempeſtatem ciere, quæ non alio pacto ſedetur, quàm eadem hoſtili materia ſub forma ſudoris per corporis ambitum diſcuſſa, vel per Urinarias vias ablegata.

XXIX. Rarum quidem eſſe, quòd Tertianæ febres Epidemicè ex Aëris vitio obſerventur, ait Doctiſſimus Ettmullerus, ac revera Febres, quæ alicujus pravi Seminii in Aëre latentis ſoboles ſunt, nullum certum ordinem ſervare ſolent, multòque rarius eſt, quod ſint de genere Intermittentium: hoc Anno tamen hujuſmodi febrium genus in hiſce Regionibus populariter graſſatum fuiſſe, tàm Ruri, quàm in Oppidis (quamvis poſteà ob diuturnitatem in continuas, & lentas migrarent) ſat perſpectum eſt. Haud abſimilem Conſtitutionem, quæ in Anglia Anno 1658. ac magis per Rura, & Pagos, quàm per Oppida, & Urbes deſæviit, Doctiſſimus Willis in ſuo Tractatu de Febribus deſcribit; ſuæ tamen Febrilis Epidemiæ originem, & cauſam procatarcticam non Aëris vitium Vir ille Peritiſſimus refert, ſed potiùs in prægreſſam Conſtitutionem nimis æſtuoſam, & illi Climati inſolentem; Febrem Tertianam intermittentem Epidemiam obſervavit quoque Celeberrimus Bartholinus Hafniæ, anno 1652. ſed & ipſe illius cauſam calidiſſimæ, & ſicciſſimæ Æſtati, præter morem, & conſuetudinem illius Cœli adſcribit; hanc verò noſtram Ruralem Epidemiam lubet referre in Conſtitutionem præhumidam, ac frigidam, huic Cœlo inſolitam, ac ſimul in Aërem ob cœnoſam colluviem vitiatum. Si enim hujus Epidemici Affectus cauſa eſſet ex totius Anni intempeſtiva Conſtitutione, quæ frigida, & procelloſa toti penè Italiæ communis fuit, non ſatis conſtat, quare hic popularis morbus, in humilioribus tantum locis, ac ubi ſtagnarint aquæ, ſedem fixerit, & non ampliora ſpatia occupârit; cùm tamen Incolæ cæterarum regionum quæ ab hujuſmodi atmoſphæra remotiores erant, (ut totus tractus ſupra Viam Æmiliam verſus Colles) nunquam aliàs à Febribus magis ſecuros ſe vixiſſe meminerint.

XXX. Qua de cauſa porrò, à Conſtitutionibus tantæ ſiccitatis, quales, ut dixi, ad plures Annos experti fuimus, ad Conſtitutionem imbrium adeò feracem talis factus fuerit tranſitus, certè hìc mihi *hæret aqua*, ut dici ſolet, & ad hanc Veritatem eruendam *Delio natatore* opus eſſet. Nullus profectò Aſtrologorum, qui ex imaginariis Aſtrorum configurationibus futuros rerum eventus prædici poſſe exiſtimant, tàm magnam illuvionem prædixit, neque poſtquam facta eſt, rationem ullam attulit, cur ita fieri deberet. Sint utique Aſtrorum in hæc inferiora Influxus, quos velle negare magnæ dementiæ eſſet, at modus quo agant, id omninò indeprehenſibile eſt. Rectè quidem Ptolomæus in libro qui *Aliarba* inſcribitur, Stellarum effectus incertos eſſe, & varios pronunciavit, quoniam incertum eſt qua ratione materia ſubjecta influxum recipiat. Obſervan-

vandas quidem magnas Temporum mutationes, Æquinoctia ſcilicet, & Solſtitia, ut in illis *neque medicamenta exhibeam, neque uramus, neque ſecemus*, pluribus in locis monuit Hipp. ſicuti etiam conſiderandos exortus Canis, Arcturi, & Pleiadum occaſum, nam ut idem ait, *morbi his maximè diebus judicantur, alii perimunt, aut in ſpeciem aliam tranſmutantur*; quare verò tàm magnæ alterationes, tum in magno, tum in parvo Mundo dictis temporibus fiant, ſcrutari velle, id eſſet merè divinare. Satis ſit igitur quoad rem noſtram, quòd hoc Anno tam magna, & inſolita aquarum inundatio morboſam hanc Conſtitutionem invexerit, contrario prorſus modo, quo in Ægypto votiva Nili inundatio, miraculi ad inſtar, ſolet peſtem abigere, quamvis Alpinus mutationem illam Aëris in ſalubriorem ſtatum ad Nili incrementum ſubſequentem in Eteſias videatur potiùs referre, quæ tunc temporis, Sole ſignum Cancri ſubeunte, & ſeptentrionali plaga fumigante, flare incipiant, & Campſinos Ventos peſtis Vectores repellant. Quæcunque ea cauſa ſit ob quam Nilus, Ægypti Pincerna, ſalubritatem invehat, certum eſt tamen, ad illius incrementum Morbos populariter graſſantes decreſcere, & in magna illa inundatione demergi, adeo verum eſt illud Celſi; *Differre pro natura locorum genera Medicinæ, & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia.* Annus jam agitur centeſimus, ex quo haud abſimilis inundatio Ciſpadanam, & Tranſpadanam Regionem occupavit, undè poſteà ſubſecuta eſt ſumma Annonæ caritas, tritico in lolium converſo, ut refert Paulus Craſſus Corrigienſis in doctiſſimo ſuo libello de Lolio; Inchoarunt autem tunc temporis circa Maii principium pluviæ, quæ poſtea per totam Æſtatem obſtinatiſſimè perdurarunt. Obſervantur itaque per intervalla quædam eædem Temporum Conſtitutiones recurrere, ſive in Aſtrorum vim nobis ignotam id referamus, ſive in juſtam Dei vindictam, qui ſicut olim Univerſali Diluvio totum Orbem puniit, ita particularibus eluvionibus quaſdam particulares Regiones aliquando plectit.

XXXI. Rubigalem luem non exiguam operam ad Morboſam hanc Conſtitutionem contuliſſe ſuperiùs dixi; at ne id gratis, ac veluti Dictatoriè pronunciaſſe videar, libeat in diſquirenda, & examinanda Rubiginis natura paululum immorari. De Rubigine multa quidem Veteres ſcripſere, at de illa ſecundùm ſuæ Philoſophiæ Syſtemata ratiocinati ſunt; In ſacris quoque Codicibus Rubiginis fit mentio, cum aliquando hac, veluti iræ ſuæ miniſtra, Deus populo ſuo fruges, & fructus omnes ademerit, ut illum ad bonam frugem perduceret, non nulli verò ex Recentioribus de hac peſte aliquid ſcripſere, ut Ruvellius, Levinus Lemnius, Ludovicus Vives, Langius, ſed ea quæ à veteribus ſcripta fuerant recoxere. Vegetabilem itaque Familiam ſuis Morbis laborare, iiſque diverſi generis, multoſque graviſſimos Auctores de iis ſcripſiſſe, ut Varronem, Plinium, Columellam, alioſque jam ſatis perſpectum eſt. Rubiginem verò, frugum omnium, & fructuum

com-

communem morbum, ut illam Theophraſtus appellat, adeò exhorruerunt antiqui, ut ad avertendam hanc peſtem ſibi Deum finxerint, quem Robigum, teſte Varrone, appellabant, unde Rubigalia feſta emanarunt, quæ à Numa Pompilio Regni ſui Anno XI. referente Plinio, inſtituta ſunt, & ad 7. Cal. Maii celebrabantur. Mactabant autem lactentem Catulum in hujuſmodi ſacrificio, undè Columella:

Hinc mala Rubigo virides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis Catuli placatur, & extis.

Litabant autem lactentem Catulum eò quòd à Rubigali Numine, mediante maligno Canis Syderis influxu, putarent hanc labem in terras immitti; quare cœca ſuperſtitione, ac non niſi habita ratione nominis, id agebatur ſacrificium, ut ingenuè Ovidius?

Pro Cane ſydereo Canis hic imponitur Aræ.
Et quare id fiat, nil niſi nomen habet.

XXXII. Rubigalia itaque ſacra, ſicut & Floralia, ut cuncta benè deflorefcerent, inſtituta ſunt, ac celebrari ſolita, ſub finem Aprilis, propterea, quòd hujuſmodi tempore à Rubigine frugibus, & fructibus valdè metuerent, occidente tunc temporis Cane, Sydere per ſe vehementiſſimo, qui occaſus ex Plinii obſervatione tunc in 4. Cal. Maii incidebat. Obſervabant autem Veteres multa attentione Canis Occaſum, ubi nos vix Ortum, qui perſæpè credimus eodem tempore ubique inchoare dies Caniculares, veluti non raro doctos alioquin, & celebres Profeſſores, ita quidem, ſed turpiter ſentientes, audire contigit, cum tamen juxtà diverſam latitudinem, quam variæ regiones habent, varii ac diverſi ſint Aſtrorum Ortus & Occaſus, quod non ignotum Galeno, qui tradidit, eodem quidem tempore omnibus in plagis fieri tum Æquinoctia, tum Solſtitia, Aſtrorum verò Ortus, & Occaſus communes eſſe iis ſolum qui ſub eodem vertice habitant.

XXXIII. Hanc peſtem Græci Ερυσιβιν, Latini Rubiginis nomine appellavere, ſive à rodendo, ut Varroni placet, ſeu quod rubro colore fruges inficiat, Uredinem quoque ſeu Carbuncularem morbum vocavit Plinius, quod fruges exurat, veluti hoc Anno contigit, cum fruges, & plantæ omnes carbuncularent, ut Pliniano vocabulo utamur. Hos equidem Rubiginis noxios effectus obſervare, & contemplari licuit; at quænam ſit hujus peſtis natura, & indoles, non tàm facile eſt decernere. Sapere ignis naturam, ſeu acrimoniam lixivialem, & Alcalinam ex Sale acri, & volatili, proclive quidem eſſet aſſerere; at multa obſtant, ne in hanc ſententiam eam. Gigni Rubiginem ex Rore, ſed vitiato, ſerenis noctibus, vel in plenilunio, vel interlunio, quibus temporibus Luna frigidius lumen ad nos reflectit, (cum in Plenilunio, Æſtivò tempore à noſtro vertice multùm abſit, in interlunio verò totum lumen, quod à Sole recipit eidem regerat) antiquorum fuit opinio; cui recentiorum quoque non pauci ſubſcripſere, inter quos Ludovicus Vives, in doctiſſimis ſuis Commentariis in librum D. Auguſtini de Civitate Dei, ubi ſcripſit, *Rubiginem*

nem eſſe Rorem putrefactum, fruges tenues corrumpentem, & friantem. Generari utique Rubiginem ex Rore, ſerenis noctibus, (cum Ros non decidat niſi ſereno Cœlo) & ſilente Luna, veritati valdè congruum videtur, nam re vera ſub initium Junii, propè Interlunium, ſigna Rubiginis obſervari cœpta in frugibus, & plantarum foliis, quæ parvis maculis nigricantibus diſtincta, puncticulari morbo laborare videbantur; argumentum evidens hujuſmodi ſtygmata à Roris guttulis, ubi diù hæſerant, fuiſſe inuſta.

XXXIV. In Rore (quem Lunæ, & Aëris filium Alcmon dixit, & à raritate ita appellatum Iſidorus tradidit, eò quòd non ſit craſſus ut pluvia) multum liquoris volatilis Salini, ratione cujus abſtergit, & alvum ſolvit, omnes docent Chymici, qui pro egregio menſtruo ipſum commendant ad extrahēdas omnium Vegetabilium Tincturas: ex eôdem quoque tradunt elici ſpiritum qui ad metalla diſſolvenda efficax ſit, quo ſpiritu utebatur Cnôfelius ad parandam Coralliorum Tincturam, ignita Corallia in Roris ſpiritum projiciendo. Vim hujus Salis ſentiunt, qui manibus rorem tractant, aut nudis pedibus per campos, & prata rorulenta incedunt; nam manus, & pedes ſcabræ fiunt, idque ob ſalinas, & nitroſas particulas, quæ cutim arrodunt. Vi quoque pollere graciliora reddendi corpora tradit Plutarchus, ac propterea Mulieres habitiores illius uſu nimiam polyſarciam emendare. Sale ſaccharino pariter divitem eſſe Rorem, ut multis morbis opituletur per analyſim, & ignis examen ſe deprehendiſſe teſtatur Helmontius. Multa de Roris viribus ſcripſit in doctiſſimis ſuis Animadverſionibus Excellentiſſimus D. Joſeph Lanzonus, Medicus Ferrarienſis, cui non parum debeo, quòd ea quæ in hac Conſtitutione ipſe obſervavit, mihi per litteras benignè communicârit.

XXXV. Hæ ſunt nativæ dotes matutini Roris, ac præſertim Maialis, in ſalubri tamen Conſtitutione, ac ſolo minimè uliginoſo, nec paluſtri; at ſi ex malis temporum Conſtitutionibus, & noxiis afflatibus, ſeu pravis è Terra exhalationibus Ros vitietur, in Rubiginem degenerat, malum, quo nullum noxius eſt, & cui, ut ait Plinius, *non comparantur grandines, neque procellæ, quæ nunquam Annonæ intulere caritatem.* Gigni Rubiginem itaque ex Rore exiſtimo, dum multa nitroſa, & acida corpuſcula è ſolo elata, & per aërem undequaque diſperſa, ſalinis particulis, quibus naturaliter Ros abundat, ſociantur, quæ ſimul in magno Aëris Receptaculo fermentata, & exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquorem coeant, qui poſteà ſub forma Roris deciduus & plantis inhærens, eaſdem maculis diverſi coloris ſugillet, uti apud nos factum his duobus annis, cùm in priori, Plantæ omnes, & fructus rubris veluti peticulis, hôc Annô verò nigris laborare viderentur. Præpollere aquæ in Rubigine acrimoniam acidam, & corroſivam, haud abſimilem Aquis Stygiis, & Spiritibus Nitri, & Vitrioli, longè veriſimiliùs, quàm Alcalinam ex ſale Acri, & cauſtico, quando nulla cauſa animo fingi poſſit quæ

in

in tam remiſſis caloribus hujus Conſtitutionis uſtionem, & acredinem accerſere potuerit.

XXXVI. Neque huic meæ opinioni quicquam refragari S. Scripturæ auctoritatem crediderim, dum apud Amos Prophetam fit mentio Rubiginis his verbis. *Percuſſi vos in Vento urente, & in Ærugine, multitudinem fructuum veſtrorum, & Vinearum veſtrarum, Oliveta veſtra & ficeta comedit Eruca.* Cùm non magis Auſtrini flatus ſua caliditate, quàm

—— *Boreæ penetrabile frigus adurat.*

XXXVII. Diſplicet quidem, quòd eo tempore quo ſæviit Rubigalis lues, aliquo experimento non pertentârim, ut certiùs illius naturam explorarem; ſiquidem nimis ſerò animum ſubiit cogitatio de hac Rurali Epidemia, & Rubigali peſte deſcribenda. Non deſtiti tamen, quin poſtmodùm variis experimentis perveſtigarim, nùm ea quæ mente excogitâram Veritati congruerent; expertus itaque ſum variis liquoribus modò acidis, modò alcalicis, & lixivialibus, plantarum folia, flores, & fructus adſpergendo, attentè obſervans, quis inde color emergeret; folia itaque recentia Fabarum, quæ apud nos circa finem Octobris ſeri ſolent, Spiritu Vitrioli irroravi, & non multò poſt flaventes maculæ, ubi guttulæ liquoris hæſerant, apparuere; placuit autem magis in Fabis experiri, tum quia in hoc leguminis genere, vim ſuam magis exercuit Rubigo, tum quia Theophraſtus teſtatur, *Fabam inter legumina magis æruginem ſentire.* Fabarum itidem folia liquore alcalico, & urinoſo, ac lixivio acerrimo adſperſi, neque notam ullam alicujus coloris inuri deprehendi. In aliis quoque Plantis, ac variis Oleribus, ut foliis Lactucæ, Braſſicæ idem pertentavi, & ab acidis Spiritibus ſeu Vitrioli, ſeu Nitri, flavas maculas prodire, nunquam tamen nigras, obſervare contigit. Rubiginis itaque Naturam in Acida potiùs acrimonia quàm Alcalica lubet ſtatuere. Congruunt autem huic meæ opinioni ea quæ in ſtrage Animalium evenere; nam, præter malam Aëris diatheſim Brutis quoque noxiam, ob paſcua rubiginoſa Sanguine acidiori reddito, ac in motu ſuo præpedito, vel ſubitæ mortes integros greges Pecorum ſuſtulere, vel obortæ ſunt Variolæ, quas ex ſanguinis ſtagnatione fieri, dum in orbem agitur, communis eſt recentiorum Opinio. Tubercula autem illa quæ in capite, collo, & cruribus pecudum viſebantur, revera Variolas fuiſſe, licet profectò aſſerere, quando nec figura, nec colore, nec liquore in illis contento, nec magnitudine, nec modo quo ſolvebantur, poſt ſuppurationem nigra cruſta ſuperſtite, quicquam à Puerorum Variolis diſcrepabant. Nihilo ſeciùs eadem paſcua infecta cæteris Animalibus cladem intulere. Sic Apes haud amplius ex florum calicibus nectareum laticem, ſed acidum ſtagma delibantes, partim extinctæ ſunt, vel aliò ſuas Colonias tranſtulerunt. Pariter neque mirum, quod hoc Anno Cicadæ ut plurimum taciturnæ fuerint, cum, præter remiſſum Æſtatis calorem, qui illas ad cantum nequaquam cieret, vel nutritium Rorem nactæ non fue-

fuerint (ſi tamen verum quod Rore paſcantur) vel quod majori ex parte perierint. A Cicadarum obmuteſcentia malas Temporum Conſtitutiones prænunciari, ſcripſit Doctiſſimus Mercurialis, qui Anno 1577. obſervavit in Agro Patavino, aut nullas, aut rariſſimas Cicadas ceciniſſe, undè poſteà gravis ſubſecuta eſt Epidemia. Cicadas autem re ipſa Rore nutriri fabulóſum non eſſe reor, etenim non in Arboribus pernoctare, ſed ſuper ſolum ipſum, & in aprico loco ad Rorem faciliùs excipiendum, manè autem ad Solis ortum ſuper Arbores evolare ex Agricola quodam didici; à quô cùm ſciſcitatus eſſem, quare in Villa quadam, quæ Roboretum dicitur, penes Gabellum flumen, tanta ſit Æſtate Cicadarum copia, ut illic hujuſmodi Inſecti genus ſuum habere videatur Emporium, id fieri dixit ille, quia ſolum illud arenoſum ſit; in quo faciliùs quàm in ſolo argilloſo parva foramina efficiant, in quibus deponant Ova pro fœtura in ſecuturam Æſtatem.

XXXVIII. Hæc omnia itaque Rubiginis naturam ſatis in propatulo ſtatuere videntur, luem meherclè, & Animalibus, & Plantis valdè perniciosam. Quare autem ſolæ Nuces Rubiginis noxam non ſenſerint, id fortaſſe in cauſa fuit, vel quòd hujuſmodi fructus gemino operimento ſit munitus, vel quòd Corticalis ſubſtantia multo Sale Volatili abundet, qui diverſam indolem ab Acido poſſidet. Succum è viridi cortice Nucis Juglandis, tanquam remedium à ſe repertum, & magnæ virtutis ad faucium phlegmonas tollendas, multis laudibus extollit Galenus; putabat autem ille, talem effectum præſtare hunc ſuccum, eò quòd vi adſtrictoria polleret; & ſimul tenuium eſſet partium, ex tinctura penè ineluibili, quâ manus tractantis inficit, partium tenuitatem deducens, vim autem adſtringendi à ſalubri effectu, quem obſervabat, dum inflammationi mederetur; pro rato enim, ac veluti lege habebatur, quòd in principio Phlegmonis utendum eſſet repellentibus, & adſtringentibus, ne pars ob laxitatem fluentem humorem tàm facilè reciperet, quod etiamnum apud non paucos Profeſſores frequenti in uſu eſt, quod num rectè, an perperàm fiat, non eſt hujus loci diſquirere. Hujus ſucci efficaciam ad inflammationes ſanandas agnoſcunt quoque Recentiores, vim autem adſtrictoriam prorſus negant, immò vim diſſolventem ipſi adſcribunt, inter quos Leonardus e Capua, qui Corticem Nucum viridium multo Sale volatili divitem eſſe ait, & qui potis ſit grumos Sanguinis diſſolvere: & illius acetoſitatem emendare, quo pacto non ſanguinis fluxum in partem adſtringendo prohibet, ſed ſanguinis refluxum per Venas ad Cor referando promovet. Sicuti autem priſcis ignoſcendum, ſi ob ignoratum ſanguinis circularem motum, non aptas interdum naturalium effectuum ætiologias afferebant, ita noſtro huic ſeculo gratulandum, de quo veriùs pronunciare libeat id quod de ſuo ævo ſcripſit Plinius, ſcilicet: *Non minus ingenioſam fuiſſe antiquitùs obſervationem, quàm nunc rationem.* Ex Nucum viridi Cortice parari Decoctum in Anglia exper-

expertæ virtutis ad luem Gallicam perdomandam, quam Recentiores omnes in Acidi prædominio ſtatuunt, nuper accepi à Cl. D. Nathan Lacy Medico Anglo, & inſigni Anatomico. Cum itaque Nucum putamen multo Sale volatili abundet, mirum non eſt, ſi Rubigini obſtiterit, & incluſum nucleum à communi lue præſervarit. Atque hæc de Rubiginis natura, & indole.

XXXIX. Modò ſupereſt, ut Symptomatum, & quarundam obſervationum perquirantur cauſæ; Adnotatum, veſpertinis horis has Febres exacerbari conſueviſſe, unà cum Virium nocturna proſtratione, ut ægri morituri viderentur, manè verò oriente Sole, veluti redivivos tantum virium habuiſſe, ut è lectulis exurgentes deambularent. *Quale eſt veſperi exacerbari, tale ipſius morbi, & cujuſcunque conſtitutionis ad ſe mutuò* ajebat Hipp. Veſpertinæ itaque exacerbationes morbi naturam ſuperiùs deſcriptam, & cauſas morbificas ſatis indicabant. Virium autem dejectionem noctu factam, & matutinam earum veluti redintegrationem in Solis receſſum & acceſſum, & acidæ Dyſcraſiæ prædominium referendam putarim; Sole namque occumbente, & volatiles ſpiritus per Aërem diſperſos ſecum trahente, Spiritus Vitales Sanguinis ab Acido coagulante figebantur, unde Facultatum omnium torpor, qui porrò ab iiſdem Solaribus radiis matutinis diſcutiebatur, non ſecùs, ac quando è brumali frigore fluentium aquarum curſus noctu intercipitur, qui poſtea à Sole novo lumine Terras luſtrante, reſtituitur. In hac rerum Univerſitate nihil eſſe utilius Sale, & Sole ſcripſit Plinius; ſic Celſus Leucophlegmatiâ laborantes Soli ſubjici oportere aiebat, utendumque frictione manibus aqua madefactis, cui ſal, & nitrum, & olei paulum eſſet adjectum. Mirum itaque non erat ſi in caſu noſtro à blando Solis calore liquato veluti pituitæ gelu, Cruor ſolitum curſum per ſua Vaſa repeteret, & conſopitæ Facultates ad conſueta munia exercenda revocarentur.

XXXX. Præ cæteris notatu dignis obſervavimus inexpugnabilem harum febrium contumaciam, ut non ſolum omnem Medicorum induſtriam eluderent, (cum neque Venæ-ſectionibus, neque Purgationibus, neque Cardiacis quicquam auſcultarent) ſed uſu remediorum magis exaſperarentur; quod factum exiſtimo ob malam Aëris diatheſim, quæ Morbum aleret; quare licet etiam opportuna remedia quandoque adhiberentur, nihil remittebat morbus, immò ſæviebat magis, ac ſatiùs profectò fuiſſet multis hanc Camarinam non movere; tanti eſt Oraculum illud Hippocratis, quod initio hujus Diſſertationis attuli, nempè quòd *Hominis Natura interdum univerſi poteſtatem non ſuperat*, quæ Hippocratis verba ſi Medentes attentè perpenderent, tot Medicamentis ægros non fatigarent, in Epidemicis præſertim Affectibus, quorum vera Curatio non innoteſcit, niſi cum Buſta plena fuerint.

XXXXI. Venæſectio profectò in his Febribus non fuit ſaluberrimum remedium, nec quenquam novi, de quo dici potuerit cum Galeno, quòd illius

illius Febris ſanguinis miſſione jugulata fuerit, quin ubi pluries celebrata eſt phlebotomia, magis attritæ ſunt Vires, & Febres magis protractæ ægros vel ad Mortem, vel ad Cachexiam deduxere. Cur autem in his Febribus tam improſperè ceſſerit Sanguinis detractio, obviam eſt arbitrari, Maſſam ſanguineam ſale volatili & particulis ſpirituoſis, ob malam aëris diatheſin, & Diætæ errores effœtam, per Venæ ſectionem pauperiorem redditam, unde major Acidi præpollentia, & Bilis depreſſio conſequeretur, Febriſque exinde protractior fieret. Venæ ſectionem Febribus intermittentibus non eſſe per ſe aptum remedium, cum de foco febrili, qui extra Vaſa ſanguiflua larem habet, nihil detrahat, commune eſt recentiorum Aſſertum, ſed ſolummodo per accidens convenire ajunt, quatenùs obviam iri poſſit multis ſymptomatibus, ac periculis quæ in Corpore præſertim plethorico nimiam effervescentiam ſubſequi poſſent, ſcilicet inflammationes, & Vaſorum diſruptiones, qualis fuit caſus à Ballonio memoratus, de quodam nobili Viro, cui Tertiana Febre laboranti ob neglectam ſanguinis detractionem ruptæ ſunt Venæ in quarto paroxyſmo, & tanta foras ſanguinis excretio eſt conſecuta, ut eo ipſo die illi obeundum fuerit. In hac verò noſtra Rurali Epidemia ſanguinis effervescentia non adeò magna fuit, ut de ejuſmodi periculo metuendum eſſet, immò potius lenta, ex Acidi prædominio, & propter bilem enervatam, quæ in confluxu cum ſucco pancreatico, & cum lympha minus efferveſceret: propterea V. S. non adeò proficuum fuit remedium, ut in prægreſſis præcedentium Annorum Conſtitutionibus, quas valdè ſiccas, & æſtuoſas eſſe diximus, quare cum in iis valdè turgeret bilis & ſanguis facilè exardeſceret, mirum non erat ſi tunc adeò conferret V. S. & à periculis præcaveret, quæ nimiam ſanguinis effervescentiam, & rarefactionem comitantur; aſſueti autem Profeſſores Venam facilè tundere ubi conſtaret eſſe febrem, ac nullum alium ſcopum ſibi præfigentes, quàm ſolam caloris febrilis attemperationem, in hac Conſtitutione, à cæteris toto Cœlo diverſa, repetita Venæ ſectione utentes, ægros perſæpè in extremam perniciem præcipitarunt. Nollem equidem quòd quis me inter hæmatophobos recenſeat, ſed nec inter hæmatochitas numerari velim. Eſt ubi liberaliter ſanguinem demamus, eſt ubi parcè, eſt ubi nihil, licèt ſit eadem affectus ſpecies. In Stymargi famula uſque ad animi defectum ſanguinem detraxit Hipp. licet frigido Affectu laboraret; rationem autem addidit. *Oportet enim*, inquit ille, *devenire ad Occaſionem, & Occaſionis initium.* Cauſa morbi nimirum eſt attendenda, ex qua potiſſimæ deſumuntur indicationes. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis, contrarium autem facere Cauſam*, monitum eſt ejuſdem Hippocratis, nam re vera cognita cauſa, non tàm facilè à recto tramitte, & legitima curatione deflectitur.

XXXXII. Quærit idem Ballonius, Practicus olim Celeberrimus Pariſienſis, cur phlebotomia febres quaſdam miraculi ad inſtar tollat, alias potiùs exaſperet; paucis quidem re-

reſpondet, at illius verba ponderanda ſunt, non numeranda. *Febres*, ait ille, *aliæ ſunt Venoſæ*, *aliæ Gaſtricæ*, *id eſt quædam phlogoſim ſequuntur potiùs Venoſi generis*, *quàm vitium humorum in præcordiis contentorum*; *quæ Venoſi ſunt generis*, *hæ primo quoque tempore per phlebotomiam ceſſant*, *quæ aliùs ſunt generis non facilè phlebotomia ſolvuntur*, *contrà potiùs cathartico egent.* Tales erant Tertianæ iſtæ intermittentes hujus noſtræ Conſtitutionis, erant enim potiùs Gaſtricæ, quàm Venoſæ, ac propterea ad Venæ ſectionem magis exacerbabantur, & contumaciores fiebant, magis autem proſperè ceſſerunt purgationes, & Vomitiones uſu Emeticorum, quibus non raro penitus avulſus eſt febrilis fomes. Claudam hunc locum digna animadverſione ejuſdem Ballonii in eos, qui ut nil non agant, ex quacunque re occaſionem captant mittendi ſanguinis. *Nam ſi induxerint in animum* (inquit ille) *Venam reſerare*, *& id cunctanter faciunt*, *ſi guttula ſanguinis è nare fluat*, *tunc quaſi trophæum reportantes*, *clamant oblatam legitimæ phlebotomiæ occaſionem*; *ſi luculenta ſit hæmorrhagia audacius ſecant*, *quia naturam copia gravari aiunt*, *ſi infrà modum ſanguis fluat*, *compenſandum iſtum defectum apertione Venæ contendunt.*

XXXXIII. Non minus diſquiſitione dignum eſt, cur in hac Conſtitutione tam ſæpè contigerit, quod Tertiana ſimplex in duplicem migrarit ea ipſa die, qua ſecta eſt Vena. Id olim obſervarunt Amatus Luſitanus, & B. Caſtellus, nec quemquam ſcio, qui præter hos hujuſmodi phœnomeni, quod aliquando in praxi obſervatur, mentionem habeat; refert autem Amatus cuiquam juveni 25. Annorum. Tertiana febre laboranti, cum Venam die intermiſſionis ſecuiſſet, veſperi febrem ex ſimplici factam fuiſſe duplicem, hujuſce rei rationem reddit his verbis. *Non enim credere eſt*, *ob ſanguinis extractionem*, *ex ſimplici duplicem factam fuiſſe*, *quum dubio procul niſi ſanguis extractus eſſet*, *in Tertianam continuam futurus erat morbus*; hujuſmodi excuſationis genus plerique Medicorum noſtris etiam temporibus in promptu habent, quotieſcunque ex aliquo malè adminiſtrato remedio pejus Æger ſe habeat; ſtatim enim obtrudunt, quòd multò deteriùs ſe haberet, niſi tali remedio uſus fuiſſet; meliorem itaque Ætiologiam, & ævo noſtro accommodam perquiramus; puto ergo in illo caſu, (ſicuti & in noſtra Conſtitutione) culpandam potius Venæ ſectionem, quàm Febrem, quæ ex ſui natura proclivis eſſet, ut in Tertianam continuam migraret. Refert Amatus Juvenem illum vigente Autumno ægrotaſſe, ſanguinem in prima pelvicula exceptum atrum fuiſſe, in ſecunda rubicundum ſine ulla aquoſitate; rationi congruum eſt igitur in illo Juvene ob prægreſſos æſtatis calores, partes magis ſpirituoſas, & volatiles ſanguinis abſumptas, ac poſteà maſſam ſanguineam Autumnali tempore in acidam dyſcraſiam degeneraſſe, eo prorſus modo, quo Vina poſtquam per æſtivos calores ebullierint, Autumno facilè aceſcunt, (ut ex atro ſanguine primæ pelviculæ) nam ſan-

guis ſecundæ rubicundior erat, quia arterioſus) ſecta itaque Vena, & Syſtaſi cruoris magis debilitata, ac depauperata, mirum non fuit ſi Acidum prævalens, ac veluti ſine Adverſario licentiùs inſultaret, ex quo Tertiana ſimplex in duplicem tranſierit. Convaluit autem Juvenis ille poſt bonam purgationem ex pharmaco, nam Febris illa fortaſſe fuit potius *Gaſtrica*, *quàm Venoſa*. In hac verò Conſtitutione non ab exhauſto ſpirituum ob nimium æſtum maſſam ſanguineam acorem contraxiſſe arbitror, ſed potiùs ob frigidam Anni Conſtitutionem ac Diætæ errores, obruta Bile, & concentratis partibus cruoris magis ſpirituoſis, Acidum Stomachi fermentum, & ſuccum Pancreaticum magis viguiſſe, & poſt celebratam phlebotomiam vim majorem acquiſiviſſe, unde Febris ſimplicis in duplicem Tertianam fieret converſio.

XXXXIV. Culpanda itaque potius in his caſibus eſt Venæ ſectio tamquàm non aptum remedium, quàm quicquam aliud, quod idem ſenſiſſe exiſtimo B. Caſtellum, (ſi rectè memini, & in Adverſariis meis benè adnotavi) in aureo ſuo libello de Abuſu Venæ ſectionis, quem libellum mihi olim Romæ oſtendit D. Antonius Maria Rubeus, Præceptor meus, Vir Doctiſſimus, & immenſæ Eruditionis, aderatque Excellentiſſimus D. Hieronymus Braſavola, nunc Romæ Profeſſor celeberrimus, & mihi conjunctiſſimus, cum tunc in Urbe ageretur, quare interdum contingat, quòd Tertianæ ſimplices, ſanguine die intermiſſionis detracto, duplices evadant. Opponet, ſcio, aliquis harum Febrium propenſionem ut in duplices tranſirent, cum ſpontè, ut ſuperiùs dictum, ſub initium Æſtatis Tertianæ omnes ſimplices duplices factæ fuerint; at regeram ego, nullas ferè duplices Tertianas toto Veris tempore viſas eſſe, tùm Ruri, tùm in hac Urbe, niſi eas quas Venæ ſectio geminârit, quarè non video, quomodo ab hoc crimine Phlebotomia tanquam innocens poſſit abſolvi.

XXXXV. Eandem ob cauſam, nihilo ſeciùs quàm Venæ ſectio, noxius fuit in hac Conſtitutione Aquæ uſus, etenim in frigida, & humida tempeſtate, Bile valdè refracta, & Acido exuberante, quid opis expectandum erat in his Febribus ab aquæ potu? non niſi mehercle, ut Aqualiculo infracto, & diſtento, Cacochylia cumularetur, ſanguis pigriori lapſu per ſua Vaſa flueret, ac tandem Cachexiæ, & Hydropes ſuccederent. Novi juvenem in hac Civitate, qui in Hydropem aſcitem incidit, cùm illi Tertiana Febre laboranti ſuaſiſſet Medicus, ut biberet quantum vellet, immo interdum coëgiſſet. Succurrit mihi in hanc rem Terentianum illud, ubi Medicus in Scenam inducitur.

Quod juſſi ei date bibere, & quantum
imperavi date,
Mox huc revertar.

Multòque magis noxius fuit hoc Anno aquæ uſus, ac Ruri præſertim, quòd ob pluviarum aſſiduitatem, aquæ cœnoſæ, & graveolentes eſſent; in hac verò Urbe non adeò gravem noxam intulit aquæ uſus; hæc enim Civitas puriſſimos habet Fontes, & admirandæ originis, quorum Fontium hiſtoriam brevi editurum me ſpero. Invaluit autem apud Noſtrates Opinio,

nio, quòd Venæ ſectioni, & Aquæ potui, tanquàm duabus ſolidiſſimis Columnis, tota curandarum Febrium Moles innitatur. At nùm id rectè? Profectò in hac Conſtitutione neutrum ex uſu fuit. Haud ſum neſcius ſcripſiſſe Hippocratem, *Aquam non præſtare bonum alimentum igni*; at nomine ignis intellexit Hippocrates Febres continuas, & eſſentialiter tales, non verò intermittentes, ſummatim *Venoſas*, *non Gaſtricas.* At forſan aliquando ſi otium ſuppetet, de Aquæ abuſu in Febribus aliquid conſcribam.

XLVI. Verùm quali potu, inquiet aliquis, utendum erat in his Febribus? Ego certè Vini uſum raro, quod ſciam, interdixi, immò ſuaſi, ut modico Vino uterentur, eoque non oligophoro, ſed mediocriter generoſo, multoſque ab Orci faucibus hoc ſolum Cardiacum eripuit; Bilis enim erat potiùs acuenda, quàm ſufflaminanda; & partes ſanguinis ſpirituoſæ in motum ciendæ, quod præſtare poterat Vini uſus, & ea remedia quorum vis in Alcali volatili ſita eſt, quod ſolo naturæ ductu in agro Mantuano fecere Agricolæ, qui ſuis febricitantibus Allia, & Cepas cum ſalùbri eventu præbuere. Morbos quoſdam Chronicos, parvis eduliis (ſed quæ verè in cenſu Medicamentorum, caſu potiùs, quàm arte repertorum reponi debeant) aliquando ſanari compertum eſt; ſic diuturnas Quartanas Allii uſu cum multo meraco ſanatas obſervarunt Anconius Benivenius, & Amatus Luſitanus. Vino autem generoſo, potiùs quàm tenui, utendum duxi, nihil metuens à febrili effervescentia; in hoc enim ſæpiùs peccatur, quod rem agi ſine periculo creditur, ſi Vinum tenue in diuturnis Febribus, & chronicis morbis permittatur; at hujuſmodi Vina ut plurimum acidiuſcula ſunt, & acorem ſanguinis exaltando, morbi cauſam deteriorem efficiunt; quem errorem notavit olim Crato, qui in Podagra ſicuti Vinum meracum, ſed in modica quantitate commendat, ità Vina tenuia improbat, quæ Venas multa ſeroſitate impleant, quod idem ſentit Willis; ſicut enim à Vini ſpiritu dulcificantur Spiritus ſalis ac nitri; ita quoque à Vini generoſioris temperato uſu Sanguis ad acorem vergens dulceſcit. Variantibus itaque Temporum Conſtitutionibus varianda eſt methodus, & ut ait Sulmonenſis Poëta,

> *Nam quoniam variant morbi, variabimus artes;*
> *Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.*

XLVII. Sic neque Peruviani Corticis uſus hoc Anno, ut ſuperiùs adnotavimus, admodum ſalubris fuit, immò in extremum Vitæ diſcrimen Ægros non raro deduxit. Id ego in non paucis obſervavi, ſed præcipuè in nobili Virgine, quæ cum ad 40. dies duplici Tertiana conflictata fuiſſet, & poſt ſolita remedia adminiſtrata, ex meo conſilio, aſſentiente quoque Excellentiſſimo D. Antonio Abbate Sereniſſimi Ducis Noſtri Archiatro, Chinam Chinam ſub forma boli aſſumpſiſſet, cum in Vino infuſam reſpueret, poſtmodùm ſtupida, & comatoſa evaſit, cum pulſu adeò exili, ut vix perciperetur, ac trium dierum ſpatio in tali ſtatu perſtitit;

donec

donec ſoliti paroxyſmi redeuntes ſtuporem diſcuſſerint. Inſalubrem autem fuiſſe hujus remedii uſum crediderim, eò quia, cum maſſa Sanguinea multis cruditatibus ſcateret, ac craſſiorem haberet conſiſtentiam (ut ex ſanguine per Venam ſectam educto ſatis patebat) ideòque ſegnis eſſet ad motum, quotidiana illa febrilis effervеſcentia eſſet loco remedii, qua ceſſante, fieret quædam veluti in Vaſis ſtagnatio, & congelatio, undè functionum Animalium torpor, & Vitalium quoque interceptio; adeò verum eſt illud Celſi, quòd febrem lentam interdùm augere oporteat, *fortaſſe enim*, ait ille, *curationi opportunior fiet.*

Scio equidem hujuſmodi doctrinam non ſolùm pleriſque Medicorum, ſed etiam aliis, qui Artem Medicam non profitentur, eſſe ſuſpectam, ut ipſi Senecæ, qui beneficium ſanationis levioris morbi factæ à graviori morbo exprobrat his verbis. *Multi quos auxerant morbos, & irritaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna ægrorum vexatione vicerunt.* In hac tamen Conſtitutione experientia ipſa ſatis evicit, febrilem effervеſcentiam ſtimulandam potiùs fuiſſe, quàm frænandam, & uſum calidorum magis profuiſſe, quàm frigidorum; ſicuti in hiſtoria Polycratis, vice verſa, frigida magis, quàm calida juviſſe ſcripſit Hippocrates, innuens hoc dicto Divinus Præceptor, non tanti faciendum præconceptum de natura morbi judicium, ut illud ipſemet Experientiæ in contrarium reclamanti velimus præferre. Obſervatum eſt tamen fœliciori eventu exhibitam Chinam. Chinam Agreſtibus, quàm Oppidanis, & Urbium Incolis; Gens enim ruſticana ubi tantillum à morbi faſce levata eſt, illicò laboribus, & exercitiis ſe dedit, quarè non erat metuendum, ut tam pernicioſi effectus in iis conſequerentur, quales in Urbanis obſervabantur. Sic Doctiſſimus Etmullerus tradidit, non tàm facilè pati recidivas poſt aſſumptum hoc febrifugum homines exercitiis, ac laboribus deditos, ſicuti deſidioſos, & otio innutritos. De hac noſtra itaque Conſtitutione libet proferre id quod olim de quadam ſimili ſcripſit Hippocrates, ingenua certè confeſſione, more tamen magnorum Virorum, & magnam rerum fiduciam habentium. *Nihil memorabile proderat, non Ventris turbatio, non Venæ-ſectio, neque quacumque alia tentavi.*

XLVIII. Nullas Febres Synochas, vel Ardentes hoc Anno, quod ſciam, obſervatas diximus, ſicuti paucas Quartanas: de prioribus quidem non eſt quòd miremur, nam partibus ſpirituoſis, & ad conflagrationem aptis non adeò turgebat maſſa Sanguinea, immò craſſis, & frigidis ſuccis abundabat: ſic Vina tenuia, & acidiuſcula non tam facilè fervorem concipiunt, veluti Vina generoſa, ubi Æſtivum calorem ſenſerint; magis quidem mirum eſt, quod in tanta Febricitantium frequentia tam pauci viſi Quartanarii, idque magis, ſi verum eſſet quod non nulli aſſerunt, non niſi ex majori viſciditate materiæ differre Quartanas à Tertianis. Conſuetam itaque Febris Quartanæ geneſim animadvertens, & hujuſmodi

di Febrem, tanquam fructum Autumno matureſcentem, conſiderans, cujus uberior eſt proventus, cum Æſtas magis fervida ac torrida præceſſerit, præterea rationi congruum eſt, quod in hac Conſtitutione frigida, & humida, in qua non multa fieret partium ſeroſarum per Cutis poros difflatio, ſuccum Pancreaticum ad eum fixitatis gradum, qui ad quartanarium circuitum requiritur, evehi non potuiſſe, ſeu quidquam aliud defuiſſe, quod humana imbecillitas aſſequi nequit, cum nihil ſit quod ipſos Medicinæ Proceres magis tranſverſos agat, quàm perveſtigatio cauſæ, cur ſtatis horis recurrant febriles paroxyſmi, ac tàm exactè, ut ipſa Automata aliquando ſuperent.

XXXXIX. Verminationem in his Febribus ſatis familiarem, & præſertim in Ruſticana gente ſuperiùs recenſuimus, cujus rei cauſam fuiſſe reor, tum prava Alimenta putrefactioni obnoxia, qualia fuere Piſces, & fructus horæi; tum Ventriculi fermentum ex mala conſtitutione vitiatum, & improportionatum ad cibum rectè ſubigendum: quare Vermium ſeminibus, ſeu ut lubet Oculis, quæ in alimentis ipſis laterent, integris manentibus, & à tenui calore fotis, mirum non fuit, ſi facilè in magna copia prodiderit Verminoſa ſoboles. Uſum Chinæ Chinæ valdè proficuum ad necandos Vermes expertus ſum, quod præſtare ob inſignem amarorem quem poſſidet hic Cortex, non abs re crediderim, tamen tutior eſt Praxis, quæ Verminoſos Affectus curat per aloëtica potiùs quàm per ſaccharata, & mellita. Haud ſum neſcius apud Noſtrates quoque facta fuiſſe experimenta, & obſervatum, quod Lumbrici in aqua ubi diſſolutum fuerit Mel, vel Saccharum, citiſſimè moriantur, in amariſſimis verò Liquoribus ad integros dies dixerint; aſt ab iis quæ extrinſecùs apparent, medicamentorum vires metiri velle, non adeò tutum exiſtimo, quin errandi periculum ſubſit. Suſpicari enim licet, quòd medicamenta propinata, quæcumque ea ſint, iis quibus armantur viribus citò ſpolientur, dum primò cum ſtomachico fermento, cujus vim tranſmutativam nemo non novit, mox in Inteſtinis cum Bile, qui humor ſuapte natura ferox eſt, & cum ſucco Pancreatico ſpiculis armato congredi debent; quod ſi ulteriùs pervadant, cum lympha quoque in communi Receptaculo iiſdem ſit concertandum. Sic Crocus Martis, qui aperitivus dicitur, ut notat Junchen, niſi acidum ſuperfluum reperiat in Ventriculo à quo ſolvatur, Adſtringens evadit. Id ipſum quoque teſtatur Chirurgia Infuſoria, qua conſtat, quod liquor purgans in venas Canis infuſus magnam excitat purgationem, nullam verò, vel paucam ſi per os idem liquor, vel in majori doſi, injiciatur, idque ob Acidi copiam quo Caninus ſtomachus abundat, quod Acidum vim catharticam, & emeticam potenter infringit. Hanc ob cauſam venena quædam, ut ait Celſus, non guſtu, ſed vulnere nocent, & Pſylli è Serpentum morſibus venenum innoxiè exugebant. Quot verò, & quantas ſubeant mutationes medicamenta per os aſſumpta, dum varias corporis regiones prælabantur, ingenioſiſſimè explicat Bellinus, ut nihil præſtantiùs. Reor

itaque ex medicamento aſſumpto, & ſuccis quibus commiſcetur, gigni novum concretum, è quo illæ operationes, quæ poſtea conſequuntur, promanant, & quæ ſolius medicamenti efficaciæ ſolent adſcribi.

L. Poſtquam hujuſmodi Febres miſeros ægrotantes diù fatigaſſent, diximus non nullis apparuiſſe Parotides, quibus licet ſuppuratis, eadem tamen pervicacia Febres perſtabant. Id equidem magnam humorum cruditatem in toto Venoſo genere ſignificabat, ſed hanc non eſſe potiſſimam harum Febrium cauſam, & fomitem ſatis demonſtrabant, qui Fomes, in Ventriculo, & Pancreate præcipuè ſedem fixerat. In non nullis pariter poſt multos Febriles paroxyſmos, ſupervenerunt DiarrhϾ, ac Dyſenteriæ, irritata ad expulſionem Natura, tum à copia, tum à pravitate ſuccorum; neque enim hæſitationi locus, quin etiam aliquando malignum quid ſubeſſet in his Febribus, quamvis intermitterent; plures tamen ſuſtulit Diarrhœa, quàm Dyſenteria, eò quòd forſan in iis qui Diarrhœa laborarent communicata eſſet labes maſſæ ſanguineæ, quæ ſerum acre per glandulas inteſtinales excerneret, in iis verò qui Dyſenteria vexarentur, mali fomes eſſet extra Venas, viſcida nempè, & acida pituita Inteſtina abradente, & excoriante. Frequentes porrò fuere Recidivæ non ſolùm ob diætæ errata, ſed ob communem cauſam, Aërem nempè vitiatum, qui febrile Miaſma ad aliquod tempus conſopitum in novos motus, & exorbitantias cièret; eandem quoque ob cauſam adeò contumaces fuerunt hæ Febres, cum nihil ſufficeret ad abſtergendam labem illam, quam Aër continuò inſpiratus ferè ineluibilem redderet; adeò gravis eſt Morbus, quem Cœlum fecerit. Sic pacari non viſa eſt affectio, niſi cum ſub Anni finem humidæ, & nebuloſæ tempeſtati ſicca, & ſerena ſucceſſit: quare ſicuti ex Hippocrate: *Quicunque Morbi Æſtate augeſcunt, Hyeme deſinere ſolent*, idque non niſi ob naturalem Temporum mutationem; ita in hoc Epidemico Affectu optimi remedii locò eſſe cœpit Aëris in vitalem temperiem reſtitutio.

LI. Præ multitudine ægrotantium tàm ex genere Agreſti, quàm Urbano paucos interiiſſe ſuperiùs monuimus, quod ſanè præter opinionem Medentium contigit, qui majorem ſtragem pertimeſcebant. Duas potiſſimum ob cauſas in Epidemiis Affectibus pereunt homines, vel ob humorum διάχυσιν vel στάσιν ut ipſis vocibus Hippocraticis utar, id eſt vel ob Maſſæ Sanguineæ diffuſionem à Sale acri, & Alcalico factam, vel ob ejuſdem concretionem, ab Acido exuperante, frequentiora tamen funera ſanguinis διάχυσις, quam στάσις ſolet inferre: propterea, graſſante peſtilentia, ut plurimùm Acida primas tenent. Cum ergo in hac noſtra Conſtitutione Acidum quidem præpolleret, ſed non earum eſſet virium, reluctante præſertim Febrili effervescentia, ut potis eſſet lethalem ſtagnationem inducere, ac fluxum, & refluxum Sanguinis prohibere, hinc eſt quòd, licèt hominum myriades eodem tempore decumberent, pauci in Libitinæ cenſum venerint. Sic mirum non eſt, quòd Fœminæ, & Pueri ob molliorem habitum, & vitam mi-

nùs actuoſam, hujus Epidemiæ vim magis ſenſerint, ac multò magis lactentes Pueri, in quorum venis, ob lac vitiatum, & ad coagulationem aptum, faciliùs ſanguinis ſtatio ſuccederet, ſic narrat Hippòcrates in quadam Conſtitutione, *ex laborantibus mortuos eſſe maximè Pueros, Adoleſcentes, vigentes ætate, glabros, ſubalbidos, & qui in ſocordia vixerint.* Fiebant autem Pueri Ictericì ob Hepar obſtructum à viſcida pituita redundante, ac à febrili calore in motum concita, quæ in Hepatis ſubſtantia defixa, Bilis ſecretionem prohiberet, cujus ſignum erat, quod in omnibus tenſum, ac durum Hepar perſentiretur; ſero autem acri, & acido in Cerebri membranas transfuſo, convulſi moriebantur, morbo alioquin Pueris familiari, ſed huic Conſtitutioni magis proprio, ut potè valdè aptæ ad acorem maſſæ ſanguineæ conciliandum.

LII. Si verò quærat aliquis, cur hæc mala Conſtitutio Agricolas magis, quàm Oppidanos, & Urbium Incolas vexarit, videtur ſatisfieri poſſe dicendo, potiſſimam cauſam fuiſſe Aërem à fœdis exhalationibus vitiatum ob nimiam illuvionem, quæ campos, & Agricolarum domos inundarit, non ſic Urbes, & Oppida in editioribus locis poſita; huic cauſæ addi poterit Victus pravus, & inſalubris, ac præſertim nimia Piſcium ingurgitatio, alimenti genus Colonis noſtris inſuetum, & quod in illorum ſtomacho facilè putreſceret. Scio equidem, à non vulgaribus Medicis Piſces ægris quoque exhiberi ſolitos, tamquam laudabile alimentum, ac multò magis ſanis corporibus, verum, ut ait doctiſſimus Plempius, illorum uſus *Athletis non convenit, non caſtra ſequentibus*, non Agricolis addam ego, quibus utilior eſt caro bubula, & ſuilla. Id ipſum teſtatur Galenus, qui Piſcium uſum in hominibus otioſis, Senibus, & ægrotis commendat, non ſic verò in iis qui corpus exercent; his addendum, quid ſicuti Piſces, qui in rapidiſſimis fluviis capiuntur, ex Athenæi ſententia, omnium ſunt optimi, ità hi eſſent omnium peſſimi, quòd in aquis ſtagnantibus fieret illorum captura.

LIII. His quoque cauſis accenſeri poſſunt labores, & exercitia ſub aſſiduis imbribus, unde pororum Cutis conſtrictio, ſudoris parcitas, ob frigidam, & humidam Anni intemperiem, cùm aliàs per Æſtatem ſub aſſiduis laboribus copioſiſſimè ſudare conſueviſſent, quas cauſas in Oppidanis, & Civibus, qui meliori victu utuntur, nec Aëris injuriis ſunt ità expoſiti, non tàm facilè quis reperiat. Sedes præterea hujus Ruralis Epidemiæ à Civitatibus, & Oppidis majoribus circumſcribi videbatur; quare Mutina, & Regium, eò quòd eſſent veluti in circumferentia, & Apennino proximiores, minus hanc labem ſenſere, magis autem Ferraria, & Oppida Mantuanæ Ditionis, Pado proximiora, ubi major fuit infantilis clades, quemadmodum à variis Profeſſoribus, ac aliis per literas accepi. Magna verò hæc Planities his locis circumſcripta, & tota Colonis oppleta, in cujus ſinu ad longum tempus ſtagnarunt aquæ, hujus Epidemii Affectus Sedes, ac Domicilium fuit.

LIV. Circa cæterorum Affectuum examen, qui has Febres comitati ſunt, quales fuerunt Apoplexiæ, Epilepſiæ, Catarrhi præfocativi, Cachexiæ, & Hydropes, non multùm immorabor; ejuſdem enim Conſtitutionis ſoboles fuerunt, & Acidi prædominium ſignificabant, vel ſanguinem, & reliqua fluida coagulantis, vel nervoſum Syſtema occupantis; hæc omnia itaque veriſſimum eſſe Divini Senis Oraculum comprobarunt, quòd *Morbi in pluviarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alvi profluvia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ.*

LV. Ut autem circa res venturas Conjectoris quoque partes agamus, ſupereſt videndum, num ſperare liceat, poſtquam pacata eſt non parum hæc Affectio, an in totum ea deſitura ſit, an potiùs hæc eadem, vel deterior exſuſcitari poſſit. Sperare licet utique, malam hanc Conſtitutionem emendandam, cum poſtremi hi duo Menſes cum perpetua ferè ſerenitate, & Aëris tranquillo ſtatu Annum jam clauſerint, nam ut ait Montanus, *Tempora conſequentia ſecundum naturam exiſtentia corrigunt vitia præcedentium præter naturam exiſtentium*; at metus ſubeſt, ne ob aliquam Annonæ caritatem infœlices Coloni, qui ad ſedandam latrantis ſtomachi rabiem atro pane, & confuſaneo uti cogentur;

(Nam tener, & niveus, mollique ſiligine factus
Servatur Dominis.)

Metus inquam ſubeſt, ne proximo Vere, & æſtate novis calamitatibus vexentur. Sic in Æno Civitate Thraciæ, ex Hippocrate, *uſu leguminum continenter utentes Fœminæ, & Viri, crurum impotentes fiebant*, quam hiſtoriam citat Galenus, aitque ſæpe evenire, ut ob caritatem Annonæ exitiales morbi oriantur. Vox Λιμὸς, quæ famem ſignificat, non niſi per ſolam diphthongum diſcrepat ab ea quæ pernicioſam Epidemiam denotat, unde effluxit dictum illud Ἐκ λιμȣ λοιμός. Quamvis enim Edulia mali ſucci videantur aliquando ſat benè concoqui, attamen ut egregiè monet Galenus, *Nobis non advertentibus, pravus ſuccus ex ipſis poſt longum tempus in Venis colligitur, qui poſteà exiguam ad putredinem occaſionem nactus febres malignas accendit.* Quodcùnque malum avertat Divina Clementia, & priorem ſalubritatem huic Cœlo reſtituat.

TAlis fuit Anni M. DC. XC. apud nos Conſtitutio, atque hæc indoles Epidemii Affectus, qui Colonos noſtros, & Urbanos quoque afflixit, divinarint jam Aſtrologi pro ſuo lubitu, & ex ſyderalibus ſchematiſmis Anni, qui modo ſucceſſit, præſagia deduxerint, quòd ego ejuſdem, poſtquam curſum ſuum abſolverit, ſi fata dabunt, medicam hiſtoriam conſcribam.

BERNARDINI RAMAZZINI
Diſſertatio Secunda.
De CONSTITUTIONE Anni 1691.

RUralem Epidemiam, quæ præcedenti Anno Mutinenſis Agri, & proximarum Regionum Colonos graviter afflixit, Urbana Epidemia hoc Anno excepit, quæ nihil urbanitatis, imò inſolentiæ plurimum in infœlicem plebeculam potiſſimùm exercuit. Inſtituto itaque meo inhærens prægreſſam Conſtitutionem, qualiſcunque ea fuerit, in fine cujuslibet Anni deſcribendi, eò libentiùs id exequar, quòd hæc Conſtitutio ab ea, quam ſuperiori Anno experti fuimus, toto Cœlo differens ſatis uberem materiam ſuggerat mentem exercendi, quando in re medica nil foret utilius, quàm ſuccedentes ſibi ad invicem Conſtitutiones conferre, ut recta medendi methodus inſtitui poſſet, quoties eadem tempora, ac iidem morbi recurrerent. Quæ ſi attentiùs à Profeſſoribus obſervarentur, non eſſet forſan, quod Medicina comparata deſideraretur, ſicuti Anatomiam comparatam deſiderari aiebat Sapientiſſimus Verulamius, quæ ſi haberetur, ut ille ait, & Individuorum interiores Structuræ ad invicem componerentur, non tam pro morborum cauſis culparentur humores, quàm mechanicum viſcerum artificium, quod cum ut plurimùm inemendabile ſit, omnem medicam opem, & magnos Promiſſores ſæpiſſimè eludit.

II. Superioris Anni Conſtitutio, ut in mea Diſſertatione ſuper illam edita, ob aſſiduos, & copioſos imbres impensè humida, & lutulenta in univerſum extitit, unde gravis Epidemia unà cum Annonæ Caritate effluxit; hujus Anni verò Conſtitutio ex oppoſito maximè ſicca, & pulverulenta, primò quidèm ob Aquilonares Ventos, poſtmodùm verò ob continuum, & flagrantem æſtum meritò audiit. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ antecedentem Annum clauſit, ſtatum ſatis placidum, ac ſerenum, ut diximus, ſortita eſt, ita pars altera, quæ huic Anno fores aperuit, eandem ſerenitatem, ac tranquillitatem ſecum invexit, donec Januario menſe ad finem vergente, flantibus Ventis Septentrionalibus, frigora adeò intenſa fieri cœpta, ut illicò conglaciatis fluminibus cuncta præ nimio gelu horreſcerent. Cum autem nullæ prorſus nives decidiſſent, hyemem non ſolùm algidiſſimam, ſed ſicciſſimam exegimus, ità ut in tota Ciſpadana, & Tranſpadana Regione pulverulentæ eſſent Viæ, non ſecùs ac Auguſto menſe, cum inſana Canicula campos torret, quod apud nos prorſus inſolens eſt, ex quo factum, ut Boreæ penetrabile frigus ſata conſueto nivali vellere deſtituta mirum in modum exureret.

III. Morbi qui hiſce temporibus vagabantur, erant Apoplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi ſuffocativi, Anginæ, Eryſipelata; præ cæteris tamen affectibus, morbi pectoris graſſabantur magis, ac buſta implebant. Sanguis qui, ſecta

Vena educebatur multum pituitæ, & polypoſæ concretionis præferebat. In noſtro hoc Noſocomio variis Cadaveribus diſſectis, præcipuè in Cachecticis, ac demortuis ex morbo pectoris, reperti ſunt Polypi, non ſolùm intra Cordis ſinus, ſed etiam intra ipſam Aortam. Remedia quæ magis ex uſu erant, & quibus promptiùs morbus auſcultaret, ea fuere, quæ vi pollerent craſim Sanguinis compactam reſerandi, & fluxibiliorem reddendi, ut Spiritus Salis Armoniaci, Sal volatile Cornu Cervi, Sperma Ceti, & ſimilia. Non deerant tamen qui cum alioquin ſcirent, quòd Sulphur Balſamum Pulmonum paſſim audiat, in hujuſmodi Affectibus ſpiritum Sulphuris exhiberent cum ſuis aquis Pectoralibus; at num rectè & ex arte id agerent, ipſi viderint; indubium tamen eſt, quòd partes integrales Concreti longè diverſas poſſident qualitates ac ipſum Concretum, ſicuti verò verius, Spiritum Sulphuris alterius eſſe indolis ac ipſum Sulphur. Repetita ſanguinis miſſio non adeò fœlicem ſortiebatur eventum, ut aliàs. In hac tam rigida, ac horrida Conſtitutione magis exercebatur Plebs Urbana, quàm Agreſtis, ac Senes valdè periclitabantur, quare Medicis ſæpenumerò nil tale cogitantibus, Morbus plus habens in receſſu quàm in fronte facilè imponebat; nam ex improviſo, cum priùs ſatis commodè cœnaſſent, tanquam confectô Silicerniô, paulò poſt occumbebant, ac citiùs quibus detractus fuiſſet ſanguis.

IV. Horum Affectuum tam multiplex, ac diſcolor Sylva ab eadem prorſus radice ſuccreverat, ac proptereà eodem modo averruncanda: omnium itaque unam, ac eandem eſſe Theoriam, ac Praxim dictabat ratio; veram autem, ac potiſſimam cauſam fas erat referre in pravam diatheſim quam ſanguis haberet ad concreſcendum. Cùm enim ex præcedentis Anni frigidâ, & lutulentâ Conſtitutione, nec non ex pravo victu ob rei Annonariæ anguſtiam, talis eſſet in univerſum maſſæ ſanguineæ diſpoſitio, mirum non fuit, ſi ſuccedente poſteà hyeme tam rigida, ac ſummè Aquilonari, majorem promptitudinem ad grumeſcendum adſciverit, unde pullularint morbi, qui ex ſanguinis ſtagnatione variis partibus, ob retardatum illius circularem motum, geneſim ſuam deduxerint.

V. Apoplexias autem, Pleuritides, Peripneumonias, Catarrhos ſuffocativos, Eryſipelata, ac reliquos memoratos Affectus à ſanguinis ſtagnatione, ob prædictam ad concreſcendum diſpoſitionem generari, unanimis eſt Recentiorum omnium conſenſus, quidquid circa horum Affectuum Theoriam in contrarium ſenſerint antiquiores Medici, qui in hujuſmodi Affectibus partem aliquam Mittentem robuſtam, & aliam Recipientem imbecilliorem imaginabantur. Duplicem Fluxionum cauſam commentus eſt Galenus, unam in qua Pars ipſa humorem ad ſe traheret, aliam in qua humor à parte robuſtiori ad debiliorem tranſmitteretur. Hujuſmodi doctrinam primus forſan cœpit convellere Helmontius; nullam enim in fluxionibus partem Mandantem, Dirigentem, nec Sagittarium, aut Scopum agnoſcit hic Auctor; qui tamen exemplo ſpinæ digito infixæ, & in-

indignantis Archei, non ſatis expoſuit ob ignoratum Sanguinis circulum, quomodo fiant humorum decubitus, quod ſolùm accidit eò quia præpedito, & intercepto Sanguinis per Venas refluxu, vel propter fibrarum criſpaturam (ut in vehementi dolore) vel propter maſſæ ſanguineæ nimis craſſam ac denſam texturam, humores circa Vaſorum extremitates, vel in carnium poroſitatibus detineantur; quare ſi congruè loqui velimus, Detentiones potiùs, quàm Fluxiones ſunt appellandæ.

VI. Neque interdum exiguus labor mihi impendendus fuit, ut aliquibus à præjudiciis occupatis perſuaderem erroneum prorsùs eſſe comminiſci, quòd cum pars aliqua inflammatur, ac in tumorem aſſurgit, tunc humores majori impetu ad eam partem ferantur, quàm ad alias, ſi vera eſt, non commentitia lex Circularis motus ſanguinis, qua ſtante, ſtant ac ſtabunt perpetuò tot clariſſima Recentiorum excogitata, quot in dies intercidunt Antiquiorum placita; nam revera ſi mentis aciem intendamus, pigriori lapſu ſanguis movetur ad partem quæ inflammatione tentatur, quàm ad alias ubi expeditæ ſunt Viæ, ac nullum repagulum, quod ſanguinis curſum remoretur. Quidam autem res in cute ſolùm, non intùs reputantes, cum vident partem brevi temporis intervallo in tumorem attolli, ut in Phlegmone, putant ſanguinem pleno fluento eò confluere, quod ſanè locum habet cum Vas aliquod ſanguiferum diſruptum eſt, & in aliquam cavitatem ſanguis decidit, vel extra Corpus effunditur, non ita verò in Phlegmonum, & aliorum tumorum generatione, qui non aliam ob cauſam fiunt, quàm quòd præpedito circulari ſanguinis motu, plus ſit quod Arteriæ ad partem deferant, quàm quòd Venæ referant, ſive id fiat ob lutulentam ſanguinis craſim, ſive ob fibrarum motricium criſpaturam ex vi dolorificæ paſſionis, ut in vulneribus, ac Nervorum puncturis. Huic autem Veritati fortaſſe manus darent, ſi cum brachio vinculum injicitur ad celebrandam phlebotomiam, veram cauſam perpenderent, quare infra nexum tumeant Venæ una cum mole carnea, quod non fit, quia tunc temporis ſanguis eò rapidiùs moveatur, (multo enim velociùs ante eò propellebatur, ubi nullus erat obex, ac minor reſiſtentia ſuperanda, ſed quia ibi detinetur ob interceptum ejuſdem per Venas ad Cor refluxum.

VII. Haud abſimilis quoque eſt Catarrhi generatio, de cujus natura ac ortu inter Medicos non ſatis convenit. Popularis, ac vetus opinio eſt, Caput Catarrhi Fontem, an Scaturiginem eſſe, unde frequens proluvium in fauces, & pectus, ac etiam uſque ad extremos artus. Opinionem hanc de Catarrhi ortu, ac deſcenſu, ex quo Etymon deſumpſit, (cum non niſi deſcenſum, ac defluxum hæc vox ſonet, unde voces κατάρροπ@ & ἀνάρροπ@ à Galeno uſurpatæ, ut humorum deſcenſum, vel aſcenſum innueret,) hanc inquam opinionem eliminarunt è Scholis recentiores omnes Anatomici ut Williſius, Richardus Louver, Stenon, Rolfinckius, Ettmullerus, Blancardus, ac

inter-

inter Italos noſtros Doctiſſimus Bellinus. Hi omnes ad Anatomicum Tribunal, omnibus indiciis, quibus Caput hujus criminis Auctor inſimulatur, diligenti examine perpenſis, nullaque apparente via per quam Caput ſordes ſuas in fauces, ac Thoracem exſpuat, ipſum plenis ſuffragiis abſolvunt; Non deſunt tamen adhuc qui

Obſtipo capite, & figentes lumine terram,

Antiquorum placitum veluti mordicùs tueri, nec deſinant in morbis pectoris Caput non ſolùm pharmacis, ſed ferro, & igne tamquam reum plectere. Per quos porrò ductus Cerebrum ſuperfluitates ſuas quibus procul dubio, diffluit, poſſit excernere, inter quærenda eſſe ait Celeberrimus Stenon, niſi tamen per obſervatos à Blancardo ductus in jugulares Venas fiat hujuſmodi excretio.

VIII. Catarrhi Fontem non veriti ſunt alii aſtruere eſſe ipſum Vitæ Fontem, Cor ſcilicet, quod per arteriarum ductus circumquaque Catarrhi materiam deferat; hinc Rheumatiſmi & tumores, & quidquid nomine fluxionum venit; quod Aſſertum eſt Rolfinckii cui conſentiunt Schneiderus, Wedelius, & alii, qui Catarrhum à maſſæ ſanguineæ ſero prodire variis obſervationibus teſtantur. Sat celebre eſt experimentum Richardi Louver de Cane, cui cum arctè Venas Jugulares vinxiſſet, partes omnes ſupra ligaturam tumefieri, nec non copioſas lacrimas ex oculis, & plurimam ſalivam ex ore profluere obſervavit, quo tandem tanquam ex Angina ſuffocato ac diſſecto, nullæ partes ſanguine perfuſæ repertæ ſunt, ſed ſolùm muſculi omnes, & glandulæ ſero limpido diſtentæ apparuere. Ab hac opinione non multùm diſſentientes alii Glandulas Catarrhi Fontes ſtatuunt, ut Stenon, Ettmullerus, & alii; ſi enim Glandularum ſtructuram accuratiùs perpendamus, conſtabit eas eſſe faſciculum Arteriarum, Venarum, Nervorum, & Vaſorum excretoriorum; ideòque in illarum ſinum deponi ſerum ab Arteriis, & ſuperflui aliquid à Nervis, quæ opinio valdè probabilis eſt, & uſibus Glandulis à Natura deſtinatis magis congrua.

IX. Hanc tamen doctrinam de Catarrhi origine ex ſanguinis latice in Glandularum ſubſtantiam rejecto ex Helmontio habemus, qui primus forſan Caput inſons à Catarrhi infamia vindicavit, ob quam tam ſæpè inurebatur. Hic enim Auctor licet motum ſanguinis circularem ignoraret, mente tamen concepit, id quod credebatur è Cerebro depluere, nil aliud eſſe quàm laticem ſeroſum huc, & illuc delatum *Spiritu impetum faciente, ac initio Vitali*, ut ipſe ait, nimirum è Corde, tanquam primo Impulſore, quin & ad Glandulas ipſas ablegari, quas non ut Vaſorum Pulvinaria eſſent, à Natura conſtructas fuiſſe aſtruit, ſed ad emunctionem laticis è maſſa Cruoris; Ac re vera hic latex ſeroſus Helmontii, præter alios uſus hunc habet potiſſimum, quod ſanguini ſocius, ac totum corpus pervadens ad variarum partium culinas everrendas inſerviat, & ſales diſſolutos combibendos, ut exinde per Glandulas excretrices extrudatur, & ſic tota cruoris maſſa de-

defæcatior evadat. In hunc finem in palato, lingua, faucibus, & naribus copioſas Glandulas Natura conſtruxit, ut ſanguis arterioſus, qui per Carotides ad Cerebrum deferri debet pro nervoſi ſucci, & Spirituum Animalium elaboratione, ſincerior reddatur, mucoſa parte per has Glandulas repurgata in ſtatu etiam naturali, quando alia ex parte conſtat eos qui ſunt emunctæ naris, nec multum Deſputores, lubricæ ſanitatis eſſe, ut referunt de Franciſco Galliarum Rege, qui cum eſſet ἀμυξώδης, aurium ulceri obnoxius fuit dum vixit.

XI. Atque hæc quidem quotidiana per nares, & ex faucibus muci excretio iis etiam qui ſatis commoda Valetudine fruuntur familiaris eſſe ſolet; cæterùm ubi Corpus cacochymum ſit, ac feroſus latex luxuriet, qui ſuoptè genio promptus eſt ad concreſcendum, mirum non eſt ſi accedente Boreali Conſtitutione, qualis fuit de quà hîc ſermo, tunc temporis graſſentur populariter Tuſſes, Rheumatiſmi, & quodcunque aliud morbi genus, quod in fluxionum cenſu reponitur, detenta in Glandulis vitiata, ac ſuperexcedente lympha, non ex Naturæ providentia, quæ ſe hoc faſce levare ſatagens noxium humorem ad extrema detrudat, ſed ex mechanico partium artificio, ac particulari humorum textura, juxta varias Aëris alterationes, ea lege, ut decubitus ibi fiant, ubi major eſt diſpoſitio ut humores detineantur. Neque id fieri in noſtris Corporibus magis miremur, quàm in Automato alioquin benè conſtructo, quod interdum ad quaſdam Aëris alterationes à ſolito ſuo munere aberrat, & ab ignaro popello tanquam inſanum ridetur. Mira eſt autem, ac penè divina vis Ventorum in Aëre alterando; talem enim Affectionem Aër poſſidet, qualem Ventus qui perflat, ac talis eſt Sanguinis diſpoſitio, qualis eſt Aër quem inſpiramus. Sic ut refert Vitruvius, apud Mitylenem (quæ Urbs in Lesbo erat quidem magnificenter extructa, ſed non prudenter poſita) cùm flabat Auſter, homines ægrotabant, quando Corus, tuſſiebant, cum Septentrio, reſtituebantur in ſalutem. M. Varro quoque cum Romana Claſſis Corcyræ eſſet ac tota penè ægrotaret, *immiſſo feneſtris novis Aquilone, & obſtructis peſtilentibus, ſuos incolumes reduxit.*

XII. At quorſum tot ſpeculationes? inquiet aliquis. Ut juxta veram horum Affectuum Theoriam congrua medendi methodus inſtituatur, regeram ego; Ubi enim ingruunt hi morbi qui non è capite decidui, ſed ab humorum ſtagnatione pendent, illicò ad vehementia Cathartica, Inuſtiones, Phænigmos, Cucurbitulas, ad Narcotica quoque, ac mille alia remedia ad materiam fluentem revellendam, intercipiendam, derivandam, ſuſpendendam quoque, ut putant, Ceratis capitalibus, confugiunt; Interim neglecta manet vera morbi cauſa, ad quam oppugnandam ſeriò, ac omnibus nervis eſſet incumbendum; ut poſtquam ſufficiens evacuatio eſt facta, uſu alterantium, ac naturalem ſanguinis texturam reſtituentium, fluidæ ſubſtantiæ æquabili tenore per ſuos ductus curſum repeterent. Quot verò modis per Venæ ſectionem peccatur? Jam Phlebotomus veluti

gladius Delphicus paſſim tàm in magnis, quàm in levibus morbis ſtringitur ad innocentes Victimas ſæpiùs mactandas, quàm graves affectus jugulandos.

XIII. Poſtquam Mundo innotuit circularis ſanguinis motus, Scopi equidem quos in morbis, qui ab humorum fluxione pendere ſupponuntur, ſibi propoſuerant Medici, non tanti ſunt ponderis ut creditur. Certè Intercipientia locum nullum habent, quomodo enim quis intercipiat materiam ad partem per Arteriam fluentem niſi Arteriam ipſam vinciat? neque enim jure poſtliminii, aut redhibitionis actione redire poteſt humor unde eſt egreſſus niſi per circulum. Revulſio verò per V. S. de Throno ſuo jam decidit; imò ſi ſtrictè loquamur, ferè nulla eſt, quî enim fiat, ut humor per Arteriam fluens per eandem poſſit revelli? Profectò ſi qua fit per V. S. Revulſió, per id ſolum tempus fit quo Vena eſt aperta, tunc enim Sanguis per Venam ſectam, ac pariter per proximam Arteriam quæ illi humorem ſuggerit, majori velocitate movetur quàm per alia Vaſa, illâ verò clauſâ, ceſſat hæc in velocitate inæqualitas, ut ingenioſiſſimè ad demonſtrationem uſque explicat Bellinus. Non ibo tamen inficias, quin diminutâ ſanguinis copiâ minor humoris portio ad partem laborantem deferatur, & minus ſit ſanguinis ſtagnantis incrementum. Quanti autem ſit facienda per V.S. Revulſio, & quàm facilè quibuſdam imponat, qui hoc nomine inſcitiæ ſuæ velum prætendunt, explicat egregiè Andreas Cnôffellius in quâdam ſuâ Conſultatione pro Jo. Caſimiro Poloniæ Rege, cui ob immodicum hæmorrhoidalis ſanguinis fluxum laboranti, cùm magni nominis Medici frequentem ſanguinis miſſionem è brachio ſuaderent ad revellendum ſanguinem fluentem, ac ipſe acriter renueret, hæc ſcripſit verba, quæ ut potè elegantiſſima, & magni ponderis hìc libuit apponere. *Et quomodò ſanguini ad peremptoriam medicæ Revulſionis citationem, dicam, & locum, ſcribere poſſumus, qui privilegio ſpeciali vitalitatis in circulum, & in ſe ipſum rediens cum ſpiritu ſuo hoſpite nullius loci, & temporis leges reſpicit, neque locum ſtandi ullum in univerſo corporis foro agnoſcit?*

XIV. Revellenda itaque eſſet ex quorundam animis, quibus altè inſedit hæc de vi Revulſionis per V. S. opinio, cum revera non niſi ad demendam plenitudinem conferat Venæ ſectio. Condonandum quidem aliquid Æmilio Pariſano, & Primiroſio, qui non aliam ob cauſam, ut ait Leonardus è Capua, in Harvæum Stylum acuerunt, niſi quia ſtante Sanguinis Circuitu viderent Revulſionem, per tot ſæcula adeò celebre præſidium, ferè penitus corruere, non ità verò noſtrorum temporum Profeſſoribus in tam clara luce cæcutientibus. Multum profectò *Hippocrates* Revulſioni in fluxionibus detulit, ut paſſim in illius Operibus videre eſt; locus tamen inſignis apud eundem extat qui Revulſioni videtur parum favere. Ad ſiſtendum immodicum menſium fluxum jubet ille ut vincula injiciantur ſupra genua, verum quidem eſt, quòd præcipit quoque ut eodem tempore vinciantur brachia; nodum hunc ſolvere

re annisi ſunt Rorarius, & Fonſeca, ſed non planè ſatisfaciunt; meum ſanè non eſt hujuſmodi ſcrupulos diſſolvere, meliori enim vindice dignus eſt hic nodus, proferam tamen quod ſentio. Quidquid ſit de efficacia hujus remedii, & num eventui reſpondeat, videtur *Hippocrates* mente attigiſſe motum ſanguinis perennem per ſuos ductus, multis enim in locis mentionem habet de ſanguinis ſtaſi, & interceptione Venarum, quam φλεβῶν ἀπόληψιν appellat; ut ergo fluxum catameniorum cohiberet, ſanguinis ſtationem, ſeu ſaltem remoram aliquam humoribus impetrandam curabat, tam in partibus ſupra, quàm infra Cor, vinculis ad brachia, & femora injectis, nihil veritus quòd ligaturæ ſupra genua ad Uterum quicquam traherent. Ac re vera quid magis ex improviſo hæmorrhagias ſiſtit, quàm ſuperveniens animi deliquium, cui neceſſariò conſectaria eſt Cordis à motu feriatio, ac eodem tempore ſanguinis ſtaſis?

XV. Sic autem ratiocinari nos cogit Divinum prorſus Inventum Circularis motus ſanguinis, quod unicum φαινόμενον innumeras diſcuſſit errorum tenebras, effecitque ut humani Corporis, cæterorumque Animantium, quibus præcordia finxit Divinus Opifex, vera, ac genuina Oeconomia innotuerit. Cor enim nectaris vivifici, quo Corpus univerſum ſuſtentatur, Promus, & Condus eſt, habens ad latera Arterias, & Venas adminiſtras; Arteriæ è ſiniſtro penu alimoniam depromunt, ac partibus omnibus, vel remotiſſimis diſpenſant. Venæ aſſidentes quod à nutritione reliquum fuit ſuis radicibus, tanquam manibus, recolligunt, & ad dexterum Cordis Condum comportant. Iiſdem Venis medio in itinere ſuccenturiant Venæ lacteæ, quæ novum commeatum ſanguini ſub forma candidi laticis refundunt, qui poſtea in Pulmonibus admirando artificio purpuraſcit. Hæc eſt Vitalis Facultatis vera, & naturalis Oeconomia, cui non parvas ſuppetias fert Animalis Poteſtas, quæ pro beneficio purioris ſanguinis ad Cerebrum delati uberem ſpirituum influxum per nervos Cordi ſuppeditat ad illius motum perennandum. Sic binæ iſtæ Potentiæ, licet ſedibus, & regimine diſtinctæ, tanquam fœderatæ Provinciæ, ſibi invicem collata beneficia rependunt. Sicuti autem in Civitate benè conſtituta, quo uſque legibus ſuus vigor perſtat, ſumma tranquillitate degitur, iis autem peſſundatis, turbarum plena ſunt omnia, ita in humano corpore Circularis motus ſanguinis lege ſervata, ſarta tecta Valetudo eſt; ea verò infracta, ſuſque deque aguntur omnia, ac inteſtinæ ſeditiones ſubſequuntur.

XVI. Quamvis autem Lex iſta, quam primus tulit Harvæus, vel cujus prima fundamenta jecere Itali noſtri, ut Andreas Cæſalpinus, Realdus Columbus Cremonenſis, pro rata, imò ſacra habeatur, non defuit tamen qui nuper legem hanc abrogare contenderit; is fuit Homobonus Piſo Medicus Cremonenſis, qui edito libello ſub titulo *Ultionis Antiquitatis* Circularem ſanguinis motum tanquam Recentiorum Commentum traduxit. Hìc mihi non vacat ejuſdem rationes, ac fundamenta

expendere, ſolùm hoc innuam, quòd illius primum argumentum ab hujus legis inobſervantia petitum, (eò quod Medicorum quotidiana praxis, præcipuè circa uſum V. S. ſuppoſitæ doctrinæ de ſanguinis circuitu quicquam non reſpondeat) Profeſſoribus incuriam exprobrat, quod equidem verum eſt, ac maximè dolendum, cùm innumeri penè ſint, qui paſſim crepent hunc circularem ſanguinis motum, ſed poſtmodùm, vel ob inſcitiam, vel oſcitantiam, non benè penſitatis iis, quæ ex tali principio conſequuntur, operibus tollant quod magnifico verborum apparatu ſtatuerant. Verùm cum huic malo medelam aliquam apponere ſit neceſſe, Profeſſor in hac Civitate mihi jam dudum conjunctiſſimus, Opus jam molitur, cui hunc vult eſſe titulum. *Rationarium Medicum Sæculare, quo ſummatim, ac veluti facta ſupputatione apparet quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus Seculi Arti Medicæ, tàm quoad Theoriam, quàm quoad Praxim acceſſerit.* Habent Mercatores ſua Rationaria, ſicuti & diligentes Oeconomi, habent & Principes, ut olim Auguſtus, qui diuturnæ valetudinis tædio Rationarium Imperii Senatui tradidit; non abs re forſan erit ſi Medica Reſpublica Rationarium ſuum habeat, quod monſtret quantum Medicinæ pomeria ampliârit hoc noſtrum fortunatiſſimum Sæculum, & quod ſimul pro ſaniori medendi methodo inſerviat. Hujus operis editionem uſque ad finem hujus Sæculi animus illi eſſet differre, ſpe forſan quòd novo aliquo Invento Sæculum hoc coronetur, cum adhuc vivant multi egregii Viri novarum rerum Repertores, inter quos Celeberrimus Malpighius, qui Romæ nunc degit ad Pontificiæ Valetudinis cuſtodiam; verùm ego non deſino Collegam hunc meum urgere, ut ad meditata ſeriò incumbat, ad urinam eo uſque illi fata Vitæ lineam protendant, ut Opus hujuſmodi ad umbilicum deducat. Verùm è Diverticulis in viam.

XVII. In iis ergo Affectibus, qui ab humorum fluxione fieri ſupponuntur, iterata V. S. ad tot ſcopos implendos totum corpus depeculatur, & morbi cauſam perſæpè deteriorem efficit. Ubi enim Vaſorum plenitudini quæ vires premit factum fuerit ſatis, ſeu ad humorum Orgaſmum ſufflaminandum ſi adſit, ſanguinis ſufficiens copia detracta fuerit, ſatiùs profectò eſſet iis hærere remediis quæ ſanguini debitam craſin reſtituere nata ſint. Certè in hac hyemali Conſtitutione Catarrhis obnoxia repetita V. S. non adeò ſalubriter ceſſit. Multos Pleuriticos certò ſcio inopinatò periiſſe, poſtquam bis, vel ter ſecta fuiſſet Vena. Præ cæteris pius Sacerdos firmi alioquin habitus ex Pleuritide laborans, poſtquàm tertia vice detractus eſt ſanguis, eadem die interiit. Non ſolùm autem turpis eſt calamitas, ægrum epoto medicamento occidere, ut aiebat *Hippocrates*, ſed etiam ſi detracto ſanguine paulò poſt intereat. Senioribus verò in hac tam rigida tempeſtate periculoſum fuit Sanguinem etiam ſemel detrahere. Nobilis mulier nonagenaria, ex Pleuritide ſpuria decumbens, cùm inſtaret ut ſibi tunderetur Vena, ac ego renuèrem, alter Medicus accerſitus,

ſitus illi morem geſſit, & citiſſimè eam ſuſtulit.

XVIII. Ut conſtet quali cautione in Senum regimine ſit procedendum quotieſcunque ab aliquo Rheumatico Affectu premantur, in Boreali præſertim Conſtitutione, inſignem oppidò, ac notatu dignam *Hippocratis* hiſtoriam hìc lubet apponere. *Halicarnaſſenſis qui in domo Xantippi diverſabatur aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter; erat autem Annorum circiter* 50. *Vena ſecta eſt juxta Mneximachum, læſum eſt caput evacuatum, ac perfrigeratum, non enim facta eſt ſuppuratio. Phreneticus factus eſt, & mortuus.* Tot circumſtantias hìc appoſuit *Divinus Præceptor*, ut credi poſſit hiſtoriam hanc plùs continere in receſſu, quàm in fronte; rarò fit, nec ſcio quod alibi in ullo ægrotante annorum numerum definierit *Hippocrates*; conſideranda igitur erant ætas ad ſenectutem vergens, Anni tempus hyemale, humor peccans, craſſus nempe, ac frigidus, ætati ac tempori congruens, qui obſtructionem faceret, ac tenſionem in parte, atque hinc dolor; ex alieno præſcripto (mentionem enim facit curantis Medici, quod illi non adeò familiare) miſſus eſt ſanguis, at quonam eventu? perfrigeratum eſt cerebrum, ſubſequente caloris nativi necroſi, ac prohibita eſt ſuppuratio; neque enim tanquam parergon, ut ait Valleſius, adjecit *Hippocrates* illa verba, *non facta eſt ſuppuratio*; pernicioſum enim effectum ex intempeſtiva V. S. ſequutum innuere voluit, prohibitam ſcilicet humoris maturitatem. Lethargicum autem potiùs, quàm verè Phreneticum factum fuiſſe interpretatur Valleſius, cum in libris Epidemiorum quoſcumque delirantes Phreneticos Senex Cous appellare conſueverit.

XIX. Sæpiùs quoque mihi advertere obtigit, quòd in hac Rheumatica Conſtitutione, ſi febre ſuperveniente miſſus fuerit ſanguis, deterior factus fuerit affectus, ac etiam quandoque cum funeſto eventu. Ut plurimùm ubi Catarrhi urgent, vel in pectore, vel quacumque alia parte, ſi febris ſuperacceſſerit, multis ex Profeſſoribus ſolenne eſt ad Phlebotomiam, tanquam ad ſacram Anchoram, confugere. An tùm Navis ſecurior? Periti Nautæ ventis etiam adverſis aliquando utuntur ut Portum fortiter occupent: Febris autem non tam horrendum eſt Monſtrum, quod etiam à perito Artifice ſub jugum mitti nequeat, nec ſine aliquo emolumento. Eſt ubi Febris ſanguinis miſſionem hortetur, eſt etiam ubi dehortetur; ſed opus eſt Dioriſmo. Si nimis denſam compagem ſanguis adſciverit, & ad ſtaſim aptus vel in pectore, vel in capite reſtagnet, ſi febris poſtmodùm accendatur, vel parcè, vel nullo modo ſanguis mittendus; ſæpè etenim Naturæ ipſi manu gladium abripimus quo morbum ſe ſola potuiſſet conficere; ſi verò contrariam diatheſim ſanguis habeat, & ob orgaſmum aliquem ad διαχυσιν ſeu diffuſionem promptior ſit, febris ſuperaccedens V. S. hortatur. Locus eſt inſignis apud *Hippocratem* quem hìc referre non abs re fuerit. *Quicumque derepente obmuteſcunt, ſi ſine febre fuerint, ipſis Venam ſecato.* Solenne eſt *Hippocrati* in libris Epidemio-

rum illud verum adjicere ἀπύρετος; magni enim ponderis ad rectam curationem eſt hæc conſideratio, num Affectus ſit cum febre, vel ſine febre, non ſolum enim à febris præſentia, ſed etiam ab ejuſdem carentia deſumendæ ſunt Indicationes, ut in hoc loco *Hippocrates*, qui tamen interpretandus, ubi craſſi humores Naturam onerent, ac periculum ſit ne calor innatus ſuffocetur. Videant ergo quantum à Via quam trivit *Hippocrates* deflectant qui à Febre alicui Affectui ſuperveniente illicò oblatum ſibi ſcopum tundendæ Venæ ad ravim uſque conclamant.

XX. Præ oculis itaque ſemper habenda Anni Conditio; etenim ſicuti in maxima frugum abundantia, *Annus eſt, non Terra quæ fructificat*, ut ait Theophraſtus, ita in quibuſdam temporibus non particularis Corporum diſpoſitio, ſed Anni Conſtitutio ea eſt quæ morbos progerminat; attentè idcircò obſervandum quam Diatheſim ſanguis aſciſcat, ſive id in ſenſibiles qualitates, ſive in inſolita effluvia è Terra expirantia referre placeat, & quænam remedia proſperum ſortiantur eventum; ſæpè etenim fit, quemadmodum ſcitè advertit Thom. Sydenham, Morborum Epidemicorum accuratiſſimus Scriptor, ut qua methodo quis morborum quaſdam ſpecies fœliciter curaverit, vertente Anno, eadem methodo deteriores reddat, quare idem Auctor ingenuè fatetur, ſe nunquam ſatis caviſſe, ne qui primi ſe illius curæ commiſiſſent, vita periclitarentur, donec multiplici obſervatione, ac perſpecto morbi genio, ad veram Curationem recto pede procederet. Sic Phlebotomia, quæ aliàs in memoratis Affectibus ſalubris eſſe conſueverat, in hac Conſtitutione non inſignem operam præſtitit, quod procul dubio referendum erat in prægreſſam antecedentis Anni Conſtitutionem frigidam, ac nimboſam, & ſubſequentem hyemem nimis horridam, ob quam adeò craſſam compagem ſanguis contraxerat, ut ſi plus æquo detraheretur ſanguis, & calor innatus labefactaretur, humores ad motum ineptiores redderentur, ac faciliùs concreſcerent. Talem autem fuiſſe ſanguinis texturam ejuſdem ſanguinis conditio multam pultem in ſuperficie præ ſe ferentis, nec non multi Polypi in diſſectis Cadaveribus, ac denatis ex Catarrho intra cordis ſinus, & ipſa Vaſa ſanguifera reperti ſatis demonſtrarunt.

XXI. Frequens autem hiſce temporibus in demortuis ex repentino caſu Polyporum obſervatio, ſi non aliud, id ſaltem præſtat, quòd vera quorundam Affectuum cauſa innoteſcat, & culpa vacare credatur Medicus, ſi monſtret quàm mala Beſtia cubet in Præcordiis. Id præterea conſequimur, ne diverſa morborum nomina nobis imponant; Syncope enim Cardiaca, Catarrhus ſuffocativus, & Apoplexiæ ſpecies quædam non aliam perſæpè agnoſcunt cauſam, quàm polypoſas concretiones in Corde, vel in Vaſis ſanguiferis ſtabulantes. P. Salius particulare caput de Syncope Cardiaca inſtituit, aitque illam fieri ex ſanguine in Venis, & Arteriis coaleſcente, ſic caſum refert Puellæ ſubitâ morte extinctæ, cujus Cadavere diſſecto, ex Arteria magna ſanguis concretus eductus eſt, non

aliter

aliter quàm gladius è vagina extrahi ſolet. Refert quoque Riverius Puerum 5. annos natum ex catarrho decumbentem, poſtmodum lypothymia correptum ſubitò interiiſſe; aperto verò Cadavere, in ſiniſtra Cordis auricula materiam craſſam, & compactam repertam fuiſſe, quæ, ut ipſe ait, laridum coctum referret, cui Polypi nomen non indidit hic Auctor, cùm nondum in Microcoſmico Erythræo Polypos expiſcata eſſet Anatomicorum ſolertia. Nuper apud nos Vir ſexagenarius, præpinguis habitus, ſubitâ morte oppetiit, diſſecto Cadavere ad explorandam mortis cauſam, ex Pericardio ferè duæ libræ concreti ſanguinis extractæ ſunt, ac in Trunco Arteriæ magnæ aſcendentis inventus Polypus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens. Intercepto itaque ob hujuſmodi extranea Corpora ſanguinis in orbem itu, ac reditu, & mutuo inter Cor, & Cerebrum interrupto commercio, non ſuggerente Corde ſanguinem Cerebro per Arterias pro ſpirituum Animalium generatione, nec Cerebro Cordi ſpiritus Animales ad perennandum illius motum, [quando Cordi à motu nullæ ſunt feriæ] neceſſe eſt, ut ſubitus ſubſequatur interitus. Caſus autem hujuſmodi vel à Syncope cardiaca, vel à Catarrho ſuffocativo, vel etiam ab Apoplexia fieri dicamus, parùm refert. Binas Apoplexiæ ſpecies ſtatuit Heurnius, unam quam parvam appellat, ac ait fieri ob φλεβῶν ἀπόλειψιν, id eſt ob prohibitum ſanguinis in Cerebrum influxum, alteram magnam ob interceptum ſpirituum Animalium è Cerebro effluxum. Tres verò Apoplexiæ ſpecies ex *Hippocratis* doctrina tradit Martianus, quas tamen in eſſentia convenire, & à ſanguinis ϛάσει pendere autumat, quæ quidem ſanguinis ſtatio à Polypoſo craſſamento induci poteſt, cujus generatio, ut ut non ſit momentanea, accedente tamen aliqua cauſa, quæ ſanguinem in motum rapidiorem cieat, & præexiſtente prava totius maſſæ ſanguineæ diſpoſitione ad grumeſcendum, mirum non eſt ſi ſanguinis ſtagnationes ex improviſo contingant, ac interrupto ſpirituum vitalium radio, qui à Corde jugiter influunt, Cerebrum, Lunare Sydus Microcoſmi, Eclypſim patiatur. De hac Apoplexiæ ſpecie, in qua morbi cauſa eſt extra Cerebrum, pluribus in locis agens *Divinus Præceptor*, in libro de Morbis hæc habet ipſa verba, quæ ut potè notatu digna, & ſanguinis circuitum adumbrantia ex nativo fonte hùc transferre placuit: αἱ φλέβες ἐπὴν ἐς ἑαυτὰς ἐρύσωσι φλέγμα ἀνάγκη ὑπὸ ψυχρότητος τοῦ φλέγματος τὸ αἷμα ἑστάναι μᾶλλον νῦν . . . . μὴ κινεομένου δὲ τοῦ αἵματος οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ, καὶ τὸ σῶμα ἀτρεμίζειν, καὶ κεκωφῶσθαι. id eſt; *poſtquam Venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate ſanguinem tunc magis ſiſti . . . . dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat.*

XXII. In Apoplexia, ac præſertim ubi in Paralyſim degenerat, ſæpiùs obſervavi, modò loquelam amitti voce ſuperſtite, modò utrumque, quod quidem obſervatione dignum, tum ad prognoſim, tum ad curationem; non enim idem ſunt deſtitui loquela, ac voce deſtitui. αὐδὴ loquelam ſignificat, φωνὴ vocem, quæ duo

diverſis

diverſis organis perficiuntur, ſermonis enim Lingua eſt dædala, vocis autem Larynx, & Trachea. Obſervatio Doctiſſimi Williſii eſt, ad gravis vocis efformationem truncum aſperæ arteriæ deprimi, ad vocem autem acutam efformandam ſurſum attolli, quem motum alternum præſtari ait à ramulo nervi recurrentis cartilagineos annulos deorſum trahente; & à nervo altero à plexu paris vagi eoſdem ſurſum attollente; ſic exolutis nervis ad linguam pertingentibus ἀναυδία ſubſequitur, ἀφωνία verò ſi exolvantur qui ad Laryngem, & Tracheam dimittuntur; poterit ergo aliquis eſſe ἄναυδος, & non ἄφωνος, ut muti, ac infantes recens nati, qui ſonos edunt licet non articulatos, non tamen è converſo poteſt eſſe quis ἄφωνος, & non ἄναυδος. Quare *Hippocrates* in hiſtoria Pythionis, qui poſtea die 10. mortuus eſt, ſcripſit hæc verba. *Circa veſperam omnia exacerbata ſunt*, ἄναυδος, ἄφωνος. Loquela deſtitui malum quidem ſignum eſt, pernicioſius verò etiam voce privari, idcirco *Divinus Præceptor* ut peſſimum Pythionis ſtatum indicaret, has binas voces appoſuit. Æquè verò tamen Aphonia, quàm Anaudia fieri poſſunt, tum ob exolutionem, tum ob convulſionem; procul dubio in Pythione aphonia convulſiva erat, nam die 6. dolores vehementes ipſum tenebant; in hoc itaque diſtinguuntur, quòd Aphonia quæ in tenſione conſiſtit, fatalis eſt ad crudeliſſimam mortem, quæ verò in exolutione, moriendi ſenſum adimit, ut ait Doctiſſimus Duretus. Cùm itaque tam ob nervorum, & muſculorum vocalium tenſionem, quàm ob laxitatem, fieri poſſit aphonia, quotieſcumque illa appareat, diligenter advertendum num convulſoria ſit, vel exolutoria, ut apta remedia præſcribantur, τάσις enim, & λύσις contrarii ſunt Affectus. Sæpè autem fit, ut ſi in maligna febre aphonia ſuperveniat, ad aliquam excuſationem apud vulgus aucupandam ſoleant nonnulli magna utique confidentia pronunciare, ægrum apoplecticô inſultu correptum fuiſſe, cùm tamen aphonia illa convulſiva ſit; perrarò enim in acuta febre aphonia apoplectica ſuccedit, quod tamen aliquando obſervatur, & qualem caſum nuper habui præ manibus. Vir enim robuſti alioquin habitus, poſt 12. paroxyſmum Tertianæ febris factus eſt ἄναυδος, καὶ ἄφωνος, reſolutô eôdem tempore brachiô, & crure dextrô; ac jam vocem ex integro recuperavit, ſed nondum perfectum ſermonem. Narrat Foreſtus Textorem quendam ob leve vulnus in extremitate pollicis in dextra manu obmutuiſſe, quem veluti linguæ paralyſi affectum à ſe curatum ait, ego autem pace hujus Celeberrimi Viri, crediderim obmuteſcentiam illam ortam fuiſſe potiùs ex convulſione linguæ, nam æger ille, & nutu, & ſcripto, ut idem Auctor refert, indicabat ſibi linguam tanquam filo conſtringi.

XXIII. Atque hi quidem vagabantur affectus ob ſuperiùs memoratas cauſas, quibus addendum, quòd cum Anni prava Conſtitutione conſpiraverat rei Annonariæ penuria, quæ ſola potis eſt craſſis humoribus corpora infarcire, ob prava alimenta, ac præcipuè ob uſum leguminum,

quæ

quæ ſuapte natura ægrè coquuntur; unde Cacochymia; propterea urgente frugum inopia, cautè uſurpanda magna remedia, præſertim in Popularibus, quod in Praxi diligenter obſervandum. Sicuti enim ex *Hippocrate* difficulter ferunt purgationes qui pravo utuntur cibo, eò quòd illorum Corpora, ut Galenus interpretatur, citò exolvantur, vel ob Syncopem Stomachicam, in quam facilè incidunt Cacochymici ubi purgantur, ut Heurnius, haud ſecùs per V. S. quoque in ſummum diſcrimen adducuntur, uti frequenti obſervatione mihi compertum. In quibuſdam Oppidis hujus Ditionis, ac præcipuè Caſtrovitri, & Scandiani, idem accidiſſe accepi, quod apud Ænum Civitatem Thraciæ ob Annonæ caritatem eveniſſe ſcripſit *Hippocrates*, ut multi ob uſum leguminum, ac Ervi præſertim, in Crurum exolutionem inciderint. In hujuſmodi ergo Calamitatibus cautum eſſe oportet Medicum, nec adeò liberalem in profundendo humano ſanguine, uti quibuſdam aliis temporibus. Ad has itaque Circumſtantias, & præcipuè ad anni Conſtitutionem, tanquam ad Verſoriam, mentis acies potiùs convertenda, quàm ad decerpendum ex libris, generales morborum Curationes, ne vetus Parœmia obtrudatur, *Nauta ex libro.*

XXIV. Quare autem Plebs Urbana in hac Conſtitutione prædictis Affectibus magis obnoxia fuerit, quàm Agreſtis, id forſan factum crediderim, quòd Ruſticana gens vitam actuoſiorem degens, ſanguinem magis fluxilem haberet; ac minùs aptum ad ſtagnationem, ſeù quòd in Rurali Epidemiâ in alterâ meâ Diſſertatione deſcriptâ, febres diuturnæ, quæ agreſtem populum exercuerunt, vicem Criſeos ſuppleverint, ſanguinis fæculentias ſenſim repurgando, ac ad meliorem craſim totam maſſam humoralem perducendo.

XXV. Circà Æquinoctium cœpit frigus miteſcere, ac tam ſubita facta eſt permutatio ab intenſo frigore ad immoderatum æſtum, ut ab Æquinoctio uſque ad Martii finem calor haud multum diſtaret ab æſtivo, Sole in occaſu flammeo apparente, non ſecus ac Auguſto menſe; ſubſecuta quidem poſtmodum Aprilis menſe aliqua caloris remiſſio, ſed firma ſemper, & conſtans perſtitit ſiccitas, ſereno, ac præſudo Cœlo; cùm itaque nulli prorſus imbres per totum Aprilis menſem decidiſſent, non lenis timor omnes corripuit de Anno parum frugifero; non modici tamen ſolaminis erant Plantæ omnes fructiferæ floribus paſſim albeſcentes, quæ fructus tum præcoces, tum horæos abundè pollicebantur, uti re vera contigit, hoc Anno laboranti Cereri ſuccenturiante Pomona. His addebatur quòd calor non proportionatè ad Solis acceſſum augeſcens, ſiccitatem in dies auctiorem reddebat, quare toto Vernali tempore Terra non minùs arida, ac dehiſcens viſebatur, quàm cum *findit Canis æſtifer arva.* Perſeverante pariter Majo menſe hâc aridâ Conſtitutione, niſi identidem, ac ſporadicè modicis imbribus delapſis, magna herbarum inopia hoc Annô laboratum eſt, fabis quoque ac omnibus ferè leguminibus, ob humidi defe-

defectum arefactis, exigua quoque ſpe ſuperſtite, quod eandem ob cauſam triticea meſſis ad bonam frugem perduci poſſet.

XXVI. In hac Vernali tempeſtate, ac præcipuè in prima Veris parte, iidem pectoris morbi, non adeò tamen graves, ut hyeme, perſeverarunt. Sub finem autem Veris Tertianæ febres, tanquam ſpicilegium prægreſſæ meſſis, caput denuò extulerunt. Nunquam apud nos Annus Scabioſior viſus eſt, omnibus ferè Urbanis, ac Ruricolis quoque, fœda ſcabie laborantibus, quæ neque ad iteratas purgationes, neque ad repetitas Phlebotomias quicquam miteſcebat; Sanguis qui ſecta vena educebatur multum ſeri flavi præferebat, ac Urinæ valdè coloratæ apparebant. Haud ſecus quàm Annô elapsô magna fuit Animalium ſtrages, ac Pecudum præcipuè, ita ut Ovillus grex totus penè deletus fuerit.

XXVII. Quoniam nullus Morbus adeò popularis eſt ac Scabies (ſi tamen illam in Morborum Claſſe licet reponere, quando Hippocrates ſcabiem turpitudinem potiùs quàm morbum appellat, & Plato malum vocat mixtum ex dolore, & voluptate, ac propterea græcè dicitur πάθ@ γλυκύπικρ@) quoniam inquam, nullus affectus adeò familiaris eſt, & qui medicos conatus magis eludat, ut hinc anſam captarit Helmontius vulgarem Medicorum praxim traducendi ſub titulo *Scabiei*, *& Ulceris Scholarum*, perfricemus paululùm, ſi licet, hoc Ulcus. Ingenuo pudore profectò fateri licet, nihil ferè laudis Medicinæ profeſſoribus ex Scabiei curatione accedere, imò non rarò iis palmam præripi à ſuperveniente Vetula, quæ ſolo linimento interdum præſtat, quod magna remediorum ſupellectile præſtitiſſe non potuerunt qui morbos Herculeos ſe perdomuiſſe deprædicant, quin interdum, ut ait Poëta,

Inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades, obſuntque Auctoribus Artes.

Quam labem omni ſtudio ac juxta omnes Politicæ regulas à ſe debet arcere ex Galeni conſilio quiſquis Medicus, nam Scabies, ut idem ait, cum deformes reddat quoſcumque tenet, multò magis Medicum Clinicum deformem, & horrendum efficit, cui hac fœditate laborante obtrudi poſſit dictum illud Poëtæ Tragœdi, quod affert Plutarchus.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτ@ ἕλκεσι βρύων,
id eſt, *Aliis medens, at ipſe ulceribus ſcatens.*

XXVIII. Scabiei curationem ſolis topicis eſſe perficiendam, ablegatis omnibus internis remediis, quæ Corpora in caſſum fatigant, vult Helmontius; obſervans enim quàm facili negotio Corpus exactè ſanum ex ſolo contactu alicujus Scabioſi infici poſſit, credidit Scabiem pendere à pravo Cutis fermento, quod ejuſdem alimentum corrumpat, nequaquam verò ab interno Viſcerum vitio, quare ſolis topicis ſuadet abigendam; aſt hujuſmodi opus periculoſæ plenum aleæ meritò cenſetur. Ballonii itaque celeberrimi Practici conſilio hærere placet, qui cum dioriſmo procedens explicat ex mente Hippocratis, quando Scabies ſit morbus, & quando abſceſſus, hoc eſt rectam ſemitam indigitat, qua Medicus certo pede ad

Sca-

Scabiei curationem procedat, lubet autem hìc ipſum Hippocratis locum afferre. *Impetigines, & lepræ, & vitiligines albæ, quibus quidem Juvenibus horum factum eſt, aut paulatim conſpectum multo tempore augeſcit, his non putare oportet abſceſſum eſſe, eam papularum eruptionem, ſed morbum; quibus verò horum aliquid eſt factum multum, & derepentè, hoc ſanè fuerit abſceſſus.* Hunc locum pariter obſervans doctiſſimus Mercurialis, *Quid ſit*, ait, *abſceſſum eſſe, & non morbum, atque è controverſo, non omnes intelligunt.* Scabies itaque, aliique cutanei affectus in morborum claſſe ſunt recenſendi quando paulatim fiunt; quando verò confertim, ac præcipuè poſt gravem aliquam ægritudinem, non morbi nomine, ſed 'Αποςάσεως inſigniri debent: eſt ergo in Scabie, ubi liceat ſolis topicis incumbere, ait Ballonius, cum nimirum Scabies eſt ſolius Cutis morbus, eſt etiam ubi neceſſe ſit internis partibus proſpicere uſu purgantium, & alterantium, ac nefas ſit ſolis topicis Scabiem exterminare velle, hoc eſt cum Scabies eſt alterius morbi ſoboles, ut in Cachexia.

XXIX. Chronicorum affectuum eam eſſe naturam, ut qui *hyeme augeſcunt æſtate deſinere ſoleant, qui verò æſtate hyeme finire debeant*, ſcripſit Hippocrates. Hanc autem eſſe Scabiei indolem, ut hyeme luxuriet, ac magis ſæviat, æſtate verò evaneſcat, vel ſaltem miteſcat, jam norunt omnes. Quando igitur Scabioſus aliquis curandus ſuſcipitur, liberè proteſtandum eſſet, non inſtitui curationem niſi ut faciliùs æſtivo tempore tam fœdus morbus extirpetur, atque hanc eſſe hujus peſtis naturam, apud nos ſaltem, (de lepra non loquor morbo Ægyptiis endemio, ut refert P. Alpinus, ob aquam cœnoſam, & ſalitos piſces, quorum uſus apud illos valdè familiaris eſt) ut æſtivi caloris beneficio faciliùs, quàm cichoraceis abigatur; ſatis abundè teſtante experientia, quòd nulla prævia purgatione, vel Phlebotomia, ulloque alio remedio, quotquot agreſtes per hyemem ſcabie laborarint, ſuperveniente æſtate, non ſecùs ac Angues, pſoræ exuvias deponant, ac illis niteat *aſſiduo curata cuticula Sole*. Verùm hujuſmodi proteſtatio ad avertendam calumniam quandoque non ſatis eſt. Laborabat olim F. Petrarcha ſicca ſcabie, ut ipſe refert, ac poſtquam à medicamentorum diuturno uſu ſe fruſtra exhauſtum videret, Medicos, quibus ex ſua natura infenſus erat, objurgare cœpit, ac iis reſpondentibus, expectandam eſſe Æſtatem, ira percitus eoſdem dimiſit his verbis. *Ego autem neque Medicis credo, neque ab Æſtate ſpero quicquam, ſed ab illo de quo ſcriptum eſt. Æſtatem, & Ver tu pſalmaſti.* Pſoræ itaque potiſſimum remedium ab æſtivo calore pendet, qui potis eſt novam craſim in maſſam ſanguineam invehere, ac illam particulis ſpirituoſis ſaturare, quo pacto Acidum illud luxurians, quod cutem exarabat, infringitur. Purgationes itaque ut ut repetitæ, iteratæ V. S. illitiones, Balnea, & omnis Medicus apparatus perſæpè præſtare nequeunt quod ſolus Aër æſtivus. Cùm hoc Vere cuidam Docto Amico meo levem

F 2 pur-

purgationem ad ſanandam Scabiem, quâ vexabatur, præſcripſiſſem, nec ideò melius haberet, ac illo urgente quid agendum ſupereſſet, per jocum remedii loco dictum illud Satyrici adduxiſſem.

Durate, atque expectate Cicadas, iſte ad me converſus, & Tu quoque, inquit, ad græcas Calendas honorarium expecta.

XXX. Utriuſque caſus duo habemus notatu digna exempla apud *Hippocratem* in libris Epidemiorum, quæ hîc lubet afferre. *Latæ puſtulæ non valdè pruriginoſæ, quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem ſentiebat. Vomitus non proderat.* Manifeſtum ſpecimen hìc habemus Scabiei cum morbus eſt; nam ex facta inunctione, vel in ipſa hyeme, opem ſentiebat; ſi enim Scabies illa fuiſſet abſceſſus, ac alterius morbi productum, non ſolùm ex intempeſtiva unctione nil opis ſenſiſſet, ſed gravem noxam expertus fuiſſet. Obſervanda quoque illa verba. *Vomitus non proderat*; ſignum evidens, Corpus illud fuiſſe ſanum, ac totum vitium in externis corporis partibus extitiſſe. Corpora ſana difficulter ferre purgationes effatum eſt ejuſdem *Hippocratis*, qui pariter ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore naſcuntur, præcipit ut dejectiones inſpiciantur, quæ ſi ſint ſimiles ſanis, ait tutum eſſe corpus alere, ſin minùs purgationem inſtituendam; fieri enim poteſt, ac ſæpenumero contingit, ut Corpore ſano intus exiſtente, tubercula in cute progerminent.

XXXI. Exemplum aliud Scabiei, prout Abſceſſus dici meretur, ſequens eſt. *Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, & Cutis craſſa erat & velut lepra aſpectu; huic nemo opitulari potuit; tranſgreſſus ad Melum, ubi ſunt calidæ Balneæ, à pruritu quidem, & Cutis craſſitudine liberatus eſt, ſed hydropicus factus mortuus eſt.* In hoc caſu certè affectio illa pruriginoſa abſceſſus erat, ac fructus morboſæ radicis in Viſceribus implantatæ; vel immoderatè, ut putat Valleſius in Commento, aquis illis thermalibus uſus fuerit homo ille, ut ſuffocato innato calore ceſſarit illa peccantium humorum excretio ad cutem ablegari ſolita, vel ut veriſimiliùs interpretatur Martianus noſter, aquæ illæ ſulphuratæ eſſent, ac proptereà, ut idem ait, *denſata à balneo cute humores pruritum excitantes ad Hepar retrocedentes ſcyrrhum induxerint*, ex quo factus fuerit hydropicus, ſatis ſit quòd illi magis conſultum fuiſſet, proſpexiſſe ad id quod latebat intus, quàm quod in cute apparebat.

XXXII. Ut ad rem noſtram hactenùs dicta applicemus, popularis hæc Scabies in Claſſe abſceſſuum profectò erat collocanda, utpotè productum præcedentis Conſtitutionis nimis pluvioſæ, nec non & pravi victus ob Annonæ caritatem; ſic refert *Galenus* ſua ætate cùm plurimas, Romano imperio ſubditas gentes vexaret fames, ac frugibus omnibus in Urbem aſportatis, Agreſtes, quibus relicta fuerant ſolùm ὄσπρεια καὶ χέδροπα, ac etiam in exigua copia, ut fruticum germinibus, & bulbis veſci cogerentur, omnes ſub Veris finem

à va-

à variis cutaneis affectibus conflictatos fuiſſe; quorum alii Eryſipelas referrent, alii herpetem, & alii pſoram, impetiginem, & lepram. In hac itaque noſtra populari Scabie ſolis topicis fidere tutum negotium non erat, & quotquot ſive ſponte, ſive alieno conſilio, Scabiem Unguentis antipſoricis abigere tentarunt, id ſuo periculo ſunt experti. Rem oppidò notatu dignam hac occaſione mihi obſervare obtigit. Novi multos, qui tædio hujus fœdi morbi Unguentis Scabiem exterminare etiam in ipſo Vere tentarunt, ſed poſtmodum Scabie retropulſa febre correptos, Urinas nigras, & fuliginoſas illicò reddidiſſe; cùm autem uſu remediorum humores ad cutem propellentium reproduceretur Scabies, Urinæ ſanis ſimiles reddebantur; denuò autem retrocedente Scabie, vel rurſus erumpente, hæc reciproca in Urinis apparebat mutatio; quamvis autem hujuſmodi Urinæ cum parva febre, quæ malignitatis ſpeciem aliquam præferret, me ſuſpectum non parum haberent, ſollicitus tamen circa Scabiei reproductionem ſemper bonam ſpem alui, & quotquot habui præ manibus vidi tandem à morbo ſuperſtites. Animo autem verſans quare ad Scabiei retroceſſionem Urinæ redderentur fuliginoſæ, id fieri poſſe credidi, quòd Acidum in Cute luxurians, & Pſoram efficiens, ob factas illitiones haud amplius expirans, à Venis reſorptum, & cum Alcali ſanguineo permixtum ſerum ſanguinis atredine infuſcarit, non ſecus ac quando limpida Vitrioli ſolutione cum infuſione gallæ permixta, atramentum conficitur. Pro regeneranda verò Scabie non ſemel, nec ſine proſpero eventu uſus ſum remedio à Zacuto Luſitano propoſito, & ab Etmullero commendato, jubendo, ut æger, cui retroceſſiſſet Scabies, decumberet in linteis ab aliquo Scabioſo infectis. Remedia porrò quæ magis ex uſu fuere, ſi non ad Scabiem extirpandam, ſaltem ad eam moderandam, ut ſuperveniente æſtate faciliùs aboleri poſſet, fuere præſertim ea quæ ex Viperis parantur, quibus multos vidi fœliciter ſanatos. Ubi liceat igitur internis remediis uti ad Scabiem radicitùs extirpandam, nihil profectò conſultius quàm ad diaphoretica confugere, non ſecùs ac fit in lue gallica; ſicuti enim inter hos duos Affectus magna eſt cognatio, ita eadem ferè methodo curandi. Sic Heurnius ad Pſoram debellandam, purgatis prius noxiis humoribus, ligni indici, ac Salſæ decoctum valdè commendat; ait enim quòd hoc remedio facilè expirat concepta in habitu Corporis contaminatio.

XXXIII. Horrent non nulli in Scabie, aliiſque cutaneis affectibus, cane pejus & angue Viperina remedia, veriti ne excedens caliditas & uſtionis nota Hepati, & toti maſſæ ſanguineæ imprimatur; aſt ego magis horreo nimium refrigerantium uſum, nec quemquam novi, qui exhauſtis integris Ptiſanis, ſeu poſt diuturnum Seri, & Cichoraceorum uſum à Scabie, ut ut ſicca, & arente, liber evaſerit; ſcio equidem penè aſſiduas eſſe Scabioſorum querelas de nimio calore tum interna tum externa perurente, at iis præbendæ non ſunt aures; graviter quoque Pueri, quibus Perniones ob violentum frigus oborti

ſunt, de nimio calore in pedibus conqueruntur, nec ſine ratione, ob ſubſequutam aliquam inflammationem, an ideò in Pernionibus applicanda refrigerantia? Cordati Medici ergo erit morbi cauſam animosè aggredi, ſanguinis vitioſam craſim emendando, remediis potiſſimùm quæ illius acorem temperent, qualia ſunt ex Viperis parata, quæ Sale volatili abundant. Quidquid ſit de Viperæ temperie, de quo conſulatur Jo. Baptiſta Spontonus in ſua Echidnologia, experientia ſatis planum facit nihil eſſe ad pſoram, ac lepram quoque perdomandam efficacius, quàm Viperina medicamenta, (quando tamen id agere liceat, nec ſatius ſit hunc hoſtem inquilinum alere) nec adeò nos ſollicitos eſſe debere ne plùs æquo incaleſcant Viſcera, dummodò tam fœdi morbi ſeminium penitus reſtinguatur. At nunquam ceſſaret ſcalpendi libido, tam ferax eſt obſervationum hæc materia, niſi ad alia feſtinaret Calamus.

XXXIV. Exacto Vere Ætas ſucceſſit adeò fervens, ut nunquam huic ſimilis viſa fuerit, idque præſertim Canicularibus diebus, quo tempore præter modum Aër excanduit caliditatis exceſſu ſupra reliquos Annos, ut Thermometri loquebantur, ad multos gradus aſcendente. In hiſce ardoribus identidem cecidere pluviæ, ſed nihilo ſeciùs remittebatur æſtus, qui conſtans perſtitit per totum ferè Septembris Menſem; hac Æſtate nullatenus ſpirarunt Eteſiæ, unde è continuo æſtu nullum levamen, hanc ob cauſam multa Animalia, ac præſertim Canes, agebantur in rabiem. Nunquam aliàs cecidere crebriora fulmina, à quorum uno ictus eſt agricola, indumentis omnibus peruſtis, præter lora coriacea; id ad non nullos dies attonitus jacuit, ſed poſtea ſine ullo remedio in ſe rediit, & adhuc ſuperſtes eſt: hiſce temporibus febrium Cohors derepentè incubuit, ac paſſim per vulgus graſſabatur, ut integræ familiæ eodem tempore febricitarent, denſiorque erat ægrotantium numerus ea in parte Civitatis, ubi magis patulæ ſunt viæ, ac humiliora tecta. Quotquot milites in Arce reperti ſunt, ſimul ex febre decumbebant, ut ruſticanam militiam accerſere oportuerit ad illius cuſtodiam. In Septo Hebræorum, ubi Vici anguſti, ac Ædes altiſſimæ, caligantesque feneſtræ, nulli ferè hoc ſaltem tempore ægrotarunt, cùm tamen cæteris Annis primi ſint Recutiti, qui æſtivarum ægritudinum impetum ſuſtineant. Ruricolæ licet diurnis laboribus ad Solis radios ferè in ſudores ſolverentur, cùm tamen ſub dio ſuis in plauſtris per noctem ſomnum captare ſoleant, immunes ut plurimùm degebant; ſola itaque Plebs Urbana, & omnes, quibus & domus, & res anguſta domi eſſet, exercebantur; ſalubris tamen erat morbus, nam febres iſtæ Tertianæ Intermittentes erant, ac ut plurimùm exquiſitæ, & quæ die ſeptima, ac etiam citiùs, poſt unam vel alteram phlebotomiam per ſudores judicarentur. Nullus Annus Medicis quæſtuoſior, & glorioſior unquam fuit, cum ægri omnes fermè incolumes evaderent: medicum faſtum tamen parumper temperavit Autumnus θανασίςατος; nam protractiores erant febres, & aliquan-

quando in malignas degenerabant. Remedia cordatis Medicis erant Venæ ſectio, & frigidæ uſus; hæc enim utramque paginam, ut dici ſolet, implebant; qui verò parva attollentes, ut plura videntur præſtitiſſe, vel ut Seplaſiarios benevolos haberent, Cardiacis calidioribus uſi ſunt, tanquam camino oleum addentes, ægros in extremam perniciem præcipitarunt. Limonum ſuccus, ſpiritus Vitrioli, Sulphuris, & ſimilia erant egregia Cardiaca; diverſis itaque artibus, ac diverſo telorum genere, cum hoc febrili exercitu congrediendum fuit; Anno ſuperiori hoſtis irritandus erat ad pugnam, hoc verò illius impetus parumper ſuſtinendus, & acutis telis frangendus, qualia ſunt Acida omnia. Sanguis qui ſecta Vena educebatur ſpumeus erat, & croceus, Urinæ ſimiliter multa bile ſaturatæ. Multis ex febricitantibus papulæ apparebant in cute, ac præſertim Pueris, quales efflorеſcentiæ Variolarum erant veluti Prodromi. Variolæ quidem per æſtatem paucos ſuſtulerunt, aſt autumno, & in prima parte hyemis paucis pepercerunt, ac minùs iis quibus detractus fuiſſet ſanguis. Multis Tertianæ febres in quartanas migrabant; ſicuti autem præcedenti Anno Peruviani Corticis uſus in Quartanis, ac diuturnis febribus improſperè ceſſit, ità hoc Anno ſaluberrimus fuit, & ii qui paſſi ſunt recidivas, febres mitiores poſtmodum experti ſunt, ac antequam Hyems accederet perfectè convaluerunt. Ubi primùm æſtus cœpit miteſcere, quod circa Æquinoctium contingit, viſa eſt pacari febrilis tempeſtas, quæ ſenſim in ſummam tranquillitatem ceſſit, adeò ut duobus poſtremis decedentis Anni Menſibus in Foro Medico penè continuè eſſent feriæ.

XXXV. Hujus febrilis tempeſtatis cauſam ſaltem occaſionalem in immodicum Aëris æſtum referre placuit, qui potis fuerit Bili nimiam acrimoniam adſciſcere, ut cum ſucco pancreatico, minùs aptè quàm par eſt, ebulliret, & in maſſa ſanguinea febrilem effervеſcentiam cieret. Neque mirum ſit quòd exiguo tempore adeò permutata fuerit ſanguinis, & omnium fluidorum craſis; magna eſt enim vis caloris, quidquid Helmontius dixerit, Calorem Qualitatem Rerollæam appellans. Multa quæ ſuaptè natura dulcia ſunt ad ignem amareſcere, alia verò magis dulceſcere quotidiè obſervamus; ſic ut ait Gal. Lac coctione eam dulcedinem acquirit, quam mel deperdit. Vinum quoque per totam hyemem, ac etiam Vernum tempus, nativam dulcedinem ſervans ubi Æſtatem ſenſerit auſterum fit, niſi in Hypogæis, & frigidioribus locis aſſervetur. Calor itaque ac frigus, ſive ſint cauſæ immediatæ, ſive excitantes, & occaſionales, ſubitas mutationes, in noſtris Corporibus parere poſſunt & humorum texturam, citiùs quàm quis putet, invertere. Narrationem oppido curioſam apud Lucianum habemus de febre quadam Tragœda [ſic enim illam appellare liceat] quæ Abderitas temporis ferè momento invaſit. Egerat Archelaus Poëta Tragicus media Æſtate, multoque æſtu, apud Abderitas, Euripidis Andromedam, ex quo factum ut multi ex Theatro febricitantes exierint, ac univerſi poſtmodum febre graviſſima correpti fuerint,

rint, quæ die ſeptima plurimo ſudore erumpente, nec non ſanguine è naribus profluente, ſolvebatur, ſuperſtite tamen ridicula quadam mentis perturbatione; nam ut refert Auctor, *omnes quaſi ad Tragœdias agendas impellebantur, & Jambica perſonabant, multumque vociferabantur, maximè autem Euripidis Andromedam canticis referebant, plenaque adeò Civitas erat pallidis, ac macilentis illis Tragœdis ſeptimanis.* Haud aliter apud nos immodicus æſtus Plebem Urbanam inter anguſtias ſuarum ædicularum concluſum in febres agebat, adſpectu quidem terribiles, nec ſine mentis emotione, ſed quæ poſtea die ſeptima, oborto ſudore poſt celebratam liberali manu phlebotomiam ſolverentur. Hac de cauſa eos qui circa Urbis pomœria lares habebant, ſeu ubi magis patula, & ampla ſunt Viarum ſtrata, ut in ea parte quæ *Herculea Additio* appellatur, facilius febres adoriebantur; ubi verò Urbs magis conferta eſt, & Vici anguſti, & anfractuoſi, minùs à febribus populares exercebantur. Neque fortuitò Urbium Conditores, anguſtas, & anfractuoſas vias eſſe voluiſſe cenſendum eſt, ut in iis Urbibus, quæ adhuc aliquid antiquitatis retinent, qualis eſt Mutina, ut nempè magis ſalubritati, quàm pulchritudini conſulerent. Sic Nero poſtquam flammis Romam abſumpſit, intentus poſtmodum illius reparationi, dimenſis viarum ordinibus, ac latis ſpatiis, ſplendidiorem quidem Urbem pro Imperii majeſtate, ſed minùs ſalubrem reddidit; nam, ut ait Tacitus, compertum eſt *veterem illam formam ſalubritati magis conduxiſſe, quoniam anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde Solis vapore perrumperentur.* Hanc ob cauſam opulentiores Cives, qui in amplis Conclavibus à tecto remotioribus degebant, ſicuti etiam populus Apella, vim febrilis hujus tempeſtatis minùs ſenſere. Magni profectò momenti eſt ad præſervationem à morbis æſtivis in amplo, ac frigido Conclavi degere, ac ſomnum capere, ut à diurno calore attritæ vires per nocturnum ſomnum reparentur. *Somnum in frigore cooperto* commendat *Hippocrates*, quem locum in altera mea Diſſertatione expoſui; ſi ergo vel in ipſa hyeme præſtat quieſcere in loco ubi ſit aura frigidior, idque in gratiam Reſpirationis, dum modò totum Corpus ſtragulis ſit coopertum, ne à frigore carnes pungente interturbetur ſopor, multò magis æſtate præſtabit in frigido Conclavi ſomno indulgere.

XXXVI. Hic autem immoderatus Aëris fervor ſi febrem hanc popularem excitavit, viam quoque aperuit ut citiùs reſeratis poris, per ſudorem febrilis materia evaneſceret, idque beneficii ſequutum, ut exterminata radicitus Scabie, Plebs nitidior, ac vegetior apparuerit. Ac profectò gravis hæc morborum Tempeſtas omninò deſiiſſet, ni Variolæ, quò magis ambientis calor tepeſcebat, eò ferociùs ſæviiſſent, cùm non ſolum puellarem ætatem demeterent, ſed etiam grandævos, ac præcipuè Utero gerentes, quotquot hoc morbo laborarent. De Variolarum natura, & cauſis, cùm tot extent doctiſſimorum hominum ſcripta,

ta, nil addam, niſi quòd in hac Varioloſa Conſtitutione, quæ circa Autumni finem vim ſuam magis exercuit, facilius evaſerint ii quibus nec detractus fuit ſanguis, nec ullum adminiſtratum remedium, toto curationis negotio Naturæ commiſſo. Neque mirum quòd V. S. noxia fuerit; ſi enim ex Hippocrate *Autumno pauciſſimus ſanguis ſit in homine* ob prægreſſam Æſtatem, quæ Corpora exhaurit, id certè apud nos hoc Anno locum habuit, quare Virtus jam debilis ab exhauſtu ob præcedentem æſtivum fervorem, ſecta Vena illicò labaſcere videbatur, ac fieri minùs apta ut noxium humorem ad Cutim protruderet.

XXXVII. Sicuti in ſuperioris Anni Conſtitutione noxius fuit Chinæ Chinæ uſus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cœlo diverſa, valdè ſalubris compertus eſt; & multi quidem Quartanarii hoc autumno per Urbem vagari viſebantur, ſed quotquot ad hoc remedium confugere, vel integrè ſunt reſtituti, vel ſi non nulli recidivas paſſi ſunt, paulò poſt convaluere; hinc practicam Cautionem, ulteriori tamen obſervatione confirmandam, elicio, ſecuriorem eſſe Chinæ Chinæ uſum, quando humores fræno potius egeant, quàm ſtimulo. Anno elapſo ob frigidam, & humidam Conſtitutionem tota humoralis maſſa, ut pote craſſa, ac ſegniùs fluens ſtimulanda erat, ac ad motum cienda, hac Æſtate verò, ad orgaſmum prona, ac neſciens ſtare loco, erat potiùs ſufflaminanda, quod mirè præſtabat Peruvianus Cortex, humorum impetum compeſcendo. Eandem ob cauſam aquæ uſus in altera Conſtitutione adeò noxius in hac ſaluberrimus fuit, ſicuti pariter Acida omnia, quæ celebrioribus Cardiacis palmam præripuere, ut quæ partium Alcalinarum vim frangerent. Hermeticorum enim effatum eſt, Alcalia per Acida, & Acida per Alcalia emendari.

Atque hæc pauca de hujus Anni Conſtitutione, tumultuariè fateor, ac inter armorum ſtrepitus, viſum eſt conſcribere, hyemantibus apud nos Germanorum copiis, quæ hac Æſtate in Pedemontana Regione adverſus Gallos militarunt; cæterùm, urgente adhuc rei Annonariæ anguſtia, vereri licet, ne venturo quoque Anno popularium morborum nova ſeges ſuccreſcat, quod omen deſpuo.

BERNARDINI RAMAZZINI

Diſſertatio Tertia.

De CONSTITUTIONE Annorum 1692. 1693. 1694.

INtermiſſam varias quidem ob cauſas, ſed potiſſimùm ob parùm proſperam Valetudinem, Operis incœpti texturam reſumens, Morbos qui hiſce tribus Annis apud Noſtrates populariter vagati ſunt, nec non rariora quædam quæ peculiari obſervatione digna credidi, compendioſè referam,

ram, haud dubiâ ſpe quòd apud cordatiores Medicos veniam ſim impetraturus, ſi minùs aptè quàm par eſt res exponatur, modò fideliter (quod in hiſtoricâ narratione potiſſimùm expetitur) id fiat, quod me præſtiturum ſanctè polliceor. Horum verò trium Annorum Conſtitutiones non ſejunctim, ut priores duas, exponere, ſed unico faſce ſimul complecti libuit, ne eadem chordâ, cum riſu oberrans, res eaſdem repetere deberem, quando unica & eadem ferè morboſa Tragœdia totum hoc triennale ſpatium abſumpſit, nec exordium obtinuit, donec Cœli temperies in ſtatum Cœlo diverſum permutata novos morbos in Scenam produxerit.

II. Ut ergo à Conſtitutione Anni 1692. extraordinaria, Hyems ſatis regularis fuit, ac legitima, nec quid inſolens habuit quod noſtro huic Climati non congrueret; primò quidem Boreales Venti ad aliquot dies ſatis validè perflarunt, Terrâ nondum nivali vellere adopertâ, unde metus erat ne Sata exurerentur, ſed Ventis poſtmodùm ſilentibus, ac modicis nivibus delapſis, Hyems propriam temperiem, & eas conditiones obtinuit, quas in libro de Aëre, Aq. & Loc. *num.* 25. recenſuit Hippocrates, nimirum ut ſit *moderata, neque valdè clemens, neque frigiditate excedat.* Morbi itaque hyemales obſervati ſunt, ut Tuſſes, Pleuritides, Eryſipelata, Apoplexiæ, ac in iis præcipuè qui præcedenti Anno à gravi aliquo Morbo conflictati fuerant; major tamen pars eorum qui ægrotarunt evaſit, demptis paucis quibuſdam è Senioribus, & Silicernio jam proximis. Nihil itaque hyemali tempore obſervare licuit quod τὸν ἐπιδήμιον redoleret.

III. Neque verò à ſibi debitâ temperie multum deſcivit Vernale tempus; ſatis enim moderatæ fuerunt pluviæ, ac interpolatæ, quales Agricolarum votis reſponderent, ſicuti Æſtas quæ ſucceſſit non admodùm fervida, ut præcedenti Anno, neque nimis ſicca extitit, ſed pluviis identidem labentibus, ac Eteſiis ſuo tempore flantibus, talis fuit qualis noſtro Cœlo congrueret; quare meſſem ſi non planè frugiferam, qualem publica neceſſitas optabat, non improbam tamen exhibuit. Haud ſecùs Autumnus ſtadium ſuum regulariter percurrens, cum primâ parte hyemis non admodum rigidâ, Annum clauſit. Sic totum Annum ſatis placidum, ac Auſtrinum quoad primam Qualitatum temperiem exegimus.

IV. Non eâ verò moderatione ſequens Annus proceſſit, illum enim totum intemperatum, ac prorſus exlegem experti fuimus, Hyemem totam cum perpetuâ Cœli ſerenitate, & mitiſſimis frigoribus tranſegimus ſine pluviis, ac ſine nivibus, neque ſolùm in hac planitie noſtrâ, ubi ſedet Mutina, ſed neque in editiſſimis Appennini jugis, quæ aliàs per totam hyemem, & vernum quoque tempus albeſcunt, Mari ſuperò, & infero canum verticem oſtentantes; ſic neque Gabellus, & Scultena (inter quæ flumina Urbs hæc poſita eſt) glaciem, ut cæteris Annis, ſenſere, quod multum contulit ad Annonæ caritatem levandam, cum totâ hyeme per hæc flumina Frumentatores è proximis regionibus commeatus ad nos abundè convehերent, ad plebem noſtram,

ſtram, & Germanos Milites alendos, qui hoc Anno quoque apud nos hybernarunt. Sic Veris ſpeciem Hyems tota Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum Ver ſucceſſit hyemis naturam, veluti mutatis vicibus, referens; ab Æquinoctio verno etenim uſque ferè ad Solſtitium perpetua ferè fuerunt frigora cum Ventis Aquilonaribus, ac perennes fuere pluviæ, eæque adeò ingentes, ut paſſim flumina ruptis aggeribus campos inundarint.

V. Jam nefaſtum Annum, & inſalubrem nemo non prævidebat, tum ob pluviarum vim magnam, quæ morborum ſunt ſeminarium, tum ob apparentia in Mororum foliis ſigna Rubiginis, quæ ſterilitatis prodroma eſt, ut Annis ſuperioribus ſummâ totius Ciſpadanæ, & Tranſpadanæ regionis calamitate experti fuimus. Eodem modo ſubſequuta Æſtas uſque ad Caniculares dies Veris ſpeciem exhibuit, quo tempore ſatis curioſum fuit, apud nos ſaltem, Luſcinias audire pro Cicadis arbuſta rumpentes. Sic ventum eſt ad Æſtatem cum mitiſſimâ Aëris temperie, nobis tamen impropriam, pluviis identidem magno impetu delabentibus; hinc ob ſolum valdè uliginoſum, & ſatis blandam caloris temperiem ad tantam altitudinem, ac denſitatem omne frugum genus excrevit, ut metus Anni parùm frugiferi ex omnium animis ferè exciderit; at improviſa Rubigo, cujus non obſcura indicia, ut dixi, apparuerant, ſpem omnium repente eluſit; illicò enim frumenta, fabæ, & quæcunque leguminum genera ſydereo afflatu veluti percuſſa exaruere. Inopinus itaque caſus cum Agricolas, tum Urbanos quoque perculit: ſummam enim frugum penuriam non ante viſam impendere præſentiebant omnes, quando ex præcedentium Annorum ſterilitate exhauſta eſſent tum publica tum privata horrea, nec aliundè commeatus, ut ex Mantuano, & Ferrarienſi agro, poſſent ſuppetere, cum eadem Rubigalis contagio totam Ciſpadanam, ac Tranſpadanam Regionem pervaſiſſet.

VI. At non ſolùm Cereales opes abſumpſit hæc peſtis, ſed omne etiam ſubſidium, quod Pomifer Autumnus ſolet ſuggerere, eodem tempore ſuſtulit; ſolum enim acerbis adhuc fructibus paſſim reſperſum ſpectabatur, quin & Plantæ ipſæ honore frondium orbatæ mediâ æſtate viſebantur. Uvarum quoque proventus, qui ab initio aureus ſperabatur, ob eandem cauſam non niſi parciſſimus prævidebatur. Mœrore itaque cuncta plena erant, dum Agricolæ in agris non tererent niſi leves culmos, ſtipulaſque volantes, quare ſine Cereris, & Bacchi muneribus in omnium præcordiis frigebat ſanguis. Harum calamitatum cauſa potiſſima frigida, & pluvioſa Conſtitutio paſſim culpabatur, quoties enim in hiſce Regionibus Æſtas ſicca, & fervens præceſſit, numquam frumenti inopiâ laboratum eſt, ut apud nos Oraculi loco Virgilianum *Geor.* I. illud coli poſſit.

Magnaque cum magno veniet
tritura calore.

VII. Autumnus porrò Æſtatis vicem ſupplens ſummis fervoribus & obſtinatiſſimâ ſiccitate totam humiditatem quam Terra poſt tam ingentes pluvias ad ſatietatem hauſerat, abſumpſit, nec calor remiſit niſi circa

primam partem adventantis hyemis, quæ & ipſa leges ſuas nullatenus ſervans, verùm ſatis placida, & mitis decedenti Anno Vale dixit. Sic in hujus Anni 1693. Conſtitutione nulla ex illius partibus legitimam, ac propriam temperiem ſervavit, ſed una alterius vices ſubeunte, omnes extemporaneæ fuerunt.

VIII. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ præcedentem Annum clauſit, ſatis placida, ut modò dixi, extitit, ità pars altera quæ An. 1694. fores aperuit, aſperrimâ, ac rigidiſſimâ facie apparuit, per totum enim ferè Januarii menſem flarunt Boreales Venti cum perpetuâ Cœli ſerenitate, ut ſqualidum, ac pulverulentum ſolum undequaque viſeretur, non ſecùs ac æſtivis menſibus, quod apud nos prorſus inſolens eſt, ſic totam hyemem ſerenam ſine aquæ guttulâ è Cœlo deciduâ traduximus; apparente autem Verno Æquinoctio Cœlum Votis communibus reſpondit largis imbribus effuſis, qui uſque ad Aprilis initium perdurarunt, quibus poſtea, flante Auſtro, ingens caliditas ſucceſſit, ut die quintâ Aprilis in meo Thermometro liquor 70. gradum pertigerit, quò interdum neque Junio menſe devenire conſuevit. Reliquum porrò Veris, ac totam Æſtatem cum pertinaciſſimâ ſiccitate, & immoderato calore tranſegimus, Autumno quoque eundem tenorem, quod ſiccitatem ſpectat, ſervante: quare Annum ſignare licuit præ cæteris valdè ſiccum, & ſqualidum, Colonis tamen non prorſus ingratum, cùm frugum, & Vini proventum non improbandum ſuppeditarit.

IX. Fuſiùs forſan quàm res ipſa videatur exigere horum trium Annorum Conſtitutiones me proſecutum fuiſſe putabit aliquis, cum in cujuſcumque Anni Conſtitutionibus ſigillatim nihil eorum, quæ ad rem medicam ſpectant, & quod meum inſtitutum eſt, attigerim, quaſi πάρεργον ἔργῳ præmiſerim; verùm id conſultò egiſſe me fateor, ſiquidem, cum ex ſuperiùs memoratis pateat quàm diſſimilis, & diſcolor fuerit harum trium Conſtitutionum facies, & aliâ ex parte cum eadem prorſus Epidemia per totum hoc tempus, plus minus, graſſata fuerit, ſatis liquere poteſt, quàm parum firmo talo ſtet illorum Opinio qui ex manifeſtis Aëris Qualitatibus, Caloris ſcilicet, Frigoris &c. putant ſatis explicari poſſe Epidemicorum Affectuum geneſim, ac indolem, ut etiam ex prægreſſis Conſtitutionibus prænuntiari poſſint ægritudines, quæ populariter vagari debeant.

X. Egit id equidem Divinus Præceptor, ut ex Sectione tertiâ Aphoriſmorum, *Aph.* 11. & libro de Aëre, Aq. & Locis ſatis liquet, nam ex prægreſſâ Hyeme ſiccâ, & Aquilonia, & Vere pluvioſo, & Auſtrali pronunciavit *neceſſum eſſe*, ut Æſtate acutæ febres fierent, lippitudines, & Inteſtinorum difficultates; ſicuti ex hyeme Auſtrali pluvioſa (& ſerena) Vere autem ſicco, & Aquilonio, Mulieres gravidas abortivos fœtus edituras, cæteros verò Mortales difficultatibus Inteſtinorum, & ſiccis lippitudinibus obnoxios fore: Verùm Galenus, 3. *de diff. Reſp. c.* 1. licèt Hippocraticæ doctrinæ ità addictus, ut Hippocratis libris etiam ſpuriis uſurum ſe ſcripſerit, aſſerere non eſt veri-

veritus in citati Aphoriſmi commentario, Hippocratem uſum potius fuiſſe rationali methodo quàm obſervatione, & experientiâ. Huic Galeni interpretationi nullatenus aſſentiens doctiſſimus Mercurialis ait, nil tale de Sapientiſſimo Viro, qualis fuit Hippocrates, credendum, qui non tam audacter pronunciaſſet *neceſſum eſſe*, ut poſitâ tali Conſtitutione temporum tales ægritudines emergere debeant, niſi ratione, & multiplici experientiâ fuiſſet abundè inſtructus. Celeberrimus Lucas Tozzius in nuperis ſuis Commentariis in Hippocratis Aphoriſmos aſſerit obſervationibus potiùs, & iteratis experimentis, quàm confictis argumentis, Hippocratem ità pronunciaſſe, nullâ ratione apparente quæ ſuadeat iſthæc eventura; ingenuè enim fatetur Vir egregius ſibi obſervatum quòd poſt hybernam tempeſtatem ſiccam, & Ver pluvioſum ſubſequutæ non fuerint acutæ ægritudines.

XI. Quot porrò diſceptationes inter ipſos Medicinæ Proceres pro genuinâ Aph. 13. tertiæ ſect. *Si verò hyems Auſtrina, & pluvioſa, & ſerena fuerit &c.* [cum tot ſint interpretationes quot interpretes] jam ſatis conſtat: Manardus etiam *l. 9. Ep.* 1. vocem illam εὔδιος volebat expungendam, tanquam ſuppoſititiam, cùm intelligi nequeat quomodò vox illa εὔδιος, quæ Serenitatem ex illius interpretatione ſignificat, aliis cohæreat quæ hyemem pluvioſam, & Auſtralem repræſentant; Leonicenus verò in omnibus antiquis Codicibus vocem illam reperiri ait; ac pro placiditate, & clementiâ interpretatur. Hinc inter illos celeberrimos Viros pro ſimplici voculâ talia orta ſunt diſſidia, adeò ut, referente Braſavolâ in citati Aphoriſmi commento, *Seniores illi, alioqui reverendi, apud multos pro re tam levi præliantes in deriſum venerint, cum à rationibus ad jurgia devenerint.*

XII. Abundet quiſquis in ſuo ſenſu ut lubet, & ex Anni temporum in manifeſtis qualitatibus exorbitantiis tamquam ex fonte morboſas Conſtitutiones derivet, ego ſanè ex quo ad Epidemicorum Affectuum naturam contemplandam animum adverti, his quæ tam confidenter, & magnificè proferuntur experientiam reſpondere non video; & quod me angit, in hac Provinciâ quotannis Hoſpitem me agnoſco; licet enim videam quò paſſim itur, non ſatis tamen video quà ſit eundum, niſi poſtquam à viâ longè aberraverim. Profectò ſi rem accuratiùs perpendamus, quilibet Annus ſemper Affectus aliquos ſecum infert, qui τὸν ἐπιδήμιον ſapiunt, nec tales putantur, quia aliquando leves ſunt, licet propterea epidemicam naturam non exuant; demiror autem non parùm, quomodò inſurgente aliquâ populari tempeſtate Medentum plerique nullatenus Affectûs ingenium perpendentes, nec quâ methodo Natura ipſum ſponte expugnet, illicò totis viribus, & vulgari Methodo ob analogiam quam habeat ad congenerem morbum, ad illius oppugnationem inſurgant, & remediorum multitudine indiſcretâ, & frequenti viſitatione muneri ſuo ſatisfactum exiſtiment. Mundus autem, qui vult decipi, intempeſtivam hujuſmodi ſollicitudinem magis commendat, quàm prudentem cunctatio-

 nem,

nem, magniſque muneribus, & encomiis eos cumulat, qui, ut ait Sidonius, *parùm docti, ſatis ſeduli, multos ægros officioſiſſimè occidunt.*

XIII. Affectus ergo Epidemicus, qui tribus hiſce Annis in ſuis Conſtitutionibus inter ſe tam diſſimilibus cùm Urbem, tum Villas, & vicina Oppida multis funeribus infeſtavit, fuit Febris Purpurata, ſeu Petechialis, ut appellant, quæ aliquando quidem poſt multam ſtragem editam, viſa eſt velle receptui canere, ſed poſtmodum auctis veluti viribus violentior irruebat, ac populariter graſſabatur. Circa Æquinoctium Vernale Anni 1692. hæc Febris primò caput extulit, ac ſub initium levi quadam velitatione diſcurrens, mox per totum Veris tempus, & partem Æſtatis uſque ad Canis exortum ſub peticulari larva ſævitiem ſuam exercuit. Ubi ergo Æſtas incanduit, Febris hæc Purpuram depoſuit, nec illam reſumpſit donec calor æſtivus cœperit remittere, circà nimirum Arcturi exortum, quem morem Annis quoque ſequentibus ritè ſervavit, veſtem quidem, ſed mores, ac genium haud quaquam mutans. Febres enim quæ in ſummo æſtu ſine Peticulis viſebantur, haud ſecus malignæ erant indolis, quam Vibices poſt mortem apparentes ſatis demonſtrabant.

XIV. Obſervatione verò dignum fuit, quòd poſt plenilunium, ac multò magis ſilente Lunâ ferociebat hæc Febris, quæ poſtea ad novum ejuſdem lumen miteſcebat, nec mea tantum, ſed aliorum quoque Profeſſorum conſtans fuit Obſervatio, quod non parùm contulit ad hujus Febris Prognoſim, & Curationem; num verò ſuper Epidemicos Affectus peculiare jus aliquod habeat Lunare Sydus, ut illius mutationibus, & variis phaſibus auſcultent, non indignum eſt obſervatione.

XV. Admirandum certè fuit id quod die 21. Jan. 1693. contigit; facta enim per noctem Lunari Eclypſi major pars ægrotantium obiit, ac eadem penè hora, qua nimirum Luna laborabat; quin & non nulli repentina morte occubuere, unde per totam ſequentem diem magno ſtrepitu, ut hîc vetus conſuetudo obtinuit, perſonantibus Campanis, non levis horror omnes perculit. Tunc mecum ipſe novitatem hanc perpendens admirari cœpi, quomodo Hippocrates tam diligens rerum omnium ac præſertim cœleſtium Obſervator, qui in libro de Aëre, Aqu. & Loc. *num.* 30. periculoſiſſima ambo Solſtitia pronunciavit, maximè verò æſtivum, ſicuti & utrumque Æquinoctium, edicto veluti cavens ne hujuſmodi temporibus medicamenta exhibeamus, neque curemus, neque ſecemus, ſicuti Aſtrorum ortus, & occaſus, ut Canis, Plejadum, Arcturi obſervandos eſſe præcepit, ut ex pluribus locis illius Operum *De Med. Purg. num.* 5. 1. *in* 6. *Epid. de Diæt. num.* 2. 4. *Epid. num.* 11. videre eſt, & Cometis à ſe òbſervati mentionem facit, quem ſubſecutus eſt Terræ motus, Luminarium porrò defectus altô ſilentiô tranſegerit. Quin & Practici ferè omnes Solis, vel Lunæ defectus non pluris faciunt, quàm eorundem Syderum oppoſitiones, & ordinarias coitiones. Unus, quod ſciam, Gulielmus Ballonius lib.

pri-

primo ſuorum Epidemiorum inſignem caſum refert; ait enim Pariſiis accidiſſe, quòd dum plures Medici apud illuſtrem Mulierem ægrotantem conſulturi ſimul conveniſſent, ac tunc temporis Solis defectus contigiſſet, illique ad contemplandum Solis defectum in Vaſe aquâ pleno, ut ſolet fieri, ſublimiorem Ædium partem conſcendiſſent, illicò ad ægram decumbentem revocati fuerint, quæ dum Solis defectus perduravit animam agere viſa eſt, neque è gravi periculo evaſit, niſi poſtquam Sol in apertum erupit, claráque in luce refulſit.

XVI. Alterationem in Aëre oppido inſignem in Solis defectu obſervare mihi licuit Anno 1694. die 27. Junii, ut in Ephemeridibus meis Barometricis eodem Anno editis annotavi; nam in ipſo Solaris Eclypſis tempore Mercurius ad duas lineas in meo Barometro ſe extulit, hoc eſt Aër temporis ferè momento gravior eſt redditus, ac idoneus proptereà ad ſubitas in Microcoſmo alterationes producendas; quare ſi ex Divini Præceptoris ſententiâ ad Æquinoctia, & Solſtitia advertere oportet, ne quid magnum in illis circa ægros moliamur, non incongruum quoque erit, ſi Medentes Clinici ad Luminarium defectus, oculos non ſolum, ſed mentis aciem intendant. Nollem tamen quis crederet velle me quòd rerum agendarum ſcopi ex corporum Cœleſtium vario ſitu, & configuratione deſumi debeant, nam ubi morbi ſævities urget, Lotium potius quàm Aſtra conſulari neceſſum eſt, ut ajebat Manardus, & opportuna remedia vel reclamante Cœlo, ſunt adhibenda, quando *omnis dilatio eſt Animæ periculum*; in morbis tamen popularibus, qui non raró à cauſis ſuperioribus natales ſuos deducunt, & in quorum curatione non tam facilis, ac certa methodus habetur, non prorſus alienum eſt talia reſpicere; nam ubi agitur de humano corio, *Nihil temerè, nihil negligere*, ex Divini Præceptoris 2. *in* 6. *Epid.* Oraculo.

XVII. Verùm è diverticulis in viam; Symptomata quæ Febrem hanc malignam comitabantur, antequàm Peticulæ apparerent, erant ingens totius Dorſi laſſitudo, Capitis dolor, Aurium ſurditas, Faucium ardor, Mentis ſtupiditas, Præcordiorum anxietas, & totius corporis ſegnities; Dorſi verò, & regionis lumbaris laſſitudo adeò certum erat Febris peticularis ſignum, ut raró falleret: quin ſub initium hujus pravæ Conſtitutionis, antequam Febres iſtæ palàm graſſarentur, Mulieres quæ ad morborum Symptomata aliquando attentiores ſunt quàm Medentes ipſi, ex hujuſmodi ſuorum ægrorum querelâ Febris naturam prænunciabant, & Medicos monebant, cauto opus eſſe, nec temerè celebrandam phlebotomiam, quarum dictis, ac præſagitionibus cum perſæpè Medentes non auſcultarent, apparentibus poſteà maculis, multa probra ab iiſdem cum Artis dedecore perferre cogebantur. Si verò faucium ardor cum genarum rubore acceſſiſſet, hoſtem detectum clamabant, nec amplius hæſitandum de febris naturâ, jam in faucibus prodentibus ſe Peticulis. Profectò in hac maligna-

rum

rum Febrium pertinaci Conſtitutione quæ per triennium ſæviit, Medicis non minus cum Mulierculis, quàm cum Febre luctandum fuit, adeò ut (quod fateri non pudet) neceſſe fuerit, ſicuti inferiùs exponam, illarum conſiliis, & monitis morem gerere, non tam ad illarum importunitatem declinandam, quàm quòd re vera Experientiæ rerum magiſtræ eſſet obſecundandum.

XVIII. Pulſus parvi erant, & valdè compreſſi, unà cum magnâ virium proſtratione, primis etiam diebus, quæ morbo augeſcente languidiores fiebant, adeò ut ægrotantes veluti Statuæ in Lectulis decumbentes jacerent, integro ferè carnium, & totius corporis habitu, quodque admiratione dignum fuit, quotquot hujus Febris violentiæ ſuccumbebant, pleni, ac ſucculenti veluti pingues Mortis Victimæ Libitinariis tradebantur; fortiores autem, ac robuſtiores cùm Fœminas, tum Viros adortæ ſunt hæ Febres, non ità verò Seniores, nec eos qui vitam degebant valetudinariam. Urinæ verò vel in ipſo hujus Febris principio perturbatæ, plus minùs, apparebant, prout major, vel minor morbi eſſet ſævities, nec niſi in fine morbi in iis qui evaſere ad naturalem ſtatum redibant.

XIX. Peticulæ verò, ut plurimum quartâ die, & ſeptimâ erumpebant, & ii quibus primis diebus apparuere, omnes ferè ſublati ſunt, primùm autem in Collo, Dorſo, & Pectore viſendas ſe præbebant; obſervatumque neminem evaſiſſe, niſi tandem ad extremos pedum ungues maculæ illæ ſe expandiſſent, in ſuperioribus partibus paulatim evaneſcendo, quibus autem Pectoris, & Dorſi fines non tranſilierunt Peticulæ, mortem obtigiſſe: variæ autem, ac diverſicolores erant, prout varii, ac diverſi erant ægrotantium habitus; aliæ erant rubræ, aliæ pallidæ, aliæ fuſci coloris, aliæ parvæ, aliæ latæ, aliæ in ſummo, aliæ in profundo, & quas non niſi oculis tranſverſa tuentibus liceret inſpicere: quod genus Peticularum fuit valdè ominoſum.

XX. Faucium inflammationem comitem hæ Febres ut plurimùm ſibi junxere, quæ inflammatio in Morbi vigore in cruſtam albam, & ulceroſam degenerabat, quod non minus negotium Medicis faceſſebat, quàm Febris ipſa, cum ægri ob id omnem cùm cibum, tum medicamentum averſarentur, & multi, qui cæteroqui pacatâ aliorum Symptomatum tempeſtate evaſuri credebantur, in ipſo veluti Portu naufragium perpeſſi fuerint. Sitis porrò in his Febribus non adeò ingens erat, ut in aliis acutis Febribus aſſolet, nec multæ querelæ exaudiebantur, ſivè non ſitirent, ſivè mens obſcurè ægrotaret.

XXI. Quicunque ex hac febrili incurſione Fati ope, vel Medici evaſere, nulli excretioni vel per ſudorem, vel per Urinam, vel alias vias, per quas Natura criſes ſuas moliri ſolet, ſalutem acceptam referre poterant, ſed ſolùm Peticularum ſuo loco, & tempore apparitioni, & earundem per totum corpus expanſioni, lentæque evaneſcentiæ, ſalutis beneficium debebant: quin iis quibus alvi fluxus ſupervenere funeſtum fuit; Alvi fluxus autem Anno præcipuè 1693. hiſce Febribus Peticularibus per Autum-

tumnum ſupervenere; quo tempore Dyſenteriæ graves Hebræos potiſſimùm exercuerunt; culpabantur Fructus horæi, quibus Gens Recutita nunquam ſatis impletur, ſed aliæ cauſæ altiores ſubeſſe poterant.

XXII. Satis frequens fuit in his Febribus Singultus, quamvis parvæ Febres viderentur, Symptoma quidem non minùs moleſtum, quàm ferale, & funeſtum; quotquot enim in hac febre Singultuoſi comperti ſunt, omnes in Libitinæ cenſum devenere. Vix obtinui, ut Singultuoſi Cadaver diſſecaretur, ac Ventriculus nigris notis ſparſim compunctus repertus eſt. Verminatio quoque multa paſſim extitit, & ii quibus ab initio Vermes per Os prodiere, omnes ferè extincti ſunt.

XXIII. Non nullis ſuppreſſa eſt Urina, vacuâ prorſus exiſtente Veſicâ, præcipuè verò id obſervatum in iis quibus pulſus erant parvi, ac penè obliterati, ut contigit in Juvene quodam Hebræo, qui cum aſphyxiâ, ac totus gelidus vixit ad quatuor dies, nec Urinæ quicquam reddidit; antequam autem infelix iſte obiret, quamvis toto corpore perfrigefactus, [nullibi Arteriis micantibus] adeò robuſtus erat, & ad motum expeditus, ut etiam ipsâ die, qua è vivorum ſtatione deceſſit, à lectulo ſurrexerit, & ſuas Veſtes induerit.

XXIV. Non pauci poſt exantlatum Morbum veternoſi fiebant, ac ſtupidi, rerumque peractarum prorsùs immemores, nec niſi poſt multos dies ſibi reddebantur; idem infortunium iis obtigit qui in his Febribus gravem ſurditatem perpeſſi fuerant. Mercator quidam cum ex Peticulari Febre præter omnium opinionem convaluiſſet, ſurdus omninò ad 40. dies perſtitit, ac poſtmodùm paulatim ex aſſe reſtitutus eſt.

XXV. Frequentiora in Urbe quàm in proximis Agris fuere funera, ac feliciùs plebs Ruralis ſine ullo ut plurimùm remedii genere vim morbi eludebat, ſivè quòd in Aëre ſalubri degerent, ſivè quòd Medicis carerent; non ſemel idcircò mentem ſubiit Virgilianum illud, *l.* 2. *Geor.*

> *O fortunatos nimium ſua ſi bona norint*
> *Agricolas.*

Ac utinam Medentes, cùm aliquis popularis morbus debacchatur, curioſiùs ſcrutarentur à ruſticana gente, quæ magis fidit Parocho, quàm Medico, quali methodo Natura uſa fuerit in ſanandis morbis eorum qui evaſerint; ſic enim Naturam tanquam optimum Ducem ſequentes, minùs à recto tramite aberrarent, ac tutiori methodo ad curandos ægros ſibi commiſſos procederent. Cùm autem in his caſibus ſibi quiſque pro ingenii ſui modulo Regulam confingat, ſecundum quam Opus ſuum moliatur, & in communi morbo tot, ac tam diverſa remediorum genera in uſum revocentur, meritò cum Celſo *l.* 7. *in Proœm.* cum quis convaluit, dubitare *poteſt ſecunda Valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit.* Indubium tamen eſt, quòd in communi morbo, ſicuti communis eſt cauſa, ità communia, & eadem ferè deberent eſſe præſidia. Quotquot autem ex Viris Agreſtibus, quos è Peticulari Febre evaſiſſe novi, & interrogare potui, non alio modo convaluiſſe referebant, quàm macu-

larum circa ſeptimam diem per totum corpus, & uſque ad extremos artus expanſione, & earundem lentâ evaneſcentia ſine ullâ ſenſibili humorum excretione.

XXVI. Quo tempore in hac Urbe, & in totâ campeſtri regione quæ circumjacet, ferociebat hæc Febris, in vicinis Collibus, ut in Saxolenſi, & Scandianenſi ditione, nulli ferè ægrotantes viſebantur, neque eò pervaſit maculoſa hæc Febris, quæ tantùm in editioribus locis, & in ipſis Apennini jugis (veluti ſaltu quodam exiliens) vim ſuam pariter ac in noſtra planitie exercuit.

XXVII. Sanguis porrò qui ſectâ Venâ, vel Cucurbitulis ſcarificatis, ſivè Venis ſedalibus apertis, educebatur in univerſum ſatis laudabiles notas præferebat, quantum oculorum acie licebat aſſequi, ſatis enim floridùs, ac rubicundus apparebat, multoque magis qui à Naturâ per narium hæmorrhagiam profundebatur, neque in ullo ægrotante cujuſcunque temperamenti ſanguinem extractum videre datum eſt, qui glutinis ſpeciem aliquam præferret.

XXVIII. Profectò mihi fateri neceſſe eſt in hac Peticularium Febrium Conſtitutione, adeò improſperè Venæ ſectionem ceſſiſſe, ut omnes ægri exhorreſcerent quoties ſanguinis miſſio per Venæ Sectionem proponeretur; eam verò fuiſſe popularem confidentiam in uſu Cucurbitularum ſcarificatarum, ut ægros interdùm decipere oportuerit, quoties urgeret neceſſitas ſanguinem ex Vaſis majoribus ob plethoricam diſpoſitionem educendi, ſinendo ut ægris Cucurbitulæ Dorſo, & Scapulis applicarentur modicum ſanguinem extrahendo, deinde paucas poſt horas ſanguine ex Venâ largiori manu educto; Ea enim hæſerat opinio, nec ſolùm apud Vulgus imperitum, ſed etiam apud Sapientiores, quòd ubi præmiſſæ fuiſſent Cucurbitulæ ſcarificatæ, nullus amplius eſſet timor de Peticularum retroceſſione, quamvis poſt modum non ſemel ex Venâ mitteretur ſanguis; ſic curioſum erat Chirurgos paſſim videre cum Sacculis Cucurbitularum plenis per Urbem curſitantes; dum inconſultis Medicis Plebeculæ hoc remedii genus adminiſtrarent. Suſpectam itaque, ne dicam infamem, ut Scopulos Acroceraunia, Venæ ſectionem in hiſce Febribus fuiſſe fateri lubet, ſicuti ex adverſo glorioſam Cucurbitularum tum ſcarificatarum, tum ſiccarum appoſitionem, ſivè id fieret ob confirmatam in omnium animis opinionem de hujus remedii efficaciâ, ſivè quòd re vera in illo aliquid abditum eſſet quod Medicos lateret.

XXIX. Reliqua porrò remedia quibus hujus Febris oppugnatio tentabatur eò collimabant, ut humorum motum ad Corporis ambitum promoverent, qualia ſunt quæ Sale volatili abundant; ſic nullum non ex Diaphoreticis in uſum revocatum, nihilo feliciùs tamen prodibant maculæ, ni forſan hoc pacto, Oleum Camino addendo, ut dici ſolet, febrilis incandeſcentia augebatur, (quæ ſibi relicta humorum fugam maturaſſet) & diſtrahebatur Natura, quæ non tam properè depingebat in cute quod intus moliebatur. Ego mehercle parùm proficí obſervans, per

Alca-

Alcalica, ad Acida confugi, monente Hippocrate, *De loc. in hom. num.* 20. quòd *ſi quis non profuerit ad contraria ſe convertat*, nec inproſperum ſucceſſum ex illorum uſu adverti, ſufflaminato aliquantiſper humorum Orgaſmo. Non auſim tamen aſſerere, vi hujus, vel illius remedii evaſiſſe, vel periiſſe quemquam, cum Andabatarum ritu neceſſe fuerit cum hac Febre dimicare, neque magis felices in ſuis Curationibus fuiſſe Medicos Seniores, & longo uſu expertos, quàm Juniores, ac è Scholis nuper egreſſos, cum in tenebris tam videant Cœci, quàm Oculati.

XXX. Ad ſollicitandam Peticularum eruptionem paſſim frictiones humidæ ex Unctione Aëtii ex uſu erant, ſicuti & Veſicantia Brachiis, & Cruribus appoſita; ſed hæc magis Medicorum exiſtimationi apud Vulgus, ne quid inauſum, aut intentatum fuiſſet, conducere viſa ſunt, quàm ægrotantium ſaluti, quibus acuebatur Febris, nec proptereà facilior contingebat Peticularum eruptio, niſi forſan ob id retardabantur; factâ ſeroſæ materiæ per vias Urinæ profuſione. Sic in hac febrili incurſione omnibus remediis tum internis, tum externis parùm proficientibus ſatius erat lentè feſtinare, & humorum matureſcentiam opperiri, ſpretis querelis adſtantium, qui urgebant, velis, & remis, ut dici ſolet, ingruenti tempeſtati occurrendum, & prolatando magnas corrumpi opportunitates, quibus adverſis clamoribus Medentes non auſi obſiſtere, intempeſtiva, & incerta remedia præſcribendo, ſibi è manibus victoriam eripi viderunt, non ſecùs ac Pompejus M. qui cum tergiverſando hoſtem commeatuum inopiâ laborantem facilè vinci poſſe cognoſceret, militibus tamen, & ſociis moram increpantibus, prælium miſerabili eventu commiſit, oblitus ſolitum *ſe laudare eos Medicos, qui nihil unquam ægroti cupiditatibus quicquam indulſiſſent.*

XXXI. Cum primùm graſſari cœpit Peticularis hæc Febris, nec dum ſuſpicio eſſet de populari Affectu, (Febribus diverſæ indolis intercurrentibus) purgationes, ut hìc fieri aſſolet, in morborum principio, per medicamenta Minorativa dicta inſtituebantur, ſed paulò poſt prodentibus ſe Peticulis, ſudabant Medico tacitâ præcordia culpâ, ob metum ne hujuſmodi purgatio Exanthematum eruptioni impedimento foret, humoribus ad interna retractis, Peticulis tamen poſtmodùm feliciter erumpentibus, & ſtadium ſuum abſolventibus, Profeſſores qui attentiùs res obſervabant, experientiâ edocti, à blandâ purgatione non abhorrebant; Ego ſanè ubi tempeſtivè accerſitus fui, & Stomachum impuritatibus oneratum eſſe conjectavi, quamvis certus de Peticulari Febre, levem purgationem præſcripſi, neque non ſolum ullam noxam exinde proficiſci, ſed faciliùs Exanthemata apparere obſervavi. Similem caſum refert Ballonius, qui *l.* 1. *&* 2. *Epid.* ingenuè fatetur, in Febribus, quas de genere Peticularium non putarat, Medicamentum purgans, & Venæ ſectionem præſcripſiſſe, & innocuum utrumque remedium reperiſſe. Id eſt quod monebat Di-

H 2 vinus

vinus Præceptor, *l.* 1. *de Morb. num.* 1. *&* 7. obſervandum eſſe *quæ bona per fortuitum ſucceſſum Medici ægrotos curantes faciunt.*

XXXII. Ad oppugnandam verò tam infenſi hoſtis pervicaciam in ſubſidium quoque accitus eſt Peruvianus Cortex, qui cæteris remediis ſuccenturiaret; præcipuus autem illius uſus fuit in iis qui evaſerant ex morbo non benè, ut par fuiſſet, judicato per debitam ſuo loco, & tempore peticularum eruptionem, & evaneſcentiam, iis enim diuturnis Febribus vexatis, Febrifugum iſtud exhibebatur, cujus uſus non multum contulit, ægris ſubinde in ſtupiditatem, & ſoporem delapſis.

XXXIII. Dyſenteriis porrò, quas Anno 1693. per Autumnum Peticulari Febri ſuperveniſſe ſuperiùs dixi, egregiè contuliſſe Opiatorum uſum obſervavi; nec forſan ulla eſt Affectio in quâ ſecuriùs, & liberaliori doſi exhiberi poſſit hoc remedii genus, quàm in hujuſmodi morbo, fractis licet, ac penè attritis viribus. Cuidam acerrimâ Dyſenteriâ laboranti, pluries exhibui Laudanum Opiatum ad 3. & 4. grana, ſed parvo levamine; vixerat hic ad plures dies omninò gelidus, ac ſine pulſu, vires tamen non erant adeò languidæ, ut huc, & illuc ſe jactare non poſſet; verebar ne largiori doſi exhibitum Laudanum, reliquum flammæ Vitalis quæ ſupererat, reſtingueret; Laudanum rurſus ad grana 5. exhibui, ex quo æger placidè dormivit, & excalefactus eſt, quod non tam doloris, qui Dyſenterias comitatur, ſedatione factum crediderim, quàm propter virtutem Opii Diaphoreticam. Cum ſatis obvium eſſet in hac Conſtitutione [ac præſertim graſſantibus Dyſenteriis, & Verminoſâ Affectione] hujuſmodi in toto Corpore perfrigerationem, unà cum Pulſus abolitione, obſervare, non ſemel ſubiit admiratio quare in Ventriculi, & inteſtinorum Affectibus, tam frequens ſit talis perfrigeratio, ac pulſus obſcuratio, non ita verò in morbis Pectoris ut in Pleuritide, cum tamen hæ partes, & ipſæ membranoſæ ſint, & Cordi proximiores, ni forſan id fiat, quòd numeroſior nervorum ſoboles in Inteſtinis, & Ventriculo implantetur quàm in Pleurâ, & pulmonum membranâ, & ob doloris ſenſum acutiorem, tracto in conſenſum Cerebro, Spirituum Animalium ad Cor influxus intercipiatur, unde poſteà ſilente Pulſu totum Corpus perfrigeretur.

XXXIV. Talis fuit hujus Purpuratæ Febris Indoles, ac talia Symptomata, quæ multam habent convenientiam cum iis, quæ apud Fracaſtorium *De morb. Contag. l.* 2. *c.* 6. leguntur deſcripta, qui Auctor caput particulare inſtituens de Lenticulari Febre, quæ Anno 1528. in Italiâ primùm graſſata eſt, mentionem expreſſam habet de laſſitudine, & fractione, ut ipſe ait, in toto corpore, ſenſuum hebetudine, oculorum rubore, pulſu humili, Urinæ ſuppreſſione (quod peſſimum ſignum fuiſſe ait) macularum circà quartam, & ſeptimam eruptione, ſiti paucâ, ac ferè nullâ, hocque præcipuè annotat, Senes pauciſſimos Febre hac laboraſſe, ſed Pueros multos, ac Juvenes robuſtos. Mihi ſanè dum caput illud

illud perlegerem, non parvæ admirationi fuit, quòd Febris Lenticularis à Fracaſtorio deſcriptæ, & Petechialis noſtræ (ut communi utar vocabulo) tam ſimilis fuerit facies, ac ingenium, ut hanc eſſe veluti ſobolem alterius, vel priorem illam redivivam caput extuliſſe arbitrari quodammodò liceat. Advertens tamen Febrem illam eaſdem penè Regiones, & Populos eodem ferè victu utentes infeſtaſſe, multaque alia perpendens, quæ refert Vir ille doctiſſimus, circà illius Febris cauſas, ut Padi, & Atheſis inundationes, fructus, & olera à rubigine exuſta, mirari deſii; ſi enim major diligentia in conſcribendis Morborum Annalibus à Medicis adhiberetur, iiſdem temporum viciſſitudinibus recurrentibus, eoſdem penè morbos recurrere, & Naturam eundem morem in illis abigendis ſervare facili negotio obſervaremus; nam ſicut in Politicis, ut ait Tacitus, *potiùs alii homines, quàm alii mores*, ita in re medica potiùs aliud hominum, quàm aliud morborum genus.

XXXV. Sicuti autem magnæ tunc temporis fuerunt inter Medicos Diſceptationes circà cauſas illius Febris, & rectum curationis modum, ut penè ludibrio haberentur, veluti ipſe Fracaſtorius refert, cum non ſolùm circà præſidia Chirurgica, & Pharmaceutica adminiſtranda, ſed etiam circà victus regimen diffiderent, ut apud eundem Auctorem, non ſine riſu primò, ſed poſtea non ſine commiſeratione legi poteſt; ſic pariter inter Noſtrates Profeſſores non minores fuerunt controverſiæ, publicis ob id diſputationibus habitis, & quod magis dolendum eſt inter celeberrimos noſtri ævi Scriptores magnæ ſunt diſſenſiones circa Febris Purpuratæ cauſam, & genuinum curationis modum, ex quo ſatis conſtat quàm parùm poſt tot glorioſa Inventa à Fracaſtorii ævo uſque ad noſtra tempora Ars Medica profecerit, cum nondum quicquam certi conſtet de Malignarum cauſis, & illarum rationali curatione.

XXXVI. Verùm his omiſſis, quæ Medicæ Artis infirmitatem ſatis in propatulo ponunt, experiamur num detur conjectare ſaltem, ſi non ſtatuere, quæ fuerint hujus Febris germanæ Cauſæ, & qualis eſſet in febrientium Corporibus ſanguinis, & aliorum liquidorum ſtatus, & conditio, quod ex habitis obſervationibus, & morborum eventu elici poſſe arbitror, quidquid Poëta dixerit, ſucceſſus improſperos iis ominando, qui ab eventu facta notanda putant. Etenim cum in re Medicâ à juvantibus, & nocentibus ſecurius quàm aliundè potiores petantur Indicationes, Eventum & Experientiam, tanquam Optimos Duces, ſequi oportet, ſiquidem illorum veſtigiis inhærendo, tutiori, & compendioſiori viâ Veritatem attingimus.

Quid norunt homines, niſi quantum lumina poſſunt
Tendere?

XXXVII. Cum ergo iſthæc Maligna Febris promiſcuè cujuſcumque ſortis homines adorta fuerit, tam egenos, quàm divites, otioſos pariter, ac negotioſos, & in omnibus idem penè Drama luſerit, communem fuiſſe illius cauſam, procul dubio ſtatuendum eſt, eamque ex aliqua ex ſex rebus non naturalibus licet

deducere. Alimenta quæ Terra ſuggerit, ut Cereales fruges, Olera, Plantarum fructus, Carnes Animalium (cum ex Herbis, & Terræ fructibus alantur) à rubiginoſa lue vitiari potuiſſe, & hoc pacto in maſſam ſanguineam pravos ſuccos invehere, ut exindè malignis Febribus primus fomes ſuccreverit, non prorſus à ratione alienum videtur; at cum in Conſtitutione An. 1690. undè labor hic meus Exordium ſumpſit, ſæviſſima Rubigo fruges omnes, & fructus peſtifero afflatu abſumpſerit, neque per totum Annum illum, ne unam quidem malignam Febrem, ſivè Peticularem, ſivè ſine Peticulis, mihi ſaltem, obſervare licuerit, ſed tantum Ruralis Epidemia Tertianarum Febrium Intermittentium per totam Eſtenſem Ditionem, & proximas Regiones oberrarit, ac talis, ut nullus ex Ruricolis penè fuerit qui Tertianâ Febri Intermittenti non litarit, ego non ſatis video quomodò corrupta Alimenta à rubigali peſte pro pótiſſimâ causâ culpari debeant; neque pariter caritatem Annonæ, quæ ad multos Annos Regiones iſtas exerceret, incuſare licet; quamvis enim ex Hippocrate 4. *in* 2. *Epid.* in Æno ob eſum leguminum Crura, & Genua multis vitiata fuerint, penes nos tamen tam qui pane optimo, quàm qui confuſaneo veſcebantur eâdem peticulari Febre cum iiſdem Symptomatibus premebantur.

XXXVIII. Multò minùs aquas (quarum uſus tàm neceſſarius eſt ad hominum Vitam ſuſtentandam) cauſari licet: quamvis enim aliquàndo Aquæ corruptæ, & vitiatæ populares morbos invexerint, hoc tamen de Aquis noſtris ſuſpicari nequaquam licet; Regiones enim iſtæ Aquis ſalubribus abundant, ac præſertim Urbs iſta, quæ Divino munere non aliis dato, Fontes habet, qui puriſſimam aquam, non temporariam, ſed perennem æquo ſemper tenore profundunt, ut in Tractatu meo de admirandâ Fontium Mutinenſium Scaturigine ſatis expoſui.

XXXIX. Cum ergo inter ſex res non naturales nullam aliam communiorem cauſam reperire ſit præter Aërem, quo nihil communius, & æquè neceſſarium; (cum unum, & eundem locum incolentibus diverſa eſſe poſſint Ciborum, & potionum genera) Aër verò ejuſdem ferè ſit naturæ, ad occultam aliquam Aëris labem, & inquinamentum recurrendum eſt, quòd in maſſam ſanguineam tales invexerit diſpoſitiones, ut ad excitandam hanc malignam Febrem ſatis virium habuerint. Quænam verò, & quales eſſent hujuſmodi Aëris diſpoſitiones non adeò obvium eſt exponere; profectò in ſolas Qualitates elementares pravam illius diatheſim referre non adeò tutum eſt, nec animus Veritatis avidus tàm facilè acquieſcit, multòque minùs cum per totum hoc triennium, ut ſuperiùs annotavi, tam diſſimiles fuerint cujuſque Anni Conſtitutiones, ac nihilo ſeciùs Purpurata Febris eodem ferè tenore tyrannidem ſuam exercuerit. Pro re indubiâ tamen habendum, Aërem hunc quem inſpiramus, ac totam Atmoſphæram varias, ac diverſi generis particulas, tum ex ſuperioribus, tum inferioribus Corporibus in ſinum ſuum ſuſcipere, Cœlum nempè, ſeu Aſtra,

ut

ut Solem, Lunam, & reliqua Sydera, lumine ſuo potiſſimùm, quod inficiari non poſſumus, in Aëre profundere, & ejaculari, ut ex Solarium macularum evaneſcentia licet conjicere, ac Globum Terraqueum eodem modo in ejuſdem gremium omnigenas ſubſtantias eructare, non tam vi Solaris lumine quod illum plus minus modò in hac, modò in illa parte calefacit, quàm vi caloris centralis, & Ignium quos ipſa Terra intrà ſua Viſcera recondit, ex quo conjicere eſt (quamvis oculorum acie id percipi nequeat) nihil eſſe in hac rerum Univerſitate quod ſit magis heterogeneum, utpotè particeps terreſtrium impuritatum, & cœleſtium effluviorum, quàm Aëreus Oceanus.

XL. Hinc ergò expiſcari licet hujus noſtræ Epidemiæ cauſam, ex Aëre nimirùm ab heterogeneis, ac omnigenis particulis hinc inde, ac præcipuè ab Auſtrali plagâ ſuſceptis vitiato, cum hiſce Annis Auſtrini flatus dominatum obtinuerint, ſilentibus ut plurimùm Borealibus Ventis, qui nubila detegunt, & Aëris impuritates eò repellunt, unde deceſſerant, ad Auſtrales ſcilicet plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum ſuſpicari fas eſt. Quòd verò in hâc Tragœdiâ præcipui Actores fuerint Auſtrales flatus hinc conjectare licet, quòd dum in hac Urbe, & in campeſtri regione graſſaretur hæc Febris, Villæ, & Oppida ad Collium radices poſita ſatis ſalubriter degerent, ac veluti in portu aliorum ſpectarent naufragium, utpotè ab Apennini jugis protecta ne ab Auſtrinis flatibus adeò infeſtarentur, non ita verò loca in ſublimiori parte Apennini ſita, ſicut & Urbs noſtra cum totâ planitie iiſdem flatibus magis expoſita.

XLI. Quàm malè autem apud nos, ac ferè ubique Auſter audire ſoleat, nemo non novit, cum non ſolùm Medici, ſed Populares quoque, tanquam morborum peſtilentium Parentem Auſtrum deprædicent. Quid verò ſecum ad nos comportet Ventus iſte, num gravis ſit, ac noxius ob nimiam humiditatem, unde nomen ſumpſit, (Auſter enim Νότος græcè dicitur) an quia Lybiæ deſerta venenatis animalibus infecta tranſgrediens, ut putat Langius *l.* 1. *Ep.* 19. collectum virus ad nos deferat, non tam facile eſt decernere, id certum tamen, ac ipſis ſenſibus obvium, nihil magis, ac temporis penè momento Aëris ſtatum immutare poſſe, quàm flantem Auſtrum, ut Aër ex ponderoſo levior reddatur, ac ob id forſan nobis infenſus, & vitalibus muniis minùs idoneus, veluti ſat manifeſtis notis teſtatur Barometer; nam, ut in Ephemeridibus meis Barometricis hoc Anno 1694. editis annotavi, quoties ex Auſtrali plagâ flant Venti, illicò Mercurius è ſua ſublimitate ad infimam uſque ſtationem decidit, quâ minor in Barometro non obſervatur. Cur autem Auſtrina Conſtitutio Aërem leviorem efficiat, dum cuncta tunc temporis nimiâ humiditate diffluunt, quæſita quidem mihi eſt ratio, num verò reperta fuerit, ut verum fatear, mihi hæret aqua, ut dici conſuevit.

XLII. Auſtrinam ergo Conſtitutionem Aërem vitiantem, magis

quàm

quàm quodcumque aliud culpare licet, ità tamen ut à cauſis procatarcticis hujus peticularis Febris non excludam Alimenta à Rubigali lue vitiata, tanquam communem cauſam cuicunque hominum generi, illegitimas Anni temporum viciſſitudines, ac intemperantias, pluviarum multitudines, verbo, complurium cauſarum Syndromem, unde humoralis maſſa à naturali ſua temperie degenerans, talem diſpoſitionem nacta fuerit, ut hæc maligna Febris emerſerit, quæ eò uſque perdurarit, donec Aëre in contrarium ſtatum migrante, Sanguis, ac Spiritus craſim priori contrariam adſciverint.

XLIII. Qualis porrò graſſante hac Febre fuerit Sanguinis, & aliorum liquidorum ſtatus, num ad fluorem, vel ad concretionem potius vergerent, mihi quidem non ſatis conſtare viſum eſt. Reverâ, ſi tum recentiorum, tum antiquorum Medicorum Oracula conſulamus, tam varia, ac diffidentia inter ſe reſponſa pro ſtatuenda genuinâ, ac vera Febrium malignarum causâ referentur, ut quilibet ex librorum lectione animo potiùs diſtractus, quàm inſtructus abſcedat. Hîc mihi non vacat, nec multum refert, longâ nomenclaturâ noſtri ævi Scriptores in binas Acies diviſos, tanquam ex adverſo dimicantes recenſere, quorum alii proximam, & immediatam malignitatis cauſam in ſanguinis promptitudine, ob Acidi præpollentiam, & Gorgonios Spiritus, ut ajunt, ad concreſcendum conſtituunt, alii in ſanguine nimis diſſoluto, & ad fluorem evecto ob Sal Volatile, & Alcali acerrimum illi permixtum, adeò ut in hoc bivio, in quam partem quis ſe dedat magnos habiturus ſit Patronos, quibus cauſam ſuam tueatur non ex voto res ſucceſſerit. Sic in re tanti momenti qualis eſt maligni morbi cognitio, tam parum inter ipſos Medicinæ Anteſignanos convenit, ut poſt totglorioſa Anatomica, & Chymica Inventa adhuc neſciatur quid ſit ſentiendum, nec quà ſit eundum.

XLIV. Deſpicatui tamen nequaquam duxerim notionem illam malignitatis, quam experimenta ex Medicinâ Infuſoriâ deſumpta nobis ſuggerunt; ſiquidem acidis liquoribus in Venas Animalium vivorum injectis, & iiſdem Animalibus poſt mortem diſſectis, ſanguis in Venis, & in ipſo Corde concretus, & grumefactus, ſat manifeſtè conſpicitur, ſicuti liquoribus lixivialibus, & Alcalicis ſimiliter infuſis ſanguis ſine fibris, ac totus diſſolutus obſervatur, adeò, ut ex hujuſmodi obſervatione omnia Venena tam externa, quàm intus genita ad alterutram ex his Claſſibus ſatis commodè referri poſſint. Debemus hoc ſanè Medicorum noſtræ ætatis ſolertiæ, qui hujuſmodi experimentis, & ſenſuum miniſterio, lucem aliquam mentibus noſtris affundunt, quomodo ſcilicet, & quibus ſpiculis armentur in noſtris corporibus humores alibiles, cum venenatam naturam accerſunt, & malignas Febres accendunt, ut potis ſint modò ſanguinem coagulare, modò fundere, atque diſſolvere, quod non parvi momenti eſt, ut in morbis malignis (acri judicio re prius penſitatâ) recta Curatio inſtitui poſſit, nec indiſcriminatim Alexipharmaca exhibeantur, Alcalicis ſtimulis Equum currentem in-

interdum incitando, cum Acidorum fræno opus eſſet.

XLV. Quamvis autem Venenorum naturam, tum eorum quæ propinantur, ſeu ab Animalibus per morſum, vel alio modo inferuntur, tum illorum quæ in Corporibus noſtris progigni ſolent, & malignos morbos excitant, revera feliciùs explicent recentiores Medici, quàm priores qui ad publicum occultarum Qualitatum Aſylum provocabant, ac meliori methodo credantur curari maligni morbi quàm olim, corrigendo nimirum per Acida enormitates ab Alcali productas, & per Alcalica quæ ab Acido ortum duxerint, id tamen antiquiores Medicos non prorſus latuiſſe cenſendum eſt. Ab hiſce duabus oppoſitis in ſanguine diſpoſitionibus, nimiâ ſcilicet laxitate, & adſtrictione Morbos omnes deduci, opinio fuit Aſclepiadis, ut pluribus in locis refert Galenus, 2. *de Elem.* c. 3. quod idem ſenſiſſe viſus eſt Vegetius in Arte Veterinariâ l. 1. c. 28. pro medelâ ſanguinis nimis adſtricti Venæ-ſectionem commendans. Extat apud Hippocratem 7. *Epid. nu.* 39. ſat inſignis hiſtoria, verè memoratu digna, ex quâ ſatis liquet, priſcos illos in malignis morbis, non quæcumque Antidoti nomine inſignita eſſent præſcripſiſſe, ut etiamnum à non nullis factitari video, qui ubi conſtiterit Febrem eſſe malignantis naturæ, Cœlum Terræ miſcent, nullum non Alexipharmaci genus præſcribendo. Malignâ Febre laboravit Nicoxenus, *lingua ardebat*, ait Hippocrates, *calor forinſecus non valdè fortis*, *exolutio Corporis vehemens*, *vox fracta*, *ut operoſum eſſet exaudire*, *clara tamen*, *tempora collapſa*, *oculi cavi*, *pedes molles*, *ac tepidi*, *juxta ſplenem diſtenſio*, *Urina clara*, *decubitus ſupinus*, *crura diducta*, *ac diſparata ob exolutionem*, *penitus vigil.* Et quid non ut maligniſſimæ Febris Ideam quis concipiat? Superſtes tamen evaſit; at quonam remediorum apparatu, ac molimine? Domitor ille Morborum Febrem hanc adeò mortiferam ſubegit? *Potus erat aqua de Farina craſſa in ipſa macerata*, *ſed*, *& de pomis ſimulque mali punici ſuccus*, *& lentis torrefactæ*, *& farinæ lotura cocta.* Verba ſunt Divini Senis; quibus autem remediis noſtrâ hac ætate tentaretur hujuſmodi Febris curatio novit Deus; certè timendum eſſet, ne id contingeret quod apud Plutarchum reprehendebat Eraſiſtratus, ut ſcilicet ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκρανόντας. At quæſò Valleſii egregii Commentatoris expoſitionem audiamus, *Animadvertendum*, ait ille, *aliquando Febrem malignam cum Exanthematis pituitoſam*, *aliquando bilioſam*, *aliquando etiam atrabilariam*, *& curationem ità variare*; *huic non tam craſſorum*, *quàm acrium*, *& tenuium humorum fuiſſe redundantiam indicavit uſtio*, *& pervigilium. Ob id contulerunt illæ potiones*, *quæ aliis fuiſſent adverſiſſimæ*; *fuiſſet tamen huic adverſiſſimum*, *Theriaca uti*, *aut decoctis*, *& herbis calidis*, *quamvis eſſent Alexipharmacæ*, *ut Dictami*, *& Scabioſæ*, *& Cardui benedicti*, *quod aliis talia ſolent eſſe uſui.*

XLVI. Sicuti autem in determinandâ

nandi Malignarum cauſâ in genere adeò inter ſe diſſentientes ſunt Medicinæ Proceres, ſic multò minùs in explicanda Febris Peticularis Naturâ & cauſis conſentiunt; neque recentes ac noſtrorum temporum tantummodò ſunt Controverſiæ, etenim An. 1528. graſſante per Italiam Lenticulari Febre, ut Clariſ. Fracaſtorius *l.* 2. *de Contag. Morb. c.* 6. refert, tanta fuit pro hujus Febris curatione inter Medicos diſcordia, ut penè ludibrio haberentur, cum ob ignoratam Febris Cauſam, & morem, neque in victu inſtituendo, neque in alio remediorum genere adminiſtrando convenirent, adeò, ut eodem referente, inter has Controverſias *magna Mortalium pars, & Nobilitas perierit.* Noſtrâ hac ætate, tanquam in binas acies oppoſitas, medicinæ Scriptores diviſos obſervo Peticularis Febris naturam, vel per ſanguinis coagulationem, vel per ejuſdem diſſolutionem exponentes. Celeberrimus Willis, Simon Pauli, Auctores Zod. Med. Gallici, aliique plauſibili ſanè ratiocinio putant in hujuſmodi Febrem naturalem Syſtaſin Sanguinis in craſſam, ac nimis lentam ſecedere ob Acidi prædominium, adeò ut, dum Sanguis in Orbem agitur, illius particulæ fixiores à Venarum extremitatibus haud ritè abſorbeantur, & captivæ detentæ picturatam cutim efficiant. Ettmullerus, Sylvius, Menjotius, aliique hujus Febris naturam, & Peticularum generationem à fibris Sanguinis diſſolutis è ſuâ ſtatione dimotis, ob Sal acre, & volatile Sanguinem ad fuſionem diſponens deducunt, quo pacto ſimiliter cruore ab arteriolarum oſculis effuſo illius partes tenuiores, tanquam tranſfugæ, à circulari motu exorbitant, ac ſui erroris notas in cute deſignant.

XLVII. Ne verò in recenſendis aliarum placitis ulteriùs immorer, arbitrari licet in hac Febre noſtrâ Peticulari Cruoris maſſam ad fluorem potiùs quàm ad concretionem pronam fuiſſe, cujus aſſerti præcipuam conjecturam ſtabilire licet ſuper manifeſtas notas quas ſanguis eductus præferebat, ſemper enim roſeus ac purpureus, nihilque glutinoſi præſens, mihi aliiſque Profeſſoribus apparuit, tam æſtivo tempore quàm hyemali. Cum Sanguis ergo emiſſus toto Cœlo differret ab eo qui ſolet educi in quibuſdam Morbis, ut Pleuritide, Peripneumoniâ, Eryſipelate, aliiſque Affectibus interdum Popularibus, in quibus ſanguis colore, & lentore vitium ſuum prodit, mihi viſum eſt, *Oculis magis quàm Opinioni credendum* (ut ipſius Hippocratis 1. *de Diæta n.* 5. verbis utar) & accenſionem quandam partium tenuiorum Sanguinis, & præcipuè feri è Vaſis diffuſionem, ex quâ tot ſymptomatum enarratorum diritas ortum duceret. Talem autem Maſſæ Sanguineæ adfuiſſe diſpoſitionem multa alia atteſtabantur, ut primò quidem quòd truculenta hæc Febris Juvenes habitiores, & ſucculentos corriperet, ut ſuperiùs annotavimus, Valetudinarios verò, & Seniores præteriret, non ſecus ac *Præterit imbelles ira Leonis oves.* Seminium enim illud intus per inſpiratum, vel quomodocunque ab Aëre ſuſceptùm, & quod multum Alcalicæ acrimoniæ occuleret promptiùs dynamin ſuam exerebat in iis in

quibus

quibus Sanguis optimus eſſet ac particulis ſpirituoſis refertus, quàm in Valetudinariis, & Senibus quibus Sanguis eſt effœtus, ideoque aptior ad retundenda acuta ſpicula, quibus armatum erat malignum miaſma, quæ forſan eſt ratio, cur Senes *Peſtilentiam minimè ſentiant*, ut ſcripſit Plinius, *l.* 7. *H. N.* *c.* 50. ſeu Peſti minùs ſint obnoxii quàm Juvenes, de quo Zarotus in Martialem. Sicuti enim Vina generoſa æſtivo tempore faciliùs putreſcunt quàm dilutiora, (ſaltem in hac Urbe, quæ ob aquarum ſubterranearum copiam Hypogæis caret) cum Vina meraca, & generoſa ſub Aëre æſtuante ob copioſos ſpiritus quibus turgent faciliimè in Zymoſin corruptivam urgeantur, non ità verò Vina Oligophora ob partes aquoſas quibus abundè ſcatent. Talem quoque Sanguinis Diatheſim teſtabantur Virium ſubita proſtratio, Pulſus parvi, quæ duo ſatis conſtant, ac vigent in iis morbis, (ut in Affectibus Pectoris) in quibus Sanguis per venam ſectam emiſſus manifeſtam præbet concreſcentiam. Uſus prætereà Acidorum ſalubrior compertus quàm Alcalium, ſicuti, & Veſicantium applicatio minùs proſpera, ut quæ Sanguini ad fluorem prono ſtimulos adjicerent, idem confirmare videbantur, quibus accenſeri poterat V. S. parùm ſalutaris, à quâ agrotantes Cane pejus, & Angue abhorrebant.

XLVIII. Nec mirum improſpere ceſſiſſe Venæ Sectionem ſuperſtite hujus modi humorum diſpoſitione, quod ut plurimùm in Epidemicis, & Peſtilentibus Conſtitutionibus evenit, in quibus Phlebotomia non admodùm benè audit, cum perrarò contingat ut ejuſmodi temporibus ad fixitatem humores vergant, ni potiùs ad liquationem tendant ob aëreum Venenum ſatis tenue, partibus Sanguinis ſpirituoſioribus nimis hoſtile. Eandem ob cauſam in omnibus malignis Febribus ſuſpenſo pede ad Venæ Sectionem progredi ſolet ob metum ne unà cum Sanguine collabaſcant Vires; idcircò Celſus de Febris Peſtilentis curâ *l.* 3. *c.* 7. ajebat, *Sanguinem non facilè mittere*, *Alvum non facilè ducere*, ac valdè rationabiliter Doctiſſimus Vir Jo. Baptiſta Scaramuccius, Urbini Medicus Primarius, in Theorematibus ſuis Phyſico-Medicis *Theo.* I. Sanguinis miſſionem improbat ubi Sales lixiviales præpolleant, à quibus aliqua diſſolutio poſſit emergere.

XLIX. At cur talia è Cucurbitulis ſcarificatis vereri non licebat, inquiet aliquis, quaſi Sanguis per eas emiſſus non ex eodem fonte prodiret, ac is qui per Venam Sectam educitur, ni forſan floridior etiam ſit is, qui per Cucurbitulas extrahitur ſectis multis arteriolis? Non ibo certè inficias Sanguinem per Cucurbitulas eductum vividiorem eſſe, fuiſſe tamen magis proficuum Cucurbitularum uſum, quàm Phlebotomiam, non popularis confidentia, ſed Experientia quæ ratiociniis noſtris perſæpè illudit, ſatis evicit. Neque ſuarum rationum fulcimento carebat hoc præſidii genus. In hac enim Febre in quâ humores à Naturâ ab intimis ad extima propellebantur, hoc pacto magis promovebatur ad Corporis ambitum illorum motus, ac variis in locis inciſa Cute expirabat ali-

quantiſper occultum illud Venenum aliquod ad Cutem protruſum inibi hærebat ab Aëre ambiente repercuſſum.

L. Huic præpoſtero, ut rebar, Cucurbitularum uſui & ipſe ſub initium hujuſce Popularis Morbi non parùm obſtiti, urgebamque levandam prius per Venæ ſectionem Naturam eo quo premebatur faſce, nec intempeſtivâ Cucurbitularum appoſitione ſolicitandum humorum motum, tempore præſertim ebullitionis; reclamabam Sanguinis miſſionem nullatenus trahere à circumferentiâ ad centrum, imo toto eo tempore quo aperta ſit Vena, majori niſu ad eam partem quàm ad reliquas Sanguinem moveri, fidendumque potiùs Rationi quàm Eventui, quem Stultorum Magiſtrum eſſe aiebat Q. Fabius M. apud Livium l.22. At ſors melior eorum qui hoc Præſidii genere, vel in ipſo Morbi principio, utebantur, vellebat Aurem, monebatque vertendum Stylum, nec tanti faciendas eſſe rationes confictas, quanti Experientiam ipſam. Extant ſanè multa apud Auctores de Cucurbitularum uſu, ac ſi placet etiam de abuſu, (ut Hippolytus Obicius in ſuo libro de multiplici in Medicinâ abuſu *c*.7.) ac revera omnes ferè in acutorum Morborum principio (niſi prius per V.S. plenitudini proviſum fuerit) illarum uſum improbant. Fracaſtorius tamen in Febre Lenticulari, quæ ipſius ætate, ut ſuperiùs memoravimus, pervagata eſt, Venæ Sectioni parcendum volebat, ubi præſertim valdè ſparſa contagio eſſet, & Cucurbitularum appoſitionem commendabat, niſi magna adeſſet plenitudo. Quanti porrò faceret in hac Febre Cucurbitularum uſum P. Alpinus ex ſolo capite quod in libro de Medicinâ Ægyptiorum *l*.2. *c*.16. inſtituit, dignoſci poteſt; diſquirit enim, *An errent Ægyptii Medici utentes Cucurbitulis pro adjuvanda Exanthematum eruptione*; ex recentioribus verò P. Borellus annotavit Anno 1648. Febres malignas Epidemicas purpuratas cum magnâ clade graſſatas fuiſſe, & frequentem Cucurbitularum uſum valdè profuiſſe.

LI. Hinc mihi viſum eſt conſiderandas non eſſe Peticulas ut ſimplex Malignæ Febris ſignum, veluti communis fert opinio, nec à Criticarum excretionum cenſu excludendas, quod ex Clar. Diemerbroechii obſervatione, qui Peticularum hiſtoriam egregiè abſolvit, confirmari poteſt; refert enim hic Auctor ſibi obſervatum in denatis ex Purpuratâ Febre partes omnes internas Peticulis obſitas eſſe, quod tamen multò ante, ſi non oculorum, ſaltem mentis acie, pertigerant Valleſius in hiſtoriâ Simonis, Ballonius in ſuis Epidemiis, Fernelius in libro de Febribus. Mihi quidem Cadaver ullum diſſecare non licuit, ut ex autopſiâ pecularis hujuſce diffuſionis per interiora Corporis certior fierem, (quando apud nos nullo pretio quiſquam ex Plebeculâ Cadaver aliquod ex ſuis domeſticis pro ſimplici inſpectione permitteret) conſtans tamen obſervatio, quòd ii qui ex hâc tempeſtate evaſerunt per nullam ſenſibilem humorum excretionem convaluerint, ut ſuperiùs annotavi, ſed per ſolam Peticularum ſuo loco, & tempore apparitionem, ac per totum corpus expanſionem, lentamque earun-

run-

rundem evaneſcentiam, ad credendum compellit, Naturam poſt factam primis diebus juſtam humorum ebullitionem virulentum illum ichorem deſpumaſſe, ac illum primò quidem in partibus internis, mox in externis quoque depoſuiſſe, ut hoc pacto per mille Arteriarum oſcula tetro illo miaſmate exantlato tota maſſa ſanguinea priſtino ſuo nitori redderetur. Curioſum autem eſt id quod Diemerbroechius refert ſibi in Cadavere ex hac Febre extincto obſervatum, nimirùm, maculas haſce ab ipſo Perioſtio initium ducere, & latâ baſi inſtar fumi Lampadis recenter extinctæ.

LII. Non tàm modicum igitur eſſe illud quod in Peticulari Febre è ſanguineo penu ſecernitur cenſendum eſt, imo toto eo tempore quo hujus morbi hiſtoria abſolvitur, talem eſſe diacriſim, quæ in Criticarum cenſu reponi poſſit, quamvis non adeò ſenſibilis ſit, ut reliquæ evacuationes criticæ, tum ob materiæ tenuitatem, quæ inſenſibiliter expirat, tum quòd illius pars major per interiora Corporis diffundatur, in cute Pyramidis tantum apice apparente: Sic non ineptè explicari poſſe crediderim ſuperiùs enarrata Symptomata, quæ Febrim hanc comitabantur, ſicuti & modum quo Natura harum Febrium curationem moliebatur: Dorſi enim, ac totius Corporis laſſitudo, qualis in Febribus, quæ κοπιώδεις dicuntur, non aliunde quàm ab ichore illo ab Arteriarum oſculis in membranas, & muſculorum fibras refuſo ortum ducebat, ſicuti & Præcordiorum Anxietas, Faucium ardor, Aurium ſurditas, Mentis ſtupor, ab eadem materia pendebant ad partes tranſmiſsâ ubi functiones Animales, & Vitales exercentur. Cum enim Natura totum Venoſum genus à pravo illo miaſmate expurgare vellet, non unam ſibi viam eligebat, quò noxios humores eliminaret, (ut aliquando per Vomitum, Alvi fluxum, Urinarias vias, Cutis poros ſolet efficere) ſed tot ſibi fores aperuit quot ſunt Arteriarum oſcula, idcircò omnes ferè Corporis partes noxam ſentiebant, donec rejectamentis illis diſcuſſis priorem tonum recuperarent. Cum hoc modo itaque in hac Febre expugnandâ Natura procederet, mirum non eſt ſi ſuſpenſo pede ad Venæ ſectionem, aliaque remedia adminiſtranda procedendum erat, ne diſtraheretur Natura, & cur feliciùs res ceſſerit Medicis ſanguinis abſtemiis quàm Philematicis, quam ob cauſam Pagani faciliùs evadebant, quàm Urbani qui perſæpè medendo ægreſcebant.

LIII. Ubi verò malignum illud Virus præpollebat ad internecionem uſque ſpirituum Animalium, & Vitalium cuncta in pejus citiſſimè ruebant, Peticulis ſeu vix ſe prodentibus, ſeu ſubitò evaneſcentibus, quibus præſtò aderant ſumma virium proſtratio, Aſphyxiæ, totius corporis perfrigerationes, Singultus, & Iſchuriæ ſpuriæ, quæ ſatis frequentes fuerunt; ceſſante enim Spirituum Animalium influxu, & feriante Corde à naturali motu, nullus fiebat arterioſi ſanguinis ad Renes appulſus, & conſequenter nulla ſeri ſecretio; qui autem ex hac Febre occumbebant pleni, & ſucculenti, ut diximus, efferebantur, eò quòd non ingens eſſet

calor, qui Febres iſtas comitaretur, (quam ob cauſam non admodum ſitirent) & quia pertenue eſſet quod per tranſpiratum exhalaret. Cur verò decreſcente Lunâ, ac eâdem ſilente, magis ſæviret hæc Febris (ſi in re tam abſtruſâ licet aliquid conjicere) id fieri potuiſſe crediderim eò quòd ſicuti in Macrocoſmo dicitur Luna Gubernatrix tenebrarum, & mobilis undæ, cum illi uni Æquor obtemperet; ſic ſuper Microcoſmi lympham dominatum obtineat, & quemadmodum *omnia in Plenilunio Maria purgantur*, ut ait Plinius *l.* 2. *H. N. c.*98. ità in hac Febre, dum Luna pleno lumine vigeret, ſanguineum ſerum in motum cieret, unde promptiùs macularum eruptio, & totius maſſæ humoralis repurgatio contingeret, ejus verò lumine deficiente, ac per totum tempus illunne, ſegniùs moverentur humores, ideoque minus apti ad exitum, & ſic concluſi Febrem augerent.

LIV. Quoad reliqua Symptomata, quæ hiſce Febribus in progreſſu ſuperveniebant, ut Singultus, Alvi fluxus, Verminoſa ſoboles, hæc non ſolùm morbi ſævitiam prodebant, ſed primam regionem crudis humoribus oneratam fuiſſe demonſtrabant, propterea blanda purgatio, non Mochlica, in principio harum Febrium Peticularium non prorſus fuit incommoda, quamvis caſu inſtituta, nec credita Febribus hujus proſapiæ multum conferre: leniter enim eductâ humorum Saburrâ in ſtomacho contentâ, Natura exinde ad perficiendum opus ſuum pro maſſæ ſanguineæ à pravo miaſmate expurgatione per macularum diffuſionem ad cutem uſque faciliùs procedebat. Hoc documentum blandæ purgationis in principio vel neglectum, vel parùm ſalutare creditum non levi damno ægrotantibus fuiſſe crediderim, præpeditis enim ac conſpurcatis primis viis, Cardiacis remediis, quibus oppugnanda erat Febris, præcludebantur fores, vel iis non licebat Cruoris ſedem, & Cordis penetralia nonniſi deturpatâ facie ſubire. Hanc ob cauſam ſuſpecta ſunt Alexipharmaca in Malignarum principiis niſi ab obſtructionibus expeditæ ſint viæ, ut apud Galenum 5. *de San. tu. cap.*6. Septalium, *Caut. Med. l.*5. *n.* 47. *l.* 2. *c.* 13. & alios videre eſt, quidquid in contrarium ſentiat Manelphus in libro ſuo de Febribus.

LV. Haud me latet non adeò probari à multis in principio harum Febrium purgationem hanc per Medicamenta Syrmeſma dicta, ut P. à Caſtro in aureo ſuo Opuſculo de Puncticulari Febre, ubi in ſpecie Electuarium Lenitivum improbat, Antonio Ponce à S. Cruce, Valleſio in commento hiſtoriæ Simonis apud Hippocratem, ac inter recentiores Ettmullero, qui ſupectos habet in Purpuratis Febribus Clyſteres ipſos, nedum Purgantia; non deſunt tamen qui levem purgationem admittant, ut Septalius qui Galenum *l.*5. *Anim. n.*47. ipſum teſtem adducit in famosâ hiſtoriâ Simonis, *cui lata Exanthemata erant*, purgationem aliquandò commendantem.

LVI. Uſus porrò Peruviani Corticis parùm ſalutaris compertus eſt, vel quòd tùnc temporis exhiberetur cum ſtimulo opus eſſet non fræno, dum Remedium iſtud, ut diximus,

præ-

præſcriberetur in Febre lenta Peticulari Febri non benè judicatæ ſuperſtite, vel quòd tale præſidii genus Febribus hujus proſapiæ non conveniret. Variè profectò audit, ac variam experitur ſortem, vel in iiſdem locis, ac regionibus, famoſum iſtud Febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modò probroſis, modò magnificis titulis vocetur. Medicinam doloſam Peruvianum Corticem vocat Williſius *de Febr. c.*7. Richardus verò Mortonus Medicus Anglus *in Pyretholo- gia*, Plantam è quâ detrahitur Cortex iſte, Arborem Vitæ appellat, num id contingat ob remedii inefficaciam, quòd non omnibus Febribus, nec in quolibet temperamento conveniat, an ob Medentium incuriam, qui non ritè ſuo loco, & tempore illud exhibeant, meritò ambigi poteſt. Mehercle omne Febrium genus tàm magnas, quàm parvas, intermittentes pariter, ac continuas gladio hoc Delphico jugulare velle ſumma dementia eſt, & funeſti caſus ubique memorantur, in quibus China China inauſpicatò aſſumpta Ægrotantes, vel inopinatò ſuſtulit, vel ad inſanabiles Ægritudines ſenſim deduxit. Cautiones certè notatu dignas pro recto Chinæ Chinæ uſu videre eſt apud Celeberrimum Ettmullerum in Diſſertatione de uſu, & abuſu Præcipitantium, ubi Spiritum Salis Armoniaci proponit ad excitandam Febrem à China China ſopitam, quotieſcunque, Abdominis dolores, Artuum oſtocops, Alvi occluſio, nocturni ſudores, aliaque mala ſupervenerint; refert enim obſervatum Spiritum Salis Armoniaci Febres ab hoc Cortice fugatas promptè revocaſſe. Non eſt hujus loci in uſum, & Naturam tam celebris Febrifugi altiùs inquirere, ſolum hac occaſione memorare libeat, annotaſſe me in primâ meâ Diſſertatione de Conſtitutione Anni 1690. (quod ulteriori obſervatione confirmatum comperi) in frigidis & humidis Conſtitutionibus, quæ Corpora noſtra craſſis humoribus infarciunt, parùm ſalutarem eſſe Corticis Peruviani uſum, in calidis verò, & ſiccis Conſtitutionibus, in quibus humores aliquo egent ſufflamine, Remedium iſtud egregiam operam præſtitiſſe.

LVII. Quamvis autem in hac meâ Diſſertatione præcipuam curam impenderim, ut hujus malignæ Febris, quæ tamdiù pervagata eſt, indolem, ac genium explorarem, & exponerem quibus præſidiis illius oppugnatio tentata fuerit, non ideò tamen inficias ibo multas alias graves Ægritudines ſporadicas eodem tempore hunc vel illum afflixiſſe, ac etiam ſuſtuliſſe, quales ſunt morbi particulares ſecundum varia Anni tempora, ut Æſtate Choleræ, Autumno Febres erraticæ, & Quartanæ, & modò morbi Hyemales, & Vernales, ſed quia in iis nil Epidemici annotare licuit, eos propterea ſilentio tranſigere volui, quandò illorum Theoria, & Therapœia apud Practicos Scriptores ſatis vulgata eſt, nec illorum curatione quicquam magis deſideratur quàm Medentis judicium, & prudentia. Quia verò in morbis vulgaribus (qui ut plurimùm ſatis vulgari diligentiâ tractari ſolent) memorandum illud τὸ θεῖον Hippocratis deliteſcere video, in illorum inda-

dagine potiſſimùm mihi deſudandum fuit, nec unquam deſiſtam quin Profeſſores exhorter, ut in hunc Campum pedem immittant ubi non ſpicilegium, ſed ſegetem ampliſſimam contemplationum ſemper invenient, & quæ ipſis decori, & ægris ſaluti futuræ ſint.

LVIII. Ad duos fines nos militare ſcripſit Divinus Senex, *in Epiſt. ad Cratenam*, *unum Hominis*, *alterum Artis*; noſtrâ verò hac ætate neſcio quo genio, Medentum Primores in rebus quæ decus quidem aliquod Arti, ſed nullum pænè Ægrotantibus præſidium poſſint inferre ſunt occupatiſſimi; cum enim toti ſint in minimis explorandis, ac tanquam in haruſpicinâ ad extiſpicia intenti, ex Viſcerum fibris Naturæ opera, ac magiſteria alioquin deprehenſibilia divinare præſumant, ad gloriam, & nominis celebritatem aucupandam ſolùm incumbunt, quaſi eò res deducta fuerit, ut in re Medicâ non niſi Profeſſoribus, exercendi ingenii, & famæ comparandæ locus relictus fuerit. Quid ſi Ariſtophanes hodiè viveret? quibus Salibus, curioſam hanc diligentiam non perfricaret? liceat referre illius Verſiculos, qui in ſua puritate plus habebunt leporis, & energiæ; interrogatus ergo Socratis Diſcipulus à Therpſiade per quamnam viam canerent Culices, num per ſuperiora, an per inferiora.

ἔφασκεν εἶναι τουντερον τῆς ἐμπίδος
στενὸν διαλέπτου δόντος αὐτοῦ τὴν πνοὴν
βία βαδίζειν εὐθὺ τὸ ὐρροπυγίου.
ἔπει τακοῖλον πρὸς στενῷ προσκείμενον,
τὸν βρωκτὸν ἠχεῖν ὑπὸ βίας τοῦ πνεύματος.

Id eſt ex verſione Andreæ Divi Juſtinopolitani.

Dixit eſſe Inteſtinum Culicis
Anguſtum, per parvi autem exiſtentis ipſius ſpiritum
Ut ire recta in podicem,
Poſteà concavum ad anguſtum adjacentem
Podicem ſonare à vi ſpiritus.

LIX. Abſit tamen quòd Anatomicam indaginem tanquam laborem improbum traducam, ſolùm dolendum videtur, quòd cum Spartam hanc ſatis ornatam, & excultam eſſe pateat quantùm Praxis Medica exigit, omnes ferè qui ingenio magis præſtant in id uſque ad temporis diſpendium incumbant, cum ad alia magis uſui futura mentem ac vires poſſent intendere, inter quæ non poſtremum ſanè locum meretur Epidemicorum Affectuum Hiſtoria, quâ nihil in re medicâ forſan magis deſideratur, & minùs excolitur.

HISTO-

HISTORIA EPIDEMICA GERMANIÆ.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana An. 1695.

Dni D. Lucæ Schrôckii,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

PRæclarum inſtitutum, quo ſingulorum Annorum Epidemias erudito calamo conſcribere nuper incepit Italiæ ſuæ ornamentum, Illuſtr. *D. Bernardinus Ramazzinus*, Archiater & Profeſſor Mutinenſis meritiſſimus, inſigni utilitate cum ſeſe commendet, ſimile quid etiam in Germania noſtra moliri, & breviores de epidemica Annorum conſtitutione Relationes exhibere dum intendimus, idem circa dilectam Patriam meam, Auguſtam, vicinumque diſtrictum, quantum obſervare mihi datum fuit, ſimplici hiſtoria fideliter tentare, ſimulque Nobiliſſimos meos Dnos Collegas Naturæ Curioſos ad ſimilem, obſervatâ poſſibili brevitate, præſtandam operam humaniter invitare libuit. Eò majorem autem ad hoc perſenſi ſtimulum, cum noſtri quondam *Neſtoris I.* celeb. *Dn. Georgii Hieronymi Welſchii* manuſcriptus libellus, quem *Epidemica Vindelica* inſcripſit, ab Anno Chr. uſque ad 1677. in manus meas devenerit; quem laborem mihi huc uſque continuare placuit. Quamvis autem hæc in publicũ emittere nunquã animus mihi fuerit, Welſchianis illis partim nimis ſuccinctis, partim & imperfectis exſiſtentibus, meis autem Collectaneis in propriæ ſolùm memoriæ ſubſidium deſtinatis, ſi tamen vel tantillum utilitatis in Rem medicam ac Poſteritatem inde reſultare poſſet, publico, qualecunque demum fuerit, haud denegabo.

Ut autem Anni 1695. ſtatum exordiar; poſtquam Solſtitium hyemale frigore intenſo Annum 1694. terminavit, non minus inſequens Annus, multis nebulis comitatus, frigore moleſtus intravit; & quamvis paulò poſt temperatior aura, Zephyro flante, quin & pluvias adducente, redderetur, Euro tamen & Auſtro circa finem Januarii S. Greg. nives ſpargentibus, inſignes frigoris moleſtias denuò perſenſimus, eaſque, licet poſt Bacchanalia mitior aura per aliquot dies ſpiraſſet, uſque ad Æquinoctium vernale perferre coacti fuimus. Unde in hac aëris anomalia non potuit non inſignis in ſanguine mutatio contingere, & cumprimis lympha, non tantum ab intromiſſis ex pluvioſa conſtitutione copioſioribus aqueis mole-

moleculis multum augeri, ſed calidiorem etiam ob auram magis rarefieri, quam tamen frigidior ſuperveniens denuò condenſare, inque liberiore tranſpiratione impedire, ac paſſim ſtagnationem inducere valuit: quo in ſtatu cum nec digeſtiones aut debitæ ſecretiones ſufficienter celebrari, nec ſanguinis motus placidè promoveri, ſpirituumve puritas aut vigor conſervari queat, facilè colligere datur, quàm variæ in œconomia animali & vitali turbæ excitentur, eò graviores futuræ, ſi unà impuriores, ſalſæ ſulphureæque lateant particulæ, quæ hinc fermentatione conceptâ malignam vel venenatam quaſi naturam induant, aut etiam latentem antea malignam auram ſuſcitent. Cum verò aliquot jam per annos tale quid in urbe noſtra ſedem fixiſſe comperiamus, ut, licet ceſſare non nunquam per unam alteramve ſeptimanam videatur, mox tamen exſerere ſe denuò incipiat, quin & contagio ſe haud obſcurè propagare nitatur, experientia nos edocuit, toto hoc tempore febres continuas fuiſſe obortas, quæ majori ex parte malignitatis notas, tum conſuetis ſymptomatibus, tum maculis peticularibus oſtendebant, quibus aquoſæ puſtulæ, ut plurimum dum morbus ad declinationem vergeret, cum nova caloris ſymptomatumque exacerbatione, in multis ſuperveniebant: pauciſſimi erant, qui per morbum delirabant; in plurimis pleuritidem primò, vel catarrhum mentiebatur morbus; quamvis etiam tum temporis, præter arthritides vagas, pleuritis non infrequens eſſet, & aliquos graviter, quin & puſtulis illis miliaribus malignis ſimul adfligeret. Dira etiam intermittentium febrium, quotidianarum, erraticarum, & tertianarum cohors urbi incubuit. Quæ morborum facies, remiſſior equidem in vere, frigidâ cum mitiore aura ſemper reciprocante, continuabat; quibus, ex ejuſdem ſeri hîc ibi ſtagnantis, & glandulas inundantis ad coagulum pronitate, catarrhi pectori infeſti, & non nullos cum febrili efferveſcentia occupantes, accedebant, quotidianæ verò & erraticæ febres, hecticarum ferè æmulæ, magis magiſque ſe diffundebant, atque ægrotos in juvenili ac teneriori ætate conſtitutos graviter adfligebant, Medicisque ob mali pertinaciam multum negotii, ferè uſque ad autumnale Æquinoctium faciebant: aderat in omnibus circa orificium ventriculi ſuperius præcordiorum compreſſio, appetitus proſtratus, virium laſſitudo, corporis extenuatio, caloris incertô, veſpertinô tamen utplurimum tempore exacerbatio; in quibuſdam exiguus hujus, in aliis ferè continuus ſenſus, ſudoris rara eruptio, ardor verò & dolor tenſivus manuum ac pedum ægros admodum torquebant: nec pauci erant, quos perſeverante adhuc morbo, loquela, ſine deperdito tamen linguæ motu, deſtituerat, aliquibus etiam ſurditas, & aliqualis ſenſuum internorum ſtupor, per plures dies, vel duas treſve hebdomadas acceſſerant; malo hoc poſtea, recedente febre, ſponte quaſi iterum ceſſante. Medicamenta autem quæ acorem præternaturalem atque lentorem lymphæ, non negligendo ea, quæ genus nervoſum ac ſpiritus confortare &c. poterant, ex. gr. ſpecificum

cificum antihecticum Poterii, gammarorum lapillos, elixirium proprietatis beat. noſtri Clauderi, eſſentiam corticis Peruviani &c. proficua deprehendi; ſicut Tincturam bezoardicam D. Mich. ſal cornu cervini volatile, eſſentiam mumiæ Clauderianam, Diaſcordium Fracaſtorii, Theriacam cœleſtem Greiffianam, pulverem Sabaudicum, rubeum Pannonicum, cum antimonio diaphoretico, unicornu foſſili & marino, pro ſubjectorum & ſymptomatum varietate, in tempore & providè propinata, non inefficacia in malignis fuiſſe, experientia docuit.

Cum Sol Gemellorum ſignum ingrederetur, & crebrioribus pluviis perfunderemur, Catarrhi frequentes eſſe cœperant, tonſillarum imprimis intumeſcentiam inducentes, (conſuetiſque ſeri coagulum externè & internè reſolventibus medicamentis obtemperantes) præcipuè cum frigus inſolitum, de quo alibi locorum non minus paſſim conquerebantur, æſtatem ſubinde odioſam reddidiſſet.

Circa Æquinoctium autumnale, itidem frigore moleſtum, humoroſum convulſivum aſthma in puerilem ætatem ſæviebat, aliquos etiam trucidabat. Poſtea tamen, licet haud clementior eſſet aëris, pluvioſa nempe & frigidiuſcula utplurimum temperies, imò poſt medium Octobrem, totum inſequentem menſem, nec non dimidium Decembrem frequentiſſimæ nebulæ, ac per plures ſæpè dies continuæ aërem occuparent, Morbo attamen magnas dabat inducias; quæ verò collectâ interea ex vaporoſis iſtis halitibus novo infirmitatum adparatu & ſeroſâ colluvie, eò acriùs inſurgebat, & Sole Scorpionis ſignum egreſſuro, arthritides vagas, rheumatiſmos, in quibuſdam intenſo dolore nucham, frequentiſſimè autem pectus tuſſi graviori excruciantes, in ſenibus quoque apoplexias fortes lethales accerſebat; quin & febres denuò malignæ, petechiis & puſtulis ſtipatæ, hactenus rariores obſervatæ, majori jam impetu pluribus inſultabant, cephalalgiâ in principio morbi vehementi, brevi tamen recedente, intenſis dorſi doloribus, præcordiorum compreſſione, tuſſi, alvi conſtipatione moleſtæ; cùm interea urinæ color non multum à ſtatu naturali recederet, vel juſto dilutior compareret, nec pulſus admodum irregularis eſſet. Frigore autem ultimum Anni menſem, ſatiſque intenſo ejuſdem exitum comitante, pacatiora rurſus tempora, atque populariter graſſantibus morbis liberiora ſequebantur, poſtquam febrium malignitas ſupra dictis remediis, rheumatiſmi autem infuſi thee, aut analogi veronicæ, betonicæ &c. ſuccinatorum, ſaliumque volatilium urinoſorum, non neglecto, ubi opus erat, moderato opiatorum, inprimis pilularum de cynogloſſa Nic. uſu; arthritides denique cinnabarinis, antimoniatis, lumbricatis, quin &, cum in quibuſdam febrilem aliquem inſultum alternis diebus deprehenderem, kin-kina, quibus ſubinde blandior ex pauco ſcammonii ſulphurati & antimonii martialis fixi pulvere alvi laxatio interponebatur, atque dolorum ſævitia per demulcentia inprimis cataplaſmata, (ſpirituoſis & oleoſis eam magis exaſperantibus) mitigabatur, eſſent devicta.

K 2 Cum

Cum etiam Excellentiſſimorum Dominorum Collegarum Curioſorū aliqui petito meo, in ſimili materia ſubmittenda, benevolè ſubſcripſerint, eorundē hiſtorias ſubnectere, & ordine, quo fuêre tranſmiſſæ, adducere lubet.

Conſtitutio Epidemica Haſſiaca Anni 1693. *&* 1694.

Dni D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI, *Miſſa d.* 5. *Aprilis An.* 1695. *Giſsâ Auguſtam Vindelicorum.*

Præcedente Hyeme pluvioſo, ſed in fine gelidiſſimo, ſub primo Vere & inſolitus aëris fervor ingruebat, qualis & per omnem æſtatis curſum obſervabatur: quæ mutatio ſubitanea non poterat non inæqualem & præternaturalem humorum & ſpirituum motum cauſare, quem & hominum & brutorum ſtrages inſecuta eſt. Boves ſanè & vaccæ catervatim ſuccumbebant, cujus rei cauſa ſtatuebatur inter alia ros corroſivus, lintea maculis plus minus luteis conſpurcans, & omnino corrodens, de cujus ætiologia elegantiſſimè D. Ramazzini. Ex carnificum obſervatione plerunque phtiſi pulmonali necabantur, ad quam ſine dubio hauſtus frigidæ copioſior poſt æſtum intenſiſſimum multum contribuere poterat. Hominibus præter dyſenteriam & febres malignas ſub finem Junii & initium Auguſti hîc locorum infenſa erat febris quædam intermittens, ut plurimum tertiana, ſive ſimplex ſive duplex, ſolo ferè calore moleſta, ut à plurimis ab acutis vix diſtingui potuerit. Præcedenti enim levi friguſculo calor intenſiſſimus, virium ſumma proſtratio, anorexia &c. accedebant, quæ præmiſſo vomitorio, corticis Peruviani uſu plerunque curabantur, cui regulus antimonii medicinalis quandoque præmittebatur, Venæ ſectio, quam vel ipſi urgebant aliquando ægri, nunquam non noxia erat, morbumque protrahebat, aut ad minimum ſummam, fugatâ licet febri, virium debilitatem inducebat.

Hanc ſequebatur paulò alia

Conſtitutio Anni 1694.

in qua Hyemem ſatis inclementem calor Veris extraordinarius excipiebat, ut arbores brevi admodum in flores ſe induerent, qui tamen omnem, quam primùm injecerant, ſpem eludebant, poſtquam frigore ſubito ſuperveniente prorſus emarcuerant. Sequebatur Æſtas ſummè calida, quâ ultra hominum memoriam vix ſiccior obſervata fuit, ſub cujus curſu morbilli, ſed benigni ferè moris graſſabantur, aut ſponte aut bezoardicis & expellentibus ſolitis cedentes, in quibus tuſſis & aſthma præprimis erat moleſta, quæ ſpiritu ſalis armoniaci aniſato, ſeu ut hîc locorum audit, ſpiritu pectorali aniſato optimè ſiſtebantur. Annonæ ſumma fertilitas, duplicato modium infarciens, quæ frumentorum caritas heic ſubitò ſublata fuit. Autumnus & Hyemis initium pluviis crebrioribus madebant, variiſque catarrhis, pleuro-pneumoniis & febribus malignis à milite è caſtris ad hyberna redeunte fere allatis, plurimiſque funeſtis, erant moleſta, quæ omnia frigus horrendum ſub cœpti modo anni 1695. initia excepit.

Conſti-

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1695.
Dni D. JOHANNIS JACOBI HARDERI,
Miſſa die 20. *April. Ann.* 1695. *Baſileâ Auguſtam Vindelicorum.*

Morbi, qui cum hyemali tempore, tum eodem jam finito, epidemicè ferè graſſabantur, ſunt colicæ paſſiones pertinaces: apud infantes vomitus, ceu variolæ eſſent erupturæ, præcedente horrore, inde icterus cum dejectionibus verminoſis: apud adultos quoque febres verminoſæ: jam verò præter febres continuas ac intermittentes, pleuritides & pleuropneumoniæ: ſinguli aëris variam conſtitutionem, & ſubitaneam immutationem, pro ſecunda matre agnoſcentes.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1695.
Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GARLIEP von der Mühlen,
Miſſa die 5. *Januarii Ann.* 1696. *Berolino Auguſtam Vindelicorum.*

Dno Præſide me ad id excitante, 1. Januar. 1695. (22. Decembr. 1694.) cœpi dietim mutationem aëris ac tempeſtatum notare, ac obſervavi à plenilunio die proximè præcedenti 31. (21.) Decembr. illuceſcente frigus, quod hactenus ſatis temperatum fuerat, paulatim invaleſcere, nivibus ſubinde permixtum. 8. Januarii (29. Decembr.) autem, ſub ultima quadra aëre nimboſo rurſus parumper remittere. Sequentibus verò diebus denuò ingraveſcere, moderato tamen adhuc ad uſque novilunium 14. (4.) Januarii ingruens. Quod ſubitam gelu remiſſionem cum nivium ac ventorum copiâ; poſtea nubilo cœlo gelu iterum moderatum biduum circiter durans ad meridiem uſque 18. (8.) induxit. A quo ſolutâ rurſus glacie vix medii diei inducias dedit; Nam redintegratis viribus revertens primam Lunæ quadram in 22. (12) incidentem cum pertinentibus illuc diebus, rigoroſo gelu tranſegit, ut & plenilunium 30. (20.) lucens, ſicque primum hunc menſem finiit.

Alterum eodem vigore inchoans ultimamque quadram 7. Febr. (28. Jan.) orientem ad 13. (3.) uſque tranſiens, atque remiſſionem ſic unius, viginti quatuor dierum, nonnunquam tamen paululum mitigato, rigore penſans duravit. Tum verò accedente eodem die 13. (3.) novilunio, rurſus aliquantulum remittens pluviis glaciem quam tot diebus gelu pepererat, unica die liquans, ac parum quod ejus reſtabat, copioſâ nive intermixti, quoque procellis tegens, mox inſequenti mane ad ingenium rediit, perque biduum gelando continuavit. Mox verò 17. (7.) rurſus remiſit; Aſt ſequenti die denuò redintegrato vigore, prima quadrâ 20. (10.) apparente, nec quicquam obſtante ad 23. (13.) uſque perrexit. Quo die remiſſo paululum rigore pluvias nivibus ſuccenturiavit uni-

unicâ tantum die: Graviori enim impetu interpolatis ſubinde ſereno cœlo nivibus ac quandoque ventis irruens, quatriduum ad 28: (18.) uſque hujus ſecundi menſis adeoque ultimum perſtitit.

Quo die à violentia priori deſciſcens nivibus ac grandini pluvias interſperſit, ſed ſequenti 1. Martii (19. Febr.) cum plenilunio denuò vim priſtinam induens non modo priſtinum exeruit robur, ſed & auxit. Verùm vix biduum ſervavit, ab illa ſævitia 3. Martii (21. Febr.) deficiens, ac nocturnum frigus & quandoque gelu diurnis pluviis ac nivibus temperans, reliquum illius quadræ & ſequentis poſtremæ 8. Martii (26. Febr.) apparentis ad novilunium uſque 15. (5.) accedens vario & mutabili cœlo tranſiit. Tum priorem indolem Borea flante induit, ſereno cœlo gelu, nocturnum præcipuè, ſatis validum reducens ad poſt primam quadram 22. (12.) radiantem ad 24. (14.) uſque continuando. Inde variam cœlo faciem ſumente, nunc ſerenam nunc nubilam, nunc undoſam, nunc ſiccam, nunc tranquillam; nunc turbidam cum plenilunio 30. (20.) lucente & ſequenti die 31. (21.) Martium cum trimeſtri primo terminante, ad ultimam uſque quadram etiam 6. Aprilis (26. Martii) ſubſequentem, die noctuque alternando frigus moderatum calore temperavit.

Morbi hujus primi trimeſtris initio reliquiæ fuêre præcedentis varii & inconſtantiis autumni, diarrhœæ, dyſenteriæ, febres variæ, & quartanæ præſertim & duplices tertianæ, erraticæ non nullæ. Quibus ſeſe junxêre pleuritides, peripneumoniæ ſed raræ, tuſſes ſiccæ & humidæ, harumque ſoboles phthiſis ut & hecticæ, ſed paucæ, malignæ item febres variolis præcipuè, morbillis, purpura, nonnunquam, rarius tamen petechiis, ſic ſatis adhuc benignis, intermixtis. Tertio menſe acceſſere prioribus etiam apoplexiæ ſubitò quoſdam perimentes, & paralyſes quandoque reparabiles, catarrhi contumaces, ac tuſſes implacabiles, arthritides vagæ valde contumaces, & dolores ac defluxiones aliæ ſcorbuticæ pertinaces, plerique tamen horum morborum præter variolas ſporadici fuerunt non Epidemici.

Secundi trimeſtris exordium à primâ Aprilis (22. Martii) ad prædictam ultimam quadram 6. Aprilis (27. Martii) accedentium uſque de amœnitate præcedentis menſis participans ac veris verum initium exhibens, cum prædicto ultima quadra degeneravit, ac ingratum denuò frigus nocturnum, aërem tempeſtuoſum, nives, grandines, pruinas, ſimileſque inacceptos Veri hoſpites advexit, ad 10. Aprilis, (31. Martii) uſque, qui Æthere mitius paulò aſpirante pluvias lenes, frigidas tamen adhuc, ſparſit. Sequentes duo pluvias vento impetuoſo ac frigori haud uſque quaque grato miſcuêre, atque aëri turbulento, non tamen planè gelido, ac novilunio 13. (3.) Aprilis tranquilliori cœlo, moderatiorique frigore placidè ingruenti præmiſêre. Verùm 14. (4) ad priſtinum ſtatum tetricum, turbidum, frigidum & immitem rediens 15. (5.) gelu nocturnum ac ſerenius paulò cœlum induxit. Cui mox gravius gelu noc-

turnum ſudo interdiu mitigatum per biduum, huicque rursùs aër temperatus ac ſerenus alterum biduum durans ſucceſſit. Quod nubilum rurſus & frigidum excepit, ſuccedentibus nocte ſequenti nivibus, quas primæ quadræ 21. (11.) appropinquantis prodromos mane pluviæ ſunt ſubſequutæ, à meridie cœlum relinquentes nubilum, in pruinoſam noctem declinans inque temperatû inſequens manè ac vernum tandem de die aërem deſinens. Qui poſt noctem placidam ac manè ventos non nullos pluviolis madentes, amœnum poſterâ die produxit 24. (14.) per biduum durans, tandemque tertiâ 26. (16.) die in æſtivum ferè Solis ardorem, pluviæ admodum fertilis præenuntium tranſiens. Cui gratum ſucceſſit ſequentibus diebus ſudum pluviis nonnullis irrigatum ad 29. (19.) uſque plenilunio tum lucente, ac ventorum aliquid blandorum, eteſias dixiſſes, intercalante. Sequens dies ſerenus tonitru pomeridie inexſpectato & maturè nimis pluvia copioſa ſtipatum, primâ hoc anno vice ſubmiſit, ſicque finem primo huic ſecundi trimeſtris menſi impoſuit.

Sequens 1. Maii (21. April.) amœnâ ſerenitate inclytus, ſucceſſorem habuit ſui ferè ſimilem, paulò tamen magis nubilum & frigidum, perinde ut & reliquos temperato & verno cœlo Soleque calente abblandientes ad 5. Maii (25. Aprilis) ultimæ quadræ dicatum. Cui nubiloſo & ſparſis ſubinde pluviis ab amœnitate illâ degeneranti, procelloſum & frigore pluviis ac nivibus inacceptum acceſſit biduum. Illique rurſus ad 10. Maii (30. Aprilis) ingratum frigidum, udum ac pluvioſum cœlum. Donec 13. (3.) Maii appropinquans novilunium poſt temperatum ſereno magis aëre unicum diem inconſtantem & variam, pluviis, ventis, frigore, moderato tamen intermixtam tempeſtatem induxiſſet, nubilum Æther rariùs ſolaribus radiis pervium ad 17. (7.) uſque continuavit, ſudo tandem ſemet rurſus & calore moderato biduum durante commendantem. Quem pluviæ demum ingratæ triduum continuantes & in grave tandem tonitru deſinentes 21. (11.) ipſo primæ quadræ die, ſecutæ. Haſque rurſus ſudum in pluvias ac tonitru à meridie terminans. Atque iſtas denuò ſequenti manè ſereno aëre, frigus, hoc pluviæ lenes, clementiori paulò cœlo exceptæ, illud denique ſereni aliquot rurſus dies aëris clementiæ ac vernæ amœnitatis poſtliminio quaſi cum plenilunio 28. (18.) radiante reducis, ac ad 31. (21.) uſque menſis hujus Maii terminum perdurantis, mox tamen in pluvias denuò ac ventos fatiſcentis quaſi præcurſores.

A primo enim Junii (22. Maii) ingrata pluviis ac nimbis tempeſtas, noctes gelidæ ac pruinoſæ, venti Boreales, dies à nocturno gelu rigidi, nec niſi à meridie paulum à Sole luminante degelantes ſucceſſêre, ad ultimam uſque quadram 5. Junii (26. Maii) apparentem ſævientes. Hæc commodiori rurſus tempeſtati locum dedit, cœlo ſereno & amœno, calore grato, pluviolis lenibus ac fœcundis ad 7. Junii (28. Maii uſque durantibus; Mox verò ab illo, vario & turbulento, frigido & pluvioſo, ad novilunium uſque 11. (1.) accedens perſeverantibus permutatæ. Hoc inſe-

inſequens dies Solis radios ſereniore cœlo, frigore tamen moleſto admiſit 13. (3.) denuo in pluvioſum priſtinum ac nubilum ſtatum tranſiit. 14. (4) Nubilum ſudo temperavit, ſubſequentibus hunc aliquot ad primam uſque quadram 19. (9) illuceſcentem & comites ejus 25. (15.) ſolo, qui frigidior, nubilus ac pluvioſus, excepto, ſerenis ac paulò mitioribus. Ipſo etiam plenilunio his accenſendo ut & reliquis, præter 30. (20.) qui menſem hunc, ſimulque trimeſtre ſecundum tonitru ac imbre clauſit.

Cujus trimeſtris primus menſis catarrhis, rheumatiſmis, tuſſibus, febribus catarrhalibus, aliisque diverſorum generum, tertianis ſimplicibus ac duplicibus ſatis frequentibus, paucis quartanis, affectibus ſcorbuticis, hîc endemiis, variis varios variè affligentibus infeſtus.

Alter, quà morbos, priori ferè affinis, niſi quod in hoc variolæ nonnullæ & purpureæ febres, pleuritides veræ & ſpuriæ, petechiæ febrium ardentium malignarum non nullarum comites, colicæ & hyſtericæ paſſiones, hypochondriaci affectus, anginæ ſeſe quandoque parciùs tamen offerrent.

Tertius præter præcedentium non nullos, menſtrua inordinata, cachexias, ventriculi imbecillitates & cruditates, hypochondriorum dolores, colicas, diarrhœas &c. tulit.

Menſis Julii, qui tertii trimeſtris primus, initium præcedentis Junii fini poſtremum ſi exceperis diem, ultimâ quoque quadrâ 3. Julii (23. Junii) lucente, computatâ ad 7. Julii (27. Junii) uſque aëris ſerenitate & ſic ſatis jucunda tempeſtate reſpondit. Hic verò nubilus fuit ac turbidus, cujus morem ſequentes ex parte imitati manè ſereno cœlo, pomeridie turbidum nubilum ac pluvioſum ſubjunxerunt. Excepto 10. Julii (30. Junii) qui rurſus totus turbidus, frigidus, nubilus, & pluvioſus adeoque extremè ingratus fuit, ſubſequenti 11. (1.) Julii novilunium nubilum cœlum ſudo correxit, hâcque ratione reliquis quatuor ad 16. (6.) uſque commodâ ſatis tempeſtate exemplo quaſi præivit. Ille autem à præcedentium more deſciſcens nubilus frigidus ac pluvioſus ſucceſſores habuit ſe ipſo meliores ac mitiores, æſtivo calore, ac ſæpius de die ſudo, noctu quandoque pluviâ moderatâ commendabiles, ad primam quadram 19. (9.) lucentem, ut & plenilunium 25. (15.) fulgens, perſeverantes & uſque 29. (19.) qui, inſolito hoc tempore, frigore, pluviis, ac circa veſperam tonitru varius, ſimiles ſui ſequaces habuit, præſertim 31. (21.) frigidum valde, breveque ſudum imbre copioſo penſantem, ſicque menſem hunc ingrato epiphonemate terminantem.

Succeſſit eodem ferè tenore 1. Auguſti (22. Julii) primam quadram advehens, ſimulque aërem inſtabilem, frigidum, ventoſum, tonitru & pluviis quibuſdam mixtum; Huic æqualis ferè 2. Aug. (23. Jul.) ſudum, frigidum, pluviis ac ventis ſubinde varians 3. Aug. (24. Jul.) ad meridiem uſque 4. Aug. (25. Jul.) amœnam reduxit ſerenitatem, ſed inſtabilem ac imbre pomeridiano dilutam. 5. Aug. (26. Jul.) turbidus manè & imbribus udus, à meridie quidem ſiccior, ſed frigore horridus. 6. Aug. (27. Jul.)

totus

totus pluvioſus & imbribus madens, perinde uti & ſequens 7. Aug. (28. Jul.) ingrato turbido & pluvioſo aëre fœdus. Omnes hi & præcedentes non nulli, quod Julii potiorem partem, & Auguſti initium inſolito hoc anni tempore frigore, ſereno licet non nunquam intercedente cœlo, æſtivam aliàs his temporibus debitam amœnitatem, deturparint, ſimulque ſatorum proventum, incrementum, & maturitatem impediverint, ſicque annonæ caritatem induxerint, infames meritò audiunt & infauſti dies, 8. Aug. (29. Jul.) novilunii 9. Aug. (30. Julii) apparentis anteſignanus, & ſequentes gratam ac æſtate dignam, ſed heu! ſerò nimis reduxerunt tempeſtatem, præter 13. (3.) qui eam à meridie pluviâ, vento ac tonitru paululum turbavit, ſtabilem aliquando, ac niſi quod amœnitati pluviolam quandoque interſpargerent, ad ultimam uſque quadram, ſimulque terminum hujus menſis 31. (21.) nempe ejus, paululo prioribus frigidiorem diem percurabilem.

Septembris exordium 1. Sept. (22. Aug.) præcedentis tempeſtatem æmulatum, cum tonitru pluviam admiſit, ſic temperato aëre ac ſereno ut plurimum cœlo lenibus non nunquam pluviis à meridie præſertim alterato, reliqui ſubſequentes ad novilunium 8. Sept. (29. Aug.) incidens, quod temperatum aliàs udam imbribus junxit veſperam, hâcque ratione 15. (5) addendo etiam procellam ad primam quadram 16. (6) orientem paulò præcedentibus frigidiorem procedendo, varioque ſequentibus diebus, cœlo 20. (10) temperando nubila ſerenis, moderatò quandoque quoque frigore, & pluviis ad plenilunium 22. (12.) radians, imò ipſam ultimam quadram exiguo diſcrimine à præcedaneis diſcrepantes perrexerunt, ſic ſimul 30. (20.) & hunc tertium tertii trimeſtris menſem abſolverunt.

Morbi hujus trimeſtris primo menſe, Julio nimirum præter ſcorbuticos affectus & hypochondriacos, alii non adeò frequentes fuerunt, febres fortaſſis non nullæ, tertianæ & continuæ, pleuritide quandoque tam verâ quàm ſpuriâ ſtipatæ, colicæ paſſiones, hemicraniæ, catharri.

Secundi, Auguſti nimirùm febres variæ ardentes præſertim acutæ & continuæ cum & ſine delirio, cephalæa enormi, & ſimilibus febrium ſymptomatis comitatæ, non nunquam & diarrhœâ contumaci, quædam etiam cum exanthematis variis, purpurâ, petechiis, raro tamen nec uſquequaque malignis. Nec defuerunt ſcotomiæ, lipothymiis non nunquam complicatæ.

Tertii, Septembris febres rurſus variæ, catarrhales præſertim vario typo luxuriantes, tertianæ tamen pleræque, continuis quandoque combinatæ, rheumata, leucophlegmatiæ, vertigines, cephalææ graves & continuæ febrium præcedentis menſis ardentium & continuarum aſſeclæ & pediſſequæ, pleuritici dolores ſpurii.

Primordium ultimi trimeſtris menſis Octobris triſte fuit 1. Oct. (21. Sept.) cœlo exiſtente frigido, turbido, ac pluvioſo. Sequentes & quidem 2. Oct. (22. Sept.) frigida ac ſerena, 3. Oct. (23. Sept.) manè frigida & pluvioſa, à meridie ſiccior & mitior, 4. Oct. (24. Sept.) manè nebuloſa & frigidula, à meridie ſerena &

& amœna 5. Octob. (25. Sept.) cum primâ quadrâ conſtantem ad 10. Oct. (30. Sept.) uſque tempeſtatis amœnæ ſerenitatem induxit. Hæc decima nebuloſa ac turbida tota fuit 11. (1.) & 12. (2.) plenilunio inſignis; manè nebuloſæ, à meridie ſerenitate aërem temperaverunt, quas ſequentes ad 26. (16.) imitatæ. Hæc verò à præcedentibus turbidiore paulò calidiore ac udo aëre diverſa, ſocias ſibi ſequentes duas aſcivit, 29. (19.) à meridie ſerena, 30. (20.) ultimæ quadræ dicata, tota nubiloſa. Sequens 31. (21.) ſicque menſis hujus poſtrema manè præcedenti ſimilis, à meridie undoſa fuit.

Morbos hic menſis paucos habuit, eoſque ſcorbuto ut plurimum & hypochondriis originem debentes, præter febres non nullas tam intermittentes, quàm continuas, malignas rariùs, diarrhœas, haud tamen frequentes, dyſenterias pauciſſimas, epilepſias infantum quaſdam, dentitioni plurimùm imputandas, arthritides vagas, ſed & has ſcorbuticas, hyſtericas paſſiones.

November ſecundus quarti trimeſtris menſis à 1. Nov. (22. Oct.) ad 4. Nov. (25. Oct.) à pluviâ immunes nubilos tamen dies præbuit, quarta ſerena quidem magis, ac frigida quoque magis fuit. Eam nebuloſi, turbidi, frigidi & ingrati excepêre dies, quos inter & 6. Nov. (27. Octobr.) Nova Lunâ diſtinctus, tempeſtate cæteris æqualis, ad 8. Nov. (29. Oct.) ejuſdem tenoris, 10. Nov. (31. Oct.) nebuloſum, turbidum & frigidum tulit aërem, ſic & ſequentes ad primam uſque quadram 13. (3.) lucentem continuarunt, 14. [4.] præter nebulam, quam dedit matutinam, prioribus ſimilis fuit. Cujus defectum ſequens 15. [5.] pluviâ penſavit. 16. [6.] & 17. [7.] prioribus incommodis ventus addidere frigidos & immites. 18. [8.] à pluvia immunis, frigidus tamen adhuc & turbidus fuit. 19. [9.] ad ingenium undoſum rediit. 20. [10.] cum plenilunio mitiorem paulò reduxit, ſed turbidum etiamnum aërem ad noctem uſque Lunæ radiis illuſtrem, quam frigidus, pluvioſus ac proceloſus ſecutus. 21. [11.] in gelu primum hoc anno deſinens, ac 22. [12.] ut & 23. [13.] continuans. 24. [14.] à Serenitate præcedentium duorum deficiens pluvias turbido frigori miſcuit. A quo diſſimilis 25. [15.] gelidus fuit atque ſerenus. 26. [16.] perinde cœpit, ſed in pluviam deſiit. 27. [17.] amœnâ & ſerenâ tempeſtate, 28. [18.] ultimæ Lunæ quadræ, ſudo, miti ac ſereno cœlo, exemplo admodum hoc hyberno tempore ut raro, ſic grato præivit. Sed æmulum nullum nec imitatorem invenit. 29. [19.] à ſerenitate illa mox deſcivit, temperatus tamen adhuc & ſiccus noctem habuit pluvioſam, à ſequente 30. [20.] ac hactenus ultimo hujus menſis die ſicciore, mitiore, paululum tamen turbido hac in parte diverſam.

Morbi, quos hic menſis aluit, haud frequentes fuerunt ſcorbutici plerique, defluxiones nimirum, externas potiſſimùm partes paſſim invadentes, febribus catarrhalibus complicatæ, catarrhi quoque alii, ac tuſſes, eæque valde contumaces, arthritides vagæ, cephalææ, quartanæ non nullæ, colicæ paſſiones & ne-

phriti-

phriticæ, ut & pleuritides, tam veræ quàm ſpuriæ, paucæ tamen. Cardialgiæ, anginæ, diarrhœæ, ſed parcæ, dyſenteriæ adhuc parciores. Id quod hic annus peculiare his locis habuit ob fructuum proventum valdè conciſum; frigus enim ab ineunte vere calore frequentius, arborum floribus infeſtum, ne in fructus erumpere poſſent, obfuit, ac quidquid etiam hujus offenſam effugerat, à frigore æſtatis inſolito & autumni, ne vel adoleſceret, vel matureſceret impeditum fuit; hinc ſublatâ causâ ſublatus quoque fuit effectus.

Poſtremus hujus ut quarti trimeſtris, hic anni menſis December primâ die [21. Nov.] turbidus fuit, procelloſus ac frigidus. 2. Dec. [22. Nov.] ſerenior cum frigore gelu reduxit, ſequentibus diebus ad novilunium 6. Dec. [26. Nov.] apparens & ſequentes etiam uſque ad 9. Dec. [29. Nov.] continuans. Qui glacialis initio in pluviam ſubitò liqueſcens, pluvias lenes per biduum durantes addidit, donec 11. [1.] primæ quadræ 12. [2.] lucentis anteambulo, cum ſerenitate gelu moderatum reddidit, ac eodem tenore ad 15. [5.] veſperam uſque perdurans, 16. [6.] gelu mitiori aëre turbido temperavit. Hanc verò inſequens 17. [7.] manè gelu rigidus, à meridie auſtro ſatis auſterè flante degelavit. 18. [8.] primas hoc anno nives plenilunii 19. [9.] appropinquantis præcones ſparſit, reſpirante ſimul aliquatenus gelu. Cui tamen rurſus dies noctesque gelidæ & quidem non nullæ ſatis intenſæ ſucceſsêre, nivibus quandoque 21. [11.] & 22. [12.] præſertim, qui denſam manè adjecit nebulam, in aërem tamen elevatam, ac nivis raræ ſpeciem ſtellularum ad inſtar recidentem, nec non 25. [15.] & præcipuè 26. [16.] ubere illarum proventu fœcunda, ut & 27. [7.] ultimæ quadræ præcurſor gelu moderatum nivibus intertexens. Ultima quadra 28. [18.] ſplendens copioſas nives primùm leni cum gelu tulit, mox flante circa veſperam Favonio planè eas colliquans: Quas tamen nox ſequens rurſus gelida quadantenus conſtrinxit; Sol verò 29. [19.] denuò ſolvit ac leniter degelavit. 30. [20.] gelu priſtinum recuperavit vigorem, ac ſatis intenſo rigore 31. [21.] menſem hunc ſimul Annum ipſum terminavit.

Morbos hic ultimus menſis genuit ad inſtar præcedentis febres ſporadicas, primùm varias intermittentes & continuas, & ex his quoque mixtas, catarrhales, malignas etiam, purpurâ, morbillis, variolis quoque variegatas, defluxiones, catarrhos, eryſipelata, cephalæas, anginas, ophthalmias graves, diarrhœas non nullas, & tuſſes contumaces.

Conſtitutio Epidemica Haſſiaca Anni 1695.

Dni D. MICHAELIS BERNARDINI VALENTINI.

Miſſa d. 27. *Aprilis An.* 1696. *Giſsâ Auguſtam Vindelicorum.*

Conſtitutionem epidemicam Anni 1695. quod attinet, illa heîc locorum tolerabilis, & quæ DEI eſt clementia, benigna ferè fuit, ita

quidem ut plures, qui ob tempeſtatum varietatem, & Proteiformes temporum mutationes morbos nobis ſonticos prædixerant, in admirationem rapuerit. Licet enim Hyemem habuerimus variam & inconſtantem, mox frigore, mox pluviis moleſtam, ſuccedente Vere præmaturo quidem, ſed pariter inconſtante: Licet quoque Æſtas cum Autumno pluvia utplurimum & uliginoſa fuerit, interpoſitis æſtibus quibuſdam Solis ſubitaneis, affectus tamen leviuſculos, ſenſibus magis, quàm vitæ incommodantes obſervavimus. Si enim ullus, hic anni curſus ſenſoriis externis ſummopere infenſus erat. Sub Æquinoctio enim verno ophthalmiæ epidemicæ graſſabantur, interpoſitis verò Martio & Aprili pleuræ collique inflammationibus, à ventis inclementioribus præmaturum Veris calorem ſuffocantibus & humorum ſtaſes promoventibus, ſine dubio exortis, quæ tamen ſuetis medicamentis diaphoreticis & diſcutientibus facilè cedebant. Poſt Solſtitium æſtivale menſe Julio ulcera aurium quamplures infeſtabant, ſuppurata plerumque, quæ vel ſpontè, vel ſudoriferis & balſamicis curabantur. Tandem ſub Æquinoctiô autumnali Auguſtô decrepitô, inflammatio gingivarum, linguæ & oris in hominibus, in brutis verò pedum inflammationes obſervavi hinc inde, quarum priores præmiſſis præmittendis, Tinctura ligni ſancti feliciſſimè ſuſtuli; poſterioribus Veterinariis relictis.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana An. 1696.

Dni D. Lucæ Schrôckii,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

QUamvis Anni hujus ingreſſus aërem ſerenum, nebulis tamen matutinis & veſpertinis utplurimùm comitatum, cum acri frigore oſtenderit, mox tamen temperatior ac ſerenus, quàm ſubinde frigidiuſculus, ut & mutabili ſub Euri Zephyrique flatu pluvioſus, rariùs nivoſus intercedebat, fuit ſubſecutus; à Solis præcipuè in Piſces ingreſſu, uſque dum Arietis ſignum attingeret, blanda adeò ſpirabat aura, ut arbores conſueto citiùs gemmas protrudere inciperent, ac præmaturum Ver adeſſe videretur. Quæ tamen conſtitutio varias in corpore alterationes produxerat, atque latentia in eo morborum ſemina ſuſcitaverat; unde ineunte mox anno ſeri in faucibus ſtagnationes catarrhoſæ, tuſſeſque pertinaces, ultra æquinoctium vernale plures civium infeſtantes, ut & poſtea febres purpureæ, variolæ, intermittenteſque febres oboriebantur. Quas tuſſes, præter Pilulas de cynogloſſa, vel ſtyrace, nocturnum quietem, ſerum acrius contemperando, ſpirituſque agitatos ſopiendo, parvâ doſi ſumptas, feliciter conciliantes, variis temperatioribus pectoralibus, Aquis, ſirupis, Pulveribus, Electuariis, Tincturis, fibras partium ſpiritualium irritatas demulcentibus, pungentia acris lymphæ ſpicula obtundentibus, ejuſ-

ve

ve viſciditatem reſolventibus, interpoſitis blandiſſimis laxativis, præſertim Infuſo thee vel veronicæ, aut hydromelite, foliis ſennæ impræegnatis, profligare datum fuit. Phthiſicos tamen aliquot citatiori gradu ad ſepulchrum deductos vidimus. Febres purpureæ in adultum uſque Ver non puerilem ſaltem ætatem, ſed provectiorem quoque, adoleſcentes æquè ac ſeniores, paſſim invadebant; aliquos mitiſſimè habebant, ut nec lecto ſe committere opus haberent, neque etiam liberiori aëri expoſiti læderentur, ac ſine ullo medicamento, intrà biduum vel triduum convaleſcerent; in non nullis verò graviùs inſurgebant, & cum notabili calore, debilitate, ac præcordiorum compreſſione, vigiliiſque, lecto per octiduum, vel longiùs affigebant; temperatioribus tamen diaphoreticis, antimoniatis, cinnabarinis &c. efferveſcentiam impuriorum maſſæ ſanguineæ particularum refrænantibus, coagulationem ejus inhibentibus, illarumque per cutis poros eliminationem promoventibus, cedebant: nec deerat in quibuſdam contagium, quod uxori à marito, & vice versâ communicatum obſervavimus: oriebantur, præcedaneo ut plurimum horrore, primò per universū corpus parvæ, rubræ maculæ, ſenſim dein majorem in amplitudinem ſe dilatantes, ac tandem aliquibus in locis, dorſo imprimis, ſquamularum inſtar cuticula decidebat; aderatque in omnibus oculorum pruritus: in non nullis rubedo, tuſſis moleſta, corporiſque pruritus. Quibuſdam eryſipelatis nomine donabatur, mihi febris purpureæ benignæ ſpecies, quæ D. Thomæ Sydenhamio in obſ. med. circa morbos acut. ſect. 6. c. 2. febris ſcarlatina audit, commodiſſimè appellari poſſe videbatur, quamvis hanc ipſam commodè quoque ad morbillos referri potuiſſe, cum D. Richardo Mortono, Pyretolog. part. 2. exerc. 3. c. 5. non negaverim; quo etiam nomine Vulgo noſtro communiter appellabatur. Variolæ puerili ſaltem ætati infeſtæ, primò mitiſſimæ comparuerunt; quamvis enim pro more ſuo ante eruptionem calore præternaturali, capitis, oculorum, ventriſque dolore, vomitu, levioribus convulſionibus, atque deliriis, timorem in quibuſdam incuterent, ubi tamen prodire inceperant, cuncta pacatiora fuerunt reddita, atque inter paucorum medicamentorum, v. gr. antimonii diaphoretici, cornu cervini philoſophicè præparati, lapillorum gammarorum &c. vitioſæ lymphæ turgeſcentiam moderantium, & acriores ejus particulas abſorbentium, uſum, tempus ſuum abſque inſigni moleſtia decurrerunt: inprimis ubi primæ corporis viæ priùs lenioribus laxativis fuerunt mundatæ, à qua luſtratione vidi, qui, ſigna imminentium variolarum, cephalalgia, dolor ventris, & calor febrilis, licet jam comparerent, ipſique in eodem cum aliis varioloſis loco decumberent, ſine iis convaluerunt. Poſtea tamen, vere adulto, quoſdam vehementiùs, & non ſine malignitatis nota, adfligere ceperunt, quin & trucidarunt; quos inter puella ſeptennis facilè earum eruptionem ferens, erat, in qua tamen, præſertim in facie, die quinto, poſt iteratos aquæ frigidæ potus, quaſi ſubſiſtentes, cruſtâ ſaltem

L 3 quaſi

quaſi aliquâ depreſſione, eandem obducebant, ſanguis alvo crebrior excernebatur, & hinc inde, in faucibus potiſſimùm, nigræ puſtulæ comparebant; cæterùm mente ſibi conſtans, nec aliàs malè ſe habere adſtantibus viſa, die ſeptimo obiit; poſtquam ejuſdem ſororcula, paucis ante diebus, ſine ulla ferè cura medica decumbens, depreſſionibus etiam variolaceis cruſtis ubique obducta, itidem eſſet demortua. Febres intermittentes non quidem in adeo multis obſervabantur; quos tamen invadebant, in iis ſine intenſo calore, aut ſiti, nulloque, ut plurimùm cum horrore, alternis, aut ſingulis diebus recurrebant: in omnibus, paroxyſmo præſente, maxima de præcordiorum compreſſione, atque in regione dorſi his oppoſita, uſque ad nucham ſe extendente dolore, querelæ audiebantur, ab auſteriori lympha, quæ in glandulis ſtomachicis & œſophagi colligebatur, ſpaſmodicaſque fibrarum nervearum corrugationes excitabat, inductæ; pro varia etiam ægri conſtitutione, varia alia ſymptomata concurrebant: virum conſiſtentis ætatis curandum habui, qui poſt ſuperatam feliciter febrem continuam, paulò poſt alterâ illâ, non tantùm die recurrentem, & tertio paroxyſmo terminatam, intenſiſſima cum pectoris & præcordiorum compreſſione, pulſu debili, reſpiratione tamen liberâ, correptus fuit; cujus etiam uxor, ſeptimo menſe gravida, poſt unicum talem eodem tempore perpeſſum vehementē paroxyſmum, immediatè partus doloribus prehenſa, ſæviſſimiſque totius corporis convulſionibus exagitata, fœtum vivum, pauculos poſt dies demortuum, inſcia excluſerat, ſenſimque denuò convaluerat. Cæterùm pro morboſo auſtero viſcidoque humore attenuando & enervando, præter urinoſa volatilia, cortex Peruvianus ſuo hîc egregiè fungebatur officio; ita tamen ut alvus ſimul eſſet ſollicitanda, partitiſque vicibus excrementitii humores lenioribus pharmacis educendi.

Nec hyſterici adfectus non multùm diverſa à cauſa oborti, atque loco tantùm, in quo ſedem fixerat illa, fortaſſe diſcrepantes, hîc reticendi erunt, qui hoc tempore aliquo maritatas fœminas, non gravidas, tum quæ menſtruæ ſanguinis evacuationi erant expoſitæ, tum quæ per ætatem eâdem deſtituebantur, vehementer excruciarunt, dolores nempe in lumbis ardore moleſtiſſimi, verſuſque pubem ſe extendentes, ac incertis periodis quotidiè ferè adfligentes, quos tepidæ, & uterinis herbis alteratæ aquæ balnea, multùm demulcere, eſſentiaque caſtorii volatilis opio immixto, profligare poterant.

Poſt Æquinoctium vernum horridior magis conſtitutio amœnitatem priorem exceperat, mutabiliſque primò aëris temperies, mox frigore & Euri inclementiâ moleſtior fuerat; quam Sole in Tauro verſante, calidior, pluviis tamen ſubinde comitata, exceperat; & poſtquam die 11. (21.) Maii horâ decimâ veſpertinâ levior terræ motus, quem poſt quinquehorium vehementior ſubſequebatur, Urbem concuſſiſſet, atque manè denſior nebula, (utrùm à vaporibus motu illo ex terra in auram emiſſis elevata? neſcio; quamvis per integros

gros duos menſes, neque ante, neque poſt hanc terræ conquaſſationem ulla alia Urbem noſtram ambierit) à ſole tamen orto facilè diſcuſſa, ſucceſſiſſet, frigidiorem ſubinde Jovem, & ubi ſereno calore mitiorem quandoque ſe præberet, mox à tempeſtate ingruente denuò deferveſcentem, crebriſque pluviis terram madefacientem, perſenſimus; interea verò, præter dictas purpuras, tuſſes, variolaſque, pleuritides etiam veræ, cum deliriis, febre, cæteriſque conſuetis ſymptomatibus, exſerere ſe cœperunt, à venæ-ſectione, ubi dolor urgebat, diaphoreticiſque abſorbentibus dictis, & expectorantibus auxilium expertæ.

Nec deerant, cum Sol ad Gemellos accederet, (præter tertianas & leviores ad guttur catarrhos ac uvulæ prolapſus) febres petechiales, in ſuperiori ferè Civitatis parte tantùm, quà meridiem ſpectat, inprimis etiam in Xenodochio publico, ſtragem multorum è plebe edentes; quarum contagium ex vicinia à famulitio Xenodochii allatum credibile erat. Mihi quamvis pauciſſimi talium ægrorum tractandi occurrerint; deprehendi tamen, hos, qui in morbi principio alvum adſtrictam Antimonii diaphoretici largiori doſi, pauciſſimis Diacrydii ſulfurati granis permixti, multis inde excretionibus ſubſequentibus, expurgarant, evaſiſſe; aliis duabus fœminis, quæ ſine tali medicamento fuerant, mortuis; quamvis utramque diu morbum celaſſe, & non niſi extremè ab eo coactas, lecto ac medicamentis ſe commiſiſſe, ſicque morbi periculoſi principia neglexiſſe, fatendum ſit.

Toto ferè Menſe Junio, & Julii principio, Zephyri ferè ſemper inclementiam experti fuimus; qui præterquam quòd terram, pluviis equidem multoties madefactam, plurimùm exſiccaret, frigore etiam ingratiſſimo corpora noſtra offendebat, ſicque à natura ſua planè deſciviſſe videbatur, cum alias humidam calidioremque temperiem nobis conciliare ſoleat; Euro è contra, ſerenitatis aliàs & ſiccitatis nobis indice non fallaci, in menſis Junii initio pluvias præter morem accumulante. Sed ante ſolis in Leonis ſignum ingreſſum, poſteaque ad ejuſdem uſque inde egreſſum, calores huic tempori convenientes ſatis inſignes perſenſimus, quos tamen continua ferè ventorum, Zephyri imprimis ſpiratio, pluviis ſubinde intermiſtis, nunquam diuturnos eſſe permittebat. Interea Morbona magnas dabat inducias, niſi quòd circa Caniculæ occaſum variolæ & morbilli (qui poſteriores per reliquam ſubſequentem anni partem in aliquibus paucioribus ſparſim efflореſcere pergebant) denuò puerilem ætatem majori numero, admodum tamen benignè invaderent, ut major ægrotorum pars levioribus remediis, ſine Medici opera convaleſceret.

Et quamvis, à lymphæ, ob turbatam inſenſibilem tranſpirationem, viſcidioris coacervatione, & hinc in varias ſtagnationes pronitate, atque ex admixtis heterogeneis particulis aliis depravatione, quatuor poſtremis menſibus, vagi articulorum dolores, primâ in aliquibus invaſione coxæ tantùm infeſti; Menſe Septembri inſuper, poſt frigidos ſiccoſque

eoſque Zephyri impetus, diarrhoeæ & dyſenteriæ; Octobri, tolerabiliorem aëris temperiem uſque ad Decembris finem, qui frigore intenſo nivibuſque ſtipato comparuit, educente, præter febres petechiales, immaturæ æquè ac provectiori virginum ætati, neſcio quo fato, imprimis infeſtas, catarrhi, qui tuſſis moleſtiam excitabant, aut etiam in apoplexiam fortem, levioremve deſinebant, obſervarentur; quin & adultus Autumnus indolentes genarũ tumores Oedematoſos, tuſſem humidam, aſthma, in quibuſdam febre intensâ comitatum, & catarrhos ſuffocativos produceret, non adeò multi tamen hiſce epidemicè, morbiſve aliis ſporadicè ægrotare deprehendebantur, tamque otioſa alcyonia nobis notabantur, ut non leves ad nauſeam uſque, aliquorum, quibus ex morboſo aliorum infortunio lucrum capere volupe eſt, querelæ ſubinde exaudirentur, cùm interea, quæ lymphæ ſtagnanti debitam fluiditatem conciliare, abundantemque ex corpore eliminare volebant, medicamenta ſalutarem operam navarent.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis An. 1696.

Dni D. Guſtavi Caſimiri Gahrliep miſſa d. 25. Februarii An. 1697. Berolino Auguſtam Vindelicorum.

ANni 1695. menſis ultimus vario variatus Æthere, temperatũ rigido miſcuerat gelu. Hoc ipſo tenore, in gelu tamen adhuc quàm calorem magis propenſo, Januarius ſequentis Milleſimi, Sexcenteſimi nonageſimi ſexti anni initium, ſtylum Gregorianum ſi ſequaris, ad 10. ejuſdem uſque perſeveravit, à 1. 10. ſt. Juliano ad ultimum ejuſdem ſeu 22. 31. aëri udo, pluviis ac nivibus quandòque intermixtis, paucis tantum ſparſim intercalatis diebus gelidis, ac paucioribus adhuc ſerenis, remiſſo ferè penè penitus frigore delens, hyemis, aliàs ordinariæ hoc menſe, loco veris primordia ſubſtituens, integrum ſui dimenſum abſolvit.

Succeſſit hinc Veris quaſi prænuncius Februarius, quem, ſi paucas noctes exceperis, aliquatenus gelidas, nonnulloſque dies nubilos ac pluvioſos, ſerenitate atque amoenitate, prolectis etiam in hortis, meo quoque, floribus, Colchico, Croco vernali, & ſimilibus præcocibus, cum vere certantem, Majum potius, quàm Februarium dixiſſes.

Quem Martius excepit frigus, noctibus præſertim gelu rigentibus, ac diurnis nivibus, pluviis, & grandine quandoque, cum ſolis ſplendore ſed rariori alternantibus, florum ulteriorem proventum intercipientibus ad 17.27. uſque qui cum ſequentibus verno ſudo ac tepore gratus hunc primum anni quadrantem terminavit.

Venti uti in hoc, ſic in ſequentibus fuerunt pro Ætheris varietate varii, nec ullo ordine enumerandi.

Januarii morbi fuerunt præcipui, Febres ardentes ac malignæ diverſis ſymptomatis ſtipatæ, ac malignitatem, nunc hujus, nunc alterius generis exanthematis prodentes, præſertim variolis, epidemicè graſſantibus, partim malignis, & confluentibus, partim benignis, quæ à ſubſequentibus poſtea morbillis exceptæ non nunquam & petechiis mixtæ.

Februarii febres variæ, catarrhales, ardentes, malignæ etiam, petechiis & morbillis ſuſpectæ, ut & pleuritides non nullæ fuerunt.

Martio menſe rariores fuêre febres, moleſtæ tamen ac quædam malignitatis non expertes: præterea & intermittentes non nullæ, tertianæ potiſſimum, raræ quartanæ. Ophthalmiæ denique & oculorum inflammationes, tam hoc, quàm præcedentibus & ſequentibus menſibus frequentes, contumaces valdè, ac quædam etiam periculoſæ. Defluxiones ut plurimum à capite ad partes ſubjacentes, pro cauſa agnoſcentes.

Febrium illarum epidemiarum occaſionem præter ætheris & aëris perpetuâ varietate turbati, varia contenta cum aëre hauſta, ac in corporibus continuâ illâ aëris mutatione, accedente diætæ non nunquam inordinatæ vitiis, ſic vel aliter prædiſpoſitis, humores fermentando moventia, & in orgaſmum illum præternaturalem cientia, ſicque nunc hâc nunc aliâ ratione exagitantia, atque ad ſeparationem & expulſionem particularum noxiarum ipſis communicatarum, ſed iiſdem infeſtarum ſtimulantia. Qualia autem ſint illa miaſmata, cujus naturæ, ſubſtantiæ, materiæ, formæ, quarumve qualitatum & accidentium, aut, ut cum modernis loquar, cujus configurationis, texturæ, motus, activitatis &c. determinare meam tranſcendit, ut ipſum Æther, ingenii mediocris, & ob ætatem quodammodo jam torpentis, ſphæram, hujuſmod. ſubtilitatibus neutiquam quadrantem.

Aprilis à primo die ſtyli Gregoriani aut 22. Martii Juliani, pauciſſimis ſparſim intercedentibus diebus pluviis uti 31. 10. Martii hujus circa veſperam, ac quibuſdam ventoſis uti 5. 15. 8. 18. 9. 19. 10. 20. 13. 23. & ſequenti ad meridiem uſque, omnes ferè à frigore nocturno, diurno verò tepore remittentes, ad æſtivum calorem paulatim & ſerenitatem tranſeuntes, æſtatem penè loco veris induxit.

Quo prope tenore Majus etiam, variato licet non nihil & aucto dierum ab æſtiva amœnitate deflectentium, frigidorum, turbidorum, & pluvioſorum numero & ordine, proceſſit ac tranſiit.

Junius magis fuit Majo & quotidie ferè, ſerenitate tamen nonnunquam ſed tranſitoria intercedente, pluvioſus & quandoque nimboſus.

Morbi menſe Aprili parci fuerunt, paucique funeſti, præter enim continuantes adhuc oculorum inflammationes illas contumaces, ſparſasque hinc inde febres, tam intermittentes, & inter eas & quartanas ſimplices & duplices, ſed raras, quàm continuas, imo & quaſdam malignas eryſipelatodes, pleuriticas, & morbilloſas, vix alii occurrerunt hoc menſe morbi.

Majus paulò copioſiores morbos tulit,

tulit, ſed Epidemium nullum, niſi prædictas ſæpius ophthalmias & inflammationes oculorum, febreſque quas cum Aprili ferè communes ac convenientes habuit.

Junio Menſe, pauciores adhuc, ſcorbutum, præcedentibus quoque menſibus non rarum, & veneream luem, ſororios illos, illam malignitatis pravæ, hunc pravitatis ſpurcæ, ſed ſub illius larvâ ſæpius latentis, ſtigmate notatos, nimis hic, proh! omni tempore frequentes, ſi demſeris, fuerunt.

Cum pauci hi, qui hoc trimeſtri fuerunt morbi, cum prioris trimeſtris morbis genio & moribus fere convenerint, cauſæ quoque eædem aut parum diverſæ procul dubio eos produxerunt, inſolitus præſertim his locis hoc anni tempore calor æſtivus ferè; Quod verò rariores fuerint, aëris æquabilitas & perpetua fere calori moderato juncta temperies, ſerenitas & amœnitas. Talis enim cùm fuiſſet Aprilis, nec Majus ab eâ admodum deflecteret, paulò quidem plures, ſed ejuſdem ferè farinæ morbos aluit: Prædictos ſi exceperis, qui omnium hîc temporum dici merentur, ſicque ex parte endemii. Qui etiam Junio menſe magis, ob aëris majores turbas, frigusque cum cœlo pluvioſo quandoque recrudeſcens, illis affectibus præcipuè infeſtum malitiæ ſuæ & infamiæ notas exſeruerunt, ac Medicis proinde plus atque Chirurgis negotii faceſſerunt.

Julii initium turbido primâ die cœlo, tonitru ſecunda ſuperaddidit. Succedente æſtivo unius alteriuſve diei æſtu, pluvias tandem ſudo ac tranquillo temperatoque aëri nonnunquam interſparſit ad Caniculæ uſque ortum, qui aliam aëri faciem frigidam procelloſam ac nimboſam induit, ſudo tamen ſequentibus diebus interpolatam, ac æſtu gratis ſubinde Eteſiis, ac pluviolis ſuavibus temperato emendatam.

Auguſtus Julio, vario tamen non nihil mutationum tam aëris quàm æſtus ordine, amœnitate ac temperamento reſpondit.

September 22. Aug. ſt. v. 1mo die mox procelloſo & nimboſo ab æſtivo aliquatenus calore, ſimulque amœnitate præcedentium menſium gratia receſſit, atque frequentiores aëris turbas, ventos, pluvias, temperamento præcedentium addidit.

Morbi menſe Julio, præteriti Junii morbos tam paucitate quàm motibus æquarunt, propter affinitatem forte temperiei aëris. Niſi quod Catarrhi ac tuſſes ob repentinam cum Caniculâ ingruentem caloris æſtivi præcedentis in frigus, pluvias & nimbos mutationem, ac effectus alii ſcorbutici paulò frequentiores hoc menſe, quàm præcedenti fuerint, pleuritides quoque non nullæ, & anginæ ſatis frequentes, à defluxionibus ſcorbuticis ortæ, valdè contumaces ac periculoſæ, eo præſertim ſymptomate, quod ut plurimum in tumorem grandem ac apoſtema tandem juncturam ac proceſſus maxillæ inferioris occupans, idque cum cruciatibus inſignibus, donec nimirum maturuerit ac internè ſponte crepuerit, maxillam immobilem reddens, ſicque oris apertionem ac cibi aſſumtionem plures dies præcluderent, fame ferè pereundum fuerit affectis, deſierint.

Quod

Quod tamen incommodum & periculum non nulli impoſito maturè emplaſtro reſolvente & diſcutiente, ſicque diſcuſſo tumore evaſerunt.

Cauſam hujus ſymptomatis ſanè peculiaris, ſi quis præter communem omnium phlegmonum ac tumorum, affluxum nimirum & ſtagnationem incraſſati aëre prædictô, frigidô ac uvidô ſanguinis, deſideraverit, ac cur juncturam illam potiùs quàm illam faciei aut colli partem affecerit? quæſierit & flagitarit è principiis mechanicis eruendam juxta hodiernam Medicinæ theoriam, hunc ad perſpicaciores me, nondum in his apicibus ſatis exercitato, & veterum adhuc placitis quadantenus inhærente remittere cogor.

Auguſtus, ut & ex parte September ſequens, quaſdam adhuc affectus ſervavit reliquias, in cæteris quoque Julio menſi morborum varietate ac febrium præter catarrhales non nullas, raritate conformis.

September prædictis febres quaſdam, etiam ardentes, aſthmata, anginas, rariores tamen, inflammationes oculorum, aliaque ſimilia ſymptomata ſuperaddidit, aëris procul dubio ab æſtivo fervore in autumnale frigus & udum ætheris temperamentum jam degenerantis, ſoboles.

Octobris primum biduum Septembris æquavit exordium frigore, aëre turbido, ac pluviis. Alterum biduum ſudo ac temperatè calido Æthere acceptum, ſequens triduum pluviis, vento frigido, ac aëre turbido incommodum, quatriduo tandem amœniori rurſus penſatum. Cæteri ad 10. 20. uſque, vario cœlo, ſi frigus autumnale, moderatum tamen exceperis, temperati, pruinâ nocturnâ ſequentis gelu nocturni, prænuntiâ, hyemem præcocem minatâ, dubiam reliquis diebus ſerenitate ſatis ſtabili ventis rariùs pluviiſque interpellatâ, cœli faciem, ac frigoris intenſioris aliqualem tandem metum fecerunt.

November à primo, excepto ſolum 27. 7. Octobris, qui totus undoſus, ad 5. 15. uſque ſerenitate ac amœnitate aëris, Verni ferè commendabilis, frigore poſtea auctiori & intercalatis diebus nubilis, ventoſis atque pluvioſis paulò inamœnior, temperatus tamen adhuc, hyemis exordium ſatis tolerabile, ad ipſum uſque ſui finem effecit.

A Decembri non minùs, quà initium tolerabili, exceptus, ad 30. 10. Novembris uſque ſerenum ac gelidum. Qui mutatâ facie nivem primam pluviis non nullis intermixtam, ſequenti mane tulit, cui gelu poſteà, ad ipſum uſque ſui ipſius & anni finem, remiſſius quidem non nunquam, ac nivibus paucis interpolatum continuans ſucceſſit.

Morbos October præter prædictam in guttur & Maxillæ juncturas febri catarrhali junctam, defluxionem, nondum planè deſævientem, Arthritidem vagam ſcorbuticam, Nephritim, Hypochondriacos quoſdam affectus & ſcorbuticos aluit. Præterea diarrhœas non nullas, parcas tamen, choleram: Dyſenteriæ verò, utut proventus hoc anno fructuum arboreorum ſatis fuerit, gulâ adhæc non otiante, oppidò raræ, id quod admiratione non indignum.

November Pleuritides frequentiores, ut & affectus non nullos hyſte-

ricos, colicos, ſcorbuticos, oculorum inflammationes, catarrhos, tuſſes, & id genus alios, autumno frigido & pluvioſo, nimboſo & aliàs variato Ætheri debitos; Febres præterea catarrhales, continuas initio, mox acceſſionibus & paroxyſmis interpellatas, in ardentes quoque quandoque eaſque malignas degenerantes induxit.

December præter enumeratos Hæmoptoën quandoque, etiam non præſente aut præcedente pleuritide, Rheumatiſmos, aliaſque defluxiones varias, ſcorbutis non nunquam mixtas prodidit.

Cauſas horum morborum, & ſymptomatum eos ſtipantium, præter diætæ vitia, & obnoxiam hinc fortè aut ob nativitatis ſtigma, corporum ad recipiendas varias tum ab aëre frigido & humido autumnali, frigido vero & ſicco hyberno injurias, tum ab exorbitantibus animi pathematis moleſtias ac viciſſitudines prædiſpoſitorum diatheſin, indeque naſcentes humorum alterationes, fermentationes, ebullitiones, alias aſſignare aut determinare vix auſim; Quod ſi verò quis certa quædam, ſed vix præcognita aut dignoſcenda, nedum definienda Ætheris miaſmata, occultis, ſed nunc in exilium actis, qualitatibus valde affinia, accuſare velit, huic haud difficulter aſtipulabor.

Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Academiæ Præſidi, Perilluſtri ac Generoſo Domino Dn. LUCÆ SCHROKKIO, Sac. Cæſareæ Majeſtatis Archiatro, ejuſque Perſonæ Imperialis Medico, S. R. I. Nobili, Aulæ Cæſareæ, Palatii Lateranenſis, & Conſiſtorii Imperialis Comiti, Academiæ Patavinæ Recuperatorum Collegæ, ac Reip. Auguſtanæ phyſico ordinario, Patrono ac Fautori Magno,

Salutem Officioſam

Conradus Bertholdus BEHRENS.

CUm nullas unquam ab Illuſtri Generoſitate Tua literas accipiam, in quibus non ſubinde, continuationem hiſtoriæ Epidemicæ ſemel cœptæ, hortaris: Tum imprimis ſingulare illud Societatem noſtram exornandi, ac medicam rem promovendi ſtudium, ex proximis luculenter apparet. Ego verò, quamvis hactenus urgentibus viris magnis, & quorum juſſa capeſſere fas eſt, Genealogicis edendis occupatus ſim, non tamen parerga hæc, tanto apud me loco ſunt, ut res, quibus totum me dedicavi, artis ſcilicet noſtræ, ſive apud ægros faciendæ, ſive ſcriptis illuſtrandæ iis poſtponam; Ac propterea multo citius Generoſa Tua magnificentia me officio meo defunctum vidiſſet, modò materia hiſtoriæ Epidemicæ conſignandæ apta ſe obtuliſſet.

2. Poſt ſolſtitium enim vernum anni elapſi, & luctuoſiſſimam patriæ noſtræ variolarum luem, vix cum media æſtate deferveſcentem, quin adhuc ſporadicè graſſantem, parum dein ea æſtate circa morbos accidit, quod quidem Epidemici nomen mereri, aut ſcriptioni anſam ſuppeditare poſſet; Neque enim quod unus atque alter inordinatæ diætæ uſus, animique affectibus abreptus, tertiana ſeu duplici, ſeu ſimplici, colico dolore, vel ſi ſexum attendas hyſterico corripiatur, hic ſanguinem ſpuat, iſtum calculus torqueat, hypochondriaci aëre nubilo, & circa ſolſtitia magis angantur, alius alio modo laboret, Epidemium ſtatim eſt; ſi quidem nec adeo multi eodem tempore, & ex cauſa communi uno dictorum morborum affligebantur. Pleuritides quidem nothæ, & peripneumoniæ pituitoſæ uti apud nos omnium temporum morbi ſunt, ita & ſubinde iis quidam tam adultæ, quàm minoris ætatis decumbunt, verùm nec illæ ſingulari aliquo ſymptomate, ceu vulgo in conſtitutionibus Epidemiis fieri ſolet, ſtipatæ erant, nec cauſæ alicujus univerſalitas accuſari poterat, inter ſporadicos affectus tum potius numerandæ.

3. Illud verò forte huc referri poſſet, quod mulieribus, quales ego intra duorum circiter menſium ſpatium non paucas novi, circa æſtatis declinationem frequentes effluxus eſſent; cum menſibus per duos treſve circuitus ſubſiſtentibus, & nauſea quadam comitante, ut & aliquali ventris intumeſcentia ſuperveniente, gravidas ſe arbitrarentur, poſtea verò obortis derepentè dorſi lumborumque doloribus, parturientium haud abſimilibus, cum maxima anxietate, hyſtericaque ſyncope, grumi ſanguinis enormes, maſſula informis, ſubſtantiam modò veſicalem, modò pinguedinem membranoſam referens, in medio tamen cava, humoremque mephitin olentem continens, excideret, ac ſanguis primò fœtidus, grumoſus, dein verò floridus in magna copia excerneretur, & ægræ, veluti puerperæ, per aliquot ſeptimanas lecto affixæ decumberent, donec ſenſim reſtitutæ, priſtinæ ſanitati redderentur. Forte autem quis dubitaret, an circa generationis & pariendi negotium epidemici quippiam accidere poſſet, egoque ipſe primò anceps hæſi: Cum verò annum hujus ſeculi octuageſimum quintum gravidis valde noxium & pernicioſum exſtitiſſe, & haud abſimiles abortus proveniſſe diverſis in locis, Excellentiſſimi Viri *Hannæus* & *Müllerus*, in Decuria ſecunda, anno quarto & ſexto Miſcellaneorum noſtrorum, notarint, expedita res eſt, nec video quo pacto & effluxus ejuſmodi Epidemicè contingere poſſe quiſpiam negare poſſet; Ab aëre verò ſanguineam maſſam concitante eoſdem dependiſſe non arbitror, namque eo modo & alios ejuſmodi fermentativos effectus, diarrhœas ſcilicet contagioſas & dyſenterias habuiſſemus, de quibus tamen illo autumno vix quippiam apud nos auditum, ſiquidem unum atque alterum junioris ætatis viridia dejicientem, aut colicas quaſdam adultorum excretiones exceperis. Nec malum cibum potumque, quamvis aliàs ad conſtitutiones morborum

epidemias ſuum ſymbolum conferant, hic quippiam attuliſſe opiner, alterius enim ſexus tantùm labes erat, & perſonarum in ſtatu certo conſtitutarum. Arbitror verò ejuſmodi mulieres, individuali, ſi ita loqui liceat, ſua corporis maſſæque ſanguineæ conſtitutione ad effectus hujuſmodi concurriſſe. Cùm enim pleræque illarum circa tempus vernum febriles inſultus perpeſſæ fuiſſent, ac ab eo tempore ventriculi imbecillitate laborarent, hinc maſſa ſanguinea nondum debitè reſtaurata, nec ſpiritus animales vigoroſos ſuppeditante, ovula quoque muliebria debitè conſtituta eſſe non potuerunt, ut ea propter, quamvis à ſemine virili fœcundata, & ad uterum promota, tamen contentorum ſtaminumque expanſionem pro corpuſculo fœtus ſenſim effigurando, adipiſci non potuerint, ſed in informes maſſulas excreverint, ac mora putredinem contrahentia partes uterinas ad excretionem ejuſmodi & effluxus ſtimularint, conferente ſymbolum ſuum ſanguine matris ichoroſo & acriori. Rem certè ita ſe habuiſſe, vel inde palam evadit, quod quædam eo malo affectarum in cachexias lethales delaberentur, aliis cum tempore ad ſtatum naturalem devenientibus. Cum verò debilis ejuſmodi conſtitutio à cauſa communi, febribus ſcilicet vernalibus dependerit, hinc quoque ratio epidemia effluxuum magis pateſcit. Uti enim rectè obſervat Illuſtris *Ramazzinus* in Diſſertatione prima, Epidemii morbi non conſtitutionum præſentium, ſed præcedentium producta ſunt.

4. Et hæc quidem ante ſolſtitium hyemale; Illo verò ingruente, ac aëre magis boreali exiſtente, juniores, qui circa æquinoctium vernale variolis laboraverant, maximè infeſtabant tuſſes acres & convulſivæ, peripneumoniæ, febreſque forte eandem ob rationem, quod digeſtione ſcilicet ab eo tempore imbecilliori exiſtente, ſenſim ſenſimque exhalantibus ſcilicet per æſtatem partibus tenuioribus, multa viſcida ac acris pituita in præcordiis ſe accumularit, & ſuperveniente aëre boreali, acorem contraxerit, ſimilique modo ſanguinem infecerit, ut dein cuncta hæc quaſi in peripneumonias & pleuritides nothas, aut quoque ſimplices diaphragmatis irritationes, quarum producta convulſivæ tuſſes ſunt, collimarent. Atque uti in tuſſi nihil magis conducebat ac lenientia, acrimoniamque demulcentia, ita quoque plurimi, laxativorum imprimis beneficio, in integrum reſtituebantur, non pauci tamen convulſionibus ſupervenientibus, ante primum ſeptendium ſuffocabantur.

5. In Adultis verò eo tempore præ cæteris quoque affligebant peripneumoniæ, pleuritides, phthiſes, arthritides vagæ. Peripneumoniæ, pleuritideſque, poſt ſolſtitium hybernum in majori copia, pituitoſæ magis, ac tunc quidem ſenibus maximè lethales. Incipiebant cum dolore ventriculi tenſivo, dorſi quoque ac cordis anguſtiis. In quibuſdam pleuritide notha decumbentibus, & quibus aliàs hypochondrii ſiniſtri dolores moleſti erant, diarrhœa quædam ſeroſa, ramentis interdum ſanguineis comitata, cum levamine ſuperveniebat.

6. Phthi-

6. Phthiſes quidem omnium annorum circa autumnum morbi ſunt, tum tamen vitio magis præcordiorum exiſtere videbantur, cum eorundem, hypochondriique imprimis ſiniſtri dolores frequenter concurrerent, flatulentiæ vomituſque æruginoſi,nec ſputum cruentum eſſet, quod ipſum tamen, ſiquidem phthiſes hæ primariò à pulmonum ulcere dependiſſent, continuò cruentum eſſe debuiſſet. Non autem novum, dari phthiſicos toto morbi decurſu nihil omnino cruoris ejicientes, notavitque poſt alios id anno nono Decuriæ primæ Miſcellaneorum noſtrûm Excellentiſſ. *Dn. D. Scharſius*, in juvene phthiſi ex ſputo ſenſim poſt nimium opiatorum uſum ſuppreſſo, exemplo licet huc non admodum quadrante, illud tamen, quod volo, abundè probante. *Zacutus Luſitanus* ejuſmodi phthiſes incruentas Aſthmaticas vocat, quæ ipſa tamen denotatio apud ægros noſtros locum non invenit, non enim memini quoſdam ex iis Aſthmate ſimul laboraſſe, nec in iis qui forte obierunt, Vomicas ſimul adfuiſſe ſuſpicor. Phthiſes enim noſtræ pleræque vel ex catarrhis exiſtebant, vel ab humoribus in præcordiis corroſivam ferè aciditatem contrahentibus, ſimilique qualitate ſerum ſanguinis, ſputi materiam imbuentibus, dependebant. Hinc etiam in non unò ſputa æruginoſa notabantur, in aliis etiam biliosa; Non tamen adeò ſemper lethales erant, quin aliquot ab omnibus pro deploratis habitos, ſolo lactis caprilli potu, utpote optimo & nunquam ſatis laudato, corroſivam ejuſmodi ſuccorum ſanguiniſque acrimoniam corrigente, partim reſtitui, partim adhuc Servo, cum reliqua auxilia acori oppoſita, modò ignea ſuâ volatilitate febrem comitem augerent, modò ſalinis ſpiculis tuſſim magis irritarent, decocta autem pectoralia tonum ventriculi admodum laxarent, & ægris appetitum omnem auferrent. Lac verò ipſum, methodicè tamen uſurpatum, notante id ſimul Illuſtri *Wepfero*, Medico quondam nulli ſecundo, in Epiſtola ad Verzaſcham, hypochondria emendet, febri lentæ reſiſtat, habitum firmiorem, colorem nitidiorem, vireſque robuſtiores conciliet, quin novos planè homines efformet, methodicè dico uſurpatum; namque in bilioſis complexionibus, aut ructibus jam exiſtentibus acidis aſſumptum,per Vomitum inſtar materiæ caſeoſæ rejectum vidi, quique in prandio piſces, aut alios cibos inconvenientes ſubjungebant, iis febris de nocte augebatur.

7. In febribus tertianis quartaniſque, quæ tamen admodum paucæ, magis ac aliàs inſignis dorſi dolor notabatur, & vomitus in paroxyſmis moleſti erant. Quartanæ tamen non admodum rebelles exiſtebant; & aliquot vulgatiſſima methodo, & remediis fere domeſticis abſque corticis Peruviani uſu fugavi.

8. Arthritides autem vagæ præludia erant ſcorbuti cum novo anno ſecuturi. Dolores modo totum corpus corripiebant, de membro in membrum, aura citius, deſilientes, in quibuſdam etiam tubercula ſubitò erumpebant, mox iterum evaneſcentia, cum ſubſequente leviore paralyſi. Inter conſueta contra hunc morbum remedia mixturam ſimplicem ſatis

tis

tis laudare nequeo; quæ uti aliàs divinum remedium in plurimis morbis exiſtit, ita & hìc debita cum circumſpectione uſurpata, nunquam me quod ſciam refellit.

9. Cum novo verò anno aër, rariſſimo valde, nec ſenibus obſervato exemplo, planè æſtivus, tepidus ac humidus, ultra duos menſes conſtanter perſtitit, ita ut ne pruina quidem noctu terras obtegeret, & ranæ coaxare inciperent. Sub ipſum æquinoctii tempus nix iterum & hyems per aliquot ſeptimanas valde aſpera, unde & morbi tum majori numero ingruebant, ceu fieri conſuevit temporibus anni debitam ſuam conſtitutionem non ſervantibus. Ex iis verò erant Apoplexiæ, defluxiones, Febres varii generis, cachexiæ, ſcorbutus.

10. Apoplexiæ, non ſenibus tantùm, quorum aliàs morbus eſt, ſed & iis, qui vegetæ adhuc ætatis, contingebant; Ægri ſubito animo linqui videbantur, quibuſdam per ſomnum obveniebat malum. Non tamen adeo lethales erant, ſed lympha nervoſarum partium obſtructionem extravaſatione ſuà cauſante, ſeu ope ſudoriferorum volatilium, ſeu quoque propter febrim interdum unà ſupervenientem reſoluta, inque motum iterum comitata, circa diem octavum plerumque terminabantur, abſque remanente paralyſi. Quibuſdam rubedo in parte quapiam externa, altero ab inſultu die ſuperveniebat, quæ tamen topicis reſolventibus facile cedebat. Nec tamen omnes qui ſubitò ita interibant apoplexiâ propriè dictâ extinctos opiner. Quidam non infimæ ſortis vix trigeſimum ætatis annum excedens, & ex frequentiori eryſipelate ſiniſtrum pedem tumidiorem gerens, per octiduum de gravitate cordis ac oppreſſione ejuſdem, ut & punctione in latere dextro querebatur, cui ut levamen daret, venam in brachio aperit, ſanguine nimis largiter educto. Altero veſperi inter choreas ſubitò animo defecit, ſtertit & dicto citius exſtinguitur, cadaver mane apertum, & quantum in tumultuario iſto caſu licuit, perveſtigatum, viſcera parteſque omnes, præterquam pulmones ſanas retulit. Ex his enim lobus dexter undique annatus, & parenchyma ejuſdem per tranſverſum diſſectum, abſceſſibus ſinuoſis obſeſſum ſe præbuit, haud abſimilem in modum, quem notarunt in Miſcellaneis noſtris Excellentiſſimi Viri, & quidem Decade prima, Anno ſecundo *Dn.Winclerus*, Decade ſecunda, Anno octavo, *Dn. Dolæus*, & Anno decimo, *Dn. Hartmannus*. Præterea attactu diffluebat pulmo, nigriorque erat, ut adeo ſanguis per choreas ejuſmodi concitatior redditus, per illum pulmonis lobum, juxta proportionem motus acquiſitam, moveri non potuerit, atque hinc in dextro cordis ventriculo, in quo magna ejus grumeſcentis copia exiſtebat, ſufflaminatus fuerit, illeque quaſi ſyncope correptus, momento citius exſpirârit. Nulla interim in cute livoris macula, aut ſanguinis ex naribus, ore vel auribus eruptio, eoque modo pleroſque extinctos arbitror, qui circa æquinoctium illud paſſim ſubitanea morte obibant; Vix octiduo poſt, alius ſubitò inter eundum in platea expirabat, veſperi, ſexagenarius fere, & colicis doloribus obnoxius,

xius. Animo ſenſim defeciſſe, & ſe deficientem de momento in momentum percepiſſe ſupervenientes notarunt. Poſt mortem pars illa ſiniſtri lateris, à collo ad coſtarum notharum extremitatem livida deprehenſa, quod etiam ſanguinis in corde & vicina regione grumeſcentiam arguit.

11. Febres varii generis erant ſine dubio juxta temperamentorum, conſtitutionumque in individuis varietates ita diſcrepantes. Aliquibus ephemeræ, ſed adhuc ſemel poſt unum alterumve diem repetentes. Quædam primis diebus intermittentes erant, & remittere videbantur, dein verò evadebant continuæ. Vere verò intermittentes, quò magis vernum tempus appropinquabat, eo minori numero. Quæ verò primo ſtatim inſultu continuæ apparebant, in iis modò calor, modò frigus, de cætero acutæ valde, cum dolore nuchæ invadentes, & levi delirio primis ſtatim diebus, circa diem nonum pleræque ſeu ad ſalutem, ſeu ad mortem terminabantur. In quibuſdam petechiæ apparebant, quas à malignitate ſcorbutica haud erroneè quiſpiam deduxerit. Aliis vermes in principio, præcedentibus magnis cordis anguſtiis, & comitante delirio proveniebant, quorum tamen aliquot, quamvis ætate provectos, ſervatos memini, cum aliàs in malignis pro peſſimo ſigno vermium in principio excretio habeatur. Quorum verò ſanguis per venam ſectam eductus in ſuperficie inſtar pultis albæ concreſcebat, iis quamvis in principio nulla pleuritica, aliave pectoris affecti ſymptomata adeſſent, tamen circa ſeptimum calore remittente tuſſis, & phlegmatum expectoratio ſuperveniebat. Malignitas verò major, quo magis ad æquinoctium accedebant. Quibuſdam in locis adeo acutæ & contagioſæ, ut ægros altero die obiiſſe, ſuperveniente puſtula magna & nigra in femorum altero fama referret. Alia in loco junioribus bubonum in inguinibus tumor ſuperveniebat. Quidam circa diem octavum melius habentes, & ſanorum ſimillimi, imprimis quibus urina poſt quartum diem apparebat citrina, circa duodecimum malignè relabebantur, maximo cum delirio, & generis nervoſi ſymptomatibus, in quibus deſperata res erat. Video hoc ipſum ab Excellentiſſimo *Ridlino*, Anno primo Linearum medicarum, vocari Febrium malignarum inducias, nec ineleganter, noſtri tamen ægri in medicamentorum uſu continuabant, & nihilo minus cum fœtore redibat malignitas. Alii, qui videbantur reſtituti, levi circa res non naturales commiſſo errore recidebant. Certâ verò methodô omnes ii, qui continuò ægrotabant, tractari non poterant, citius verò evadebant, qui temperato tam medicamentorum, quàm aliarum rerum regimine tractabantur, imprimis verò acidorum medicamentorum uſui, ſi quidem pectoris conſtitutio eadem concedat, facile cedebant.

12. Defluxiones, neque enim vox adeo abſurda ſemper, ut non interdum retineri queat, cum catarrhorum in externis partibus deſcenſus omnino accidat, & evidenti exemplo à Generoſa T. Magnif. anno tertio, decuriæ ſecundæ Miſcellaneorum noſtrorum

ſtrorum probatus, & à me quoque circa initium Februarii, in quodam Societatis Jeſu Profeſſore obſervatus, cui poſt acerbum ſcapulæ ſiniſtræ dolorem juxta tractum ſpinæ dorſi humor ſenſibiliter deorſum ruebat, ad os ſacrum uſque, ubi per aliquot dies ſubſtitit. Exin tam diaphoreticis internis quàm topicis reſolutus quaſi, ſeu potius mobilis factus, per femur iſtius lateris & pedem ad plantam uſque deſcendit, de nocte magis affligens, donec tandem remediis convenientibus planè diſcuteretur. Defluxiones inquam, magno numero circa id tempus occurrebant, ad oculos, aures, maxillas, uvulam, cum ejuſdem & faucium eroſione interdum, ad pectus, ſcapulas, & quorſum non. Interdum ſubitò, ut ita loquar recedebant, calore aliquo febrili & laſſitudine per octiduum ſubſequente, in quibuſdam verò membrorum contractura, aliiſque latentis ſcorbuti ſymptomatibus. Imprimis quoque frequens humorum ſeroſorum ad ſiniſtrum ſcrotum decubitus, præcedente quadam quaſi horripilatione, ſiniſtri hypochondrii dolore, & in inguine tenſione. Ad hydroceles verò pertinebant, hydragogiſque internis, & topicis his in caſibus conſuetis curabantur.

13. Cachexiæ pedumque tumores imprimis circa æquinoctium vernum notabantur, præſertim in iis, qui Aſthmati & catarrhis obnoxii erant: In pleriſque cum diminuta urinæ excretione, eaque modò viſcidum & album, modò rubrum ſedimentum referente. Etiam in puerperis quibuſdam obſervatum hoc malum, quibus aliàs nihilo minus lochia rite fluebant. Cauſa verò imminutæ hujus excretionis, cum nulla circa veſicæ regionem gravitas deprehenderetur, hinc in maſſa potiùs ſero-ſanguinea nimis viſcoſa, tenaciori quærenda, cui etiam curatio conſentit: namque ægri à nullis remediis melius habebant, quàm ab attenuantibus incidentibuſque, ſalibus ſcilicet diureticis fixis cum volatilibus combinatis.

14. Reſtat ſcorbutus qui ipſe quamvis Endemium apud nos malum ſit, non memini tamen intra aliquot annorum ſpatium, adeo frequentem extitiſſe, ac poſt ſolſtitium hyemale. Non quidem me fugit, prudentes medicos interdum ejuſmodi affectus, quorum genuinas appellationes ac cauſas ægri aut horrent, aut propter terminorum artis ſubtilitatem capere nequeunt, ſcorbuti nomine efferre, nec minus & illud commune dicterium me latet, ſcorbutum eſſe aſylum ignorantiæ medicæ, plurimoſque affectus, quorum nomine eum incuſamus, vel morborum fientium nullumque adhuc certum typum adeptorum effecta eſſe, vel etiam infelices reliquias exiſtere morbi alicujus nondum penitus deſtructi, à quibus ſanguis & cæteri humores contaminentur, ceu utrumque rectè animadvertit *Sydenhamius.* Cùm tamen ſuperioris ævi medicis placuerit ejuſmodi dyſcraſiæ maſſæ ſero-ſanguineæ, in qua partes nitro-ſulphureæ cum quadam viſcoſitate, præ cæteris magis exaltatæ, & ſpiritus vitales (utor termino communi) ſimul depreſſi exiſtant, ſcorbuti nomen imponere, & verba uſu valeant, ceu nummi, hinc quoque

præ-

præſente ejuſmodi ſanguinis ſtatu, ac ſymptomatibus ab eodem dependentibus, voce hac uti nolle, neſcio quæ animi ſingularis opinio exiſteret. Et certè non apud adultos ſolum, ſed & qui junioris adhuc ætatis erant, & in infantia conſtituti, frequentia ejus generis ſymptomata notabantur. Morbillorum enim radices haud incommodè quis in diatheſi ſcorbutica quæſiverit, in aliis laſſitudines, hæmorrhagiæ, qualem inſignem in puella octo annorum deprehendi, quam ſuppreſſam maculæ magnæ ſanguineæ in pectore & pedibus ſequebantur, cum vermium excretione. Supervenit dein brachiorum pedumque contractura, & horum circa veſperam intumeſcentia; In Adultis verò, non modò morbis ſuprà enumeratis comitem ſe adjungebat ſcorbutus, ſed & inſuper aliis ſymptomatibus moleſtus erat. Hinc frequentes de laſſitudine cum appetitu proſtrato, ſudoribus nimiis, ptyaliſmo, doloribus membrorum nocturnis, immobilitate & contracturis querelæ, alii tuberculis infeſtabantur, maculiſque, quidam verò tantum, quando in lecto incaleſcerent, gingivæ plurimis ſanguinolentæ, & in iis qui aliàs per totam vitam nec quicquam de ſcorbuto perceperant, quique diætæ malum hoc cauſanti non aſſueti erant. Aliis phlogoſes eryſipelatoſæ in facie partibuſque externis, quibus ceſſantibus punctiones in præcordiis cum febre erratica ſuperveniebant, phthiſin minantes, niſi præventum fuiſſet. Singulare in vitriario quodam, aliàs arthritidi ſcorbuticæ obnoxio, linguæ ſymptoma initio hujus menſis deprehendi. Huic cùm per aliquot dies ptyaliſmus præceſſiſſet, ſubito palpitatio tremula apicis linguæ cum aphonia ſupervenit, ſectione venæ raninæ ſublata. Exemplo *Auguſtini Thonneri* ſymptoma hoc ad ſcorbutum refero, qui haud abſimilem linguæ convulſionem, in quodam arthritide ſcorbutica laborante obſervavit. Ex ſola certè lingua excoriata, puſtuliſque in eadem valde dolentibus latentis ſcorbuti indicia deſumpſit Excellentiſſ. *Ridlinus*, Linearum medicarum Anno primo, medela opinionem comprobante. Ad ſcorbuticam quoque claſſem ſymptomata à ſpirituum defectu exiſtentia referas, uti vertigines, oculorum caligines, lipothymias, melancholias, ſive illis inordinatæ diætæ, animique alterationes prægreſſæ, ſive in altero ſexu menſes ſuppreſſi & graviditas anſam darent. Denique nec illius oblivifcendum arbitror, nullo anno majores de ventriculi imbecillitate querelas apud illos fuiſſe, quibus ex ſui cœtus inſtituto tempore quadrageſimæ piſcium eſus incumbit, quam digeſtionis debilitatem, an ad ſpirituum propter diatheſin ſcorbuticam defectum, & fermentum ventriculi proin non ſatis exaltatum rectè referam, penes alios judicium eſto. In curatione verò ſymptomatum ſcorbuticorum illud imprimis magni momenti deprehendi, cujus etiam in aureis ſuis obſervationibus meminit Illuſtris *Pechlinus*, acidiuſculos liquores, amaritudine balſamica delibutos palmam obtinere. Siquidem ſi quopiam in morbo, certè in ſcorbuto ebullitionis tempora, à reliquo ejus motu, maſſæ-

que ſero-ſanguineæ ſtatû probè dignoſcenda, & medicamenta juxta varianda.

15. Et hæc quidem de conſtitutione morborum apud nos à ſolſtitio æſtivo anni ſuperioris communicare potui; Non quidem talia ſunt, quæ ab aliis conſignari non potuiſſent, ſed quorum continuationem à me fieri poſſe Illuſtris T. Magnif. cenſuit, ego verò maximè vellem. Quod ſupereſt, neque enim ulterius progredi termini Epiſtolares patiuntur, Te, Magnifice Domine Præſes, ut in præſidium ac incrementum artis ſocietatiſque noſtræ, quin & totius Reip. literariæ in multos annos quàm feliciſſimè ſuperſtitem Deus ſervet, ex animo voveo,& nemo non ex ſocietate mecum, quo ſummas ingenii dotes, atque elegans imprimis maximeque ſubactum judicium practicum in lectiſſimis ſcholiis ulterius demirari liceat. Ipſe ego profectò tota vita mihi gratulabor, quòd ILLUSTRI SCHROECKIO PRÆSIDE, eam felicitatem nactus ſim, quâ in SOCIETATEM LEOPOLDINAM recepto, impoſterum cum Exercitatiſſimis in arte viris conferendi occaſio mihi ſuppeditetur. Scripſi Hildeſii d. XXVIII. Aprilis Anni CIↃ IↃC. LXXXXVI.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1697.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII,

Academ. Cæſar. Leopold. Naturæ Curioſorum Præſidis.

QUam Morbona Anno elapſo ad finem vergente quietem Medicis Auguſtanis conceſſerat, multam hoc quoque continuaverat, ita ut licet morbi aliqui epidemicè Urbem infeſtarent, rarò tamen multos invadere deprehenderentur. Morbilli inprimis & Variolæ, tum benigniores, tum confluentes, gravibuſque ſymptomatibus ſtipatæ, puerilem æquè ac juvenilem ætatem invadebant, & cladem iiſdem inferebant. Dn. G. mercatoris filiolus, novem annorum, cum Variolas feliciter ſuperaſſet, paulo poſt menſe April. in tres etiam ſorores fratremque, octo annos natum contagium derivaverat; inter quas ſororcula triennis, ad medicamenta ſumenda difficilis, atque puſtulis non adeo multis licèt laboraret, ob craſſæ lymphæ bronchia obviſcantis abundantiam gravius reſpirans, nec non cephalalgia intenſa, cum ſubſequo ex aure dextra purulenti humoris, parciori tamen effluxu tentata, accedentibus convulſionibus ſenſim defecit; in altera autem ſorore, decimum ætatis annum agente, non admodum ægro-

ægrotare viſa, variolæ quidem plurimæ, nec difficulter prodierunt, ulla tamen arte, in juſtas puſtulas extolli atque ſuppurari recuſarunt, ut & ipſa tertia hebdomade obierit; tertia verò ſoror ſedecim annos nata, atque confluentibus Variolis obſita, de intenſo totius corporis ardore, quem & ipſe rubens cutis color teſtabatur, potiſſimùm conqueſta, feliciter emerſit; cumque ipſe frater, qui Variolas diſcretas mediocri numero efflorefcentes, nec ſymptomatum aliorum concurſu graves licet pateretur, decimo tamen à decubitu die, magnam narium hæmorrhagiam ſubiit, quæ per quatriduum ſubinde recurrens, Variolarum tamen neque ad interiora ingreſſum, neque mortem induxit, ſed temperatiorum emulſionum poſt uſum ceſſavit, quam Variolis jam exſiccatis, icterus plurium dierum excepit, à quo juſculis, herbis recentibus bellidis &c. medicatis ſenſim convaluit.

Pleuritides etiam veræ, & Peripneumoniæ, in principio ſi negligebantur, ſenibus inprimis funeſtæ; quin & Catarrhi graviores faucibus moleſti, ac ferè ſuffocativi, Tuſſeſque humidæ notabantur: in illuſtriſſimo quodam Barone fauces conſtringebantur, ut ſuffocationis in periculo verſaretur, cui Elixir proprietatis Claud. cum ſpiritu cornu cervini mixtum præſentaneam opem præſtitit, & recurrentem aliquoties inſultum potiuncula laxativa, ſubductis ſeroſis viſcoſitatibus, penitus abegit. In aliis decocta herbæ veronicæ, radicis liquiritiæ, ſeminis aniſi &c. aliaque ſerum ſtagnans diſſolvendi vi pollentia, & quæ illius abundantiam blandè eliminabant, laxativa ſe commendarunt. Non nullis facta ſeroſæ materiæ in ventrem inferiorem metaſtaſi, cum ſubſequa diarrhœa, aut febre tertiana, morbus fuit ſolutus; quidam virili in ætate conſtitutus, cum faciei intumeſcentiam, intenſo calori, cephalalgiæ & virium debilitati junctam incidiſſet, paulo poſt, à propinata bis ſudorifera potione, ceſſante tumore atque dolore, ſerum peccans inde per anteriorem corporis partem defluere, ſcrotumque in molem inſignem extendere ſenſit, eodem tamen tumore, poſt propinatum binis ſolum vicibus diaſcordium Fracaſtorii, alvumve ſicciorem per folia ſennæ prunorum Damaſcenorum decocto infuſa reſeratam, à cataplaſmate ex reſolventibus & diſcutientibus pulveribus cum lacte coctis parato, facile iterum evaneſcente.

Ut porrò Arthritides vagas, Iſchiadicos dolores in Anni præcedentis exitu memoratos, & huc uſque urbem infeſtantes taceam, Febres etiam ardentes in puſtuloſas ſæpe & maculoſas effloreſcentias, non abſque malignitatis aut contagii nota, & cum dorſi præcipuè ac capitis magno dolore in principio conjunctas, abeuntes; præcipuè autem, præter erraticas, quotidianæ ac tertianæ notabantur; quæ cum primum invaderent, continuarum in aliquibus metum, vehementi ſuo calore, cephalalgia, deliriis ac virium debilitate, incuſſerant, brevi autem tempore, à propinato, varia ſub forma, chinchinæ cortice, &c. ſine quo difficilis ac ferè fruſtranea reddebatur cura interpoſito quandoque blandiorum evacuan-

tium uſu, abſque recidivæ metu, nî gravis in diæta error committeretur, receſſerant; prout nec continuæ febres, bezoardicis & diaphoreticis continuatis haud immorigeræ, perfectam ſanitatem ſemper admittebant, niſi ſuperſtitem vitioſæ lymphæ abundantiam, ventriculo inprimis atque inteſtinis moleſtam, in fine morbi Lenitivis commodè educere ſtuduiſſent. Nobil. Matrona, floridæ ætatis, ſanguineæque conſtitutionis, in fine ſecundi menſis gravida, poſt cibos concoctu difficiliores ingeſtos, in tertianam incidit, cum permoleſto tenſivo dolore, à quo, poſt biduanum ſpecifici ſtomachici Poteriani uſum, pulveris Peruviani ſcrupulum unum in tantillo vini Neccarini rubri ſubadſtringentis, mane & veſperi per duos dies ſumpſiſſet, libera quidem evaſit, inſignem verò uteri hæmorrhagiam, cum abortus periculo incurrit, quæ tamen à coralliorum rubrorum pulvere tum ſolitario, tum lapidi hæmatiti ac terræ ſigillatæ commixto, ſucceſſivè exhibito, imperata ſimul quiete, ſenſim ceſſavit, alvo interea ſicciori & flatibus gravata, cibis lubricantibus minimè, foliolis autem ſennæ parva quantitate decocto prunorum Damaſc. infuſis, obſecundante, partu verò filiolum juſto tempore ſanum & vegetum excludente.

Pluribus Ophthalmiæ, & genarum non tantùm œdematoſos tumores, modo indolentes, modo odontalgiæ, in ulcuſcula buccarum interna aliquibus terminatæ, juncti, moleſtiam magis quàm periculum creaverunt, ſed Parotides etiam glandulas, modò in uno, modo utroque latere, cum præcedanea febrili efferveſcentia, in pueris quandoque ad delirium uſque ſpiritus magis mobiles exagitante, lymphæ lenteſcentis ſtagnatio, M. Maio occupaverat; nec catarrhoſæ capitis & pectoris gravedines M. Junio omnino aberant. Ophthalmiæ ardorem nihil feliciùs quàm vini ſpiritus linteolo exceptus & impoſitus compeſcebat. Parotides autem, juxta cum diaphoreticorum uſu, emplaſtrum malacticum Auguſt. ſimplex diſcutiebat.

Infirmitatibus hiſce, quæ à ſeri ſtagnationibus ac coacervationibus, nec non ob ſufflaminatam inſenſibilem tranſpirationem, variarum impuriorum particularum inquinationibus commodè derivari amant, producendis frigidi aëris inclementia, & poſtea inæqualitas plurimum contuliſſe videbatur; cum enim primus Anni menſis frigore, admodum quandoque intenſo, crebriſque comitato nebulis, infeſtus eſſet, quas M. Februario frequentes nives, præter frigoris continuationem, veſpertinis autem horis remiſſionem excipiebant, Martius & Aprilis principium inconſtantia ſua modò nebulas, pluvias, nives, modò ſerenitates, aëris teporem friguſve produxerant; uſque dum ſol ad Tauri ſignum propius accedens, amœnioris Veris ſpem faceret, inque Majo calores æſtivis ferè æquales primo excitaret, quos tempeſtates non infrequentes, nobis equidem per DEI gratiam clementiores, viciniæ autem noſtræ, atque remotiſſimis etiam in locis, inprimis d. 21. ſt. n. grandine inſolita [nobis equidem è longinquo ſaltem comparente] admodum damno-

noſæ ſequebantur; quam intemperiem ſuccedens Zephyri vehementia d. 27. nivem copioſam adduxerat, aëremque poſtea ad pruinas matutinas uſque, in fine Maii, ſub crebriori Euri flatu, ac cœli ſerenitate refrigeraverat; cum cæteroquin temperatior aëris ſtatus & grata caloris variatio M. Junio nihil inconſueti corporibus noſtris inferret; accedente præterea crebriori ventorum alternatione, qui modò ab orientali, modò occidentali imprimis plaga, Urbem huc uſque perflaverant, terramque à pluviis licet multoties madefactam iterum exſiccaverant, quin & ſimul continuo iſto aëris motu plurima morborum miaſmata, diſcuſſerant.

Nec aliam Æſtas faciem induerat. Sole autem Leonis ſignum percurrente, frigidiuſculam frequenter auram, & crebriores pluvias, meſſis collectioni multum damnoſas, Zephyrus adduxerat; quæ ipſa temporis conſtitutio, præſertim horæorum fructuum abundantia cum daretur, Diarrhœas non paucas, minus tamen periculoſas aut refractarias pariebat; uſque dum Sol Virginem tenebat, ubi meridionalis ventus nubila diſcutiens, ſerenius, veſpertina tamen & matutino frigore horridiuſculum cœlum reddiderat. Cum Æquinoctio tamen autumnali crebriores Zephyri impetus plurimas denuo pluvias, frigore comitatas, adduxerant: quæ pluvioſa, ventoſa & frigida facies, uſque ad Solis in Scorpionem adventum continuaverat; ubi ſub ulteriori varia ventorum alternatione, frigida aëris intemperies, quam Sole ſagittarii ſignum ingreſſo, diuturnæ nebulæ & poſtea crebriores nives comitabantur, nec non circa hyemale Solſtitium pluviæ ac temperatior aura exceperant; finem autem Anni frigidus ac nebuloſus aër clauſerat.

Interea Variolæ, quamvis malignitate carere viſæ, atque Odontalgiæ nunquam receſſerant; ante Æquinoctium autumnale Febres etiam quotidianæ & tertianæ, nec non Tuſſes humidæ æquè ad convulſivi quid habentes, contumaciores, in puerili præcipuè, ſed adulta quoque ætate, nec non poſt Æquinoctium Rheumatiſmi ad brachia, atque ſeneſcente Autumno Febres petechiales notabantur, quin & Iſchiatica paſſio, cum præcedaneo vel comitante circa os ſacrum dolore, haud infrequenter occurrebat; quæ etiam extra Urbem infeſta erat, quin multis in Sueviæ locis plurimos excruciare ferebatur.

Odontalgiæ quidem majorem pene incolarum partem adfligebant, ut raræ in Civitate domus eſſent, in quibus malum hoc non inveniret hoſpitium; à medicamentis verò ſerum ex corpore ſubducentibus, ac præterea ſpiritus ferocientes demulcentibus opiatis, noctu parva doſi ſucceſſivè exhibitis, certius, quàm aliis artificiis, expelli aptum: qui verò dentium ab evulſione lenimentum ſperaverant, pertinaciorem ut plurimum dolorem experti fuerunt.

Rheumatiſmos ad brachia, in quibus nec rubedo nec tumor notabatur, capitis dolor, aut gravedo prægreſſa, à ſeri ex cerebro in nervos decubitu, productos fuiſſe indicabat; quorum difficilis erat cura; quæ etiam reiterato laxantium ab uſu promtiùs, quàm ſudoriferorum ſucceſſerat; externè autem crebriori ſpiritus vini campho-

rati aut ſimilium inunctione ſymbolum conferente.

Qua ipſa etiam methodo coxarum dolor tractari volebat, à ſimili in nervos ſeri abundantis translatione dubio procul ortus, præcipuè cum illum ab oſſis ſacri regione potiſſimum principium ſumſiſſe, ex ægrotorum relatione conſtiterit.

Febres petechiales minùs erant letiferæ, pleuritides ut plurimum in principio mentiebantur, dolore capitis ſemper, deliriis tamen nunquam, vel rarioribus infeſtæ. Sic Vir quadragenario major, J. C. S. melancholici temperamenti, d. 22. Novemb. ſt. n. ſubitò horrore cum calore alternante, intenſa cephalalgia, vigiliis, virium proſtratione, lateris ſiniſtri dolore punctorio, & appetitu proſtrato prehenſus, Tincturam bezoardiacam ſumſit, ſine ullo levamine. Die morbi tertio vocatus, potionem diaphoreticam ex diaſcordio Fracaſt. ſale cornu cervi volatili, & pulvere rubeo Pannonico duabus vicibus ſumendam præſcripſi; nox inquieta; d. quarto horror & dolor lateris remiſere, capitis verò erat tolerabilior, urina paulo minus tincta quàm præcedenti die, idem medicamentum mane continuavit, veſperi ad alia nauſeabundus, Tinctura bezoardicam ſolam admiſit, nocte quietiore ſubſequente; d. 5. eadem, ſitis adaucta, quam aqua pomis citris medicata, demulcebat; Tincturam continuavit; quam tamen poſtea ſibi nocere imaginatus eſt; ſucceſſit tuſſis ſicca, moleſta, fortaſſe à potu frigidiore; nox inquieta; d. 6. dolor in capitis tantum dextra parte recruduit, tantus, ut nec manus attactum ferret, ab impoſita verò herba recenti rutæ, cum baccis juniperi contuſis, atque inter ſudandum (quæ continua diaphoreſis, ſub temperato aëris regimine per Bolum ex diaſcordio, ſale C. C. vol. & antimonio diaphoretico, quavis ſexta hora exhibitum, ſenſim promovebatur) cùm halitum quaſi aliquem ex aure dextra erupiſſe ſenſiſſet, remiſit; d. 7. in meliori ſtatu verſabatur, urina minus tincta & petechiales maculæ cum intermiſtis plurimis puſtulis aqueis in collo, pectore, & dorſo erumpebant, ſicque ſucceſſivè alias etiam partes, d.8. 9. 10. occupabant; quas, earum ante ignarus, d. 11. in manibus etiam obortas cum conſpiceret, valde contriſtatus inde & perterritus fuit; urina quoad colorem naturali ſimilis, noctu largiori rivo effluxit; d. 12. tuſſicula continuavit, ſitis intenſa, urina maxima in quantitate, & longè ultra potus ſumti menſuram excernebatur, aquea prorſus, cum ſumma virium proſtratione: unde vinum ſive ſuccum cydoniorum ſaccharatum aqua dilutum bibere veſperi juſſus eſt: cuncta mala inde mitigari viſa, nocte etiam quieta ſuccedente, calori interea adhuc gliſcenti moderato bezoardicorum, & tandem unicornu marini matutino ac veſpertino uſu, obviam ibatur; d. 16. noctu ſudor magnus cum totali morbi ceſſatione erupit.

Mulierem juvenculam, J. L. tertio menſe gravidam, eadem ſymptomata d. 21. Novembr. invaſerant, altero die meam opem domi tantum deſideravit; d. 4. ut ipſe accederem rogatus, magnum ſanguinis æſtum & præcordiorum anguſtiam adeſſe obſervavi, dolor lateris erat remiſſior, urina

na tincta, ſed copioſo viſcido ſedimento referta, veſperi & noctu aliquoties narium hæmorrhagiam moderatam patiebatur; d. 5. dolor capitis tolerabilior, cor liberum, veſperi dolor colicus; qui d. 6. à ſumto amygdalorum dulcium oleo, & bino ſubſecuto vomitu ceſſavit, remanente tamen ſtomachi ardore; petechiæ adparent; nox inſomnis, ſed alvus ſoluta; d. 9. ſtomachus pacatior, noctu parum deliravit; d. 8. ſomno, quamvis interrupto non nunquam fruebatur; d. 9. non nihil cibi ſumpſit, ſicque continuans, d. 13. veſperi cibo ſe replevit, unde adpetitus denuo proſtratus; cæterum d. 14. ſatis commodè vixit, ſumptaque tinctura bezoardica, (quam aliquoties per morbi decurſum, juxta cum temperatiorum diaphoreticorum, alexipharmacorum uti pulveris rub. Pannon. ſpecier. diacret. Mynſ. &c. uſu adhibuerat) noctu alvus cum torminibus ſoluta eſt; petechiæ ſenſim diſparuerunt; è contra febris quotidiana, veſperi calore infeſta ſucceſſit: quam chinchinæ infuſum, cum aqua cichorii factum, poſt colaturam paulatim ebibitũ, brevi profligavit; ipsâ ægrotâ poſtea debitô tẽpore puerperâ feliciter redditâ.

Virginem N. J. unum ſupra viginti annum natam, eadem febris, ſimilibus ſymptomatibus ſtipata, d. 24. Novembr. occupaverat, præterquam quod dolor pleuritico ſimilis non adeſſet, hypochondrium verò ſiniſtrum doluerat; ſumpſit ex matris conſilio purgans, quæ d. 3. meam opem domi imploravit, cui potionem diaphoreticam bis ſumendam ordinavi; d. 4. ipſe eam viſitans, petechiis & puſtulis totam maculatam, cæterum melius ſe habentem deprehendi; & cum diebus ſequentibus quatuor, tincturam bezoardicam, reliquis medicamentis faſtiditis, diligenter ſumſiſſet, d. 9. ob alvum conſtipatam ſuprà memoratum infuſum ſennatum bibit, à cujus uſu circa veſperam ingentem quantitatem excrementorum pituitoſorum, ſanguini & puri permixtorum, unica dejectione emiſit, ſicque protinus convaluit.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1698.

Laudatiſſimi Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

ANni principium equidem aurâ temperatiori, pluviis ſtipatâ illuxit, paulò poſt tamen nivoſum & frigore horridum comparuit; & quamvis mitiorem interdum temperiem, atque poſt Februarii initium Zephyrus pluvias adduceret, mox tamen Eurus nives & frigus intenſius reduxerat, uſque dum circa Æquinoctium vernale, Zephyrus vehementer ſpirans crebriores pluvias concitaret, alternante ſubinde cum ipſo Euri impetu, utroque autem terra imbribus ſæpius irrigante, ſicque ad finem uſque Maii, qui ideo, ut paſſim alibi in remotioribus etiam locis, frigore horridiuſculus comparuit, continuante.

Interea pauci ægrotabant; Tuſſes tamen graviores ac contumaces, nec non pleuritides, non nullis ob vehementiam lethales, Variolæ, Febres con-

continuæ, paucæ malignæ, Icterus, (cui martialia medicamenta, acidulæ Egranæ, eſſentia mineræ Martis Haſſ. opitulabantur) ob aëris inæqualitatem ſparſim notabantur.

Circa Solis autem in Taurum ingreſſum Febres tertianæ, intenſo circa ſcrobiculum cordis compreſſivo, in regione etiam dorſi oppoſita, moleſto dolore, cephalalgia, interdum & vomitu ſtipatæ, plures invaſerant, ſed à ſumpto purgante, & chinchinæ parciori etiam doſi facilè curatæ: Virgo viginti annorum, eâdem prehenſa, à frigidæ potu die morbi ſexto, ceſſante febre, mox ſiniſtri lateris ſævum punctorium dolorem cum febre acuta, ſputoque cruento incidit, quod in purulentum die octavo morbi mutatum, ſumptâ binis vicibus olei amygdalini recenter expreſſi dimidiâ uncia, copiosè per alvum fuit ejectum, ſicque ceſſante tuſſis ferociâ, & calore præternaturali, (cui Antimonii diaphoretici largâ doſi obviam ivi) ab iterato dicti olei uſu, die nono convaluit.

Poſt tot tandem pluvias cum jamjam Junius appropinquaret, ſerenior aura comparuit, caloreque fortiori terram iterum exſiccavit, Cereri autem & Floræ Bacchoque vires creſcendi attulit, quæ ſerenitas, à pluviis tamen ſæpius interrupta, calorque toto Menſe illo continuarunt: Julius verò crebrioribus imbribus & nimbis, Zephyri vehementiâ ſubinde comitatis, infeſtus ſucceſſit; quam humidam aëris conſtitutionem Auguſtus etiam menſis induit, frigoreque inſolito, ſub Euri dominio, auſteriorem reddidit, ut ita meſſis non tantum ſerius inciperet, ſed non exiguo etiam in periculo corruptionis verſaretur, quam tamen blandior cœli facies, poſt Solis in ſignum Virginis progreſſum, ſatis exoptatam in vicinia noſtra reddidit, ut quæ ſubſecuta fuit annonæ caritas, non tam Cereri deficienti, quàm ad commune aliarum regionum exemplum compoſitæ, impiæ inſtitorum avaritiæ imputari debuerit. Inclementior autem September, præter multiplicem ventorum variationem, diverſam etiam aëris temperiem, ut plurimum tamen humidam & frigidam produxerat, donec d. 5. Octobr. ſt. n. Sol diſcuſſis nubibus, decendio ſereno nos reficeret; poſtea tamen auſterior Favonius cum aëri pluviis iterantibus multum frigoris impreſſiſſet, November præmaturum hyemis adventum dabat, crebrioreſque nives ſpargebat, ita tamen ut varia tempeſtas ſubinde intercurreret, nebulis, pluviis, ſerenitate, ventiſque modò ab occidentali, modò orientali aut meridionali plaga ſpirantibus moleſta, atque hyemale uſque ad Solſtitium continuans; quo præterlapſo, Zephyrus vehemens, pluviis ſtipatus temperatiorem aërem effecerat.

Interea, menſe nempe Junio & præſertim Julio, Morbilli puerilem ætatem invaſerant, perplurimoſque lecto adfixerant, non adeo difficulter tamen, temperatiori ſub regimine, & abſorbentium dictorum ac diaphoreticorum blandorum, Pulveris rubei Pannon. Oculor. cancr. &c. uſu curabiles; donec ſub Æquinoctium autumnale planè diſparerent. In non paucis quidem hecticâ diſpoſitione, tuſſique pertinaci, ſive ob diætæ errores, ſive præexiſtentem acriorem ſan-

ſanguinis conſtitutionem ſuperſtite, diligentiori tamen ſanguinem contemperantium uſu, non neglectis, ubi opus, laxantibus, & quæ vermibus, quorum veſtigia non raro notabantur, reſiſtunt, tandem devictæ. Licet crebriora quoque funera puerilia numerare tum temporis datum fuerit, non tam morti, noſtrorum Medicorum artem haud adeo eludentis, malignitati, quàm incuriæ potius, vel perverſæ muliebri ſapientiæ, aut medicaſtrorum imperitiæ adſcribenda.

Cæterùm rariores apud nos hoc tempore ægrotabant alii, nec epidemicorum morborum tyrannis major notabatur. Julius quidem Febres quotidianas, tertianas, Catarrhos pectoris moleſtos; Auguſtus Colicas, Dyſenterias; September præter cruentos hos fluxus, Variolas majores, ulceroſas, (*Schafblattern* noſtratibus dictas) Octobris initium ſtrangurias ſeniles; adultus, cum ſubſequis Menſibus, Pleuritides veras ac ſpurias; December Catarrhos ad fauces ruentes, (Morbos omnes ex coacervata in ſanguine ſenſim per tot aëris anomalias, frigidas præſertim & humidas, viſcidiori lympha ortos, quæ tandem per varios in diæta errores hîc vel ibi ſtagnabat, aut etiam eandem ob cauſam, vel ſponte in orgaſmum concitabatur) alebat, non adeo multi tamen eorum impetum experiebantur. Febres interdum præcipitantibus ſic appellatis, chinchinæ autem parciori etiam doſi ſumptæ facilius; Catarrhi continuato expectorantium uſui, non poſthabita, quæ ſæpe conjungebatur, febris intermittentis cura, & corpore ſemper blande evacuato, cedebant; Colicæ, quæ flatuoſa quidem dici merebatur, non ſine convulſiva tamen labe erat, atque ideo lumborum conjuncto dolore, & urinæ ſuppreſſione, nephritidem ſimulabat, demulcentia & potiſſimum laxantia, ſive ore ſumpta, ſive clyſteris formâ adhibita; Dyſenteriæ, tormentillæ, vel catechu eſſentiâ aut extractum, cum pauco opiô maritatum, & parca doſi ſæpius adſumptum, medebatur; Variolæ benigniſſimæ, cum febrili tamen calore, vehementiori quandoque, paucarum tamen horarum ſpatio finito, invadentes, ulla ferè ſine medicinæ ope, ſenſim ſponte exſiccabantur; Stranguriæ illæ, quæ viſciditatem lymphæ imprimis corrigunt, perque urinarios meatus educunt, uti eſſentia carminativa Wedeliana, ſpiritus nitri, tincturæ cortic. aurantior. mixtus &c. Pleuritidi verò noſtris in pharmacopoliis uſualis pulvis, cum antimonio diaphoretico, lapillis gammarorum &c. medelam conferebant.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana An. 1699. & 1700.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

UTI Anni proximè præcedentis exitum Zephyri, pluvioſi & tepidi, vehementia comitata fuit, ita præſens Annus 1699. ſimili cum auſtrina temperie incepit, atque tam conſtans venti hujus, cum Auſtro tamen & Africo ſubinde reciprocantis, ferocia uſque ad Solis in Aquarii ſignum acceſſum notabatur, ut Incolarum nemo tam diu horum impetum continuaſſe recordaretur, & rariora ac breviora hyemis indicia intercurrerent. Et quamvis auſtrina conſtitutio aliàs peſſimè Medicis, ipſi etiam Hippocrati Sect. 3. aph. 5. non bene audire ſoleat, hic tamen vires exſerere ſuas non valuit, ventorum potentia atomos morbificos, quæ in putredinem proclives, & aërem inquinare aptæ fuerant, feliciter ubique diſcutiente; impedire tamen eadem non prorſus poterat, quò minùs ex collectis jam antea, & porrò huc uſque coacervatis lymphæ ſuperfluitatibus, aëreque interdùm frigido inſenſibilem tranſpirationem retardante, Pleuritide aliqui corriperentur; Catarrhi autem in prægreſſo Decembri faucibus infeſti, nunc magnam Incolarum partem, gravius mitiuſve, & modò fauces ſolas, ſed rariùs modò, ſimul & frequentius pectus, ſive glanduloſam aſperæ arteriæ texturam ex improviſo, cum horrore occuparent, concomitante ut plurimum capitis dolore, & febrili intenſo calore ſubſequente, (ſed diaphoretico ſumto paucas intra horas denuò recedente) nec non diuturniore, dum reconvaleſcentes aëri citius quàm decebat ſe exponebant, tuſſi humida ſuperſtite, quâ multum craſſi ſputi expellebatur. Et hæc anginæ nothæ ſpecies hyemali tempore, quòd epidemica evaſerit, quæ aliàs inter vernales morbos ab Hippocrate Sect. 3. aph. 20. refertur, minùs mirari licuit, cum præſens hyems naturam primi veris induerit, ſicque prægreſſum menſibus prioribus frigus viſcoſi ſeri collectioni anſam cum dediſſet, mitior illa ſuccedens temperies fluxionem ejuſdem, ſive liquationem promoverit. In ipſa morbi invaſione, quæ ſuffocationis metum ſæpe incutiebat, aliquot olei amygdalarum dulcium, aut olivarum cochlearia, præſentaneo cũ emolumento fuere propinata, reliquum autem curæ blandis diaphoreticis, cephalicis temperatis, expectorationem promoventibus, aliiſque pro circumſtantiarum & ſymptomatum diverſitate, externis etiam,

etiam, emplaſtro de meliloto, malactico ſimplici, & Officinis noſtris dicto filii Zachariæ, non inanes ſuppetias ferentibus, abſolutum fuit. Qui ipſi Catarrhi, faucibus, pectori, dentibus infenſi, in vernum uſque tempus, mitiores tamen ut plurimum, epidemicè graſſari continuarunt. Præter hos Morbilli quoque plurimos in puerili imprimis ætate, licet nec adultioribus parcerent, invaſerant, & per aliquot, vernales etiam, menſes ſe exſeruerant; benigni tamen & facilè iterum diſſipati, quamvis intenſo ut plurimum calore incipientes, quin & capitis Eryſipelas in multis notabatur, moleſta quidem febrili incaleſcentia, tumore & pruritu periodum ſuam decurrens, aſt cum cuticulæ deſquamatione, moderatoque ſub caloris externi regimine non difficulter admodum iterum evaneſcens.

Erant eodem, & ſubſequo tempore, quibus febricula, hecticæ ferè æmula, & quotidie calore quodam præternaturali, vel præcordiorum, circa ventriculi ſuperius orificium compreſſione, incerta periodo recurrens, cum appetitu imminuto, ſiti vel nulla, vel tolerabili, & virium laſſitudine, infeſta fuerat. Tinctura autem bezoardica bis in die, ſine ſudoris coactione, ſumta, interpoſitoque pilularum noſtratibus Immanuelis nomine venientium uſu, citiori vel tardiori circuitu, prout cauſa morbifica, viſcoſa, in glandulis fortaſſe minoribus ventriculi vicinarumque partium hærens, incuneata magis vel minus erat, ſine periculo finita. Licet & hecticæ febriculæ puerili ætate infeſtæ eſſent, à collectis viſcidis acidiſque in ſanguine particulis, & glanduloſas in primis viis partes obſtruentibus oriri à me creditæ, Eſſentiiſque alcalicis, & abſorbentibus terreſtribus medicamentis, poſt laxativorum uſum, maturè propinatis, non admodum difficulter abigendæ.

Dehinc Eurus penetrante quidem frigore, ſerenos tamen dies comitante, nos aliquamdiu infeſtabat, cùm ſol in Aquarii ſigno eſſet conſtitutus; quo tamen dimidio emenſo, novas Zephyri, ab Africo ſæpius intercurrente adjuti, impetus ingruebat, ac nives plures ſpargebat, quæ verò brevi, cum aëris temperies ut plurimum ad temperatiorem ſtatum inclinaret, iterum liqueſcebant; uſque dum aër non multum amplius à ventis agitatus, aliquot ante Æquinoctium vernale diebus copioſam nivem demitteret, atque exin frigoris inclementia per longum tempus nos afficeret, ſub potiori Zephyri dominio, qui poſt Calendas Majales vehementia ſua vernalium deliciarum proventum tardabat, tandemque in longiores pluvias reſolvebatur; cui cum circa Solis in Geminos ingreſſum Eurus ſuccedens ſerenitate, grataque calidiore temperie nos refeciſſet, lætior terræ facies vernãtes ſuas amœnitates eò liberalius protruſerat. Sub vario deinde, modò pluvioſo, modò ſereno Jove, præter reliquorum ventorum reciprocationes, Zephyri potiſſimum nova violentia cõcuti aër cœpit, uſque dum Euro leniori ſpirante, calor æſtivus menſe Julio cõſtantior ingrueret, Siriuſque campos exſiccaret, meſſem quidem ita maturiorem, nec illaudabilem reddens, ſuccum tamen granis cerealibus, ut juſtò macriora exiſterent

ſterent, ſubduceret. Interea febres continuæ petechiales, quandoque inſuper puſtulis miliaribus aquoſis ſtipatæ, interdum verò malignitate equidem non carentes, ſine tamen iſtiuſmodi efflorescentiis periodum ſuam abſolventes, cum horrore, virium proſtratione, cephalalgia, dorſi dolore quandoque & ſiti non admodum moleſta, nec appetitu prorſus proſtrato incipientes, per urbem, uſque dum Virginem ſol accederet, notabantur: non paucis, inter ſuccedentia in morbi progreſſu deliria & faucium ariditates, exitiales factæ, ubi vel ab imperitis tractatæ, vel per initia neglectæ, aut etiam decumbentes immorigeri monitis Medicorum fuerant; quam ipſam ob cauſam habitantibus in pagis viciniæ noſtræ Hebræis non levem cladem in Majo attulerant, Laniorum etiam familias in Urbe, quas præ aliis invaſerant, crebris funeribus contriſtaverant; aſt in principio ubi ex arte tractabantur, non admodum refractarias eas notare licuit, ita ut etiam in prima, quod dicitur, herba oppreſſas, paucoque alexipharmacorum, tincturæ bezoardicæ, theriacæ cœleſtis, cum chinchinæ extracto &c. uſu abactas non una vice notaverim; ſicut etiam reliqui ſub tepidiori per morbi decurſum corporis cuſtodia, per continuatum diaphoreticorum uſum haud difficulter evaſerant. Alvus in nonnullis obſtructa per plures dies nullum incommodum attuliſſe, nec ſomnolentia in morbi decremento diutius inſtans nocuiſſe obſervabatur.

Sole in Virgine verſante, cœlum, Eurô crebriùs perflatum, humidius & frigidiuſculum primò, poſtea conſtanti radiorum ſolarium præſentia animatum, denuò excalefactum cum eſſet, Diarrhœæ ſimplices, paucioribus cruentæ, tenellam præſertim puerilem ætatem, imò vix dum in lucem editos fœtus, hoc æſtivo tempore infeſtarunt, excretione aquoſa, pituitoſa, acidùm redolente; quorum ægrotulorum magnam partem, ob parentum & qui curam puerorum agebant, negligentiam, remediorumque intermiſſionem trucidarunt: quibus enim medicæ manus prudenter adhibitæ, non infeliciter evaſiſſe, atque coralliorum imprimis aut terræ ſignatæ pulverem, cum theriacæ cœleſtis tantillo maritatum, aliaque ſtomachi fibras roborantia conduxiſſe notavi, cauſam vix aliam fuiſſe ſuſpicatus ſum, quàm pulmentorum ex farina cum lacte coctorum eſum, quæ ipſa farina ex tritico ante annum tempore humido cælo collecto, atque exactam maturitatem non adepto parata, plurimas crudiores particulas abſconditas, non infrequenter mucidam, quod ſapor odorque teſtabatur, corruptionem expertas habuit, quæ dein tenero in puſionum ventriculo in liquorem acido viſcidum abeuntes, digeſtionem vitiarunt.

Interea etiam magna illa Solis Eclipſis d. 23. Septemb. comparuit, quam multi noſtratum ex plebe, vana perſuaſione ſeducti, licèt multum reformidaſſent, ut ſanitatis inde jacturam ſi feciſſent, haud mirari quis potuiſſet; quamvis nec tunc temporis, nec poſtea ullos morboſos effectus obſervare datum fuerit; quæ enim in Octobri & Novembri lymphæ ſtagnationes in plurimis odontalgias & Catarrhos leviores produxerant,

rant, aëris potius, quæ Eclypſin à d. 27. Sept. uſque ad d. 27. Octob. inſecuta fuit, inclementiæ, nebulis crebris, pruinis, pluviis, frigore horridæ debebantur. Ipſa Solis obumbratio, quam cœlo prius admodum ſereno, nubium ſparſarum ab orientali plaga progreſſus anteceſſerat, cum ſenſim increſceret, remiſſioremque caliginem induceret, Eurus ſubitò exoriens, non tamen impetuoſus horridiuſculam auram reddidit, campique, ex non nullorum relatione, quaſi rore maduerunt; quæ tamen cuncta tum obnubilatione ceſſante & ipſa receſſerunt.

Sol in Scorpionis ſignum ubi pervenerat, & Eurus præſertim, ad meridionalem tamen plagam quandoque inclinans ſpirabat, plures ſerenos frigidiuſculos numeravimus dies, matutinis tamen crebris nebulis turbatos. Novembre autem ineunte Zephyrus (qui altero poſt Solis in Sagittarium ingreſſum die vehementiſſimus erat) temperatiores eos, varieque conſtitutos, ut plurimum tamen ſerenos reddidit, & tandem ſub multivaria in Decembri aëris alteratione, atque cum reliquis ventis, videlicet primùm cum Euro frigido, circa medium menſem Auſtro temperato, & tandem Borea frigido alternatione, in nives & frigus deſpumabat. Nec ſingulares morbi notabantur, niſi quod in dicto menſe ultimo puerilem ætatem, non quidem admodum multos, Variolæ benigniſſimæ, quas noſtrates aureas dicunt, quibus verò majores puſtulæ, longiori quàm priores decurſu finitæ, in non nullis interſperſæ fuerant, occuparent, omnes tamen abſque ſingulari periculo paucis temperatioribus remediis, blando externo regimine facilè abigerentur; inſuperque Febres quotidianæ, quales jam circa Anni principium infeſtæ fuerant, repullulaſcerent: quæ majori cum calore, ſine horroris ut plurimum ſenſu ingruebant, & facilè in hecticam declinabant, difficilioremque in multis curam reddebant, tandem tamen, cum interpolato laxativorum uſu, pulveribus abſorbentibus, nitratis, chinchinatis, martialibus medicamentis cedebant.

Principium Anni 1700. ſerenitate, frigori juncta, cum ſe commendaſſet, paulò poſt varia cœli facies, nebuloſa, nubila, nivoſa, pluvioſa, ſerena, frigida, temperata comparuit, quin & d. 28. Januarii tonitru ac fulgure tempeſtuoſa exſtitit, cum per aliquot dies Zephyrus, huc uſque ſemper, niſi quòd ad ſemimeridionalem plagam ſæpius inclinaret, ſe exſerens aërem multum priùs concuſſiſſet; qui etiam venti M. Februario continuarunt, & hyemale frigus conſtans inter nives ſæpius delapſas, induxerunt; quod circa Solis in Piſces ingreſſum ab Euro incrementum ſumpſit, niveſque, in M. Martio ſenſim liquatas, ſubinde ſpargere non intermiſit. Interea Januarius febres quotidianas in fine præcedentis Anni memoratas producere non prorſus ceſſabat; & non nullos Apoplexia, diverſo fato terminata, alios Rheumatiſmo artuum ſuperiorum, qui uſque in Aprilem, juxta cum febribus nominatis notabatur, atque à repetitis ſudoribus, præcipuè quos Laconicum coriariorum proliciebat, ſoluto, infeſtabat;

ſtabat; Infantes autem in glandulis faucium ipſiſque pulmonum veſiculis, non ſine febrili incaleſcentia invadens, atque grave aſthma inducens, ſtagnatio periculo non levi expoſuit, multoſque eorum, præſertim aut ſeriùs, aut negligentiùs curæ commiſſos, in ſepulchrum præcipitavit, cùm reliqui orgaſmum iſtum refrenantium abſorbentium, & viſcoſam colluviem blandè per alvum ſputumque educentium uſum ſalutarem experirentur: Quæ cuncta ſicut inæqualitati aëris, lympham modò incraſſantis, modò in fluorem iterum eliquantis, deberi arbitror, ita ejuſdem etiam aëris effectum fuiſſe non dubito, quòd diverſas puerperas abdominis, præcipuè in hypogaſtrica regione tormina corriperent, eaque lochiorum evacuationem non ad votum ſuccedentem, & hinc ex ſanguinis ſtagnatione nervoſam fibrarum tenſionem inducentem comitem haberent; quæ ipſa medicamentis caſtorinis, aliiſque fluorem ſanguini debitum blandè reſtituentibus, ac viſcoſas impuritates unà per alvum eliminantibus ideò cedebant. Ab eadem aëris inæqualitate etiam, antequam Æquinoctium vernum adveniſſet, Icteri, Martialibus remediis debellati, & Febres petechiales continuæ, cum cephalalgia ingruentes, in quibuſdam Pleuritide comitatæ cæterùm nihil ſingulare oſtendentes, nec admodum lethales, uſque in Aprilem, frigidum & primò quidem ab Euro ſerenum, poſtea ſuccedente Zephyro cum ſemimeridionali vento alternante pluvioſum, ſparſim ut vix epidemicos inter morbos referri mererentur, notabantur, ſed Majus, crebros Zephyri flatus expertus gratiori cœli amœnitate illuxit, in fine tamen frigidus evaſit, morborumque ſeminia [præter Variolarum, nunquam uti hactenus, ita per totum reliquum Anni decurſum planè ceſſantium] prorſus ſuppreſſiſſe viſus eſt; quos nec poſtea repullulare variorum ventorum, aërea, ſi quæ ingruerent, inquinamenta ex omni mundi plaga diſſipantium viciſſitudo, ſub grata calidioris, nec non temperatioris auræ alternatione, permiſerat. Quamvis poſtea per æſtatem Febres quotidianæ & Rheumatiſmi ſubinde denuò caput extollere conarentur, inque Menſe Auguſto Dyſenteriæ aliqua veſtigia notarentur, vix tamen memorari hìc merentur. Poſt caniculares dies primò frigidiuſcula aura ſpirabat, poſtea longior aëris ſerenitas non levem terræ ſiccitatem inducebat, uſque dum poſt Æquinoctium autumnale Zephyri vehementia, ab aliis ventis ſæpe interrupta, crebras pluvias ſuſcitaret, tepidioremque ut plurimum auram redderet, quæ auſtrina conſtitutio, paulò poſt non tantùm Variolas in plures infantes diffuderat, ſed etiam Tuſſes contumaces in multis, & Febres petechiales in quibuſdam produxerat; & has quidem non ſine contagii nota, ut integræ etiam domus alicubi inficerentur, & non pauci ſuccumberent, quos tamen non tam morbi violentia, quam quòd negligenter & imperitè, præſertim à ſtupida fœdi carnificis temeritate, quæ neſcio quo infortunio plures dementaverat, tractarentur, mortis præ-

dam

dam fecerat, cum alii ritè & maturè curati, paucis aſſumptis alexipharmacis, primus morbi impetus prorſus, vel intra biduum retunderent, vel ſalvi tandem evaderent. Omnes præcedaneo horrore, ſubitam virium proſtrationem & præcordiorum oppreſſionem patiebantur, non nulli cephalalgiâ per initia torquebantur, deliria verò & inquietudines interdum ſubſequebantur, ſitis rariùs urgebat, nec caloris præternaturalis externa indicia aderant, urina ut plurimum & pulſus non multùm à naturali ſtatu recedebant. Talia etiam Civis cujuſdam uxorem cum filio 17. annorum invaſerant, qui empiricæ etiam illius imperitiæ expoſiti mortui ſunt; filia autem 19. annorum eodem malo correpta, in morbi augmento vermem duas ſpithamas longum mortuum vomitu excreverat, motibusque membrorum convulſivis & continuis deliriis agitata, nil cibi & medicamentorum ulterius aſſumere voluerat, quin & potum omnem, quamvis fauces aridæ eſſent, & muco viſcidiſſimo incruſtarentur, per biduum reſpuerat; quæ tamen, cum utrique humero veſicatoria applicare curaſſem, tumque ipſa deglutire iterum aliquid inciperet, ſicque cephalica alexipharmacis mixta admitteret, mentem paulatim & membrorum tranquillitatem reſumſerat, & circa tertiæ hebdomadis à decubitu finem, ſubortâ diarrhœâ evaſerat; altera filia duodecennis tertio & quarto morbi die vomitu crebro agitata, nil cibi, potus vel medicamentorum retinere poterat, datâ verò theriacâ cœleſti cum chinchinæ extracto motus ille ventriculi perverſus ſedatus eſt, die autem decimo caput intumeſcere, & immenſum dolere cœpit, ſed propinatis ibidem cephalicis & alexipharmacis, nec non veſicatoriis utrique humero impoſitis, parotidiſque ſiniſtræ tumore ſuborto, poſtquam ille à cataplaſmatis uſu diſcuſſus fuiſſet, atque diarrhœa ſuperveniſſet, convaluit. Filia 14. annos nata, & filius undecennis cum parem morbi inſultum paſſi, intra octiduum ſanitatem recuperarunt. In omnibus his ſudor ferè nullus proliciʹ poterat: maculæ etiam puncticulares lentè nec ſatis ad votum prodierant: Pater prima morbi indicia ſentiens, ſumtâ bis Tincturâ bezoardica ejus violentiam eliſit, inter medicamenta etiam Pulveris noſtri alexipharmaci officinalis, qui ex terr. ſigill. C. C. phil. præp. rad. angel. Zedoar. cort. citr. & myrrh. componitur, repetitum uſum imprimis proficuum expertus ſum; qui non tantùm lymphæ viſciditatem corrigere, ejuſque coagulum reſolvere, ſicque ad diaphoreſin diſponere; ſed etiam balſamicis ſuis partibus ſanguinem à corruptione præſervare valuit. Tuſſes magnâ vehementiâ adultis æquè ac pueris infeſtæ, convulſivi aliquid alere viſæ fuerunt, & magnam humoris viſcidi copiam excreverunt; quibus verò, ut alia taceam, continuatum herbæ thee vel veronicæ, cum radice liquiritiæ infuſæ uſum præcipuam medelam attuliſſe obſervavi. Quo ſub Morbonæ dominio reliquum anni, varias cœli mutationes, temperatiorem imprimis auram producens, tranſegimus.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1699.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP Von der Müllen.

JAnuarii 1ma dies tota pluvioſa, veſpertino tonitru ſexies ſatis vehementer reboante, inſolito & hoc ſaltem tempore raro phænomeno, tremendum edidit oſtentum. 2da inconſtans manè ex parte ſerena & ſicca, reliquo nimbis ingrata. 3tia manè pluviis moleſta in Caurum à meridie valdè impetuoſum deſiit. Sequentes ad decimum varii ut plurimum pluviis, quandoque nivium flocculis mixti, non nunquam frigore temperato, in grave tandem gelu degenerante diſtincti, ſuccedente demum nive, hiſque pluviis, vernam ferè cum ſudo temperiem ad 19num uſque reducentes. Cœlo nimirum de die ſereno, noctu verò gelido, revertente ſic paulatim fortiori gelu, triduum durante: tum verò rurſus in pluvias ac temperiem aëris leniorem per quatriduum declinante, ac ſuccedente denuò 28vo gelu ſatis acri, ſed ephemero, in nebuloſum & pluvioſum quatriduum unà cum menſe terminante.

Februarius eodem typo cœpit, mox verò 2do, ſuccedente gelu ad 11mum uſque continuavit, in pluviolam veſperi ſolutum, ſed 12mus manè rurſus gelidus, cœlo quidem obſcuro & flocculos ſubinde niveos ſpargente, octiduum continuavit, 19nus tandem remiſſior toto biduo pluvioſus ac nimboſus. Verum 22do poſt mane obſcurum ſequens 23us ſereno cœlo pluvias ac grandinem miſcuit, ſuccedente poſt pacatiori 23to, rurſusque nimboſo ac nivoſo 25to, tandem à modico manè gelu in amœnum triduum 28vo, & ultimo tranſiit.

Martius à pauca nive, ſereno mox rurſus cœlo exorſus variis & inter ſe alternantibus tempeſtatum viciſſitudinibus, Aprilem potius referens, nivibus pluvias, gelu deliquia miſcens ad 12mum uſque perrexit. Conſtantiori poſtmodum frigore, ſereno ut plurimum cœlo, nivibus, non nunquam parvis interpolato ad 24tum uſque continuavit. Inde remittens, poſt biduum pluviolis quibuſdam aſperſum, veſperam versùs clareſcens, 27mo in amœnam ſerenitatem, ſequenti tamen 28vo turbida tempeſtate, nimbis, pluviis ac grandine fœdâ interceptam, mox verò tolerabiliori biduo redditam, 30mo unà cum trimeſtri hoc primo in vernam amœnitatem deſiit.

Morbi hujus trimeſtris initio frequen-

quentiores,ac Epidemicæ fuerunt præcipuè febres peculiares catarrhales, malignitatis non expertes, difficiles, periculoſæ & quibuſdam exitioſæ,quibus ardentes poſtea ſucceſſere, pleuritide ut plurimum comitatæ, eaque acuta quandoque & maligna, nonnullis lethali, tandem variolæ. His ob varium adeò cœlum Februario menſe ſubſtitutæ febres acutæ ardentes & continuæ intermittentes, aut ſubinde potius exacerbatæ, malignitate ac petechiis infames, aliæque paulò mitiores quidem, ſed variis exanthematis, purpura, morbillis, malignitatis latentis indicibus, fœtæ, quæ & ſequenti Martio, totoque adeo trimeſtri & ultra durarunt ac haud paucos ad plures miſerunt.

Aprilis primus cœptam ſub finem menſis præcedentis amœnitatem vernam, quibuſdam 4to præſertim, 6to & 8vo cum æſtivis de ſerenitate & æſtu certantibus, nonum uſque ſerie vix interrupta, niſi nubilum, utut rarius, horis potiſſimùm pomeridianis intercedens, cœlum variationis inſimulaveris, continuavit. Sequens quatriduum à nono ad 13um ſerenitati pluvias induxit leves ac fœcundas. Inde ad 18vum Euro in Aquilonem paulatim deviante, aër quandoque ſerenus, ut plurimum turbidus, ſiccus tamen, ſimulque frigidus, non nunquam ventoſus. 18vus ſerenus ferè totus, circa veſperam fœcundam ſparſit pluviam. Succedente hinc cum ſudo temperato & amœno octiduo, 21mum procelloſum & ſubfrigidum ſi exceperis, ad vigeſimum ſeptimum uſque, qui varius, manè turbidus a meridie tonitru, pluvia ac grandine horridus, circa veſperam demum ſerenus, triduo comitatus, turbido tandem in pluviolam ſub ipſo menſis exordio deſiit.

Majus totâ & amœnâ ſerenitate ver initiavit, ſed à ſucceſſore paulò aſperiore, Aquilone nimirum afflante, deſtitutus, Zephyro tandem ſubeunte in pluvioſum tranſiit quatriduum à biduo ſereno denuò exceptum, ſed 10mo ſub veſpera pauca aſperſum pluvia. 11mus manè ſerenus à meridie udus, ſucceſſore 12mo ſereno ac ſicco interſerto, pluvium & circa veſperam tempeſtuoſum ſubſtituit triduum. Cui biduum æquè turbidum, ſed præcedenti ternario ſiccius acceſſit, donec 18vus ſerenus & amœnus vernam gratiam ac jucunditatem, quindecim dierum continua ſerie ad ipſum uſque menſis terminum durantem redintegravit.

Junius eodem quidem tenore inchoavit ac biduo ad veſperam uſq; ſereno continuavit, in pluviam verò ſatis grandem aut imbrem potius & tonitru circa hanc deſecit.4tus nubiloſus & frigidulus, ſiccus tamen ſucceſſorem tota die Cauro impetuoſius flante nimboſum habuit, triduum tamen ſerenius & amœnius accerſentē, ad nonæ (quæ pentecoſtes prima erat) uſque meridiem in pluvias fatiſcentem.10mo ſuccedenti vario, turbido ac ſubinde madido, 11mo manè nubiloſo à meridie claro, 12mo ſereno amœno ac temperato toto. Huic 13us manè ſerenus ac ventoſus, à meridie pluvioſus, Iride bis apparente, ac biduanam ſerenitatem nunciante,notabilis ſucceſſit.Quæ

tamen à biduo inconſtante excepta, quatriduum addidit paulò conſtantius, mox tamen in biduum è ſudo & pluviis mixtum deſciſens, 21mum totum pluvioſum ad meridiem uſque 22di, à meridie clareſcentis ſuccedaneum habuit, 23tius ſudo & æſtivo calore gratus, 24tum ejuſdem amœnitatis ad occaſum uſque ſolis imbre degenerem, ſocium ſibi aſcivit, ut & triduum ſequens, & pluviolis tamen quandoque madens, 28vus pluvioſus, à 29no ſicco & à meridie ſereno correctus, cum 30mo toto æſtu ac ſudo acceptiſſimo ultimum ſecundæ hujus anni quadræ menſem clauſit. Trimeſtre hoc ſecundum morbos haud adeò frequentes aluit præter ſcorbuticos nonnullos aliis ut plurimum complicatos, utpote Arthritidi vagæ, Nephritidi, Colicæ. Febres quaſdam Catarrhales, quandoque, utut rariùs malignas. Majus ſcorbuticis prædictis hypochondriacos quoſdam, &, at raro maniacos junxit. Hiſque Epilepſias infantum præſertim, & puerorũ diarrhœas, ſubinde & dyſenterias, hoc anni tempore aliàs inſolitas, febres quaſdam cum colica ſcorbutica aut hyſtericis paſſionibus combinatas accenſuit. Junius his malignas non nullas cum pleuritide, quandoque & in peripneumoniam degenerante concurrentes, exanthematum quoque miliarium peculiari quodam genere, ut & petechiis, iiſque periculoſis ac quibuſdam lethalibus, infames ſuperaddidit.

Julii primus dies ſudum ultimo Junii inchoatum per quatriduum ad 5tum uſque propagavit, cujus veſpera pluviolam ſparſit raram. Sextus manè ſerenus, rorantibus ſubinde tamen pluviarum guttulis aſperſus, à meridie imbrem fudit valdè largum, ſequentes ſeptem nubilo, aliquando & imbribus & nimbis turbato cœlo varii fuerint. 14tus æſtivum redintegravit ſudum, ac excepto 19no tonitru & pluviis circa veſperam turbido, & 21mo pluvia veſpertina madente, ad 28vum uſque jugi ſudo & æſtu gaviſus eſt; Hic tandem ſerenitati huic ſatis durabili triduum tonitruoſum, pluvioſum ac quandoque grandinoſum ſuccenturiavit, ac 31mo demum ſereno & amœno finiit.

Auguſtus à triduo ſic ſatis ſereno, pluviis tamen quandoque interpolato exorſus, 4to ſudum produxit amœnum, ad veſperam uſque ſequentis durans, tum verò tonitru horrendo ac imbre valdè largo turbatum, 6to ſudo ſubinde pluvias miſcuit, 7mo tonitru ſuperaddidit, ſubſequente vario quandoque ventoſo, turbido ac pluvioſo ad 26mum uſque cœlo, poſtea verò ſereniori ac tranquilliori, non tamen omnino à pluviis immuni ætheri abblandivit ad 28vum uſque; una cum triduo ſereno toto, ac æſtivo calore amœno, menſem hunc claudentem.

September ſudum æſtivo fervore jucundum primo die continuavit, 2do à meridie pluviolas quaſdam miſcuit, ſequens nubibus id ſubinde temperavit, 5tus idem reparavit, à meridie pluviolam aſperſit, 6tus à pluviis immunis, 7mus & 8vus raras ſereno pluvias intercalavit; A nono ad 18vum æther, æſtivum, ſudo rurſus & temperato calore amœnum affulſit, 18vus pluviæ pauxillô aſpersô, 19no & 20mo redintegratum ſed frigidulum, 21mo & ſub-

& ſubſequente biduo paulò mitius, 24to nebuloſum, ſed mox rurſus ſerenum cum ſucceſſore toto 26to ſudum pluvia matutina modica ac nubilo poſtea interpolatum ad 30mum uſque adeoque poſtremum reduxit, ſicque trimeſtri huic tertio gratum reddidit terminum.

Tertii hujus trimeſtris à priori haud multùm abludentis Julius hypochondriacas non nullas & ſcorbuticas affectiones variis comitatas ſymptomatis, & hæc inter præcordiorum præcipuè oppreſſionibus & angoribus moleſtas; febres continuas ardentes, aliaſque paroxyſmis ſubinde vehementibus graves, nec omni malignitate vacantes, ſymptomata periculoſa, pleuritides, hæmoptoes, deliria, ad phreneſin durantia, inducentes. Epilepticos inſultus, frequentiſſimè, adeoque epidemicè diarrhœas non nunquam & dyſenterias periculoſas, à tergo trahentes. Auguſtus eodem fere tenore tranſiit, niſi quòd febres continuæ ardentes, malignæ admodum, frequentiores adhuc ac petechiis quoque ſtipatæ ſucceſſerint, atque Septembri quoque continuarint, in hecticam haud rarò, tuſſes contumaciſſimas, colicas quoque paſſiones, diarrhœas, & dyſenterias tranſeuntes, periculoſas, rarò tamen lethales, purpura ſæpius, variolis rarò, morbillis frequentius notatas.

October autumno congener à primo ad 19num uſque vario cœlo ſæpius pluvio, rarò ſereno, ſemper horridulo tranſiit; Hic ſerenus, præter parum pluviæ 23tio ſparſæ octiduum adduxit ſerenum, & 25to præſertim æſtivo ſudo ferè compari, à biduo paulò nebuloſiori exceptum, 29no nebuloſo turbido ac pluviis raris tamen interpolatum, biduo alio ſereniori, ſed Euro afflante frigidulo ſurrogata compenſavit, tandem poſtremo biduo in primam glaciem ſub ipſo exitu diriguit.

Novembris primus, ejuſdem cum prædictis poſtremis genii, ſerenus nimirum & gelidus, 2dus gelidus adhuc, ſed nubiloſus ac turbidus ſequenti nocte primas ſparſit nives, remittente parum gelu, noctu rurſus pruinam, tum manè nebulam in pluviolam deliqueſcentem tulit. Subſequente 5to ſicco, mitiori æthere grato, tum pluvioſa nocte ad meridiem uſque ſequentis interſerta, inde clareſcente rurſus aëre poſt turbidum 7mum, triduum ſubſecutum ſudo temperato valdè amœnum ad veſperam uſque 11mi pluvia rorantem, cui quatriduum rurſus ſerenum ſucceſſit, ac 18vum manè pluviolam ſpargentem, ſi exceperis, ad 21. uſque à meridie pluvia quoque rara cum ſequentibus duobus madentem. 24tus ejuſque ſucceſſor nimboſi aſſeclas habuere turbidos, ac pluvioſos, ſolo 30mo menſis nimirum ultimo ſereno ac temperato excepto.

Decembris primus & ſecundus alternatim pluvias ſerenitati, ille manè, hic veſperi ſubordinarunt, 3tius in gelu pronus à nocte gelida, meridie nivoſo, reliquo ſereno in triduum brumali frigore rigens tranſiit; 7mus mitior, cum 8vo toto nives addidit; 9nus temperato gelu ſerenus: 10mus totus nivoſus à procelloſa nocte in ſerenum ac temperatum gelu migravit, quòd 11mo fortius; 12mo ſubturbido cœlo per triduum ſubſequens ſatis rigoroſum, in

gelicidium tandem deſiit, 16to nebuloſo cum ſequente, cœlo etiam ſereno paululum remittens, biduum ſubſtituit penitus degelaſcens, ſed redintegrato 20mô gelu ad meridiem uſque mitiorem, 21mo & 22do nebuloſis ac pluvioſis, 23. à nocte ſerena gelicidium à meridie adduxit ad 24ti uſque ſequentis meridiem, in pluviam tandem fatiſcentem. 25tus nebuloſus ac nubiloſus totus mite reſtituit gelu, cœlo ſereno cum nivibus quandoque alternante; ad 31mum uſque & poſtremum hujus ut trimeſtris ſic anni totius, robur ſucceſſivè validius acquirens.

Poſtremum hoc trimeſtre, perinde uti priora, febres obtulit varias, ſatis frequentes ſatiſque vehementes, acutas & ardentes non nullas ſimulque malignas pleuritide, & peripneumonia quandoque, ut plurimùm funeſtis, diarrhœa, cholera, Ictero, Catarrhis cum defluxionibus moleſtis in dentes, tonſillas, guttur, pulmones &c. depluentibus contumacibus, Cephalæa, cardialgia, palpitationibus cordis intenſis, purpura ſubinde, morbillis, variolis & haud rarò petechiis ſtipatas. Præcipuè autem Colica quædam ſcorbutica valdè frequens fuit, prima facie levis, ac haud magni momenti viſa, mox verò nunc diarrhœæ, nunc dyſenteriæ, nunc pleuritidis in peripneumoniam ſæpè degenerantis, contumàcis, periculoſæ, & haud rarò lethalis, Protei inſtar larvas induens.

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1699.

Dni D. Joh. Jacobi Harderi.

PRincipium Januarii ferè ad uſque hujus medium, varia tempeſtatis eaque ſubita dyſcraſia ac mutatione, novi anni auſpiciis præluſit: imminente paulatim novilunio cœlum læta ſerenitate, aërque deſiderato Pruinæ incremento ac ſiccitate ad uſque finem hujus menſis favere perrexit: inde verò obſcurior aër ingruit, Februariique initium nunc nebuloſum fuit, nunc pluvioſa cum nive mixtum, ventis per intervalla fortiter ſpirantibus: Pleuritides & pleuropneumoniæ cum febribus continuis jam frequenter homines invadebant: neque catarrhi ferini iiſdem pepercerunt, variolis teneriori infantiæ ſubinde infeſtis.

Martii principium pluvialis nix ingratum reddidit, quæ inſtante Plenilunio, magnâ & inſolita cohorte, arva monteſque adeo obſedit, ut itinerantibus non parvo fuerint obſtaculo: inde blandiore accedente aëre, nix paulatim fundi, & fertilis tempeſtatis ſpes major affulgere cœpit: uſque tamen interpolatæ circa finem hujus, & Aprilis initium nivales pluviæ, eandem rurſum extinguere cœperunt. 8. 9. & 10. April. interdiu calore blando terræ gremium reficiente, noctu verò pluvia cum tantilla nive idem irrigante, febres continuæ hoc tempore ſatis adhuc infeſtabant.

Die 12. April. calidiuſculæ pluviæ fugata in arvis, montibuſque adhuc dum hoſpitans nix maxima ſui parte, affulgere

affulgente deinceps ſerena tempeſtate, cum exoptato calore ſolis, florum fructuumque fœcundo parente, tantum non prorſus evanuit.

Maii initium multa pluvia comitabatur, in montibus heic illic nive per intervalla interſperſa, inde optata tempeſtas ingruit, ſolis deſiderato calore ſingulis terræ fructibus & ſeminibus, in vitam excitatis, cujuſmodi in Junium uſque & ultra fœcundiſſimè continuavit: Julius quem canicula promittit fervorem, minus largum ſenſit frequentibus pluviis præter votum illum attemperantibus: neque ejus defectum Auguſtus majori calore, quem ab hujus medio ad finem uſque demum experti ſumus ſarcire potuit: unde uvarum maturitas quam Septembri mortales præſtolantur, verſus finem uſque hujus à nobis deſiderata fuit, & quamvis dies calidi interpolatè alluxerint, noctes tamen frigidiuſculæ, eandem non parum ſufflaminarunt; ſub finem Octobris nivalis tempeſtas jam ingruere cœpit, quæ ſubſequentibus hinc Novembri & Decembri menſibus, inprimis circa medium finemque hujus cum multa Brumæ ſævitia, ingravuit; præter febres continuas & in quibuſdam locis ſatis malignas, alii morbi rariùs frequentes erant.

Dni D. Rudolphi Jacobi Camerarii,

Academici Naturæ Curioſi,

Schediaſma Tubingâ miſſum ad Hiſtoriam Epidemicam.

Ann. 1699. & 1700.

LAudabile eſt inſtitutum hiſtoriæ epidemicæ Germaniæ, in appendicem Ephemeridum ab annis aliquot referri ſolitæ, quod ex multitudine obſervationum per diverſas provincias collectarum progreſſu temporis acquirendam ſpondet notitiam meliorem & pleniorem de ſubdolis aliàs & occultè, utut populariter, graſſantibus morbis. Hanc ego collectaneorum ſupellectilem hac quidem vice non venio locupletatum, nec plenam deſcriptionem conſtitutionum utriuſque anni hìc inſerere neceſſe duco; Quoniam qui ſuis temporibus graſſari ſolebant catarrhi, & inflammatorii pectoris morbi, quæque intercurrebant variolæ, cum aliis levioribus, tanti momenti non videbantur, epidemiarum autem febrium priſtina frequentia & malignitas ab aliquot retro annis per Dei gratiam in urbe dominium non obtinebat: Sed ea fata, quæ per triſtes olim annos communiter plures experiri ſolebant, jam paucis & vel uni atque alteri ſolùm obtingere, idque modo quodam ſporadico potius quàm epidemico, hoc annotare cùm licuerit, communicare etiam operæ pretium viſum fuit.

Exemplum quod huic rei fidem

faciat

faciat ſingulare pro anno 1699. ſuppetit in una domo: Scilicet Aprili menſe primus in familia pater, vir robuſtus, idemque hactenus ſanus bibliopegus, febre maligna planè ex improviſo modoque acuto abripitur, hunc poſt breve tempus, liberis interim etiam correptis, ſed evadentibus omnibus, intra menſem ultima ſequitur in familia mater; ſic viduata domus, cùm altum de ſimili malo in urbe eſſet ſilentium, nec per hunc annum ante & poſt ita acutè abriperetur quiſquam. Nihil etiam contagii hinc retulerunt vicini, aut qui aliàs triſtes illas ædes viſitarunt. De cauſa illa manifeſta non conſtabat: Audiebantur quidem tùm temporis hinc indè varii pauperum morbi ſub annonæ caritate ob diætæ vitia, vertigines, tormina, alvi fluxus, ſed hæc in pagis potiſſimùm, minus in urbe; Conſtitutio autem aëris per iſtum menſem, utut ſæpè blanda, mitis, velut æſtiva, hinc & leviter tempeſtuoſa, in principio tamen & fine fuit frigida, humida, cùm & vicinis Alpibus diu inhæreret nix, quin nova ſub medium & finem ibi caderet.

Pro anno 1700. duo ſuppetunt exempla, notata in binis ædibus: ubi principium continuæ non communis febris iterum deducendum eſt à menſe Aprili, qua ſub ejus finem correptus fuit ſartoris filius, abſque omni, quantum quidem conſtat, cauſa evidenti, nec ab alio quocunque infectus; Hunc ſequitur ſoror major, hanc minor natu; omnes medico nullo conſulto vel abſque vel cum medicamentis ut aiunt domeſticis evadunt, ita tamen ut ad quinque & ſex ſeptimanas protenderetur apud ſingulos plena convaleſcentia. Quarta in ordine mater demum die ſeptimo vel octavo Junii (non enim ſimul tres priores perſonæ decubuerant, ſed una ferè reſurgente dejecta fuerat altera) cum malè habere circa præcordia inciperet, ſumit purgans, neſcio quale aut cujus ſuaſu, & movetur fortiter, ſed abhinc ſtatim lecto affigitur, alvum ad tredecim dies habet clauſam, tunc ſuppoſitoriis & enemate tardè & parcè motam, jacet ſoporoſa, omnium negligens, excitata & interrogata ſibi non malè eſſe dicit, tandem ſubdelira, nullis uſa medicamentis, in tertia demum ſeptimana die vigeſimo quarto Junii moritur, lividè poſt mortem nigricans. Ipſo die ſepulturæ frater defunctæ, lanio robuſtus, quinquagenarius, tabellarius, poſt varios quidem errores diætæ, largos certè in vino exceſſus, ægrotare incipit, ſc. prævio horrore malignè dejicitur die vigeſimo ſexto Junii; Dicitur autem turbatus & veſtibus indutus diu manſiſſe extra lectum, ludens, garriens, cum pulſus præ ſpaſmis jam explorari vix poſſet, & ut ajunt pleuriticus. Quidquid ſit de ipſo, quem non vidi, moritur ſatis acutè mane diei ſecundi Julii, convulſus. Abhinc terrore perculſa alterius fratris uxor etiam dejicitur, ſed evadit; Cum verò inſuper binæ perſonæ aliis in ædibus, quibus cum iſta familia nihil interceſſerat commercii, febre, ſed mitiore & remittente, corriperentur, caderetque vir ſanus hactenus ex improviſo apoplecticus lethaliter, imò de ſubitaneis per patriam caſibus triſtes hinc inde advolarent nuncii, magna utique tum pavidorum

rum commotio. Sed redeundum ad ædes ſartoris; Die altero poſt ſepulturam matris, filia annorum ſeptendecim nondum menſtruata, manè circa horam octavam ægrotare incipit, friget, à meridie incaleſcit, atque ita hinc continenter febricitat, ut extra lectum planè non degere, quin ſæpè in eo ne quidem ſe erigere poſſet, pleriſque tamen diebus horas matutinas experiretur meliores, pomeridianis autem ſentiret exacerbationes omnium ſymptomatum, quorum præcipua erant dolor capitis & ut ajebat cordis, cum levi tuſſicula, alvo tarda, pauca, ſiti non nimia, appetitu nunquàm plenè abolito, lingua mucoſa, moleſtia quadam deglutitionis, abſque maculis, (uti & priores omnes) abſque ſingulari delirio, mittens urinam nunquam rubram, cum nebula poſt moram craſſa albidè pallida: Hæc filia poſt dies quatuordecim evadit feliciter, uſa decocto raſur. corn. cerv. rad. glycyrrhiz. ſem. fœnicul. pulveribus pannonico, alexipharmaco, cervino, (prout hìc in officinis juxta deſcriptionem B. Parentis in gratiam pauperum proſtant minus pretioſi) bis in die aut ter, alternis enim noctibus dabantur grana quatuor extracti bezoardici, deſcriptionis ejuſdem, cum vehiculo & mixtura aquarum meliſſæ, card. bened. ceraſor. tiliæ, Syr. acetoſit. citr. cui addebantur cornu cervi uſtum, antimonium diaphoreticum, & tinctura bezoardica, cum pulveres illos porrò ſumere recuſaret. Tandem ultimus in domo pater, die duodecimo Julii languere viſus, ſibique metuens, ne ordo jam ipſum tangeret, à deglutitis noctu ſeptem pilulis bezoardicis, & drachma dimidia theriacæ Andromachi mane in vino hauſta, largiter ſudans præſervatur, nilque ultra mali paſſus, finem ita imponit malæ febri, inducias hinc iterum urbi noſtræ (utinam benè longas) concedenti.

Hæc de hac familia: Interim alibi in urbe lotrix, cum prioribus non communicans, circa idem tempus cum iſta muliere, ſc. die octavo Julii, poſt loturam linteorum, ſub horam veſpertinam ſeptimam horrore gravi correpta, hinc ob æſtum, ſitim, acutum capitis dolorem, cardialgiam, tuſſim fruſtraneam, dolores coſtarum pleuritidem æmulantes, die decimo Junii manè venam ſecari jubet in brachio, (unde ſanguis extractus mora temporis nullam contraxit cruſtam, ſed mundam ſervavit ſuperficiem) decurſu dierum mane & meridie melius, à veſpera in noctem ſemper pejus habet, tum dyſpnoica ſubindè & ſubdelira; Die decimo tertio menſis obſervantur in collo ipſius & pectore maculæ minutæ rubentes, die decimo octavo per collum effloreſcentes veſiculæ miliares; Alvus die decimo quarto ante meridiem ſpontè novies non torminosè ſoluta, per morbi decurſum manet lubrica, laxior communiter ſub exacerbationibus; Urina mittitur nunquam tincta, plerumque turbida, cum ſedimento poſt moram laxo, craſſo, pallido. Sic afflicta fœmina ſub uſu prædictorum medicamentorum, quibus hic acceſſerat decoctum pectorale alexipharmacum, electuarium diaſcordium, & cortex Peruvianus evaſit feliciter; equidem in ſexta ſeptimana jam iterum lotricem

cem agens, notabile adhuc ſub declinatione emergens narravit phænomenon, pruritum ſc. ferè univerſalem, valdeque moleſtum, quo ad fricandum vehementer corpus urgebatur, unde & in ſquamulas elevata & exſiccata cuticula abſceſſerat paſſim. Cæterum hæc non uti prior, infecit quenquam, ſive nemo ab ea laboravit ſimiliter, niſi quòd filiola annorum quatuor eam videretur ſequi, febricitabat enim per dies quatuordecim continenter, cum exacerbationibus veſpertinis, ſine maculis, convaluit autem abſque medici ope, cùm poſt longam anorexiam & abſtinentiam, appetitu ferebatur in lac acidum eoque ſatiaretur.

Hæc ſunt fata familiarum, quas in alta velut pace ſecuras hoſtis improviſus diverſimodè aggreſſus graviter exercuit, modò unam & alteram in domo eligens perſonam, reliquis parcens, aliàs nulla prætermiſſa paucas fataliter abripiens; Ibi in una domo perſiſtens, decurſu intra breve tempus abſoluto, hic extra domum ad conſanguineos & affines ſeſe extendens, diu tamen protractâ ſucceſſione in eadem, ad menſem ſc. uſque tertium. Illum aliàs novimus morem talium febrium, quòd cum epidemiam minantur invaſionem, accedentes ſubdolè & ſparſim ſe prodant, & cum finis earum adeſt, recedentes ſubindè tamen, cùm minimè credis recurrant; Hic autem neutrum locum habere videtur, ſed alia ratione triſtem ſui memoriam renovaſſe malignitas; idque non tam hyberno, quo major olim communiter notabatur, quàm æſtivo potius hac vice tempore, quo Mars apud nos (utinam per Dei gratiam diu) quieſcit, & qua mediocre fuit annonæ pretium. Addendum hac occaſione poſt hyemem inconſtantem, ventoſam, lutulentam & gelidam, non minus varium ſucceſſiſſe vernum tempus, nive iterum Alpibus diu, ad finem uſque Aprilis, inhærente; Junium in ſpecie ſæpe, ipſo die ſeptimo fuiſſe pluvioſum, ad exundationem fluviorum in utramque circa urbem valle. Reſpondebant interim tali conſtitutioni morbi varii, inter quos præcipuæ hybernæ variolæ, vernæ ſcabies, pleuritides, peripneumoniæ, ſub initium Maii perquàm frequentes: Abhinc autem inter benignos nec multos morbos obſervabatur ſingularis illa malignitas, ad paucas determinata perſonas. Quibus ſub finem pro declaranda temporum iſtorum de cætero bonitate addi poteſt, quòd à quo tempore fama de novo remedio antidyſenterico percrebuit, nullus obſervatus inter nos fuerit æger, quocum ejus periculum fieri potuerit.

Serius Miſſa Dni D. AMBROSII STEGMANNI

Hiſtoria Epidemica Mansfeldiaca Anni 1697.

CUM Temporum inæqualitas, Hippocrate & Experientia teſte, plurimos pariat morbos, nec minima utilitas, judice Per-Illuſtri Domino Præſide ex Epidemica Annorum conſtitutione, diligentique illorum obſervatione reſultet in Rempublicam Medicam, operæ pretium duxi & Ego, ut circa Comitatum Mansfeldiacum ex epidemica conſtitutione propullulantes morbos, quantum mihi obſervare datum fuit, annotarem & Ephemeridibus adderem. Ab Anno itaque 1697. bono cum DEO, initium faciam: Cujus Menſis JANUARIUS incepit gelu rigoroſo congelare aquas, & nive conſpergere terram ad 5tum uſque diem, quem inconſtans ingruente ultima Lunæ quadra, aëris tempeſtas excepit, & per reliquos hujus menſis dies mox pluviis, mox nive, mox turbinibus continuavit.

MORBI: Per hunc menſem tumores inſoliti hominum capita occuparunt, ut tertio majores extiterint, quos tamen ſudorifera & veſicatoria optimè diſſiparunt. Sic & Pleuritis notha in gravidas nimium quantum ſæviit. Nec non catarrhi ſuffocativi primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines invaſerunt, qui Affectus tamen appropriatis ſuis remediis auſcultarunt.

FEBRUARIUS inconſtante Aëris temperie, multis comitatus nebulis matutinis & veſpertinis ad nonum uſque diem continuavit, quo frigus intenſum ingruit & ad 24. duravit, reliquos hujus menſis dies rurſùs Aër pluvioſus, udoſus & nebuloſus excepit.

MORBI: Menſe hoc Morbus Hungaricus, ſuperveniente ut pl. 7timo die Anginâ, Febreſque Petechiales multis exitiales fuere. Petechiæ in pleriſque abſque ullis datis Medicamentis 2do ſtatim & 3io die maximâ cum virium proſtratione & malignitate eruperunt. Et licet multi his laborantes ſanis ſimiles viderentur, tamen præter omnium opinionem die 7timo extincti ſunt. Die 5to ut pl. in ſexu nobiliori hæmorrhagiæ narium, in ſequiori menſtrua cum infallibili lethalitatis indicio, erumpebant. Quibus mox ab initio delirium ſuperveniebat, morbo abſolvebantur; ſic & diverſos ex pauperioris ſortis hominibus vidi ſuperſtites, qui negligentius vivebant, in frigore jacebant nec ullam ſui corporis curam habebant. Ex decumbentibus etiam quidam recidivam ſunt paſſi, ita, ut intra menſem bis fuerint petechiis inſigniti, qui tamen omnes vitâ privati ſunt. In quibuſdam febre hac demortuis, facies vivorum ſimillima & ſudore guttatim conſpicua, deprehenſa eſt. Admirationem etiam ſubit, quod bubones peſtilentiales, in quibuſdam peſte, tempore ultimæ contagionis, olim infectis,

hoc menſe rurſus intumuerint, purulentamque materiam de ſe dederint. Optima Bezoardica lege Artis & ſummo ſtudio adhibita reſpuebat omnia hæc febris; Idemque vomitoria & Venæ ſect. in principio etiam adminiſtrata erant de nihilo. Sola veſicatoria, quæ tamen plurimi recuſabant, primis ſtatim diebus in diverſis corporis partibus ſimul applicata, multos eripiebant è faucibus mortis.

MARTIUS & APRILIS mox pluviis & tonitru, mox nive, mox turbinibus mutarunt ſuos dies.

MORBI: Catarrhi & tuſſes nimium quantum infeſtarunt Homines, in his Pillul. de Succin. Craton. it. de Cynogloſſ. aſſociatis Elixiriis pectoralibus multum profuerunt.

MAJUS inſolito Aëris fervore & tonitru ingruit, & uſque ad X. diem continuavit. Reliqui hujus menſis dies pluvioſi & ventoſi, noctes verò ob flantem Boream ſummè frigidæ extiterunt, ut & exinde fructus & fruges ob glaciem obductam frigore ſint tactæ & læſæ.

MORBI. Hoc menſe Pleuritis, Hæmoptyſis, Arthritis vaga ſcorbutica, & imprimis febres Catarrhales multò infeſtarunt.

JUNIUS intravit rurſus inſolito Aëris fervore, cujus XImum diem Boreas excepit & uſque ad XX. diem duravit, quo rurſus Aëris fervor cum tonitru ingruit, & menſem finiit.

MORBI. Hoc Menſe Melancholia multos utriuſque Sexûs homines invaſit, qui truculentas manus ſibi ſuiſque intulerunt, ſupervenit & quibuſdam Melancholicis Epilepſia paucas poſt horas lethalis.

JULIUS crebrioribus pluviis, flante Borea, per totum menſem ita moleſtus fuit, ut Vulcanus tunc temporis ſuperbiret in noſtris fornacibus.

MORBI. Hoc menſe febres Tertianæ & Quartanæ, it. Partus difficiles ſequiori ſexui periculoſi fuere.

AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER pluvioſi & ventoſi flante Borea & Euro extiterunt.

MORBI. Catarrhi, Tuſſes, & Pleuritis vagarunt hinc inde.

NOVEMBER & DECEMBER maximè inæquales fuerunt, & mox pluviis, mox nive, mox frigore mutarunt ſuos dies.

MORBI. His menſibus Icterus in quibuſdam cum diarrhœa, in aliis cum vomitu, in plurimis cum tumore ventris obſervatus eſt, & totas familias infecit, paucos tamen intra dies pillulis meis Martialibus & Sale Cachectico Ludovici profligavi hunc morbum. Sic & Arthritis vaga Scorbutica & Podagra multos infeſtavit.

Epidemia Mansfeldiaca Anni 1698.

JANUARIUS frigore intenſo per 4. dies ſpirante Subſolano continuavit, 5to die Aër nebuloſus ingruit. 6to & 7timo Aquilo nivem, d. 12. 13. 14. Zephyrus pluvias protulit, d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Euro-Notus nivem & intenſum frigus reddidit. Reliqui men-

ſis

ſis dies, flante Zephyro, rurſus pluvioſi extiterunt.

MORBI. Tuſſis, Catarrhi & Pleuritis notha multis moleſti fuere.

FEBRUARIUS pluvioſo & auſtrali aëre uſque ad Sextum continuavit diem, 7mo frigus intenſum, ſpirante Euronoto, ingruit, & per reliquos hujus menſis duravit.

MORBI. Pleuritis, tumores ſub axillis, & morbilli admodum familiares fuere hoc menſe omnis ætatis hominibus.

MARTII primi VI. dies flante Zephyro, pluvioſi extiterunt, VII. frigus, ſpirante Euro-noto, intenſum rurſus ingruit, & uſque ad XX. continuavit, quos reliquos menſis hujus dies aër meridionalis cum pluviis & tonitru abſolvit.

APRILIS totus pluvioſus, ſpirante aëre meridionali extitit.

MAJUS eodem aëre & pluviis uſque ad 18. diem continuavit, d. 19. Subſolanus radiis Solaribus terram ſiccavit, quam tamen d. 27. pluviæ & grandines rurſus humectarunt, & ad finem uſque hujus menſis perdurarunt.

JUNIUS, JULIUS, AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER mox pluviis, mox radiis Solaribus & aëre validiori, mox frigidiori, variante Aquilone & Auſtro admodum moleſti, extiterunt.

MORBI. Licet maxima Aëris inæqualitas per totum fermè Annum extiterit, minimi tamen morbi has oras viſitarunt. Nam præter Melancholiam, Maniam & furorem uterinum, planè nullus alius in Comitatu Mansfeldiaco per Menſem Julium, Junium & Auguſtum obſervatus eſt morbus. Hi autem affectus permultis familiares fuerunt. Nam XV. Melancholiâ, VII. mania, & octodecim furore uterino laborantes meam ſolummodo implorarunt opem, quibus etiam ad unum omnibus appropriatis ſuis remediis, & imprimis veſicatoriis, & Venæ Sect. Deo auxiliante priſtinam reddidi ſanitatem. Nymphamaniacæ imprimis mira paſſæ ſunt ſymptomata. Quædam nil niſi obſcœna proferebant verba, veneremque intendebant. Quædam inſomnia phantaſtica recitabant, & modò hunc, modò illum Sanctum, l. Principem, l. alium Magnum pro ſponſis habebant. Aliæ cantabant, ſaltabant & modò in caput, modò in pedes ſe conjiciebant, variaque abſurda immiſcebant. Aliæ rythmos componebant, totas paginas è Bibliis recitabant & Chiliaſtas ſe profitebantur. Extitit autem, quod mirandum, furor uterinus contagioſus, nam iiſdem in ædibus ſæpè 2. 3. & plures decumbebant mulieres hoc affectu. Vidi etiam meis oculis: Quòd præfecti cujuſdam uxor in paroxyſmo ejuſmodi furente conſtituta, ex adſtantibus mulierculis ruſticam quandam virginem ad oſculandam manibus arriperet, recuſantique colaphum impingeret, ex quo terrore ruſtica hæc, altero die poſt, eôdem affectu infecta fuit.

NOVEMBRIS initium frigidum fuit, reliqui verò ejuſdem dies mox pluviis, mox nive rurſus moleſti extiterunt.

DECEMBER mox frigore, mox pluviis, mox nive, mox turbinibus Annum abſolvit.

MORBI. Hiſce menſibus vario-

læ ſuis maculis primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines ſignarunt. Vidi enim vetulam ſeptuagenario propinquiorem, & virum ſexagenario majorem, variolis abſque vitæ jactura decumbentes. Sic & bruta à variolis non immunia fuere, ex quibus pennata, utpote anſeres & gallinæ, tùm domeſticæ, tùm indicæ, hiſce infecta perierunt ferme omnia. Oves & porci verò, quibus expellentia (utpote cineres ex ſtipitibus fabarum, vel frumento ſecalino cum urina humana, vel rob. Sambuci &c.) ab Oeconomiis curioſis propinata ſunt, ut pl. evaſerunt ſuperſtites.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Ann. 1700.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP Von der Müllen.

JAnuarii primus ſt. Greg. gelu quod annum præcedentem finierat, cum degelaſcente tepore imbribus ac nivibus mixto commutavit, & ad feſtum Apparitionis ſ. ut vulgo vocant trium Regum uſque continuavit, ſequenti feſtum die gelu cælo ſereno vires recuperavit, ac per triduum ſervavit, 10mo rurſus & ſequentibus; 12mum gelu aliquali & nivibus diverſum, cum 16to, 17mo & 18vo blandum gelu nocturnum cœlo nubiloſo à meridie pluviis rorantibus, ſi exceperis ad 25tum uſque remittens, 26tus priorem vigorem reaſſumſit, illique nives ſuperaddidit; eoque tenore ſequentibus, 29no excepto, ad 30mum uſque duravit, tandem 31mo ac ultimo illius menſis, pluvioſo, à meridie vario deſiit æthere.

Februarius temperato quidem frigore cœpit, ſed nivibus, quandoque aliàs pluviis, utut raris, interpolato varius fuit ad 22dum uſque, à quo redintegrato per triduum brumali rigore, ſereno interdum cœlo, 25to ſenſim remittente, 28vo circa veſperam in pluviam tandem delicuit.

Quam prima Martii ſerenus excepit dies, huncque ſequentibus gelu nocturnum, ſubinde & diurnum, nivibus 3tio & 4to opertum, ſuccedentibus à 5to ad 11mum ſatis rigidum, remittens 12mo ad 25tum uſque Cauro impetuoſius flante noctu valdè gelidum & hujus ſequaces ad finem uſque menſis, Cauro licet ab Aquilone repulſo ac hinc 30mo ſuccedente Euro eodem ferè tenore perdurantes.

Morbi hoc anni quadrante præter ſcorbutum ferè endemium ejuſque aſſeclas, ut & cognatum malum hypochondriacum, fuere frequentiores Catarrhi, tuſſes, febribus, quandoque Catarrhalibus, variis defluxionibus, in genas, dentes, maxillas, guttur, ſcapulas, ipſum quoque pectus & pulmones, pleuritide item tam verâ, quàm ſpuria, indeque ut plurimùm pullulante hæmoptoë, hancque non nunquam excipiente, aut Phthiſi, aut hectica, haud raro etiam nephriticis doloribus complicatæ. Præterea febres quoque aliæ variæ, inter-

interque illas quædam malignitate non vacantes, morbillis, & variolis, & purpura ſeſe prodentes.

Aprilis primis diebus Euro-noto ſpirante paulò remiſſior, 6to Vernæ amœnitatis prænuntio, variantibus ſubinde ventis & non nunquam ſatis aſperè flantibus, ſereno tamen plerumque cœlo, rarius pluvias rorantes ſpargens, ad extremum uſque diem temperatus fuit.

Cui Majus ferè totus reſpondit, frigidior equidem, paulò præter 12mum & 17mum ſudo & tepore verno amœnos, ad 22dum in pluvias comite tonitru circa veſperam cum ſequenti toto & 24to manè udo ſolutum, ſuccedente biduo ſereno ac temperato, poſtque 27mo manè pluvio, tandem ad 31mum adeoque ultimum ſerenus & amœnus.

Junius ſerenitatem & amœnitatem vernam Majo cœptam ad 6ti uſque veſperam cum pluvia tonitru advehentem continuavit, 7mus & 8vus præcedentibus nubiloſiores, circa veſperam rurſus pluvii fuerunt, reliqui ad 12mum obſcuri & frigidi, ſicci tamen; à 12mo verò, 20mo manè pluvioſo, veſperi tonitruoſo excepto, ad 22dum & 23. ſerena & amœna temperie commendabiles, ac hos inter 14tum, 15tum, 16tum & 17mum æſtivo ferè æſtu graves fuerunt, ſubſequentes pluvioſi, quandoque tota die ac nubili ad 30mum uſque & ultimum manè nubilum, poſtea præcedentibus ſereniorem.

Morbos hoc trimeſtre præter prædictum ſcorbutum & ab illo dependentes Cachexiam, dolores, tumores & id genus alia ſymptomata, febres genuit omnis generis, communes, Ephemeras, intermittentes varias; etiam ſeptiduanam, paroxyſmo ſeptimo quoquo die recurrente, rariùs, ſi unquam antehac in praxi occurrentem; continuas, ardentes, cum & ſine exacerbationibus, Catarrhales, malignas haud raro, pleuritide, arthritide, Catarrhis aliiſque variis defluxionibus, tuſſi, doloribus præcordiorum, & hypochondriorum, aſthmate, interdum convulſivo infeſtas, purpura, morbillis, atque variolis, aliiſque exanthematis fœdas, paſſiones item hyſtericas, nephritides, diarrhœas, hæmorrhagias etiam uteri, &c.

Julii prima dies ſerenitatem ultima Junii cœptam continuavit; Verùm ſequentes menſe ferè toto alternis diebus ſudum cum pluviis nunc parcioribus, nunc copioſioribus alternando, æſtivum ſereni cœli æſtum ſic imbribus & pluviis temperarunt.

Auguſtus à primo ad 7mum ferè pluvioſus, triduum ad 10mum uſque ſerenum intercalavit, ſequens triduum manè ſiccum veſperi pluvia maduit, 14tus vento nubes diſſipante ſerenus, 15tum ſucceſſorem habuit totum udum & imbroſum, 16tum manè pluvium, poſtea ſerenum, ſerenitate triduum continuante, biduum rurſus mane nebuloſum, poſt raras ſpargendo pluvias vidimus. Sudo 22do interſerto 23io nubilo, tonitruoſo ac pluvioſo in ſerenitatem tandem declinanti, 24tus ſucceſſit ſerenus & amœnus, atque huic frigidulum pluviis ſubinde madens ad finem uſque menſis ſeptendium.

September facie à primo rorante nonnunquam aliàs ſereno, in ſudum æſtu ſæpiùs grave mutata, ad 13ium uſque

uſque manè ſerenum, licet à meridie poſt tonitru grave imbridum, commendabilis, triduum accivit varium pluviis ſerenitati interſperſis, ac frigore, moderato tamen, non uſquequaque gratum; triduo alio ſudo gratiori exceptum, biduo rurſus interpolatum vario, 22do ſicco, 23io. toto ferè pluvio ac frigido, 24to manè nebuloſo ac nubilo, à meridie ſereno, ſubſtituti triduum ejuſdem ferè tenoris, frigidum, tum ſerenitas bidui poſtremi, menſem nunc ſimulque trimeſtre hoc abſolvit.

Quoad morbos id præcedenti ferè compar, niſi quòd frequentiores adhuc fuerint febres præſertim ardentes & malignæ, petechiales quoque, pleuritides in phtiſin quandoque declinantes, quædam veræ, quædam etiam nothæ, dyſenteriæ & diarrhœæ, æſtui partim & inordinatæ, in potu præſertim & fructuum horariorum ingurgitatione, diætæ originem debentes, non nunquam lethales variæ, febribus interdum comitatæ defluxiones cum tumoribus artuum, præcipuè genarum valdè contumacibus.

October à primo ad 4tum uſque nubilum & à meridie rorantem, indeque ad 8tavi uſque veſpertinam pluviam ſerenus, temperatus ac ſudo ferè jugi veris inſtar amœnus; Noctu inter 8vum & 9num Tonitru horrendo terribilis, nono ſparſis à meridie pluviis paulò horridior, 10mo ſine pluvia nubilus, 11mo ſudum redintegravit, biduo ſuccedente vario ac quandoque pluvio, 16to veſperi pluvia madens, cætera cum ſequentibus quinque ſerenus, 21mo nubibus ſubindeque rorans ac Auſtro flante frigidus, 22do manè pluvius ac nubilus cum ſequentibus quinque ſiccus; 27mo nubilus totus ac imbroſus, 28vo Vulturno aſpirante nebuloſus manè, poſtea cum inſequentibus ad 31mum, ac menſis hujus poſtremum, paululum rorantem & frigidum, ſerenus atque ſiccus.

Novembris primus durante adhuc Vulturno gelu induxit, & per biduum continuavit, quod tertio rorante manè parumper cœlo remiſit, ſuccedente 4to toto pluvioſo; tùm biduo turbido ſicco tamen, manè præſertim atque huic ad 12mum uſque varia, quandoque nubila, aliàs ſerena, ſicca ſubinde, rurſuſque pluvia tempeſtate; tandem Cauro afflante gelu 13tio ſerenum acceſſit ac ſequenti mane turbido, & à meridie nive prima comitato, uſque ad 19num à rigore remittentem & pluviis madentem duravit. Tum poſt biduum pluvium, biduum ſucceſſit gelidum, procelloſum & grandinoſum; huic demum nix manè pluviis mixta, à meridie ac ſequenti 24to in imbres deliqueſcens, ſequenti verò nocte Auſtro flante rurſus gelaſcens, diurno ſuccedente per quatriduum ſudo, veſperi vento paulatim ad Eurum regrediente in nivem reſoluto ac biduo ſubſequente toto pluvioſo, nebuloſo ac inamœno menſem terminante.

Decembris primus gelu reduxit ac nives, quod ad 5tum uſque circa veſperam pluvia ſparſa remittentem duravit, hunc ſequens biduum adhuc remiſſius prima die pluvias veſpertinas tulit, altera ſiccius fuit, 8vus manè nebuloſus valdè ac pluvius, poſtea ſiccior; 9nus, totus nebuloſus &

ſus & Zephyro aſpirante imbroſus, 10mus manè paulò ſerenior, veſperi pluvioſus. 11mus mane turbidus, poſt ſerenior tandem nubilus & udus, 12mus blandum gelu, non nunquam nivibus non nunquam gelicidio interpolatum reduxit, ad uſque 20mum, qui rigorem majorem addidit ac quatriduum continuavit, circa veſperam 24ti remittens ac vario cœlo, utplurimum tamen uvido, ad 31mum uſque perſeverans, ſicque hoc trimeſtre ſimulque annum ipſum temperato, at ingrato frigore claudens.

Ultimum hoc trimeſtre morbos produxit prioribus nec frequentia, nec varietate nec gravitate cedentes, paſſiones Hypochondriacas, Iliacas, Colicas, Hyſtericas, Nephriticas, Febres varias, præſertim acutas, ardentes continuas, catarrhales, pleuriticas, malignas quoque variolis & petechiis infames & quandoque funeſtas. Defluxiones & Catarrhos, ſuffocativos quoque, in genas, guttur, pulmones &c. depluentes. Aſthmata convulſiva quoque non nunquam & anginas cauſantes. Diarrhœas & Dyſenterias, Cephalalgias, Hemicranias, Cardialgias, Odontalgias, Hemiplegias, Apoplexias, Epilepſias, præſertim infantum. Tumores varios & dolores, ut plurimùm contumaces, & innumera alia ſcorbuto præſertim & Venereæ lui familiaria ſymptomata, brumali frigori, cœlique frigidiori ac humidæ conſtitutioni variabili & inconſtanti ex parte tribuenda.

Conſtitutio Epidemica URATISLAVIENSIS.

Anni 1699. 1700. & 1701.

EXcellentiſſimi Domini Uratiſlavienſes uti hactenus inter Naturæ Curioſos ſolertiæ & curioſitatis palmam non paucis aliis dubiam reddere allaborârunt, ita laudabili inſtituto, circa conſcribendam morborum in Germania epidemicorum hiſtoriam, & ipſi favere, ac Patriæ ſuæ celeberrimæ ſimilem ſtatum delineare decreverunt; Cujus priores tres Anni de Morbis qui Anno 1699. 1700. & 1701. Uratiſlaviæ graſſati ſunt, publicis typis jam exſcripti legantur, & cùm pro hoc noſtro Volumine paulò prolixiores ſint, ſynopſin eorum hîc dare libuit, omiſſis iis morbis, qui epidemicorum cenſum haud ingrediuntur.

Cum Anni milleſimi, ſexcenteſimi, nonageſimi noni Januarium horridum Uratiſlavienſibus reddidiſſent Nebulæ & Venti, variis viciſſitudinibus, potiſſimùm intercurrente pluviâ, ſubinde tamen & frigore, quamvis remiſſiore, graves, initium quoque, imò majorem ferè partem Februarii ſub eadem cœli inconſtantia tranſegerunt, niſi quòd alterna frigoris vis majori impetu corpora concuteret, & aër circa plenilunium ſerenus languentes animos excitaret; quæ cœli inclementia ineunte menſe Martio continuavit, non raro tamen effuſis ad plenilunium uſque, quæ illicò tabeſcebant, nivibus, & terra pruinis hor-

rente; cùm è contra melior aër, vergente ad finem menſe, ac ſudum tellurem foveret. Primus ergo hic anni quadrans ferè decurſu exceſſit in humida conſtitutione, quam etiam accuratæ tam barometricæ, quàm thermometricæ obſervationes confirmarunt. Quo tempore, cumprimis ſub Januarii principium, Dolores ſpaſmodici ſanguineo-cholericos, & melancholico-phlegmaticos affligebant, frequens erat Arthritis, prædominabatur tamen in ſubjectis iracundiæ obnoxiis, & diætæ aromaticæ ac vinoſæ deditis, præcipuè liberaliori vini Hungarici, à ſolo calce vivâ ferè penitus ſubſtrato infecti, potui inhiantibus. Plures intempeſtivo frigidi & humidi aëris accurſu admiſſo, Pleuritis notha occupabat, temperatioribus diureticis magis, quàm diaphoreticis cedens. Multi de dolore lumbos infeſtante conqueſti, pro nephriticis promiſcuè à Medicis non ſatis exercitatis, & vulgo habiti fuerunt, cum tamen non ſemper renes, ſed plurimas etiam alias partes in illa corporis regione latentes, adfici poſſe, ſagaciores Medicos fugere nequeat.

Sub finem ejuſdem menſis in ſcenam prodibat Febris petechialis, quæ licet poſt 14. Aprilis diem conticeſceret, menſe tamen Majo iterum ferocire, & quidem cum catarrho ſuffocativo, præprimis in ætate teneriori incipiebat, ac non æquè in infantes, pueros & ſenes, ſed in fœminas, & frequentiùs in mares ſanguineos & ſanguineo-phlegmaticos ſæviit, ac præprimis iis gravis ac infeſta incubuit, qui vino atque ſpiritu vini ſe obruerant, ac corpus cacochymicum pravâ victus ratione contraxerant; cæterum prævio horrore, cum quadam gravedine, tuſſi, imò & faucium inflammatione & tumore invadebat, aderat præceps ſubita virium proſtratio, pulſus exilior & imbecillior, frequens tamen & inæqualis; calor qui horrorem ſequebatur, in ſanguineis intenſior totum corpus occupabat, maximè verò caput, undè in fluidioris habitus corporibus, cephalalgia acutior, rubor faciei, oculi ſcintillantes, vigiliæ, deliria furioſa, jactatio corporis, ſitis &c. in ſanguineo-phlegmaticis, quorum ſanguis ſero viſcido abundat, color multò mitior apparebat, qui non paucis imponere ſolet ægris & Medicis, ut parum periculi ſubeſſe, cum magno ſuo diſcrimine credant; à quo fallaci calore forte febris illa maligna vocari meruit, ſumptâ metaphorâ ab hominibus malignis, qui aliud fronte promittunt, aliud in intimiori cordis receſſu premunt; in his calori reſpondebat ſitis tolerabilis, & quies corporis ſine manifeſta jectigatione, ſed debilitas gravis ac continua in ſomnum propenſio, ac non conſulta antea taciturnitas, cardialgia, lingua modò lento ſucco obducta, modò fiſſuris aſperis & ſcabris dehiſcens, aut retorrido calore cum vicinis faucibus arebat. In hominibus melancholici temperamenti, quorum tamen non nimis multi hac infirmitate detenti fuerunt, ſtatim ab aſſumpto alimento vel medicamento, flatus & hypochondriorum murmura. Cholerici loquacitate ſuâ aliorum aures obtundebant, & calore acriori tangentis manum urebant.

Omnes

Omnes cujuſcunque complexionis, graviter nauſea cibi & appetitus dejectio infeſtabat. Senſim deinde æſtus invaleſcebat, ut luculentus calor in partibus externis deprehenderetur. Exerebant ſe etiam dolores varii, modò pungentes, modò mordicantes. Circa quartum, ſeptimum, imò etiam undecimum diem, in pectore, dorſo, brachiis, lumbis, & cruribus, maculæ rubentes, puncturis pulicum ſimiles, ſine levamine erumpebant, aliquando etiam majores lenticularum magnitudinem æquantes; rubræ illæ meliores, deteriores verò citrinæ, lividæ, violaceæ, imprimis ſi hæmorrhagia gingivarum circa dentes inciſorios ſuperioris maxillæ enormior juncta fuerit; nigræ, præprimis majores, omnium peſſimæ. Urina non uno modo comparata erat; nec alvi excretio; hæc liberalior ſalutaris admodum poſt diem ſeptimum obſervata, & accedente ſudore ſolutionem morbi promittebat; cùm è contra ſiccitatem alvi hæc febris peſſimè tulerit. Vermes per alvum cum ſedibus aliquoties rejecti. Pejus cum iis agebatur, quos vomitus partim humorum variorum, partim quorumvis aſſumptorum, aut etiam inanis cum nauſea & cardialgia affligebant, præſertim ſi ſingultus iis ſe comitem adjungeret. Sudores primis ſtatim morbi temporibus ſine levamine, ſed poſt quartum morbi diem, circa ſeptimum, undecimum &c. felicioris eventus indices erant: cadaveroſus erat funeſtus. Cum hæmorrhagiis quidam evaſerunt. Morbus nequaquam intra quatuordecim dies finiebatur, ſed ad 21. imò & ultra ad 40. uſque extendebatur. Solvebatur rariſſimè per hæmorrhagiam, aliquando per abſceſſum, frequenter per ſudores, ſæpiſſimè autem tum per hos, tum per diarrhœam; quandoque etiam per tumores in variis corporis partibus, cumprimis in ano, per exanthemata miliaria, pedum ſcabiem, icterum &c. Cura ſine V. S. (qua ſanguis eductus in ſuperiori parte, cruſta albâ ſpiſsâ, tenaciſſimâ obductus, in inferiori verò, modò floridus & fluidus, modò concretus & coagulatus fuit deprehenſus) peracta felicius ſucceſſit. Quibus ſtatim ab initio mite evacuans datum, facilius morbum ſuperarunt, quale fuit potio Sydenhamiana in doſi aliquantùm minori, pulvis ex Antimon. & Nitro depur. Tart. Vitriolato, ac grano j. vel ij. ſcam. ſulphur. additis apud ditiores granis paucis auri fulminantis, vel etiam quæ ſimul ad malignitatem habent reſpectum. Vomitoria in principio hominibus phlegmaticis aut melancholicis robuſtis & nauſeantibus, præſenti conatu vomendi, interdum cum ſucceſſu data. Cæterùm ferè tota cura per placidum ſudorem, ſeu potiùs madorem, bezoardicis, pulv. Bez. Sennerti, *Rhumbaum*, *Doring*. Pannon. rub. &c. Miſt. ſimpl. Eſſentia ſcordii ſaturatiori, myrrhâ, diaſcordio, abſoluta; fortiora, volatilia ſalia, bezoardica calida ac ſpirituoſa omiſſa, quia obfuerunt: camphora planè præterita, cum vis ejus alexiteria non niſi nuda traditione & opinione hominum nitatur, & internè plus detrimenti quàm auxilii ſpondeat. Diarrhœam, niſi eſſet colliquativa, aut inflammationi in-

teſtinorum ſuperveniret, nequaquam ſupprimere ſtuduerunt; quin imo non rarò laxans ordinarunt, ac internè per totum morbi curſum nitroſa cum ſufficienti potus quantitate eâ intentione ægris propinarunt, ut ventriculus & inteſtinorum volumina ritè abſtergerentur, & materia bilioſa acris ac urens è corpore proſcriberetur; alvi tamen profluviis modum excedentibus nitro in exigua doſi exhibito, interpoſitiſque terreis, pulveribus, aut diaſcordio Fracaſt. frenum injecerunt; reliquis etiam ſymptomatibus convenienter obviam iverunt.

In Januario Odontalgiâ ſeu Hemicraniâ laborabant iſtæ potiſſimùm mulieres, quibus negotium menſium magis impeditum; non nulli erant, qui Ophthalmiâ vexarentur; Illis Tinctura odontalgica Mynſ. & Wedelii &c. his decoctum cort. granator. &c. profuit. Occurrebant etiam, quos Icterus fœdabat, & Martialia liquida præcipuè cum ſalinis, aliisque juvabant.

Menſe Februario, præter Variolas & Morbillos, aliæ quoque Maculæ cum febre ſub noctem ingraveſcente, & tuſſi ferina, corpora infantum occuparunt, latæ rubeæque, Morbillis non admodum diſſimiles in facie, minutiſſimæ verò & puniceæ in dorſo, lumbis & pectore; non nullæ elevatiores ad naturam Variolarum accedebant, ac pruritu & fervore moleſtiſſimæ, tandem per abſceſſionem epidermidis in ſquamulas reſolvebantur. Graſſabantur etiam aliæ mitiores Variolæ, à forma acuminata *die Spitzblattern* vocatæ, nec non quas *Schaafs Blattern* nominant, puſtulæ ſcil. latiores minuſque acuminatæ. Graviores ob intenſiorem æſtum erant Rubeolæ, diaphoreticis fixis curatæ.

Fuêre etiam qui difficulter admodum reſpirabant, & de gravedine ſolùm quadam ventriculi conquerebantur, paratam in ſcorbuticis medelam invenientes, acetoſa, acetoſella, rad. ari, helenii &c. non in cochlearia, ſi maculæ fervidioris intemperiei indices deformabant.

Infantes Tuſſis convulſiva fatigabat ſatis frequenter, in qua Pulvis antepilepticus Ludovicianus utilis.

Alii, lactantes æquè ac ablactati, omni hyeme Atrophiâ corripiuntur, cum febricula circa veſperam ingruente, inquietudine & ſiti nocturnâ, fame, torpore, abdomineque tumente; à ductuum lacteorum & glandularum, viſcerumque glanduloſorum lenta ac viſcida obſtructione, in qua Tinctura ♂ aperitiva vitriolata, arcanum duplicatum &c. proſunt.

Erant etiam quidam Hæmoptoici, atque inter hos pauci, qui ſine noxa evaſerunt, in lentam tabem & phtiſin præcipuè prolapſi; V. S. malum hoc ceſſiſſe compertum eſt, nec non largiori nitri exhibitioni.

Non paucos quoque malum hypochondriacum torquebat, ſolitis ſtipatum ſymptomatibus, hypochondriorum diſtenſione, ventriculi concoctione languidâ, ructibus acidis, vomitu, rugitibus, ſputatione crebrâ, alvo ſegni, duritie, tumore in regione lienis, anxietatibus præcordialibus, cordis palpitationibus, vertigine, pavoribus in ſomno, aurium tinnitu, doloribuſque variis.

Cura

Cura eorum in craſſis humoribus attenuandis erat, per nodulos aperientes, martialia, urinoſa, volatil. myrrham, crocum, mixturam ſimpl. tincturam vitriol. ♂. tart. D. L.

Illuceſcente Martio turmatim ſcabioſi occurrerunt curandi; id quod, præter externa, blandis diaphoreticis imprimis fuit præſtitum.

Circa idem tempus non paucos tantum non exanimabat moleſtiſſimus pruritus, præprimis ſenibus & cœlibibus graviſſimus, ac inter hos hominibus ſiccioris conſtitutionis. Conducebant iis medicamenta nitroſa, & diuretica ſaponaria, quæ ſalſos & acres atomos ad vias urinarias deducunt.

Primus Aprilis dies ſerenus illuxit, & calore ſuo Veris delitias ſperare juſſit. Non diuturna tamen hæc felicitas fuit, nam nebulæ & pluviæ à meridie primis diebus gratum ſolis adſpectum ad breve tempus ademerunt. Qui ſecuti dies, vernali tepore ad plenilunium, omnia brumali aurâ quaſi rigentia blandè vegetabant. Deinde cœlum varium erat, interdum ſerenum, interdum nebulis obductum, nimbos ac pluviam effundebat. Majus, quo alias omnia rident, & eſt formoſiſſimus annus, nebulis, pluviis & ventis, ſi paucos amœniores dies excipias, rigidus erat. In Junio iterum amœnior ac ſerenior aër, cujus jucunditatem etiam vergente ad finem Majo deguſtare licuit, comparuit; neque tamen ad finem proceſſit ſine imbribus, quorum iram proximi Uratislaviæ accolæ, perruptis aggeribus, gravem, cum damno ſanitatis & facultatum experti ſunt. Graſſabantur tum morbi plerique ab Hippocrate enumerati, ubi de vernalibus ei ſermo, furores, melancholiæ, epilepſiæ, fluxiones ſanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, exanthemata varia, & articulorum dolores, febres inſuper intermittentes: in ætate puerili & adoleſcentia, ſanguinis excretiones è naribus, hæmoptyſes juvenibus magis familiariter evenêre, quemadmodum vomitus cruenti viris & fœminis, vitæque ſedentariæ deditis, hæmorrhoidales autem depletiones paulò annoſioribus acciderunt; mictus quoque cruenti exempla notata. Circa loca illa corporis, quibus ſanguis erumpit, ingenioſiſſimum D. Stahlium, Hallenſium Practicum, & Profeſſorem ſecuti, ſpaſmodicas paſſiones, ſanguinis congeſtionem, vaſorum & pororum tenſionem, atque turgeſcentiam, cum ſenſu ardoris, lancinationis & pulſationis obſervarunt, quin etiam ferè ad ejus mentem, curam felici cum ſucceſſu inſtituerunt: violentioribus verò ſanguinis depauperationibus, efficaciſſimis remediis occurrerunt. Inſolita uteri hæmorrhagia ſeptuagenariis proximas, quæ nullo remediorum genere cohiberi potuit, in mortem præcipitavit.

Typus febrium intermittentium non unius generis erat: non nullis paroxyſmi omni die, aliis tertio quovis moleſti erant; erant, quibus quovis die duo paroxyſmi erant ſuperandi. Nec infrequentes tertianæ duplices in quibus paroxyſmo primo non reſpondet ſecundus, ſed tertius, ſecundo quartus, tertio quintus, quarto ſextus &c. ita tamen, ut non tantùm tertio die, ſed etiam

intercalati febricitarent. Semitertiana paulò quidem rarior, at non prorſus defuêre, qui omni die quidem febre corriperentur, ſed tertio quovis die duorum paroxyſmorum impetum ſuſtinerent. Vigebant quoque febres erraticæ; quæ incertis recurrebant diebus & horis. Ambigebatur, an in cenſum febrium intermittentium referri debeant etiam illæ, quæ contra communem intermittentium indolem, tragœdiam à calore ſatis intenſo auſpicabantur; nam utut ἀπυρεξία, quæ initio adeſſe videtur, genium intermittentis redoleat, languor tamen magnus, pulſus aliqua agitatio, & cætera ſymptomata continuitatis opinionem confirmabant. Eadem ferè mens erat de illis quibus malignitas conjuncta eſt, & tamen remiſſione quadam non carent, ſc. doloſo intermiſſionis cineri primorum dierum ſuppoſitum fuiſſe ignem continuatum, elucet ex eo, quòd ſequentibus exacerbationem quidem caloris & ſymptomatum, non item veram remiſſionem obſervare liceat. V. S. omiſſa, Vomitoriorum tempore intermiſſionis frequentior uſus fuerat; nec purgantia omiſſa. Quoniam verò hæ febres focum habent in primis viis, incidentibus cura fuit peracta, præſertim tartaro vitriolato, arcano dupl. ſale lixiv. abſinth. centaur. min. card. ben. &c. quæ cum acria ſint, incidunt, diſſolvunt pituitam, & reluctantur acido, addita iis, præprimis poſt aliquot febrilium paroxyſmorum decurſum, ſubinde præcipitantia; in exanthematica, antiſcorbutica; in contumacioribus cortex Peruvianus, in pulvere vel electuario, cum eſſentia ſegnior ſit; in vino generoſo albo maceratus rariſſimè ſpem expectationemque implevit: in febribus cum inflammatione quadam conjunctis nunquam non noxius deprehenſus, in febribus etiam aliis calidioribus obſcurè remittentibus funeſtus fuit; quibus non alia, quàm quæ malignis debetur, ratione medendum: & eximiæ prudentiæ medicæ ſtatuitur, etiam verè intermittentes, epidemicè graſſanti aliquâ malignâ febri, alexipharmacis & bezoardicis oppugnare, ne ægri in prædominantem epidemicam prolabantur.

Vehementius eodem anni tempore dentientes laborabant, ob turgeſcentes nutricum, & ipſorum infantium humores. *

Sæviebant quoque pathemata ſpaſmodica, ac Epilepſia paſſim puſillorum corpora hoc menſe torquebat, multoſque jugulabat: In ſymptomatica, fomitem in pituita viſcida & acida habente, reſolventia, incidentia, & modeſtè evacuantia omne ferunt punctum; in idiopathica quò te vertas, vix apparet, ſpecificis voto non reſpondentibus.

Multis negotium faceſſere viſa eſt Cardialgia: alii morſus, punctiones & lancinationes, alii roſiones ſeſe percipere aiebant: nonnulli de tenſivo & compreſſivo tantùm dolore, ad utrumque latus pertingente, & cinguli alicujus inſtar conſtringente conquerebantur: plurimi verò gemitibus & altè ductis ſuſpiriis, anxietatis interpretibus, adſtantium aures obtundebant. Inanes vomitus utplurimum cardiagmi erant comites, quos imperiti emetica indicare

cre-

credebant; ſæpe etaim in fœminis, paſſionibus hyſtericis obnoxiis, deliquia ſuperveniebant; ſingultus etiam jungebatur.

Nonnulli Bubonibus infeſtabantur; alii tumoribus aliis, præprimis Parotidibus, quæ iis, quorum vires violentia morbi fractæ erant, mortem denunciabant; profuerunt autem emollientia, maturantia, diſcutientia, his verò non ſatisfacientibus, ſuppurantia.

Frequens erat illis diebus Coryza, conjuncta cum καρηβαρία, dolore capitis, ſternutatione; nec non depravata auditio, modò enim erant, qui ſonum talem quod tintinnabulum pulſatum edit, ſibi percipere viderentur, modò qui de ſibilo quererentur; nec nulli, qualem, qui pulſationem intra aurem ſentirent; pulſus autem ille exactè cum pulſu arteriæ convenit, nec aliunde, niſi ab arteria dilata pendere veriſimile eſt; ſenes nonnulli ſonum fluctûum alliſioni ſimilem, vel ſtrepitus varios in auribus ſuis excitari ajebant: ubi ſanè aër aliis fœtus corpuſculis in ejuſmodi ſonitu non tantùm organum immediatum auditus, ſed & partes cerebri, in quibus filamenta nervi auditorii terminantur, concutit, ac eò ipſo varios ſonos excitat. Varia contumaci huic malo, & aliquando in omnimodam ſurditatem abeunti oppoſita, non ſemper optatum eventum conſecuta fuerunt.

Raucedo etſi hyberno tempore maximopere ſoleat eſſe frequens, ac facilè curetur, quia fortaſſis tantùm ab exaſperatione ſuperficiei glottidis, à frigore aut acribus ſalſiſque humoribus inducta, dependet, occurrerunt tamen aliquot etiam in Majo exempla raucedinis omnem artem eludentis.

Menſe Junio aliquot Anginæ exempla oblata fuêre, i. e. laryngis ſeu pharingis inflammationis, in juvenibus potiſſimùm ſanguineæ conſtitutionis, poſt motus corporis impetuoſiores, aut nimias ſpirituoſorum potuum ingurgitationes; horrorem ingens æſtus cum ſiti Tantalea excipiebat, pulſus erat frequens, durus, inæqualis, urina ſaturatiſſimè rubra, magna aderat reſpirationis difficultas, apertoque ore anxium ægri ſpiritum ducebant, & creſcente malo ſtrangulationis periculum inſtabat; deglutitio tantopere impedita, ut potus faucium anguſtias vix ſuperaret, quin ſæpe in nares refunderetur; in faucium iſthmo interdum apparebat tumor, interdum autem in externo collo, ubi morbus mitior eſt, vel oculis cernebatur, vel manibus palpabatur, in iis verò, quorum vita in majori periculo, nullus planè tumor deprehendebatur. Non tantùm iſthmus ita exurebatur, ſed ſpectabatur ſimul in ore rubor flammeus, urgebat dolor acutus pulſatorius & punctorius, lingua tumida, obſcurè rubra canum inſtar exerebatur, fauces arebant; ſi ægrotantium os aperias, omnia tenſa videbantur; venæ infarctæ, oculi prominentes & ſanguine ſuffuſi, præterea aderat jacendi difficultas, ac frequens ſedendi cupiditas. Ingens præ foribus periculum, cùm articuli gelido torpore rigebant, vultus liveſcebat, vox intercipiebatur, & ſtridor quaſi in gutture & pectore audiebatur; inexorabilis mors inſtat, de-

ficiente

ficiente pulſu & voce quaſi in caninam mutatâ, apparente etiam ſubinde ſpumâ oris. Omnia verò ſymptomata ſunt mitiora in notha Angina. In vera, poſt venæ ſectionem, leniorem purgationem, reſolventia ſeu diſcutientia, & in ſanguine viſcidiori etiam attenuantia profuêre, non neglectis leniſſimis adſtringentibus; ſi verò conatus diſcutiendi eſſent irriti, & dolor pulſatorius quarto vel quinto die ſuppurationis admoneret, eadem fuit debitè promota. Notha purgantibus mercurialibus, & blandioribus diaphoreticis, poſt V. Snem in plethoricis, feliciter intra paucos dies fuit ſublata.

Occurrerunt etiam eo tempore quidam alii inflammatorii affectus, quorum ſedes an in hepate, an in pleura, an in membrana pulmonum quærenda, dubium, ſignis vulgò traditis fallacibus; cùm è contra curandi eos methodus una eademque obſervari tutò poſſit; quæ in ſtaſi ſanguinis diſcutienda conſiſtit, per V. S. in plethoricis, & diaphoretica fixa, non excluſis in phlegmatico-ſanguineis volatilibus in doſi valdè mediocri; externè verò per vini ſpiritum camphoratum.

Julius naturam ſuam planè exuerat, ac majori ex parte imbribus, procelloſis aëris agitationibus, ac frigore ſqualidus erat; benignior Auguſtus, non tamen abſque pluviis curſum abſolvit. Æſtiva amœnitas verò denuò in Septembri affulſit.

Menſe Julio vagabantur iidem propemodum morbi, qui præcedentibus menſibus ſtragem ediderant, ſed præ reliquis ferociebant Catarrhi, qui difficillimè, medicamentis compeſcebantur, ac præprimis admodum rebelles erant illi, qui ſedem in artubus, & potiſſimum in ſuperiori brachii parte fixerant, ac ex dolore gravativo motu partis impedito, imò etiam tumore aliquo, ſine inflammationis ſignis, ex decubitu ſeroſæ materiæ oriundo cognoſcebantur; Unde lympham ſtagnantem vel motui ſuo reſtituere, vel ex corpore, ac præcipuè partibus laborantibus evacuare decuit.

Catarrhalis quoque proſapiæ alii morbi notati, Otalgia ſcilicet & Tumores palati; nec non Diarrhœæ frequentiores comparuerunt, quas rhabarbarum toſtum, c. nuce moſch. & bolus Tockavienſis ac caryophyllata compeſcuerunt.

Obvenêre etiam quædam melancholicæ fœminæ 30. ætatis annum ſupergreſſæ, mœſtæ, alta ſuſpiria ducentes, taciturnæ, à communi hominum conſortio ſe ſubtrahentes, & ad neſcio quem ſtrepitum expaveſcentes, ac mirabilibus ſuſpicionum procellis jactatæ, levique causâ in epilepſiam hyſtericam devolutæ. Cùm verò dyſcraſia humorum, ac impeditior eorundem motus in vena portæ, ac excretionis menſtruæ morâ adeſſet, poſt venæ ſectionem, vomitoria, pediluvia, ſanguinis attenuatio procurata fuit per volatilia, ſudorifera, martialia &c.

Menſe Auguſto nonnulli laborabant febri, quam veteres dixerunt bilioſam, (quæ ſubinde in lipyriam abit), cum gravitate & anguſtia in ſcrobiculo cordis, conjuncta, non rarò cum nauſea incipiens; aderat horripilatio non nimia, ſed frequenter

ter recurrens, capitis turbatio, & ſanguineo-cholericis etiam dolor. Exacerbabatur quotidie horis matutinis, ſubſequis vel vomitu vel ſedibus; quæ ſi deeſſent, æſtus gravior, fauces aridæ, & ſub finem deliria comatoſa, ſemper ferè funeſtum minabantur exitum; hypochondria tendebantur & acerbiſſimis puncturis infeſtabantur. Juſcula tenuiſſima, nitroſa, theriaca, optimo cum ſucceſſu adhibita; locum etiam habebant acida temperatiora, decoctum hordei &c.

Nonnulli etiam patiebantur febrem, quam ſynocham Scholæ Medicorum antiquæ, alii cauſum nominant; ſcilicet plethorici hæmorrhagiis vel venæ ſectioni aſſueti, ante ſolis ortum horrore quodam corripiebantur, ſubſequente æſtu valdè gravi, reſpiratione anhelosâ, & ſuſpiriosâ, lipothymiâ ac ἐφυδρώσει; dolores capitis lancinatorii, ac tinnitus aurium, ut & vertigines individui comites erant; tenſiones dorſi & artuum non minori moleſtiâ afficiebant; ſitis premebat maxima, ejus defectus non ſemper malus, in junioribus circa diem ſeptimam hæmorrhagia narium largior morbum ſolvebat, in paulò annoſioribus die 14. copioſis ceſſabat ſudoribus; calamitoſa autem horum ſors, ſi ſoporoſi ſupervenirent affectus. Eximius uſus V. S. in principio hujus febris, modò illa non ortum trahat à nimiis laboribus, aut quod neonuptis aliquando accidit, abuſu veneris; Cæterùm bezoardica & diaphoretica, analeptica & diaphoretica in uſum venerunt.

Spectatæ inſuper fuere aliæ febrium ſpecies, aſſodes, elodes, ſyncopales.

Menſe Septembri Ophthalmia frequentiùs occurrit; cui interdum venæ ſectio, purgantia ferè omnibus aliquod auxilium attulerunt, diaphoretica apprimè juvarunt.

Diarrhœæ ſatis erant frequentes, neque tamen niſi ad medium menſis durabant, ac locum deinceps cedebant redeuntibus febribus continuis, cum doloribus capitis, nuchæ, faucium, orificii ventriculi, laſſitudine ulceroſa &c. quæ bezoardicis fixis & temperatis optime curabantur.

Plurimæ fœminæ de menſium perturbatione & ſuppreſſione conquerebantur, quæ cùm ab ingurgitatione ciborum inſalubrium proveniat, emetica, in quibus malum nondum egerat radices, cum ſalutari effectu data ſunt; reliquis verò lenioribus purgantibus, ac incidentibus, & aperientibus ſubveniendum erat.

Nec nulli erant, quos tum vexabat Dyſenteria; qua de prolixum diſcurſum Excellentiſſ. Dn. D. Helwichii in ipſo tractatu legere licet.

Initia menſis Octobris æſtivâ amœnitate abblandiebantur, & à novilunio ad primum Cynthiæ quadrantem demulcebat ſudum, quod reliquis hujus menſis diebus, ventis, nebulis, ac pluviis ſæpe obſcurabatur, donec Luna denuò naſceretur menſe Novembri, ubi iterum benignior aëris temperies: ſed ad breve tempus, nam primus Lunæ aſpectus ad plenilunium uſque, rigido frigore horreſcebat, quod quidem iterum minuebatur, ac inſigniter remittebat, ſed ut tantò major vaporum copia ex terra humida aſcenderet, ac craſ-

craſſiores inde naſcerentur nebulæ, ſæpe propter admixtiones ſulphureas, tetrum ſpirantes odorem, ac nubes huc illuc agitatæ, donec in pluviam fatiſcerent. Sub exordium Decembris tempeſtas varia, ac inconſtans erat; circa medium menſis, & Anno in finem vergente intenſius frigus dominabatur.

In Octobri, præter febres tertianas, etiam quartanæ occurrebant: horis pomeridianis homines melancholici temperamenti, ac ſegnioris naturæ, qui jam ætatis provectioris erant, adoriebantur, aut etiam febres malè curatas, aut diarrhœas ab Empiricis ſuppreſſas ſequebantur, in cujuſvis temperamenti & ætatis hominibus, ne infantibus quidem & pueris exceptis. Præter vomitoria in robuſtioribus, aliis verò lentiſſima evacuantia, aperientia imprimis data; quorum uſu cum impetus febris quodammodo fractus eſſet, cortex Peruvianus (ad quem ab initio nonnulli malo conſilio confugiunt) plerumque ſubjugavit.

Ferax quoque erat Autumnus febrium lentarum & hecticarum, quæ partim quartanis malè curatis, partim hæmorrhagiis, per adſtringentia interna & frigida externa cohibitis, aliiſve morbis ſuccedebant; quæ, cauſam earum per reſolventia, mundificantia & balſamica tollendo, & excedentem corporis calorem debitè temperando, exturbatis acribus recrementis per abſorbentia lenia, diaphoretica, & diuretica, inprimis nitroſa, nec non corpora vix oſſibus hærentia commodè reſtaurando, curatæ fuerunt.

Eodem menſe Variolæ infantibus erant infeſtæ, quas aphthæ ac tuſſis pertinaciſſima comitabatur. Adultos febres continuæ cum levi rigore, æſtu mitiori, dolore capitis & pleuræ, lumborum & artuum infeſtabant, ſub finem verò in remittentes mutabantur, ac diarrhœis quaſi criticis, non tamen ſine omnibus torminibus, finiebantur.

Fœminis ſolito frequentiùs hæmorrhagiæ uteri erant moleſtæ. Longè autem communiſſima erant apoſtemata ac ulcera, quæ non tantùm calloſa, varicoſa, & ſinuoſa, ac cum carie oſſium conjuncta, aut quæ circa articulos erant, aut partes glanduloſas, membranoſas obſidebant, Chirurgis crucem figebant; ſed alia benigniora in iis etiam corporibus, quæ cacochymicis humoribus non adeo turgebant, aut ex cachexia languebant, difficulter curabantur. Nam & ſymptomata, ſingulis autumnis, plura eaque graviora, curam alio tempore facilem, plerumque reddunt difficiliorem.

In Decembri Tumores circa latus ſiniſtrum (quos antiſcorbutica, reſolventia, & diſtentionem ac flacciditatem fibrarum reſpicientia juvant) in hypochondriacis, ac minimè rarò in mulieribus hyſtericis ſpectati; molles ii & fungoſi, in non paucis ferè univerſam ſiniſtri abdominis partem obſidebant; ferè ſub coſtis nothis incipiunt, & quando ſupini jacent ægri, lineam albam aut tranſcendunt, aut proximè attingunt, & vacuum ſpatium inter coſtas & ſpinam illi implent; tactu interprete non obſcurè conſtabat, quod tumefactus lien ſupra meſenterium, inteſtina, ventriculi partem,

tem, ac in mulieribus ſupra uterum emineat.

Phlegmatici & phlegmatico-melancholici, inter 20. & 30. ætatis annum, catarrho correpti, quotiescunque prioribus quinque diebus ex bronchiis rejectio non ritè procedebat, in febrem incidebant catarrhalem, ſeu continuam periodicam quotidianam veterum; ſcilicet poſt quartam pomeridianam, horrore & frigore levi tentantur ferè per horam unam, ſuccedit calor acris, & fermè per noctem durat; lingua eſt albo & lento humore obducta; non urget magnopere ſitis, pulſus eſt frequens, non adeo magnus, urinæ colorem aurantiorum æmulantur, ac poſt brevem moram, parietibus vitri inducunt cutem ex albo rubentem; laſſitudo artuum gravis eſt; torquet & anorexia ac agrypnia, cum cephalalgia gravativa, aurium ſuſurro, ut & tuſſi, quæ tamen nec patientes nec Medicum terrere debent; aliquid tamen monſtri alunt pleuritides & deliria, periculum autem maximum denunciant anginæ & aphthæ, ſi quando cum ea complicantur. In qua medicamenta facultate reſolvendi mucum, & ſalia diuretica commodo tempore exhibita votis ægrotorum ſatisfecerunt.

Nephriticæ paſſiones etiam, ferè in ſanguineis, & hæmorrhagiis antea aſſuetis, obſervatæ, ſive renum inflammationes, quas non ſolùm dolor & ardor vehemens comitatur, ſed & dyſuria, fibroſæ excretiones, arenoſæ cum ſanguine aliquo, ſubſequâ ordinariò lithogeneſi. In quo affectu inprimis decoctum Foreſti, & pulvis famigeratiſſimi noſtri quondam Præſidis Volckameri laudantur.

Nec minus podagrici dolores illo tempore ſatis erant communes; quibus in paroxyſmo, horis matutinis, lenia diapnoica, cum nervinis, ſine ſudore coacto; pomeridiano aperientia, ac ſub noctem pulveres nitroſi, cinnabarini &c. exhibita; externè camphorata omnibus præferri merita fuerant.

Conſtitutio Epidemica Uratislavienſis,

Anno 1700.

IN Januario frigus uſque ad Lunam πανσέληνον ſatis erat remiſſum, quod nec nerveas fibras ſpaſmodicè corrugare, nec glandularum ſubcutanearum meatus conſtringere, aut poros cutis coarctare aptum; reliquis verò ejuſdem menſis diebus uſque ad Interlunium nebulæ corporibus infeſtæ, aërque humidus, & ſeri copiam accumulare, hujuſque inter glandulas laxiores ſtagnationi anſam præbere, tonumque relaxare, ac enervare potis erat.

Februarium jam gratum Solis jubar illuſtrabat, jam pluviis & nivibus expoſita torporem corpora ægrè declinare poterant; frigus verò per aliquot dierum intervalla quodammodo adurebat, cum Luna tota nocte luceret. Uſque ad medium ferè Martii perpetuæ frigidi & tepidi aëris viciſſitudines notabantur, quas ad finem menſis uſque turbida

ventis ac pluviis moleſta tempeſtas excipiebat.

Præter morbos ſuperiori Anno enumeratos Variolæ graſſabantur, & quidem multò frequentiùs diſtinctæ, quàm confluentes. Primis ab invaſione diebus, ſeu tempore ebullitionis, nunquam non febris acuta aderat; cujus exacerbationes ſatis incertæ, niſi quòd tertio die recurrentes aliquibus tertianæ febris ſuſpicionem moverent; præcedebant ferè laſſitudo & gravitas corporis, pandiculationes & oſcitationes, dorſi lumborumque dolores, pulſus ad ſpinam dorſi, & ſenſus pruritus ac punctionis in cute, ſed horror & rigor, præſertim recurrens, rariùs vulgò; frequenter vomitus à primo morbi inſultu fatigabant, iique interdum immanes, aut ſi hi abeſſent, præcordiales anxietates graviſſimæ, cum inani vomendi conatu conjunctæ, ægris negotium faceſcebant, alvi fluxus rariores obſervati; in pluribus alvus ſine damno ad aliquot dies adſtricta; in pauciſſimis etiam urina ſuppreſſa; vix viſi qui ſæpe ſe ad reddendam urinam urgeri conquererentur. Urina varia erat, quorundam flammea, & intensè rubra, nonnullorum turbida, & opaca, qualis jumentorum eſſe ſolet, quæ poſt eruptionem variolarum interdum clarior reddebatur; interdum verò per aliquot dies à protruſione adhuc turbida excernebatur; aliorum autem pallida, in uno alterove cruenta; nares frequenter ſanguinem ſtillabant. Propenſio in ſudorem ingens; nonnulli, præprimis qui erant temperamenti phlegmatici, dormituriebant, alii de turbulentis conquerebantur inſomniis, ac ſæpe expaveſcebant, ac altos ſubinde in illis tollebant clamores; capitis dolores, jam gravativi, jam punctorii, cum temporum pulſationibus moleſti; facies tumebat, atque maxillæ rubebant. oculi prurientes, rubentes, ac ſplendentes, quin imo aquâ ſuffuſi, palpebræ ac nares dolore pruriginoſo vexabantur; anhelitus difficultas; vox rauca, tuſſis ſicca, cordis palpitationes, & tandem etiam deliquia non raró obſervabantur; in aliquibus habitu corporis denſiori præditis, etiam ſaliva in majori quantitate rejiciebatur; pars magna ægrorum corpus variè jactitabat; in genere muſculoſo ſubinde motitationes; minimè etiam raro teneriores invaſerunt motus convulſivi, iique vel particulares in labiis, oculis, vel magis univerſales, in multis deliria. Ordinario die quarto prorumpebant, in quibuſdam tardiùs vel citiùs, ſubruptæ puſtulæ tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes, ſenſim dein ſubeunte humore agebantur in altum, & evadebant faſtigiatæ, ac diſtinctæ, quæ multò erant tutiores, ſi in baſi eſſent rubræ, ſuprà autem albæ, eminentes & molles, quàm illæ quæ in latum exporrigebantur; mali ominis erant, quanquam non adeò frequentes, lividæ, violaceæ; certi verò lethi prænunciæ, quæ maculâ nigrâ in medio deformabantur. In quibuſdam cacochymicis corporibus notatæ fuerunt in interſtitiis variolarum petechiæ, aliæque maculæ, nonnunquam etiam veſiculæ aqueæ, cum funeſti ut plurimum eventus præſagio: Nonnulli etiam poſt eruptionem nihilo minus febri, difficultate ſpirandi,

anxie-

anxietate, cruciatibus inſignibus circa lumbos vexabantur; atque hi non erant extra periculum conſtituti; evaſêre nihilo minus plerique, modò abeſſent inexpugnabiles vigiliæ, phrenitis, crebra deliquia, palpitationes cordis, motus convulſivi; urina nigra, vel hæmorrhagiæ enormes, alvi profluvium. In aliquibus admiſſo frigore, alioque incommodo regimine, retrocedebant, non ſine ſummo diſcrimine vitæ. Circa octavum diem in facie intervalla puſtularum priùs alba rubere incipiebant, in tumorem attolli, & dolore tenſivo affici; extendebantur palpebræ, & ut veſica inflata, haud raro oculos claudebant; proximè dein intumeſcebant manus, digitique diſtendebantur. Calamitoſum, ſi puſtulæ ſubitò iterum conciderent. Tandem pus fundebant ſatis coctum, quod ſenſim exſiccabatur, variolæque circa diem 14. decidebant. Variolis exſiccatis, majores tumores & abſceſſus ſubinde in artubus obſervati, pus acerrimum plorantes, & niſi in tempore occurreretur, venas exedentes, carnes conſumentes, ac ipſa oſſa vitiantes, membriſque omne robur adimentes. Omiſſis calidoribus remediis, ſi motus & agitatio ſanguinis jam ſatis magna in corporibus calidioribus deprehenderetur, ut & V. S. ac purgatione, victus refrigerans, & moderatiſſimè calidus aër fuit commendatus; in efferveſcentia juſtò minori lenis & blanda diaphoreſis cardiacis moderatis, matre perlar. coral. ♉ diaphor. C. C. lap. bezoar. utroque, emulſionibus; ægris phlegmaticis etiam calidiora, Tinct. bez. El. myrrh. ſcordiis &c. exhibita: appetente exulcerationis tempore, & puſtulis non debitè ſe attollentibus, pulveres bezoardici tantillo myrrhæ, & croci grano uno alterove remixti, ſuppetias tulêre exoptatas: planè maturæ & pure acriori turgentes quibuſdam non malè apertæ: dum exareſcerent, pulveribus ſuprà dictis lapides cancr. additi: In Macularum veſtigiis certò tutoque ſapo Neapolitanus balſamicus profuit.

Variæ morborum ſpaſmodicorum ſpecies eodem tempore, ac convulſionum non unum genus viſum. In ſpaſmo cynico topica non tantùm in principio nervorum, ſed & bono cum ſucceſſu muſculis in latere oppoſito applicata. Satis communis erat in fœminis hyſtericis ac ſpleneticis illud deliquium, quo omnium ſenſuum ac motus exercitio privabantur, & concidebant, quod vulgò audit epilepſia uterina, & curabatur methodo à Practicis præſcripta. E contrario interdum corpus variis motibus concuſſum, ſenſuſque maximam partem fuiſſe integros notatum fuit, ita ut omnium, quæ circumſtantes egerant, recordarentur, finito paroxyſmo.

Erat etiam hiſce diebus Odontalgia non paucis moleſta, quemadmodum etiam aliis anni temporibus eſſe ſolet, quando aër frigidus, humidus, & pluvioſus exiſtit, quanquam & plurimis aliis à cauſis eadem aliàs oriebatur. Unde etiam varia opponenda ſunt remedia.

In Aprili terra blando tepebat calore, quæ aliquando etiam calidis fovebatur pluviis, de cætero ferè ſemper grato Solis jubare illuſtrabatur,

In Majo major aëris inconſtantia erat, viſus poſt nubila Phœbus, ac poſt Phœbum fulgur, & nonnunquam tonitrua audita.

Ineunte Junio calor Solis temperatus refocillabat, qui etiam in procedente menſe, non tamen abſque intermixtis pluviis, recreabat; circa finem verò turbida fuit tempeſtas, ac frequentes imbres.

Sub initium hujus trimeſtris febres petechiales quadantenus remittebant, ac in quotidianas, tertianas, aliquando etiam, ut ut paulò rariùs, quartanas degenerabant.

Paſſim verò tum temporis Eryſipelate infeſtabantur, præprimis ſanguinei, & ſanguineo-cholerici, rarius ſanguineo-Phlegmatici, & tantò magis, ſi conſuetæ ſanguinis evacuationes ad tempus ſuppreſſæ, aut patientes terroribus, aliiſve animi pathematibus concuſſi fuiſſent: Præcedit ferè horripilatio, ſequitur verò calor præternaturalis totius, æquabilis & ferè vaporoſus, cum aliqua tamen acredine & morſicatione conjunctus, ac cætera adſunt, quæ alias in inflammationibus obſervantur, rubor, dolor, febris, aliqua partis intumeſcentia. Cura ſine V. S. & purgatione abſolvi poteſt, ſolis diaphoreticis, & externè diſcutientibus.

Purpura alba ſolito frequentiùs hiſce diebus infantes, pueros ac fœminas, & imprimis puerperas cholerico-ſanguineas &c. corripiebat. Ultimas quidem omni tempore poſt lochia ſuppreſſa invadere ſuevit, at verò ſi hæc cauſa abſit, nec iracundia gravior, ac illa quidem ferè ſuppreſſa præceſſerit, aliis anni partibus non æquè multis infeſta eſt: Typus morbi ſequens eſt: Initio quidem mediocri corripiuntur horripilatione, quam excipit æſtus non adeo vehemens; magis moleſta eſt anguſtia præcordiorum, quàm dolor capitis, qui non acutus, ſed ferè turbulentus exiſtit; adeſt enim faucium dolor & ardor; Somnus propemodum omnis ceſſat, & paucæ ſunt quæ ſub initium morbi, per unam alteramve noctem ſomno non interrupto fruantur, alvus plerumque officio non ſatisfacit: pulſus celer eſt & quaſi oppreſſus: urina cruda ineunte morbo, ſub exitum ſatis copioſum deponit ſedimentum, appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citiùs illud fiat, in artubus, collo, pectore, elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, inſtar cutis anſerinæ, ac ſenſim oriuntur numeroſiſſimæ puſtulæ magnitudinis exiguæ, pellucentes, aquea quadam humiditate gravidæ, quæ in ſiccioribus ſatis maturè ferè intra 24. horas exſiccantur; In humidioribus & junioribus aliquantò diutiùs, eroſâ cute, aliquid humoris exſtillant, non ſine aliquo corporis pruritu & ardore, qui ab initio vix obſervabatur. Conveniunt nitroſa & ſalina aliquoties per diem exhibita, & præmiſſis manè diaphoreticis & bezoardicis fixioribus, aut etiam decoctis ex fumaria, ſambuco cum ſero lactis caprini paratis.

Satis etiam communis erat Fluor albus uterinus in fœminis quibuslibet ultra pubertatem annis, frequentiùs tamen paulò provectioribus ætate; cujus mali non ita facilis eſt cura, quippe in qua & viſcerum chyli ſecre-

cre-

cretioni, & ſeri depurationi inſervientium, & lymphæ ratio habenda; ut nempe abundantia ſeri excrementitii ac viſcoſi ex corpore eliminetur, materiæ fluxum hunc conſtituentis proventus impediatur, & uterus corroboretur, imprimis per nodulos ex ſtomachicis, uterinis ac purgantibus, & diurerica, ſuccinata, terebinthina &c. per diaphoretica, ☿. ♂. lignorum decocta; Salivatio generoſum illud remedium eſt, quo etiam inveterati fluxus debellari poſſunt &c.

Qui iſto tempore in ætate puerili fuerant immunes ab exanthematibus, ſub finem Veris, Achoribus & Tineâ infeſtabantur; ubi optimè conducunt, quæ aliàs in ſcabie proſunt: non ſine fundamento Nicotiana laudatur, at camphoratorum uſus noxius, & tantum excitant dolorem, ac ſi carbones vivi capitibus impoſiti eſſent.

In Julio terra per totum menſis curſum benigno Solis calore animabatur, ac ſimul calidis fovebatur pluviis, ſubinde tamen etiam tonitrua audiebantur. Per Auguſtum eædem gratæ inter Phœbum & nubila vices durabant. Nec alia aëris in Septembri conſtitutio, niſi quod frigidior aura poſt benignum Solis calorem allaberetur corpori ac aliquam ei afferret moleſtiam.

Hoc tempore graſſabantur febres continuæ intermittentes, cum dolore hypochondrii dextri, Pleuritides ſpuriæ, in infantibus corporibus excretio miliaris notabatur. Multos choleræ, Diarrhœæ ac Dyſenteriæ fatigabant. Multi Catarrhis obnoxii degebant, ac pertinaciſſimis Tuſſibus concutiebantur.

Vidimus etiam in æſtate motus quoſdam febriles, qui nullum typum obſervabant, neque ſtatis exacerbabantur periodis. Mirabilis in iſtis viciſſitudo eſt, eaque ſatis crebra: qui hac hora ex anguſtia cordis gemit & trepidat, de fatigatione ſumma conqueritur, poſt unius alteriuſve horæ ſpatium, erecti animi eſt, & frontis exporrectæ. Propemodum autem febriles ejuſmodi excandeſcentias experiuntur homines ſcorbuticis maculis modo rubicundis, modò lividis deformes. Hæ quando numeroſiores in corpore comparent, ferè abeſt ejuſmodi ebullitio, ſed quando pauciores adſunt præprimis in loco minùs conſueto, tum ejuſmodi alterationes ſentiuntur, præſens quoque eſt manifeſta coloris macularum mutatio. Non carent hæ inordinatæ febres ſuis ſymptomatibus; nam & anxietates graviſſimæ præcordia premunt, languor totius corporis & oſſifraga omnium membrorum laſſitudo invadit, ac interdum alii graves impetus ac tumultus corpus affligunt; partes autem maculis obſideri ſolitas dolor tenſivus, gravativus, imò & rigor occupat, adeſt vertigo, non rarò æſtuantem calorem ſequuntur horripilationes; pulſus ferè magnus eſt, interdum aliquo modo inæqualis & parvus; urina ferè craſſa eſt, & ſtatim, poſtquam reddita eſt, conturbatur, ac deponit corpora rotunda, inſtar arenularum, & ſuperior ſubſtantia nihilo minus craſſa manet, & quaſi pinguedo quædam vitri parietibus adhæret; vix poſt ſumpta cathartica, ut aliàs fieri ſolet, clareſcit, ſed turbida manet. Prodeſt excretionem macularum promove-

movere, aut materiam earum ſubigere & corrigere, cum antifebrilia ſola non ſufficiant.

Viciſſim eodem tempore excruciabantur aliqui dolore artuum, ſtatis horis, ſingulis diebus per aliquot ſeptimanas redeuntibus, ſine ullo febris ſigno. In cortice Peruviano inventum eſt remedium.

Vir quidam & mulieres fervido cœlo de tormentis pruritus, interdum ad lypothymiam uſque, interdum certis tantùm in partibus, præſertim ano & pudendis, fuerunt conqueſti. Quædam gravidæ cum aliquibus exanthematibus tortorem hunc per multas ſeptimanas ſuſtinuerunt. Qui non tam ab humoribus acribus, quàm à vermium morſu excitatus fuiſſe videtur, præſertim quòd remedia anthelmintica præ cæteris conduxerint, ut topica amara in vino decocta &c.

Cœlo ſereno & calenti frequentiſſimæ erant ſternutationes, & jungebantur hæ etiam morbis tum graſſantibus. Præter hydragoga, ſuus ſudorificis hîc conſtat honos; eximiè verò præ cæteris juvant frictiones & ligaturæ extremorum, ut V.S. nec non Spiritus retentio.

Octobris initia benigno calore grata, reliqui autem menſis hujus dies turbidiores, & propter pluvias ac frigus inamœniores erant. In Novembri temperatus erat aër, uſque ad plenilunium, poſtea autem nebuloſus ac pluvioſus, menſe ad finem vergente, inconſtans ingruebat frigus, ut plurimum tamen ſatis remiſſum. December inter nebulas, ventos & pluvias tranſactus. Multi ſub hac aëris conſtitutione tuſſi infeſtabantur. Regnabant etiam febres cum mordaci calore, doloribus hypochondriorum, dorſi, ſiti immodicâ, exanthematibus ſeroſis, purpurâ, pleuritide, ictero, & diarrhœâ, ſingulisque conjunctæ; & bezoardicis fixis & volatilibus, intermixtis anodynis, oppugnatæ fuerunt. Jungebantur etiam paralyſes linguæ, & inſultus apoplectici, ſine evidenti periculo. Circa ſolſtitium hybernum etiam Aſthma convulſivum, aliquando Parotides ſupervenerunt.

Parturientes in autumno experiebantur dolores & ſpaſmodicas vellicationes ac contorſiones in diverſis locis, quas ex fructuum ingurgitatione ortas, ſuſpicio fuit, iiſdem autem Eſſent. carm. D. Mich. D. Wedel. &c. obviam ibatur.

Creber affectus erat inflatio ventriculi, interdum ſatis enormis, quam ructus, difficultas deglutiendi comitabantur, per evacuantia, & carminantia non nimiùm calida facilè curabilis.

Alii Lienteria corripiebantur, & egregiè ſtomachicis ſublevabantur, præprimis ex mentha & abſinthio paratis, niſi quod aliquando eveniebat, cum ictero, hydrope, febribus tertianis lentis eadem complicaretur. Quidam cœliaco laborabant fluxu, atque iiſdem remediis ſanabantur. Exempla etiam Aſthmatis ſtomachalis offerebantur, ſive cruditates in flatus reſolutæ diaphragma comprimerent, ſive ventriculus à contentis ſuis in ſpaſmum concitatus, contiguum ſibi diaphragma ſimul afficeret; imò unum alterumve datum fuit exemplum febris anheloſæ & aſthmaticæ, quam deſcribit Syl-

vius l. 1. prax. c. 30. Cura in euemetis, ubi circumſtantiæ permittunt, vomitorio expediri poteſt.

Conſilium Medicorum hoc tempore à Chirurgis non minus requiſitum fuit, quomodo in ulceribus ſinuoſis inveteratis internè ortis & oblongis, exterius verò calloſis, ritè ſeſe gerere deberent. Hæc enim ulcera tum aliis temporibus Uratislaviæ, tum maximè in Autumno Chirurgis crucem figunt. Ubi totum imprimis ductum diſcindere, calloſam cavitatem ſepticis tollere, conſolidationem balſamicis promovere &c. conſultum fuit.

Omni quidem etiam tempore gummata Gallica obſervantur, maximoperè tamen circa autumnum ſæviunt, quæ poſt ſanguinis depurationem, eorundem per emplaſtrum diachyl. c. Gum. & mercur. &c. putrefactione, per cauſticum apertione, unguento baſilico, mundificatione, inprimis curata fuerunt.

Conſtitutio Epidemica Uratislavienſis.

Anni 1701.

IN Januario variæ erant ratione frigoris viciſſitudines, modò enim aër liqueſcere, & quodammodo diffluere, ac in ampliora ſpatia ſeſe diffundere videbatur, modò autem frigore conſtipatus in anguſtum cogebatur; finem verò menſis imponebant nebulæ illæ inſalubritatum fomites. Februarius tum his, tum etiam nivibus, & variis ventorum mutationibus horridus erat, nonnunquam tamen quodammodo placidus, & æquabilis aëris fluxus obſervabantur. Sub initium Martii frigidiuſcula aura ſubito cum blandiori aëre commutabatur; nec tamen Menſis ad finem ſine nimbis, grandine, variis ventorum tumultibus decurrebat, ſic tamen ut blandus ſolis calor in his aëris varietatibus non nunquam Sileſiæ incolas exhilararet.

Menſe Januario febres continuæ periodicæ, variis ſtipatæ Symptomatibus, præprimis autem cardialgia, vomitu, ſpaſmis, hypochondriacis &c. non paucis erant moleſtæ. Graſſabatur etiam Pleuritis Spuria; erant quos Eryſipelas capitis in periculum vitæ conjiciebat. Lumbago quoque iis, qui Baccho & Venere delectabantur, moleſtiam creabat. Nec minus febres petechiales ſatis erant frequentes, quæ etiam ad domeſticos incautè cum ægris converſantes, præprimis ſi hi eſſent meticuloſiores, per contagium propagabantur. Tractati fuerunt hi morbi non ſine felici ſucceſſu, methodo ſuperius adumbrata.

Catarrhi, Tuſſes ferinæ &c. etiam graſſatæ ſunt; in quibus hoc tempore opiata minimè profuerunt.

Menſe Aprili admodum inclemens erat aëris conſtitutio, & miris ventorum, frigoris, grandinum, nebularum, nivium, pluviarum viciſſitudinibus, etſi ad teporem nonnunquam inclinaret, ingrata. Nec in Majo Veris dabatur frui deliciis, ſed ſubturbido, & nebulis obducto, ac plu-

viô cœlô major menſis pars agebatur, eoque gratior erat blandus in Junio Solis calor, qui tamen & ipſe pluviis & tonitru ſubinde turbabatur.

Hoc tempore omnis generis febres graſſabantur; præprimis crucem figebat illa, quæ typum talem obſervabat: primo die horror ſatis gravis homines catarrho obnoxios & craſſiori victui aſſuetos, aërisque injuriis crebriùs expoſitos, aut ad tabem pronos invadebat, horrorem ſequebatur calor valde inæqualis, pulſus autem ferè debilis erat; æſtus per horas modò pauciores ſeptem, novem, modò plures, v. g. 12. 14. &c. perſeverabat, poſt quem aliquibus ſudores effluebant, quibus manantibus, utut febris remitteret, plenè tamen non ceſſabat. Erant qui poſt calorem nondum ſopitum, eodem die denuo horrore & frigore concuterentur, ac illis jam dicto die vomitus erant moleſti; iis præprimis horis, quibus febris intendebatur, die ſecundo perſeverante adhuc calore, denuo propemodum eâdem horâ, quâ primo, miſeros opprimebat alius horror, aliudque frigus, & tandem etiam calor, qui ſenſim augebatur, ſed tamen longè adhuc aberat à ferocia ejus, qui primo die ægros exurebat, ſed neque tot horis, quàm illic continuabat; tertio die eadem, quæ primo, ludebatur fabula; quartus iterum ſecundo reſpondebat; verbo; ſemper uno die febris erat gravior & quaſi compoſita ex tertiana & quotidiana, altero autem erat levior, typum unius quotidianæ referens. Solvebatur intra 14. aut 20. dies per diarrhœam, mutabatur etiam in tertianam duplicem, in aliquibus ſcabies ſuccedebat per totum corpus diffuſa. Cedunt etiam hæ febres adhibitâ ordinariâ methodo curandi ſuperiùs adumbratâ. Lenia evacuantia eximiè profuerunt ſecundo aut quarto die, imò & aliis diebus paribus, etiam repetitis vicibus exhibita. Omnia Symptomata erant leviora, ſi illis diebus, quibus unus tantùm affligit paroxyſmus, ſub declinationem blanda dabantur alexipharmaca. Ante paroxyſmos præcipitantia cum ſalibus alcalinis & nitro, rectè etiam morbo huic opponuntur omiſsâ venæ ſectione.

Præter has febres occurrebant etiam, quæ itidem tertio quoque die ut priores ingraveſcebant, ſed abſque rigore & horrore ſtata obſervantes tempora, niſi quòd rigore ἀτάκτως καὶ πεπλανημένως inordinatè & erraticè, non unà cum paroxyſmo invaderent. Non mali videbantur eſſe moris ab initio, ſed procedente morbo ferè in pejus ruebant, ac criticis præſertim diebus excandeſcebant; aderat morſus ventriculi, aliaque ſymptomata maligna, in his lethargus, in aliis vigiliæ cum deliriis conjunctæ; impeditus erat urinæ fluxus eo tempore, quo rigebant. Satis erant contumaces, nec nullos interimebant. In cura nihil peculiare obſervatum, niſi quòd è re fuerit, ſuperato rigore, ad æqualem ſanguinis diſtributionem obtinendam diaphoretica & alexipharmaca propinare.

Cæteræ febres ferè omnes conjunctæ erant cum Ontalgia, quæ certè & ægris & Medicis faceſſit negotium. Omiſſis emeticis, purgantibus, & V. S., fuerunt internè exhibita, quæ aliàs in viſcerum & meningum inflamma-

mationibus præſcribi conſueverunt; externè verò potiſſimùm linimenta ſpirituoſa, & hæc quidem camphorata & crocata ſæpius applicata: aliquod etiam in pediluviis ſolatium, ſi dolor ille, quod tum temporis obſervatum, ſolitariè abſque febri affligat.

Primiparæ habitiores lautioris conditionis, imò & aliæ puerperæ partus doloribus defunctæ, hiſce diebus ferè omnes conquerebantur de dolore compreſſivo ſatis vehementi in dorſo, quem nec mulierculæ ſuis remediis domeſticis, nec Medici ſelectis etiam pharmacis depellere poterant. Acerbiores erant cruciatus earum, quæ juſculis conſummatis, ut vocant, lapſas reponere vires geſtiebant, præprimis ſi infantes eſſent debiliores, & in uberibus ſolicitandis negligentiores. Nihil æquè his profuit, quàm victus tenuior, & evacuatio lactis ex mammis liberalior, evidenti certè argumento, dolorem hunc non aliunde pendere, quàm ex vaſorum lacteorum, ipſiuſque ductus thoracici chyloſam materiam pro lactis generatione advehentium repletione, ac nimia diſtenſione.

Præcipuè autem hoc tempore communes de vertigine, tinnitu aurium comitatâ, querelæ audiebantur. Occurrebant ſatis multi, quibus caput, & viſus objecta circumagi videbantur. Non nulli erant, quorum oculis tenebræ, aut intra tenebras ſplendida quædam obſervabantur, & caput in turbinis modum circumduci videbatur. Hoc autem malo vexabantur, qui in otio viventes liberalius ſubinde ſe vino invitarunt, aut qui antea hæmorrhagiam narium, vel fluxum hæmorrhoidalem experti his evacuationibus per tempus aliquod caruerant; aut qui aliàs catharſi fuerunt aſſueti eamdemque omiſerant. In cura V. S. imprimis, frictiones etiam, ligaturæ & pediluvia fuerunt adhibita, poſt V. S. purgantia, rarò emetica in plethoricis data; inter ſudorifera Tinctura bez. D. M. omnium minimè expectationi ſatisfecit, ut & ſpirituoſa aromatica, aliaque plura. Aliquantò major virtus fuit in Succin. Spec. de hyacinth. maxima autem inter uſitatiora in cinnabari nativa.

Præterea multorum infantum corpora hiſce diebus motibus convulſivis concutiebantur, quorum non pauci à parentibus ſuis per mortem avellebantur; nec infrequens in illis erat Ranula.

Sub illud tempus, quo fraga & ribium baccæ paſſim apponebantur, & avidè, ut fit, ingerebantur, alii Diarrhœâ corripiebantur, alii autem Cholerâ, præprimis ſi vinum in glacie refrigeratum ingurgitarent. Cholerici non tantum ſurſum & deorſum magno cum impetu humores bilioſos egerebant, ſed & ingenti ſiti torquebantur, & aſſidua corporis jectigatione fatigabantur: mens eorum percellebatur, aderant vigiliæ & partium extremarum refrigerationes; quæ ſymptomata, niſi ſtatim ab initio blanda data abſtergentia aut leviſſima evacuantia, ac præcipitantia, cum diaphoreticis & diſcutientibus, ipſa mors excipiebat.

Varii oculorum affectus tunc etiam occurrebant. Nonnulli laborabant Epiphorâ, & tenuis humor calidus & mordax, lachrymarum ſpe-

cie in oculos irruebat. Ex his aliqui in febres intermittentes lapſi non modò moleſtiæ levamen ex febre ſupervenienꝫte non ſenſerunt, ſed & dolorem augeri, eo quòd fortè acerrimum remaneret, diſſipatis humidis & aquoſis particulis, crebro conqueſti ſunt. Alios acres & ſalſi humores cum rubore & palpebrarum exulceratione, gravi afficiebant tædio. Inflammationes quoque oculorum aliæ aliis erant pertinaciores. Interdum oculi erant ſatis ſqualidi, & vaſa ſupra modum extumeſcebant, & tamen totum malum remediis debitis facilè tollebatur. Nonnunquam verò inflammatio multò minor erat, & tamen quicquid etiam ageretur, fruſtrà tentabatur. Erat autem hoc in caſu cum ophthalmia dolor capitis diuturnus indiſſolubili nexu conjunctus, qui ſatis oſtendit, in conſortium mali meninges & intimas cerebri partes trahi, quod etiam ſubinde in aliis fieri morbis patet ex Cl. Baglivi ſcripto de Fibra motr. Viſus autem eorum, qui ita affecti erant, in dies magis obſcurabantur, nec in minimo cœcitatis ſecuturæ periculo verſabantur. Id creberrima docuit experientia, alvi profluvium, ſive ſponte naturâ motum, ſive pharmacis excitatum, ophthalmicis eſſe admodum utile.

Porrò ſæviebant maximopere brachiorum dolores, qui omnem remediorum applicationem eludebant.

Mulieres etiam ſanguineæ conſtitutionis, quæ paulò liberaliùs vinum bibunt, dolebant hypochondrium dextrum. Spirandi aderat difficultas ſine tuſſi, quæ in horas increbeſcebat; accedebat nonnunquam febricula, quæ dolorem, modò is eſſet mediocris, ne ad claviculam aut ilia pertingeret, ſolvebat; de quo ipſo dolore loqui videtur Hippocrates l. 6. aph. 40. Nihil æquè profuit, quàm primo quovis tempore ſanguinem liberaliter ex venis in pede detrahere, id quod argumento eſt, aut hepar phlogoſi in hoc dolore corripi, aut ſanguinem in trunco venæ portæ viciniſque ramis ſtagnare. Difficilior eſt cura, ſi dolor hic ſit conjunctus cum tuſſicula inani, ex hoc enim nòn vanè colligi poteſt, etiam diaphragma in ſocietatem doloris rapi, id quod fit, cum gibba hepatis pars inflammatur, utpote quæ propius diaphragma attingit. Si paulò gravior ſit inflammatio, ne digitorum quidem pulſum ægrotantes ferre poſſunt; jactantur plurimum, lingua arida & ſcabra eſt ob ingens in ſanguine incendium.

Menſis Julius erat amœniſſimus, nam & gratum ſolis jubar exhilarabat, ac tepidis aliquando pluviis terra refocillabatur. Major æſtus erat in principio Auguſti, & crebra audiebantur tonitrua; eoque gratiores erant, quæ ſubſequebantur pluviæ. Eteſiæ quoque gratè ſpirantes nimium temperabant fervorem. Nec minus blanda & grata erat aëris conſtitutio in Septembri, niſi quòd circa Novilunium rigidior aër corporibus eſſet moleſtus.

Præter morbos æſtivales in præcedenti enumeratos, ſcenam hoc tempore ingrediebantur dejectiones dyſentericæ, quas in corporibus cacochymis, tum etiam quando ſymptomata remittunt, & ſcybala minus ſunt cruenta, nec ſedes adeò tormi-

noſæ,

noſæ, ſed ad legem naturæ accedentes, nec non ſomnus recurrit, & denuo alimenta appetuntur, adeoque in portu ægri ſunt, ex improviſo ſequebatur diarrhœa, quæ corpus variis humoribus repletum deplens, nihil ſiniſtri portendebat, ſed, etiamſi vires aliquo modo dejiceret, firmiorem impoſterum ſanitatem pollicebatur; conf. Hipp. ſect. 7. aph. 77.

Poſt propulſas ejus temporis febres, in diverſis hinc inde corporis partibus, præſertim autem in volis manuum & plantis pedum, reconvaleſcentibus epidermis diſcedebat, & quaſi per ſquamas abradebatur.

Alias iiſdem diebus multi ex egenis cacochymi deformabantur Porrigine, præter blandam catharſin, diaphoreſin, & diureſin, juxta cum diæta laudabili, topicis abſtergentibus circumſpectè adhibitis curata.

In hac ipſa æſtate paſſim etiam audiebantur querelæ de doloribus artuum & infimi ventris: crurum dolor potiſſimum multis infeſtus erat: hunc alii tenſivum, alii obtuſum, alii mordicantem, alii autem pungentem & erodentem, in profundo circa os experiebantur, qui in motu corporis graviter efferebatur. Alii dolorem hunc ita deſcribebant, ut dicerent, malleolis ſibi quaſi crura contundi: Nec minus brachia graviſſimis torquebantur doloribus, qui non ſecus ac à lue venerea oriundi nocturno tempore ingraveſcebant. Alii per intervalla luctabantur cum doloribus & lancinationibus inteſtinorum intolerabilibus, qui exhibitis carminantibus & anticolicis remediis magis intendebantur. His autem aliiſque variarum partium cruciatibus obnoxii illi erant, qui cibis craſſis, ſalitis, pane non benè à furfuribus purgato, cereviſia craſſa, turbida & feculenta, aut vino nondum ſatis benè defecato, vel neſcio quibus mangoniis corrupto utebantur. Hic unicè antiſcorbutica cum rad. chinæ, ſalſaparillæ, & lignis exoticis decocta aliquo modo ægris erant ſolatio; quibus ipſis etiam remediis ſublevabantur ii, qui de languore, nullo etiam præſente morbo, laſſitudine totius corporis cum aliqua oris ſiccitate conqueſti fuerunt.

Multi in teneriori ætate conſtituti, circa dies caniculares, etiamſi nulla dyſenteria aut diarrhœa eſſent correpti, aſſidua deſidendi cupiditate, cum torminibus quibuſdam conjuncta vexabantur. Poſt fruſtra adhibita enemata, lenia evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea, tandem cum ab aſcaridibus malum foveri ſuſpicio eſſet, majori cum ſucceſſu anthelmintica enematibus addita atque per os data fuerunt.

Initia menſis Octobris blando calore grata, ſed plerique ſequentium dierum ventis, pluviis & variis aëris mutationibus horrida erant. In Novembri modò pluviæ decidebant, modò nives; & utut aura ſubinde eſſet ſatis temperata, nonnunquam corpora frigore rigebant; hoc autem in Decembri erat intenſius, præprimis circa Plenilunium; at paulò poſt & intercurrentes nebulæ & pluviæ, Soliſque jubar violentiam frigoris mitigabant.

Inter varios hujus temporis morbos, non rarò occurrebat Gonorrhœa virulenta, quæ ab omni tempore Veneris amaſios mulctat, autumno tamen, qui exulcerationibus omnibus

minùs favet, inclementiùs ſævit.

Porrò inter communiores morbos erant febres, quæ nec ſtatum tempus ſervabant, nec eodem modo ſemper invadebant, ſed modò diebus ſingulis, diverſis tamen horis, modo alternis homines opprimebant; jam diurno, jam nocturno tempore ingraveſcebant; hoc die cum horrore notabili aut rigore, alio autem ſine ſenſu frigoris paroxyſmus ingruebat; hodie immani cardialgia moleſta erat, cras ventris tormina affligebant; jam hoc ſymptoma, jam aliud miſeros magis fatigabat. In cura placuit Hippocratis conſilium lib. de rat. vict. in acut. *inconſtantes & erraticos morbos curare non expedit, priuſquam conſtiterint*, ſeu certum typum & periodum obſervaverint, quod circa ſeptimum diem hîc evenire ſolebat; nam tum vel in tertianas vel in continuas degenerabant, & methodo convenienti curabantur.

Quartanæ quoque autumnalium morborum numerum augebant, in quarum cura plebeiis quibuſdam illa non malè ceſſit temeritas, qua febricitantes ſubito terrore graviter percellunt, ſi vel ſedes, ut fit, vel deinceps ſudores copioſi, aut alia quædam evacuatio largior ſuccederet. Nec methodus illa, quæ has per anodyna, præmiſſis lenibus evacuantibus, febres tollit, inutilis deprehenſa eſt.

Præterea urinæ ſtillicidia, vel ab humorum ad renes per arterias delatorum acrimonia, aut, quod veriſimilius, à renum ulcere oriunda exaſperabantur. Trichiaſis in quibuſdam notabatur, incidentibus & purgantibus lenioribus curata. Tabici pejus habebant. Graſſabantur etiam iterum iſchiatici dolores. Multi qui cœlo pluvio ſub dio laboraverant, aut etiam in aquis ac paludoſis locis manuum opera exercuerunt, difficili reſpiratione & orthopnœa ſine conchis vexabantur, quibus non tam expectorantia, quàm evacuantia, diuretica & ſudorifera conducebant. Magnus etiam inter egenos epilepticorum numerus erat. Aliquos paſſio iliaca horrendo modo afflixit.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis.

Anni 1702.

JAnuarius biduo gelido paucis nivibus, ventoque valido turbido, 3tium remiſſiorem nivibus aſperſis degelantem ſubſtitutis, 4tus gelu rigidum redintegravit, ſed ſequente 5to poſt gelicidium matutinum in deliquium ac pluvias frequentes nunc uberiores, nunc parciores, 19no tantum & 22do moderato gelu ut & 29no poſt pruinam matutinam ſereno exceptis, ſolutus toto menſis reliquo degeneravit.

Februarius 1mus frigidus præcedentibus paulò ſerenior, circa veſperam in pluviam, 2do toto durantem, & 3tio ſerenitate aliquali interpolatam deſiit. 4tus ſerenus ac frigidus. 5tus totus paucâ intercedente ſerenitate pluvioſus. 6tus & ſequentes (11mo & 17mo manè pruinoſis exceptis)

exceptis) ad 18vum uſque Verna ſerenitate ferè & temperie amœnum quarto compares. Reliqui ad finem uſque menſis varii, alii uti 19nus & 20mus aute meridiem ſicci & frigidi, circa veſperam pluvii ſereni uti 21mus, alii turbidi & frigidi, uti 22dus, alii uti 23. cum frigore manè ſereni, poſt turbidi, alii uti 24tus manè udi, à meridie ſereni, alii uti 25tus poſt pluviam rorans mane ſicci & turbidi. Alii manè nebuloſi poſt ſereni, à meridie pluvii, ut 26tus, & 27mus ſuccedente procellâ & 28vo adhuc continuante & admixtâ nive, grandine & gelu, redditâ tandem cum meridie ſerenitate menſem terminante.

Martius frigus cum nive continuatum primo biduo, interſperſis de die ſerenitati nivibus interpolavit, 3tio, in pluviam matutinam deſcivit, recuperatâ tamen à meridie ſerenitate, 4to quoque continuante ad veſpertinam uſque pluviam, 5tus ſerenus quidem ſed algidus, grandines nonnunquam Favonio ſtante ſparſit, quatridui ſereni gelidi & pruinoſi prodromus; 10. biduum ſucceſſit, Africo tumultuante turbidum, procelloſum grandinoſum ac nimboſum. 12mus ſerenitatem reſtituit matutinam nivibus à meridie comitatam, atque biduum ſequens gelidum & ſerenum induxit, moxque intercalato 15to remiſſiori, ſereno tamen adhuc, gelu ſatis hactenus rigidum cœlo ſereno Boreâ aſpirante, ac ſuccedente huic poſt Euro, ad 23tium uſque ſerenitate vernâ cum ſequente biduo commendabilem reduxit. 26tum mane turbidum algidum ac ventoſum cum triduo ſuccedente turbulento, ſecutus pluviolis quidem ſparſis à prioribus diverſis 30mus 31mo ſocio manè quidem pruinoſo, ſerenitate tamen commendabili biduo menſem hunc ſimul ac trimeſtre finiit.

Morbi hoc trimeſtri præter ſcorbutum endemium, febres intermittentes nonnullas ardentes quoque & cephalæâ ac hemicraniâ valde moleſtas continuas, malignas paucas, variolis ac purpurâ notatas, catarrhales & pleuriticas ſporadicas, Epidemici ferè nulli fuere, niſi catarrhos & tuſſes, hæmoptoes quaſdam & pleuritides, ut & arthritides, præſertim vagas ſcorbuticas, ob hybernas aëris varias turbas indeque naſcentia ſanitatis incommoda, ſatis frequentes iis annumerare velis.

Aprilis primum biduum frigidulum, cætera ſerenum leni gelu cœpit ad tertii meridiem uſque nubilum in pluviolas circa veſperam ſolutum, cui 4tus compar, 5tus noctu pluvius, de die procelloſus ac nimboſus. 6tus nivibus ſereno cœlo mixtis varius & inconſtans ſucceſſit. Huic congener 7timus, Octavus nocte à nivibus fœta frigidulus & potiſſimam partem turbidus, poſt noctem gelidam, nonum frigidum & ſerenum, poſt quæ nocturnas denuo nives biduum degelaſcens ac pluvioſum induxit. Sequentes, præter 12mum ſic ſatis ſerenum, veſperi tamen adhuc ſpecade rorantem, eique ſimilem 23ium & 24tum totum ſerenum omnes ad finem uſque menſis genio illius conformes, varii, turbidi, frigidi, nivoſi, nimboſi, quandoque & procelloſi fuerunt.

Maii primus vernâ ſerenitate commendabilis, frigidulus tamen adhuc

Euro noto flante, triduum ſequens turbidum paucis aſperſis pluviolis, udum ac horridum adduxit, ſuccedente vernâ amœnitate integrum menſem reliquum, paucis 11mo nimirum mane turbido à meridie ſpecade grato, 17mo vento, 23io procellâ, 25. pluviâ vento miſtâ, 27. grandine ac imbre, ut & 31mo ſeu poſtremo paululum ventoſo exceptis durante.

Junii primus ultimo Maii compar, à biduo ſereno ac temperato exceptus, 4tum obſcurum in veſperam & noctem pluviam deficientem, cum ſubſequente biduo ſibi non abſimili ſucceſſorem habuit, quos biduum aliud ſerenum ac temperatum correxit; ſucceſſit huic 9nus totus turbidus in pluviam veſpertinam deſinens, quem temperatus ac ſiccus 11mus, atque 12mus ſudo æſtivo inſignis ſecutus. Huic biduum rurſus obſcurum ac frigidum in pluviam tandem fatiſcens ſucceſſit, eique quatriduum ſudum ac æſtivo ardore ferè moleſtum, ſubſequente 19no tonitru temperatum, 20mum pluviâ nocturnâ quandoque & diurna fœcundum, triduum verſus ſerenum ac temperatum ſecutum in pluviolam veſperi 23tio ſolutum, quod 24to imber nocturnus, tandemque, 24mum manè obſcurum à meridie ſerenum, & 29num frigidulum ſed ſerenum, ſi exceperis, reliqui vario cœlo aliquando & nimboſo, rarius ſereno inamœni, menſi triſtem addidere colophonem.

Morbos hoc trimeſtre epidemios præter morbillos & paucas variolas nullos aluit: Sporadici fuerunt febres varii generis, intermittentes tertianæ nonnullæ, & continuæ ardentes Cephalalgiâ & Cardialgiâ infeſtæ, Catarrhales tuſſi & Aſthmate moleſtæ, quandoque & anginâ, oculorum & gutturis ac tonſillarum inflammationibus; His hæmorrhagiæ narium, hæmoptoës, Arthritides univerſales, & vagæ quoque Scorbuticæ, Cachexiæ & Cacochymiæ paſſionibus hypochondriacis & Hyſtericis, pleuritide, imò & paralyſi & apoplexiâ nonnunquam ſtipatæ, acceſſere.

Julii dies quinque priores æſtivo calore inſignes, 3tius præſertim fervore æſtuoſo moleſtus; Quibus biduum ſucceſſit ventoſum ac ſubinde pluvioſum, huic 8vus obſcurus ac frigidulus, ut & 9nus ſudo & temperato calore amœnus. 10mus poſt pluvias nocturnas cum ſeptem ſubſequentibus ſudo ac æſtu genium hujus menſis exprimentibus 16to ſub veſperam, ac 18vo à meridie, 19no mane pluvio à meridie tonitru addidit. Sequens triduum ſudo pluvias miſcuit, ſuccedente quatriduo imbroſo. Unde ad finem uſque menſis ſereni & æſtivo ſudo grati ſucceſſere dies.

Auguſti primus ſudo æſtuoſo gravis, veſperi tonitru leve cum pluviâ moderatâ, ſequenti verò triduo poſt pluviam matutinam modicam temperiem amœnam ſubſtituit. Quæ triduo alio ob temperatum ſudum commendabili ſuccedente, ac octavo ante & poſt meridiem lene ſtillicidium intercalante à biduo pluvioſo excepta. Cui aliud rurſus biduum verè æſtivum ac ſerenum ſucceſſit atque huic 13tus mane ſpecade rorans, 14tus præter tonitru breve imbre comitatum cætera ſerenus. 15tus manè ſerenus, circa veſperam tonitru horrendum procelloſum ac nimboſum tulit.

16tus

16tus manè ſerenus poſt fuſas à meridie pluvias frigidior. 17mus ſerenus ac temperatus, 18mus à pluviâ matutinâ ſeptem ſubſequentes dies ſerenos, ac non nunquam ſatis æſtuoſos, ſi 25tum excluſeris manè pluviolis madentem, adduxit. 27. cæteroquin ſerenus pluviam veſpertinam in noctem uſque intempeſtam protraxit, 28vum frigidulum, licet ſereno, 29num totum pluvium & imbroſum ac ſubfrigidum, 30mum pluviolis quandoque rorantem, tandemque 21mum & poſtremum menſis ſiccum quidem & ſerenum, ſed frigidum pariter ſucceſſores habuit.

Septembris primordium 1. & 2dâ die ſerena & amœnâ temperie acceptum, circa veſperam in tonitru horrendum & imbrem degeneravit; à 3tio ad 24tum vario, quandoque ſubfrigido, quandoque æſtivo calore, plerumque ſudo pluviis ac ſpecade interpolato, temperatoque æthere continuavit; 25to ventoſiori paulo & pluvio biduum ſucceſſit procelloſum & nimboſum, atque huic aliud ſedatius, ſed ad veſperam uſque pluvioſum; inde ſerenitas gratâ comitata temperie, 31mum ſimulque menſem & trimeſtre tertium abſolvit.

Morbos æſtiva Ætheris cum temperie cambiens ſubinde intemperies, præcedentis æſtatis frequens æſtus præter endemios penè, ſcorbutum illique affinem veneream luem, epidemios genuit varias febres tam intermittentes quàm continuas, cauſos aliaſque ardentes paroxyſmis interpolatas, quaſdam planè inordinatas nullum typum ſervantes, catharrales nonnullas malignas quoque exanthematis variis, miliaribus præſertim ſemet prodentes, pleuriticas inſuper, alias Cephalæâ, cardialgiâ, colicâ, hæmoptoë, defluxionibus in bucca gulam, dentes, ut & inflammationibus oculorum, indeque ophthalmiis, gutturis tuſſibus porro variis, quibuſdam etiam ex illarum numero, quas convulſivas Williſius appellat; Præterea Epilepſias præſertim infantum, Arthritides tam univerſales quàm particulares, unius lateris, Iſchiadicas, vagas ſcorbuticas ſatis frequentes, omnium tamen frequentiſſimas ob fructuum immaturorum ingluviem intemperantem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ uſum, Choleras, diarrhœas, Lienterias & dyſenterias copioſiſſimas, eaſque ſatis vehementes, pertinaces, periculoſas, ac ſæpenumero lethales.

October poſt pluviam 1mo matutinam, triduo ſereno ac gratâ temperie amœno æſtu, ſucceſſit triduum nimboſum, ſubinde grandinoſum, tandem & pluviis, nivibus pruina vacuum ac frigidum. Illi rurſus quatriduum, autumnalis temporis ratione ſatis temperatum ac gratum. 14tus manè ad meridiem uſque nebuloſus, inde ſerenus fuit. 15mus ſerenus ac temperatus à meridie paucas ſparſit pluvias; A 16to ad 20mum æſtivo ferè calore ſerenum & amœnum quatriduum, à 20mo, 28vo ſereno ac temperato excepto, obſcuri ac frigiduli, interſperſis 23io, 24. 26to, utut rarius pluviis ad 31. adeoque extremum uſque menſis, dies ſecuti menſem terminarunt.

November à ſiccitate ac frigore aliquali auſpicatus, ad ſerenitatem ac

ac rigorem ſatis validum, ſed ephemerum tranſiit triduum obſcurum ac ſpecade ſubinde udum inducens. Quod quatriduum à ſiccitate ac temperie ad aliqualem algorem, mox & gelu ſatis rigidum pergens, ſecutum. Cui 9nus nivem copioſam aſperſit, perſeverante 10mo adhuc gelu atque poſt denſam 11mo nebulam, & ſubſequentem ſerenitatem, ad 14mum uſque paulò mitiorem in perſpeadem à meridie fatiſcentem continuante. 15tus præcedenti fere ſimilis ſpecade pariter udus, 16tus ad veſperam uſque ſiccus, poſtea pluvioſus, 17mum procelloſum & nimboſum aſcivit. 18vus à pluvia modica matutinâ in ſerenitatem, 19mo adhuc ad veſperam uſque pluviam durantem tranſiit, ſuccedente 20mo ſereno ac temperato, in turbidum temperatum tamen adhuc nunc ſiccum ut 21mo & 23tio, nunc pluviis & nivibus quibuſdam, ut 22do, 24to & 25to mutato cœlo, ſuccedente biduo paulò gelidiore & nebuloſo, aſperſa tandem quoque nive, alioque rurſus biduo pluvioſo totæ ad veſperam uſque 29ni à pluvia inclareſcentem, ſicque 30mo Æthere ſic ſatis ſereno & frigido menſem ſimul claudentem.

December ſubfrigido, vernâ tamen fere temperie præter morem accepto biduo orſus, 3tium manè pluvium, cætera turbidum ſed ſiccum, poſteaque triduum temperatum attulit, ſub veſperâ 6ti nive parcâ aſperſum. 7timus à gelu nocturno ſerenus triduum ſibi quadantenus excepta ſerenitate nivibus & nubibus interpolatâ conforme adduxit. 11mo obſcuro in pluvias deliqueſcenti, ac 12mo ſereno poſt ſpecades ſubſtituenti, biduum turbidum ac algidum ſucceſſit, mox poſt 15tum manè pluvioſum, poſtea triduum, à nive ac gelu moderato & Æthere ſereno, in horridum mutatum ſubſtituit; ſed 19no ac 20mo rurſus poſt gelicidium & nivem cœlo ſereno remittente, 21mo manè ſpecade rorante à ſerenitate Aëris, 22do in gelu ſatis rigidum abiit, rurſuſque 23tio poſt gelicidium matutinum in pluvias, 24to à procellâ, aëre turbido ſicco tamen ad veſperam in pluvias, 25tum totum durantes fatiſcentem. 27mo nivem noctu diuque ſpargit, 28vum moderatum gelu, & circa veſperam nix pauca excepit. 29nus totâ die gelu rigidus fuit; 30mus à gelu in nivem, à nive in gelicidium, à gelicidio in pluviam, toto ferè 31mo durantem, ſicque Æthere nimboſo, hunc menſem ſimulque trimeſtre ultimum adeoque annum hunc 1702. finientem deſiit.

Morbi hoc ultimo trimeſtri occurrerunt ſatis frequentes, Febres intermittentes variæ, continuæ, hæque ſæpius intermittentibus ſociatæ, ſimulque ardentes, malignæ quoque exanthematis varii generis conſpicuæ; præterea Catarrhales, pleuritide nonnunquam comitatæ, Eryſipelatodes, aliæque diverſis & periculoſis nonnunquam ſymptomatis, alia inter Paralyſi linguæ, aliarumque partium, inflammatione gutturis, Rheumatiſmo, Cardialgiâ, Cephalæâ periodicâ nonnunquam, Hemicraniâ, Hæmorrhagiâ narium vehementi & periculoſa comitatæ. Præterque uteri quoque hæmorrhagiæ graves & pertinaces, ſolitariæ, aut aliis morbis ſociatæ. Diarrhœæ & Dyſenteriæ mali-

malignitatis nonnunquam participes exceſſuum autumnalium reliquiæ, Colicæ & hyſtericæ paſſiones ſcorbuto ſæpius complicatæ, tandem & Epilepſiæ cum primis Infantum, nonnunquam & adultorum Hemiplegiæ & Apoplexiæ vehementes & ut plurimum lethales.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana

Ann. 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium Anni 1701. *frigidum comparuiſſet.&c. &c. &c. In hiſce quoque deprehenſum fuiſſe animadverto.*

QUalem Anni præcedentis exitus habuit aëris conſtitutionem, talis per biduum etiam primum Anni 1703. continuavit; & quamvis Zephyrus prædominium porrò obtineret, ac tolerabiliorem utcunque temperiem redderet, ſæpius tamen ab iis diverſis ventis excipiebatur, Euruſque inprimis ante Solis in Aquarium ingreſſum, à die 18. Januarii uſque ad d. 26. frigore intenſo moleſtus erat, multis ſubinde interea nebulis, & nive, paucioribus ſerenis diebus obſervatis; à quo dein tempore inconſtans admodum aëris ventorumque, Auſtro tamen prævalente, alternatio, uſque dum Sol in Piſcium ſigno verſaretur, ubi poſt nivoſum Boream, Zephyrus temperatiorem ut plurimum & pluvioſam auram redderet; quæ poſt Æquinoctium vernale variis mutationibus, præſertim frigidis humidiſque obnoxia, vernali amœnitati multum obſtitit, ac tardiorem plantarum vegetationem effecit: Quæ eò felicior poſtea ſucceſſit, cum grata temperies fertilitatem admodum promoveret. Interea morbi, præter Tuſſes in hyeme non inſolitas, & omnibus ferè aliis morbis ſe complicantes, multas inducias concedebant; Arthriticis tamen doloribus obnoxii novas invaſiones contumacioreſque patiebantur, nec non Febres quotidianæ, non intermittente calore ſuo continuas ſæpe in principio æmulantes, pauciores etiam tertianæ (poſt ſumtum vel purgans, vel vomitorium, quod ſolum quandoque febrilem fomitem expellebat) arcano duplicato ubi bilioſa impuritas, unicornu foſſili ubi acidæ particulæ, chinachina verò dum viſcidior pituita prævalebant; utræque facilè curabiles, in primis menſibus deprehendebantur, in pueris potiſſimum, vermium ſuſpicionem ob victum prægreſſum, calorem faciei luridum, ventris morſicationes, deliria nocturna &c. Sæpe præbentibus, & præter medicamenta recenſita, cinnabaris nativæ, terræ ſignatæ, mithridatii &c. uſum ſalutarem ideo expertis. Subinde quoque continuæ catarrhales notatæ fuerunt, majori vehementia, poſt hor-

rores, magno calore circa veſperam increſcente, nec non cephalalgia & virium languore periodum ſuam decurrentes, ſed continuato blandorum diaphoreticorum & alexipharmacorum uſui cedentes. Intermittentes illæ præſertim tertianæ, in æſtate ſe in plures utriuſque ſexus, omniumque ætatum diffundebant; imò in autumnum uſque paſſim ſe exſerebant; nec deerant in diebus canicularibus, calore non admodum moleſtis, ſed per primum decendium inprimis frigidiuſculis & humidis, poſtea ſerenis & calidis, circa finem autem pluvioſis, quos malignæ, puſtulis cryſtallinis ſtipatæ, & niſi alexipharmacis mox atque ſedulò obviam ipſis iretur, lethales invaderent.

Poſt caniculares varia aëris temperies, Zephyrique & Euri alternatio, illo autem circa d. 8. Septembris prævalente, plurima pluvia & horridiuſcula aura per aliquot dies infeſta erant; cui fortaſſe Dyſenteria tum ingruens non malè adſcribenda fuerat; quanquam & metum ex turbis bellicis, quæ Urbem ubique cingebant, & ultimam incolis internecionem minitabantur, inceſſum, quin & cereviſiæ recenter coctæ nec ſatis defecatæ potum contuliſſe ſuum ſymbolum, ſit credibile; quibus tonum ventriculi atque inteſtinorum labefactati, ſuccoſque naturales viſciditatem & acorem contrahere, non eſt dubium. Quamvis illa rarò graviori inſultu noceret, atque ex chyli acrioris vellicatione potiùs inducta videretur, cum ſine prævio vel notabili calore aliiſve ſymptomatibus, præter tormina tolerabiliora & ſtomachi gravitatem, mox in principio cruentæ dejectiones contingerent; facile etiam, poſt rhabarbari toſti, (quod ſolum quandoque curæ ſufficiebat) & moderatum ſtypticorum vel traumaticorum, catechu, tormentillæ &c. cum pauculo opii acceſſu, uſum recederet: in nonnullis, ubi ſtomachus cruditatibus oneratus indicabatur unicum lene vomitorium, quale vel unicum tartari emetici granum ſuppeditabat, opem tuliſſe obſervatum fuit. Præter hunc cruentum fluxum, poſtea Diarrhœa quoque frequenter ingruebat, eadem fere methodo curata. In Autumno inſuper Morbilli frequentiſſimi, & ſolitis ſymptomatibus febrili nempe, quandoque ad delirium uſque intenſa ſanguinis efferveſcentia, tuſſi, oculorum inflammatione ſtipati, cæterum ſine magno diſcrimine (ita ut non pauci etiam ſine decubitu, & pharmacis eaſdem paterentur) ſuum decurſum intra breve tempus, octiduum ut plurimum, ſub pulveris Pannonici, antimonii diaphoretici &c. uſu feliciter abſolverant, adultiores etiam ac juvenilem ætatem frequenter, pari ſed intenſiori inſultu tractaverant.

Æquinoctium autumnale cum Zephyro auſtrinam utplurimum conſtitutionem adducebat, uſque ad Novembris initium, ubi Eurus crebrior ſerenos ac nebuloſos dies aliquandiu interponebat; quem poſt medium Novembrem excipiens Auſter plures ſerenos dies quoque producebat. Tandem verò December multas nebulas & magnos Zephyri impetus, cum vario aëris, nebuloſo tamen potiſſimum ac nubiloſo ſtatu adferebat; poſt Solſtitium autem hyemale Eurus horridio-

ridiorem auram ac frigus intenſum pariebat, ſicque cum anni fine præſentiam hyemis oſtendebat. Interea febres malignæ ſuperiùs indicatæ in plures ſe diffundebant, multoſque trucidabant, præcipuè cum Urbs diuturna quaſi è longinquo obſidione cincta, vario infortunio, quin & poſtea hoſtili inſultu, (ubi cives inſueta continua per aliquot dies ſub Jove frigido & humido in excubiis ſtatione plurimum defatigabantur) atque fatali, præcipuè igne graviſſimo premeretur, ac ſubſequa infelici deditione multivaria torqueretur, ac enervaretur: quanta verò ab externa hac aëris & fati iniquitate ſanguini labes fuerit impreſſa, vix opus erit pluribus exprimere: Omnes maligna febri decumbentes, atque ut pyrobolorum periculum evaderent, in tutiorem Urbis partem deportati, quantum ſcio, perierunt; infantes etiam morbilloſi eandem ob cauſam ignis metui ſubducti, diuturniori poſtea tuſſi & hecticæ diſcrimine ſalutem hanc ſuam redemerunt.

In Anno 1704. hyemali frigori continuando Eurus multum perrexit, uſque dum poſt Solis in ſignum Aquarii ingreſſum Zephyrus, pluviis crebrioribus, cum nive tamen & ſerenitate alternantibus, gravidus, temperatiorem auram produceret; quæ equidem temperies ita continuavit, ut vernalis conſtitutio deinde citius, quàm plurimis aliis præcedentibus annis compareret, atque cum aëris ac ventorum non adeò ingrata mutatione diu, uſque in menſem Junium perduraret: quamvis circa Solſtitium æſtivum pluviæ frequentiores eſſent, major tamen ſerenitas, ſilentibus ut plurimum ventis, cum ineunte Julio redibat; quæ ipſa continuans, caniculares dies admodum calidos, grato tamen pluviarum interventu ſubinde mitigatos efficeret; uſque dum occidente Sirio, à d. 19. Auguſti ad finem uſque ejuſdem menſis, Solis nunquam à nubibus interrupti radii fervorem intenderent; ſed cum d. 2. Septembris acrior inſurgens Zephyrus frigidiuſculum ac pluvioſum aërem per quintiduum produxiſſet, & ſuccedens ipſi Eurus quatriduum ſerenitate ornaſſet, Zephyrus tamen mox iterum dominio potitus, frigidos ac pluvioſos dies (ſerenis tamen quandoque intercurrentibus) reproduxit. Interea Febrium puncticularium malignitas (horrore, virium lapſu, appetitu proſtrato, capitiſque ac dorſi dolore primò ſe prodens, in nonnullis amaritie oris, anxietate præcordiorum, fluxu alvi ſeroſo, bilioſo, quandoque ſanguinolento, tuſſi &c. concurrente) magnam circa anni principium incolarum ſtragem dare continuavit, ut quinque primis menſibus ultra mille ducentos homines, (quos inter equidem plures quàm centum & quinquaginta milites Galli fuerant) tum aliis morbis, tum hac febri potiſſimùm demortuos numerare licuerit; cum aliàs per integrum annum tot Urbs non videbat. Ubi quidem tantæ cladis cauſam non tam morbi atrociam, quàm ægrotorum in prima morbi invaſione ab ipſis parum æſtimati negligentiam, atque ob prægreſſas ac indies renaſcentes, quin majores ſubinde ab infenſiſſimo inquilino hoſte pertimeſcenda calamitas, vitalium ſuccorum enervationem ac depravationem accuſare

V 3 poſſum.

poſſum. Quæ ipſæ etiam miſeriæ aliis morbis, Ictero imprimis, verno tempore multos invadenti, anſam ſuppeditare, bilemque juſto viſcidiorem, atque ita ad obſtructiones excitandas proniorem reddere potuerunt; prout non minus eodem ex fonte Tertianas ac quotidianas febres frequenter tum, & reliquis etiam anni partibus ſe exerentes, profluxiſſe credibile eſt: Unde etiam haud differentibus remediis ut plurimum, & quidem facilè tolli potuerunt; quæ inter arcanum duplicatum, non ſaltem vi qua pollet incidendi & aperiendi, ſed quoque correctas hac ratione bilioſas impuritates in multis per alvum educendi, egregiè profuiſſe expertus ſum. Cæterum menſe Junio Dyſenteriæ in ſcenam prodire, & uſque in Octobrem obſervari, in Auguſto imprimis plures invadere cœperunt, ut non facile domus, quæ immunis ab ea foret, inveniretur; atque licet malignitate carere viderentur, plurimos tamen, minoris æquè ac profectioris ætatis homines trucidarunt, ut defunctorum numerus, qui menſe Junio & Julio nonnihil decreſcere inceperat, in Auguſto & Septembri admodum augeretur; quod equidem non morbi truculentiæ, ſed incauto in cura regimini adſcribendum arbitror; cum variis domeſticis, ut vocant, præter rationem propinatis remediis unicè confidens incauta plebecula, vel etiam multivariè diætam negligendo, aut juſto tardius Medici opem implorando, vehementer peccaverit; neque tamen negari poteſt, aliquot ægrotantes brevi tempore, deglutito ex. gr. cochleari Spiritus vini cum pulvere nucis moſchatæ, morbi primordia eluſiſſe; ubi nempe non tam Dyſenteria, quàm ſimplicior Diarrhœa, à ventriculo cruditatibus labefactato, adeſſet; prout etiam non paucos ſumpto mox rhabarbaro nonnihil toſto, vel ſibi relicto, immunes eſſe factos ſcio. Quod etiam rhabarbarum in principio curæ, vel durante morbo, ubi ſtomachus gravari ſentiretur, profuit. Radice Ipecacoanha non fui uſus, neque ejuſdem vi emetica opus habui; aliquibus verò, quibus vomendi conatus erat moleſtus, cum convulſivi quid adeſſe oſtenderet, præter externa calefacientia ſpirituoſa, idem rhabarbarum in pauca quantitate ad gr. xij. xx. cum coralliis rubris, vel terra ſig. &c. mixtum, felici cum ſucceſſu propinavi. Reliquum curæ per abſorbentia, & acredinem humorum temperantia potiſſimum fuit peractum; ubi præter dictam terram ſigillatam, corallia, flores ferri, cryſtallus imprimis montana egregiam opem attulit; quibus ubi nimiæ dejectiones moleſtæ erant, adſtringentia ex catechu, radice tormentillæ &c. in pulvere, electuario, pilulis, tinctura, doſi non nimis larga, ſed ſæpius repetita, & quando dolores admodum urgebant, laudanum cydoniatum, extractum opii, vel theriacæ cœleſtis moderatè addita, profuerunt; potum eadem radix tormentillæ, caro cydoniorum ſicca, cum pauco cinnamomo & ſaccharo in aqua cocta, convenientem præbuit; neque vinum Neccarinum, aut Tyrolenſe antiquum rubrum noxam attulit, cum raro febrilis calor jungeretur. Undenam verò origo hujus mali ſit deducenda, anceps hæreo.

reo. Fructuum horæorum immoderatum eſum multis nocuiſſe non dubito; cereviſiæ haud probè defecatæ potum plurimos in hunc morbum præcipitaſſe, eò magis eſt credibile, cum non paucos jam convaleſcentes, vel cum malo adhuc confligantes, unico etiam hauſtu cereviſiæ in recidivam lethalem incidiſſe, aut doloribus auctis, gangrænâ inteſtinorum obiiſſe noverim; contagium inſuper non rarò ægrorum numerum auxiſſe, ſucceſſiva in una eademque domo invaſio ſuadere poſſet; bellicæ vix tolerabiles adverſitates, cum fœtoribus ex varia militis Galli ſpurcitie, & excrementis equinis ſtramini ſemiputrefacto immixtis, quorum copiam inſignis equorum multitudo indies publicè in plateis, nec non in ædibus cumulaverat, quid efficere valuerint, neminem fugere poteſt; intenſus ille aëris calor, ſpirituum & ſanguinis vigorem minuendo, quantum obeſſe queat, in me ipſo ſum expertus, qui nullo in cibo potuve errore commiſſo, ob continuas tamen per integros dies Sirio urente, ægrotorum viſitationes, & ſudorum inde largiores effuſiones, defatigatus, poſt biduanam levem diarrhœam, eundem cruentum fluxum pati coactus fui; qui licet magnopere me non adfligeret, vires tamen mox adeo debilitaverat, ut diuturniori earum recollectione opus habuerim, ad roſcidas nempe & balſamicas lymphæ particulas reſtituendas, ac ſegnius per vaſa circulantes vitales humores ad naturalem motum reducendos, cum lymphæ depauperationem & craſſitiem ex variis ſignis colligere licuerit, unde ſalinæ acriores in ea particulæ concentratæ per tubulos minimos inteſtinales ſegnius moveri, ſpiculiſque ſuis pungendo nocere potuerunt. Erant quibus inconſuetæ muſcarum multitudini cauſam adſcribere placuit, quarum nempe excrementis cibus potuſve contaminatus turbas haſce in corpore concitaverit, quod ſuis domeſticis ut perſuaderet curioſior aliquis pater familias, carnem ſpurcitie tali imbutam cani devorandam dederat, qui ipſe mox fœdo iſto morbo correptus fuerat. Neque tamen alii etiam morbi per æſtatem & autumnum aberant: Ut Variolas pueris æquè ac adoleſcentibus magis moleſtas quàm periculoſas, adultiores etiam non paucos in exigua copia & ferè ſine morbi ſenſu invadentes, Febres inſuper petechiales, nec non puerorum verminoſas, & cum uterinis malis ſociatas M. Julio obſervatas taceam; M. Auguſto Arthritis vaga maſculinum præſertim ſexum ſatis obſtinata, multos etiam Angina notha, promptè remediis cedens, excruciaverant. In adulto autem Septembri, nec non Octobris initio Febres continuæ puſtuloſæ plurimos in adulta æquè ac puerili ætate conſtitutos cum præcordiorum anguſtia, inquietudine, deliriis, angina ſpuria, puſtulis albicantibus, univerſam corporis peripheriam occupantibus, rarius inferiorem ſaltem abdominis partem occupantibus, invaſerunt, in cuticulæ tandem deſquamationem, prævio tædioſo pruritu, abeuntes. Quas (præter Icterum, martiatis remediis, acidulis præſertim & Eſſentiæ Martis D. Ludovici haud ægrè cedentem) Tertianæ & Quotidianæ irregularibus

bus paroxyſmis Medicorum exercentes patientiam, exceperant; ibi alexipharmacis temperatis, hîc pro diverſa morbi natura, bilioſam tamen intemperiem ut plurimum oſtendente, arcano duplicato & cortice Peruviano officium ſuum egregiè præſtantibus.

Reliquum anni, ſub moderato aëris & ventorum alternantium ſtatu, tranquillius fuit peractum, morbis epidemicis ceſſantibus, ac reliquis etiam, quos ſporadicos vocamus, rariùs occurrentibus; cum cœli non tantum clementia, ſed etiam ob hoſtes ex Urbe profugos, totaque vicinia expulſos, civium animi novo vigore animali, morboſas diſpoſitiones feliciter averterent.

Cum Zephyrus, Anno 1705. illuceſcente, moderatis nivibus terram conſperſiſſet, Eurus ſuccedens, die duodecimo frigus hyemata induxit, aëremque per biduum ſerenavit, mox tamen iterum nubibus texit; quibus circa finem primi menſis denuò diſcuſſis, d. 8. Februarii, poſt nebulas, cum Zephyro crebriores nives deciderunt; & aliis quandoque ventis, Euro noto inprimis, Auſtro, & Zephyro borea interpolatus Zephyrus diverſas aëri temperies impreſſit, donec circa finem menſis Eurus ſerenitati favens, nivium liquationem ſucceſſivè promoveret; Quæ ſerenitas ad vernale uſque Æquinoctium continuavit rarius nebulis, & ſemel nive interrupta, frigore autem comitata.

Poſt Æquinoctium variæ ſubinde ventorum mutationes, & frequentiores pluviæ vernalem gratiam retardarunt, atque Aprilem potiſſimum, (cujus dies decimus nonus veſperi, alta, ſed paulò poſt rurſus liquata nive, ſine Cereris & Pomonæ noxa, terram oneraverat,) nec non Majum valde inamœnum atque frigidiuſculum reddiderant, ſicque morboſas corporibus humanis diſpoſitiones, & tertianas præcipuè febres procrearunt; quæ licet jam in Januario ſparſim comparerent, in Martio tamen, Aprili & Majo plures invadere cœperunt, gravi cephalalgia & præcordiorum preſſione, rarius præcedaneo horrore, moleſtæ, ſed poſt cholagogi aut emetici uſum, chinchinatis medicamentis ut plurimum non difficulter ſuperari potuerunt; quod obſervare etiam licuit, cùm circa finem Maji vires ſumendo, plurimos in Urbe, quin & vicino agro invaderent, poſt horrorem magno, atque ſæpe ad deliria uſque intenſo calore ægros torquentes. In Martio quoque Pleuritides veræ, non admodum vehementes & exquiſitæ, blandioribuſque diaphoreticis & pectoralibus, ſine venæ ſectione, interdum etiam abſque ſuppuratione, curabiles; circa Aprilis autem finem Apoplexiæ lethales paſſim obſervatæ fuerunt. Febris porrò ſcarlatina in Aprili, Majo & Junio in plurimos variæ ætatis, ſexus & conditionis homines, quin totas etiam in familias ſeſe diffudit, poſt exiguum, aut nullum horroris ſenſum, faciem primò inflans & rubore ſuffundens, poſtea univerſam cutem maculis vel tuberculis rubris, crebrioribus, latioribus, interdum magis, quandoque minus quàm in Morbillis rubentibus, interdum quoque totam cutem unica quaſi macula tingens, ad duas treſve potiſſimùm dies perſi-

perſiſtens, quin diutius quandoque & per octiduum durans, modò in ſquamulas abiens, modò inſenſibiliter diſcuſſa. Nullum equidem vidi qui periculosè ex ea ægrotaret, non nullis tamen, ob majorem ſanguinis effervefcentiam, diaphoreticis temperatioribus, antimonio diaphor. terra ſigillata, unicornu foſſili &c. ſuccurrere opus fuit; aliquibus libero ſe expoſuiſſe aëri, & ſine medicamentorum uſu, nunquam decubuiſſe haud nocuit. Quo in morbo licet Clariſſ. *Thom. Sydenham in obſerv. med. circa morb. acut. hiſtoriam ſect. 6. cap. 2.* omnem medicamentorum uſum intermittat, in libello tamen, qui ejus nomen præ ſe fert, & *Proceſſus integros in morbis curandis* ab eo conſcriptos exhibet, atque Londini typis prodiit, medicamenta ſuprà memoratis ſimilia non improbari deprehenditur; cujus eò lubentius mentionem facio, cum Libellus iſte in *Ephemeridum noſtrar. Dec.2. Ann.10. Appendice* recuſus cenſuram acerbiorem cujuſdam Anonymi ſubierit, qui Anno 1693. Londini eundem denuò impreſſum publicare voluit, noſtrum *inepta mole inutilem*, neſcio quo jure vocans, cum tamen idem omnino cum Anonymi ſpecimine ſit, atque juxta exemplar (cujus viginti circiter tantum Londini primo fuerunt impreſſa) ab Exc. *D. D. Mich. Fauſto*, Argentoratenſi, jam Medico Francofurtenſi ad Mœnum dexterrimo, Acad. N. Curioſo; cum ex Anglia redux Norimbergam tranſiret, beato noſtro Præſidi, incomparabili *D. Volckamero*, tunc temporis in edenda prædicta Appendice occupato, communicatum, ingenuè recuſum fuerat; ut ita quo pacto non irrepſiſſe, ſed acceſſiſſe Ephemeridibus noſtris dicendus ſit, Lector benevolus inde cognoſcere valeat.

Th. Sydenham *Oper.* Tom. II.

Menſis Junius multam ventorum omnium viciſſitudinem oſtendere pergens, ſerenitate quidem ut plurimum gaudens, crebriori tamen frigore inamœnus comparuit; elapſo autem primo octiduo, conſtantior Zephyrus, poſt pluviarum frequentiam, temperatiorem auram reddidit; quam ante Solſtitium æſtivum, calores, circa finem menſis remiſſiores facti, inſequebantur; cum interea ſerenos dies pluvioſi ſæpius interpolarent, ideoque tolerabili ſæpius temperiei ac telluris fœcunditati faverent; uſque dum una cum ſirii ortu calores ingraveſcerent, & uſque poſt ejus occaſum continuarent, multamque terræ ſiccitatem adferrent; niſi quod ſextiduum ante occaſum caniculæ deciduis cum tonitru & fulgure pluviis eadem refocillarent; quas eò uberiores poſtea per Septembrem Zephyrus adduxerat, poſt intenſiores illos calores temperiem admodum humidam & frigore horridiuſculam reddiderat, ſimulque catarrhis glandulofas in primis & muſculoſas colli exterioris partes obnoxias fecerat, temperatiori tamen aëris regimini non difficulter cedentibus.

Poſt æſtivum Æquinoctium continuante ventorum varietate, ſerenos dies plures uſque ad Novembris initium vidimus, quos dein multa hyemis indicia ſunt ſecuta, & juxta cum aura frigida, nubibus & nebulis aër turbidus, atque modò in pluvias, modò nives reſolutus, humidam admodum conſtitutionem effecerat, uſ-

que dum tandem poſt hyemale ſolſtitium, prævalente cæteris ventis Auſtro, quæ ab eo denominatur, auſtrina temperies ſuccederet. Interea lymphæ viſcidæ & ſalſæ (ab humida aëris poſt magnos æſtivos calores intemperie probabiliter coacervatæ) ſtagnationes non deerant, Odontalgiæ præcipuè, ſed tolerabilis, in pluribus ob conjunctam cephalalgiam magis moleſtæ; quin & tuſſis humidæ contumacioris, nec facilè ſine abſorbentibus abigendæ feraces. A qua etiam Hecticæ febris, quæ non nullis inſidiabatur, & non minus medicamentis potiſſimùm acredinem temperantibus haud difficulter cedebant, originem derivare licebat.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1697.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP Von der Müllen.

JAnuarius Styli Gregoriani, gelu non nunquam ſatis rigido, Boreâ ut plurimum flante, paucâ nive quandoque interſperſâ cœpit, quod ad quintum uſque duravit, tunc ſuccedente Cauſo paululum triduo continuo regelaſcens, 19no gelu redintegravit, & 21mum ſi exceperis, tolerabiliorem, ut & 28vum vulturno ſpirante remittentem, ad ipſum uſque finem, ac ſubſequentis *Februarii* 9num continuavit. A quo tempore rigor ille remiſit, atque blandiori æthere, non nunquam apprimè amœno, gelu interpolavit, ad 20mum uſque, qui frigore rigidiore recrudeſcente, noctu præſertim, de die verò parum miteſcente, ad finem ac porrò quintum uſque *Martii* tranſiit. A quo rigore paulatim deſæviente, mitiora tempora veris prodromos, nebulas pluviis & ſudo intercalatas tulêre ad 14tum uſque vernâ ſed ephemerâ ſerenitate & amœnitate commendabilem, ſuccedente cum vulturno nubilo & horrido triduo, ſed pluribus ad 24tum uſque ſuavioribus penſato. Hic 24tus, repedante vulturno, variam & ingratam, Aprili aliàs familiarem, aëris intemperiem tulit, frigore, pluviis, nive quandoque, & grandine, nocturno quoque gelu non nunquam diſtinctam, ad 30mum uſquè, adeoque ultimum durante, ſparsâ noctu nive copiosâ, à ſuccedente diurnâ ſerenitate ac aliquali amœnitate rurſus colliquatâ notabilem, primum ſic trimeſtre grato fine terminantem.

Morbi hoc trimeſtri non adeò frequentes aut populariter graſſantes fuerunt, niſi fortè ob variabile gelidum initio & horridum, humidum poſtea plerumque & tempeſtuoſum cœlum, catarrhos quis aut tuſſes febribus ut pluri-

plurimum comitatas huc trahere velit, defluxiones in uvulam & tonſillas, præteriti anni defluxionibus moleſtiâ & pertinaciâ analogas; Prætereaque pleuritides non nullas, variolas interſperſas, paucos adultos, plures infantes adorientes, malignas quaſdam ac periculoſas, benignas plures, paucas lethales. Paralyſes item & Apoplexias quibuſdam exitioſas, Arthritides vagas ſcorbuticas, ut & febres varias, quandoque & acutas & continuas, exanthematis etiam ſcorbuticam malignitatem teſtantes.

Aprilis temperato ſed pluvioſo facto exordio, unico interpoſito ſereniori die, nimirum ſecundo ad 9num uſque nocturno gelu, diurniſque nimbis ac imbribus horridum proceſſit. Poſtea amœniore paululum cœlo, noctibus tamen adhuc gelidis, quandoque & nivibus, pluviis ac ventis quibuſdam variato, ad 19num tranſit amœnitate Vernâ & ſerenitate ferè ſtabili, cum ſuccedentibus, 23tio ſolùm frigido ac procelloſo excepto, ad 30num uſque adeoque ultimum Menſis, abblandientem.

Succeſſit *Maius* frigore moderato, interdum tamen, initio præſertim Boreâ interſpirante, rigidiuſculo. Poſteà ſereno cœlo admixtis licèt ſub finem, præcipuè non nullis pluviolis ſic ſatis amœnus & ad fertilitatem, 31mum eumque poſtremum, grandine nimis aſperum & nocivum ſi demſeris, pronus.

Huic rurſus *Junius* pari ferè amœnitate ac ſerenitate, paucis, ſecundo fortè & quinto blandè rorantibus, 7mo & 8vo, illo turbido, hoc Africo flante nimboſo, 12mo & 24to imbre fœcundo arva rigantibus, 26to imbri tonitru jungente, 27mo, Africo rurſus pluvias ſpargente, udo, variantibus diebus exceptis, conformis, totus propè ad finem uſque temperatus.

Morbos trimeſtre perinde non multos genuit. Præter enim febres nonnullas, paucas intermittentes, pauciores continuas, & catarrhales pauciſſimas, variolas ſi dempſeris & Epilepſias Infantibus quibuſdam infeſtas, rariſſimè tamen lethales, pleuritides quaſdam & arthritides vagas ſcorbuticas, cardialgias, Cephalæas, Odontalgias & Aſthmaticos affectus parciſſimos, parum negotii Medicis fecerunt alii morbi. Id quod aëris clementiæ adeò ſtabili, Maio præſertim & Junio, humores in laudabili ac moderato ſtatu conſervanti, nec nimio æſtu exagitanti tribuendum eſſe reor.

Julius trimeſtris tertii initium pari cum præcedentibus amœnitate, clementiâ ac ſerenitate Cœli, ſecundum & tertium fœcundis imbribus temperans fecit; Verùm ſequenti ſexto ſudum diurnum circa noctem horrendo tonitruum identidem reboante fragore, & fulgetris ferè continuis animos & oculos immenſum perculit. Septimus quoque, octavus & decimus mitiùs tamen paulò, ſerenum diei cœlum veſperi tempeſtuoſo tonitru fœdarunt. Reliquum ad finem uſque menſis vario, ſed non adeo turbulento, udo tamen non nunquam & nimboſo aëre tranſiit.

Talis quoque *Auguſti*, 7mum, 8vum, 10mum, 12mum, 16tum, 17mum, 30mum, & 31mum adeoque poſtremum, ſerenos & amœnos

dies, ſi exceperis, ſtatus fuit.

Nec procul ab his ultimis diebus abluſit *Septembris* initium, primum nimirum biduum ſic ſatis ſerenum & amœnum, cui quatriduum ſucceſſit, autumni præludium, imbridum ac frigidum. Quod ſeptimus æſtivum ſudum æmulatus correxit, cui 8vus paulò frigidior, ſed adhuc & 9nus, 10mus, 11mus; ad 18vum uſque, qui imbris veſpertinis aliquod interſcenium inſeruit, ſereni ſucceſſerunt; ſequentes ad 22dum uſque, ejuſdem quo præcedentis tenoris, temperatâ nimirum ſerenitate commendabiles, ut & reliqui ad 27mum uſque, paulò, cum ſequentibus tribus poſtremis, turbidiorem, frigidiorem, & aſperſis ſubinde pluviis ac ventis aſperiorem.

Rari admodum hoc trimeſtri fuere morbi, nec præter diarrhœas atque dyſenterias, utut pro proventu omnis generis fructuum valdè, DEO largiente, uberi, nec gula illecebris ſuis parcente, admodum paucas, tuſſes non nullas, parciſſimas febres, pleuriticos quoſdam, & Aſthmaticos affectus, nec non unum alterumve Paralyſeos & Arthritidis ſcorbuticæ caſum, alii ferè nulli occurrerunt.

October mixtâ pluviis frequentibus ſerenitate paucâ acceſſit, ac quatriduum hâc ratione proceſſit. Quintum ſerenum & amœnum totum, ſextus totus undoſus ſecutus; Sed ſeptimus & ſequentes ad uſque menſis finem ſexto ſerenitate penè pares, præter nonum & ejus ſequaces cum ſudo Borea ſpirante frigidulos, 13um roridum, 17mum imbre madentem, 24tum, 27mum, & 28vum pluvias non nullas ſpargentes, 29num verò & 30mum ſicque ultimum Cæciam, frigoris intenſioris authorem aſcendendo horridos, in procellam tandem valdè impetuoſam primâ *Novembris* degenerantem; Verum ſecundo & tertio paululum deſævientem. Quartus & quintus tranquilliores fuerunt ac ſereniores, rigidi tamen adhuc, ſextus manè nebuloſus, poſtea præcedentibus ſimilis, ſeptimus frigidus ac nubiloſus, octavus ad ſequens uſque manè nimboſus, ex quo ſerenior 9nus 10mus primam tulit glaciem, ad noctem uſque 12mi durantem, pluviâ ſubſequentium 13tii & 14tii rurſus liquatam. Quos 15to ſudum admodum gratum, cum æſtiva amœnitate quaſi certans, ſed ephemerum excepit. Ab illâ brevi ſerenitate matutinis & veſpertinis pluviis, in procellam 17mo exæſtuavit horrendam 18vo quidem deſinentem, ſed hujus & ſequentium antemeridianum cum pomeridiano, pluvias inter & turbidum, ſiccum tamen cœlum partiendo, ad 25. uſque, ſi 21mum, ſerenum totum & amœnum excluſeris, & 25tum ſequentes duos boreali ſudo commendabiles. Tandem 28vus Divo Simoni Judæ dicatus frigidus & turbidus, 29nus pluviis horridus mixtus, 30mus demum ſerenus denuò totus, ſed Borea paulò acriùs ſpirante gelidus agmen dierum Novembris clauſit. Succeſſit December primo die rigorem præcedentis primâ nive ſparsâ temperans, at ſecundò gelu redintegrans, ſequentibus cum nive pluvias alternavit ad 11mum uſque, qui Cauro aſpirante raro gelicidio gelu ſatis intenſum ſubſtituit, qui ſequens nivem rurſus ſubmiſit, atque huic, Boreâ Cauro ſuccedente ſequentes duo gelu prius moderatum, decimo ſexto in

rigi-

rigidum valde degenerans, decimo ſeptimo nive copioſâ paulò temperatius, decimo octavo verò & vigeſimo magis, accedente copioſa nive, invaleſcens, vigeſimo primo rurſus, vento remittente ac nive repedante, miteſcens. Triduum ſequens mitius adhuc, vigeſimo tertio pluvias immiſcuit, ad veſperam uſque vigeſimi quarti sereniorem at gelidiorem, ſubſequente quatriduano vehementi gelu, vigeſimo nono demum remittente, ac poſt nebulam toto die trigeſimo cœlum obſcurantem; trigeſimo primo verò diſcuſsâ nebulâ ſudo redintegrato, ſimulque gelu reddente, ultimum hoc trimeſtre ſicque totum annum 1697. terminante.

Morbi hoc ultimo trimeſtri paulò quàm præcedentibus frequentiores fuerunt, ob Ætheris & aëris nunc ſereni, nunc turbidi, nunc ſicci nunc humidi ac pluvioſi, nunc tranquilli nunc turbulenti & procelloſi, nunc temperati ac remiſſi, nunc gelidi ac horridi, variè invicem alternantis, ſicque pro diverſitate conſtitutionis ſuæ, humorum quoque diatheſin & craſin, communicatis tum per inſpirationem, tum per ambientes, & poros corporis ſubeuntes variorũ tam Ætheris, quàm aëris miaſmatum particulas, diverſis forte ut formis, ſic qualitatibus inſtructas diverſimodè moventibus, alterantibus, ac ad varias ebullitiones, orgaſmos, metaſtaſes, quandoque ſed rarò in melius, ſæpiùs in pejus diſponentibus atomis, mutantis. Hinc exorti diverſo tempore diverſi morbi Medicorum animos & curas exercuerunt. Inter quos potiores fuerunt febres variæ tum intermittentes, tum continuæ, haſque inter non nullæ etiam malignæ, exanthematis quoque variis, purpura, morbillis & variolis ſtipatæ, non tamen adeò frequentes ut Epidemicarum nomen juſto titulo mererentur, præterea Catarrhales, tuſſi, vertigine, odontalgiis, inflammationibus gutturis & tonſillarum, uvulæ laxationibus, anginâ, ſuffocationibus, hypochondriacas imitantibus, præcordiorum oppreſſionibus ſcorbuto familiaribus, comitatæ, arthriticæ, pleuriticæ, nephriticæ, colicæ paſſiones, Epilepſiæ ſed raræ, ut & paralyſes tam particulares quàm univerſales, apoplexiæ & has inter quædam funeſtæ & lethales.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Ann. 1698.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP Von der Müllen.

PRimum menſis Januarii ſt. Greg. biduum ſerenum ac gelidum remiſſius, excepit degelaſcens ac pluvioſum ſex dierum intervallum. Nono temperato diei, decimus ſucceſſit frigidus paucâ nive caneſcens dies, triduo turbido in Boream tandem, ſatis vehementer exæſtuantem, deſpumante comitatus, ac altero triduo mitiori nivibus, nebula ac pluviis ex parte interpolato exceptus. Inde ingraveſcens paulatim gelu vulturno Boreæ ſuccedente vigeſimo menſis die, octiduum continuavit, poſtea mitiùs aliquanto factum, ac nives glaciei deliqueſcenti interſperſæ, donec

recedante unà cum Aquilone, ultimis hujus primi menſis ac quatuor Februarii diebus graviori gelu ſerenius cœlum illuxit; mox verò rurſus remittente, ac in pluvias nivi mixtas fatiſcente obſcurum æther ad decimum ſeptimum uſque penitus degelantem perdurans. Inde gelu, Euro flante paulatim denuo vires reſumere cœpit, ac ſuccedente Aquilone, & Aquiloni tandem Aparctiâ, huic verò rurſus Euro, validè inſurgente, paucis tantum intermixtis nivibus, ac paucioribus blandis remiſſionibus, ad finem uſque Februarii & ſequentis Martii nonum continuavit. Tunc verna de die amœnitas, ſereno æthere ridens, Auſtro aſpirante advecta, abblandiri quatriduum viſa eſt, noctibus interea adhuc gelidis ſubſecutum, Boreâ priſtinam recuperante ſedem, gelu minantibus, Euroque Boreæ ſuccedente æther, unico vigeſimo ſeptimo ſereno ac temperato die excepto, ad trigeſimum uſque, Primum Paſchatis Gregoriani die feſtum turbantibus, qui ipſe à nocte gelidâ, reductâ aliquali temperie, ſequentem medium feſti ac ultimum menſis ut & trimeſtris hujus primi diem ſudo ac ſereno aëre beavit.

Morbos primum hoc trimeſtre, præter ſcorbutum indigenam, pro variâ aëris mutatione varios exhibuit, quos inter febres tam intermittentes, quàm continuæ, eæque ardentes ſatis frequentes, ac quaſi epidemicæ, malignæ quoque non nullæ variolis, præſertim confluentibus, uti dicuntur, conſpicuæ eminuêre, valdè non nullis infeſtæ ac periculoſæ, pleuritides hiſque affines affectus, peripneumoniæ, hæmoptoë non nunquam comitatæ, & catarrhales, variis defluxionibus moleſtæ: tuſſes contumaces, aſthmaticæ quandoque & ſuffocativæ, Arthritides vagæ, hypochondriacæ, Colicæ, Nephriticæ paſſiones & Hyſtericæ, ſed hæ poſteriores prioribus rariores.

Aprilis primus ſecundi trimeſtris, feſtique prædicti Paſchatis poſtremus dies, æſtivum manè æmulatus ſudum à meridie primo tonitru ſat gravis fragore animos amœnitate ac feſtivitate diei in hortos & campos prolectorum, atque ludis & Genio indulgentium validè perculit, ſubſequentibus hunc primum pluribus ad 28. uſque Aprilis continuavit ſerenis ac amœnis diebus, noctibus interea gelidis intercalatis, prima fronte abblandientibus, mutati verò vigeſima octava ſparſis tota die pluviolis facie, variam, ut plurimum turbidam, horridam ac inamœnam Aprili genuinam induit.

Quam etiam primus Maii retinuit, & paucis interſertis ſudis, ut 2. 5. 10. 17. 23. ad 27um uſque continuavit, qui vigeſimus ſeptimus vernâ temperie ac ſerenitate acceptus, cum ſequentibus nativam huic menſi gratiam redintegravit.

Eidem ſequentem Junium, (octavo ſolum excepto, Cauro nimirum amœnitatem præcedentium pluviis interſparſis turbante, ac duodecima cum ſucceſſore decimo quarto in turbidum & undoſum degenerante) ſerenis ac amœnis, nec niſi pauciſſimis non nunquam ventis ac pluviolis paululum exaſperatis, ad ipſum uſque finem commendavit.

Secundum hoc trimeſtre cœli benignioris ac ſtabilioris favore morborum quoque ratione mitiùs aliquantò prio-

priori egit: præter enim ſcorbuticos quoſdam affectus, febres, catarrhales quoque non nullas ſparſim infeſtantes, acutas & ardentes paucas, malignas raras morbillis ſubinde ſociatas, hypochondriacas non nullas paſſiones, pleuritides pauciſſimas, aſthmata, cardialgias ac cephalæas, vix alios produxit.

Julius, præcedentis Junii ſudum continuando, huic ad decimum tertium uſque duranti, pluvioſum & quandoque nimboſum ac ſubfrigidum triduum ſuccenturiavit, cui triduum rurſus ſerenum ac gratum ſucceſſit, à biduo turbidiori paulò & inconſtanti, vento ac pluviis ſubinde interpellato, exceptum, recuperatâ tamen priſtinâ amœnitate, uno fortè alterove paululùm degenerantibus, ac pluvias non nullas aſpergentibus, ad trigeſimum primum uſque, adeoque ultimum menſis continuavit.

Auguſtus mox ab ingreſſu procellâ turbatus, ſeveriorem paulò frontem induit, ac quinto ſolùm ſudo & temperato, ut & decimo inter ſerenum antemeridianum ac pluvioſum & tonitru fragoſo, horridum pomeridianum penſum ſuum partiente, nec non vigeſimum octavum æſtivum adhuc amœnitatem redolente, paucisque aliis paulò mitioribus exceptis, totus varius, turbidus, frigidus, pluvioſus & nimboſus fuit, unico poſtremo trigeſimo primo ſereno & amœno, gratiæ priſtinæ factam quaſi jacturam quadantenus reparante, ac

Subſequenti Septembri conſervandam tradente, qui eam ſeptimo, octavo & nono à tonitru nocturno frigidis & plurimum pluvioſis, tanquam triduo degeneri decimo quinto, decimo ſexto & decimo ſeptimo turbido rurſus & frigido triduo, ut & vigeſimo primo & vigeſimo ſecundo ejuſdem farinæ, biduo excluſis, ad vigeſimum quartum uſque ſervavit intemeratam; donec autumni tempeſtuoſæ & inconſtanti indoli cedens horridiorem ac tempeſtuoſam aſſumpſit larvam.

Morbi hoc tertio trimeſtri vario & mutabili frequentiores paulò quàm ſecundo fuerunt, febres præſertim tam benignæ quàm malignæ, ſymptomatis varii generis ſtipatæ, rariùs intermittentes, ſæpiùs continuæ & ardentes, Catarrhales quoque & pleuriticæ in hecticam & phthiſin proclives, malignæ quoque, aphthis, quandoque purpurâ, non nunquam morbillis, frequentius variolis, rarò petechiis, ſæpiùs infames, lethales quoque & epidemicæ graſſantes, & has præter Cephalalgiæ, Cardialgiæ, aſthmata, arthritides ſtatæ & vagæ intercurrentes.

October ultimi trimeſtris primus detractâ anteceſſori ſuo horrida, quam ſub exordio ſumpſerat, larvâ, gratiori vultu ſcenam ingreſſus, Sexto die æſtivæ amœnitatis perſonam ad 16tum uſque ſerenâ & exporrectâ fronte egit. Exinde paulò auſterior, nubiloſo ut plurimùm ac ventoſo cœlo varius, vigeſimo ſexto & vigeſimo ſeptimo, biduo ſereno præmiſſo, vigeſimo octavo, primam ſparſit nivem, mox in pluviam poſtea fatiſcentem, nocte ſuccedente gelidâ, pruinam à ſudo gelaſcente exceptam tulit, cui biduum ſucceſſit amœnum ac temperatum, ſubſequente turbido manè cœlo trigeſimo primo in pluvias, tonitru hoc tempore inſolito comitatas, circa noctem deficiens.

No-

November initio inconſtans, mox Euro flante ſerenior, gelu induxit, remiſſius quidem primò nebulis ſubinde intermixtis, circa quam tamen Aquilone irruente ſatis rigidum; Nivem copioſam valdè præter expectationem, Cauro ſufflante in horridum & intenſum gelu quinque dies durans erupit: decimo ſexto tamen deſæviens noctu remittere ac ſubſequente decimo ſeptimo ſudo penitus degelare cœpit. Inde rurſus inſtabilis, nunc turbido cœlo aſperior, nunc ſereno temperatior, poſt nives vigeſimo tertio denuo ſparſas, vigeſimo quarto gelu ſatis intenſum redintegravit, ac ad finem prope menſis continuavit, poſtremo menſis die Libanoto aſpirante, degelaſcens.

December à primo ad octavum paulo gelidiorem, varius pluvioſus ac nimboſus, ab octavo ad decimum quartum gelu, ſed interſperſis, ut ut raris nivibus mite ac temperatum induxit, à decimo quarto præcedentibus algidiore varium aſperum, ventis ſubinde ac nimbis horridum cœlum ad finem uſque menſis continuavit, tandemque circa veſperam trigeſimi primi, adeoque ultimi hujus menſis & anni diei, ſenis tonitru, hoc anni tempore planè inſoliti ac portentoſi, pluribuſque funeſti fragoribus Anno huic 1689. valedixit.

Morbi hoc trimeſtri præter febres quaſdam continuas ardentes, ab omni malignitate haud vacuas, purpurâ & morbillis eam prodentibus, catarrhales ſatis frequentes, tuſſi contumaci & ferina, catarrhis & defluxionibus ſcorbuticis debitâ, valdè infeſtæ & moleſtæ fuerunt, variæ, inconſtanti horridæ ac immiti cœli conſtitutioni natales ſuos debentes. Præterea arthritides vagæ, præſertim ſcorbuticæ, pleuritides, diarrhœæ & lienteriæ frequentes, dyſenteriæ tamen raræ, pro proventu prunorum hoc autumno valdè uberi, Cardialgiæ, & hæmoptoës nonnullæ. Sub fine tamen & ſoporoſi ac comatoſi nonnulli affectus, quibuſdam lethales, eidem frigidæ ac humidæ aëris intemperiei hâc hyeme prædominanti, omni procul dubio imputandi.

Conſtitutio Epidemica Sangallenſis, finis Anni 1696. *& principii* 1697.

Dni Doct. SYLVESTRI SAMUELIS ANHORNII,

De Hartwiſs.

VIX Dyſenteria æſtiva graſſari deſiit, autumnus ſucceſſit, ventis Auſtrinis die nocteque ſpirantibus, uvis fructibuſque maturandis coaptatus, infantibus verò in hoc fatalis, dum inſolito tepore diurno atque nocturno, ad turgeſcentiam motus ſanguis puerorum tenerior, morbillos variolaſque excluſit, quas perpaucis effugiſſe datum fuit, fuerunt, qui febre continuâ cum inquietudine, deliriis, & multis deterioris notæ ſymptomatibus ad ſeptimum diem dubiè agitati, exhibitis ex aq. ulmar. CC. Citrat. ac diaphoreticis temperatis ex Magiſt. antimon. diaph. CC. ph. ppt. & unicorn. foſſili, per ſudorem vel hæmorrhagiam ſubſequuta criſi, con-

convaluerunt. Plures vix ac auræ liberiori commiſſi, inſuper morbillis, hoſque adhuc excipientibus variolis correpti fuerunt. Declinante autumno, & æſtu remittente, mixtim graſſari cœperunt febres & Variolæ, plurimum tamen morbilli. Menſe Novembri & Decembri initio varia fuit cœli facies, tempeſtas aquilonia, nebuloſa, pluvioſa, frigidior, morbillos qui vix ſuperârunt, jam cum variolis colluctavere, febricitantes viſi non ſunt, & morbilli perpauci, Variolæ ſolæ, candidâ veſte terrâ tectâ, magis magiſque propullulârunt. Fuerunt autem optimæ indolis, citò erumpentes, rubræ, molles, faſtigiatæ, diſtinctæ, citò maturæ, nec foveas relinquentes.

Deterior ſors fuit illorum, qui ſerius, non quidem maturâ tempeſtate, in principio Anni 1697. iiſdem decubuêre. In plurimis copioſiores ac confluentes viſæ ſunt. Multi cum febre intenſa, convulſionibus, ventris meteoriſmo & dolore intenſo, ac alvo conſtipatiſſima, puſtulis tandem violaceis, lividis, nigris notati interiêrunt. Id verò eſt quod notari meretur, non alios præter lanionum infantes, & quidem trinos quandoque, & binos unâ in domo (ceu quòd ſordibus & ſqualore ex pellibus ad exſiccandum expoſitis, cruore & carne præ aliis ſordeſcant illorum domus, vel quòd minus ac alii curam infantum habere poſſint) hoc ventris meteoriſmo, petechiiſque lividis fuiſſe correptos, atque ſublatos. Si quando in aliis etiam domibus variolæ bonæ notæ, tres, quatuorve hujuſmodi maculas interſperſas habuerunt, mox illæ lanceola parumper ſcarificatæ, digeſtivo ſuppuratæ, & ad ſeparationem eſcharæ perductæ fuerunt, hâc tandem ſeparatâ, fovea illa nunquam non inſtar fonticuli, nunc latior nunc profundior relictâ novâ carne expleta atque conſolidata fuit.

Inter adultos hoc hyemis decurſu, quamvis omnia frigore horruerint, nihil epidemii obſervatum eſt.

Ver vario ingruit cœlo, æſtum ſubitaneum pluviæ repentinæ cum ventis ſeptentrionalibus exceperunt. Diſcordiæ acceſſerunt à Vicinis commotæ, quæ cruentum nonnullis excidium minitari viſæ ſunt: Inter ſexum muliebrem hoc terrore perculſum crebri abortus conſpiciebantur. Nonnullis tempeſtiva Venæ ſectio & inſtituti ſudores cum Bezoardicis quæ Sanguinis coagulum tollunt, bono auxilio fuerunt. Nati abhinc infantes multi convulſionibus occubuerunt. Viri verò inſuetas horrido imbribus cœlo excubias diu noctuque ſtrenuè agentes, omnem tempeſtatem innoxiè tolerarunt. Perpaucos tuſſis prævia corripuit.

Æſtas & autumnus ex frequentibus quamvis pluviis injucundi, inſalubres non adeò fuerunt.

Menſe Septembri Apoplexia nonnullos corripuit.

Fœmina provectioris ætatis ex paralyſi lateris dextri, præmiſſo vomitorio, ſudoriferis atque ſpecificis, in & externis apoplecticis uſitatis, intra triduum convaluit.

In alia Nobilis Familiæ Matrona, Paralyſis manus dextræ cum interceptâ bihorium loquelâ, aquis antapoplecticis, frictionibus, ſudoriferis &c. reſtituta fuit.

Vir Septuagenario major, Reip. Se-

Senator, recidivam paſſus ex inſtituto vomitu loquelam ſtatim temperavit, at paralyticus in latere ſiniſtro permanet, dum per phlogoſes & ſtragulas ferendi impotentiam, propter tumorem ſenſumque hepatis exquiſitum, ad ſudorem ſe componere hactenus non voluit: Qui tamen præterito anno, toto latere paralyticus, ſudoribus quotidie inſtitutis, integrè convaluit. Interim hepatis inflammationi convenientibus, in & externis proſpicitur, inter quæ emplaſtrum Norimbergenſe impoſitum, ceu præſentiſſimum ſibi Paregoricum, ſummè extollit. Fotus etiam particulares cum decocto herbarum, non ſine levamine inſtituuntur.

Alius Saxagenarius inter pocula ſenſu motuque privatus concidit, cum ſtertore ſpiritum duxit, in manu nullus, pede verò aliqualis motus reſtabat, concitato ſyropo Emetico vomitu, & deinceps in uſum vocatis frictionibus, lotionibus, aliiſque uſitatis ant-apoplecticis, paucas intra hebdomadas in priſtinum rediit.

Neogamus diſſolutè vivens, dum in templo Sacris intereſſet, ſubitò expalluit, concidit, & ἄφωνος domum deportatur, per hypocauſtum tractus, varieque agitatus, ubique elanguidus movere ne digitum valuit, pulſus fuit tardus & debilis, externa frigebant, jacuit ſtertens à nona matutina ad primam, ſine ſenſu & motu; ingeſta difficulter deglutiit, ego accerſitus ex uno cochleari ſyrupi Emet. porrexi gr. iij. tart. Emet. Operatio demùm poſt bihorium ſucceſſit. Phlegmata porracea frequenti vomitu reddidit; Sudore toto corpore diffluxit, Sanguis è naribus protruſus eſt, ſicque corporis motus, linguæ ac rationis uſus paulatim redierunt.

Infelicior ſors fuit Puellæ aliàs præ cæteris venuſtæ, quæ novendecim annos nata menſes nunquam vidit. Hinc ſenſim expalluit, macilentior, triſtior, & difficilis ad motum evaſit, ſcabie vexata, unguenta Tartarea cum Mercurio præcipitato adhibuit, tempeſtate frigidiore pluviosâ, veſtibus malè munita, è domo exiens frigori pluviiſque pro expediendis negotiis incautè ſe credidit, poſt horam domum deportatur ἄφωνος ſenſu motuque privata, ſtertens, & Apoplectica, crebroque vomendi tentata conatu. Vicinus vocatur Chirurgus, qui venam ipſi ſecat. Sanguis non niſi guttatim prodiit; Dantur ſpiritus Ceraſorum, aqua Vitæ naribus Spirituoſa admovetur: Capiti imponitur aq. Reginæ Hungariæ, interim ego advocatus Syrupum Emeticum propinari jubeo, quem vix medium deglutiit; dum exſpectatur operatio, accedunt convulſiones, quæ miſeræ circa veſperam finem vitæ faciunt.

Conſtitutio Epidemica Poſonienſis.

Annorum MDCXCV. MDCXCVI. MDCXCVII.

Dni D. Caroli Raygeri.

QUantum interſit Medico noſſe & obſervare aëris conſtitutionem ac inde reſultantes morbos, jam ſuo tempore agnovit graviterque incul-

culcavit Hippocrates, dum ita librum ſuum de Aër. Aqu. & Loc. auſpicatur. *Quicunque artem Medicam integrè aſſequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorūm valeat. Non enim ſimile quicquam in illis exiſtit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis ſunt, mutationes.* Hinc qui morbi ſingulis anni temporibus proprii qualeſque fiant in illis mutationes, tam prolixè tota deſcribit Sectione III. Aphoriſmorum. Nec dubitavit Galenus τὸ Θεῖον in morbis ambientis nos aëris conſtitutionem appellare, quam quidem ſententiam fuſius examinat & pertractat *Celeberrimus D. D. Melchior Sebiz. in Diſſertatione ſua de eo quod Divinum eſt in morbis.* Sanè rem tam ſalutarem reique medicæ ſummoperè proficuam jam pridem mecum animo revolvens, ſtatim ac manum praxi admovi, conſtitui ſingulas aëris & temporum vices, indeque exortorum morborum generationes & mutationes diligenter obſervare, annuatim colligere, ac Endemiis & Epidemiis meis Hungariæ, cum tempore prodituris inſerere. Id cum etiam à XXV. annis ſcilicet ad annum uſque 1695. pro meis uſibus præſtitiſſem, communicatur mihi à Perilluſtri ac Magnifico Domino Præſide laudatiſſimum ſuum inſtitutum, quo voluit, ut, qualis in diverſis Regionibus & provinciis fuerit aëris conſtitutio Epidemica, obſervaretur, & quotannis Ephemeridibus curioſis inſereretur. Quo intellecto ſubſtiti in privato ſtudio, & quæ ab illo tempore hac in materia à me obſervata atque annotata in publicum contribuere decrevi, modò initium facturus ab

Anno M. DC. XCV.

Cujus conſtitutio hic Poſonii in Hungaria fuit talis.

HYems rigidiſſima, nix plurima, gelu in Martium uſque durans. Frigus immediatè poſt ſolſtitium incepit, & toto Januario ſine remiſſione continuavit, nives cecidere ſupra nives, gelu ſupra gelu. Nec mitior Februarius ipſeque Martius adhuc frigore & gelu horridus.

Menſe Jan. plurimos obſervavi ex caſtris redeuntes colica laboraſſe convulſiva, abſque dubio ex febribus autumnalibus, partim non bene curatis; partim malè circa ſolſtitium hybernum judicatis. Raró quartana ſcilicet febris ut ut tractetur, recedit, quin vel hæmorrhagiam narium, vel laterum duritiem, vel pedum tumorem œdematoſum, vel languorem & dolorem artuum, ſæpiſſimè verò Colicam convulſivam poſt ſe relinquat. Menſe Februario & Martio graſſabatur quoddam genus febrium cum latente malignitate. Imponebat plurimis Catarrhus cum dolore capitis gravativo, febricula lenta, tuſſi ſicca, coryza vehementi invadens: mox nona, vel nonnunquam undecima demum poſt primam invaſionem die exaſperari cœpit morbus, & graviora reddi ſymptomata; acceſſere enim vigiliæ, de-

liria, nonnunquam ipſæ petechiæ, ſubſequente morte. Servati autem omnes qui non tantum alexipharmaca ab initio adhibuere, ſed & ea uſque ad nonum vel decimum diem continuavere.

Ab æquinoctio Vernali uſque ad ſolſtitium æſtivum tempus varium, mox frigidum, mox calidum, modo pluvioſum, modo ſerenum. Initium Aprilis adhuc brumale, circa medium verò & finem calor prope æſtivus. Succeſſit Majus pluviis mixtus, cum frigore & calore alternante. Prima & ſecunda dies Junii ventis turbida, tertia ſerenari de nocte cœpit, cœlum cum pruina matutina valde noxia; id quod apud nos valdè rarum, & vix à ſeculo obſervatum. Segetibus nihil nocuit hoc gelu matutinum, nec deſtructæ vineæ, præterquàm illæ quæ verſus plagam occidentalem ſitæ; quarta Jun. iterum pruina ſed planè innocua. Septima ros mane cecidit purpurei coloris, obſervatus in foliis arborum & vitium, ut & hominum in vineis loborantium linteaminibus, in quibus, (prout ego obſervavi) exactè referebat colorem macularum ex ſucco mororum aut ceraſorum. Circa id tempus morbi fuere nulli, ut plerumque fieri ſolet menſe Junio, febres quidem comparebant tertianæ, ſed adeò mites, ut etiam in quam plurimis poſt tertium vel quartum paroxyſmum ſine medicamentis aut ſola purgatione & venæ ſectione adhibita ceſſaverint. Variolis quoque corripiebantur parvuli parvulæque, ſed illæ cum nullis feris aut gravioribus ſymptomatibus, hinc omnes ſervati, qui non incuria neglecti aut minus rite, prout à plebe quandoque fieri ſolet, tractati fuere.

Succeſſit æſtas plus frigida quàm calida, magis humida quàm ſicca: Finis tamen Junii & initium Julii gaudebant aliqua ſerenitate, mox nubibus exaſperatum cœlum & largiſſimam aliquot diebus effudit pluviam, unde intumeſcens Danubius littora ſupergreſſus longe lateque ſe per prata & agros diffudit cum maximo damno ruricolarum, tam fœniſecum quàm meſſorum. Rediit ſub initium Auguſti calor, iſque intenſiſſimus, ſed ultra ſeptem vel novem dies non perdurans, inſequentibus pluviis uſque ad Octobrem. Inter iſtas tam varias mutationes vix tamen aliquid morborum obſervatum; niſi quòd in Septembri plurimi infantes, adulti non item, correpti fuerunt Dyſenteria, iique fermè omnes lactantes; credo ex lympha plus juſto acriori ad inteſtina delata illaque lædente. Errorem quippe illi in eſu fructuum horæorum non committere poterant, nec commiſere nutrices ſedulò examinatæ & obſervatæ, pauciſſimi tamen periere, ſed omnes convenienter Clyſteriis, imprimis ex lacte & decocto capitis vervecini tractati, convaluere.

Poſt æquinoctium, qui ſecutus Autumnus, fermè totus fuit pluvioſus, October ſubinde ſerenus, November inæqualis, jam ad hyemem inclinans, & prout reliquum Decembris uſque ad Solſtitium, frigidus cum floccis nivium & creberrimis pluviis. Hinc vinum nec quantitate nec qualitate laudabile crevit. Circa initium Octobris frequenter hinc inde in civitate comparuere febres erraticæ nullum typum ſervantes, invadebant propè omnes cum frigore aliquando

trium

trium horarum, inſequente calore ultra horas 15. durante, poſt apyrexiam aliquot ſaltem interjectis horis nova febris affligebat. Memini me habuiſſe quendam in quo calor ultra 48. horas duravit, cum terribili capitis dolore, ſiti vehementi, ſqualore linguæ & faucium, ſummaque virium debilitate, ita ut febrim continuam fore metuerim, tamen poſt venæ ſectionem remiſit calor, morbuſque in melius mutatus. In alia Illuſtriſſima perſona ſimilem protractionem paroxyſmi primi notavi, ſimiliter poſt venæ ſectionem remittentem & intermittentem, ſed tertia die redeuntem, hinc propinatus cortex Peruvianus in aqua cichorii alvum movit, id quod nunquam in aliis, auſim dicere millenis, cui corticem hunc exhibui, factum obſervavi: Credidi prima vice fortuitò factum, turgente forte & ad exitum per ſe tendente materia vitioſa in corpore, ſed & poſt ſecundam imò etiam poſt tertiam exhibitionem idem factum, movit autem alvum ſemper ſexies, ſepties ſine nauſea. Alius pariter febri corripiebatur levi ab initio & cito remittente. Tertia die media nocte in lecto ſuo dormientem horribile invaſit frigus trium vel quatuor horarum ſpatio, ſubſequente calore in alteram noctem perdurante, cum pedis dextri ingenti dolore, accepit ſudoriferum, unde optimè ſudavit, moxque apparuit ingens rubedo & inflammatio in pede dolente, factumque Eryſipelas, quod facile, convenientibus remediis tractatum, ſublatum eſt.

Annus M. DC. XCVI.

Juraſſet quiſpiam permutata fuiſſe tempora; Præteritam æſtatem fuiſſe Brumam; nunc autem æſtatis vicem obire hyemem, uſque adeò in Bruma nihil brumale, & in frigidiſſimis aliàs menſibus, nullum frigus, nullum gelu, nullæ nives, breviter hyems fuit clementiſſima. Januarius aliquo modo ventis turbidus, nebuloſus, pluvioſus. Februarius quaſi totus ſerenus, ſiccus, ſine notabili frigore, niſi matutino tempore, ubi aura parum frigidiuſcula, mox ſurgente ſole temperata. Huic ad æquinoctium uſque planè ſimilis Martius, niſi quod parum ventoſior, hinc etiam ſalubrior. Nam totis hiſce menſibus vix præter catarrhos aliquid notabile occurrit in Medicina. Poſt æquinoctium verò & aër & morbi cœpere mutari. In fine quippe Martii longè majora frigora, major cœli inclementia, de nocte gelu & nives, minus tamen durabiles, ſed in pluvias ferme continuas de die abeuntes. Nec mitior Aprilis ſua natura variabilis, ſub finem tamen ſiccior. Meliora tempora ſperabantur ſub gemellis, ſed & Majus ipſe cum initio Junii uſque ad ſolſtitium valdè inæqualis. Nunc grata & vernalia ſerenatum pollicebatur cœlum, tempora, mox atris iterum inhorruit nubibus, tempuſque reddidit turbato aëre frigidiſque pluviis minus vernale, minus majale. Hinc non mirum, cum Ver ſimile factum fuerit hyemi, non vernales ſed hyemales fuiſſe exortas ægritudines.

Nam quas in hyemem relegavit pleuritides *Hippocrates III. Aphor.* 23. eas

23. eas circa hæc tempora deprehendere licuit valde frequentes. Inter has imprimis notabilis fuit illa cujuſdam Generalis quartiriorum Magiſtri (ut communiter vocatur) maligna feriſque comitata ſymptomatibus. Exceſſerat ille multum in vino & commeſſationibus tempore Bacchanaliorum, hinc catharrum acquiſivit cum tuſſi vehementi & lateris puncturis. Apertâ venâ, ſuaſi purgationem, quam tamen vocatus Medicus diſſuaſit. Ille autem reluctans conſuetum ſibi ſumpſit laxativum, unde ſibi videbatur melius valere: ſed mox ſequenti nocte omnia in deterius, aucta in ſummo gradu febris, acceſſit furibundum delirium, ſputum craſſum, crudum, ſanguineum, idque perpaucum, quæ omnia extrema minabantur; Vocatus ego, exhibui ſudoriferum, juſſi applicari veſicatoria, dedi oleum lini, ſic remiſere ſymptomata, illeque ex lethi faucibus ereptus ad caſtra perrexit. In Majo notavi in nonnullis febres malignas, cum exanthematibus, minimè tamen funeſtas, niſi in duabus perſonis, in ſervo quodam qui illa pro morbillis habuit, nec aliud niſi myrrham & ſemen napi accepit; hinc accedentibus gravioribus ſymptomatibus expiravit. Altera erat puerpera quæ febrim lacteam aut puerperalem eſſe credens, neglectis alexipharmacis ſolum potum aquæ chamæpythios cum ſaccharo adhibuit, noſtris puerperis in hoc caſu conſuetum, tandem conſpectu exanthematum hinc inde erumpentium perterrita, Medicum vocavit quidem, ſed nimis tardè, accedente enim diarrhœa, delirio, & tandem convulſione, mortua.

Jam ad æſtatem devenio, in qua menſe Julio & Auguſto ſubinde calor intenſus, nonnunquam, ſed raro durans, intermixtis ſubinde pluviis frigidis uſque in medium Septembrem. Notabiles erant menſe Auguſto Dyſenteriæ in infantibus lactantibus & ablactatis, plenè ut ante annum, valde frequentes, ſed ut plurimum funeſtæ, ſtatim enim poſt unam vel alteram dejectionem comparuit ſanguis, mox extrema debilitas & mors, pauciſſimi ad decimum diem ſervati, qui tamen mortui. Adultiores facilius curabantur. Valde inſuper contagioſa fuit iſta dyſenteria, nam facile corripiebat adſtantes & infantibus miniſtrantes, ex quibus tamen nulli obiere. Credo malignitatis hanc luem non fuiſſe expertem, quæ quidem tenellulis mortem intulit ob nimis teneram conſtitutionem, in adultis autem ita vim exerere nequivit, ſed facile fuit ſuppreſſa.

Tandem in Autumno comparuit æſtas. Scilicet ab æquinoctio uſque ad Decembrem, per totum Octobrem & Nov. ſerenitas, cum frigidiuſcula tamen aura matutina, hinc præter ſpem etiam melius crevit vinum quàm ante annum, non tamen in abundantia, aut illa bonitate prout aliàs apud nos fieri ſolet. In Decembri mutatus aër, tempuſque redditum turbidum ventis, nebulis atque pluviis, duodecima cecidit nix alta, quam ita ſolidavit ſubſequens rigidiſſimum frigus, ut ſupercadentibus conſequenter aliis nivibus, prima manſerit uſque in Aprilem ſequentis Anni. Morbi circa hoc tempus nulli notabiles. Hinc progredior ad

Annum

Annum M. DC. XCVII.

HUjus initium fuit ſicut finis præteriti. Scilicet à ſolſtitio hyemali uſque ad æquinoctium vernale, frigus acerrimum ſine remiſſione, congelatus Danubius ſtatim in Januario, manſitque pons iſte glacialis ultra octo ſeptimanas firmus & conſtans, quod alias valdè rarum apud nos. Fuit inſuper hoc memorabile, quod ſub denſiſſimis pariter ac profundiſſimis nivibus terra ſemper manſerit aperta, ita ut, remotis illis, hæc non aliter ac in vere fodi potuerit. Periere & computruere ſub hac mole nivium, fere omnes ſegetes & olera hortenſia, frigus hyemale aliàs tolerantia, quæ, liquefactis nivibus, non aliter ac mucago quædam viridis terræ incubabant, ac in lutum reſolvebantur; non levi inſequente imprimis frumenti penuria. Cæterum quod *Hippocrates III. Aphor.*7. dicit, Magnis ſiccitatibus fieri morbos acutos, hoc vice verſa hiſce temporibus meliori jure dici potuiſſet, de magnis frigoribus. Iiſdemque durantibus circa finem Februarii, febres acutæ malignæ per totam graſſabantur civitatem. Invadebant pleroſque leviſſimo rigore, ſuccedente calore non adeo forti, & quandoque iterum remittente primis diebus, mox circa quartum vel ſextum diem augeri cœpit calor, & notæ hinc inde in ſuperficie cutis apparuere malignitatis. Pulſus ab initio valde erat ſanorum ſimilis, ut & urinæ, ſed ubi calor auctus rubicundæ inſtar ſanguinis factæ; Deliria circa nonum vel decimum demum diem comparuere, in quibuſdam vehementia & ad decimum ſeptimum uſque durantia, in quibuſdam remiſſiora & breviora; Maculæ erant parvæ inſtar morſus pulicum, obſcurè purpuraſcentes, circa decimum octavum aut etiam circa vigeſimum primum diſparentes. Non valde lethales erant hæ febres, ſed ſupra modum contagioſæ, (quod aliàs non ſemper fieri ſolet) nam in aliquot ædibus ne unum omiſit, quem non corripuiſſet, rarò in una aut altera perſona ceſſavit. Duravit hæc lues in Majum uſque, ubi incaleſcente aëre remiſit.

Hyemem excepit Ver, ſed & hujus initia adhuc ſatis ventis & nivibus turbida. Succeſſit Aprilis totus ſerenus, ſiccus, abſque pluviis, cum calore pro tempore inſolito. Majus variabilis, nunc calidus, nunc frigidus, mox ſerenus, iterum pluvioſus, talis etiam totus Junius. Circa hæc tempora vix ullius notabilis occurrit morbus, ceſſantibus etiam ut ſuprà dictum febribus malignis.

Æſtas fermè prioris anni æſtati ſimilis, mediocriter calida, & matutinis horis ſubinde frigida, vigeſima nona Auguſti, trigeſima & trigeſima prima mane pruinæ fuerunt, ſed plane innocuæ, noſtrates appellant *ein Waſſer Reiff*, id quod tamen apud nos inſolitum, ubi tales pruinæ rarò ante feſtum S. Michaëlis obſervantur. Hoc tempore frequentes erant Icteri, qui flavedine ſua plurimos deformabant. Sentiebant, qui corripiebantur, aliquam cordis compreſſionem, nauſeam, anorexiam, & non rarò vomitum, mox flavo colore toto corpore perfun-

fundebantur, ſed qua velocitate venit, eadem iterum abivit. Poſt unum vel alterum laxativum diſparuit flavedo, rediitque ſanitas cum bono appetitu.

Qui ſubſecutus Autumnus ſemper erat variabilis & inconſtans, uſque in Decembrem, cum quo hyems ante hyemem, id eſt ante ſolſtitium gelu & nivibus ſuum ſumpſit initium. Febres quæ circa hoc tempus graſſabantur ut plurimum erant tertianæ duplices, rarò quartanæ & præter morem autumnalium nec longæ nec lethales, ſed convenienter tractatæ, facile curabantur.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1701. *& ſequentium.*

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium anni 1701. frigidum comparuiſſet, triduo tamen poſt mitior aëris temperies, ſub mutabili ventorum, Zephyri tamen prævalenti, crebrioreſque nives, ſubinde verò etiam pluvias adducentis flatu, excepit, uſque dum ante, & circa Æquinoctium vernale magis conſtantem ſerenitatem Eurus largiretur: paulò poſt ventis priorem inconſtantiam reſumentibus, hyememque protractiorem, quin & gravem terræ ſiccitatem circa Solis in Tauri ſignum ingreſſum, cum ſenſibili frigoris moleſtia, ſereno quidem cœlo, producentibus, ut Cereris etiam, Pomonæ & Floræ ſinus tardius panderetur, atque Maii principium vernalis amœnitatis parum oſtenderet, quæ poſtea eo largior comparuit; atque, Gemellorum ſignum cum Sol occupaſſet, aërem multum delinivit, & in tantum calefecit, ut, ni Zephyrus, Euronotus, & Auſter ſubinde pluvias interſperſiſſent, nimia ſiccitate, præcipuè quia ventorum perpetuus quaſi motus continuabat, terra plurimùm laboraſſet. Interea prior morborum in Anno prægreſſo obſervatorum facies continuavit, quam itaque depingere ſuperfluum foret, Variolarum, puta, Febrium petechialium, Tuſſiſque humidæ; in menſe Februario inſuper, duobuſque eum excipientibus, Pleuritides veræ, in ſuppurationem abeuntes, ſed diligenti pectoralium & diaphoreticorum temperatorum uſu, ſine etiam venæ ſectione, curabiles acceſſerunt; quibus in non nullis M. Aprili, cum morbus jam in decrementum vergeret, nova febrilis efferveſcentia ſupervenit, cum eruptione per totum corpus puſtularum aquearum, majus periculum minitantium, ægrotis tamen per continuatam alexipharmacorum blandiorum adhibitionem intra primum, quandoque ſecundum octiduum reconvaleſcentibus. Menſe Majo & Junio, præter dictas puncticulares, (quæ jam ſine magna præcordiorum oppreſſione, cum horrore, laſſitudine, lumborum, nuchæ, & capitis dolore ut plurimum ingruebant) purpuratæ etiam febres teneriorem inprimis ætatem, non admodum periculoſè invaſerunt; nec melancholici inſultus maritatis fœminis, menſtruis quidem rite ſe habentibus, infrequentes fuerunt, venæ ſectione quidem mi-

mitigati, paulò poſt tamen recidivi facti, acidularum verò martialium potu curati.

Poſt Solis ingreſſum in Cancri ſignum crebriores primò pluviæ, poſtea cum plurimarum tempeſtatum graviorum impetu, calores, circa caniculares inprimis dies intenſi, & qui ad Æquinoctium autumnale uſque, paucis frigidiuſculis diebus intervenientibus, continuabant, fuêre notati; quo tempore frequentia morborum defuit, niſi quod ibi ob tranſpirationem fortaſſe ab aëre humidiore & frigidiuſculo non nihil cohibitam, Febres quotidianæ, poſt exiguum horrorem intenſiori calore invadentes, & facile curabiles, hîc ob ſanguinem aëris calore nimis rarefactum Febriculæ ſcarlatinæ, ſine magno corporis æſtu aut gravibus ſymptomatibus, ſed levi ſaltem præcordiorum compreſſione præcedente, non minus brevi & ſponte quaſi ceſſantes obſervarentur. Alii autem, quibus probabiliter lympha viſcidior in ſanguine erat, non maculis iſtis pingebantur, ſed puſtulis albicantibus, majoribus minoribusve, cum interſperſis quandoque veſiculis parvis limpidis, pruritu comite, tandem exſiccatis ac in ſquamulas ſecedentibus, per totum corpus, ſine vitæ periculo, & prævio non admodum intenſo calore, onerabantur. Nec infrequentes erant Diarrhœæ, quibus interdum, ſed rariùs Dyſenteriæ ſuccedebant, ex negligentiori, ut mihi videbatur, corporis ab aëre externo cuſtodia, & liberaliori potus ingurgitatione, hincque ſtomachi tono labefactato ſubortæ, quæ etiam facile, vel ſolius rhabarbari cum terra ſignata, aut coralliis rubris mixti uſu, vel inſuper Eſſentia catechu, lenibusve aliis adſtringentibus & ſtomachicis abſorbentibus curabantur. Plurimos etiam Odontalgia correptos licuit conſpicere, quæ licet rarius Medicorum conſilio exponeretur, quantum tamen dijudicare valui, ex eadem ventriculi imbecillitate, & chyli vel lymphæ crudioris circa dentes ſtagnatione citabatur. Erant inſuper, fœminæ præſertim, quas ſiniſtræ axillæ intenſus dolor, ſine tumoris vel inflammationis indicio excruciabat, periodicè ut plurimum & circa veſperam recurrens, cujus radicem circa ventriculum pariter hærere, tum notatæ ibidem, imprimis ſiniſtro in hypochondrio moleſtiæ, tum ſalutaris curandi ratio conjecturari faciebant: credidiſſem, chylum viſcidiorem & crudiorem, per ductum Pecquetianum ad venam ſubclaviam ſiniſtram delatum, & cum obvio ibi ſanguine permixtum, agitationem præternaturalem ibi excitaſſe, parteſque illas dolorificè hac ratione diſtendiſſe, niſi dextrum humerum in fœmina quadam idem malum tunc occupaſſe notaſſem, cum inſolitam ductus illius ad partem dextram declinationem ſine urgentiori cauſa hîc fingere non audeam, quamvis in eadem rheumaticum potius affectum ſubfuiſſe credere malim, præſertim cum dolor ille dicto modo quidem intenſior per intervalla redderetur, nunquam tamen planè intermiſerit, ac tandem brachii tumor ſupervenerit, diaphoreticorum, emplaſtri oxycrocei, & laconici coriarii uſu omninò ſublatus. In cæteris repetitus leniter evacuantium & hu

humores corrigentium, præſertim acidularum martialium uſus proficuus exſtitit; remedia autem externa nullum levamen dederunt.

Eandem chyli & lymphæ vitioſæ in ſtomacho nidulantis labem Febres quotidianæ epidemicæ, incerto quandoque paroxyſmi tempore invadentes teſtabantur; quæ nullo prævio horrore, magna præcordiorum ad oppoſitam in dorſo regionem ſe extendente oppreſſione, & nullo ſenſibili, vel tolerabili ſaltem excipiente calore, infeſtæ erant, atque propinatis, pro exigente neceſſitate, emeticis, vel repetitis laxantibus & abſorbentibus, amaricantibus, abſinthio, chinchina &c. curabantur.

Poſt Æquinoctium autumnale primò aëris ſerenitas & ſiccitas continuabant, mox pruinæ, nebulæ, d.17. & 18. Octobr. copioſæ nives, pluviæ poſtea, & venti modò ex hac, modò ex alia mundi plaga, imprimis ex ſeptentrione frequentius irruentes comparuerunt; Sol autem ubi ad Scorpionis ſignum pervenit, denuò per aliquot dies ſerenitatem, terræque ſiccitatem conciliavit; variâ dein aëris temperie, ut plurimum tamen auſtrinâ ſubſequente; & cùm aër parum à ventis jam agitaretur, vapores in eo hoſpitantes parcè diſpellebantur; unde iidem corporibus humanis copioſiores communicati, variis ægritudinibus producendis patrocinabantur; hinc non tantùm Variolæ iterum ſe exſerebant, Pleuritides veræ, atque Febres continuæ, catarrhales, magno cum æſtu, cephalalgia & tuſſi, pueros æquè ac maturiorem ætatem invadentes, nec, ubi debitè tractabantur, lethales ſubortæ, ſed frequens etiam Catarrhorum cohors, Coryza, Odontalgiâ, Raucedine, Tuſſi infeſta Urbi incubuit. Muliebris ſexus non minus habuit, de quo ſpeciatim conquereretur, uteri nimirum hæmorrhagia, cui non gravidæ ſaltem, ultimis præſertim duobus graviditatis menſibus, ſed aliæ quoque plures obnoxiæ erant; quem ſanguinis orgaſmum non commodius quàm abſorbentibus martialibus &c. uti hæmatite, croco Martis adſtringente, item bolo armena, coralliis rubris &c. haud neglecto, ubi opus erat, pauco opii additamento, ſedatum expertus ſum. Memorari etiam merentur Apoplexiæ crebræ, utplurimum exitioſæ: memini egregium quendam virum mihi aliquando narraſſe, quòd jam olim fuerit obſervatum, poſt crebriorem aquilonium flatum Apoplexias frequentes hîc contigiſſe; neque admodum in dubium id vocare vellem, cùm ab illô ventô neſcio quæ atomi impuræ nobis inferantur; id quod civem quendam noſtratem induſtrium non latet, qui ceræ dealbandæ in horto ſuo Boreæ multum expoſito operam navans, eandem infeſta flavedine ab eo infici notavit; unde quamprimum ſpirare eundem obſervat, ceram ſtudiosè tegere, mediâ etiam, ſi is tum ingruat, nocte properat, quem in finem machinulam artificioſam excogitavit, quæ à vento hoc commota ſomnum excutiat. Ubi in memoriam mihi revoco, quæ noſter quondam Æſculapius, Phil. Hœchſtetterus, in Scholio ad Dec. 4. obſ. med. caſ. 1. protulit, ubi urbis noſtræ deſcriptionem exhibens, Zephyrum ex depreſſis & alicubi paludoſis Marchionatus Burga-

vien-

vienſis locis inquinamenta ſecum rapere & huc advehere ſcribit; quæ ſanè de Borea quoque nobis, & non minori jure pronunciare licet, qui ex locis humidis Danubio proximis putridas particulas abripere, atque in capita noſtra effundere valet.

Tandem cum circa menſis Decembris principium Zephyri impetus major denuo inſurrexiſſet, d. 10. eundem Eurus compeſcuit, frigore, creberrimiſque nebulis, quibus præſertim à d. 17. uſque ad d. 23. Decembris continuis Civitas obtecta fuit, ſtipatus, uſque dum circa finem anni Zephyro Boreas ſuccedens auram tolerabiliorem redderet, niviumque crebritate colophonem imponeret. Quo tempore, præter memoratas Pleuritides, Variolas, & Febres continuas, in pueris etiam quotidianæ Febres, tuſſi humida & cephalalgia graves, nec non Icteri, in adultis autem malignæ petechiales, utplurimum puſtulis limpidis miliaribus poſt macularum eruptionem comparentibus, comitatæ obſervabantur: hæ in principio poſt horrorem laſſitudinemque, tolerabili calore, intenſo capitis dolore (quem paulo poſt recedentem tuſſis, non quidem diu durans, & ſicca magis quàm humida, atque calor auctior cum deliriis nocturnis inſequebantur) ſe prodebant, contagia quandoque in alios ſe diffundebant, rariuſque, ubi temperatioribus alexipharmacis tempeſtivè obviam itum eſt, occidebant: in Pleuritide verò continuatus diaphoreticorum, præcipitantium dictorum, uſus coagulum ſanguinis feliciter reſolvebat; qualia medicamenta etiam contra quotidianas Febres, ut & juxta cum martialium uſu adverſus Icterum, promptum auxilium ferebant.

Eurus in Anni 1702. introitu ſerenitatem cum frigore moleſto induxerat, quarto tamen mox die Zephyrus pluvioſam primò conſtitutionem, poſtea ventorum frequens mutatio tempeſtatis etiam varietatem multam ſubinde attulit, ſemper tamen humida ex pluviis; & temperatiore paululum, ſub dominio Zephyri, poſt Solis in Piſces ingreſſum diu impetuoſi, prævalente, ut hyems non admodum rigoroſa quidem, protractior tamen fieret; præſertim cum poſt Æquinoctium vernale Eurus non ſolum magis ſpiraret, & poſt ſerenos plures dies circa initium Aprilis rediens Zephyri ferocia crebriores nives ſpargeret, qua ſub eodem ſæviente, licet ab aliis ventis ſæpe interrumperetur, frequentes pluviæ, cum Sol ad Tauri ſignum adpropinquaret, exceperunt, uſque dum poſt Maii principium Eurus ſereniorem & vernæ temperiei magis conformem aërem redderet, ſiccitate tamen terræ exinde non parva inducta, ut Flora ſuas amœnitates non niſi ſerius expromere valuerit. Hoc toto tempore eadem morborum facies, imprimis verò Pleuritides, utplurimùm ſine ſuppuratione curabiles, uſque in Aprilem continuabant. In quo & Majo menſe Febres continuæ, in paucis cum miliari efflorescentia, ſemper autem prævio horrore, (ſine intenſo calore) magno virium debilitate, & cephalalgia gravi, raro deliriis, aliiſve gravioribus ſymptomatibus comitatæ, atque alexipharmacorum & diaphoreticorum uſui cedentes, hìc ibi propullulabant. Majori verò numero

Febres quotidianæ & pauciores tertianæ ingruebant; illæ tantum non in omnibus, qui ſe curæ meæ commiſerant, inſignem capitis dolorem in paroxyſmo inducebant, vireſque proſternebant; in multis prima ſub invaſione, & ſæpe aliquot per dies continuarum typum, vix perceptibili caloris & cephalalgiæ remiſſione, referebant; chinchinatis autem medicamentis, vel arcano duplicato facile curabantur; quibus non minus tertianæ, poſt emetici, vel ſcammonii ſulphurati, ubi opus erat, adhibitionem breviſſimè abigebantur.

Circa Æquinoctium dictum arthriticis adfectibus obnoxii fere omnes, quotquot mihi noti, inſultus ut plurimum non admodum feroces patiebantur, atque ubi poſt exantlatam periodum juſto citius aëri ſe expoſuerunt vel artus delaſſarunt, recidivas experiebantur. Plurimos etiam infantes Epilepſia è medio ſuſtulit, quæ ex lymphæ acido-viſcidæ in cerebro ſtagnatione, præſertim dentitione difficili accedente, ortum traxiſſe viſa eſt. Iſtæ autem lymphæ craſſioris collectiones non minus in aliis frequentes admodum fuerunt, ut non tantum crebriores Tuſſes, Coryzæ, Odontalgiæ exinde obortæ fuerint, ſed frequentiſſimè aliis etiam morbis epidemicè & ſporadicè graſſantibus, Tuſſis ſe adſociaverit.

Cum Junio Zephyrus Euro ſucceſſit, pluviarum multarum ferax, paucis diebus ſerenis intermixtis; qui in Julio quidem per primum triduum cum calore non mediocri continuabant, aſt mox aëre in fulgura & tonitrua deſpumante, in pluvioſos juxta & frigidiuſculos, ac poſtea temperatos mutabantur, uſque dum poſt Canis exortum Eurus, ſæpe ad meridionalem plagam inclinans ſerenitatem non ſine calore reduceret. Magna dehinc ventorum varietas fuit notata, (niſi quod poſt autumnale Æquinoctium à d. 24. Septembr. uſque ad d. 5. Octobr. Zephyrus impetuoſè admodum dominaretur, à frigido & non minus per triduum vehementi Euro tandem quaſi in fugam conjectus) quæ diverſam quoque aëris temperiem, potiſſimùm tamen calidam & ſerenam in Auguſto effecit. Aſt in Novembri multa hyemis præludia, imo præmaturus adventus ejuſdem, crebro, & quandoque intenſo frigore, niveque repetita, quam benignior aura & interpolatæ pluviæ denuò liquabant, moleſtus exſtitit. Quæ ipſa mutabilis conſtitutio, tum ningendo, tum præſertim pluendo, frigore modò aucto, modò remiſſo, Zephyro reliquis ventis prævalente, & circa, nec non poſt Solſtitium hyemale, uſque ad finem anni, multum ſæviente, nubibus autem continuò ferè Solem obducentibus, integrum præſertim Decembrem faſtidioſum admodum reddidit. Morbi interea longiores inducias dederunt, tales tamen, quibus aliqualis epidemicæ luis præſentia non prorſus excluderetur; uti præſertim in Febribus quotidianis ſuprà memoratis, paſſim per Junium & ſubſequentes menſes uſque in Novembrem obſervari poterat; quæ tandem in non paucis, cum autumnus adventaret, hecticæ metum injecerunt, quibus tamen juxta cum aliis coagulum lymphæ acidum deſtruentibus, ſpecificum inprimis antihecticum Poterii, lapilli gammaro-

rum

rum &c. ſalutarem opem præſtiterunt. Circa Solſtitium hyemale Variolæ benignæ in pueris ſe exſeruerunt, cum magno quidem calore ingruentes, à pulvere tamen rubeo Pannonico, antimonio diaphoretico, unicornu marino &c. quin imo quandoque etiam ſine medicamentis celeriter periodum ſuam abſolventes, & cum fine anni jam iterum omnino diſparentes. Quod tandem de ægritudinibus aliis, quibus ſemper fere tuſſis ſe ſociaverat, dictum, in hiſce quoque deprehenſum fuit.

Quæ Annorum ſequentium, videl. 1703. 1704. *&* 1705. *conſtitutio fuerit, legi poteſt; cui nempe typothetæ negligentia antecedentem præfigere intermiſit.*

Anno 1706. hyemale frigus, ob auſtrinam aëris temperiem, qualis Anni prægreſſi in fine obſervata fuerat, & uſque dum Sol Aquarii ſignum attingeret, continuaverat, hactenus ut plurimum tolerabile, nunc magis ſe exſeruit, præſertim cùm orientalis ventus in Februario conſtanter, interdum ad meridionalem plagam inclinans, ſpiraret, ac continuæ fere nebulæ uſque ad Solis in Piſces ingreſſum, ubi ſerenus aër frigus augebat, nos cingerent. Cum interea Hecticæ febris inſultui [Coryzas & Tuſſes humidas, tanquam indivulſos quaſi hyemis comites, nec non Odontalgias ut taceam], denuo plures deponerentur, ſed facile etiam medicamentis acredinem temperantibus abigerentur.

Circa vernale Æquinoctium Zephyrus potiſſimùm dominio potitus, atque, à reliquis tamen ventis non nunquam interruptus, multùm invaleſcens, diverſam etiam temperiem, auſtrinam præcipuè excitavit, ac vernali amœnitati ſubinde obſtitit. Sub qua conſtitutione Febres quotidianæ, & plures tertianæ ingruerunt, magno cum impetu, in quibuſdam etiam cum deliriis, ſine tamen cephalalgia utplurimum, & quæ poſt ſumptum cholagogum, vel emeticum, abſorbentibus non difficulter, promptè etiam chinchinatis ceſſerunt. Plures inſuper circa Solis in Gemellos tranſitum nephriticis doloribus, non admodum refractariis, obnoxii fuerunt.

Poſtea ſub mutabili valde ventorum viciſſitudine, ante & poſt Solſtitium æſtivum, plures ſerenos calidoſque dies experti fuimus, qui etiam diu continuarunt, multamque ideò terræ ſiccitatem, præſertim à ventis adjuti, attulerunt; cui interea Febres prædictas, ſenſim declinantes, neque tamen per reliquum poſtea annum prorſus ſilentes, crebræ Odontalgiæ, (quæ etiam per totum hunc annum fuerunt obſervatæ) tuſſes, interdum convulſivi quid habentes, & Coryzæ, adultos æquè ac juniores adfligerent, & cum negligentior diæta accederet, diu durarent. Quas moleſtias magnæ illi & totali ſolari eclipſi, quæ d. 12. Maii contigit, adſcribere multis placuit. Et quamvis ſubita illa aëris calidi, interceptos ob Solis radios, in frigidum, hiſque non minus celeriter redditis, in calidum rurſus mutatio, juxta cum animorum, ex inſperata illa & nulli unquam viſa caligine, conſternatione, aliquid contribuiſſe videri poſſet, cùm tamen jam ante eclipſin iſtæ lymphæ ſtaſes contigerint, vix

locum illa opinio inveniet; negari tamen nequit, frequentiores poſt illam Solis obſcurationem, & circa Solſtitium æſtivum illas occurriſſe; ideoque non prorſus improbabile eſt, ſpiritus à phænomeno iſto terrifico labefactatos, (qui ſanè terror in nonnullis tantus fuit, ut lipothymiam ipſis induxerit) lymphamque ſimul craſſiorem redditam, quin & à frigore illo inſolito magis condenſatam, ad catarrhales has ſtagnationes diſpoſuiſſe.

Menſis Julius quamvis pariter multa ſerenitate gauderet, nonnunquam tamen pluviis ſitientem terram refocillavit; poſt Caniculæ verò exortum calores admodum invaluerunt, & uſque ad occaſum perſeverarunt; quin licet temperatior ob pluvias, parciores equidem, aura per paucos dies ſuccederet; ad priſtinum tamen genium mox reverſa eſt, uſque dum d. 7. Septembr. cum Luna inchoante, Zephyrus pluvias ſæpius adduceret. Quo tempore Dyſenteriæ graſſari cœperunt, & infantibus non levem ſtragem intulerunt, adultis verò nec tam frequenter, nec etiam lethaliter eâ decumbentibus. Ubi quidem hiſce fructuum horariorum intemperantiori ab eſu, vel liberaliori ob caniculares æſtus potu, præſertim cereviſiæ, nobis albæ dictæ, propter tenuitatem ſuam & imperfectam à parca fermentatione depurationem, in acorem pronæ, illam obtigiſſe veriſimile eſt; illis autem, quorum major pars ob tenellam ætatem nihil horum deguſtaverat, cur adeò fatalis fuerit difficulter determinari poteſt. Utrum in lacte vaccino aliquod adverſi delituerit, quo cum nempe pulmenta in eorum cibum coqui ſolent, adfirmare nequeo; cum tamen alia cauſa non ſuppetat, in vaccarum ſanguine, ob aëris fervorem, pratorum ſiccitatem, & pabuli inde ortam penuriam, temperatas balſamicas particulas multum fuiſſe immutatas, acrioreſque redditas, haud incredibile videtur, quæ lacti communicatæ vim ſuam in tenerrimis infantum corpuſculis exſerere, eorumque deſtructioni, quin & epilepſiæ aliis quibuſdam tum temporis funeſtæ, anſam dare valuerint; & cum muliebris imperita induſtria puſionum curæ ſe ſufficere utplurimum perſuaſa ſit, aut ſaltem Medicum deſperato jam morbo advocet, funerum multiplicatio facile contingere potuit; præſertim ubi difficilior fortaſſe progreſſus partus fœtui debilitatem aliquam antea impreſſerat, cùm, incertum quâ de causâ, hoc anno de Dyſtokia & præmaturo partu non levibus querelis Urbs perſtrepuerit.

Reliquum anni, unà cum ventorum continua mutabilitate, nebulas inter & pluvias frequentiores, aërem temperatiorem quoad activam ejus qualitatem, (niſi quod paulò ante Solſtitium hybernum Eurus eundem nivibus aſperiorem per triduum reddiderit) expertum fuit, multaſque nobis inducias conceſſit, ſi rheumaticas poſt Solſtitium dictum, muſculis caput attollentibus faſtidioſas, lymphæ ſtaſes exceperis, quæ ſolo tamen tum hypocauſti calore, tum ſuffituum maſtichinorum &c. ope, haud difficulter reſolvi potuerunt.

Plurimas inter nebulas temperatioremque auram non ſaltem Annum 1707. inchoavimus, ſed porrò etiam clementem, & Sole in Aquario verſante, humidam aëris temperiem experti

perti fuimus, rarò, nec diu durabili frigore, ac multo rarius nive comparente; neque etiam multi, humidas nempe & nocivas aliàs in aëre particulas frequenti ventorum variorum agitatione diſpellente, morbi populares aderant, niſi quod Rheumatiſmi præfati, nec non Febres intermittentes, quamvis pauciores, atque poſt ſumptum lene laxans, eſſentia corticis Peruviani facile abigendæ, continuarent; quoſdam verò Pleuritides veræ, in ſuppurationem ut plurimum terminatæ, nec tamen admodum acutæ, & antimonio diaphoretico, pulveri pleuritico Aug. promtè cedentes, puerilem autem ætatem ſparſim Variolæ, nulla malignitate ſuſpectæ, ac per totum poſtea anni decurſum obſervatæ; alios denique Icteri non adeò contumaces, præſertim ſub crebriori eſſentiæ Mart. D. Lud. uſu, invaderent.

Licet autem circa Martii initium frigus intenſum ingruerit, mox tamen poſt quatriduum temperatiorem in ſtatum denuò fuit mutatum, ut Veris præludia multa comparerent; cujus verò amœnitatem ventorum diverſorum, Euri imprimis auſteritas, cui nebulæ crebræ jungebantur, multum retardavit, aëremque frigore horridiuſculum reddidit; quo ipſo inſenſibilis tranſpiratio admodum ſufflaminata, ſerum in corpore auxiſſe, atque creberrimas ad ſtagnationes diſpoſuiſſe viſa eſt, ut major incolarum pars catarrhoſis ægritudinibus, pectus, vel nares, aures, fauceſve occupantibus adfligeretur; in quibuſdam fluxu celerrimè, vehementerque gravi cum cephalalgia & febrili incaleſcentia invadente. Quo tempore etiam Febres, tum quotidianæ, tum tertianæ, ex eadem dubio procul cauſa, multiplicabantur, atque non rarò graviores in principio, magna utpote cum cephalalgia, virium debilitate, & calore, ut continuæ quaſi typum referrent, oriebantur, poſtea verò medicamentis oppugnatæ, promtè etiam recedebant; facile tamen ab aëris frigidi admiſſione, vel cereviſiæ potu recidivam paſſæ; quæ etiam Febres in autumnum uſque continuarunt; qui humidus admodum & graviori Zephyri vehementia faſtidioſus exſtitit. Poſtquam æſtas, Sole Cancri ſignum occupante, magno æſtu, rarius à ventis pluviiſque temperato, primò ſat gravis, ab ingreſſu autem Solis in Leonem, crebriores propter pluvias, Zephyrique impetus, frigidulus utplurimum fuerat; & ſic (ut crebriores Catarrhos dentibus præcipuè infeſtos taceam) non ſaltem in nonnullis quartanæ, longiori horrore & calore multum moleſtæ, eoque contumaciores, quo minus ii, qui eadem adflicti ex plebe meam opem implorarunt, in diæta convenienti, medicamentorumque uſu morigeros ſe præbuerunt, ſed etiam Arrhritidis vagæ, pulveribus ex coralliis, ſpodio foſſ. lap. gammar. cinnabari, aliiſque antimoniatis fixis, opii tantillo addito, præter interpolatum laxantium uſum, haud difficulter cedentis, generationi anſam dederunt. Hyemis præſentiam in Decembris initio præmaturum frigus & nives copioſæ ab Aquilone adductæ, indicarunt; quæ tamen poſt decendium à pluviis eliquatæ, quas Zephyrus ante Solſtitium hyemale vehementiſſimus concitaverat; cui cùm Caurus, & poſtea Euronotus ſucceſſiſſent, aëre nubilo-

bilofo & nebuloſo, ac moderatè frigido, morbis ſilentibus, reddito, anni exordium fecerunt.

Anno 1708. diſſipatis nubibus, benignior Euronotus per duas primas hebdomadas ſerenitatem, aliqua tamen nebuloſa caligine ut plurimum ſe immiſcente, produxit; quam poſtea humida ac pluvioſa conſtitutio excepit, præſertim cùm quatriduana circa Solis in ſignum Aquarii ingreſſum Zephyri vehementia ingruiſſet; cui ſub ventorum mutabilitate prior ſerenitas circa finem hujus menſis primi, & principium ſecundi ſucceſſit, atque temperatam adeò brumam, uti paſſim alibi locorum, experti fuimus, ut multa Veris indicia oſtenderet, donec Euronotus d.10. Febr. cùm nivibus frigus adduceret, humida verò paucos poſt dies, cùm intermixto quandoque frigore, intemperies à Zephyro reduceretur. Quamvis autem hac ſub inſolita aëris clementia multi graves eſſe oborituros morbos vererentur, nihil tamen epidemici, (ut Febres quotidianas & tertianas ſparſim & rarius adhuc occurrentes taceam) præter Variolas, uſque dum Sol Tauri ſignum accederet, continuantes, & conſueta hoc tempore catarrhalia incommoda, Tuſſes præſertim humidas, & ab eadem ſeri ſtagnatione capitis Eryſipelas in ſexu muliebri, produxit, quod ex negligentiori fortaſſe partis iſtius cuſtodia, præviis in collo tenſivis doloribus, cum febrili incaleſcentia invaſit, & moderato lecti calore, præſertim diaphoreticorum terreorum uſu accedente, non difficulter diſcuſſum fuit.

Humidus autem hic aëris ſtatus ante & poſt Æquinoctium vernale continuabat, ut pauci ſereni dies nobis obtingerent, & licet Solis quandoque radii refocillarent, nebuloſæ tamen exhalationes ejuſdem ſæpiſſimè deturparunt; uſque dum auſterior Eurus d.27. April. aërem ſerenaret, atque ab eo, & alternante Cauro moleſtum frigus terræque ſiccitas producerentur, quæ in adultum uſque Majum, in quo diverſæ ventorum ex omni plaga mutationes notatæ, continuabant, donec d. 15. poſt fulmina & tonitrua in crebras pluvias mutarentur; quæ dein humida facies Zephyro & Borea alternantibus, uſque ad principium Auguſti perdurabat, ubi Zephyro potiſſimum dominante, calores magni & multa ſerenitas, ſæpe tamen matutinis nebuloſis evaporationibus gravata, uſque ad Caniculæ occaſum ingruebant, pluvioſo at frigidiuſculo aëre ſuccedente; qui etiam, rara intercurrente ſerenitate, uſque ad Æquinoctium autumnale continuabat. Interea frequentes Febres hecticis ſimiles, tuſſi præſertim & caloribus lentis inordinatis ſtipatæ, atque continuato abſorbentium fixorum uſui obtemperantes, notabantur. Variolas autem circa Maii finem ceſſantes, Morbilli excipiebant, non tantum in infantibus, qui priùs ſani fuerant, ſed etiam, qui paulo ante Variolis laboraverant, necnon in adultioribus, ut & non paucis morbum hunc jam olim expertis, abſque tamen malignitatis nota, & ſub blandorum diaphoreticorum uſu paucos intra dies periodum ſuam abſolventes; qui tamen in menſe Julio iterum ceſſaverant; quo tempore poſtea Odontalgiæ, Ophthalmiæ, nec non dolores ſpaſmodici uterini in foemi-

fœminis, Iſchiadicique præcipuè in viris frequenter occurrebant, ex lymphæ, uti mihi videbatur, ab aëris inclementia viſcidioris, atque ideò ad ſtagnationem proclivioris redditæ vitio generati, præſertim cum cereviſiæ aceſcentis, quâ de plurimæ paſſim querelæ fiebant, potus accederet, & nervis ad coxas ac uterum tendentibus ſpicula ſua infigeret, ubi præter lenia eccoprotica, hyſtericis medicamenta caſtorina, cinnabarina &c. & iſchiadicis blandam per vices diaphoreſin promoventia, non neglecta ut plurimum opiatorum ſucciſa miſcella, profuiſſe expertus ſum.

Circa Æquinoctium autumnale per 16. dies ſerenitas adfuit, rarò nubibus aut pluviæ expoſita, nebulis tamen crebris matutinis ſtipata, quibus poſt multam ventorum varietatem, ſubſeqq. etiam diebus obſervatam, Boreas per 14. dies nubes adduxit, à Zephyro poſtea in pluvias reſolutas; quin & poſt Solis in ſignum Scorpionis ingreſſum, Euro flante, nix decidua præmaturum quaſi hyemale frigus efficiebat. Ineunte Novembri multa quidem uſque ad Solis in Sagittarium ingreſſum ſerenitas, crebro tamen nebuloſa, præſertim matutina, caligine inquinata; ſuccedente uſque ad d. 15. Decembris faſtidioſa, frigida, ob nives, nubila, nebulas, intemperie; ubi quidem Sol nubibus diſcuſſis, ſerenitatem non ſine multo frigore, crebris etiam nebulis interruptam, reddidit. Interim, præter frequentes Odontalgias, Catarrhi inprimis, capitis & pectori infeſti, plurimos in M. Novembri infeſtarunt, tantumque incrementum ſumſerunt, ut in M. Decembris pauciſſimi in Urbe eſſent, quos moleſtia illa non tentaverat; multos etiam gravius tractaret, qui nempe prægreſſo acri horrore, febriles effervecſentias, intenſas cephalalgias, aut capitis ſtupores, virium proſtrationes, quandoque faucium ſpaſticas ſtrangulationes, vel dolores pleuræ ſpurios experti fuerunt. Cauſam continuæ quaſi nebuloſæ aëris tempeſtatis potiſſimum adſcripſerim, quæ non ſolum particulas ſuas humidas, impuras, per inſpirationem corpori communicare, ſicque ſeroſam colluviem augere, & ſanguinem inquinare potuit, ſed etiam frigore & gravitate ſua poros conſtringendo, ac tranſpirationem excrementitiorum humorum impediendo, eoſdem cumulare, incraſſare, atque in ſubtiliſſimis cerebri, narium, tracheæ glandulis, ac tubulis ſtagnare fecit. Cui itaque præter moderatum aëris regimen, medicamentis reſolventibus, attenuantibus, abſorbentibus, demulcentibus &c. pro ſubjectorum & ſymptomatum diverſitate, ubi morbi gravitas id depoſcebat, ſuccurrendum fuit, eo cum ſucceſſu, ut nullus, qui Libitinæ cenſum ſubiiſſet, mihi innotuerit.

Principium Anni 1709. ſpirante Euronoto, nebuloſum fuerat, altero autem & ſubſequentibus diebus Zephyrus vehemens, pluvias, & noctu, inter d. 5. & 6. Januarii plurimam nivem Eurus, verſus Aquilonem inclinans, cum intenſo frigore adduxerat; quod indies fere, inter matutinas præcipuè nebulas, dieſque & noctes ſerenas, creſcendo eâ vehementiâ nos adflixit, quâ de longe lateque querelas multiplicare Eu-

ropæ contigit, donec d. 24. prægreſſa nivoſa, veſperi Auſter temperatiorem & pluvioſam auram induceret. Licet autem ineunte Februario frigus iterum, tolerabilius quidem, intenderetur, ac variis ſub ventis aërisque mutationibus, nive quandoque rariore decidente, ad diem uſque decimum continuaret, Zephyrus tamen temperatiorem tunc aërem reddidit, uſque dum d. 16. orientalis ventus, ad Septentrionem nonnihil denuo deflectens, & præſertim biduo poſt acriter ſpirans, novo gelu affligeret; quod incrementa ſubinde ſumens, eo rigore inhorruit, ut d. 27. Febr. intenſiſſimo frigori, d. 21. Januarii obſervato, (teſtante id ſpiritu vini in meo thermometro, utrobique matutino tempore ante Solis ortum, ad gradum uſque ſeptimum, veſpertino autem poſt Solis occaſum ad nonum gradum depreſſo) parum ceſſerit: quod dein multas inter ventorum mutationes, variaſque aëris, humidam imprimis, conſtitutiones, tolerabilius redditum, ſed d. 12. Martii, & inſequente triduo iterum auctum fuerat, ſpiritumque vini in thermometro ad gradum nonum cum dimidio, veſperi autem ad undecimum atque dimidium depreſſerat: tandem autem remittens, d. 16. dicti menſis ſpiritum ad gradum undecimum, & ſic ſenſim magis ſurſum extolli permiſerat, ut d. 17. Aprilis gradum decimum quintum mane attingeret. Interea non tantum ventorum mutabilitas, ſed aëris etiam, ob crebriores pluvias, humida ac frigidiuſcula, interveniente tamen ſubinde ſerenitate atque calore, ante & circa Solis in Tauri ſignum ingreſſum intenſiori, continuarunt, ut fœcunditati terræ non modicè faverent, matutinæ quoque nebulæ tenuiores, ubi pluviæ aberant cœlumque ſerenum erat, tunc & per totum reliquum annum, ſemper obſervabantur. Et quamvis poſt reſeratos terræ ab inſolito frigore profundè conſtrictos meatus, indeque diu repreſſas exhalationes, vapores iſti liberiores facti multis gravium ſubſequendarum ægritudinum metum excitarent, contrarium tamen per DEI gratiam evenit, conglaciata iſta terræ cruſta ſenſim reſoluta, ſicque vaporibus non confertim erumpentibus, ſed paulatim exhalantibus, atque ventorum perpetua agitatione particulas iſtas humidas impuras diſſipante. Tot tamen aquæ in athmoſphæra oberrantes particulæ non poterant non ſeri proventum nimium in corpore adcumulare; præſertim cum per totum reliquum anni decurſum mutabilis ſubinde, præſertim humida & frigidiuſcula temperies (niſi quod Syrius ante & circa ſui exortum finemque Zephyro, uti hîc, ita etiam reliquo tempore, potiſſimum prævalente, quandoque per pauculos dies acrius ureret) & hinc catarrhoſarum moleſtiarum, cum hectici caloris in quibuſdam metu, in naribus, bronchiis, dentibus, artubus, per totum anni decurſum, & quæ omnibus fere aliis morbis ſeſe jungebant, frequentiam excitaret; præter quas etiam, in vere & æſtate, Febres quotidianæ & tertianæ, interdum gravibus ſymptomatibus, præſertim in morbi principio, uti deliriis, cephalalgiis, ſpaſtico nuchæ dolore, narium hæmorrhagia, vomitu &c. ſtipatæ, ex tranſpiratione inſenſibili, ob temperiem aëris

aëris ſæpius variantem, impedita obortæ, minus tamen refractariæ, non paucæ notabantur. Inter remedia, juxta cum eccoproticis, blanda diaphoretica & abſorbentia potiſſimam curæ partem abſolverant.

Conſtitutio Anni 1710. cum humida & moderatè frigida, ſub ventorum, Zephyro tamen prævalente, alternatione, primo continuaret, adfectus etiam catarrhoſi, imprimis Arthritides nondum deſierunt, & menſe Martio Febres tertianæ, cephalalgia, deliriis, vomituque in prima invaſione ſæpius moleſtæ, non paucos invaſerunt; quibus tamen, poſt pulveris Cornachini, & ubi ventriculus viſcido muco obrutus videbatur, lenioris emetici uſum, cortex Peruvianus ad ℥ß. ℈ij. &c. ſemel vel bis in die ſumtus, præſentaneam opem ferebat, ut poſt ſecundum, aut quartum paroxyſmum, ſine recidivæ incommodo, ut plurimum ceſſarent.

Poſtquam in Arietis ſignum Sol pervenit, cum ſerenitate, (ita tamen, ut hic quoque Annus, cœlo ſereno, Soleque oriente, nebuloſum nonnihil aërem ſemper experiretur) triduanum quidem intenſum calorem, Africo flante, excitaverat, quem tamen Zephyrus pluvioſus creber iterum diſſipaverat, qualem etiam ſextiduanum calorem, antequam Sol in Tauri ſignum progreſſus eſſet, Euro ſpirante, ſenſimus, ab occidentali tamen pluvioſo vento iterum temperatum. Et hæc aëris, modo humidi, modo ſicci, calidi, frigidiuſculi, ſæpiùs nebuloſi, ventorum etiam crebra permutatio in poſterum uſque ad finē Anni perſeveravit, prævalente tamen ſemper humida conſtitutione; unde hæc viciſſitudo primò terræ fœcunditati multum, poſtea etiam hyems ut longius abeſſet, ſimul tamen variæ catarrhoſæ & rheumaticæ invaſiones ut frequenter orirentur, effecit. Febres etiam tertianæ, quamvis non frequentes, nec non quotidianæ, hecticæque per totum annum obſervabantur; menſe autem Majo & Junio Morbillis plures infantes, cum vehementi tuſſi, oculorum gravedine, hæmorrhagia ſæpe prævia, decumbebant; Variolæ quoque in multis, non quidem malignitate, ſed copia, & ſymptomatum conſuetorum vehementia, & puſtularum, rariori tamen, confluxu infeſtæ notabantur. In cura omnium horum morborum remediis, in præcedentibus hiſtoriis memoratis, non infeliciter uti datum fuit.

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1700. & 1701.

Dni D. JOHANNIS JACOBI HARDERI.

Æſtivus calor diebus Canicularibus Anno 1700. temperiem ſuam non exceſſit, quin ventis quandoque placidis perflaretur, neque corporis incommodū faceſſeret: Imò Auguſto menſe, pluviis præter votum quandoque infringebatur; September inſequens ſiccus & calidus illô magis fuit, nec tamen ſufficiens, qui uvas ad optatam maturitatem undique per-

perduceret; neque etiam morborum ferax iſta anni conſtitutio fuit: Octo-ber nebuloſa, ut ſolet, & ſæpiuscule pluvioſa tempeſtate, hyemalem brumam antevertit; hæc ipſa autem per Novembrem & Decembrem mitior extitit, & quamvis multâ nive montes & juga altiora integerentur, ingruente tamen pluvioſo, & hoc quandoque udoſo aëre, ab eadem promptè liberata fuerunt; iſta autem aëris διάθεσις, non-modo catarrhalibus febribus, ſed Pleuritidi ac Pleuropneumoniæ, etiam ſparſim anſam præbuit.

Anno 1701. Januarii initium Boreali vento magis perflabatur, aërisque ſerenitate animum refecit; imprimis verò ſub meridiem propius accedentes ſolares radii Brumæ matutinæ ſpicula ex voto pepulerunt, & continuatâ in Februarium uſque ſua activitate fere inconcuſsâ, nives Boreamque in arvis campiſque tantum non intempeſtivè fugârunt, ſiquidem ſubſequente Martio ac Aprili, quibus blandiorem Solis Calorem, & hinc pluvias amicabili auſtro mitigatas ſperabamus, Brumæ rigorem majorem, nivaliſque tempeſtatis, ac nivis copioſè delabentis ſpicula, frequenter experti ſumus.

Maii delitias, ſi quas matutinæ auræ fulgor interdum promiſit, mox nebularum craſſiorum cohors, nunc calor ſubſequens intenſior, mox irruentes grandinoſæ tempeſtates, omni modo amarulentas reddiderunt. Ante Caniculæ autem exortum, & hac durante, Solis æſtus longè intenſior & tantum non exurens calor, animantibus brutis non minus, quàm homini, valde moleſtus fuit, febrium intermittentium ferax mater, & quem neque tempeſtates horrendæ, crebrius ingruentes, uſque attemperare valuerunt.

Poſt Caniculam increbeſcens tantiſper pluvioſa & hinc temperatior aëris conſtitutio, placidiorem motum videbatur promittere; verum alcyonia hæc non diu durarunt, quin redeunte intenſiore aëris ſiccitate, ſereno cœlo, ſi nebulas Septembri menſe, minus tamen frequentes, manè excipias, in Octobris uſque principium, calor inſuetus & immoderatior perſtitit, exareſcentiæ æquè, ſi non magis, quàm majoris fructuum matureſcentiæ parens, & dyſenteriæ ſatis atrocis apud nos, aliiſque in locis fœcundus genitor, cui, num pluviæ à diebus aliquot, arva præ ſiccitate hiſcentia blandè irrigantes, atque hominibus gratiſſimæ, obicem ſint poſituræ, horæ ſubſecuturæ docebunt.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1701.

Dni D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

Von der Müllen.

ANnum Seculi ſeptimi primum prima Januarii, turbido, ſed ſicco cœlo inchoavit, & in veſperam pluvioſam deſiit. Sequens ſecunda pluviis nivem ad meridiem uſque miſcuit, poſt diſcuſſis nubibus ſerenior gelu moderatum adduxit. Quod ſequenti tertiâ continuans ac per quatridu-

triduum ingraveſcens, rurſusque in nives & pluvias procellæ junctas per triduum delicuit. Cui denuò undecimâ cum nive copioſâ leve ſucceſſit gelu, atque octiduum pauciori quandoque, quandoque copioſiori nive adſperſum duravit. Vigeſima nebulâ denſâ mutationis prænuntiâ, ſequentibus tribus, interſperſis quandoque pluviis, tandemque gelicidio degelavit. Vigeſima quarta Iris matutina turbidi atque pluvii ætheris nuntia apparuit, ſequente per triduum, gelu moderato ac parcis nonnunquam nivibus ſtipato, quod quatriduum rurſus nocturno ac matutino gelu, à meridie ut plurimum degelante variū ad finem uſque menſis excepit. Februarius nebula denſa cum gelu moderato, ſed mox in pluvias fatiſcente cœpit, cui nubilum ſucceſſit cœlum, remittente gelu, & in imbrem circa veſperam deliqueſcente. Mox, tertiâ procellosâ, ſiccâ & clarâ, à nivoſa nocte, die verò, licet Boreâ flante remiſſo, ac egelido, nocte tamen rigidâ ſuccedente, ac die nivoſa, ſed temperata ſequente, à triduo gelido iterum excepta. Nona tempeſtuoſa cum ſucceſſore decimo gelu in nives deliqueſcentes reſolvit. Quas ſequentes duæ noctes in glaciem rurſus denſarunt, de die parumper degelantem. Decima tertia nimboſa rurſus nives parcas ſparſit, mox aëre temperato ſolutas. Decimam quartam cœlo ſereno gratam, gelidum excepit biduum, quod gelu nocturno & matutino temperato, pomeridianum adhuc mitius ſubſtituit. Huic aliud ſucceſſit biduum ventoſum, ab octiduo gelido & ut plurimum ſereno comitatum, 25tâ quidem turbidâ & uvidâ interruptum, ſed triduo rurſus gelido, & ex parte obſcuro redintegratum, & pluviis nonnullis interpolatum, 28. unà cum menſe deſinens.

Martius vernâ temperie initiatus, vario cœlo, nunc placido, nunc turbulento, ventoſo, frigido, diverſimodè alterato, ad nonum uſque & decimum gelidus tranſiit. Tum remittens, octiduo temperato, ac vernì amœnitate grato, ad vigeſimum pluvium initio, tandem rurſus clareſcentem duravit, à quatriduo perinde variato exceptum, in noctes gelidas, ſexque dies ſerenos deſiit.

Morbos trimeſtre hoc, præter ſcorbutum endemium & illius aſſeclas & affines aluit febres diverſarum ſpecierum, malignas quaſdam variolis notatas, alias ardentes, continuas ac intermittentes, catarrhales, pleuriticas nonnullas, aliàs tuſſibus vehementibus ac diuturnis, Cephalæa, aſthmate affligentes, in phthiſes quandoque degenerantes; præterea Cardialgias, hypochondriacas & colicas paſſiones.

Aprilis, quo Martius tramite deſiit, rurſus incepit, niſi quod ſerenitatem præcedentem cum turbido ac ventoſo cœlo commutavit, & à ſexto per quatriduum, nives quandoque utut raras pluviolis nonnullis interſeruerit, tum gelu nocturno dies ſerenos, & haud inamœnos ad 14tum uſque ſubſtituerit. Cui cum 15to pluviâ nivibus mixtâ nimboſis, quatriduum ſucceſſit ſerenū ac frigidum, huic verò biduum turbidū pluviis ſubinde & nonnunquam grandine interpolatum. 24to & 25. ſerenis ac vernâ gratiâ temperatis, reliqui ad tri-

geſimum uſque ſucceſſerunt inconſtantes, pluvioſi & nimboſi.

Majus turbido, ſed mox ſereniori inchoavit biduo, ſubſequente triduo nubilo ac frigido, ſparſis quoque nonnunquam pluviis ex parte uvido, ad ſeptimum totum pluvioſum & octavum varium, tandemque nonum ſerenum ac æſtivo calore gratum perrexit. Cui triduo quatriduum, intercalato decimo tertio pauca pluvia irrigato, addidit. Tum 6. dierum ſudo planè æſtivo ad 20. uſque continuavit. Cui alii ſex non æquè ſereni, ſed varietate pluviolis nonnunquam temperata, adeoque non inamœnâ diſtincti ſucceſſerunt, tandemque reliqui ad finem uſque menſis verno temperamento commendabiles.

Junius à principio ad 12mum uſque in eâ temperie, pluviolis tamen quandoque interpolata perſeveravit. A 13tia verna temperies, in æſtum ſæpius ſatis grandem mutata, & præter nocturnas 16ti & 20mi pluvias ferè torridum, ad 22dum uſque pluviâ nocturnâ ac tonitru matutino fractum, cui ad 26tum pluviâ moderatâ madentem, quatriduum temperatum, huic verò 27mus paulo calidior, 28vus cum 29no pluviis modicis irrigui ſucceſſerunt, tandem 30mus ſereno & temperato cœlo amœnus, menſem ſimulque trimeſtre finiit.

Morbi hujus trimeſtris præter prædictos endemios, maligni & epidemici, quantum mihi quidem innotuit, pauci fuerunt, ſporadici plures, febres pleuriticæ, ardentes, continuæ, aſthmate, nauſea, vomitu, cephalæis moleſtæ, intermittentes quædam, hemicraniâ, cardiogmo, cœliaca paſſione, diarrhœa, dyſenteria aliiſque ſymptomatis exacerbatæ, lipyria quoque, ſed unica, ſola.

Julius ſudo ac calore æſtivo, quo præcedens receſſit, denuò acceſſit, ac ad 13tium uſque ſerenitate jugi ac æſtu indies ingraveſcente, ſi 5tum excipias temperatiorem reliquis, ac 6tum pauca pluviâ irriguum, continuavit. Sequentes eteſiis nonnunquam & pluviolis alterati, unico 27mo à meridie ſpargente exempto, ad finem uſque menſis ſerenitate ac temperie laudabili excelluerunt.

Auguſtus eodem ferè cœli, utut quandoque rorantis inchoans, mox variabilis fuit: Secundus enim fervidior & ſiccior. Tertius tonitru imbrem, totâ nocte durantem, addidit. Quartus mane frigidus, ſudum diurnum cum æſtu ſubſtituit. Quintus manè pluvioſus, reliquo diei priore temperatior. Septimus ſudum nubibus interpolavit, cui cætera ſimilis octavus, in tonitru horrendum veſperi & imbrem deſiit. Nono ſudo antemeridiano pluvias, à meridie copioſas; Decimus antemeridiano ſudo veſpertinas ſubmiſit. Undecimus paucis pluviis matutinis, ſudum pomeridianum, huic verò veſpertinum tonitru fragoſum cum fulgetris fere perpetuis, nimboque denſiſſimo. Duodecimus præcedenti, tonitru ſi demſeris & fulgura, compar. His hactenus variis ad vigeſimum uſque octiduum æquabile, ſudo ac æſtu pauciſſimis pluviis temperato gratum, huicque aliud octiduum nebuloſum magis, ventis pluviiſque ſubinde madens, ilique biduum ſerenum quidem & ſiccum, ſed vento frigido flante, haud

adeò

adeò gratum ſucceſſit, tandemque 31mus ſudo ac temperato æthere menſem terminavit.

September triduo ſereno ac moderato ſex dies, pluviis ſerenitati variè interpolatæ mixtos inſeruit. Quibus poſt noctem procelloſam, quatriduum ſerenum & temperatum, quandoque tamen ventoſum & pluviis parcè ſparſis roſcidum ſucceſſit, ſex diebus ſerenis aliis æſtu æſtivo fere compari amœnis exceptum. Vigeſimus biduum reduxit paucarum pluviarum aſpergine, ut & nebulâ roridum, cui triduum ſerenum quidem, ſed algidum & ventoſum, illique rurſum aliud temperatius ſucceſſit, & menſem ſimul ac trimeſtre abſolvit.

Morbos præter ſcorbutum & ejus appendices, ut & ejus affinem ante hîc raram, nunc ab adventu Gallorum exulum, inter Germanos etiam, infantes præſertim, ferè endemiam Rachitidem, hoc trimeſtre tam ſporadicos, quàm Epidemicos plures tulit. Et hos inter febres malignas & contagioſas, haud paucis exitioſas, variis ut ſymptomatis, ſic exanthematis miliaribus, purpurâ, morbillis, variolis, petechiis quoque inſignitas & diſtinctas. Præterea ardentes etiam continuas & intermittentes, catarrhales, eryſipelatodes, pleuriticas, erraticas etiam. Diarrhœas item ac Dyſenterias, Lienterias, Colicas, Cardialgias, Tuſſes ferinas ab æſtu præſertim humores colliquante oriundas, Hæmoptoes, Cephalæas, Hemicranias, Colicas & Hypochondriacas paſſiones cum obſtructionibus nonnunquam valde contumacibus, Icteros, Scabies & Pſoras.

October ſerenitatem Septembris, præter pluvias ſecundi veſpertinas, quatriduo ſatis grato orſus, ſexto & ſeptimo frigidulis & pluvia matutina madentibus, interpoſitis, quatriduum rurſus vernâ temperie gratum dedit. Cui 12mus matutina, 13tius veſpertinâ, 14tus nocturnâ pluviâ madidi ſucceſſerunt, illiſque 15tus totus pluvius ac nimboſus. Quem rurſus 16tus cum quatriduo perinde procelloſo & ſubinde nimboſo ſecutus. Vigeſimus primus ſparſa circa decimam pluviolâ rorans, quatriduo ſicciori & amœniori locum fecit. Subſequens quatriduum, vario, nebuloſo ac quandoque rorante cœlo frigidulum, 31mo turbido æthere, geluque moderato menſi finem impoſuit.

Decembris primus totus pluvius, ſecundus à meridie tantum pluvias ſparſit. His ſucceſſit triduum ſiccum, ſed nubilum & frigidum. Sextus mane nebuloſus parcè pluit, à meridie ſiccus. Septimus udoſus, octavus ſerenior, procelloſus ſimul & frigidus. Nonus abſque procellâ præcedenti ſimilis. Decimus nives addidit ac gelu, ſed hactenus moderatum, ab 11mo ad 23um rigidum, ſereno ut plurimum cœlo, præter 12. mane ac veſperi, & 17mum veſperi tantum nebuloſum. 24to remittens atque circa veſperam pluviolas ſpargens, noctu gelicidium, 26to ſubſequente nebulâ liqueſcens, à meridie cum ſerenitate frigus, ſed temperatum per biduum ſtabile reddens, 28vo nives ſuperaddens, 29no ingraveſcens, 30mo nivoſum, 31 abſque nive perdurans, ſicque cum menſe trimeſtri ipſique anno colophonem imponens.

Morbi

Morbi hoc ultimo trimeſtri occurrentes, præter endemios ſcorbuticos, arthritides præſertim & aſthmata ſcorbuto originem debentia, & venereos, Epidemici fuerunt catarrhales præcipuè febres, gravedine moleſtâ, & tuſſi gravi & diuturnâ infeſtantes, ardentes præterea tam continuæ, quàm intermittentes variæ, malignæ quoque variolis, ſæpius confluentibus ac petechiis infames, pleuritides graves & quandoque funeſtæ, Cephalalgiæ, Diarrhœæ, & Dyſenteriæ pertinaces, Nephriticæ, Colicæ & hyſtericæ paſſiones.

Conſtitutio Epidemica aëris Berolinenſis Anni 1703.

JAnuarius primo mane cœpit gelu, cœlo ſuccedente ſereno, poſt obſcuro, tandemque pluvioſo. Secundus ſiccus, ventoſus & frigidus cum gelu moderato, ſucceſſores habuit tertium circa veſperam pluviolam ſpargentem, reliquos ad octavum uſque ſiccos; hunc verò totum nivoſum æthere temperato. Nonus miti cœlo pluviolis ſubinde uvidus. Decimus imbroſus. Undecimus parum gelaſcens, cætera ſiccus. Duodecimus cum decimo tertio cœlo turbido gelidiores. Decimus quartus vernâ ſerenitate ac tempore gratus, veſperi nebuloſus. Decimus quintus & Decimus ſextus Vernæ ferè amœnitatis æmuli. Decimus ſeptimus nebuloſus; tandemque imbroſus. Decimus octavus viciſſim ſiccus & ſerenus. Decimus nonus cum ſequentibus ad vigeſimum ſextum uſque ſatis rigidè gelidi. Vigeſimus ſextus parum nivis addidit. Vigeſimus ſeptimus noctu pluſculum ejus ſparſit æthere temperato. Vigeſimus octavus ſereno cœlo validè gelidus, ut & vigeſimus nonus. Trigeſimus nubilus pauloque mitior. Tandem trigeſimus primus mitiori, ſicco tamen cœlo, menſem hunc primum clauſit.

Februarius temperato gelu, ſed turbido ſiccoque cœlo orſus. Secundus gelu ſatis rigido ſereno cœlo, nonnunquam tamen parum remittente ad ſeptimum uſque cum gelicidio grandinem ſubmittentem, poſtque degelantem continuavit. Octavus regelaſcens cum nono ac decimo parum ſereno & amœno cœlo gelidis. Undecimus gelu paulo intenſius cœlo obſcuro induxit; ac ad decimum quartum cum ſequentibus ad vigeſimum uſque, paulò cum ſequenti biduo mitiorem porrexit. Vigeſimus tertius denſâ nebulâ antemeridianâ remiſſior. Vigeſimus quartus mane turbidus, poſtea ſerenus. Vigeſimus quintus nebuloſus ac ventoſus, parum nivis ſparſit. Vigeſimus ſextus intensè gelidus, ut & vigeſimus ſeptimus, ſimulque cum vento nivoſi. Vigeſimus octavus nive copioſa menſi coronidem impoſuit.

Martius biduano gelu intenſo cœpit. Tertius noctu gelidus, è meridie remiſſior, circa veſperam pluvioſus ac ventoſus. Quartus eodem tenore totâ die continuavit. Quintus gelidus ac nivoſus, tandem pluvioſus. Sextus totus pluvioſus ac ventoſus. Septimus manè ſparsâ copiosâ nive, mox poſtea in pluviam delicuit. Octavus perinde continuavit. Nonus ſatis intensè gelavit, parumque nivis ſpar-

ſparſit. Decimus copioſè noctu ninxit, poſtea remiſsè cum parcâ nive gelavit. Sic & undecimus, decimo quarto nebulâ matutina diverſo, ad decimum quintum uſque ſereno cœlo continuavit. Hinc manè nivis pauxillum ſparſit, poſt leniter degelavit. Decimus ſextus totus fere pluvioſus. Decimus ſeptimus noctu gelidus, poſt ſparsâ nive mitior, ut & Decimus octavus cum paucâ nive gelaſcens. Decimus nonus poſt pluviam gelidus ac nivoſus, pòſt ſerenior. Vigeſimus quoque gelu cum parcâ nive miſcuit, in pluviam tandem deliqueſcens. Viceſimus primus totâ die udoſus. Viceſimus ſecundus manè & circa veſperam pluvius. Vigeſimus tertius manè parum pluviæ, poſt vernam temperiem ſubmiſit. Viceſimo quarto manè parum nebuloſo, æther ſerenus ſucceſſit ac ſiccus. Vigeſimus quintus ventoſus, æthere ſereno nivium aſpergine ſubinde variato. Vigeſimus ſextus perinde ventoſus nivem cum pluviâ ac ſereno ſæpius cambiit. Viceſimus ſeptimus matutino tempore ſerenus, poſt turbidus ac ventoſus. Vigeſimus octavus mane nivoſus, à meridie pluvioſus. Vigeſimus nonus nubiloſus, temperatus tamen. Triduo ſequente ſereno, temperato ac verna amœnitate & tepore grato, menſem ſimul ac trimeſtre primum finiit.

Morbi præter ſcorbutum, Proteum illum plurimorum ſymptomatũ ſyndrome variatum, ac hìc loci endemium, frequentiores fuerunt febres variæ, continuæ & intermittentes, benignæ & malignæ, catarrhales & cauſodes, purpureæ, pleuritide ac arthritide quandoque comitatæ, cephalalgiæ, vertigines, paſſiones hyſtericæ, aſthmata, cachexiæ, & cacochymiæ.

Aprilis primus dies vernæ ſerenitatis ac temperiei particeps, circa veſperam pluviola madidus fuit. Secundus manè obſcurus, à meridie ſerenus ac frigidulus. Tertius, quartus & quintus primo ex aſſe ſimiles, niſi quod poſtremus paulò frigidior. Sextus manè turbidus cum aſpergine pluviolæ, poſtea ſerenus. Septimus ſerenus, ſed frigidulus. Octavus ad decimum tertium uſque ſudo ac temperie, præter decimum paulo calidiorem, amœni. Decimus tertius turbidus ac ventoſus manè, poſt ſerenitatem pluviolis miſcuit. Decimus quartus frigidulus ac ventoſus cum aſpergine pluviarum. Decimus quintus totus pluvioſus, ut & decimus ſextus, ſubinde tamen paulò ſerenior. Decimus ſeptimus manè pluvias ſparſit pauco grandine mixtas, à meridie ſerenus. Decimus octavus ſerenus, temperatus & amœnus, nec non decimus nonus exceptâ pruinâ nocturnâ talis. Vigeſimus cum vigeſimo primo & ſecundo vernâ amœnitate grati, niſi quod poſtremus unà cum biduo ſequenti pluviolarum aſpergine ſub veſperam roridi. Viceſimus quintus obſcurus ac nubiloſus, raroque intercedente ſudo ſiccus. Vigeſimus ſextus vernâ temperie ac pluviolæ ſubinde aſpergine, cum ſequenti biduo ſiccus. Vigeſimus nonus variato identidem æthere pluvias ſudo miſcuit. Trigeſimus poſt pluviam matutinam ſiccus menſem hunc abſolvit.

Maii primus temperato cœlo ad ſecundum mane pluviolæ aſpergine uvidum poſt ſerenum proceſſit. Se-

cutus tertius manè frigidulus, poſt ſerenus & amœnus, cui compar ferè quartus aſpergine pluviolæ roridus, cui biduum ſerenum, ſiccum & calidum ſucceſſit, à meridie tamen ſexti pluviolam aſpergens. Septimus manè ſerenus, à meridie nubilus. Octavus ad decimum tertium uſque ſereni ac vernâ varietate accepti, rarâ pluviarum aſpergine temperati, præter duodecimum cum vento tonitru adducentem. Decimus quartus à meridie modicè, decimus quintus validè tonuit; quos biduum decimo & ſeptimo excepit ſudo ac calore verno gratum. Decimus octavus manè nubilus ac vento, pluviolis quoque ſubinde ſparſis turbidus. Decimus nonus ſimilis, abſque tamen pluvia ſiccus, ac tandem ſerenus, à vigeſimo ſereno ac amœno exceptus temperatus ad vigeſimum ſecundum & ſequentes calidiores, vigeſimum ſextum æſtu gravem, & vigeſimum nonum vernâ temperie & amœnitate gratum tranſiit. Reliquum triduum manè ſerenum, veſperi pluviolis uvidum, trigeſimo primo modico fulgurum additamento menſem hunc circumſcripſit.

Junii primus nocturno imbre, diurno ſudo & æſtu orſus, ſecundum ſerenum & veſperi pluviolæ aſpergine udum comitem habuit. Tertius manè ad meridiem uſque pluvius, poſt temperatus ac ſiccus, quartum manè ſubinde pluentem alias amœnum ac temperatum præceſſit, ſequente biduo ſereno ac temperato. Septimus pluvius, poſt ventis flantibus ſiccus. Octavus ſerenâ temperie amœnus. Nonus pluviolis ſerenitatem ſubinde variavit. Decimus manè ad meridiem uſque imbroſus. Decimus ſemel à meridie imbre moleſtus, aliàs ſerenus. Duodecimus pluviolarum aſpergine quandoque varius. Decimus tertius ſerenus ac ſiccus, ventoſus tamen ſimul ac frigidus, compares habuit decimum quartum, quintum & ſextum, hunc æſtuoſum ſimul valde ac procelloſum. Decimus ſeptimus nubilus ac ventoſus cum aſpergine pluviolarum nonnunquam mixtus. Decimus octavus amœnâ temperie gratus. Decimus nonus nubilus ac frigidulus pluviolis ſubinde rorans, cui vigeſimus poſt noctem pluvioſam æqualis, temperatâ amœnitate ventis placidis velut Eteſiis interpolatus. Vigeſimus primus denuò ſerenus ac calidus. Vigeſimus ſecundus æſtu paulò gravior. Viceſimus tertius ſudo ſimul & æſtu moleſtus. Viceſimus quartus æſtu, ventis paulò temperatiori. Vigeſimus quintus pluviola moderatus. Viceſimus ſextus totus ferè cum tonitru pluvioſus. Vigeſimus ſeptimus manè & veſperi parum pluvius. Vigeſimus octavus manè nubilus, poſtea clareſcens. Vigeſimus nonus manè ſerenus, à meridie pluvioſus. Triceſimus manè ad meridiem uſque ſerenus, à meridie quandoque pluvius, menſem ſimul & trimeſtre ſecundum finiit.

Morbi hoc ſecundo trimeſtri infenſiores fuêre Cacochymiæ & Cachexiæ ſcorbuticæ variique alii affectus ejuſdem farinæ, febres variæ continuæ & intermittentes, tertianæ, catarrhales, ardentes benignæ ac malignæ, variolis quandoque comitatæ & morbillis, pleuritides veræ ut plurimum, nonnunquam ſpuriæ, hypochondriacæ affectiones & paſſiones hyſte-

hyſtericæ, tuſſes inveteratæ & graves, phtiſeos & hecticæ comites. Icteri, colicæ paſſiones, choleræ, diarrhœæ.

Auguſti primus nubilus ac pluvioſus. Secundus obſcurus & ventoſus ſubinde pluviolas ſpargens. Tertius manè nubilus ac parcè pluvius à meridie ſerenus, triduano ſudo ac calido acceptus. Septimus poſt manè aſpergine varium, à meridie tonitru terruit. Octavus manè ſerenus, à meridie modicè pluvius. Nonus ſudum, Decimus idem eteſiis temperatum, Undecimus ſudũ æſtuoſum, æſtivum, ut & duodecimus eteſiis mixtũ induxerunt, reliqui, excepti decimo tertio his deſtituto, decimo octavo manè ſemel pluvio, vigeſimo quarto veſperi cum imbre tonitru inducente, vigeſimo quinto manè nubilo, ac ventis turbido, omnes ad finem uſque menſis æſtivo æſtu perſeverarunt, præter trigeſimum primum, menſem hunc cœlo turbido veſperi claudentem.

Septembris primum biduum ſudo & eteſiis gratum. Tertius nubilus & procelloſus. Quartus mane frigidus & ſerenus, à meridie nubilus ac turbidus, triduo pluvioſo, frigido, ac ventoſo exceptus. Octavus cum nono paulo temperatiores ac calidiores. Decimus ſerenus ac temperie amœnus. Undecimus ſæpius pluvioſus ac tandem imbroſus. Duodecimus, decimus tertius & quartus cum ſequentibus ad vigeſimum primum uſque præter morem æſtivo calore & amœnitate grati ſerenitate pluvias vicerunt. Vigeſimus ſecundus ad meridiem uſque manè pluvioſus, poſt ſerenus, ut & vigeſimus tertius & quartus æſtivo calore commendabiles. Biduo intercedente pluvioſo rurſus ad vigeſimum octavum uſque nubilum, ſereno tepore laudabiles. Vigeſimus nonus aſpergine veſpertina pluviolarum, trigeſimus nubilo cœlo à prioribus diverſi, tandem ſerenitate reduce menſem hunc ac ſimul trimeſtre coronide ornarunt.

Morbi hujus trimeſtris fuêre præter ſcorbuticas ac hypochondriacas affectiones, colicæ, diarrhœæ, ac dyſenteriæ, Febres variæ intermittentes & continuæ ardentes, etiam malignæ, variolis, morbillis ac purpurâ nonnunquam ſuſpectæ, pleuritides utriuſque generis, arthritides vagæ ſcorbuticæ, paralyſes & apoplexiæ, aſthmata, dyſpnœæ, tuſſes graves ac diuturnæ, cachexiæ.

Octobris primus nubilus ac ventoſus, ſudo tamen ſubinde mixtus. Secundus manè ſerenus à meridie nubilus. Tertius manè ſerenus, à meridie turbidus ac pluvioſus. Quartus & quintus manè nubili, cum aſpergine pluviarum. Sextus vice verſa manè ſerenus, à meridie pluvius. Septimus poſt nebulam ſerenus & amœnus. Octavus manè pluviâ parum roridus, aliàs amœnus, nono quoque ac decimõ ſicque ad undecimum nubilum ac ſubinde pluvium tranſiit. Duodecimus nubilus & ſubſequenter imbroſus. Decimus tertius procelloſus ac ſæpius nimboſus: Decimus quartus frigidulus ac ventoſus manè, à meridie ſerenus, ſemel tamen imbre madens. Decimus quintus ſerenus manè ac frigidus, à meridie parum pluviæ ſpargens. Decimus ſextus manè nebuloſus, poſt nubilus ac frigidus. Decimus ſeptimus frigidus & pluviis mixtus. Decimus octavus frigido cœlo ſerenus. Decimus

nonus primam nivem ſparſit ſerenante poſtea cœlo. Viceſimo & viceſimo primo totâ die cum nive pluviæ. Vigeſimo ſecundo cum ſudo frigus ac gelu moderatum. Vigeſimus tertius poſt manè gelidum pluvias dedit degelaſcentes. Vigeſimus quartus manè turbidus, poſtea clareſcens. Vigeſimus quintus manè pluvius, à meridie nubilus cum pluviolarum aſpergine. Vigeſimus ſextus manè pluvioſus, poſtea ſerenitatis parum ſubinde miſcens. Vigeſimus ſeptimus ſiccus, ſed nubilus, ſolis ſplendore pauco interdum interlucente. Vigeſimus octavus ad meridiem uſque pluviolarum aſpergine madens, à meridie nubilus ac ſiccus. Vigeſimus nonus manè nubilus, poſtea ſerenus, ſed frigidulus. Trigeſimus frigidus & pruinoſus. Trigeſimus primus temperie autumnali gratâ menſem finiit.

Novembris primus ac ſecundus frigidi ſparſa parumper nive, poſtque pluviolâ. Tertius & quartus temperati & amœni, ut & quintus, niſi ſparſâ ſub finem pluviolâ turbidus. Sextus manè nebuloſus, pòſt vento frigido moleſtus. Septimus nubilo mitior. Octavus nubilus ac frigidus. Nono ſucceſſit ſimile biduum cum ſudo frigidulum. Duodecimus nubilus ac ſubfrigidus. Decimus tertius ſatis temperatus. Decimus quartus manè ad meridiem uſque nubilus, à meridie pluvioſus. Decimus quintus manè pluvius, pòſt turbidus ac humidus. Decimus ſextus nubilus, frigidus ac ſiccus. Decimus ſeptimus idem, paucis interſperſis nivium micis. Decimus octavus perinde ſed ſine nive gelidus. Decimo nono ut & vigeſimo ſudum ſubſequente noctu rigido gelu. Vigeſimus primus nubilus, ut & vigeſimus ſecundus tandem pluviolæ aſpergine miteſcens. Vigeſimus tertius manè nubilus, aſpergine pluviolarum modicâ ſub veſperâ rorans. Vigeſimus quartus totus nubilus ac frigidus, ut & vigeſimus quintus veſperi pluvius. Vigeſimus ſextus cum ſeptimo temperati & amœni. Vigeſimus octavus nubiloſus ac frigidus, ſiccus tamen. Vigeſimus nonus, manè nubilus, pòſt ſerenus ac temperatus. Trigeſimus poſt modicam pruinam manè ſerenus ac temperatus, circà veſperam pluvia menſem terminavit.

Decembris primus poſt nebulam matutinam, ut & ſecundus ſereni ac temperati, nec non tertius unica pluviolæ aſpergine roridus. Quartus poſt nebulam matutinam ſerenus. Quintus ſudo frigidus. Sextus quarto ſimilis. Septimus totâ die ſerenus, circa veſperam maduit. Octavus ſereno cœlo procelloſus, nonô quoque continuante procellâ, & pluviâ à meridie interſperſa. Decimus manè ad meridiem pluvius, pòſt ſerenus ac ſedatâ procellâ placidus. Undecimus manè ſerenus, à meridie parum pluvius. Duodecimus totus pluvioſus. Decimus tertius manè ſerenus, à meridie pluviolæ aſpergine udus. Decimus quartus totâ ferè die pluvioſus & imbroſus, ut & decimus quintus totus nimboſus, & ſub veſperam procelloſus. Decimus ſextus manè gelidus, poſt totâ die ſerenus ac frigidus. Decimus ſeptimus manè nubilus, ac mitis tandem in pluviæ aſperginem deſinens. Decimus octavus manè nebuloſus, poſt pluvioſus. Decimus nonus gelidus manè, ac ſere-

nus.

nus. Viceſimus aëre obſcuro gelidus. Vigeſimus primus cum ſudo gelaſcens. Vigeſimus ſecundus rigidè gelans. Vigeſimus tertius noctu nivem ſparſit, poſt degelaſcens pluviolas. Vigeſimus quartus nubilus ac humidus. Vigeſimus quintus cœlo ſereno gelaſcens. Vigeſimus ſextus noctu nivoſus, poſt nubilus, mox tandem ſerenus ac gelidus, ut & vigeſimus octavus à meridie ſerenus. Vigeſimus nonus cœlo ſereno rigidè gelans. Trigeſimus ut & trigeſimus primus ex parte, ningentes menſem hunc ſimul & trimeſtre quartum ut & annum 1703. abſolverunt.

Morbi huic trimeſtri familiares, præter endemios ſæpius indigitatos, fuerunt febres omnis generis ferè, ardentes, malignæ, varioſis ſuſpectæ, intermittentes tertianæ, quartanæ; ephemeræ, catarrhales, hecticæ, phthiſes, tuſſes ferinæ & inveteratæ, Colicæ paſſiones; ſcorbuticæ etiam, diarrhœæ, Arthritides ſcorbuticæ, vagæ & fixæ, paralyſes; Cephalææ contumaces, hemicraniæ, paſſiones hypochondriacæ & hyſtericæ &c.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1704.

JAnuarii primus paucis nimium flocculis gelu orſus, paululum mox rurſus remiſit. Succeſſit huic triduum cœlo ſereno gelidum. Quintus cum ſexto noctu totoque ſequenti die nives ſparſit, quorum poſtremus ceſſante nive turbidus ac frigidus. Septimus cum biduo ſequenti cœlo quandoque ſereno gelidus. Decimus paucâ interſperſa nive circa veſperam remiſſior. Undecimus cum ſequenti duodecimo ventoſi ac procelloſi. Decimus tertius rigido gelu horridus. Decimus quartus paululum remiſſior. Decimus quintus rigidum decimi tertii gelu redintegravit. Decimus ſextus manè remiſſior, à meridie robur prioris reſumſit, cum ſequenti decimo ſeptimo paucos nivium flocculos aſpergente. Decimus octavus noctu nives parumper auxit. Decimus nonus gelu pauculos denuo nivium flocculos miſcuit, noctu auctiores cum gelu ſatis rigido. Vigeſimo nox cum nive copioſa procelloſa inter vigeſimum primum & vigeſimum ſecundum ſine nive gelidum ſucceſſit, ut & ſequens vigeſimus tertius paucâ nive præmiſsâ ſerenus. Vigeſimus quartus ſatis rigidè gelidus circa veſperam nivoſus ac ventoſus. Vigeſimus ſextus noctu cum pluviâ regelans, tandem ſerenus ac temperatus. Vigeſimus ſeptimus eâ temperie ſine pluvia ac nive continuavit. Ut & vigeſimus octavus circa veſperam cum ſequenti vigeſimo nono procelloſus ac parum pluvius. Trigeſimus poſt gelu modicum à meridie ſerenus, tandem cum nive ventoſus. Trigeſimus primus, menſis poſtremus, procelloſus admodum ac ſubinde pluvioſus.

Februarii primi nox tempeſtuoſa, ſuccedens dies pluvioſus, grandinoſus ac procelloſus. Secundus illi ex parte ſimilis modicè gelaſcens, manè parum ac veſperi ningens. Tertius vento cum pluviis & pluviolis mixto varius. Quartus noctu gelidus, poſtea ſerenus, ac vernâ quaſi temperie amœnus. Quintus manè parum gelaſcens, cætera turbidus, ſiccus,

tandemque temperatus. Sextus abſque omni gelu priori ſimilis. Septimus turbidus ac ventoſus, à meridie cum nive nimboſus. Cui triduum ſucceſſit temperatum, ſiccum ac tranquillum. Undecimus remiſſior, ſparſis quandoque pluviis udus ac ventoſus. Duodecimus demtâ pluviâ priori æqualis. Decimus tertius turbidus, ſparſis quandoque pluviis ac pluviolis cum ſequenti decimo quarto à priori diverſus. Decimus quintus cum decimo ſexto noctu gelidi, de die cum ſerenitate proceloſi. Triduum ſequens noctu gelidum manè nivoſum, tandemque pluviolis aſperſis uvidum. Vigeſimus noctu gelidus ac nivoſus, poſt paulò ſerenior. Vigeſimus primus cœlo ſereno gelidus, pauco grandine niveo interſerto. Vigeſimus ſecundus & vigeſimus tertius manè cœlo ſereno ſatis gelidi, à meridie remiſſiores. Triduum ſubſequens rigidè gelans. Biduum ſequens nive admiſtâ paulo remiſſius. Vigeſimus nonus nive vacuus menſem abſolvit hunc intercalarem.

Martii primus manè gelidus, cætera ſerenus ac remiſſior, unà cum ſequenti quatriduo vernâ temperie ac amœnitate commendabilis. Sextus ſatis gelidus, turbidus ac procelloſus, ut & ſeptimus, tandem ſerenior. Octavus paucâ nive turbidus ac aliquantò remiſſior, ut & nonus ac decimus totâ die tales, prætereaque turbidi ac ventoſi. Undecimus ſerenus vernaque temperie gratus, cum biduo ſequenti, cujus tamen poſtremus decimus tertius paulò obſcurior ac noctu gelidior. Decimus quartus cum undecimo vernâ ſerenitate certans. Decimus quintus manè pluviâ cum tepore fœcundâ vernâ amœnitate commendabilis. Decimus ſextus turbidus ac ventoſus, pluviola quandoque riguus. Decimus ſeptimus manè ſparſis ſubinde pluviolis turbidior; ſerenitate poſtmodum gratâ amœnus. Decimus octavus toto mane turbidus à meridie pluvioſus. Decimus nonus cum ſequenti triduo manè pluvius, poſt frigidulus, aſt ſiccus. Vigeſimus tertius manè gelidus, paulo poſt ſerenus, frigidulus ac parum ventoſus. Sequens quatriduum temperatè frigidum, ventoſum ac obſcurum. 28vus mane paulo obſcurior, poſtea ſudo ac ſerenâ temperie acceptus, ut & ſequens 29nus, vento frigidiore ſolùm diverſus. 30mus nubiloſus, frigidulus ſubindeque pluvius. Poſtremus 31mus vento auſtrino frigido ſerenitati aſpirante temperatus, trimeſtre primum terminavit.

Morbi hac anni quadrâ præter ſcorbutum endemium, & luem fere epidemicam, febres fuêre variæ, cum tertianâ, duplicatæ, continuæ, & ardentes, benignæ, & malignæ, catarrhales, & acutæ variis ſymptomatis ſtipatæ, cum & ſine tuſſi, hecticæ, in phthiſin deciives, pleuritides, aſthmata, diſpnœæ, arthritides ſtatæ, & vagæ ſcorbuticæ, icteri, cardialgiæ, hæmorrhagiæ uteri.

Aprilis 1mus nubiloſus, pluviolis ſubinde aſperſis frigidus. 2dus manè pluvius poſt aliquantò ſerenior, 3tius ſerenus ac temperatus veſperi pluvioſus. Cui congener 4tus ſubinde pluviolas ſpargens. 5tus noctu tonuit, à meridie pluit, cætera ſerenus ac calidus, 6tus vernâ ſerenitate ac tepore gratus cum biduo ſequenti, 7mus tamen paulò frigidior ac vento-

to-

toſus. 9nus manè turbidus ac frigidulus, tandem poſt pluviam fœcundam ſerenus. 10mus æthere fœcundâ ſerenitate, pluviolis interdum interpolatâ, laudabilis. 11mus cum ſequentibus duobus verna temperie ac ſerenitate commendabiles, ut & 13mus circa veſperam paulum pluviæ aſpergens. 14tus ſudum cum nubilo ac pluviis quibuſdam miſcuit. 15tus cum ſequente fœcundo cœlo frigidulo parumper temperati. 17mus exiguum matutinum gelu ſudo temperans, ſequentibus ad 23tium uſque, 19no ac 20mo præſertim æſtivo fere calore amœnis, 23io paululum pluviæ addidit. Sequens triduum temperatâ ſerenitate ad veſperam uſque poſtremi paulò obſcuriorem continuavit. 27mus manè pluvius, poſt frigidulus & nubiloſus, perinde ut & 28vus abſque tamen pluviâ. 29us temperatus cum 30. menſis poſtremo, paulò tamen frigidiore & ventoſo.

Majus eodem tenore cœpit pluviolas interdum miſcens. 2dus ſerenior paulo & ſiccior. 3tius ut & ſequentes ad 7timum uſque ſparſis quandoque pluviolis udi & ſubfrigidi, poſtremus 7mus noctu cum pruinâ grandinoſus, manè ſerenus. 8vus manè frigidus ac ventoſus à meridie ſerenus ac calidus. 9nus vernâ temperie amœnus, ut & 10mus circa veſperam parumper pluvius, 11mus ſerenus ac calidus. 12mus adhuc calidior ſubſequente ſero pluvio. 13ius abſque pluviâ ſimilis. 14tus manè ad meridiem uſque nubilus ac ſubfrigidus, poſtea ſerenus. 15tus & ſequentes vernâ ſerenitate ac ſpirantibus quandoque eteſiis quaſi æſtiva temperie commendabiles, ad 20mum uſque obſcurum, pluviâ moderatâ ſubinde interpolatum, 21mus cum ſequente triduo ſerenus, calidus & amœnus, parum ventoſus ad 24tum uſque poſt tonitru moderatum à vento impetuoſo frigidiorem. Quatriduum ſequens obſcurum quandoque, cum, aliàs ſine pluviâ, ad 29num uſque perinde turbidum ſæpiuſque pluvium. 30mus cum 31mo, menſis hujus poſtremo, ſine pluviâ nubiloſi.

Junii primus temperata ſerenitate ad veſperam uſque parumper pluviam, amœnus. 2dus turbidior ac frigidior manè, à meridie ſerenitatem aliqualem ſubinde pluviis miſcuit. Sequentes ſudo temperati, calidi ac ſicci ad 9num uſque veſperi parum pluentem. 10mus cum 11mo frigidi ac ventoſi. 12mus cum ſequentibus ſereni, calidi ac placidi, præter 13um paulò obſcuriorem, ad 17mum tota die pluvium. 18vus frigidulus & obſcurus, ſerenitate nonnunquam interpolatus, veſperi pluvioſus. 19nus ventoſus & à meridie imbroſus. 20mus temperatus; ut 21mus ſero parum pluens. 22dus obſcurior paulò, ſiccus tamen, temperatus. 23ius ſerenior præcedenti. 24tus cum triduo ſequenti ſerenitatem pluviis intercalavit, ad 28vum uſque & 29num ſerenos, temperatos, ſiccos & amœnos, 30mus paucis pluviis quandoque intermixtis obſcurus, menſem ſimul cum hoc anni quadrante clauſit.

Morbi hôc trimeſtri priori ferè fuerunt analogi, præter nimirum geminos illos endemios, febres rursùs varii generis, intermittentes, tertianæ ſimplices ac duplices, quartanæ, & continuæ ardentes, benignæ & malignæ, variis ſymptomatis comitatæ,

tatæ, cum & ſine exanthematis, catarrhales, pleuriticæ, in hecticam & phthiſin pronæ, variolæ, morbilli, diarrhœæ, colicæ paſſiones, choleræ, Melancholiæ, hypochondriacæ paſſiones, Cephalææ, Hemicraniæ, Paralyſes, Epilepſiæ, Aſthmata cum & ſine hydrope, Rachitides.

Julii primus ſerenus atque ſiccus. 2dus ſudo pluvias miſcuit. 3tius ſerenus ac temperatus, veſperi pluviolas ſparſit. 4tus priori ferè ſimilis, niſi quod procellæ ſemel pluviolam aſperſit. 5tus ſudo abſque pluviis, ventum impetuoſum intercalavit. 6tus nubilo cœlo ſerenum abſque pluviâ induxit æther. 7mus ſerenus. 8vus ſudo æſtivus. 9no manè pluvio, ſerenitas calorem intenſum addidit. 10mus pluvias cum ſudo alternavit, perinde & 11mus cum nubilo cœlo ſudum. 12mus temperatus ac ſiccus. 13ius, ſerenus & æſtuoſus. 14tus cum biduo ſequenti, manè ac veſperi pluvii, cætera ſereni, 17mus toto ferè die pluvius. 18vus manè ad meridiem uſq; pluvioſus & ventoſus. 19nus manè ſerenus à meridie bis pluit. 20mus pluviam cum ſudo campſit, frigidulus & ventoſus. 21mus manè obſcurus pluviolas poſt quandoque ſparſit. 22dus manè quidem ſerenus, ſubfrigidus tamen, à meridie pluviolas diſperſit. 23tius temperatus, ſerenus partim, partim pluvius. 24tus amœnus, calidus ac ſiccus, cum quatriduo ſequenti æſtuoſo. 29nus poſt pluviam matutinam nubiloſus, frigidulus ac ventoſus. 30mus temperatus & amœnus. 31mus poſt matutinam pluviam ſerenitate menſem finiit.

Auguſti primus ad meridiem uſque ſerenus, à meridie parumper pluvius. 2dus manè nubilus, poſtea ſerenus & amœnus. 3tius manè parum pluens, poſtea ſiccus & obſcurus. 4tus totâ die ſine pluviâ nubilus. 5tus manè turbidus, poſt ſerenus. 6tus ſerenus, calidus & amœnus. 7mus nubilus ac calidus, pluviolas ſubinde ſpargens. 8vus ſine pluviâ ſerenus ac calidus. 9nus ſerenus & temperatus in æſtum vergens. 10mus huic præcedenti analogus: veſperi tonuit. 11mus nubilum cum ſudo alternans vento ſubinde pluviolas aſperſit. Cui 12mus ſimilis ſemel pluviolâ maduit. 13ius manè nubilus ac frigidulus abſque pluviâ. 14tus pluvias nonnunquam addidit. 15tus procellam impetuoſam, 16to parum remittentem. 17mus manè nubilus circa veſperam ſerenus ac calidus. 18vus ſerenus & ob calorem temperatum amœnus. 19nus æſtuoſior paulò. 20mus remiſſior manè ac modicâ pluvia fœcundus: 21mus ſerenus, calidus ac ſiccus, præter 23um valde æſtuoſum, ad 26tum nubilum mane ac ſubfrigidum. 27mus cum 28vo pluviolarum quandoque aſpergine ventoſi. Biduum ſequens ſerenum ac calidum. 31mus menſis poſtremus eteſiis æſtum præcedentem temperavit.

Septembris primus nubilus manè, poſt ob ventum frigidulus. 2dus paulo temperatior, 3tius primo ferè ſimilis, ſubinde pluvius. Triduum ſequens manè pluvioſum, à meridie ſerenum. 7mus nubilus, frigidus & ſiccus, ad uſque veſperam pluviolam ſpargentem. 8vus perinde frigidus, ſed ſæpius pluviolis madens. 9nus manè ad meridiem uſque 7mo compar, à meridie pluit, tandem ſerenior

nior. 10mus temperatus ac ſerenus totus, ut & triduum ſequens ad meridiem uſque 13ii, à meridie quandoque pluentis. Pariter & 14tus circa meridiem ſemel pluens. 15tus ventoſus ſubinde ac pluvioſus. 16tus cum 17mo ſicci, temperati & amœni. 18vo ſudum ut plurimum pluviis ſparſim mixtum. 19nus temperatus, ſerenus & amœnus. 20mus manè & à meridie quandoque pluvius, cætera temperatus, ſerenus & amœnus. 21mus circa primam pomeridianam parum pluit, reliquo temperatus & ſerenus. Biduum ſequens turbidum, frigidum & ventoſum, ſubinde pluens. 24tus nimboſus ac procelloſus. 25tus ut & 26tus nonnunquam pluvias fundens. 27mus toto ferè die pluvioſus. 28vus poſt pluviam matutinam ſubfrigidus & ſerenus. 29nus temperatus, ſerenus & amœnus, 30mus æſtiva ſerenitate & calore menſem hunc ſimulque trimeſtre anni tertium abſolvit.

Morbi hujus trimeſtris haud multum abludunt à prioribus; gemini nempe illorum Choragi cum aſſeclis ſuis in hâc quoque tragœdiâ perſonas ſuas egerunt, præterque illos Febres omnis ferè generis Ephemeræ, hemitritææ, tertianæ ſimplices & duplices, erraticæ & exquiſitæ, quotidianæ, intermittentes & continuæ, putridæ, ut olim audierunt, & cauſodes, quartanæ quoque, benignæ pariter & malignæ exanthematis ſe prodentes, variolæ & morbilli, pleuriticæ, Eryſipelatodes, hecticæ & phthiſicæ, Catarrhales tandem, Cephalææ pertinaces & enormes, paralyſes, Epilepſiæ, tuſſes contumaces, aſthmata ſubinde convulſiva, inflammationes gutturis, anginæ, hæmoptoës, ſtranguriæ, hydropes, Hypochondriaci affectus, Hyſtericæ paſſiones, Choleræ, diarrhœæ & dyſenteriæ, Rheumatiſmi, Chloroſes, Hæmorrhoides cœcæ & cruentæ.

Octobris primus ſerenus ac temperatus. 2dus manè obſcurus, poſt ſerenior. 3tius manè nebuloſus, mox ſerenus. 4tus manè pluvius, veſperi ſeredus & frigidulus. 5tus procella pluviis mixta tempeſtuoſus. 6tus de die frigidus & ſiccus, veſperi pluvioſus. 7timus cum pluviâ modicà procelloſus. 8vus ſerenior, quandoque tamen pluvius. 9nus cum 10mo temperate ſereni. 11mus tempeſtuoſus, frigidus ac pluvioſus. 12mus ſerenus & ſubfrigidus. 13tius manè ſerenus, poſtea impetuoſus ac frigidus. 14tus ad 23tium manè pluvioſum uſque ſereni, ſicci ac temperati, præter 16tum, 19num & 22dum manè paulò obſcuriores. 24tus manè turbidus ac frigidus, poſtea ſerenus. 25tus pruinoſus & glacialis, cætera ſerenus. 26tus valide gelans. 27mus paulò remiſſior. 28vus cum 29no rigidè gelidi. 30mus cum 31mo poſtremo hujus menſis manè pluvii, ſereni.

Novembris primus & ſecundus mane nubili, poſt ſubinde pluvii. 3tius ſerenus & temperatus. 4tus mane gelidus, poſtea ſerenus. 5tus cum modicâ nebulâ gelidus. 6tus & 7mus manè gelidi, veſperi remiſſiores. 8vus cœlo ſereno remiſſus. 9nus noctu remiſſe gelaſcens, aliàs cum ſerenitate amœnè temperatus, cui compar fere 10mus, obſcurior tamen paulò, ſparſis nonnunquam modicè pluviolis. 11mus huic ſimilis veſperi pluvius, 12mus ſatis aliàs ſerenus, ſemel parum pluviolæ ſparſit. 13tius tota fere die

die pluvioſus. 14tus ſiccus ac frigidus. 15tus manè pluvioſus cum ſiccitate poſtea alternavit. 16tus cum 17mo pluvioſus. 18vus vento ſatis forti aſpirante ſerenior, pluviolam raram ſerò ſpargens. 19nus frigidus ſæpiuſque pluvioſus. 20mus procelloſus inſuper. 21mus cum 22do grandinoſus quoque, 23tius cum 24to perinde, quandoque tamen ſereni. 25tus ſudum cum nubilo, ſicco ſufflante vento campſit. 26tus toto fere die imbroſus. 27mus ſerenus ac ſubgelidus. 28vus manè gelidus, pòſt nebuloſus. 29nus nebuloſus ac frigidus. 30mus menſis poſtremus ſpirante Aquilone turbidus, humidus ac frigidus.

Decembris primus poſtremo Novembris ex aſſe ſimilis, turbidus, humidus ac frigidus, ut & ſecundus, ſed ſiccior paulò. 3tius ſereno cœlo gelidus. 4tus poſt matutinum gelicidium, cum 5to continuè pluens. 6tus quandoque tantum pluviolas ſparſit. 7mus nubilus, ſiccus tamen. 8vus noctu gelavit, de die ſerenus. 9nus noctu ninxit, de die ſereno cœlo gelavit. 10mus ſatis rigidè gelans, 11mus regelavit, 12mus remiſsè gelidus manè abſque pluviâ, 13ius & 14tus, ut & 15tus cum ſequenti triduo cum pluviâ remiſſiores. 18vus manè etiam imbre maduit, à meridie ſole eluctante parum incláruit. 15tus gelidus ac nivoſus. 20mus ad 23ium uſque ſine nive gelidus cœlo ſereno. 23ius remiſſior nubilus & nebuloſus. 24tus cum 25to poſt nebulam matutinam imbroſi, triduum ſequens ventoſum regelans ac pluvioſum. 29nus parum gelaſcens atque ningens. 30mus & 31mus rigido gelu menſi huic & trimeſtri, ſimulque anno 1704. colophonem impoſuit.

Morbi, ſi ſcorbutum ejuſque comites, & ſub illius larvâ ſæpius latitantem infamem illam luem, cum appendicibus illorum exceperis, morbi hoc trimeſtri non adeò frequentes fuere ac præcedentibus. Febres nonnullæ ardentes & malignæ, quæ morbillis aut variolis ut plurimum ſtipatæ, catarrhales, pleuriticæ in tuſſes & Phthiſin declinantes, vagæ quandoque, catarrhis ſuffocativis ſociatæ, melancholicæ hypochondriacæ, & paſſiones hyſtericæ, cephalææ & cachexiæ, tuſſes contumaces admodum &c.

Conſtitutio Epidemica Holſatica Anni 1706.

Dni. D. GUNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMERI.

HIc jam morbi penitus ſilent, toto autem hoc anno variolæ conſuetes ſæviſſimè ſunt graſſatæ, multaque propemodum dixerim millia infantum, maximè tum & juvenum & adultorum rapuere, per Holſatiam & Hamburgi. Prorſus autem tales ſe exhibuere, quales Sydenhamius deſcribit. In principio mites, mox 2. vel 3. die erumpentes, optimè ſibi conſtantes, neque gravioribus ſymptomatibus ſtipatæ, præterquam quòd deliria ſtatim ab initio uſque ad finem, levia tamen, adeſſent. Ubi verò ad ſtatum perveniebant, & ſuppurabantur, nihil remittebat calor, pul-

pulſus ſemper frequens & celer, æqualis tamen nec admodum debilis erat, ſed die 9. 10. vel 11. ubi ad ſummum aſcendere oportebat, ſubito, & quaſi in momento foveam oſtendebant, confluebant, concidebant, pallebant, inſtar lepræ, in faciè præſertim, & tum actum erat. Alexipharmacis & calidis exhibitis, iterum tumebant quidem, ſed mox redibant ad priſtinum. V. S. ubi adhiberi poterat initio, optimè cedebat, etiam in infantibus. Non nunquam petechiæ conjungebantur in principio. Ubi verò evadebant ægri, fœditate maximè faciei pulchritudo evertebatur, oculi contorti, imo cœcitas etiam, ingentes furunculi, aut fiſtulæ oſſa etiam exedentes, brevi ſequebantur, & ſphacelus.

Conſtitutio Anni 1709. *Apud Labacenſes in Carniola notata* à Dno D. MARCO GERBEZIO.

POſteaquam præteriiſſet anni 1708. autumnus ferè in meris nivium cum pluviis, nebuliſquè viciſſitudinibus, ſubingreſſus erat annus jamjam ad exitum properans 1709. cum eis nivibus, frigoribuſque, quantorum ferè non recordamur unquam. Hippocrates 3. *Aph.* 17. quidem laudavit frigidas aëris conſtitutiones, dum dixit, *aquilonias conſtitutiones cogere corpora, firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddere.* Quantam tamen vim eæ ferè univerſæ naturæ inferre valeant, ſi frigus ſuos limites tranſcendat, quemadmodum factum anno ad finem decurrente 1709. experta eſt cum maximâ calamitate univerſa Europa: & propterea quoque nos Labacenſes ipſi, quibus planè terra ipſa fuerat à frigoris in Aprilem uſque protenſi, rariſſimiſque vicibus ab auſtris paulisper retuſi inclementiâ adeò effœta, & infœcunda reddita, ut Colonis pro ſuis laboribus vix ſatorum ſemen, & illud ipſum effœtum, & ærugine corrugatum reddiderit. Arbores frugiferæ, è quibus perſicæ ferè cunctæ ſideratæ, aut nullum, aut parciſſimum, & eum ferè verminoſum, corrugatum, & certis nigris ſtigmatibus ab ærugine maculatum fructum portavêre: Vites ſimiliter uſque ad radices emortuæ, omni botrorum opimitate deſtitutæ, & ſic de aliis. Quin ſaxa ipſa obſervabantur alicubi præ frigore in arenas comminuta. Et parvi demum æſtimari poterat iſtud, ſi hujuſmodi ſtrages nòn etiam animata, & inter ea quoque hominem ipſum contigiſſet: verùm deploravimus, & deploramus etiamnum, quòd (ut reliqua animantia ſilentio prætercam, quorũm tamen plurima fuêre frigore exanimata) ejus inclementia quoque ex incolis noſtris plurimi, & nonnulli ſingulariſſimi viri propriæ vitæ internecione luerint. Tot ſiquidem vix unquam vidimus apoplexiis repentè ſublatos, tot vertiginoſos, arthriticos, catarrhoſos, pleuriticos, phtiſicos &c. quot hoc ipſo anno. Cui alteri autem imputari poterat ſtrages iſthæc, quàm rectà enarratæ immenſi frigoris immanitati? Cujus, cùm juxta à nobis in

 Chro-

Chronologia noſtra medica Anni I. §. XXII. & alibi dicta vis ſit refrigerare, condenſare, incraſſare, coagulare, adſtringere, & ſanguinem cum reliquis corporum ſuccis ob inhærentes ſibi magnâ quantitate nitroſas, vitriolicas, & alias ſalinas atomos acrem reddere; qui aliter fieri potuit, quàm, quòd intolerabilitate illâ frigoris, occluſi cutis pori ingentem aliàs per inſenſibilem perſpirationem excludendam noxiorum humorum ſaburram in corporibus retinuerint: quæ intùs coagulata facilè in cerebri meatibus ſubſtitit, deſuperque aut repentinâ corporum in excalefactis hypocauſti incaleſcentiâ, aut aliâ quâcunque occaſione attenuata, & diſſoluta eatenus diffluxit, ut univerſos, vel ſaltem potiſſimos cerebri meatus, & nervorum inde in reliquum corpus protenſorum origines inundârit, obſtruxeritque; eoque ipſo ſpiritibus animalibus ſuam circulationem, & conſuetum in ſubjectas partes influxum præpedierit. Unde repentinæ illæ, de quibus ſuprà, apoplexiæ; vel ſi quà obſtructiones tantæ non fuêre, tantæ tamen, ut præ iis ſpiritus animales curſum ſuum debito ſibi tramite proſequi non potuerint, ſed potiùs in gyrum acti fuerint; vertigines illæ, vel ſaltem certæ fluctuationes cerebri ſæpe ſæpius apoplexiarum, vel epilepſiarum prodromi; de quibus hoc anno plurimi non ſolùm fuêre lamentati, ſed quipiam planè apoplectici ſucceſſivè, vel epileptici facti. Quod ſi autem tales coagulationes, & ſubſiſtentiæ, ſeu ſtagnationes dictorum humorum ſimili modo in aliis corporis partibus quandoque accidêre, aliæ ibidem evenêre indiſpoſitiones: veluti in pulmonibus vomicæ, ad quas poſtea conſecutæ ſunt primùm tuſſitationes inanes, ſucceſſivè humidæ, & ſæpe cruentæ; ultimatim planè purulentæ, cum totius corporis contabeſcentia phthiſeos nomine veniente, & interitu ipſo: In collo ſcrophulæ, alibi alterius generis tumores. Quatenus tales humores autem copioſiùs ad nares deſtillabant, ad fauces, aut alias partes, evadebant gravedinum, raucedinum, tuſſium, & aliarum vulgò dictarum defluxionum cauſa, ſicut arthriticorum, & rheumaticorum dolorum, ſi ii à frigore juſtò acriores redditi, inque perioſtiis articulorum, vel etiam interjacentium partium depoſiti, ea ſuâ acredine rodebant, lancinabantque &c.

Sicut autem reliquus anni decurſus erat quoad aëris temperiem ordinatior, ita erat ſanitati humanæ conferentior: excepto, quòd vere Aprilis fuerit repentè à præter morem vigoroſis & conſtantibus Solis radiis adeò excalefactus, ut auræ temperie ferè æſtatem præ ſe ferret: Majus è contra ob prædominantem cum Euro Boream, pluviiſque adeò rurſus perfrigeratus, ut præ ſe ferret autumnum, quod ominoſum Hippocrati 3. *aph.* 1. quod tempus propterea etiam notabiliter plurium erat ferax morborum. Æſtate è contra & autumno, utpote quoad auræ temperiem regulatioribus, tantò ſalubrius videbatur, neque obſervabantur in eis facilè aliæ indiſpoſitiones, (exceptis variolis toti anno communibus) præterquam ſporadicæ, & quæ potiùs erroribus circa victus rationem commiſſis videbantur eſſe imputandæ, quàm aëris

vitiis;

vitiis; febres puta potiſſimum intermittentes, vomitiones, alvi fluxus, colici dolores &c. quamvis & ad hos poterat jam prius aliquod fundamentum jeciſſe prægreſſum adeò rigidum hyemale frigus ſaltem ſuâ acredine: ſicut pariter ad vertigines illas, & apoplexias, quæ quibuſdam etiam æſtate ipſa, & autumno fuêre perniciosæ. Probatum ſiquidem fuit à nobis in præcitatæ noſtræ *Chronologiæ Med. Ann. I. §.* XLIII. morbos qui in temporibus accidunt, non tam ex præſentibus, quàm ex præteritis aëris morbidis conſtitutionibus eſſe dimetiendos.

Nunc, qui præterit December jam in alteram hebdomadam conſtantibus zephyris perflatur cœlo nunc nubilo, nunc pluvioſo, jugiter autem vaporoſo, exiſtente. Metuo valde, ne cum tempore ſiniſtri quid parturiat! Curationes denique hactenus enarratorum, & aliorum brevitatis gratiâ præteritorum morborum quod concernit, eæ quidem nihil ſingulare præ ſe tulêre, utpote remediis nobis familiaribus, & in ſimilibus caſibus in *Chronologia noſtra Medica* hinc & inde notatis communiter feliciter inſtitutæ; ſicut tamen apoplexiæ communiter fuêre *fortes*, adeoque ex ſententia *Hipp.2. aph. 42. incurabiles*: ita nullam recepêre curationem, uti neque confirmatæ phthiſes. Quæ apoplexiæ autem fuêre leviores, eæ quidem demum rurſus fuere ſuperatæ, ſed valde lentè: quemadmodum in certo arcium præfecto, quamvis ego eum non tam pro apoplectico habuerim, quàm cui memoria adeò erat læſa, ut ſui idiomatis omnimode per aliquot hebdomadas oblitus fuerit. Reliqui ſiquidem Senſus utcunque ſibi conſtabant, ille ſe etiam, quantum ex ſignis colligebatur, ſuper omnia reflectebat: ſolùm (quod quid eſt planè ſingulare) nullam prorſus rem ſignificativa aliquâ voce nominare poterat; verùm quæcunque ad ſe explicandum loquebatur, vel etiam ſcribebat, erant articulata quidem, ſed nihil ſignificativa, qui nùnc demum tamen ad tot uſurpata eatenus ſe recollegit, ut ob defectum vocabulorum ſignificativorum intrà loquendum raro tantiſper ſubſiſtat.

Coxæ dolores fuêre etiam plerumque adeò contumaces, ut etiamnum ſint, qui eis jam à Vere hoc acerrimè detinentur. Certus Juris Conſultus ex eis ſuppuratis planè interiit. In quo illud admirabar ego, quod priuſquam moreretur ille, tuſſire, pectore dolere, & cruenta rejicere, purulentaque incœperit, ante nunquam pectore indiſpoſitus. Procul dubio pus à venis in ulcere abſorptum, & circulando ad pulmones delatum, eos adeò corroſerat, ut & illi ſuppurati ſucceſſivè in tabem abierint; Sed ſic fit, dum Empiricis, ſicut in hoc caſu, confiditur: ubi prætermiſſa methodo curandi artificiali bonus patiens ſe totum Empiricis concrediderat.

In Variolis denique, quarum curationes ſimiliter feliciter ſuccedebant remediis à nobis in Chronologia noſtra Medica deſcriptis, (niſi eis acceſſerint vel petechiæ vel alvi fluxus) mirabar ego, quòd quantumvis illæ fuerint ſatis aliàs malignæ, & propterea multis pernicioſæ; nullas tamen poſt ſe relinquere ſolitæ ſint

foveas. Uti &, quòd eas hactenus nondum conſecutæ ſint febres petechiales; quod tamen, quantum hactenus obſervavi, communiter accidere ſolet. Niſi id forte primò fiat. Earum ſiquidem nondum eſt factus finis.

Quia, quibus acceſſerant alvi fluxus, communiter obierant, lubet curam pro Coronide adjungere, quam ego cum felici ſucceſſu peregi in puellula novem annorum. Illa ſub principium invaſionis per ſuperna aliquoties vermes rejecerat, per decurſum autem dejiciebat frequentiſſimè cum torminibus cruenta, atque adeò verſabatur juxta dicta in manifeſto vitæ periculo: poſtquam tamen ſequentia ordine uſurpâſſet, convaluit feliciſſimè. Omnium autem primò ipſi injiciebatur talis clyſter abſtergens: R. Decoct. hordei, cum rad. torment. ℥ij. flor. roſ. rub. p.I. facti ℔. ß. mell. roſ. col. ℥ß. m. f. clyſter. Cui paulò poſt ſuccedebat talis adſtringens: Rec. Lact. vaccin. chalyb. in quo decoctæ fuêre rad. torment. ℥ij. herb. polygon. flor. hyperic. & verbaſc. ana p. I. ℥v. Adde mell. roſ. col. ℥ß. ter. ſigil. pulv. ℥iß. m. f. Clyſter, qui per decurſum etiam ſæpius repetebatur.

Secundò per os quotidie aſſumebatur talis bolus: R. Conſerv. menth. Elect. diaſcord. Frac. troch. de ter. ſigil. ana ℈ß. unicorn. foſſ. gr. v. lap. bezoard. or. gr. iij. M. cum Syr. coral. f. bolulus. Cui ſemper ſuperbibebatur tantillum de vino cydoniorum.

Tertiò externè abdomini admovebantur calidè, à poſt & ante, ſacculi herb. chamæm. abſynth. menth. polygon. & roſ. rub. referti, & in vino rubro decocti. Potus denique erat decoctum torment. gran. maſtic. & cruſtæ panis. Cibus oryza, panatellæ ex bis cocto, &c.

Conſtitutio Anni 1710.

QUantum in conſervanda, vel lædenda humanorum corporum valetudine valeant ſalubres, vel inſalubres aëris conſtitutiones, dedimus pluribus in *Chronologia noſtra Medica*, & docuit nos proximè valedicturus annus 1710. utpote qui ſicut hyeme fuit paucis nivibus perſperſus, & propterea toleranter frigidus, ita fuit pauciſſimis morbis, & eis potius ſporadicis, ac ab inordinata victûs ratione, quàm epidemicis, ac ab inſalubri aëris temperie dependentibus obnoxius, planâ aliter, ac poſtremo præterlapſus annus 1709. quem utpote nivoſiſſimum, frigidiſſimumque ante annum recenſueramus, fuiſſe apoplexiis, epilepſiis, vertiginibus, gravedinibus, cephalæis, pleuritidibus, raucedinibus, tuſſibus, hæmoptyſibus & omnis generis aliis defluxionibus quàm pleniſſimum. Eſt verum quidem neque hanc hyemem eis ipſis affectibus omnino caruiſſe: certum tamen æquè eſt, eis longiſſimè minus fuiſſe obnoxiam. Neque ſine ratione: quando enim tempora in ſibi connata temperie citra ſingulares, repentinas, & multùm ſenſibiles de calido in frigidum &c. mutationes (qualiter factum hâc hyeme toleranter boreali, & æquali-

qualiter frigida) decurrunt; ſicut in corporibus non accedunt ſingulares alterationes, ita neque ſingulares morbi. *Mutationes* ſiquidem *temporum* teſte Hipp. 3. aph. 1. *potiſſimùm pariunt morbos, & in ipſis temporibus magnæ mutationes aut frigoris aut caloris.* Quales proinde cùm non acciderint hîc hyeme, ea non potuit fuiſſe ſingulariter morboſa. Quod ea verò interea tamen morbis non caruerit, fecêre, uti dixi, potius ſubinde commiſſi in victûs ratione errores, quàm aëris morboſa conſtitutio.

Ver autem ſicut erat nonnihil inordinarius, & à ſeptima Aprilis uſque ad undecimam ad prægreſſam mitiorem auram nivoſo pluvioſum, & ex Borea ſenſibiliùs frigidum. In Junio etiam ſæpe ſæpius tempeſtuoſo grandinoſum, conſequenter pariter ultra modum aſperum; ita memoratis defluxionibus tantò magis dives. Cæterùm verò tamen ob prægreſſam, uti dictum, mitem, & nivibus ferè expertem hyemem adeò acceptum, ut jam ſub dimidio Aprilis omnia eſſent in virore, & flore: 21. Aprilis etiam præter ſolitum ſiligo actu ariſtas protruderet.

Quod nunc dictum eſt de Vere, idem planè accipiendum venit de æſtate, utpote ſimiliter variâ ſæpius pluvioſo tonitruoſa, & ex potiſſimùm prædominante Boreâ ſæpe etiam ſub ipſis canicularibus potiùs frigidâ, quàm more ſibi debito æſtuoſa, & præterea etiam præterquam ſatis, vineiſque nocivâ, Catarrhorum, tuſſium, arthritidum, & morborum autumnalium, ſi quæ alia, ferace. *Per anni* ſiquidem *tempeſtates* teſte Hipp. 3. aph. 4. *quando eodem die, modò calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.* Teſte Valeriolâ etiam de loc. com. lib. 2. cap. 4. *Si viciſſitudine quâdam aquilonius flatus auſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi ſequentur.*

Autumnus denique non fuit quidem adeò varius, ac communiter eſſe ſolet, eò quòd excepto fine Octobris, quo ex diutiùs protractis pluviis omnia aquis inundabantur, non fuerit admodum pluvioſus, neque conſueta ventorum alternatione multùm inæqualis: in eo tamen erat præ aliis hujus anni temporibus inſalubris, quòd ferè inceſſanter aut prædominarentur Auſtri, venti teſte Hipp. 3. aph. 5. inſaluberrimi, aut aura fuiſſet nebuloſa, craſſa, humida, vapida, & veluti ſtagnans diutiſſimè Solis radiis orbata, ac propterea maximè tetrica, & præſertim melancholicis adverſa, merarum obſtructionum fabricatrix. Hinc etiam ferè nunquam tot Conſilia medica circa affectiones hypochondriacas habita, quàm rectè hoc autumno. Quamvis præterea plurima paſſi fuerint etiam arthritici, quartanarii, & colicis doloribus torti cum non rarò deſuper conſecutis epilepticis convulſionibus, aut pareſibus. Taceo catarrhos, & omnis generis defluxiones, quorum utinam majores effectus non primò in futurum experiremur, vel etiam peſtiferæ luis, cum de ejus ſævitia aliàs jam multùm ſpargatur, ulteriorem progreſſum! Nulla ſiquidem aëris conſtitutio ſolet eſſe hujuſmodi malignitatis adeò ferax, quàm rectè talis. Quamvis, uti

uti in *Vindiciis meis medicis auræ Labacenſis* §. XXIX. memini, apud nos non eò uſque; ob vicinitatem maris Adriatici, ex quo in tranſitu flatibus auſtrinis multùm particularum ſalinarum volatilium admiſcetur, quibus putridinoſa illorum malignitas corrigitur. Plurimùm ſunt paſſæ etiam in uteris gerentes, propterea ſæpius vel ante deſtinatum tempus puerperæ factæ, vel morboſos fœtus enixæ ob acetabula uterorum mucore ex tantis aëris humiditatibus contracto referta.

Curabantur autem colicis doloribus torti feliciter lenibus lavativis per intervalla propinatis, anodynis, quale fuit præprimis ol. amygd. dulc. & carminativis, quale erat decoctum florum chamomil. rom. cum additione ſucci ſtercoris equini avenâ paſti, & Syr. de althæâ Fern. quartanarii præmiſſis præmittendis tali ſpecifico: Rec. Cort. peruv. alcohol. ℈ij. flor. Salis Armoniaci, Antimonii diaphor. ana ℈ß. M. f. pulv. detur mane & veſperi, ſed methodo tali, ut febris non ſolùm emaneat, quod plerumque intra hebdomadam fit, verùm etiam nunquàm ampliùs revertatur, quod etiam facilè præcavetur.

Arthritici denique ſuis ſpecificis, præſertim off. microcoſ. phil. pp. Antimonio diaph. cinnab. nativ. mixturâ ſimplici, lumbr. terr. &c.

DISSERTATIO EPISTOLICA

De Mulhuſini Territorii finitimorumque locorum Conſtitutione Epidemica *Anno* 1700. *obſervata*,

Ad DOMINUM LUC. SCHROECKIUM,

Cæſareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Præſidem &c.
Auguſtam Vindelicorum tranſmiſſa

à JOHANNE GEORGIO HOYERO,

Philoſopho, Med. Doctore & Cæſareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Collega Apollodoro dicto.

§. I.

Licet in hiſtoria morborum epidemicorum primùs vetuſtiſſimorum ſcriptorum Hippocrates deſudaverit, & digito quaſi filiis artis uſus tanti laboris prorſus inſignes monſtraverit, neſcio tamen, quo fato ſequentium temporum ſcriptores negligentius ferme tractaverint Epidemica. Poſtquam autem poſtliminio exteri Medici, celeberrimus Sydenhamius de Conſtitutione Londinenſi, atque ſplendidiſſimum Italiæ ſidus excellentiſſimus Ramazzinus de Conſtitutione agri Mutinenſis ſcripta divulgarunt, genus horum ſcriptorum non ſolum ab omnibus ſolidè doctis

doctis ſemper fuit expectatum, ſed & eorum vicit opinionem.

§. 2. Enim vero cum non minus Climata, ſub quibus laudatiſſimi Viri ſuas obſervationes conſignarunt, ut & vitæ genus ſeu rerum ſex non naturalium uſus aliaque à noſtratibus diverſiſſima ſint, ipſique Germani, dum pati videntur idem quod Græci, Angli, vel Itali, idem profecto non ſit, quis obſecro non commendet, quæ plures excellentiſſimi Viri de diverſarum Germaniæ noſtræ provinciarum Conſtitutionibus Epidemicis conſcribere operæ pretium putarunt? Quibus eruditiſſimis, ſi parva magnis componere licet, Epidemicam Territorii patrii Mulhuſini Conſtitutionem ſuperaddere, ac perilluſtri Tuo nomini inſcribere non erubeſco. Fateor enim, à ſingulari gratia Tua erga me, de quâ ſuaviſſimè in literis tuis ad me datis ſcripſiſti, magis me affectum fuiſſe, quàm Herculem Xenophontium illum à Voluptate, ut ea adducar ad hoc ſuſcipiendum amorique tuo pluſculum etiam, quàm facultas & copia mea forſan concedit, largiar.

§. 3. Laudatum itaque liberæ hujus, & Imperialis Civitatis territorium ſub elevatione poli 51. grad. 20. minut. in Thuringiæ & Haſſiæ confiniis ſitum ampla & amœna planitie conſpicuum, ſoli polique ſingulari clementia beatum, quamvis præ finitimis locis ſaluberrimum quidem putatum, nihilominus tam ab aëris & tempeſtatum injuriis, quàm ab epidemicis & contagioſis morbis minimè fuit immune. Nam ut à fine lapſi præcedentis ſeculi potiſſimum exordiar, (pluribus aliis, quæ duobus luſtris, licet minus perfectè notaverim, data occaſione intermiſcendis) hyemale tempus nam finiti 1699. quàm auſpicati 1700. anni nobis prorſus inconſtans erat: nunc rigido Borea ab axe reunte, mox pluvioſo nobis Libanoto (vento inter Auſtrum & Favonium medio) ſpirante; nunc maxima nivis copia defluente, mox nebuloſa ac nubiloſa, maximam verò partem pluvioſa, rarius procelloſa intempeſtate, varias ſubinde moleſtias creante.

§. 4. Durabat hæc tempeſtatis varietas ad æquinoctium uſque vernum: & ſicut his menſibus variis macrocoſmi ſtatus, ita microcoſmus etiam variis ſymptomatibus & ægritudinibus erat obnoxius. Tenellorum, qui nutricationis annos nondum exceſſerant, plures febribus catarrhalibus, non nulli catarrhis ſuffocativis decumbebant, qui tamen omnes ferme poſt adhibita pectoralia, balſamica diaphoreticis maritata, laxativis & emeticis pro re nata interpolatis ex voto convaleſcebant. Sub finem menſis Januarii, Morbillis affligi cœperunt, benignis quidem, adeò ut pluribus, modici caloris temperamento ſervato, ſine medicamentorum uſu morbilli copioſi erumperent, ac tempore ſolito rurſus evaneſcerent. Paucis atrocius afflictis bezoardica fixiora, aquæ deſtillatæ & papaveracea proderant, quorum nonnullis, qui medicamenta neglexerant prorſus, poſt exantlatos morbillos tuſſis cum febre hectica difficilius curanda eveniebat.

§. 5. Adultorum quidam doloribus Arthriticis, tum vagabundis ſcorbuticis, tum fixioribus (quales morbi nobis

nobis endemii quaſi ſunt) menſes hyemales fere durantibus diſcruciabantur, qui tandem per medicamenta ſpecifica, ſudorifera interna, nervina & ſpirituoſa externa, Venæ ſectiones & ſcarificationes iteratas &c. unguinoſis & emplaſticis [nodos & affectus chronicos imo prorſus incurabiles cauſantibus] vitatis, feliciter ſopiebantur. Alii febribus ardentibus & malignis, periculoſis phænomenis, pleuritide, deliriis, convulſionibus &c. ſtipatis corripiebantur, non tamen ut annis præcedentibus æquè lethiferis, niſi forſan unus & alter, vel ab empirica manu, vel negligentius tractatus ad plures abierit.

§. 6. Imminente tempore vernali anni 1700. humidiorem tempeſtatem ſtatus aëris temperatior & ſiccior excipiebat, qui per hos menſes Euro ſubinde ſpirante continuabatur: Adeo ut pluviæ vernales fertilitatem præſagientes rariores, ipſaque tellus pulverulenta quaſi notaretur, & hinc frugum æſtivarum ſpes agricolis dubia redderetur. Id quod eventus ipſe pluribus in agris tardius ſatis comprobabat. Neque enim hordei, avenæ, leguminum, pluriumve æſtivorum opimam æque quàm hybernorum frumentorum, ſiliginis & tritici meſſem vidimus.

§. 7. Jam Morbillos excipiebant Variolæ apud alios interſtinctæ, apud alios confluentes: quamvis tam vernalibus hiſce, quàm menſibus æſtivis, paucis exceptis, qui diætæ limites exceſſerant liberius, minus funeſtæ. Neque febres more malignarum decurrentes jam ceſſabant, nonnullis medicamenta prorſus inſuper habentibus in noſtro territorio lethales. Vicinorum autem locorum, imprimis ſeptentrionem verſus ſitorum, Liberæ Imperialis Northuſæ & aliorum finitimorum oppidorum & pagorum incolis, & Hercyniæ Sylvæ accolis, tam præterito brumali, quàm hoc vernali tempore magis infenſæ & pluribus exitioſæ.

§. 8. His ita contingentibus non potui non ruminari prognoſticon, quod anno ſuperiori 1699. grana illa nigricantia majora in ſiligine copioſiſſimè reperta, & per magnum Thuringiæ tractum ab Hercyniâ ad Semanam uſque ſylvata obſervata (vernaculâ linguâ *Mutter korn* appellata) curioſis ſubminiſtrabant: videlicet ab uſu monſtroſorum ejuſmodi granorum inevitabili, non ſanè farina laudabili & altrice, ſed inutili, depravata & inſalubri protinus materia ipſis etiam brutis nauſeam movente refertorum, variis morbis, febribus, variolis, morbillis, aliis, afflictum iri genus humanum.

§. 9. Cui præſagio cum jam reſponderet eventus, illorum ſententiam confirmare videbatur, qui morbos epidemicos non præſentium, ſed præcedentium effectus eſſe perſuaſum ſibi habent. Quamvis à mente mea impetrare nondum potuerim, ut hoc aſſertum κατὰ παντὸς affirmari poſſe credam. Certiſſimum quidem eſt, prava & depravata alimenta ab annis præcedentibus nobis ſuppeditata, multo uſu continuata, epidemicos affectus ſæpe producere: Qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus talis ſanguis, qualis ſanguis talis valetudinis noſtræ ſtatus. Enim vero conſtitutiones præſentes non ſolum plures

Epi-

Epidemicos morbos, alimentis etiam ſanis exiſtentibus, parere, ſed illos etiam, quos vitioſis cibis debemus, quaſi modificare ſeu intendere & remittere cum magno Hippocrate, rerum magiſtra quotidiana experientia teſtatur. Ecquis enim dubitavit frigidum, humidum, & cœnoſum atmoſphæræ ſtatum (qualis ſupra citata noſtra hyemalis erat) ἀδιαπνευστίαν (quæ illuſtri *Wedelio* teſte *Theorem. Med. part. IV. Sect. 2. th. 3. infinitorum morborum & febrium mater eſt*) peperiſſe? De quo pluribus *ingenioſiſſimus Sanctorius in Medicina Statica Sect. 2. aphoriſm. VI. & VIII. &c.* videndus.

Ecquis negabit aëris noſtri verni & mox dicendi æſtivi ſtatum ſereniorem epidemicos hos affectus benigniores nobis reddidiſſe? Ut jam ea, quæ ſuperioribus annis, de periculoſioribus affectibus epidemicis à præſenti conſtitutione unicè quaſi derivandis notavi, nunc mittam, neque de contagio, de nebulis, de roribus vitioſis & aliis mille malis, (queis atmoſphæra noſtra in dies & horas obnoxia) machinæ humanæ mediante reſpiratione, dictum factum exitioſis hìc quicquam memorem.

§. 10. Ampliſſimus hic aperiretur campus de nebulis, de roribus, imprimis autem de cauſa dictorum corruptorum ſiligineorum granorum, rore puta vitioſo, mellei ſaporis & conſiſtentiæ, [noſtratibus *Honigthau* nuncupato] diſſerendi: ſed ne juſto prolixior ſim, ea, quæ hìc inſerere potuiſſem, ad obſervationes anno futuro, DEO volente, Ephemeridibus Germanorum, communicandas reſervo.

§. 11. Poſt Solſtitium tempus æſtivum calidius & ſiccius uſque ad æquinoctium autumnale permanebat: Pluviis enim non, niſi expectatiſſimis evenientibus, cœli ſerenitas conſtantiſſima ridebat, lætamque meſſem & optatam, flantibus ſuaviter Eteſiis, nobis reddebat. Exoptatiſſimus omnibus erat hujus temporis ſtatus: Poſtquam enim caritas annonæ mortalium myriadas partim fame emaciaverat, partim ad incitas redegerat, jam jam ſub auſpicium ſeculi, velut è cornu copiæ, omnium rerum pro vita ſuſtentanda neceſſariarum Divina Munificentia largiebatur opimam meſſem. Horrea frumentorum ad laxiorem annonam redeuntium abundantiam vix capiebant: Conclavia, cellæ, pavimenta, larga rerum copia & opibus Cerealibus quaſi ſcatebant: Neque vini ultra duo luſtra deſiderati, ſpes concepta autumno ſequente decollabat. Tantæ felicitatis non ultimam ſanè cauſam laudatiſſimum calorem æſtivum putandum eſſe jam dudum præſagivit Virgilianum veriloquium Georgic. I. *Magnaque cum magno veniet tritura calore.* Cujus veritatem ſicut præcedentium quorundam annorum ſterilitas, ita ſanè præſentis fertilitas per univerſam Europam ſatis confirmabat.

§. 12. Interea temporis non ceſſabant affectus epidemici, videlicet variolæ continuatæ benigniorum more ſua tempora decurrebant, neque malignitas earum jam creſcebat. Præter haſce quotidianæ, tertianæ tam continuæ quàm intermittentes & quartanæ febres, minus tamen rebelles & rariores obſervatæ & poſt

adhibita probata remedia brevi fugatæ. Febres ardentes autem ſuò contagio eo latiùs ſerpebant, quò intenſior his diebus ſentiebatur æſtus. Mirum profectò febres haſce ſymptomatibus malignis horrendas, minimè tamen lethales, hoc potiſſimum tempòre, quod ſaluberrimum videbatur, invaluiſſe. Nec inanem locabo operam ſi plenius paulo, tam phænomenorum, quàm curationis hiſtoriam breviſſimis hìc tradam.

§. 13. Corripiebantur hac Febre non ſolum juvenes, ſed mediæ ætatis utriuſque ſexus homines, quin etiam ſenes. In plurimis horrorem prævium calor totius ſummè efferatus ſubſequebatur: Hinc ſitis, vigiliæ & atroces dolores capitis & aliorum membrorum circa articulos præſertim ſe exerentes, notabantur. Arthriticis hiſce doloribus vexati paralyticorum more decumbebant, adeo ut neque pedes, neque manus ſuis fungi poſſent muniis. Nonnullis alvus & urina vel invitis per aliquot dies effluebat. Deliria leviora paucis ſaltem aderant: Vires autem omnibus pene valde proſtratæ. Aliis vomitus bilioſi, aliis diarrhœæ ſatis moleſtæ. Quibuſdam fluxus hæmorrhoidum nimius, ab imperitis pro fluxu dyſenterico habitus: Plurimis hymorrhagiæ narium largiſſimæ imo prorſus enormes eveniebant. Cumprimis verò quoſdam Cardialgiæ ſummè dolorificæ tantopere diſcruciabant, ut de ſalute corporis deſperantes ſacram Euchariſtiam moribundi, velut ultimam ad conſequendam æternam ſalutem medicinam, unicè expeterent, quin imo à Syncopticis & moribundis diſcerni vix poſſent.

§. 14. Neque contagii expers erat hoc malum, dum unico decumbente, plerumque reliqui, quotquot aderant, domeſtici vel unâ vel aliquandiu poſt eadem febre corripiebantur. Ut enim reliquos tam in civitate & ſuburbiis, quàm in pagis decumbentes ſilentio prætercam, exempli loco adducam milites à Centurionibus ſive Capitaneis quibuſdam nutu potentiſſimi Daniæ atque Norwegiæ Monarchæ noviter hìc conſcriptos, quorum unus & alter hoc febris genere cum forte vexatus fuiſſet, brevi poſt eòdem malo plures afficiebantur, adeo ut intra duorum vel trium menſium ſpatium plures quinquaginta curationi meæ traderentur.

§. 15. Ex phænomenis citatis, velut ex ungue leonem, cauſam febris hujus proximam particulas alcalinas maſſæ ſanguineæ craſin ſeu mixtionem nimis rarefaciendo turbantes, facile dijudicare poteram. Ex quo fundamento curationis methodum formare non adeò difficile erat. Scilicet calor æſtivus intenſior, ætatis vigor, potus cereviſiæ noſtratis ſatis lupulatæ calidior & copioſior, enormes hæmorrhagiæ, omnia & ſingula phlebotomiam præprimis poſtulare videbantur, quam pleriſque ſemel, quibuſdam pro indicationis modulo bis adminiſtrare ſuadebam. Sanguine vix evacuato, ſingulari ſtratagemate ſudorem quem quidem Celeberrimus *Baglivus*, *Medicus Romanus* Prax. med. lib. I. poſt ſanguinis miſſionem cum levamine patientis ſtatim apparere ſcribit, medicamentis procurabam. Quo fine pulveres ex bezoardicis fixioribus C. C. phil. præparat. oc. cancr. antimon. diaphoret.

phoret. rad. contrajerv. corall. rubr. terra ſigillata, nitr. anodyn. vel pulv. bez. Wed. addito camphoræ tantillo loco ſudoriferi nonnullis eximio cum ſucceſſu propinabam, atque febrem in prima quaſi herba citius ac felicius quàm Emeticis vel Purgantibus ſine ſingulari ſucceſſu quibuſdam datis, ſuffocabam. Morbo nihilominus ingraveſcente, dolorum capitis mitigandorum, & delirii præcavendi causâ, Veſicatoria optato cum levamine nuchæ applicare ſuadebam. Morbo durante balſamica & bezoardica remedia ex Tinctur. prophylact. m. d. eſſ. myrrh. ſimpl. & balſam. Scordii, Mixtur. ſimpl. Elix. p. p. &c. præſcribebam. Ad reſtinguendam ſitim, loco potus ordinarii, vel infuſum veronicæ, vel cerevisia ſecundaria tenuis valde, cui vel Tinct. roſar. vel papav. errat. vel violar. vel ipſe ſpiritus vitrioli ſedulò inſtillatus commendabatur.

§. 16. Interim verò ſymptomatibus reliquis, vel ex maligna morbi natura, vel errore diætæ individuo contingentibus, aptis remediis obviam ire non negligebam. Nam ut verum fatear, majorem curam talia ἐπιγενόμενα poſtulare videbantur, quàm ipſe febrilis affectus. Sic urgentiſſimum ſymptoma Cardialgia, quod nonnullos tantopere diſcruciabat, ut ab agonizantibus diſcerni vix poſſent, ſpirituoſis aromaticis carminativis, vel imprimis pulvere abſorbente *Wedelii* plerumque curabatur. Dolores Arthritici contumaciores ſpiritu volatili urinoſo bezoardico, eſſ. anod. nec non pulveribus bezoardicis diaphoreticis cinnabarinis, tardius quidem, feliciter tamen mitigabantur, additis præſertim anodynis. Opiata enim, quæ febre Arthritica epidemica anno 1699. graſſante, inſtar ſalivæ viperinæ vitanda, jam velut anchora ſacra nobis erant. Vomitus ſpontanei, vel bilioſi, vel aſſumtorum, ut & alvi profluvia, quando diutius durabant, Mixturis ex eſſ. theriacal. tinct. terræ catechu, & tinct. opii, cum ſucco cydoniorum per fermentationem parata, nec non pilulis ſtypticis m. d. pulveribus ex terra ſigill. bol. armen. C. C. Uſt. rad. biſtort. pulv. bez. *Wed.* &c. compeſcebantur. Hæmorrhagiæ narium, aliis quarto, aliis ſeptimo, aliis nono, vel undecimo die contingentes, quæ multum negotii faceſſere ſolebant, ultra euphoriam, & ad lipothymiam uſque durantes, præter interna refrigerantia & incraſſantia, externo probatiſſimo ſtyptico Anglicano, ſive in forma ſicca, ſive ſpiſſa cum aceto & goſſypio, applicato: Hæmorrhoides nimis fluentes, præter pulveres è ſtypticis & bezoardicis conflatos, eſſent. theriac. traumat. *Wed. à Beatô Hagendornio in tr. de terrâ Catechu* deſcripta, ſiſtebantur. Taceo pleuritidem, tam veram, quàm ſpuriam, anginam, alvum per multos dies adſtrictam, alia remediis aptis aliis curata. Adeò ſingula phænomena, quamvis periculoſa putata, facili negotio tollebantur, & quæ à Practicis infidæ criſes paſſim notatæ, jam fidæ, perfectæ & ſalutares erant. Hoc apparatu perexiguo, tum laudatus gregarius miles, cum plures vilioris conditionis homines, DEO benedicente, ex voto curabantur.

tur. Delicatioribus nonnullis, præter dicta, potiones cordiales confortantes, & pulveres bezoardici pretioſiores proderant.

§. 17. Quod verò admiratione maximè dignum, ne unicum ſatis periculoſe licet decumbentium, menſibus quidem æſtivis vivere deſiiſſe memini. Neque Lunæ phaſes notabilem his febribus alterationem attuliſſe vidi, qualem tamen, cum præcedentibus annis 1698. & 99. febris epidemica, quæ nonnullis petechialis erat, hîc loci graſſaretur, multoties mecum plures curioſi, præſertim menſibus hyemalibus & autumnalibus obſervabant. Menſibus enim his ſingulis omnibus fere, Luna decreſcente vel ſilente nonnulli febricitantes, tam illi, qui ab experientiſſimis Medicis ſummâ induſtriâ probatis medicamentis curabantur, quàm qui naturæ, morborum medicatricis, ope freti, ſine ullo remedii genere decumbebant, celerius opinione Libitinæ tradebantur: convaleſcentibus pleriſque, qui poſt Novilunium ad creſcentem uſque Lunam manebant ſuperſtites.

§. 18. Vix attentius hæc mentis lance trutinaſſem, niſi laudatiſſimum *Ramazzinum*, febre petechiali in civitate & agro Mutinenſi graſſante, idem illud obſervaſſe, diſſertationis ejus *decuriæ quartæ, Ephemeridum Germanorum anno quarto inſertæ paragraphus* XVI. teſtaretur, aliosque, ut lunæ phaſes in morbis epidemicis animadverterent, hortaretur. Quam ob rem non deſii cauſam rimari, cur febres continuæ malignæ, non tamen æquè omnes pro mutationibus lunæ, adeo ſubitaneis alterationibus, mortem ipſam portendentibus, ſint obnoxiæ? Cujus phænomeni cauſa quo dilucidius explicetur, ſuppono

I. Juxta tritum:

Ad lunæ curſum variant animalia corpus, lunarem influxum (reliquis tam ſuperſtitioſis quàm ſanioribus aſtrologorum opinionibus juxta recentiorum quorundam hypotheſes jam ſemotis) eſſe extra ullum dubium ſtatuendum, imprimis in morbida animalium corpora, de quo cùm laudatus *Wedelius in theorem. med. part.* 3. *ſect.* 6. tum præprimis philoſophorum recentiorum Celeberrimus & accuratiſſimus *Sturmius in Philoſophia Eclectica diſp. de ſiderum influxu p. m.* 632. *ſeqq.* legi merentur.

II. Influentias haſce lunares, quas vel alia ſublunaria, vel ipſa præprimis ægrotantium corpora ſentiunt, vix aliunde quàm à lumine lunæ dependere, & ſicut tempore interlunii nullum lumen, ita neque influentias habere lunam; videatur *Sturmius loco citato.*

III. Influentias tales eſſe ſubtiliſſimas & quaſi ſpirituales, ideoque ſubtiliſſimum ſuccum nervoſum, quem ſpirituum animalium nomine indigitant, potiſſimum concernere, id quod exempla Epilepticorum &c. toto die manifeſtum faciunt.

IV. Dari febres, quæ ſuccum nervoſum ſubtiliſſimum, ſeu ſpiritus animales, magis afficiunt & quaſi depauperant quàm maſſam ſanguineam. De quibus Celeberrimi *Würdigii Medicina ſpirituum* pluribus conſulenda. Ut jam non laudem quotidianam experientiam, quando Medici

dici clinicam praxin exercentes ingeminant : *Urina bona, pulſus bonus, æger moritur* : præſente puta malignitate non æquè vitales quàm ſpiritus animales peſſundante. Ex his colligere licet, utique ab influxu, lunari tempore lunæ decreſcentis & interlunii debiliori exiſtente, dependere lethiferas ejuſmodi alterationes, in febribus præſertim nervoſum genus ſeu ſpiritus animales potius quàm maſſam ſanguineam afficientibus. Nimirum ſpiritus animales ab inimico miaſmate febrili depauperati, tantiſper refocillantur ſubinde per influentias lunares lunæ creſcentis & plenilunii tempore fortiores, hiſce verò tanquam aliquali fomento luna decreſcente vel ſilente deficientibus, ſpiritus ipſi magis magiſque deficiunt, deficientibus ſpiritibus vita deficit, & ægrotus vivere deſinit. Vix opus eſt diſquirere prolixius, num febres petechiales agro Mutinenſi, & malignæ territorio Mulhuſino annis 1698. & 1699. citatis moleſtæ, nervoſum genus magis affecerint quàm maſſam ſanguineam? cum ipſæ ſpirituum & ſenſuum læſiones variæ, Syncope, lipothymiæ, convulſiones epilepticæ, deliria phrenitica & alia ſymptomata, quæ febribus illis frequentia fuerunt, id ſatis evincant. E contrario, cujus occaſione hæc dicta ſunt, æſtivam noſtram in maſſa ſanguinea radicatam, & hinc pro phaſibus lunæ tantis alterationibus minus obnoxiam fuiſſe, per ſuprà memorata clariſſimum eſt.

§. 19. Sed ut è diverticulo redeam in viam, ex illis ſanè, quæ de morbis æſtivis ſuperius allata, luce meridiana clarius eluceſcit veritas eorum, quæ divinus præceptor *Hippocrates de Conſtitutione temporum* paſſim in operibus ſuis commentatur : quicquid alii in contrarium afferre ſuſtinent. Ita ſanè velut è tripode Apollinis dicta, quæ *libro de aëre, aqüis & locis* §. III. *p. m.* 330. rectè divinat : *Siquidem æſtas ſicca fuerit, citius ſedantur morbi : Si verò pluvioſa, diuturni fiunt. &* 3. *aphoriſm.* 15. *Inter anni ſtatus omnino ſiccitates imbribus aſſiduis ſunt ſalubriores, minuſque funeſtæ.*

§. 20. Quæ quàm conſentanea vero ſint, ipſe equidem, qui ſequebatur Autumnus ſatis pluvioſus etiam contrariò exemplo confirmabat. Quippe poſt Æquinoctium autumnale circa Michaëlis feſtivitatem mira cœli clementia huc uſque continuata pluviis aſſiduis permutabatur, intercurrentibus nonnunquam ventorum injuriis; Quibus ad finem menſis Octobris perdurantibus, Sole ad ſcorpium accedente, circa vindemiam nebulæ pluribus diebus conſtantes cum frigore ſatis acri in ſcenam prodibant. Menſis ſequentis Novembris auſpicium auſtrinum erat cum pluviis copioſiſſimis. Hiſce poſt novilunium, aliquandiu ceſſantibus frigora nocturna, Sole interdiu ſplendente, ventoque inter Zephyrum & aquilonium medio ſpirante vix diutius durantia notabantur.

Mox nivem primam vidimus, ſed pluviis ſubſequentibus ad finem menſis durantibus alternantem. Sole medios Sagittarii gradus perambulante furere cœpit Aquilonius nive & frigore comitatus, phœbo dies quoſdam ſerenante: Sed brevi poſt Car-

bas rediit pluvioſiſſimus. Frigore tandem brumali leniori ad ſolſtitium uſque perdurante, tempus autumnale finiente.

§. 21. Tempeſtas itaque pluvioſiſſima per maximam autumni partem notata, non ſolum deteriorem reddebat recenſitum hactenus affectum epidemicum Variolarum, ſed novum inſuper morbum, Tuſſim puta contumaciſſimam, tenellis itidem magis quàm adultis exitioſam, chronicam ferme difficulter curandam, & hinc tam medentibus quàm ægrotantibus moleſtiſſimam, præprimis circa vindemiæ tempus, poſt nebulam illam dies aliquot durantem, in ſcenam producebat. Ab hâc tuſſe afflicti, materiam quaſi purulentam veluti phthiſici conſummati, copioſiſſimam nonnulli ob tuſſis vehementiam ſanguinolentam (ruptis à motus vehementiâ & materiæ acrimonia venis pulmonaribus) exſcreabant. His pectoralia, reſolventia, balſamica, diaphoretica, nervina, anodyna, diluentia decocta levamen quidem afferebant, quibus verò laxativa ſubinde ſuperaddita, non niſi poſt hebdomadum plurium decurſum curam tandem ſigillabant.

§. 22. Delineata interim febris epidemica poſtquam depontanis quibuſdam ſenibus finem vitæ fecerat, contagio ſuo plures haud afficiebat, ſed cum calore æſtivo ferme ceſſabat. Variolæ verò, quas per menſes vernales & æſtivos benignas deprædicavimus, cum mutabili tempeſtate ſuum quoque mutaſſe genium videbantur, ex benignis & diſtinctis malignæ, confluentes & quaſi ἐπιδημικώταται factæ. Exiſtimarem profectò cœli & tempeſtatis ſingularem clementiam, qua tum verno, tum æſtivo tempore gaviſi eramus, variolas huc uſque nobis conſervaſſe benignas, niſi annus præteriti ſeculi 1689. contrarium me edocuiſſet. Licet enim annus citatus pari, ſi non majori, cœli clementia rideret, nihilominus Variolæ Brunſvigæ & Hafniæ eôdem tempore æſtivo graſſantes, genii malignioris erant, ipſiſque Hafnienſibus imprimis adeo infenſæ, ut plus mille hominibus, atque inter eos pluribus primariis, & ipſis juventutis Principibus, epicedia pararent: Autumnalibus verò menſibus anni citati, præſertim menſe Octobri, brumali frigore ingruente, prorſus evaneſcerent: Ut hinc in aprico ſit, neque à temporis & atmoſphæræ ſtatu Epidemicam conſtitutionem unicè derivandam, ſed alias circumſtantias, de quibus ſuprà diximus, ſemper ſimul & quaſi conjunctim conſiderandas eſſe.

§. 23. Noſtrarum itaque Variolarum genium, graphicè quaſi delineatum, laudatiſſimus *Dn. Sydenhamius in obſerv. Med. Sect.* III. *cap.* I. exhibet, quando ſcribit. *Appetente æquinoctio verno, Variolæ caput cœperunt attollere, jamque indies latius graſſantes ſub autumno ἐπιδημικώταται factæ ſunt.* Cujus quidem phænomeni cauſam, quam ſilentii peplo involvit, capite ſubſequente ſecundo paucis innuere voluiſſe videtur, quando, *Variolæ*, inquit, *quibus annis epidemicè graſſantur, ſi regulares etiam ſint atque mitiores, circa æquinoctium vernum ingrediuntur: Quibus verò annis non tantum graſſantur epidemicè, ſed*

ſed & irregulares atque periculoſioris ſunt generis, maturiùs nonnunquam, menſe puta Januario invadunt. Quaſi dicere voluiſſet: pro varietate cauſæ nunc maturius & maligniores, nunc tardius & benigniores contingunt variolæ. Videlicet Maſſa ſanguinea particulis recrementitiis, feroſis, ſulphureis, ſalinis volatilibus & fermentificis copioſioribus inquinata, Variolæ progenerantur maturius & malignæ: iiſdem verò in minori quantitate præſentibus, tardius & benignæ fiunt. Peregrinas verò ac morbificas ejuſmodi particulas maſſam ſanguineam inquinantes, noſtrarum Variolarum cauſas, partim ob vitioſæ ſiliginis uſum, partim ob fructuum Cerealium eſum in tenerioribus imprimis comite ἀδηφαγία extitiſſe facile colligere licet. Quamvis interim non negem, eſum carnium ex laudatiſſimi *Wedelii* ſententia, in *Doctrina manuſcripta de febribus cap.* 18. videnda, in locis mediterraneis, ſicuti piſcium in maritimis, hunc morbum non parum vulgare.

§. 24. Inde verò manifeſtiſſimum fieri cenſeo, nodum in ſcirpo quærere, qui Variolas à ſanguine menſtruo materno veluti cauſa accerſere laborant. Vellem ſanè ac poſſem falſam ejuſmodi hypotheſin ab Arabibus, imprimis maximo Arabicæ ſcholæ Magiſtro *Ebuſina ſeu Avicenna lib. IV. Fen. I. tract. IV. c.* 11. *pag.* 434 effictam, & adhuc hodie in ſcholis receptam, & ad ravim uſque defenſam, pluribus rationibus, phænomenis, obſervationibus, tam à priori, quàm à poſteriori refellere, niſi Celeberrimus *D. Behrens*, Practicus Hildeſienſis, in peculiari *Epiſtola de Variolis epidemicis ad* Periluſtrem *Dn. Frankum de Frankenau*, S. R. I. Equitem, Archiatrum Danicum &c. data, *Ephemeridibus Germanorum Dec. III. ann.* 3. *inſertâ*, idem ſatis abunde feciſſet.

§. 25. Id ſaltim noſtra ætate vetuſtæ illius ſententiæ Patroni explicent mihi velim, cur ex eâdem parente prognatorum unus variolis laboret, reliquis ſine exanthematibus vel febricitantibus vel etiam beile valentibus? Cur vice verſa plures decumbant Variolis, uno vel febricitante vel bene valente? aut quod magis mirandum foret, cur gemellorum unus variolis laboret, altero ſalvo permanente? Dicant mihi quæſo ex fictitia hypotheſi, cur unus, vel unâ, plus unâ, ſecunda ſcilicet, & tertia vice, quod multoties obſervavi, Variolis affligi poſſit. Dicant denique quomodo nonnulli, qui per totum vitæ decurſum à Variolarum contagio liberi permanſerunt, in extrema demum ſenecta, quod nuper vidi, corripiantur iiſdem? In quibus quæſo ductibus, tubulis, meatibus, vel venarum & vaſorum anfractibus, veluti latibulis delituiſſe putandum fermentum illud in utero ſuſceptum, & per tantam annorum ſeriem à nullis febribus, vel aliô morbô, à nulla tempeſtate, à nullis cibis, à nullis medicamentis etiam fortiſſimis & volatilibus, per circulationis leges, anguſtiſſimos machinæ humanæ ductus & poros permeantibus, extricandum vel eliminandum?

§. 26. Ex cauſis itaque citatis per menſes vernos & æſtivos variolæ benignæ cum ſymptomatibus conſuetis

& benignis eveniebant, niſi fortaſſis error individuus diætæ uni vel alteri maligniores redderet. Quo pacto puella quædam ſatis bella & ſana, dum cereviſiam recentem non ſatis defecatam largius biberet, variolis malignis & confluentibus correpta & convulſa moriebatur, convaleſcentibus reliquis omnibus, quotquot eodem tempore decumbebant: adauctâ ſcilicet causâ morbificâ à fecibus cereviſiæ recenti permixtis.

§. 27. Autumnalibus verò menſibus intempeſtate tepidâ & humidâ diutius continuata, accedente frugum Cerealium (quarum equidem maximam abundantiam ex hortis ſuburbanis, queis hæc urbs veluti densâ & ampla quadam ſylvâ cingitur, annis fertilioribus colligere ſolemus) uſu abundantiori & iterato, plurimis periculoſiores nec paucis lethales eveniebant.

§. 28. Jam præter ſymptomata ab aliis recenſita Diarrhœam, Salivationem, phrenitidem & alia, frequenter notabantur pandiculationes, ſternutationes, ſtridor dentium, angina, vellicationes labiorum & narium. Ex his ſtridor dentium motibus convulſivis accenſendus, periculoſus, non tamen omnibus æquè lethalis erat. Sed periculoſior angina, ipſi etiam *Avicennæ* loco citato dudum ſuſpecta, à variolis fauces & pectora obſidentibus, tam deglutitionem, quàm reſpirationem ipſam inhibentibus, ſæpe ſæpius omnimodam quaſi ſuffocationem inferentibus. Ut hinc rectè *Lomnius*, *in obſervationibus Medicalibus* pag. m. 295. *Quiſquis huic malo ſuccumbit ferè, tanquam ex anginâ præfocatus moritur.* Ingenuè fateor me huic malo, poſtquam radices egerat, hactenus nondum mederi potuiſſe, quanquam à phrenitide, diarrhœâ pluribuſque phænomenis [à ſcriptoribus, pro pernicioſis habitis] vexatos, feliciter cum DEO liberaverim. Id tamen ſilentio non prætereundum, me certè habere perſuaſum, poſſe tale ſymptoma potu calido præcaveri: Cum neminem decocta, vel alium potum calidum, nec non juſcula avenacea &c. abſorbentem, licet linguam & fauces copioſæ variolæ obſiderent, angina correptum vel mortuum fuiſſe meminerim. Neque aſſiduæ vellicationes labiorum, & narium, ab ἀῤῥωστία διανοίας, perinde ut floccorum compilatio in adultis, febribus malignis lethaliter decumbentibus deducendæ, periculo vacabant.

§. 29. Revaleſcentibus præter moderatum caloris regimen & victum tenuem, pulveres bezoardicos Sennerti, Wedelii, epilepticum Marchionis, vel ex antimonio diaphoretico, Corn. Cerv. philoſophicè calcinato, unicornu vero philoſophico, perlis, coralliis, conchiis præparatis, nitro anodyno pulv. anod. cordiali, camphorâ, lapide bezoar orientali, occidentali; conflatos, magis quam volatilia ſpirituoſa &c. proficua fuiſſe vidi. Præprimis à ſolo dicti lapidis Bezoar Orientalis uſu plurimos ſine præſentia Medici ex voto à Variolis liberatos fuiſſe multoties obſervavi. Incredibile profecto dictû, quàm cito & quàm bene ab uſu lapidis hujus omnia ſymptomata, convulſiones, anxietates & alii eruptionis prodromi conquieverint,

rint, ipſis variolis egregio ægrotantium cum levamine erumpentibus. Hinc non poſſum non mirari eos, qui pretioſum hunc lapidem, quem factitium putant, infra dignitatem nativorum verbi gratia lapidum cancrorum, concharum, vel aliorum dejicere fruſtra laborant. Refragantibus quotidianis experimentis, & Medicorum principum teſtimoniis. Quorum plures ut jam non laudem, ipſum equidem Perilluſtrem atque Magnificum Dominum *Illmerum de & in Wartemberg*, Conſiliarium & Archiatrum Cæſareum & Regium &c. lapidem bezoar orientalem magni æſtimare, atque agonizantibus & alterum pedem velut in tumulo habentibus, tanquam ultimum remedium non abſque pereximio ſucceſſu cum aliis exhibendum ſuadere *ex Decuriæ* III. *Ann.* I. *Obſervat.* LXVIII. *Ephemerid. German.* pluribus eluceſcit. Præterea decoctum euporiſton ex Corn. Cerv. raſpat. glycyrrhiza, ſcorzoner. paſſulis min. hordeo, lentibus, nec non Emulſiones & potiones bezoardicas cordiales, vel expellentibus, vel temperantibus pro re nata variatas, inſtillatis tenui potui Mixturis ex Tinc. papav. rhœad. non acidulata, clyſſo antimon. ſulphurat. ſpiritu nitri dulci &c. multum profuiſſe notavi. Neque balſamica & bezoardica media; verbi cauſa Tinctura prophylactica m. d. [quam præſervandi fine, tam in Hafnienſibus anno 1689. quàm noſtratibus utilem deprehendi] eſſ. myrrh. balſam. Mixt. Simpl. ſucceſſu carebant.

§. 30. Nonnulli denique, poſtquam à malignitate Variolarum prorſus liberati quidem videbantur, vel à materia morbificâ non penitus eliminata, vel ab aëris injuriis, vel diætâ neglecta, vel alia cauſa procatarctica neſcio qua leviſſima, periculoſis, imo lethalibus affectibus aliis denuo corripiebantur. Quod licet nonnullis prædicebatur; tantum tamen aberat, ut haberetur fides, donec propriis exemplis confirmarent *Hippocratis lib.* 2. *aphoriſm.* 12. *Morborum reliquias, quæ à criſi ſuperſunt, recidivos morbos parere.* Plurimos hoc pacto tuſſis contumaciſſima, vomitu quandoque comitata vexabat, febre lenta ſimul afflictos, qui multis pectoralibus, diluentibus, humectantibus, nervinis, balſamicis & laxativis curari vix poterant. Aliis abdomen intumeſcebat, facie inflata, infra caput macie conſpicua, quaſi rachitide laborantibus. Taceo tumorem pedum, ſcabiem tam ſiccam quàm humidam, tineam variaque ulcera, quibus affligebantur alii. Quorum quidem plurimis ſiquidem vires mediocres ſuppetebant, Laxativa iterata, ex reſinâ gialappæ cum ſpiritu appropriato decenter ſolutâ, cinnabari nativa, antimonio diaphoretico, confect. alkermes ſyrup. roſar. vel violar. &c. & Balnea ex herbis ſiderit. conyz. tabac. ſaponar. origan. ſerpill. flor. chamæm. ocul. popul. &c. inſtar anchoræ ſacræ ſubveniebant. Reliquos tabes ſenſim conſumebat.

§. 31. Cæterum nec tempore hyemali imminente ceſſantem Variolarum luem, ſed ſatis licenter vagantem, ne limites epiſtolaris Diſſertationis digrediar, alia occaſione plenius delineandam reſervo.

§. 32. Has verò Obſervatio-

nes ad Te deferre perſuaſit, tam non obſcura tua in me benevolentia, quàm peracre tuum in his judicium. Demonſtraſti enim te tritas habere manus notandis ejuſmodi obſervationibus & conſuetudine legendi. Singularem verò tuam benevolentiam niſi exoſcularer, ferreus eſſem, dum tot Illuſtribus atque Excellentiſſimis Viris in Cæſareo-Leopoldina Naturæ Curioſorum Academia me quoque Collegam forte indignum adſcribere non dedignatus. Stabat quidem ſententia Cydoniologiam ad normam & formam Academiæ noſtræ tractatam publicæ luci nunc exponere; Enim vero poſtquam Excellentiſſimum *D. D. Georg. Sebaſt. Jungium, Aulæ Cæſareæ Medicum*, Tractatum de Cydoniis Viennæ impreſſum [nuſpiam à me viſum] conſcripſiſſe, honoratiſſimæ Tuæ literæ d. 9. Decembris anni proximè finiti ad me datæ pluribus dixere, mentem mutavi, ipſaſque ſchedulas, in quibus hujus pomi Virtutes & uſus ſanè inſignes rudi quaſi penicillo delineaveram, abjeci, ne fortaſſis Iliada poſt Homerum ſcribere putarer. Interim obſervantiæ ergo, quam Tuo nomini debeo, hoc qualecunque Praxeos clinicæ ſpecimen gratique animi mei ſymbolum exhibere volui, debui, quod ut æqui bonique accipere velis eſt, quod ſummopere contendo.

Apollodorus.

Scribebam Mulhuſæ Imperialis d. 25. *Januarii, Anno Chriſti* 1701.

Conſtitutio Epidemica Tubingenſis Anni 1701.

Dni D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

QUanquam de raris & epidemiis verum fortè ſit illud Galeni, ſe obſervandi morbos occaſionem præ Hippocrate habuiſſe commodiorem, cùm unus Romæ vicus plures habuerit incolas, quàm integra urbs Græciæ, atque adeò ex tantis urbibus, uti & è caſtris, hiſtoria hujus anni epidemia plurimum ſibi promittat, non tamen parva negligenda putem, ſed & ex talium particularium collectione formandum aliquid univerſale, imò juvat noſſe, quibus ſatis diverſa loca ex diverſis cauſis in pace aut in bello fuerint exercita, ut pateat, quid univerſale anni vel particulare loci fuerit. Decimus per Dei gratiam completur annus, à quo Tubingam liberam reliquit dyſenteria; quæ cùm per tres annos prioris ſeculi octuageſimum nonum, nonageſimum, nonageſimum primum, belli injuriis aliàs graves, ab æſtate in autumnum epidemiè fuiſſet graſſata, tum more etiam epidemio requievit, ut cùm interim fama publicaret ipecacoannam novum antidyſentericum, eo hactenus opus nobis non fuerit, nec experimentis ejus laudes comprobatæ; quibus tamen multum derogat, ſi verum, quod in novellis legi, pro Gallorum exercitu aliud novum remedium antidyſentericum in Italiam fuiſſe mittendum. Noſtram pacem ſive illas inducias

ducias rupit nupera æſtas, & alvi fluxus noviter urbi intulit. Quam prior illa æſtas, quæ ante decennium finem dyſenteriæ tulit, ſicco calore prævaluit duas præcedaneas, tam ultima hæc nupera omnes hactenus intermedias; quanquam illa nonageſimi tertii æſtas, dyſenteriæ apud nos non ferax, æſtuoſæ ſiccitatis teſtimonium habuerit in bonitate ſui vini & frumenti. Recordor quoque anni nonageſimi noni, quòd menſe Junio ſatis etiam calido & ſicco, diarrhœas quaſdam concitarit, & metum mali gravius invalituri jam tum incuſſerit, ſed in herbâ velut ſuffocatum malum brevi evanuit, quanquam & illa æſtas tulerit vinum & frumentum bonum, calidæ temperiei fructus. Quæ itaque & qualis fuerit labentis hujus anni æſtas, notoria quidem, determinanda tamen: Primò enim frigida veris conſtitutio, diu nimis durans, & ad finem uſque Aprilis ſe extendens, nec Majus ſivit incaleſcere, ſub inconſtante adhuc aëre, niſi verſus finem; abhinc autem invaluit æſtuoſa temperies, an potius intemperies, audiebantur paſſim triſtes novellæ de calamitatibus graviſſimarum tempeſtatum, quæ per DEI gratiam ſuper capita noſtra tranſierunt ferè innoxiæ; raræ parcæque pluviæ ſiccitatem contemperare non valebant, uſque dum finis Auguſti aliquale frigus ferret, novam autem denuò ſubſequam æſtatem terminaret pruinoſus ſub finem September, prævalente hactenus ſiccitate. Aſtra qui volet, his applicabit & determinabit ex ephemeridibus. Reſpondit iſtis, poſt tardam utique germinationem, contra ſpem bona & meſſis & vindemia, etenim uvas ab immaturâ putredine, quam minabantur plurium acinorum hoſpites vermiculi, quò minus latius ſerperet, cohibuit illa ſiccitas: Poma autem & pyra verminoſa pleraque præcociter ceciderant, nec diu aſſervari potuerunt, in putredinem nimis proclivia, ne de fagorum foliis, gallarum extraordinariâ copiâ obſitis, de braſſicâ ab erucis depaſtâ, &c. dicam. Prius verò & ex vicino quodam vaccarum grege (ſalvo noſtro) hydrops pectoris multas abſtulerat, & anſerum juniorum ſtrages aliquibus locis tanta fuerat, ut præ fœtore ſepeliri debuerint. Hæc igitur æſtas iterum inter nos alvum fluere fecit; primi qui laborare cœperunt, erant infantes, menſe ſtatim Junio, plures ſequenti Julio, quo etiam adultos (non tamen ex illis diætæ erroribus famoſos) invaſit diarrhœa quædam torminoſa, acuta, imò cum vomitibus ſpaſmoque ſurarum, cholera. Tandem rari in urbe dyſenteriæ, non ita malignæ, caſus, frequentiores ex pagis aliiſque locis audiebantur, nec tamen ullus illorum fluxuum, uti quidem minitari videbantur, nimis apud nos invaluit, nec ſtragem edidit, non deſideratis niſi paucis infantibus: Inſuper autumno in totum ſat cito hic loci omnis lues requievit. Meæ tum curæ concreditis ſuccurri, præter uſum pulverum pannonici, antimonii diaphoretici, gelatinæ cornu cervi ſiccæ, ſeminis plantaginis, in congruis vehiculis, methodo inprimis Mortonianâ, ſucceſſum ſecundante Deo, jungens corticem peruvianum cum electuario diaſcordio

per ſyrupos in bolos, vel ejus extractum cum noſtro bezoardico aut theriacâ cœleſti in pilulas formando. Ultra illos alvi fluxus nil epidemii tulit æſtas, niſi quòd eodem tempore puerorum genæ communiter intumuerint, auditi quoque fuerint catarrhi æſtivi, ſive tuſſes plerunque ſiccæ, quibus addi poſſunt tres ſtudioſi unius collegii, quorum unus hæmorrhagiâ narium enormi, alter hæmoptoe largâ, tertius vomitu cruento ſub idem tempus laborarunt. Hæc eſt noſtra æſtivi fluxûs hiſtoria, quam propterea notare volui, ut conferri poſſit cum aliis, utpote ſpe fretus, fore vel tandem clariorem cauſam, cur non omnibus, ſed certis annis fiant talium epidemiorum recurſus?

Ejuſdem Schediaſma ad Hiſtoriam Epidemicam Anni 1702.

QUandoquidem adhuc ſuper nos manet DEI benignitas, quam prioribus annis deprædicavi, quod priſtinam epidemiorum morborum malitiam Tubingæ gravem repreſſerit, nec ſinat huc uſque iterum invaleſcere, idcircò hiſtoriæ illorum pro hoc anno per modum appendicis tria ſolum breviter ſubjungam, quæ notari poterant.

Ante omnia inconſtantiæ & anomaliæ, quæ per ultimam hyemem, uti & per duas priores fuit, non ſatis videntur reſpondere morboſi effectus; Major illa fuit, & omninò talis, ut ſub eâ ſanitatem mortalium adeò benè ſibi potuiſſe conſtare, ſæpè admirationem moverit, dum pauci utique per urbem illo tempore ægrotarent, & malignorum epidemia planè exularet, eorum autem morborum, qui quadranti anni ſunt congrui, nec magnus numerus, nec extraordinaria eſſet ferocia: Hoc eſt paradoxum, quod vexare poſſit & ſoleat practicos, ſævire luem eandem ſub diverſo aëre, & ſilere ipſam ſub tali, quem morbiferum accuſaveras.

Quia verò morboſi effectus non ſtatim ipſo menſe vel quadrante erumpere, ſed ſequenti demùm ſuccedere perhibentur, huc proin referri poterit, quod ſecundò notari meretur, ſcilicet utut interdum propriè epidemium in urbe nihil ſit, ſed ſporadicè multi ægrotent, certo tamen tempore plures ægros abripi, quàm alio, per morbos diverſos & diſperſos: Tale fuit tempus vernum hujus anni ſub finem Aprilis & principium Maii, quô perſonæ diu infirmæ, ſenes, viduæ, infantes, plures quàm aliàs fuerunt abreptæ. Quomodò ſingulorum ita fata concurrant, vel in quantum debilitas eorum non ferendo conveniat, facilius eſt determinatu in theſi, quàm hypotheſi.

Tertiò, quæ de fluxibus alvi mediocritatem adhuc ſervantibus per æſtatem ad annum præteritum notavi, huc repeti poſſunt pro hoc anno; nam pariter cum æſtate redeuntes non invaluerunt ultra gradum priſtinum. Illud modò addam, aliundè ad nos advectum fuiſſe quid mali gravioris. Inter reduces ex caſtris ad Landavium, qui febre tertianâ & diarrhoeâ laborarunt, unus ex civibus ſub finem obſidionis, ibi & Philipsburgi non

non niſi per diem unum & alterum commoratus, vix domum attigerat poſt medium Septembris, cum dyſenteriâ dejiceretur atroci. Hæc uti per contagium hauſta fuiſſe videtur, quia non tam errores in diætâ commiſſos novit, quàm conceptum inter infectos horrorem ipſe accuſat, ita domi etiam ſe diffundit ad plures, obſervans quidem fatalem illum morem, quo certæ ſolùm perſonæ ſolent corripi, ſalvis aliis: Nam conjux omnium ſordium injuriis expoſita manſit intacta, conjugis autem ſoror ipſo die ſeptimo, à decubitu viri completo dejecta fuit, & die ſequente filiolus trimulus ſedes torminosè cruentas frequentare cœpit; evaſit tamen illa triga feliciter, & perſtitit hanc intra domum lues. Multo autem gravior fuit hujus viri dyſenteria peregrè allata, quàm ulla per urbem ſponte oborta, non ſolùm duratione in tertiam ſeptimanam & dejectionum nimis citatâ frequentiâ, ſed & excreti diu ſinceri cruoris, dein non muci verum flavo-viridis liquaminis, copiâ perquàm magnâ, ſtipata etiam ſymptomatum moleſtiſſimâ vehementiâ, præter oppreſſionem præcordialem, tormina, teneſmum, inprimis, dyſuriâ, & tantum non jugi ſingultu, de quibus ultra decem dies, & præ reliquis majores audiebantur ægri querelæ. Cùm die ſextô, quô demùm, poſt tentata domi varia, conſuli cœptum, ut & diebus ſequentibus nullæ diſtingui poſſent remiſſionum & exacerbationum viciſſitudines, & urina omnis rubedinis expers, flava & clara, ſed turbata admodùm facilis, offerretur, paucis, cùm non tam febris (nec aphthæ unquam nec deliria ſupervenerunt) quàm fluxus & vires urgere viderentur, æger item à meridie per veſperam ſumtas ana duas corticis peruviani & electuarii diaſcordii drachmas, ut ingratam ſibi formulam, porrò nauſearet, inde purioris cruoris copiam citari prætendens: Itaque pro nocte primùm modicam narcotici doſin extractis corticis, tormentillæ & bezoardico addere conſultum videbatur, & ob bonum effectum continuare alternatim tales pilulas & emulſiones ex ſemine papaveris albi, plantaginis, amygdalorum, in congruo vehiculo, edulcoratas cum abſorbentibus & pulvere anodino, ſemper ita doſi nocturnæ reſervando vim opiati: Per dies verò ſuis horis dabantur quater ſcrupuli pulveris ex unicornu foſſili, coralliis, ſemine plantaginis, priapo cervi, dente hippopotami, pannonico, itidem in conſimili vehiculo; Quibus tandem acceſſerunt datæ ſubin guttæ balſami peruviani, cum cochleari ſyruporum papaveris erratici, roſarum rubrarum, ſymphyti, & electuarium temperatum cordiale ſtomachicum. Dubia movit potus, cùm ab aquâ cieri alvum, à vino æſtum prætenderet æger; Videbatur ergò medium tenendum, conceſſo modico vino vetere pro paſtu, etiam ob languorem & anorexiam perparco, extra id tempus præſcripto decocto ex raſurâ cornu cervi, maſtiche, & cinnamomo: Serum lactis commendatum neſcio cur citò nauſeavit æger, multum autem gelatinæ cornu cervi hauſit ſolutæ in vario vehiculo calido. Externa ſcrobiculo cordis, ſedi, membro, ro-

boris & linimenti ergò admota, & cætera, prolixiùs recenſere opus non fuerit. Illud addendum, dyſenteriam fœminæ cruore multo, magnis torminibus, ad uſque deliquia, non impediiſſe tamen, quò minùs die quarto, ſtato utique tempore, venirent menſes, & durarent aliquandiu, citiùs tamen finiti, quibus etiam id dandum videbatur, ut interim parciùs inſiſteretur uſui iſchæmorum.

Quam in Ephemeridibus Meteorologicis Tubingenſibus olim exhibui Tabulam motuum mercurialium per triennium, eam ulterius ad præſens tempus continuatam, perque annos adeò pluſquàm octodecim extenſam, quia brevis eſt, publicè hîc propono, dum ephemerides ipſæ tot annorum domi latent prolixiores. Obſervationes quidem circa Experimentum Torricellianum fuerunt inſcriptæ alicubi difficiles Nugæ; habuerunt tamen ſuos vindices. Tranſeat, aut maneat liberum, quorumcunque judicium: meam ego tabulam illis modò deſtinavi, qui nihil temerè prætermittentes etiam Perpetuo tali Mobili delectantur, utuntur. Horum non modò Curioſitas cum propriis conferre alienas amabit obſervationes, verùm etiam ſagacitas per earum ſylvam venabitur prædam aut ſcrutabitur vias, quas in Meteorologiâ non minus ac in Epidemiâ occulit Natura. Ne aſymbolos ipſe ſim, excerpam unum alterumque caſum, cui applicari poſſint, quæ in tabulâ exhibentur ſtationes: Si prius monuero, ſermonem adhuc eſſe de uno eodemque Barometro illo ſimplici, cui ſcalam admotam fuiſſe olim monui minutorum decem, qualium palmo Romano dat P. Lana; Illam hâc vice ſubdiviſi in gradus viginti, ut evitarem numerorum fractiones. Sic omnium ſuprema ſtatio & altitudo mercurii deſignatur per ſemiminuta 20. medium ſcalæ habet 10. imum 0.

Horum ſive decem palmi minutorum ſive viginti ſcalæ graduum varietate abſolvuntur motus mercurii intra tubum, quibus extrà reſpondent motus aëris tanti & tales, ac per hos annos contigiſſe meminimus magnâ copiâ & differentiâ. Variant anni, interdum nec ad ſummum nec ad imum ſcalæ deducunt mercurium, variant menſes, interdum diu quaſi in eodem tenent ipſum, ſub exiguâ motuum differentiâ; aliàs intra paucos dies fit lapſus à ſummo ad imum, aut aſcenſus ab hoc ad illud. Itaque ſi cui libuerit comparare annos annorumque partes inter ſe, habebit, in quo ſe exerceat: occurret autem ipſi communius hyeme gradus ſupremus, interdum quoque autumno, rarius primò vere, nunquam æſtate. Quibus autem menſibus ſupremus, iiſdem quoque infimus: ſic æſtivis neuter. Adeoque differentia illa motuum maximam decem, novem minutorum eſt hyberna: autumnalis nunquam minor quinque minutis, ſæpe fuit major: His æſtiva nunquam major, ſæpè minor. Dantur autem menſes omnium anni partium, quibus non niſi trium min. eſt differentia: uti dantur interdum dies, quibus quaſi ſuorum motuum dememiniſſe videtur mercurius, hærens diu in eodem.

Sed ad ea, quæ promiſi, ſpecia-

lia.

lia. *Diluvium tempeſtuoſum* anno 1702. d. 13. Jul. de quo in ENC. 3. 7. 137. non fuit cum illâ menſis ſtatione humili, quam exhibet tabula, ſed cum medio ſcalæ: Præceſſerat deſcenſus non niſi per gradum unum; planè non pro ratione talis ac tantæ exonerationis, tam venientis quàm fientis & factæ. Belli fluctus, quorum omen illud tunc metuebatur, irruerunt utrque nimis heu graves, tranſierunt tamen DEI gratiâ; quæ vel tandem plenè ipſos compeſcat! Nondum quippe ceſſant. Nam nupero demum Auguſto hujus anni 1710. noviter fuit præceps vallium noſtrarum inundatio; iterum non cum humilitate, quanta ſolet eſſe cum talibus exonerationibus aëris hybernis, ſed cum gradu modò ſcalæ ſexto.

Ominoſum quoque inter alia nimis multa triſtia ſigna videbatur *fulmen extraordinarium*, cùm nocte præciſè mediâ inter ultimum Decembris An. 1702. & primum Januarii An. 1703. ad ſonum ferè duodecimæ graviter detonaret vetus, aut intonaret novus annus: Utique triſtis recordationis. Tulerat ſerus & ultimus veſper lapſum ad imum illud ſcalæ, quod in tabulâ, ſub auſtrino, laxo & humido aëre. Manſit diu tunc humilis mercurius, imò quod non aliàs factum, deſcendit adhuc infra illum ſcalæ imum: Ut non niſi illâ vice differentia motuum fieret major decem minutis. Citò enim, ejuſdem quippe Januarii ſub finem, conſpicuus iterum fuit in altiore gradu illo, quem tabula exhibet. Neſcio, num ad cauſas vel ſigna fatorum talium ſpectet, quod *Th.* Sydenham *Oper.* Tom. II. ſingulare tunc videbatur ſpectaculum: Mars accedens ad vicinos Saturnum & Jovem; hoc ſubinnuiſſe modò ſufficiat.

Anno 1705. ad gradum ſcalæ, quem tabula offert, ſextum cecidit Majo menſe *intempeſtiva nix*; nobis quidem pluvia, vicinis autem Alpibus utique nix copioſa. Scribebatur tunc ex provinciis Germaniæ ſeptentrionalioribus, gravem pati arbores calamitatem, præ nivis mole avulſos vel grandes tiliarum ramos: Ad Alpes noſtras multâ nive tectæ & preſſæ ſegetes & vinearum frondes, manſerunt tamen in ſalvo, poſt paucos dies reſurgebant & lætè virebant; retardata modò, non uti aliàs à pruinis, læſa fuit germinatio. Succeſſit brevi, ſc. nivi diei 25. aliud die 29. meteorum, cùm jam ſupremam menſis ſtationem occupaſſet mercurius, ſub aëre nondum quieto, dejiciebat enim granedulæ copiam, Apriliformis.

Ex An. 1706. *Eclipſis Solis* memorabilis fuit neque cum ſupremâ neque cum infima Maii menſis ſtatione, ſed cum mediâ: Et quod ſub Eclipſi ſolari partiali, magnâ tamen, An. 1699. in ENC. 3. 7. 88. annotavi, de barometri nullâ prorſus factâ mutatione, per omne illud obſcurationis tempus, idem ſub Totali nobis & Annulari pariter omninò ſe habuit. Stetit mercurius obſcuro illo tempore, quaſi crepuſculo, fixus, planè invariatus, ne pili latitudine vel demiſſus vel elevatus, utut thermometri fide aër benè refrigeraretur. Veſperi autem comparuit per quartam minuti partem humilior: Tunc nubes pomeridianas

quidem difflarat eurus, ſequens mane tamen tulit pluviam; & ſerus veſper ſignum gratiæ, Iridem, cùm altior jam ac ante eclipſin eſſet mercurius.

Annorum 1707. & 1708. *hyemes auſtrinæ* non tulerunt conſuetam altitudinem. Januarius 1708. vernus potius, quàm hybernus; quo in pratis colchicum, mezereon in ſilvis floruerunt. Et inſolita tamen illius temporis lenitas & temperies docente thermometro fuiſſet nobis per æſtatem ſumma rigiditas. Nunquam illo menſe altus mercurius, vix ſemel, nec diu, venit ac ſtetit ultra ſcalæ medium, plerumque multùm infra ipſum. Cùm in imo hæreret per decimum & ſequentes dies, mirum non fuit cum aëre turbulento, ſed ſatis quieto, grato, apud nos, poſt nebulam aut flavedinem vel rubedinem matutinam, tunc frequentem, non pluvioſus, ſed vel ſerenus vel nubibus Soliſque radiis alternans. Alibi forſan ſe exoneravit. Die illius Januarii 20. & ſeqq. cùm perturbaret aërem ventorum vis, & ferret fulgura, irides, pluvias, mercurius quidem deſcenderat, ſed non eo uſque. Interim paſſim quoque ſcribitur aliundè, viſa meteora varia, facta diluvia, delapſos ignes, &c. Communiter autem, ex Septentrione, eſſe potius ver, quàm hyemem. Prægreſſus December 1707. fuerat non minus & aëris & mercurii motu Apriliformis; differentiam ſuam quatuor minutorum abſolvens, vel viginti quatuor horarum ſpatio, à nive ad ejus ſolutionem: Nec ad imum nec ad ſummum ſcalæ, ut aliàs hyeme ſolet, unquam pertigit.

Anno 1709. Januarii *hyems ſine pari*, ſive gelu extraordinariè longum & magnum, non obſtitit, quò minus caderet mercurius, ſcilicet ad venturam opportunè nivem, tegmentum ſegeti. Certè per diem duodecimum & tres ſequentes benè humilis, etiam poſt nivem adhuc, ſub aëre ſereno, conſtanter gelido: Atqui mediâ æſtate communiter illa ſtatio ſolet eſſe tempeſtuoſa. Non niſi uno minuto humilior ſtetit die quinto, ante gelu illud, qui tamen fuerat toto cœlo diverſus, ſcilicet auſtrinus, laxus, pluvius, quem rigor venti nocturnus ſtrinxit & mutavit in planè alium; tunc enim nix & gelu hyemis illius acerrimæ principium. Hinc decimo ſexto motus per ſcalam ſurſum, nondum tamen ad ſummum: quò pertingit demum die decimo nono ſerenato poſt nebulas conſtanter aëre. Tales tunc dies quatuor, inter quos unus ex frigidiſſimis totius menſis, & per quos tamen deſcenſus duorum minutorum. Cùm verò intra breve tempus per tria minuta fieret ulterior lapſus ad ſcalæ medium, tunc alia venit nix, & comparuit ad veſperam pruina murorum; Hinc moleſtiſſimi rigoris, vel tandem aliqua relaxatio. Fuit, ſiquidem Aſtrologos audire lubet, prævia laxitas auſtrina ſub oppoſitione Martis & Solis. Superveniens oppoſitio Saturni & Mercurii dedit principium hyemis per ſtringentem euroboream. Finem fecit oppoſitio Saturni & Veneris cum PL. & aliis ad diem Pauli. Supremam interim menſis ſtationem & inclementiam fuiſſe non ſub iſtis, ſed ſub quadrato Jovis & Solis, mirum fortè cuipiam videri poſſet.

Sic

Sic utique viſum quondam fuit *M. Slutero*, occupato in dextrâ applicatione principiorum *W. Cokii* ad conſtitutionem meteorologicam anni 1695. ubi tractat inter benè multa notatu digna quæſtionem : cur calefaciens alias quadratum Jovis & Solis die ſexto Decembris forte gelu tulerit ? Tranſeat hîc examen rationum, hoc ſolum addam : Ante ſeculum *Helis. Roeslinum* in d. navig. Septentr. [laudato Belgis libello] de hoc paradoxo jam monuiſſe Aſtrologos. Scilicet hybernum gelu à Saturni configuratione cum aliquo planeta fuiſſe mitigatum. Contrà, Solem, Jovem, Martem, Mercurium tunc configuratos frigus intendiſſe. Exemplis annorum 1608. 1609. Quo ipſo ſimul innuitur alterum Sluteri dubium, quòd ſcilicet conjunctio Saturni & Solis uno anno liquationem, altero gelu tulerit. Etenim d. 18. Dec. 94. ſub illa intenſum frigus : anno 95. d. 8. Jan. ſub conjunctione Martis & Solis liquatio, ad imum ſcalæ : d. 13. Jan. poſt conjunctionem Saturni & Mercurii gelu fuit, ad ſupremam menſis ſtationem ; Et ad analogiam cum aſpectibus & meteoris Jan. anno 1709. Cæterùm, priores illæ hyemes auſtrinæ uti videbantur fovere Peſtem Polonicam, ita ſuccedens borealis eandem ſperabatur extinctura : Et erat utique ſilentium aliquandiu : verum enim verò triſtia porrò leguntur in novellis publicis. Opponam adhuc illi gelu, *æſtum*, quem ſuſtinuimus per dies Julii anno 1707. quatuor, ſcilicet d. 19. 20. 21. 22. inſolitum ; non tamen cum humili mercurio, nec cum magna motuum differentia, ſed à ſupremô hujus menſis, & communiter æſtatis gradu, à nebula per ſerenitatem extremè calidam ad tempeſtatem noc-

TABULA
Motuum Mercurialium.

	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699
Januarius		20 2	20 10	19 6	16 1	20 4	18 4	14 0	20 0
Februarius		14 1	19 4	19 10	18 4	18 4	16 0	16 6	16 4
Martius		15 2	14 2	15 5	14 4	14 0	18 0	16 8	17 0
Aprilis		14 2	12 6	15 6	10 3	14 5	14 5	12 4	14 0
Majus		13 4	12 4	12 5	13 4	16 7	14 8	14 6	14 5
Junius		12 5	13 6	13 8	16 6	15 5	14 4	15 8	16 4
Julius	13 7	13 5	13 8	14 7	13 8	14 6	14 7	14 8	14 6
Auguſtus	14 9	13 6	13 6	12 7	16 6	16 8	16 5	14 6	15 8
September	16 8	16 6	15 4	15 4	12 4	17 1	14 4	14 6	16 6
October	16 9	15 6	17 4	16 0	19 6	14 4	18 5	10 0	16 5
November	15 0	14 4	15 4	14 0	16 11	10 0	16 0	15 3	20 0
December	18 7	20 2	18 0	19 5	14 2	18 4	14 8	18 2	20 0

nocturnam, ſenſim facto deſcenſu non niſi per quatuor gradus, nec infra ſcalæ medium. Interim, qui primo die aſpirarat adhuc aër lenis, diſpellens nubeculas (quæ quidem ſolet eſſe gratia *Eteſiarum*, ſive euroboreæ & euri, pomeridianum aërem temperantium) emanebat prorſus, ne auræ quidem appulſus ſentiebatur, urgebat autem calor, quantum thermometri teſtimonio ab illo tempore nullus annorum ſequentium tulit. Hæc, ut dixi ad tempeſtatem; qui cùm ſuccederent ulteriores binis diebus ſequentibus, & obtineret inſignis temperati jam, imò refrigerati, aëris inconſtantia, tunc quod ſiccus calor non potuit, procuravit laxa humiditas, ſcilicet deſcenſum ulteriorem, ut differentia tamen ſtationum ſub tam diverſo aëre fieret octo tantum graduum. Si cui libeat recurrere ad Ephemerides illius temporis aſtrologicas, inveniet Jovem apud Martem, & aſpectus forſitan pro eteſiis quoque & ſubſequa inconſtantia.

Cùm reviderem Tabulam, offendi, quod æſtate rarum, *ſcalæ imum* ipſo *Julio* anni 1703. Itaque recurrens ad Ephemerides, deprehendo lapſum per quatuor minuta factum intra 24. horas, & mox reaſcenſum intra horas non plures, per quinque minuta, die menſis ſexto, ſub aëre non calido, cum pluviæ copia ventique impetu: Flabat ille ex plaga à meridie ad occaſum, verſus quam nobis ſitus eſt *Lacus Podamicus*. Atqui hic ipſe tum dicebatur intumuiſſe ultra modum; An perturbatus appulſu hoſtis viciniæ graviter minacis?

Video etiam, quod vix aliàs factum, *Decembri non* ſtetiſſe *humilem mercurium*, ſed tenuiſſe octavum ſcalæ gradum anno eodem 1703. Inſpicienti autem ephemerides occurrit

ſive

Stationes Barometri ſupremæ & infimæ.

1700	1701	1702	1703	1704	1705	1706	1707	1708	1709	1710
20 0	14 2	18 0	18 0	16 0	18 6	16 10	16 8	12 0	18 2	16 0
14 2	16 2	20 0	10 2	18 2	19 0	16 4	14 8	16 2	16 2	16 8
18 6	12 0	16 4	16 6	12 2	18 0	16 6	16 6	12 2	14 4	14 0
16 2	14 4	—	14 2	14 4	16 2	14 4	14 0	12 2	14 4	14 2
14 5	14 6	—	14 4	12 5	14 6	14 6	12 6	14 4	12 4	16 6
14 4	16 8	11 6	14 6	14 4	14 4	14 6	14 6	12 4	14 6	14 8
16 8	14 4	12 6	14 0	14 6	14 7	14 8	14 6	14 6	14 6	14 6
14 8	16 6	14 4	12 6	14 8	14 6	14 8	12 2	14 6	14 8	14 6
14 8	16 12	14 4	14 2	13 2	16 2	16 4	14 4	14 4	16 6	16 6
14 5	18 6	16 0	14 2	18 6	14 4	14 6	14 0	14 4	16 2	—
20 0	18 2	16 0	18 4	16 2	16 6	14 0	18 4	18 4	18 6	—
19 6	16 6	16 0	19 8	18 2	14 0	18 0	12 4	14 2	18 0	—

rit illa ſtatio die Decembris octavo nubilo, inconſtanti, ventoſo, *tempeſtas* horrenda cum fulg. ton. vi venti inſolitâ, vix ſine terræ motu fuiſſe credita, quæ in *Angliâ*, *Belgio*, & *ad mare Balticum* valdè ſæviit, & ruinam multis intentavit vel intulit, ſcribebatur tunc nocte inter 7. & 8. Dec. incepiſſe ex SVV. & duraſſe ad meridiem octavi; qui turbulentus, ut dictum, apud nos, non tamen tempeſtuoſus, tranſiit de cætero ſine damnis. Cur ſub tali aëre non humilior mercurius? An medius inter oppoſitiones & poſt conjunctiones trigonus id non permiſit? [Illa verò videſis apud Aſtronomos] Certè à NL. tunc ecliptico properavit ad ſupremam, quæ in tabulâ ibi ſtationem intra triduum.

Denique finem his impoſituro ad manus venit *la connoiſſance des temps*, quam Gallica ſcientiarum Academia publicari facit, ubi de anno 1708. ſcribitur, ſupremam per ipſum elevationem mercurii fuiſſe obſervatam *d.* 17. *Novembr.* 28. poll. 1. lin. $\frac{1}{8}$: *Infimam d.* 10. *Januarii* 26. poll. 9. lin. $\frac{1}{2}$. Hæc planè conveniunt cum obſervationibus meis: Etenim ſcalæ meæ gradus decimus octavus, qui in tabulâ ad annum 1708. Novembri reſpondet, etiam non fuit per hunc annum, niſi mane iſtius diei 17. quo longam nebulam excepit ſerenitas: Frigidum utique fuit illud mane, minus tamen, quàm ſequens, quod habuit mercurium tribus jam gradibus inferiorem. Alterum huic oppoſitum, ex Januario ejuſdem anni, eſt illud ipſum ſcalæ imum, de quo ſuprà, ad hyemem auſtrinam, quod mirabar fuiſſe ſine aëris turbulentiâ. In quo itaque ſubſiſto: Ad occaſionem quamcunque aliam reſervans plura.

De frigore hyemali Anni MDCCIX.

FRigoris vehementia, quæ Anni 1709. principium memorabile reddidit, digna eſt habita, quæ Curioſorum conſiderationem eruditam ſubeat, quos inter præcipuè Exc. D. Joh. Guilielmus Bajerus, in Ill. Noricorum Univerſitate Altdorfina Profeſſor publicus, in diſſertatione d. 15. Februarii edita cauſam ejus expoſuit; & celeberrimus D. Bernardinus Ramazzinus in Antenoreo Lyceo primarius practicæ Medicinæ Profeſſor in Oratione die 13. Maii anni prædicti publicè habita, præter cauſas, in effectus etiam morbiferos algidiſſimæ hujus conſtitutionis inquirere voluit. Horum itaque propria verba Lectoris in gratiam, cum paucorum in manus Opuſcula devenerint, Hiſtoriæ noſtræ epidemicæ ſubjicere libuit.

Dnus *Joannes Guilielmus Bajerus.*

§. 1. FRigoris illius poſt hominum memoriam maximi, quod menſe proximo per Europam ſæviit, rationes breviter evoluturi, meritò præmittimus recenſionem quorundam phænomenorum tam anteceden-

tium, quàm durante ejus vi in aëre terraque noſtra obſervatorum, unde totius rei cognitio facile ducitur.

§. 2. Erant jam tum Decembris dies plurimi gelidi ſatis ac nivoſi, terra frigore tam altè conſtricta, ut currus onuſtos ſuperficie ſua ferret; neque omnino ſolvebatur, tametſi per intervalla tepidi venti aërem agitarent, & poſt Calendas Januarias ad Nonas uſque pluvia tempeſtas impenderet.

§. 3. Ipſo Nonarum die, cum aquis nivalibus pluviiſque telluris facies undique maderet, (latente tamen adhuc ſubtus glacie) circa veſperam demum quam maximè humidam, ventus orientalis ſpirare primum leniter, ſed provecta nocte vehementius, cœpit; poſt quem ſub auroram ſtatim terra omnis nive & pruina viſa eſt obriguiſſe.

§. 4. Ventum hunc, per ſequens biduum & ultra cum aſſiduo frigoris incremento, ſed diverſo impetu continuatum, paulo antea Mercurii in Barometro per plures gradus aſcenſio ſubito prænunciavit, cum prius ad veſperam uſque diei V. Jan. multum infra mediocritatem lapſus eſſet.

§. 5. Thermometrorum ex adverſo liquores ſubinde majores frigoris gradus notabant ad medium uſque Januarium; quo cum ad tantam vehementiam gelu proceſſiſſet, quantam in noſtris regionibus vix attingere poſſe credebatur, circa diem XVIII. obſervatum eſſe remiſiſſe paululum, ſed non diu neque conſtanter: quandoquidem & per brevia intervalla rurſus crevit decrevitque, & diei XXIII. tempore matutino majorem quàm antea unquam vim in noſtris Thermoſcopiis oſtendit, poſt meridiem autem notabiliter defecit.

§. 6. Mercurius interim in Barometro alterno aſcenſu deſcenſuque ventorum potius, elaterem aëris variantium, viciſſitudines indicabat, quàm frigoris incrementa & decrementa; nobis quidem haud mirantibus, qui pridem noveramus, & calorem & frigus, & ſerenitatem & perturbationem cœli cum diverſo elateris aërii ſtatu per accidens ſaltem conjungi: tametſi vulgo iſta qualitatum aëris temperatio, Barometrorum ſcalis pro regula conſueverit adſcribi.

§. 7. Quemadmodum igitur iſtas Barometri mutationes, utpote parum ad hoc negotium conferentes, ſigillatim exponere ſuperſedemus; ita nec operæ pretium fore arbitramur gradus thermometrorum hìc enumerare, qui diverſi ſine dubio ſunt non ſolùm in diverſis machinarum generibus, (unde eodem tempore v. g. Hamburgi liquor à gr. 60. ad 86. aſcendiſſe, Francofurti ad gr. 21. deſcendiſſe, in diariis publicis memoratur) ſed diverſi quoque in ſingulis ſpeciebus, pro diverſitate ſcalarum, liquorum, variaque altitudine & amplitudine vitrorum. Quare facile conjicimus, neminem ex hujuſmodi recenſione animo percepturum quid res ſit, niſi qui vel thermometra noſtra oculis uſurparit, vel prolixam eorum legerit deſcriptionem.

§. 8. Cætera licet eandem ob rationem, ex obſervatis Berolinenſium, Francofurtenſium, Dantiſcanorum, Hamburgenſium, Roſtochienſium, Stetinenſium, aliiſque, quorum copiam diaria publica fecerunt, colligi ſatis tutò non poſſit, ubi-

ubinam locorum maximè frigus dominatum fuerit, quique gradus diverſis locis intercesſerint; tamen hæc certa & notatu digna ſunt, quod 1. [eadem nocte univerſam Germaniam invaſerit gelu,] 2. eadem proportione ubivis creverit decreveritque, 3. (ad ſupremum ubique culmen, pro climatis ratione, & ultra quam putabatur, pervenerit, 4.) calidiores Europæ in tractus, Galliam & Italiam, ſimili cum rigore penetrarit, quin etiam, incredibile dictu, ipſas Thermas Aquisgranenſes congelarit.

§. 9. Nec præterire poſſum, quin memorem, frigus decreſcente Lunari lumine invaluiſſe, & biduo ante plenilunium maximè remiſiſſe, ſecus ac vulgo creditur fieri. Quin & cæterorum aſpectus Planetarum tanti non erant, ut exinde talem effectum ominarentur Aſtrologorum regulæ: niſi dicere velis, ☍ ♄ ☿, quæ die VII. Jan. contigit, biduo antequam fieret, iſtam mutationem aëri intuliſſe. Sed nec deſunt Calendariorum artifices, qui Jovem beneficum hyemis iſtius præſidem declararent, & hinc Januario menſi inſignem frigoris temperaturam promitterent.

§. 10. Jam verò ut ad cauſas eventus hujus inexpectati accedamus, è modo dictis patet facile, quàm debile, imo nullum ſubſidium ab Aſtrologia ſit ſperandum: Quare miſſis ambagibus originem memorati frigoris ducibus à vento orientali præcedente (vid. *Phæn.* III.) hujus autem occaſionem ab impedito aëris noſtri, per priorum dierum turbulentam tempeſtatem, elatere, de quo *Phæn.* II. & V. loquuntur. Etenim cum venti tepidi humidique d. IV. V. Jan. leniter ſpirantes tenuiorem feciſſent: aërem regionum planarum illo, qui ſilvoſis montibus, nive & glacie rigentibus [Bohemicos intelligo Carpathioſque] imminebat, fieri non poterant, quin ſublato ſic aëris utriuſque æquilibrio, hic in iſtum gravis irrueret, advectiſque ſecum ſpiculis glacialibus totum impleret. Ita verò & illi vapores, qui prius atmoſphæram noſtram confertim occuparant, excuſſo calore modico ſimul in pruinas abierunt, & aquam in ſuperficie telluris fluentem pariter ſuo attactu congelarunt. Namque ipſum terræ ſolum jam tunc priore à frigore jacuiſſe conſtrictum, *Phænom.* I. obſervavimus.

§. 11. Quid verò ſic cœlo ſoloque juxta gravi ad conſummatum frigus deerat? quidve poterat impedire, quo minus ille ventus Orientalis, æqualem per Germaniam ſtatum aëris offendens (quod relationes publicæ docebant) eadem nocte eam totam pervaſerit, & per aliquot dies continuatus, contiguo noſtris tractibus aëri ſimilem rigorem longe lateque induceret? quo facto, etiam venti auſtrales & occidentales, alias calorem humoremque nobis adſpirantes, jam non niſi vapores pruinoſos dabant, & ſi quando aër ſuperior modico tempore tangeretur, ille tamen ſolvendis his inferioribus nimium algentibus haud ſufficiebat; uſque dum ſol, quotidie nobis ſublimior factus, primo auſtraliorum terrarum infregit rigorem, & mox inde potentiores ventos calidos ad nos tranſmiſit.

§. 12. Equidem facile prævidemus,

mus, adductas in medium rationes non ſtatim omnibus ſatis facturas cogitantibus, quod intra ſeculum proximum haud dubiè ſæpius venti orientales ſupervenerint hyemi liqueſcenti, (quam nos hoc anno occaſionem tali vento fuiſſe faſſi ſumus) nec tamen frigoris tantam ſævitiem aſportarint. Sed hæc objecta dimovere nos de ſententia non valèbunt, niſi conſtiterit, omnes, quæ nuper ad effectum conſpirabant, cauſas & circumſtantias, etiam alio tempore & crebriùs fuiſſe conjunctas: ut ventus flaverit è regione ſolido ac diuturno frigore horrente, ut inciderit in aërem tot vaporibus refertum terramque intus jam congelatam, ut contrariis ventis non impeditus per pluſculos dies regnaverit; & quæ huc pertinent alia. Neque verò vel noſtra memoria deſtituitur exemplo ſimili: quandoquidem anno 1697. circa II. poſt Epiphan. Dominic. & Januarium medium, tam ſubito & acri frigore tellus humida corripiebatur, eodem vento Orientali intercedente, ut parum differret à ſtatu nupero, præterquam diuturnitate, quæ tunc minor, etiam minorem ſibi peperit famam.

§. 13. Quando ea inter portentoſo huic frigori è natura cauſas aſſignamus, haudquaquam excluſam volumus ſingularem quandam Numinis providentiam, quæ forte naturalium corporum actiones ſolito firmius in iſtum effectum direxit, eo quidem fini, ut homines, heu nimis cito Dei obliti ſuiſque innixi viribus, novum impotentiæ ſuæ caperent documentum, utque armis hoſtilibus, per hyemem quoque non quieturis neceſſarias faceret inducias. Huic ergo Numini ſupremo omnis ſapientiæ, potentiæ, clementiæ laus & gloria ſempiterna tribuatur.

Dnus D. *Bernardinus Ramazzinus.*

LUbet in prægreſſæ hyemis algidam & nivoſam tempeſtatem, quæ frigoris vehementia atque aſperitate non ſolum Italiam, verum univerſam Europam tanta hominum, ut omnium cujuſquè generis viventium ſtrage malè mulctavit, philoſophica & medica indagine inquirere; quòd ſi tam portentoſi frigoris veram & germanam cauſam in apricum eruere non dabitur, non abs re forſan neque ad ſanitatis cuſtodiam infrugiferum erit exquirere, quid mali hac proxima æſtate ex hac tam malè morata conſtitutione timeri poſſit.

Nolo autem hujus hyberni frigoris, quod annum hunc nefaſtum fecit, & ad multa Secula memorandum faciet, inclementiam non dicam, ſed inſolentiam longo verborum ambitu deſcribere; quotus enim quiſque repertus eſt tam denſo corio, ac tàm forti à natura temperie donatus, qui non in cute ſolùm, ſed intus quoque & intra ipſa præcordia, ubi veſtalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidiſſimi aëris inſpiratu noxam aliquam non perſenſerit? Magna ſunt quæ vidimus, majora quæ audivimus; vidimus magna flumina tam arcto, tam alto gelu adſtricta, ut armentis, plauſtris onuſtis, & ipſis quoque exercitibus tranſvehendis ſufficerent. Vidimus ad binos & ampliùs men-

menſes vim nivium immodicam è Cœlo non tacitè, ut ſolet, ad inſtar velleris labentem, ſed magno cum impetu in ſolum projectam, & quod magis mirere ſub Æquinoctium ipſum, quod in hac Civitate prodigio par eſt. Vidimus in partibus ædium interioribus, & in ipſis hypogeis fluida quæque congelari ſolidioribus vaſis ex opere figulari diſruptis, ac dum cibum capturi menſæ accumberemus, non procul à luculento igne, vidimus fumantes epulas temporis momento gelaſcere. At vulgaria ſunt iſthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam, cui nullum unquam niſi navigiis cum terra fuit commercium, continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem ſolidatis, ut ad ſeptem paſſuum millia ultrò citroque longo agmine commearent Viatores, Veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti Civitati victuales ſuppetias ferrent. Quàm admiranda porrò, imò quàm miſeranda ſunt, quæ alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota Septentrionali plaga, non ſolùm magnis fluminibus marinum æſtum pati ſolitis, ſed Oceano ipſo conglaciato, ut ſublatis commerciis centenæ hominum chiliades in civitatibus, in agris inter frigoris rabiem, & famis morſus miſerè perierint, ac ex iis, qui militiæ ſacramento erant auctorati longè plures in caſtris hyemando, quàm in acie pugnando in Orci familiam tranſierint. Profectò ſi cujuſque Regionis, Civitatis, atque Oppidi Necrologiam haberemus, in quibus eorum, qui è vita deceſſerint nomenclatura continetur, ac ratio iniri poſſet, quot hominum myriades duorum vel trium menſium ſpatio in Libitinæ cenſum deduxerit intolerando ſuo frigore funeſta hæc hyms, nulla certè peſtis ut ut truculenta & pernicialis, nec ea, quæ apud Hiſtoricos, & Poëtas adeò pervulgata, quæ univerſam Græciam depopulata eſt, algidiſſimæ hujus conſtitutionis peſti, ſi ita fas loqui, ullo pacto eſſet conferenda.

Aſt undenam quæſo tam violenti frigoris petenda eſt origo? Si ab Aquilone frigoris Promocondo malum hoc venit, cur hoc Anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant provectioris ætatis homines, & ſilicernio jam proximi, tam enorme frigus nunquam ſe perſenſiſſe meminerint, nec ſcriptorum quiſquam prodigium hujuſmodi literis prodiderit. Scire optatis, quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac Civitate obſervare mihi datum, ſummum frigus? Pſicrometro teſte proportionem habuit ſeſquialteram, hoc eſt ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno ſupra cæteros exceſſus, qui in regnum quoque vegetabile deſæviens, non ſolum plantas, quæ hortorum ornamenta ſunt, ſed quod dolendum, Oleas & Vites ad internecionem uſque abſumpſit. Meherclè ſi in hujuſmodi tempora incidiſſet Cardanus, eam, quam de frigoris natura opinionem mordicùs tenuit, dubio procul abjeciſſet; non eſſe frigus quid re vera ſubſiſtens, ſed ſimplicem caloris privationem, ventoſque omnes plùs minùs

nùs calidos eſſe, inter ſuas ſubtilitates recenſuit Vir ille, quem cenſoria virgula ſugillans, ſeveriſſimus ille Cardanomaſtyx hiſce verbis ſic eum interpellavit. *Abjice ſoleas, ac pileum, Cardane, ſuo tempore ex Alpibus Rhæticis urit vos Boreas, frigidus enim, & ſiccus eſt.* Hìc autem mihi haud quaquam mens eſt in frigoris naturam curioſiùs inquirere, neque quodnam primum ſit frigidorum, num Aqua, ut Ariſtoteles, an Terra, uti Parmenides, & num venti aërem comprimendo frigus efficiant, aut illius Vectores ſint, cujuſmodi quæſtiones Philoſophos tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc exercent, ſed ſolum in votis mihi eſſet cauſam perſpectam habere, quæ hac hyeme tantum frigoris, ac tam ex improviſo exciverit. Jam præcedens brumale ſolſtitium exegiſſe nos, & Annum cum ſatis placido aëris ſtatu clauſiſſe lætabamur, ut ſpes eſſet hyemis reliquum eodem tenore proceſſurum. Aſt tanto impetu naſcenti anno Janus fores aperuit, ut nobis ferale bellum indicere viſus fuerit; illicò enim, ex boreali plaga ventorum turbines biduo tanta vi efflarunt, ut omnibus horrori eſſent, illos acerrimo frigore comitante, & continuo nivium deſcenſu ſubſequente. Grande igitur aliquid in hyperboreis contigiſſe credendum eſt, quod tam ſubitam in aëreo mari magno tempeſtatem excitarit? Anne magnum aliquem terræ hiatum ex improviſo apertum fuiſſe putandum eſt, unde una cum ventis algidiſſimis tanta nitroſi ſpiritus copia eruperit, quæ totam atmoſphæram frigorificis particulis ad ſaturitatem uſque oppleverit. Quanta vi polleat nitrum ad ſenſum frigoris inducendum, ſatis commonſtrat experientia, dum nivi & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua diſſolvendo modum habemus, quo media æſtate vino & frigidas potiones nobis comparemus, non aliunde autem quàm è terræ ſinu tam horrendi frigoris cauſam deducendam arbitror; ad tam ſubitam enim & adeo turbulentam ventorum irruptionem locum aliquem in aërea regione intra polarem circulum fingere oporteret, in quo ſpiritus adeò furentes concluſi eſſent, & effracto carcere ſubitò erumperent, quod tamen Poëtæ, quibus quidlibet audendi data eſt poteſtas, auſi non ſunt, qui ventorum turbam in antris terræ obſcurioribus abditam eſſe voluerunt, ac inſuper Regem illis ſtatuere, qui imperio premeret, & laxas ſciret dare juſſus habenas. Minùs porrò rationi congruum videtur cœleſtia illa corpora culpare velle, quæ ſuo lumine & afflatu in noſtram perniciem conſpirarint. Quid novi enim in Cœlo à ſyderalis ſcientiæ peritis antea fuerat obſervatum? Num ferales Cometæ viſi ſunt aut alia hujuſmodi portenta? Num planetæ in choreis ſuis agendis à præſcriptis ſibi legibus exorbitarunt, ut novis ſyzigiis & inſolitis motionibus Cœleſtem illam harmoniam perturbarint, ut poſtea propter illorum aberrationes nos plectendi eſſemus.

Sit quidem, ut aiunt, multum pollere lunare Sydus ad perfrigerandum, ad illius lumen ad nos reflexum, licet à Sole prodeat actu frigidum

gidum eſſe, ſeu ut alii putant vi magnetica calorem terræ & aëris ad ſe elicere ſicque frigefaciendi vim habere, at forſan Luna hoc anno propiùs ad nos acceſſit. Haud ſum neſcius ab Aſtronomis, à veteribus Agricolis, à Medicis quoque peritioribus, ut olim ab Hippocrate ad prænoſcendam futuræ hyemis indolem obſervari ſolitum plejadum occaſum, & ortum Arcturi, atque ut monebat Virgilius *Georg. I.*

Frigida Saturni ſeſe quò Stella receptet?

At iſthæc ſingulis annis obſervantur & adventantis hyemis ſigna ſunt potiùs quàm cauſæ. E magnæ Parentis utero itaque monſtroſum hoc frigus prodiiſſe, à vero non prorsùs alienum videtur; Terra enim tota intus cavernoſa eſt, & non ſecùs ac animalium corpora ſuos habet ventres diſtinctos & magnas cavitates, in quibus non hoſpitantur tantummodò ſilentes umbræ, & ſegnis aër; ſed varia & admiranda intercurrente ſpiritu exercentur opificia. Nuſquam certè operoſior Natura eſt quàm in ſubterraneis officinis ad generationem intenta tot pretioſorum lapidum, foſſilium, mineralium, & metallorum; quæ ſi hominum avaritia potiùs quam curioſitas, & abditiora quæquæ inveſtigandi cupido ſurripiat effoſſis terræ viſceribus, non minùs natura ſollicita eſt in illis ſuo tempore reponendis, & damno reſarciendo. Hinc innumeri penè fontes è terræ ſcatebris erumpunt, non ſolùm aquarum dulcium, ſed medicatarum quoque, quales ſunt ferratæ, æneæ, ſulphureæ, aluminoſæ, nitroſæ, aliæque omnigenæ. Cum autem borealis plaga in ſinu ſuo nitri multum recondat, quod ſatis norunt nitri Collectores pro tormentario pulvere conflando, qui è parietibus & locis boream reſpicientibus longè plus nitri obtinent quàm ab iis qui Auſtrum, cur ſuſpicari non liceat in regione illa inhoſpita, & Solis radiis ad plures menſes inacceſſa, ex ſubito & præcipiti montis alicujus in magnas illas cavernas lapſu, ut in Apennino & Alpibus aliquando contigiſſe legimus, portam ingentem algidiſſimis ventis & nitroſæ exhalationi apertam fuiſſe, unde tam horrida tempeſtas hac hyeme ortum duxerit? In Islandia magnam cavernam eſſe referunt, ex qua venti frigidiſſimi expirent, qui glaciei fragmina identidem in altum protrudant. In Hetruria penes lacum Vulſinenſium ad radicem cujuſdam montis Boream verſus antrum extat, in cujus latere rima viſitur, ex qua, æſtate præcipuè, ventus efflat adeò frigidus, ut ſine noxa perferri nequeat, in quo ſpecu ſi vina reponantur, ad pauca temporis minuta penè gelaſcunt, & fructus pruinoſi educuntur, magnum utique blandimentum ad exhilaranda convivia, quæ ab Indigenis illis cum Procyon furit, celebrari ſolent. In Peruvia duo Oppida Platam, & Potoſam deſcribit Acoſta, quæ non multum inter ſe diſtent, ac utraque in montanis locis poſita, quorum unum, Potoſa ſcilicet, temperaturam hyemis habeat, Plata verò vernali ſimilem, cujus prodigii in calidiſſima regione cauſam in argenti fodinas referunt, & terræ ſpiracula, unde aura algidiſſima expiret. Quanto igitur longè probabilius eſt frigus

ab imis terræ viſceribus in aërem efferri, quàm ab ætherea regione in hæc inferiora deſcendere, tam grandis Phænomeni, quod hæc hyems præ ſe tulit, & cui aliud ſimile ulla ætas non vidit, nullam aliam cauſam comminiſci poſſum, quàm magnam terræ ſciſſuram recens factam, paratum tamen me proteſtans ad expuendum ex animo meum hoc commentum, ſicubi aliqui feliciori ſorte meliora proferant. Si ergo forte ita evenit uti conjeci, tam horrendi frigoris, ac tantarum nivium deſcenſus cauſam tenere mihi viderer; Nitroſa enim emanatio illa unà cum ventis validiſſimis longè latèque diffuſa, tam magnum algorem efficere, & vapores, aquei elementi ſobolem, in aëre ſuſpenſos arripiens, iiſque ſe conſocians nivem conformare potuit, atque illi ſuis capillamentis ſexangularem & ſtellatam figuram impertiri. Non adſpernandam nitri portionem nivibus ineſſe chymica encheireſis oſtendit, qua nitrum in ſinu nivis deliteſcens educitur, & Medicus uſus comprobat, dum ex aqua nivis ratione nitri in illa contenti parantur remedia in æſtuoſiſſimis febribus exhiberi ſolita.

Verùm dictum illud è ſacris paginis mihi forſan obtrudet aliquis. *Nunquid ingreſſus es theſauros nivis*, tu, qui adeò fidenter modum tradis, quo in aëre conflentur nives? Ultrò fateor, non eſſe apud me ipſum tanti ponderis, quas produxi de nivis conformatione, & credito terræ hiatu conjecturas, ut veram & germanam tam inuſitati frigoris cauſam è Democriti puteo hauſiſſe me perſuaſum habeam; Conjectoris tamen non prorſus improbandi munus obiiſſe me arbitrabor, ſi in negotio tam abſtruſo ita fieri potuiſſe naturæ legibus non repugnet, nil enim ampliùs à rerum naturalium ſcrutatore in re obſcura exigebat Peripateticorum Princeps. Quid ergo in quæſtione tam ardua & impervia dicendum? Num ad effugium illud hiſtrioniam exercentibus adeò familiare recurrendum, qui ubi fabulæ negotium ita implexum & involutum eſt, ut nodo ſolvendo humani ingenii acies non ſit ſatis, pro more habent, Deum aliquem è machina in Scenam inducere? ita ſanè. Ut ergo aliquid proferam, quod pro vero accipi poſſit, de hac tam horrida Conſtitutione dicam, quod magnus Hippocrates de morbis populariter graſſantibus, ubi Phænomena quædam apparerent, quorum ratio in abdito eſſet, dicere conſueverat: ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔν ἐςιν ἐν τῇσι νούσοισι, *conſiderandum an ſit quid divinum in morbis*, illud itaque θεῖον apud Medicos tàm in morbis, quàm in remediis adeò celebre hìc quoque vim habuiſſe cenſendum eſt, ab ipſo Deo nimirùm tam rigidam tempeſtatem fuiſſe excitatam, ut corruptos Seculi mores & vitia novo & inuſitato pœnæ genere expiaret. Neque enim in ſuis armamentariis juſtiſſimum illum criminum vindicem ſolum ignem & fulmina habere credendum eſt, quæ multorum metu & paucorum periculo jaculetur in terras; in iiſdem enim habet, *Glaciem, & Nives, quæ faciunt verbum ejus.* Ille eſt qui, ut cecinit Regius Vates, de theſauris ſuis ventos educit, qui temporis momento aërem non minùs

nus quam maria, in magnas tempeſtates agant, & palam faciant, cui ſerviant, cui militent. Illud ſanè admirationi fuit, quod toto eo tempore, quo à ſexta Januarii uſque ad Æquinoctium ferè pertinaciſſimum perſtitit frigus, nunquam hiſcere auſi fuerunt auſtrales venti, quod in hiſce regionibus perrarùm eſt, cum vel media hyeme rigidiori identidem caput efferre ſoleant ab ora meridionali calidiores flatus, adeò ut ex improviſo liqueſcant nives & regelent flumina, ſi quæ priùs glacie erant adſtricta, ut quandoque campos inundent, quaſi Deus borealium ventorum miniſterio plectere nos volens auſtrales flatus intra ſuos lares, unde ortum habent concluſos voluerit, ne blando ſuo tepore inflictæ pœnæ rigorem delinirent. Sic eleganter non minùs quàm ingenioſè Ovidius Jovem, qui totum mortale genus aquarum eluvione perdere ſtatuerat, finxit repoſuiſſe tela manibus fabricata Cyclopum, in antris autem æoliis Aquilonem alioſque ventos nebulas fugare ſolitos clauſiſſe, emiſiſſe autem Notos, Euronotos, atque Auſtrum pluviarum pincernam.

Utinam autem malorum hic finis fuerit, & hujuſce anni felicior ſit exitus, quàm fuit initium. Quàm infeſta, quàm pernicialis humano generi fuerit hyemalis hæc conſtitutio, & quænam morborum genera invexerit, nemo eſt qui ignoret. Frequentiſſima fuere in hac Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nulla penè domus viſa eſt, quæ pullam veſtem non induerit. Primò quidem teneros infantes, decrepitos ſenes, & valetudinarios fere omnes, mox juvenes, & robuſtiores viros, nec ſolum minutam plebem, ſed non paucos quoque ex Procerum ordinibus hyberni frigoris violentia in Libitinæ cenſum deduxit. Tuſſes, deſtillationes, pleuritides, peripneumoniæ, dyſpnœæ, & morbi id genus dominatum obtinuere. Rationi autem conſonum fuit, ut hujuſmodi affectus populariter graſſarentur; ſicuti enim auſtrina tempeſtas capiti infenſa eſt, ita Aquilonaris ſpiritalibus organis eſt maximè infeſta. Poſſumus equidem adſcititiis comis, adverſus aëris injurias calvariam munire, ac bene chlamydati, & palliolati corporis extima à frigoris rabie & morſu poſſumus tutari; at quomodo viſceribus in pectoris cavea contentis ab aëre rigidiori proſpici poteſt, ſi ab indeſinenti & reciprocante aëris inſpiratu & expiratu vitam precariam habemus? Non eſt ergo quod miremur, ſi hæc hyems, glaciali aura per oſtium patens thoracis penetralia ſubeunte, tam diram hominum & cujuſque generis animantium cladem ediderit.

Verùm anne putandum hanc malè moratam conſtitutionem totam ſævitiem ſuam expleviſſe, ut in noſtris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac æſtate non poſſit arceſſere? Si Coi Senis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen aſcivit, oraculum adeamus, reſponſa referemus, quæ non multum nobis arrideant. *De temporibus*, ajebat ille, *ſi quidem hyems ſicca & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum & auſtrinum, neceſſe eſt æſtate acutas febres fieri,*

lippitudines, *& inteſtinorum difficultates.* Obſervatione profectò dignum eſt, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautiſſimus, tam fidenter & abſolutè pronunciarit, quòd ſi hyemem aquilonarem, Ver auſtrinum & pluvioſum exceperit, ex neceſſitate ſubſequi debeant æſtate acutæ febres, & alvi profluvia. Aſt ratio ſic fieri opportere ſatis evincit; etenim ſi hyems plus æquo algida & nivoſa ſit, parum perſpirant humana corpora, ac ea præſertim, quæ debiliora ſunt, unde ſeroſam colluviem cumulari neceſſe eſt, eamque augeſcere ſi ver pluvioſum ſucceſſerit, quâ poſtea per æſtivum calorem diffuſâ & in motum concitatâ, acutæ febres & alvi fluxus oriantur neceſſe eſt. Nec quis putet Hippocratem niſi experientia priùs edoctum tam grande effatum pronunciaſſe; in libris enim Epidemiorum Conſtitutionem habet, in qua pars hyemis poſterior, ut in noſtra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore & nivibus, cui ver ſucceſſit pluvioſum, unde poſtea memorati affectus Æſtate & Autumno apparuerint.

Ver equidem, quod modò excurrit & cujus medium jam tenemus, atque hyemi algidiſſimæ ſucceſſit, ſub initium viſum eſt ad pluvioſum propendere velle, non paucos tamen Aprilis menſe dies habuimus ſiccos, ſine ullis omninò imbribus, ſed ita calentes, ut à canicularium dierum æſtu parum differrent, ſub finem tamen menſis tam magna ac ſubita facta eſt à calore ad frigus converſio, ut unica ferè die rariores ſyntheſes & holoſerica deponere neceſſe fuerit, ac è veſtiario pannoſas veſtes repoſcere, quam mutationem poſtea ſubſecutæ ſunt ingentes pluviæ. Quo tenore veris pars altera proceſſura ſit, ſolus novit, qui fecit tempora, dies, & annos. Id tamen certum eſt hujuſmodi temporum anomalias, & à ſua temperie aberrationes ominoſas eſſe, & morborum mali moris, quod Superi avertant, prænuncias. Nam ex eodem Hippocrate, *in legitimis temporibus*, *& convenientem ſervantibus temperaturam morbi legitimi & boni judicii fiunt*; *in intempeſtivis autem non legitimi & mali judicii.*

Sed quid frugis ex hujuſmodi apparatu datur colligere ad præcautionem & ſanitatis cuſtodiam? Paucis dicam quod ſentio. Adverſus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præſidium Temperantia, neque ſolùm in victu, ſed in omnibus, quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes inſtituere, & ſi opus fuerit ſanguinem mittere. *Quibuscunque convenit venæ ſectio vel purgatio*, *hos Vere purgare*, *vel venam ſecare oportet*, ajebat idem Hippocrates: Magna certè animadverſione particula illa disjunctiva digna eſt; Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere ſibi viderentur, ſi purgationem verno tempore inſtituentes venam ſimul non tunderent. Aſt quàm longè à divini Præceptoris veſtigiis aberrent, nemo non videt. Eſt ubi tantum ſanguinem mittere oporteat, eſt ubi ſolùm purgare liceat, eſt ubi utrumque remedium conveniat. Si verò aliquis ex memoratis affectibus hac

æſtate populariter vagari incipiat, boni & periti Medici erit, non tam properè & inauſpicatò communibus remediis, ut in morbis ſporadicis, curationes aggredi, rectè propterea Celſus de peſtilenti febre verba faciens ajebat, *ſanguinem non facilè mittere, alvum non facilè ducere.* Suſpenſo pede igitur producendum erit, atque attentè obſervandum, qua methodo Natura morborum medicatrix in iis utatur, qui ſponte aut paucis remediis evadant; illa enim ſibi vias & egreſſiones invenit, quas prænoſcere & divinare non poſſumus; fateamur enim neceſſe eſt, quandocunque aliqua epidemica affectio ex improviſo ſe prodat, eſſe nos juvenes ac tyrones, licet medendo ætatem triverimus, ideòque oportere, ut Naturæ quam αὐτοδίδακτον & doctam ſine Magiſtro Hippocrates dixit; nos erudiendos tradamus.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1711.

Dni D. JOH. ADAMI GENSELII.

HYems ſat rigoroſa, Euro dominante, nivibus copioſis, purpura rubra maligna multos, præſertim verò infantes corripuit, ſecunda & tertia die accedentibus convulſionibus, quinta & ſeptima lethalis. Manus, pedes, dorſum poſt mortem atra ſummæ malignitatis ſigna conſpiciebantur, in duobus facta anatome pulmones & hepar lividis conſperſa maculis inveni.

Ver nimis ſiccum, 25. Aprilis hora X. ſol duobus ſtipatus pareliis obſervatus, quorum unus vividiſſimi erat coloris, ſubſequente Majo æſtu fervente cum fulminibus & fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, ſcarabæorum, erucarum, aliorumque inſectorum ferax, circa finem æſtuoſus. Variolæ & morbilli invaleſcebant, aliquibus etiam funeſtæ, illis præprimis, quos vetulæ curabant, parotides crebræ erant, aſt paucæ ſuppurabantur, vel enim à natura ſponte reſolvebantur, vel emollientibus & reſolventibus diſcutiebantur, ſudoris guttulis in cute & emplaſtris inſtar roris conſpicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quæ cum ab incauto barbitonſore contra nutum apertæ fuiſſent, in cacoëthica degenerabant ulcera.

Julii principium calidum, interſperſa quandoque pluvia frigida. Auguſtus in initio ſerenus & temperatus, circa medium frigidiuſculus & pluvius. Septembris major pars ſerena & calida.

Febres tertianæ abſque ullo rigore graſſabantur, per 24. horas & ultra durantes, quinque & ſex ad ſummum ſeptem terminabantur paroxyſmis: petechiæ quoque ſporadicè vagabantur, cum dyſenteria ſeptima & nona lethales. Fœmina 57. annorum gravida, pro hydropica à medicaſtro quodam reputata, cum ſtupore omnium puellam vegetam ac ſanam enixa eſt. Octobris & Novembris Conſtitutio pluvioſa & nimboſa, flante pluviarum pincerna auſtro; ſeptem enim

fere

fere continuos dies & noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventoſum, at ob auſtrinam aëris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbeſcebant, diarrhœæ item, rheumatiſmi ac aſthmata ob ἀδιαπνευςίαν ab humido cœnoſo atmoſphæræ ſtatu cauſatam, apoplexiæ quoque & paralyſes frequentes erant, ut & variolæ & morbilli, in infante trium annorum, motibus convulſivis in dentitione difficili mortuo, dentes atros & ob gangrænam carie infectos ſua ſponte excidentes obſervavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generoſum ac optimæ notæ.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1712.

Cum hiſtoricis, & meteorologicis Obſervationibus,

Dni D. JOH. ADAMI GENSELII.

PRincipium Januarii rigido gelu fuit horridum & ventoſum cum nivibus copioſiſſimis, adeo ut in quibuſdam locis novem pedes ſuperarent altitudine, circa medium menſis nix cœpit liquefieri, flante Zephyro, nubibus in pluviam reſolutis, circa finem intenſum frigus gravidis imprimis valde pernicioſum, abortus quippe epidemicus plurimis lethalis graſſabatur, vid. Hipp. aph. 12. ſect. 3. ob inæqualitatem & improportionem ætheris, quædam apoplexia tactæ ἄφωναι reddebantur, quædam pleuritide, multæ purpura alba correptæ exſpirabant, febres etiam intermittentes invaleſcebant, vario typo anomalo revireſcentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium & finem temperatus. *Martius* circa medium procelloſus ac nivoſus, cum tonitruis & pluviis circa finem, febres cauſavit acutas, ſumma cum vehementia prima & ſecunda die ſævientes, quinta & ſeptima ſubſequentibus deliriis fatales. Ver pluvioſum cum terræ motu trematorio ſat notabili in noſtris partibus, imprimis Neoſtadii, ubi multæ fornices dirutæ ac domus ruinatæ à motu illo concuſſorio conſpiciebantur. *Majus* itidem pluvius, ut planè diluvium quaſi appareret in quibuſdam Hungariæ locis, imprimis in Holing, ubi vites è terra evulſit, & domus aqua vix non cooperuit. Hoc menſe miræ fuerunt metamorphoſes febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remiſit, quinta paroxyſmus bis mane ſcilicet & circa noctem invaſit ægros, die ſexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, ſervato ternis vicibus typo ordinario, hinc rurſus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente denuo per 24. horas calore, bis de die paroxyſmus afflixit ægros, & porro cum in tertianas degeneraſſent, adhibitis temperantibus, mineram bilioſam præcipitantibus, leniterque evacuantibus, ceſſaverunt, & cum natura eò quò vergit ducenda ſit, hic ad ſudorem criticè vergebat, ideo diaphoreticis

ticis illam cum εὐφορίᾳ juvimus: qui verò inſcio medico denuo naturam turbarunt, venæ ſectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam paſſi ſunt, quæ enim judicantur & judicata ſunt integrè, neque movere, neque novare aliquid, ſive medicamentis, ſive aliter irritando, ſed ſinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. Notandum quòd hoc menſe temperies quoque aëris proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam ſextam frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiana iterum frigus, & appetente veſpera obſervabatur calor, quæ viciſſitudines aëris ſubitaneæ non parum ad haſce generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. & 4. ſect. 3. quo major eſt aëris inæqualitas, imprimis citiori viciſſitudine, eo magis corpus alterat & afficit, motus enim contrarios minus ſufferre poteſt natura, ſi quidem valde à ſe differant. Vid. Wedelii Commentar. in h. l. *Menſe Junio & Julio* æſtus magnus, & copia inſectorum, imprimis reptilium, & in ſpecie ſerpentum, qui ruricolas ſæpius infeſtarunt, morſuque communicatum miaſma venenoſum, fermento bilioſo volatili ſulphureo-ſalino inquinatum, totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, imprimis lingua, ut nec verbum articulatum proferre potuerint, cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna ſubſequente ſtrage, ex hominibus multi, non adhibitis prima ſtatim die remediis, veneno illo extincti ſunt. Notatu dignum, quod ex quodam fonte certis horis fœtidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem ſuperſtitioſum & fatidico-credulum vulgus ſanguinem eſſe dicebat, inductum argumentis ab odore & conſiſtentia illius ad coagulum accedente deſumptis, poſt aliquot dies limpidum iterum acquiſivit colorem; per chymiam deprehendi, in illa aqua terram rubram martialem inſtar boli vel cinnabaris, particulis nitroſis & vitriolicis mixtam, ab æſtivo ſolis calore percoctam, quam in cavernis ſubterraneis alluebat, illaque tingebatur, fœtorem verò attribui materiæ viſcidæ bituminoſæ aſphaltum redolenti, ut adeo non neceſſe ſit ad ſupernaturalia confugere & myſteria, ſi naturales proſtent cauſæ & principia, in quæ iterum reſolvi poſſunt mechanice. Vid. Ephemerid. N. C. A. 1712. appendic. p. 193. & 209. Item Nova litteraria German. A. 1705. menſ. Mart. p. 103. *Auguſto* nimis pluvioſo increbuerunt febres erraticæ bis de die ægros invadentes cum deliriis continuis, ſuſpiriis ac ejulationibus, multi attoniti & quaſi cataleptici ſine uſu rationis neminem agnoſcentes jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta & ſexta. Eodem menſe ſtrages pecorum invaleſcebat, corripiebantur ſcilicet certis puſtulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus diſſectis materia purulenta mephitim ſpirans effluxit, ex faucibus quoque fœtor morticinus intolerabilis, ad aliquot ſenſibilis paſſus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranoſa dura aciem cultri vix non eludente inſtructi; feræ quoque omnis generis

ad Somogy in copia periere, & in nemoribus paſſim à ruſticis repertæ fuere, canes ex voratione tam illarum ferarum, quàm pecorum prædictorum rabidi facti, à quorum morſu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam & rabiem imitati canum, morſibus in adſtantes ſævire triſti cum ſpectaculo cœperunt, imo aliqui remedium laturi, aceto & ſale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato miaſmate, id quod & Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Dioſc. obſervavit: multæ nihilo minus beſtiæ rabidæ ſervatæ fuere, data ſtatim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raſo pulveriſato.

Principio autumni exundationes fuere maximæ, in unico pago quadraginta & ultra periere perſonæ, medium autumni itidem pluvioſum cum tonitruis, aſſiduiſque imbribus, qui febres, dyſenterias, catarrhos, & in multis apoplexias cauſarunt, juxta Hipp. aph. 16. ſect. 3. à frequentibus quippe imbribus, ob inſenſibilem prohibitam tranſpirationem ſucci corporis redduntur frigidiores, fuligines coacervantur, ſpirituumque & ſeri inferuntur morbi. In vineis maxima ſterilitas, generoſitate vini quadantenus eadem compenſante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingreſſum ſolis in ſignum Capricorni, variolæ regulares & idcirco mitiores quoque obſervabantur, tardius tamen (quàm ordinariè fieri ſolet) ſuam abſolverunt periodum, licet abſque ulla fuerint malignitate, nec foveas ſolitas poſt ſe reliquerunt. Notatu dignum ſenem 65. annorum variolis correptum, feliciter reſtitutum fuiſſe, pulſus in eo obſervabatur oppido curioſus, intra momenti ſpatium ex celeri & inæquali tardus & æqualis, mox ex parvo magnus & vice verſa. Cum jam videam inſtitutum hoc anxiè huc uſque deſideratum, multis probatum fuiſſe, imprimis Schelhamero Kilonienſi Machaoni in ſua medendi methodo, animus eſt impoſterum quoque conſtitutiones epidemicas inferioris Hungariæ, ſummo adſpirante Numine continuare, dummodo Academia noſtra Mecœnatum ſuffulciatur munificentia.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1713.

Unà cum hiſtoricis & meteorologicis obſervationibus

Dni D. JOH. ADAMI GENSELII.

PRincipium *Januarii* temperatum, humidum ac nebuloſum, circa medium furente Euro-noto fortiter gelare cœpit, in omnium dierum operoſa enumeratione non ero multus & moleſtus, cum inutile ſit & tædioſum verborum inanitate aures defatigare. Vigeſima pluvia, ſequentibus nimbi cum ventis vehementioribus. Hoc menſe febres quartanæ graſſabantur, quæ dato cathartico in veras degenerarunt tertianas, quatuor & quinque acceſſionibus ſuam abſolventes periodum. Variolæ continuarunt,

runt, aſt malignæ & confluentes, illiſque funeſtæ, qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphoretica & bezoardica, omiſſis volatilibus generoſioribus. Vigevanno fama ad nos deferebatur, intra montes cecidiſſe nivem rubram ad ſpithamæ altitudinem, quæ ab exhalationibus terræ rubræ procul dubio ſuam traxit originem.

Menſe Februario creſcente luna ingraveſcebat etiam frigus, quod ſexta remiſit, decima pluviæ calidæ, duodecima caligo cum pruina ſubſequente pluvia per tres dies, circa finem cœlum ſerenum abſque ullis nivibus. Hoc menſe obſervavi digitorum apices duarum puellarum ſine dolore ſua ſponte abſque ulla vulneratione, aut cicatriculæ ſigno ſanguine floridum curioſo ſpectaculo guttatim ſtillaſſe: in alia puella idem obſervavi in facie. vide Ephem. N. C. An.1712. p. 72. Act. Erud. Lipſ. An. 1686. Menſ. Auguſt. p.387. febres malignæ petechiales incepernnt graſſari, quinta lethales cum ferocibus deliriis: verum pulſu (quod notatu dignum) tardo & æquali, ſanorum pulſui ſimillimo. In adoleſcente 13. annorum loco tibiæ carioſæ, per manus chirurgi fere ad patellam uſque genu forfice excerptæ, cartilago quædam uſque ad oſſa tarſi vices tibiæ obiens ſuccrevit, qua etiamnum oſſeſcente nititur, & pedetentim ambulat, provida certo natura defectum oſſis à vicinia ſuperioris proceſſus oſſis tibiæ ſupplevit.

Principium Martii ſerenum & temperatum, octava primæ cecidere nives copioſæ, ſequente die liquefactæ pluvia per ſex dies continuos, hinc exundationes damnoſæ fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animantiumque ſtrage. Continuarunt febres malignæ multis funeſtæ.

Aprilis uſque ad 15. contra morem ſuum ſerenus, aſt frigidulus, decima octava pluviæ frigidæ furente aquilone in nives hoc anno ſecundas verſæ quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentiſſimis procellis, maximas campanas ad ſonum impellentibus, ſubſequente exceſſivo frigore in regnum animale & vegetabile deſæviente cum internecione, gemmarum in arboribus & proh dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium imprimis ciconiarum & cornicum. Vigeſima ſeptima grando cum turbine, ne prior calamitas ſola eſſet, admiratione autem dignum, quòd in diverſis grandinis granis vermes ac ſcarabæi inventi fuerint, quos in præſentia multorum oculis meis uſurpavi: utrum è ſeminibus in nubes elevatis, ibidemque excluſis & nutritis oriantur, an aliunde accedant, curioſioribus relinquo; ex atmoſphæra ſaltem noſtra ob penuriam moræ vix abripi poſſunt. Confer de hac materia Jonſton. taumatograph. claſſ. 3. C. 1. Fromond. libr. 5. meteorolog. C. 6. Scotus phyſic. curioſ. libr. 2. Ephemerid. Germ. D. I. An. IV. & D. II. An. II. III. Ruſticus quidam calcem vivam clam ſurripiens, cum domum properaret, nimis feſtinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc ſubito calcis vivæ ebullitione & impetuoſa efferveſcentia orta, ſtramen adjunctum flammam concepit, quæ aſſeres contiguos accendit curioſo ſpectaculo,

totuſque conflagraſſet currus, niſi ei ſuccurriſſent.

Principium Maii cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, uſque ad 17. ventoſum ac nubiloſum, vigeſima pluviæ copioſæ, vigeſima quarta calor ingens ſubſequente fulgure & tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigeſima ſexta imber, reliquum nubilum. Bruchi & volucræ numeroſæ, (de quibus plura hoc loco addere libet) teneros pampinos & uvas præroſerunt immenſo damno: infauſta hæc & damnifica animalcula, vites conſumere nata in lingua ſancta appellantur ילק à radice קקל lingere, lambere, (vid. Joël. c. 1. v. 4.) quod lambendo quaſi virulentia ſua uvas inficiant, eaſque abſumant, græcè vocantur ἶπες & epides ab ἴπτειν lædere, nocere, quod vites ſummopere ab iis lædantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, & volvoces, Columellæ volucræ, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Ciſtell. Act. 4. ſc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes ſe involvant & implicent, illaque proboſcide ſua virulenta quaſi conglutinent. Ipſo corpore ceruleo, pedibus obſcure luteſcentibus, naſcitur ex ovis, bombycum ovis ſimilibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia & in his ſua ova reponit; germani antiphraſtice vocant *Weinzedel* vel *Weinzierl*, quod minimè vineas ornent & excolant, ſed potius deturpent, & ad incitas redigant ſummitates palmitum, uvarumque gemmas depaſcendo. Oriuntur ut plurimum ſpirante auſtro, flante verò borea pereunt. Confer Samuel. Bocharti hierozoic. p. II. L. IV. C. IV. Ulyſſes Aldrovand. L. IV. de inſect. c. 1. iconiſmum tamen ipidis minùs accuratum exhibet. C. V. Italis ruſticis eſt *tagliadizzo*, Ringavis *Rebſtichel*, Hungaris *Vinzellir*, proprium illarum eſt in vitibus verſari, eaſque ut & cornua arrodere. Qui ſerpentis genus eſſe putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonſton. L. 3. H. N. p. 86. ſeq. quid quod ex vitis pampinis enaſcantur vermiculi, qui pubeſcentes uvas prærodunt. vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Ereſio L. 3. de cauſ. plant. C. 27. ips vitiarius beſtia nominatur damnifica, quæ in pampini folio intorta implicet ſe. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, eſt autem melolontha ſcarabæi genus, quod alio nomine teſte Heſychio χρυσοκάνθαρος h. e. aureus vocatur, de quo Geſnerus ait: μηλολόνθη eſt galleruca inſectum pennatum, ſcarabæo ſimile χρυσοκάνταρος dictum; à quibuſdam verò ea animalcula hac voce deſignari exiſtimantur, quæ Galli *Hanetons* nominant, (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur *Dors.* videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldrovand. l. c. & Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi σκνῖπες pro ἶπες cum dicit: ἀμπελίπιδα γῆν perdere τὰς γεννωμένας ἐπ' αὐτῶν σκώληκας, οὓς σκνῖπας ὀνομάζουσιν, ubi etiam notandum, quod ipes certam ſpeciem locuſtarum in viribus generari idem aſſerat, cui adſtipulatur Theophraſtus l. c. de Cauſ. plant. c. 27. cauſam hanc ſubnectit, utpote cum vites humeſcant, atque aër fœtificet, tum

ipes

ipes quoque materiem ſibi congenerem ſtatim erodunt, addens: vitibus hoc potiſſimum evenit, quia natura præhumidæ ſunt, & humor narum inſipidus ſit atque aquoſus, humor enim qui talis eſt, facillime affici poteſt, nonnunquam ipes omnino nequeunt generari, ſcilicet loco placidi ſpiritus, neque humido, neque ſuccoſo. Non ſolum autem illo anno, quo vites infeſtat & veneno quaſi inficit, colluvies hæc exitioſa exiſtit, ſed etiam futuris, hinc inter ſeculi incommoda & res orbi noxias numerantur ab Arnobio L. 1. adverſus gentes, quibus negotia incurſantur humana, aſpectu quidem ſunt pulchra, coloribus rutilantia diverſis, aſt ſummè damnifica & maligna. vid. Salmaſius in exercit. Plinianis ad Solin. p. 272. Joh. Friſchmuth diſſert. 1. de hirco emiſſario. c. 1. §. 5. D. Dan. Henrici diſſert. V. de relig. Zwingl. p. ult. Dan. Guil. Mollerus in meditatione de quibuſdam inſectis Hungaricis. Francof. 1673. in 12. Bern. Saccus in hiſt. Ticin. L. 4. inquit: dirum hoc animal frequentiſſimum eſſe prope Alagniam in Lomellino agro urbem, ubi vitis folia depaſcunt, quibus ablatis areſcunt exiles & immaturi racemi ſine umbra relicti, ab uvarum verò cupidis ſturnis poſtmodum caſtigari. vide Eph. Nat. Cur. Decad. II. A. VI. p. 202. ſeq. Cornar. in Theolog. Vit. L. 1. c. 17. p. 205. D. Phil. Jac. Sachs. in ampelograph. L. 1. c. 6. p. 47. Mouſeti theatr. inſect. L. 1. c. 19. p. 142. ſeq. imprimis D. Joh. Theod. Mœren Obſerv. in Decad. II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. paſſim per vineta volitat animalculum magnitudine piſi, ſcarabæi parvi figuram corporis referens, variegati plurimũ coloris &c. Græci duas res æqualiter malas exprimere volentes, dicere ſolebant: *κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δὲ ἶπες*, mala quidem thripes, mala rurſum ipes: thripes culicibus ſimiles, ſũt teredines ſive coſſi arborũ fructus, ipes vurò uvarum germina prærodentes, de quibus *Prudentius in* Hamartigen. v. 266. ſeq. canit:

Quamvis maceries florentes ambiat hortos
Sepibus, & denſis vallentur vitea rura,
Aut populator edet gemmantia germina bruchus,
Aut avibus diſcerpta feris lacerabitur uva.

Majores noſtri vix obſervarunt, quòd horrenda iſtorum depopulantium animalculorum rabies tot annos in tanta copia duraverit, ſubque nive & glacie illæſa tam in limoſis quàm ſaxoſis locis, imprimis intra cortices arborum permanſerit. De hujus inſecti exſtirpatione video ſollicitos antiquos pariter & recentiores, operoſa ſubminiſtrantes remedia, quidam vineta ſulphure herbiſque graveolentibus ſuffiebant, alii vites illinebant terra ampelitide, ut docet Galenus L. 9. ſimpl. Medic. quam pharmacitin vocat Dioſcorides L. 5. eò quòd vitium morbo medeatur. Laborioſius exſtirpant perniciem hanc Ringavi & Sempronienſes, aſſignatis enim temporibus quiſque patrum familias mittit ſuos homines, qui è vitibus colligant ipſum animal, & convoluta folia, ovis fœta, urceoque aqua ſemipleno injiciant, ut veſperi in unum cumulum ante Prætoris vel heri ædes, aut in foro coacerventur, & ſuperſtructo igne comburantur. Vide D. Mœren

l. c. Petr. And. Matthiol. L. 3. Epiſt. Medic. p. 141. Hohbergii Georgica Curioſ. P.1. p.341. & 481. D. Samuel Ledelii relationem in Ephem. Dec. III. A. Ult. p. 368. In libris Geoponicon (qui Imperatori Conſtantino Porphyrogenetæ adſcribuntur) tria grana ſinapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. ſic ſonant: περὶ τὸ στέλεχος τῆς ἀμπέλου παρὰ τὴν ῥίζαν τρεῖς κόκκους συνήπεως χῶσον φυτευόμενα: γὰρ ταῦτα τῇ ὀδμῇ τὸν βροῦχον ἀναιρεῖ: cum verò in noſtris regionibus ſemen ſinapis nimis tardè procreſcat, vix finem ſuum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati ſunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illiniunt, ita Plinius Hiſt. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcæ congios duos decoctos in craſſitudinem mellis, rurſuſque cum bituminis tertia parte, & ſulphuris quarta ſub dio coqui, uſque quo exardeſcat ſub tecto, hoc vites circa capita & ſub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti ſunt fumo hujus mixturæ ſuffire vineas ſecundo flatu continuo triduo, pleriſque non minus auxilii & alimenti arbitrantur in urina, quàm Cato de re Ruſtica c. 95. in amurca, addita modo aquæ pari portione, quoniam per ſe noceat: alii falces cùm ſint exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut ſanguine urſino liniri volunt poſt putationem eaſdem; ex aliis autoribus Aldrovandus l. c. p. 191. ſequentia contra cantharides (forſan & ipides) remedia tradit: Baptiſta pius in ſuis ad Plauti comœdias contra animalcula, quæ vitibus nocent, accipit cantharides, quas in roſis invenire conſuevimus, ſi oleo immergantur, ne in tabem reſolvantur, alii non obſervantes, quo loco, aut qua in herba naſcantur, ipſas qualeſcunque ſunt, cantharides in oleo coquunt, ex eoque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt; idem præſidium præſtabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum ſanguine, aut coticulæ cinere, vel oleo illita, quâ falcem exacues: Gaudentius Merula, cantharides vitibus noxias, ſtercoris bubuli, cui aliquantulum galbani commixtum ſit, ſuffitu procul abigit, cum ſpirant auræ. Fabuloſum remedium narrat Claudius Ælianus, mulierem ſcilicet menſibus laborantem erucis & ſcarabæis perniciem afferre. Ethnici pro pœna à Diis immiſſa, inſecta agnoſcentes, idolis ſuis ſacrificabant, certaque inſtituebant feſta, de quibus videatur Cœlius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc & idolum Ekronis vocatur בעל זבוב Deus muſcarum, vid. Bochart. l. c. P. II. L. 4. c. 9. & p. 1. L.1.c.5.& Hercules appellatur ἰποκτόνος ipidum occiſor. confer. Alex. ab Alexandr. Genial. Dier. L. 2. c. 14. Cœl. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P. II. c. 17. 27. Aldrovand. l. c. Optimum, quamvis laborioſum remedium eſt, illos maturè & indefeſsè è vitibus colligere, ac unà cum ovulis comburere.

Hoc menſe in Auſtria, imprimis Viennæ, febres malignæ cum atris exanthematibus & bubonibus, (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate graſſabantur, quidam exſectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum abſque ejus noxa dabant, & ex hoc

peſtem

peſtem negabant, cum tamen longè alia ſit ratio carbunculi & bubonis in corpore vivo, quàm ex cadavere ſecti, & juxta Celſum nihil ſit ineptius, quàm quale quidque in homine vivo eſt, tale exiſtimare eſſe moriente vel mortuo, & vice verſa: accidit quod ex bubonibus peſtilentialibus & carbunculis nonnulli per chymiam ſpiritum antipeſtilentialem & ⊖ volatile elicere conentur, qua de re plura dabo in ſchediaſmate de differentia peſtis humanæ & brutorum; licet itaque morbum tantum contagioſum vocaverint, peſtemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat peſtilentialis, quod & internecio tot hominum, præcipuè verò decem Medicorum comprobat, vide Franciſci Xaverii Benſæ hiſtoricam relationem peſtis Auſtriam & conterminas partes infeſtantis, Viennæ A. 1717. 8.

Junii principium pluvioſum, ventoſum atque frigidum cum exundationibus torrentum & fluviorum damnoſis, octava æſtus uſque ad duodecimam, 13a pluviæ ſubſequente frigore, medium ſerenum & calidum cum intermixtis imbribus ac procellis: circa finem pluviæ furente Euro, peſtis in Auſtria incrementum ſumpſit ut & Poſonii in Hungaria.

Julius uſque ad 5tum ſerenus, ventoſus & frigidus, ſexta calor mediocris, ſeptima pluviæ copioſæ cum frigore extraordinario, uſque ad finem menſis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Peſtis in Auſtria, & aliquibus partibus inferioris Hungariæ, ut & Poſonii valde ſæviit; meteora quædam lucida ſub forma draconis apparebant, ab exhalationibus ſulphureo ⊕ſis in ſublime evectis, per continuum attritum incaleſcentibus, tandem accenſis, ac in tonitrua & fulmina fatiſcentibus, ſubſequentibus inundationibus & fragminibus nubium.

Principium Auguſti pluvioſum & frigidum, à quarta uſque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16a nubilum inſequentibus pluviis ingentibus, rubigine & uredine vitibus & frugibus ſummè pernicioſis, circa finem nebulæ denſiſſimæ quaſi hybernæ in altum evectæ, & in pluvias frigidas reſolutæ cum tonitru & fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis & concutientis, partim fuſus, partim fiſſus obſervabatur, globum quoque igneum ſeu glomerem flammeum in terram delapſum conſpexerunt maximo cum fragore diſſilientem, tetrumque odorem & fumum ſpargentem, incrudeſcente magis magiſque tempeſtate, iteratisque ictibus fulminum horrendis. Peſtis tam in Auſtria quàm Hungaria continuavit ſævire, graſſabantur etiam variolæ malignæ confluentes cum petechiis intermixtis, illiſque qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam ſuppuratæ, rurſus materia ichoroſa repletæ conſpiciebantur, & ſecunda vice ad ſuppurationem pervenere, inque interſtitiis ſuppuratarum novæ ſubinde oriebantur variolæ, in defunctis per nares, aures, & oculos ſanguis prorupit copioſus, nonnulli à barbitonſoribus imperitis malè tractati, tubercula circa artuum juncturas, & his retropulſis per topica, totalem reportarunt contracturam, alii cœcitatem,

tem, ſtrumoſoſque colli tumores quibus evaneſcentibus corripiebantur vomitu cruento lethali.

Septembris initium pluvium & caliginoſum, octava Eurus effluvia humida diſſipando ſerenitatem conciliavit, medium itidem pluvium, circa finem ſerenum & frigidum. Sempronii quoque morbi contagioſi cœperunt graſſari cum vomitu, & ardore in abdomine tertia & quinta lethales, petechiæ item atræ cum dyſenteria, puſtulis in ſcapulis, ac bubonibus ſub axillis & in inguine, ſeptima & nona funeſtæ, nec vomitoria, nec purgantia, nec venæ ſectio in principio conducebant, nec ⊕ſa aut acida, ſed bezoardica balſamica cum volatilibus refracta doſi mixta, imprimis tinctura noſtra antipeſtilentialis cum ſpiritu CC. maritata, quæ & in peſte Ratiſponæ ſalutari effectu ſe probavit. Lanio quidam nomine Lidel dyſenteria exſtinctus, herniam habuit raram, non quippe in ſcroto, ſed intra cutem & muſculos ad femur uſque inteſtinum ileon prolapſum obſervabatur, hanc herniam à caſu cum equo ante decennium reportabat: in viſitatione medicus peſtilentiarius tumorem hunc hernioſum, (qualem antea nunquam viderat) pro bubone peſtilentiali ſat craſsè reputabat, domumque ejus ceu infectam, qualis tamen minimè erat, obſignabat. Similem herniam extraordinariam ex prolapſo inteſtino ad femur obſervavit Barbette c. 7. chirurg. & B. D. Petermannus in viro ſeptuagenario, ultra triginta annos eadem laborante, & ego in Italia bis talem conſpexi: Stalpar van der Wiel quoque in Obſervat. medico-chirurg. rarior. Obſerv. 54. Cent. I. ſimilem errorem medici cujuſdam & chirurgi rudis detegit, bubonocelen in juvene quodam pro bubone peſtilentiali cum læſione ipſius inteſtini aperientium. vide Rhod. Obſerv. M. Cent. 2. c.72. Hœchſtetter. Dec. 10. Variolæ confluentes etiam increbuerunt multis fatales, apoplexiæ quoque frequentes erant, qui morbi omnes pluvioſæ hujus anni Conſtitutioni adſcribendi, juxta Hipp. Aph. XI. ſect. III. *ſi ver pluvioſum & auſtrale fuerit, neceſſe eſt febres acutas, & dyſenterias fieri.* & aph. 16. morbi in pluvioſis conſtitutionibus plerumque fiunt febres, putredines, ſiderationes &c.

Principium Octobris ſerenum & temperatum, quarta æther nimbis cinctus uſque ad ſeptimum cum frigore, 14a pluviæ cum inſolitis nivibus flante vulturno, cæteris fermè omnibus, vel caliginoſis, vel pluvioſis exiſtentibus diebus. Febres increbuerunt tertianæ duplices gravidis exitioſæ cum vomitu, cardialgia & diarrhœa, febres continuas mentientes, in quibuſdam cum deliriis, invitaque fecum excretione, octo & novem acceſſionibus periodum ſuam abſolventes, febris quoque peſtilentialis continuabat, ſed ſporadicè tantum cum pulſu tardo & inæquali, frequenter bubonibus, raro carbunculis erumpentibus, chirurgus expoſitus egregio bubone (ita enim Peſtilentiarius ille Medicus appellabat) correptus, quinta obiit, adhibita damnoſa & inconſiderata venæ ſectione, vix non omnibus illo tempore funeſta, prouti & in peſte comitatus Caſtri ferrei agrum depopulante, Anno MDCCX. obſervavi, de qua peculiarem diſſertationem

nem editurus ſum. Cæterum eryſipelas, atheromata, ſteatomata, aliique affectus cutanei etiam minimi in quibuſdam ſubjectis pro ſignis peſtilentialibus ex ignorantia invincibili & craſſa reputabantur.

Prima Novembris imber atrox ſed calidus, tonitrua inſolita & terribilia cum fulminibus, aliquibus in locis urentibus, & grandine, à tertia uſque ad decimam pluviæ, undecima nives ſecundæ cum frigore extraordinario, furente aquilone, quatuor pedes altæ, circa finem frigus intenſum cum ſævis turbinibus. Febres acutæ cum petechiis & bubonibus ſubreptitiè quaſi hinc inde homines invadebant, in autumno enim morbi acutiſſimi & omnino mortiferi, juxta effatum Hippocratis aph. IX. ſect. III.

Circa Neoſtadium terra dehiſcente agri portio viginti aliquot orgyarum unà cum arboribus (abſque ſenſibili terræ motu) hiatu vaſto aperto ſive chaſmate periit, relicto poſt ſe lacu. *Hoc anno annonæ ubertas erat & vilitas, vini autem & fructuum maxima ſterilitas & caritas, etiam racematione* (ob vindemiam imprudenter à nonnullis ante nives neglectam) *in maximis nivibus inſtituta, vinum erat tenue, inſipidum ac vappeſcens.*

Decembris principium horridum cum procellis, nivibus & gelu immani uſque ad duodecimam, reliquum temperatum, variabile & pluvium. Bubones adhuc vagabantur, ſed benigniores, rigore fortè temporis malo hoc mitigato: febres verò quartanæ mirum quantum invaluerunt, rebelles admodum & contumaces.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1711. *& ſequentium.*

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

AEris ſtatus, quo Annus prægreſſus fuit finitus, in principio quoque Anni 1711. perſtitit, humidus nempe ac multo frigore moleſtus, variorumque ventorum agitationi expoſitus, uſque dum d. 7. Eurus ſerenitatem, & poſt octiduum Zephyrus pluvias, tandemque nives frequentiores adduceret; circa finem autem menſis hujus primi Eurus denuo prævalens, cum ſerenitate frigus diuturnum & intenſum excitaret, ut mei Thermometri liquor ad gradum 8. (quod etiam d. 3. & 13. Februarii contigit) deſcenderet, præcipuè poſtquam Zephyrus d. 4. Febr. & Cauros poſt quatriduum, nec non Eurus quintiduo abhinc nivem admodum copioſam ſparſerant; quæ ſub Africo, comite pluvia & frigoris remiſſione, d. 18. Febr. liquari cœpit; & quamvis nova ſubinde nix, occidentali vento (ſæpe ad meridionalem, quandoque etiam ſeptentrionalem plagam inclinante, rarius verò ab aliis ventis interpolato) ſpirante, uſque ad d. 10. Martii caderet, eadem tamen pluviis ſupervenientibus brevi denuo reſolvebatur. Interea, præter Febres quotidie vel alternis diebus recurrentes, licet rariores, in vere tamen crebriores, & in principio ſæpe continuarum ſpeciem præ ſe ferentes, primum teneriori

ætati, in progreſſu autem adultis magis infeſtas, ut & catarrhoſarum ægritudinum multitudinem, Variolæ benignæ inprimis, uſque in Aprilem frequentes, aſt circa Solis in ſignum Cancri ingreſſum, una cum Febribus evaneſcentes, continuarunt, nec non Pleuritis notha, atque Coxendicum dolor (diaphoreticis, Tinctura præſertim Bezoardica, juxta cum eccoproticis, utrique malo opem ferentibus) multos lecto adfixerunt.

Ver cum ventorum varietate, Zephyro tamen prævalente, aura nebuloſa, humida & temperata (catarrhoſis ideo morbis, præſertim Odontalgiis, Apoplexiis etiam letalibus opportuna) primo erat præditum, quæ circa Aprilis medium in ſerenitatem mutabatur. Majus frigidiuſculus potiſſimum Euro ſpirante comparuit, in medio tamen caloris ſat acris per decendium particeps, paucoſque dies ſerenos per totum reliquum ſuum decurſum numerans, crebrioribus autem tempeſtatibus grandinoſis, è longinquo tamen nobis tantum ſe oſtendentibus, viciniæ autem admodum damnoſus. Cum Junio Eurus, interdum ab aliis diverſis ventis interceptus, ſerenitatem caloreſque magnos proferebat, uſque dum poſt ſolſtitium æſtivum Zephyrus dominium obtinebat, & mutabilem aëris ſtatum, ſæpius verò pluvioſum producebat; quæ humida aëris intemperies poſtea etiam continuabat, dieſque caniculares magis temperatos quàm fervidos efficiebat. Et licet pòſtmodum cum Sol in Libra verſaretur, Eurus ſerenitatem quandoque redderet, antequam tamen ſigno hoc excedebat Zephyrus, aliquoties valde impetuoſus, pluviis frigidis denuo moleſtus exſtitit, quin & pluvioſa illa intemperies uſque ad finem Anni perſtitit, niſi quòd in Decembri crebræ nebulæ, & Serenitates quandoque, Euro præcipuè, Auſtro & Africo intervenientibus, comparerent. Cæterùm præter Catarrhos nihil epidemicorum malorum prioribus iſtis temporibus obſervabatur; poſt Canis tamen occaſum Variolæ denuò multos infantes invaſerunt, confluentium jam ſpecie gravius aliquos adfligentes & negligentius habitæ non paucis letiferæ; paulo poſt tamen, uſque ad Anni exitum, & in Januarium uſque Anni ſequentis, ulteriuſque, ſed rariores diſcretæ mitioreſque comparentes. Diarrhœæ circa finem Novembris, & per Decembrem in multis, prævio ut plurimum vomitu, torminibuſque ſtipatæ, promptè tamen ſtomachum roborantibus cedentes, notatæ fuerunt.

Circa finem æſtatis, & per autumnum Lues illa, quæ bubulo generi per Germaniam Italiamque tam infeſta fuit, poſtquam ex Hungaria verſus Danubium ſenſim progreſſa, ubique luctuoſa ſui veſtigia reliquit, noſtra quoque confinia attigit, ac inſignem ſtragem, integra etiam numeroſa bovilia evacuantem, apud nos, ac plurimis vicinis in locis edidit; quam non aëris ex vitio, ſed contagio per boves ex regno illo adductos exortam fuiſſe, vel inde ſatis nobis notuit, quòd illa primum loca, ubi paſcuis frui illis advenis contigit, invaſerit, armentis verò

omnino

omnino pepercerit, ad quæ illi, vel alii ab his infecti haud pervenerunt, atque ubi conſortium illorum, ad quos contagium jam penetraverat, evitatum fuerat. Miaſma verò hoc per ſalivam animalium infectorum, quo gramina inter paſcendum conſpurcarunt, ſe primo, poſtea etiam per exhalantes vitioſas à corruptis humoribus viſceribuſque particulas ulterius, his in terris, propagaſſe, atque cauſtica acredine infeſtum, fauces, ventriculos ac inteſtina hoſtiliter invaſiſſe, inque ſpaſmodicos motus non tantum nervoſas partes irritaſſe, ſicque ob conſtrictos exin vaſorum ſanguiferorum tubulos inflammationem excitaſſe, ſed ipſam etiam eorum ſubſtantiam ad putrilaginem diſpoſuiſſe, credibile videtur: Id quod lingua in quibuſdam inflammata, & veſiculis rubris referta, ventriculi, præſertim omaſus, & inteſtina non minus inflammata, & non tantum ſanguineæ, ſed fœtidæ etiam & purulentæ excretiones, ut Dyſenteriæ malignæ ſpeciem ut plurimum præ ſe tulerint, nec non inteſtina hepati contigua bile ſuffuſa teſtabantur. Unde etiam, quæ in prima invaſione notata fuerunt ſymptomata potiora, adpetitus nempe dejectus, difficilis reſpiratio, calorque præternaturalis ortum habuiſſe videntur. Cæterum caro lue hac demortuorum boum quamvis pluribus, egenis præcipuè in cibum primo venerit, nec ſiniſtri quid ipſis inde accidiſſe reſcitum fuerit, tutius tamen eſſe iiſdem abſtinere, tum ratio ſuadet, qua ex viſcerum obſervata labe promtè etiam eandem carnibus communicari, quia & nauſeam, facile exin oriundam, multum nocere poſſe evincitur, tum exempla confirmant, quibus noxium quandoque exſtitiſſe carnium contagioſa labe infectorum animalium eſum conſtat: Vid. præter alios Nob. D. Roſini Lentilii Miſcell. mèd. pract. part. 2. pag. 519. Liceat etiam memorare exemplum, ab Exc. Dn. D. Johanne Meyero, Arch. Elect. Palat. & Phyſico Neoburgenſi, Anno 1712. d. 16. Julii ad me perſcriptum, duobus nempe ruſticis, cum bovem ægrotantem mactaſſent, &, quia lienem pulmoneſque malè conſtitutos invenerunt, ſepeliiſſent, carbunculos in brachiis fuiſſe exortos, cum febre acuta, vomitu & diarrhœa, duos autem canes, qui carnes iſtas deguſtaverant, eodem die mortuos fuiſſe. Ex Hungaria quidem Venetias advectorum boum dyſenteria laborantium carnes innoxias quondam Medici aliqui Patavini inſignes pronunciarunt, aſt tutius eſſe talibus abſtinere, celeberrimi olim Jenenſes Medici, Guern. Rolfinckius in Ord. & meth. ſpec. comm. lib. 2. ſect. 3. cap. 60. & Joh. Theodor. Schenckius hiſt. gener. humor. cap. 2. judicarunt. Prout etiam Collegium Medicum Auguſtanum circa Caſum hunc ab Illuſtr. Senatu requiſitum, hujuſmodi carnium ulteriorem venditionem, ad noxas inde emergendas præcavendas, diſſuadere tutius duxit, atque per Senatus Decretum impetravit.

Circa principium Anni 1712. Zephyrus, interdum ad unum alterumve latus declinans, cum frigore nivem, ſed rariorem ſparſerat; & licet ſæpius aër ſerenus poſtea redderetur, ſemper tamen nebuloſus unà fu-

erat: frigus quidem in Progreſſu remiſſius, aſt brevi poſt, flante Euro vel Auſtro, denuo intenſius factum eſt: uſque dum d. 3. Febr. Zephyro redeunte, pluviis, quæ per decendium durarunt, obortis ceſſarunt. Varius abhinc aëris ſtatus, quoad temperiem tolerabile frigus, crebriores autem nives attulit, uſque dum circa Æquinoctium vernum Eurus temperatiorem aërem redderet, mox verò diverſis ſub ventis humida & pluvioſa conſtitutio uſque ad Solis in ſignum Tauri ingreſſum valde moleſta exſtitit, quam Euro prædominante, calida & ſicca excepit, ſæpius tamen poſtea variando: Sole verò Leonis ſignum occupante, occidentales venti pluvias multiplicarunt, & d. 6. Auguſti cum ſerenitate calores magni oborti fuerunt; qui etiam, licet circa finem menſis hujus, delapſis pluviis, remiſerint, mox tamen denuo comparuerunt. Cæterum huc uſque præter conſuetos hyemales catarrhoſos inſultus, in menſibus vernalibus Tuſſes ferinæ puerilem ætatem admodum adflixerunt, eccoproticis repetitis, abſorbentibuſque, nervinis, ac demulcentibus ægrè profligatæ; Febres etiam quotidianæ non valde contumaces, purgantibuſque præmiſſis, per antimoniatas calces, arcanum duplicatum, & corticem Peruvianum &c. devictæ, per æſtatem plures occurrerunt; in Auguſto autem non paucæ Diarrhœæ, in nonnullis quoque Dyſenteriæ, ut & Choleræ, ſed benignæ, omnes facile, poſt rhabarbari nonnihil toſti uſum, in primis pulveribus dictis præcipitantibus, coralliis, unicornu foſſili, quandoque etiam tormentilla, ſucco catechu &c. curatæ. Haſce ægritudines in progreſſu menſis Febris catarrhalis exceperat, ſine ſexus ætatiſve diſcrimine, magis tamen adultos quàm pueros, cum febrili inhorreſcentia, ſubſequente calore, cum cephalalgia, & hinc productis pervigiliis, quas interdum deliria nocturna comitabantur, oculorum item, dorſi & artuum dolore, ac tuſſi ut plurimum invadens, & inſtar ephemeræ, altero, vel tertio, quartove die, ſponte; aut impetus ubi vehementior erat, poſt moderatum ſudorem, modo per volatilia, modo fixa medicamenta, pro ſubjectorum diverſitate, excitatum, recedens: niſi quòd tuſſis quandoque pertinacius inſiſteret. Qui morbus uti multis, remotis etiam in locis, ita noſtra quoque in Urbe plurimos invaſerat, ut vix domus eſſet, ubi eo laborantes non deprehendebantur; atque nobis ex prægreſſa humida aëris intemperie, ſimiles in corpore noſtro particulas augente, ac magnis dein ejuſdem caloribus, lympham in corpore fundentibus & agitantibus, ſubito tamen tempeſtatis frigidæ aliquoties obortæ interventu, quæ tranſpirationem ob poros inde occluſos ſufflaminabat, condenſatam generata mihi videbatur. Nec aliam cauſam Pleuritides hanc in menſe Octobri excipientes, non admodum refractariæ habebant, atque ideo ſudoriferis moderatis præcipuè, ac ſatis promptè cedebant. Aliorum morborum minimè ferax erat Autumnus, qui ſatis temperatus & ſerenus in principio, in progreſſu autem, præſertim Zephyro ut plurimum, & quidem nonnunquam multa

ta

ta cum vehementia ſpirante, humidus ac pariter temperatus ſe habuit; ſicque continuavit hæc temperies: ante ſolſtitium tamen quatriduanum frigus, & tale etiam in fine Anni, Euro flante, experti fuimus.

Non prætereunda hìc eſt Lues admodum gravis & funeſta, quæ in Vere equos potiſſimum extra Urbem & in Vicinia, rariſſimos in Urbe invaſit, multoſque trucidavit, poſtea etiam bobus, feris, quin & porcis, anſeribus atque gallopavonibus, quibuſdam in locis, non pepercit, & adultum uſque in Julium tragœdiam ſuam ludere perrexit. Oriebantur fere ſemper in pectore, aut etiam in inguine, aliiſque locis tumores duri, qui paulo poſt in amplius ſpatium ſe diffundebant, & intra breve temporis ſpatium interimebant. Hos ab ictu crabronum, qui copia & magnitudine inſolita præditi obſervabantur, ortum habuiſſe mihi credibile videbatur. Uti verò cadavera boum elapſo anno demortuorum, nec ubique altè ſatis in terram defoſſorum & putreſcentium, Inſectis hiſce pabulum gratum exhibuiſſe, (in cavernis enim & ſub terra nidos ab eis fieri, carnibuſque veſci, Ariſtoteles lib. 5. hiſt. animal. cap. 23. Plinius lib. 11. hiſt. nat. cap. 21. aliique teſtantur) ſicque multiplicationi & augmento eorum, humoriſque venenati, quem glandula in imo abdominis, cui aculeus nigricans & cavus, juxta nobil. D. Johannis Muralti relationem in Eph. noſtr. Dec. 2. Ann. 1. obſ. 56. implantatus eſt, majori acredini velificaſſe, non improbabile eſt: ita venenatæ etiam hæ atomi in humoribus animalium ab eis ictorum ſeſe multiplicare, atque dein alia quoque animalia ſic inficere potuerunt: quale exemplum in prædio vicino Illuſtr. cujuſdam Baronis equum hac lue defunctum, & in fovea non alte ſatis effoſſa, terra obrutum exhibuiſſe ſcio, cujus ideo pes unus extra terram prominens à ſervo cum ſecuri amputaretur, proſiliens exin humor in ejus oculum, mox tumorem & inflammationem excitaverat, alterum etiam oculum, & ſucceſſive totum caput occupantem, atque cum ope medica, deſtitueretur, mortem brevi accelerantem. Salis ex aceto potum adverſus crabronum virus præfatus Plinius lib. 32. cap. 9. & Caſp. Schwenckfeldius Theriotr. Sileſ. pag. 526. remedio eſſe tradunt, eque veſtigio ſuxiſſe vehementius, ſuctuque infixos aculeos, vel potius humorem virulentum revulſiſſe: Inter alia ſanè remedia, theriacam, allium, bolum vulgarem, nitrum &c. cum aceto propinata, quibuſdam (uti etiam in ſuperius memorata boum lue) profuiſſe, ab aliis non infeliciter tumores ſcarificatos, aut etiam ex inciſa cute fuiſſe extractos, relatum fuit.

Anni 1713. principium, ſub variis ventis, potiſſimum occidentalibus, frigore, quod cum primis in medio Menſis Januarii intenſum valde fuerat, & ſerenitate, uſque dum Sol Piſcium ſigno adproximaret, gaudebat: Ubi poſt plurimas pluvias cœlum nebuloſum, verſus finem autem Februarii ſerenum, cæterum valde temperatum reddebatur; quæ temperies, ſub mutabili cœli facie etiam uſque ad Æquinoctium vernum & ulterius continuabat. Reliquus verna-

lis & æſtivus decurſus quandoque temperatus, ut plurimum autem pluvioſus, & ſæpe unà frigidiuſculus exſtitit. Menſem verò Septembrem, in quo Eurus ſpirabat, ſerenitas commendabat; in reliquis autem tribus menſibus crebræ nebulæ pluviæque (quibus in Octobri nives ſæpe intermiſcebantur) aderant. Humida hæc præpollens aëris conſtitutio, Zephyro majori ex parte comite, multorum ſuperveniendorum morborum timorem nonnullis pariebat, nihil tamen ſingulare apud nos inde evenit. Attamen præter varias catarrhoſas moleſtias, Variolæ diſcretæ, rariùs confluentes, nec mali moris, per totum Annum, frequentiores tamen poſt ſolſtitium æſtivum, & per reliquum Anni; præterea etiam Febres tertianæ ac quotidianæ, ut & quandoque Icteri, facilè omnes ſanationem admittentes, ſparſim, in Majo plures infantes Morbillis benignis laborarunt; in Decembri non pauci Febre petechiali, cujus in pagis vicinis multum graſſantis contagium in Urbem delatum fuerat, interierunt, brevi tamen iterum per DEI gratiam malum ceſſare contigit.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1715.

Dni D. LUCÆ SCHROECKII.

HYemale frigus uti in fine Anni præteriti, ita jam quoque tolerabile exſtitit, & raro, nec diu intenſius redditum fuit; interea mutabilem aëris, inprimis autem nebuloſam & humidam intemperiem experti fuimus; & quamvis ventorum eſſet varia mutatio, Zephyrus tamen utplurimum prævaluit; qui noctu d. 8. Februarii vehemens redditus, poſtea d. 11. & 12. invaluit; imo d. 2. & 4. Martii, omnium maximè verò d. 3. ejuſdem, in magnum furorem erupit, & non ea quidem damnorum multitudine, qua in Anglia, Hollandia &c. infamis, non tamen planè inſons deſæviit, cœlo interim nebuloſo, cum intervenientibus, parcioribus quidem, nivibus, comparente; temperie autem paulo prius nominata continuante; uſque dum d. 5. Aprilis Eurus aërem ſerenaret & excalefaceret, redeunte tamen circa Solis in ſignum Tauri ingreſſum, ſub diverſa ventorum facie, humida ob pluvias frequentiores intemperie. M. Majo vernalis amœnitas uſque in adultum Junium comparuit; & licet Sol quandoque acrius ureret, pluviæ tamen intervenientes, & tempeſtates, attamen nobis non admodum graves aut damnoſæ, calores temperabant. Sol poſtquam Cancri in ſignum pervenit, Euro flante, æſtivos calores experti fuimus; quos verò, Zephyro ſuccedente, M. Julio temperatior aura excepit, pluviis ſubinde æſtum temperantibus; talique ſtatu uſque ad d. 15. Decembris utplurimum permanente; ubi hyemale frigus, aëre ſereno per ſextiduum, poſtea fere ſemper nebuloſo uſque ad finem anni durante, admodum penetrans Eurus excitavit. Cæterum humida hæc aëris conſtitutio catarrhoſas infirmitates, leviores tamen, oculis, dentibus,

fau-

faucibus & pectori creavit, atque in autumno & hyemis principio, multis infantibus tuſſi & catarrho ſuffocativo, præſertim poſt Morbillos, exitialis fuit: poſtquam enim Variolæ præteritis duobus annis frequentes fuerunt, hoc anno quoque, & quidem menſibus æſtivis vehementiores, confluentium naturam in multis induentes, in pueris continuarunt, & præter eas morbilli benigniores in vere ſupervenerunt, atque poſt inducias æſtivas, in menſe Novembri atque Decembri gravius adfligentes recurrerunt, pluribuſque, qui aut gravius, corpore inprimis vitioſo ſero laborante, iis infeſtabantur, aut cura negligentiore tractabantur, mortem accelerarunt; quod aliis etiam infantibus multis ex catarrho ſuffocativo, aut inſultibus epilepticis contigit.

Anni 1716.

FRigus anno ſuperiore obortum, Anno 1716. quoque continuavit, & inprimis d. 17. 18. & 19. Januarii adeo invaluit, ut frigori Anni 1709. ubi in Thermometro meo ſpiritus vini ad ſeptimum uſque gradum deſcenderat, æquale comparuerit, imo d. 18. illud dimidio gradu ſuperaverit. Quæ auſterior aura etiam uſque in adultum Majum, rarius temperatiori interveniente, perſeveravit; & licet alibi, etiam in vicinia noſtra, nives crebriores & copioſæ admodum delapſæ fuerint, in urbe tamen noſtra altitudinem alibi obſervatam non attigerunt. Cæterùm multa ventorum mutatio & rarior ſerenitas ſemper occurrit, præterquam quod in Aprili Eurus plures dies ſerenos efficeret. Unde vernalis amœnitas & rarior, & ſera admodum obtigit, ut incrementum Floræ, Cereris & Pomonæ multum retardaverit.

Nec Æſtas multo melius ſe habuit, crebris ventorum alternationibus, pluviiſque obnoxia, exceptis diebus canicularibus, qui plures ſereni, non tamen calore nimio infenſi exſtiterunt.

Autumnus non minus, ſub Zephyri, præſertim poſt Æquinoctium, & primis Decembris diebus admodum vehementis, prædominio, frigidus humiduſque, & in Novembri crebris nebulis infeſtus, atque circa finem denuò pluvioſus exſtitit.

Poſt Solſtitium quoque hyemale crebræ rurſus nebulæ comparuerunt.

Ex humida autem hac aëris conſtitutione catarrhoſæ infirmitates fere nunquam non per totum annum fuerunt obortæ; & inprimis circa Anni principium Apoplexiæ adultis, ac Tuſſes convulſivæ pariter ac humidæ puerili ætati, non ſine multorum internecione infeſtæ: nec deerant Pleuritides veræ, diaphoreticis tamen & pectoralibus non difficulter curabiles; in quinque primis menſibus Febres inſuper intermittentes, tertianæ & quartanæ, non paucis moleſtæ, ſed facilè, chinchinæ, obſervatis obſervandis, cedentes.

Nec Variolæ prorſus ceſſarunt, ſparſim ſubinde comparentes, in Autumno tamen plures invaſerunt, & confluentium naturam in quibuſdam inducendo, malignitatis etiam notas exhibuerunt, ac ita aliquibus funeſtæ evaſerunt.

Anni

Anni 1717.

CUm poſt Anni principium nix crebrior decidiſſet, cælumque ſerenum redditum eſſet, frigus ſub Euronoto obortum eſt, quod uſque ad principium Februarii continuavit; ubi à zephiro, interdum & Africo, nivis liquatio ſenſim ſucceſſit; die autem 9. novum obortum frigus, euro præpollente, per undecim dies duravit; & diebus 18. 19. ac 20., adeo intenſum fuit redditum, ut fere frigus Anni 1709. æquaverit, ſed zephyro tum oborto mitius cœlum evaſit. Ubi etiam variolæ ſenſim diſparuerunt, poſtquam in Anni principio, in pluribus confluentes, non ſine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infeſtæ eſſe perrexerunt: Erant, in quibus puſtulæ nigræ interſperſæ notabantur, morte ſubſequente. Puerulo ſexenni, ſub temperato regimine, variolæ diſcretæ rite prodierunt, die verò morbi ſexto paſſim puſtulæ ſanguine turgidæ ſunt redditæ, cum mictu ſanguinis, deliriis, magna inquietudine, & letali die 8. morbi eventu: Erant, qui per totum morbi decurſum de alterutrius pedis vel genu dolore, ſine tumore & inflammatione, conquerebantur, cum variolarum exſiccatione iterum ſponte ceſſante.

Martius, Aprilis & Majus varia conſtitutione, præſertim autem humida ac frigidiuſcula præditi, adventum veris valde retardarunt; ſed poſt ſolis in Gemellorum ſignum ingreſſum temperatius cœlum, & ſæpius valde calidum, intermiſtis tamen crebrioribus pluviis, ventis ut plurimum ab occidente vel ſeptentrione ſpirantibus, factum eſt, & imprimis ſirius, ſub Euri prædominio, magnum æſtum excitavit. Ubi, cum hactenus rariores ægrotaſſent, jam dyſenteria multis potiſſimum ex plebeia gente, & adulta ætate, cum majori malignitatis, quàm caloris ſenſu, ex magna virium proſtratione, contagii labe, breviorique morbi decurſu, (infantibus nonnunquam intra triduum ſuccumbentibus) colligenda, uſque ad Æquinoctium autumnale infeſta eſſe cepit; quæ poſtea ulterius progreſſa, puerili imprimis ætati multam ſtragem, non tantum ob teneram corporis diſpoſitionem, ſed medicamentorum etiam difficiliorem, tardiorem & incongruum uſum, intulit. Cauſa potiſſima ab aëris varia intemperie, primo frigida & humida, poſtmodum calida, ibi tranſpirationem ſufflaminante, & collectioni ſeroſarum ſalſarum particularum favente, hic eaſdem in orgaſmum concitante, imputari potuit; præcipuè cum cereviſiæ minus defæcatæ & aceſcentis frequentior potus acceſſiſſet. Ex medicamentis, quæ non tantum malignitati reſiſtere, ſed acres etiam humores edulcare, fibras leniter ſtringere, & dolores mitigare valent, ſub varia forma, provide adminiſtrata conduxerunt: qualia erant Unicornu foſſile, Corallia rubra, Bolus Armena, Terra ſigillata, Smaragdus, Hæmatites, Tormentilla, ſuccus Catechu &c. cum & ſine opiatorum moderato acceſſu; Balſamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum ſubactum, in clyſteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tuliſſe obſervavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone,

lone, denuo prævalente, (& illo quidem, ſæpe vehementer, præcipuè autem à die 24. Decembris, ubi veſperi impetuoſiſſimus, ſine tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, ſecus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo &c. tum temporis contigerat, per quatriduum furente (humidus admodum ob nebulas & pluvias, exſtitit; taliſque aëris conditio ad finem uſque anni, cujus ultima nox fulguribus illuſtrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemicè, pauciſſimis etiam ſporadicè ſe offerentibus, præter odontalgias & conſuetas hoc tempore tuſſes & coryzas.

Conſtitutio Anni 1712. *Apud Labacenſes in Carniolia*,

à Dno D. MARCO GERBEZIO,

Apud eoſdem Phyſico, & Medico ord. medicè conſiderata, & Auguſtam Vindelicorum d. 28. *Decembris* 1712. *communicata.*

FRigori aliàs Hippocrates non videtur imputare ſingularem inſalubritatem, dum 3. Aph. 17. ab eo *corpora firma, agilia, & bene colorata* reddi aſſerit: quàm id tamen inſalubre eſſe ſoleat, ſaltem dum modum excedit, docuit nos præterquam hyems Anni 1709. ſi quæ alia nivoſa, & frigida, quoque currentis Anni 1712. hyems ob non multo demiſſiores nives, & frequentes aquilonares ventos ſimiliter ultra modum frigida. Sub ejus ſiquidem decurſu plurimi à febribus catarrhalibus, tuſſibus, raucedinibus, pleuritidibus, phthiſibus, cephalalgiis, gravedinibus, hemiplegiis, cachexiis, hydropibus, & aliis à variis modis peccante lympha dependentibus indiſpoſitionibus, fuere apprehenſi. Quamvis tamen forte per ſe non tam frigus fuerit cauſa tantarum indiſpoſitionum, quam prægreſſa elapſi Anni 1711. auſtrina, & pluvioſa autumni conſtitutio, quæ à præſentis anni perrigida hyeme excepta humiditates, elapſo autumno in corporibus aggregatas, occluſis cutis poris, & per id impedita inſenſibili tranſpiratione, in corporibus retinuit, coagulavit, ſtagnare, & extravaſari fecit, præſertim dum ſubinde tamen etiam intercurrerint auſtrini flatus, qui eas rurſus ſolverunt, & exundare fecerunt. *Si viciſſitudine quadam*, dicit Valeriola lib. 2. cap. 4. locor. com. *aquilonius flatus auſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi fiunt.* Quemadmodum & nos *in Chronologiæ noſtræ Med. An.* 1. *XX. & XXI.*

Sic Ego ipſe mox ſub anni ingreſſu cum pluribus aliis à febri catarrhali apprehenſus eram, ſed brevi liberatus introſumptione mannæ granatæ in jure diſſolutæ quantitate unc. trium, & ſudatione ad tales pulveres ſpecificos mane cum decocto herbæ theæ aſſumptos, ℞. Spec. diamarg. frig. diatrag. frig. ʒ ij. diaphor. ana. ℈ß. ſuccin. alb. præp. flor. ♀. ana gr. iij. M. f. pulv. in triplo. Aliis præterea ſubinde venæ ſectione ſanguinem imminuebam, & alia pecto-

ralia propinabam, puta decoctum pectorale cum ſyr. de alth. Fern. de farfara, aut ſimilibus ſpecificis dulcificatum. Item Trochiſc. bechicos, ol. amygd. dulc. cum ſacch. cando, vel Julapio violato &c.

Certus puellus quinquennis non pridem pro capitis, & reliqui corporis ſcabie abigenda, neſcio quo, perunctus, & præterea ab extra perfrigeratus in eam dyſpnœam inciderat, ut ſuffocandus videretur. In ſubſidium vocatus ſuaſeram, ut eum ſyr. Mannati unc. I. & jalap. pulv. ℈j. expurgarent. Hinc in jure diſſolutam ſpermat. Ceti ʒj. propinarent. Nec non ad ſudorem cogerent his pulviſculis: ℞. Spec. diamarg. frig. ♁. diaphor. ana ℈ß. pulv. March. ſuccin. alb. præp. ana. gr. iij. flor. 🜍. gr. j. ſacch. perl. gr. iij. M. F. pulv. in triplo. Et ſæpius cochleatim propinarent de tali mixtura appropriata: ℞. Extract. helen. fumar. ana ʒj. croci gr. V. ſubigantur in Aq. aſthmat. chærefol. ana ℥iß. ſyr. de hyſſopo ℥ß. M. f. potio. Atque, niſi malum remitteret, utrique brachio veſicatoria applicarent. Dictum factum, & puellus præter parentum expectationem convaluit.

Hyemem quidem cum majore amœnitate excipere velle videbatur Ver, utpote ſub cujus ingreſſu ex amœnis Solis radiis adhuc reſiduæ nives ſucceſſivè optatiſſimè diſſolvebantur. Poſtquam autem in Aprilis progreſſu ſæpius intercurrere incæpiſſent pluviæ auſtrinæ, à 20. Aprilis uſque ad 25. autem ex Euro priſtina hyemalis auræ aſperitas, adeo deſolati evadere incæperamus, ut adhuc vel tunc nobis non melio-ra de corporum valetudine, quàm de futura ſatorum ubertate ominari triſtes occæpiſſemus. Quando enim in noſtris oris nives, & hyemale frigus eo uſque, & ultra æquinoctium vernum protrahuntur, experientia annua edocti nunquam meſſem opimam, fructus arborum copioſos, & vindemias lætas nobis adpromittere audemus. Emori ſiquidem accidit vel in ipſa radice hyemalia ſata, flores arborum fructiferarum emarceſcere, & primos vitium pampinos à pruinis, & nocturnis auræ aſperitatibus exitialiter aduri: quemadmodum id etiam, ut poſtea dicetur, hoc ipſo anno evenit. Nec minorem ſtragem valetudo humana perpeſſa eſt. Corpora ſiquidem hyemali aſperitate enervata, & per tot intercurrentes auræ viciſſitudines alterata, nec non per tot vernas pluvias nova humorum illuvie repleta, non poterant non ſolum ab adhuc hyemalibus indiſpoſitionibus opprimi, verum & vernis ſubjacere, potiſſimum eis, quæ à peccante lympha, quales ſunt omnis generis vulgo defluxionibus imputari ſoliti affectus, produci ſolent. Non minus autem Majus erat inconſtans, & inamœnus, quàm Aprilis, utpote fere quotidie verſus veſperam pluvioſus, quin imo ſubinde & tempeſtuoſus, quemadmodum ſecunda Maji, qua excuſſum ex nubibus fulmen arcis horologio adjacentis turris tectum magna parte disjecerat. Junius erat quidem nonnihil ordinatior, & verſus exitum utcunque æſtivus, aliquoties tamen æque tempeſtuoſus: quin imo ad feſtum S. Medardi ex aquilone plane frigidus. Ut adeo neque ipſe pla-

ne

ne inculpatè tranſire potuerit.

Certus archi-hypochondriacus, jam tribus annis conſequenter ſemper circa dimidium Aprilis deterius affectus, & præſertim de capitis gravitate & obfuſcatione quadam lamentatus, 13. Aprilis inexpectatè factus epilepticus intra bihorium obiit. Obiiſſe quoque obſervati ſunt alii repente eodem tempore facti epileptici. Memorabile eſt à jam dicto hypochondriaco notatum diſcrimen inter auram civicam, ſeu Urbis arci ſubjacentis, & inter auram ſublimem arcis ipſius Labacenſis. Aſſerebat is enim, quod quoties adiiſſet (ſolebat autem diebus amœnis facere frequentiſſimè) arcem, concediſſetque aliquamdiu ſub tilia, ſupremitatem montis amœne coronante, vel obambulaſſet; ſe ſemper notabiliter melius ſenſiſſe, caputque habuiſſe ſerenius; quam primum verò redux domum verſus ſubjacenti urbi appropinquaſſet, ſe illico rurſus deterius ſenſiſſe. Ut adeo planè dubitare non liceat de veritate eorum, quæ nos in *vindiciis noſtris Medicis de aura Labacenſi* §. 37. de diſcrimine inter ſalubritatem urbium, & locorum liberæ auræ expoſitorum, campeſtriumve docuimus.

Ad repentinam Junii circa feſtum S. Medardi perfrigerationem, pleuriticus factus Jacobus Ubez, expertus Chirurgus, corpore ultra modum obeſus, & plethoricus, eluſis quibuſcunque adhibitis remediis quoque intra triduum obiit, cæterùm homo apparenter ſaniſſimus. *Obeſi* videlicet *faciliùs moriuntur, quà graciles* ex Hippocrate.

Æſtas habuit quidem ſua intervalla utcunque connaturalia; quod toties tamen intercurriſſent tempeſtuoſæ pluviæ cum tonitruis, fulgurationibus, & fulminationibus, ſubinde etiam cum grandine, cum communiter ſubſecuta notabili auræ perfrigeratione, quemadmodum 21. Auguſti, qua mane hora media ſeptima fulmen in ſuburbio Tyrnau dicto octo nautarum caſas, non obſtante denſiſſima pluvia, in cineres redegerat; pro vix temperata, & vernam temperiem aſſecuta haberi poterat. Ob quam cauſam ſata tardius maturata meſſem triſtiſſimam colonis præbuerant.

Adhuc parum ſiquidem illud, quod hyemalem rigiditatem, & ultra æquinoctium protractas nives ſubterfugerat, perque vernas pluvias in lolium converſum non erat, per toties iteratas coruſcationes adeo exuſtum fuit, ut ariſtæ vel ſteriles planè evaſerint, vel grana macra effœtave, & potiore farina orbata progenerarint.

Neque humana valetudo interea minimum paſſa. Vidimus ſiquidem, quod, quæ per Junii, Juliique decurſum ob imminutas ſucceſſivè per hyemem, & Ver in corporibus aggregatas humiditates, utcunque ſubſidere inceperat, mox ſub Auguſto labaſcere viſa ſit à febribus tertianis intermittentibus, ſubinde & quartanis, & tertianis nothis, continuis, diarrhœis, diſenteriis, vomitionibus &c. impetita. Quæ febres vel in eo fuere ſingulares, quod non ſolum rarò conſuetum typum in paroxyſmis obſervaverint; verùm etiam, quòd communiter poſt aliquot paroxyſmos in continuas mutari ſolitæ fuerint,

ſimiliter adeo inordinatas, ut etſi typum tertianarum duplicium præ ſe ferre viderentur, tamen ſubinde 24. & plures horæ intercurrerint, quibus in pulſu nulla fere alteratio animadvertebatur, urinis fere craſſis, & lateritio ſedimento refertis exiſtentibus, deſuper verò tamen rurſus inſiſtente continua alteratione, perſæpe cum maculis petechialibus ſcarlatinis, ſaltem per brachia diſperſis, ſæpe etiam cum diarrhoeis & vomitionibus, vel copioſiſſimis ſudoribus: vix tamen aliquando cum ægrorum interitu, etſi ſemper cum tardiſſima integræ valetudinis recuperatione. Quod Medici communiter febriliter cum ſucco pancreatico juſto acidiore effervеſcenti bili, ſed multæ pituitæ admiſtæ imputabant; & vel propterea non tam ardentes, acutaſve febres producenti, quàm potius nothas, minus acutas, & diuturnas. *Quando æſtas fit ſimilis veri, ſudores in febribus multos expectare oportet. Hipp. 3. Aph. 6.*

Curabantur autem febres illæ, ſi quandoque perſtitere intermittentes, pulvere Cornach. diebus à febri liberis juſta doſi aſſumpto, & ſale febrili Mynſ. una alterave hora ante paroxyſmos in aqua card. ben. vel cent. minoris propinato. Si qua verò eas in continuas degenerare accideret, præterea venæſectio celebrabatur in petechialium macularum abſentia, aliàs verò ſcarificatio dorſi cum ſubjunctis cucurbitulis. Quamvis viderim apud unum alterumvе opificem, cui etiam actu proſtantibus petechiis, ſed pro pulicum morſibus habitis, erat ſanguis venæſectione emiſſus, & qui tamen æquè convaluit, ac alii, quibus ſanguis emiſſus non erat. Unde conjicere licebat eas ſolita ſibi malignitate non fuiſſe præditas. Per reliquum morbi decurſum autem inſiſtebatur uſui pulverum pan. rub. de gem. frig. CC. phil. præp. ♀ diaph. arcan. dupl. bezoardico min. additis, ſi diarrhœa ſymptomatica urgebat, troch. de terr. ſigill. unicorn. foſſ. &c.

Certa filiola, quæ ſimili febre continua cum maculis petechialibus, & dyſenteria detinebatur, convaluit ad ſubinde pro neceſſitate injectos clyſteres, primum abſtergentes, poſtea adſtringentes, & ad quotidianam intro ſumptionem pulv. pan. rub. troch. de terr. ſigil. CC. phil. præp. unicorn. foſſ. & ſmaragd. præp. cum ſacch. roſato dulcificatorum. Quodque præterea linguam haberet aridam, eam humectabat mucilagine ſem. cydon. aqua prunell. extr. addito Rob. diamor. & lap. prunell. eluebatque frequenter os aqua & aceto invicem commiſtis, abſterſa lingua dentiſcalpio, non intermiſſis externis aſtringentibus.

Certus nobilis denique planè adhuc pluribus habebat opus. Laborabat is verò hemitritæo; febre ex æſtu febrili continuo; & febre intermittente cum rigore & duplicato æſtu alternis diebus intercurrente conſtante, & quod deterius erat, ſemper cum quadam veluti Cholera ſeu excretionibus numeroſiſſimis per ſuperna, & inferna materiæ variæ veluti æruginoſæ. Hic erat primum purgatus decocto ſen. c. rhab. Mynſ. Hinc ipſi vena ſecabatur, & pro attemperatione æſtus febrilis præter mixturam cordialem ad intro porrigebantur pulv. de gem. frig. CC. phil.

præp. ♁ium diaphor. arcan. dupl. Aſt intercurrerat tertius paroxyſmus cum ea violentia, vomitibus, & alvi dejectionibus, ut æger, ſi ſæpius taliter invaderetur, malo ſuccubiturus metueretur. Hinc poſtridie illius paroxyſmi loco arcani duplicati memorato, pulveri Cort. peruviani & troch. de terr. ſigill. ana ℈ß. erat additus. Veſperi autem ante ſomnum pridie quarti paroxyſmi febris intermittentis talis bolus: ℞. Conſerv. menth. roſar. Elect. diaſcord. frac. ana ʒß. cort. peruv. ſubtil. pulv. ℈ij. troch. de terr. ſig. gr. vij. M. cum ſacch. F. bolus. Et non ſolùm quieverat ea nocte utcunque æger, verum & à vomitionibus illis, aliiſque dejectionibus fere liber erat, præterquam totus debilis, & à continuante æſtu febris continuæ totus anxioſus. Qui propterea pro poſſibili cordialibus & caponis jure cum gelatina permiſto reficiebatur. Quodque expectaretur acceſſus quarti paroxyſmi mox à meridie, quatuor horis ante eum fuit ægro talis mixtura ſpecifica propinata: ℞. Aq. cord. ſaxon. ſecundæ, card. ben. ana ℥ß. ſyr. coral. ʒij. cort. peruv. ſubtil. pulv. ʒß. ⊖ abſint. gr. V. M. f. pot. Et deſideratiſſimè emanſerat, quem adeo non minus nos, quam æger ipſe metuerat, paroxyſmus. Ut adeo nobis nihil ſuperfuerit expugnandum, quàm adhuc febris illa continua, viriumque proſtratio: quibus proinde diligenti continuatione pulv. de gem. frig. CC. phil. præp. ♁ij. diaphor. & ⊖ perlat. nec non mixturis cordialibus opem fere eo uſque conabamur, uſque dum ſucceſſivè & iſta feliciter ſopita fuere. Certè ſi in quo alio, in hoc manifeſtè periculoſo caſu ſe Herculem exhibuit cortex peruvianus, rite ob conjunctam Choleram ſtomachicis aſſociatus.

Autumnus denique uſque ad extremum Octobris erat ſatis commodus, ut adeo Vindemiæ quidem in optata aëris temperie potuerint peragi, ſed vel ex eo triſtes, quod magna botrorum pars, uti in conſtitutione verna dictum, aut in primis adhuc pampinis vere emarcuiſſet, aut æſtate à tantis corruſcationibus, & rubiginoſis pluviis, ipſis etiam arborum foliis, & arboreis fructibus propterea copioſiſſimis maculis notatis, & ad putredinem proniſſimis notanter infenſis, aduſta penitus arida è vitibus decidiſſent, poſtea autem, & toto Novembri, Decembrique Menſibus uſque ad 13. Decembris adeo pluvioſus, ut fere non interceſſerit dies, qua non pluiſſet, aut ſaltem nubilum, & ad pluvias proclive non fuiſſet, & ex Auſtro jugiter (excepta 20. & 21. Novembris, qua primæ nives ex Euro ceciderant, & 8. Decembr. quâ per quinque continuos dies Aphricus vehementiſſime furebat) flante veluti tepidum. Hinc non mirandum, quòd interruptis dictis tum continuis, tum intermittentibus febribus, è contra turmatim irruiſſent febres Catarrhales, hemicraniæ, vertigines, hemiplegiæ, arthritides, & poſt 20. Novembris repente perfrigeratam raucedines, gravedines, tuſſes, pleuritides, obauditiones &c.

A 13. Decembris ex Aphricum excipiente leni Aquilone, demùm ſaltem à prandiis ſerenum cum ſucceſſiva aëris perfrigeratione uſque ferè ad

anni exitum, niſi quòd poſtremis diebus conſtanter obnubilatum cœlum nos Solis radiis privaverit. Atque adeo apparet totum hunc annum, excepta hyeme, quæ ſaltem frigoris acerbitate exceſſerat, fuiſſe valde inſalubrem, & ob tot pluvias, coruſcationes, & potiſſimum prævalentes ventos Meridionales, non minus terræ fructibus, quàm hominibus magnopere infenſum. Num verò & animalibus, quæ etiamnum crepare continuant? ſub judice lis eſt. Interea certum eſt, tot æruginoſas pluvias eorum paſcua non reddidiſſe ſalubria, quin potius inſalubria. Quamvis probabilius videatur, iſtam interitus animalium continuationem potius contagii ſemel eis impreſſi propagationi eſſe imputandam, quàm paſcuorum vitio: eò, quòd & alibi terrarum graſſetur tale malum, ubi forte tamen tot corroſivæ pluviæ non cecidere, quot apud nos.

Duo hemiplectici fere planè æqualiter affecti, id eſt uterque cum immobilitate brachii dextri, & loquendi impotentia, fuere fere æqualiter percurati, ita ut etiamnum fere pro lubitu moveant brachia, & loquantur libere. Purgabantur videlicet hac potione: ℞. Maſſ. pil. cochiar. ʒj. diſſolvatur in tantillo aq. apopl. adde ſyr. de ſtœchad. ʒij. ſpir. lil. convall. gutt. VII. M. f. potio. Hinc uni eorum, qui plethoricus erat, emittebantur ex dorſo, mediante ſcarificatione, circiter quatuor unciæ ſanguinis. Utrique verò erat injunctum, ut pro corroboratione ſpirituum bis de die aſſumerent, caſtaneæ quantitate, de hac opiata: ℞. conſerv. flor. beton. ſalviæ, anthos, majoran. ana ℥ß. ſpec. contra apoplex. ʒiß. ſpecific. cephal. Michaël. ℈j. ſpir. ceraſ. nigr. lilii conval. ana. parum M. cum ſyr. flor. tunicæ F. opiata. Cui ſuperbibatur unum vel alterum Cochlear aquæ apoplecticæ.

Item, ut ſpinam dorſi cum nucha ungerent unguento nervino, & ol. lumbr. terr. utque os frequenter eluerent ſpiritu lil. convall. cui theriaca eſſet admiſta.

Quinta morbi die fuit repetita potio purgans, atque ſubſequentibus ſeptem diebus ſudor procuratus decocto lignorum cum ligno roriſmar. & viſco querc. Et, uti dixi, ſucceſſivè convaluit uterque.

Non multo abſimilius tractatus fuit etiam certus mercator ex hemiplegia ſaltem oris torturam, & palpebræ dextri oculi, ita, ut eam citra manus ſubſidium occludere non poſſet, reſolutionem paſſus. Purgabatur is nempe his pilulis: ℞. Extr. cephal. ʒß. caſtor. gr. j. Reſin. jalap. pin. ſub. gr. VII. ſpir. mac. gutt. j. M. cum ſpiritu ceraſ. nigr. f. pil. No. IX. Nucham calidè unxerat ung. nervino & ol. ſuccini; pro corroboratione utebatur eadem opiata, qua duo illi hemiplectici, & poſt triduum repetitis pillulis ſudabat ad potum decocti ſudoriferi per octiduum, prætereaque partem affectam fovebat ſacculis ſpeciebus nervinis refertis, & in vino albo decoctis. Et eatenus reſtitutus fuit ſucceſſivè, ut vix animadvertatur, quòd aliquàndo fuiſſet læſus.

Armamentarii Cæſarei præfectus tamen, poſtquam jam antehac ter fuiſſet

fuiſſet à ſimillima hemiplexia ſimillimis remediis feliciter reſtitutus, circa dimidium Novembris brachio ſiniſtro, quod alias prioribus vicibus erat intactum, reſolutus cum omnimoda loquendi impotentia, fruſtra adhibitis quibuſcunque, ad initium Decembris interiit.

Ex quartanariis certus ſexagenarius ad ſolas has pilulas: ℞. pil. tart. Schrœd. ʒß. extr. gentian. cent. min. ana gr. IV. Reſin. jalap. pin. ſubr. gr. V. M. cum tinct. tart. f. pil. No. IX. Et ad ſectionem ſalvatellæ manus ſiniſtræ, atque ad gr. iij. tart. emet. Nec non ad continuatum uſum hujus tincturæ convaluit: ℞. Eſſent. abſynth. Elix. propr. parac. tinct. tart. ſpir. ⊖. ✳ci ana ʒj. M. Doſis gutt. XXX. ex aqua abſynthii. Alii tres quartanarii verò priuſquam fuere liberati, præterea uſi ſunt ſuis temporibus his pulveribus ſpecificis: ℞. cort. peruv. ſubtiliſſimè pulv. ℈ij. ⊖✳ci, ♉ diaphor. ana gr. x. M. f. pulv. Aliorum affectuum curationes, utpote magis obvias, ſtudio prætermitto, excepto ſolo adhuc Materialiſta illo, qui 20. currentis Decembris in ædibus Carpentarii ad eccleſiam S. Floriani, ex diuturnis Coli inteſtini doloribus, & oſſis pubis, illique apoſtemate obiit. In eo ſiquidem illud erat ſingulare, quòd ex aperto apoſtemate in femore aliquot digitis infra os pubis, ob commodiorem puris evacuationem, cum pure genuinæ alvi fæces profluere animadverſæ fuerint. Propterea demortuo poſt octiduum circiter ægro, jam pridem penitus exhauſto, erat inquiſitum in dictarum fæcum tranſitum; & deprehenſum, quod colon inteſtinum, ea, quæ coxam ſpectat, parte fuerit ad imperialis nummi amplitudinem exeſum, perforatumque, & inde facto ſucceſſivè cuniculo per pure excavatos muſculos, partes illas contegentes, penetraſſe ex læſo inteſtino fæces illas alvinas uſque ad inciſum locum. *Induta eſt ſcilicet caro hominis putredine, & ſordibus.* Job. cap. 7.

Conſtitutio Anni 1713.

à Dno D. MARCO GERBEZIO,

Medico Labacenſi, communicata d. 15. *Januarii An.* 1714.

ADeo varius erat apud nos Labacenſes, quoad auræ temperiem hujus anni 1713. decurſus, ut fere vix præterierit octiduum, quo ob jugem omnis generis intercurrentium ventorum viciſſitudinem, alia non fuiſſet introducta aëris conſtitutio. Solus Januarius ſibi hyeme aliqualiter conſtabat, æſtate Auguſtus, & autumno poſterior Novembris, & anterior Decembris pars cœlo ex ſolito maturius partis nivibus, eaſque ſecuto flatu aquilonio ſerenato. Cæterum verò toto reliquo tempore varietas, potiſſimum cum pluviis, & auræ aſperitate conjuncta: proindeque ſicut terræ frugibus maximè incommoda, (qui propterea exceptis montanis locis, ubi ſolum natura ſua aridius eſt, non ſolum creve-

re

re per pauci, verum & impuri, & vitiis, zizaniiſque pleniſſimi, arboreis fructibus quidem itidem ſaltem in montanis exiſtentibus utcunque copioſis, verum & ipſis ob nimias pluvias veluti eviratis, & ſolita ſapiditate deſtitutis, conſequenter minus ſanis, plurimiſque hominum eis indiſcretè veſcentium febrium diarrhœarum, dyſenteriarum, vomitionum, & ventris corroſionum cauſa) ita ſanitati humanæ maximè importuna. *Mutationes* ſiquidem *temporum*, teſte Hipp. 3. aph. I. *pariunt morbos*. Quod ea tamen non tulerit ſingulares aliquas, præter copioſas defluxiones, epidemias, qualium aliàs feraces eſſe ſolent ſimiles annorum conſtitutiones, exiſtimo in ſingulare noſtrum commodum feciſſe, quòd dictæ illæ varietates nunquam repente irruerint, ſed ſucceſſivè, & veluti inadvertibiliter, neque diu tales perſeverarint, neque magnæ fuerint: qood tamen requiritur ad inducendos in corpora ex aëre morbos populares. *Magnas* ſiquidem, dicit Hipp. citato loco, *mutationes facere morbos*, 3. aph. 7. autem dicit: *ſi annus magna ex parte talis fuerit.* Quod ipſum ſentit & Galenus *Comment.* I. *in lib.* I. *Hipp. de morbis vulgaribus.* Quandoquidem igitur hic annus, juxta dicta, maxima ex parte fuerit varius, & frequentiſſimè pluvioſus: tales conſtitutiones vero ſolent eſſe defluxionum, ſeu morborum à peccante lympha dependentium feraces, mirum non eſt, quòd potiſſimo tempore præ quibuſcunque aliis affectibus viguerint defluxionum morbi.

Curationes eorum non adduco, ſed relego benevolum Lectorem ad *Chronologiam meam Med.* elapſo Vere Francofurti unà cum Intricato Extricato meo Medico recuſam. Ne vacuæ tamen omnino ſint hæ paginæ, aliorum morborum hoc tempore obſervatorum, & ſolùm breviter meminiſſe hìc lubet certæ nobilis Matronæ, elapſa quadrageſima à me hydrope aſcite feliciter percuratæ, elapſo autumno verò ex eodem malo tamen, ſed per errorem defunctæ. Hæc tota elapſa æſtate citra querelam vixerat: quòd ea verò horariis fructibus nimium indulſiſſet, & aliàs licentioſius pro ordinario muliercularum more victitaſſet, ſub initium autumni de novo cruribus intumeſcere occæperat, ſucceſſivè & abdomine; ſed quod cum neſcio quo in ventre motu, ſe concepiſſe ſuſpicari inceperat, & propterea omnia remedia, ne inde forte abortûs periculo ſeſe exponeret, negligere, uſque dum exacto, ſua opinione, geſtationis tempore, dum parituram ſeſe exiſtimaret, vitam cum morte commutarit. Apertum propterea Cadaver, ut fœtus eximeretur: aſt ejus loco aliud non repertum, quam ingens in abdomine aquarum colluvies. Ut adeo manifeſtè conjicere licuerit, motum illum, quem fœtui illa imputabat, aliunde non fuiſſe, quàm à flatibus, aut colluviei illius aquoſæ in abdomine contentæ, & ſub corporis motu, aut ventris contrectatione perceptæ fluctuatione. Si infelix mulier, aliàs tempeſtivè ad rem feciſſet, (quamvis gravidas à ſimilibus generoſis remediis indigentibus malis citra abortum liberare, ſit ex noſtra in Intricato

Ex-

Extricato noſtro medico tradita doctrina, perarduum) forte non minus juvari potuiſſet, quàm adjuta à me fuit Sutoriſſa illa, cujus ut talis curatio propoſita fuit *in Chronologiæ meæ Med. Anno* I. §. CXXI. In ſimili ſiquidem peccantium humorum aggregatione remedia etiam valentiora, qualium hydrops præ aliis affectibus indiget, non tam fœtum, utpote rem domeſticam, & naturæ congenerem, quàm humorem peccantem, utpote quid à natura alienum, citra abortus conſecutionem, aggrediuntur. Prouti id pluribus deductum à me fuit in jam allegata *Chronol. mea Med. Anno II.* §. CXXVII. & alibi. Ut taceam, quod in tali caſu præſtare videatur ſaltem matrem etiam cum aliquo abortus periculo ſalvare, quàm Matrem & fœtum evidenti periculo expoſitum, relinquere. De imaginariis conceptibus alias ſi quis plura legere cupit, inſpicere poteſt Sachſium *in Scholio ad obſerv. I. Anno I. Decuriæ I. Ephem. Nat. Curioſ.*

Meminiſſe item lubet duorum febricitantium, quorum uterque in ſextum uſque menſem intermittenter febricitabat, non obſtantibus variis à ſuis Medicis ſibi ordinatis remediis, quos Ego tamen ſolis ſequentibus mox ad anni principium celerrimè liberaveram. ℞. *Pil. tartarear. Schrœd.* ʒß. *extr. gentian. cent. min. ana gr.* iv. *Reſin. jalap. pin. ſub. gr.* vii. *ol. mac. gutt.* ij. *M. cum tinctura tartari. F. pil. N. IX.* Sumantur die à paroxyſmo libera. Hinc pro ventriculi corroboratione, & cruditatum correctione ſumantur quotidie mane ex juſculo de ſequenti tinctura in diuturnis febribus ſpecifica guttæ XXX. ♃. *Eſſent. abſinth. agrimon. Elix. propriet. parac. ſ. acido, tinct. tart. ſpir. ſal.* ✳ *ci ana.* ʒj. *M.* Atque ab extra lienis regioni applicetur Emplaſtrum *de Cicuta cum ammon.*

Sique videretur, memoratæ pilulæ adhuc ſemel iterentur. Et exactè obſervata interea victus regula uterque conſtanter convaluit.

Ad certum quinquagenarium hypochondriacum ſæpe ſæpius ventris corroſionibus, & nocturnis vigiliis tortum pro dando conſilio vocatus, dum vidiſſem, quod ei à Medico ſuo Ord. frequentiſſimè ad veſperum pilulæ de cynogloſſa aliquot granis laud. op. acuatæ concederentur; earundem tam frequentem uſum abſolutè diſſuaſeram veritus, ne eæ forte ſucceſſivè caput ad apoplexiam diſponerent. Quod in eo verò mihi non obſequeretur patiens, utpote ab earum uſu ſemper, uti ipſe aſſerebat, alleviari ſolitus, ei ultimatim cum ſuo interitu obtigerat, quod Ego ipſi pridem prædixeram. Sæpe ſiquidem etiam ea, quæ prodeſſe videntur, obſunt.

Proſperiore forte ſibi è contra procuratum fuiſſe per ſex hebdomadas fruſtra deſideratum in arthritide vaga ſomnum, mihi eodem tempore fide digniſſimus narraverat certus Soc. JESU pater, charta, in qua multo tempore involutus in officina aromataria aſſervabatur crocus, capiti obvoluta. Ut adeo non vanè ſuaſerit Wedelius apud Friccium in ſingulari ſuo tractatu *de virtute Venenorum Medica cap.* XXIII. *de croco*, crocum ſacculo incluſum, & infantum, ſi qua dormi-

dormire non poſſunt, capitibus ſuppoſitum, cum admonitione tamen, ut, ne is eis forte nimium ſoporem inducat, poſtquam obdormivere, is iterum ſubtrahatur.

Adjicio rarioris illius affectus, quem ob involuntariam, & juſto copioſiorem crudæ & facto hauſtui analogæ urinæ profuſionem, Diabetem vocant Medici, ſuccinctam, ſed feliciſſimè peractam curationem. Certus in honorifica dignitate conſtitutus 52. annorum Sacerdos, temperamento atrabilarius, & ob plurima negotia, vitamque ſedentariam factus, uti dicitur, hypochondriacus, inter reliqua hypochondriacis familiaria accidentia ſucceſſivè demum etiam de urinæ ardore, & multo in urina ſabulo lamentari cœperat. Hinc præter referandis obſtructionibus dicata plurima remedia etiam abſtergentibus, leniter diureticis, & urinæ acrimoniam obtundentibus uſus eſt, quale præ aliis erat decoctum Foreſti, & ſyr. de althæa Fernel. Taceo ſtomachica, & alia, quæ ſubinde ab urgentibus circumſtantiis exigi videbantur. Inde ſublatus quidem fuit moleſtiſſimus ille urinæ ardor, ſublatum etiam cum urina excerni ſolitum ſabulum; verùm ejus loco inducta memorata illa involuntaria, & nimia crudæ, & potui colore planè analogæ urinæ profuſio cum ea maraſmodica corporis contabeſcentia, ut venerabilis æger omni prorſus appetentia, & ſomno deſtitutus, ſine fine ſitibundus, proximè interiturus videretur.

Hinc itum in conſilium, & concluſum, ut poſthac cura tota eò dirigeretur, quo urinæ nimiæ illi profuſioni corporis ſubſtantiam eatenus depaſcenti idoneis remediis occurreretur.

Statutum propterea, ut æger ab omni difficulter digeſtibili abſtineret, vitaret vinum, & ejus loco pro ſiti, quamvis pulſum vix alteratum haberet, biberet jus carnis bubulæ perfrigeratum, & ab omni pinguedine per præviam per pannum lineum colaturam liberatum, ſubinde autem emulſionem amygdalarum dulcium, exhilarato quandoque ſitiente ore cochleari vini cydoniorum, vel granatorum acidorum, quandoque etiam granis ipſis pomorum granatorum. Pro cibo veſceretur juribus caponis, in quibus concuſſus ſit vitellus ovi rec. contuſus, amygdalatis, avenatis, hordeatis, & pultibus ex ovis, & pulpa panis triticei paratis, malis cotoneis &c. ſique poſſet, carne vitulina, caponum, pullorum, avicularumque montanarum. Mane etiam & veſperi aſſumeret bonæ caſtaneæ magnitudinem de hoc ſpecifico.

℞. *Conſerv. roſ. rub.* ℥iij.
rad. ſymphyt. maj. ℥ij.
ſpec. diatrag. frig. ℥ß.
coral. rub. præp.
terræ ſigil. ana ʒj. *M.*
cum ſyr. cydon. F. electuarium.

Regionem renum ungeret ungu. roſato, refriger. Gal. & Comitiſſæ. Spinam dorſi autem & pectus ungu. reſumptivo. Quibus conſtanter continuatis rediit ſucceſſivè tantus appètitus, ut ſibi à cibis vix temperare valuerit. Item ſomnus, vires, & carnium conſumptarum recuperatio ad admirationem.

Anni

Anni 1714.

SI unquam aliquis annus fuit irregulariter conſtitutus, fuit apud nos Labacenſes annus 1714. cujus conſtitutionem quoad aëris temperiem in præſenti communicamus: excepta ſiquidem ſola hyeme, quæ fuit cum paucis nivibus aquilonia, & per totum toleranter frigida, & ſicca, totum reliquum ejus reſiduum, Ver videlicet, æſtas & autumnus, excepto Novembri menſe & dimidio Decembris, quorum dies in accepta aëris amœnitate decurrerant, erat meris varietatibus, & veluti quotidianis pluviis ſubjectum. Unde tot, tantæque aquarum exundationes, ut nec ſata matureſcere, nec gramina deſalcari, ſiccarique, nec ſemina opportunis temporibus terræ mandari potuerint; quæque terræ mandata fuere, aut prorſus non adoleverant, in ſemine ſuffocata, aut adulta à meris viciis, zizaniis, & loliis adeo conſpurcabantur, ut uſui eſſe vix potuerint, aut ab uredine aduſta grana effœta, & farina fere deſtituta tulerint. Unde inſueta annonæ penuria, & propterea præſertim Croatiam verſus, fere communis inter plebejos fames.

Qua ſtante aëris conſtitutione qualiter humana valetudo ſubſtiterit? nemini credo difficile fore conjicere, qui ex Hippocratis *lib. tertio aphor.* & aliàs novit, qualium tales annorum conſtitutiones ſoleant eſſe feraces corporum indiſpoſitionum; præſertim, ſi is præterea perpenderit, qualem victus rationem in ſimili rerum penuria, & caritate fuerit obſervare neceſſe, & quali, quamve inſalubri qualitate debuere fuiſſe præditi non ſolum terræ, verum & arborum, vitiumque fructus, utpote dicta uredine adeo exeſi, aduſtique, ut vix fuerit reperire pyrum, pomum, vel etiam botrum, qui integer, immaculatus, & connaturali ſuo ſapore præditus fuiſſet: quamvis & talium parciſſimus fuerit quæſtus. Subſtitit videlicet, ſi unquam aliquis, lamentabiliter. Eo, quod ſimiles temporum conſtitutiones, ſoleant eſſe ex Hipp. citato loco, & noſtra *in Chronologia Medica* tradita doctrina, morborum feraciſſimæ.

De hyeme quidem nobis non erat, quod adeo quereremur, utpote quæ utcunque tolerabili ſuo frigore ſiccitateque corpora potius reddebat *firma, agilia, & bene colorata*, adeoque bene valentia, quoſque tulerat morbos, eorum ſaltem ſolùm accidentalis extitit cauſa; quatenus videlicet humiditates à prægreſſo pluvioſo anno in corporibus noſtris aggregatas altius impreſſerat, coagularat, & à diſcuſſione per inſenſibilem perſpirationem impediverat.

Quòd ipſum puta & de Novembri menſe, Decembriſque anteriore dimidio, utpote ſimiliter leni aquilone perflatis, & potiſſimùm amœna ſerenitate illuſtratis. Aſt tanto majores querelæ nobis fuere contra Veris, æſtatis, & reliqui autumni (utpote adeo pluvioſorum, ut vix intercurrerit duorum triumve dierum ſerenitas, Soliſve illuſtratio, quæ à pluviis, aut ſaltem nubilo cœlo cum planè inſueta aëris aſperitate non fuiſſet interrupta) decurſum: Qui propterea tantis cum ægrotis nego-

tiis nos oneraverat, ut iis expediendis vix ſuffecerimus. Quin imo, poſtquam affinem nobis Styriam ad Judemburgum peſte infectam perceperamus, nobis planè de adhuc deterioribus metuere inceperamus. A quibus tamen præſervavit nos hactenus gratioſum Numen.

Morbi autem, à quibus adeo impetebamur, erant præter omnis generis defluxiones ſimilibus temporum conſtitutionibus ſemper familiares, arthritides, colici dolores, pleuritides, hydropes, febres tam intermittentes, quàm continuæ, & ex eis multæ planè malignæ, diarrhoeæ, dyſenteriæ, vomitiones, lumbrici, variolæ, morbilli, & rubeolæ: nulli tamen funeſtiores, quàm febres petechiales, & præſertim Decembri Menſe variolæ. Quibus propterea etiam multi præſertim Auguſto menſe, & Septembri planè ſuccubuere. Quamvis, qui victus rationem obſervarant, riteque curabantur, potiſſimum reconvaleſcerent.

Singulare quid duobus fratribus acciderat: Utrumque prævio totius corporis rigore febrilis incaleſcentia apprehenderat. Hinc planè intolerabiles lumborum Puncturæ. Deſuper unum petechiæ ſcarlatinæ ſeu purpureæ, alterum petechiæ nigræ, & variolæ puriſſimo ſanguine ſoliti puris loco ſuffuſæ. Et ille tertia morbi die, hic ſeptima inopinatè ſuccubuit.

Certa etiam 10. annorum herula cortice peruviano vix à febre quartana liberata in variolas confluentes denſiſſimas inciderat, quæ ſucceſſivè etiam eo perductæ fuere, ut contractis cruſtis inſtantaneè abſceſſuræ crederentur, herulamque priſtinæ valetudini more ſolito reſtituturæ. Aſt ecce quàm inexpectatum fatum! præterquam enim, quod cruſtæ etiam ſæpius oleo amygd. dulcium perunctæ nullatenus receſſiſſent, (perſiſtente interea ſemper febre acuta continua, & tuſſicula) ultimatim eæ eo deductæ fuere, ut ſi quàm caſu tamen abſcedere accideret, ea poſt ſe ardentiſſimum ulcus abſque omni pure relinqueret, uſque dum miſerabili herulæ ultimatim, 21. ſcilicet morbi die, è vita excedere fuerit neceſſe. Uſque adeo de variolis, niſi cum eis & febris, & reliqua accidentia recedant, nunquam venit triumphandum.

Certus Mercator Goritia Labacum cum intenſiſſima & ea continua febri in maximo frigore delatus, de intenſiſſimis & faucium, & artuum doloribus lamentabatur: à quibus demum etiam idoneis remediis liberatus erat. Sed deſuper (perſiſtente adhuc febre) toto corpore minutis, & denſiſſimis hydatidibus, ſeu veſiculis aqua refertis, adeo fuit perſperſus, ut quis eum undique fervidiſſima aqua fuiſſe perfuſum, peruſtumve citra dubitationem juraſſet. Et non obſtantibus quibuſcunque remediis quoque ipſe 18. morbi die obiit.

Certus Lib. Baro è contra uſque ad deſperationem aſciticus, dum proximè expiraturus crederetur, ſuperveniente tumidiſſimo ſcroto, inflammatione, & abſceſſu, ſponteque evacuatis inde aquis, præter omnem expectationem convaluit. Uſque adeo deſperandum nunquam:

ſed

ſed dum ſpiramus, ſperemus.

Carbonum ſuffocatorum illorum, quibus fabri ferrarii uti conſuevere, vapores eſſe nocentiſſimos, nemo facile eſt, qui neſciat: noxios verò æquè eſſe ordinarios illos ab aperto igne combuſtis lignis relictos, non facile credo fuiſſe obſervatum. Accidit tamen, quòd elapſo Decembri ex intenſo frigore domum reverſus faber ferrarius ſeptuagenarius, eò, quòd ſeſe ad talium carbonum ignem excalefeciſſet, in eum ſoporem, cum maximo ſtertore inciderit, ut is ab adſtantibus omnibus pro fortiſſimè apoplectico, adeoque ex ſententia Hipp. 2. *aph.* 42. pro omnibus deſperato haberetur, ſucceſſivè quidem clyſtere acri, frictionibus, ſternutatoriis, veſicantibus, & volatilioribus antiapoplecticis rurſus excitatus, ultimatim verò, decima tertia videlicet morbi die tamen è vivis ſublatus.

Simillimum fatum accidiſſe recordor ante annos Iggenſi ruſtico in noviter calefacto, & non pridem exſtructo fornicato cubili, qui verò libero aëri expoſitus ſeſe tamen rurſus recollegerat. Sed ſeptuagenario illo longè junior erat.

Singularis molis calculum in veſica geſtare abſque eò, quòd ab eô ſaltem ſubinde urinæ excretio intercipiatur, meo judicio pro raro habendum eſt. Factum id tamen fuiſſe detexerat nobis nuperrimè diſſectum corpus noſtri Labacenſis Eccleſiæ Decani. In ejus ſiquidem veſica ad digiti craſſitiem corrugata deprehenſus fuit trium unciarum calculus, qui tamen urinam nunquam intercepiſſe fuit obſervatus; quin potius is, poſtremo præſertim anno, continui urinæ crudiſſimæ profluvii extitit cauſa. Sed ſciendum venit, calculum hunc ab ægro ſemper fuiſſe pro hernia habitum, quem propterea à pluribus annis ſemper ſurſum cingulo hernioſis conſueto religatum geſtabat, impediebatque hoc medio, ne is unquam ad veſicæ orificium devolvi, & urinam omnino præcludere potuerit: quin potius, quatenus totum contractæ veſicæ ſpatium ſua mole occupabat, cauſa erat, ne à renibus jugiter affluens urina ibidem ſubſiſtere potuerit, ſed potius veluti guttatim jugiter excerni debuerit. Juvaret propterea quoque fortè aliàs (niſi lithotomiæ remedio periculoſo & ſæpe impoſſibili ſeſe ſubjicere mallent) tali medio uti, ut taliter ſaltem ab eis aliàs conſueta urinæ præcluſione liberi viverent.

Anni 1715.

QUem non piget revolvere conſtitutiones anni 1713. & 1714. à me notatas, & poſtremo Ephem. Nat. Cur. tomo inſertas, is facile conjiciet, qualiter ſaltem per hyemem currentis anni 1715. ſubſtiterit inter noſtrates Labacenſes humana valetudo. Ex temporum ſiquidem ſalubribus, vel inſalubribus aëris conſtitutionibus potiſſimùm dependere humanorum corporum bonam, vel malam valetudinem, demonſtravi luculenter in Chronologia mea Med. Quandoquidem igitur ex dictorum annorum conſtitutionibus eluceſcit, eorum tempora potiſſimùm fuiſſe varia, aſpera, & pluvioſa; talia autem ſolere eſſe flu-

xionum, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundarum indiſpoſitionum feracia; arguere promiſſimum eſt, ſaltem hyemem memoratos annos immediatè conſecutam debuiſſe fluxionibus, & omnis generis à putredine, & humorum corruptione oriundis indiſpoſitionibus fuiſſe obnoxiam, non obſtante, quòd ea de ſe adeo inſalubris non fuerit, utpote potiori ex parte aquilonia, toleranter frigida & ſicca, adeoque ex ſententia Hippocratis utcunque ſalubris. Corpora ſiquidem per antecedentem talem inſalubrem aëris conſtitutionem vitioſis humoribus ſemel referta, præſertim hyemali tempore, quo cutis pori ab externo frigore occluſi, talium humorum debitæ per inſenſibilem perſpirationem depurationi obſiſtunt, per ſubſequentem, etſi etiam utcunque ſalubrem aëris conſtitutionem, ſibi adeo reſtitui vix poſſunt tam celeriter, ut in affectus à tali putredine, & corruptione oriundos non incidant, eo ſaltem uſque inſiſtentes, donec à ſalubriori, & ea contraria, calida videlicet aëris temperie in contrarium non alterentur. Hinc etiam obſervatum fuit, non obſtante juxta dicta de ſe aliàs utcunque ſalutari hyemis conſtitutione, plurimos Labacenſium incidiſſe, præter omnis generis defluxionum morbos, quoque in febres malignas, morbillaceis & varii generis etiam aliis cutis efflorеſcentiis adeo periculoſis, & contagioſis ſtipatas, ut potiſſimæ urbis domus eis fuerint coinquinatæ: magna etiam incolarum pars, præſertim pauperum, utpote & competente victu, & neceſſariis remediis deſtitutorum, planè è medio ſublata. Dictum ſiquidem fuit præterlapſum annum 1714. fuiſſe adeo ſterilem, & inſuper fructibus, quos protulerat, vitiatum, ut inde in corporibus ab eis nutritis alii ſucci progenerari non potuerint, præterquam morboſi. Acceſſerat & mortalitas animalium, quorum, etſi nondum actu ægrotorum, re ipſa verò tamen actu infectorum comeſtas carnes probabile eſt, etiam quidpiam ad humanorum corporum inſalubritatem contuliſſe. Item inter plebem famem ipſam, quæ propterea tot mendicos ad urbem compulerat, ut non pauci eorum conquiſito ibidem cibo ſaturati mox animo, & vita etiam in publicis plateis concidere viſi fuerint, uſque dum eis in publico Lazareto, aliàs pro impeſtatis deſtinato, ex collectitia eleemoſyna neceſſaria ſuſtentatio à Magiſtratu ſuppeditaretur.

Petechiales, ſeu ſcarlatinæ illæ maculæ, quas vulgo petechias nominamus, vix apud ullum ægrum obſervabantur: morbillaceæ verò, aliàs rubeolæ dictæ, quales Ego Anno 1699. per æſtatem hìc graſſatos fuiſſe *Anno* III. *meæ Chronolog. Med.* §. *XL.* & ſequent. deſcripſi, communiter apud omnes, præcipuè in dorſo magis conſpicuæ: quibus tamen non rarò elevatæ quæpiam puſtulæ inſtar variolarum interſpergebantur, ſæpe etiam diſcuſſis jam illis exanthematibus undecima morbi die, 14. vel etiam tardius ſuperveniebant, miliares quædam puſtulæ totum corpus denſiſſimè cum pruritu obſidentes: ſubinde verò hydatides, ſeu limpidiſſimo ſero repletæ veſiculæ, eis ex aſſe ſimillimæ, quæ perfuſione cutis aqua fervidiſſima excitari ſolent. Et iſtæ potiſſimum

poſt

poſt ſe traxere ægri, utpote aliunde jam prius enervati, inevitabilem interitum, ſicut illæ non facile.

Variolæ quidem, & morbilli etiamnum quoque adhuc unà graſſabantur inter infantes, & adultos, minori tamen cum ſævitie, quàm elapſo Decembri, præter unicam Monialem, apud quam variolis denſiſſimè perſperſam uſque ad duodecimam morbi diem omnia ſecuriſſimè procedere videbantur; duodecima autem epidermis, ſeu extrema illa cuticula, quæ veram cutim contegit, adeo elevata conſpiciebatur per faciem, & totum reliquum corpus, præcipuè brachia, latentibus ſubtus variolis, ut ad humerum digitis apprehenſa, per totum brachium uno tractu detrahi potuerit, idem puta de facie. Et iſta 13. morbi die obiit. Plura hìc mihi eſſent adhuc de epidemia hac valde multis fatali commemoranda; quod ea verò potiſſimùm tetigerim in Chronol. mea Med. loco citato deſcribendo febrim morbillarem apud nos Anno 1699. ſimiliter, etſi non adeo ferociter, ſævientem, Benevolum Lectorem eò ablego. Interea ſolum adhuc id hìc adjiciens, quòd Epidemia iſthæc malignitate parum à peſte ipſa recedens, tota hyeme, & Vere, præcipuè Majo menſe, uſque in Junium, qui erat amœniſſimus, eatenus, in omnem ætatem, & ſexum, præſertim in quoad faciem cæterum ſaniſſimos ſævierit, ut tale quid noſtra memoria hìc Labaci adhuc nunquam fuerit obſervatum. Neque hoc ſolùm hìc Labaci, ſed ſucceſſivè & per reliquam provinciam, præſertim circa Sitticium in parochia S. Viti, & circa Rudolphsbertum in parochia S. Ruperti, ubi maximam ſubditorum partem è medio ſuſtulit.

Ex ſexu Muliebri tamen utero gerentes præ aliis impegerant: utpote communiter abortum paſſæ, & retractis à lochiali fluxu ad interiora exanthematibus. Idem fere puta de eis mulieribus, quibus mox in mali principio, aut ſub ipſa exanthematum eruptione menſtrua proruperant.

A Junio uſque ad exitum Auguſti erant fere omnia benigna, de variolis autem, & Morbillis nec auditum quidem: è contra febres tertianæ, præſertim Octobri Menſe (quamvis is fuerit unà cum Septembri, imo & Novembri, prætor ſolitum amœnus) adeo contumaces, & inconſtantes, ut poſt tertium, vel quartum paroxyſmum communiter degenerarint in lentas continuas per plures hebdomadas, non obſtantibus idoneis remediis, continuantes; ultimatim verò rurſus in intermittentes terminatæ: quæ verò erraticè ægros apprehendebant, ſerius, aut citius in quartanas mutabantur, quas tamen omnes ſequenti methodo, & remediis, propterea bene annotandis, feliciter cicurabam. Primò purgabam corpus ter, quater, vel quinquies (pro exigentia videlicet cacochymiæ, vel cachexiæ) communiter pridie paroxyſmi (quia ea die tolerantius ſe habere ſolent ægri) tali ptiſſana: ℞. fol. ſen. ſ. ſt. ʒiij. Salis Tartari ʒß. flor. viol. martial. paſſul. min. mund. ana p. I. f. per noctem infuſio in loco calido in ſ. q. aq. agrimon. vel borrag. vel aq. com. vel etiam in jure pulli pro colaturæ ℥iv. Mane prævia levi ebullitione f. expreſſio, & potio. Vel talibus pilulis. ℞. Pil. Tartar. Schrœd. ʒß. ext. gen-

tian.

tian. cent. min. ana gr. IV. reſin. jalap. pin. ſub. gr. V. vel vij. M. cum Tinct. Tart. f. pil. N. IX. Intermediis diebus fiat humorum digeſtio, & obſtructionum reſeratio : ℞. Eſſent. abſynt. agrimoniæ, Elixir propr. parac. tinct. tartar. martis aperit. ſpir. ſalis ammon. ana ℥j. M. Doſis mane, & veſperi gutt. XXX. ultimatim : ♃. Pulv. patrum ℥iß. conf. Alkerm. ʒij. Antimon. diaph. ʒiß. arcan. dupl. Sal's abſynt. cent. min. card. ben. ammon. ana ʒß. M. cum conditura cort. citr. f. elect. molle. Doſis diebus apyrexias mane & à prandiis tribus horis ante paſtum caſtaneæ magnitudo, ſuperbibendo aliquid aq. card. bened. vel vini melioris : die febrili autem eadem quantitas in declinatione æſtus febrilis, continuando id ſaltem ſemel de die per 4. circiter hebdomadas etiam poſt expugnatam febrim, cum exacta diætæ obſervantia.

Qua ratione autem feliciter ceſſerit febrium malignarum, & petechialium curatio eis ruſticis, de quibus mihi ex Comitatu Cillienſi perſcripſerat certus Amicus, quòd illi ſeſe in ſummo febrili æſtu frigidæ immergere ſoliti ſint? Ego non capio. Quod verò pedibus, & reliquo corpore tumefacti ad potum cent. min. & immerſionem pedum in aquam fimi detumuerint, ejus demùm ratio reddi jam poteſt.

Anni 1716.

A Tricennio huc recordor, nos quidem varias hyemes ob non minus copioſas nives, quàm aſperam auram perdifficulter ſuperaſſe, imprimis hyemem anni 1709. à me in Ephem. Nat. Cur. Centur. 1. & 2. ſub titulo: Conſtitutio anni 1709. deſcriptam; nullam tamen fere difficilius, quàm cujus Conſtitutionem nunc communico; hyemem videlicet currentis anni 1716. Iſta ſiquidem vix aliquando, ab intercurrentibus breviſſimis auſtris aliquantum refracta nivium copia, & frigoris aſperitate per totum adeo ſævierat, ut æquinoctium vernum, quod aliàs apud nos hyemis finis eſſe ſolet, longè exceſſerit, obque indeſinenter furentes aquilonares ventos, indeque ſumma ariditate conſtrictam terram arbores, non, niſi primo circa dimidium Maji in folia, & flores, idem puta de ſatis in ariſtas, erumpere ſiverit: exemplo aliàs noſtra memoria nunquam viſo, præterquam ante annos circiter 50. quo recenſet certus ſeptuagenarius illius hyemis frigus uſque ad Maji exitum adeo inſtitiſſe, ut paſſim neceſſe fuerit ſeſe à frigoris intolerabilitate lignis excalefactis fornacibus tueri. Omnes tunc, addit dictus ſeniculus, deſperaverant de ſatorum fere emortuorum, & frugum vel tolerabili ubertate; interea verò tamen conſecutum fuiſſe annum adeo fertilem, ut is raros ſibi habuerit pares. Quemadmodum idem ipſum inexpectata Dei benedictione factum admiramur & nos currente hoc anno.

A dimidio Maji demum prægreſſis pluviis tempus vernum, & ſucceſſivè terræ viror, efflorеſcentiaque; quam vernam amœnitatem continuarat & Junius, cum Julio, & Auguſto Menſibus, terræ frugibus vel propterea opportunis, quod fertilibus, eiſque brevibus pluviis ſæpius ad colonorum votum interſpergerentur. Sique September jam nominatorum menſium temperiem ſaltem proportionatè ſecundaſſet; uberiorem annum optare

non

non potuiſſemus. Quod hic verò per totum fuerit pluvioſus & frigidus, maturandoque fagotritico, noſtrorum colonorum pani quotidiano, uviſque planè importunus; factum eſt, quod fagotriticum vix maturatum, uvæ verò planè fere non. Unde vina non minus pauca, quàm ultra modum acerba: procul dubio in futurum Colicorum, & arthriticorum, nec non aliorum ab acido, & auſtero oriundorum, affectuum cauſa extitura. Arborei fructus è contra, præſertim poma, fuere copioſiſſima.

Veluti exhauſtis demùm per pluvioſiſſimum Septembrem nubibus autumnus ſubſecutus fuit præter morem, & expectationem acceptus, terra nivibus non niſi 11. Decembris, cum intenſò tamen frigore, cooperta.

Hinc humana corpora ſicut per hyemis decurſum multum fuere ab omnis generis defluxionibus perpeſſa, ita verno tempore præſertim à pectoris affectibus; adeo ut de actu phthiſicis nemo mortem evaſerit, plurimi alii verò eidem obnoxii prima ſibi ejuſdem injecta fuiſſe fundamenta etiamnum deplorent. Per reliquum anni decurſum verò demum fere meræ indiſpoſitiones ſporadicæ.

Qualis erat, ut ſaltem unam vel alteram curationem pro uſu medico ſubjungam, heruli illius, qui pridem cachecticus, & ſcabioſus veluti repente fuit à ſcabie per ſe liberatus, inciderat è contra in vehementes hepatis puncturas, febrim acutam continuam, ſitim, tuſſim, vigilias &c. Huic præmiſſo clyſtère fuere ſanguinis ex baſilica brachii dextri emiſſæ unciæ V. Hinc pro febris ſufflaminatione talis pulvis bis quotidie intro ſumendus datus: ℞. Spec. de gem. frigidis, diatrag. frig. antim. diaph. ocul. 69. ana gr. V. nitr. perl. iij. M.f. pulv. Et ab extra præmiſſa unctione ungu. de althæ. anodyn. & ol. viol. iterato ſuperpoſitum tale cataplaſma. ℞. Herb. malv. althæ. melil. flor. roſ. rub. ana Mj. herb. hyoſc. M. ß. farin. ſem. lini, fœnugr. ana ℥j. M. dentur minut. conciſa pro ſacculo in lacte decoquendo. Et intra novem dies obortis interea ſæpius ſudoribus habuimus levamen deſideratiſſimum, adeo, ut aliis ulterius non indiguerimus, quàm corporis expurgatione, & quibuſdam levibus becchicis.

Item certæ Comitiſſæ dyſuria cum intolerabili regionis veſicæ ſive à ſimplici urinæ acrimonia, ſive à viſcoſitatibus (de arena ſiquidem nihil fuit animadverſum) oriundo dolore: quæ tamen intra 12. horas ceſſerat (fruſtra prius applicatis quatuor Clyſteribus, tot unctionibus, & cataplaſmatibus ex parietaria &c. combinatis) ad ab extra applicatam dolenti regioni theriacam ol. ſcorpion. Matth. perſperſam, & ab intro ſumptam ex vino ʒj. radicis parreiræ bravæ ante biennium per Germaniam à *D. Lochnero*, Illuſt. noſtræ Academiæ Directore, divulgatam. Poſt trium circiter hebdomadarum intervallum in idem malum reciderat eadem Comitiſſa cum urinæ cruentæ excretione: & eadem ipſa remedia experta fuit ſibi fuiſſe ſicut prius, maximè proficua. Suaviſſimè ſiquidem urinam promovet laudata radix quomodocunque intro ſumpta, per ſe, vel cum aliquot granis ſalis geniſtæ, & ejus acrimoniam cum admiratione temperat. Quemadmodum id expertus ſui quoque in memet ipſo,

& primò his diebus apud nephriticis doloribus detentum Jeſuitam.

Et denique, ut alias præteream, Arthritis illa, quam vehementem patiebatur certa puella, intra paucos dies his ſolis liberata: primò purgabatur hoc bolo ſpecifico, & propterea mihi in arthritide familiari: ℞. Elect. Caryocoſt. ℥iij. ſpec. diatereb. Mynſ. ℥j. M. cum ſacch. f. bolus. Hinc ex Iſchiatica pedis emiſerat unc. V. ſanguinis, & ſudabat quotidie ad hunc pulverem itidem ſpecificum: ℞. Pulv. March. off. Microcoſ. phil. præpar. antimon. diaphoret. ana ℈ß. cinnab. nat. præpar. gr. iij. M. f. pulv. qui mane ſumatur ex decocto Theæ cum decocto ligni ſaſſafr. viſc. querc. & rad. liquir. facto, veſperi verò ex aqua beton. Et convaluerat intra dies duodecim.

His ipſiſſimis remediis recordor me pluries curaſſe quoque doloroſiſſimas Iſchiaticas, ſolis adhuc ſubinde in ſubſidium vocatis Cataplaſmatibus, ſeu fomentis anodynis. Eſt cura compendioſa, commoda, & tamen, ſi continuantur, magis, quàm quis ſibi perſuadere poſſit, efficax.

Anni 1717.

QUantum ad annorum ſalubritatem, & humanorum corporum valetudinem conferat regulata ſuis temporibus proportionata aëris temperies, jam toties à nobis dictum eſt, præſertim in Chronol. noſtra Med. Id quod equidem etiam manifeſtè comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is ſiquidem, quod hyeme fuerit competenter frigidus, præterquàm circa Februarii dimidium, quo frigore eatenus exhorreſcebat, ut inde vel arbores ipſæ fuerint notabile damnum perpeſſæ, præſertim molliores, quales ſunt perſicæ; Vere temperatus: æſtate ſaltem Junio, & Julio menſibus æſtuoſus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi inſolenter tempeſtuoſus: autumno fere veris inſtar amœnus; humana corpora totum adeo bene valuere, ut Medicis fere nullum negotium faceſſerint, niſi circa ſporadieè patientes. Unicum occurrerat, quod videbatur quibuſpiam quid ex aëre forte ab aſtris taliter infecto ſuam originem traxiſſe, epilepticæ nimirum convulſiones, quæ Septembri menſe intra eclipſim lunarem, & ſolarem plures homines unis iiſdemque diebus præter omnem expectationem adortæ fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegæ. Duo mei ope divina fuere feliciter ad ſanitatem perducti: tertius ille, qui puella ſeptennis erat, è medio ſublatus. Duo illi mei non niſi primo exacto integro triduo aliquantum ad ſe redire & titubanter ferre incipere fuere obſervati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die ſuccumbere opportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum internecionem quid contulerint memoratæ eclipſes? Aſtronomiæ cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quæ meos duos priſtinæ valetudini reſtituiſſe videbantur, breviter ſpecificare lubet, forte in ſimili caſu quoque aliis ſervitura. Primum autem, à quo curam auſpicandam eſſe judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, ſpecificiſque confecti clyſteris. Secundum, & priuſquam

Clyſter

Clyſter præpararetur, cochleatim propinandum mixtura hæc antiepileptica : ℞. Aq. hirund. comp. cum caſtor. epilepticæ Langii, ceraſ. nigr. flor. tiliæ aa. ℥ß. liquor. CC. ſuccin. ʒj. Eſſent. anodyn. gr. IX. m̄. f. potio. Tertium & ſeqq. frictiones crurum deorſum verſus, peruncțio verticis ungu. alabaſtrino cum ol. rutæ, cran. hum. & ſuccin. commiſto. Quartum columbarum, & pullorum vivorum recens per dimidium diſcerptorum vertici raſo iterata applicatio. 5um naribus ⊖ volatil. ſuccini admotio, nec non pulv. ſternutatorii per pennam in nares inflatio, ſucceſſivè verò, & poſtquam ægri jam nonnihil ſeſe recollegerant, faciliuſque quid intro ſumere poterant, pulvis March. ſpec. diacinnab. Mynſ. & ⊖ volat. ſuccin. Ultimum etiam corporis expurgatio. Quæ ſingula quidem etiam ſæpius iterare oportuerat, quin & alteri eorum, quæ puella 17. annorum erat, & menſtruis deficiebat, venam in talo ſecare, priuſquam plenè convaluerant.

Puellula illa ſeptennis à 4. hebdomadis priùs febricitans, erat poſt mortem cultro anatomico ſubjecta, & deprehenſum, quod ejus cerebrum quoad piam matrem fuerit undique multa viſcoſitate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri ſero, ſeu lympha repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulſionum illarum immediata extitiſſe cauſa, meatuum cerebri à ſero illo inundatio autem mortis ipſius. Prouti ea de re perſpicaciter D. Anton. Pacchionus Regienſis Medicus Romanus *in epiſt. de glandulis conglobatis duræ Meningis* ad Magnif. D. D. Lucam Schroëckium data in *Ephem. Nat. Curioſ. Dec. 4. An. I. & II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vanè perſuadebam quoque meos duos ægrotos ex ſimillima cauſa idem ipſum malum primitus contraxiſſe. Primus ſiquidem, qui vir obeſus erat valde, bibulus, & pridem quoad memoriam defectuoſus ad fauces tantas à capite defluxiones patiebatur, ut niſi ei injectionibus per os (poſtquam is jam aliqualiter ſeſe recollegerat, & os aperire poterat) tempeſtivè ſuccurſum fuiſſet, ei infallibiliter vel ex ſolo hoc accidente intereundum fuiſſet. Adhærebant ſiquidem fruſtatim utrinque circa uvulam & fauces ab aëre, qui ob obſtructas nares inſpirando ſaltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonniſi dictis injectionibus, & gargariſmatis inde avellenda. Frequenter etiam ſimillima ſputa ejiciebat. In puella quidem iſta cauſa ſeſe non adeo clarè manifeſtabat, conquerebatur tamen, poſtquam ad ſe redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, & narium, ac ſi eo ipſi aliquid defluxiſſet, qui oculi etiam ipſi diu poſtea debiles, & vacillantes, præque fibrarum muſcularium à ſero relaxatione veluti confluentes permanſerant. Communiter forte & apud alios ſimilium convulſionum cauſa eſt ſimilis cerebri à nimia, eaque acri lympha inundatio, & propterea ei revellendæ, & diſcutiendæ nihil æquè prodeſſe ſolet, quàm tempeſtivè nuchæ, brachiis, cruribuſque, vel ipſi etiam raſo vertici adhibita veſicantia, quæ cauſa forte etiam Florentinis eſt, quòd infantibus ſuis vix natis, ut eos ab epilepticis inſul-

 tibus,

tibus, quibus illi endemicè obnoxii eſſe ſolent, præſervent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Averſpergica ante annos ex epilepſia defunctum infantem, & poſtea anatomico cultro in mea præſentia ſubjectum cerebrum ſimillimè habuiſſe conſtitutum.

Reliquos affectus, qui mihi aliàs per anni decurſum occurrebant curandi, tractabam feliciter Methodo, & remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, hæmoptyſes &c. Rariùs tamen quid obſervaveram in duobus ſubjectis circa pulſum: nimirum quod unus eorum melancholico-hppochondriacus qui ſanus communiter habuerit pulſum adeo tardum, ut priuſquam ſubſequens pulſus conſequebatur antecedentem, facilè apud alium ſanum tres pulſationes præterierint: qui tamen poſtquam elapſo Auguſto in febrim malignam incidiſſet, pulſum habuit adeo frequentem, & per omnes vitioſas differentias varium, ut talem nunquam obſervaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum prædixeram. Tam notabiles ſiquidem naturæ à connaturali ſtatu receſſus non poſſunt, niſi peſſima quæque ominari. Vir aliàs erat robuſtus, & in actionibus ſuis accuratus, ſed tardiſſimus, ſæpius vertiginoſus, & ſubinde leviter inſultibus epilepticis obnoxius.

Alter verò ſimiliter robuſtus cum in febrim ſimilem incidiſſet, in decimum uſque diem pulſum, & urinam præ ſe tulerat adeo ordinatum, & naturalem, ut niſi contrarium ſuaſiſſent peſſima quæque, quibus unà detinebatur, ſymptomata, virium nimirum ingens proſtratio, linguæ ariditas, inquietus ſomnus, delirium, tendinum ſubſultationes &c. eum quis nullatenus febricitaſſe, ueque ſingulari periculo fuiſſe ſubjectum credidiſſet: qui 13. morbi die ſupervenientibus convulſionibus tamen ſuccubuit.

Adeo parum ſubinde fidere licet etiam optimo pulſui, & urinæ, niſi reliqua ei bonitate correſpondeant, parum etiam de præſentia, vel abſentia febris edicere: quantumcunque febrium præſentia vulgo communiter arguatur, vel ex ſola pulſus frequentia, & inæqualitate; ubi verò hæc duo non animadvertuntur, ibi hoc ipſo non cenſeatur adeſſe febris.

Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis Anni 1715.

Dni D. JOSEPHI LANZONI.

POſtquam Annis proximè elapſis lues peſſima boves miſerabiliter invaſit, atque copioſiſſimi imbres tellurem inquinaverunt noſtram, totumque agrum Ferrarienſem ſtagnantibus aquis peſſimè vitiatum vidimus, ita ut ſemina futuræ meſſis pro majori parte deperdita fuerint, unde caritas, ac inopia anni 1715. ſurrexit; facta eſt etiam ſanitatis jactura.

Martio menſe vix inchoato, magnus bufonum & ranarum numerus obſervatus eſt, & increſcente vere innumerabilis culicum, vermium, ſerpentum, muſcarum, papilionum, locuſtarum, erucarum, aliorumque in-

inſectorum copia ſuper terræ faciem apparuit, & liberum aëris campum occupavit, ex quo nonnulli multas ægritudines in humano genere prædixerunt; Verno etiam tempore adhuc currente maximi Solis æſtus in Maji fine corpora noſtra vexarunt, mox aura nebuloſa & humida, dolorum dentium, capitis, & rheumatis parens ſurrexit, quæ tamen brevi in multam eſt mutata ſerenitatem. Acceſſit Junius, & ſummis caloribus corpora noſtra affecit, hinc exordium habuere febres quædam, quæ prima facie tertianæ ſimplicis notam præferebant, mox duplicatæ pertinaciter utrumque ſexum omneſque ætates invadebant: primò enim rigor incipiebat, qui ad plures horas durabat, vomitus amari ſucci aderat, cardialgia, dolor capitis, & eximia ſuccedebat ſitis; in multis tormina, & ventris fluxus, in aliis ſumma alvi ſtypticitas, inappetentia in omnibus, ac vigiliæ aderant; in tali, ac tanto autem numero febres iſtæ invadebant, ut nulla Religioſorum tam marium, quàm fœminarum Monaſteria, nullus denique in urbe locus fuerit ab hoc febrili incendio immunis; miſerandum erat videre unum vix in domo ægrotare, dein paucos poſt dies totam febricitate familiam, ſic Cœnobia, xenodochia videbantur, & rura repleta febricitantibus, in timidis nonnullis ac effeminatis contagionis timorem crearunt, ægrotantes creſcebant in dies, & ſine ſalute primorum, numerum augebant ſecundi, ut vix ſufficerent Medici ad tantas ægrotorum viſitationes, dies enim licet æſtivus ad tale miniſterium brevis erat. In curatione talium febrium primo lenitiva proponebantur ad educendas pravas materias in primis viis hærentes, & hoc die pari, & vacua fiebat; elapſa autem impari, in qua febris redibat, Venæ-ſectio celebrabatur; ſed hìc notavi, die talis remedii, quo febris, quia tertiana, abeſſe debuerat, acceſſionem reduplicatam, & ex ſimplici, duplicem factam fuiſſe, & continuam, ſicque majus minari periculum; qua experientia edoctus, impoſterum nunquam in talibus curandis febribus venam ſecari juſſi, ſed ubi opus erat, cucurbitulas ſcarificatas tantummodo applicari mandavi; Alterantia, Cordialia, Clyſteria, Narcotica, Diuretica, & Sudorifica incaſſum ſemper fuere adminiſtrata, imo ſummum illud remedium, nempe cortex Chinæ Chinæ, per plures dies exhibitum parum aut nihil præſtabat auxilii; ſive cum vino generoſo, ſive in bolo cum Syr. abſint. confecto in decoctione, tinctura, Extracto, Syrupis, in Rotulis, aliiſque modis exhiberetur: Medicorum aliqui iſtum pulverem cum Rhabarbaro, Zedoaria, Gentiana & centaurio min. mixtum dederunt, aliique pulverem corticum Fraxini, & corticum Aurantiorum, baccarum Juniperi ſimiliter experti ſunt. Si in aliquibus ceſſabat febris, brevi redibat, ac ter & quater recidivam patiebantur ægrotantes. Ego & uxor mea dilectiſſima, ſub Auguſti finem ab hac febri correpti, uſque ad Novembr. ea laboravimus. Sic inter alios ſub feſto Paſchatis Clariſſ. Dn. Hieronymus Baruffaldos Philoſophiæ Doctor Excellentiſſ. atque Amicus meus ſuaviſſimus, pertinaciſſimam hanc febrem, pravis ſtipatam ſymptomatis,

uſque ad æquinoctium autumnale fuit paſſus; ego optima inſtituta victus ratione, & ad plures dies aſſumpto vino generoſo, in quo china chinæ infuſa fuerat, tandem convalui; uxor verò mea, quia purgata, & aliis pharmaceuticis remediis eſa eſt, ſanguine etiam è vena pedis emiſſo ad febrem cicurandam, ſemper in pejus ruebat, & majores patiebatur febriles inſultus. Modo quartanæ duplices apparebant, modo ſimplices, hinc tertianæ redibant, inde duplices fiebant, iterum quartana, imo in aliquibus de ſeptima in ſeptimam diem revertebantur febres, pertinacem, & malignam ſemper ſervando naturam. Obſervatum eſt, non nullos aërem mutaviſſe, aliaque loca petiiſſe, ibique morantes ſanitatem recuperaſſe: Reverſi verò Ferrariam, illico à nova febri vexati ſunt.

Pauca fuere funera, ſed longiſſimæ convaleſcentiæ, hinc in multis obſtructiones obortæ, in aliis crurum, & pedum intumeſcentia; in aliquibus icteritia, ſurditas, tremor, ac ſcabies, ſigna erant infirmitatis elapſæ. Notatum fuit in pejus ſemper ruere ægrotos, atque recidivare faciliter, ſpirante Euro, qui ventus pertinaciter ad plures dies perſeverabat. Cauſam inquirentes nonnulli, nimium ſideribus tribuentes, putaverunt, ſtellarum influxum malignum, primò boves, inde homines affeciſſe; alii calorem æſtatis nimis intenſum, longum, atque moleſtum accuſabant, quatenus extenuando corpora, & humores fundendo, nec non ipſos ſpiritus diſſipando, hujuſce naturæ febres excitaret; Multi in vino cauſam horum morborum latitare autumabant, eo quia anno elapſo 1714. ob cæli inclementiam ex uvis fere immaturis vinum aciditate abundans confectum fuerit, quod aſſumptum craſim humorum, ac fermentorum vitiando tales febres excitaret; Non pauci cadavera boum, lue peſſima anno elapſo denatorum, & hinc inde paſſim ſepulta, cauſam iſtarum calamitatum agnovere: dicebant enim, particulas nobis infenſas, ac mortiferas, à cadaverum corruptione elevatas, atque per poroſitates terræ ad aërem inquinandum ſublevatas, infectionē in humoribus noſtris peperiſſe: nec defuerunt, qui nimis creduli hanc peſſimam conſtitutionem à faſcino & maleficarum artibus diabolicè provenire crediderunt. Aliqui, cum quibus ego facio, cogitaverunt cauſam harum febrium internam fuiſſe humores viſcidos atque tenaces, concoctu difficiles ac vix ſeparabiles, nec ſine longo tempore conſumi aptos; externam autem cauſam in vitio terræ conſtitutam eſſe, cùm enim annis elapſis, ex copioſis imbribus, & fluminum diluvie, tota facies noſtræ telluris tecta apparuerit, & per conſequens viſcera ejus coinquinata à ſtagnātibus aquis fuiſſent, unde infectæ ex pravis humoribus herbæ paſcua nociva exhibuerint; Ex hoc morbi animalium, arborum multārum obitus, rubigo ſegetum orta, particulæ enim nitro-ſulphureæ aſſiduè elevabantur, & fructus adhuc tenellos, & uvas nondū maturas adurendo, ſpem colligendi alimenta furabantur; quin puteorum noſtrorum aquæ, quibus juſcula, pultes &c. conficiuntur, particulis iſtis imbutæ, vitium cum alimento præſtabant. Qui exactam vivendi normam obſervabant, ſæpe pejus vexabantur, quàm illi, qui diætæ regulas aſpernati, omnis generis cibaria pro libitu ac voluntate aſſumebant;

Aliqui intemperantes, ante acceſſionem largam vini generoſi quantitatem potabant, ac inde ſe ad ſomnum & ſudorem componebant, & non nulli tali modo ſanitati ſunt reſtituti. Alii omnimode ſe abdicarunt à vino, abſque ullo fructu: febres enim pari pertinacia procedebant, atque diætam, quantumvis regulis propriis exercitam, eludebant. Ad effugiendam peſſimã hanc conſtitutionem ad rura ibant non pauci, verùm quia agri nobis vicini, eadem valetudine afficiebantur, parum utilitatis experti ſunt; qui verò extra noſtra confinia proficiſcebantur, atque vel Bononiam, Mantuam, Patavium, Veronam, Venetias, atque Romandiolæ urbes pergebant, ii ſanitatem facile recuperabant. Non minus accidit non nullis, qui tædio affecti ad exteras urbes ſe contulerunt adhuc febricitantes, ut abſque alio remedio priſtinam recuperaverint ſanitatem, & bene valentes in Patriam redierint. In puellis paſſim obſervabatur in præſenti conſtitutione magna lumbricorum copia, per vomitum enim & per ſeceſſum vermes in febrium exordio prodibant, & multi pueri ex hac peſte denati ſunt. Hyſtericas inſuper affectiones in fœminis, talibus febribus conjunctas præter modum notavi, earumque inſultus fortiores, atque frequentiores maximè in febris principio, & augmento. Fructus pene omnes verminoſi, ac ingrati ſaporis, ita ut bonæ ſubſtantiæ fuerint illi ſoli, qui ab exteris ad nos mittebantur, & præſertim illi optimi ſucci erant, qui à Patavinis montibus veniebant. Poſtremò tandem obſervavi per publicas noſtras vias, per vicos, & plateas, ſi quid aquæ, aut alterius humiditatis, ad paucos dies permaneret, viridem colorem, ac fœtorem emittere, quod non tam facile annis tranſactis eveniebat. Faxit Deus, ut hæc terminante Anno 1715. finem habeant, atque meliorem anni venturi 1716. Conſtitutionem poſſimus ſani deſcribere.

Annorum 1716. *&* 1717.

Frigus hyemale, quod 1715. menſe Decembri incepit, anno etiam 1716. uſque ad menſem Martii perduravit; multæ nives, cum ventis borealibus ſuper faciem terræ glaciem ad multas hebdomadas conſervarunt, & licet remiſſum ſub Martii finem videretur frigus, attamen recruduit menſe Aprili, & uſque ad Majum non ceſſavit. Itaque hoc durante frigore, Gravedines multæ, ac Pleuritides obſervatæ ſunt; quin imo oculorum inflammationes paſſim obortæ & pertinaces adeo extiterunt, ut non nullæ ad menſem uſque protractæ, patientes vexarint. Ver acceſſit, & imbres frequentes tellurem infeſtabant noſtram, flumina augebant, & ſegetes nimio madore irrigabant, ſi verò mutatis ventis ſerenitas apparebat, vix ſol igne ſuo terram fovebat, ſtatim elevatis aqueis vaporibus nebulæ denſiſſimæ obortæ ſunt, hinc natæ in hominibus ſurditates, apoſtemata, & vagi dolores cum flatibus. Æſtas calidiſſima ineunte Junio derepente invaluit, unde multæ tertianæ febres, tam ſimplices, quàm duplices obortæ ſunt, cum nauſea, vomitu materiæ amaricantis, capitis dolore, ac immodica ſiti, quin imo non nullos tertiana pernicioſa vexavit, quæ omnes ope chinæ ſanatæ ſunt, prius tamen leviter alvo exonerata.

In

In autumni primordiis pluvia multa, qua ceſſante, ſerenitas, uſque ad kalendas Decembris continuavit, ita ut ſemina terræ bono omine tradita, & magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima repoſita fuerint. Hoc autem tempore, ſalubritas aëris, corporibus humanis bonam valetudinem impertita eſt, ita ut præter aliquas leves quartanas, & placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad ſalutem Ferrarienſibus acciderit; ſolummodo notatu dignum fuerit, autumni tempore, multas gravidas abortum paſſas fuiſſe ſine ulla cauſa manifeſta. December ſanus extitit.

Terminato Decembri, menſis Januarius ingreditur anni 1717. & frigus primo remiſſum apparuit; aſt die hujus menſis undecima, aura ſeptentrionalis rigida advenit, & tam fortiter agitavit auras, ut quædam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutæ, ac collapſi ruerint, quatuor dierum ſpatio borealis hic ventus dominatus fuit, quo ceſſante illico magna nivis copia deſcendit, inde frigida ſerenitate favente, uſque ad ſecundum anni menſem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, diſſolutiſque nivibus, ſub finem Februarii frigoris ſævities evanuit. Hoc verò tempore, anginæ multæ, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quæ poſtea toto anno 1717. miſerrimè perſeverans puerorum ſtragem multiplicavit, & quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quàm ſenes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multæ nebulæ denſiores obſervabantur, quæ tandem in pluvias terminabant, ſequebatur, imo ſemper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullæ malignæ febres obortæ ſunt, quæ in principio leves apparebant, progreſſu tamen temporis funeſtæ, ac mortales manifeſtabantur, ex quibus febribus quatuor noſtri medicinæ Doctores, præter alios denati ſunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joſeph Vaccarius, juvenis optimæ ſpei, tertius Dn. Cæſar Lollius diſcipulus meus, & quartus tandem Dn. Franciſcus Salmius, ætatis annor. 56. compater meus honoratiſſimus, & omni ſcientiarum genere inſtructus. Partus difficiles multi, & multæ pariter icteritiæ. Acceſſit æſtas, cujus menſibus magna ſiccitas, & auſtrini venti calorem augebant; ſequebantur malignæ febres, atque nonnullos vexabant tertianæ duplices melioris notæ, cum vomitibus in principio acceſſionis, ac dolore capitis ſævo, qui non niſi declinante febre miteſcebat. Menſe Auguſti nonnullæ occurrerunt dyſenteriæ, quæ tamen Deo adjuvante ſanatæ omnes fuere. Erat miſerandum cernere quotidie infantũ cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio ſeptẽbris cœlum mutavit faciem, & calore remiſſo, aquas dedit ſalutares ad terram irrigandam, ſic maligna febrium conſtitutio mitigata fuit, & tantummodò ſubortæ vertigines, tuſſes, ac gravedines. Increſcente autumno iterum ſerenitas rediit, atque aureis ſolis radiis toto Octobris menſe gaviſi ſumus: Cereris, Bacchi, ac Pomonæ dona hoc anno non modica fuere collecta, & invaletudines paucæ homines malè habuerunt, non ita tamen in bobus, ac ſuibus accidit, in illa quippe animalia mors

falcem

falcem immiſit: unde timor colonos invaſit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. reſurgeret, & lacrymas iterum excitaret.

Cæterum præter dictas febres, & magnam variolarum copiam cum lumbricis in puellis, annus 1717. ſalubris dici potuit, nullæ enim Apoplexiæ, paucæ quartanæ, in minima copia ſcabies, ac articulorum dolores. Menſe Decembri hyems apparuit, ſed parū autumno differebat, frigus enim tolerabile, ac mite obſervabatur. Quod verò notabile fuit hoc anno, extitit ventorū frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad noſtra ora, & Pado, aliiſque noſtris fluminibus acciderunt, ſubverſis enim navigiis merces non tantum, ſed homines etiam miſerabiliter deperditi fuere. Æſtivo tempore magis inſectorum copia ſegetes infeſtabat, ac hominibus ruri præſertim degentibus moleſtiam inferebat. Arthriticos annus præſens modicè infeſtavit, & leviter tantum tacti, cito ad conſueta exercenda munia redibant. Ardente ſirio multi canes in rabiē perciti fuere, quod aliis annis mitius evenire obſervatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hyſtericas affectiones, utplurimum mites, & magis in juvenibus, quam ſenibus tuſſes, & gravedines in Autumni principio, hypochondriacis, ac melancholicis præſens annus, nec profuit, nec nocuit, eorùm enim ordo, parum conſilia Medicorum imploravit, unuſque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam, non nullæ obſervatæ fuerunt icteritiæ flavæ, abſque præviis morbis, vel doloribus ortæ, quæ tamen adeo leves fuerunt, ut abſque læſione actionum non ſolum apparuerint, verùm ſine ullo prorſus remedio evanuerint ſponte; iſtæ autē potius in juvenibus, quàm in ſenibus obſervatæ ſunt; Lue venerea affectos peſſimè vexatos vidimus, & multos ex hac peſte mortuos, licet multa tentaverint remedia, & ad uſū ipſius mercurii deſperatì confugerint, ſic poſtremò Andreas Pareſchius Ferrarienſ. gallica luē affectus poſt decocta ſalſæparil. Ligni Guajac. & ſudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionē deſperatus advenit, qua admiſſa gingivæ, linguæ, aliarumque oris partium gangræna ſuborta miſerabile veneris ſectatoribus exemplum, ultimam clauſit diem; in Sanctimonialibus pauciſſimi morbi, & Regularium Religioſorum ſacerdotum non nulla tantum funera; noſterque Antiſtes Cardinalis de Verme ætatis ann. 77. febri maligna correptus ſanctè obdormivit in Domino, in cujus cadavere reperta ſunt pene omnia viſcera ſana. In aliquibus noſtri ſuburbii locis non nullæ febres malignæ peticulares, & contagioſæ naturæ, uno enim ægrotante, brevi temporis intervallo tota ſimul ægrotavit familia; hæc tamen influentia trium tantummodo menſium ſpatio perduravit: accedente enim Autumno omnino evanuit; impetigines multæ in fine Novembris adultos affecerunt, quæ uſque ad anni finem pertinaciter duravere. In principio Decembris ophthalmiæ multæ, pertinaces tam in maribus quàm in fœminis. Obſervavi tandem in multis pauperibus ſola diæta multas febres ſanatas, ſicque cum Joh. Damaſceno in ultimo aphoriſmo concludendum, *Diæteticam medicinam præſtantiorem eſſe pharmaceutica, & chirurgica.*

Dni D. Caroli Friderici Lœw, de Febre Petechiali ann. 1683. Poſonii graſſatâ, & cujus deſcriptionem in Adverſariis Paternis repererat, Epiſtola ad Clariſſ. D. Franciſc. Frideric. Poſſinger Archiatrum Cæſareum.

VEniam dabit audaciæ meæ, qua *ardua negotia* turbare non ſum veritus, par *faſtigio Tuo humanitas*: tanto facilius, quo majori fide Tibi affirmare poſſum, non alia cauſa, quàm *pietatis lege* impulſum me ad hoc ſcriptionis genus acceſſiſſe, ut extaret aliquando gratæ mentis documentum, pro illo inſigni *favore Tuo*, quo Tibi me dudum tam in *publicis*, quàm *privatis conſiliis* reddidiſti obſtrictiſſimum. Non facile ſuccurrebat, qua ratione Tibi grati animi pietatem probarem: nihil ex propria ſupellectile, quamvis plurima ſeſe offerrent, ad dandam erga Te mei ſignificationem, dignum eſſe cenſui: urgebat interim, quia relaturum me gratiam affirmare non audeo, habendæ ſaltem, & quavis ratione declarandæ gratiæ officium. Malui proinde ex re, non tamen prorſus aliena, nempe beati parentis, *Virtutum Tuarum* veneratoris, laboribus, aliquid depromere, quod *Magnifico Tuo Nomini* ſacrum ſimul animi, referendæ gratiæ cupidiſſimi publicum eſſet documentum. Suſcipe igitur ſerena fronte *hiſtoriam morbi petechialis*, qui *anno* 1683. *Poſonii epidemicè* graſſatus eſt, à *Parente* meo piè defuncto, ſolicitè conſcriptam, *Illuſtrique Nomini Tuo* inſcriptam in lucem publicã emittendam. Si quantũ per *occupationes Tuas graviſſimas* licuerit, hanc qualécunque publico bono deſtinatam opellam perluſtrare volueris, invenies forte non planè contemnenda, & digna, quæ in publicum emittantur. Fiet autem hoc eo felicius, ſi, pace Tua, *Perilluſtri Nomine Tuo* ſeſe hoc opuſculum multis probaverit. Hujus ſumma, ut ſuprà monui, eſt *expoſitio morbi petechialis*, qui *Poſonii epidemicè* graſſatus eſt, ad fidem ſcripti, à beato parente relicti. Initium hujus hiſtoricæ expoſitionis ducitur ab anno 1683. quo per Dei gratiam ſoluta obſidione Viennenſi, *regno Hungariæ*, miſero fatalique *bello* miſerrimè afflicto, ſigillatim *menſe Septembr. pax* reſtituta fuit. Tunc vero *copiis militaribus* hyberne dimiſſis, & *Poſonii* etiam per ſuburbia diſpoſitis mali ſemina ſparſa ſunt. *Milites* enim, quod *gregatim* in contuberniis *arctius* collocati erant, omnia *ſqualore*, *tetra immunditie*, & fœdis odoribus compleverunt, ipſumque quaſi aerem inquinantes, *catervatim*, & veluti per manipulos in *febrem malignam petechialem* inciderunt. Morbus brevi invaleſcens, quam plurimos ex illis conſumens, in malum tandem *epidemium* degeneravit, & in *incolas* pleroſque, ſine *ætatis* diſcrimine, maxime vero in *juvenes*, maturæ & robuſtæ ætatis homi-

homines, non modo *plebejos*, verum etiam *nobiles* & divites, vehementer graſſari cæpit, ita, ut ferme nullam domum intactam reliquerit. Incepit morbus hic epidemius *menſe Novemb. anni ſupra citati*, qui ſtatim *horrore* artus corripuit, interdum *intenſiore*, interdum *remiſſiore*, non nunquam *per intervalla recurrente*, quem preſſo pede excepit *calor* in principio levis, qui ægrum primis adhuc diebus vix à negotiis ſolitis detinuit, interiora tamen occupans ſenſim auctus eſt. Ob ſanguinis ergo rarefactionē majorem, & noxam viſceribus impreſſam multa ſtatim oriebantur *periculoſa ſymptomata*, *nauſea*, *anorexia*, *vomitus*, *cardialgia*, *ſitis*, non nunquam remittens, *dolor capitis*, *vigiliæ*, *laſſitudo ſpontanea*, quæ *ſymptomata* ad IV. *diem* ſenſim aucta perdurabant, tanta interea nonnunquam lenitate, ut quamplurimi vim morbi laxatam crediderint, ejuſque *cauſam in errorem externum* commiſſum rejecerint. Verùm progreſſu temporis morbus *malignitatem* ſuam prodidit, *intenſiſſimi caloris* ſui effluvia per totum corpus diffundens, horrendaque producens ſymptomata. In unico ſaltem homine *mitior vis morbi* obſervata fuit: in *blandiſſimo* per totum morbi decurſum *calore* nulla *ſitis*, nullum oriebatur *delirium*, de ſolo *capitis dolore*, & *proſtratis viribus* querela fuit. Cæterorum fere omnium, hoc morbo laborantium corpora quaſi incendio fumare, *inſolito calore* gravari ac corripi viſa ſunt. Hinc obſervabatur *laſſitudo* & *jactatio totius corporis*, *ſubita virium proſtratio*, in non nullis *vigiliæ diuturnæ*, quas ſtatim excepit *delirium*, non nunquam in *incremento*, non nunquam in *ſtatu morbi*, aliquando *mitius*, & per *unum* ſaltem *diem* durans, aliquando *ferocius*, non nunquam *muſſitando* proditum, non nunquam *nullum* fuit obſervatum, ut in *piſtoris* cujuſdam *uxore*, nunquam *delirio* correpta, & tamen *die* VIII. prægreſſis *convulſionibus* mortua. Sed præſtabat *deliriū ante nonum* acceſſiſſe *diem*, quàm *poſt nonum*; quoſcunque enim *poſt hunc* invaſit, omnes ferè mortui ſunt. Horum *delirium* non nunquam degeneravit in *furorem*, quo agitati ſurrexerunt, & robuſtiſſimorum alioqui hominum actiones ediderunt. In *declinatione morbi* non nunquā *ſomnus* obrepſerat continuus, ita, ut ægroti & cibum & potum neglexerint. Sic & *mentis emotiones taciturnæ* in eo, qui alioqui facultate loquendi pollebat, utplurimum erant *periculoſæ*, quale exemplum in *ſaponario* quodam habui. Porro *ſomnum* ægrotorum plerumque turbabat *inquies nocturna*: hinc *delirare* cœperunt, & abſurda loqui. *Tinnitus* & *ſuſurrus aurium* ut plurimum in *incremento* jam huic morbo accedebat, quibus ſeſe *auditus difficultas*, modo *ſalutaris*, modò *funeſta*, collatis nempe reliquis *ſymptomatibus* periculoſis, adjunxit, ut & *oculorum dolor* & *ardor*. Sæpiſſimè & illis *coruſcationes* variique coloris figuræ obſervabantur. *Vultus*, inprimis apud moribundos, *ferox* fuit. *Tremor manuum frequens*, ſed *labiorum continuus*, & ſemper *exitialis*, & *intra* XXIV. *horas imminentis mortis nuncius*, quod videre licuit in duobus *Viris illuſtribus*, ut aliorum exempla prætereamus. *Tremorem* autem ſtatim vel ſequebantur, vel præcedebant *convulſiones*, non tamen adeo *funeſtæ*, utut periculoſo ſatis indicio *floccos le-*

gere cœperint decumbentes. Quorum aliqui *motibus* tandem *convulſivis* & ipſa *epilepſia* correpti, violentia morbi conſumpti ſunt, cujus exemplum præbuit quidam *juvenis* XXI. *annorum*, qui poſt *convulſiones* incidit in *motus convulſivos*, & ipſam *epilepſiam* LV. *horas* durantem. Curatæ tamen *epilepſiæ* huic morbo *die* XII. ſupervenientis, & *per integrum diem* obſervatæ exemplum habui in *juvene* quodam pannifice. Ad unum fere omnes *caput rotari*, ſeque *vertigine* laborare dixerunt. *Vertigines* inſeparabilis comes erat *dolor capitis*, qui & in *artus* & *lumbos* non nunquam ſeſe diffudit, ut ingentes *nephritides*, *uterique affectus* adeſſe crediderint, quod in *virgine* quadam obſervavi, *cauſam* tamen ſemper à *miaſmate maligno* infeſtante ſanguinem, quod in majoribus venis & arteriis ad illas partes devolvebatur, deducendam eſſe duxi. *Guſtus* ſæpiſſime planè fuit *depravatus* ac perverſus in hoc morbo, ut ægroti non nunquam *aquam* pro *vino* biberint, *poma citrina* pro *uvis recentibus*, quod meo exemplo teſtari poſſum, comederint. *Aphonia* quoque, non ſemper tamen *lethalis*, obſervabatur, cujus per *integrum* ferme *diem* durantis, & tamen *curatæ* exemplum præbebat quidam *juvenis* viginti aliquot annorum. *Reſpiratio* ſæpenumero *difficilis* fuit, & *frequens*, *expiratio* verò non nunquam quaſi *flammea*, quæ ſemper *mala*, uti videre licuit in quodam *ſaponario*. *Pulſus* non nunquam, inprimis in *principio*, *ſanorum* fuit quàm ſimillimus, non nunquam *celer*, *frequens*, *intermittens*, *debilis*, *inæqualis*, ut ſæpiſſime judicium de *ſignis* morbi *prognoſticis* fefellerit. Erat tamen quoddam genus *pulſuum*, quo præſente *mortem* certo præſagire potuimus, ſi nempe decumbentes ad contrectationem *pulſus* aut *manus* retraxerint *tremulas*, eaſque *introrſum* duxerint, vitæ quaſi ſuæ timentes, aut ſi *tremens*, *palpitans* & *caprizans* obſervatus fuerit *pulſus*. *Anxietates*, *lipothymiæ*, *ſyncope*, in hoc morbo maximum cordi faceſſivere negotium, ut non nunquam per *tres dies* iteratis vicibus continuaverint. *Tuſſis* non nunquam in *principio*, ut plurimum in *incremento* & *ſtatu*, aliquando *humida*, aliquando *ſicca*, ſeſe exerebat, quarum *poſterior* pejor, & ſemper *malignitatis* arguebat præſentiam. *Cardialgia* correpti, præ dolore ingenti, ſolum de *dolore* & *graviſſima mole pectoris* conqueſti ſunt, exiſtimantes, hoc ſublato ſe priſtinam recuperaturos ſanitatem. Morbi *principium* ſemper erat cum *anorexia*, *nauſea*, interdum *vomitu*, qui per *aliquot dies* duravit, nulliſque *medicamentis* mitigari potuit, neque *macularum* eruptione ſuperveniente ceſſavit, *funeſti* ſemper exitus erat ſignum: aliquando *die ſeptimo* aut *octavo* demum oboriebatur. *Sitis* in his ſymptomatibus cum morbo *incrementum* ſumebat; non nunquam tamen ferme *nulla*, præſente licet *ingenti* & totum corpus quaſi corripiente *calore*, obſervata fuit, quod *peſſimum* erat *ſignum*. *Singultu*, huic morbo ut plurimum *in ſtatu* ſuperveniente, plerique, quos ſub mea habui cura, ſunt *mortui*, quidam tamen etiam *ſervati*, ut adeo *ſingultus* non ſemper *ſignum* imminentis *mortis* in *febribus acutis* infallibile ſit; ut refert *Epiphan. Ferdinandus*. *Hæmorrhagia* quoque ſæpiſſimè hunc morbum ſecuta, *periculoſa*

culoſa primis diebus, & in ipſo *morbi ſtatu*, quod multis exemplis probare poſſemus, aliquando tamen *critica*, & ſibi relicta, *ſalutaris*; ſed imperitia *chirurgorum die ſeptimo ſuppreſſa*, funeſta. Sequiorem *ſexum* morbus iſte *duplo gravius* affligebat. Pleræque enim hoc tempore *menſes* erant expertæ, aliæ *primis* ſtatim *diebus*, aliæ *nono* demum *die*, qui ſemper exacerbabant *ſymptomata*, ut pauciſſimæ evaſerint; *benignior* verò fuit morbi vis in *menſium fluxu* deſtitutis. Sed nec *puerperæ*, & *gravidæ* ab hoc morbo fuere immunes, licet non omnibus *exitioſo*. Soror enim mea hac *febre epidemiali* correpta per Dei gratiam convaluit, & robuſtū ſuo tempore enixa eſt puerum. *Alvus* quamplurimis per *aliquot dies* fuit *obſtructa*, ut eam tandem *ſuppoſitorio* reſerare debuerimus. Non nulli ægrotorū jam in principio *diarrhœam* perpeſſi ſunt, quæ ſi nullis *medicamentis*, ejuſmodi affectibus alioqui maximè accommodatis, cedere voluit, *res deſperata* fuit; ſæpiſſime tamen & in *principio*, *incremento*, & *ſtatu*, remediis rite adhibitis, optimo cum ſucceſſu *ſedata* fuit, imo *diarrhœa critica*, *die* VII. cum ægri levamine, quæ ſequentibus diebus ſua ſponte ceſſavit, oborta eſt. Et fateri quoque debemus, fluxum alvi *moderatum* ſæpiſſime non fuiſſe attendendum. Sic *vermes* tam in *principio*, quàm *ſtatu* ἄνω & κάτω ſat longos rejectos in duabus perſonis, quæ tamen evaſere, vidi. *Sudores* ſæpenumero ſua ſponte apparebant, interdum *critici*, qui omnes boni, interdum verò *reſolutivi*, imminente inprimis morte, qui peſſimi; totum enim corpus tunc temporis in vaporem & madorem reſolvi videbatur. *Parotides* permultis oboriebantur ut plurimum *die* XIV. & *per* XIV. ferme *dies* durabant, nunquam tamen *lethales*. Adhibitis enim mox *ſudoriferis* per inſenſibilem tranſpirationem diſcuſſæ ſunt, ſine omni metu recidivæ. *Lingua* ſæpiſſime erat fiſſa, non nunquam *muco albicante indurato*, inprimis adulto, jam morbo, quaſi cruſta quadam obducta, ut etiam potulentorum, ob membranearum œſophagi fibrarum à calore ingenti exſiccatarum difficilem conſtrictionem, *laborioſa* fuerit *deglutitio*; aliquando *nigra*, quæ & *faucibus* peregrinum huncce ſuum impreſſit characterem, ut tandem *ſphacelo* correptæ & exeſæ fuerint, quale exemplū in *puero* VII. *annorum*, hoc *ſymptomate* affecto, & propterea metu dolorum *viginti* ferme *dies* neque *cibum*, neque *potum*, neque *medicamentum* aſſumente, habuimus. *Exanthemata* tandē aliis jam II. quod meo exemplo teſtari poſſum, aliis & ut plurimum IV. aliis VII. erupere *die*, in aliis non *una vice* exiere, ſed *tractu quorundam dierum*; alii ſecundam quoque *eruptionem die* XIV. experti ſunt, cui aliquando ſuperveniebat *veſica* in *dorſo*, *nucis* magnitudinem æquans. & *aquam limpidam* continens, *funeſta*, quam in *Barone de Nobis* conſpeximus. Erant *maculæ*, quantum ad *colorem* attinet, *verſicolores*, *rubræ*, *purpureæ*, *fuſcæ* & quaſi *crocei* coloris, *albæ*, ut in *æthiopico* quodam, *nigræ*, *lividæ*, quæ duæ poſteriores *peſſimæ*, inprimis in *dorſo*, *manibus*, *pectore*, *pedibus*, *natibus*, non nunquam & *facie*, quæ non ſemper *funeſtæ*, interdum *magnæ*, interdum *parvæ*, *pulicum morſibus* ſimiles, nullum tamen *punctum* in medio

habentes, non nunquam *ſparſim*, nonnunquam *confertim milii ſolis* & *ſudaminum* inſtar, (*aſpredines miliaceæ* dictæ,) quæ etiam *malæ*, per *ſeptem*, *octo*, *novem dies*, conſpiciendæ. Sed cum *morbus* hic tam *varius* ac *multiplex* fuerit, ut non tantum nullo *ætatis* diſcrimine ſævierit; verũ etiam in omnes *ſporadicos morbos*, ſi qui ægrum vexabant, ſeſe transformaverit, ut aliquando *tuſſim*, ſæpiſſimè *catarrhum*, aliquando *colicam*, *podagram*, *pleuritidem*, *febrem tertianam*, ſervando exactiſſimè *periodicam exacerbationem*, tempore nempe *apyrexias* evaneſcentibus *maculis*, ingruente verò *paroxyſmo* redeuntibus, mentita fuerit, quis quæſo omnia *ſymptomata*, quibus hic morbus *auctus* & *exacerbatus* eſt, enarrare queat? Sufficiat ergo, hæc fideliter, prout in *praxi mea* obſervavi, annotaſſe. Morbus hic non nunquam *cito*, non nunquam *tardius* ſua decurrebat *tempora*, ut etiam XXIV. *dies*; licet rariſſimè, *funeſtus* fuerit; *die* XII. ac XIII. ut plurimum *graviora* ac *vehementiora* erant *ſymptomata*, proindeque accuratius attendenda. Etſi verò in *Hungaria* frequens eſt hic *morbus*, & *quotannis* obſervandus, graſſari tamen *vehementius* more ſolito *hoc anno* cepit, ut ferme in ſolum *contagium*, corpora *metu* atque *timore* debilitata facilius corripiens, rejicere *cauſam* auſi fuerimus. *Principium* quidem huic *morbo* dedere *milites*, utpote qui *temperiem* hujus *regionis* nec obſervantes, nec ferentes, ſed *vino* nimium indulgentes in *morbos* inciderunt *malignos*, *gregatim* deinceps in *contubernia arctiora* conjecti non modo *commilitones*, verùm etiam *inquilinos* contagione infecerunt, quæ latius ſerpendo & eundo tantas acquiſivit vires, ut in *morbum epidemialem* degeneraverit, & plures è medio ſuſtulerit. *Anni tempeſtas* malum hoc inſigniter fovebat, nempe ut plurimum *humidior*, cum *pluviis* copioſis & fere continuis, *nebulis* fœtidiſſimis, creberrimis toto fere *Novembri* & *Decembri*, quo tempore *petechiæ* in homines gravius debacchati ſunt. Etſi verò vehementia *frigoris* ſubſecuti mali hujus vim ſublatam aut minutam arbitrati ſumus, tantum tamen abfuit, ut ceſſaverit, ut potius ferme eandem noxam ac *vehementiam*, licet alter *menſis* præ altero fuerit *benignior*, exeruerit, in *menſem Junium* uſque eam protraxerit, plures non modo *familiarius* cum ægris verſantes, verùm etiam *nullam planè conſuetudinem* cum *infectis* habentes, & homines, qui ægrotos viſitabant, fugientes, ſemperque domi quaſi fixi hærentes, corripuerit, ut in ejuſmodi homines ex ſola *imaginatione contagium* manarit, correptoſque ſuſtulerit. *Remedium* præcipuum ac præſentiſſimum fuit *Venæ ſectio*, à qua & *curam* ſemper *ordiri*, eamque *in primis diebus repetere* debuimus. Quam primum verò *maculæ* ſeſe in conſpectum dedere, quamvis plerique *auctorum*, & inter eos præcipuus NEUKRANZ *de purp.* id ſuadeant, penitus tamen *abſtinendum* erat ab hoc alioquin præſtantiſſimo remedio. *Purgantia*, quæ ad unum fere omnes admittunt ſcriptores, *Vomitòria*, etiam *in principio*, nullum hic invenere locum, imo omnes, quibus *Purgantia* exhibita ſunt, *brevi poſt expirarunt*; eorum verò *exanthemata* ſemper apparebant *latiora*. Ex iis, qui *Vomitoria* aſſumſere, pauciſſimi,

nempe

nempe ii ſolummodo, quorum *robur naturæ* adhuc erat inconcuſſum, evaſere, in quibus & *citius* morbus ſua decurrit tempora. *Expellentia*, *alexipharmaca*, *confortantia*, *cordialia*, *temperata*, v. gr. *ſpec. liberant. ſal. volat. C.C. fixat. unicor. mar. C. C. philoſ. præpar.* item *Emulſiones*, *mixtura* ex *mithridatio*, *confect. alkerm.* & *aqua fumar.* inprimis tempore *continuarum vigiliarum* data, ac ſequenti *die* veſperi iterata, quæ ad *ſomnum* placidum ægrotos diſpoſuit, ac *deliria* mitigavit, *lap. bezoar. orient.* præcipuè ubi *cordis anxietates* vehementer urgebant, qui miraculoſa fere ratione eas ſtatim ſuſtulit, omne hic tulere punctum. *Symptomatibus* ex proprio fonte erat ſuccurrendum; è contrario *calida* omnia, quæ majorem excitarunt effervefcentiam, vitanda. *Antimonium diaphoreticum* quoties fuit datum, fere ſemper excitavit *diarrhœam*; exhibitum verò *in febribus malignis ſine exanthematibus* rarius, facile tamen *terr. ſigillat.* vel *mithridat.* ſedata fuit. Fœminis, *affectibus hyſtericis* obnoxiis, *extract. caſtor.* præſentiſſimam tulit opem. *Veſicatoria* juſtò tempore applicata, non modo in *aphonia* ſæpiſſimè ægrotis ſermonē reddidere, verum etiam ferociam *deliriorum*, ac quaſi *phrenitides* debellarunt. *Opiatorum* uſum, utpote in his *regionibus* merito ſuſpectum, experiri nolui, *Topicis* quidem frequenter in perpetuis *vigiliis* & *capitis doloribus*, cum ſucceſſu admiſcui. Quod ſi jam ad ἀκμὴν pervenit *morbus*, *ſudoribus* probè elicitis tandem *ſpec. de gemm. frigid.* de *hyacinth.* cum *nitro* ordinavi, quorum uſum, quo uſque *penitus remiſit calor*, continuavimus. *Confortantia*, *cordialia* *balſama* in frequenti uſu habui. *Reſtaurantia juſcula* interdiu & noctu aliquoties ægris exhibenda ſuaſi, *vini* ac *cereviſiæ* uſu omnes abſtinere juſſi, *aquam coctam* ex *rad. ſcorzon.* cum *C. C.* & *raſ. ebor. ſem. fœnic.* &c. pro *potu ordinario* præſcripſi. *Mutationem linteorum* mundorum & *induſiorum* crebram, etſi permittat NEUKRANZ *de purp.* p. 351. ſemper tamen ego, ob rationes certas & experientia ſtabilitas, diſſuaſi. Victo jam penitus *morbo*, & *viribus* aliquantum jam redeuntibus, tandem ad *Purgantia* deſcendi, quibus reliqui *excrementitii humores*, ne *recidiva* ſubſequeretur, cum emolumento ægrotantium expellerentur. Hac ratione *quamplurimos* per Dei gratiam *priſtinæ ſanitati* reſtituimus. Hæc, VIR, LECTIONE ET EXPERIENTIA CELEBERRIME, ſunt, quæ illis temporibus obſervavit, & bona fide de hoc *morbi* genere literis conſignavit *beatus Parens*. Hujus *paternæ* induſtriæ monumenta plura poſſideo, *graviſſimo Tuo judicio*, una cum *meis rarioribus obſervationibus*, ſubjicienda, &, ſi Tibi ita viſum fuerit, *publico bono* non invidenda. Nihil proinde avidius expecto, quàm, quod ſine Tua moleſtia fiat, Tuum de hoc inſtituo *conſilium*. Si Tibi placuiſſe intellexero, affirmo Tibi, me exiſtimaturum, mihi *gravitate judicii Tui*, & *conatus meos juvandi facilitate* id, quod maximè unquam cupierim, contigiſſe. Quod ſupereſt, Tibi CÆSAREÆ NOSTRÆ ACADEMIÆ ſpes fortunaſque commendo.

mendo, nihil dubitans, quin de hoc meo ſtudio rectè & benignè ſis exiſtimaturus. Dab. *Viennæ* die VII. Febr. A. S. R. ccIↃↃccxxx.

Dni D. Andreæ Læw Hiſtoria Epidemica Hungariæ, annorum 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709., *ab ejuſdem Filio Dno D. Carolô Fridericô Læw, Perilluſtri Lucæ Schrœckio, Academiæ Nat. Curioſ. Præſidi, &c. ann.* 1726. *communicata.*

ANni tempora, prout variant, ſuos habere morbos certos jam pridem *lib.* 3. *Aphor.* 21. rectè annotaſſe *Hippocratem* præſente anno abunde confirmavit experientia. Scilicet *menſe Julii & Auguſti* cum cœlum quaſi flammaſſet caloribus, & pluviarum ferme toto illo tempore expers fuiſſet, quibus alias intemperies aëris ſicca temperanda & corrigenda, *Febres* ſolito magis in hac urbe graſſari ceperunt. Quarũ principia cum horrore, vomitu, nauſea ægrũ occuparunt, ſubſequentibus ſtatim caloribus, ſiti, dolore capitis, virium proſtratione ſumma, cardialgia, ut plurimum dies noctesque durantibus, aſt biduo poſt, adhibitis ſudoriferis, in *intermittentes* ut plurimum febres, modo *tertianas*, modo *quotidianas*, imo *quartanas*, per intervalla ſecundum ſuum typum repetentes, terminantibus. Tantam autem hæ febres benignitatẽ in ſe fovebant, ut rarò adminiſtratis legitimo modo remediis, h. e. *V. S. Anti-febrilibus ex* ⊖ *card. ben. abſinth. centaur. min. lap. cancr. chinchin. arcan. dupl. flor. nitr.* aliiſque, ultra octiduum ſeſe extenderint, quin penitus remiſerint. Non ſenſerunt has febres tantùm provectioris ætatis homines, verum etiam infantes lactentes & ablactati, ſine ullo ætatis diſcrimine. In non nullis deprehendebantur *continuæ*, dies noctesque ægrotos affligentes, & *V. S. ſudoriferis ordinariis, nempe ſpec. de hyacinth. antim. diaph. ſpec. de gemm. frig. mixtura mea ordinaria &c. cum confortantibus* junctis, tractatæ, omnes terminũ ſuum elapſo 15. dierum ſpatio benigniſſimè abſolventes. Hiſce continuis annumeranda quoque fuit *Pemphinx*, vulgo *Neſſel-Kranckheit* dicta, tunc temporis graſſata, quæ ægrotos, (qui quaſi urticæ urentis vim eſſent experti,) excruciavit pruritu, tumore permagno variæ magnitudinis in toto corpore, modo imperialis, modo floreni, modo groſſi, modo totius cubiti, ſuperficiem cutis occupante, eamque in veſicas non adeo rubras, ſed magis albas attollente, mox recedente, mox redeunte, aliiſque ſymptomatibus febres continuas malignas alias concomitantibus. Quæ febris licet aliis temporibus *benigniſſi-*

ma

ma adhibito ſudorifero intra biduum remittere ſoleat; nunc tamen admodum *maligna* more continuarum ſua decurrit tempora, propinatis autem *medicamentis diaphoreticis*, *expellentibus temperatis &c.* DEO benedicenti apud omnes feliciſſimè XV. die ſuperata. Obſervavimus etiam, quod notatu dignum & perrarum, tunc temporis certam febrium ſpeciem, quæ fuit *complicata ex febre quotidiana continua & tertiana*, ana die binas habens exacerbationes, altera unicam, quam *Hemitritæum* appellare placuit. Fuit abſque horrore, cum continuo calore, ingenti præcordiorum compreſſione, ut de continuis conſtrictionibus pectoris conqueſti fuerint, ſiti inexplebili, intenſioribus tamen hiſce tempore exacerbationis, cum vigiliis, deliriis, diarrhœis, in primis virium proſtratione ſumma, ut ſemper animi deliquia metuenda fuerint. Febris hæc admodum periculoſa continua ingentem reconditam habuit malignitatem; quapropter more aliarum febrium malignarum, v. gr. *V. S. ſudoriferis*, *expellentibus*, *confortantibus mixtis*, *ordinariis*, ratione tamen habita ſymptomatum urgentium, tracta feliciſſimè intra XXI. dies fuit ſubacta atque ejecta, ſuperſtite quidem adhuc aliquali pectoris compreſſione, *Laxativo* tamen medicamento ſub finem exhibito, penitus ſublata.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1697.

NOn quivis annus quoſvis fovet morbos, multo minus una eademque ſymptomata. Prouti anni variant tempora, aëriſque tempeſtates, ſic quoque morbi, qui nunc benigniores, nunc pejores, multorumque funerum non nunquam cauſæ exiſtunt. Hoc jam dudum obſervavit, ac *toto libro III. Aphoriſmorum* nobis demonſtravit maximus Græciæ Doctor, *Hippocrates.* Et quis non videt, diverſum aëris ſtatum humores modificare morbificos, eoſque diſponere, pro diverſitate locorum aliarumque circumſtantiarum, ad producenda ſymptomata, quandoque graviora, aliquando mitiora. Id videre licuit *anno* 1697. quo *hyemem rigidiſſimam* experti ſumus. Produxit intenſiſſimum illud frigus non ſolum *varios pectoris morbos*, *catarrhos*, *coryzas*, *gravedines*, *tuſſesque vehementiores*, ſed & tranſpiratione impedita, lympham diſpoſuit in coagulum pronam; adventante *vere*, liquatiſque macrocoſmi humoribus, lympha hactenus torpida apud plurimos varias ſubiit mutationes; inde in quibuſdam *febres tertianæ* ſubortæ, in pleriſque *febres continuæ*, *pleuritides ſpuriæ*, *malignitatis expertes*; in plurimis, imprimis *ſub finem Aprilis*, *Maii*, *Junii*, *Julii*, quo tempore magis efferationes bilioſæ ob exceſſivum calorem ambientem notabantur, *febres petechiales Epidemicæ.* Referam ex morbis, quos hoc anno perluſtravi, ſolum præcipuos. Inceperunt *petechiales* more ſolito cum rigore, caloribus p. n. ſiti, anxietate præcordiorum, quandoque vomitu, doloribus capitis, inſueto artuum languore, ſine cauſa manifeſta, cum inſigni extremorum laſſitudine, ut plurimum

quarta, aliquando ſeptima demum die maculæ effloruerunt petechiales, in quibuſdam copioſiores majoreſque, in quibuſdā minores ac parciores. Deliria ſexto jam, ſeptimo, octavo morbi die ſupervenientia, boni fuere ominis. In illis enim decima quarta vehemens notabatur obſurdeſcentia, & decima quinta caloris, adeoque morbi ſolutio. Si ſerius, v. gr. 10. 11. 12. contigerunt deliria, atrociora ſymptomata, nec non malignitatem prænuntiarunt ſummam, nulluſque expectandus fuit motus criticus, ſed paulatina ſolutio. Obſervavi hoc in quamplurimis, inprimis in Cive hujus loci primario, ex itinere ſexta morbi die reduce. Septima, adhibito uno vel altero *medicamento expellente, bezoardico*, vidi corpus petechiis copioſiſſimis rubris conſperſum; eodem die notavi ſummam in ſomnum propenſionem, vix non diſpoſitionem lethargicam. Veſicatoria quippe aliquot applicata ægrum à ſomno abſtrahere non valuerunt, & excitatus licet quandoque comederit, medicamenta *expellentia, ſudorifera, epileptica, confortantia* ſedulo aſſumſerit, ſubito nihilo minus in ſomnum recidit, ſalva manente reſpiratione; acceſſerunt 10. die deliria: excitatus enim ex ſuo profundo ſomno, & interrogatus minus appoſitè, minus ordinatè reſpondit, de ubito in ſomnum relabens. Die undecima & ſequentibus ſupervenerunt motus convulſivi, diarrhœæ, involuntarius urinæ fluxus, ſummatim, ſymptomata exitioſa. Decima quinta calores p. n. obſervavi longè remiſſiores, pulſum naturali ſimilem, ſomnum autem adhuc profundum. Si exſuſcitatus fuit patiens, neminem agnovit, torvis oculis vidit, ad interrogata muſſitando, minus intelligenter reſpondit, floccos frequenter legere continuavit. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum ex *Hippocr. Coac.* nec non 2. *Aphor.* 27. difficillimum ac periculi pleniſſimum pronunciavi. Decima ſeptima demum die, ſuborta obauditione, ad ſe rediit, ſtupidus quidem & oblivioſus, præteritorum immemor, vires tamen brevi reſumſit. Vidi in alio ſubjecto, eundem morbum in optimis ſignis conſtitutum, duodecima, rarioribus tunc temporis exiſtentibus jam maculis petechialibus, produxiſſe *puſtulas miliares, parvas, albas, acuminatas*, innumeras, exceſſivam ſanguinis ebullitionem, nec non malignitatem latentem prodentes, & 15. die, prægreſſis vix momentaneis convulſionibus, funeſtas. Obſervavi, malum hoc fuiſſe *epidemium*, nullumque ætatis habuiſſe diſcrimen, juvenes verò pueroſque frequentius invaſiſſe, ac contagium in domo delituiſſe, aut ſubſtitiſſe, donec in reliquos fere omnes ſæviit. Qui valetudinis ſalutisque ſuæ ſolliciti fuerunt, ac in tempore, ſpretis præpoſteris medicationibus, meam poſtularunt curam, ad unum omnes convaluerunt. Incepi, prævio unico *ſudorifero*, pro ætatis diverſitate, prima & ſecunda jam die *à V. S. in brachio*, quam ſequenti die pro rei exigentia *in pede, ante exanthematū eruptionē*, repetii *Alexipharmaca*, (malignitatis enim hìc ſumma eſt habenda ratio,) *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ♁ *diaphor. C. C. philoſ. præpar. lap. bez. orient. mithridat. &c.* muta-

tis

tis mutandis, ſingulo octihorio exhibui cum ſudoris imperio. Quamprimum mentem adverti vacillantem, imminentis delirii prodromum, *Veſicatoria* nuchæ pedibuſque imponi juſſi, addidique *pulveribus ſudoriferis confortantia*, nec non *epileptica*, *v. gr. pulv. epilept. March. unicorn. mar. ſpecif. cephal. Mich. mag. ungul. alc. perl. &c.* Nimiis vigiliis ac deliriis ſummis *miſtura mea ex mithridatio cum conf. alkerm. pulv. epilept. de gemm. frig. aut analept. &c. Syr. papav. in aqu. ſolut.* ut plurimum veſperi, & quidem cum fructu obviam veni. *Alvi fluxum ſtypticis* quandoque ſingulo trihorio aut quatrihorio exhibitis compeſcui: obſtructionem *enematibus* ſuſtuli. Cum calores p. n. decreſcere inceperunt, quod ſæpiſſimè ſub initium decimi quinti diei contigit, contentus fui ſolis *pulveribus præcipitantibus*, *v. gr. ſpec. de gemm. frig.* ☿ *analept. C. C. philoſ. ſl. nitr.* quotidie ſemel aut bis in uſum vocatis. Vinum ac cereviſiam prohibui, conceſſique ſolum *aquam ex raſ. C. C. ebor. ſem. fœnicul. rad. ſcorzon. coctam.* Reliquis ſymptomatibus ex ſuis fontibus proſpexi. Sub initium quartæ ſeptimanæ, appetitu jam redeunte, ne in priorem morbum reciderent, dedi *Laxativum.* Et hac methodo, DEO ſint laudes, omnes petechiis etiam peſſimè decumbentes, excepta unica perſona, ſervati ſunt. *Morbilli* menſe *Junio*, *Julio*, omnes fere pervaſerunt domos, & obſervavi illos *epidemialiter* graſſatos, primis quatuor diebus ut plurimum graviſſimos, apparente effloreſcentia, quæ elapſo quatriduo evanuit, leviſſimos. Quibus legitima adhibita fuere remedia, *expellentia* nempe, *ſudorifera*, *v. gr. pulv. alexit. lap. bez. C. C. philoſ. unicorn. mar.* omnes ſtando quaſi ac deambulando morbum evaſerunt. Qui in cura ſunt neglecti, aut malè tractati, etiamſi convaluerunt, elapſis aliquot ſeptimanis, aut in *febrem* inciderunt *exanthematicam*, (quam *Roſſaliam* nominare ſolemus, & conſiſtit in maculis rubris, latiſſimis, in toto corpore denſiſſimis, eryſipelas quaſi univerſale referentibus, poſt quartum diem evaneſcentibus, & ſquammularum inſtar decidentibus, cum ægri alleviatione,) cum caloribus continuis, ſiti magna, aliquando deliriis, nemini exitioſam; aut reportarunt *tumorem flatulentum totius corporis*, permultis funeſtum. Notavi ſimul, quando unus aut duo in domo morbillos ſuperarunt, decimo demum quarto aut quinto alios ejuſdem domus in ægrotantium locum ſucceſſiſſe, adeoque morbilloſum contagium ſerpiens à 14. in 14. delituiſſe ac ſubſtitiſſe. *Menſe Junio, Julio*, frequens fuit *Icterus*, cum aliquali alteratione, appetitu dejecto, nauſea, ſiti, oris amaritudine, deturpato cutis, imprimis oculorum, colore, pruritu, urinis croceis, cereviſiæ brunaceæ ſimilibus, turbidis, excrementis quandoque flavis, copioſis, ſæpiſſime albis, cinericiis. Obſtructionem ductus choledochi reſeravi, bilemque in maſſam ſanguineam, ac in habitum corporis jam derivatam reduxi, ejuſque acrimoniam ſalino-ſulphuream exceſſivam correxi *aperientibus ſalibus ex pulv. hepat. Tartar. Vitriolato*, *ſale cichor. acetoſell.* additis *granis aliquot diagrydii.* Inſtar omnium fuerunt *acidulæ Croaticæ*, quibus bilem ſufficienter dilui, atque feliciſſimè

me ſpatio 2. aut 3. hebdomadarum ictericos reſtitui. Præter *hydropes, calculos, podagram, arthritides &c. tempore autumnali* more ſolito, *Quartana* prodiit *contumaciſſima*, quam, ſi *Venæ ſectione, purgatione*, diebus paroxyſmorum inſtituta, nec non *medicamentis Antifebrilibus chinatis* ter aut quater exhibitis infringere nequivi, reliqui intactam, optime gnarus, multitudine atque frequentia medicamentorum facile ad *Cachexiam ac hydropem* diſponi, adeoque magis deſtrui. *Naturæ* igitur opus hoc commiſi, atque expectavi *æquinoctium vernale*, quo tempore natura, uno vel altero medicamento adjuta, quandoque per ſe febrem hanc feliciſſime ſubigere ſolet.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1699.

De Japonibus ſcribit *Wilhelmus ten Rhyne*, *Diſſert. de Arthrit. in ſuis notis, p. m.* 92. quod quidem *peſtem* ignorent, *variolas* tamen timeant, cum ipſis maxime ſint contagioſæ, atque ſæva & multiplici hominum ſtrage illorum terras depopulentur, ut major etiam mortalium pars his in Japonia aliquando ſuccumbat, quam peſte alibi, atque idcirco præ labis iſtius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia ſunt vel ſanguinis vel thori pignora, relinquant. Unde Japones & Sinæ liberis dotati, ubi interrogantur, quot ſoboles alant? regerunt, totidem, quot variolis jam laborarunt; reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. Idem reſponſum fere à nobis hoc *anno nonageſimo nono* tuliſſent Curioſi, ſi ex uno alterove quæſiviſſent, quot filios aut filias habeat? Tot nempe, quot jam *variolarum* virulentiam ſuperarunt. Etſi enim apud nos *Variolæ* non adeo aliquando obſervantur funeſtæ, hac tamen *hyeme auſtrali, tepidiori ac humidiori* plus minus exiſtente, illæ, peſtis inſtar, in infantes & adultiores furere cœperunt, eoſque pro diverſitate tempeſtatum, magiſve vel minus maligni ætheris, nec non humorum in corpore exiſtentium, varie affecerunt. Inceperunt modico cum horrore, quem excepit calor intenſus, pulſus fortis, oculi turbidi, ſitis intenſa, aliquando jactatio inquieta, ſternutatio frequens; non nunquam jam primo aut ſecundo ebullitionis die apparuit una vel altera puſtula in facie, dorſo, ut plurimum vero ſub finem tertii aut initium quarti diei eruperunt *variolæ*, primũ rubræ, exiles, rotundæ, figura nempe, colore & magnitudine regulari, cum febris ſymptomatumque, etiamſi hactenus fuerint graviſſima, atque nervoſo generi periculoſiſſima, remiſſione, aut notabili diminutione. Hæ turgidæ maturuerunt brevi, juſtoque tempore exaruerunt jam incruſtatæ. In quibuſdam ſubjectis puſtulæ fuerunt admodum raræ, ſolito tamen majores, hinc inde ſparſæ, valde diſcretæ, ita quidem, ut iiſdem affecti in lecto vix contineri potuerint, quin deambulare voluerint, ſi ipſis conceſſum fuiſſet, quæ variolæ mitiſſimæ ac benigniſſimæ fuerunt. *Diarrhœa* nec non *hæmorrhagia narium*, diebus ebullitionis ſuborta omnibus ſaluti fuit, detracta nempe nimium quan-

tum.

tum ebullientis ac æſtuantis ſanguinis, nec non ſeminii varioloſi parte, quod reliquum fuit varioloſum fermentum facilius, inprimis jam laxatis venarum ſpatiis, evolvi, digeri, expellique potuit; & in his *variolas* obſervavimus diſcretas, raras, *benigniſſimas*, ſaltim hinc inde ſparſas. Qualis enim, ſtatus humorum ebullientium in corpore, in primis in centro, talis quoque ſe exſeruit & effloruit in extremis, habitu corporis: unde quo pejor materia ebulliens, eo periculoſiores & deteriores variolæ. Sic ſpiritus quandoque à miaſmate varioloſo irritatos magis, quàm oppreſſos obſervavimus, qui magno ſæpe conamine quiſquilias ſuas ad cutem amandarunt, ſerumque virulentum repurgarunt felici eventu, tuberculis tam magnitudine, quàm colore & figura regularibus enatis. Notavimus è contra ſpiritus à miaſmate hoc varioloſo diebus jam ebullitionis obrutos ac fere oppreſſos, ut amplius ſeſe ſufficienter expandere nequiverint, multo minus inquinamenta varioloſa excutere potuerint. Remanſit ergo miaſma virulentum in maſſa ſanguinea, quam ad coagulum diſpoſuit. Tingebatur quidem cuticula rubedine quaſi eryſipelacea, ac tumore afficiebatur, nulla tamen aut fere perpauca apparuere variolarum veſtigia, potius loco harum tertia jam die maculæ in facie, dorſo, natibus, pedibus, manibus, effloruerunt purpureæ, quæ exactè morſus pulicum aliquo modo obſoletos repræſentarunt, copioſæ, aut diebus ebullitionis, quarta nempe, antequam ulla adhuc comparuit puſtula, aut ante plenam & ſufficientem variolarum eruptionem, quæ ſemper manſerunt parvæ, ſeſſiles, depreſſæ, confluentes, duræ, ſeptima die lethales. Obſervabatur in his pulſus debilis, catarrhus ſuffocativus, ob nervos affectos, inſultus epileptici, ſubſultus tendinum, deliria, maculæ purpureæ, latiſſimæ, ad nigredinem ſpatio aliquot horarum tendentes, ante, aut poſt mortem largiſſimum ſanguinis per alvum profluvium. Certiſſima ſanè ſummæ inflammationis in maſſa ſanguinea latentis, nec non inſtantis ſphaceli, adeoque indubiæ mortis indicia. Unam habui virginem octennem, in qua maculæ hæ purpureæ jam diſparuerunt, ut aliqualem reconvaleſcentiæ ſpem nobis fecerint, aſt tempore maturationis variolæ confluentes, inprimis in facie, manſerunt ſeſſiles, depreſſæ, duræ, cartilaginoſæ quaſi, cutis ipſa eryſipelate fuit affecta, & intenſa rubedine tincta, tumida, ſymptomata novis acceſſionibus febrilibus fuerunt exacerbata, quæ tandem XV. die funeſto terminarunt eventu. Unicum habui puerulum 7. annorum, ejuſmodi maculis purpureis una cum variolis correptum, qui hæmorrhagia narium copioſa IVta die ſuborta à periculoſiſſimo atque exitiali hoc malo liberatus fuit. Reliqui omnes his *petechiis purpureis* laborantes, etiamſi ex methodo medendi ordinaria & optima, *expellentibus* nempe, *ſudoriferis*, *alexipharmacis*, *bezoardicis*, *confortantibus*, *nervinis*, *antepilepticis*, *v. gr. ſpec. liberant. de hyacinth. pulv. pannon. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philoſ. unicorn. mar. diaſcord. Frac. mithridat. conf. alkerm. &c.* tractati fuerint, mortui ſunt. Sine dubio à veneno varioloſo peſtifero ſanguinis compages nimis fuit ſoluta & jam in fluorem converſa, in primis ſerum

acre, virulentum redditum, atque diſpoſitum non ſolum viſceribus, ſed & partibus externis, mediante efflo-reſcentia, necroſin induxit funeſtam. Neque *gravidæ*, licet alias naturæ conſilio à morbis epidemiis immunio-res ſint, quàm alii, ab hoc variola-rum contagio fuere immunes, imo de-cubuerunt peſſimè; hæ ſemper ſexta aut ſeptima die *abortum* paſſæ ſunt cum *magna Uteri hæmorrhagia. Variolæ malignæ* utplurimum inceperũt cũ *lumborum & abdominis doloribus*, *qui* ſi cum erupturientibus jam puſtularũ notis remiſerunt, *boni*, ſin minus, *mali* fuerunt ominis; utplurimũ enim in his variolæ aut non ſufficienter eru-perunt, aut, ſi prodierunt, confluxe-runt, & tempore maturationis depreſ-ſæ manſerunt, ſæpe refugerunt & in fauces gulãque copioſæ incubuerunt, *catarrhumque lethalem*, inprimis cir-ca morbi ſtatum, induxerunt. In permultis ſalivationem in eruptione, & poſt eruptionem, obſervavimus co-pioſam, qualis à mercurio aſſumpto oriri ſolet. *Diarrhœa* diebus matura-tionis oborta, *peſſima* fuit, natura enim jam debilitata, & in negotio maturationis impedita, deducendo aliorſum materiã varioloſam ſuccum-bere debuit, variolis nempe non be-ne maturatis, quin potius collapſis, aut *catarrhus*, aut *convulſiones* ſu-pervenerunt funeſtæ. Reſpiratio an-xia, interrupta, vel ſublimis, inpri-mis in morbi ſtatu ſemper fuit convul-ſiva, & indubitatum ſignũ malignita-tis, quæ nullis medicamentis expelli potuit, quin potius humores in ſuo motu impedivi, atque ſic lethalitatem intulit. Obſervavi in filiolo trium an-norum, tempore eruptionis, die tertia & quarta morbi, ſummam extremo-rum, pedum nempe, manuum ad carpum uſque, naſi refrigerationem, ſine ullo ſudore, cum pulſu debili, calorem verò in reliquo corpore ſuffi-cientem ac præternaturalem. Metu ſanguinis recurſum, caloris languorẽ, & necroſin imminentem, adeoque frigus hoc brevi fore morticinum, in primis materia varioloſa in centro re-tenta minuſque expulſa, exhibitis tan-dem *expellentibus* variis, *bezoardi-cis*, nec non *linteis calidè applicatis*, ſpatio bidui rediit ad extrema calor, variolæque prodierunt copioſiſſimæ cum ſumma ſymptomatum alleviatio-ne, & maturatis tandem variolis, vitæ conſervatione. *Menſe Aprili*, *Majo* notabantur *morbilli*, qui, ſi ex me-thodo tractati fuerunt, ſudorque ſuc-ceſſit ex voto, in omnibus *benigni*, neque efflorefcentia inflammatoria diu-tius manſit, quàm per quatriduum; quo tempore unà cum maculis ſquam-marum ad inſtar deciduis, calor ceſſa-vit penitus. Obſervavi autem in qui-buſdam morbilloſam hanc inflamma-tionem effloruiſſe in dorſo & facie ad inſtar herpetis, cum puſtulis ſplenden-tibus, mox in rubedinem morbilloſam ordinariam variæ figuræ abeuntibus. Fuerunt exanthemata hæc morbilloſa mali moris, adeoque in cura probe at-tendenda, & *expellentibus*, *ſudoriferis*, *alexipharmacis* ſedulo tractanda. *Men-ſe Aprili*, *Majo*, *Junio* frequentes fuerunt *febres petechiales malignæ*, quæ invaſerunt cum horrore levi, nec manifeſta ſanguinis æſtuatione, ſed calore mitiori, quem aëris injuriis ad-ſcripſerunt ægroti, neque crediderunt ſe ægrotare, donec calor, hactenus effectum ſuum occulens, ingraveſcere

vires-

vireſque vacillare cæperint, ut jam ægroti decumbere coacti fuerint, magno cum damno ſuo tamdiu contranitentes. Acceſſit anxietas præcordiorum, ſitis immanis, capitis dolor, vigiliæ, linguæ ſcabrities, deliria aliaque ſymptomata. Qui ab initio *Venæ ſectiones* admiſerunt, medentumque opem implorarunt, atque dicto præſcriptove audientes fuerunt, evaſerunt omnes; qui verò neglexerunt curam, eamque demum die VI. aut VII. inchoare voluerunt, ii plerumque die XIII. XIV. XV. XVIII. XIX. mortui ſunt. Quicunque à *Purgantibus* credentes vitium hærere in Ventriculo, curam inceperunt, ad unum omnes deceſſerunt, & in illis maculæ obſervatæ ſunt longe majores ac latiores. Qui ſudare ad variè aſſumta *alexipharmaca, diaphoretica, expellentia* in incremento & progreſſu morbi non potuerunt, etiamſi bene ac peritè, aliàs tractati fuerint, mortui ſunt, mortem verò uno vel altero die præceſſerunt *ſudores ſpontanei*, copioſiſſimi, reſolutivi. *Subſultus tendinum* in tangendo pulſu in ſtatu morbi notatus ſemper *exitialis* fuit. *Convulſiones epilepticæ*, in primis diſtorſiones in ore & fronte variæ, *funeſtiſſimæ. Senſus hebetior*, ſi nempe ægroti ſe non laborare, ſed optimè valere dixerunt, *manus tremulæ, reſpiratio difficilis ac frequens, difficillima citra faucium tumorem deglutitio, inevitabilem prænuntiarunt mortem. Maculæ quo tardiores in efflorefcentia, eo pejores*, unde apud quos die demum ſeptima, aut nona, prodierunt, ut plurimum obſervabantur funeſtæ, ſecus, ſi jam quarta eruperunt. Eædem *ex rubro colore* tendentes in *lividum, nigrum*, extremam ſanguinis corruptionem indicarunt. Circa *Solſtitium, menſe Junio*, morbus hic fuit *peſſimus multiſque exitialis*. Cauſa hujus febris petechialis malignæ, cum calor ſæpe, in primis in initio, non adeò ſævus fuerit in prava & maligna indole quærenda fuit, quæ citra inſignem calorem vi ſua corrodente partes corporis fluidas & ſolidas corrupit, diſſolvit, deſtruxit, ac violentia ſæpe materiam expulit, modo *per alvum*, criſi imperfecta ac funeſta, modo *per inſenſilem tranſpirationem*, ubi ægroti, in primis ſub finem, ſudoribus fere diffluxerunt, qui fuerunt reſolutivi, peſſimi. Sanguinem igitur ac ſerum in hoc morbo coagulari ac incraſſari, ſæpiſſime ex ſale corrodente maligno ſummam contrahere acrimoniam, ex ſymptomatibus abundè claret.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1700.

HOc anno inſueta fere fuit aëris intemperies. *Menſe Januario, Februario* temperatum frigus extitit, *menſe Martio*, nec non *Aprili* fere toto tempeſtas nivibus & gelu ſævit, quo tempore graſſari cœperunt *febres continuæ exanthematicæ*, ſolis *confortantibus, blandiſſimis diaphoreticis remixtis*, tractandæ. Etenim, qui more ſolito aſſumſerunt & continuarunt *ſudorifera, ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ♉. *diaph.* ⊖ *volat. C. C. mithridat.* illi omnes, viribus exinde exhauſtis, & convulſionibus ſubortis migrarunt ad ſuperos; qui vero in principio tractati ſunt *Venæ ſectione*, deinde *blan-*

blandioribus diaphoreticis, ut plurimū tamen *confortantibus & epilepticis*, *v. gr. pulv. epilept. M. ſpecif. cephal. pulv. analept. mag. gran. kerm. perlar. C. C. unicorn. mar.* convaluere omnes. Calores non adeo intenſi fuerunt, debilitates verò ſummæ cum vigiliis, ſudoribus ſpontaneis, pulſu celeri, frequenti, tremoribus nec non motibus convulſivis. *Menſe Junio*, *Julio* plures pluvioſæ notabantur dies, quàm ſerenæ; *menſis Auguſtus* & *medius September* fuere ſereniſſimi, calidiſſimi. *Reliquo medio Septembri* & *toto menſe Octobri* tanta pluviarum fuit frequentia, ut poſt hominum memoriam his menſibus viſæ non fuerint crebriores. Si enim de die non pluit, certe de nocte pluit, imo poſt 14. dies pluvioſos vix duo ſereni apparuerunt, quos ſtatim pluviæ exceperunt continuæ. Per has igitur inſuetas anni conſtitutiones ſævierunt *Tuſſes*, *rheumatiſmi*, *febres*, in primis *quartanæ*, quæ in vicinis noſtris locis fuerunt *epidemicæ*, *apoplexiæ ipſæ*; apud infantes frequentes fuerunt *variolæ erraticæ*. Senes experti ſunt *debilitates ſummas* inſtar *febrium continuarum*, ſed *benignarum*, *recurrentes*, quæ *ſolis confortantibus medicamentis* ceſſerunt.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1701.

Annus ineuntis hujus ſeculi incepit eadem inconſtantia, qua ultimus annus ſeculum finivit. *Januario* quippe & *Februario* frigora uno vel altero die notabantur intenſa, tertio vel quarto valde remiſſa, unde ex inſuetis his anni mutationibus ortæ ſunt *defluxiones bilioſæ in brachiis*, *oſſe iſchii*, *pedibus*, ſumme dolorificæ, utrique ſexui infeſtæ. *Rheumatiſmi hi bilioſi ſudoriferis* neutiquam tractari debuerunt, utpote quorum uſu dolores ſemper exacerbati ſunt, meliori verò ſucceſſu *digeſtivis ex ſalibus*, *v. gr. pulv. hepat. rubr.* ⊖ *cichor. acetoſell.* ☿ *vitriolat. diagryd. ſulphurat.* quotidie adhibitis obtemperarunt, & intra XXIV. dies evanuerunt. *Martius* fuit valde benignus, *Aprilis* verò & *medius menſis Maii* ob frigora infantibus funeſtus, hi nempe valde infeſtabantur *Vomitibus*, *catarrho ſuffocativo*, *colicis convulſivis*, *epilepticis*. In *Junio* nil occurrebat notatu dignum, niſi quod mane hoc & præterito menſe rorem in foliis arborum, in primis prunorum, inſtar mellis, noſtrates vocant *Hônigthau*, eumque fructiferum indicare annum credunt, copioſum obſervaverimus. *Julius* totus exæſtuavit, nil tamen mali, quod mirum, produxit, niſi *febres tertianas*, (quæ ſexto paroxyſmo abierunt,) & in ſenibus, adultis ac infantibus *puſtulas*, ſive *exanthemata miliaria*, quæ occuparunt totum corpus cum moleſtiſſimo pruritu. Cauſa ſine dubio quærenda in efferationibus bilioſis, in primis lympha ab externo calore valde intenſo evocata, ſed facile *refrigerationibus*, *v. gr. ſpec. de gemm. frig. fl. nitr. lap. cancr. &c.* & *balneis hordeaceis* repreſſa ac contemperata. Toto menſe *Auguſto* calores fuere intenſiſſimi, pluviæ pauciſſimæ, fere nullæ, noctes ſimul calidæ. Jam valde graſſari cœperunt *febres* cum frigore duarum, aliquando trium horarum, inſecutus

eſt

eſt ſtatim calor ultra 40. horas durans cum capitis dolore, ſiti, virium proſtratione, linguæ ac faucium ariditate, vigiliis, quandoque deliriis, ut juraſſes *febrem* imminere *continuam*, ſed poſt adhibita *ſudorifera*, *Venæ ſectionem*, remiſit calor, atque in *intermittentem febrem*, ita tamen, ut vix aliquot horæ inter paroxyſmum & apyrexiam interjectæ fuerint; & ſic una febris excepit alteram, afflixitque diu infirmos; rariſſimè enim ante nonum paroxyſmum terminavit. Si *Venæ ſectione*, *diaphoreticis & præcipitantibus*, cum malignitate non caruerit, rite tractabatur, nulli fuit funeſta. Febres hæ maximè ſævierunt *menſe Septembri*, quem obſervavimus calidiſſimum, ſicciſſimum, ſine ullis pluviis. *Menſis Octobris* incepit cum pluviis, quæ per aliquot durarunt dies, inſequentibus mox caloribus inſuetis, ac vix poſt hominum memoriam notatis. Continuaverunt æſtuoſiſſimi dies per *Novembrem* fere totum, ita, ut nullus ſenum tantæ æſtatis & autumni calidi & conſtantis recordari potuerit, unde optimum & generoſiſſimum crevit vinum, quod tamen ſucceſſu temporis minùs generoſum evaſit. *Morbi* fuere *pauci*, iique ut plurimum *ordinarii*. *Sub finem Decembris* exaſperatum fuit cælum, terra frigore obriguit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anno 1702.

HAc hyeme permutata quaſi videbantur tempora. Frigora intenſa ſolum durarunt ad ſextum *Januarii* diem, ſeptimo ſupervenerunt pluviæ, ſubſequentibus diebus nebulæ, cœlum turbidum, nox ſerena, calida tempora. Toto *Februario*, exceptis vehementiſſimis ventis, eadem fuit cœli facies, nullum frigus, nullæ nives, ut plurimum ſiccitas, ſerenitas, ut credidiſſes, imminere æſtatem; nocturno quidem & matutino tempore quandoque aura obſervabatur frigidiuſcula, ſole tamen oriente ſtatim fuit temperata, unde jam *medio Februarii* habuimus flores violarum, nec non flores ceraſorum acidorum. *Morbi* his menſibus, præter *catarrhos frequentes* vix notabantur alii. *Martius*, qui inſecutus eſt, fuit ſiccus, quandoque ventoſus, pluviæ, quæ oboriebantur, fuerunt temperatæ, fertiles. Hujus initium *phthiſicis*, *hecticis*, *hydropicis* valde fuit funeſtum. Circa *æquinoctium vernale* inceperunt copioſæ inter pueros graſſari *febres continuæ*, ut plurimum *malignæ*, *petechiales*. Invaſerunt illos leviſſimo rigore, laſſitudine ſpontanea, ſuccedente calore non adeo magno, ſubinde remittente, ſed tertio aut quarto die vehementius recurrente, quo ut plurimum in conſpectum venerunt exanthemata, deliria brevi poſt comparuerunt, in quibuſdam vehementia, & quidem cum vigiliis, in quibuſdam breviora, maculæ erant parvæ inſtar morſus pulicum. *Febres hæ epidemicæ diaphoreticis*, *præcipitantibus & confortantibus temperatis*, non *ſudoriferis fortioribus*, tractatæ, nulli fuerunt funeſtæ, ſed valde *contagioſæ*. In *adultioribus*, utpote viris, *maculas* ut plurimum obſervavimus *latas*, ſucceſſerunt ſtatim deliria, convulſiones, epilepſiæ, & his fere omnibus decima tertia dies fuit

fuit exitialis. Duravit epidemica hæc lues in *Junium* uſque, quæ ſine dubio magnis ſiccitatibus cum Hippocr. 3. Aphor. 7. adſcribenda. *Aprilis* plerumque fuit ſerenus, calidus, ſubinde ventoſus, frigidus. Hunc excepit *Majus* frigore quidem moderato, ſæpe tamen, præſertim Borea interſpirante, rigidiuſculo: fuit variabilis, nunc calidus, nunc turbidus, pluvioſus, mox frigidus, ventoſus, unde vitis juſto tardius & inæqualiter gemmas ſuas protruſit. Frequentes hoc menſe fuerunt *arthritides vagæ*, quæ ſolo reiterato *Laxantium*, minus *ſudoriferorum*, uſu tractari voluerunt. *Julius* fuit valde temperatus, calidus, ut & *Auguſtus*, ſi exceperis imbres & tonitrua horrendo fragore & fulguribus, in primis noctu, *menſe Auguſto* frequentia, & grandinibus inſolitis, quæ aliquoties, præſertim die 12. 13. 18. promontoria noſtra fere omnia, & quidem optima, valde deſtruxerunt remixta. Fructus omnes horæi valde fuere inſipidi, humidi, & ad putredinem proclives. Unde frequentes habuimus *febres*, primo intuitu *continuas mentientes*, adhibita tamen *Venæ ſectione* & *ſudoriferis*, tertio & quarto die in *intermittentes tertianas* degenerantes, tandem *præcipitantibus & Laxativo* brevi conſopitas. *September* comparuit uno alterove die ſerenus & amœnus, tertius & quartus ſerenum diei cœlum noctu tempeſtuoſo tonitru & fulguribus terribilibus fœdarunt. Sequentes dies mox ſereni, mox turbidi, pluvioſi, aliquando frigidi, in primis noctu, & notavimus circa feſtum Matthæi bis pruinas, ſed plane innocuas. Hoc menſe habuimus *Diarrhœas*, *dyſenterias*, quibus adhibitis *rhabarbaro toſto cum myrobalanis*, & dein *adſtringentibus ex corall. ſl. ferr. cum mithridat.* cito medebamur. *Octobris* quatuor dies initiales fuerunt ſereni, amœni, calidi, his quatriduum ſucceſſit frigidum, ventoſum, imbridum, nivoſum, autumni præludium, octava mane gelu & pruina nocentiſſima folia ac uvas nondum maturas in omnibus fere promontoriis decoxerunt, & millena damna fecerunt. Jam remittere cœpit frigus, & cœlum ad aliquot dies inclaruit. Circa *medium menſis* fere octo turbidi, nebuloſi, ſolis expertes, notabantur dies. Tandem circa 20. exortis ventis, nebuliſque diſcuſſis cœli facies mutari cœpit, æſtaſque in autumno conſtans comparuit. Fuit enim ab hoc tempore uſque ad ſextum *Novembrem* ſerenitas, cum frigida tamen aura matutina. Septima tota die pluit, octava nix cecidit ingens; ſucceſſit horridum gelu octiduum fere durans, quod & botros in copia adhuc in promontoriis exiſtentes vix non in lapides convertit. *Medio Novembris* amoenior aura comparuit, caloreque fortiori nives uvaſque glacie adſtrictas ſolvit. Hoc tempore frequentes fuerunt *febres*, quæ nullum ſervarunt typum, quin potius *febres malignas* mentitæ ſunt. Invaſerunt cum horrore, caloribus primis diebus fere continuis, ſummo virium languore, capitis dolore, ſiti, oris amarore, ſiccitate linguæ. Adhibitis *Venæ ſectione & ſudoriferis blandis*, tertia vel quarta jam die terminarunt in *intermittentes*, quarum paroxyſmos *arcano duplicato*, *ſale Card. Ben. cort. chin. de chin.* ac tandem *levi laxativo* ſuppreſſimus. In his notatu dignum fuit,

fuit, quod, etiamſi valde poſt febres comederunt, vires tamen per longum temporis ſpatium recuperare nequiverint. His menſibus copioſè graſſari cœperunt inter pueros & puellas *variolæ*, quæ obſervabantur modo *benignæ*, modo *malignæ*, confluentes, depreſſæ, adhibitis *blandis diaphoreticis*, ſanguinem contemperantibus, v. gr. *pulv. alexit. C. C. philoſ. pulv. epilept. ſpec. de hyacinth. unicorn. mar.* aliquando, ſi exire noluerunt, addito *ſale volat. C. C.* nec non *lap. bezoar*, nulli funeſtæ. Accuratam inſuper ſymptomatum rationem habere debuimus. Sic accidit, ut puerulus V. annorum ex variolis malignis convaleſcens in *gingivis ſuperioribus* reportaverit *ulcuſcula*, quæ primo intuitu ab adſtantibus pro *aphthis*, *Mundfäule*, judicata & tractata ſunt, elapſo 24. horarum ſpatio corroſivitate ſua magnæ jam maxillæ ſuperioris & inferioris occuparunt partem cum ſummo fœtore & nigredine, maximoque imminentis *ſphaceli* periculo. Adhibuimus frequentiores *injectiones ex decoct. rad. ariſtoloch. iridis flor. maſtiche*, *thure*, *mundificantia*, *balſamica*, *v. gr. elix. Propr. ſine acido*, *balſ. peruv.* quibus tandem corroſivitas, fœtor, nigredo receſſit, & puerulus priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Taceo *catarrhos*, *rheumatiſmos menſe Novembri & Decembri* frequentes. Sine dubio morbi hi ut plurimum ex lympha à varia aëris anomalia, nec non erroribus diætæ, v. gr. fructibus horæis hoc anno valde putridis, ad viſcedinem & ſpiſſitatem diſpoſita, quæ in ſanguine coacervata eundem in tumultuarios motus concitavit, deducendi.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1703.

ANni hujus principium aura temperatiori, nivibus ſtipata illuxit, paulo poſt ſucceſſit frigus intenſum, quod brevi remiſit, & in pluvias abiit. *Februario* gelu ſævuit ingens, niveſque ceciderunt ſæpiſſime, mox tamen accedente aura calidiuſcula in liquorem ſolutæ. *Martius* comparuit caloribus amœniſſimus, ſicciſſimus, quandoque tamen interveniente Euro, rigidus. *Aprilis* ſimul præter morem ſiccus fuit. Habuimus his menſibus ventos vehementes, nives copioſas, quæ terram liquore balſamico ſufficienter irrigare potuerunt. *Majus* & *Junius* fuere æſtuoſiſſimi cum pauciſſimis pluviis; unde uvæ circa feſtum Viti jam fere defloruerunt omnes. Hoc ſemeſtri notavimus *febres continuas*, non adeò frequentes, nec malignas, ſine dubio, ob vinum nimis leve ac tartareum, quod præterito crevit anno, diureticum, minus ſanguinem accendens. *Variolas* habuimus in copia, modo *benignas*, plerumque *malignas*, ſeſſiles, depreſſas, quæ tamen ſi rite *bezoardicis temperatis*, *expellentibus*, *confortantibus*, *v. gr. pulv. alexit. ſpec. de hyacinth. antimon. diaph. C. C. philoſ. præp. pulv. epilept. lap. bez. orient. unicorn. mar. mithridat. &c.* tractatæ ſunt, pauciſſimis, imo fere nullis funeſtæ. Et licet plurima tum temporis conſpicerentur puerilia funera, cauſa tamen mortis magis adſtantium incuriæ & negligentiæ,

tiæ, aut medicaſtrorum præpoſteræ ac perverſæ curæ & imperitiæ, quàm malignitati adſcribenda. Notatu dignum fuit, me his temporibus inter alios habuiſſe Comitiſſam valde ſanguineam, corpulentam, jam fere quadragenariam, variolis correptam. Huic ſub prima morbi invaſione, quæ erat cum rigore, caloribus, cordis compreſſione, virium languore &c. curavi aperiri *medianam*, præſcripſi *bezoardicos expellentes pulveres* more ſolito, *pulv. alexit. C. C. philoſ. lap. bez. orient. unicorn. mar. &c.* & ecce præter omnium expectationem tertia & quarta die erupere per totum corpus *variolæ* copioſiſſimæ, ſexta acceſſit *immodicus menſium fluxus* ad inſtar puerperæ, retroceſſerunt illico variolæ, quæ abſque hoc fuere depreſſæ, ſeſſiles, confluentes, verbo, peſſimi moris. Mutavi medicamenta, dedi frequenter *ſpec. de hyacinth. corall. rubr. terr. ſigill. mithridat. mag. ſmaragd. pulv. epilept. M.* non omiſſis *confortantibus*. Fluxus hic immoderatus continuavit octiduum, nec *ſtypticis* ſiſti potuit: durante fluxu variolæ non creverunt, nec ad maturitatem tendere voluerunt, ſed confluxerunt, majoraque conciliarunt ſymptomata, etiamſi *expellentia*, *bezoardica, antepileptica ſtypticis* ſemper conſideratiſſimè miſcuerimus; octiduo elapſo fluxuque cohibito tandem parvulæ hæ variolæ, non faſtigiatæ, maturitatem receperunt, ſymptomata remiſerunt, & Illuſtriſſima Comitiſſa à varioloſo hoc affectu, periculi pleno, præter omnium opinionem ac ſpem, liberata eſt. Variolæ hæ permultorum oculis valde fuerunt infeſtæ, & modo *inflammationem* reliquerunt pertinacem, modo *humorem depoſuerunt contumacem*, ac coagulationi vel condenſationi aptum. Priori feliciter medebamur *aquis ophthalmicis ex aqu. plantag. roſar. chelid. tut. præp. ſacch. ſaturn.* poſteriori inflatione *pulveris ſubtiliſſimi ex ſacch. canarienſ. antim. crud. lap. ſciſſil. præp. perl. præp.* & ſi opus fuit, *Veſicatoriis*. His menſibus varios atque diverſos notavimus *hæmoptoicos*, tam ſenes, quàm juvenes; in quibuſdam enim ſanguinis ἀϑρόως καὶ βιαίως ad aliquot libras *ſine ulla prægreſſa tuſſi* excretus eſt, & in his fere nulla adfuit irritatio, ſed ſanguis floridus lubricavit ſibi ipſi viam, & unica irruptione extravaſatus per os affectavit exitum; in quibuſdam *quaſi extuſſiendo* ſanguis pedetentim rejectus eſt, in his ſine dubio vaſa pulmonum fuerunt eroſa, & ſalinæ particulæ maſſæ ſanguineæ inexiſtentes teneras pulmonum veſiculas ſtimularunt, inde irritatione facta tuſſis producta fuit cruenta. His feliciter ſubvenimus *Venæſectione* & *medicamentis adſtringentibus ex compoſ. ſperniol. Cr. lap. hæmatit. ocul. cancr. trochiſc. de ſpod. de carabe*, addito *laudano de tribus* in refracta doſi. Si ſanguis fuit ſedatus, ordinavi *pectoralia traumatica cum reſolventibus mixta*, *v. g. elix. pectorale cum eſſ. traumatica*, nec non *decocta pectoralia ex fl. & fruct. pectoral. uſitat.* item *gelatinam pectoralem ex raſur. C. C. ebor. cum herbis pectoralibus* factam, it. *decocta ex herb. alchymill. ſcabioſ. pyrol. ſanicul. millefol. tuſſilag. pulmonar. heder. terreſtr. rad. tormentill. ſem. aniſ. fœnic. rad. chin. &c.* Menſe *Junio* ex caloribus inſolitis, nec non ingurgitatione aquæ frequenti adultiores æquè ac juvenes reportarunt *febres tertianas* frequentes,

quentes, ſed ſumtis *ſalibus abſinth. centaur. min. card. ben. cort. peruv.* ac tandem *purgante* brevi curatas. *Julius* non tam amœnus & ſerenus fuit, quàm pluvioſus, nocte dieque frigidus, ventis ſumme moleſtus, qui in primis à die quarto ad octavum valde ſævierunt, & frumento, quod violentia ſua excuſſerunt, quam maximũ intulerunt damnum; circa 24. ad finem uſque calidiſſimi notabantur dies. *Auguſtus* incepit cum frigore, pluviis, quæ hoc menſe fuerunt copioſæ, flante tamen auſtro ſudus alternavit dies, fuitque variabilis & inconſtans. *September* extitit ſereniſſimus, amœniſſimus cum inſolito aëris fervore, quandoque pluviis intemperiem ſolis contemperantibus atque terram irrigantibus. *Octobris* primi octo dies fuerunt pluvioſi, frigidi ſimul, hoc tamen non obſtante, tertia & ſexta die obſervavimus tonitrua & fulgura, elapſo octiduo ceſſarunt pluviæ, & ſubſolanus ſuperveniens radiis ſolaribus non ſolum terram madidam ſiccavit, ſed & botros à nimiis pluviis jam putrefactos valdè exſiccavit, illoſque in pulveres fere redegit. Toto *Novembris*, nec non *Decembris* menſe cœli temperies notabatur placidiſſima, ut crediſſes vernum adeſſe tempus. Circa natalitia intenſum frigus ingruit, terraque congelavit. Frequentes hoc ſemeſtre *bilioſas* notavimus *febres*, quæ cum rigore, mox caloribus, vomitibus, præcordiorum anguſtiis pueros æquè ac adultos invaſerunt, primoque intuitu *continuas* mentitæ ſunt. Duravit calor ut plurimum 40. horas cum dolore capitis, ſiti vehementi, ariditate linguæ ac faucium, adhibitis verò *Venæ ſectione*, *diaphoreticis*, remiſit, & in *ordinariam tertianam* cum apyrexia degeneravit, atque *antifebrilibus ſalibus*, nec non *chinatis* rite tractata ſexto paroxyſmo ceſſavit. Memini, me plurimos habuiſſe, qui octavum ſuſtinuerunt prroxyſmum, & hi ex febre reportarunt *icterum*. Calor hic non adeo flavus, ſed ſaturatior & fuſcus fuit, ſine dubio à particulis acribus, bilioſis, ſulphureis, quæ copioſius in ſanguine collectæ tandem in habitum corporis ſeſe diffuderunt, cutemque deturpato imbuerunt colore. Alvus in his omnibus ſufficienter ſuo fungebatur officio, porum choledochum in duodeni & jejuni confinio non fuiſſe obſtructum. His feliciter, & quidem intra paucos dies medebamur *pulveribus ex ſale cichor. arcan. dupl.* aut *tartar. Vitriolat. ſpir. ſalis coagulat. pulv. hepat.* additis nonnunquam *aliquot granis diagryd. ſulphurati.* Veriſſimum itaque eſt *Dioclis* monitum, notante *Celſo*, prodeſſe nempe *icterum*, ſi poſt *febrem* oritur. His temporibus aliquos notavi *cachecticos*, nec non *hydropicos*, qui in *icterum flavum* inciderunt, quorum ſuperiora corporis marceſcebant, & mirum in modũ flaveſcebant, tumentibus interim inferioribus & abdomine. Veſiculæ in horum pedibus obortæ ſtillabant liquorem ſummè croceum. Cauſa ſine dubio ſalibus lixivioſis ſulphur ſanguinis ita modificantibus adſcribenda. Cura ad tenaciſſimas obſtructiones tartareas, & dyſcraſiã viſcerũ dirigi debuit, & profuerunt in ſpecie *martialia*, *pulvis cachecticus*, *Tinctura mart. aperit. Mynſ. ſpir. aperit. Penot. Purgantia* ſingulo octiduo ſemel exhiberi debuerunt, v. gr. *Recipe pulv. rhabarb.* ℈j. *gialap.* ℈ß. ⊖ *abſinth. gr. vij. g. g.*

 gr. ij.

gr. ij. ol. mac. gtt. j. M. Quod ſi venter à *laxantibus* obſervabatur detumeſcere, bis cum ſucceſſu ſingula hebdomada pro exigentia ſymptomatum & ratione virium propinari potuerunt; ſin tumor poſt purgantium uſum in eodem ſtatu manſit, aut infirmus naturæ ductu frequentes dejectiones ſine alleviatione habuit, abſtinendum fuit à purgantibus. *Diuretica* in his caſibus aliàs omnem abſolvere videntur paginam, hic tamen cum ſummo judicio & diſcrimine adhiberi debuerunt, & ſi unquam, certè hic, urinæ ſtatus probe conſiderandus fuit. *Urina* enim *cruda, alba, tenuis* teſtabatur de ſanguinis textura valde laxa, & hæc pro medela requirebat *ſalia lixivioſa*, utpote *ſal. ſtipit. fabar. ononid. junip. ebul. abſinth. tart. vitriolat. ſpir. ſal. coagul. &c.* *Urina rubra* docuit ſanguinis texturam eſſe valde ſtrictam, atque abundare ſalibus lixivioſis, unde præſcribi debuerunt *ſalia volatilia*, v. gr. *ſuccin.* ⊖ *volat. tartar. bufon. lumbric. terreſtr.* in primis *amara*, *decoctum ex herbis, abſinth. mij. eupator. mar.* ã ℥ß. *bacc. junip. mj. rhapont. ver.* ℥ß. *m. pro infuſo &c.* *Scroto tumenti* maximè profuit *decoctum ex fol. rut. abſinth. menth. mil. cumin. cum vino* factum, & cum ſpongia calidè applicatum. *Febres petechiales*, quæ obſervabantur, fuerunt valde *benignæ*. Alias, præter morbos ordinarios, *catarrhos* nempe, *tuſſes*, *raucedines &c.* nil memoratu dignum occurrit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1704.

J*Anuarius* ineuntis hujus anni totus fuit valde frigidus, nivoſus; *Februarius* è diverſo præter morem temperatus, ut plurimum ſerenus, aliquando pluvioſus, aliquando ventoſus, quandoque nivoſus. *Martius* incepit cum intenſo frigore, ſolis tamen ſplendore atque ſerenitate temperato, quinta nix cecidit copioſa, quæ ſexta jam in liquorem abiit, ſeptima ſupervenit tempeſtas tumultuaria, valde nivoſa, octava dies fugatis nubibus purgatoque aëre mira illuxit ſerenitate, quæ tempeſtas pulcherrima, ventis mitioribus remixta, ſicca, non ſolum ad *æquinoctium vernale* duravit, ſed & uno quaſi tenore in *Aprilem* uſque continuavit. Imo *Aprilis* ſua natura aliàs variabilis, hoc anno fuit amœniſſimus, ſerenus, ſiccus, abſque pluviis fere, cum caloribus ad finem uſque prope æſtivis: die 27. tonitrua & fulgura ingentia cum pluviis habuimus, ſol tamen nubila mox ſerenavit, unde arbores juſto citius folia & flores emiſerunt ſuos. Tertia *menſis Maii* dies incepit cum pluviis, quas ſecuta ſunt frigora, & quinta pruina matutina, quæ vineis noſtris maximum damnum intulit, aliàs totus menſis fuit ſerenus, calidus, ſiccus, ventoſus. Succeſſit *Junius* ſereniſſimus, ſicciſſimus, pluviarum expers, ventis tamen mixtus. His menſibus, inprimis ſuperioribus, Morbona æquè ac Bellona apud nos valde ſæviit. Hungari quippe à Noſtris deditionem civitatis ſollicitantes, ſed repulſam reportantes rabie velut accenſi hinc inde diſcurrerunt, nobiſque excidium minati ſunt. Civitatem d. 18. Febr. è longinquo obſidione cinxerunt, eam tamen ſuperve-

perveniențibus adverſis cœli tempeſtatibus, nivibus nempe & ventis inſolitis, intra biduum ſolvere coacti ſunt, interim IX. ſeptimanis nos undique tenuerunt concluſos; ut nullus exire auſus fuerit. Milites Cæſarei frigoribus & militaribus laboribus, inprimis triſti eſuritione & aquæ potu valde hactenus debilitati, huc tandem in defenſionem civitatis diſpoſiti ad novi deſuetique cibi ac vini copiam, quæ miſeris noſtri largè obtulerunt, gravati in periculoſos inciderunt *morbos*, *caſtrenſibus non abſimiles.* Conqueſti ſunt de *languore totius corporis*, *nauſea*, *ſtomachi gravedine*, *caloribus*, *ſiti*, *dolore capitis*, *vigiliis*, acceſſerunt *deliria*, aliquando *alvi fluxus*, non nunquam *petechiæ*. *Venæ ſectio* prima aut altera die inſtituta, nec non *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. C. C. philoſ. lap. cancr. antim. diaph. &c.* ſæpe in herba ſuppreſſerunt malum, unde ægri intra quatriduum convaluerunt. *Purgantia* & *Vomitoria*, etiam in principio adhibita, non conduxerunt, morbum potiùs exaſperarunt, & malignitatem latentem evocarunt, quam tandem *expellentia*, inprimis *mithridatium cum confect. alkerm.* & *confortantia* diu continuata ſuſtulerunt. Qui methodo ordinaria fuerunt tractati, evaſerunt omnes periculum; qui autem citius juſto noſocomiis valedixerunt, etiãſi ferè nullos in diæta errores commiſerunt, ut plurimum in priorẽ morbum reciderunt. Inter hos unus *febre maligna* laborans ex delirio furibundus proſiliit è lecto, & per feneſtram ſecundæ contignationis ſat altæ in fluentum præcipitem ſeſe dedit, in aqua hinc inde diſcurrit, defatigatus tandem, & exanimis fere in lectum deportatus, adhibitis *alexipharmacis*, *ſudoriferis*, *confortantibus* convaluit. *Morbus* hic *epidemius* à victu profectus primo menſe militibus gregariis inhæſit, brevi poſt cives, qui curis, laboribus, frigoribus, excubiis diurnis & nocturnis inſuetis defatigati vino horno, generoſiſſimo, dulci, etiam nocturno tẽpore præter morẽ indulſerunt, invaſit, atque in *febres malignas petechiales* degeneravit. Sanguis quippe una cum reliquis humoribus ex erratis vitioſam diatheſin nactus facillimè malignitatem concipere potuit. Inceperunt *menſe Februario* cum languore ſummo, calore moderato, qui in dies crevit, vigiliis, ſiti intenſa, aliiſque febrium comitibus ſymptomatibus. In his ſi exanthemata prodierunt die quarta, evaſerunt omnes ritè tractati periculum die XV. ſecus ſi maculæ in conſpectum venerunt die ſeptima: infirmi enim periculoſiſſimè tunc temporis decubuerunt, & 21. demum die mortis periculo liberati ſunt. *Menſe Februario* valde *benignæ* fuerunt *petechiæ*, *Martio* pejores, *Aprili* peſſimæ. Obſervavi in quodã juvene ſat robuſto petechiis laborante, *puſtulas* XIV. morbi die exeuntes *pellucidas*, ceu *cryſtallinas*, partim *milii ſeminis*, partim *lentis*, imo multas *piſi* magnitudine hinc inde per totum corpus diſſeminatas, in dorſo verò numeroſiſſimas, *aqua plenas*, ſummè *malignas*; intendebatur enim febris cum anxietatibus, cordis compreſſionibus, convulſionibus; albeſcere tandem hæ veſiculæ & ſuppurare cœperunt, hinc exſiccatæ jam exaruerunt, & ſquamatim circa 21. diem deciderunt, quo tempore pauperculus morti jam vicinus, præter omnem ſpem feliciter enaviga-

vit periculoſiſſimam hanc charybdim. In *fœminis* ſemper notavi *menſium fluxum*, aliquando *diarrhæam* ſimul, quæ omnibus fuit *funeſta. Deliria præmatura* fuerunt *exitioſa*. Sic robuſtus quidam Vir 45. annorum, quinta morbi die incepit delirare, ſexta eſt mortuus; & fœmina triginta annorum ſimiliter robuſta tertia die delirans, quarta eſt mortua. Horum ſanguis prima & ſecunda morbi die *Venæ ſectione* extractus exhibuit in ſuperficie pituitam denſiſſimam inſtar cruſtæ vix ſeparabilem, & croco quaſi tinctam; brevi ante mortem bilis utrinque ſeſe diffudit in totum corporis habitum; ſingula mortis prænuntia. In *febribus* hiſce *malignis* frequens fuit *attritio* aut *excoriatio in natibus*, non ſolum à longiori decubitu, quin potius à ſanguine ſuo modo malignitate corrupto deducenda, qui qua data porta, ſarcinam ſuam deponendam & excernendam quæſivit. Latuit autem utplurimum *gangræna* & *ſphacelus*, caroque tandem adhibitis adhibendis, v. gr. *unguent. ægyptiac.* ad os uſque excidit cum ægrorum levamine. *Menſe Februario morbilli* epidemicè graſſari cœperunt, qui tamen ex methodo tractati *benigni* fuerunt, *inſtante æquinoctio verno* indies magis invaluerunt, & invaſerunt infantes æquè ac adultos, & puerperas, cum horrore, caloribus ſummis, ſtillicidio lachrymarum copioſo, mordaci, oculorum rubore ac tumore, cum tuſſi ferina, gravitate & compreſſione pectoris, maculæ effloruerunt ut plurimum ſecunda morbi die, aliquando quarta, quandoque ſeptima, & perſtiterunt quatuor aut quinque dies. Obſervavi hoc tempore *morbillorum tres ſpecies*, *maculas* nempe *latas*, *rubras*, ſine puſtulis, adeoque *non elevatas*, *neque ſuperficiem cutis ſuperantes*; altera ſpecies *cutim ſolum tranſparuit*, & hæ duæ ſpecies inadvertenter evanuerunt, quas vulgus retroceſſiſſe putabat; tertia prodiit cum *maculis parvis*, *rubris*, quæ in dies auctæ, & *ſupra cutis ſuperficiem modicum elevatæ* racematim coaluerunt, quarumque protuberantia, digito leviter admoto, tactu percipi potuit; poſt quinque dies, morbo jam remittente, maculæ per totum corpus latiſſimæ & maximè rubentes evanuerunt, atque ſquamularum forma deciderunt, cute farina quaſi conſperſa relicta. *Morbilli* quò citius prodierunt, eò benigniores, quò tardius, eo pejores fuerunt. Inceſſit ſæpè hic morbus ſub vario ſchemate, vario ſtipatus ſatellitio. Sic *menſe Aprili* ad puerperam vocatus deprehendi *morbillos* copioſiſſimos, protuberantes, quibus interſperſæ fuerunt *maculæ petechiales*, deliravit valde, imo tubarum in vicinia inflatarum cantus & pulſati tympani ſonos, inter difficultates ſomni per phantaſiam oblatos articulatè imitata fuit, frequenter riſit, convulſa & aphona tandem jacuit, neminem novit, 15. tamen morbi die, adhibitis *expellentibus alexipharmacis temperatis*, *cordialibus*, ad ſe rediit, atque debellatis ſymptomatibus graviſſimis convaluit. Eodem tempore gratioſam habui puellam 6. annorum, *variolis* veris laborantem, ſupervenerunt nona morbi die, variolis necdum in ſtatu conſtitutis, *morbilli* copioſi, graviſſimè inde decubuit; ſed ex duplici hoç morbo feliciter emerſit. Veriſſimum igitur eſt Axioma medicum: Qualis humor efferveſcit in corpore,

talis efflorefcit in cute. *Morbilli* hi, ſi perite *expellentibus, v. gr. pulv. alexit. de hyacinth. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philoſ. antim. diaph. unicorn. mar.* cum *pectoralibus & confortantibus* mixtis, nec non ſervato ſimul idoneo diætæ caloriſque temperamento, tractati ſunt, omni vacarunt periculo, neminique fuerunt funeſti; neglecta autem, aut præpoſtera vel perverſa morbillorum cura, aut præmatura, ſuperatis jam morbillis, aëris mutatio, vel inordinata rerum non naturalium diæta, præcipitavit quam plurimos *in tuſſim ferinam, febrem continuam, reſpirationem difficilem, pectoris compreſſionem, catarrhum* ita dictum *ſuffocativum, lethalem.* Menſe *Maio* & *Junio* continuarunt adhuc *morbilli, febres continuæ, tertianæ intermittentes, variolæ,* quæ *ſporadicè* hinc inde vagatæ ſunt, ſed fuerunt ſine malignitate, adeoque convenienter tractatæ facilè curabiles. *Julius* fuit amœniſſimus, ſed cum ſummis caloribus, quarta coorta eſt graviſſima tempeſtas cum frequentiſſimis tonitrubus, flammarumque fulgoribus, nec non grandinibus inſolitis, quæ in civitate utplurimum magnitudine juglandis, imò ovi gallinacei, prægreſſo imbre, ceciderunt, ad vineas tamen ſparſim venerunt, adeoque illis exiguum intulerunt damnum. Sub initium *Auguſti* remiſerunt calores, ſed ſexta audiebantur tonitrua terribilia, grandines cadebant inſolitæ, copioſiſſimæ, quæ in optimis noſtris promontoriis & vites & uvas prorſus deſtruxerunt. Jam ſucceſſerunt æſtuoſiſſima tempora, quæ vix ſuſtinere potuimus, neque ſpirarunt eteſiæ, nullæ fuerunt pluviæ, quæ fervorem ſolis contemperaſſent, imò eadem aëris conſtitutio erat in *Septembri, Octobri* nec non *Novembri,* ut credidiſſes, autumnum in æſtatem fuiſſe converſum; habuimus quoque d. 25. *Septembris* veſperi tonitrua & fulgura ſufficientia, unde in reſiduis promontoriis, quæ à grandine intacta manſerunt, generoſum crevit vinum, imò generoſius creviſſet, ſi nobis ob metum tumultuantium Hungarorum ſerius vindemiare licuiſſet. Finitis enim jam vindemiis æſtuoſa & ſicca adhuc continuarunt tempora, ſine ullis ferè pluviis. Sub finem *Novembris* & initium *Decembris* nives deciderunt paucæ, & moderata ſubſecuta ſunt frigora. Menſibus æſtivis, *Julio* nempe & *Auguſto*, exiſtente cœlo maximè æſtuoſo, *diarrhœæ* & *dyſenteriæ* ſatis fuerunt frequentes, & magis pueros adultiores, ſenes, minùs infantes ſporadicè afflixerunt. Præceſſit diarrhœa cum ciborum faſtidio, languore totius corporis, ſiti, dejectionibus copioſiſſimis, ſeroſis, ut plurimum bilioſis, viſcoſis nec non pituitoſis, valdè fœtidis, mox inſecuta eſt dyſenteria cum dejectionibus cruentis & purulentis, numeroſis ad 70. 80. intra diem & noctem, aliquando velut momentaneis, ut miſeri vix ſellam foricariam deſerere potuerint, & circa noctem cum majori exacerbatione, ut plurimum caloribus; quamvis non adeo urentibus, pulſu celeri, ſiti, inquietudine, acuto inteſtinorum & ani dolore, inani, licet frequenti, deſidendi cupiditate, præcordiorum anxietate, vigiliis; in progreſſu morbi blanda acceſſerunt

ceſſerunt deliria, non ſine malignitatis nota. Quamdiu ſanguis cum materia biliosa, mucoſa, purulenta & ſanioſa, aliquando cum ſtrigmentis & ramentis ex vit, tamdiu de vehementibus torminibus & doloribus conqueſti ſunt. *Dejectiones nigræ*, *fœtidæ* in morbi ſtatu, majoris corruptionis denotarunt gradum, indicio manifeſto, imminere jam *gangrænam* & brevi *ſphacelum*, unde in illis dyſenteria antea cruenta & torminoſa jam obſervabatur fere indolens, pulſus quaſi nullus, extrema frigidiſſima, ſudore copioſiſſimo reſolutivo frigido perfuſa. Refrigerationem hanc infirmi non percipiebant, quin potius de calore interno & ſiti conqueſti ſunt, imò manibus glaciei inſtar frigidiſſimis res aut loco frigida capeſſere deſiderarunt; & hi omnes, ſalvis tamen ſenſibus motuque membrorum illæſo, elapſis ut plurimum 48. horis, mortui ſunt. Cauſa hujus affectus adſcribenda fuit partim copioſis fructibus horæis, acidoaqueo acri fermentifico fœtis, partim caloribus ferventiſſimis, bile inde acriori limphaque acidiori & quaſi corroſiva reddita. Succi nempe eminenter acres, mordaces nectendo in inteſtinis diutius, quàm par eſt, moram, primo abſterſerunt inteſtinorum mucum, deinde illorum cruſtam villoſam, ſive velamentum bombycinum ſimul abraſerunt, & altius penetrando ipſas glandulas eroſerunt, atque ulcus, vel quaſi tale, inſtar veſicantium, induxerunt; inde membranis inteſtinorum ſenſim ſenſimque à ſale corroſivo eroſis vaſorumque oſculis reſeratis, non ſolum ſanguis frequenter ſtillavit, ſed & triſtiſſimus doloris ſenſus acceſſit, imò ſpaſmodica vellicatio, qua inteſtina ſpaſmo quodam irritata motu quaſi vermiculari dolorificè ſeſe torſerunt, unde non mirum, ſucceſſiſſe tandem *inflammationem*, *gangrænam* ipſam nec non *lethalem ſphacelum*. Quò enim major acrimonia, eò major ſpaſmodica fibrarum nervearum irritatio, major fermentifica humorum fuſio, glandularum, ductuum & vaſorum inteſtinalium eliquatio, nec non cruoris ſimul cum plexibus glandulosis ac reliquis inteſtinorum contentis excretio. Profuerunt ſub initium morbi, non obſtantibus torminibus & ſupervacaneis excretionibus, humores acres *diluentia*, & *leviter Evacuantia*, ut potè *aqua Laxativa cum aqua cinnamomi*, in primis *rhabarbarum toſtum*, quod blandè laxando ſimul ob partes terreas admixtas adſtringere, & leniter roborare ſolet, cum *myrobalanis & elæoſacch. cinnamomi* propinata, nec non *clyſteres abſterſivi ex ſpec. emoll. hord. vitello ovi*, *conſ. roſar. lacte*, aliquoties adhibiti. His præmiſſis ſtatim deveniendum fuit ad *incraſſantia demulcentia*, *adſtringentia cum anodynis* mixta, unde ſingulis quatuor aut quinque horis exhibui pulverem ſequentem: ℞. *Corall. rubr. præp.* ℈ß. *lap. hæmatit. terr. Japon.* an. *gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. laud. de trib. gr.* ß. *M.* mutatis tamen mutandis, addidi ſæpè *terr. ſigillat. ſl. ferr. bol. armen. pulv. ſtypt. Cr. ſmaragd. præpar. cryſtall. mont. pulv. dyſenter. Crat. ex tragacanth. gumm. arab. & corall.* conſtantem, *nuc. moſch. &c.* in primis, ubi calores fuerunt

runt ingentes, *compoſ. ſperniol. Cr. ſpec. de gemm. frig. unicorn. mar. ſpec. de hyacinth. &c.* imò moderanda fuerunt medicamenta ad ipſius excretionis, malignitatis & virium modulum. Sæpè videbatur jam alvus adſtricta, morbuſque ſublatus, brevi tamen malum recruduit, & exivit iterum aliquando cum, aliquando ſine cruore materia mucoſa in minima quantitate cum ſummis torminibus alvum ad excretionem ſtimulans; adhibitis autem frequentioribus *clyſteriis ex decoct. hord. cum capit. vervecin.* nec non continuatis *pulveribus adſtringentibus*, ex toto ceſſavit. Tandem, ne propter deraſos plexus ilei glanduloſos fluxus alvi cœliaco non abſimilis remaneat, ordinavi ſummo cum effectu *balſamica, ſtomachica, balſ. peruv. opobalſ. Tinct. corall. elix. Vitriol. M. pulv. ſtomach. elect. diacinam. Reg. nuc. in Ind. condit.* Et ſic dyſenterici intra tres ſeptimanas ex integro reſtituti ſunt, quo uſque etiam à vino abſtinere debuerunt, contenti *aqua cocta ex rad. tormentill. raſ. C. C. ebor. maſtich. &c.* Quos invaſit cum *vomitu*, hi peſſimè decubuerunt, & vix ſervati ſunt, optimè autem ipſis profuit *balſamum peruvian.* nec non *opobalſamum cum corall. rubr.* exhibitum. *Adſtringentia*, ſine præviis *blandis Laxantibus*, in initio & progreſſu morbi adhibita protraxerunt morbum, tormina exacerbarunt, & poſt ſe utplurimum *febres*, *arthritides*, *pedum tumores*, *lienterias* reliquerunt. *Opiata* hic ferè omnem abſolverunt paginam, imò fateri debeo, me e re nullum dyſentericum ſine frequentiori exhibitione *laud. de trib.* commodè reſtituere potuiſſe; exhiberi autem debuit, antequam dyſenteria fuit conſummata & planè ulceroſa, aut vaſa majuſcula exeſa, aut ſenſus doloris jam periit. *Menſe Auguſto* frequentes habuimus *rheumatiſmos ad brachia, ſcapulas, femora, lumbos, coxas* productos, ſine ulla rubedine, multo minùs tumore, non tam articulis, quàm muſculorum interſtitiis firmiſſimè & diutiſſimè inhærentes, cum motus impotentia, doloribus lancinantibus, profundis, fixis, qui noctu exacerbati ſomnum impediverunt: infirmi enim loco moveri nequiverunt, & quo ſtatu ferè primo jacuerunt ac decubuerunt, in eodem manere debuerunt, & ſine cruciatu ac vehementi dolore vix moveri aut attingi potuerunt; adfuit ſimul tenſio & caloris acriuſculi ſenſatio cum pulſu frequenti. Vulgus hunc affectum nominare ſolet *delapſum catarrhorum à capite, es iſt ein Fluſs im Arm oder Fuſs gefallen.* Statuendum potiùs rheumatiſmum provenire à ſero aut lympha acriori, flatulenta, retrogrado motu impedito, in ſpecialem aliquam membranoſam, tendinoſam, nerveam & muſculoſam partem delabente, ibique ſtaſin patiente, & partes fibroſas, nerveas tendente, eaſque triſti ſenſu vellicante. *Arthritis Vaga* hoc anno frequens fuit. Invaſit homines prævio horrore inſtar febris, membranoſas ac muſculoſas articulorum partes dolore, rubore, tumore & movendi impotentia corripuit, vagabunda fuit & ambulatoria, modo hanc, modo illam invaſit partem, nulla tamen loco ul-

tra 48. horas fixa manſit, remiſſionem ſæpe, relicto ſolum tumore, ſimulavit, at opinione citius, imo vehementius rediit, & priorem locum occupavit, imo memoratu digna in plerisque fuit paroxyſmorum invaſio dolorumque motus, dum quo tempore humerum, carpum aut digitos dextræ manus, eodem tempore & genua ſiniſtri pedis; & quo tempore ſiniſtri brachii, eodem dextri pedis partes ſingulari alternatione & ſaltu dolorifico infeſtavit. Similiter hic peccavit ſerum, ſive lympha acido-acris, ſed ſale volatili intimius fœta, quæ ad perioſtium, ſive ſenſibiliſſimas articulorum mobilium membranas detruſa, eas diſtendit, vellicavit, ibique ſicuti ſpina infixa ſævìit. Cura *arthritidis Vagæ* &. *rheumatiſmi* una eademque fuit. *Venæ ſectio*, niſi adfuit magna febrilis alteratio, intenſior arteriarum pulſus, nec non præcordiorum compreſſio, nil profuit, vires potius abſtulit. *Purgationes*, utpote turbationes & colliquationes liquorum naturalium exaſperarunt magis malum; reiteratus autem *enematum*, in primis *laxantium*, uſus, v. gr. *Rec. pulv. hepat.* ℈ß. *ſal. cichor. acetoſell.* ā. *gr. v. diagryd. ſulphurat. gr. vj. fecul. ari gr. iv. M.* aut *decoctum ex fol. ſen. S. S.* ℥iß. *rhabarb.* ℥j. *crem. tartar. in aqu. cichor. infuſ.* addita *manna & aqua cinnam.* ſummopere profuit, in primis ſi veſpertino tempore *pulvis confortans* ſequens exhibitus fuit: *Recip. pulv. analept.* ℈ß. *epilept. gr. viij. lap. cancr. præp. gr. vij. laud. de trib. gr. ß. M.* *Opiatorum* enim vires hic ſummè deprædicandæ ſunt, morbi quidem cauſam non tollunt, ſomnum tamen conciliant & dolores mitigant: non autem neceſſum fuit ſingulis diebus *opiatis* & *laxantibus* uti, dirigi & moderari potiùs pro re nata morbique indole debuit cura. Ab uſu *ſudoriferorum* nunquam felicem vidi ſucceſſum. Poſt inunctionem *ſpirituoſorum*, v. gr. *ſpir. vin. camph. formic. ſal. armoniac. junip. lumbric. &c.* ſemper notavi dolores oſteocopos, adeoque abſtinendum fuit à *ſpirituoſis*, nec non *unguinoſis*, *emplaſticis*. Optimè autem, in primis ſub finem morbi, profuerunt *Thermæ Badenſes*, aut *balnea acidularum*, imo in ipſo morbo *balnea ex aqua dulci cum hordeo* parata. Atque hac methodo tractati feliciſſimè intra 20. aut ad ſummum, ſi copia peccavit materia, 40. dies reſtituti ſunt. *Febres* his temporibus habuimus frequentes, quæ ut ut prima die tragœdiam à pandiculatione, oſcitatione, languore, frigore, mox calore ſatis intenſo auſpicatæ ſunt, cum ſubſequente ſecunda die apyrexia, ſpeciem *intermittentis* ſimulante; ſupervenientes tamen paroxyſmi, qui fuerunt cum languore, pulſu magno, exacerbatione caloris aliorumque ſymptomatum, confirmarunt intermiſſionem illam fuiſſe doloſam, & latuiſſe ſub hoc cinere ignem *continuarum febrium*, nec non *malignitatem* ipſam. Ex poſt enim videbantur quandoque, in primis manè, remittere calores, nunquam autem intermiſerunt. Creſcente morbo, creverunt ſymptomata, imò convulſiones in ſtatu morbi notavi frequentes. *Deliria ſerotina*, v. gr. die 11. 12. ſupervenientia ſemper fuerunt *exitioſa*. Febres hæ more continuarum

Venæ

Venæ ſectione in principio, *diaphoreticis*, *bezoardicis*, *confortantibus* tractari debuerunt. Ultimis tribus menſibus, præter *febres tertianas*, *quartanas*, *catarrhos*, vix alii notabiles occurrerunt morbi.

Conſtitutio Epidemica Semproníenſis Anni 1705.

QUò clementior anno præterito fuit aëris conſtitutio, eò rigidior ſub ingreſſum anni 1705. comparuit cœli temperies. *Januarius* quippe incepit gelu congelare aquas, imò continuavit frigus toto hoc menſe ſine remiſſione, nives ceciderunt paucæ, & ſpirans Euronotus induxit ſiccitatem. Nec mitior fuit *Februarius*, quin frigore & gelu longè rigidior, ſine ullis nivibus. *Martius* illuxit gratioſa ſerenitate, & exoptato calore, ſed quinta nives ceciderunt magnæ, ſexta frigus, quod ad 12. uſque duravit diem; circa *æquinoctium vernale*, ſpirante aëre meridionali, frequentiores habuimus pluvias, fructiferas, quas ſerena, calida mox inſecuta ſunt tempora, adeòque Martius ut plurimum ſiccus extitit. *Aprilis* varias ſuſtinuit ventorum mutationes, & frequentiores, vix non quotidianas, in primis circa finem, pluvias, oblectamenta vernalia inhibentes; imò & *Maius* fuit valdè inamœnus, frigidus totus, excepto uno aut altero die, pluvioſus. Continuavit pluvioſa & frigida hæc aëris conſtitutio ultra *medium Junii*: unde non mirum, uvas circa feſtum Viti nec dum florere incepiſſe. Circa *ſolſtitium æſtivum* temperatior aura & calores deſiderati demum redierunt. Morbi, qui in hoc ſemeſtre inciderunt, erant varii. In *Januario* & *Februario* continuarunt *febres quartanæ*, quæ tamen, uno vel altero *Laxativo* adhibito, nec non *chinatis medicamentis cum arcano duplicato*, præter morem ut plurimum ſuperari potuerunt, neque ullam labem poſt ſe reliquerunt. Frequentes erant *rheumatiſmi in pedibus*, *manibus*, *ſcapulis*, *lumbis*, cum dolore acerbo, ſine inflammatione, ſine tumore; hi *diaphoretica* ſuſtinere non potuerunt, ſed ſolis *temperatioribus cholagogis*, v. gr. *infuſis ex manna*, *fol. ſenn. tartaro*, *cum aqu. cichor. &c. clyſteribus*, *præcipitantibus*, nec non *balneis hordeaceis*; & pro re nata in ſumma dolorum exacerbatione, *grano dimidio laudani de tribus*, tractari voluerunt. *Catarrhos* habuimus copioſos, qui in *febres* degenerarunt *continuas*, non adeò funeſtas. Servati enim omnes ſunt, qui ſtatim ab initio adhibuerunt *Alexipharmaca*, eaque continuarunt. Menſe *Februario* jam inceperunt *febres petechiales*, quæ *pleuritides* ab initio mentitæ ſunt, inceperunt cum horrore levi; febre lenta, tuſſi ſicca, dolore in pectoris regione, ad ſcapulas, claviculas adcendente, cum moleſtia ægri, ſi in partem ſanam decumbere voluit; aſſumtis autem *ſudoriferis* evanuerunt dolores, & quarta, imò in plerìſque ſeptima demum eruperunt maculæ. In aliis ſimularunt *febres intermittentes*. Sic in Virgine qua-

dam XVI. annorum, ſanguineo-phlegmatica, tunc temporis ordinario menſium fluxu laborante, notavi tres paroxyſmos, more *febris quotidianæ intermittentis*, mane cum horripilatione, ſubſequo calore, circa veſperum intermittente, dolore capitis gravativo, ſiti, laſſitudine &c. quotidie recurrentes, quarto *calores continuos*, prioribus longè intenſiores, nec non eruptionem macularum, ſeptima hæmorrhagiam narium ſat largam, decima deliria blanda, manuum tremores, linguæ ac faucium ariditatem moleſtam, 12. 13. novam copioſorum exanthematum, prioribus jam evaneſcentibus, eruptionem; & ecce 16. morbi die, non obſtante hæmorrhagia, quæ ex alleviatione morbi judicabatur critica, ſeptimâ oborta, obiit. Maximam *malignitatem* exanthematica hæc febris in receſſu geſſit menſe *Martio*, *Aprili*. Incepit cum horripilatione, calor in ſanguineo-phlegmaticis, quorum ſanguis ſero viſcido abundat, mitis, ſed ſubdolus; in ſanguineis intenſior; adfuit languor totius corporis, mox ſubita virium proſtratio, membris quaſi laſſitudine fractis, aut contuſis, ſitis non adeo magna, nauſea, vomitus, pulſus naturali ferè ſimilis, unde magis de languore, quàm calore, conqueſti ſunt; ſexta aut ſeptima æſtus invaluit, atque malignitatem ſuam ſequentibus diebus prodidit, ſupervenientibus gravioribus ſymptomatibus, ut potè exanthematum eruptione, cardialgia, pulſu celeri, frequenti, vigiliis, vehementiſſimis capitis doloribus, deliriis, motibus convulſivis, linguæ ariditate & fiſſuris &c. *Venæ ſectiones* prima aut altera die inſtitutæ, nec non repetitæ, valdè profuerunt, ſerotinæ omnes nocuerunt. *Laxativa*, etiam ſub initium morbi exhibita, rejicienda fuerunt, & memini in his *exanthemata longè latiora* prodiiſſe, quàm in aliis, eoſque graviſſimis ſymptomatibus, *tremoribus* nempe *totius corporis*, *deliriis furioſis*, tandem *aphonia*, *convulſionibus epilepticis*, tentatos fuiſſe, omneſque fatis occubuiſſe: *clyſteriis ex humectantibus & emollientibus* confectis, nec non *ſuppoſitoriis* alvum adſtrictam commodiſſimè reſerare potuimus. Cura methodica maximè dirigi debuit ad vires, quæ conſervari, ad humorum fervorem, qui contemperari, ad malignitatem, quæ corrigi debuerunt. Præſtitimus hoc *blandis diaphoreticis*, *bezoardicis*, *cordialibus*, *v. gr. pulv. alexit. ſpec. de hyacinth. C. C. philoſ. pulv. analept. epilept. lap. bezoard. orient. antimon. diaphor. unicorn. mar. conſ. alkerm. mag. perlar. orient. &c.* exhibito ſingulo octihorio pulvere uno, aut potiuncula. Sic corpus manſit perſpirabile, ſanguini ſua conſtitit ſyſtaſis & craſis, atque malignitas exuperata fuit. *A medicamentis ſpirituoſis, volatilibus*, *bezoardicis fortioribus*, *calidis*, quæ in hoc caſu magis obfuiſſe, quàm profuiſſe, jam à longo tempore in his calidis oris expertus ſum, ſtudio abſtinui. Vinum omnibus interdixi, *aquam ſolam ex rad. ſcorz. raſ. C. C. ebor. ſem. aniſ. &c.* concedens. Acutiſſimos capitis dolores *Veſicatoria* nuchæ appo-

appoſita ſuſtulerunt. Sæviit vehementer hic morbus æquè in adultos, atque gravidas. Sic binas habui, harum una, tertia morbi die, gemellos vivos, nondum maturos, octimeſtres, qui intra aliquot dies mortui ſunt, peperit; altera ſexta morbi die filium æque octimeſtrem, qui ſex diebus vixit, enixa eſt. Fortior hic ſine dubio ſanguinis motio & rarefactio, qua apertæ & laxatæ ſunt viæ, partus hos acceleravit, inde puerperæ valdè debilitatæ, ſed ſolis *confortantibus, analepticis, bezoardicis blandiſſimis*, aliiſque pro morbi & ſymptomatum exigentia remixtis, tractatæ, binæ die XV. evaſerunt ex morbo hoc graviſſimo. Legitima enim & matura medicamentorum applicatio omnibus ſalutaris fuit, ſecus, qui à principio neglexerunt remedia. Sic inter alios novi mercatorem, Sileſitam, eadem febre detentum, qui ferè omnia reſpuit medicamenta, tandem delirio phrenetico correptus in lecto vix detineri potuit, die 12. demum prodierunt exanthemata, indubia mortis die 14. morbi ſubſecutæ indicia. In alio pauperculo *petechiali febre* extremè laborante notavi in dorſo, brachiis, pedibus, naribus quam plurima *ulcuſcula*, elevata, dura, cum intenſo dolore, inflammatione, ad inſtar furunculorum, ichore plena, ſed tubercula illa ulceroſa valdè fuerunt maligna, naturam *anthracum* æmulantia; caro enim in circuitu inflammata, tandem ſphacelata & corroſa, ubique tota excidit, adhibitis tamen *expellentibus, Alexipharmacis & mundificantibus externis* præter omnium ſpem ſanitati priſtinæ reſtitutus eſt. Cæterum multiplici experientia edoctus ingenuè fateor, etiamſi omnia ſigna fefellerunt, me tamen ſequentia in prognoſi nunquam decepiſſe: deprehendens nempe in tangendo pulſu *contractionem aut ſubſultum tendinum*, pro certo mortem prædicere potui. Sic ex *linguæ ariditate, fiſſuris, aſperitate, ſcabritie, ſiccitate*, quaſi lignum attingeres, *nigredine*, in primis, ſi retorrido calore cum vicinis faucibus aruit, aut *cruſta quadam nigra obducta*, quæ *licet ſæpius os fricando & colluendo deterſa, ſtatim tamen nova repullulavit*, infallibile ſummæ interiorum partium inflammationis & ſiderationis, nec non mortis augurium habuimus. Lingua enim etiam in minima inflammationis ſuſpicione ſtatim reſiccare incipit, & creſcente inflammatione creſcit pariter & ſiccitas linguæ. Hoc morbi ſtadium ſæpè ultra XV. morbi diem fuit protenſum, aliquando felici, aliquando funeſto eventu. Sic memini quoſdam 16. alios 18. imò 22. demum morbi die fuiſſe extinctos, alios jam integrè reſtitutos ex leviſſima cauſa & errore diætæ *recidivam* reportaſſe, quæ tandem, inflammatis glandulis, in pectore, in primis pulmonibus ſitis & exulceratis, in *hecticos* degeneravit *calores*, longo tamen *medicamentorum pectoralium* uſu ſuperabiles. Menſe *Maio febres petechiales* deſævierunt, & evaſerunt ex his omnes, qui ex methodo tractati ſunt. Eodem tempore *Icterus* frequens fuit, qui flavo ſuo colore deturpavit totum corporis habitum, ſpeciatim verò oculorum politum ebur, nec non tempora. Conqueſti

ſunt

ſunt de pruritu in cute, maximè dorſo, de caloribus tranſitoriis, laſſitudine ulceroſa, doloribus capitis, ſomniis turbulentis, intenſiſſima ſiti, inappetentia, oris amaritudine. Alvus plus ſolito adſtrictior, &, quæ exierunt excrementa, penitus albeſcentia, pauca, viſcida, urina craſſa, turbida, ſubnigra, in ſuperficie oleaginoſa, crocea fuerunt. Utique hic fuit obſtructio tubulorum biliferorum, à viſcida lympha hepatis & acinorum glanduloſorum, nec non ſaburra tartarea proveniens: inde bilis ab acido fixiori plus minùs auſtero, torpidior & ſpiſſior reddita, in motu ſuo impedita, neque per deſtinatos canales, tum ad veſiculam, non per ductum cyſticum in ductum choledochum ad inteſtina delapſa, potiùs reſtitans, in venæ cavæ propagines, tanquam fontes ſuos receſſiſſe, ibique ſerum cum ſanguine, & exinde productos humores, nutritioni & excretioni dicatos, citrino ſuo colore infeciſſe neceſſum fuit. *Martialia*, *rhabarbarina*, *aperientia* non ſolum ductus illos obſtructos feliciter reſerarunt, ſed & bilem peccantem, atque jam ad habitum corporis delatam eduxerunt per epicraſin, v. gr. *pulv. hepat. cacheCt. croc. mart. aperit. cum ſalibus*, *rhabarb. Alex. ſpir. ſal. coagul. ſal. acetoſell. abſinth. cichor. tartar. vitriolat. arcan. dupl. rad. curcum. &c.* additis pro re nata, & quidem optimo cum ſucceſſu, aliquando *granis aliquot diagrydii.* Menſe *Junio* continuarunt adhuc *febres continuæ*, ſed fuerunt valdè *benignæ.* Jam inceperunt *tertianæ*, *quartanæ*, curatu tamen faciles. *Julius* incepit cum caloribus, ſubinde tamen nubibus exaſperatum cœlum, in primis die 19. & ſequentibus aliquot diebus, flante Borea, frigidam effudit pluviam. Cum Sirii ortu etiam exorti ſunt calores, qui cum inſolito & vix tolerabili aëris fervore uſque poſt ejus occaſum, imò toto menſe *Auguſto*, ſine ulla alternatione, continuarunt, excepto XIX. Auguſti, quo cum imbribus, tonitrubus & fulgure grandines per mediam horam deciderunt copioſiſſimi, quæ promontoria noſtra ferè omnia deſtruxerunt. Totus *September* aut ventoſus, aut frigidus, aut pluvioſus fuit, adeò, ut vix quatuor dies ſereni toto menſe numerari potuiſſent. *October* extitit amœnus, calidus, ſiccus, & quamplurimum contulit ad maturitatem uvarum, quæ alioquin immaturæ manſiſſent. Hinc vinum nec quantitate, nec qualitate laudabile crevit. *Novembris* initium ventoſum, utcunque ſiccum fuit, progreſſus ad finem uſque pulcherrimus, ſerenus, calidus. Sub initium *Decembris* apparuerunt hyemis indicia, nubibus & nebulis aër turbidus, frigidus, mox inſecuta eſt amœna, ſerena ſine nivibus tempeſtas, ad finem menſis durans, nobis quidem grata, ſed ob hoſtium furorem valdè infauſta, ferrea & ignea. Tumultuantes enim Hungari die 24. Decembris civitatem noſtram arctiori obſidione cinxerunt, eamque circa prandium ex monte Leonhardi globis ignitis continuò ex machinis bellicis majoribus exploſis invaſerunt. Primam ſtragem ſuſtinuerunt ſuburbia (non excluſis

V. do-

V. domibus in civitate interiori exiſtentibus,) quibus flammea hæc procella, aut diverſa incendia ſacram Chriſto naſcenti noctem in funeſtam cinerum diem verterunt. Die Nativitatis CHRISTI ignitis ſuis globis nova incendia facere, atque reſiduum in cineres redigere, ſed fruſtra tentarunt; pilis autem ſuis majoribus igniariis, *Bomben*, ingens damnum ædificiis intulerunt; tandem biduo poſt, re infecta, diſceſſerunt. His temporibus, menſe nempe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *Decembri*, adhuc continuarunt *febres continuæ*, *petechiales*, & notavi inter alia honeſtas duas fœminas, ſorores; quarum una menſe *Auguſto febre exanthematica* laborans, die X. morbi acquiſivit frequentem *diarrhœam* cum torminibus & doloribus inflammatoriis, vigiliis continuis, caloribus intenſiſſimis, die XII. extrema, ſudore reſolutivo perfuſa, etiamſi de æſtu graviſſimo, potius anxietatibus, conqueſta fuit, frixerunt, 13. mortua. Latuit hic ſine dubio *inteſtinorum ſphacelus*. Altera ſoror menſe *Septembri* eadem *febre petechiali* correpta, ſumſit ſub initium morbi, nil mali ſuſpicans, ante macularum eruptionem, neſcio cujus ſuaſu, *Laxativum*, die 10. incepit delirare, adhibitis tamen adhibendis, die 17. calores remiſerunt, & mens rediit, imo jam periculum evaſiſſe ab omnibus judicata fuit; die 19. morbi in *femore pedis ſiniſtri* ex inſperato prorupit *macula nigerrima*, *cruſtacea*, *inſtar anthracis*, magnitudine duplicis groſſi, quæ igneo ſuo fervore latius ſeſe diffudit, carnem ſubditam exuſſit, atque die 21. pauperculam è medio viventium ſuſtulit. Menſe *Decembri* in alia fœmina 46. annorum obſervavi eaſdem *maculas petechiales* tertia jam die prodeuntes, valdè *latas*, non obſtante *Venæ ſectione* ſecunda morbi die adminiſtrata, tertia incepit delirare, quarta obiit. In his caſibus utique peculiaris ſanguinis corruptio, & ſingularis malignitas ſupponi debuit. Menſe *Auguſto* ex flagrantiſſimo ſole aërisque ſiccitate ortæ ſunt *diarrhœæ*, *dyſenteriæ* cum teneſmo, vomitibus, ſiti, doloribus abdominis; ut plurimum conjuncti fuerunt *calores*, inde methodo ordinaria tractari non potuerunt, quin potius *alexipharmacis*, *v. gr. terr. ſigillat. Japon. bol. arm. theriac. cœl. ſpec. de gemm. frig.* curam aggredi debuimus. Ubi nullus adfuit calor, ibi optimè profuerunt *blandè educentia*, in primis *rhabarb. toſtum cum myrobalan. citr.* aut *aqua laxativa* ipſa cum *aqua cinnam.* ſub initium exhibita, aut *clyſteres abſtergentes ex hord. cap. vervec. lacte &c.* frequenter applicati. Materiam adhuc reſtitantem acrem, auſteram, acidam, urentem feliciter deinceps *abſorbentibus*, *adſtringentibus*, *ac incraſſantibus*, *v. gr. corall. rubr. alabaſtr. terr. jap. ſigillat. cryſtall. mont. &c.* correximus. Sic multum præſtitit *opobalſamum*, nec non *oleum nuciſtæ* internè exhibitum; non minorem utilitatem attulit *Cataplaſma* toti abdomini applicatum: *Recip. pulv. centinod. burſ. paſtor. ā. m. j. fol. roſar. rubr. balauſt. ana ℥iij. diacydoniat. cum ſpec. ℥ß. nuc. moſch. n. ij. maſtich. ʒj. caryoph. ℈j. F. Cataplaſma*, adde *ol. myrtin. cydon. maſtich. ā. ʒj. M.* Hoc menſe *eryſipelata* frequentiſſima fuerunt, ſed uno

vel altero *ſudorifero* exhibito extincta. Nec his menſibus conticuerunt *febres quotidianæ*, *tertianæ*, *quartanæ*, quæ circa finem menſis *Octobris* valdè *contumaces* extiterunt, ſenibuſque funeſtæ. Præter alios affectus, *rheumatiſmos* nempe, *catarrhos*, *podagricos dolores*, *odontalgias &c.* ſequentem notavi caſum. Honeſta matrona, annorum 45. multarum prolium mater, circa finem menſis *Novembris*, prægreſſis jam à longo tempore ſpaſmis digitorum manus ſiniſtræ, agonizantem puellam in vicinia viſitans, eamque morientem conſpiciens, valdè perterrita concidit *epileptica*, deportata domum, & in lectum illata tandem ad ſe rediit præteritorum fere inſcia. Ad ipſam vocatus nil intentatum reliqui, aperui *venam in brachio dextro*, ordinavi clyſteres, dedi *antepileptica*, *v. g. pulv. epilept. ſpec. cephal. M. caſtoreum*, *unicorn. mar. ungul. alc. cran. human. aqu. hirund. c. caſtor. epilept. L. &c.* affectum tamen curatius perpendens deprehendi ſpaſmum, vel potiùs pulſum & ſubſultum magnum in medio, annulari & auriculari digito ſiniſtræ manus, ubi frequenter & ferè indeſinenter illorum extremitates ad volam manus retractæ ſunt; bihorio elapſo, majorem perſenſit in prædictis digitis ſubſultum, mox paroxyſmum epilepticum; adeoque celer motus tendinum veluti ſubſultorius, inſtar pulſus ordinarii, indubitatum inſtantis paroxyſmi fuit præſagium. Senſit autem inſecutas exacerbationes omnes manifeſtam originem traxiſſe ex extremitatibus trium digitorum ſiniſtræ manus, indeque in momento, quaſi volando, auram quandam adſcendiſſe per brachium ad caput, affectoque cerebro, pars corporis ſiniſtri variis motibus valde agitata & concuſſa fuit, pes tremuit, oculos contorſit, ſpumeum quiddam circa os apparuit, reflexo capite verſus dorſum, adfuit ſimul omnium ſenſuum perturbatio. Dira hæc ſymptomata, ſi remiſerunt, durarunt autem quandoque uno horæ quadrante, quandoque brevius, ægra tandem ſopore quaſi oppreſſa jacuit, mox gravi ſuſpirio ad ſe rediit horum omnium inſcia, atque ſolum de gravitate capitis ac laſſitudine membrorum conqueſta eſt, ut plurimum, finito paroxyſmo, modicum ſanguinis ex nimio motu convulſivo in pulmonibus extravaſati, ore rejecit. Sæpè velut ab utero ſuffocata rubebat inſigniter, cum laſſitudine quadam ac ſenſim oborientis febriculæ rudimento. Non quidem continenter horrendo hoc ſymptomate, ſed interpolatis vicibus, modo ſeriùs, modo ocius, aliquando quotidie, aliquando tota ſeptimana ſemel, commiſeratione digna exagitata fuit, prout venenata hæc materia vel citius, vel tardiùs, auram ſuam ſubtilem, vel ſpiritus ſuos volatiles emiſerit, qui in cerebrum delati irritando ſenſiles ac nerveas fibrillas celerem illam, inordinatam & involuntariam concuſſionem membrorum, cum conſpicua mentis labe, ac terribili nervorum contractione illius potiſſimum corporis partis, ex qua malignus vapor ſpeciatim in cerebrum fuit amandatus, conciliarunt, miſeram noſtram, ſi extra lectum fuit, cadere fecerunt. Malum hoc necdum radicatum quo ex toto tolleretur, nihil non tentatum fuit,

fuit, cum per *cathartica, v. g. pil. coch. de ſuccin. Cr. extr. caſtor. cum ſir. de cichor. c. rhab. &c.* tum per *Veſicatorium*, ad eliciendam materiam peccantem, regioni carpi impoſitum. Carpum deinde arctiori vinculo circumligari curavimus. Internè quotidie mane ſumſit *pulveres epilepticos ex pulv. epilept. M. gr. viij. mag. cran. hum. gr. v. ungul. alc. præp. gr. vij. unicorn. mar. gr. iv. pulv. caſtor. gr. v.* veſperi verò mixturæ ſequentis guttas 30. *Rec. Elix. uterin. Cr. eſſ. ſuccin. ſal. volat. oleoſ.* ā. ℥j. *M.* his continuatis remiſerunt ſymptomata, non tamen ex toto ceſſarunt. Unde ſanguinem *cruciatim* ex brachio nempe dextro, & pede ſiniſtro ſimul & ſemel detrahi curavi, tandemque *miſtur. ſimpl. cum elix. uterin. Cr. & eſſ. anod.* exhibui, quorum beneficio malum hoc potiſſimum, unà cum motu tendinum ſubſultorio in digitis intra tres menſes devictum fuit. Pro roboratione membrorum & nervoſarum partium, nec non avertendo recidivæ metu, ablegavi ipſam menſe *Majo* ſequentis anni ad *Thermas Badavino-Auſtriacas*, & quidem optimo ſucceſſu. Priſtinam enim recuperavit ſanitatem. Thermas autem quotannis viſitare debebit, quod licet deinceps non obſervaverit, nullum tamen ſimilis morbi indicium per multos annos amplius in conſpectum prodiit. Et hæc dicta ſunt de morbis, qui hoc anno apud nos obſervati ſunt.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1706.

CRedidiſſes præteriti anni exitu & ferocientium hoſtium abitu, nos jam calamitatibus, moleſtiis, periculis vacuos, furoremque hoſtium erga nos in lenitatem eſſe converſum. Sed ecce illorum furor mox abiit in rabiem. Cogitantes enim de noſtro interitu & civitatis exitio, d. 2. *Januarii* ad priſtinam ſtationem redierunt majoribus machinis, mortariis pluribus & requiſitis bellicis probè inſtructi; 3. die Januar. ſummo mane, continuis tormentorum & pilarum jactibus tam ardentèr ædificia pulſarunt, ut fulmina & fulgura de cœlo deſcendiſſe putaſſes, imo ſparſo miſſilium flammarum imbre nova incendia excitarunt, & quam plurima civium ædificia immani grandine quaſſata deſtruxerunt. Sed cum hoſtes vidiſſent, ſe continuo machinarum bellicarum boatu & fragore inconcuſſam civium fidem & conſtantiam neutiquam evertere poſſe, ſexto Januarii, ſummo mane, trino agmine & magno impetu mœnia invaſerunt, admotiſque quam plurimis ſcalis, nec non globulis quam plurimis manu injectis, mœnium faſtigia, quæ jam attigerunt, tranſcendiſſent, niſi noſtrorum Civium & inhabitatorum pectora pro muro fuiſſent, atque continuis ſcloporum exploſionibus, nec non clavis præferratis permultos de muro in ſubjectas foſſas præcipitaſſent, hoſteſque pedem, relictis centenis & ultra mortuis, in priſtinam ſuam ſtationem referre coëgiſſent. Hoſtis itaque invictam civium conſtantiam jam expertus, adverſis tempeſtatibus cœli quotidie magis magiſque invaleſcentibus, die 10. Januarii

obſidionem ſolvit, receſſit, ſed à longinquó nos cinxit. Cives interea inſuetas in excubiis ſub Jove frigido & humido per aliquot menſes conſtanter continuarunt ſuas ſtationes, atque intrepidè defenderunt ſua mœnia. Alias hic *menſis* valdè horridus fuit, frigore tamen quandoque remittente, placidior. Mollior aër ſub initium *Februarii* obſervabatur, in progreſſu remiſſum aliquod frigus, ſub finem nives, ſubſequo frigore congelatæ. *Martii* ingreſſus rigidiſſimus ſubito cum ſereniori ac blandiori aëre commutabatur, circa *æquinoctium* frequentes fuerunt pluviæ, mox nives, mox varii ventorum tumultus, adeoque *Martius* non ſiccus, ſed humidus extitit. *Aprilis* comparuit nivoſus, mox tamen ſerenior & amœnior factus calore ſub veris delitias produxit, languentes animos excitavit, & ad finem uſque ſiccus ac calidus permanſit; die 30. ingens tempeſtas cum fulgoribus & tonitribus oborta eſt, quam præceſſit magna papilionum cohors occidentem verſus volitans. *Majus* ferè totus mane ſubfrigidus fuit, ſiccus, circa meridiem calidus, cum pauciſſimis pluviis. Toto *Junio* grata & exoptata habuimus tempora, calores intenſos ſæpè venti, quandoque pluviæ nocturnæ contemperarunt amœniſſimæ. Medardi dies fuit ſereniſſimus, & die S. Viti uvas in omnibus promontoriis jam defloruiſſe notavimus, inde noſtrates præcocem vindemiam augurari ſolent. Toto *Januario* morbi, præter *catarrhos*, hyemali tempore non infrequentes, nec non *quartanas*, noſtris deſideratas dederunt inducias. Sub initium *Februarii febres* notavimus *continuas*, malignitatis tamen expertes, *rheumatiſmos frequentes bilioſos*, *defluxiones ſeroſo-bilioſas in capite*, maximè *pone aures*, aliquando cum, aliquando ſinè tumore, cum modica febrili alteratione, ſummè dolorificas, *ſuffumigiis ex olibano & cataplaſmatibus emollientibus* curatas. Continuarunt illæ in primis menſe *Martio*, & invaſerunt articulos maximo cum dolore, inflammatione, tumore, ſenibus, in primis podagricis, exitioſæ: in his rediit *podagra*, ſed ſine doloribus, quæ retrocedens materiam peccantem ad pectus tranſtulit, ibique *catarrhos lethales* excitavit. Sed miratu dignum fuit, quòd præter hujus menſis indolem nullæ *febres continuæ*, exceptis paucis *catarrhalibus*, quæ ſenibus fuerunt funeſtæ, obortæ ſint, cum tamen fœminæ cum prolibus ſuis, ſuperioribus menſibus, maximum metum & terrorem ex turbis bellicis conceperint, & pro majori ſecuritate diu noctuque ſqualida cellaria inhabitare debuerint, cives autem & incolæ omnes in excubiis quam maximos exceſſus ſub Jove frigido & humido in vino commiſerint, adeoque humores ad morbos generandos, aut ſuſcipiendos diſpoſuerint, in primis, cum abſque hoc *Martius* ſit humorum genitor, motorque dolorum. Beneficium hoc adſcripſimus vino novo, quod præterito crevit anno, leviſſimo, claro, acido, tartaro crudo abundanti, diuretico: hoc potenter viſcidam bilem diluit, ſolvit eamque per alvum & urinam eduxit, adeoque ſanitati noſtræ valde proficuum fuit. Aliis annis vina hujus loci nova, ubi calore ſolis & cœli benignitate ad ſummam maturitatem pervenerunt, generoſa

roſa ac potentia tartaro ſubtili ſcatent, oleoſa ſunt; & nec dum defœcata, largius hauſta bilem à naturali ſua craſi dejiciunt, alcalicis ſuis particulis quàm maximè ſanguinem accendunt, viſciditate autem ſua hujus circulum retardāt, toti corpori torporem inducunt, caput gravant, conſtipant, imo particulis ſuis hamoſis ſalino volatiles maximè activas reprimunt, actiones animales ſimul lædunt, & varios morbos, in primis *febres continuas*, *malignas*, *petechiales* conciliare ſolent. Menſe *Aprili*, *Majo*, *Junio*, repullularunt *febres continuæ*, *petechiales*, quandoque cum, quandoque ſine malignitate, methodo tamen ordinaria feliciter eradicatæ. Inter alia notavi gratioſam filiolam, quinquennem, *febre continua* correptam, cum maximis abdominis doloribus, torminibus, vix non convulſivis, & imminentis *epilepſiæ* metu; loqui nil potuit, dolorem autem ejulatu expreſſit, continuarunt calores ſine ulla intermiſſione ad 21. diem. In horrendo illo ejulatu ob metum gravioris mali 11. & 12. morbi die dedi *laudan. de trib. grß.* cum *pulv. epilept. M. caſtor. unicorn. mar.* ▽ *hirund. c. caſtor. &c.* laudabili cum ſucceſſu & ſubſecuta quiete. Durante morbo, & 6. ſeptimanis poſt morbum, ne verbum eloqui potuit, licet omnia bene intellexerit, & linguam quaquaverſum movere ac volutare, bibere, comedere, deglutire potuerit. Topica præſcripſi varia, v. gr. *unguentum ex conf. anacardin.* ℥*ij. alkerm.* ʒ*j. extr. caſtor. gr. viij. ol. ſuccin. gutt. iij.* pro illinitione, & frictione faucium, linguæ & palati. Fomenta ex *infuſ. majoran. ſalv. chamomill. hyſſop.* collo, in primis laryngi frequenter applicuimus, donec interior laryngis rima à ſiccitate coarctata ac conſtricta, aliquantum iterum humectata officio ſuo fungi potuit, atque ſenſim & ſenſim, licet ſub initium difficulter, verba articulata expreſſit. Humores bilioſos ex abdomine ad muſculos laryngis, inque nervos vocales, metaſtaſi facta, delatos, præter calorem febrilem, interiorem laryngis rimam arefacientem, eoſdem affeciſſe, conjiciendum ex prægreſſis vehementiſſimis, vix non convulſivis, abdominis doloribus, in tempore conſopitis. Iiſdem temporibus obſervavi in filiolo ſexenni *calores continuos* ſine ulla intermiſſione, vix remiſſione, ad 30. diem & ultra, non obſtante legitima medicamentorum adminiſtratione, extenſos, adeoque non ſine malignitate, tandem tamen feliciter ſuperatos. His menſibus *rheumatiſmos & arthritides vagas* notavimus frequentes, methodo autem noſtra ſuperius tradita mox profligatas. Menſis *Julius* fuit æſtuoſiſſimus, noctes præter morem calidæ, ſine ullis fere pluviis: die 16. cœlum opacis & atris nubibus de ſubito exaſperatum effudit imbrem largiſſimum cum tonitrubus, in vicinia cum grandinibus inſolitis, maximo *Ruſtenſium vinearum* damno. Sub ingreſſum ſolis in leonem, niſi quandoque grati ſpiraſſent eteſiæ, calores vix fuiſſent tolerabiles; tandem ultima hujus, prægreſſis noctu crebris tonitrubus nec non fulguribus, gratioſa ac tepida ſuperveniens pluvia cum amœniſſimis & ſubfrigidis ventis ingentiſſimum auræ calorem contemperavit, terram refocillavit, & omnia recreavit. In *Auguſto* terra per totum menſis curſum fervido ſolis calore fovebatur, ſubinde tamen nocturno tem-

pore tepidis pluviis animabatur, inde jam ſub initium hujus menſis maturas habuimus uvas. *Ægidii dies* mira & exoptata illuxit ſerenitate, & ſerenavit totum menſem, exceptis 17. 18. diebus, qui fuerunt frigidi, ventoſi, pluvioſi. Per *Octobrem* totum eadem gratioſa ſerenitas, ſiccitas & æſtus amœnus duravit, cum nebulis matutinis, ſolis ſplendore diſcuſſis, exceptis 6. 7. & 8. diebus, qui ſparſerunt pluvias. Hinc vinum crevit generoſiſſimum. Secunda *Novembris* primam demum notavimus pruinam, & continuarunt amœniſſima, calida illa tempora, præter ætatis anni morem, toto menſe, niſi quòd 14. 15. intervenerint pluviæ, & 24. nives ceciderint ingentes, ſequenti tamen die liquefactæ. Eadem cœli tempeſtas continua, ſerena nempe, calida, aliquando nebuloſa fuit uſque ad 17. diem *Decembris*, 18. verò, 19. pluvioſa, nec non nivoſa; die 20. ingruit gelu, quod poſt biduum remiſit, reliquis diebus pluviæ, nebulæ, venti ac calores alternarunt, quæ tempeſtas, prædominante calore circa Natalitia, *pyrorum flores & turiones ſambucinos* elicuit. Menſibus æſtivis omnis generis *febres* graſſatæ ſunt, frequenter autem hinc inde in civitate comparuerunt *febres*, quæ *continuas* mentitæ ſunt, nobiſque ab initio impoſuerunt. Invaſerunt hæ cum horripilatione vix ſenſibili, inſequente calore, ultra 30. horas durante, cum vehementi ſiti, capitis dolore, vigiliis, vomitibus, præcordiorum anguſtia, anxietatibus, virium proſtratione, linguæ ac faucium ſqualore, ita ut *febrem continuam* fore metuerim; adhibita tamen *Venæ ſectione* in brachio, & repetita in pede, exhibitoque uno vel altero *ſudorifero*, remiſit calor, & tertio aut quarto die ut plurimum in *intermittentem tertianam duplicem* terminavit; aſt inter apyrexiam & paroxyſmum breviſſimum fuit intervallum, imo, ſaltem aliquot interjectis horis, nova *febris*, ſine ullo frigore, acceſſio, quæ obſervabatur una die intenſior, & quaſi compoſita ex *tertiana & quotidiana*, altera autem *levior* typum *quotidianæ* referens. Ante paroxyſmum dedi *antifebrilia ex ſalibus*, *arcan. dupl. cort. chin. lap. cancr. &c.* in caloribus verò diuturnis, ob metum latentis malignitatis, nec non ingentem debilitatem, *blanda diaphoretica*, *utpote lap. bez. orient. pulv. analept. M. C. C. philoſ. magiſt. perlar. conf. alkerm. &c.* aliquando, in primis ubi *capitis dolores* fuerunt intenſi, loco *antifebrilium* præſcripſi *ſpirit. ſudorif.* ℈j. *cum ſpirit. anod.* ℈ß. & quidem laudabili ſucceſſu: non enim tantum dolores remiſerunt, ſed & paroxyſmi febriles brevi ceſſarunt, & ut plurimum ſoluti ſunt ſpatio 15. aut 21. dierum. Febres *tertianæ* circa hæc tempora fuerunt frequentes, ſed adeo mites, ut poſt quintum aut ſextum paroxyſmum, adhibito *Laxativo*, nec non *antifebrilibus ſalibus* receſſerint. Febribus *continuis* corripiebantur permulti, ſed ſine gravioribus ſymptomatibus, & abſolverunt jam die 15. ſuũ curſum feliciter; hinc omnes ſervati, qui nõ incuriâ neglecti, ſed methodo ordinariâ tractati fuerunt. Menſe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *diarrhœæ*, *dyſenteriæ* ex radiorum ſolarium, æſtu invaſerunt quamplurimos, ſine ætatis diſcrimine, cum maximis torminibus, teneſmo, dejectionibus copioſiſſimis, purulẽtis, cruentis. Principium curæ ſumſimus à *rha-*

barb.

barb. toſt. myrobal. citrin. aliquando ab *Aqua laxativa*, in primis ſi ventriculus cruditatibus labefactatus aut gravatus fuit; acrimoniam humorum temperavimus *abſorbentibus*, *v. gr. corall. rubris, terr. ſigill. fl. ferr. cryſtall. mont. &c.* continuas dejectiones & dolores correximus *clyſteriis ex decoct. hord.* aut *oryz. capit. vervec. vitell.* ſæpe injectis, nec non *adſtringentibus, incraſſantibus, demulcentibus* ſæpius exhibitis, v. gr. *pulv. dyſent. Cr. terr. catechu &c. mithridat. theriac. cœl. laudan. de trib.* imo fateri debeo, etiamſi ſingulis 5. aut 6. horis medicamenta *adſtringentia* exhibuerim, me tamen ſine *opiatis* nihil profeciſſe, adeoque *Laudanum de trib.* in acciſa (refracta) doſi aliis additum & ſæpe repetitum hic optimam tuliſſe opem. In quibuſdam obſervavi neque quæ huicquam profuiſſe, quia potius infirmos aliquando evomuiſſe bilioſa, indicio, ventriculum una cum primis viis, cruditatibus acribus, bilioſis, adeoque cauſa morbifica adhuc eſſe repletum, iis bis dedi *rad. Ipecacuanh.* & quidem pro doſi ℈ij. inde frequentiores habuerunt vomitus, pauciores dejectiones, quo facto, reliquum curæ *adſtringentibus, incraſſantibus, anodynis*, v. gr. ſequenti *pulvere* aliquoties exhibito, & ſingulis 6. horis repetito, Recipe *cryſtall. mont. corall. rubr. præp. terr. japon. ana gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. jv. laudan. de trib. gr. ß. aliquando gr. j. M.* feliciter peractum fuit. Tres perſonas notavi, quæ, abſumptis jam roſcidis & balſamicis lymphæ particulis, ſpiculis autem acribus, adeoque doloribus, auctis, tandem, ſupervenientibus dejectionibus atris, cadaveroſum odorem ſpirantibus, indolentibus, artuum refrigerationibus, mente ac ſenſu privatæ *gangræna & ſphacelo inteſtinorum* obierunt. In alia matrona 5. diebus ante mortem præceſſit *ſingultus*, omnem *caſtorinorum & opiatorum* efficaciam eludens, inflammationum & convulſionum internarum, nec non mortis imminentis prænuntius. Menſe *Octobri* in ſcenam prodierunt morbi vitio *renum & veſicæ* orti. Sic in Perilluſtri quodam Domino, ſeptuagenario, alias robuſto, notavi *Iſchuriam*, ſive totalem urinæ ſuppreſſionem, ex *calculo renum* tubulos obſtruente, natam. Adfuerunt maximi dolores circa lumbos, vomitus frequentes, anguſtiæ & anxietates præcordiorum, obſtinata alvi obſtructio, nullus veſicæ tumor, nullus in pube dolor, nulla perinæi gravitas, nulli calores, imo pulſus naturali fere ſimilis. Cathetere flexili ſæpe immiſſo ne gutta urinæ extrahi, aut *calculus* in veſica latens deprehendi potuit. Adhibuimus ſæpiſſime *clyſteres emollientes, balnea aquæ dulcis una cum herb. petroſel. malv. parietar. chamomill. melilot. verbaſc. ſtram. aven. &c.* unguenta pro inunctione lumborum, ex *unguent. roſac. ol. ſcorp. Matth. ſucc. citr. præp. &c.* Interne fere quotidie dedi *decoctum ex ſpec. dialth. Fern. & aperitiv. For. cum fol. ſenn. mechoacann.* quibus magnam ſeroſorum humorum, alias ad renes tendentium, copiam per alvum eduximus, ne guttam vero urinæ elicere potuimus. Potus ordinarius conſtabat ex *ſpec. dialth. Fern. & aperit. For. cum raſ. C. C. ſem. aniſ.* Ex *diureticis, lithontripticis, pellentibus*, ſumſit *tinct. ſal. tartar. ſpir. ſalis dulc. balſ. ſulphuris terebinth. ſuccinat. ſal. geniſt. ono-*

nid.

nid. fabar. ſpir. ſalis coagul. tartar. Vitriolat. aliaque; imo pro exigentia ſymptomatum, utpote vigiliarum, dolorum, etiam *laudan. de trib.* in refracta doſi, alvo ~~que libera~~ exiſtente; pro corroboratione virium *confortantia.* Sic tandem ſeptima morbi die robore naturæ moti ſunt *calculi* ex renibus in ureteres, cum vehementi, lancinante, pungente dolore; ex his brevi delapſi in veſicam urinariam: patente jam exitu parum urinæ, non quidem ſine dolore, emiſit, mox una cum tribus lapillis, magnitudine fabarum, urinam ſubcruentam, ſine dubio ex laceratis vaſculis à calculorum aſperitate, excrevit, & poſt ſubnigram, tandem, & quidem abundè, pallidam, copioſa materia viſcida, ſabuloſa refertam. Dolores ſtatim poſt excretionem urinæ evanuerunt omnes, remanente ſolum laſſitudine ulceroſa ſenſuumque torpore, donec vires ſuas deperditas recollegit, atque ex integro convaluit. In aliis eodem tempore obſervavi ſummum *urinæ ardorem*, ubi quidem fere nullus urinæ fuit defectus, maximus tamen dolor, & in urethra ignea quaſi roſio. In aliis *Stranguriam* animadverti, ubi continuus fuit ad mingendum ſtimulus, nihil tamen, niſi una vel altera gutta effluxit. His omnibus feliciter medebamur *decocto aperit. For. dialth. Fern. cum fol. ſenn. clyſteriis*, nec non *topicis*, *balneis*, aliiſque ſuperiùs allegatis. Inter morbos illius temporis etiam occurrit *Paſſio Iliaca.* Hac corripiebatur quidam Vir-Juvenis, *hernia ſcrotali* jam ab aliquo tempore laborans, alvi nempe contumaciſſimâ obſtructione, vomitibus frequentiſſimis, doloribus circa umbilicum ſummis, inſtituta autem repoſitione, nec non adhibitis crebrioribus *enematibus*, *aquis laxativis*, *cataplaſmatibus ex decoctis emollientibus*, alvus ſtimulata ſui officii memor copioſè excrementa reddidit, evanuerunt dolores, nec non Vomitus, imo jam periculum evaſiſſe ab omnibus judicatus fuit. Sed ecce, diebus aliquot elapſis, neſcio quo errore commiſſo, in eundem morbum recidens, accedenti febre, vomitibus ſtercoreis, obſtinata alvi conſtipatione, ſudore frigido in extremis, doloribus atrociſſimis, delirio, ſingultu, virium languore, & ultima die dejectionibus ſpontaneis, ſeptima recidivæ die, remediis prioribus nunc nihil proficientibus, extinctus eſt. Jam addam, quæ de *immodico hæmorrhoidum fluxu* notavi. Fuit Vir quinquagenarius, artis pharmaceuticæ peritiſſimus, ex familia, cujus indigenis maſculis hic affectus quaſi proprius, ortus. Is jam in ætate ſua juvenili fluxum hunc ſanguineum expertus eſt, qui ſi ſatis & definitis temporibus, ſingulis nempe menſibus, moderatè rediit, ſanitati quam maximè profuit; ſi verò ex voto non ſucceſſit, ſtatim toti corpori languorem induxit, inteſtinis tormina, gravitatem circa os ſacrum, calores febriles quaſi continuos, bilioſas capitis defluxiones, oculorum inflammationes &c. conciliavit. In ætate virili ſanguis non amplius moderatè ad uncias, ſicuti antè, & menſtruatim, neſcio qua ſanguinis acrimonia aut viarum laxitate, non periodicè, ſed ſingulis fere ſeptimanis, ad libras manavit cum notabili virium dejectione, faciei colore ad viriditatem inclinan-

clinante, gravitate in coxis, in cruribus magna debilitate, ut vix incedere potuerit. Siſti cito hic fluxus non debuit; ſanguis enim ſtatim regurgitavit ad pectus, & *anxietates præcordiorum, reſpirationem difficilem, palpitationes cordis* induxit. Cum verò immodicus hic fluxus latentem hactenus *cacochymiam*, nec non acredinem & ſalſedinem ſanguinis inſignem prodiderit, imo aut *hydrops*, aut *phthiſis*, aut *apoplexia* exinde metuenda, & vires jam labantes medelam urſerint, ſuaſi omnino in brachio *Venæſectionem*, *roborantia & temperantia*, *acidula*, bilem acrem, lentam, roſivam corrigentia, & per epicraſin educentia, v. gr. *Tinct. roſar. corall. mart. aperit. c. ſucc. oxalid. M. Tinct. ſeri lact. caprin. cum tamarind. & rhabarb. fact. pulv. hepat. ſal. cichor. grana granatorum acidorum ſucculenta*, quæ maſticavit, ejuſque ſuccum deglutivit, *pulv. cachect. Qu. lap. cancr. crud. ſmaragd. præp. corall. mag. perlar.* emulſiones *ex ſem. frig. cum decoct. hord. & julep. roſac. fact. nitroſa* ipſa, *compoſ. Sperniol. Cr.* quibus ebullitionem in ſanguine nimiam compeſcuimus; fluxum verò immodicum *blandis adſtringentibus* cohibuimus, v. gr. *Tinct. mart. adſtring. lap. hæmatit. eſſ. traumat. ſir. de roſ. ſiccis; myrtill. trochiſc. de ſpod. carab. croc. mart. adſtring. dent. eq. mar. ſ. hippopotam. ſucco urticæ expreſſ. & depur. infuſa millefol. ſanguiſorbæ, vino rubro ex infuſ. carn. cotoneorum*, aliiſque in primis topicis, v. gr. *unguento Comitiſſæ*, quo inungi debuerunt hæmorrhoides, & dorſum, aut aliis fomentis, linimentis & fotibus ex *ſucc. plantag. burſ. paſtor. verbaſc. ſangu. dracon. thur. terr. ſigill. rad. biſtort. tormentill. &c. it. vernice*, in qua intinctus fuit pannus lineus & *cum ol. roſat.* admotus. *Polygonum*, utpote ſingulare & decantatum euporiſton, ſub axillis frequenter geſtavit. Obſervari autem diligenter debuit, ne alvus plus ſolito adſtricta fuerit. Hac igitur methodo ſymptomaticas excretiones temperavimus, atque Pharmacopœum noſtrum ad multos annos conſervavimus, donec tandem mœrore animi confectus, & viribus jam exhauſtus placidiſſimè obiit. Menſe *Decembri* luctuoſa *epilepſiæ* notavi phænomena. Puer octennis noctu hora XII. in aream mictum exiens ſpectrum ibi perſpicit, horrore ac terrore plenus ſummo cum angore & clamore in hypocauſtum & lectum veluti furiatus rediit. Vix ſeſe ad quietem componens tentabatur horrore, ſudore frigido, affectibus convulſivis. Mane accerſitus deprehendi inordinatam ac involuntariam membrorum concuſſionem, modo ceſſantem, modo redeuntem. Affectus hic indies invaluit, & ſecutæ ſunt brevi graviſſimæ convulſiones nervoſi generis, genarum labrorumque terribiles ſpaſmi; adfuit continuus digitorum, velut aliquid comprehendentium, luſus, contumaciſſima alvi adſtrictio, nulla ſpuma circa os, oculi manſerunt aperti & irretorti, reſpiratio libera, oris autem diſtorſio enormis, largo riſu mox ſuperveniente; dentes validè coierunt, ut pro infundendis cibis liquidis & medicamentis, inſtru-

trumento aperiri debuerint, articulata vox periit, & nil, niſi clamor remanſit, mentis operatio defecit, nec ſenſus nec memoria alicujus rei extitit, ſedere, ſtare, ambulare nequivit, & quando mater ipſum elevare voluit, mox inſtar globi ſeſe incurvavit, mox in alios incredibiles flexus inſtar arcus ſeſe præcipitavit; nec paroxyſmus inducias conceſſit, ſed duos menſes indeſinenter fere diu noctuque continuavit. Terrorem morbum hunc convulſivum produxiſſe, extra omne dubium eſt, licet non excluderem *vermes*, quorum aliquot ante & in morbo excrevit. In hoc tumultu morbique vehementia pro demulcendis partibus convulſis, vellicatis ac diſtortis, *antepileptica ſpecifica* ſæpiſſime exhibita, v. gr. *pulv. epilept. M. ſpec. cephal. Mich. mag. cran. hum. ungul. alc. præp. unicorn. mar. cinnab. nat. caſtor. aqua epilept. Lang. hirund. c. caſtor. &c.* nullum præſtiterunt emolumentum. Vomitoria cum Laxantibus mixta, v. g. Recipe: *Aquæ laxat.* ℥ij. *ſir. Emet. A. S.* ℥ß. *M.* pro una vice, quæ pro educendis humoribus bilioſis, cum acido confermentatis, fixis, binis vicibus exhibui, obſervavi hic feliciſſimè profuiſſe. Jam optimo cum ſucceſſu reiteravi ſpecifica, v. gr. Recip. *Specif. cephal. M. gr. vij. pulv. epilept.* ℈ß. *caſtor. gr. vij. ungul. alc. præp. aut unicorn. mar. gr. v. M.* eaque quotidie bis aut in forma pulveris, aut potionis, additis aquis appropriatis & ſirupis, præſcripſi, quibus aliquando granum ß. aut ad ſummum gr. j. *laudan. de tribus* addidi. *Enemata* multum profuerunt. Atque ſic poſt duorum menſium tædia expugnatus fuit morbus, ut jam puer ſui compos ſtare, ambulare, ſedere, cibum ac potum capeſſere, articulatè loqui potuerit. Subſecuto menſe *Majo*, ne in poſterum recidivaret, miſi illum ad *Thermas Badavino-Auſtriacas*, ex quibus redux immunis jam ab hoc execrando morbo vivit, & quod mirandum, ſine ulla mentis aut memoriæ labe.

Hoc menſe duos notavi *Apoplecticos*. Unus octogenarius ex ordine ſenatorio, prævia vertigine, laſſitudine membrorum, de ſubito *apoplexia* correptus cum ſenſus ac motus abolitione pulſu magno, in debilem tandem & frequentem mutato, omnibus in caſſum adhibitis, ſecunda morbi die placidiſſimè obiit. Alter fuit Reverendiſſimus hujus loci Plebanus, 56. annorum, atque habitus corporis obeſioris. Hic, dum nocte Natalitii Domini hora ſecunda matutina ſacris peragendis intentus, præ verecundia, juſto diutius retinuiſſet urinam, ab altari reverſus de torpore, vertigine, anxietatibus conqueſtus eſt, mox domum vectus & in lectum delatus ex regurgitatione ſeri urinoſi ad ſuperiora, *Apoplexia* fortiſſima cum ſtertore, ſpuma ante os, tactus, ſpatio ſemiquadrantis, adeoque eadem hora, qua ſanus fuit, repente interiit.

Conſtitutio

Conſtitutio Epidemica Semproniensis Anni 1707.

JAnus bifrons eadem ſerena fronte, qua veterem annum denis ſereniſſimis diebus clauſit, auſpicatus eſt novum totidem ſerenis, calidis, ſiccis diebus, unde ſtatim X. die ingruerunt frigora, mox ſubſecutæ ſunt nives copioſæ, quo congelatæ ad feſtum purificationis uſque jacuerunt durabiles. Secundus *Februarii* dies totus fuit turbidus, & regula ruſticorum hoc anno veriſſima: Sole nempe micante, die purificante, nix aut frigus erit majus, quàm ante. Eo ipſo enim die remiſit frigus, nives liquatæ omnes, ingruerunt pluviæ, nebulæ, quæ ultra ſeptimanam inſtiterunt, denſiſſimæ, fœtidæ, corporibus noſtris valde infeſtæ; die 17. 18. rigidos habuimus ventos, boræos, qui ſiccarunt terram. Jam ad aliquot dies frigoris vis ſoluta, ſed die 24. Feſto Matthæi intenſior facta in medium *Martii* continuavit; adeoque *Februarius* fere totus ſiccus fuit; Bacchanalia amœniſſima, ſerena, calida, dies Cinerum valde frigidus, ventoſus; medio *Martii* ceciderunt nives, mox ſecutæ ſunt pluviæ. Æquinoctiale tempus notabatur valde turbidum, pluvioſum, nivoſum, lutoſum, imo ad finem menſis uſque tumultuaria tempeſtas, mox ventis, mox nivibus, aut pluviis, moleſta, rarò ſerena; adeoque *Martius* valde humidus atque ingratus. *Aprilis* incepit cum nivibus, pluviis, mox inſecuta ſunt frigora, quæ tempeſtas tumultuaria X. continuavit diebus, imo totus menſis magis fuit frigidus, ventoſus, quàm calidus. Ipſo quoque *Majo* cœlum, ſi paucos amœnos dies exceperis, ut plurimum atris inhorruit nubibus, & dies turbido aëre frigidiſque ac frequentibus pluviis reddidit minus vernales, minus majales, rigidi præter morem extiterunt. Menſe *Junio* longe amœnior ac placidior aura comparuit. Medardi dies valde ſerenus ſine ullis pluviis, & rediit nunc calor intenſiſſimus, imo, quod ex tot aëris viciſſitudinibus & cœli inclementia, ſuperioribus menſibus prægreſſa, nullus præſumſiſſet, multo minus credidiſſet, jam ante diem Viti copiosè uvas in flore deprehendimus: die XVI. ſupervenerunt pluviæ gratioſiſſimæ, fructiferæ, mox æſtus increvit, & fere tribus ſeptimanis indeſinenter, nulla intercedente pluvia, continuavit, cujus ardore terra valde exiccata dehiſcere, homines autem ob largiores ſudorum effuſiones defatigari debuerunt. Febres *continuæ* modo cum, modo ſine exanthematibus, modo benignæ, modo malignæ, prouti apud nos quotannis obſervantur epidemicæ, ita & hoc ſemeſtri fuerunt frequentes, in quam plurimis malignitatis expertes, & methodo ordinaria, ſuperioribus annis jam tradita, tractatæ, plerumque die XV. in alio nono, in uno ſeptimo, prægreſſa eodem die hæmorrhagia critica, ex voto ſolutæ. Alios invaſit cum maxima malignitate. Sic honeſta quædam fœmina, quadragenaria, ex eadem *febre* die morbi demum XI. ince-

pit delirare, quod alias pro peſſimo & fatali ſigno habeo, XV. receſſerunt calores, ſed quinque diebus & noctibus inſomnibus continuis transactis, valde delira ab aſſumto *pulvere epilept. M. mag. marg. perlar. pulv. analept. caſtor.* nec non grano uno *laudani de tribus*, ſomno quidem jucundiſſimo quievit, ſed expergefacta in graviſſimas incidit convulſiones, cum continuo tendinum inſultu variiſque labiorum ſpaſmis: tandem XVIII. die, adhibitis frequentioribus *antepilepticis*, *confortantibus*, nec non *enematibus*, alleviata præter omnium ſpem convaluit. Et ſicuti ſerotina deliria latentem produnt malignitatem, ſi non exitium ipſum, ita præmatura funeſtum ſemper præſagiunt exitum. Obſervavi hoc iiſdem menſibus in filiolo ſex, in juvene XVII. in Viro L. annorum, qui omnes ex *febre maligna* tertia die inciderunt in continua deliria, ſexta convulſi mortui ſunt. Alia fœmina melancholica, & ſimul gravida, cujus maritus cum quatuor prolibus ſimul & ſemel menſe *Martio* in uno cubiculo, epidemiali hoc morbo decubuerunt, (qui tamen convaluerunt omnes,) eadem *febre maligna* detenta cum *uvulæ ac tonſillarum inflammatione* ſumma, octava recentem enixa eſt puerum, inde valde debilitata nona delirare incepit, & ex caloribus, viribus exhauſtis, emaciato corpore, vigiliis continuis, credebatur certo certius peritura. Sed ea fuit fortitudine, ut *ſudoriferis*, *confortantibus*, *epilepticis*, rite tractata calores illos intenſos ultra XXX. dies ſuſtinuerit, & periculum evaſerit, remanente aliquali mentis labe. Menſe *Januario* ſingularis contigit caſus. Puella XV. annorum ob leves errores commiſſos matris caſtigationem verita ſibi ipſi mortem conſciſcere voluit, ſumptiſque aliquot granis *mercurii ſublimati* incidit de ſubito in continuos *vomitus*, *alvi fluxus* cum graviſſimis inteſtinorum torminibus, ſiti magna, linguæ ac faucium ariditate; ſed cauſa horum ſymptomatum mox patefacta, accerſitus exhibui *theriacalia*, in primis *cryſtall. mont.* ℥ß. *cum ol. amygd. dulc. it. juſcula pinguia*, & loco potus ordinarii *lac bubulum* ſuaſi; his acidum venenoſum abſorptum, acrimonia obtuſa, & puella ab interitu vindicata fuit. Venena enim mineralia ſola corroſivitate agunt, ex qua, ſi non ſtatim ab initio idoneis medicamentis ſuccurratur, *necroſis*, & ex hac ſanguinis, & ſeri deſtructio. Hoc videre licuit in fœmina mediæ ætatis, nutrice, cui ab alia *arſenicum citrinum* malitioſè in juſculo propinatum fuit, intra paucas horas extincta. Hæc cardialgia, lipothymiis, intenſiſſimis torminibus, vomitibus, alvi dejectionibus cum irritatione acerrima valde agitata, poſt mortem exhibuit ſtomachum & inteſtina partim *gangrænata*, partim *ſphacelata*, eroſa, ſanguinem nigerrimum. Eodem tempore Vir quinquagenario major, ſanguineus, diu noctuque per triduum ſomno profundo, *lethargo* vix abſimili, quaſi ſepultus jacuit, ſine ulla alteratione febrili, aut pulſus mutatione, quarta, *Potione Laxativa mannata* ſumpta, exper-

pergefactus, ſibi optimè præſens, atque ad interrogata appoſitè reſpondens, de *proſtratione virium*, & ſequenti die in brachio dextro de *tumore*, aliquali *rubore*, ſed *dolore* ſummo valde conqueſtus, ſexta obortis *caloribus* & ſupervenientibus *deliriis*, atque omnibus incaſſum adhibitis, *ſuffocatus* obiit. Hac hyeme *articulorum dolores* ſine inflammatione, ſine tumoribus valde graſſati ſunt, ubi *laxativa*, *aperientia*, *præcipitantia*, *decoct.* nempe *aperitivum cum fol. ſenn. S. S. rhabarb. mann. tartar. lap. cancr. præp. ſal acetoſell. cichor. diagryd. ſulphurat. pulv. hepat. flor. nitr. tartar. Vitriolat. &c.* ſæpius adhibita omne abſolverunt punctum, & intra quadrageſimam medicam morbi vehementiam infregerunt. In honeſta quadam fœmina iiſdem *doloribus* detenta, ſed *alvi fluxu* ſimul laborante, ſeptima die morbum notavi jam ſolutum. Præſtat igitur in his affectibus *alvum* habere magis *laxam*, quàm adſtrictam. Menſe *Februario* in ablactatis & lactentibus copioſas obſervavi *febres catarrhales*, quæ invaſerunt tenellos cum tuſſi vehementi, caloribus continuis, ariditate faucium, facie floridiori & rubente, ſiti, ſternutationibus, reſpiratione frequentiori, in aliquibus inter reſpirandum cum ſtertore & ſonitu, utplurimum cum *dentitione*. Profuerunt hic *enemata* ſæpè adhibita, *expellentia temperatiora*, aciditatem lymphæ corrigentia, cum *pectoralibus* mixta, v. gr. *pulv. alexit. epilept. ſpec. diair. antihect. Pot. lap. cancr. C. C. philoſ. ſir. pectorales*, inunctiones ex *ungu. pectoral. rubr. potab. cum ol. irin. aniſ. deſt. &c.* ratione ſimul habita virium. Atque hac methodo omnes ante nonum diem feliciter ad ſanitatem perducti ſunt; *convulſionibus* autem *epilepticis* ſimul tentati perierunt fere omnes. Vernale tempus *phthiſicis* & *hecticis* valde grave, quam plurimis funeſtum fuit. Sic inter alios officialis, nec dum tricenarius, ex caſtris ſub finem *Novembris* præteriti anni redux, & jam ab aliquo tempore *hectica pulmonari* laborans, de tuſſi vehemente, gravitate pectoris, copioſa materiæ purulentæ expuitione valde conqueſtus eſt. Affectum hunc curatius examinans ex rorida partium nutriendarum ſubſtantia jam fere conſumpta, ex calore non amplius latente, ſed jam manifeſto, ex pulſu frequentiori & celere, in primis poſt paſtum, ex urina oleaginoſa, ex difficili reſpiratione ad motum quemvis atque aëris alterationes, ex frequentiori tuſſi, quandoque ſicca, quandoque cum ſputo purulento, quam ut plurimum, ſumptis cibis, ſecuta eſt vomitio, *ſecundum hecticæ febris gradum* jam imminere, atque humorem nutritium in gelatinoſam magis ſubſtantiam converſum quaſi deliquari, ſive pulpas carnium hinc inde in corpore manifeſtè quaſi depaſci, quæ *ſpecies febris Maraſmodes* dicitur, judicare debui. Externè pariter & interne adhiberi curavi remedia, quæ alias huic affectui habentur appropriata, *expectorantia*, *abſterſiva*, *analeptica*, *refrigerantia*, *traumatica*, *obtundentia*, v. gr. *pulver. anonym. ſpec. diair. lac. ſulphur. pulv. Haly*, *lap. cancr.*

ſpec. de gemm. frig. pulv. analept. antihect. Pot. ſpec. pro decoct. flor. & fruct. ſpec. pectoral. (quibus quandoque beneficio alvi non ſuccedente, addidi *mannam electam*,) *Syr. de jujub. flor. papav. loch. ſan. & expert. de pulmon. vulp. conſerv. roſar. bellid. tuſſilag.* emulſiones ex *ſeminibus cum decocto hordei*, *julepo roſaceo & nitro perlato* paratas, *gelatinas ex herbis pectoralibus &c. lac caprillum cum ſaccharo* mane potum, aliaque; externè *unguent. rubr. potab. pectoral. cum ol. irin.* nec non *emplaſtra pectoralia* uſitata & *cataplaſmata*. Cura hæc hyemalis videbatur ſuccedere ex voto, rediit appetitus, redierunt vires, remiſerunt calores, non niſi poſt paſtum revertentes. Aſt induciæ ſolum ad breve tempus fuerunt, nulla pax. Inſinuavit enim ſe malum, nobis id minus opinantibus, increverunt calores, ſæpe velut paroxyſmos febrium æmulantes, ſupervenerunt ſudores nocturni, vel matutini colliquativi, virium proſtrationes, reſpiratio anheloſa, indicio manifeſto, miaſmata pulmonum ulcerativa in maſſam ſanguineam copioſè delata ibique confermentata, ignem peregrinum internum non ſolum hactenus foviſſe, imo eroſione ad glottidem producta, vocem raucam conciliaſſe, verum etiam alimentarium ac roridum lymphæ nectar acrimonia ſua volatili, aut fermento ſuo putrido penitus inquinaſſe & deſtruxiſſe, ut jam corpus maraſmo incurabili conſumptum, pedes verò tumidi, & cutis vix oſſibus hærens, tanquam funeri ſuo propemodum ſuperfuerit, donec tandem lenta morte tabeſcens menſe *Majo* placidiſſimè obiiſſet. *Hecticam ex ſcorbuto calido* natam obſervavi in juvene XVII. annorum. Is aliàs melancholicus, vitæ ſedentariæ amans, ſæpe ſenſit tumorem in ſiniſtro hypochondrio, aliquando febriles alterationes, brevi tranſeuntes, palpitationes cordis, frequentes phlegmatis moleſtè ſalſi è tonſillis aliiſque oris glandulis rejécti, in primis matutino tempore, exſcreationes. Facies fuit lurida, pallens, ſubtumida, maculis copioſis, lividis, granulatis referta, quaſi pulvere pyrio afflata, indicio certiſſimo, liquores vitales à ſalibus acido-bilioſis, acribus, valde jam eſſe deturpatos, unde particulis ſulphureis rarefactis facillimè *febris lenta, hectica*, ſeſe inſinuare potuit. Calor fuit primo occurſu mitis, paulo poſt acer & mordax, qui ſemper circa veſperum ſub ſchemate *febrilis paroxyſmi* rediit, ſed in inflammatorios calores terminavit; obſervabatur jam urina oleaginoſa, reſpiratio difficilis, ſitis magna, appetitus proſtratus, emaciatus corporis habitus, continua pulmonum oppreſſio, virium languor, decubitus in dextrum latus valde moleſtus, tuſſis cum ſputo purulento, ſpiſſo, fœtido; corpus ſudore tota noctè quaſi diffluxit cum pulſu frequenti & maraſmo, atque contabeſcens torpidus fuit, moroſus, profundis cogitationibus defixus vix ad interrogata reſpondit, neque claram, ſed non niſi ſubmiſſam & raucam vocem edere potuit, quod vitio pulmonum ſanie repletorum, qui aëris copiam, quo vox formatur, imminuunt, natum. Hoc tamen

men notandum, quoties alvus fuit concitatior, & ad *diarrhœam* proclivior, toties alleviationem ſymptomatum ſenſit patiens. Acceſſit tandem facies Hippocratica, nares ſcilicet acutæ, oculi concavi, tempora collapſa, genæ exeſæ, malæ protuberantes, ſcapulæ, claviculæ, coſtæ prominentes, artus cum reliquis muſculoſis partibus excarnes, verbo: oſſa tegit macies, nec juvat ora cibus, & fuit ſceleto ſimilis. Adhibuimus ex ſpecioſiſſimo medicaminum *thoracicorum & ſcorbuticorum* apparatu ſatis maturè remedia, v. gr. *pulveres pectorales* ſuperius notatos, *cum pulv. hepat. rad. ari tartar. vitriolat. &c.* remixtos, linctus, gelatinas, emulſiones, electuaria, infuſa, decocta ex *ſpec. pro decoct. pectoral. flor. & fruct.* nec non *herb. fumar. beccabung. trifol. fibrim. cichor. acetoſ. hepat. nob. flor. bellid.* aliiſque cum *ſero lactis*, aliquando cum *aqua* ad formam potus Theæ parata, imo menſe *Majo*, cum animadvertiſſem, hecticos calores aliquantum deferbuiſſe, *lac caprillum recens* cum modico *ſacchari*, à quo tamen ob acidum vel falſum ventriculi fermentum, anxietates præcordiorum, hypochondriorum tenſiones, adauctam inde febrim, mox abſtinere debuit. Nil verò magis profuit in *ſudoribus nocturnis*, quàm *unguent. reſumtiv. in frigid. Gal. cum ſaccharo ſaturni* paratum. Aſt vehementia & diuturnitas morbi eluſit opem & operam omnem; donec tandem medicamentorum pertæſus, accedente extrema virium proſtratione, fati neceſſitatem longiori vita dignus, magno cum parentum luctu perſolviſſet. Eodem tempore Franciſcanus XXX. annorum laboravit *phthiſi vera*, ſive conſumptione partium corporis muſculoſarum à colliquatione & pulmonum vitio orta, quæ fuit cum compreſſione pectoris, difficili reſpirio, ſed fere ſine febre; huic præmiſſis *pectoralibus* in primis *antihectico Pot.* aliquando cum *pilulis de cynogloſſa* remixtis, exhibitiſque ſubinde *laxantibus mannatis*, decoctis quoque aut juſculis ex *herbis pectoralibus*, *reſolventibus, expectorantibus &c. lactis caprilli* uſus optimè ceſſit. Acrimonia enim humorum ſalina inde fuit temperata, ſerum dilutum, corpus humectatum, & ad nutritionem diſpoſitum. In aliquibus obſervavi *febrem hecticam ex Quartana*, ut plurimum autem ex *febribus continuis* malè judicatis ſubortam. Harum enim fermentatio & calor p. n. continuatus lymphæ rorem abſumſit, inde virium habitusque corporis concidentia; acredo verò, quæ alias per vices acceſſit, & tumultus edidit fermentatione continuata, aucta & quaſi domeſtica facta *febrem hecticam Maraſmoden* in uno & altero induxit lethalem. In pueris & puellis III. IV. V. VI. annorum, notavi eodem tempore apud nos alias valde frequentem *Tabis ſpeciem*, quæ fuit cum *abdominis tenſione* & intumeſcentia, calore intrinſecus aucto, pulſu circa veſperum celeriore, inquietudine nocturna, carne flaccida, totius corporis extenuatione, etiam in iis, qui avidiſſimè comederunt, ita quidem, ut carne jam abſumpta, oſſa omnia prominuerint, ſola cute contecta. Faciei color fuit pallidus, ſubniger & lividus,

dus, nulla fere adfuit tuſſis, nullum ſputum, reſpiratio libera, indicio evidentiſſimo, hos ſine pulmonum corruptione, marcore confectos, cauſam autem fuiſſe quærendam in *meſenterii*, ductuum nempe lacteorum, *glandularum* obſtructione, nec non humorum corruptorum in abdomine abundantia; utut non negem, *lumbricos* tunc ſimul in inteſtinis naſci potuiſſe, qui quandoque in conſpectum venerunt. Unde non mirum, cum univerſi ſanguinis ſyſtema ſale acri-acido jam ſcaturierit, corpora debito alimento privata, in tantam incidiſſe maciem. Huic malo quamplurima oppoſuimus remedia, in primis *aperientia*, *martialia*, v. gr. *croc. mart. aperit. cum ſalibus*, *arcan. dupl. nitroſa*, *pulv. hepat. ſal. C. B. tartar. vitriolat. antihect. Pot. lap. cancr. rad. ari &c.* aliquando *anthelmintica*, *v. gr. aquam contra verm. cum ſir. flor. perſic.* aliaque *Topica*, *unguent. contra verm. deoppilat. ol. cappar. tamariſc. colocynth. ſpirit. ſal. ammon. &c.* ſed irrito conatu omnia, donec tandem lenta tabe conſumti ſupremum diem clauſiſſent. *Octimeſtres* aliquot *partus* his menſibus habuimus, quos tamen omnes ſpatio V. VI. vel VII. dierum mortuos obſervavimus. *Julius* incepit cum caloribus, quos tamen quandoque contemperarunt pluviæ lenioreſque venti, has die X. habuimus copioſas, quas ſequentibus XIV. diebus calores exceperunt intenſiſſimi, die XXI. XXII. XXIII. tonitrua horrenda cum fulguribus, quandoque cum, quandoque ſine imbribus; à die XXV. ad finem uſque variæ aëris viciſſitudines, mox diverſi ventorum tumultus, mox frigora, mox pluviæ, rariſſimè ſolis ſplendor. Integer *Auguſtus*, ſi ſex aut ſeptem dies amœnos per intervalla calidos, exceperis, pluviis & ventis præter ætatis anni indolem, valde rigidus fuit. Pluviæ continuarunt ipſo *Ægidii die*, ſequenti autem, diſcuſſis jam nubibus nebuloſis, cœlum ſerenatum gratiora nobis promiſit tempora, & ſecuti ſunt XIV. ferè dies calidi, ſereni, noctes tepidæ, vini culturæ exoptatæ. Medio *Septembris* rurſus varias ſubiit mutationes tempeſtas, maximæ exortæ nebulæ, ſolis demum meridiani ſplendore diſſipatæ, ſed brevi in pluvias fere continuas, aut de die, aut de nocte, in primis *æquinoctiali die* abeuntes, quæ cœli inclementia ventoſa ac pluvioſa in *Octobrem* uſque duravit, unde botri nec dum bene maturi aut digeſti juſto citius ob exceſſivum humidum computruerunt, & deciderunt copiosè in terram. Quinta *Octobris* ſpem fecit haud exiguam ſerenorum temporum, ſed octava valde pluit, à qua ad ultimam lunæ quadram, i. e. XVIII. grato ſolis ſplendore corpora noſtra incaluerunt, quo ipſo ingruerunt pluviæ, XIX. gelu, XX. nives, quorum caſus die XXII. cum procelloſis aëris agitationibus ac frigore ingens fuit, earum tamen præceps ſolutio. Jam imminuerunt *vindemiæ*, & vinum, quod collectum fuit ante pluvias aut nives, in *Julium* uſque, ſalibus heterogeneis à mucilagine terreſtri & ſulphurea quaſi ligatis, & in fermentationis negotio ſufficienti impeditis, permanſit turbidum, mucilaginoſum, ſed ſine fœtore; poſt pluvias autem contraxit fœtorem putridum, quem retinuit

nuit uſque ad depurationem, quæ tandem poſt annum ſubſecuta eſt cum grato colore & ſapore. Circa finem *Octobris* autumnalis amœnitas nobis iterum affulſit, quæ toto fere *Novembri*, qui ſiccus extitit, continuavit. *December* varius & inconſtans fuit, mox frigidus, mox nebuloſus, mox pluvioſus, unde nives, quæ die Sancti Andreæ ceciderunt, brevi tabuerunt. Hoc ſemeſtri frequentes habuimus *febres Tertianas*, quæ ut plurimum ſine prævio horrore, potius cum corporis gravitate, præcordiorum anguſtia, vomitibus, ſiti, capitis dolore, vigiliis, in primis caloribus intenſis inceperunt, & primis IV. diebus magis *continuarum*, quam *intermittentium* genium redoluerunt, donec tandem ad perfectam apyrexiam devenerunt. Initium curæ à *Venæ ſectione* ſumſi, atque præſcripſi *præcipitantia*, *antifebrilia ex lap. cancr. ſal. abſinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. antimon. diaphor.* tandem die intermiſſionis *Laxativum*; quibus feliciter ſexto, aut ad ſummum ſeptimo paroxyſmo ſublatæ fuerunt. Nec defuerunt *quotidianæ*, *quartanæ*, facili tamen negotio levatæ. Eodem tempore viguerunt *febres continuæ*, acutæ, quæ ſub initium videbantur benignæ, tertio tamen & quarto die latentem ſuam prodiderunt malignitatem; calores enim hactenus vix conſiderandi, jam intenſiores facti, immanes produxerunt cephalalgias, vehementiſſimas virium proſtrationes, deliria, vigilias, ſitim, linguam ſcabram, fiſſam, tendinum contractiones, motus convulſivos varios ac inordinatos, quos una cum tremore labiorum in chirurgi hujatis facie obſervavi frequentes, non tamen, quod mirandum, lethales. R. P. Franciſcanis lues hæc fuit popularis, eoſque fere omnes hic exſtentes invaſit. Illi enim muſtum mendicatum & collectum emiſſi vino novo turbido ac muſto ſe obruerunt, ac corpus prava victus ratione ad *cacochymiam* diſpoſuerunt. Jam reduces cibis luridis eſurialibus, pro more & exigentia temporis, ſtomachum onerarunt, indeque has *febres continuas* ſibi conciliarunt. *Venæ ſectiones* ſub initium adminiſtratæ optimè profuerunt, *diaphoretica expellentia*, v. gr. *antim. diaphor. mithridat. diaſcord. Frac. ſpec. de hyacinth. C. C.* cum *confortantibus & antepilepticis* mixtæ omne tulerunt punctum, morbumque hunc præcipitem, qui ex ſymptomatibus graviſſimis judicabatur pernicialis, ubique ſeptima die, nulla interveniente notabili criſi, repreſſerunt, atque omnes, (fuerunt illorum undecim,) ex hoc morbo convaluerunt. Fœminas notavi aliquas ætatis provectioris, non gravidas, *fluxu menſium immodico* laborantes, qui ut plurimum, in primis in plethoricis, ad XIV. dies duravit, & intra octiduum rediit cum languore, laſſitudine totius corporis, facie pallida, quaſi exſangui, inappetentia, ſiti, caloribus, dolore capitis, lumborum, hypochondriorum inflationibus, lipothymiis. Cauſa immodici hujus fluxus eadem omnino, quæ menſium ordinatè fluentium; & ſicuti in hoc ſanguis turgeſcens venulas interiorem vaginæ ſuperficiem adeuntes divellit, ac per harum extremitates ruptas nomine menſtruorum nigricans lentè promanat, donec ſubſi-

ſubſideat aliquantum, ac imminuatur ejus turgeſcentia, de quo legi meretur *Bohnius œconom. animal. progymnaſ.* 16. *pag.* 254. ita in immodico fluxu eadem vaſorum vaginalium oſcula rupta, necdum occluſa, ſed magis hiantia continuo quaſi fundunt ſanguinem, modo grumoſum, modo ſeroſum, pro habitudine ſanguinis & ſeri hic aut in quantitate, aut qualitate, & motu peccantis atque exitum affectantis. Laxior enim & mollior vaginæ compages admittendis & emittendis ſanguinis menſtrui ordinarii æquè, ac extraordinarii; copiis magis accommodatur, quàm ſolidior ac durior uteri ſubſtantia. Cum verò affectus hic, ſi negligitur, ut plurimum *cachexiam*, *hydropem*, *atrophiam* minari ſoleat, maturavi curam, atque in plethoricis quantitatem ſanguinis, indeque natam ferocientem turgeſcentiam deplevi *Venæ ſectione in brachio* feliciter inſtituta, excedentem ebullitionem & fermentationem ab humoribus bilioſis, acribus, ſalinis volatilibus, ſanguini inductam *uterinis leniter incraſſantibus*, *& adſtringentibus*, v. gr. *corall. rubr. lap. hæmatit. trochiſc. de carab. de ſpod. pulv. Heurn. croc. mart. adſtring. terr. ſigill.* imo *terreis* omnis generis, *Tinct. antiphthiſ. Gr. corall. ſucc. urticæ &c.* in malo contumaciori & refractario cum his *adſtringentibus ſigentia*, *i. e. laudanum de tribus* acciſa doſi maritavi. In *hypochondriacis*, *ſcorbuticis*, ubi ſanguinis impetus ex obſtructione viſcerum, in primis meſenterii, non ſpontaneus fuit, ſed, qua data porta, ruens coactus, ab *Adſtringentium* uſu *præcordiorum anxietates*, *capitis dolores*, aliaque ſymptomata hyſterica notavi. Hic omnino locum invenerunt *Laxantia*, ſed leniſſima, extra paroxyſmum propinata, v. gr. *decoct. fol. ſenn. tamarind.* & quod ſpecificum fuit, *rhabarb.* ipſum in ſubſtantia deglutitum. Profuerunt quoque, licet per Accidens, cum *confortantibus* mixta, v. gr. *Tinct. tartar. corall. compoſ. ſperniol. Cr.* aliaque *martialia temperata*, acorem ſimul abſorbentia. Pro meliori tandem viſcerum & vaſorum firmitudine, nec non fibrarum ac pororum coarctatione, optimo cum ſucceſſu ablegavi illas ad thermas *Badavino-Auſtriacas*, ex quibus reduces ordinarium, & naturæ convenientem menſtruum fluxum expertæ ſunt. In Perilluſtri quadam matrona notavi *Tumorem exiguum in pudendis*, qui tamen non extra pudoris ſinum propendebat, ſed, menſibus non fluentibus, quotidie creſcebat & intumeſcebat valde, menſibus autem fluentibus, qui ſæpe intempeſtivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot ſeptimanas fluxu urgebant, detumeſcebat. Adnatus fuit *uteri orificio*, cujus ſubſtantia cum vagina & pudendis abſque hoc ſpongioſa, rugoſa & glanduloſa eſt, in qua varii generis humores ſtagnare & ſubſiſtere poſſunt; inde tumoris incrementum & decrementum. Tentavimus *injectiones cum aqua calcis vivæ*, *decocta lignorum* aliaque, irrito tamen conatu; ſuaſi tandem *inciſionem*, quam reformidarunt *Chirurgi Viennenſes*, atque potius naturæ hoc opus committi, quàm crudele & anceps ſectionis remedium experiri decreverunt. Ejuſmodi tumorem utero extrinſecus adnatum, tres libras ponderantē, in virgine XXIV.

anno-

annorum, feliciſſimè ſecuit *Chirurgus Halberſtadienſis*, cujus mentionem facit *Frider. Hoffmannus in annotat. ſuper Poterii opera, cent. III. cap.* 47. *pag. m.* 332. & ipſe *Poterius eodem loco*, nec non *Blancardus in Collect. Medic. centur.* 3. *obſerv.* 51. *pag.* 421. Sarcoma autem totam uteri vaginam occupans, foraſque propendens, atque interno ejus orificio adnatum obſervavit *Kerkringius Spicileg. Anatom. Obſerv.* 53. *pag.* 114. ex uteri orificio interiori varias excreſcentias membranaceo - carnoſas propendentes *Ruyſchius*, *Centur. Obſerv. Anatom. chirurg.* 6. *pag.* 12. nec non *Bartholinus Centur.* 1. *hiſtor.* 94. *pag.* 139. *Centur. II. hiſtor.* 6. *pag.* 161. *Centur. II. hiſtor.* 58. *pag.* 248. *Segerus in M. A. C. decen. I. ann.* 2. *pag.* 199. aliique. Laboravit ſimul *fluore albo*, effluxitque fere indeſinenter è pudendis materia purulenta, fœtida, ſed ſine dolore, indicio certiſſimo, ſerum ſeu lympham hic ſola peccare copia, deponique in glandulis per uterum illiuſque vaginam diſſeminatis, quæ nimium laxantur, ductus autem excretorii inde valde dilatantur, & ſphincteruli, quibus hi ductus claudi recludique ſolent, à peccantium humorum, qui in vaſis ſunt fluxiles, jam extra vaſa lenteſcentes & inchoreſcentes, mucoſi, copia magis vel minus reſolvuntur. Pro depletione ſeri excrementitii & viſcoſi, cum ſit plethorica, ordinavi *Venæ ſectionem in brachio*, *fonticulos*, *laxantia ex manna*, *rhabarb. fol. ſenn. diuretica*, *terebinthinata* nempe & *ſuccinata*, *mag. lap. cancr. decoctum dauci*, *aperitivum For. &c.* non omiſſis quandoque *martialibus & tartareis*. Serum corrigere, ejuſque quantitatem cum ſanguine contemperare, nec non uterum glandulaſque flaccidas roborare voluimus *infuſo ror. mar. cum vino*, *pulv. abſorbente Wedel. pulv. ex ebor. unicorn. foſſil. oſſ. ſep. corall. oſteocoll. teſt. ovorum calcinatis*, *perlis*, *alum. pulv. ſacchar. ſaturn. tinctur. corall. eſſent. lign.* in primis *elix. Propriet. rhabarbarino* mane ad 49. guttas, veſperi verò ſequenti pulvere: Recipe *magiſt. oſteocoll. carniol.* āā. ℈ijß. *corall. rubr. præpar. margar. præpar. maſtich. gumm. arab. oſſ. ſep. unicorn. foſſ. ebor.* āā. *gr. XV. ol. lign. ſaſſafr. gttij. M.* & dividatur in V. doſ. it. Recipe *rad. chin. ſarſæparill.* ā. ℥j. *paſſul. min.* ℥iß. *maſtich.* ʒij. *alum. plumoſ.* ℥j. *ſemin. aniſ.* ʒj. *conciſ. D. ad nodul. Spec. Sackel zum Waſſer ſieden*, pro potu ordinario: nec omiſimus *Topica*, inunctiones, ſuffitus ex *ſalvia*, *maſtiche*, *ſuccino*, *thure*, imo nil intentatum reliquimus, eradicare tamen penitus effectum hunc contumacem non potuimus. Cum autem ex longa praxi conſtet, *fluorem* hunc *album* quandoque, in primis valde obeſis, prout noſtra fuit, & jam à lunari tributo fere abſoluta, nec adeo enervata, in quibus humores turgent, ſi non eſt immodicus, proficuum eſſe, & pro *fonticulo* microcoſmi habendum, qui impedit, ne corpus in majorem excreſcat molem, abſtinendum jam à medicamentorum uſu, & curam ad *thermas majales* differendam duxi. *Hypochondriaci* variis & gravibus ſymptomatibus his temporibus tentati ſunt; in quibuſdam *ventris inferioris viſcera*, in aliis *præ-*

cordia, in aliis *cerebri confinia* maximè affici videbantur. Ex multis unicum ſaltem *hypochondriaci* enarrabo exemplum, in quo ſyndrome graviſſimorum ſymptomatum apparuit. Vir, ætatis mediæ, temperamenti cholerici, habitus corporis tenerioris, ipſo *æquinoctii autumnalis die* incidit in *ventriculi dolorem*, quem preſſo pede ſecuti ſunt æſtus vagi, atrociſſimi capitis dolores, cordis palpitationes, anxietates præcordiales, dolor & conſtrictior in pectore ſive gulæ ſtrangulatio, quæ *ſuffocationem* minabatur, præcordiis enim conſtrictis, non ſolùm reſpiratio difficilis, & ad motum quemvis laborioſa fuit, ſed & non rarò ſupervenerunt animi deliquia, ex quibus laboribus & anguſtiis ſudor erupit frigidus: in partibus extremis notabantur ſpaſmi & ſtupores cum formicationis ſenſu & tremore undulante, in ſomno pavores, terrificis inſomniis interturbati, continua inteſtinorum murmura, in ore ſapor bilioſus, alvus ut plurimum obſtructa. Obſervavi autem ex ſymptomatum horum confluxu ſuffocationes has hypochondriacas plerumque fuiſſe *ſpaſmos* & contractiones partium nervoſarum, ortaſque à ventoſa & humoroſa hypochondriorum ſentina. Sæpe ex mœſtitia nimia, atque diutius continuata, nec non exceſſiva lætitia, in has incidit ægritudines. In paroxyſmo, præmiſſis *clyſteribus*, eximiè profuerunt, & omnibus palmam præripuerunt *caſtorina* cum *anodynis* mixta, v. gr. *pulv. caſtor. gr. viij. epilept. M. ℈ß. ſpecif. cephal. g. v. laudan. de trib. g. j. M.* it. *miſt. ſimpl. cum eſſ. caſtor. anodyna* maritata. Extra paroxyſmum in eam maximè incubuimus curam, ut humores viſcidos, acidos, obſtructionum autores, attenuaremus. Multi in hoc paſſu multa laudant, atque pro ſpecificis venditant. Nos in tanto medicamentorum apparatu in *martialibus & blandis laxativis*, v. gr. Rec. *Vitriol. mart. g. j. diagryd. ſulphurat. g. iij. pulv. hepat. g. vij. ol. carminat. M. gutt. j.* M. pro j. vice, indubitatam ſemper medelam invenimus, imo hoc pulvere exhibito imminentem ſæpe paroxyſmum declinavimus; levi enim eguit purgante, quantum vel infans vj. ſeptimanarum, vel minor adhuc ferre poſſet, ſed ſingulo menſe bis eundem *pulverem* in uſum vocare debuit, inde alvus octies ſoluta, & moleſtiſſimus affectus ſublatus fuit. Non minori voto ſucceſſerunt *acidulæ Roitſchenſes*, quarum uſu maximam alleviationem ſenſit. Jam addam, quæ in Viro eccleſiaſtica dignitate conſpicuo de *Anaudia* notavi. Is LIV. annorum, plethoricus, atque aliàs *hypochondriaco affectui* obnoxius, jam menſe *Julio balbutie linguæ* laborare cœpit; non enim tantum in concionibus, ſed etiam prælectionibus precum publicarum, quin & in communi converſatione quaſdam ſyllabas & voces inter pronunciandum abſorpſit, vel quaſi ſuppreſſit, ut vix intelligi potuerit, & ſumſit hic affectus ſenſim atque ſenſim ſua incrementa, donec ſub finem *Septembris* mane derepente incidit in *Anaudiam*, ſive *impedimentum ſermonis*, ut articulatè nec duo verba proferre quiverit, cum *ſtupore digitorum manus dextræ*, memoria factorum & geſtorum, imo reminiſcentia reflexiva læſa; neque enim ſcribendo mentem ſuam exprimere potuit. Linguam

guam quaquaverſum movit, volutavit, exporrexit, ſapidiſſimè comedit. Graviora metuens *Venæ ſectionem in brachio* ordinavi ſine mora, nec non medicamenta *nervina*, *cephalica*, v. gr. *ſpec. diamoſch. dulc. diambr. contr. apoplex. ſpec. cephal. M. extr. caſtor. ſal. volat. ſuccin. C. C. ſpir. ſal. ammon.* cum *aqua lil. conv. eſſ. ambr. lign. aloës*, *ſal volatile oleoſum*, aliaque. Linguam, in primis frenulum, inungi juſſi linimento ex *conf. anacardina*, *alkerm. compl. ol. rut. lavend. cinnam. extr. caſtor.* His frequenter adhibitis adhuc eodem die ſeſe recollegit, atque intelligibilius loqui cœpit, redeunte ſimul memoria. Senſus motuſque linguæ uſus ſemper perſtitit integer, loquelam nunquam amiſit, quin potius ſermonem exteriorem per motum linguæ exprimere, ob aërem tamen minus ſufficienter inter fluctuantes gutturis ſinus impulſum & reflexum, non ſatis intelligibiliter proferre potuit; natum hoc utique vitio *laryngis*, nervorumque ſexti paris, qui ſunt vocales. Sermo enim impeditus fuit à reſolutis aut relaxatis nimium muſculorum anguſtæ laryngis rimæ conſtringendæ aut anguſtandæ dicatorum, ligamentis, quorum fibræ ſine dubio à ſero nimis copioſe; vel per arterias, vel per vaſa lymphatica ex toto corpore plethorico affluente, flaccidæ redditæ rimulam haud ſufficienter pro alliſione & extruſione violenta aëris anguſtare ac diſponere valuerunt. Acceſſit & aliud malum valde ſuſpectum, *faucium conſtrictio*, ſuffocationem, ſive ſtrangulationē mentiens. Hæc aliquoties, ſed derepente venit, ipſiuſque fauces quaſi laqueo conſtrinxit, liberamque reſpirationem inhibuit, brevi tamen remiſit. Putabant vitium hærere in *pulmonibus*, aut *abſceſſum* inibi latitare, ſed falsò; potius à particulis acidis & auſteris hypochondriacis, mediantibus nervis recurrentibus, muſculos faucium in ſpaſmos cogendo, viam idcirco aëri præcludentibus, ne à muſculis reſpirationi inſervientibus præ anguſtia loci facta ex & impelli queat, deducendum. Cum verò vidiſſet, ſe quidem voces & verba, nondum tamen expeditè, neque ſemper integro ſenſu & phraſi proferri poſſe, urſit ulteriorem curam, quam ob anni ætatem, *autumno præcipiti*, ipſi denegavi, eamque ad incrementa dierum differre volui. Moræ igitur pertæſus incidit in aliquem, qui perfectam mali curam etiam hoc tempore promiſit, deditque inter alia *Vomitorium*, ipſo ſolſtitio hyberno imminente, quo id aſſecutus eſt, ut quidem magnam humorum ſaburram, fictitium nempe, aut potius *imaginarium pectoris apoſtema* Vomitu rejecerit, inde alleviationem ad biduum ſenſerit, paulo poſt tamen in majorem debilitatem, mentis vacillationem ac torporem, propenſionem in ſomnum, loquelam difficiliorem inciderit. Nec his acquieſcere voluit, ſed ordinavit *fumiſuctionem nicotianæ*, ipſi aliàs inſuetam, nervis infeſtam imo *nervinis morbis exitioſam*; experientia enim conſtat, *Apoplexiam* inter *nicotianæ* uſum ſæpe invaſiſſe, teſte *Deckero exercit. Pract. p. m.* 89. & *Richardo Carr. epiſt. Med.* 2. *p.* 21. Inde valde oblivioſus factus, & ſub *initium Februarii* ſequentis anni graviſſima *apoplexia* tactus, ſubitò interiit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1708.

CRedidiſſes hac *hyeme* denuo permutata fuiſſe tempora, atque adeſſe æſtatem etiam in frigidiſſimis alias menſibus. *Januarius* quippe nullum fovit gelu, nullas nives, fuit ut plurimum pluvioſus, nebuloſus, humidus, nubilus, calidus. *Februarius* quaſi totus calidus, amœnus, utplurimum ſerenus, quandoque pluvioſus, ventoſus, & circa finem cum modico frigore & nive, quæ tamen altera die evanuit, unde jam medio menſe obſervavimus diverſos flores. Huic ad *æquinoctium* fere uſque planè ſimilis *Martius*, amœnus nempe, calidus, qui in copia flores elicuit. Circa *æquinoctium* die XVIII. XIX. XX. ſuborti ſunt venti valde frigidi, rigidi, qui congelarunt terram, ſed ſub finem menſis aura iterum comparuit turbida, pluvioſa. *Aprilis* præter morem illuxit ſerenus, calidus, planè æſtivus, raro pluvioſus, ſiccior magis. *Majus* variabilis, ad medium uſque frigidus, pluvioſus, à medio ad finem calidus, amœnus: II. autem, III. & IV. fuerunt pruinæ, quæ hinc in vineis damna fecerunt. Totus *Junius* pluvioſus, *Medardus* quoque & *Joh. Baptiſta* effuderunt pluvias, imo nulla dies hujus menſis fuit ſine pluviis. Toto *Januario* præter *otalgiam* in Viro, *mictum cruentum* in filiolo quodam poſt partum, *pleuritidem cum diarrhœa*, nullos fere vidi morbos. *Variolis* tamen laborantes habui, quorum unus erat VI. annorum, qui eruptis prius tertia morbi die una cum *variolis*, *petechiis purpureis*, quarta die antea correptus *hæmorrhagia narium* mortuus eſt. Menſe *Februario* obſervavi *Apoplexias fortiſſimas*, uti quoque *febres continuas* VII. die ſolutas. Hoc menſe fœmina quædam enixa eſt *fœtum mortuum*, *ſecundinæ* remanſerunt, altera die mortua. *Martio* filiolum quendam Ruſtenſem *clauſura ani* laborantem habui ſub cura, de quo *Sculteti Armamentarium* videri poteſt: ſuccurri etiam fœminæ *otalgia* laboranti *miſt. ſimpl.* mixta cum *eſſ. caſtor.* De *doloribus capitis*, *Vertigine*, *diarrhœis* cum maximis caloribus, *febribus tertianis*, *continuis*, *variolis* tunc temporis graſſantibus nil adducam. *Aprili*, *Majo*, *Junio* continuarunt *variolæ*, quas tamen modo in filiolo quodam prægreſſa eſt *epilepſia*, modo in puella die III. IV. V. ſecuta eſt *hæmorrhagia narium*, jam in alia die XII. *herpes miliaris*. Quædam *variolæ* confluebant, quibuſdam jungebatur ſub initium *diarrhœa*, quibuſdam *epilepſia*. *Febres continuæ catarrhales*, *diarrhœæ* quoque his temporibus in conſpectum prodibant. Menſe tamen *Junio Variolæ* epidemicè graſſantes maximè erant malignæ. Sic eas obſervavi in aliis cum *maculis purpureis*, in alio cum *vibicibus*, in alio ſuborti ſunt XII. die *furunculi* inſtar *anthracum*, in aliis *tumores* & *parotides* inſtar *bubonum*; aliis *palatum*, *gengivæ*, fauces fuerunt *exeſæ*: alios conſumpſit *calor hecticus*, inflammatorius, & fuerunt hæ variolæ funeſtæ die X. XXIII. XXVII. Sic malum, ſive venenum varioloſum in Gratioſo parvulo

vulo Ebergeny fuit inſanabile, adeoque plus docta valuit arte. Incepit morbus cum *horrore*, quin ingentes exceperunt *calores*, quandoque *deliria*, *ſitis magna*, *pulſus celer*, *languores totius corporis*, tertia die eruperunt *variolæ*, quarta *maculæ petechiales coloris purpurei*, guttarum inſtar copiosè per cutem diſperſæ, inde variolarum excretio retardata fuit, quæ tandem omnes coierunt in *unam*, totamque faciem *cruſta*, ſanie fœtidiſſima referta, contexerunt. Undecima die ſupervenit *diarrhœa*, brevi tamen conſopita, die XII. aliæ effloruerunt *veſicæ*, *aqua limpida flava*, quandoq; *ſanguine remixto*, plenæ, quæ ordinarias contexerunt *variolas*, magnitudine *ovi columbini*, imo *ovi gallinacei. Sie haben auſgeſehen wie die* ordinair*en Zangen - Blättern*, *ſo durch ein* Veſicatorium *aufgezogen werden, oder als wenn man ſich in heiſſ-ſiedend Waſſer verbrennt hätte*, & ſteterunt per biduum: die XIV. notavimus in dorſo lateris dextri *tumorem*, qui nullo modo maturari potuit, ſed reſolutus tandem collum occupavit, omnemque maturationem reſpuit, imo ſeſe reſolvit: interea *calores* continuarunt intenſi, acceſſit *tuſſis* cum expuitione *materiæ purulentæ*, quandoque *ſanguinis*, *fœtor oris* fuit cadaveroſus: indicio certiſſimo, pulmones variolis refertos, valde eſſe inflammatos, exulceratos, utplurimum conſumptos, ſi non *ſphacelatos*. XXIII. demum die pauperculus viribus jam exhauſtus obiit. Poſt mortem obſervata tota *facies* & *abdomen nigerrimum*, ex quo colligendum, non ſolum totam maſſam ſanguineam, verum etiam omnia viſcera corroſivo hoc veneno varioloſo fuiſſe infecta, tandem *ſphacelata*. *Julius* magis pluvioſus fuit, quàm ſerenus. *Auguſti* initium æque pluvioſum, quinta inceperunt calores, qui toto menſe continuarunt. *Ægidii dies* ſine pluviis, & per totum *Septembrem* mira aëris ſiccitas, calores præfervidi, intenſiſſimi, etiam nocturno tempore, qui durarunt uſque *æquinoctium*, mane ros cecidit, & ſupervenerunt nebulæ fructiferæ. Flavit ut plurimum hoc tempore auſter, bonum alias conſtantis tempeſtatis ſignum. *October* ultra medium ſereniſſimus, pulcherrimus, calidus, d. XIX. XV. noctes frigidæ, inde in aliquibus promontoriis botri congelati, ſuperveniente tamen ſolis ſplendore ſtatim regelati; d. XXVII. ante feſtum Simonis & Judæ ingentes ceciderunt nives, dies feſtivus, nempe XXVIII. valde ſerenus, ſed frigidus borealis, XXX. nec non XXXI. iterum ninxit, ſed tertia nix abſumpſit priores, ut jam ſine damno vindemias noſtras uberiores, præter expectationem, colligere potuerimus, neque nocuerunt nives, potius conſervarunt botros à frigore, vinum autem, quod crevit in abundantia, fuit generoſiſſimum, ſuaviſſimum, dulce. In *Novembri* aëris temperies longè benignior, & quidem calidior affulſit. *Decembri* aëre mutato ceciderunt d. VII. VIII. X. nives copioſæ, profundæ, mox ſecuta frigora, & circa finem denuo nives. Menſe *Julio* continuarunt *Variolæ malignæ*, neminem tamen, qui X. annum exceſſit, hoc tempore invaſerunt. Accedebant ſemper cum *ſomno*, ita ut nocte dieque dormiverint III. aut IV. diebus. *Au-*

guſ-

guſto nulli fere morbi viſebantur præter *diarrhœas* & *dyſenterias*. Circa finē ob continuas aëris ſiccitates, calores præfervidos, Sirio inſigniter urente, inceperunt *febres erraticæ*, quæ nullum typum ſervarunt, invaſerunt cum aliquali *frigore*, inſequente *calore*, aliquando ultra XX. aliquando ultra 40. horas durante, poſt apyrexiam aliquot ſaltim interjectis horis novus paroxyſmus acceſſit, cum *capitis dolore*, *ſiti*, *linguæ & faucium ſqualore virium debilitate*, ita ut *febrem continuam* fore judicaſſes, donec tandem tranſactis aliquot paroxyſmis in *tertianam ordinariam* degeneravit, quod utplurimum circa ſeptimum diem contigit. Adhibui *V. S. diaphoretica*, *præcipitantia*, quamprimum verò notavi *tertianas*, aut *tertianas duplices*, exhibui ſtatim *chinata cum arcan. dupl.* optimo cum ſucceſſu. *Septembri* continuarunt *febres tertianæ*, ſexto paroxyſmo ſolutæ, ubi optimè profuerunt *chinata &c.* De his febribus erraticis vid. M. N. C. *Dec. III. ann. VI. p. m.* 177. *app.* nec non *H. M. V. p.* 300. Inter alia notavi, *animi affectus* quid poſſint. Officialis quidam incidit in ejuſmodi *febres*, præceſſit horror, ſecuti ſunt calores, qui in IV. durarunt diem continui cum anxietatibus præcordiorum, aut pectoris compreſſione, ut ſæpe in lecto erectus ſedere debuerit, cum capitis dolore, ſiti, deliriis &c. Adhibita *Venæ ſectione in brachio & pede* quinta die remiſit calor, qui tandem undecima intermiſit, ut jam extra periculum judicatus fuerit. Quid fit, accepto triſti & ingrato nuncio derepente incidit in *ſomnum profundum*, & quaſi in ecſtaſin, ut exinde expergeſieri non potuerit, tandem applicatis *clyſteriis*, nec non *Veſicatoriis* intra XV. horas ad ſe rediit, omnium rerum inſcius, vix loqui valens præ nimiis debilitatibus, aſt eodem die relabitur in priorem *ſomnum profundum*, ſicque elapſis vix XII. horis, accedentibus *convulſionibus*, *ſine febre comatoſus* fatis ceſſit. Pari ratione nobilis matrona, quinquagenaria, temperamenti ſeroſo-bilioſi, habitus carnoſioris, in ſterili matrimonio ſemper exiſtens, tributum tamen lunare ſuum accuratè, ſed largiſſimè perſolvens, *hypochondriacis* nec non *hyſtericis paſſionibus* valde obnoxia, jam à longo tempore valetudinaria, incidit ſub finem *menſis Septembris* in *febrem continuæ ſubſimilem*, quæ rite tractata degeneravit in *tertianam exquiſitam* ſeptimo paroxyſmo judicatam. Reliquit autem poſt ſe *ſummam virium proſtrationem*, *anorexiam*, *capitis gravitatem*, *anxietates*, *cachexiam* ipſam. Urina, quam hactenus reddidit, fuit turbida, cum ſedimento copioſiſſimo, mucoſo, coloris roſei, non tamen fœtens. Materiam hanc hypochondriacam, quam natura, optima morborum medicatrix, per ductus urinarios excretam voluit, jam motam, promovimus *digeſtivis*, *aperientibus*, v. gr. *pulv. hepat. tartar. vitriolat. arcan. dupl. ſal. cichor. lap. cancr. tinct. ſal. tartar.* tandem *decoct. aperit. For. cum fol. ſenn. & manna* acuato. Quinquies inde dejecit, relicta tamen aliquali, ſed torminoſa in inteſtinis *hypercatharſi* ad biduum; qua ſedata melius ſeſe habuit, atque *ordinarius menſium fluxus* inſtitit. Octiduo poſt, i. e. quarta *Februarii*, obſervavi pulſum alteratum, juſto cele-

celeriorem, ſexta veſperi *affectum ſoporoſum*, propenſionem nempe gravem & invincibilem in ſomnum, re ipſa dormivit, & excitata oculos aperuit, ad interrogata paucis, ſed appoſitè reſpondit, de nullis doloribus conqueſta, mox relapſa in ſomnum; ſi adſtantes devotas ac pias cantilenas canere inceperunt, ipſa ſimul expergefacta ſtatim cecinit, neque ante cantare deſtitit, quàm inchoatam abſolvit ſtropham, adeoque ſemper ſibi fuit præſens, omnes cognovit, nunquam ſenſibus neque internis, neque extermis, neque motu deſtituta, ſed valde debilitata, & ad actiones more ſolito obeundas languida, reſpiratio fuit integra. Calor febrilis notabatur p. n. lentus, acris & mordax, qui veſpertino tamen & nocturno tempore intenſior, pulſus celer, mollis, facies pallida, ſubtumida, quaſi *leucophlegmatica*, oculi ultimis diebus quaſi turbidi, lachrymabundi. Oppoſui huic *Comati ſoporoſo* varia, v. gr. *caſtorina*, *cinnabarina*, *jovialia*, *ſal. volatilia*, *ſuccin. C. C.* cum pulveribus *epilepticis & confortantibus* remixta, nec non *Veſicatorium* nuchæ applicatum, ſed ſine operatione, imo irrito ſucceſſu omnia, donec tandem ſomnus hic p. n. ſeptima die corpus fratri ſuo morti tradidit. Paulo poſt mortem è naribus copioſè ſtillavit *ichor ſeroſus*. Veriſſima igitur manet *obſervatio Wedelii opiologiæ* inſerta, *p. m.* 46. qua fatetur, ſe nunquam vidiſſe *affectum ſoporoſum* verè talem, ubi non adfuiſſet *calor p. n.* ſimul, quod & ipſe aliquoties jam in praxi obſervavi. Eodem menſe *Illuſtriſſima Comitiſſa* gratioſam enixa eſt filiam, quæ *lac ſugere ex papilla non potuit*, ſed id per nares ſumma cum moleſtia & anxietate reddere debuit. Examinatis faucibus, *columella & tonſillæ cum poſtica parte palati* abſuerunt, unde lac, quod deglutire non potuit, per nares reſultavit. Non diu ſuperſtes fuit, tertio enim à nativitate die, accedentibus *motibus convulſivis* fatis ceſſit. In cauſas inquiſituri, quare natura in formando corpore à recta formatione & ſcopo deflexit, harumque partium deficientium oblita fuit, ſciant, *Illuſtriſſimam matrem libenter & quidem attentè ac conſideratè ſæpe in diſtractos canum & felium rictus ludendo inſpexiſſe*, adeoque horum ſtructuram fortiter ſibi impreſſiſſe. Interim *Wedelianum poriſma*, uvulam nempe ad deglutitionem eximiè facere, manet veriſſimum. Parallela aliquo modo hiſce exempla, ſi cui volupe fuerit legere, adeat *Obſervationes Wedelii recenſitas in M. A. N. C.* legat *Dec. II. Obſerv.* 5. *ann.* 5. *M. A. N. C. p.* 12. nec non *Salmuth. obſerv. med.* 6. *cent.* 3. *pag.* 115. ubi ſimiles reperiuntur caſus. *Febres erraticæ* adhucdum *Octobri* continuarunt, calores autem non adeo fuere intenſi, interim obſervavi *hæmitritæos*, ubi *febris una die bis venit, & altera ſemel.* Vice-Colonellus quidam ex *febre colica bilioſa* cum *vomitu* correptus incidit in *deliria*, ex his in *convulſiones epilepticas*, qui tamen evaſit. Sic alius quidam Vir laboravit *febre continua* cum *maximis debilitatibus*, *capitis dolore*, *corroſione & torminibus ventris*, ſexta ſupervenit *fluxus alvi*, ſeptima *icterus*, qui occupavit totum habitum corporis, cum *dejectionibus albis*,

albis, *urina ſaturatiori*, *nigricante*, *oleaginoſa*, *proclivitate in ſomnum*, & ſolvit calores. Ab initio dedi *diaphoretica* cum *confortantibus* mixta, caloribus verò jam abactis *ſpec. diacurcum. cum pulv. rhabarb. tartar. vitriolat. ſal. cichor. trochiſc. de eupator. &c. Novembri* inceperunt graſſari *morbilli* ut plurimum *benigni. Tuſſes ferinæ* atque *catarrhi* frequentiſſimi. Menſe *Decembri* continuarunt adhuc *morbilli*, qui tamen ſub finem anni maximam induerunt *malignitatem*, fuerunt valde *parvi cum maximis catarrhis*, *fuerint &c.* Quidam correptus ex *febre maligna cum diarrhœa*, *vomitibus*, *ſingultu continuo*, tandem adhibitis *V. S. ſtypticis*, *caſtorinis*, nec non *opiatis*, quæ pro doſi *ad gr. iß.* præſcripſi, nona die convaluit præter omnium expectationem.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1709.

J*Anuarius* incepit cum frigore, quod à die V. ad XII. valde exaſperatum, imo poſt hominum memoriam acerbiſſimum fuit, remiſit tamen ad aliquot dies, d. XVIII. verò iterum intendebatur, verbo, nives ceciderunt ſupra nives, gelu ſupra gelu, & continuavit per totum menſem. Menſe *Februario* continuarunt frigora, imo III. & IV. ceciderunt nives copioſiſſimæ cum horrendo gelu & ventis, ut homo in plateis vix ire potuerit, quam tempeſtatem nemo unquam obſervavit, adeoque vera fuit ruſticorum obſervatio: Sole micante, die purificante, nix major erit, quàm ante. Sol enim hoc die ſplendebat. Poſt *novilunium* remiſit gelu, ſed rediit die XVIII. XIX. ingens cum nivibus, quod continuavit: die XXV. & XXVI. longe majores ceciderunt nives cum omni tempeſtatum inſolitarum, frigorum & ventorum genere, quæ præcluſerunt ubique vias, arbores frigoribus obnoxias deuſſerunt cunctas. Duravit hoc in *Martium* uſque. Continuavit enim & hoc menſe gelu una cum nivibus, quæ copioſè ceciderunt, *ad æquinoctium* uſque, adeoque *hyems hujus anni fuit ſumma*, tempeſtas ſæviſſima, *nivis altitudo maxima*, cujus nulla hominum ante nos recordatur memoria. Jam miteſcente hyeme jucundiora & calidiora affulſerunt tempora. *Aprilis* enim fuit valde amœnus, ſerenus, calidus. *Majus* tamen erat frigidus, pluvioſus, XVII. die ninxit. *Junio* denuo calida, ſicca tempeſtas obſervabatur. Menſe *Januario* continuarunt adhuc *morbilli cum tuſſibus vehementiſſimis*, *catarrhi*; *febres continuæ* ſeptima die ſolutæ, quæ tamen leviſſima occaſione redierunt. Hoc menſe in *puella octenni* obſervavi *menſes ordinarios. Februario* graſſabantur *petechiæ*, *febres continuæ*, & matrona quædam mortua eſt *comate ſomnolento* ſeptima morbi die. *Martio* viſebantur *morbilli*, *herpes miliaris ex puerperio. Catarrhi* fuerunt frequentiſſimi, & apud infantes *cum febre continua. Febres continuæ*, *petechiales* adultos quoque invadebant, quæ poſteriores per totum *Aprilem* obſervabantur. Menſe *Majo* morbi præter *catarrhos*, *febres intermittentes*, fere nulli. Virgo tamen quæ-

quædam nobilis hoc menſe *ſphacelo ex colica bilioſa* duarum dierum fuit mortua. Erat hæc ipſa virgo XXXII. annorum, atrabilaria, quæ d. IX. *Maji* derepente veſperi incidit in ſæviſſimos & *acutiſſimos ventris dolores*, qui *dextra magis parte* cruciarunt, atque modo ſurſum, modo deorſum iverunt, in primis verò *regionem umbilici uſque ad ſcrobiculum cordis* occuparunt, tanta ſævitie, ut exiſtimaverit ſe veru ignito perfodi, urſerunt *vomitus*, *anxietates ſummæ*; adfuit *omnimoda excrementorum & flatuum retentio*; ordinavimus frequentes *enematum injectiones*, nec non *aquam laxativam*, quam prima vice rejecit, altera verò retinuit, irrito tamen conatu omnia. Secunda enim die fluxerunt *menſes coloris nigerrimi*, acceſſit paulo poſt *ſingultus*, mox *totalis fere* tum *pulſus*, tum *caloris extinctio*, ſalvis ſenſibus motuque membrorum illæſo, quam refrigerationem non percepit, quin potius de intenſiſſimis caloribus internis, quaſi candenti ferro intus aduſta fuiſſet, conqueſta, manibus glaciei inſtar rigidiſſimis ſubinde loca petiit frigidiora, eademque die, i. e. ſecunda *Martii* veſperi mentis tamen compos, velociter, ſed feliciter humanis rebus erepta eſt. Succi hic inteſtinales, in primis bilioſi, acres inter plexus nerveos meſentericos, nec non fibras inteſtinales hærentes, atque in illarum anfractibus concluſi, acrimonia ſua tormina & cruciatus excitarunt terribiles, atque in fundum Ventriculi penetrantes Ventriculum ad vomitus & ſingultum ſtimularunt, arſenicalem autem naturam mox induentes teſtina inſtar mineralis veneni aſſumti corroſerunt, dilacerarunt, atque in ea more perforantis terebellæ, aut ſpinæ infixæ, ſe infixerunt, inflammationem conciliarunt, & ſtagnante in capillaribus ſanguine, acrimonia ſua corroſiva in momento fere inteſtina ſphacelarunt, quaſi in ferventiſſimam aquam immerſa fuiſſent. Similes caſus vid. apud *Joh. Sophron. Kozack de ſale*, *cap. 6. ſect. 15. pag. 260. Dominic. Panarolum Obſerv. Med. 50. Pentecoſt. 4. p. m. 139. Segerum obſerv. 82. dec. I. ann. III. M. A. N. C.* Menſe *Junio* morbos nullos obſervavi, exceptis *febribus tertianis*, nec non caſu infelici cujuſdam Domini, *febre continua* laborantis, quam die IX. exceperunt *terribiles convulſiones epilepticæ*, inde ſecuta *deliria &c. Calores* intermiſerunt, *deliria* vera remanſerunt. Sub initium quartæ ſeptimanæ obſervavi novos *calores* ex *ſcorbuto* ortos, cum *maculis ſcorbuticis purpureis*, *vigiliis continuis*, *deliriis*, nec non *copioſa ſanguinis per inferiora* partim grumoſi, partim floridi ad tres medias *ejectione*, inde ſumma virium proſtratio, & cum fine quintæ ſeptimanæ mors. *Julius* hujus anni fuit valde ventoſus, quandoque præter morem auſterus, frigidus, ſine pluviis fere. Totus *Auguſtus* erat valde calidus, exceptis ſub finem aliquot diebus, qui fuerunt ventoſi, frigidi. Frigus quoque obſervabatur per totum *Septembrem*, qui ut plurimum pluvioſus fuit. Ægidii die uſque ad prandium pluebat, in Feſto Matthæi circa veſperam habuimus ingentia fulgura, tonitrua, pluvias, ſed ſine grandinibus. Menſe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *Octobri inſolitæ* ſine ætatis diſcrimine ſævierunt *febres*, peculiarem enim habue-

runt naturam, invaſerunt cum modico *horrore*, mox *caloribus continuis*, ut etiam peritiſſimi credidiſſent, adeſſe *febres continuas malignas*, *vomitibus*, *alvi fluxu*, *ſiti*, *doloribus capitis*, *vigiliis*, V. demum die remittente calore degenerarunt in *intermittentes exquiſitas*, quæ pro ſubjectorum temperamentis, ſanguiniſque ac humorum conſtitutione modo contumaciores, modo benigniores fuerunt. Paroxyſmum imminentem ut plurimum comitabantur frequentes *dejectiones bilioſæ*, nec non *Vomitus* terribiles *choleræ* inſtar. Evomuerunt quippe modo fruſta *pituitæ* coagulatæ, viſcidæ, modo *bilem flavam*, modo *viridem*, modo *vermes* ἄνω & κάτω copioſos, diebus intercalaribus ceſſarūt vomitus, alvique fluxus. Verſipellis hæc *febris epidemica* quoſdam invaſit cum *exanthematibus urticæ puncturis* ſimilibus, quæ calore retrocedente receſſerunt, & calore redeūte redierunt. In duabus perſonis, una XVII. altera XXX. annorum, obſervavi his *febribus* ſuperveniſſe *apoplexias fortiſſimas lethales*. Raro ſervarunt ſtata ſua tempora, ſed quandoq; X. XII. horas præponendo & anticipando virulentiam ſuam ad 30. aliquot, imo 40. horas exercuerunt, quandoque unus paroxyſmus excepit alterum, donec tandem peregrino materiæ miaſmate ſufficienter diſſipato & extincto, ſeptimo, aut ad ſummum octavo paroxyſmo terminatæ ſunt, relictis poſt ſe *puſtulis & fiſſuris in lingua*, *inflammatione faucium*, *abſceſſibus*, ſemper autem *virium proſtratione* ſumma. *Venæ ſectio* etiam in principio adhibita nil profuit, quin potius *febrilis paroxyſmus* poſt ejus adminiſtrationem incrementum ſumſit, ſanguis autem extractus floridiſſimus apparuit, & natura magis debilitata fuit. Conduxerunt *blanda diaphoretica*, quæ paroxyſmos in ordinem redegerunt, & poſt tertium paroxyſmum *laxantia* die à febre vacuo exhibita. Tandem devenimus ad *antifebrilia*, uti ſunt *ſalia amariuſcula*, quæ incidunt, ſerumque attenuant, v. g. *ſal abſinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl.* nec non *alcalica fixa*, *pulveres* nempe *inſipidos ac terreos*, quales ſunt *lap. cancr. ſpecif. febril. Cr.* Omne autem fere punctum abſolvit decantatiſſimus *cort. peruv. cum ſalibus* mixtus, & *evacuato jam corpore*, i. e. ante acceſſum V. VI. & paroxyſmi propinatus, ſeptimum vel ad ſummum octavum paroxyſmum ſubegit, atque hac ratione *febrem* hanc jugulavit. Rimatus cauſas procatarcticas epidemialis hujus febris, aëris anomaliæ & intemperiei, nec non largiori potui propter calorem externum vix tolerandum eam adſcribendam duxi. *Auguſtus* enim, qui fuit calidiſſimus, poris nimium apertis corpora ſudore copioſo manare fecit, inde ſerum abſumptum, aut ſubtractis partibus tenuioribus bilioſæ particulæ auctæ, atque hoc modo acrimonia allioſa, fermentifica, irritativa enata, quæ licet à largiori potu dilui, & ſerum refundi videretur, Ventriculi tamen & inteſtinorum tonum labefactavit, & ad excernendum ἄνω καὶ κάτω plus juſto contenta citavit. Utut non negandum, *febres has epidemicas* ex miaſmate, aëris ſoboſe, ſimul aliquid participaſſe. Non fuerunt *contagioſæ*, imo ſi rite tractabantur, nulli funeſtæ, ex incuria tamen & negligentia, aut medicaſtrorum

rum præpoſtera & perverſa cura ac imperitia accedente *cachexia & hydrope*, multis exitioſæ. Et hæc ratio eſt, quod in aliquibus locis Hungariæ ex defectu medicorum & medicamentorum, aut perverſa, aut neglecta cura hæ febres *malignitatem peſtiferam* aſſumſerint, in primis ſi ex miaſmate, aëris ſobole, aliquid participarunt. *Febres petechiales*, quæ tamen autumno præcipiti quotannis ſunt frequentiſſimæ, hoc anno vix obſervavi, & ſi vidi, fuerunt *benignæ. DiarrhϾ atque dyſenteriæ* eodem tempore frequentes quoque fuerunt. Infantes, quos corripiebant, ſi ſuperarunt *nonum diem*, evaſerunt.

Dni D. Joſephi Lanzoni Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis Anni 1729.

O Quam amara eſt, ac ſemper erit, apud Ferrarienſes memoria anni hujus 1729.; cujus calamitatis initium fuit Lunaris curſus Septemb. anni elapſi 1728. Tunc enim auſtro ſpirante

Poſt largos imbres pluviamque madentem

inceperunt aquæ pertinaciter adeò ſuper terræ faciem effuſæ, ut totam telluris ſuperficiem aquis pluvialibus contectam, ſemina futuræ meſſis reſpuentem, inſpicere fuerit coactus infælix noſter Agricola:

Hinc moderatrix Cynthia noctis

in quavis periodo aqua pluviali ſcatebat, & uſque ad Majales dies cœli claritas non effulſit, ſic corruptæ in imis vallibus aquæ fœtentes dabant nebulas, & in illis, non ex illis, penè infinita oriebantur inſecta, hinc erucæ, culices, muſcæ, & varia ranarum & bufonum genera totam terræ ſuperficiem infecere, quod fortè corruptionis aquarum ac aëris ſignum evidens fuit; ſic apud *Plutarchum* legitur, artem medicam peſtilentem æſtatem ex aranearum frequentia prænunciare; Acceſſere æſtivæ Luces, cum derepente in Vinariis cellis totus Bromii liquor excanduit, qui erat ſolatium cordis, & in ipſo excitata præternaturali fermentatione, mutato colore, ſapore, ac motu, ejus omnis compages vitiata computruit; unde rectè caneret *Silius*

Et marcida vina largiuntur;

Hic ego exclamavi cum diſcipulis meis, ô nos infælices, ex vini corruptione humorum dyſcraſiam experiemur; inter vinum & ſanguinem enim intercedit mutua analogia; unde ex illius putreſcentia corruptio humorum noſtrorum erit timenda; & hic cœpere in hominibus *febres*, primò ſub *tertianæ* figura cum vomitibus, ac alvi fluxibus bilioſis, aliiſque pravis ſtipatæ ſymptomatibus; nullis cedebant remediis, à Venæ ſectione complicabantur. Et hic bilem continere ne-

queo, cum enim in meis publicis ac privatis Lectionibus, in meis ſcriptis, typis datis, docuerim venæ ſectionem Panaceam non eſſe, imò ſuadente *Celſo* anceps eſſe ac periculoſum præſidii tale genus, attamen, velut ſi eſſet aqua fluminis, ſanguis inutiliter, imò damnosè, diſperditur, & cum venæ ſectio ſit magnum remedium, non niſi urgente neceſſitate in morbis magnis, ac internis inflammationibus, apoplexiis uſurpari deberet; Aſt in tertiana ſuaſu Doctorum, & ſpeciatim *Joh. Fortis, Ramazzini, Rolarii &c.* Venæ ſectio uſurpata duplicat febrem, ut in praxi faciendâ meis oſtendi Tyronibus; ex miſſione enim ſanguinis fomes tertianæ febris, ſtabulans in primis viis, mutato loco in venas tranſit, unde ardens facta morbus evadit lethalis; & ut verum candidè dicam, neſcio in quo libro Doctorum legerint hæc iſti noſtri Pſeudo-Medici vel non ſtudentes, vel non legentes, aut non intelligentes, quod pejus eſt: Aſt redeamus in viam; ſi à cortice Peruviano ſiſtebantur iſtæ *febres*, poſt paucos dies in fortiores redibant, imo invaſo tota afficiebatur familia,

Cui latebat in corpore peſtis,

& brevi temporis intervallo repleta Noſocomia, & nulla penè domus à furore hujus febris exempta; omnia monaſteria ægrotabant, & nullus in urbe locus ab hac lue immunis evaſit: In multis cauſa mutato loco *febres* produxit ardentes, unde ad plures, ſivè ad Alibanthas, migrarunt,

Quos labor & duræ rapuit inclementia Mortis.

Nec audax lues timuit Principis habitaculum, ſed ſacram illius ædem ingreſſa ejuſdem turbavit venas, & pene totam illius familiam ſolita febri affecit, atque multos aulicos enecavit,

Perque omnes ſævit Mors inopina vias.

Sanctimonialium Septa pene omnia febricitabant, multæ Eccleſiæ abſque ſacerdotibus erant; & ſine ſacrificio populus remanebat, præſertim ruri, ubi peſſima iſta lues totum expandit vexillum. Hic mihi notare liceat plebeios non nullos, neglectis remediis, *ſolo uſu vini generoſi* convaluiſſe, & ego juſtè fateri poſſum me, meoſque familiares, hac febre affectos fuiſſe, & nunquam vini potum reliquiſſe, & ego in hac conſtitutione recidivans ſolo uſu pul. Chinæchinæ, aut Caſcarillæ cum vino malvatico ad plures vices aſſumpto, convalui, cujus pulveris ac vini potioni ſucceſſit alvi fluxus, ac ſi aſſumpſiſſem Caſſiam, vel Mannam.

Acceſſit Autũnale æquinoctium, quo tẽpore putarunt multi hujus conſtitutionis finem videre; ſed incaſſum ſpes ivit, nam poſt æquinoctiales dies multi denuo ægrotarunt, aliique nondum *febrem* paſſi, Octobris diebus, hac febri affecti, affectionis hujus tyrannidẽ experti, in febriles inſultus incidere: Sic Mater miniſtrans filiis ægrotavit, ſic Dominus ſervis, ſic maritus conjugi, ſic familiares invicẽ ſibi efferveſcentias febriles communicabant, ita ut omnis penè familia ægrotaverit. In nonnullis variabat febris, & præſertim in *recidivis*, unde modò ſub forma *hemitritæi*, nunc *rheumaticæ febris*, nunc deliræ

&c.

&c. morbus redibat, aliquando abſque ullo remedio ceſſabat, nunc in quartanam tranſibat, modo in puſtulas, ac ſcabiem commutabatur: in aliquibus apparuerunt vermes, per vomitum & alvum excreti, modo vivi, nunc mortui, quod fortè indicium erat ſummæ corruptionis humorum in primis viis ſtabulantium: urina in aliquibus turbida reddebatur, ac penè jumentorum lotio ſimilis, in aliis albeſcens, ſubviridis, ruffa, ſabuloſa, ac fætentiſſima; unde judicavi concoctiones non fieri in corpore, ſub potus corruptione; Liberi enim à *febre* priſtinum colorem non recuperabant, vires non redibant, nutritio impediebatur, & excrementa ſemper bilioſa, vel cruda, concoctionis ſigna non dabant. Bombyces in veris initio catervatim peribant, volucres fugêre, piſces ſolummodo creſcebant. Nonnullis apertis corporibus hoc morbo denatis, in ventriculo ac omnibus inteſtinis inventa eſt magna copia humoris viſcido-flavo-viridis, una cum aliquibus maculis lividis in ipſis inteſtinorum tunicis; veſica fellis erat in ſtatu præternaturali, nam liquor felleus penè gypſeus erat, mutato ſapore, ſicuti ſuccus pancreatis auſterus apparuit, cætera vero viſcera erant ſana, & nè minimum quidem à ſtatu naturali recedebant; in aliquibus non nulli vermes in inteſtinis reperti ſunt, in aliis non.

Communes autem morbos à communibus cauſis progigni certum eſt, ut etiam fatetur Cl. *Ramazzinus*; communes verò cauſæ ſunt potiſſimum aër, alimenta mali ſucci, & aquæ corruptæ, ita in noſtrâ urbe, & agris, hæc fuere morborum hujus conſtitutionis cauſæ, & ſemina, ex his ergo omnibus, ſed promptius ab aëre tanquam è communi fonte, è quo nemo nō potare cogitur, morbos quoſdam derivari, qui multos eodē tempore afficiant, omnium pariter eſt conſenſus. Ad hanc porro noſtram *epidemiam* excitandam, in unum conveniſſe, & aërem vitiatum, & prava alimenta ingeſtas fas eſt arbitrari; primum quidem locum aëri à ſua naturali temperie, non ſolum ſecundum anni tempora recedenti, ſed particulis humanæ naturæ incongruis ad ſatietatem pleno concedendum dixit Cl. *Ramazzinus*; ſecundum autem locum pravis alimentis & aquis vitiatis; Quamvis autem de miaſmate contagioſo aliqua poſſet eſſe ſuſpicio, namque in unâ domo uno infecto, ſtatim alii ejuſdem familiæ febricitabant; id tamen potius in communem diatheſim ad maturitatem eodem tempore evectam, non ſecus ac cum Autumno fructus omnes eodem tempore matureſcunt; referendum puto potius, quàm in effluvium aliquod contagioſum, exiens è corpore primi ægrotantis; Hic autem non pigeat referre *remedia*, quæ, ut ſciam, fuere ægris appoſita, ut hæc febrilis prava conſtitutio evinceretur; Primò non nulli medici in principio leniens pharmacum exhibebant, mox cucurbitulas ſcarificatas dorſo applicabant, inde pul. Chinæchinæ propinabant, & febris ſiſtebatur ſaltem per aliquot dies, ſi verò redibat, iterum China porrigebatur, ita ut aliquis fuerit qui plures libras talis pulveris ſumſerit: Alii porrò medici ſanguinis miſſionem celebrabant, & febres duplicabantur; multi aſſumpſere pulverem rad. cōtrajervæ, corticum aurantiorum, cor-

ticum

ticum med. fraxini, decoctum amarum D. *Lemeri*, coriandr. pulv. Theriacam *Andromachi*, rad. Carlinæ; alii experti ſunt Mithridatii uſum frequentem; Diaſcordion *Fracaſtorii*, Decoctum centaur. & verbenæ, vinum abſynthio correctum, Chinæ corticem actuabant alii addendo modo rhabarbarum, modo cremor. tartar. vel Sal catharticum Angliæ, ad hoc, ut fuſi humores corrupti in primis viis facilius per alvum exirent; Ego verò, quod ad me, quotieſcumque aſſumo in vino pulverem chinæ febrifugæ, ſtatim alvi fluxum patior, ac ſi caſſiam, vel mannam, ſuſciperem; Ol. noſtrum contra peſtem, vulgò *del Cartagna*, à multis adhibitum fuit, ſicut etiam vomitoria ipſa, & immenſus aquarum potus; verum ait *Ramazzinus*, quid opis expectandum in his febribus ab aquæ potu? imo ex ejus uſu ſanguis pigriore motu per vaſa efflueret, ac tandem cachexiæ & hydropes ſuccederent, uti accidit in Juvene à *Ramazzino* memorato; ego certè modico vino ſum uſus, nec unquam vidi aliquem pravum effectum ab eo: Infinita propemodum curavi corpora in hac conſtitutione, & juſtè fateri poſſum, neminem affectum febri talis conſtitutionis, à me curatum, mortuum fuiſſe, præter duas fœminas, unam 65. annorum iliaca paſſione necatam, aliam ex ſuppreſſione menſium, inflammatione cerebri extinctam. Hæc currenti Calamo ſcripta ſint in memoriam hujus conſtitutionis peſſimæ. (*Ferraria Altorfium m. Febr. An.* 1730. *miſſa.*)

Dni D. Caroli Friderici Lœw Hiſtoria Febris Catarrhalis, quæ annô 1729. *Menſ. Novembri & Decembri per Europam Epidemicè graſſata eſt, cui accedit Conſtitutio Epidemica Anni* 1730.

QUanto, quamque indefeſſo labore Societas Imperialis L. C. Nat. Cur. cum in *rariorum* perſcrutatione, tum in *utilium* tam *phyſicalium*, quàm *medicinalium* rerum detectione à primis incunabulis ad hæc uſque tempora, uſa ſit, Acta atque Volumina noſtra ſatis ſuperque teſtantur. Laudem merentur *Bauſchius*, *Fehrius*, *Volckamerus*, *Schrœckius*, aliique tantò majorem, quo ſæpius à *Membris* Academicis eorum communicationem petierint, quæ *utilitate majori* ſe commendaverint. Atque hinc eſt, quòd toties de *conſtitutione aëris* non modo, ſed & de *morbis epidemicis* accuratiorem deſcriptionem efflagitarint. Quo magis autem hac ratione inductus Parens piè defunctus, & de *mutationum aëris* genuina annotatione, & de *affectuum* inde dependentium diligentiori obſervatione, & de *probatiſſimorum remediorum* conſignatione Societati per multos annos ſolicitum ſeſe præſtitit; hoc fidelius hæc ipſa ex Auctoris ſchedis poſthumis æque recenſita, ac in ordinem digeſta, ſub titulo

Hiſto-

Hiſtoriæ Epidemicæ Hungariæ, Act. Phyſ. Med. A. C. L. C. N. C. Voluminí I. deinde à me ſunt annexa. Neque per plures annos à me conſcriptum, atque publico bono deſtinatum opuſculum de *epidemica Viennenſi conſtitutione* denegaturus, ſi ſeſe hæc qualiſcunque opella lectori probaverit. Hujus ſumma eſt oppoſitio *febris catarrhalis*, quæ *An.* 1729. ſigillatim menſe *Septembris* atque *Octobris*, Viennæ epidemicè graſſata eſt, atque eo accuratiori delineatione opus habet, quòd hujus mali ſemina non tantum per *Sueciam*, *Daniam*, *Hollandiam*, *Angliam*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, *Helvetiam*, *Italiam*, *Auſtriam*, *Germaniæ partes reliquas*, *Hungariam*, *Poloniam*, totamque *Europam* eodem tempore ſparſa ſint; verum & in curatione *cautelæ* non nullæ occurrerint, ut non adducam, morbum hunc eſſe *rariorem*, neque quotannis *obvium*, neque ab ullo ſufficienter *deſcriptum*. Utut enim & *Schenckius* in Præfat. ad *Libr. obſ.* mentionem faciat *febris catarrhalis*, quæ *anno* 1580. præter *Germaniam*, *Italiam* adeo afflarat, ut vel *Romæ* ſaltim ultra 9000. hominum illata ſtrages excreverit: & *Antonius Menjotius* in *Diſſertat. Patholog.* p.140. *tuſſim* ferinam, contagioſam, malignam, avorum memoria *populatim* ſævientem, & à *cucullo*, quo capita ſolebant operire, *coqueluche* vulgo dictam recenſeat: & *Nicol. de Blegny* in *Zodiac. Med. Gallic.* ſive *Miſcel. Med. Phyſ. Gallic. Ann. I.* p.184. paucula quædam de *catarrho* anno 1679. epidemio, tuſſi perpetua, vigiliis, oppreſſionibus, febre continua, dyſpnœa, pleuripneumonia ſtipato, multis lethali, atque remediis *ordinariis* non cedente, nobis reliquerit; ſuperficiaria tamen ſunt, neque animum curioſiorem exſatiant. Adeat, cui volupe eſt *Thomam Sydenhan*, Practicum quondam Londinenſem celeberrimum, ubi præter ea, quæ Doctiſſimus *Carolus Raygerus*, Pannoniæ decus illuſtre, atque *Paulus de Sorbait* nobis de *tuſſibus* tradidere, quæ *anno* 1675. per *autumnum* longè latèque depopulatæ ſunt, plura adhuc inveniet. Quod enim *Car. Raygerus Ephem. Germ. Dec. I. Ann.* VI. & VII. p. 312. annotavit, dum per totum *Septembrem*, mediumque *Octobris* anni citati, ob *inſolitam* aëris temperaturam, æſtatem *pluvioſam*, inſequentem autumnum *inæqualem*, modo ſerenum, modo pluvioſum, inſolitos etiam catarrhos *Poſonii*, *Viennæ*, per totam *Auſtriam*, in *Sileſia*, inprimis *Uratislaviæ*, imo per totam *Germaniam*, homines eodem tempore, eodemque prope *modo* cum *rigore* & *calore* invaſiſſe, nemini tamen exitioſos fuiſſe ſcribit, illud *Thom. Sydenham* in *Praxi Med. Experimentali* p. 275. & 304. ſeq. non ſolum confirmat, dum ſub finem *Octobris* ob *tepidam*, atque ad inſtar æſtatis placidam tempeſtatem, derepente in *frigidam humidamque* mutatam, *tuſſes* numeroſiores graſſatas adducit, quàm alio quovis, quod meminit, tempore, nemini fere parcentes, cujuſcunque is fuerit ſive *ætatis*, ſive *temperamenti*, integras verò familias ſimul pervadentes; ſed etiam evincit, febrem hanc *catarrhalem* fuiſſe *eandem* epidemicam quæ *Julio* 1673. *ingreſſa* progrediebatur, cum & *hæc* antequam *catarrhi* ſe oſtenderent, & *illa*, quæ poſt catarrhos permanſit, æquè ac *catarrha-*

lis, ſemper cum *dolore* capitis, dorſi, atque artuum quoſlibet aggreſſa ſit, atque V. S. aliiſque ſimilibus medicamentis tractari debuerit. Idem & nos *anno* 1729. experti ſumus, cum per totum anni decurſum uſque in ſequentem, *epidemica* quædam *febris* ſeſe exeruerit, quæ & ante *catarrhalis* acceſſum, & poſt ejus *declinationem* pro diverſa *mutatione aëris*, aliarumque circumſtantiarum, diverſos *affectus* quidem ſimulavit, ſemper autem cum ſumma *laſſitudine*, *dolore* capitis, dorſi, atque artuum *initium* ſumſit, atque V. S. ſimilibuſque *remediis*, quibus *catarrhalis*, ſublata eſt. Licet ergo menſe *Jan. Febr.* & *Mart.* anni 1729. non nulli *hepatitidem*, aliaſque febres *inflammatorias* incurrerint, in plurimis verò *catarrhales* malignæ petechizantes in cōſpectum predierint: *April. Maj.* & *Jun.* tam *benignæ* quàm *malignæ* catarrhales, cum *variolis* malignitate non carentibus, continuaverint: *Jul. Aug.* & *Septembr.* non modo *catarrhales* malignæ, aliæque *continuæ*, atque ipſa *purpura alba* in puerperis; ſed & frequentiores atque pertinaciores *diarrhœæ* æquè, ac *tertianæ duplicatæ* obſervatæ ſint: menſe *Octobr.* multi *anginæ*, *peripneumoniæ*, *pleuritidi*, aliiſque febribus *inflammatoriis*, obnoxii fuerint: die 21. *Novembr.* tepidiorem excipiente humido-frigida tempeſtate, præter *malignas*, ſæpius adducta *catarrhalis* oborta ſit, per *Decembrem* inaudito modo ſæviens, atque 4. *Jan.* 1730. non niſi *nivibus*, atque vento *frigidiori* cedens: licet tandem *Jan. Febr.* & *Mart.* anni 1730. *anginæ*, *pleuritides*, *febres malignæ*, *petechiales* viſæ ſint; ſemper tamen *prior* illa *epidemica* ſub iiſdem latuit. Hoc certius, quòd hæc *catarrhalis*, alias tum *abundantia* ſive *ſanguinis*, ſive *ſeri*, non nunquam *viſcidioris*, non nunquam *impurioris*, præditos, hincq; *ſanguineo-phlegmaticos* magis invadēs, tum *ſenſibilioribus*, *relaxatis*, vel ob obeſiorem, ſpongioſioremq; conſtitutionē *rarioribus* fibris, vaſis *minoribus*, *majoribuſque* poris inſtructos afficiens, tum ratione *ætatis*, modo *infantibus* ob temperamentum *calido-humidum*, *teneriorem* texturam, majoremque *ſenſibilitatem* ab aëre externo familiaris, modo *adultis* ob naturam *ſicciorem*, firmiorem atque *compactiorem* ſtructuram hincque ob majorem *congeſtionem* verſus pectus tuſſi *ſicca* moleſta, modo *ſenioribus* ob humores *ſpiſſiores*, fibraſque de ſuo *tono* dejectas incommoda: tum ratione ſexus, *ſequiorem*, ob majorem *ſenſibilitatem* infeſtans, tum eos occupans, qui vel alias huic obnoxii, vel *læſionem* in pectore ſentiunt, vel *meticuloſi* exiſtunt, vel partes *capitis* atque *colli* glanduloſas ab aëre *humido-frigidiori* non ſatis defendunt; quòd, inquam, hæc *febris* præterito *anno* tam *contagioſa* fuerit, ut fere *omnes* homines, ſine ullo *deſcrimine*, & eodem *tempore*, & eadem *ratione*, iiſdemque *circumſtantiis* & *ſymptomatibus*, more omnium epidemicorum morborum, tam per totam *Europam*, quàm *Viennæ*, multo celerius, vehementiuſque petierit, quàm ullo unquam tempore. Unde etiam eſt, quod in hac *Civitate* non 60000. hominum, quod novellæ tradidere, ſed longè *major numerus* hanc perpeſſus ſit. Neque enim eadem *cholerico*, neque aliis temperamentis pepercit, ſive deinde fuerint *plethorici*, ſive *minori* quantitate ſanguinis

guinis præditi. Neque in hominibus *viſcido* abundantibus ſolum erant ſpectabiles, ſed etiam in illis, qui ſanguinem *fluidiorem*, ſufficientique *ſero* dilutum obtinuere. Æquè in *macilentos*, ac *obeſiores*, æque in robuſtos ac *debiliores* & ſenſibiliores, æquè in *infantes* ac *adultos*, non modo *juvenes*, verum etiam ſeniores, cujuſcunque *ſexus* fuerint, tam extra *conjugium*, quàm in illo viventes, imo & in ipſas *gravidas*, ab epidemicis affectibus alias magis immunes, vehementer graſſari cœpit, ita ut neque *domi* hærentes, neque in *itinere* conſtitutos intactos reliquerit, ſive *diætam* accuratiorem obſervaverint, ſive minus. Etſi verò etiam *injuriis aeris* alias *adſuetos* ſæpius aggreſſa ſit, tantum tamen abeſt, ut hac vice *omnes*, in quibus ob majorem *ſenſibilitatem* alias continui, gravioreſque *catarrhi* vigebant, in eandem inciderint, ut *multi* potius immunes manſerint, *Perilluſtris* quidam *Dominus* mutato *climate* nulla febre *catarrhali*, licet alvi contumaciſſima *obſtructione* laboraverit, correptus fuerit, atque ex *gravidis*, quamvis in pleriſque *debilitates ſyncopticæ*, *abortus*, aliaque periculoſa Symptomata ſupervenerint, quædam tamen reperta ſit, quæ ſanguine *viſcidiori* non obſtante, nihil de eadem perceperit. Gravius decumbebant, nullis *medicamentis* utentes, hocque magis, ſi corpore calefacto, atque ad *ſudorem* diſpoſito, aëri *humido* - *frigido* ſeſe expoſuerint. quod in duabus *Sereniſſimorum Principum* aulis conſpeximus. *Contagium* per totam *Europam* præ ſe ferebat, ut & *activam*, & ad *corruptionem* pronam materiã præſupponat. Quamvis autem *Viennæ* non tanta *malignitate* comparuerit, quanta quidem in *agro Bononienſi*, inque quibuſdam locis *Angliæ*, cum ibi *petechiæ*, aliaque periculoſiora Symptomata inſimul acceſſerint, atque homines intra *paucos* dies inſtar peſtis è medio ſuſtulerint, nihilo minus tamen & hic in altero præ altero major *malignitas* ſeſe prodebat, prouti nempe vel *ſimplicem* regularem febrem catarrhalem, vel *aliis* morbis gravioribus junctam expertus fuerit, cum hi *poſteriores* non ſolum *anxietates*, pathemata *ſyncoptica*, *vigilias* extraordinarias; aliaque vehementiora ſymptomata poſt ſe traxerint; ſed & in cauſa fuerint, quòd quibuſdã non IV. vel VII. ſed XIV. vel XXI. demum die febris hæc valedixerit. In *omnibus* malum hoc epidemium *initium* ſumpſit cum ſpontanea *laſſitudine*, *vigiliis*, *calore* majori, ſine ulla tamen *ſiti*, *pulſu* tardiori, debiliori, ſuppreſſo fere, aliiſque quæ *malignitati* tribui ſolent, Symptomatibus, quæ comitabatur *inappetentia*, & *tuſſicula ſicca*, tam ob *continuitatem*, quàm ob *vehementiam* moleſta. *Plerique* horum conqueſti modo de *pectoris*, modo de *capitis* congeſtione, interdum *graviore*, interdum *leviore*, quam preſſo pede excepit non nunquam *reſpiratio difficilis*, non nunquam *vertigo*, ut & *gravitas capitis*, & *delirium*, & *coryza*, & *ſternutatio*. Porro *quam plurimi* præter ſymptomata recenſita afficiebantur vel *dolore dorſi* ſatis atroci, vel *ſtupore*, & *dolore articulorum*, *artuumque* tenſivo, vel *horrore*, vel *diarrhœa*.

In *quibuſdam* tamen & alia notatu digna phænomena complicabantur, quæ pro diverſitate *ſubjecti* fuere diverſa, ita, ut alii non tam *horripilatione*, quàm *horrore intenſiori*, atque per *aliquot horas* durante correpti ſint, alii *raucedine* laboraverint, alii ob plethoram, *calorem* majorem, *faciei inflationem*, *rheumatiſmum*, *obnubilationem* atque *obſcuritatem viſus* experti ſint, alios alia occupaverint. Non attingam *dorſi* atque *abdominis* dolorem in *gravidis*, neque mentionem injiciam *anxietatum*, quæ *meticuloſos* obruebant ſæpius, neque *vomitus* atque *dolores* lumborum in *calculoſis* obſervatos, neque pertinacem ſenſum *frigoris* in *hyſtericis* circa futuram ſagittalem annotatum adducam; hoc ſaltim addam, in iis, ubi graviores *morbi* prægreſſi ſunt, non tantum debilitates *ſyncopticas*; ſed & *periculoſiora* in conſpectum prodiiſſe pathemata, quod tum in aliis, tum in *Viro* quodam *Juvene*, nobiſque *amico* videre licuit. Is enim exiſtens *habitus* macilentioris, *temperamenti* ſanguineo-melancholici, atque ad *hæmorrhoides cœcas* inclinans, licet ex *febre*, quæ poſt prægreſſam *iram*, *diætam* neglectam in itinere, *acidulas Selteranas*, neque decenti *tempore*, neque decenti *modo* in uſum vocatas, non tantum febris *continuæ*, *malignæ*, atque ob calorem ſummum, ſudorem fere colliquativum, alvi pertinacem obſtructionem, vigilias continuas, deliria, debilitatem pulſus, ſpaſticas torſiones oris, floccorum lectionem, *periculoſiſſimæ* typum præ ſe ferebat; ſed & die XV. in *tertianam duplicatam* tranſiit, ſequente deinceps triplici *tertianæ* ſimplicis *recidiva*, quarum *quælibet*, etſi *exceſſum* in *diæta* pro fundamento habuerit, *diverſiſſimis* tamen *remediis* tractanda erat, ut & *poſtrema* partim die *vacuo* initium ſumſit, partim loco *anticipationis* in prioribus ſpectabilis, *poſtpoſuit*, terminando deinde in febriculam *lentam* cum ſumma *debilitate*, continuo *ſudore*, fœtorem de ſe ſpirante, *purpura alba*, *tuſſicula ſicca*, *œdematibus*, aliiſque; licet, inquam, hic Vir optimus ex hac febre *periculoſiſſima* æque ac *intricatiſſima* reſtitutus fuerit, *vireſque* jam aliquantum redierint; eidem tamen *catarrhali* menſe *Decembris* expoſitus erat, hocque gravius, quod *deliriis* ferocioribus, *calore* ſummo, *vigiliis* ad diem vij. ſolutionis uſque ſtipata fuerit. Progreſſu temporis, atque morbo in *ſtatu* ſuo conſtituto, & *Symptomata* ſenſim aucta ſunt. Pulſus, qui in *principio* fuit *debilis*, jam *fortior*, *celerior* reddebatur, ut de doloribus *pectoris* verſus *hypochondria* ſeſe extendentibus nil dicam. *Deliria* in quibuſdam continuabant, pleriſque *dolores* maximum faceſſivere negotium, ut neque tuſſire potuerint, ad unum omnes, qui præſente morbo auræ *frigidiori* temere ſeſe commiſere, ſudoremque neglexere, vel *gravius*, vel *diutius* decumbebant. Conſpexi id ipſum in *Illuſtriſſ.* atque *Excellentiſſ.* quodam ſene, plethorico, *binis* vicibus, cum & poſt *primum* exitum, *catarrho* nondum penitus diſcuſſo, multa ſtatim orta ſint periculoſa Symptomata, *congeſtio* verſus *pectus*, *caput*, *ophthalmia*, *reſpi-*

ratio

ratio difficilis, *anxietates*, *hæmoptyſis*, *plenitudo pectoris* è ſpumido quaſi ſono inter reſpirandum colligenda, *pulſus ſuppreſſus*, *inquies nocturna* ſomnum turbans, *laſſitudo* ſumma: & *altera* vice, etſi morbus ad *declinationem* pervenerit, ita, ut ſub blanda *diapnoë* blandior *ſomnus* & *reſpiratio* acceſſerint, tantæ tamen *alterationes*, *vigiliæ*, *debilitates* eundem de novo invaſerint, ut graviora metuenda fuiſſent, niſi V. S. *præſervandi* fine inſtituta æquè, ac continuis blandis excretionibus, tam per *poros cutis*, quàm per *vias urinarias*, atque *alvum* ſub ſpecie *diarrhϾ*, quam denique per *tuſſim* vim morbi à vij. ad XIV. diem laxatam vidiſſemus. Adducta confirmat mors pauperculi, *hydrocele* ſimul laborantis, quæ *intumeſcentiam* totius corporis, ob denegatam *diapnoen* in hypocauſto frigidiori excipiebat. Porro *infantes* ob deglutitionem materiæ rejectæ *torminibus* affligebantur: hinc erat *inquies* nocturna. Sic & in *puella* dilationem *peritonæi* circa inguen dextrum cum metu herniæ, ob tuſſim *vehementiorem* non modo obſervavi, verum etiam in *gravida*, præter *dolorem*, qui & in *dorſum*, & *abdomen* ſeſe diffudit, debilitates *ſyncopticas*, tonſillarum *inflammationem*, *lactiſque* è mammis *eruptionem* deprehendi. *Lipothymiæ* ut plurimum in *prædebilitatis* increbeſcebant, ut & *ſpaſticæ ſtricturæ* circa *nucham* in vetula quadam, quæ *apoplexia* ante aliquot annos tacta erat. Sed cum morbus hic tam *varius* fuerit, ſeſe transformaverit, ut aliquando febrem *continentem*, ſæpiſſimè *continuam*, aliquando *intermittentem* mentitus fuerit, quis quæſo omnia *Symptomata*, quibus hic morbus exacerbatus eſt, enarrare queat. Sufficiat ergo, *horrorem* interdum *remiſſiorem*, interdum *intenſiorem*; & per aliquot horas in IV. perſonis continuantem, *altera vice* non acceſſiſſe, cujus per *octo horas* cum *calore* majori, *ſudore* copioſiori, *artuum dolore* immani, atque *hæmoptyſi*, durantis, & tamen *ſecunda* vice non annotati, exemplum præbebat *fœmina* quædam Juvenis, ut & *alius* febrem *catarrhalem* negligens, ex itinere *Taurinenſi* redux. Sicuti autem in hoc *horroris* comes erat *dolor pectoris acutus*, *reſpiratio difficilior*, *calor* intenſus, quæ partim ob *calidiorum* adhibitionem, partim ob *loci* in morbo mutationem, *graviora* ſequebantur *Symptomata*, *ſtricturæ pectoris*, aliarumque partium pertinaciores, *deliria*, *urinæ ſuppreſſio*, *ſubſultus tendinum*, *vigiliæ*, *pulſus debilis:* ita & XI. die rejectio *materiæ* copioſioris & *rubicundæ*, & *fœtorem* de ſe ſpirantis ſub *tuſſi* fortiori in *eodem loco* junctum habuit *dolorem*, ut de *critica* atque ſalutari excretione per *poros cutis*, *vias urinarias*, *alvum* ſub forma *udoris* æquè, ac *diarrhœa*, quæ à vij. uſque ad XIV. perdurabant diem, nil adducam. Febres *compoſitæ* plerumque ex duabus conſtabant *acutis*, *continente* nempe atque *continua*. Atque harum *tres ſpecies* occurrebant. Vel enim *catarrhalis* & *bilioſa*, ſicque duæ *continuæ*, vomitu *bilioſo* initium ſumentes, complicabantur, vel *catarrhalis* ſociam habuit *continentem*, hincque in aliis, *juvenibus*

 non

non modo, verum etiam *ſenioribus*, ut plurimum IV. vel VII. demum die *hæmorrhagia narium* ſalutari, in aliis *hæmoptyſi*, in aliis *vomitu cruento*, in aliis ſequioris ſexus *hæmorrhagia uteri*, in aliis quatuor tam adſuetis, quàm non adſuetis perſonis *hæmorrhoidibus* conſpicua erat, imo *hæmorrhagia* critica per *alvum*, copioſiſſima, ſine ullo incommodo in Juvene XX. circiter annorum, die VII. cum ægri levamine oborta eſt, vel *catarrhali* jungebatur in plethoricis, ſanguine *viſcidiori* præditis; tum *continens*, tum *continua* alia *inflammatoria*. Hinc conquerebantur ſæpius de *phrenitide*, febribus *anginoſis*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, aliiſque. Pleuritidem *veram* animadverti in *gravida*, eaque juvene, plethorica, congeſtionibus pectoris dedita. Atque licet hæc, præter Symptomata *ordinaria* in febre *catarrhali* perſpecta, & *ſitim intenſam*, *vomitus*, *dolores dorſi* atque *ſcapularum* experta ſit, & II. die morbi V. S. celebrata inſignem *horrorem* obſervaverit, & III. partim ultra duas horas infantis *motum* ſenſerit, partim dolor *latius*, verſuſque *anteriora* extenſus fuerit, & V. ob doloris *vehementiam* tuſſire vix potuerit, donec VI. VII. VIII. *anxietates*, *vigiliæ*, *deliria*, *diarrhœa* ſeſe exeruerint, & XI. etiam *melius* diſpoſita ſub blando *udore*, atque *urina* ſedimentum jam jam deponente, *abortum* perpeſſa fuerit; tamen per Dei gratiam priſtinæ *ſanitati* reſtituta eſt, poſtquam nempe multum *ſanguinis grumoſi* per uterum excretum, aliquid *membranoſi* à natura ejectum fuerit, atque tandem morbo *purpura rubra* ſupervenerit. Puer, quem enixa eſt, cum *ſeptimeſtris* fuerit, atque in pectore, dorſo, capite *inflammatio* adfuerit, diu non vixit, licet S. Baptiſmate adhuc tinctus ſit. Angina *contagioſa* cum *febre* intenſiori, majori *congeſtione* verſus caput, *coryza*, *gravitate auditus*, difficultate *reſpirationis*, *deglutitionis*, *locutionis*, *vigiliis*, *alvi obſtructione* tum Illuſtriſſ. quendam Dominum, tum & Eidem à ſervitiis exiſtentem *circumſtantiis* iiſdem eodem infeſtabat tempore. In utroque enim non modo morbus repetitis V. S. *reſolventibus* atque *diſcutientibus* temperatis, cum *internè*, tum *externè* adhibitis, *clyſteribus*, aliiſque facta die IV. *diſcuſſione* atque excretione *ſanguinis* grumoſi per *nares* imminuebatur; ſed & febris *catarrhalis*, morbo vix ad *declinationem* accedente, ſeſe prodebat; quæ tamen in priori *dolore auris* atque excretione *materiæ* cujuſdam ſolvebatur, licet *angina*, quæ ſublata videbatur, ob præmaturam *aëris* mutationem recruduerit. In *declinatione* morbi materiæ *viſcoſæ* facilior per *tuſſim* ſuccedebat excretio, quam blandus *udor*, modo citius, modo tardius, comitabatur, ut & *urinæ turbatio*. Ut plurimum hæc *tenuiſſimam cutem*, vitio adhæreſcentem oſtendebat cum ſedimento *roſeo-pallido*. Dolor æquè in *pectore*, ac circa *hypochondria* remiſit, non nunquam facta diſſipatione in *artus*, quod in *gravida* ſpectare mihi contigit, non nunquam *auris* dolore ſequente, Joh. Nic. *Pechlinus obſ. med.* 45. L. II. p.320. ſcribit, notum eſſe, quod vellicata *membrana* tympani, tremula vibratio cum *nervoſa* epiglottidis, ſicque concuſſis pulmonibus,

nibus, ob conſenſum *tuſſis* producatur. Unde & ille *dolor* circa *aures* vel conſenſui *nervorum*, vel congeſtioni *humorum* tribuendus eſt. Hoc ceſſante pleriſque, qui *vigiliis* diuturnioribus torquebantur antea, *ſomnus* obrepſerat continuus. Etſi verò excretione materiæ peccantis per *ſudorem*, febris hujus vis ſublata aut minuta ſit, nullaque *exanthemata* ſeſe oſtenderint, comparebant tamen in iis, qui *ſudorem* neglexere. Hinc non modo poſt *inunctiones* crebriores puerpera & *rubra*, & ejuſdem filia *alba* tentabatur *purpura*; verum etiam facta præmatura *frigoris* admiſſione non nulli ob materiam incraſſatam *parotidibus*, *bubonibus*, aliiſque tumoribus glanduloſis infeſtabantur. Adducta *ſymptomata* non niſi per *aliquot* dies perſtabant. Erant tamen & alia, quæ per *totum* morbi *decurſum* urgebant. Sic inter *omnes* extraordinaria *laſſitudo* dominabatur. *Non nullis* ægrotorum *fluxus hæmorrhoidalis*, aliis *udor* continuus, aliis *diarrhœa*, aliis *vigiliæ* perpetuæ obortæ ſunt, quas per *ſeptiduum* durantes deprehendi in *duabus* perſonis, altera *pleuritica*, altera verò ab aliquot annis ſuppreſſione *hæmorrhoidum* laborante, V. S. *ſolitam* prætermittente, alvi *obſtructioni*, animi *pathematibus*, affectui *oculi* obnoxia, atque *anno* 1729. menſe *Septembris* febre *catarrhali* correpta. Febre autem ſenſim evaneſcente *laſſitudo* in *omnibus* adhuc diu permanſit: imo aëri *frigidiori*, ſive nocturno, ſive alteri ſeſe exponentes, *tuſſi* diuturniori, *doloroſis ſtricturis* circa *ſcapulas*, aliiſque atrocioribus vexabantur ſymptomatibus. Veram atque genuinam *cauſam* quod attinet, præ aliis noſcenda eſt *proxima*, ſive *immediata*, qua detecta non modo *proximiores*, tam *naturales*, quàm *non naturales*, aliæque pateſcent. Certum autem atque evictum eſt, *immediatam*, modo *pulmonum*, modo *faucium*, modo *vicinarum* partium *ſtaſin* conſtituiſſe. Hinc enim *motus* humorum *impeditior*, hinc ad eaſdem partes *affluxus* copioſior, hinc ipſa tandem *febris* ſecundaria, *catarrhalis*. Ex mediatis *proximioribus* humoroſa malum hoc inſigniter fovebat cum ob nimiam humorum *quantitatem*, ab aëre *humido-frigidiori*, tranſpirationem impediente, inductam, tum ob *qualitatem* in aliis *ſpiſſiorem*, in aliis *acriorem*, ob eandem rationem enatam, tum denique ob *motum* humorum *progreſſivum*, & ratione *totius* maſſæ ſanguineæ, & ratione *pulmonum* vehementiorem. Quamvis verò aliis *temperamentum*, *conſtitutio corporis*, *fibrarum*, *pororum*, *ætas*, *ſexus*, *vitæ genus*, *aliaque*, quæ partium *ſolidarum* & *fluidarum* diſpoſitionem *naturalem* oſtendunt, atque remotiores *naturales* audiunt, plurimum ad hunc morbum faciant, tantum tamen abeſt, ut hac vice aliquid contribuerint, ut potius *aër*, *cibus*, aliæque cauſæ *remotiores non naturales* attendendæ fuerint. *Aerem* ſi ſpectes, ubique *inſolita* vigebat conſtitutio, quæ tamen hinc inde vel *quantitate*, vel qualitate, vel *motu* diverſa fuit. Unde & *aer* corpora, dum eadem modo *ambit*, modo *intrat*, innumeris *modis* afficiens, non modo huic febri *catarrhali* per totam *Europam*; ſed & hinc inde *diverſis*

Symptomatibus principium dedit. Sic circa *Bononiam*, vicinaſque provincias, in primis in *convallibus* depreſſioribus, incolæ hoc *gravioribus* pathematibus affligebantur, quo major *preſſio* ab aëre *graviori* nebuloſo in pulmones ibidem exercebatur. Sicuti verò aër *figuræ* atque *proportioni* contentorum acceptum referre debet, quòd jam hanc vel illam *qualitatem* obtineat: ita etiam *effluvia* tam *ordinaria*, quàm *extraordinaria*, menſe *Novembris* atque *Decembris* anni ſupra citati in aëre per totam Europam diſperſa, *qualitatem* illam *vitioſam* cum eadem communicarunt, à qua nominata *febris* proficiſcebatur. Hic loci enim menſe *Octobris* tempeſtas *placida* ac tepens obſervabatur, quam ſub initium *Novembris* excipiebat illa multum diverſa, *frigida* ſcilicet aque *humida*, *nebuloſa* ſubito ingruens, ut non attingam, aëris *intemperiem*, modo *nebulis* fœtidiſſimis, modo *cœlo* magis *ſereno*, conſpicuam, interdum *pluviis*, atque *frigore*, interdum *calore* ſeſe exerentem, præter ſolitum per totum *Novembrem* & *Decembrem* perſeveraſſe, uſque dum *ventus* ſeptentrionalis *nitroſis* atque *nivoſis* corpuſculis, quorum copiam huc ſecum deferebat, aëris labes noxias IV. die *Jan.* 1730. elueret. Neque *Viennæ* tantum *inconſtans* aëris conſtitutio erat ſpectabilis; ſed etiam iiſdem menſibus per *Hungariam*, *Poloniam*, *Saxoniam*, *Angliam*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, *Italiam*, inundationem aliqualem ob *pluvias* copioſiores perpeſſam, *Daniam*, *Sueciam*, *Moſcoviam*, aliaſque regiones viſebatur. Cum ergo à copioſioribus *aqueis* particulis, & aër *humidiorem* æquè, ac *frigidiorem* qualitatem per totam *Europam* ſub initium *Novembris* nactus ſit, atque ab eadem *relaxatis* fibris, poriſque *conſtrictis* tranſpiratio *impeditior*, hincque partium *bilioſarum*, aliarumque *inutilium* excretio imminuta, atque humorum ad *corruptionem* producta diſpoſitio, mirum non eſt, ingruente *placidiori* tempeſtate, humoribus ad vitioſam *reſolutionem* jamjam inclinantibus *orgaſmum* illatum, ſicque febri *catarrhali*, malignæ, datam fuiſſe occaſionem. Evincitur id ipſum ex eo, quòd hæc *febris* & ſub *initium* Novembris, præſente ubique *ſimili* conſtitutione aëris, in *Gallia*, *Anglia*, *Hiſpania*, *Italia*, *Auſtria*, *Hungaria*, *Polonia*, licet in *Suecia* prius, in *Helvetia* verò tardius, comparuerit, & ſub *finem* Decembris, atque circa principium *anni* 1730. vehementia *frigoris* ſubſecuti mali hujus vis ubique ſublata ſit. Licet enim recedente febre *catarrhali* per *Auſtriam*, aliaſque provincias *aliæ* febres ſpargi cœperint, nec tamen ita prorſus *epidemicæ*, nec iiſdem *Symptomatibus* amplius ſtipatæ fuere. Sicuti verò particulæ *aqueæ* atque *igneæ*, etſi ſemper in aëre ſint præſentes, alias neque *aëri*, neque *homini* tam ſubitaneam alterationem inducunt: ita in earundem *abundantiam* menſe *Nov.* atque *Decembr.* præteriti anni perſpectam unicè cauſam rejiciendam cenſeo. Huic conſtitutioni favebant & alia *impuriora*, atque *extraordinaria* effluvia, ſive à rebus *inanimatis*, ſive ab *animatis* in aërem

deducta

deducta perpendamus. Quod ad primum momentum ſpectat, nil dicam de influentiis *ſiderum*; utut veritati conſonum, pro diverſo ſitu, atque conjunctione *ſolis* cum *planetis* diverſam materiam *ſubtilem* in terram deferri, hincque diverſas corporis *affectiones* proficiſci; paucis ſaltim addam, *anno* 1729. cum circa *Romam*, *Neapolim*, aliaque loca *Italiæ*, crebriores *terræ motus*, ob *Veſuvium* diutus occluſum ſenſiſſe incolas, qui 20. *Decembris* & per *Ducatum Mediolanenſem*, & per *Helvetiam* ſe oſtendebant, tum eosdem 24. *Octobris* hora vj. *matutina* arcem *Fridericianam Hallenſem Norwegorum* æquè, ac in *Nericia* civitatem *crebro* hora viij. tanta vehementia occupaſſe, ut *caminos* decidentes viderint, tum denique *montem Iſlandicum*, *Schwefelberg* dictum, talem concepiſſe *flammam*, qua territorium ad diſtantiam ij. milliarium deſtructum, licet tandem *nivibus* copioſioribus extincta fuerit. Cumque hic ignis occultæ atque *ſubterraneæ* vi *Heclæ* adſcribendus ſit, neque illi *motus* Italiæ aliam, niſi ſimilem efficaciam *Veſuvii* pro cauſa agnoſcant, dubium non eſt, quin hæc occaſione & *Sulphureæ* & aliæ *vitioſæ* particulæ per *aërem* longè lateque diſſeminatæ ſint. Harum præſentiam probant *tempeſtates* cum inauditis atque inſolitis *fulminibus* atque *tonitrubus*, & menſe *Nov.* atque *Dec.* verſus *Neapolim*, in *Monte Peſſulano*, circa *Conſtantiam*, & circa *Hafniam*, *Uratiſlaviam* &c. *anno* 1730. menſe *Jan.* ſicque *inconſueto* tempore annotatæ non modo; ſed & *phænomena* illa, quæ partim die 16. *Novembris* 1729. in *Hollandia*, *Coloniæ Agrippinæ*, *Francofurti*, *Hanoviæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Varſoviæ*, partim die 15. *Febr.* 1730. *Viennæ*, circa *Coloniam Allobrogum*, aliaque loca *Helvetiæ*, in *aëre* conſpicere licuit. Accedit & hoc, quod civitatibus *populoſioribus* incumbens aër *fumeis*, aut aliuſmodi *heterogeneis* effluviis ſcateat. Unde in his & *gravior*, & *acrior* redditur, præſtans deinceps majorem *preſſionem* in pulmonibus, ut & *irritationem*. Atque hinc tam illud eſt, quod *Vienenſes*, præſentibus die 4. *Dec. nebulis* oculum *vellicantibus*, frequentiori *ſcreatui*, crebrioribuſque *tuſſibus* expoſiti fuerint, quàm quod *vehementiora* Symptomata in *majoribus* Civitatibus viventes ſint perpeſſi. *Uliginoſas* regiones ſi quis adeat, deprehendet aërem multo *humidiorem*. Hinc minor *motus* elevatarum *aquoſarum* particularum, hinc tandem major ad *corruptionem* diſpoſitio, cujus teſtes ſunt nebulæ *craſſiores*, *fœtidiſſimæ*. In his ergo locis *gravius* ægrotabant decumbentes, hocque magis, ſi & aliæ cauſæ *occaſionales* ſociæ fuerint. Plurimum huc faciebant effluvia *animatorum*. Cum enim *ſemina* morborum *contagioſa* in ſubtiliſſimo, activiſſimo, corruptionique obnoxio *miaſmate* conſiſtant, atque hinc ab *animantibus* longè lateque *fermenteſcentes* particulæ in aërem deferantur, patet, non modo ab *ægrotis*, hæc febre contagioſa laborantibus, in familiarius cum illis verſantes effluvia vel per *pulmones*, vel per *poros cutis* derivata; verum etiam ob *luem* illam, quæ in

in *Italia*, *Palatinatu*, *Auſtria*, *Pannonia*, *Valachia*, *Podolia*, *Wollinia*, *Polonia*, inter *pecora* hinc inde ſerpebat, innumera *putredinoſa* miaſmata eodem anno in aërem fuiſſe diſperſa. Hæc deinde & alios *contagione* infecerunt. Etſi enim quidam ſtatuant, quòd *contagium* nonniſi in *ſua ſpecie* radices agat, atque hinc defendant, *hominum* peſtem *bruta* non afficere, *equorum* luem non niſi in *equos*, *boum* in *boves*, & *ſuum* in *ſuillum genus* tantum ire, in alienum minus; vel inde tamen contrarium elucеſcit, quod & *Moſcoviæ*, teſtante id ipſum *Gothofr. in Chron.* peſte *anno* 1655. tantopere ſæviente, ut & *corpora* terræ nondum commiſſa in plateis à *canibus* devorata ſint, iidem *rabie* correpti, homines *vivos* dilacerarint; & interdum à *piſcibus mortuis* contagio ortum duxerit, & noſtro ævo *lues pecorum* tam in *Hungaria*, quàm *Auſtria*, menſe *Oct.* & *Nov.* 1729. ſe prodens febrem *catarrhalem*, initium ſumentem cum *turbatione capitis*, atque intra quatriduum vel *hæmorrhagia narium*, vel hæmorrhagia per *alvum*, vel etiam *vomitu ſtercoreo* terminantem, junctam habuerit, & eodem tempore in *apris* aliquid *purulenti*, innuentis *corruptionem*, inventum ſit. Neque eſt, cur dubitemus, per *cibos* contagium quoque in homines manaſſe, cum non modo certo conſtet, cujuſdam nebulonis audaciam eo proceſſiſſe, ut *pecora* lue hac *demortua* hominibus vendere non erubuerit; verum etiam probabile ſit, pecora fuiſſe conſumpta, in quibus *diſpoſitio morboſa* adfuerat. Producuntur tales morbi eo felicius, ſi ſive *ſolis*, ſive *ignis ſubterranei* calore in aërem elevatæ *particulæ* decentem *motum* non obtineant. Concluſas enim *aqueas* mox ſequitur *corruptio.* Hinc & in multis locis prope litora *Africæ* occidua à *tranquillitatibus*, quam à *procellis* impendentibus magis terra marique timetur, & in inſula *Sancti Thomæ* ſtatim à ſolſtitio brumali menſes duos, aut amplius *ventis ſilentibus* incolarum plerique languent, & *tranquillo* tempore *peſtis* vehementius in homines graſſatur, & circa *Bononiam* in convallibus, ob minorem *circulationem* aëris multi periere. Quemadmodum ergo *motus* aëris, qui *ventum* conſtituit, ſanitati magis conducit: ita & aërem effluviis *peſtilentibus* inquinatum emendat ſæpius *tonitru* & *fulgur*, unde in tempeſtate peſtilente in quibuſdam urbibus populoſis *machinæ murales* crebrò diſploduntur, & pulſantur *campanæ.* Neque tamen hinc omnis ventus pro *ſalubri* habendus eſt, cùm *meridianus* corruptioni faveat, atque ſolus *Septentrionalis*, à plagis *nivoſis* impetuosè deſcendens, particulaſque *nitroſas* ſecum ferens, aërem *puriorem* reddat. Atque hæc eſt ratio, cur non modo in *Lesbo*, flante *Auſtro*, incolæ ægrotent, *Coò* tuſſire ferantur, ſuperveniente *Aquilone* protinus convaleſcant; ſed & vento *frigidiori* ſuborto febris *catarrhalis* vis minuta atque ſublata ſit. *Prognoſin* ratione *vitæ* & *mortis* quod attinet, tenendum eſt, febrem hanc, quamquam *Viennæ* omnes cum ſumma *laſſitudine*, *vigiliis* continuis, *deliriis*, *diſſimulatione* ſymptomatum, aliiſque *ſignis malignitatis* aggreſſa ſit, atque

gravidæ

gravidæ non nunquam debilitatibus *ſyncopticis*, non nunquam *abortui* expoſitæ fuerint, in aliis *hæmoptyſin*, *vomitum cruentum*, *phrenitidem*, *anginam*, *peripneumoniam*, *pleuritidem*, *hepatitidem*, aliaque *periculoſiora* Symptomata ſocia habuerit, qualia in *plethoricis*, defectu *viſceris* laborantibus, inprimis *humoribus* malè conſtitutis, animadvertimus, neminem tamen è *medio* ſuſtuliſſe. In *Helvetia* ab eadem, quam modo deſcripſi, febre nemo enectus. At è contra *Lutetiæ Pariſiorum* multis *exitioſa* erat, utut in *Anglia*, *Hiſpania*, *Italia*, atque *Polonia* adhuc pluribus *funeſta* fuerit. Etenim *Leopoli* pauci ſervati; *Ferrariæ* atque *Ravennæ* tot tantique hominum obiere, ut magiſtratus *Bononienſis* incolis acceſſum denegare voluerit; imo *Londini* medio *Novemb.* intra *ſeptimanam* 908. atque deinde *majorem numerum*, quam quidem *anno* 1665. tempore *peſtis*, illata ſtrages excrevit. Si *prognoſin* ratione *modi* eventus attendamus, terminabatur partim *ſtaſeos* rheumaticæ *diſſipatione*, partim materiæ peccantis *excretione* ſalutari. Sic *ſomnus*, atque *reſpiratio* facilior ſub continua *diapnoë* æquè, ac *turbatione urinæ*, in aliis jam poſt *primam exacerbationem*, in aliis, & ut plurimum IV. vel VII. in aliis quoque XIV. die accedebant; ut taceam de ejectione *copioſioris* materiæ per *tuſſim*, atque *rubicundæ* illius *fœtidæ*, quam in *pleuritico* gravius decumbente XI. cum levamine rejectam conſpeximus. Febris *continentis* interdum conjunctæ inſeparabilis comes erat *hæmorrhagia*, non nunquam per *nares*, non nunquam per *vaſa hæmorrhoidalia*, aliquando IV. aliquando vij. die, non nunquam *parcior*, non nunquam *copioſior* fuit obſervata, ut in Juvene XX. annorum, nunquam *hæmorrhoides* experto, & tamen die vij. ultra menſuram *ſanguinis floridioris* cum *ſolutione* morbi dejiciente. Sic & *uteri hæmorrhagia* largior in *puerpera*, quæ XI. die *abortum* perpeſſa eſt, oborta *ſalutaris*, qualia exempla in *vaccis* quidam habuere. Staſeos rheumaticæ *diſſipationem* probat *dolor pectoris* verſus *hypochondria* deſcendens, qui & in *artus*, & *aurem* non nunquam ſeſe diffudit; ut & excretio lymphæ *cruentæ* ſecuta ſit. Diarrhœa neque *ſolvebatur*, neque *gravior* reddebatur morbus. Non nulli ægrotorum modo *liberiori aëri* ſeſe exponentes maturius, modo *inunctiones* in uſum vocantes, *ſudorem* neglexere, quorum hi *ſymptomata acerbiora* non modo, verum etiam in *declinatione* morbi *purpuram* incurrebant, illi verò vel vehementiores *congeſtiones* verſus *caput*, *pectus*, *ophthalmiam*, *catarrhum ſuffocativum*, *hæmoptyſin* ſenſere, vel de *chronico* atque *pertinaciori* catarrho conqueſti, vel etiam *tumoribus glandulοſis* interdum circa *aures*, interdum circa *tonſillas*, interdum circa *inguen* infeſtabantur. Ex omnibus, quos ſub mea habui *cura*, habui autem quamplurimos, atque ultra ducentos, non niſi *duo* ſunt mortui, quorum alter *itineri* durante morbo ſeſe committens, alibi in *lethalem* morbum incidit, alter verò pauperculus, ob *ſudoris* neglectionem, aliaſque circumſtantias *hy-*

drope funeſto occupabatur. At *petechiis*, huic morbo in *agro Bononienſi*, *Britannia minori*, *Anglia* ſupervenientibus plerique ſunt enecti. *Angina* quoque *Lincoloniæ* comparuit, quod peſſimum atque *exitioſum* erat ſignum. Affectus hic, ratione *temporis* eventus, inſtar aliarum febrium *malignarum* cito ſua decurrebat tempora, ita, ut plurimum *Viennæ* vel IV. vel VII. die criſi *ſalutari* ſolutus ſit. Etſi verò in *Anglia* idem ſub *initium* annotatum ſit, graſſari tamen *vehementius* deinde & in his locis, & circa *Bononiam*, *Florentiæ*, *Mediolani*, & per totam *Podoliam* cepit, ut intra *paucos* dies inſtar peſtis plurimos è medio ſuſtulerit. *Venæ Sectio* in *tuſſi* illa epidemica, quæ *anno* 1669. *æſtivo* tempore cum *pleuritide* in conſpectum prodiit, atque de qua *Thom. Bartholinus Ephem. Germ. D. I. A. I. p.* 130. agit, locum non habuit. E contrario in febre catarrhali, *anno* 1675. *Viennæ*, *Poſonii*, aliiſque in locis *populatim* ſæviente, multi auctorum, & inter eos præcipui *Car. Raygerus*, *Thom. Sydenham*, & *Paul. de Sorbait* l. c. *Venæ Sectionem* extollunt tanquam remedium præcipuum ac præſentiſſimum. In noſtra deprehendimus, Venæ ſectionem in *plethoricis*, *gravidis*, *adſuetis* ad *apoplexiam*, *catarrhum ſuffocativum* diſpoſitis, vel *angina*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, *hæmoptyſi*, *vomitu cruento*, atque febre *continente* laborantibus, ſub *initium* inſtitutam, non modo *laſſitudinem*, *cephalalgiam*, *vigilias*, *ſpaſticas ſtricturas in pectore*, *dorſo*, aliiſque partibus ſuſtuliſſe; verum etiam omnia *Symptomata* reliqua minuiſſe. Sicuti igitur in his ſubjectis ventilatio ſanguinis & *utilis*, & *neceſſaria* erat: ita in iis, qui vel à prægreſſis *morbis* gravioribus *prædebilitati* fuere, vel me *non ſtatim*, in conſilium vocarunt, vel *brevi antea* V. S. uſi ſunt, eandem *nunquam* celebravi. In *omnibus* porro eò in primis intentio dirigenda erat, ut *maligna* atque contagioſa illa materia, quam brevi temporis ſpatio intima *corruptio* ſæpiùs excipit, in tempore ex corpore *eliminaretur*. Cumque hæc ſub *halitus* forma corpus occupaverit, hinc eadem rurſus per *poros cutis* ſub continua, blanda, atque æquali *diapnoe* diſcutienda erat. Unde temperata *diapnoica*, *diaphoretica* fixa, *antimon. diaph.* aliaque, quæ abſque vehementiori commotione operationem ſuam edunt, *abſorbentia oſtracodermata*, quæ *acrimoniam* ſalino-ſulphuream, ſanguini *orgaſmum inducentem*, atque *ſudorem* impedientem, partim *abſorbendo* corrigunt, partim per *diureſin* educunt, omne hîc tulere punctum. Eadem remedia cum celeberrimus *Car. Raygerus* in Pannonia, tum *Adamus à Lebenwaldt* in febre *catarrhali* epidemicè dominante in *Stiria*, tum *Londinenſes* hac vice cum V. S. ſub *initium* cum ſucceſſu adhibuere. In *plethoricis*, quibus alexipharmaca calidiora, ſudorifera, *Spir. Sal. armon.* ſimiliaque propinata fuere, ſequebantur *congeſtiones majores* verſus ſuperiora, *deliria*, *fortiores pectoris oppreſſiones*, *inquietudines*, *ſubſultus tendinum*, *ſuppreſſio urinæ*, quibus & *temperatiora* deinde medicamenta exhibenda erant.

erant. *Purgantia*, quæ non nulli aſſumſere, *vomitoria*, nullum hîc invenere locum, imo omnes, quibus præſcripta ſunt, majores *ſtaſeos* materiæ acris *commotiones* incurrebant, eorum etiam una *hæmoptyſi* corripiebatur. Sufficientem opem omnibus tulit modo *pulviſculus* ex abſorbente, antim. diaph. arcan. dupl. addito interdum nitr. dep. concinnatus, modo *potio* ex aquis diapnoicis, abſorbentibus, atque antimon. diaph. conſtans, modo *emulſio* parata ex ſemine card. Mar. *Symptomatibus* ex proprio *fonte* ſuccurrebam, ita, ut *ſpaſticis ſtricturis* præſentibus *cinnabarina* addiderim, *alvi obſtructioni humectantia* oppoſuerim, ut *diarrhœa* non modo *arcan. dupl.* omiſerim, verum etiam regimen *diapnoicum* tanto magis injunxerim. *Adſtringentium*, *narcoticorum*, *opiatorum* uſum, quamvis multi Auctorum ea ſuadeant, experiri nolui, cum *Olaus Borrichius de ſomno & ſomniferis p. m.* 34. referat, quendam applicato *empl. opiato* ſolum in *raſo vertice*, ex *catarrho pituitoſo* in gravem *paralyſin* incidiſſe. *Nitroſo-cinnabarina*, *emulſiones*, *potiones analepticæ* conjunctis *bezoardicis*, tempore continuarum *vigiliarum* data, ad *ſomnum* placidum ægrotos diſpoſuere. Quod ſi affectus *anginoſi* ſupervenerunt, repetitis *Venæ ſectionibus* atque *clyſteribus*, tandem internè *digeſtiva* cum temperatioribus *diapnoicis* ordinavi, externè verò *Cataplaſmata diſcutientia*, *Gargariſmata*, atque *injectiones* commendavi, quorum uſum, quo uſque penitus remiſit morbus, continuavimus. Ab *expectorantibus* in tuſſi *ſicca* penitus abſtinui. Ex iis, qui in *publicum* prodire coacti ſunt, nulli *diapnoica* dedi, inſiſtens magis *præcipitantibus*, utut non niſi blandioribus *diapnoicis* & *materia noxia* in *declinatione* mali penitus proſcribenda fuerit, & *dolores* circa *ſcapulas* in quibuſdam remanentes auſcultaverint. *Diætam* quod ſpectat, neque *durante* morbo, neque eo *ſuperato*, auræ *frigidiori* committendus erat æger, hocque minus, ſi *diarrhœa* adfuerit. Victa etiam febre, omnis tamen *exceſſus* ratione *cibi* & *potus* vitandus erat. Juſcula, atque infuſa inſtar thee ex *rad. ſcorzon.* cum *hyſſop. veron.* atque *ſem. fœnic.* in frequenti uſu habui. Et animadverti, tam his obſervatis, quàm accedente inſimul cum *corporis*, tum *animi* continentia tranquilla, omnes per Dei gratiam priſtinæ reſtitutos eſſe ſanitati.

Conſtitutio Epidemica Anni 1730.

QUalem ſub *exitu anni* 1729. conſtitutionem *aeris* generalem habuimus, talis per *triduum* etiam *primum* Anni 1730. *Viennæ* ſtetit, nempe ut plurimum *humidior*, *frigidior*, cum *nebulis* in *pluvias* abeuntibus. Atque licet vehementia *Aquilonis* cum *nivibus* 4. *Jan.* ſeſe exerentis, vitioſam hanc atque *inconſtantem* aëris qualitatem ſublatam arbitrati ſumus, tantum tamen abfuit, ut ceſſaverit, ut potius eadem *inconſtantia* redierit, tempeſtatem *frigidam* die 10. *placidior* ac *plu-*

vioſa exceperit, huic non modo 16. *frigidior*, *nivibus* atque *ventis* tumultuaria, verum etiam 30. denuo alia multum *diverſa*, atque eadem die mane *calidiori*, à meridie *frigidiori* vento, modo *pluviis*, modo *nivibus* conſpicua, ſucceſſerit. Similis aëris *alternatio* ſpectabilis erat per totum *Februarium*. Sub *initium* enim aër *frigidior* cum *nivibus* ingruebat, in *progreſſu tepidior*, ut plurimum *nebulis*, vel matutinis, vel veſpertinis, quandoque & *pluviis* nocturnis ſeſe prodens, qualis ad *poſtremos* uſque *Februarii* dies perſeverabat, ut de *cœli ardentis* phænomeno, quod 15. die circa veſperam *Viennenſium* oculos ac mentem in ſe converterat, nil dicam. *Martii* ingreſſus *nivoſus* ſubito cum *pluvioſo* aëre commutabatur, imo ob pluvias *copioſas* & frequentes, cum cœlum, ſi paucos *amœnos* dies exceperis, plerumque *obnubilum*, & obſitum tenebris erat, tum ad *finem* uſque menſis iſte *humido - frigidus* permanſit. Similes *viciſſitudines* ratione *frigoris* eadem *hyeme* per totam *Europam* obſervare licuit. *Januarii* enim conſtitutionem ſi examines, & *Halæ Saxonum* erat *pluvioſa* die ij. qua hora viij. veſpertina ſeſe incolis in nubibus aliquantulum nebuloſis *halo* obtulit, & *Londini* xij. *placidior*, tamque *nebuloſa* comparuit, ut jam *quarta* pomeridiana faces accendere coacti fuerint, & *Neapoli* XVII. aërem blandiorem *frigidior* æquè, ac *tumultuoſior* ſecutus eſt, flamma *Veſuvii* etiam invaleſcente, & *Varſoviæ* XIX. *frigus* intendebatur, *Hafniæ*, *Uratislaviæ*, *Soraviæ*que ingens ſub *exitu* tempeſtas cum *fulguribus* & *tonitrubus*, *nivibus* ac *pluviis* oborta eſt. Sic *Februarius* tam *frigidior* atque *nivoſus* ſub *principium*, non ſolum *Varſoviæ*, ſed & *Venetiis*, quam *tepidior* magiſque *pluvioſus* poſtmodum in poſteriori loco, *Monte Peſſulano*, *Aleſia*, *S. Hypolyto*, aliiſque Civitatibus vicinis in conſpectum prodiit, ita, ut Conſtitutionem *Viennenſem* ubique ferè repræſentaverit. Sed nec *lumen boreale* extraneos fugiebat, licet neque eadem *die*, neque iſdem *circumſtantiis* Europam omnem ſua luce compleverit. Alibi enim jam IV. quod *Moſcoviæ*, *Petripoli*, *Revaliæ*que degentes teſtantur, alibi, & quidem *Varſoviæ*, *Uratislaviæ*, *Tiguri*, *Bernæ*, *Coloniæ Allobrogum*, *Romæ* atque *Florentiæ* XV. viſebatur, alibi aliæ quoque *circumſtantiæ* acceſſere. Non adducam, præter *phænomena* huic lumini *communia*, & in *Helvetia*, & *Petriburgi* binos *arcus* oculis occurriſſe, altero in *boreali*, altero in *auſtrali* plaga apparente: neque attingam, materiam *phoſphoreſcentem*, radiis ex *priori arcu* exurgentibus, atque variis *coruſcationibus* conſpicuam, tandem & in *alterum* fuiſſe compulſam, ibique *clariori* reluxiſſe luce, diſparentibus in *priori* ſucceſſivè *columnis* radiantibus: neque mentionem injiciam *ſuſurri* illius, quem *Petripoli* radiis motu tremulo procurrentibus non nulli perceperunt, multo minus *colorum* ſæpius jam annotatorum. Hoc ſaltim addam, idem non modo *Romæ* atque *Revaliæ* diutius duraſſe, verum etiam *Moſcoviæ* ſequenti nocte recurriſſe, utut minoris fuerit momenti. *Martius* ut plurimum *nivoſus*, *pluvioſus* fuit. Hinc

Hinc obſervabatur aura *humidior* & *frigidior*, in non nullis locis *aquæ nivalis* major *confluxus*, qualem in circulo Suevico *Hornbergenſes* maximo ſuo damno experti ſunt. *Leopoli* tamen atque in *Suecia nives* copioſiores circa *æquinoctium* vernale cadentes, acerbiſſimum excipiebat *frigus*, ut & *Holmiæ* lacus per totam hanc hyemem non concreſcentes tandem frigoribus conglaciarint. Eadem ergo perquam anomala atque *irregulari* craſi aëris per omnem *hyemem* ubique manente, mirum non eſt, hanc & eoſdem peperiſſe *morbos* alibi, quos genuerat *Viennæ*. Hoc tum in aliis liquebat *febribus*, tum magis peculiariter in *catarrhalibus* menſis *Sept.* & *Dec.* 1729. Sicuti enim hæ *poſteriores*, quæ *anno* citato epidemicè per *Europam* graſſatæ ſunt, ſenſibili aëris *qualitati* in acceptum referri debent, quod illis *menſibus* exortæ ſint; ita etiam qualitati *frigidiori*, quæ in *Januarium* incidebat, earum *imminutionem* unicè adſcribendam eſſe cenſeo. Unde etiam eſt, quòd *Viennæ* IV. *Jan.* vehementia *frigoris* derepente ſublatæ ſint, alibi verò ob frigus *tardius* ingruens *diutius* continuaverint. Hinc *Bononiæ*, in *Ducatu Mantuano*, *Ferrarienſi*, *Mutinenſi*, aliiſque *Longobardiæ* partibus, itemque in *Sabaudia*, *Delphinatu*, *Marſiliæ*, perdiu perſeverarunt. His recedentibus novæ *febres* invaleſcebant. Neque *numero* tantum erant ſpectabiles in *Agro Brixiano*, ſed etiam ob anceps illud *periculum*, in quod eos, quos in *Podalia*, *Britannia minori*, *Florentiæ* affecerant, conjiciebant. *Viennæ* febris hæc *maligna* ſub *diverſo ſchemate* prodiit, ita, ut in aliis *ſimplicem* continuam, non nunquam nullis *exanthematibus* ſtipatam, & tamen *diarrhœa*, *vigiliis*, *deliriis*, *motibus convulſivis*, aliiſque periculoſioribus ſymptomatibus ſeſe exerentem, non nunquam *petechialem* repræſentaverit, in aliis etiam *complicata*, atque modo cum *inflammatoria*, vel *angina* vera, graviori, vel *pleuritide* interdum *vera* cum ſputo cruento, interdum *ſpuria*, vel *hepatitide* periculoſiori, ob diarrhœam, vigilias, deliria, conjuncta fuerit, modo cum *intermittente* comparuerit. Nullis *exanthematibus* conſpicua, continua aliquando jam IV. quod in *teneriori* ætate annotare licuit, ut plurimum XIV. die in *adultis* diſparuit, ſemper tamen ſub blanda *diapnoë* atque *turbatione* urinæ ſolvebatur. In *petechiali* decens regimen *diapnoicum* præ aliis attendendum erat, quo non obſervato *Symptomata* exacerbabantur, ut pauciſſimi evaſerint, ſive deinde V. S. in uſum vocaverint, ſive minus, quorum *poſteriores* hoc proximiores morti fuere, ſi & in morbo *purgans* aliquod aſſumſerint. Sic *Domina* ſenectute confecta, atque aliàs interdum *calculo*, interdum *hæmorrhagiis narium* nimiis obnoxia, tam V. S. quàm *diapnoë*, aliiſque neglectis, non modo *hæmorrhagias*, *diarrhœam*, *catarrhum ſuffocativum*, *deliria* continua incurrit; ſed & IX. die violentia morbi conſumta eſt. Aliud exemplum præbuit quidam *Juvenis*, viginti aliquot annorum, qui, etſi ſtatim ſub *initium* V. S. inſtituta ſit, *probatiſſimaque* remedia exhibita fuerint, poſt frequentiorem tamen, alvo reſpondente, corporis *refrigeratio-*

rationem incidit in *diarrhœam*, *vigilias*, *deliria* continua, *hæmorrhagiam narium* ſymptomaticam, & die viij. *purpuram albam*, ipſamque *aphoniam* lethalem. Tandem unus, prætermiſſa *Venæ Sectione*, in eadem febre petechiali *purgans*, me nondum in conſilium vocato adhibuit, ubi res deſperata fuit. Sequebantur enim multa ſtatim periculoſa ſymptomata, *diarrhœa*, *animi abjectio*, *anxietates*, *vultus ferox*, *vigiliæ* continuæ, *deliria*, atque die XII. ipſa *mors*, utut vij. *hæmorrhagia narium* oborta ſit, *ſudor* acceſſerit, *urina* ſedimentum depoſuerit, *diarrhœa* ceſſaverit, atque *veſicatoria* ſufficientem effectum ediderint. Fatendum etiam eſt, peculiarem *Januarii* indolem atque conſtitutionem, cum *quartanam* illam *duplicem* chronicam, *œdematibus*, *infarctuque lienis* occurrentem, atque *incidentibus*, *digeſtivis*, *blandioribus laxantibus*, febrifugoque *Nic. de Blegny*, ex malis aurantiis amaris cum vino albo parato cedentem, tum *tertianas* diuturniores, aliasque multum fuiſſe, quod aliæ *intermittentes* hoc, & ſequenti *menſe* invadentes teſtatum faciunt. Aliquando enim his ſub *initium* jungebatur *continua*, remanente deinceps *ſimplice*, ſive *tertiana*, ſive *quotidiana*, aliquando etiam ſub *finem* accedebat; ut in Juvene quodam, cui menſe *Februario* in *quotidiana* chronica ſupervenit *purpura*. Sicuti verò nominato menſe *Febr.* non ſolum febres *catarrhales Lutetiæ Pariſiorum*, *Verſaliæ*, *Gratianopoli*, *Marſiliæ*, *Camberii*, *Romæ*, *Liburni*, perque *Ducatum Mutinenſem* adhuc dum ſpargebantur; verum etiam *aliæ* funeſtæ, *Auguſtæ Taurinorum*, *Mediolani*, *Bononiæque* viſebantur, ut de *lue pecorum* circa *Laudenſem agrum* infeſtante nil tradam: ita *Viennæ* præter *congeſtiones* verſus partes ſuperiores, *rheumatiſmos*, modo *clavum hyſtericum*, cujus comes erat *febricula* ſtata hora rediens, modo *odontalgiam* contumaciorem poſt ſe trahentes, atque *apoplexias*, febres *continuæ malignæ* continuarunt. Harum aliæ fuerunt *exanthematicæ*, erumpentibus vel *petechiis*, vel *purpura*, vel *morbillis*, aliæ nullas ad corporis peripheriam *ejectiones* proferebant, quarum tamen poſterioribus, ob ſummam *virium proſtrationem*, *vigilias*, *deliria*, *motus convulſivos* neque *hic* loci, neque *Ruſtini* in *Hungaria* multum fidei habendum erat. Etſi verò multi ægrotorum, quod ſuprà monui, curam à *purgantibus* incipiant, & ex his in febre *petechiali* nullum unquam reſtitutum fuiſſe ſcribat Parens piè defunctus, in *Hiſtoria Epidemica Hungariæ*, idemque & ego in mea praxi notaverim, *fœmina* tamen quædam hoc *menſe* etiam ſervata. Hoc autem notatu dignior eſt hic caſus, quòd eadem perſona febre *petechiali* detenta, & *laxans* ſub initium aſſumſerit, & *exanthematibus* jam præſentibus V. S. celebrandam curaverit. Unde accerſitus tandem deprehendi *exanthematum* retroceſſionem. Affectus hinc indies invaluit, & ſecuta ſunt non ſolùm brevi *deglutitio difficilis*, *anxietates*, *ſubſultus tendinum*, *pavores ſub ſomno*, *deliria*; ſed & XIII. die tam *petechiæ nigræ*, quàm *purpura alba*, quibus ſeſe *auditus difficultas*,

cultas, atque *rigiditas totius corporis* adjunxere, ut & *ſoporoſa affectio*. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum, atque *lethalem* pronuntiavi. Sed tantum abeſt, ut *exitioſus* decumbenti fuerit, ut potius adhibitis maturè *Veſicatoriis*, blandamque *diapnoën* promoventibus, ſenſim atque ſenſim ſub *ſecunda* purpuræ *albæ* eruptione, *quarta* ſeptimana contingente Symptomata remiſerint, atque patiens ab hoc affectu *periculoſiſſimo*, præter omnium opinionem ac ſpem liberata ſit. Menſe *Martio* partim *catarrhales Florentiæ*, *Neapoli*, *Anticariæ*, partim *morbilli Lutetiæ Pariſiorum*, partim aliæ *malignæ*, atque intra paucos dies *lethales Bialæ Polonorum* ſeſe ſiſtebant. Eodem tempore *Viennæ* ſeſe offerebant *congeſtiones*, tam in *junioribus*, quam in *media*, quam etiam in *conſiſtente* ætate, jam verſus *nares*, jam verſus *pulmones* magis tendentes. Non nunquam evacuatio *ſanguinis* per *nares*, non nunquam excretio *ſeroſo-mucidæ* materiæ vel in *coryza*, vel in *tuſſi humida* ſuccedebat, quandoque *nulla* fuit obſervata, humoribus nempe congeſtis in *ſtagnationem* deductis. Unde varii denuo *affectus* pendebant. Inde enim non tantum *tumor* non nihil rubicundus, ſed nequaquam inflammatorius, *Cheilocace* dictus, de quo *Arnoldus Bootius obſ. med. de affectibus omiſſis* p. 30. C. X. pluribus egit, in *adulto* naſcebatur: verum etiam *inflammationes*, nunc in partibus *externis*, *tonſillis* atque *dentium perioſteo*, nunc in *internis*, ſive *anginam* veram cum febre, ſive *ſplenitidem* menſibus inſtantibus ſpectes, obortæ ſunt. Neque *malignæ* febres minuebantur, ſed in aliis ſub *ſimplicis*, in aliis ſub *compoſitæ* adparuere ſchemate, quarum *prior* aliquando *continentis*, plerumque verò indolem *continuæ* habuit. Atque hæc *poſterior* huic ob *cephalalgiam*, *dolorem pectoris* moleſta erat, illi gravior ob *catarrhum*, atque *debilitates ſyncopticas*, iſti periculoſior ob *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, *torſiones oris* XI. die apparentes, in omnibus ob *anxietates*, *abjectionem animi*, *ſummam virium proſtrationem* vehementior, hocque magis, ſi *purpura alba*, vel *petechiis* ſupervenientibus non ritè tractata fuerit. Sic in robuſto quodam Juvene notavi febrem *petechialem*, ob *purgans* repetitis vicibus ſub *initium* morbi aſſumptum, intra paucos dies *funeſtam* æque, ac *latioribus livescentibuſque* exanthematibus ſtipatam. In *fœmina*, quæ in *purpura* doloribus *ſpaſtico-arthriticis* varia *unguenta* & *linimenta* oppoſuit, ob impeditam hinc *tranſpirationem*, *menſes*, mox diſparentes, *Venæ Sectionemque* neglectam, quæ hic loci ut plurimum neceſſaria eſt, non modo *graviorem* ſtatum animadverti; ſed & *periculoſiorem* judicavi. Sed ecce, *temperatis diapnoicis* per aliquot dies uſurpatis, erumpente purpura *alba* copioſiſſima & *dolores*, aliaque ſymptomata mitigabantur, & *febris* hæc intra ſpatium XXI. dierum ſolvebatur, etſi *dolores arthriticos* diutius adhuc ſenſerit, ſublatos ſucceſſivè *antiſpaſticis*, *laxantibuſque* blandioribus. *Simplex* hæc *maligna* febris interdum *inflammatoriam*, interdum *continentem* junc-

tam habuit, ubi remedium præcipuum erat V. S. Hac verò prætermiſſa, quamvis optima etiam *medicamenta* propinata fuerint, irrita ſæpè fuere omnia. Id ipſum videre licuit in *virgine* quadam juvene. Licet enim in eadem ob *plethoram*, *menſes* alias *parciores*, tanto magis V. S. in *continente* febre commendaverim, monito tamen hoc ſalutari non auſcultabat Parens. Unde mirum non eſt, quod *menſibus* ſub *initium* quidem accedentibus, mox tamen iterum ceſſantibus, *ſummam laſſitudinem*, *dolores ſpaſtico-arthriticos*, *cephalalgiam*, *vigilias* ſub *principium* jam præſentes, plura ſecuta ſint periculoſa ſymptomata, *dolor dorſi*, *major congeſtio verſus caput*, *acerbior dolor capitis*, *propenſio ad ſomnum profundiorem*, *auditus difficultas*, *hæmorrhagiæ largiores*, *ad debilitates ſyncopticas uſque*, *ſudor frigidus*, atque die viij. *motus convulſivi*, ipſaque *mors*. Aprilis, ſicuti ſua natura aliàs *mutabilis*, ita & hoc annò Viennæ *inconſtantiam* ſuam prodidit. Sub *initium* enim *ſerenus* comparuit, ſed *triduo* elapſo alia multum diverſa *tempeſtas* ingruebat, nunc *pluviis*, nunc *nivibus* ſeſe exerens. *Humidam* hanc atque *frigidam* in *progreſſu tepidior* ac *amœnior* excipiebat, imo & huic *poſtremis tribus* diebus denuo *horrida* magis, atque *tumultuoſa* ob *ventos*, *pluvias*, *nives* ſuccedebat. *Majus* ut plurimum, in primis ſub principium, *pluvioſus*, hincque *humido-frigidus* oboriebatur, quandoque tamen & *ſerenior*, *placidior*, tam *prioribus* diebus, quàm ſigillatim ſub *finem* obſervabatur, ut nec de *tonitrubus* & *fulminibus* crebrioribus die viij. atque XX. recurrentibus, nec de *grandine*, quæ X. cadebat, quicquam adducam. Toto *Junio* exoptata habuimus tempora, *calores*, ſæpè *pluviæ* nocturnæ amœniſſimæ, interdum mitis atque leniſſimus *ventus* contemperabant. *Vere* toto quanto conſtitutio aëris eadem ferè manſit in aliis *Europæ* regionibus, atque hîc locorum erat. *Aprilis* enim ſub introitum *Holmiæ*, remittente *frigore* blandior notabatur, deinceps *Uſtæ*, perque totam *Bohemiam* pluvioſus, *humido frigidus* ſentiebatur, tandem *calidior* ſuccedens non modo glaciem *Petripoli* ſolvebat, verum etiam in *Polonia* perexigua & perminuta *flumina* reddebat. *Majus* & *Junius* alibi quoque magis *pluvioſi* fuere, cum ille tam ob *nives* junctas *pluviis Cracoviæ*, quàm ob ingentes *tempeſtates* cum *fulguribus*, *tonitrubus*, horridis *grandinibus*, & *ventis* violentis *Coloniæ Agrippinæ*, *Heudenæ*, variis in locis *provinciæ Ultrajectinæ*, *Dromoriæ*, *Walvici*, *Bardevici*, in *Saveria*, *Epiſcopatu Monaſterienſi*, *Suſati*, *Berolini*, *Halæ Saxonum* exortas, *ſubfrigidus* atque inamœnus permanſerit, hic verò poſterior tam *turbulenta* tempeſtate ſeſe exhibuerit, ut modo *fulguribus* gravioribus *Polonis* atque *Berolinenſibus*, modo *grandinibus* in *Barcheria*, *Volhynia* degentibus, modo *ventis* vehementioribus incolis *circuli Burgundici* damnum intulerit, modo ob frequentes copioſiſſimasque *pluvias Molybergæ* intempeſtivus fuerit, *Cameneciæ* atque circa *Halam Magdeburgicam* viventibus diſruptis *piſcinis* multum moleſtiæ

tiæ aſperſerit, atque in *Valachia* jam *homines*, jam *pecora*, dum circumfluerent aquis, atque in harum abundantia viverent, è medio ſuſtulerit. Si *morbos* cum *vere* ſurgente increbeſcentes, atque ad *ſolſtitium* æſtivum uſque infeſtantes reputemus, ob ſimilem *aëris* conſtitutionem ubique vigentem eoſdem hic regnaſſe liquet, qui homines adorti ſunt alibi. Menſe *Aprili*, *Majo*, *Junio* enim cum *intermittentes*, tertianæ in *Italia*, tum *continuæ*, vel nulla *exanthemata* emittentes, *malignitate* tamen non carentes, atque nunc *catarrhales* anginodes *Lutetiæ Pariſiorum*, inque *Ducatu Ferrarienſi*, nunc *alias* circa *Guardiſtallum* repræſentantes, vel *exanthematicæ*, tam ſub *vario* *Moſcoviæ*, *Holmiæ*, *Nemauſi*, *Cazallæ* ſeſe ſiſtentes, quàm ſub *peſtis* ſchemate in *Podolia* adparentes, febres graſſabantur. In quibuſdam locis & *alii* viſebantur morbi. Sic lues *pecora* aggrediebatur in *Germania*, *dyſenteria* in caſtrorum metatione circa *Molybergam* milites afficiebat *Junio*, *apoplexia* atque *podagra* præter ſolitum eodem menſe homines *Moſcoviæ* invadebant. *Viennæ* menſibus *vernis* ſeſe offerebant *congeſtiones* verſus *pectus*, *caput* in hæmorrhoidariis, ſanguineque *ſpiſſiori* præditis, *rheumatiſmus capitis* ob menſes parciores, *lumbago rheumatica*, *cephalæa* cum febre, *ophthalmia*, *odontalgia*, adfectus *ſpaſtico-arthritici*, arthritis *fixa* poſt iram, atque exceſſus ratione potus in hæmorrhoidario commiſſos, *malum iſchiadicum* refrigeratione prægreſſa, *chiragra* poſt animi excandeſcentiam, *podagra* menſibus poſt terrorem diſparentibus, febres *intermittentes*, *quotidianæ*, etiam *infantibus* familiares, *tertianæ*, in aliis *anticipantes*, in aliis *poſtponentes*, *quartanæ* ſi non ſolis ſalibus *digeſtivis*, atque viſcidum incidentibus, tamen pulveri Lentilii ex *cort. fraxin. rad. gentian. rubr.* atque *ſale abſinthii* concinnato cedentes. Præter has *continuæ* continuarunt, non ſolum *primariæ*, ſed & ex *ſecundariis*, inflammatoriis, *peripneumonia* atque *pleuripneumonia*. Poſteriori juncto ſputo *cruento*, atque graviori *febre* laborabat quidam *Juvenis*, prior verò reperiebatur cum *aphonia* in *ancilla*, utraque V. S. atque *diapnoicis temperatis* ſublata. Frequentes erant *malignæ*, interdum *ſimplices*, interdum *compoſitæ* exiſtentes. Quandoque enim *continua* complicabatur cum *continente*, qualem *hæmorrhagiis*, atque *ſudore* intra *primum* ſeptenarium ſolutam videre licuit in Illuſtriſſ. quadam filia XIII. annorum, quandoque & *intermittentem* habuit comitem, ita, ut aliquando ſub *tertianæ* ſchemate inceſſerit, aliquando etiam mitiùs tractata in *tertianam* ſive *ſimplicem*, ſive *duplicatam*, pulvere ex *fl. chamom. ſale abſinth.* atque *antim. diaph.* parato, brevi curatam, tranſierit. Non nulli horum jam in *principio* hæmorrhagiam *narium*, vel *hæmoptyſin* perpeſſi ſunt; quædam tamen fœmina & ſub *paroxyſmo* intermittentis *vomitu cruento* correpta eſt, unde in iis quoque V. S. cum ſucceſſu ſub *initium* celebrabatur. Sæviit hæc *maligna* febris æquè in *gravidas*, atque alias. Rariorem *Leytheponti* habui caſum.

Etſi enim fœmina quædam juvenis, & ſub initium *purgans* aſſumſerit, & die vij. V.S. in eadem inſtituta ſit, & nimias ob *vigilias* huic pharmacopœus *narcotica* exhibuerit, & poſt incongrua hæc artificia multa ſtatim enata ſint *periculoſa* ſymptomata, *vigiliæ continuæ*, *deliria* non interrupta, *lypothymiæ*, *tremor artuum*, *floccorum lectio*, aliaque; tantum tamen abfuit, ut obierit, ut potius *Veſicatoriis* nuchæ, pedibuſque applicatis denuo ad ſe redierit, vocatis deinde in uſum *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis* temperatis *pueros geminos* enixa ſit, atque præter omnium ſpem ex morbo graviſſimo evaſerit. Neque *exanthematicæ* noſtris ullas dederunt inducias. *Catarrhalis*, licet in infante cum *inflammatione* tonſillarum, *deliriis*, IV. die, ſuperveniente *hæmorrhagia narium* largiori, *ſudore*, urina *turbida* & inquinata, remiſerit, alterationes tamen *febriles* poſt ſe relinquens, non niſi *purpura alba* ſubpullulante penitus diſparuit. *Petechialis* ægrotis eo plus negotii faceſſebat, quo minus ſtudioſa, minuſque decens adhibita fuerit curatio. *Laxantia* etiam ſub *introitum* morbi noxæ erant, & nemini fabrum aurarium, ob propinatum *purgans*, atque *refrigerationem* factam, *lypothymiis*, *vigiliis*, *deliriis* tentatum die vij. e medio eſſe ſublatum. Neglectam *petechialem*, hincque *confuſam* animadverti in *tribus* Juvenibus, quorum unus *prioribus* diebus in ſummam *virium* proſtrationem, *gravitatem pectoris*, *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, die vj. in *ſubſultus tendinum*, *ſingultum*, vij. in *petechias nigras*, viij. in *ſoporem*, ſequente in *purpuram albam*, *motus convulſivos* incidens IX. die mortuus. Ceterorum alter non modo ſub *principium vertiginem*, *dolorem gravativum pectoris*, alternisque diebus *exacerbationem* percipiens; ſed & in *progreſſu* febris *vigilias*, *deliria*, *manuum tremorem*, *floccorum lectionem*, *torſionem oris*, alvi *involuntariam* excretionem incurrens die XII. fato ſuccubuit, alter *bilioſus*, variis *exceſſibus* deditus, præviis *vigiliis*, *deliriis*, *diarrhœa*, die vij. *ſopore*, *aphonia*, *urinæ ſuppreſſione*, IX. *artuum tremore*, X. *urinæ involuntaria emiſſione*, *tremore labiorum*, *ſubſultu tendinum*, *adſpectu torvo*, XI. *floccorum lectione*, *torſione oris*, *alvi dejectione involuntaria*, *motibus convulſivis* periit, quamvis ubique nihil non tentatum ſit, imo tardius accerſitus iiſdem, *ſanguinis* detractione in *ſtatu* amplius locum non habente, pro re nata *bezoardica temperata*, *confortantia*, *ſubadſtringentia*, *antiſpaſtica*, *veſicatoria*, aliaque longo uſu atque experientia probata *remedia* ſuaſerim. Eodem tempore multos occupabat *purpura*, quæ tamen prudenter tractata nulli funeſta fuit. Spargebantur præter febrem *ſcarlatinam in teneriori* ætate cum *vomitu*, *tuſſicula*, *cephalalgia*, *motibus ſpaſticis*, *convulſivis*, *deliriis* præmaturis occurrentem, atque blandis *diapnoicis*, *antiſpaſmodicis*, *ſudoreque* die vij. victam, & aliæ duæ ſpecies, *purpura* nempe *rubra*, atque *alba*. Atque hæc quidem etiam *infantes* febre *catarrhali* licet ſuperata vehementer affligebat, quendam

dam verò ex *adultis* ob *refrigerationem* ſummo periculo exponebat. Cum enim proclivior ſit febris hæc materiam morbificam per *poros cutis* proſcribere, mirum non eſt, mutatione *lecti*, atque aëris *frigidioris* admiſſione facta die vj. in ſubjecto noſtro *plethorico*, *cacochymico*, ob *ſudoris* retroceſſionem, majores ſtatim *anxietates*, *inquietudines*, *vigilias*, *mentis alienationes* uſque ad XI. diem durantes, in conſpectum prodiiſſe. Gravius ſic decumbente ægro in conſilium quoque vocabatur Archiatrorum Cæſareorum Comes, Perill. atque Magnif. *D. de Longobardi*, cujus nomen, dum audio, veneror. Tametſi verò *Lectione & experientia* hic Vir Celeberrimus ſerio imperaverit, ut & *continentiam* tranquillam ſibi commendatam haberet, & medicamenta *diapnoïca*, *antiſpaſtica* à me præſcripta ſubinde repeteret, & aliis ſalutaribus *monitis* auſcultaret, impedire tamen non potuit, quin *adſtantes* ſuaſi aliorum medicorum, contra *obſtructionem* per *quatriduum* præſentem *clyſterem* applicandum curaſſent, niſi eadem die XII. *purpuram albam* copioſiſſimè erumpentem detegiſſem, atque ſic Patientem ab orci faucibus liberaſſem, quem mox clyſtere jugulaſſent. *Julius* ultra dimidium *pluviis* conſpicuus erat, ita tamen, ut tempeſtas *pluvioſa* cum *ſereniori* per totum *menſis* decurſum alternaverit. Unde *gratus* atque exoptatus obſervabatur, quamvis & die XIII. *violenta* tempeſtas non tantum *Viennæ* cum frequentiſſimis *tonitrubus*, flammarumque *fulgoribus*, ſed & in *vicinia* cum *grandinibus* inſolitis, maximo *vinearum* damno, oborta, & *poſtremis* diebus ob copioſiores pluvias *horridior* ſecuta ſit. Similes *viciſſitudines* ratione *caloris*, atque *ſiccitatis*, per totum *Auguſtum* ſentiebamus. *Calor* enim ſemper moderabatur *pluviis*, aliquando *citius*, aliquando *tardius*. Non nunquam mane *optima* tempeſtas comparuit, *ſpurca* ſuccedente veſperi, non nunquam *calorem* per *aliquot* dies durantem pluviarum *continuitas* excipiebat, imo & ſub *finem* æſtus *diuturnior* imbres *largiores* prægreſſus eſt. Atque ob *pluvias* tam ſub *initium* menſis *ſequentis* ingruentes, quàm circa æquinoctium *autumnale* continuantes tempeſtas *frigida* atque *humida* ad *poſtremos* uſque *Septembris* dies perſeverabat, *reliquis*, a *tertia* nempe ad XVIII. *Serenis* atque *æqualibus* exiſtentibus. Anni *æſtatem*, cum ineuntem, tum adultam, tum præcipitem *pluvioſam* & alibi deprehendimus. Sive enim *tempeſtates* graviores, atque *numero* non modo ſpectabiles, verum etiam ob *fulmina* vehementiora, *tonitrua* horrenda, *grandines* immanes, in *Volhynia*, *Leopoli*, circa *Lovitium*, *Upſalæ*, in *Ducatu Bremenſi*, *Dreſdæ*, *Auguſtæ Vindelicorum*, *Francofurti*, *Londini*, *Suffolciæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, in Civitate *Remenſi*, *Picardia*, *Genuæ* attendamus, ſive *imbres* largiores, atque per copiam, & aquarum *pluvialium* affluentiam vel *animatorum*, vel *oppidorum*, *vicorum*, *vinearum*, *agrorum*, *pratorum*, aliarumque rerum *inanimatarum* jacturam factam in *inſula Cituorum minori*, *Cremeſiæ*, in *Auſtria*

ſuperiori, *Bohemia*, *Palatinatu*, *Bruxellis*, *Hallæ Saxonum*, circa *Berolinum* conſideramus, luce meridianâ clarius id ipſum eſt; utut *Holmiæ*, atque in *Moſcovia* major *calor* majorque *ſiccitas* cum *nebulis* fœtidiſſimis, quam ab XI. annis ſeſe exeruerit, ut & *piſces* inde in *Suecia* perierint. Hic tamen temperabatur calor *pluviis* adhuc dum *Julio* cadentibus, illinc frangebatur *Auguſto* accedente *frigore*, quod æquinoctio *autumnali* appropinquante & *Moſcoviæ*, & *Ottoniæ* majus incrementum ſumſit. Denique & notatu perdignum, ea, quæ ruri à *grandinibus* intacta permanſerunt, à *cicadis* turmatim *Poloniam*, *Luſatiam* Superiorem & Inferiorem, atque *Marchiam Brandenburgicam* ingredientibus, intra ſpatium XXIV. horarum fere omnia fuiſſe conſumta, irreparabili incolarum damno. His menſibus *æſtivis*, præter *apoplexias Hagæ Comitum* ingreſſas, *arthritidem Londini* infeſtantem, atque *podagram Romæ*, *Moſcoviæque* increbeſcentem, diverſæ *febres* adhuc dum ſpargebantur, ita, ut ex continuis *inflammatoriæ*, quales ſunt *pleuritides* atque *peripneumoniæ*, *Gallos* invaſerint, *malignæ* modo in *Salopia* Anglis intra quatriduum funeſtæ, modo in *Apulia* militibus Cæſareis lethales, modo *Cazallæ* degentibus periculum minantes graſſatæ ſint, *catarrhales* in Ducatu *Mantuano* regnaverint, *variolæ Romæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, inque *Campinia* viguerint, *dyſenteria* in *Italia* homines adorta ſit, *peſtis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* ſævierit, imo denique & lues quædam *pecora* circa *Camenetiam*, *Chotimiam*, inque *Spirenſi Epiſcopatu* occupaverit. Eodem tempore *Viennæ* commotioni humorum ſupervenire ſolebant *hæmorrhagicæ* congeſtiones, quas pro diverſitate loci nunc *hæmorrhagia narium*, nunc *hæmoptyſis* comitabatur. Quin etiam anſa hinc arrepta in *menſium* retentione *viſus hebetudinem* habuerunt ſociam, cedentem non ſolum *antorgaſticis*, atque *antiſpaſmodicis*, verum etiam *fluxu menſtruo* redeunte penitus diſparentem. Sicuti verò *rheumatiſmos* hinc inde videre licuit; ita ſimilis *congeſtio* per totum latus *dextrum* ſeſe extendebat in *ſene* plethorico, & *podagrico* alias, & brevi ante morbum de *Stranguria* æquè, atque *catarrho* conqueſto. In hujus facie periculoſa ſeſe ſiſtebant Symptomata, *inflatio*, *ophthalmia*, *oris tortura*, partium adfectarum *actio* læſa, ut neque comedere, multo minus fiſtulare potuerit. Atque hic mihi ſuppetias præ ceteris ferebant *diapnoica*, *antiſpaſmodica*, *nervina* vel in *infuſo*, vel in *decocto* pro oris eluitione, vel *linimenti* forma præſcripta, quæ poſt V. S. reiteratam adductis *Symptomatibus* ſuperatis, imo *rheumatiſmo* circa claviculam ſubſequente etiam diſcuſſo, ſucceſſive ægro ſanitatem reddebant, licet maturius aëri *frigidiori*, atque *humidiori* ſe exponens *podagram* tandem incurrerit. Sunt & alii adhuc *morbi*, qui ſubpullularunt. In ætate graviori *raucedo* ſeſe prodebat, *tuſſis* vehementior eandem affligebat, in primis *hypochondriaca*, quali Illuſtriſſ. quædam *Domina* ſeptuagenaria, juncto dolore *hepatis*, laborabat. In ſub-

jecto

jecto Sanguineo-cholerico, atque podagrico, *nephritidem calculoſam*, cum doloribus acutiſſimis, *clyſteribus*, *digeſtivo-antiſpaſticis*, *ol. amygd. dulc. balneis* relaxantibus, *unguentis* emollientibus, quæ *calculi* ſeceſſum facilitabant, ſuſtuli. Affectibus *Spaſtico-arthriticis* ex proprio fonte erat ſuccurrendum. Sic in *hemicrania* chronica, *malo iſchiadico*, *podagra antorgaſtica*, *digeſtiva*, *diapnoica*, *antiſpaſmodica* majorem opem ferebant, quàm ab ullo alio remedio expectari poteſt. In arthritide *fixa* cum *tumore* manus hæc quidem non ſufficiebant, ſed pulvis ex *ſale cichor. fecul. ari*, *pulv. hepat. rubr.* atque *diagryd. Sulphurat.* paratus, laudatis *interpoſitus* ferè punctum tulit, cujus hinc uſum, quo uſque penitus remiſit dolor, continuavimus. Occurrebant etiam in *adulta* virgine plethorica motus *convulſivi* contumaciores, durantes per *triduum*, artuſque adeo torquentes, ut in *luxationem* cubiti inciderit. In *cauſam* mali inquirens animadverti, eoſdem ſine *manifeſta* cauſa fuiſſe enatos, neque unquam, ſi *convulſiones* ob *terrorem* poſt *morſum* canis in Juventute perceptas excipias, ab eadem antea perpeſſos. Remedium præcipuum ac præſentiſſimum fuit pulviſculus ex *matr. perl. præp. antim. diaph. nitr. dep. lumbric. terr. præp.* atque *cinnab.* conſtans, quem aliis non juvantibus exhibui, eumque deinde, applicato quoque *clyſtere* repetii. Nec defuerunt febres *malignæ*, acutæ, interdum ſub *continentis*, interdum ſub ſchemate *continuæ* apparentes. Quam plurimæ fuere *exanthematicæ*. Sæpe enim complicabatur *purpura rubra*, in primis in *infantibus*, ſæpè *petechias* emittebat hæc febris. Atque *petechialis* denuo duabus perſonis, quod *purgans* aſſumſerint, à *vino* non abſtinuerint, *diapnoen* neglexerint, *tremoribus* totius corporis, *vigiliis* perpetuis, *deliriis* furioſis ſeſe repræſentans, funeſta erat. Alios affecit ſine *exanthematibus*, quod tum *catarrhales*, tum *dyſentericæ* ſub finem *Septembris* invaleſcentes ſatis ſuperque probant. Quædam jam in *principio* dyſenteriæ *menſes* expertæ ſunt, in quibus *pilulas Stahl.* ſubjunctis *ſpec. de hyacinth.* atque *corall. rubr. præp.* cum ſucceſſu adhibui. Taceo *quotidianam*, *tertianam duplicatam*, *iſchuriam* graviſſimam V. S. in pede decreſcentem, *diarrhœam* torminoſam poſt iram *nitroſis* atque *præcipitantibus* victam, alioſque *morbos* his menſibus ſeſe offerentes. *Octobris* initium *ſerenum*, utcunque *placidum* fuit, *progreſſus* ad *finem* uſque *nebulis*, *pluviis*, *nivibus*, *grandinibus* conſpicuus, *humido frigidus.* Totus *November* aut *nebuloſus*, aut *pluvioſus*, aut *ventoſus*, aut *nivoſus* erat, adeo, ut eodem menſe neque *quatuor* dies *tranquilli* & *ſereni* numerari potuerint, neque *frigida* atque *humida* tempeſtas unquam minuta ſit. Quamvis autem & *December pluvioſus* comparuerit, *tepens* tamen atque æſtatis ſimillima tempeſtas eidem jungebatur, quam vix per IV. dies ſtantem excipiebat alia multum *diverſa*. Sequebatur enim *ventoſa*, *nivoſa*, *rigidior*, quàm ullo, quod memini tempore, *frigori* acriori die XX. atque XXI. obortis *pluviis* quidem remittente, ſed

ſed XXIII. majori vehementia cum *Aquilone* atque *nivibus* redeunte. Sicuti verò *priores* Octobris dies, tam ob cœlum *ſplendore* plenum in *Palatinatu*, quàm ob *ſiccitatem* in Ducatu *Montano*, ac *Dreſdæ* *calidiores* quoque fuiſſe intelligimus: ita & *ſequentes* atque *poſtremos* jam *venti* rigidiores *Venetiis*, in *Hiſpania*, jam *pluviæ* non interruptæ circa *Scaphuſiam*, in *agro Bononienſi*, Ducatu *Guardiſtallenſi*, inſula *Junonis*, aliis provinciis *Hiſpaniæ*, *Cameneciæ*, jam *nives* *Holmiæ*, *Petripoli*, in Ducatu *Novogardiæ inferioris*, *Cameneciæque* humido-frigidiores reddebant. Atque hæc, *frigida* ſcilicet, atque *humida* tempeſtas, cum ob *ventos* circa *Portum oſtium*, *Dublinum* violentiores, tum ob *pluvias* in *Palatinatu*, *Coloniæ*, *Brüxellis*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Romæ*, *Genovæ*, *Calpe* copioſiores; tum ob *glaciem*, *niveſque* in *Moſcovia*, *Polonia*, *Suecia*, recurrente *placidiori* aëre ſolutas per omnem *Novembrem* continuabat. Denique & *December* aura *temperatiori*, *pluviis* frequentioribus ſtipata, *Batavis*, *Gallis*, *Germanis*, *Polonis*, aliiſque illuxit, tantumque abeſt, ut talis permanſerit, ut potius *turbidus* ſucceſſerit. Teſtes ſunt non modo *venti* vehementiores *Romæ*, *Liburni*, *Venetiis*, *Neapoli*, in *Lacu Lemano*, *Maclopoli*, *Rupellæ*, *Hanoveræ*, *Coloniæ Agrippinæ*, in *Franconia*, *Hafniæ*, in mari *Balthico* ſeſe exerentes, verum etiam *nives* cum acerbiſſimo *gelu* in *Moſcovia*, *Polonia*, *Suecia*, *Holſatia*, *Saxonia*, *Gallia*, *Helvetia*, *Hiſpania*, *Bavaria* invaleſcentes. Remiſit quidem *frigus* in *Bavaria*, *Polonia*, aliiſque regionibus per paucos dies, mox tamen rediit *intenſiſſimum*, cum omni tempeſtatum inſolitarum, *nivium* & *ventorum*, genere. *Autumno* nunc *arthritis Londini* increbeſcebat, nunc *podagra* *Romæ*, *Mediolani*, *Genuæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, in *Batavia*, *Berolini* affligebat. *Romæ* eodem tempore *pleuritides*, *peripneumoniæ*, *anginæ*, aliæque febres *inflammatoriæ* frequentes erant. *Malignæ* & in *Palatinatu* inferiori, & in agro *Lunenſi*, & *Genovæ*, & in inſula *Junonis* in homines ſæviebant. Non defendam eaſdem vel *claſſicula Hiſpanorum præſidiaria* mediante ex *America* in locum poſteriorem fuiſſe delatas, vel ex *fonte* quodam impuriori ortum ſumſiſſe, hoc ſaltim addam, has modo *continentis* Schema, modo indolem *continuæ* exhibuiſſe, cutem aliquando *maculis*, aliquando *nullis* fuiſſe interſtinctam, ut de *duplicatis* in quibuſdam perſpectis niſi adducam. *Variolæ* *Coloniæ Ubiorum*, *Londini*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Verſaliis*, circa *Autricum Carnutum*, in *Lunæ Villa*, in *Hiſpania* regnantes, ſi morbos reliquos non exuperabant, numero tamen æquabant. Neque *peſtis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* decreſcebat, neque lues *pecora* occupans remittebat; ſed latius ſerpendo & eundo tantas acquiſivit vires, ut eorum quantitatem maximam in *Bohemia*, circa *Poſonium*, *Zamoſcii*, in *Lithuania*, *Marchia Brandenburgica*, verſus Ducatum *Magdeburgicum*, aliiſque in locis *Saxoniæ* è medio ſuſtulerit, cui malo in poſtremis

ſtremis regionibus multum favebant miaſmata putredinoſa à *cicadis* relicta. Cæterum præter *paralyſes*, *apoplexias Romæ*, *Mediolani*, *Bernæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Hamburgi* ſe ſe ſiſtentes, nil memoratu dignum mihi occurrit. Iiſdem menſibus Virgo quædam Viennenſis poſt V. S. ob menſes *parciores* in *pede* inſtitutam, *crocique eſſentiam* adhibitam, fluxum menſium *nimium* incurrit, quem *adſtringentibus* ab ordinario præſcriptis expugnare per vij. Septimanas, ſed fruſtra erat conata: hic ego ad repetitum *antorgaſticorum* uſum confugi, neque pœnitenda opera, quamdiu enim iſta propinarentur, ſatis rectè habuit, ſed cum his *moderaretur* tantum fluxus, non *tolleretur*, V. S. in *manu* ſuaſi, qua celebrata ſine *antorgaſticorum* præſidio omnino convaleſcebat. In aliis *rheumaticos* decubitus verſus *faciem*, in aliis *otalgiam*, in alia poſt *refrigerationem*, atque aliqualem *lochiorum* ſuppreſſionem *odontalgiam* vidimus, in alio *puero* ob neglectam *diapnoën* diu *purpuram* perpeſſo ſeſe offerebat *cheilocace*, ſive labro - ſulcium, cum exulceratione labii ſuperioris oris gravius, ac quaſi *hæreditarium*, alii *coryza*, *angina*, *tuſſibus* laborabant; in aliis affectus *ſpaſtico - arthritici*, *digeſtivo - diapnoico - antiſpaſticis* ſublati invaleſcebant. Innumeræ quoque hinc inde ſpargebantur febres, *inflammatoriæ*, *malignæ*, *catarrhales*, *exanthematicæ*, *intermittentes*, *tertianæ*, aliæ: ſed præ omnibus *purpura alba*. Invadebat enim non tantum *infantes*, maturius in febre *ſcarlatina* menſe *Junio* aëri liberiori commiſſos, ſed & *adultos*. Sequiorem *ſexum* duplo gravius afficiebat. Sic affectus *hyſterici*, *animi abjectio*, *ardor* atque *anxietas cordis*, *cephalalgia*, *vigiliæ*, *deliria* uſque ad XVI. diem continuantia in Juvene quadam Domina *purpuræ albæ* ſuperveniebant, quibus ſeſe excretio *critica* partim per *ſudorem* die vij. apparentem, partim per *hæmorrhagiam narium* largiorem XIV. obortam, ſequentibus XVI. etiam *menſibus*, adjunxit, ut & *exanthematum* eruptio XI. & XVIII. *ſecunda* vice cum levamine ſeſe prodens. Duæ ex *puerperis* hac febre laborantes meam implorarunt opem, quarum alteri *camphorata*, *myrrhata*, ſimiliaque internè dederunt, alteri tincturas *ſpirituoſiores* præſcripſere Medici. Etſi verò *calidiora* utrique diſſuaſerim, atque ob vigilias & deliria, *temperantiora* laudaverim, tantum tamen abfuit, ut id ipſum in *priori* obſervatum fuerit, ut potiùs maſſam humorum *commoventia* repetierint, ſicque imperitè tractata, nulla de *ſiti*, nullo de *dolore* conquerens, urina etiam *naturali* fere exiſtente, die XI. ſublata ſit. Poſterior, quæ non modo *ſpongioſioris* atque *plethorici* habitus erat, verum etiam ante annum cum ſub *initium* geſtationis menſes *continuos*, tum *medio* tempore *fluorem album*, tum vij. menſe *abortum* experta eſt, hoc gravius decumbebat, quod & in *abortum* denuo abſque cauſa *manifeſta* inciderit, *duabus* inſimul *molis* ſecedentibus, & ob violentiorem *ſecundinarum* diutius remanentium extractionem debilitates *ſyncopticas* ſenſerit, & die vij. *ſudore* præſente aërem *liberiorem* admiſerit,

& viij. *exanthematibus* jam prodeuntibus *enematis* injectio facta fuerit, & ob neglectam *diapnoën*, dum ſurgeret maturius, atque *purpura* ſub blando *udore* ſenſim evaneſcente, *rheumatiſmo* pedis ſummè dolorifico tentata ſit. Serio hinc imperavi, ut ſub continentia tranquilla regimen *diapnoicum* ſibi commendatum haberet. *Variolæ* copioſiores, *ordinariis* quidem *majores*, atque ſub initium *pellucidæ*; deinde tamen ad ambitum *inflammatæ*, juncta febre exquiſita, vigiliis, deliriis *ſuppuraſcentes* æquè, ac die XIV. *exiccatæ*, decidenteſque cum ſolutione mali ſub blanda *diapnoë*, urinæque *turbatione*, viſebantur in filia jam adultiori, cujus in fratre mitiorem vim morbi animadverti. Nil dicam de *pleuritide* in Juvene vij. die ſudori cedente. Neque vel de *cachexia* cum *nodis* atque *abſceſſu* mammæ in *puerpera* à *purgantibus* fortioribus, ſuaſu barbitonſoris aſſumtis aucta, *digeſtivo-diapnoico-antiſpaſticis* autem à me ordinatis, ſub copioſiori *ſudore*, copioſiorique *urinæ* excretione ſucceſſivè penitus diſparente, vel de aliis morbis *ſporadicis* quicquam adducam. Hoc ſaltim addam, *mortuorum* numerum, ſicuti *Londini* 26761. *Amſtelodami* 8911. *Brunſvici* 1233. *Lycaoniæ* 400. *Berolini* 2691. *Wittenbergæ* 260. *Dreſdæ* 1740. attigerat, ita *Viennæ* ad 8493. ſeſe extendiſſe. Sufficiat hæc de conſtitutione *epidemica* hujus *anni* fideliter, prout & in alieno, & in mea praxi occurrebant, annotaſſe.

Dni D. CAROLI RICHA, Philoſ. & Med. Doct.

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis Anni 1720.

I. HUmanum Corpus variis paſſim advenientibus impreſſionibus excipiendis aptum, variis idem malis affici notum eſt, quæ quidem modò ab occulta aëris diatheſi ortum habent, modò intimè profecta à variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, ut aiunt; ſeu rectiùs ab alterato fluidarum cum ſolidis partibus æquilibrio, ad cujus legem mechanicis præceptis illud idem comparatum eſt, ſubnaſcuntur. Hinc multiplex morborum cohors ab omni ævo terris incubuit, ſeu ab hac, vel illa peculiari corporum particularium anomalia, ſeu à cauſſa magis generali producantur; Hoſce poſtremos propriè *Epidemicos* dicimus, vel indiſcriminatim, nulloque ſervato ordine homines invadant, vel continuâ quâdam ſerie, ceu facto circulo ſe ſe invicem excipiant, ſtatiſque temporibus oriantur.

II. Si quibus autem in morbis *divinum* illud ab Hippocrate proditum elucet; id ſanè in epidemicis cernere eſt, quorum cauſſam rectiſſimè venerandus idem ſenex in anni tempora rejicit, quæ prout conſtitutionem ſuam naturalem ſervaverint, vel ab ea receſſerint ſanum, vel ægrotum corpus efficiunt, variaſque ægritudines producunt. Nihil ſanè quicquam

quam animum univerſæ, quâ patet, Medicinæ pomœria perluſtrantem tantâ admiratione percellit, quam diſcolor illa, & planè ſui diſſimilis iſtiuſmodi morborum facies, tum quâ varias ejuſdem anni tempeſtates, tùm quâ diſcrepantes diverſorum ab invicem annorum conſtitutiones referunt, ab iiſque dependent; ut verè *divinum* quid dixeris ineſſe iis, nec immeritò *divino* laudis honore celebrandos, qui occultam illam, atque inexplicabilem aeris influentiam, unaque ſimul deſævientes morbos ſcitè norunt expendere, ac prænunciare.

III. Atque id quidem ritè aſſequi res eſt multi otii, ac ſummè ardua; Opus utique verè magnum, cui fortaſsè unius Medici ætas non ſuffecerit. Diu namque, ut ut improbus, exantlandus labor eſt, antequàm nos aliquid memoratu dignum in hôcce fodiendô Iſthmô, inque tàm multifariâ horum morborum ſerie extricandâ præſtitiſſe jure poſſimus gloriari. Neque is ego ſum, qui me in his, quæ jam trado, omnem abſolviſſe numerum credam: Novi enim *quo ex luto mihi finxerit præcordia Titan*; *Quamve ſit mihi curta ſupellex*. Satis erit ad laudem inchoaſſe telam quove pacto ſe res habuit nuper, quod ad hanc ſcilicet, in qua degimus, Urbem, ejuſque agrum pertinet, enarrare.

IV. Quod ut ego felici calamo aſſequi pergam, ac dilucidè, quantum fieri poteſt, quotannis proſequi, ac illuſtrare; conſentaneum duxi, quæ propria ac ſua ſit hujuſce Cæli natura, quidve in hoc, quem premimus, Agro laudandum, quid culpandum ſit, antequam ad alia progrediar, paucis exponere. Meâ etenim, immò Hippocratis ſententiâ, id ſcitu maximè eſt neceſſarium, nemoque Cinicorum alicubi eſſe poteſt, vel mediocri famâ celebratus, quin ante omnia locorum, in quibus ſe velit exercere, cum poſitiones, ac ventos, tum aquas, & cæteras aëris, & alimentorum qualitates (quæ Urbium Cælum conſtituere videntur) probè cognoverit.

V. Eaque quidem omnia ad commendationem Taurini agri concurrunt. Enim verò Taurinorum Auguſta, ſi modo ejuſdem poſitionem ſpectemus, mirabili certè vel caſu, vel conſilio haud longè ab Alpium radicibus in amœnâ planitie excitata fuit ad lævam Eridani Fluviorum Regis, *nulli amnium*, ut Plinius ait, *claritate inferioris*. Hinc lætiſſimi Colles, quà Orientem adſpicit, trans Padum nitidiſſimo proſpectu conſurgunt oppoſitam imminentibus Alpium ad occaſum Solis faſtigiis faciem præbentes; Hinc effuſiſſimus ager, quà Boream, ac Meridiem ſpectat, protenditur, quem *Taurinates campos* vocat Anonymus in Panegyrico ad Conſtantinum; *Taurinos* ego potius dixerim elegantiore vocabulo, quo quidem uſus eſt Ptolomæus, Tacitus, Plinius, & alii quam plures. Sic etiam Taurini Populi dicti ſunt, qui antiquâ Ligurum ſtirpe huc primi confluxere.

VI. Iſque eſt Urbis, tum Agri conſpectus, verè, ſi fas eſt ita loqui, *Eliſius*; Ecquis enim haud videt ex tot hiſce inter ſe non diverſis modò, ſed quaſi contrariis locis, Collibus nempè, Alpiumque cervicibus

haud longè ab Urbe impendentibus, ampliſſimâque interjectâ planitie mixtam veluti quamdam ex omnibus, ac libratam Atmoſphæram conſurgere; fluidumque aera, quem à Sole potiſſimùm, Luna, ventiſque inæqualiter premitur, perenni motu agitatum, minimo illud negotio à finitimis Montibus in patentem planitiem, & vice versâ contendere, ſurſùm illud prementibus, urgentibuſque partim domorum ignibus, partim æris campani pulſu, & diſcurrentium Civium miſcelâ.

VII. Sic verò præſertim comparata Urbs eſt, ut liberum habeat Solis tum ortum, tum occaſum; quâ namque parte Orientem intuetur Solem, ita compoſiti ſunt interjecti Colles, ut ejus illa radiis nullâ, vel exiguâ diei parte defraudetur; quâ verò Occidentem adſpicit, diſſitæ Alpes, ferè ſexto ab ipſa lapide, Occidui morientis Solis aſpectum nullimodè inhibent; quin immò radios quoquo modo reflectendo, ac declinando hilarem, lætiſſimumque veſpera incolis ferunt.

VIII. Inſuper præſtant modo dictæ Alpes, quòd excelſis illis, quibus eminent, cervicibus, lenes, miteſque occidentales ventos, quos cæterum impetuoſos maximè, ac inſalubres potiſſimum Gallis occidentalibus novimus, lenes inquam, miteſque ſubalpinis ferant, eâ quidem ratione, quod uberrimam illam, ſi quid ego hìc judico, vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano Atlantico vehunt, magnâ ex parte per vaſtiſſimum totius Galliæ occidentalis tractum dimiſerunt, tùm ſi quid adhuc retinent, antequàm Alpes pervadant, deponunt, quò ſcilicet dein lenes ii, ac temperati ſubalpinas haſce Regiones benigno afflatu recreent.

IX. Quod verò orientales ventos attinet, hoſce libere per univerſum Agrum Pedemontanum perflare ſinūt exarati Colles ad Orientalem Urbis plagam compoſiti; nec humiles nimis, nec elati; ità tamen diſpoſiti, ut nonniſi puriſſimum ætherem, leniterque retuſum, ac mitigatum ad nos primâ luce appellere permittant, perque patentes campos diſcurrere.

X. Neque diffiteor haud adeò infenſum nobis fore Boream, atque illi oppoſitum Auſtrum, ſi quid opportunè illis opponeretur, quod medium veluti libramentum eorumdem vim frangeret, ac temperaret. Cum verò liberè hi tum à Septentrionali nivibus obſitâ, tum à Meridionali vaporibus aquoſis divite plagâ, nullo interjecto obice diſcurrant; furentes indè, ac debacchantes ſæviſſimo plerumque flamine Incolas verberant, vel eo maxime, quòd aſſurgentes utrinque montes, apertum iis campum, ac quemdam veluti alveum, quo magè ſæviant, præbent. Longè verò Meridionali infenſior Boreas eſt, quòd ille inquinamenta, quæ ſecum vehit, medio quaſi in itinere, antequam in obviam illi planitiem illabatur, interjacentibus maritimis Alpibus, quæ à meridie imminent, ac Nicienſem ditionem à Pedemontio diſterminant, dimittere cogatur aliquandò. Boreas verò è Montibus glacie, nivibuſque tectis ſpontè ruens ſubjectos campos pervàdit, liberèque furens non modo aerem valdè condenſatum, & compreſſum adducit,

ſed

ſed & minuta corpora nitroſa non parum infenſa ſecum advehit, erodendi, irritandique facultate prædita, quod apertè quidem ipſamet oſtendunt ædificia, quæ cum maximè inveteraſcunt, adversâ Septentrioni facie, non leves corroſionis notas præ ſe ferunt. Equidem ut rem omnem in pauca contraham, ex hiſce omnibus ventis, quibus Taurinus Ager perflatur, neminem agnoſcimus Orientalibus ſalubriorem, neminem inſuper infenſiorem Boreâ, atque Auſtro, infenſoſque denique minus, ac fortè etiam ſalubres, cum maximè moderatè flaverint, Occidentales didicimus.

XI. Plures verò fluentes aquæ uberi gurgite hoſce campos alluunt, haud exiguâ incolarum felicitate; Hinc enim rivulos penè innumeros cernere eſt per univerſum agrum longè, latèque eximiâ, nec unquam ſatis laudatâ Colonorum induſtriâ diſſeminatos, qui rurſus dein unà omnes in unũ, alterumque amnem, majoremque alveum excurrunt. Hoſce inter amnes aquis, tùm munere præclariores ſunt Padus, ac Duria; Ille è gremio Veſuli montis celſiſſimũ in cacumen elati, finibus Ligurum Vagiennorum, viſendo fonte profluens, condenſque ſe ſe cuniculo, mox in Forobivienſium agro iterum exoriens, placidiſſimo motu, quà præſertim aprici colles eminent, juxta Urbis mœnia præterlabitur; ultròque dein pergens mutato itinere Orientem versùs excurrit, quò tandem aquis dives in Adriaticum mare tergeminis oſtiis ſe ſe exoneret. Hæc ex Alpibus Cottiis præcipiti tramite decurrens altero ſui alveo Pado adfunditur, altero in rivos diviſo per Urbis ſemitas ſalubriter devolvitur, immundiciarum faciem, impurum ſpiritum, & cauſſas gravioris Cæli ſecum unà removens, auferenſque.

XII. Sunt enim Alpes ità diſpoſitæ, ac comparatæ, ut ſi quo in loco, hic ſanè admirabilem luſum excelſis earumdem cervicibus præbeant, uberéſque effundant in ſubjectam planitiem aquarum latices ex intimo earumdem gremio proſilientium, perque tot amphractus, an mœandros læto, gratoque murmure decurrentiũ. Hinc ſoli bonitas aliis longè telluribus, quæ clementiſſimo Cælo gaudent, profectò non inferioris. Hinc frugum omnium, ac rerum proventus uberrimus, nullo non tempore, parvo etiam pretio copiosâ tellure ſalutarem incolis, ac hoſpitibus victum largiter ſubminiſtrante. Hinc benigna aëris nativa indoles, quod caput eſt maximum, potiſſimum repetenda; Sicuti enim ſecundùm Theophraſti (*a*) axioma, *talis eſt aqua, qualis eſt terra, per quam ipſa percolatur.* Ità quoque, me judice, plurimum una ſimul conſpirant, atque invicem juvantur, læduntur-que, aer, & aqua: nilque adeò magis ad aeris, quem ſcilicet ceu immenſam quaſi ſpongiam minutiſſimorum corporum, quæ à terraqueo orbe, perenni tùm externo, tùm interno molimine excitantur, concipimus, puritatem, bonitatemque, ac locorum proindè felicitatem, atque incolumitatem conducit, quàm dulces, probatæque aquæ ſuos per alveos, & canales liberè excurrentes.

XIII. Ecquis verò lymphas, tùm quæ ex intimis Alpium Amphracti-

(*a*) *De cauſ. plant. lib.* 6. *c.* 3.

bus ſcaturiunt, tùm quæ ſponte ubique in univerſo agro proſiliunt, tot inquam inſontes lymphas crimine, aut malitiâ culpaverit, quarum bonitatem certiſſimo argumento, præter ſpagiricam analyſin, longa diu experientia, probatuſque apud incolas uſus teſtatur? Quis limpidiſſimos ubique orientes fontes criminabitur, ad quorum quamplures, tamquam ad ſacras Thermas concurrere ægros novimus, eorumque auxilio diuturnis ipſos malis evadere? Quis puteales ipſas, quæ tùm in Urbe, tùm in finitimis Oppidis paſſim proſtant, aquas vitio redarguerit, quas, aut ſaltem pleraſque, longo uſu, optimas eſſe didicimus? Quod enim harum pleræque putidæ alicubi reperiantur, malum hoc acceptum referendum eſt non lympharum venulis, ſed modò corporibus facilè putreſcentibus, quæ in puteos ipſos præcipitata ſunt, modò nimiæ quieti earumdem putealium aquarum, modò tandem, quod frequenter accidit, Architectorum imperitiæ, qui puteos cavant juxta latrinas, aut cloacas quarum ſepulta lues inſontes aquas contemerat.

XIV. Scio quidem fluviales maximè, non omnino inſontes haberi, utpote quæ exoticis particulis, cum præſertim nives æſtivis menſibus liqueſcunt, inquinatæ ſunt. Atqui adventitia hæc labes hujuſmodi aquarum eſt, quam facili ego aliquando marte diluam peculiari quodam, quem mihi olim elaborandum conſtitui, tractatu, *de morbis endemiis, ſeu de Medicina domeſtica Subalpinorum*; In quo quidem tractatu tùm nativas, tùm adventitias hujuſce, in quo degimus Cæli qualitates fuſiùs, ac elaboratiùs exponam, tùm, quæ præcipua res erit, naturalem Pedemontani agri hiſtoriam à nemine, quod ſciam, tentatam adhuc, atque ab amicis diù expetitam, accurato, quantum fieri poterit, ſtylo perſequar. Hæc interim ſatis erunt impræſentiarum pro ea, quam modò aggredior, feliciqne omine proſequi in dies cogito, exornandâ Provinciâ. Manus itaque ad Tabulam.

XV. Utque ab ante acti anni 1719. exitu, Hippocratis more, incipiam. Fervidiſſimam, ac pulverulentam æſtatem ſicciſſimi veris, ac hyemis ſobolem, pluvioſus, ac lutulentus Autumnus excepit. Nulla ſcilicet viſa dies ab autumnali æquinoctio ad hyemale ſolſtitium uſque nubibus expers, ac læto Cælo. Nec diu quidem ſe ſe prodere diſtulit morboſa proles ſub febrium larva nullo ferè typo ſuporientium, quæve morbilloſarum, ac varioloſarum indolem præ ſe ferebant, deliteſcens. Et ſanè morbilli, qui præcedentibus annis totam penè Pedemontanā Regionem longe, lateque infeſtarunt, jam fatiſcentes dein, variolis locum ceſſere, quæ ineunte æſtate ſubortæ, autumno maximè debacchatæ ſunt, deplorandâ tenellæ præſertim ætatis clade. Curioſum ſanè erat, quo hæ pacto ab uno ad alterum finitimum oppidum migrabant, ac ſe ſe invicem excipiebant, perpendere, eumdem ſcilicet quo anteà morbilli apparuerant, ordinem ſervantes, ac morem, ingeniumque. Alpina namque loca ab hiſce primò, mox univerſus denique Pedemōtanus ager funeſtatus eſt. Diceres ab Alpibus illas ad ſubalpinas Urbes tranſiiſſe: unde demum facto velùt agmine, ac impetu à finitimis regionibus ad ma-

gis

gis diſſitas, à Subalpinis ad Inſubriam, ab Inſubriâ ad Mutinenſem agrum, ab hoc ad Romanum, totamque dein extremam uſque Italiam propagatæ ſunt. Quodque mirum magis eſt, ac conſiderandum maximè; quod lethale eſſe ſolet hiſce erumpentibus, nigroque propemodum lapillo ſignandum; id ferè proficuum extitit, ac ſalutare: motus nempe per alvum ſpontaneus ab ipſo variolarum erumpentium exordio ad uſque ſupremum earumdem ſtadium perdurans, cujus beneficio haud paucos memini, jam penè Orco proximos, ex inſperatô ſervatos. In quo quidem id ego potiſſimum didici, variolas nempè, cum maximè ſymptomaticè, ut ajunt, erumpunt, alio utique more curari, tum judicari, ac illas, quæ eſſentialiter ſe ſe produnt.

Variolarum Claſſi meritò adnumerabantur putridæ febres, varioloſæ, inflammatoriæ, ut ſubinnuimus, & hujuſmodi aliæ, quæ æſtivis menſibus ſuboriri cœperant, ac tum fortè cudebantur, ſubſequenti poſtmodùm Autumno, ac Hyeme erupturæ. Hiſce ſe ſe addidere comites Pleuritides ſpuriæ, Ophthalmiæ, Anginæ, Dyſenteriæ, Stranguriæ, atque hiſce affinium morborum prolixa Cohors, quorum una ſimul, atque eadem omnium origo eſt; unum, idemque incrementum.

XVI. Atqui deſiit tandem, accedente hiberno ſolſtitio, pluvioſa Autumni conſtitutio, lætioremque temporum indolem prænunciare viſus eſt novus oriens Annus (1720.) ſereno, mitique adeò Cælo, ut medió ferè Januario Veris exordia præludere jam tum cœperint, Occidentalibus ventis præmaturè ſpirantibus, quibus æquo pede identidem præter morem Auſtrales ſuccedebant. Quis ægrorum ſtatus in illâ verè inſolenti conditione temporum fuerit? Quid inde ſubſequenti æquinoctio pertimeſcendum maximè, facilè is conjicere poterit, qui quod Hippocrates ipſe in hujuſmodi (*b*) inordinatis temporum vicibus portendit, planè didicerit? Et ſanè vix à pluviosâ ad ſicciſſimam rurſus vergere viſa eſt temporum conſtitutio; ut illicò putridas febres in petechiales, ac malè moratas illis affines, ac conſanguineas evadere adnotavimus, ſenſim evaneſcentibus variolis, nigramque facem exaratis petechialibus, ac mali moris febribus, quæ de die in diem invaleſcebant, tradentibus. In hac poſtrema variolarum ſcena adultos maximè correptos vidimus, ſecùs ac cum primitùs apparere illæ cœperant, primævos tunc flores tantùm, tenelloſque infantes adortæ.

XVII. Quæ igitur ineunte Januario exoriri cœperant malignæ febres, eædem, appropinquante vere, quàm immaniſſimè debacchabantur, ac velut rupto aggere torrens longè, latèque per univerſa quæque Subalpina Oppida crudeli more deſæviebant. Addiderant hiſce vim, atque robur ingens in illa ſiccitate temporum, in quam ex pluvioſo Autumno inauſpicatò incidimus, hiſcentes ab Auſtralibus oris aſſidui flatùs, infeſti quantùm! Præluſerant hiſce quoque denſo agmine morbilli, ac ſuccedentes variolæ, quæ ſuperioribus annis, ac præcipuè exactâ nuper æſtate, maximam infantium cladem edidere. Facile hinc conjicere erat iis potiſſimùm

(*b*) *lib. de aëre, locis, & aquis.*

mùm vexatos iri labente anno Subalpinos Incolas, ni quæ impendebant mala averterent Superi, miſeraſque terras defenderent. Auditum tunc quoque eſt Romæ hujuſmodi febres, tùm anginas, ac pleuritides deſævire, quæ multa hominum millia utriuſque ſexus, & omnis ætatis, ac dignitatis interfecere. Quod ego quidem non abſque ingenti animi dolore meminiſſe videor, cum præclariſſimum, & amiciſſimum virum *Joannem Mariam Lanciſium*, Summi Pontificis nuper quoque dum hæc ego ſcriberem, in Cælum elati Archiatrum, & Cubicularium intimum, de re medica, ac literaria optimè meritum, cui ego plurimum debeo, in luctuoſiſſima illa rerum ſcena è vivis ſublatum, & adhùc lugeam, & mecum unà lugeat univerſa Litteratorum Reſpublica. Mylis quoque in Sicilia, haud abſimiles morbos jam tùm ſuperiori Æſtate, Autumnoque extuliſſe caput, inque dies ingraveſcere magis, ingenti militum tùm Hiſpanorum, cùm Germanorum, ac Incolarum funere audivimus.

XVIII. Exaratis febribus ſpaſmodici pectoris affectus, ſub ipſum Æquinoctium, ac diu adhuc poſt ipſum conſociabantur, ſæviſſimoque inito fœdere, auctis veluti viribus, juniores maximè, ac robuſtiores auſi ſunt laceſſere, inque Libitinæ cenſum deducere. Hiſce quoque Comites aderant, ſubque iis merebantur Ignes ſacri, anginæ, arthritides, eryſipelata, & alia id genus mala, quæ quidem eò magis recrudeſcere, quò parcius ſæviebant exaratæ febres, ac ſpaſmodici pectoris affectus, fatiſcere rursùs, ac cedere, quo immaniter magis illi increbeſcebant, ac ita viciſſim reciprocantibus imperiis ludere pluries obſervavimus. Qui verò chronicis morbis, ac tabe potiſſimùm, ne quidquid ad hiſtoricam morborum narrationem deſit, jam diù conflictabantur, hoſce initio veris ex omni prorsùs ſpe decidere, adque interitum properare celeriùs fortè, quàm par erat, adnotavimus; Quin inſuper multis de tabe in dubium venientibus, ipſa tùnc eſt confirmata, atque haud ſcio ſi quis ex iis etiam modico tempore ſuperfuit.

XIX. Iſque fuit Auſtrinus hyemis ſtatus. Raro ſcilicet, aut nunquàm *Boreæ penetrabile frigus* perſenſimus, quin inſuper nivali vellere defraudatâ terrâ, eâ ſaltèm quantitate, quæ noſtro huic Cælo congrueret, metus aderat, nè parùm indè frugifera futura meſſis evaderet. Solabatur tamen annorum antecedentium felix ubertas, ut venturis temporibus proviſa ſufficerent. Equidem exarati affectus, ſi modò Arthritides excipias, quæ quoque ſatis aptè ad vernales morbos referri queunt, exarati inquàm affectus veris potiùs, quàm hyemis ingenium redolebant. Et reverà non aliunde excitatas, ac penè dixerim expergefactas, novâ veluti prole ſoboleſcere crediderim præfatas affectiones, quibus tunc obruebamur, niſi ab Auſtrinis ſævientibus flatibus, atquè hinc præter morem ſerenâ, ac veris ſpeciem referente hyeme, cui pluvioſus Autumnus poſt ingentem illam temporum ſiccitatem prægreſſus fuerat. Hinc enim præludente, præmaturo afflatu, vere, ut vegetantia quæque in agris, ità & humani corporis liquida inteſtino motu fermenteſcere cœperunt magis, ac agitari.

XX.

XX. Cum verò impar incœpto abſolvendo muneri, ac minùs congrua foret liquidorum maſſa, tùm ob alternantium ventorum indolem, qui plerumque humidi, mox ſicci iterùm perflantes, modò in motum data liquida ciere magis, modò illa cohibere, ac minùs apta ſuſcepto muneri reddere videbantur, leviorem modò, mox graviorem aera, ac condenſatum magis adducendo; tùm ob particularum ſanguinis ſpirituoſiorum præconceptam, ante actâ potiſſimùm æſtate, ac vere, Phlogoſim, cujus veluti proludia extiterant deſævientes morbilli, atquè iis affines variolæ, impendentium jam tùm malignarum febrium præſagia, ac incrementa; Tùm deniquè ob pluvioſam Autumni habitudinem, morborum parentis, omnium Medicorum ore feraciſſimi; evidens eſt ad minimum adauctum momentum motûs, quod reliquum erat balſamici, ut mea fert opinio, oleoſi, aquoſi, ac dulcis plus juſtò diſſipatum iri, tùm multigenos dein intra prædiſpoſita civium corpora collectos Sales acres, erodentes, abſque Autũni pluviis in fluorem evectos, ac recens ab Auſtro ulterius fuſos, accedente noviſſimâ quacumque cauſsâ, tùm maximè exoticorum quorumdam miſcelâ principiorum, vincula quæque diſciſſuros obvia, hinc turbata ſolidarum partium reſiſtentia, univerſam humorum maſſam, fortè minus, quàm par erat, ſibi invicem hærentem, quàm citiſſimè fermentativarũ particularum præſentiâ diſſolvi. Ea namque eſt unius fluidi ad alterum æquilibrii ratio, ut unum veluti ab altero pendeat, eaque viciſſim inter ſe unà ſimul conſpirent, ac ludant. Ubi verò quid infenſum evenit, tamque pulchrè inter ſe invicem comparatæ partes non eam amplius obſervant æquilibrii legem, tunc univerſam penitùs maſſam inteſtino, ac penè dixerim, civili bello perfractam, ni quàm primùm periclitanti, ubi fortè defecerit, naturæ opem præbeat ars, obeundis functionibus imparem evadere, ac tandem collabi penitus neceſſe eſt.

XXI. Quod quidem conceſſum tum exoticis, tum indigenis fermentativis particulis iraſcendi imperium ingeniumque, evidenter, ac præclarè ſatis, tum quæ potiſſimùm graſſabatur febris, tum quæ paſſim ſub illius exortu, ac incremento ſeſe prodiderant phænomena, oſtendebant. Enim verò quotquot ægrotare cœperant, hosce, pleroſque ſaltem, febris indeſinenter ferè, nullâ quidem conſpicua, & peculiari acceſſione ſæviſſimè divexabat, quouſque ſcilicet maculis purpureis conſperſa, ac fœdata cutis emergeret, aut quidquid aliud præludens præſentaneum interitum prænunciaret; afficiebantur autem potiſſimùm Menynges, aut Septum tranſverſum, aut Hepar, iiſque finitimæ partes. Multis primò inſultu rigor, ac horror ſupervenit, quemadmodum in febribus intermittentibus videre eſt; ſæpè etiam intermittentis typum mentiebatur, ſubque illius larva ad ſeptimum ferè diem, non nunquam ad undecimum uſque nec ultra ludere viſa febris, mox in malignam evadebat, qualis ab ipſo initio reverà aderat, eò quidem magis læthalis, ac periculoſior, quo diutiùs latens, non juniores tantùm, ſed ſenes, ac ſapientiores fortè fefellit. Nec tamen ſeſe ità prorsùs abſcondi noverat illa unquam, quin ali-

quam ſubeſſe fraudem ſuſpicio, aut metus foret, quidve mali moris, ac re ipsâ divinum, vel intermiſſionis, vel vexationis die appareret; alii namque de immani capitis dolore, alii de ingenti æſtu, ac totius corporis laſſitudine conquerebantur. Quidam ſiticuloſi aderant, ac diù vigiles. Haud paucos gravis adeò ſopor, ut vix excitari potuerint, occupaverat; atque horum neminem ſervatum memini.

XXII. Ubi denique conſpergi, ac fœdari maculis cutis, aut principes partes periclitari videbantur, tùm miteſcere febris, frangi, conſternarique vires, ſqualleſcere viſa facies, laborantis, ac pene jam deficientis naturæ præludia, quæ nullo amplius revocari poterat Cardiaco, aut Alexipharmaco qualicumque. Hæ verò peticulæ, ut plurimum quartâ die, & ſeptimâ erumpebant; primò quidem in dorſo, collo, & pectore conſpicuæ, mox ad extremos uſque pedum ungues ſeſe expandentes; Obſervatumque paucos evaſiſſe, quibus primis diebus illæ apparuerunt. Miles, cui tertio morbi die maculæ illæ ingenti agmine proruperant, ſexto celerrimè periit. Puella decennis olitoris filia vehementiſſimâ febri cum horrore, ac frigore correpta fuit; ſtatim per exordia ſitis multa aderat, & incontinens corporis jactatio. Poſtridiè periculis penè lenticularibus tota viſa conſpergi cutis. Tertiò parum ſynceri ſanguinis è naribus ſtillavit. Urinæ craſſæ, mox tenues, poſtremò nigræ. Dejectiones alvi bilioſæ, ſpumantes. Quartò deliravit. Quintò ſyncerus iterùm ſanguis è naribus effluxit. Sextò rigor febrilis rediit, multa, nigra, fœtida vomuit; ſub Solis occaſum mortua eſt.

Puellam alteram meminiſſe non ſine lacrymis lubet Uxoris meæ ſororem, hujuſmodi febri prehenſam, cum illi fluerent de more muliebria; eaque ad quartum uſque diem perdurarunt. Quintò nauſeabunda aderat, inſomnis, toto corpore dolens. Multa vomuit bilioſa, ac virulenta. Sextò ad meridiem, novus ſubortus eſt rigor extemplò; urinæ per initia tenues, poſtmodùm craſſæ, rubræ, quæ in matula depoſitæ non ſubſidebant. Poſtridiè ejus diei, quo ceſſarunt menſtrua, ingentes maculæ purpureæ in dorſo, pectore, & collo conſpiciebantur, quæ dein novo exorto rigore febris, penitus evanuerunt. Septimò verba cum delirio; ex alvo dejectiones bilioſæ, graveolentes; nox laborioſa, lentor dentium. Octavò remiſſa ſunt omnia. Nonò maculæ illæ denſiore examine rediere: crebra ſpiratio, ad veſperam multum deliravit. Decimò intercisa, & deficiens reſpiratio, aurium ſurditas; circa meridiem valdè deliravit, confeſtimque rurſus ad mentem rediit. Ex alvo irritatâ nihil ſeceſſit. Paulò poſt oborto ſtertore celeritèr expiravit. Ætas erat annorum ferè ſeptendecim.

Nec diverſo prorſus more, duo Chirurgiæ ſtudioſi, in Regio SS. Mauritii, & Lazari Noſocomio degentes, quorum alteri ingens macularum examen ſecundo die, alteri quarto, apparuerat, defuncti ſunt; Prior quidem decimo; alter verò decimo quarto; Neutri conturbata alvus; irritata eadem pauca demiſit tenuia, bilioſa, mordacia; uterque diebus paribus graviùs habebat. Alterum memini haud abſimili fato demortuum, cui prodiit

modò,

modò, mox regredi viſæ peticulæ ſunt ad plures vices. Hæ autem ſtatim ab initio confeſtim eruperant. Robuſtus erat, ac ætate florens. Univerſa corporis laſſitudine, & fractione, ut ipſe ajebat, conquerebatur. Sitibundus valdè; Secundum, tertium, ac quartum diem eodem more tranſegit. Quintò exaſperata ſunt omnia, pauca, biliosa, tenuia ex alvo reddidit. Urinæ impenſè rubræ, oculi ſcintillantes, ac lucidi. Sextò evanuerunt maculæ; nihil ab alvo dejecit, deliravit. Septimò convulſiones. Octavò vox obſcurè ſe prodebat, extrema, frigida, livida, ſtillæ ſanguinis è naſo. Nonò ad intelligentiam rediit, pauca dejecit nigra, graveolentia. Undecimò convulſiones iterùm viſæ, totaque maculis denuò fœdata cutis. Decimo tertiò vox penè defecit, veſpere obiit. Juris conſultum juxtà D. Pauli ædem decumbentem febris acuta continua cum dolore lateris corripuit. Sitibundus admodum aderat, & pervigil; urinas reddidit multas, turbulentas, albas, quæ nec depoſitæ ſubſidebant. Alvus commodè habebat. Quinto die vehemens æſtuatio, & ſtomachi faſtidium adfuit. Potum continere minimè valebat. Urinæ eædem. Indiſtinctis, ac penè inconſpicuis maculis fœdata cutis. Sextò deliravit. Sub veſperam mitiùs ſe habuit, commota ſpontè alvus, dormivit. Septimò multa ex alvo receſſerunt ſpontè, probæ indolis; urinæ copioſæ, concoctæ, in quibus multùm ſubſidebat, profluxere; ſitis deſiit. Octavò motus ad alvum intermiſit; mens emota. Undecimò conturbata iterum alvo, febre liberatus, atque omninò judicatione abſolutus. Huic cũ primùm conturbari viſa fuit alvus, multus ex utraque nare ſanguis erupit.

XXIII. Profectò quotquot ab hac febri, fati ope, vel Medici, evaſere (haud paucos autem evaſiſſe memini,) hoſce utique omnes ſponte oborta ventris turbatio, eaque criticè ad perfectam uſque judicationem recurrens, integrè abſolvit. Sanè neminem, quod ſanctè profiteor, è vivis ſublatum vidi, quotquot is ſpontè evenit ad alvum motus, cui copioſa plerumque ſanguinis è naribus, quandoque etiam ab hæmorrhoidalium venarum oſculis effuſio præludebat. Sudores, tùm cæteræ quæque evacuationes, vel per urinam, vel per alias vias, per quas natura criſes ſuas moliri ſolet, vel ſuppreſſæ penitus, vel irritæ plerumque aderant, ac nihil decernentes; ſaltem vix quidquàm ſperandum ab iis; Quodve mirere magis, ſub ipſam periculaꝛum eruptionem, earumque per totum corporis habitum effuſionem, ſæpè oborto ad alvum motu, haud paucos, quos prolixum nimis foret referre, ex inſperatô, velùt ab Orco revocatos vidimus, ac reſtitutos; Quod jam tùm anteà deſævientibus ſuperiori æſtate, Autumnoque variolis obſervare contigit haud exiguo ægrorum numero, aſſiduâ ſpontè obortâ diarrhæâ, mox ab ipſo variolarum exortu, aut incremento præter ſpem ſervato.

XXIV. Noxia ut plurimum venæ ſectio aderat, tùm cætera quæque inſtituta remedia, ſi modò illa excipias, quæ collabentibus tuendis viribus, ne-ve ſanguinis compages penitùs diſſiliret, inque pejus rueret, opportunè occurrebant, cardiaca nempè grata aciditate præſtantia, aut acidis conſociata. Neque calidiora quæque quid-

quam præſtabant, niſi forſan hoc pacto *camino oleum*, ut fertur, addere; Frœno namque magis, quàm ſtimulo egebant humores jàm ad orgaſmum proni, ac neſcii ſtare loco. Cunctando potiùs reſtituenda erat res, quam velis, & remis occurrendo. Ad humorum impetum compeſcendũ egregiè etiam præſtitit Peruvianus Cortex opportunè adhibitus. Ejus enim præſidio plures vel integrè ſunt reſtituti, vel ſi fortè non nulli recidivas paſſi ſunt, paullò poſt convaluere. Cæterùm æquè ac V. S. minùs proſperè ceſſere veſicantia, ut quæ ſanguini ad fluorem apto habenas potiùs mitterent, quàm coërcerent.

XXV. Quod ſi antè quartum diem materies turgeret, primæque viæ, ut aiunt, cruditatibus, ac inquinamentis ſcaterent; Emetico prudenter adminiſtrato, aut blandâ purgatione tempeſtivè inſtitutâ, neque non ſolùm ullam unquàm noxam exindè profectam memini, ſed feliciùs indè eductâ humorum ſaburrâ in ſtomacho contentâ, exanthemata apparere, collapſas vires reſtitui, naturam denique ipſam ad perficiendum opus ſuum pro maſſæ ſanguineæ à pravo miaſmate expurgatione aptiorem conſurgere, validioremque effici, ac veluti ab interitu revocari, obſervavi.

XXVI. Equidẽ cum primùm ſuboriri cœperant hæ mali moris febres; purgationes paſſim per exordia, ut mos eſt, à Medicis adhibebantur; ipſeque ego ab hujuſmodi methodo minimè abhorrebam, vel ob id maximè, quòd ventriculum impuritatibus oneratum, in pleriſque noveram; minimèque cunctandum in iis caſibus eſſe ſapienter Medicos admoneat, Hippocrates in (*c*) aphoriſmis. Ubi verò prodire maculæ, totaque illis fœdari cutis videbatur, ſacro quodam metu percelli mihi animum, commoveri, perturbari ſenſeram, maximèque extimeſcere, ne fortè retractis ad interna humoribus, omnia in pejus quàm celerrimè ruerent. Cum autem nihil indè noxæ proficiſci, quin immò mitiora quæque evadere animadverterim, turbatoque lenitèr pleriſque ventre haud paucos hoc more ſervatos obſervaverim, ſecùs ac illos, quibus aut in principio neglectum fuerat, aut parùm ſalutare creditum hujuſmodi auxilium, cunctis dein, modò tempeſtivè, ac bono fato accerſitus fuerim, blandam purgationem, aut etiam robuſtioribus leve emeticũ præſcripſi, læto perſæpè eventu; Cardiacis namque remediis, quibus oppugnanda aderat febris, tùm Peruviano Cortici, ſi fortè hunc etiam in ſubſidium acciri opus erat, reſerabantur fores, licebatque iis ſanguineam maſſam minimè deturpatâ facie ſubire.

XXVII. Atque ob hanc fortè cauſſam celebriores Practici ſuſpecta conclamant alexipharmaca per initia febrium malignarum, niſi exonerato ab impuritatibus ſtomacho, primiſque viis ab obſtructionibus expeditis. Neque is tamen ego ſum, qui indiſcriminatim purganda eſſe corpora ſtatim ab initio contendam. Fieri namque poterit, ut id genus auxilii, quod modò haud paucos revocavit ad vitam, necem alio tempore ægris inferat, quod maximè obſervandum eſſe docebat memoratus Hippocrates l. 1. de morb. n. 1. & 2. *quæ ſcilicet bona per fortuitum ſucceſſum Medici ægrotos curan-*

(*c*) 4. *Aph.* 10.

curantes faciant. Sæpè viſum eſt in febribus alvi profluvia noxia fore, mortemque inferre, quæ aliquando ſalutaria extitiſſe novimus. Idque eſt Epidemicorum hujuſmodi morborum ingenium, ut quâ methodo currente anno ægrotos liberaveris, eâdem ipsâ anno jam vertente forſitan è medio tolles. Spontè obortâ hæmorrhagiâ plerosque ſervatos refert (*d*) Diemerbrœck in Peſte Neomagenſi; Secùs hanc olim læthalem experti ſunt Toloſates, ac Lugdunenſes. Ità ſcilicèt ludunt morbi; Ingens proindè adhibenda cautela eſt; omnibuſque animi nervis contendendum Medico, quo tandem inveſtigato, ac perſpecto morbi genio ad eundem perdomandum rècto pede, & intrepidus procedat.

XXVIII. Cæterùm novum minimè eſt per hujuſmodi febrium initia purgationes adhiberi; Id quoque olim proficuum experti ſunt Ballonius lib. 1. Epid. Septalius caut. med. l. 5. n. 47. Manardus Ferrarienſis 5. Epiſt. 3. & 13. Epiſt. 1. Victor Trincavellius, Gentilis Fulginas, & plerique alii; Morboſam Conſtitutionem huic noſtræ ferè ſimilem deſcribit Galenus, in quâ ii facilè ſanati ſunt, quibus (*e*) *præexſiccatum*, ſic ille inquit, *præpurgatumque corpus fuerit*; *quippe quod*, ait ille, *evomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit*; Atque hinc quidem didicimus ſæpè in primis viis latere hoſtem, qui niſi *protinùs* (*f*) ejiciatur è ſede, evellaturque, *quod alienum à natura eſt*, fruſtra tentabit Medicus in fine propellere. Fortè etiam Subalpinis ob lautiorem victum major iis neceſſitas adeſt purgandi corpora per acutarum initia ægritudinum, quæ omnes præ cæteris ortum potiſſimùm habent à ſtomacho. Didicimus inſuper exanthemata, ac excretiones quaſcumque, quæ in principio, vel augmento accidunt, nullas ferè eſſe criticas, ſed ſymptomaticas, cujuſmodi hæ fuerunt, nihil ſanè decernentes, tum periclitantis naturæ præludia, tum plerumque turgentis, morbumque facientis materiæ hinc indè latæ, ac ſtare neſciæ, certiſſimum argumentum. Ubi autem in acutis materiam turgere, ac putridorum, aut malorum humorum copiam (ſi fas eſt ità dicere, & antiquiſſima verba uſurpare) ſubeſſe animadvertimus, eâdem die purgandum eſſe Hippocrates jubet 4. Aphor. 10. Turgentem verò materiam ſubeſſe, virulentam, vagam, ac certam ſedem non habentem ex variis, ac vehementibus, quæ ſuboriuntur, ſymptomatibus facile colligi, ac dignoſci poteſt; cùm ſcilicet natura à multâ, aut pravâ qualitate affecta, concitatâ materiâ, tentat inter initia eam expellere, excretionibus per alvum, per vomitum, per ſudores, per urinas, per cutis efflorescentias, &c. Nùm id turgere materiam docet? Nùm evacuanda eadem quàm citiſſimè, ac ſtatim ab initio? Ne fortè, ut (*g*) laudatus Septalius ait, *ad princeps aliquod membrum repat*, aut ad terminum eum ducantur humores, de quo locutus eſt Galenus libro adverſùs Julianum.

XXIX. Nec me quidèm latet paradoxam fortè non nullis videri hanc locutionem, qui omni labore exanthemata,

(*d*) *Lib. pr. de Peſte.*
(*e*) 5. *Meth. Med. cap.* 12.
(*f*) 4. *de tuenda valet.* 4.
(*g*) *Sept. Animadverſ. Med. lib.* 5. *num.* 47.

mata, ubi ſemel apparuerint, per fortiora cardiaca magis promovere, aut retrocedentia eadem expellere iterùm ac provocare omnibus nervis contendunt, rati ſcilicèt ita ſalvari debere patientem, quem virus aliàs jugularet, quem tamen hæc ipſa nimis operoſa methodus promptiùs enecat. Aſt vulgaris hæc opinio eſt longè ab Hippocraticâ Scholâ recedens. Diſtinguendæ namque ſunt quæcunque contingant, excretiones in acutis, nùm ſcilicèt ſalutari quadam eveniant criſi, nùm erroneo potiùs, ac deleterio naturæ conamine; Utque ſinere illas, intercipere haſce, aut ſaltem minimè deterreri æquum eſt. Sic idem ipſe Galenus in famoſa Hiſtoria Simonis, in quo lata exanthemata erant, minimè veritus eſt purgationem aliquandò commendare. (*h*)

XXX. Cum verò invaluerit malū, aut primæ criſeos periodus præterlapſa, ſatiùs aderat ab omni remediorum genere abſtinere; exaſperari namque morbum, atque omnia celeriter magis in pejus ruere exindè vidimus, collapſis jam tùm viribus, neque ampliùs vim remedii ſuſtinere aptâ laborante, ac penè jam deficiente naturâ; quod ſi minimè ampliùs prodeſſe poſſe novimus, ne ſaltèm remediis noceamus, conclamant omnes, quod & magno, & bono viro dignum inquit Celſus, ne quidquid præcipiamus, quod confirmatam artis auctoritatem malevolentiſſimorum hominum calumniæ ſubjicere queat. Neque autem adulto tantùm morbo à remediis omnibus abſtinere ſatius fuit; quin id quoque ſalutare, ac proficuum maximè experti fuerimus, vel in ipſo hujuſmodi febrium exordio, quæ ſolâ plerumque purgatione, ut ſubinnuimus, tempeſtivè inſtitutâ, feliciùs ceſſere, quàm repetitis phlebotomiis, purgationibus, aut mille alexipharmacis, quæ pleno gutture, tanquàm Deorum munera, receptariorum Chorus adeò celebrat; adhibitis. Equidem ut rerum experientiâ, ità & remediorum delectu Græcorum Medicinam Arabum ſcholis longè præſtantiorem nemo non videt; ii namque à maſculâ illâ Græcorum medicinâ recedentes tantam adeò remediorum farraginem contulerunt, ut iis obrui potiùs quàm diteſcere etiamnum videamur. Et verò ſi illud eſt, quod maximè cavendum Oratori, & prævidendum putat Antonius apud Marcum Tullium, quodque eum ſollicitare ſummè ſolet, non tàm ut proſit cauſſis elaborare ſolere, quàm ut ne quid obſit: non quin enitendum ſit in utroque, ſed quod multò turpiùs eſt Oratori, nocuiſſe videri cauſſæ, quàm non profuiſſe: id profectò longè æquiſſimum in ſalutis cauſsâ, atque ubi præſertim de humano corio luditur, videri debet, in quâ vel levis offenſio non ſine magno corporis diſpendio ſuſcipi poteſt.

XXXI. Atque his quidem artibus Sapienti Viro mihi amiciſſimo, juxtà ſacram Divæ Virginis Conſolatricis ædem decumbenti, graviter hujuſce proſapiæ febri, exeunte Februario ægrotanti opem tuli. Is præſtanti corpore, atque animo, ac veluti ad Polycleti ſtatuam compoſitus, ſimplici tertianâ paulò poſt æquinoctium autumnale ſuperioris anni ad aliquot dies laboraverat. Rediit illa hyeme, aut ſaltem illius indolem, ac genium primo

(*h*) 2. *de morbis vulgaribus*. 6.

mo intuitu referebat, quod horrore, ac frigore ſuas quaſque acceſſiones metiri conſueſceret; Atqui poſt ſeptimum diem ingraveſcens magis, atque ex ſimplici duplex continua evadens, quid reverà infenſum, ac exitiale præludebat. Urinæ tenues aderant, conatus vomendi inanes, pulſus durus, intermittens, diffuſæ ubique maculæ, vixque conſpicuæ ad cutem, ſub Solis occaſum omnino deliteſcentes. Decimo quartò miteſcere viſa omnia, dejectiones ex alvo copioſæ, frequentes, ſpontaneæ; Pulſus æquior; Urinæ magis coloratæ. Decimò ſeptimo, ac decimo octavo recruduit iterùm febris, intermiſſo ad alvum motu. Præcordiorum contentio ad umbilicum utrinque promiſſa: ipſe animò vacillans, vix bene ſui compos, pervigil, ſub veſperam delirans. Decimo nonò minùs lugubris ſcena; multa ex alvo proba demiſit ſpontè; dormivit. Vigeſimo quartò ingraveſcere iterùm viſa febris; Genarum rubor, lingua exareſcens, reſpiratio difficilis, pulſus intermittentior, urinæ ſubrubræ, turbulentæ, quæ nec depoſitæ ſubſederunt. Abdomen inflatum, ac ſummè tenſum. Irritata clyſtere alvus nihil dejecit. Vigeſimo ſeptimo multa rursùs ab alvo ſeceſſerunt unà cum concreto ſanguine, fœculento, nigro; mitiùs ſe habuit. Vigeſimo octavo, vigeſimo nono, trigeſimo primo idem obortus ad alvum motus, aſſiduè perſeveravit ad quadrageſimum uſque, cui tandem perfecta judicatio ſucceſſit. Mirum ſanè, ut tantam adeò concreti, ac nigerrimi ſanguinis quantitatem dejecerit, quæ ſingulis ferè diebus ubi dejicere primùm ex alvo ſanguinem cœpit, ad geminas ferè circiter libras accedebat. Hæc illa erat turgens materia, quæ cùm nondum ad excretionem comparata foret, ubique errans, ac impetum faciens ſæva illa ſymptomata induxit, quæ in toto hujuſce morbi decurſu illuxerunt. Hæc illa inquam eſt, quæ præpurgato ſtatim ab initio corpore, magnam in partem imminuta fuit; unde remiſsâ ſemel impetûs continuitate, recreandis viribus ſpatium dedit, quæ & pluribus prælis redintegratæ, & plurium dierum decretoriorum opportunitatibus, ceù firmiſſimis ſtationibus collocatis; auctæ, alioqui animoſum hoſtem maturâ cunctatione fregerunt. Ecquid autem agendum Medico erat, præterquàm vires tueri, tùm ſtrenuè congredientem naturam paſſim erigere, quo tandèm novo velut delectu habito par illa foret, conſtitutis, ac velut deſtinatis ad conflictum diebus, quidquid infenſum ſibi erat ſuis è finibus amovere, expellere, eliminare. Ex quibus omnibus efficitur, in inveteraſcentibus morbis excitatâ ad judicationem naturâ, intermiſſum eſſe, & quodammodò interruptum, minimè quidem continuum ſolutionum impetum; id quod luculentiſſimis verbis docet toties laudatus Galenus *cap.* 5. *lib.* 2. *de dieb. decret.* Cæterùm haud paucis in hâc febrili incurſione unà cum ſpontè oborto ad alvum motu multum ſanguinis ex hæmorrhoidalibus vaſis profluxiſſe, jam ferè inclinatis rebus, ac penè conclamatis adverti, atque horum neminem interiiſſe.

XXXII. Nunc de veſicantibus, quorũ applicatio minùs proſpera comperta eſt, pauca manent attingenda. Sanè in febribus malignis, ac peſtilentibus, in quibus ſanguis ad coagulationem

contendit, nihil iis præſtantiùs, nihil aptiùs itidem, aut proficuum magis. Aſt ubi humores ad fluorem proni ſunt, ubi acriores iidem, ac effrænes, ubi ſufflaminandus potiùs quàm ſtimulandus cruor eſt, nihil iis noxium magis, nihil magis pernicioſum. Id olim quoque in Epidemica ſui temporis conſtitutione rectè adnotaverat P. à Caſtro, Vir inſignis; ego meherclè multos abſque iis perfectè liberatos vidi.

XXXIII. Ex adverſo egregiam ægrotantibus opem tulit Corticis Peruviani uſus debito tempore, ac arte inſtitutus. Is enim humorum maſſam coercere, excitatumque in ſanguine orgaſmum, meâ, ac doctiſſimorum Virorum, inter quos clariſſimus Ramazzinus dignus utique eſt recenſeri, meâ inquàm, ac aliorum, quos ego ſummoperè veneror, ſententiâ ſiſtere, ac cohibere par eſt, quod unum maximè expetebatur in illa rerum caligine. Equidèm quidquid de hoc exotico antifebrili, tùm de cæteris celebrioribus ſpecificis, quæ huc uſque in uſum medicum advecta ſunt, ſcripſerint magni nominis Viri, præſtat adhuc plura admirari magis, quàm intelligere; ſaltem de iis nihil hactenùs perſpicuum, quodque animum veritatis avidum expleat, allatum eſt. Si quid verò unquàm lucis ſperandum, totùm lubet ab eventu ediſcere. Ab hoc juvat famoſi hujus Apyretici, aut cujuſcumque ſpecifici naturam, ac vires expendere, metiri, decernere; Hoc dignum Philoſopho, hoc dignum Medico Viro inſtitutum; minimè verò ratiunculas ad libidinem comparatas, & ipſius imaginationis ludibria effingere. Hinc culpari ab uno, laudari ab altero, modò probroſis titulis, modò magnificentiſſimè vocari paſſim novimus celebre iſtud febrifugium. Neque enim tanta adeò opinionum inter ſe diſſenſio proficiſci aliundè poteſt, quàm quòd ſecùs ac reverà attingi debent res, eædem plerumque expendantur, minùs fortè æquâ ingenii ſtatice, aut mente præjudiciis occupatiſſimâ. Ego quidem hujuſce, quod adeò apud nos invaluit præſidii efficaciam utique veneror, ac ſi ſuperis placet, ad Aſtra feram. Aſt illud ceu Panaceam è Cælo delapſam omnibus remediis præferre, atque in omnibus febribus indiſcriminatim exhibere, haud parum tutam rē eſſe judico, nec medentibus decoram; æquè ac ſi quis Opium, quod mirabile, ac magnum eſt ſedativum, ſine ullo fortè delectu in omnibus morbis, ubi cōpeſcere opus eſt, adhiberet. Nec verò ſemper ubi fræno humores egent, Cortice coercendos puto; ſæpè enim plus periculi timendum eſt à ſubito, & intempeſtivo ſufflamine, quàm non erat anteà. Quamobrem in Corticis exhibitione reſpiciendum eſt ad id quod intus molitur natura; humorum ſtatus expendendus; nùm ad fixitatem ſcilicèt, nùm ad fluorem contendant. Quid cavendum deniquè, quid experiundum; vividâ mentis acie examinandum. Eſt quid *divinum* in remediorum uſu, ut quid (*i*) *divinum* etiam in morbis ineſſe prodidit Divinus ſenex. Atque id quidem ab eorum majori, vel minori efficaciâ, aut ab ſecreto, ac penè inexplicabili eorum quorundam agendi modo minimè petendum eſt, ſed ab eorum adminiſtrationis more, quod caput eſt maximum, & adminiſtrationis tempore; ad quæ duo potiſſimùm capita cautiones Medicæ refe-

(*i*) 2. *Progn.*

referendæ ſunt. Sapienti pauca.

XXXIV. Ego ſanè quidquid boni ab hoc præſidio in hac febrili ſcenâ ægrotantibus acceſſiſſe comperi; id totum illius, quâ pollet, efficaciæ, figendi humores, eoſque aut à ſe invicem diſſilientes, aut cohærentes minùs, cogendi unà ſimul, cohibendique tribuendum puto. Hinc ſanè aliquando minùs ex aſſe voto reſpondiſſe Corticem auditum eſt in quibuſdam febribus, quòd fortè humores minimè ad liquationem vergerent, ejuſque diatheſis eſſent ii, quæ ſtimulari potiùs egeret, quàm coerceri. Quinquinam autem poteſtatem fluida quæque in noſtris corporibus figendi, cogendique habere pro re certâ ſuppono. I. Quòd motum ſanguinis & ſpirituũ compeſcat, & alvum ipſam denſiorem, obſtipatioremque reddat; compertum namque eſt iis, qui ad plures dies hoc remedio uſi fuerint, ventrem adſtringi, ut clyſteribus indigeant. II. Stiptica ferè guſtu, ac moderatè ſubaſtringens deprehenditur, ut patet. III. Si quis illâ febres fugaverit, haſce ſpiritu ſalis armoniaci, qui ſummè potens eſt, humores coactos laceſſere, & ad motum ciere promptè revocamus. Atque ob hanc utique cauſſam haud auſpicatò ceſſiſſe nonnullis Peruvianum corticem olim ſcio, & funeſtos caſus memorari. Uratiſlavienſibus in conſtitutione quadam anni 1699. valde funeſtum illius uſum ferunt Acta Eruditorum anni 1701., (*k*) quòd ſcilicèt infarcta craſſis humoribus corpora, in frigidâ illâ, & humidâ prægreſsâ temporum habitudine, remedia expeterent, quæ ſegniùs labentia fluida urgerent potius, quàm figerent, aut ſaltem obortam febrim, quæ fortè auſpicatò contigerat, haud ita citò fugarent. Sæpè non modò utilis res febris eſt, ſed & hanc profuit accendere; Fortaſſe enim, ut Celſus ait, *curationi opportunior fiet*, ut *humidioribus agris ignis*;

ſive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exſudat inutilis humor.

Secùs res tamen evenit aliquando; Noſque id ipſum ſalutare experti nuper ſumus, ac verè proficuum, quod noxam olim fortè, ac detrimentum attulit. Juvat hinc adnotare quantùm profutura medentibus ſit, quantũ artis decori, ægris verò ſaluti, ac emolumento futura exacta temporum cognitio. Sicuti enim apud Agricolas, *annus eſt, non terra, quæ fructificat*, ita & nos perſæpè videmus, ac ferè acu tangere fas eſt, non à particulari corporum diſpoſitione, ſed ab anni, temporumve conſtitutionibus diverſos paſſim morbos exoriri, quos ſæpè prodeſt diverſo modo ſubigere.

XXXV. Cum verò ab eventu res nobis expendendæ ſint, præſtat nunc hujuſce corticis uſum, quem auſpicatò nobis ceſſiſſe novimus, maximè commendare iis, quibus opus eſt, aut concitatum orgaſmum coercere, aut effrænem impetum ſiſtere, aut tendentes ad liquationem humores figere; quò ſaltem, aut remiſsâ impetus continuitate, aut coercito orgaſmo, aut humoribus, ne à ſe invicem penitùs diſſilirent, interceptis, aut ſi qua fortè excandeſceret nimis, mitigatâ febri, redintegrata, auctaque viribus natura vincere queat, ac ſuperare hoſtem. Neque exigua certè res eſt ſpecificum habere, (liceat mihi eo nomine exoticum

Th. Sydenham *Oper.* Tom. II.
(*k*) *pag.* 523. *menſis Novembris.*

iſtud febrifugum vocare) huic præſtando muneri aptum. Cæterùm quidquid de hujus uſu in morbis afferi unquàm poterit, aut excogitari, id lucis quidpiam utique, at parùm certè, afferet, *Vincet enim ſemper latendi natura*, ut olim de Nili origine aiebat Lucanus.

XXXVI. Modo ſupereſt de ſanguinis miſſione pauca effari. Profectò nunquàm non noxia in hujuſmodi febribus comperta hæc eſt; ab eâ namque atteri magis, ac deficere vires, quod unum præ cæteris magis funeſtum, ac certiſſimum impendentis jacturæ præſagiũ obſervatum fuit, dejici animum, perfrigerari extrema, inque ſummum diſcrimen adduci ægros frequenti obſervatione adnotavimus. Quod mirari utique ſubeſt, tùm maximè quod nullum aptius, nullum idem in hiſce Regionibus (quod ſanctè teſtari poſſum) tutius expertum præſidium ſit, quàm venæ ſectio, ſivè ob Cæli hujuſce nativas qualitates, ſivè ob Subalpinorum temperamenta huic climati, ac Cælo congrua. In hac autem Epidemicâ conſtitutione totum mutatum ab illo cruorem augurari licebat, & ad fluorem pronum magis, tùm ob fervidiſſimam temporum præcedentium indolem, tùm ob exlegem, Auſtrinam, conſuetumque morem minimè obſervantem hyemem; ac proindè nil mirum improſperè ceſſiſſe venæ ſectionem, quin immò ab illâ cane pejus, & angue abſtinendum; etiamſi, ut aurea Hippocratis affert ſententia, qui in haud abſimili anni conſtitutione ſanguinis miſſionem (*l*) valdè quoque improbat, *morbus magnus ſit, vigenſque ætate homo*, ne ſcilicèt major fibrarum cruoris dimotio contingeret, à quâ non niſi extrema quæque diſcrimina expectanda ſunt.

XXXVII. Ne verò id gratis, aut Dictatoriè me pronunciaſſe quis credat, decet paullò altiùs hujuſce depravatæ ſanguinis diatheſis, ejuſque ad fluorem potiùs ad concretionem tendentiæ originem, ac cauſſas inquirere, quæ & eadem hujuſmodi febrium, eiſque affinium affectionum, quæ per ea tempora deſæviebant, origo extitit, ac incrementum. Ac primò effingere lubet animo quidquid diſſolvere, aut coagulare par eſt, illud idem agens quoddam eſſe valdè potens, quod proùt vel ad acidum, vel ad acre magis accedit, coagulare, aut diſſolvere aptum eſt, poteſtatemque induit obvia quæque fluida, aut ad concretionem, aut ad colliquationem inducendi. Hæc duo inſuper diverſa principia perpetuò noſtris corporibus ineſſe fatemur, atqui ità ſimul æquilibrata, ac æquâ invicem proportione inſtituta, ut quo uſque in mutuâ viciſſim actione permanent, nec ab externo quopiam agente alterutrum ad motum urgetur, nulla exindè incommoda corporibus inferant, quin immò tutam, ac firmam ſervent cruoris maſſam, tùm Veſtalis Ignis nativos lares, & focum. Ubi verò à principio quodam extrinſeco eorum alterutrum ſupra alterum efferri, ac dominatum acquirere contingit; tùm obrutam penitùs fluidorum maſſam cernere eſt, inſtitutas æquilibrii leges minimè ſervari ampliùs; ad lentorem indè aut ad fluorem liquida vergere: prout acidum illud eſt, aut acre, quod prædominatur, & vim ſuam exerit, ſuprà cætera principia elementaria evectum agens.

(*l*) *l.* 4. *de rat. victus t.* 19.

agens. Hinc patet quàm diverſo telorum ictu, ac diverſis penè dixerim artibus occurrendum ſit, ubi ſcilicèt aut unũ,aut alterum horum præpollet ſanguinis diatheſin immutare aptum, ac diverſos proindè effectus inducere.

XXXVIII. Illud autem externum agens, quod intus latentem, ac veluti coercitum ignem laceſſere, ac excitare par eſt, ab iis, quæ nos ambiunt, aut nobis imminent rebus, petendum eſſe extrà omnem controverſiæ aleam poſitum eſt; nec aliundè quidem profluere poſſe videtur, quàm ab aere nobis circumfluo,cui quandòque accedunt, atque ad excitandos populares morbos in unum conveniunt modò corruptæ, ac ſtagnantes aquæ: modò alimenta mali ſucci, & pleraque alia. Potiſſima verò, ut incolumitatis, ac ſalubritatis, ita morborum communis cauſſa aer eſt, vel rarefactus nimis, vel condenſatus, tùm particulis heterogeneis, extraneis, ac humanæ naturæ incongruis dives.Hæ namque ſunt, quæ in rarefacto aere, magis, aut minùs exaltatæ, inque vitæ hoſpitia exceptæ vitiatam in fluidis diatheſin inducere queunt, à quâ diverſa morborum proles enaſcitur.

XXXIX. Neque autem de aere loquens, eum criminis reum eſſe contendo; At qui unà cum illo miſcentur, extraneos, tùm exoticos ſales, hoſce ego alterationum omnium, quæ ab aere profluunt, morborùmque parentes agnoſco. Aer namque elementum incorruptibile eſt, ac reliqua elementa, tùm aqua potiſſimùm conſervandæ, ac tuendæ hominum incolumitati illo haud minùs neceſſaria, ac opportuna. Si quam verò alterationem aer concipit aliquando, hanc utique ab extraneis corporibus, tùm heterogeneis particulis, quæ unà cum illo commiſcentur, excipit,iiſque inficitur, ſatis aptus idem eaſdem à ſe removere, atque protrudere, cùm nullum obvium ſibi obicem offendit, quo minùs illas à ſe expellere potens ſit. Ut ſtagnantium, ac putreſcentium lympharum in limpidum quempiam amnem irruptio fluminis aquas confundit, ac turbidas reddit, atqui hæ priſtinam iterùm puritatem redeunt perenni aquarum gurgite uberi alveo aſſiduè decurrentium; Sic aer quandòque ab exoticis ventorum afflatu elatis ſalibus inquinatus, novo irruente vento iiſdem liberatur, ac purus redit; neque enim etſi aliquandò majori cum energiâ iidem agant, diù perdurare queunt, quin aut ſenſim fatiſcant, aut tandem integrè abeant, ac diſſipentur.

XL. Quæ quidem ſatis ſuperque evincunt, cur infenſos nobis experiamur Boream, & Auſtrum, atque iis potiſſimùm, quæ hiſce præter morem perflantibus, ſuboriuntur, ægritudinibus obnoxii ſint Subalpini Incolæ. Enim verò cum nitroſi, acidique exotici ſales à Boreali plagâ, ſecùs verò lixiviales, ac urinoſi ab Auſtralibus oris continuò profluant; atque hinc perflantes venti liberè per univerſum Agrum Pedemontanum diſcurrant, nullo, ut innuimus, ſaltem exiguo, quâ ſævit Auſter, interjecto obice, qui effrænem eorum motum, ac vim compeſcat; conjicere quiſquis poteſt, quàm facili negotio irruentes venti extraneos hujuſmodi ſales ad nos vehant,iiſdemque corpora inficiantur, eò quidem magis, quò diutiùs perdurant ejuſmodi venti, aut alterius ſibi oppoſiti ſilentio, eos à ſe protrudere

aer minimè par eſt, ac removere. Si quis interim modum ſcire cupit, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infenſis particulis imbuitur, & quomodò is interdùm per ventos hùc, illucque transferatur; plenè id habebit à Fr. de le Boe Sylvio.

XLI. Ut verò ab nitroſis ſalibus, quos ſubacidos eſſe contendimus morbos omnes oriri novimus ab humorum fixitate, ac lentore progenitos, utpotè quod fluida quæque cogi ab acidorum præſentiâ, atque intercipi conſpicuum eſt; ita ab lixivialibus, ac urinoſis particulis ab Auſtro delatis eas potiſſimum affectiones, ac funeſtas paſſim ægritudines enaſci experimur, quæ ab humorum colliquatione, ac fluore dependent. Ut enim figendi acida; ſic diſſolvendi facultatem acria, ac lixivialia præbent. Sic nunquàm hiſcere audentibus aquilonaribus ventis, tùm ſuperiori anno, tùm labente hyeme, qui Auſtralium aſſiduè perflantium ventorum vim frangerent, aut eorum ſaltem ſævitiem compeſcerent; Nil mirum, ut hi acria corpuſcula ſummè infenſa vehentes ſecum, ſæviſſimas illas febres induxerint, quæ ſe ſe novo oriente anno prodiderunt.

XLII. Hinc enim è ſalibus acribus præter morem elatis, ſtimulique vicem agentibus commoveri ſanguinis maſſa, turbari illa, accendi febris, mox ſæva quæque ſymptomata ludere viſa ſunt naturalis humorum textura diſſolvi, ejus vincula diſcindi, diffluere ſeroſæ molleculæ; rutilæ, ac gelatinoſæ à ſe invicē ſecedere celerrimo, præcipitique tramite, ni quàm primū, antequàm totum illicò ſanguinem pervadat, fermentum illud acre, irritans, hærens, evellatur, ejus vis, ac ſævities maxima infringatur, demulceantur ſpicula, imminens, aut jam ortus orgaſmus coerceatur, temperetur impetus, præbeaturque tantumdem naturæ ſpatii, quo inire illa pugnam queat, animosè congredi, materiam morbi ſubigere, ſolvere, movere, ſecernere, excernere, verè illa *morborum medicatrix*, utque Hippocrates ait, *docta ſine magiſtro.* (*m*)

XLIII. Quæ ſi quis omnia attentè perſpiciet, conjiciet equidem, ac facili negotio concipiet, quæ fuerint horum malorum exordia: tùm rationem, cur utilis extiterit acidorum uſus? cur temperantia, nimium humorum impetum infringentia, modicè figentia, ſtiptica opportunè adhibita, utilia eadem, ac tuta? cur auſpicata minùs, funeſta, nunquàm non noxia venæ ſectio, ac veſicantia? cur turgente materiâ voto ex aſſe reſpondens purgatio, primis diebus, ab initio, ſtatim inſtituta? cur excretiones per alvum, per vomitum, per macularum diffuſionem ad habitum corporis in principio morbi lethales? cur exeunte ad judicationem morbo motus ad alvum, aut hæmorrhagia ſuperveniens bonum? cur proſtratæ initio vires, languidiores eædem, ac penè emortuæ? quæ ratio ſymptomatum omnium, quæ ſe ſe exordio, incremento, ac ſtatu febris prodidere? Inſuetus, ac minùs frequens Subalpinis, ſecùs ac Boreas, Auſter eſt; neque enim ſæviſſimo adeò flamine illum deſæviſſe unquàm, ut hiſce temporibus diù compertum eſt; Hinc fortè ea, quæ profuiſſe olim didicimus, nocuiſſe nuper, ac funeſta deprehendimus. In universùm verò Auſtrum maximè, atque

que

(*m*) 5. *in* 6. *Epid.*

que illi affines ventos malè paſſim audiri novimus; quin immò, quod fortè peculiari quarumdam regionum temperamento tribuendum eſt harum nonnullas is quàm immaniſſimè verberare ſolet.

XLIV. Cur autem nitroſæ ab Aquilone particulæ, lixiviales, ac ſummè acres ab Auſtro ferantur, nimis prolixa res foret attingere; Neque id ad inſtitutum noſtrum profectò attinet. Equidem nullum ventum per ſe ſingulari, & ſpecificâ virtute, ac qualitate pollere, niſi quæ à loci, undè oritur, naturâ, nec non medii, per quod tranſit, indole derivanda ſit, pro re certâ habeo. Ex quacumque enim parte nivibus obſitâ, ſivè ad Auſtrum, ſivè ad Septentrionem, Orientem, vel Occidentem poſita illa ſit, frigidos perflantes ventos experimur, ſecùs ac illos, qui paludes, terraſque ſtagnantibus aquis perfuſas tranſeunt, aut qui per arenoſa deſerta, æſtu Solis aduſta loca perſpirant. Cum verò Boreas ex terris gelu conſtrictiſſimis, & à Sole remotis aſſiduo flamine ſpiret, & mare glaciale, ac altiſſimos montes perpetuâ glacie, nivibuſque obſitos pervadat; Tùm ex adversò Auſter ex percalidis, & arenoſis Africæ locis veniat, Zonamque torridam, nec non Mare Mediterraneum percurrat; Facilè hinc ediſcere eſt exoticas ab utroque, ac ſummè infenſas particulas ad nos advehi, nitroſas quidem ab Aquilone; volatiles, acrioreſque ab Auſtro. Norunt id planè, qui hiſce magis obnoxii ſunt, quàm graves iis, ſævoſque morbos inferat tùm frigoris Promocondus Aquilo, tùm *plumbeus Auſter.* Quod enim juxta diverſas Epidemicorum morborum habitudines experimur, qui pro diverſa temporum conditione, diverſis telorum ictibus oppugnantur; præclarum id nobis documentum præbet, cur quæ Septentrioni magis ſubjecta loca ſunt, aut econtrà, aut quæ Borealibus ventis magis infeſtantur, vel Auſtralibus, peculiaribus illa morbis, ac unicuique regioni propriis divexantur magis; quæve e. g. proſunt Anglis, eadem fortè Romanis noceant remedia, ni fortè toto mutato Cœlo, nova ingruat morborum proles novo, ac diverſo more oppugnanda; adeò verum eſt illud Celſi (*n*) *differre pro naturâ locorum*; addam ego & temporum, *genera medicinæ, & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto; aliud in Gallia*; aliud inſuper ſæviente Auſtro, aliud flante Borea, aliud Euro. Cur verò Auſtrina hujuſmodi conſtitutio diu adeò, ac præter conſuetudinem deſævierit, neque hiſcere unquàm auſerint Aquilonares venti, qui eorumdem ſævitiem infringerent, quæſita quidem mihi eſt ratio, num vero reperta fuerit, *mihi hæret aqua*, ut dici conſuevit.

XLV. Auſtrinos ergò flatus, ceu præcipuos in hâc Tragœdiâ Actores culpare licet, qui in maſſam ſanguineam tales invexerint diſpoſitiones, ut ad excitandam hanc malignam febrim ſatis virium habuerint, ſilentibus ut plurimum Borealibus ventis, qui nubila detergent, & aëris impuritates eò repellerent, unde deceſſerant, ad Auſtrales ſcilicèt plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum ſuſpicari fas eſt. Nihil magis ac penè momento temporis aeris ſtatum immutare poſſe, quàm flantem Auſtrum, ut ex ponderoſo levior reddatur, jam dudùm novimus,

(*n*) *pag.* 3. *in Prœmio.*

vimus, docente Barometro. Quod denique præcipua hujuſmodi mali moris febrium ratio ab Auſtrinis flatibus petenda ſit, hinc conjectari licet, quòd ea ſalubriter degerent loca, ac veluti in portu aliorum ſpectarent naufragium quæ obverſo multorum collium dorſo protecta ſævientes flatus eludebant, dùm in hàc Urbe, ac totô ferè circumjectô agrô exaratæ febres graſſarentur, ac deſævirent.

XLVI. Sed quæ jam innuimus enucleatiùs repetamus, & clariùs. Auſtrina hyems, quæ pluvioſo Autumno ſucceſſerat, exaratis febribus occaſionem præbuit, exoticis, acribus, ac heterogeneis particulis unà cum inſpirato aere cruori admixtis, quarum præſentiâ, & miſcelâ, ceu totidem ſævientibus ſtimulis acriores mollecula extricatæ magis, ſuique juris factæ totam invertere humoralis maſſæ texturam, ejuſque vincula tandem diſcindere auſæ ſunt. Equidem liquida ad fluorem potiùs, quàm ad concretionem prona fuiſſe præter alia multa, quæ talem adfuiſſe ſanguineæ maſſæ diſpoſitionem atteſtabantur, id ipſum conjectari fas erat à manifeſtis notis, quas eductus è ſecta vena ſanguis præferebat; ſemper enim roſeus, ac purpureus, nihilque glutinoſi præferens mihi, aliiſque Profeſſoribus apparuit, ac toto Cælo diverſus ab eo, qui ſolet educi in quibuſdam morbis, ut Pleuritide, Peripneumonia, aliiſque affectibus interdùm popularibus, in quibus manifeſta lentoris veſtigia cernere eſt. Quod ad exanthemata attinet, hæc etſi plauſibili quidèm ratiocinio Williſius, aliique coagulationis potiùs, quàm fuſionis humorum præludia eſſe contendant ob fixiores ſanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes; vero ſimilitèr magis crediderim, à fibris illa ſanguinis diſſolutis, èque ſuâ ſtatione dimotis ob ſal acre illud, & volatile ſanguinem ad fluorem diſponens, ortum ducere, quo pacto ſimiliter effuſus ab arteriolarum oſculis cruor tenuiores ſui partes dimittit, quæ hinc indè diffugientes, ac profugæ ſui fortè erroris notas in cute deſignant.

XLVII. Hæc per hyemem geſta. Veris initio Cælum votis communibus reſpondit moderatis imbribus delapſis, quos novam, lætamque faciem periclitantibus rebus allaturos augurari fas erat, ſi qui totâ penè hyeme hiſcere nunquam auſerat, ſævus Aquilo, ſilentibus tandèm per intervalla auſtris, erumpere tunc minimè viſus foret, inſuetumque frigus media inter primordia Veris inducere. Huic quandòque Occidentales Venti mitiore flatu adſpirantes ſuccedebant, recurrentibus mox Auſtris iterùm, tantâ adeò varietate rerum, ut ſæpè unius diei ſpatio, æſtatis, hyemis, veris, atque autumni vices contingerent, modò ſereno, pacatoque Cælo, modò turbido, nubilo, pluvioſo. Curioſum aderat Mercurii errores in Barometro adnotare, qui elatus modò, mox humilis, ceù neſcius ſtare loco, incertas temporum, aeriſque vices prodebat. Nunquàm adeò tàm infida, ac ſibi invicem adverſa diù viſa aderant tempora, quæve tàm longe ab inſtituto more deflecterent.

XLVIII. Nova hinc diræ indolis acutorum morborum proles ſporadicè deſævientium caput extulit, ac præcipuè ſpaſmodicarum ægritudinum, quibus gliſcentibus diuturniores ejuſmodi

modi aliæ ſe ſe prodere auſæ ſunt. Inter cæteros verò quàm immaniſſimè cruciabatur Podagricorum cohors, tùm qui Nephriticis, Scorbuticis, aliiſque id genus affectionibus obnoxii paſſim aderant. Nec hyſtericæ quidem mulieres immunes viſæ; hæ ſiquidem ſpaſmodicis cruciatibus dirum in modum, ac diu magis quàm unquam conſueverant, vexatæ ſunt. Apoplecticos quoque plures, quàm unquàm contigit, enumeravimus, conſpirantibus una ſimul hemicraniis, vertiginoſis affectibus, aliiſque hiſce affinibus, aut conſanguineis. Notatu dignum eſt, vix quempiam ab acutâ ægritudine omninò evaſiſſe, quin in diuturniorem, ac inveteraſcentem morbum incideret; Veſtalem novi in Monaſterio *del Crocifiſſo* degentem acutâ febri paullò poſt æquinoctium ægrotantem, quæ ſuperatâ tandem febri, pertinaciſſimo capitis dolore divexari cæpit, quo & adhuc (dum hæc ego ſcribo) illa ſæviſſimè plectitur. Ipſa ſuperiori ſolſtitio variolis correpta fuerat, quæ tunc temporis longè latèque ſæviebant.

XLIX. Hiſce vigentibus intercurrentibus morbis febrium malignarum ſævities remitti quidem, atqui hæ iterùm, velùt auctæ viribus ſtatim ferè recrudeſcere viſæ, ac magis, magiſque debacchari, quibus plures per ea tempora ſatis defuncti ſunt. Tùm præcipuè cùm aut diuturnis illæ affectionibus ſuccedebant, aut gravioribus aliis ſtipatæ iraſcebantur, initò ſimùl fœdere, quo truculentiores evaderent. Harum unum, atque alterum exemplum lubet recenſere. Pia mulier tertio febris inſultu, ſpaſmodico pectoris affectu correpta, quarto obiit. Sacerdos ſanioſis puſtulis toto corpore diù ſcatens, quæ ſtatis temporibus magis, aut minùs deſæviebant, cùm amico cuidam ſibi obvio occurreret, fallente pedem veſtigio, in terram incidit: mox obſcurari lumina, ſanguis ex utrâque nare profluere, ipſe veluti oborto rigore contremiſcere viſus eſt. Poſtridiè mitiora omnia evaſere; Nec ipſe lecto ſeſe affigi paſſus eſt, amicorum conſilia, ac preces eludens. Undecimo febris acuta ſupervenit caligantibus oculis, deficiente voce, vix mente compos. Latæ maculæ denſiſſimis examinibus totam cutim fœdabant; Urinæ rubræ, per initia tenues, nihil ſubſidentes. Decimo nono ingenti oborto ſopore, expiravit. Secto cranio pia mater cum vaſis ſolitò tumidioribus ſe nobis præbuit, tùm ſiniſtri Hemiſpherii amphractus dilaricati invicem, ac dimoti; Multum in utroque ventriculo ſerum; Sinus majores, choroidæus plexus, tùm cætera quæque ſanguinea vaſa copioſo dilutoque ſanguine tumentia; Diffuſæ ad cutim maculæ latiores in cadavere apparebant. Dubium adeò, nùm à lapſu potiùs, nùm verò malignâ obortâ febri deceſſerit; an utroque, junctis unà viribus, quo citiùs ægrum perimerent. Frequentiores iis temporibus ephemeras febres, quàm intermittentes, obſervavi.

L. Lubet hinc conjicere magis, ut quæ toties dicta ſunt, iterùm repetam, quæ fuerit Auſtri ſævientis indoles, quæve ſit Auſtrinâ vigente conſtitutione temporum, metuenda morborum proles? Quòd ſi & ultrò pergere quis velit, expiſcari fas quoque foret, & magnorum virorum more magnam rerum fiduciam habentium decer-

nere,

nere, quid ex adverſâ, ſi quæ contigerit fortè, conſtitutione, anniquè habitudine prænunciandum? Profectò ſi rem paullò accuratiùs perpendamus, quilibet Annus ſemper aliquos affectus ſecùm unà infert, qui reverà quid Epidemicum redolent, quos, etſi leves aliquandò, ac tenuioris momenti, haud ità facilè tamen curari cernimus, quin priùs à vulgari methodo diſcedamus, eaque iis præſidia adhibeantur, quæ, expenſo ingruentium affectuũ genio, profutura magis conjicimus. Lubet hinc etiam ediſcere morborum quorumdam geneſin, qui ſporadicè paſſim, nulloque non tempore, quo Epidemici ſæviunt, contingunt. Hoſce quidem feliciùs aliquandò cedere novi, eâdem methodo, ac iiſdem ferè remediis, quorum olim eluſerant illi vim. Id mihi haud ita pridèm adnotandum; cum fortè fortunâ quidpiam de epidemicorum affectuum indole, à quorum utique ſtudio, ac inquiſitione nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruiſſe, ab illo ſciſcitarer, ac expendendum maximè Author adfuit, ac Præceptor idem, Ornatiſſimus vir, de Medicâ omni, tùm literariâ re meritiſſimus Joannes Fantonus, Regii Subalpinorum Principis à cubiculo Medicus, ac Primarius in Taurinenſi Archigymnaſio Theoricæ Medicinæ Anteceſſor. Rectè ſcilicèt perpendenda eſt annorum conſtitutio, ut ex illâ, tamquam ex fonte, genuinum cujuſque morbi genium repetere, tùm æquam illi curationem adhibere valeamus.

LI. Equidem ephemeras modò dictas febres, tùm ſpaſmodicos affectus, qui eâ tempeſtate percrudeſcebant, ad principem affectum reduci poſſe, unàque omnes ab eodem amne ortum ducere ſatis dilucidè innoteſcit. Atque id quidẽ rectè norit, qui quotquot in ſanguine ex doctiſſimi Gulielmini calculo ſubeunt variæ, ac diverſæ combinationes, quas ferè ſexcentas olim recenſuit Hippocrates, animo expenderit.

LII. Utque ab ephemeris febribus exordiar aliquando; Haſce quidem ab intermittentibus; nec genio tantùm, ſed re, ac origine toto Cælo differre neminem latet, ſi quis utriuſque indolem, ac geneſin attentè adnotaverit. Acidi mineram, quam nemo in ephemerâ febri culpaverit unquàm, ſeù pituitam præter modum viſcidam, cui acidum fermentum magis; vel minùs irretitum hæret, intermittenti febri præludere, vel ſtabulantem in ſtomacho, ut placet (*o*) Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obſtruentem, ut (*p*) ſtatuit Sylvius, communis Medicorum ſententia eſt; Quæ quidem pituita, ſeu materies, in venas effuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta potis eſt, tot excitare turbas, & febrilem, (*q*) ut aiebat Carteſius, *tempeſtatem ciere.* Quidquid ſcilicèt ad acidam diſcraſiam humores diſponere par eſt, id intermittentibus febribus incunabula, ac focum præbet. Quod quàm longè ab Ephemeræ genio, ac more diſcedat, conſpicuum eſt; Hæc namque continuarum ſimpliciſſima, quam habet accenſionis febrilis cauſſam, hanc minimè extra vaſa hoſpitantem habet, aſt intimè in univerſa liquidorum maſsâ ludentem. Simplex, ac leviſſima molecularum ſanguinis commotio ephemeram febrim in-

(*o*) *De febrib. c.* 17.
(*p*) *Tr.* 10.
(*q*) *P.* 1. *Ep.* 51. *&* 88.

inducere apta eſt, quæ brevi compeſcitur. Nec ineptum omninò proindè foret conjicere, quas Auſter diù ſæviens attulerat acriores, volatilioresque particulas, ſin minùs univerſum humorum maſſam in robuſtioribus corporibus inficere, ſaltem turbare illam exoticorum ſalium miſcelam potuiſſe, obſtatque ephemeras febres inducere. Cur verò Peruvianus Cortex, quem ego ſuperiùs ſalutarem extitiſſe in iis febribus, quæ in hâc exaratâ conſtitutione ſuboriebantur, adnotaveram, ob figendi illius, cogendique facultatem; cur idem ipſe cortex in intermittentibus, quarum quidem indolem ex prædominio acidæ mineræ deduximus, cujus vis eſt cogere quidquid, ac figere; cur inquam in intermittentibus idem proficuus experiatur, tutiſſimumque præſidium paſſim audiat, atque ajunt ſpecificum Antipyreticum magnis adeò laudibus decantatum? Res nimis operoſa foret decernere. Nùm ludere remedia, ut morbi, dixerim? Nùm me potiùs inanes conjecturas effingentem quis arguet?

LIII. Opus hìc eſſet exotici hujus febrifugi naturam paullò fuſius, quàm ſuperiùs attigimus, explicare; Fortè, & magnificos titulos, magnaque illa elogia, quibus apud quamplures vocari illud etiamnùm ſolet, excutere; quòd tamen nec mei muneris eſſe ſcio; nec hujuſce utique Spartæ, quam exornandam ego, ac illuſtrandam ſuſcepi. De illius abuſu peculiarem, ac deciès legi dignum tractatum edidit Celeberrimus Ramazzinus, minimè veritus ſe quandoque, nec dùm cum juvenis adhùc foret, ſed cum jàm virili togâ incederet, illo familiariter uſum fateri, procedente verò ætate experientiâ edoctum à priori ſententia receſſiſſe; Ita ſcilicèt ait Vir doctrinâ, tùm animi candore dignus inter magnos Viros recenſeri. Fortè alchali illud volatile, acerrimumque ab Auſtrinis flatibus delatis lixivialibus ſalibus, atque una cum aere inſpiratis, magis evectum, inque ſanguineâ maſsâ impetum faciens, quæ potiſſima fuit febrium, quæ in hacce conſtitutione deſævierunt, cauſſa, alchali fixo Chinæ emendari, aut ſaltèm cohiberi contigit. Nec fortè etiam abs re erit ſuſpicari, quæ quoque Clariſſimi, atque amiciſſimi Viri A. M. Reina, Celebriorumque in hâc Urbe Medicorum ſententia eſt, ex mixtione Chinæ Chinæ unà cum acido prædominante in febribus intermittentibus, inque primis viis obvio, quid emergere febrilis fermenti (ſit verbo venia) craſin invertere aptum, ac excitatos motus compeſcere. Ex ſolutionis vitrioli permixtione cum ſolutione Chinæ Chinæ ſpeciem quamdam atramenti idem laudatus Ramazzinus, & alii adnotarunt.

LIV. Nunc cæteros affectus, ſaltèm præcipuos, quorum tàm diſcolor, & ingens ſylva ab unâ radice ſuccreverat, lubet expendere. Horum verò plerique ab ipſo ſolidô malè affecto proficiſcebantur. Adeò facile eſt, inducto ſemel in liquidis vitio, aut iis ab inſtituto more deflectentibus, ſolida quoque crimine culpari, quæ unà cum illis invicem comparata ſunt; Juxtà namque id quod intimè latet in ſanguine vitium, ſolida modò tendi, ac ſummè elaſtica fieri, modò laxa eadem, ac debilia prorsùs, imminutâ elaſticitate; obſervamus, utraque dein inveteraſcentium morborum, diuturniorumque in-

incrementa ægritudinum. Equidèm quos potiſſimùm hac tempeſtate deſæviiſſe adverti ſpaſmodicos affectus, ab eodem illos genio, à quo acutæ febres prodierant, derivaſſe arbitror, ab illâ ſcilicèt acrimoniâ in fluidis inductâ, cujus præſentiâ ſolida quæque diverſimodè pungi, vellicari, ac irritari perſpicuum eſt. Quæ namque deſævierant diuturnæ ægritudines, hæ utique fibram admodùm tenſam, criſpatam, rigidam nimis, oſtendebant, plerumque effrænem.

LV. Mulierem novi hyſtericis affectibus jam dudùm olim per intervalla obnoxiam, iiſdem ſæviſſimè, toto anno divexatam, ac tandèm fato defunctam. Stupendum equidem erat tot, ac tàm diverſas impetum facientis ſolidi incurſiones, ac penè dixerim, exploſiones cernere, ceù Protei in morem ludentis. Sæpè viſa ſpaſmis tota convelli, præcordiis valdè tumentibus, multa evomens bilioſa, mordacia. Deſinente Vere iidem ſpaſmodici affectus aſſiduo more iraſcebantur, mox in ſupremo quoque ventre, haùd abſimilem ſcenam ab illâ, quæ in abdomine jam pridèm egerant, ludere cæperant, quæ tandèm in certam quandam amentiæ ſpeciem degeneravit, cujus miratus ſæpenumerò ſum nullam ab Authoribus mentionem factam fuiſſe unquàm, cum tamen haùd raró diuturniores hyſtericos affectus illi proluſiſſe adnotaverim. Sæpè in riſum, & lacrymas effuſiſſimas ridiculè erumpebat. Aliquando ditiorem quàm reverà foret, modò alteram è nobilioribus Reginæ aſſeclis ſeſe jactabat; Frons, oculi, vultus amentem fæminam redolebant. Accedente Autumno, ſuique compos magis facta, ſæviore more hyſtericis inſultibus vexata fuit, qui ab infimo ventre ad Thoracem propagabantur, ut ferè ſuffocationis periculum impenderet. Raró viſa febris, quæ nec typum, nec genium prodidit unquàm. Sub initium hyemis adſtringi ſibi adeò fauces perſenſerat, ut vix quidquam deglutire par foret. Atque tunc temporis ad ipſam vocatus fui, ad illum diem uſque ab Agyrtâ quodã inconſideratè, inclementerque curatam; Cumque faucium affectio jam penè deſierit, nedùm tamen ſpaſmorum cauſſa deerat penitùs; quin immò hi ferocius recrudeſcentes quandoque, tympanitidis in morem abdomen diſtendebant. Quâ de re in conſilium quoque advocato Clariſſimo, Doctiſſimoque Viro Jacobo Cicognino Auguſtæ Regis Matris Medico Primario, & Conſil., ejus ſententiâ, & authoritate celebriora quæque antiſpaſmodica expertus ſum, eaque omnia, quæ promptiora compeſcendis, coercendiſque inſultibus, tùm quòd magni momenti aderat, emendandæ acrimoniæ humorũ aptiora credebantur. Meliuſculè habuit; Atqui haùd paucis patratis in victu erroribus, tùm ob ſæva animi pathemata, hyſterici ſpaſmi priſtino iterùm more ludere, ac frequentiores ſuboriri, tumere crura, venter, præcordia, ac deniquè atrociùs ſævire omnia cæperant rurſùs; Ipſaque tandèm paullò poſt hyemale ſolſtitium defuncta eſt.

LVI. Nec longè ab eodem ſpaſmorum tramite abludebant, ab acrimoniâ illâ ſcilicèt Auſtrinis flatibus evectâ, atque ad activiorem ſublimitatem elatâ, immanes, ſæviſſimique progeniti Podagrici, tùm nephritici affectus, quorum ingens viſa ſoboles, ægrorum-

rumque cohors, quàm acerbè ingemiſcentium ob ſævos, diroſque cruciatus, ac diuturnam, quâ immaniter torquebantur, carnificinam, nullo pacto exorabilem. Valdè affines inter ſe geminas haſce ægritudines arbitror; Utrique harum obnoxii valdè ſunt Subalpini, quòd nativis fortè Cæli qualitatibus, aut generoſioris vini potationi, lautiorique victui referri poteſt. Utramque verè ſpaſmodicam, abſque ſummè criſpato ſolido profectam, facilè erat conjicere, tùm ab enormi cruciatu, quò vexabantur ægri, tùm à cæteris, quibus utraque comitabatur, Phænomenis; Cernere namque erat nullum in nodis artuum tumoris veſtigium, ut fieri ſolet, in quo tophacea materies plerumque reperitur iis, qui Podagrâ laborant, aùt quidpiam aliud conſimile, præter intenſum nonnullis dolentis partis ruborem, adurentemque calorem. Nulla quoque in pleriſque nephritide detentis, renibus, aùt quâ aliâ cunque parte calculi impacti ſuſpicio, aùt ejuſdem futuri proludia in urinis; nihil fere perſentientibus ægris aliud, quàm tenſionem violentam, acerbiſſimoſque dolores fixos plerumque, ac prementes, ac ſi fibræ quæque nerveæ ſpaſmis rigerent, aùt preſſuram quandam, & coarctationem, ut ità loquar, experirentur; Utrique parùm profuerant remedia quæque adhiberi ſolita; Quæ ſolidum affectum demulcere, acrimoniam in fluidis elatam compeſcere, lixivialia ſpicula, acerrimoſq; ſales coercere magis apta erant, multis profuere; Diluentia, anodyna, emollientia tùm internè, tùm externè adhibita utramque paginam, ut ajunt, implebant. Longè tamen in univerſum miſerior nephriticis Podagricorum proſapia eſt. Hiſce namque nec in hac modò conſtitutione, ſed ferè ſemper, & olim adhùc minùs efficacia, ac damnoſa ſæpè comperta ſunt univerſa, quæ paſſim deprædicantur, medicamenta tàm externa, quàm interna, quorum uberrimam ſegetem videre eſt apud Lucianum: Elegans eſt ac mirè jucunda, quæ apud illum Podagræ allocutio legitur ad illos, qui ſecreta quædam remedia ſe habere jactitant, quibus elidere ejus potentiam queant. Hujus aliquot verſus è Græco ſic ipſe ego verteram olim.

Quis invictam me dominam dolorum
Ignorat Podagram in terrâ mortalium!
Quam neque Thuris vapor placat,
Neque effuſus ſanguis aras ad incenſas,
Non templum divitiarum undique
ſuſpenſis ornatum donariis:
Quam neque Apollo Medicamentis expugnare valet,
Omnium Medicus in Cælo Deorum;
Non filius Apollinis Doctiſſimus Æſculapius, &c.

Ea ſcilicèt natura Podagræ eſt, ut omnibus æquè plorare illa imperet, eam verò irritantibus occurrere ſoleat multò iracundior, diriorque.

LVII. Cæterùm qui calculo ſivè renum, ſeu veſicæ jam diù laborabant, hi ſæviùs omnes, atrociùſque divexabantur; Haud pauci ex iis mortui ſunt; Libet hìc rariſſimũ ingentis calculi veſicæ exemplum narrare, quod mihi eo ferè tẽpore annotare contigit. Sacerdos quidam Gallus Romam contendens, acerbiſſimis cruciatibus veſicæ, ſæviſſimâque ſtranguriâ correptus, in Noſocomium SS. Mauritii & Lazari menſe Julio ſe contulit.

 Fate-

Fatebatur olim hujuſmodi doloribus vexatum fuiſſe Lutetiæ Pariſiorum, cùm adoleſcens adhùc foret, iiſdemque liberatum celebris Lithotomi ope, exiguo feliciter extracto calculo. Adultior factus iiſdem per intervalla recurrentibus affligebatur, nunquàm tamen dirè adeò crudeliterque. Septimo dein die mille inter conamina, ejulatuſque expiravit. Secto cadavere, inſignis in veſicâ repertus eſt calculus, perpolitus undique, & lævigatus, ponderis tredecim unciarum cum dimidiâ, durus adeò, ac reverà Siliceus, ut verè quid lapideum quis diceret è marmore reſiliens. Renis dextri ſubſtantia penè exeſa aderat, alter præter morem grandior, nigerrimus, ac ferè putridus; Veſica craſſa valdè, ac ferè carnea; Uterque ureter ſolito amplior. In horum altero quà in veſicam deſinit, ſex, vel ſeptem exigui calculi occurrebant, taliter invicem impacti, & cuneati, ut præclusâ omninò viâ urinæ, enormiter expanſus canalis, alterius veluti ideâ veſicæ rudiores deluderet, quaſi re ipsâ, foret veſica duplex. Ac fortè in hunc craſſum, atque ſupinum errorem Medicos Caſauboni incidiſſe puto, dùm viri tanti veſicam urinariam nobis geminam obtrudunt. In ſiniſtro uretere nullos quidem calculos, at urinæ quantitatem ſummè olentis, ac fætidiſſimæ comperi.

LVIII. Exaratis ſpaſmodicis ægritudinibus meritò quoque accenſebantur quotquot cæteræ per ea tempora deſæviebant magis, ut hemicraniæ, vertigines, acutorum illæ morborum reliquiæ, aut diuturniorum affectionum proludia. Unum ſcilicèt harum omnium Parentem Auſtrum contendimus; Una omnium ſcena; Unus idem ludendi genius, ac mos, etſi pro diversâ ſolidorum reſiſtentiâ, magiſque aut minùs adauctâ elaſticitate eorumdem diſpares adeò, ac diſcolores affectus ſubluderent. Qui Spaſmorum doctrinam intimè callet, vimque, & poteſtatem ſolidorum in corpore viventi ſedulò expendit unquàm; Is Vates eſto. Reverà quidèm *id morborũ genus*, ait Doctiſſimus Baglivius nulli in hâc arenâ ſecundus,(*r*) *ab ſpaſmodicâ fibrarũ oſcillatione pendet, totiuſque curationis ſcopus dirigi debet in eâ primò tollendâ, aut ſaltèm compeſcendâ, deindè fluido peccanti incumbendum.* Diuturnâ olim hemicraniâ laborantem ſenem Paralyſi dein & artuum contracturâ correptũ memini. Mulierem hyſtericam novi, cui quotiès inſultus eminebat, ſæviſſima illi proludebat hemicrania. Amicus meus diris nephriticis doloribus per intervalla vexatus, hoſce ſibi impendentes præviâ vertigine, oculorum caligine, audituſque hebetudine didicit, eò atrociùs ſævientes, quo dirior Auſter perſpirat. Novit id unũ Magnus Senex, ac quantùm ſolido infenſi ſint Auſtrini flatus, compertum Poſteris tulit, *illo* (*s*) inquiens, *auditum hebetari, caliginem viſui offundi, gravari caput, tarditatem, & languorem induci.* Nec quis putet Hippocratem, niſi experientiâ priùs edoctum tam grande effatum, tàm fidenter, & abſolutè pronunciaſſe; In libris enim Epidemiorum Conſtitutionem habet Auſtrinam huic noſtræ haud abſimilem, cui magna etiam antecedentium temporum ſiccitas

(*r*) *De fibra motrice ſpecimen. pag. mihi* 231.

(*s*) 3. *Aph.* 5.

citas præceſſerat, unde poſteà conſimiles affectus hyeme, ac vere apparuerint. Equidem ſicuti Aquilonaris tempeſtas ſpiritualibus organis infeſta eſt, ob ſeroſam colluviem, quam parum perſpirantia corpora abundè cumulant, ita Auſtrinam capiti, quod Spaſmis ſedem præbet, ac incrementum, maximè infenſam didicimus. (*t*) *Ut verò in Imperiis, ſic in corporibus graviſſimum eſſe morbum, qui à capite diffunditur*, aiebat Plinius.

LIX. Nec verò rarum adeò, ac incongruum forte quis credat ſpaſmodicas ægritudines ex aeris vitio obſervari? Quàm facilè ab aereo hocce, in quo degimus, Oceano, aut rectiùs ab exoticis particulis unà cum illo exceptis, humani corporis liquida quæque inficiantur, fusè ſuperiùs attigimus. Hiſce autem inquinatis ſemel, ſtimulique vicem agentibus, quàm facile unà invicem conſpirantia ſolida afficiantur, irritentur, convellanturque, diuturniore, aut graviore Scenâ juxta individuorum diverſitatem ipſo quoque fluido hujuſce turbationis causâ ſummoperè magis effecto, conſpicuum eſt? Inſolitum morbum ſpaſmodicum convulſivum variis in locis Electoratus Saxonici, & Marchionatus Luſatiæ ſuperioris nuper Epidemicè graſſatum legimus apud Gælichium (*u*). Alterum huic haud abſimilem affectû deſcribit Sennertus ſub nomine ſpaſmi maligni, & Epidemii cum febre, de quo An. 1596. Facultas Medica Academiæ Marpurgenſis conſulta conſilium Medicum impertita eſt à Gregorio Horſtio, in Operibus Medico-Practicis publicatum, & à Gregorio Leiſnero denuo excuſum. Simile quid etiam Pariſienſibus olim, diù nebuloſo exiſtente aere, qualis revera eiſe apud nos ſolet flante Auſtro, eveniſſe refert Eruditiſſimus Fantonus (*x*). Id curioſorum ingenia dudùm exercuit. Equidem pauci, ac fortè vix ullus viſus eſt iis temporibus morbus, qui aliquid ſpaſmodici haud præ ſe ferret.

LX. Sed ab affectibus ſpaſmodicis divelli nequeo citra hiſtoriam unam, ac alteram. Veſtalem vidi è Monaſterio Cæleſtinarum Sanctiſſimæ Virginis Annunciationis, Scorbuto, Proteo illo ſcilicèt plurimorum ſymptomatum ſindrome diu olim, tum quàm acerbiſſimè hoc anno divexatam, quæ ſanato derepente cruris ulcere, quo totâ ferè hyeme laboraverat, miro quodam ſpaſmo muſculorum capitis, & colli correpta, ut os minime aperire potuerit, trium dierum ſpatio velociter obiit. Altera Hiſtoria haud ita recens eſt, ſed Pæonio ſtylo notanda, ab Adverſariis b. m. Venerandi Senis, Avique mei, Archiatrorum Comitis, haud exiguo bonorum, ac doctorum hominum mœrore non ità pridem defuncti, excerpta. » Vidi ego, ait,
» Mulierem ſtupendo convulſionis
» genere vexatam, in quo ſe ſe ne
» per momentum quidem quietam
» continere poterat, ſedens in lecto,
» & mentis omnino compos. Torque-
» batur ſe ſe mirè ægrota, & mem-
» bra cum capite in gyrum veluti con-
» torquebat. Si quando aquam pete-
» ret bibitura, neceſſe erat poculum

(*t*) *Lib.* 4. *Epiſtol.*

(*u*) *Exercit. ſubſeciv. Francof. T.* 2. *ſect.* 1.

(*x*) *Diſſertat. Anat.* 13. *de org. reſpir.* 327.

» ori prudenter admovere, & ipſius » motui circulari obſequi, poculum » elevando circumducere, donec ſi- » tis eſſet ſedata. Cùm autem bibiſſet, » fatebatur liquorem non recta deſ- » cendere, ſed in circulum circum- » agi, & veluti per gradus, tro- » chleæ, aut helicis in morem, deſ- » cendere, uſque dùm in ventricu- » lum delaberetur. » Feliciter tamen, quod ab illo audiiſſe memini, evaſit.

LXI. Reliquum eſt de ſcorbuto, tùm ſubitaneis necibus pauca dicere. Quod ad illum attinet, veteribus minimè prætervifum utique; Licèt haud ita Subalpinis familiaris ſit, ac gelidiori ſub climate viventibus, ubi dirè ſævit, illo tamen immunes omninò haud eſſe Italos, cæteroſque Meridionales Incolas jàm dudùm novimus. Nèque enim illum ſemper ab humorum ſtaſi ortum ducere, vel ipſi Septentrionales Incolæ norunt; Quandoque ſcilicèt ab cruoroſi laticis fluore initium habet, ſæviùſque miſeros torquet. Hinc forte tolerabilior audit apud Danos, Norvegos, Batavos, ac totos diviſos Orbe Britannos, quod ibidem magis ille ab humorum lentore pendeat, ſecùs ac apud calidiores oras, Auſtrinis flatibus magis obnoxias, acerrimis ſalibus cruori affuſis diſſolvere potiùs quàm cogere aptis. Utque rarò apud Septentrionales cacochymia, ſeù Scorbutus, (idem namque eſſe puto cacochymiam veterum, ac modernorum Scorbutum, ſaltem æqualia habere fata) ut, inquam, rarò apud Septentrionales Scorbutus occurrit ab colliquatione humorum, ità apud nos ab eorumdem lentore ortus. Id ego olim tùm rerum uſu, tùm longâ apud Anglos, ac Batavos morâ didici, haud exiguo ægrorum meorum emolumento.

LXII. Atque hujus potiſſimùm indolis, qui modo hoc anno ſævit, Scorbutum fuiſſe, adverto, tùm ob latices ad liquationem pronos, tùm ob Auſtrinam totius Anni conſtitutionem eò diriorem, quò acriores ſales ob defectum humidi in tam ingenti ſiccitate temporum elati magis aderant, ac ſui juris. Profectò temperantia quæque, lenitèr refrigerantia, nitroſa, acida acrioribus cæteris fortioribus, abſtergentibus, colliquantibus, orgaſmum facilè inducentibus, quorum tàm magna ſeges, palmam præripuerunt. Ejus quippe genio, non nomini ſtudendum erat, quod ſi quo in morbo, in hoc præſertim accuratè inveſtigandum, & diſtinguendum monet Clariſſimus Boerhaave. (*y*) Sedum vermiculare, cochlearia, trifolium fibrinum, ſempervivum minùs acre, Zingiber, acerrima quæque apud Anglos commendata maximè ſcio; An hæc tuta æquè, ac ejuſdem ſint efficaciæ apud illos, qui ſub calidiore climate vivunt, judicent docti? Mihi quidem methodum placidam, ſucceſſivam, continuam, quæ magis humores compeſcit, quàm ſtimulat; Quæ-ve *noſtris naſcuntur in hortis*, indigenas plantas minùs acri ſale præditas, Septentrionalium methodo, ac exoticis celebrioribus præferendas compertum eſt, *exemplo monſtrante viam*. Notiſſima eſt obſervatio de memorato ſedo vermicula-

(*y*) *Aph. de cognoſc. & curand. morbis n.* 1153.

culari Actis N. C. inſerta, quod ſcilicèt in expeditione Danicâ multi per illud in formam decocti exhibitum, à Paralyſi ſcorbuticâ reſtituti ſint, evacuato per vomitum muco admodùm viſcido; An id hiſce in oris proficuum æquè, profecto ambigo. Forte etiam nuſquam viſus eſt Scorbutus alteri ſimilis, aut quorum eadem eſſent Phænomena; Sæpe vidi huic hecticam febrim acceſſiſſe; Sæpe illum memini in Aſciten, mentiendo tympanitidem degeneraſſe; Utrique latæ maculæ rubræ ad cutim diffuſæ, aut icterus multiplex ſæpe proluſit.

LXIII. Exarata ſanguinis ad fluorem tendentia ſubitaneis forte etiam mortibus occaſionem dedit, quibus ab hyemali ſolſtitio ſuperioris anni ad æſtivum uſque, decem circitèr intrà Urbis mœnia ex tempore ſublatos audivimus, tùm viros, cùm fæminas, pueroſque. Illi ſcilicet toties memorati exotici, acerrimique ſales ab pluvioſo Autumno, Auſtrinâque hyeme ulteriùs fuſi, ac evecti, inque ſe ipſis magis exiſtentes, ut Hippocratis verbo utar, occurrente fortè, aut prævio pravorum humorum apparatu paulatim collecto, aut peculiari alia quacumque diſpoſitione, promptiores aliquandò, ac potentiores tùm ad ſolida irritandum, ſcindendumque tùm ad fluida diſſolvendum redditi fuere, proindeque apti magis, præcipites adeò mortes inducere. Cæterùm frequentiores hujuſmodi neces, cùm maxime ſævit Auſter, ſatis quidem evincunt, earum pleraſque ab humorum fuſione ortum ducere; Quæ verò flante Boreâ perſæpè etiam contingunt, haſce ab humorum lentore potiùs, aut ab organico vitio pendere.

LXIV. Ver igitur egimus Auſtrinum, inſolens. Sub initium Maii æſtuoſum præter morem extitit Cælum, Sole in Occaſu flammeo apparente, non ſecùs ac Julio, aut Auguſto menſe. Huic immoderato calori proluſerant,

Ætheris impulſi fremitus, Cælique fragores.

Remitti mox cœpit æſtus, quodve ſupererat Veris, ſatis beatè tranſegimus. Pulchrum erat Mercurii luſus in Barometro, cum magna fortè impenderet tempeſtas, cernere; Is namque illicò ad extremos fines momento temporis deſcendere, moxque iterùm reſtitutâ ſerenitate ſursùm emergere videbatur. Cæterùm cum Auſtrina extiterit totius ferè Anni conſtitutio, nunquàm viſus eſt in ſublimiora loca ille ſe recipere, haùd auſus unquam ultrà vigeſimam lineam evadere, quæ illius major excelſitas fuit. Præclarè hinc, ac dilucidè pleraque explicari queunt Phænomena, tũ quæſita quare ad Auſtrinos flatus difficilis ſit reſpiratio, ut de quadam veluti ſuffocatione conquerantur omnes? Cur Urinatores quidam, homineſque, penè dixerim, amphibii ad plures horas ſub aquis degant? Cur, quod haud præter rationem, etſi paradoxum videatur, ſcripſit Th. Cornelius, aer craſſis vaporibus refertus ad vitalia munera obeunda aptior ſit, quàm aer tenuior? Cur, in Phtyſi pulmonari, famoſæ, & magnæ Urbes magis commendentur, quàm Villæ, aut Oppida, quæ aere claro, & perflato gaudent? Cur humidus, & minimè perflatus aer nulli ſalubris? quæ ſanè omnia à majori, aut minori preſſione aeris rarefacti, aut condenſati magis, perflati, rari,

purioris, aut humidioris pendent, ut palam faciunt experimenta in machinâ pneumaticâ circa animalia facta; neque ob aliam cauſſam in editiſſimis montibus gravem duci anhelitum credendum eſt, niſi quòd inibi minor ſit aëris preſſio, quàm in imis Vallibus. Sed è diverticulo in viam.

LXV. Exacto Vere Æſtas ſucceſſit mox ab ingreſſu turbata ventis, lætior dein, amæniorque, blandè adſpirantibus Eteſiis. Sæpè auditum circumfremere Cælum, ingentes reſonare tonitrus, magno miſceri murmure Æther, quin vel minimum plueret unquàm, *Sole dies referente ſiccos.* Poſt caniculares, varia aeris temperies, Zephyrique, & Auſtri alternatio; Illo autem circa Septembris initia prævalente, plurima pluvia, & horridiuſcula aura per aliquot dies infeſta. Æſtatis reliquum moderato ventorum flatu tranquillè peractum, felicioribus auſpiciis arridente Æquinoctio.

LXVI. Fatiſcere enim ſenſim adulta æſtate exitiales febres, tùm ſpaſmodicæ ægritudines obſervatæ ſunt, facemque tradere intermittentibus febribus, quæ Auguſto, & Septembri menſe illuceſcentes, ſubque ipſum dein Æquinoctium vulgares factæ magis, ſtativa caſtra ponere cœperant, palmamque illis eripere, aeris procùl dubio ab æſtivo fervore in autumnale frigus degenerantis proludia. Scenam quoque ingredi viſæ continuæ quædam, aliæque ardentes paroxyſmis interpolatæ, catarrhales tuſſi, & aſthmate moleſtæ, quandòque & anginâ, oculorum, ac tonſillarum inflammationibus, quæ dein intermittentes migrabant. Mediâ æſtate ob fructuum fortè intemperantem ingluviem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ uſum, Diarrhoeæ, ac dyſenteriæ comparuerunt; quæ difficillimè medicamentis compeſcebantur. Verminoſa quoque ſpectata proles ludere, ſævaque ſymptomata producere in adultis æquè, ac in teneriori ætate conſtitutis; Horum non nulli etiamſi nulla dyſenteriâ, aut Diarrhœâ eſſent correpti, aſſiduâ deſidendi cupiditate cùm torminibus quibuſdam conjunctâ vexabantur; Poſt fruſtrà adhibita enemata lenia, evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea; tandem cùm ab Aſcaridibus malum foveri ſuſpicio foret, majori cùm ſucceſſu anthelmintica enematibus addita, perque os data fuerunt.

LXVII. Haud paucos etiam Colica dira corripuit; Nullum iis præſtantius auxilii genus, quàm fotus ex lacte recenti, additâ modicâ doſi Laudani liquidi. Mirum ſanè ut concitatum dolorificum ſpaſmum, ſive is ab violentâ abdominalium muſculorum contractione, quos ego Principem ludere in hiſce diuturnioribus affectibus ſcenam arbitror; ſivè ut perperam viſum eſt, à convolutione inteſtinorum pendeat, undè decantatus ille oritur antiperiſtalticus motus; mirùm inquam, ut illum præfatus illicò fotus temporis momento compeſcat, contractaſque partes priſtino genio reſtituat, moremque ferat clyſteribus, aliiſque præſidiis opportunè inſtitutis, convoluta, ſi quæ fuerint, inteſtina explicandi, aut veriùs in Thoracem illa ultrò propulſa fortè, in ſitum naturalem reducendi.

LXVIII. Ego quidem diù mecum animo expendens diros, acerrimoſque do-

dolores, quos perſæpè advehit hujuſmodi affectus, quid altiùs ſubeſſe illi ſuſpicatus ſum aliquando; ſaltem non ſemper illum, aut ſæpiùs ſedem habere, ut vulgò ferunt, in Colo. Idem olim à Carolo Piſone, doctiſſimo ſui temporis Medico excogitatum ſcio, qui forte in hâc eâdem arenâ Williſio præluxit. Uterque haud multum à vero aberravit; Quid enim utrique viſum eſt, in nervoſo ſyſtemate latens, quod nemo unquàm expenderat. Sanè quidpiam minimè vulgare in hoc affectu proludere compertum; Nec opus quidem antiperiſtalticum motum, aut convoluta inteſtina effingere. Hujuſmodi figmentum nuper (z) in Regiâ ſcientiarum Academiâ Lutetiæ Pariſiorum à præclariſſimo Viro ſtrenuè exploſum eſt. Equidem ut chylus tot inter molimina, tùm aſcenſus, ac deſcenſus momenta elaboretur, perficiaturque; Ut idem celeriore tramite lactearum oſcula ſubeat; Ut alvinæ fæces, quâ datâ portâ, ruant, excernanturque, fibras inteſtinorum ita compoſitas adverto, ut oſcillantes illæ, ac circumprementes invicem perenni ludant more, exaratis muneribus comparatæ. Iſque ille eſt periſtalticus, ſeù circumpreſſorius motus, rectiùs fortè vermicularis, dictus Anatomicis; Qui verò, cum, iiſdem abludentibus fibris, ingeſta ſurſùm egeruntur, perque os ejici contenta quæque in ventriculo, ac inteſtinis cernimus, ut in Colicis affectionibus contingit paſſim, id oppoſito motu fieri contendunt, quem *Antiperiſtalticum* vocans, aut fibrarum ſtructuram, ac leges minimè norunt, aut feſtivis appellationibus oblectantur. Si quis Enterocelen expenderit unquàm, hujuſque phænomena cum illis contulerit, quæ in Colicâ ſæpè ſubludunt, facilè inveniet, quàm affinis invicem affectus uterque ſit? Quo enim more prolapſa inteſtina, ni quamprimùm doctâ manu reponantur, convolvulum ſæpè, ac mortem inferunt; ita & eadem in Thoracem ab violento muſculorum abdominalium conatu adacta, perque ſeptum abrepta haud impari ludunt diſcrimine. Ecquis autem in herniâ inteſtinorum, in quâ ſæpè etiam Ægri fæces alvi evomunt, antiperiſtalticum motum effinxit unquam? Quòd ſi atrociſſima quæque ſymptomata ab ſtrangulatione inteſtinorum ob muſculos abdominis validè meatum obſtringentes, ſatis illa aptè deduci queunt; Quidni & colici dolores ab eorumdem inteſtinorum, quæ ultrò in Thoracem adegit nitentium muſculorum ſpaſmus, ac vis, ſtrangulatione ob ſeptum tranſverſum, meatum, per quod illa fortè abrepta fuere, conſtringens, totam proindè tàm ſævi, acerbique mali Theoriam, non à convolutione inteſtinorum, atqui ab violentâ contractione muſculorum abdominis deducere fas erit, quorum niſu per ſeptum tranſverſum abripiantur inteſtina, inque Thoracem adigantur, propellanturque? Eſt altera Herniæ ſpecies, quam cruralem vocant, cæteris longè ſævior, ſæpè colicam mentiens aliquando, in qua inteſtinorum portio intimè infixa reperitur, quâ cruralia vaſa eminent. In hâc & diris cruciatibus affligi miſeros, & fœces per ſuperiora ejici, conſtipatam alvum, tendique ventrem cernimus, immane quantùm!

(z) *Vide Reg. Scient. Acad. Acta anni* 1713. *pag.* 470. *edit. Amſtelod.*

Num inteſtinum etiam aliquod, ſivè tenue illud fuerit, aut craſſum, dilatato fortè diaphragmate, obque ingentem contranitentium muſculorum tenſionem infixum ibidem, adactumque, quà potiſſimum nervi intercoſtales emergunt, tùm ab eodem diaphragmate penè dixerim, ſtrangulatum eadem inducere haud poterit Phænomena, nullo præludenti antiperiſtaltico motu, ut in utraque allatâ herniæ ſpecie contingit? Colicæ cujuſdam memini apud veteres Medicinæ Principes ſermonem haberi, in qua nedùm inteſtina tantùm unà cum Omento, at Pancreas ipſum, Meſenterium, Lienem per Septum tranſverſum, ſciſſis retinaculis abripi ferunt; Chordapſum hanc vocat Celſus, alii *Volvulum*, aut *Miſerere*, cujus prolixam deſcriptionem, & expoſitionem egregiè tradidit Lindanus (*a*); Hinc inteſtinorum inflammatio eorumdem ſphacelo præludens; hinc affinium viſcerum, ac diaphragmatis præſertim labes in velocem gangrænam deſinens, læthifero proludente ſingultu. Cæterùm colicos hujuſmodi dolores, ſivè illorum phænomena, ſivè ſedem conſiderem, æſtate populariter ingruentes, iis accenſendos crediderim, qui verè potiſſimùm ſub diverſa ſpaſmodicorum ſpecie ludebant, ab eâdem ſcilicèt vulgari, communique cauſsâ nervoſo generi ſummè infenſa productos; cujuſmodi exempla videre eſt apud Æginetam, Zacutum, Cratonem, Ballonium, & alios quamplures.

LXIX. Nec abs re futurum arbitror quædam innuere de Maſſilienſium Peſte, quæ æſtatis initio magnam in illâ Urbe ſtragem edere nuntiatum eſt. Illius incrementi hæc fuiſſe ferunt: Navis oneraria ab Orientalibus Oris profecta, ubi dira Peſtis ſæviebat, Maſſiliam appulerat infectis Mercibus dives, quarum contactu mox quidam extemplò è viventium numero ſublati ſunt; hinc ſemel orta labes ad miſeros Cives propagata. Brevi temporis ſpatio illuſtris, copioſa, & florentiſſima Urbs, ac circumjectus ager ingenti clade deletus penè, ac vaſtatus magnum finitimis æquè, ac diſſitis gentibus metum injecerat, ne fœdo afflatu diu, ac longè manaret lues, adque affines ultrò pervaderet. Quas ideò præcautiones hiſce in caſibus humana ſolertia adhibere ſolet, eas provido conſilio præoccupavit Inviƈtiſſimus REX NOSTER, Italiæ totius incolumitati, cujus jam dudùm ipſe Patronus, ac Vindex eſt; dùm ſuorum bono conſuleret, proſpiciens. Ubi enim primùm de peſtilenti lue, quæ Maſſilienſes infeſtabat, rumor Taurinum pervaſit, totum illicò ingentem Alpium tractum, quæ Galliam ab Italiâ diſterminant, numeroſo milite cuſtodiri juſſit, ne cuiquam permitteretur ingreſſus, ullaque aura peſtifera per eos, quos oppoſuit Natura Montes, ab infeſtis locis per aliquam ſecretam viam haſce Regiones adiret, inficeretque. Nec ſatis cautum exiſtimans, non multò poſt cùm externis, atque etiam finitimis Civitatibus commercia intercepit non tanti faciens commoda, & beneficia, quæ ex libero Mercaturæ commercio omnibus Civitatibus proveniunt, quanti publicam Subditorum ſalutem. Inſtitutæ quoque ſunt eodem tempore publicæ preces, ad iram Supremi Nu-

(*a*) *Exercit. IV.*

minis

minis placandam, magno ad celebriora Urbis Templa Civium confluxu, ut nunquàm aliàs tantus in unum populi conventus fuerit obſervatus, tantaque ergà Superos Reverentia, ac Pietas; IPSO AUGUSTISSIMO REGE unà cum Piiſſimâ Regina, ac Regio principe magna ſuis pietatis exempla ferente, verè optimo, adque omnium noſtrum felicitatem cælitùs demiſſo REGE.

LXX. In dies interim magis percrebeſcere auditum peſtiferam luem, adque Aquas Sextias dein totius Provinciæ Caput, Taraſconem, Arelatum, Telonem Martium, ac finitima quæque Oppida longè latèque diffuſam. Multi nullo proludente ſigno, è veſtigio interibant. Nonnulli ut ab fide dignis hominibus accepimus, intrà paucos dies, prævio vomitu, deliquiis animi, proſtratione virium, ſæviſſimoque dolore capitis è vivis migrabant. Haud paucis carbunculi, exanthemata, maculæ, fœdaque ulcera, apparuerunt, funeſta prorsùs. Quoſdam ferunt, quibus Bubones rite proruperant, ex inſperato ſervatos. Infanda nimis, luctuoſaque res eſt ſingula quæque recenſere; Nec profectò abſque lachrymis legi poteſt ſincera malorum Hiſtoria accuratè, fideliterque ab Doctiſſimis Viris Galliarum Regis mandato Maſſiliam miſſis, ut Medicam opem Civibus ferrent, inter mortes, ac funera exarata. Hanc recens in Italicum vertit, ac criticis notis erudito calamo illuſtravit Clariſſimus Muratorius Sereniſſimi Ducis Mutinæ à conſiliis, ac Bibliothecâ. Quædam enim viſa ſunt Sapientiſſimo Viro, quod ad Peſtis naturam, ac ingenium ſpectat, parùm vero ſimilia, ſaltem congrua minùs, nec ſatis apta, quibus vera, ac genuina Peſtis Theoria inniti queat, ac explicari. Ediderat idem Clariſſimus Vir ſuperioribus annis elaboratiſſimum Tractatum, *Del Governo della Peſte*, cùm dira Viennæ orta lues, totâ Auſtriâ ſerperet. Eundem diverſis in locis nuper, Mediolani, Brixiæ, ac Taurini quàm elegantiſſimis Typis editum, nunc iterum Mutinæ *apud Solianum* cudi audio ab Doctiſſimo Authore magnam in partem adauctum, & locupletatum.

LXXI. Hac autem ſerie fœda adeò lues ſe ſe prodere viſa eſt. Principio multis lingua, oſque viſcido, lentoque humore oppletum aderat. Nonnullis obſtipata alvus; Haud pauci oborta Diarrhæa, aut effuſione ſanguinis, celeriter defuncti ſunt. Vomitus, deliquia animi, ac ſævus capitis dolor in ſingulis fere præluſerant. Plures intrà biduum, vel triduum alto ſopore, alii Phrenitide correpti è vita migrarunt. Sæpè obvia verminoſa ſoboles perniciosis ſymptomatibus ſtipata; Pleriſque nihil hujuſmodi proludebat. Cadaverum ſectionibus maxima intus viſa Phlogoſis, ac inteſtinorum ſphacæla. Diriùs in pueros, ac fœminas ſævitum. Cæterùm ab æſtivo ſolſtitio ad autumnale æquinoctium uſque, pluſquàm quinquaginta hominum millia cujuſcumque ſexus, ac ætatis unâ in Maſſiliæ Urbe, ejuſque agro interiere.

LXXII. Hæc funeſtæ adeò luis indoles. Quæ verò præcipua illius cauſſa extiterit, modeſtè inquit ſe illam minimè penetrare auſum Clariſſ. Chicoineau, ex iis, qui Maſſiliam

miſſi ſunt, Medicis alter, (*b*) ratus utique, ac ſcitè conſcius nihil attingi poſſe veroſimile; quodve hùc uſque quoad cujuſcunque Peſtis geneſin, ac naturam proditum eſt, hypotheticum eſſe, nilque prorsùs ad ægrorum curationem conferre. Quamobrem ſedulò idem admonet ad res magis evidentes advertendum. Quæ ſcilicèt fuerint peſtis initia, quæ illius incunabula, quidve *originis principium*, ut Hippocratis verbo utar, animo, atque oculis expendendum. Utinam ſanè Vir Doctiſſimus moderatè adeò de hujuſce Peſtis propagatione, tùm præcautionibus adhiberi ſolitis effatus foret; Ait enim Peſtilentiam ſeſe contactu minimè diffundi, aſt verò miaſmatum, ſeu corpuſculorum ope ex infectis mercibus, Terræque abditis, aut è ſuperiori quopiam fonte exhalantium manare, quæ per æthera inane diſperſa dein, ac ſimul unà cum potu, ac cibo ſuſcepta in ſanguine ludunt, eumque inficiunt, quo pronus ille magis, aut labem ſuſcipere aptus eſt, ſivè ob congeſtorum humorum colluviem, ſivè ob terrorem, aut metum animo injectum. Intrepidè ideò ſe ſe aſſerit ægris tuliſſe opem, nullâ unquàm contractâ labe, omnia quæque remedia præſervationis, aut præcautionis jure celebrata hactenùs noxia potiùs, quàm proficua eſſe contendens.

LXXIII. Velim ego attentiùs ad tam fœdæ peſtis, quæ Maſſilienſes crudeli flamine etiamnùm verberat, initia animum adhibuiſſet Vir Clariſſimus; nec profectò crediderim inſontem adeò contactum infectarum rerũ ab illo celebrari. Equidem peſtifera quæque lues, ut de febribus malignis olim eruditè ajebat Præclariſſimus Sydenhamius, non omnium morbus eſt, nec longè illa pergere poteſt, niſi alias, ac ut ita loquar, pennas illi præbuerint homines. Novimus in recenti luctuosâ Boum clade quàm utile fuerit rem in tuto ponere, cumque infectis ſtabulis commercia quæq; intercipere. Idem quotquot de hominum Peſte ſcripſere, conſilium eſt; Idem Sapientiſſimorum Magiſtratuũ inſtitutum; Idem acceptus ubique gentium uſus, ac mos. Neque aliud hactenùs aptius ad hujuſmodi labem præcavendam documentum, aut præſidium ſcio, quàm terrâ marique ad fines, & loca ſuſpecta idoneos viros mittere, qui ſolitis cautionibus ad rem tanti momenti aſſiduò invigilent, nullique, ſive exterorum, ſivè Subditorum ſine datis ſanitatis vadibus, aut præviâ, ubi opus fuerit in deſignato quopiam loco, conſtitutis diebus, morâ, ingreſſum concedant. Hiſce artibus unius* ferè ſæculi ſpatio magna Italiæ pars, tùm præſertim An. 1656. cùm dira lues Romæ, Neapoli, ac Genuæ quàm immaniſſimè deſæviret, ſervata eſt. Iiſdem nos tutos, ac ſoſpites fore beneficentiſſimi REGIS curâ, & ſtudio ſperamus, foreſque Peti, atque omnem illi aditum ad haſce Regiones præcludere. Intrepidum quidem ſe ſe gerere ſummè laudo; Nihil in Peſtibus pernicioſius unquam, quàm injectus animis timor. Sola ſæpè metus, ac terroris imago abſque præſentia peſtis graves intulit ægritudines. Aſt cætera quæque præſidia, ceù noxia potiùs, contemnere, peri-

(*b*) *Vide opuſculum inſcriptum*: Relation de la Peſte de Marſeille, &c.

periculoſæ plena aleæ opinio eſt, abſurda prorsùs, atque ipsâ, propè dixerim, Peſte exitioſior; Utque ait laudatus Muratorius [c] *Da cacciarſi via colle pertiche, anche ſenza eſaminarla; non eſſendo ſaviezza, &c. E tanto più poi*, (d) inquit Vir Doctiſſimus, *perche non ſi ſa intendere, come mai venga ne pure in penſiero a perſone, che riflettano alquanto ai paſſi d'una Peſte, ch'ella non ſi comunichi per Contatto, ò Contagio.* Stet quidem ſuus invicto animo honos; Stet ſua illi gloria. Nec tamen æqua laudis pars auferenda eſt cautionibus cæteris ab Sapientibus Viris ſummoperè commendatis, abque diuturno rerum uſu probatis.

LXXIV. Quod verò ad Peſtis naturam attinet; Minimè reticenda eſt Doctorum quorumdam virorum hujuſce ætatis ſententia, qui veneficam luem conſiſtere aiunt in verminosâ quâdam putredine tot tantaſque edere ſtrages, ſeque vel proximè per contactum vel remotè per fomitem de infectis in ſana corpora propagari aptâ. Ingenioſum utique excogitatum, ac fortè etiam admodùm probabile, neque à recentioribus tantùm vindicatum illud, excitatumque Ath. Kircherio, Fabro Chymiatro, Langio, Cogroſſio, Valliſnerio, Corte, † ac pluribus conjecturis aſſertum, ſed à priſcis etiam graviſſimis Authoribus diligenter ſcriptis commendatum; Et quidem huic ipſe opinioni lubens, ut fieri debet, Sententiam meam adjungerem, ſi quæ omnia occurrunt Phænomena dilucidè explicari, quidve certi de hujuſmodi argumento decerni poſſet. Atqui ut doctè advertit Eruditiſſimus, ac amiciſſimus Peſtaloſſius, (e) Celeberrimus apud Lugdunenſes Medicinæ Profeſſor, ſuos hujuſmodi hypotheſis, graveſque patitur Manes, nec dùm adhuc extra omnem dubitationis aleam poſita eſt. Enim verò, qui fiat ut in Urbe quapiam, aut Agro, ubi longo temporum ſpatio nulla ſæviit lues, eaque proindè infecta, aut peculiarium vermiculorum examina haud ampliùs aerem occuparunt diù, qui fiat inquàm, ut horum progenies à remotiſſimâ plagâ advecta ſemel tam facilè illicò multiplicari; Ut brevi dierum intervallo univerſam Atmoſphæram inficere, perque ora, nares, ac patentiores quaſque vias intùs excepta, tam difficiles morbos efficere, ſeque ad affines agros, ac regiones propagari poſſit, anceps hæreo; Equidem ut propriis nondùm illa oculis, ita, & men-

[c] *Oſſervazioni intorno alla Relazione della Peſte di Marſiglia pag.* 24.

(d) *Ibidem.*

† *In id etiam ſtrenuè incumbit Eruditiſſimus P. Saguens tot editis operibus celeberrimus, elaboratumque opus brevi ſe daturum luci, in quo cauſſam peſtis ab præfatis animalculis deducere nititur; ipſe doctiſſimus Author nuper pollicitus eſt in literis ad Clariſſimum P. Romam Regium in Taurin. Archi-Gymnaſio experimentalis Philoſophiæ Anteceſſorem.*

(e) *Avis de précaution contre la Maladie contagieuſe de Marſeille pag.* 31.

mente aſſequi haud poſſe unquam tot minuta animalia crediderim, queis progigni ſemel, ac longè lateque dein manare Peſtis queat, tamque ſæpè diviſo more proludere?

LXXV. Quod autem dicatur ab aliquibus in emiſſo ab affectis hominibus ſanguine, aut etiam miſcroſcopio armatis oculis vermes inſpectos fuiſſe; Id minimè ſatis eſſe ad hujuſmodi hypotheſin tuendam, vel ex eo deduci poteſt, quod nedum in affectis Peſte, at vel in ipſis etiam ſanis hominibus continuò hiſce ſcateat cruor. Dein verò hi ſoboles potiùs, quàm Parentes, aut Peſtilentiarum Authores eſſe videntur; Neque enim illos adeò minutos repertos unquàm memini, cujus reverà exiguiſſimæ eſſe molis effingi debuerint, aut mente concipi. Cæterùm ſi minutâ hæc animalia in ſanguine, aut fluido quopiam, ceu in proprio elemento degunt; Ut vivere illa diù, ac latere queunt extrà propriam ſedem? Ut ſeſe recèns excitare dein, explicare illa, ac ſuopte ingenio è veſtigio multiplicari? Crediderim potiùs (eòque fidenter magis id ego aio, quod ſolidioribus rationibus hæc mea ſententia innitatur, & Magnorum Virorum nedùm inter exteros, ſed & inter noſtrates, quorum conſuetudine, ac judiciis uti in hâc Civitate ſoleo, ac præſertim Illuſtriſſimi, Ampliſſimique Viri I. A. Manzini Regis Medici Ord. & Conſ., Clariſſ. Jo. Fantoni, Cicognini, ac Parentis quoque mei Ven., quem ſilentio præterire nefas foret, Medicorum Regis Primarii, & Conſiliarii, ſuffragio comprobari illam noverim:) Crediderim inquàm veroſimiliter magis peſtiferam quamlibet eo nomine dictam luem, tum quæ præſertim Maſſilienſes tam dirè adeò, crudelitèrque exagitat, ortam eſſe à peculiari quodam veneno, cujus inanime perpetuum ſeminarium in vaſtis illis Aſiæ Regionibus effingere lubet, inque Europam advectum aliquando. Nec fortè incongruum erit quandoque veneficam hujuſmodi luem hiſce ab oris repetere, noſtro illam ſub Cælo natam, adultamque concipere, quod mediùs fidiùs mirum neutiquàm videri poterit reputanti, ut rem magis exemplis illuſtrem, tot paſſim morbos contagioſos intrà nos ipſos ſæpè progenitos, unde poſtmodùm obvia quæque corpora teterrimo afflatu inficiuntur. Neque verò novum eſt, ut olim de hydrophobiâ Cælius (*f*) Aurelianus tradidit, *in animalium corporibus peculiare venenum innaſci, quod poſtmodùm cætera contagione corrumpat.* Quæ ab exotico hujuſmodi veneno, aut fermento (nam quo alio uſurpato à Medicis nomine clariùs nunc referam imaginam peſtiferi illius principii, undè læthalis hæc labes exoritur, nequaquàm invenio) producitur Peſtis, diriùs ſævit, quàm quæ ab nativo alio quopiam, ſeu indigenâ oritur.

LXXVI. Poſſem utrumque venenum illud, tùm adventitium, tùm nativum cum Arſenico, & Sublimato comparare, nam in ſolidis partibus reverà pares cum erodentibus venenis invehit effectus; Ab inſtituendâ tamen hujuſmodi comparatione me lubens cohibeo, minimè ignarus innumeras & eſſe, & excogitari poſſe veneficorum miaſmatum conjunctiones, undè variæ, difficileſque prodeunt nocendi artes.

(*f*) *Lib.* 3. *acut. morbor. cap.* 9.

artes. Neque id eſt hujuſce loci exponere, cùm præſertim id eos tantùm ignorare accidat, qui hoſpites in chymicâ, & Anatomicâ arte non ſine ingenti piaculo diverſantur. Cur autem, quâve actione fermentum illud, ſive adventitium, ſive nativum fuerit, ſeſe ſano in corpore inſinuare, excitatumque ſemel ſedem ibi figere, tùm ſeſe in alios homines propagare momento temporis queat, pulveris Pyrii exemplo ſatis præclarè explicatur. Atqui ſive animatum in ſanguine ſeminarium, vel inanime prorsùs miaſma pro verâ Peſtis cauſsâ ſtatuatur; Lugendum utiquè eſt, tùm olim, tùm nuper apud Maſſilienſes nondùm inventum fuiſſe verum, certumque præſidii genus, quo tam fœda, ſævaque lues curari queat.

LXXVII. Ad Subalpinos redeo; Utque rem omnem in pauca contraham: Pluvioſus Autumnus extitit: Hyems Auſtrina; Ver inſolens; Lætior Æſtas, temperata, amæna. Bombycum ſoboles exigua. Tritici, ac frugum ubertas copioſa ſatis. Puteales aquæ multo cæno refertæ. Inops Flora. Mellis parca perceptio. Vini proventus ingens, quem nemo ſperare auſerit unquàm initio Veris. Adeò fortè quæ tritico, ac frugibus haud læta omninò tempeſtas eſt, ipſa vinetis, ac orientibus uvis, vitibuſque ſecunda magis eſt, ac felicior. Erucæ, & Bruchi hortos omnes medio Vere depopulati ſunt; Redierant hi Æſtatis initio, at lenis aura ab Orientalibus oris adſpirans citò in fugam illos convertit. Qui Hyeme, ac Vere proluſerant Vulgares affectus, hoſce adultâ Æſtate fatiſcere penitus, inque Scenam ſeſe prodere intermittentes febres adverteram. Sævire quoque deſierant Æſtate, ſaltèm mitiore flamine perflare cœperant Auſtrini flatus. Nunquàm amœnioris Autumni lætiora initia extiterant, aut felicioribus auſpiciis propè viſa ſplendeſcere Libra. Iis ego ſequentem protinus telam exordiar, cæptumque ſemel opus pro viribus perſequar, non exiguo quidem labore, nec tenui fortaſſis laude; Si quem Numina ſinunt,

Auditque vocatus Apollo.

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis Anni 1721.

I. INſtituto meo inhærens prægreſsâ Conſtitutionem, qualiſcumque ea fuerit, in fine cujuſlibet anni deſcribendi, eò libentiùs id exequor, quòd exacti nuper Conſtitutio anni ab eâ, quam ſuperiori experti fuimus, toto penè cœlo diverſa uberem explicet contemplationum ſegetem, quo nihil in re Medicâ tractandâ utilius unquam, tùm rectæ medendi methodo, (quod Venerandi olim Senis, idemque Magni illius Angliæ Cancellarii votum fuit, conſiliumque,) appoſitum magis, aut accommodatum: Satque prolixam dicendi materiem ſuggerat, quod alterum quoque magnam profectò rebus lucem, ac perſpicuitatem afferre poterit aliquando. Deinde etiam animoſum me effecerant magis, majoreſque ad rem ſedu-

ſedulò, alacriterque gerendam, ac munus quod mihi perſolvendum quotannis conſtitui, ritè, diligenterque perficiendum, addiderant vires, ac velut impulerant Eruditi quotquot in Italia, tùm extra Italiam degunt Clariſſimi Viri de re omni medicâ, ac literariâ optimè meriti, ad quos prima hujuſce Telæ ſtamina, primaque ſtudiorum meorum incrementa pervênere.

II. Ut igitur, ubi ſuperiore anno deſiit Oratio mea, inde initium ducam, blandiores unquam amæniores que Autumni dies haud illuxerant diù, hiſcentibus per intervalla ab Aquilonaribus Oris, tùm ab iis, quæ ab gelidâ Arcto ad Orientem declinant, lætioribus ventis, qui temperato inducto frigore ſalubriorem temporum conditionem induxere, ſilentibus omninò dirorum morborum, quos paſſi ſumus, Parentibus Auſtris. Plurima namque pluvia Septembris initio delapſa, mox ſubſequens horridiuſcula aura, quæ ſuperiore Autumno, perque hyemem dein, ac ante actam æſtatem ſe, ſe prodiderant, exitiales febres Variolarum, ac Morbillorum, quæ facem illis prætulerant, veſtigia inſequentes ac morem, heù infandum nimis, in fugam verterat; ortumque dederat intermittentibus febribus, quæ jam tùm proludere cæperant, lætioremque, ſaltem funeſtam minus, Subalpinis futuram rerum ſcenam polliceri. Subiraſcebantur utique ac quandoque remigrare rurſus, pedemque referre, ac ſubludere videbantur nondum deletæ illæ penitùs, atque harum aſſeclæ, comitesque, immanes, immiteſque Colicæ, Nephritici, ac Podagrici affectus, tùm Spaſmodicæ ægritudines cæteræ ſuperiore anno exaratæ. Earum tamen vis nec diù quidem, nec imperiosè adeò ſævire, nec præterquam ad paucos tantum, unum ſcilicet atque alterum extendi viſa; Quibus vel familiares jam diù aderant illæ, vel recrudeſcentes potiùs reliquiæ, ac priorum morborum ſoboles; Ceù propè interitum, ac jam delinquens candelæ, aut ellychnii lumen per intervallà adhuc reviviſcens dein omninò deficit, extinguiturque. Fortè etiam ob uberrimum vini proventum liberiore pede ſibimet unicuique indulgendi conceſſa facultas, lætiſſimis Autumni diebus, ortum exaratis recrudeſcentibus ægritudinibus dedit, ſæviendique adhuc imperium. Strenuus Miles, cum veſpere cibo, ac recentis meri potationi nimis intemperanter indulſerit, dimidiâ nocte diris ventris cruciatibus angi cœpit, unà cum vomitionibus inanibus, ac irrito deſidendi conatu; Summo manè cum jam fere animam agere videretur, elato nimirum, ac tympani in morem protenſo ventre, fotu, balneo, anodynis, ac oleoſis pleriſque opportunè adhibitis, feliciter evaſit. Minus læta res obtigit Prænobili alteri, ac Præclaro Viro, qui cùm unà cum amicis ruri degeret, recentioris vini potu, etſi modum, ac ſobrietatis limites minimè exceſſerit, Colicis doloribus, quibus obnoxius olim fuerat, extemplò correptus, celeri fato occubuit. Aperto cadavere abdominis muſculos, tùm obliquos præſertim, tranſverſoſque intenſos admodùm reperimus, atque adeò prærigidos, intentoſque, ut perquàm acuto cultro difficile adhuc foret illos abſcindere: Ventriculus, ac Duodenum inteſti-

teſtinum vacuum penitùs occurrit, ſecùs Jejunum, ac illi affine Ileum, quod utrumque flatu tumens, ac valdè tenſum ſe ſe intuentibus obtulit, adeò ut obliteratæ ferè vix conſpicerentur ampliùs in horum altero valvulæ, quas numeroſas plerumque cernere in illo eſt *conniventes* dictas Anatomicis, rectiùs fortè *rugas*, aut *juga*: Rugarum enim hæ potiùs inſtar ſe habent ab pariete interno inteſtini efformatæ, ceù juga quædam præterlabenti liquido remoram modò, modò eidem per varios amfractus, ac orbes contendenti opem præbentia auxiliatricem. In externâ porrò Ilei facie ingens viſum diverticulum paullò infrà illius exordium, duos tranſverſos digitos longum, ceù proceſſus alter vermiformis, eâdem quâ Ileum figurâ, latitudine, atque ſubſtantiâ, cumque ejuſdem inteſtini tubo, lato orificio, communicans. Sæpè ego hujuſmodi diverticula, ſeù proceſſus, ut illa vocat *Verhejenius*, in Ileo reperiſſe, olim memini in cadaveribus præcipuè Virorum, quibus colicæ humorales, ut ajunt Practici, frequentes obtigerant. An id quidquam lucis allaturum magis in re medicâ; An & hinc potiùs ortus ducat peculiaris affectus alter, de quo haud ità pridèm meminerant (*a*) Viri Doctiſſimi in *Commentariis Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis*, cum nempè haud ipſe inteſtini tubus, ſed ea duntaxat diverticula intra herniæ ſacculum coercentur, exercitatioribus. Medicis decernendum relinquo. Plura quoque de hiſce Ilei, tùm Recti diverticulis, herniiſque, in quibus illa intercipiuntur, verba facit, ubi & ſuas itidem obſervationes addidit, Clariſſimus, ac toto Orbe Celeberrimus *Morgagnius*, (*b*) Anatomicorum hujuſce Ævi facile Princeps, cujus eruditioni, peritiæ, ac Doctrinæ levis nimis hæc eſt æqua laudis Præfatio. Optandum utique, quod *Bartholinus*, *Diemerbroechius*, *Verhejenius*, tùm & *Riolanus* ipſe (*c*) audacior æquo criticus, rerum Anatomicarum, ac Medicarum ſcientiâ inſignis, qui laudatis viris facem tulit, idemque tria non nùnquàm hujuſmodi diverticula, ſeù proceſſus adnotaſſe ait, morborum hiſtoriam ſincerè nobis, fideliterque exaraſſent illorum, quorum in cadaveribus id obſervaverant; Fortè enim quidquam ex hoc dilucidè, ac præclarè magis nobis in hac re modò innoteſceret. Sed de his aliàs: Neque enim fas eſt in ipſo Orationis limine diutiùs extra orbitam divagari.

III. Prodigiorum verò, ut inſtitutam ſemel Anatomicam cadaveris ſectionem proſequar; Prodigiorum maximum, ac celeris necis cauſſa penès Septum tranſverſum latens in conſpectum tandem ſeſe prodidit, quod dilatatum aderat, immane quantum! Ibi potiſſimum quò intercoſtalis nervus ad imi ventris viſcera abit. Per hunc namque ingentem hiatum, quâ datâ portâ viam ſibi ultrò in Thoracem fecere Colon, Pancreas, tùm Epiploi magna pars. Plurimum in ſiniſtro Thoracis clauſtro effuſi ſanguinis ab diſruptâ Pancreatis venâ conſpiciebatur, ac ſiniſter Pulmonis lobus totus penè ſub ſcaleno muſculo altè

(*a*) *Vide Comment. Reg. Scient. Acad. Pariſ. ann.* 1700.

(*b*) *Adverſ. Anat. III. animadverſ. V. pag.* 8.

(*c*) *Anthrop. lib.* 2. *c.* 14.

altè abſconditus, adactuſque. Quæ quidem omnia eò libentius à me adnotata ſunt, diligentérque exarata, quò vera Colici ſic dicti affectus Idea nobis elucefcat magis, quæve tòt ſæculorum ſpatio Arabum mentibus excogitata invaluit, diu Antiperiſtaltici motûs doctrina, ceu fictitia, ac mechanicis legibus adverſa omninò, tandem aliquando obſoleſcat, aboleaturque, facem ferentibus laudatiſſimis, tum in Angliâ, tum in Galliâ viris, qui detegendo in dies Vero unicè, ac gnaviter jamdudum incumbunt. Ad vulgares febres, quæ ſub ipſum Æquinoctium, ac diù adhuc poſt ipſum toto Octobri, ac Novembri menſe exeuntis Anni 1720. caput extulerant, me confero.

IV. Hæ quidem utut intermittentium indolem, ac morem toto ſui decurſu quodammodo prætulerint, ingeniumque; Attamen quid inſolentis, quodve reipsâ vulgare quidpiam, ac reverà *Divinum* ineſſe iis ominabatur, præ ſe ferebāt. Neque enim diuturniores adeo extitere, quas quiſque Medicorum jure meritò ſuſpicabatur, quasve futuras, vel ipſa quoque Anni temporis conditio ſuadere poterat. Dolor inſuper intenſus capitis, idemque aſſiduus febrilis paroxyſmi aſſecla, eique ſæpè proludens; Oculorum rubor; Pulſus parvi, humileſque; Ingens corporis jactatio; quid denique in ipſo ægrotantium vultu, ac urinis facilè conſpicuum intuentibus, quid intimè latens, aut ſuperioris fortè ludentis adhuc conſtitutionis reſiduum, aut illi quæ jam propè impendebat, antecurrens, quid inquam ab conſueto intermittentium febrium genio, ac more diverſum ſubludere ſignificabat. Jam tùm ſcilicèt cudebantur mox eruptura mala, aut propè orientia eadem anteire cœperant, ac eluceſcere. Atque hæc quidem potiſſima eſſe debet ſolertis, ac diligentis Medici cura, ingruentium nempè morborum excurſus ſedulò adnotare, vel minutiſſimas circumſtantias, ac occaſiones caſtigatiſſimo examine expendere, atque uno verbo *primam*, ut ajebat *Hippocrates*, *malorum originem* detegere; Unde futuros rerum eventus magnâ ſui laude prædicere queat, iiſque occurrere.

V. Nec equidem omen fefellit exitus. Propè namque ingens illicò, imminente ſolſtitio, Eryſipelatum numeroſa cohors, tùm intrà Urbis muros, tùm longe, lateque per univerſum agrum, atque ad finitimas uſque regiones propagata eſt, ſilentibus tum temporis, aut ſaltem ferocitate depoſitâ parciùs ſævientibus, præfatis intermittentibus ſic dictis febribus, diviſo velut inter alterutrum imperio, ac facultate ludendi. Raræ tunc, ac infenſæ minùs ægritudines cæteræ quæ appetente hyeme ſolent potiſſimùm in Subalpinam gentem ſe ſe immittere. Omne adeò imperium ſibi, poteſtatemque iraſcendi erogaverat præfata morborum progenies, infeſta initio multis, funeſta paucis.

VI. Ejus namque aderant moris, atque indolis, ut ludere magis quàm ſævire, laceſſere potiùs, quàm vincere velle viderentur. Favebat ludentibus læta hyems Auſtris perflata frequentibus, at qui mox ſubſequenti Subſolano, aut altero quopiam è gelidioribus ventis terga dabant victoribus. Ludere ventos reverà quiſpiam dixerit inter ſe invicem, ſe ſe viciſ-

ſim

ſim excipientibus Auſtralibus modò, modò Orientalibus, immitique Boreâ, atque ità reciprocantibus imperiis altero alterius iram coercente, ſævitiemque. Præ cæteris verò Orientales maximè ab medio circitèr Januario ad finem uſque Februarii leniſſimè perflarunt, tranquillo, amæno, & ſedato prorſus Cælo. Atque id quidem obſervare erat, quod cùm primùm hi ſpirare cæperant Septembri menſe, fugatis illicò Auſtris, qui heù luctuosè nimis ſævierant diù, exaratæ ſtatim febres intermittentes prodiere, quæ quidem rursùs hiſcentibus iterum Auſtralibus ventis immimui, aut ſaltem mitiùs ludere videbantur; Recrudeſcere hæ verò dein, cum ſilentibus illis prorsùs, Orientales perflabant, aut gelidus Boreas, quorum utrique eadem fermè efficacia conceſſa eſt, quia eâdem, ſimilique ratione condenſatum, ac frigidum aëra ex vicinis montibus adferunt. Sæpè etiam memini medio Vere, aut impendente propè Æſtate in noſtris regionibus, iiſdem perflantibus, tùm Orientalibus præcipuè, frigus plerumque recrudeſcere magis; Quòd evenire arbitror, cum nives in toto excelſo Alpium, quæ ad Boream imminent, tùm abrupto Apennini tractu jacentes, altiori Sole facto liqueſcant, frigidaſque partes in noſtrum aerem vehunt. Quantum namque frigus immittat Atmoſphæræ nix, vel glacies ſoluta præclaro experimento inde demonſtrari poteſt, quòd Spiritus vini rectificatus nivi adfuſus tantùm gelu efficiat, ut liquor aqueus in propinquo mox in glaciem convertatur.

VII. Hoſce inter ventorum, ac morborum luſûs cernere erat modò Eryſipelata, modò exaratas febres intra ſuum ſe ſe alveum condere, ac propè extingui; Nullus verò præfatis febribus, etſi ingruente hyeme in fugam verti viderentur prorsùs, nullus inquam iis negaverit unquã omnium, qui labente anno erupturi erant, morborum principatum, ac veluti prædominium. Quiſquis namque morborum circa æquinoctium autumnale maximoperè furit, is totius anni conſtitutioni nomen impertit ſuum; quod à Doctiſſimis Viris jam diù adnotatum ſcio: atque ob id fortè mos erat *Hippocrati* Conſtitutiones Epidemicas, quas ſermone eleganti adeò, atque ad rei naturam appoſito exaratas reliquit, ab Autumnali Æquinoctio inchoare, propè occidentibus Vergiliis. Nec inſolita quidem res eſt Epidemicorum Principem, qui ſub Æquinoctio Autumnali præ cæteris invaluit, initio hyemis mitiùs laceſſere aliquandò, *cum ex adverſo*, ut rectè advertit magni nominis Vir *Sydenhamius*, (a) *Epidemici inferioris ordinis, qui ſub eo merentur, tunc temporis præſertim ingraveſcant, & rerum potiantur, donec dictus anni Princeps eorum vires frangat, & deleat nomen.* Hujuſmodi aderant memorata Eryſipelata, quæ ludentibus vix orta hyeme Auſtris caput extulerant. Cæperant quidem illa primò paucos tantum invadere; mox verò ceu *rupto aggere torrens* in apertum magis erumpere, hoſque atque illos nullo diſcrimine aggredi, nec Civibus modò, ſed & univerſis penè Subalpinis gentibus infenſa, atque illis præſertim, quæ iis in locis degebant, quæ ab Auſtralibus ventis verberari magis conſueverant.

Fff 2

(a) *Morb. acut. ſect.* 1. *cap.* 2.

verant. Quod vel ipſa intra Urbis mœnia advertere erat: Eâ namque parte numeroſiore agmine ſævire illa viſa ſunt, quæ meridiem adſpicit, *nova Urbs* dicta ab Immortalis memoriæ Principe CAROLO EMMANUELE SECUNDO inchoata, aucta dein., perfectaque ad Piiſſimâ, atque ad Magnarum Principum, ac Reginarū exemplar natâ MARIA JOANNA BAPTISTA, tùm ab AUGUSTISSIMO REGE NOSTRO VICTORIO AMEDEO, præclarâ Domorum ſtructurâ, eleganti Viarum amplitudine, editiſque Templorum cervicibus nulli pulcherrimæ Urbium ſecunda. Ea ſcilicet ventorum indoles eſt, ut ſivè leniter, mitique flamine ſpirent, ſivè ruptô ceù turbine, feraque miſcentes murmura præcipites ruant, quidquid in altum tollitur, ac inane per æthera fertur, ſecum unà ferant per mille id ipſum vias, ac itinera mille necem hominibus adferre potens. Uter verò in univerſum exitialis magis Boreas ne aut ſævus ab alto ruens Aquilo, an circa terram ſerpens illi oppoſitus Auſter? an qui ab ortu incumbunt, aut qui *veſpere ab atro* conſurgunt, decernere nemo auſus adhuc, cùm læthiferos quiſque effectus induxerit ſæpè; tùm maximè cùm vel diù nimis, vel minimè ſervatâ temporum lege dirè, crudeliterque deſæviunt? Ediſcere id quidem, ac prænoſcere par ille unicè erit, qui locorum poſitiones, temperiemque Cœli uniuſcujuſque Urbium propriam rectè expenderit, tùm plures unà invicem obſervationes, Aſtronomorum more, ac exemplo, inſtituerit diù, aut ritè contulerit inſtitutas.

VIII. Utque eryſipelatum morem, quo ea ſcilicet pacto eruperant, fuſiùs, ac propiùs exponam; Pleriſque illa abſque ullo proludente ſigno in hac, aut illâ corporis parte inopinatò apparebant. Aliis vehementiſſima febris prodituro Eryſipelati facem tulerat, eratque jam propè erumpere impendentisEryſipelatis indicium certiſſimum; ipſa remiſſa extemplò febris, deficienſque. Ejuſmodi aderant febres, quas reverà eryſipelatoſas dicere fas eſt, quæ ſuperioribus annis, cum latiſſimè ſævientes variolæ cumulatiſſimam edidere ſtragem,hiſce præire conſueverant,ac propè jam eminentes prænunciare. Eruperant autem in vultu potiſſimum; Non nullis humeri, aut crura obſidebantur. Statim verò ac detumeſcere videbatur facies, aut quælibet alia affecta pars; Conturbari hinc cæperat leniter alvus, atque hoc pacto intra pauciſſimos dies morbus integrè abſolvebatur. Haud paucis hæmorrhagia primis periodis è naribus prorūpens felici ſidere reſtituit rem. Huic proludebant Hypochondria dura, tumida, doloroſa, aut intenſus capitis dolor, aut oculorum rubor, aut tinnitus aurium. Cæteræ quæque Criſes, quas ſæpè moliri Naturam novimus, iiſque morbo exitum dare, aut impares prorsùs aderant, aut illas experiri malum. Totum quod erat Artis opus, in eo innitebatur, ut ipſa Medicatrix Natura eò libenter contenderet, quò duci annuebat. Quòd ſi oneri ferendo impar foret, haud deerant Medentibus Artes,quibus labentem erigerent, ac ſublevarent, quo læta dein criſis per eas, quas oſtenderat illa vias, ſuccederet.

IX.

IX. Et ſanè haud paucos memini nullius Artis ope, ſolâ Medicatrice Naturâ ſanatos: Haud exigua ſaltem ſpes ſalutis erat, totũ concredere opus Naturæ, aut ejus motibus per opportuna remedia obſequi. Equidem ut in morbis omnibus, ità in acutis potiſſimùm, tùm in Eryſipelate præſertim, ac morbo omni inflammatorio haud exiguâ Medico opus eſt doctrinâ, prudentiâ, & ſagaci cunctatione, imò religiosâ naturæ motuum obſervatione, aliter pernicioſi naſcentur errores. Magna utique Sapientiæ pars eſt mentem à præjudiciis liberam ſervare, nec dirigentis Naturæ motus per intempeſtiva Medicamenta prævertere. Novit id unum Magnus *Hippocrates* Jatricæ facultatis Parens, atque ex illo celebri *Macrobii* elogio *fallere neſcius, & falli*, qui diverſis paſſim in locis, tùm præcipuè in libro de *veteri Medicinâ*, quâ ſummâ incumbendum ſit prudentiâ, & circumſpectione in re Sacrâ tractandâ, ſic ille vocat medendi Artem, præclarè admonet Medicos, quorum pleroſque jam tùm temporis idem in ſe admittere noverat, quod imperiti Navigantes: *Etenim, qui in tranquillitate*, ait, *navim gubernantes delinquunt, manifeſti non fiunt; At ſi ventus magnus, ac tempeſtas ipſos deprehenderit, tunc conſpicui fiunt palàm omnibus hominibus, quod ignorantiæ, & erroris ſui culpâ navim perdiderint.* Pervenuſtam, pulcherrimamque de hoc argumento Orationem olim in Patavino Lyceo habuit Clariſſimus *Ramazzinus*, quam unà cum cæteris ejuſdem celeberrimi Viri operibus Genevenſes Typographi ſuperioribus annis edidere.

X. Atque hìc loci mihi de Eryſipelate, tùm in univerſum, tùm in ſpecie, ejus ſcilicet quod totâ in Urbe, atque Agro tunc temporis ſæviebat maximè, verba facienti, in mentem ſubit Conſilium Medicum quod Latino Carmine nunquam ſatis laudatus Vir exaravit ad præclariſſimum noſtri ſæculi Poetam diro hujuſmodi in cruribus Eryſipelate laborantem. Quàm pulchrè, quàm eleganter, quàm doctè Divini Senis Oracula elegiacis verſibus expreſſit, ac propè dixerim illuſtravit! Hos ego haud abs re futurum duxi Orationi meæ adnectere, ceù gemmam, aut monile quodpiam eximii fulgoris.

Ad Ill., & Rev. Dom. Abbatem

MICHAELEM CAPELLARIUM

Poetam Celeberrimum Eryſipelate laborantem Conſilium Medicum.

Crura Tibi, ut ſcribis, dirum Eryſipelàs adurit,
Vir bone, nec reperis qui levet arte malum.
Plurima promittent Medici, namque id Medicorum eſt,
Sed Tu ne fidas, nam dare verba ſolent.

A pingui, atque oleo, veluti cane (a) & angue caveto,
Unguina ſuccenſo dant alimenta foco.
Pinguia quin faciunt partem (b) putrere peruſtam,
Naſceturque ulcus, quod cachoetes erit.
Nec minùs herbarum ſuccos apponere tentes,
Crura nec ut mos eſt, lacte fovere velis.
Talia quippe nocent, coguntque recurrere morbum,
Qui ex imo ad ſummum proliciendus (c) erat.
Quid faciam ergò? inquis. Tu ſuſtine, & abſtine, talis
Decubitus criſeos eſt, mihi crede, loco.
Intereà in lecto recuba, & ſuffuſa rubore
Aere ab externo membra tuere precor.
Sic etenim poterit ſenſim expirare quod urit,
Hæc ſat nota Coi ſunt documenta Senis.
Tutè ergò obſerva ac triſtes animo expue curas,
Sitque bene ut valeas unica cura Tibi.
Noli dum langues, Muſis, Phœboque videri
Tam charus, quin ſis charior ipſe Tibi.

Aureum itaque hoc maximè præceptum in mentem ſæpè revocandum, tùm in Eryſipelate curando præſertim, quod idem amico Poetæ laboranti conſulebat Vir Doctiſſimus: *ſuſtine* nempe, *& abſtine.* Talis enim decubitus Naturæ victricis conamen eſt; ac criſeos loco, quam ſi aliò avocare contendis, *putredo, ac ſuppuratio* expectanda illicò, funeſta quantùm!

XI. Totum ideò, ut quæ ſemel dicta ſunt, iterum repetam, concredendum aderat Naturæ opus, cùm præſertim, quod moliebatur, conficiundo muneri par illa foret, nec adminiſtram Medici opem efflagitaret. Advocanda utique quandoque erat in auxilium Ars, quæ quidem copioſâ celebratâ ſemel, aut etiam repetitâ, ſi vires tulerint, Sanguinis miſſione è cubiti Venâ, aut è Saphenâ, ubi opus adeſſet, hoc uno plerumque ſubſidio *utramque*, ut ajunt, *paginam* adimplebat, tum apparente nondum, aut propè jam eminente Eryſipelate, tum etiam ipſo jam adulto pene, nedum tamen remiſsâ penitùs febri, aut alio quopiam adhuc perſeverante, quod urgebat magis, fero, immitique Symptomate. Hæc una aderat potiòr ſolertis Medici cura; Quod reliquum erat fauſtè id celeritèrque abſolvebatur quiete, victu tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu ſimili, medicamentis diluentibus, & refrigerantibus ſimul, vel ſingulari dote acri ſpecifico oppoſitâ præditis.

XII. Hoſtile namque acre illud Auſtrinis flatibus elatum, quod idem ſuperioribus annis diras pepererat ægritudines, id ipſum, ſi quid ego hic judico, nedum ſubactum penitus, diverſi tamen generis particulis commixtum, quas gelidus Boreas ſuperiore Autumno præmaturè adtulerat, cruoris rubri arterioſi, inque minimis cana-

(a) *Hipp. de affect. n.* 57.
(b) *Hipp.* 7. *aph.* 20.
(c) *Id.* 6. *Aph.* 25.

canalibus ſtagnantis attritum efficere par erat, atque hinc *phlogoſes* inducere, vel in finibus arterioſis, vel in vaſis lymphaticis arterioſis, dilatatis oſculis, admiſſos globulos rubros per fines tranſmittere non potentibus. Quidquid enim erodendo, criſpando, adurendo vaſorum extrema ita arctat in Conicis, Cylindriciſve, ut diameter aperturæ fiat diametro Sphæræ Sanguinis minor; Quidquid cruorem aut lympham cogit ut coeat, aut eidem violentum motum præbet, quorum utrumque ab acriorum corporum præſentiâ explicari ſat aptè poteſt; quemcúmque id inflammatoriũ morbum, Ignem, ut aiebat *Hippocrates*, aut *phlegmona*, qui omnes ob cauſſæ, & effectuum ſimilitudinem ab Igne nomen habent, gignere ſatis eſt in minimis æquè arteriis, ac Lymphæ ductibus. Ut enim in cruore rubra, ſic in lymphâ alia eſt forte pars craſſior reliquis.

XIII. Quoties verò inducta ſemel ſtagnatio liquidi in vaſis eſt, ſive acre illud ſpecificum, ſive aliud quodcumque ſit quod lympham aut cruorem cogat, fineſque vaſorum urat, erodat, aut diſtrahat; Acti adhuc ab ſuperſtite vitâ cruoris vis, eos ipſa effectus inducere par eſt, erupturi, aut propè jam erumpentis, aut erupti tandem Eryſipelatis, aut phlegmonis proludia, ac incrementa: Arteriæ namque primò minutæ, vixque viſibiles obſtructæ jam à Sanguine diſtendente augentur; Hinc tumor ruber, ſive prima Eryſipelatis Scena. Vaſa mox lymphatica arterioſa anteà pellucida, & inviſibilia eadem patiuntur; Unde augmentum rubedinis; Diſtenta dein vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis, ac valdè invicem compinguntur liquida, & ſolida; Hinc dolor punctorius, durities, renixuſque partis adulto jam propè Eryſipelate, adauctoque. Cætera hinc repetenda Phænomena, rubedo ſplendens, calor, æſtus, debilitas, moleſtia, febris, ab attritu partium liquidi inter ſe in ſolidum, tum ſolidi in illas, ab rubro accumulato, ab irritatis fibris, ab celeriùs per aperta viarum acto ſanguine, Mechanicis hæc eadem omnia legibus præclariora, atque illuſtriora.

XIV. Exorientis hæc adultique Eryſipelatis proludia. Poſteriorem illius Scenam exegerat Natura, quod incæperat illa opus, abſolvens. Id verò reſolvendo potiſſimum aſſequebatur, qui idem lætiſſimus ac tutior modus eſt, quo morbi inflammatorii exire ſolent. Obque id præcipuè Artis Magiſtri, ac Principes Viri ab oleoſis ac pinguibus, tum topicis, quæcumque ea ſint, refrigerantibus, anodynis cavere jubent, ne aut pinguior factus humor, ac ſpiſſior, effuſus idem, tum glutinoſus magis ſuppurationi præbeat facem, qui alter modus eſt quo terminatur inflammatio; aut retropulſo forte, inque parte affecta hærente adhuc atroque facto magis, *gangræna*, aut *Scirrhus* oriatur, tertius illa, hic quartus abeuntium inflammationum finis. Hinc ubi ſæpè occulta manent Eryſipelata, atque intima illa obſident delubra, in acutas, aut lentas ægritudines deſinunt; Velocis eadem aut lentæ mortis cauſſa, cum ſcilicet, aut in ſphacelum, ſive ut ait *Duretus* Subalpinorum Medicinæ decus eximium, *in Syſtrophen phlegmonicam* abeunt inflammatæ partes ut in lypiria febri, ſeù, ut illam

illam vocat *Baglivius*, *Eryſipelate alvi*; aut coacta eadem forte in glanduloſo tuberculo iners materies in Scirrhum tandem degenerat, qui ut Sphacelo, gangræna, carcinomati idem, ſeù cancro à ſimilitudine ſic dicto, præludit inevitabili fato, ut in diuturnis obſtructionibus glandularum contingere ſæpè videmus, poſt aſſiduas febres neglectas, aut malè curatas, atque earum præſertim glandularum, quæ liquorem facilius inſpiſſandum obtinent, vel ratione loci ſtagnare plus cogunt.

XV. Mihi equidem numeroſam adeò tunc dierum latiſſimè oberrantium Eryſipelatum cohortem vix ingruente hyeme extemplò editam adultamque animo reputanti, haud inanis utique metus ſubiit ne forte appetente Vere acriora facta ſpicula, ſævientibus maximè atque unà invicem aſſiduo more inter ſe confligentibus Auſtralibus, ac Borealibus ventis, dirioribus malis ortum præberent, ac incunabula, quibus jam tum proludere illa videbantur. Metuendum ſcilicet ne hujuſmodi *Syſtrophes phlegmonicæ* intrà pulmones tandem, ceù in Principe Theatro ſubluderent aliquando; Statim atque hyberno exacto frigore, ac novo concitato tumultu in liquidis aptior foret præfatis, exoticis particulis aditus, quo intra eademmet liquida eâ, quâ pollebant diù, crudelitate ſævirent; Notum jam tum ſcilicet erat perſpectumque mihi, quàm mala cubaret in præcordiis labes. Nec vanum utique, atque inanem prorſus metû effecerat ventorum unà ludentium indoles; Utriuſque enim flatus ſæpenumero Subalpinis potiſſimùm exitioſi extitere, tum maximè, cùm ſe ſe viciſſim excipientes, atque alterno ludentes flamine varias, ac diſcrepantes inter ſe invicem alterationes aëris gignunt. Cùm verò aëreo hocce fluido nobis circumfluo, tum liquida, cùm ſolida æquilibrii perennitatem illius acceptam ferant, quo vita ipſa cæpit ſemel, ac ſervatur diù; Sitque inter duo hæc noſtri corporis componentia, liquida nempè, & ſolida ipſe aer veluti libræ *canon*, atque *examen* cui utraque parent, ac obſequuntur. Conſpicua res eſt alterato libræ *canone* ſervatura eadem haud amplius eſſe inſtituti æquilibrii legem, ac proindè tot inter diſcrimina rerum jure meritò ſuſpicari fas eſſe imminente propiùs vere nova oritura mala, quibus nigram facem jam tùm præbuerant ludentia paſſim Eryſipelata, tùm pronus heù nimium hoc anno ad *Staſin* cruor, tùm quæ *Epidemici primi Ordinis*; ſeû anni Principis Morbi dignitatem ſibi comparaverant exortæ paullò ante Arcturum febres, quas etſi intermittentium pleraſque morem ſervaſſe meminerim, quid tamen *Sacrum* ac re ipsâ ingens ineſſe iis, ſolertibus Viris jam tum viſum aderat, perſpectumque.

XVI. Sanè ut ab Eryſipelatum narratione ad exaratas febres gradum faciam, exercitationibus utique haud impoſuerant illæ, vel primo ſui initio, quippe eam, quam prætulerant primo adſpectu faciem, facile conjicere erat ſimulatam eſſe, ſubque eâ Larvâ, ac ſimulationis artificio magnum latere aliquid ſe ſe manifeſtiùs oſtenſurum aliquando. Enim verò cum nihil hujuſmodi unquam ſuperiore anno contigerit, eruere erat ſtatum li-

qui-

quidorum toto jam penitùs Cœlo diſcrepare ab eo, quem ipſamet liquida dudum obtinuerant: Ad *Staſin* ſcilicet magis illa vergere, eaque proinde præcavenda mala, quæ ab prono ad concretionem ſanguine ortum ducere novimus. Atque hanc quidem novam rerum Scenam induxerat nova anni Conſtitutio apparente Librâ, ſtatim atque hiſcere cæperant ab gelido Aquilone Septembri menſe flatus, qui diatheſin Aeris extemplo prope immutarunt.

XVII. Memini equidem me pluries tùm temporis de iis quæ Subalpinis propè impendebant currentis decurſu anni, ægritudinibus, ſermonem habuiſſe cum celebrioribus Artis Magiſtris, quos eximiæ mihi laudi foret debitâ honoris præfatione ſingillatim recenſere, ſi prolixiorem me eſſe ſineret dicendarum rerum magna ſeges, ac dignitas. Edoctum fecerat ante acta ſuperioris anni Conſtitutio, quæ ab ſanguinis fluore, quæ ex adverſo ab eodem ad fixitatem ac lentorem properante, quæ rursùs ab hac vel illa aëris craſi timenda magis, ac prævidenda ſunt. Ecquid autem perſpicuum magis, quàm ab tendente ad concretionem Sanguine ea quidem prænoſcere, ac prænunciare, quæ ab minus veloci tramite progredientibus liquidis, hinc ab conſueto eorumdem more abludentibus ſolidis neceſſario ſubſequi, atque expectanda eſſe Mechanicæ nos leges docent, quibus tùm liquida, tùm ſolida inter ſe invicem eleganti ludunt ſpectaculo? Ut exacto anno prodierant mali ingenii febres, tùm quæ ſub iis merebantur ſpaſmodicæ ægritudines cæteræ, illæ ab ſanguinis fluore ortæ, hæ ab exoticarum particularum ſpiculis, quas unà ſecum invexerant dirè, ac diù ſævientes Auſtri; Novâ modò rebus inductâ facie à priori diversâ prorſus, nova quoque morborum proles caput extulit, quos anteire, ac ceu prima acies celeritate vincere viſæ fuerant recèns enatæ Autumno febres. Tantùm ſcilicet adhuc intra liquida res erat brevibus circumſcripta finibus, propagatâ nondum ad ſolidas partes labe. Et ſanè ut parva ſæpè ſcintilla magnum excitavit incendium, novæ hinc, totque ortum duxerant ægritudines, quæ omnes quidem ab uno fonte progerminarunt, unâ omnes, ac eâdem methodo profligandæ, etſi pro diversâ, quam induerant, larvâ inter ſe invicem differre quodammodo viderentur.

XVIII. Enim verò ſi præfatas febres attentiùs expenderit quiſpiam, ſi harum ortum, ac incunabula, morem, ingeniumque, otiosè ſingula, & conſideratè perpendimus, atque hæc omnia in animo verè cogitamus, nullam prorsùs illas inter ac febres intermittentes, ita vulgò dictas, originis affinitatem comperimus. Sic quidem illas vocare lubet ab intervallo paroxyſmi interjecto, ut morem Practicis veteribus geram, quibus olim appellationes febrium, quibus dignoſcuntur, à quâlibet ſanguinis alteratione, vel ſymptomate particulari deſumere ſatius viſum fuit, quæ diverſæ ſpeciei febribus pari jure poſſunt competere. Quidquam tamen ineſſe iis peculiare, arcanæ anni Conſtitutioni referendum, nilque penitùs cum intermittentibus vulgò dictis commune, aut hiſce proprium tum ipſa febris indoles, tùm quæ ſub illâ ludebant per hye-

hyemem Eryſipelata, ad quorum adſpectum ſeſe illa toties abſcondere viſa eſt, tùm quæ deinceps proximo Vere, ac æſtate ſeſe prodiderant ægritudines apertè ſatis oſtenderant. Nec quidquam vetat *Eryſipelatoſas* nuncupare, ant ſi mavis dicere, *Igneas*, ab urente ſenſu caloris, inductâ in liquidis ſtaſi; *Hemitritæos*, ſive *Semitertianas* dixere Veteres, de qua febre doctiſſimum vide *Duretum*, in Coac. & ſuum, quem ita benè commentatus eſt *Divinum Senem* I. *Epid. com.* 3. *aph.* 5. Neque enim abs re erit haſce febres concipere, ceù accenſionem quandam eryſipelatoſam cruoris ad fixitatem vergentis, qui idem ſtatim ac perflantes Auſtri rarefactum magis aëra effecere, ante acti lentoris veſtigia in hac, vel illa externâ corporis parte depoſuit; Ubi verò denuò hiſcente Boreâ conſtrictus magis, condenſatus ac compreſſus aër evadebat, docente Barometro, eædem iterum redibant febres, intra ipſamet liquida rursùs ſeſe condente igne; Qui idem aut Phrenitides plerumque, aut funeſtas huc illuc *ſyſtrophes* ludens pepererat.

XIX. Ac revera intervallum illud Paroxyſmi interjectum larva erat, ſeù ſimulationis integumentum, quo incautiores aliquandò hujuſmodi febres fefellerant. Cernere erat in hoc apyrexiæ ſtatu, ſi modò ita dicere fas eſt, ægros non ut mos eſt in cæteris febribus, penè omninò ſublevatos pleno inter duos quoque paroxyſmos intercedente intervallo, aſt potiùs vexatos penè dixerim magis, anxios, pervigiles, ſiticuloſos, ore, oculis, ac fronte turbatos; Pulſus aderat parvus, humilis; urina impensè rubra; tenſivus capitis dolor, dirus, ac immitis prorsùs, æquè ac ſub ipſo febris ſtatu, ac incremento; Nullus quoque tùm accenſionis initio vomendi conatus, aut ullum vel levioris nauſeæ veſtigium, quod hærentem in primis viis mali fomitem oſtenderet, quàm citiſſimè removendum; tùm declinante paroxyſmo emergens ſudor, quo apparente ſolent intermittentes febres per vices deſinere. Summa namque rerum, ac potiſſima morbi cauſſa ab Phlogiſticâ liquidorum craſi, ac proindè turbato eorundem progreſſu repetenda erat. Quod quidem probè diſtinguere, tùm probè noſcere opus aderat, ut inde curativæ indicationes ritè dirigerentur; Aliter exulcerabatur magis res, ſtupente Medico, ac morbi malignitatem perperâ accuſante. Neq; etiam, ne quis me immemorem prorsùs credat, ac rerum, quas ſub oculis habuimus nuper, oblitum, eadem aderat ſingulis æqua rigoris acceſſio. Quidam enim exiguo horroris veſtigio; Plerique valde ſenſibili rigore corripiebantur. Non nullis primo tantum acceſſu, ac febris aditu, haud paucis ad ſingulas acceſſiones, ac vices idem rigor, ac horror ſupervenit. Horum plurimi toto apparentis Apyrexiæ decurſu moleſto quodam frigoris ſenſu detinebantur, pulſu vix elato, ceù exquiſitâ tertianâ laborantibus aliquot ante acceſſionem febris horis contingere ſolet. Quidam etiam properante ad exitum morbô, unà cum judicatione majori horrore obriguere. Sæpè id latentis diù vomicæ inopinatò diſruptæ præludium extitit; Autumno quidem, ac per hyemem omninò pauci: Vere, ac æſtate longè plurimi. Vix quem-

quam.

quam novi abſque ſanguinis è naribus, aut ab hæmorrhoidalibus venis profluvio ſanatum. Utrique horum conturbata ſæpe alvus proluſit, aut quod inchoaverant opus, abſolvit. Quibus nihil hujuſmodi obtigit, Phrenitide per hyemem, ac Veris initia correpti ſunt, quorum neminem ſervatum vidi. Orto autem Vere plerique lætâ pulmonem ſuppuratione, dummodò in docti, ac ſolertis Medici manus inciderent, incolumes evaſere. Quæ quidem ſequentibus ægrorum recenſionibus illuſtriora efficere pergam.

Æger Primus.

SUtoris Uxorē, propter Regias Archigymnaſii Ædes degentem, quas ſuperioribus annis vix confecto bello, Magno ac Rege digno ſumptu è fundamentis erexit, atque hoc ipſo Anno MDCCXX. XIII. Kal. Decembris feſtiſſimâ pompâ, omnique lætitiæ apparatu, Muſis reſeravit INVICTISSIMUS REX, ignis ut *Hippocratis* verbo utar, hoc eſt vehementiſſima febris cum rigore prehendit. Huic inter exordia intenſius capitis dolor contigit, lumborumque, ac præcordiorum dextrorum, quæ quidem mox fluentibus menſibus allevata ſunt. Sexto die rursùs ſuborto rigore exaſperata ſunt omnia. Somnia non aderant, extrema frigida, pulſus parvus, ſitibunda erat, aduſta alvus pauca demittebat. Septimo pulſus elatior, urinas reddidit impensè rubras, levius habuit. Octavo rediit rigor, capitis lumborumque dolores intenſi magis, lingua ſicca, urens, fuliginoſa. Nono quievit; Undecimo ſub noctem conturbata eſt alvus, multaque prodiere cum bilioſo affluxu. Decimo quarto perturbatâ iterum alvo perfectâ judicatione adſoluta fuit.

Æger Secundus.

MUlierem quamdam gemellas laboriosè enixam, cum non admodùm partûs purgamenta proceſſiſſent, primũ quidẽ febris corripuit horroris ſenſu haud exiguo; Mox capitis, & cervicis gravitas non ſine dolore tenuit. Poſtridiè moleſtè habuit, non dormivit. Tertio die repetiit unà cum rigore febris, pulſu parvo, humili prorsùs, abjecto, præcordiorum anxietate magnâ, ſiti multâ, inordinatè quidem, & inconſtanter perturbatâ, rursùsque conſiſtente alvo. Septimo paullò elatior pulſus; ſub Veſperam febris rediit, exiguo præludente rigore. Octavo lochia repentè fluere, atque uno, eodemque temporis momento latis puſtulis ſubrubris fœdari viſa cutis, quæ ad tertiam uſque vicem ſeſe oſtenderant, condebantque viciſſim. Capitis mox, ac cervicis dolor remiſerat. Quievit. Undecimo copiosè adhuc fluentibus lochiis integrè convaluit.

Æger Tertius.

PRæſul digniſſimus, qui juxtà Dianæ Templum, nunc Sacram *Confraternitatis Sancti Spiritus* ædem decumbebat, febri acuta correptus eſt cum rigore. Lingua reſiccata erat, ſiticuloſus, bile abundans, ſomnum non cepit. Poſtridiè vix horum veſtigium aderat. Tertio, quinto, ac ſeptimo per vices repetiit febris unà cum

intenſo dolore capitis, qui interjecto paroxyſmi intervallo augebatur magis, quin etiam vix elatus pulſus toto Apyrexiæ tempore percipiebatur. Nono in ſiniſtro femore ſplendens rubedo apparere viſa in Orbem veluti, ceu lata macula paullò ſupra femoris articulationem cum Tibiâ, quæ citò priorem deſerens locum in ſuperiori femoris parte ſeſe prodidit, mox in ejuſdem lateris Tibiâ haud longè ab malleolo interno, Thaleri Imperialis magnitudinem haud multum ſuperans, *Eryſipelas volaticum* appellant. Decimo quarto copioſa è naribus hæmorrhagia ſuperveniens morbum feliciter abſolvit. Huic alvus ab initio continenter bilioſis liquidis multis diffluebat, aut ſi conſiſteret, fervida, & cruda dejiciebat. Urinæ per totum morbi decurſum rubræ admodùm ſublime quid in medio ſuſpenſum habentes.

Æger Quartus.

NObiliſſima Mulier, quæ prope Collegium Patrum *Societatis Jeſu* habitabat, ubi filiam enixa eſt, nec purgationes irent, eam tertio die acuta febris cum horrore corripuit. Octavo deliravit, ſtatimque ad intelligentiam rediit. Undecimo per intervalla ſoporis quâdam ſpecie detinebatur. Sub noctem extrema paullùm perfrixere, ſed mox recaluit: Mente non nihil mota eſt mediâ nocte: Duodecimo ſub tempus matutinum latenter obiit. Aperto cadavere plurimum grumoſi ſanguinis in cavo uteri repertum, tùm vaſa quæque uteri ſanguinea diſtenta valdè, ac ferè varicoſa; Inteſtinorum externa facies atro ſuffuſa colore; Hepar prægrande admodum. Potiſſima verò mortis cauſſa in dextrâ uteri tubâ ſeſe prodidit, ubi diſrupti recèns tumoris veſtigium aderat, ac inundantis adhuc materiæ albæ, fædæ, teterrimæ. Plura mihi quoad morbi hiſtoriam, tùm anatomicam cadaveris adminiſtrationem ſcire haud licuit ab Medicis, qui tùm curationi, tùm ſectioni intererant. Sanè ejuſdem, ac reliquæ, quæ tùm temporis ſæviebant febres, indolis hanc fuiſſe, quâ nobiliſſima Mulier fato ceſſit, fidem fecerat indubia *Archigenis* conjectura, tùm quæ illam ſequebantur Phænomena, tùm quæ in cadavere obviam venerat puris copia, diſruptus Tubæ abſceſſus, vaſorumque per uteri ſubſtantiam repentium varicoſa tenſio, ab lenteſcente cruore, unde phlogiſtica primùm labes, mox ſuppuratio ortum tulit.

Æger Quintus.

ADoleſcens tùm illuſtri ſtemmate, tùm morum candore, ac probitate præclarus, qui propè Templum *B. V. Angelorum*, decumbebat cum ejuſmodi Eryſipelate, cujus ſuprà memini *ægroto tertio* per Autumnum laboraſſet, quo crura modò, modò pubes, ac finitimæ Scroto partes infeſtabantur; Mox auriginoſus extemplò factus, acutâ dein febri, extremâ hyeme, quæ cum exiguo rigore primùm, mox abſque ullo rigore per vices repetiit, correptus fuit; Pulſu vix elato, qui idem per totum morbum permanſerat, magnâ capitis gravitate, ſiti ingenti, aduſtâ alvo. Quod poſtremum quidem in omnibus ferè

hujuſ-

hujuſmodi febribus ægrotantibus adnotare erat. Reliqua, quæ ad morbi decurſum pertinebant, cum ea diſtinctè unquam ſcire mihi conceſſum haud fuerit, reticere magis lubet quàm exarare. Sextò ingenti oborto ſtertore celerrimè periit, enatâ fortè, ut ego ſuſpicor, ac propagatâ ad pulmones labe, quæ tùm per hyemem ſimulatè incedens proximo mox Vere larvam abjecit.

Æger Sextus.

JUriſconſultum juxta *Theatinorum domum*, quâ ad forum itur Olitorium, febris à cœnâ vehemens prehendit; Noctem laborioſam tranſegit. Poſtridiè per totum pedem ad talum uſque tumor ſubruber, ac tenſus valdè apparuit, cujus in centro atrum quid aderat, ac ſubnigrum. Inſaniâ correptus eſt; Ex alvo merè slioſa plurima proceſſere. Paullò poſt convulſionibus à capite ſubortis celeri fato interiit. Ingenii erat tetrici admodum, atroque vultu, abque hominum conſortio omninò alienus, ceu *Miſanthropos* alter.

Æger Septimus.

PAri quoque etſi veloci minùs fato ſublatus eſt piiſſimus Sacerdos *Congregationis Oratorii Divi Philippi Nerii*, mihi amiciſſimus; Is cum initio hyemis diro cruris Eryſipelate laboraſſet, paullò poſt, medio ſcilicet Januario deſipere leviter cæpit, mox in furorem repentè agi unà cum febri acutâ ſtatis vicibus repetente. Urinæ aderant pallidæ, decolores, tenues, atro quodam in iis ſuſpenſo, quod in acutis plerumque morbis Phrenitidem præſagire ſolet; Oculi protuberantes, truceſque; Facies tetra, vultuoſa, horrenda adſpectû; Lingua nigra, pulſus durus, reſpiratio râra, & magna; fæces albæ; collectio floccorum. Præceſſerant hiſce ſomni turbulenti, Stillicidium narium, oblivio ſubitanea, alvus ſuppreſſa diù, ac mæror ingens tùm propè imminentis, tùm præſentis mali præludium idem, ac comes. Rogatus ego unà cum Parente meo, ut ægrotanti opem præberem, ejus ſententiâ, & auctoritate nihil præſentaneum magis viſum fuit, quàm ea citiſſimè validiſſima remedia adhibere, quibus tolli poſſet inflammatio ad cerebri arterias orta; Miſſiones nempe ſanguinis repetitas, diluentia ex decoctis antiphlogiſticis, nitroſis affatim exhibita, pediluvia, Epiſpaſtica, Cucurbitas, clyſmata, & his ſimilia, quibus ex voto obtigit ferocitatem morbi compeſcere, apparente iterùm ad crura Eryſipelate, cujus præſentiâ, ceu læto enitente ſidere exarata ſymptomata quæque mitiùs extemplo laceſſere, ac dein ſeſe ſubducere prorſùs viſa ſunt. Hæc una namque ſalutis ſpes erat materiam morbificam, ut cum Practicis loquar, in parte Principe dirè ludentem, quam vincere prorsùs haud poterat Ars, ad crura revocare, quò illa primum erroris ſui notam reliquerat. Atqui evaneſcens brevi recèns ortum Eryſipelas, omnemque deindè eludens Artis opem ſævioris mali omen tulit. Facta namque ad pectus indomiti humoris metaſtaſi, inque exili pulmonum membranâ, ac tenellis vaſorum reticulis obortâ phlogoſi,

lethalis Peripneumonia impedito ſanguinis trajectu ſucceſſit, quæ nullum faciendæ ampliùs Medicinæ locum reliquit. Nil melius *bonâ criſi*; Nil pejus, & mortiferum magis, quàm prava metaſtaſis, vel egreſſionis progreſſus ad peſſimam *Epigeneſin.* Mala enim orta magis graviſſima inferunt mala, quæ ſunt veluti ſoboles quædam tùm *Phlegmones*, tùm qualitatis malignæ, & partium oppreſſarum.

XX. Atque hæ ſunt ſelectiores Ægrorum hiſtoriæ eâ, quâ paſſim in adverſariis feſtinante calamo exaratæ fuerant, ſtyli perſpicuitate, ac brevitate, quòd in hiſtorica narratione potiſſimùm expetitur, conſcriptæ. Quæ quidem haud exiguam lucem afferent, tùm iis quæ ſuperiùs attuleram, tùm quæ adhuc dicenda manent plura, per Autumnum, ac hyemem geſta, perque totum dein currentis anni decurſum. Enim verò, ut de harum poſtrema tantum eloquar, quantum ab hac una lucis in morborum ſucceſſionibus dignoſcendis, præcavendiſque, quam ſibi illuſtrandam, exornandamque Spartam conſtituerat ſeriore Libitinâ dignus Illuſtris *Baglivius*; Quantùm inquam lucis, claritatiſque eniteat nemo non videt. Equidem magna hæc eſt Sapientiæ laus morborum converſiones, non leves illas utique, & parvi momenti, quæ frequentiſſimè occurrunt, & ſuccedendi progreſſum, ac normam conſtantem ſervant, at quæ vel ſolertioribus ſæpè negotium faceſſunt Viris, futuras noſſe, ac velut è ſpecula prævidere; Sæpè hinc novum orientem, aut recens ortum morbum vel ipſa inter exordia reprimere contigit auſpicatò.

XXI. Timendas morborum ſucceſſiones ſcitè non minùs, quàm doctè admonuit ex *Galeno Ballonius*, ac diu olim, qui utrique præluxit, Magnus Artis Dictator *Hippocrates*; Timendas utique, atque eò magis conſiderandas, quòd haſce inter converſiones, ac tranſmutationes morborum multa paſſim ſymptomata contingant, quæ bonis, & eruditis Medicis ob ſimilitudinem, & fallaciam perſæpe imponunt, & novi morbi tamquàm rediviva ſoboles, ex aliis ſubindè conſequantur, atque repullulent. In univerſum verò calamitoſior eſt morbus, qui alteri ſuccedit per metaſtaſim materiæ morbificæ in Partem Principem fractis jam viribus. Nemo namque dubitat, quòd materia prioris morbi mitior ſit, quàm ſecundi per metaſtaſim nati.

XXII. Nec difficile erat conjicere tot inter nova orta mala imparem, ac propè effætam Naturam haud poſſe ampliùs diu ludentis impetum eludere, illius vim, feritatemque compeſcere. Simile quid olim Panormi obtigiſſe memini Præclaro Equiti Triremium Præfecto, cui ad tertiam uſque vicem enormem Tragœdiam dirum luſerat in crure Eryſipelas, totidemque illud vicibus gravior alter morbus exceperat, quò tandem, nùm auxiliatricis Artis ope, an Naturæ potiùs victricis auxilio incertum adhuc, utriuſque ſaltem beneficio, conturbata ſpontè alvus, tùm copioſa contingens ab hæmorrhoidalibus venis ſanguinis evacuatio, deſperatam jam penè rem opportunè reſtituit. Nihil autem hujuſmodi, quidquid molita fuerit Ars, Piiſſimo Viro contigit; Errabũda namque materies vix erroris monu-

monumenta prodidit; Magnum profectò lentoris argumentum, quo ceù compede obſtricta liquida haud poterant ampliùs in libertatem adigi, ac certanti Naturæ obſequi. Neque enim Criſeos loco erat, aſt imparem potiùs Naturæ conatum oſtenderat recurrens ad crura Eryſipelas, quod lethali tandem Peripneumoniæ *lampada* præbuit; nil namque paullum criticum unquàm. Pro morbi verò magnitudine impar heù nimis aderat Eryſipelatis in crure veſtigium; Ita *Temeni Nepti* (*a*) apud. Senem Magnum, in acuta, & magnâ febre metaſtaſis facta eſt ad digitum, & mortua eſt, *cum non ſufficeret ad ſuſcipiendum* exigua adeo pars, quidquid expellere Natura tentaverat. Cœperat ipſa quidem, nec potis fuerat inchoatum motum abſolvere, infauſto prorsùs judicio, exituque infelici: Ceu cùm exhibitum olim venenum poſt multos annos, derepentè exorto in parte aliquâ externâ dolore homines celeriter extinguit. Atque tunc ego quidem cùm recurrere vidi Eryſipelas abſque ullâ aliâ manifeſtâ criſi, dirioris mali omen adſtantibus haud ſine magnâ Artis laude prænunciavi (*b*) *Avicennæ* conſilio edoctus, cujus utique fraudis, & inemendabilis doli infinita propè exempla legere eſt apud *Hippoc. & Galenum*, alioſque Medecinæ Principes, atque Anteſignanos. (*c*)

XXIII. Dignaque ſanè quæ attentiùs expendatur, hæc ipſa aderat tot invicem morborum converſio, atque ſucceſſio. Eryſipelati namque, quod primùm in crure proluſerat, Phrenitis ſucceſſit, hinc alterâ vice Eryſipelas, atque huic poſtremò Peripneumonia, quâ tandem vitâ defunctus eſt æger. Totidem malorem ſucceſſionibus totidem quoque cernere erat ludentis unà tempeſtatis mutationes obſequi. Cum primò enim Eryſipelas præluxerat, Auſtrina Conſtitutio vigebat, quæ ad plures dies propè appetente Solſtitio perduravit. Succeſſerat hinc gelidus mox ab Aquilone flatus, ac tùm quidem in Phrenitidem factus eſt tranſitus. Dein verò repetentibus Auſtris, Eryſipelatis iterum in crure veſtigia graviori morbo prælusère; Novo namque inducto repentè frigore, Borealium ventorum afflatu, poſtremum Tragœdiæ actum abſolvit inopinatò oborta lethalis inſa intrà præcordia *Syſtrophe*, quâ tunc dierum plures celeriter è vita migrarunt, atque hos inter Senes potiſſimùm, tùm qui ſeroſâ ad pectus colluvie conflictabantur diu. Tot ſcilicet malorum tranſmutationes ab diverſâ Aeris Diatheſi, quod *Divinum* illud eſt, ac reverà Sacrum Mortalibus, proficiſcebantur, impendentium morborum proludia, ac incrementa.

XXIV. Propè namque imminebat præviſa diu nova malorum Soboles, quorum præcipua Scena intrà Thoracis delubra parabatur. Prodire quidem jam tùm per hyemem cœperant exitiales pectoris ægritudines, at errantis potiùs in morem nedum auferant

(*a*) *Sect.* I. *lib.* 2. *Epidem.*
(*b*) 2. 4. *tract.* I. *c.* 29.
(*c*) *l.* 4. *Epid. tract.* 81.
Id. l. 3. *Epid. tract.* 2.
Id. l. I. *Prorrhetic. ſect.* 2. *com.* 17.
Petrus à Caſtro ſect. 4. §. 44. *& ſeq.*
Bagliv. Pract. Med. lib. I. *pag.* 51.

rant adhuc ſeſe palàm, apertoque Marte prodere. Nondũ enim larvã abjecerant penitùs exortæ Autumno febres; Quin imò attollere hæ magis caput properante Vere viſæ ſunt, novo recèns, atque acerbiſſimo oborto frigore, quod luctuoſam rerum faciem ipſa inter Veris exordia reddiderat. Denſo hinc agmine viſæ foras erumpere Arthritides, Hemicraniæ, Anginæ, atque unà cum toties exaratis febribus ultrò, citròque ludere, quibus illæ ceù ingruente hyeme Eryſipelata, ac Epidemici inferioris ſubſellii famulabantur. Uno in Monialium Cœtu *Divæ Mariæ Magdalenæ* omnes ferè Veſtales anginâ correptæ, extremos moriturae hyemis conatus dirè pertulerant. Quidam quoque è Civibus, cum magis ingraveſceret frigus, repentinâ morte ſublati ſunt. Quoſdam etiam memini hoſce inter tumultus repentè inſanientes, quibus nil tale unquam contigerat. Pleriſque ulcera per hyemem prodiere maximè in pueris, & præcipuè pedibus, digitiſque eorum, nonnullis etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri aderat. Haud paucis puſtulæ oriebantur, dein exulceratio, Prurigo modica, dolor ingens; Multis humor exibat, ſed non admodùm, qui referre, vel pus, vel ſaniem videbatur. Dira æquè iis quoque extitit hyems, quos diuturniores ægritudines dudùm vexaverant; Plerique horum namque ad interitum juſto celeriùs forte properarunt, atque hi potiſſimùm, qui Scorbuto, Phtyſi, aut Hydrope laborabant dudùm. Hos inter Scorbuticis præcipuè frequentiſſimæ obtigere hæmorrhagiæ lethales ex ipsâ cute externâ non apparente vulnere, quod, mirabile dictu, obſervatum fuit in Pictoris filio ſeptenni propè *Collegium Nobilium Patrum Jeſuitarum*; In Cauponis uxore ad *Forum Carolinum* jam quinquagenariâ propè, tùm in Quæſtoris famulo haud longè ab Foro *Caſtri* dicto; Potiſſimùm verò ex labiis, gingivis, ore, naribus, utero hujuſmodi excretiones obtigerant. Memorandum Mulieris exemplum adhuc ſubit lethali hujuſmodi ex raninis venis hæmorrhagiâ brevi temporis intervallo peremptæ. Cæperat illa diù olim Scorbuto dirè vexari innupta adhuc. Nupta dein ſævius per vices recurrere ſæpè malum conſueverat, quod quidem ingraveſcere magis, ac *vires acquirere eundo* oſtenderat difficilis magis, anhelosa, ad motus vel paucos ferè deficiens reſpiratio; Dolores varii, ac vagi per omnes internas, externaſque corporis partes mira producentes tormina Colica, Hyſterica, Iliaca; Rubræ modò, modò flavæ, ac violaceæ maculæ in cute apparentes; Crurum tumor accedens, recedenſque; Oris fætor; Gingivæ tumentes, adque minimã preſſionem evomentes cruorem; Dentium vacillatio, ac nigredo; Quodque funeſtiſſimum aderat, varicoſi annuli ad raninas venas, quibus inopinatò reſeratis lethalis oborta eſt hæmorrhagia, cui obſiſtere nulla Ars potuit unquam. Huic Soror aderat, quæ atrocibus æquè conflictata malis haud abſimili prorſus fato biennio ante vitam cum morte commutaverat. Utrique harum cum tenellâ adhuc ætate forent dira ſcabies, ac improba ulcera futuri incrementa mali præluſerant, quibus ſicca dein ac lenis Ele-

phantia-

phantiaſis ſucceſſit.

XXV. Horum alteri, quos tùm temporis repentè è vivis ſublatos memini, latæ admodùm maculæ, ut ab Chirurgi ore didici, qui inſpiciendo cadaveri accitus fuit, ut quæ celeris adeò, citæque necis cauſſa fuerit ad eos, ad quos id ſpectat, renunciaret; latæ inquam admodùm maculæ in univerſo corporis ambitu conſpiciebantur; colore violaceo, ac ferè ſubnigro, tùm quæ præſertim præcordia, cruraque, ac totum vertebrarum tractum occupaverant. Magnæ id quidem inductæ in liquidis ſtagnationis monumentum. Id namque eſt exiguas inter, quas *exanthemata* Græci vocant, ac latas maculas diſcrimen, quòd illæ fuſionis, (*a*) ut ſuperiore anno adnotavimus; hæ coagulationis potiùs, ut ajunt, præludia ſint, quod idem mihi aſſidua per ſexdecim ferè annos apud Subalpinos praxis edocuit. Illæ febribus continuis, mali moris, exitialibus morem gerunt, hæ diuturnioribus paſſim malis, ac Scorbuto potiſſimùm facem præferre viſæ, tùm perſæpè etiam repentinam mortem proſequi, aut illi proludere, ut in repentè denatorum Cadaveribus cernere eſt aliquando. Illæ rursùs rubræ magis occurrunt ob tenuiores quas effuſus ab arteriarum oſculis cruor dimiſerat, profugas, ac diffugientes hinc inde partes; Hæ verò ſubnigræ, ac ſublividæ prorsùs ob fixiores ſanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes, ut ait *Williſius*. Illæ ſanguinis Phænomena coire amplius haud potentis, hæ futuri, ac propè imminentis lentoris exordia. Haſce inter poſtremas, quæ ſublividæ ſunt, proli-xioribus illæ malis, quæ nigræ verò ſubito, aut celeri fato præludere ſolent. Nuper deſideratus omnibus, dum hæc ſcribo, celeriter obiit Amicus meus, qui ad novum Urbis ambitum *apud Portam Secuſinam* habitabat, cui perquam latis hujuſmodi maculis ſummo quodam manè, cùm aliàs ſaniſſimè degeret, interſtincta illicò cutis apparuit: Veſpere cùm ad cœnam lætus accederet, è vivis repentè exceſſit. Nuper etiam diuturno confectus morbo ad plures abiit Piiſſimus Vir propè Templum *Divi Franciſci de Paula*, cui biennio ante ſublividæ maculæ Veris initio, mox fœdus Icterus nullâ proludente febri inopinatò obtigit, prædurius diù, ac tenſis admodùm Hypochondriis; Aperto Cadavere vel minimam bilis copiam in cyſtide, ac nigerrimam prorsùs, atramenti ad inſtar obſervavi. Idem olim in mortuis derepentè adnotavit *Fernelius*.

XXVI. Atque hoc quidem ſenſu ajebat *Duretus*, livores pejores eſſe quà nigredines, in Chronicis nempè affectibus, ubi illæ è malis veniunt per mala; ſucceſſione veluti, ac converſione unius morbi in alium; metuenda quantum. Secus utique in acutis, in quibus *palindromes*, ac *gangrænæ* propè jam factæ indicio nigredines ſunt. Sive verò ſublividæ, ſive nigræ ſint ad cutim maculæ; Utriſque diuturna jecoris ægritudo aut vehementiſſimus dolor præludere conſuevit. Hinc ſublividis potiſſimùm Icterus ſæpè, aut illæ Ictero fatali proluſere. In hac ego Icteri ſpecie ab viſciditate, & ab amurcoſa bilis qualitate ortâ tartareis, veluti pro ſecreto, uti ſoleo, & aquâ Nucerianâ Sa-

Th. Sydenham *Oper.* Tom. II.

(*a*) *Conſtit. Epid.* 1720. *pag.* 64.

le admixto prunellæ, repetitâ per duas, vel tres vices purgatione alternis diebus ex Rhabarbaro, quod olim jure meritò *Patrem Hepatis* ob ſpecificam ejuſdem ad pleroſque Hepatis affectus curandos virtutem dixere *Arabes*; Deinde ad Serum lactis veniendum cum marrubio bullitum, & ſingulo manè calidè dandum; Quod ſi nimiùm fuerit amurcoſa bilis circa jecur impacta, aut magna ejuſdem viſcidæ, nigræque prorsùs copia, addi poterit cum ſero in maceratione drachma una hellebori nigri præparati alternis diebus vel cochlear unum, aut alterum *Syrupi cachectici Fernelii* cum helleboro, qui ſyrupus magnarum eſt virium in Chronicis; Et demùm omni bile hac methodo expurgatâ, (hic primus curationis ſcopus prudentis Medici eſſe debet) chalybeata, & roborantia uſurpanda, nunquam infelici ſucceſſu.

XXVII. Neque enim raræ omnes Icteri ſpecies tantùm, quotquot recenſeantur à Practicis, tùm hujuſmodi exarata modò, cui ſublividæ ſæpè maculæ anteire ſolent, ſed Chronici ferè morbi omnes ab malè affecto Hepate ortum habent. *Tantæ* ſcilicet *molis* adeſt hæc una haud immeritò Princeps pars inter cæteras, quas præclaro quodam munere in œconomiâ animali fungi novimus; Ut contabeſcant hæ ſenſim neceſſe ſit illâ laborante, ac pereant tandem, ni ab imminenti exitio quàm citiſſimè tueatur. Hyſtericis, Calculoſis, Colicis, Scorbuticis, Lienoſis, Aſciticis, Tympaniticis, ac innumeris id genus aliis nunquam obſervatum incolume hepar, quin imo ab hoc uno malorum fomes, ac origo ſæpè repetenda, obſtructo ſcilicet, inflammato, aut ſchirrhoſo, quæ tria duritatis nomine vocat *Hippocrates* (*a*); Quod autem horum aderit, ſtercoroſæ dejectiones oſtendunt.

XXVIII. In hac perturbatione rerum, totque inter exaratas ægritudines diuturnas, quæ impendente Vere, aut ægros ad interitum celeriùs fortè quàm par foret, ducere, aut exacerbari magis viſæ fuerant, obviam veniunt peculiares Virginum affectus, qui, ſi dirè crudeliterque unquam, tùm per hyemem maximè ergà inſontes Puellas tyrannidem ſæviſſimè exercuere, ab copioſiore liquido iidem potiùs ſtagnante, ac preſſis nimiùm proinde vaſis orti, quàm ab effæto eodem, pravo, ac vappido, ut etiamnùm ferunt exercitatiſſimi Viri. Proderat hinc iis magis, quàm celebriora quæque chalybeata uſurpari ſolita, iterata venæ ſectio in pede. Ipſa dein vaſa à plethora nimis debilitata adſtringentibus opportunè roborando, ac confirmando. Quibus confeſtim ad Martialia properatum eſt, magna iis repentè excitata Phlogoſis graviora intulit mala. Ars quippè erat iis conſuetam Artis opem haud adhibere, quod quidem ab Conſtitutione Anni ediſcere eſt, ejuſque Principis ingenio Morbi, cujus imaginem ſæpè etiam referunt diuturnæ quotquot eo tempore ſæviunt ægritudines cæteræ.

XXIX. Haud paucæ quoque Mulieres viſæ fluore albo per hyemem laborantes, tùm ſubſequenti potiſſimum Vere, ac Æſtate; Atque illæ quidem præſertim, quæ hyſtericis olim

(*a*) *Coac.* 30.

olim inſultibus vexari conſueverant. Ars quoque iis erat non equidem effæto, pravoque cruori ſuæ reſtituendo indoli, non fermento ulli uterino emendando, aut exaltatæ bili demulcendæ incumbere, aut erodentibus ſalibus coercendis, inutili remediorum apparatu; Aſt potiùs, ut ego arbitror, profectùm ab univerſali cauſsâ malum, antequam radices ageret, aut adhæreſceret magis, elidere; Radicatum verò ſi quod foret, ac miſſis ſtirpibus firmatum proprio in ſolo, ac delubro reprimere. Utor ego frequentiſſimè in hoc morbo, quo potiſſimùm Noſtrates Mulieres laborare ſolent, ter quaterve purgato corpore (ſi hyſterica fuerit bis purgaſſe ſuffecerit) injectione alicujus liquoris appropriati.

XXX. Quod ad hujus fluoris ſcaturigines attinet, in obſcuro adhuc res latet. Nemo ſanè, quod ſciam, acu illam tetigit hactenùs. Crediderim ego haud aliunde petendas eſſe illas, quàm ab iiſdemmet menſtruorum fontibus. Nec profectò ab veroſimili prorsùs aliena hæc hypotheſis eſt. In quotquot enim, quæ hujuſmodi profluvio diù laborantes è vitâ migrarunt, nihil in utero comperium memini, præterquàm ſeri aliquod in ejus fundo effuſi, quodve adhuc exiguâ copiâ premente digito ab hiantibus fortè vaſorum orificiis guttatim proſiliebat, ceù in iis quoque intueri eſt, quæ inchoante fluxu menſtruo, aut penè jam peracto, defunctæ ſunt. Quammobrem ut ſatis eſt ea foramina, per quæ uteri ſinus cum hujus cavea communicare Clariſſ. Viri obſervarunt, propè imminente menſtruo fluxu à vi erumpentis ſanguinis tantùmodò diduci; quò ſanguis ſubindè effluat periodo nulli ignotâ, deſinens idē fluere, mox ac imminutâ vi, tùm quantitate liquidi, quæ unica eſt periodici ejuſdem fluxus potiſſima cauſſa, ſeſe contrahentibus circumjectis fibris, exarata foramina occluduntur, aut ſaltem tantùm patent adhuc, quantùm ſatis eſt exiguo ſero jugiter tranſmittendo, quo uteri cavea humecta ſervetur. Ita laxatis fortè fibris, aut iiſdem à nimio ſanguinis affluentis impetu debilitatis ſeri fluxum contingere puto magis, aut minus diuturnum, quò major, aut minor eſt fibrarum laxitas, quove magis illæ aut minus ſeſe reſtituere queunt, inque proprios ſyſtalticos niſus conſurgere. Raro, ac vix raro quidem puellas, aut virgines hujuſmodi affectu correptas memini, ſæpè equidem nuptas, tùm quas hyſterici inſultus frequentiſſimè laceſſere conſuevere; Pleraſque etiam novi ab difficili partu in hanc ægritudinem incidiſſe, non nullas poſt aſſiduam uteri hæmorrhagiam; Neminem unquam quinquagenariâ majorem, aut quibus menſes defecerint. Quam facile verò laxari vaſorum uteri fibræ, quàm levi de cauſsâ ea foramina diducta ſemel haud occludi penitùs dein, quàm celeri tramite per tot implicatiſſimos uteri ſinus affluens liquidùm, tùm gravitate ſuâ, tùm fortè etiam copiâ, uteri vaſa diſtendere, villoſque divellere repetitis arietationibus, & gravidationibus queat, neminem latet! Obſcurior res eſt quænam illa ſint, quove more ſe habeant exarata foramina, per quæ ab erumpentis ſanguinis impetu diducta leviter, aut diducta ſemel, nondum penitùs occluſa ampliùs, tùm menſtruâ evacuatione

 tione

tione cruor, tùm ſerum diuturno fluxu ſecedit. Num villi illa fortè arteriarum uteri evaneſcentium, ſeu venarum ejuſdem primò naſcentium, vel earum limites? Sed de his pro inſtituto ſatis. Ad Arthritides modò, Hemicranias, Anginas, quæ ruente ex alto Boreâ Veris initia præceſſerant, mea ſeſe convertit Oratio; Ne quid per hyemem geſtum prætermittam. Neque enim tantùm juvat delibare rem, ſed & amplius lubet excurrere, quove illa omine præluxerit, aut obtigerit, expendere.

XXXI. Una eademque aderat harum omnium ægritudinum curationis ratio, ſi modò ad Principem ludentem affectum mentis acies dirigebatur. Sive enim ad fauces, ſive ad artus, ſive ad involucra cerebri, ſive ad oculos, (Ophthalmiæ namque plurimæ ſub id quoque tempus proluſerant,) præcipuam ageret Scenam Morbus; Unus idemque erat vincendus hoſtis, idem omninò curandi ſcopus in ſingulis, idem pariter, ſi ab hoc quiſpiam Medicorum tantiſper abluderet ſcopo, expectandum ægrotantibus fatum, *Oſtendit autem ſanatio.* Neque enim purgantia, neque anodyna, neque alia quæque hiſce olim conducentia auxiliorum genera, profuiſſe viſa, præter venæ ſectionem, quæ feliciter ſæpè reſtituit rem, tum ea unà ſimul exhibita remedia, quæ aut præſenti Phlogiſtico affectui compeſcendo, aut impendenti liquidorum præcavendæ labi, ex qua hujus, vel alterius Partis Principis imminens aderat Sphacelus, *Natura monſtrante viam,* citiùs occurrerent. Princeps namque ad Principis morbi vim reprimendam, coercendamque, cujus imaginem referebant exaratæ omnes ægritudines, Princeps inquam præſidii genus id erat, quod ſtagnationem, ac lentorem liquidi eluderet, hoc uno affecti crimine, nimiâ ſcilicet ſui copiâ, ac pondere, quo lenteſcere idem in vaſis opus erat, aut ſaltem ſi non omninò adhuc lenteſcere videretur, ad concretionem, ac fixitatem celeri gradu contenderat; Huodque idem ob prægreſſas Conſtitutiones annorum magnâ ex parte Auſtralium id amiſerat ſui, quod illud poterat perenni actum in Orbem more tueri, abque propè impendenti exitio, ac jacturâ vindicare.

XXXII. Agebatur ſiquidem de ſanguine, qui mole ſuâ ſibimet ipſi erat noxæ, ac detrimenti; Nullus hìc proinde cunctationi locus. Timendum enim, *ne dum Romæ conſuleretur, Saguntus expugnaretur.* Si qua in re periculum fecit mora, aut *Præceps,* commonente (*a*) *Hippocrate,* viſa *occaſio* fuit: In hac equidem illa eluxit maximè. Ipſeque ego quod ſanctè aſſero nulli ex iis, qui per ea tempora ægrotaverant, aut Arthritide, aut alio quopiam ex prænarratis affectibus, tùm aliis pleriſque diuturnioribus, inauſpicatò ceſſiſſe hujuſmodi præſidium memini, dummodò opportunè adminiſtratum, *dum præſens aderat indicans,* ut Practici ajunt. Ejus namque erant hujuſmodi omnes affectus indolis, ingeniique, ut liquido gravitate peccanti morem gererent, cui haud lætius unquàm, ac feliciore ſidere occurrere Ars novit, quàm venæ ſectione repetitâ, quo uſque ità ad ſolidorum libellam ſe ſe haberent fluida, ut reſtitutâ invicem præ-

(*a*) 1. *Aph. ſect.* 1.

præclarâ æquilibrii, ac conſpirationis lege, ſarta, tectaque res, foret, ſupremum heù ſubitura propè diſcrimen! Cur verò lentore peccans cruor meninges modò, modò fauces, oculoſque, ac artus laceſſat inermes, modò inſontes aliquando pulmones, quod ſæpiſſimè obtigit, haud ita implicata res eſt, ut Dædali ingenio opus ſit ad id revelandum, demonſtrandumque? Excelſa profectò magis eadem, ac digna Philoſopho *originis principium* harum ægritudinum, quas præſens currentis anni Conſtitutio in Scenam tulit, tùm earum genium, ac morem propiùs inquirere. Cur eædem Arthritides, quæ tàm dirè adeò crudeliterque ſuperiore anno ſub Principe ludente affectu militaverant diù, diverſum ab iis, quæ modò per hyemem potiſſimùm extulerant ſigna, toto cælo præſidium expeterent? Cur illæ ſpaſmodicis cruciatibus moleſtæ magis, hæ nihil hujuſmodi prætulerant? Cur raræ hoc anno hyſtericæ mulierum affectiones extiterant, quæ olim paucis pepercerant? Cur nullæ prorsùs, aut vix paucæ ephemeræ viſæ febres, aut diariæ, ut vocant, quartanæ, ac hujuſmodi aliæ ægritudines cæteræ, quæ nullo non tempore proludere ſolent, tùm ultrò citroque ire nullius in ſervitutem redactæ?

XXXIII. Cæterùm ab lentore ſanguinis, tot omnes etſi diſcrepantes invicem ægritudines prodiiſſe ipſe extractus è venâ cruor colore, habituque apertè ſatis manifeſtabat. Quidpiam namque inſtar pelliculæ, aut exilis membranæ in ejus ſuperficie conſpiciebatur, qua diſrupta viſcoſus, ac nigerrimus ſanguis in fundo vaſis ſupererat. Sæpè alterâ, ac tertiâ vice opus extitit ſanguinem mittere, imperante morbo quantum demendum aderat cruoris, non equidem illius colore, aut habitu, ut adhuc plerique autumant *Celſi* (*a*) authoritate ſuffulti, qui ait, *cum ſanguis profluit, colorem habitumque ejus attendere opus eſt; nam ſi is craſſus, & niger eſt, vitioſus eſt, ideòque utiliter effunditur:* Quod quidem idem *Celſus* accepiſſe videtur ab *Hippocrate*, dum dixit in Pleuritide ſanguinem eſſe mittendum, donec melior, aut ex nigro ruber appareat. Sanè hujuſmodi ſententia, ut ut improbanda omninò non ſit, reticere tamen haud poſſum hinc ſæpè decipi Medicos; eamque nullo unquàm in morbo curando ſatis eſſe conſtantem, aut ſufficientem metam, & periculo non vacantem ſuperfluæ evacuationis, aut ſuſpicione diminutæ; Perinde ac vetuſtiſſimam alteram *Galeni* ævo percelebrem ad animi uſque deliquium. Habent id quæ à Majoribus tradita nobis oracula ſunt cum cæteris rebus commune longâ vetuſtate præclaris, ut illa frequentius in medium afferri ſoleant, quàm rectè intelligi, & convenienter uſurpari. Non enim quia purus, aut quia mutatio in meliorem non fit, ſemper continuanda eſt miſſio; Neque quia mittitur, ſupprimendus eſt: Sed donec aliqua utilitas appareat, aut confertim, aut per vices educendus eſt, maximè in acutis morbis, & ſuo initio, quo, (ſi particulares ſunt, ut Pleuritis, Phrenitis, Peripneumonia, Angina, & aliæ inflammationes internæ, quibus ſuppuratis neceſſariò ut plurimùm mors ſequitur, aut etiam

(*a*) *Lib.* 2. *cap.* 10.

non rarò ſuppurationem præcedit) dempta in tempore morbi materia, quæ in venis eſt, maturè etiam ceſſet diſcrimen à morbo. Quod ſimiliter in ardentibus febribus, & ſynochis faciendum eſt. Detrahendus ſcilicet ſanguis non ſumptâ metâ à colore, & ſubſtantiâ ejus, ſed à morbi magnitudine, ſtatu, & Patientis viribus. *Leonard. Bottallus de curat. per ſang. miſſion. cap.* 27. Nihil ſanè Artem Medicam æquè conjecturalem facit, quàm medicamentorum quantitas, *quæ*, ut habet *Galenus* (*a*) *neque dici, neque ſcribi, neque definiri omninò poteſt.*

XXXIV. Detrahendus verò ſtatim aderat ſanguis, ac febrilis Scena exordiebatur, aut præfatæ particulares ægritudines proludebant; Ut deſiſtendum illicò, ac conjicere erat parem fore Naturam obeundo certamini. Hæc meta, is ſcopus erat mittendi ſanguinis, *ſervare vires*. Equidem rarò ullus graviſſimus morbus, ut Cynanche, Peripneumonia, Phrenitis, Febris ardens, cujus fortè genium prætulerant exortæ Autumno febres, ne quid de cæteris dicam, non citiſſimè, & feliciſſimè curantur, dummodò *opportunè* convenienti remedio illis ſuccurratur. Atque hanc utique opportunitatem, ſeù *occaſionem*, aut tempus conveniens *albo ſignandum lapillo* iidemmet morborũ motus indicabant, potiſſimùm quidem per horum initia, ſæpè etiam ſub eorum decurſu, aut illis jam ad exitum properantibus. Nulla namque expectanda unquàm remiſſio febris, quæ ſi obtigerat aliquando, haud læti ominis erat; Nullus hìc advocandus dierum numerus, aut exoranda Criſis. Ejuſmodi quidem aderant exaratæ ægritudines, quas ipſe olim *Galenus* (*b*) tradiderat, in quibus nihil tale quidquam attendendum eſſe ajebat, *imò quocumque die mittendi ſanguinis ſcopum in laborante inveneris, in eo auxilium illud adhibendum.*

XXXV. At urget, ajunt hìc loci quam plures, urget in hac parte, *Celſi* ſententia dicentis (*c*) *quòd ſi vehemens febris adeſt, in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere, hominem jugulare eſt.* Fateor id ego quidem, nec quidquam Magni Viri laudi demptum velim unquàm, quem ego tàm præſtantem doctrina fuiſſe reor, ut paucos ei anteponendos Latium protuliſſe cenſeã: Atque is fortè Magnorum Virorum inſtar multa maluit ſeris Nepotibus in obſcuro relinquere. De his proindè ſuſpicari fas eſt locutum eſſe febribus (*d*) *puriſſimum Scriptorem*, ac propè dixerim (*e*) *Medicorum Deum*, quæ certam obſervant intermiſſionem, aut ſaltem per vices impetum remittunt, etſi ſemper durent. *Intermittentes* illas dicimus, has *continuas remittentes*; Quamvis etiam tunc vel in ipſo impetu majore febris nocere nunquam, ſed potiùs juvare venæ ſectionem compertum ſit.

XXXVI. Secùs equidẽ cenſendum de iis, quas *Cauſos*, ſeù *Ardentes* vocant, ob frequentiam, diſcrimen, ſanandique laborem funeſtas ſæpè: Cujuſmodi aderant, quæ Autumno primum ſe ſe prodiderant, ac toto ferè An-

(*a*) *Meth. Med.* 7.

(*b*) *Lib. de cur. rat. per ſang. miſſ.*
(*c*) *L.* 1. *cap.* 10.
(*d*) *Voſſius de Vit. ſermon.* 1. *cap.* 16.
(*e*) *Caſaub. ep.* 29.

Anni decurſu ultrò citròque oberrarunt. Et ſanè ut *famulante Naturâ* brevi ſolvebantur copiosâ narium hæmorrhagiâ, ut pleriſque eo tempore obtigit, aut eâdem *Naturâ* Duce, opportunè celebrata. Phlebotomiâ quàm citiſſimè per initia, atque in ipſo earum impetu jugulabantur; Secùs aut ultimam rebus jacturam celeri nece adtulerant, aut in diuturnos affectus diros admodum, ac graves quamquàm minus calamitoſos abiere. Quibus poſtremis quidem nihil præſentaneum magis, aut opportunius unquam, quàm ſanguinis detracto; Atque hæc quidem per hyemem, Autumnumque. Orto autem jam Vere in Peripneumonias deſiere lethales prorsùs. Hæ namque ut mox addam, aut velox inducto Sphacelo fatum, aut lentam ægritudinem factâ ſuppuratione tulere; Cui imminenti exitio, antequàm ſcilicet ſivè Sphacelus, ſive abſceſſus propè eſſet, nil præſtantius unquam docuit Ars, quàm ſanguinem demere lato vulnere, ac repetitis vicibus, dum vires ferant. De febribus loquor, quæ ab *ſtaſi cruoris* proficiſcuntur, cujuſmodi potiſſimùm aderant, quæ exaratâ Conſtitutione viguerant, iis ferè conſimiles, quas tùm olim *impetuoſas* vocaverat memoratus *Galenus* (*a*), quaſve idem prolixâ ſanguinis miſſione ſæpiſſimè, ſubque ipſo earumdem impetu, exortu, ac incremento jugulaſſe fatetur. Hoſce inter, queis copioſa narium hæmorrhagia morbum abſolvit, pueros præſertim hac ope ſervatos vidi. Adulti verò, aut provectiores ætate Viri, quibus id copiosè minus contigit, haud pauci in Arthritides, ac Hemicranias incidere graves admodùm.

XXXVII. Nec citrà operis pretium fore puto, ſi quod accidit mihi vidiſſe, hìc enarravero, quod ad exaratos affectus, qui unà cum ardentibus febribus longè latèque ſævierant, præſertim attinet, atque Arthritides potiſſimùm, tùm Hemicranias. Anginæ enim, quæ novo repentè exorto frigore facem præbuerant cæteris, brevi conſtitutos ſibi fines perſolverant; Adque primos mitiore flamine adpirantium ventorum flatus omninò deſierant. Utque ab Arthritide initium feram: Ejus hæ aderant moris ut Vertebrarum tractum, tùm anteriorem Thoracis partem, ipſaſque adeò Coſtas, earumque interſtitia laceſſerent magis, quàm Ilia, extremoſque Artus. Præcipuus namque hic ludebatur Tragœdiæ Actus, cum maximè haud convenienti tempore, aut venâ remediorum farragine orientibus malis ſuccurrebatur. Plures fefellerat nempè conſuetus hujuſmodi ægritudinum mos; ſtupebantque admodùm cum eludere illas cætera quæque uſurpari Practicis ſolita remedia videbant, ac contumaciores effici, delato mox ad univerſos Artus Malo, quod hanc primò, aut illam tantùmmodò partem occupaverat; quodque præcavere utique poterant præſtantis auxilii genere, quod ludentis morbi indoles initio ſuaſerat, ſuadebatque adhuc pari ſecuritate, ac fiduciâ.

XXXVIII. Hiſce artibus affini meo, cui dira Arthritis hos modò, ac illos artus crudeliter divexabat, opem attuli, ac incolumem illum citiùs fortè, quàm ipſe ſibi ſpem fecerat,

(*a*) *Meth. Med. c.* 4.

cerat, reddidi. Huic ſub finem hyemis febris occurrit, quæ tertio die mitiùs laceſſere ſtatim cœpit: Atqui ferus univerſam Spinam, imaque occupans præcordia, mox ad omnes ferè artus delatus dolor acerbiorem intulit ægritudinem, cui fruſtrà lenientibus, purgantibus, diureticis uſque adhuc opitulabatur. Rogatus ego, malorumque origine, ac ſucceſſione ſedulò exploratâ, juſſi ſanguinem detrahi ad uncias decem; Diætam quod attinet, juſcula hordeacea, avenacea, panatellam, atque ejuſmodi alia de more præſcripſi, tùm ptiſanam ex hordeo, ac rad. liquiritiæ, acetoſæ in aquâ fontanâ incoctis, pro potu, ac denique *Sydenhamii* conſilio, ut æger per aliquot horas ſingulis diebus lecto ſe ſe abſtineret, præceperam, cum calor jugi decubitu, ut citatus Author ait, morbum ſæpè promoveat, intendatque. Die ſequenti ſanguinis tantundem detrahi juſſeram; mox tertiò dein, ac ultimò, uno alterove die interjecto. Pleriſque memini quartò, ut plurimùm, venæ ſectionem hujuſmodi affectu ægrotantibus nunquam infelici exitu adhibitam; Raró tamen obtigit ultrà quartam vicem venam incidiſſe, niſi vel regimen juſto calidius præceſſerit, vel medicamina calidiora ægro præter neceſſitatem fuerint exhibita. Paregorica, ſive *anodyna* quæque valere omninò juſſi, ut ut ſæviret dolor. Noveram enim illorum uſu morbum magis figi, neque tam facilè dein venæ ſectioni cedere, quæ ideò ob hæc ipſa medicamenta officiosè nimis exhibita ſæpiùs quàm par erat opus, celebranda fuerat aliquandiù. Neque enim arbitror eam illa, quam titulo pollicentur, *analgeſian* præſtare. Mirum equidem, ut his ritè peractis, mox potione cathartica è lenitivis exhibitâ ægri dolores imminuti fuere, quò tandem reſarcitâ, quam fecerat ſanguinis detractio, jacturâ virium, Veris beneficio quod opportunè occurrerat, omninò evanuerunt.

XXXIX. Arthriticos alios quamplures novi per ea tempora diris cruciatibus divexatos, quibus ortum, ac incrementum præbuit prægreſſa febris contrario modo, ac puſtulabat, tractata, hoc ipſo more feliciter ſanatos. Nec atrociter minus ſæviebant Hemicraniæ, quæ modò unà cum febri comite, modò etiam abſque febri ſubludere videbantur. Harum magna pars copiosâ effuſione ſanguinis, ſpontè è natibus obortâ ludere deſiit extemplò. Huic propè erupturæ, aut pleno erumpenti alveo prælufit ſæpè hærens diù, quâ Sagittalis Sutura per capitis longitudinem rectà pergens ſupra coronalem ad angulos æquales incidit, ferus dolor, profiliente ſanguine paullatim deſinens. Pluries hinc mihi animo ſubit, nùm eligenda fortè in hoc affectu curando peculiaris vena tùm origine, tùm vicinitate præclara, quæ opus feliciter magis abſolveret; Occurrebant ejuſmodi plures ad Tempora potiſſimùm, mediâ in fronte, ſecus Aures, ad Naſum, ac *Jugulares* præſertim, quæ iis omnibus ortum præbent; Atque ab hiſce quidem tutò fuit auſpicia deſumere, ſive quod pleniore fluento, quod unum expectabatur magis, exitus concedebatur cruori, ſive quod ab Jugulari, tùm externâ, cùm internâ, citior aderat expectanda *Derivatio*, tùm *Revùlſio*, quàm ab reliquis ne-

memoratis venis, quæ illius propagines ſunt. Evicit inquàm præ cæteris Jugularium Sectio, ac magnum fuit periclitantibus ſubſidium. Viſus namque illicò miteſcere capitis dolor, ac ferè penitùs deſinere; Non nullis, quibus id præſidii experiri, horroris erat, etſi nihil omninò fuerit extimeſcendū, affixæ Temporibus hirudines haud imparem attulere opem, etſi modicò velociter minùs, ac in ipſo præſentis diſcriminis articulo opus aderat, quod unicè ſperari poterat ab apertis Jugularibus. Conſultius erat huic ſanguinis miſſionem præmittere è Brachii venâ, aut ſi urgeret opus, è longinquiore alterâ in Pede. Hacque methodo haud paucis quos atroces hujuſmodi Hemicraniæ dirè vexaverant diù, penè extemplò ſubventum eſt.

XL. Cæterùm ne ultrà ſupràque quàm ſit æquum in his moram faciam, meminiſſe lubet peculiaris cujuſdam mirum in modum ludentis Hemicraniæ hiſce artibus feliciter curatæ. Juriſconſultus, qui in eâ Urbis parte habitabat, quâ ſupremum Arcis Propugnaculum eminet ab *Emmanuele Philiberto* olim ad Regni tutelam, defenſionemque excitatæ, ac novis ſubinde munitionibus, cuniculis, aggeribus, operibuſque tum ab Succeſſoribus Ducibus, tùm ab Invictiſſimo Rege VICTORE AMEDEO inſtructæ, quibus obſidentium Gallorum ſuperioribus annis impetum eluſit ac vim. Is inquàm cùm ſummo quodam mane ad forenſis Palæſtræ negotia obeunda è lecto ſurgeret, gravi admodùm capitis dolore vexari cœpit in ſiniſtrâ parte ad Tempora uſque: Quem quidem haudquaquam magni fore momenti ratus ad plures dies æquo animo adverſam valetudinem invictè ſuſtulit. Quo uſque tandem cùm mihi quâdā die forte fortunâ haud longè ab foro occurrerit, auxilii à me quidquam rogavit lubens omnem mihi referens mali hiſtoriam oppidò raram. Narraverat enim ſe horâ circiter octavâ matutina alternis diebus hujuſmodi dolore perquàm acuto corripi, qui ad quartam uſque Pomeridianam perdurabat, quo tempore collecto animo, ac re omni compoſitâ ſe ſe paullatim recipiebat, adque conſucta ſibi munera redibat, ceù nihil hujuſmodi obtigerit unquàm. In ipſo autem aditu Paroxyſmi, ut ita loquar, magna Capitis gravitas proludebat futuri prænuncia doloris, exeunte verò paroxyſmo, quod præcipuè etiam adnotandum ſubit, modico ſudore perfuſa Tempora aderant, quo doloris Scena terminabatur. Addiderat ſibi ab Amico propoſitum Occipiti admovendum veſicatorium, tùm ano Hirudines, quod utrumque præſidii genus experiri ait ſibi vetitum hactenùs ab gravi, quo premebatur, rerum onere; Se tamen jam modò negotiis omnibus valedicturum prorsùs, nec ampliùs perpeti diutius poſſe Mali acerbitatem. Quamobrem omni cunctatione abjectâ ſanguinem detrahi jubeo è Brachio, mox altera vice intermiſſionis die lato vulnere è Jugulari ſiniſtrâ, quibus ac balnei uſu, fotûs, diluentium, quiete, ac æquiore victûs ratione, brevi convaluit. Idem Piſtoris uxori contigit, juxta Sacram *Divi Dominici* Ædem, Bibliopolæ filio ſeptenni, propter *Turrim publicam* excelſo vertice præclaram, Mercatori ditiſſimò propè Tem-

plum *Divi Rochi*; Adoleſcenti Juris ſtudioſo in vico *Divi Thomæ*; ac pleriſque aliis, quibus recenſendis haud immoror. Neque enim huic perſolvendo muneri tempus ſuppetit.

XLI. Sanguinis ex Jugularibus mittendi mos eſt ſatis antiquus, utcumque inter paucos obtinuerit, de quo ſi perbrevis hiſtoria præmiſſa ſit, haud illam puto legentibus fore injucundam omninò. Sunt, qui *Galenum* ſecuiſſe Jugulares tradunt; Ille tamen ni fallor non ſectionē ipſam imperare videtur, ſed ſi caſu aliquo ſecentur, curationis modum præſcribere. In *vivorum Anatome*, qui ſanè perridiculus liber eſt, & ab Arabe quodam, ut videtur confictus, atque adeò perperam *Galeno* adſcriptus, *Jugulares aperiri jubentur in principio Lepræ, & Anginæ, anguſtique anhelitus, in Aſthmate acuto, in raucedine vocis, in abſceſſu Pulmonis, in ſpirandi difficultate, & in Splenis, & laterum morbis.* Eadem prope memorat *Sorani Epheſii introductio*: Sed cum hoc itidem opuſculum planè commentitium ſit, cùmque *Cælius Aurelianus*, qui ſe in omnibus ferè *Soranum* ſequi profitetur, de hac re omninò ſileat; nihil hinc quod ejuſmodi Medicinæ antiquitatem probat colligendum eſt. Sufficiet itaque has venas ſecandi originem (*a*) ab *Alexandri Tralliani* temporibus repetere, qui Jugulares à ſe ſectas eſſe ſcribit, maximèque profuiſſe. Hanc ut quibuſdam familiarem ævo ſuo curationem refert (*b*) *Actuarius*, quam itaque in Catoche, & Phrenitide deprædicat. Eam in omnibus morbis capitis adhiberi jubent Arabes, neque in iis ſolum, ſed in Leprâ, acutiſque Thoracis affectibus: Unde fortè conſuetudo illa ad Ægyptios manavit, quam apud eos etiam tùm, cùm Alexandriæ eſſet, viguiſſe perhibet oculatus Teſtis *Alpinus*: Poſt Arabum tempora, niſi in *Bertruccio*, & *Arnoldo Villanovano*, qui hoc ex iis ad verbum exprimunt, (uti ferè ex Græcis Arabes) vix ulla eſt de hujuſmodi venæ ſectione mentio, donec anno circiter 1500. Anatomes ſtudium penè intermortuū revocavit *Jacobus Carpenſis*, modumque incidendi Jugulares fusè deſcripſit. Quo quidem ſeculo à pluribus pleno ore laudatur hoc curandi genus; Sed longè abfuit, ut in conſuetudinem venerit; Quippè *Botallus*, qui circa annum 1570. ſcripſit, diſertè dicit ſe neque hoc unquàm à Medico præſcriptum, neque à Chirurgo tentatum vidiſſe, adeòque aut nunquàm in uſu fuiſſe, aut eſſe tùm penitùs exoletum: Et quamquam ipſe primus venæ ſectionis uſum in Galliam induxerit, venamque quamlibet in quocumque ferè morbo ſecuerit, fatetur, quod in jugularibus id experiri minimè auſus ſit, *reformidans* (*a*) *ne propter illius magnitudinem, & magni trunci vicinitatem non ſatis citò, neque tutò ſanguis cohiberi poſſit.* Imò *Riolanus* Pater, qui recens à *Botalli* ætate fuit, de Apoplexiâ locutus in hæc verba prorumpit, *Jugulares auſi ſunt quidam ſecare pro extremo remedio.* Etiam *Fabricius Hildanus*, qui Ophthalmiis, Hemicraniis, cerebrique inflammationibus hanc à ſe Medicinâ cum efficaciſſimo ſubſidio ſæpius adhibitam eſſe prædicat in Epiſtolâ, quam

(*a*) *Lib.* 4.
(*b*) *Lib.* 3. *c.* 1.

(*a*) *Curat. per V. S. cap.* 40.

quam (*a*) ad Doringium 1614. exaravit, *perpaucos tamen Medicos, qui ſectionem harum venarum approbarunt, ſibi innotuiſſe* ſcribit, eamque *periculoſam* agnoſcit, *niſi expertus affuerit Chirurgus.* Quin imò in ſcriptis eodem anno editis *Julius Guaſtavinus* Profeſſor Piſanus, has venas non ſine periculo ſecari poſſe pronunciat. Ita pleroſque ab hoc auxilii genere deterritos fuiſſe conſtat, ſive quòd Jugularium vulnera aliquando lethalia eſſe obſervaverint, perperamque ſibi perſuaſerint idem ex earum ſectione eventurum; Sivè potiùs, quod ut ſæpè fit, facta hæc à manu imperitâ ſectio, parùm feliciter ceſſerit, notamque infamiæ experimento inuſſerit. Hoc nimirùm uſu frequenter venit, ut quod remedii genus ignorantiâ ſemel notaverit unius inſcitia, dignitati ſuæ vix reſtituere queat ſcientium univerſa conſenſio. Utcumque verò ea res ſe habuerit olim, nullum eſt in Hiſtoriâ Medicâ exemplum, ubi ritè peracta ſectio aliquid adtulerit mali: Imò ſæpiſſimè uſus oſtendit morbis compluribus, atque iis præſertim, qui caput attingunt, nullo modo meliùs ſuccurri.

XLII. Quod quidem, cui ſcilicet fundamento innitatur facta in capitis, ac cerebri potiſſimùm morbis Jugularium ſectio, tùm hujuſmodi venarum, tùm arteriarum, quarum ope ſanguis per cerebrum, ac caput ultrò citròque commeat, ſtructuram, & diſtributionẽ penitiùs ex Anatomicis delibanti cuique faciliMarte eluceſcit. Enim verò Jugularis vena vel externa eſt, vel interna: Quarum hæc multò grandior uti eam poſt *Nicolaum Maſſam* (*a*) accuratiſſimè deſcripſit *Fallopius* (*b*) licet in Brutis, à quibus harum venarum figuras apud *Veſalium* (*c*) expreſſas habemus, contrarium prorsùs reperiatur. *Externæ* ramuſculi extremi ab ore, à faucibus, à facie, ab oculorum tunicis, ab universâ denique capitis cute atque muſculis naſcuntur. *Interna*, quæ multò altiùs deliteſcit, quamquàm aliquandò partibus jam memoratis ſurculos aliquos impertiat, ad imum cranii rectà aſſurgit, inque *duræ matris* ſinus laterales immergitur. Ità ut jugularis externæ propagines extremæ, arteriæ Carotidis externæ ramis inſerantur: Interna itidem Jugularis, ac Carotis interna vaſculis duræ matris intervenientibus conjungantur, ac confluant. Sæpè etiam vidi utriuſque venæ ramos aliquot oppoſito tramite, externæ ſcilicet ad ima cranii, internæ ad maxillæ glandulas, ad fauces, atque externas quaſque partes deduci; Quod à nemine uſque adhuc præterquam ab prælaudato *Fallopio* viſum, compertumque ego quidem ſuperioribus annis coram Chirurgis Taurinenſibus in Theatro Anatomico, cum ibi jubente, ac annuente Rege Prælectiones Anatomicas, alterâ vice haberem, attentius hujuſmodi venarum diſtributionem inquirens apertiſſimè oſtendi. Jam tùm ſcilicet altè inſederat animo hujuſmodi auxilii genus ad praxim utiliter revocandum aliquandò.

XLIII. Equidem Artis cùm ſit Naturæ ductum ſequi; cùmque ſanguinis è naribus eruptio (ne extra

Iii 2 oleas

(*a*) *Cent.* 4. 14.

(*a*) *Introd. Anat.* 62.

(*b*) *Obſerv. Anat.*

(*c*) *Lib.* 3. 7.

oleas digredi videar) uti maximè naturale, ità præſentiſſimum nuper viſum fuerit vitæ præſidiũ; Conſpicuum erat in hujuſmodi rerum anguſtiis nihil præſentaneum magis fore quàm eaſdemmet venas ; aut ex eodem derivatas alveo aperire. Quænam autem ſcalpello tàm opportunæ aderant, quàm ipſæ (unde cæteræ omnes per caput diſpoſitæ exoriuntur) *Jugulares*? Sivè revellendi, ſivè derivandi gratiâ incidi illas opus ſit. Utrumque enim horũ aſſequi earundem ſectione fas eſt. Quod ſanè etſi Paradoxũ videri queat nonnullis, doctè tamen, ac ſcitè admodum recèns perſolvit Vir doctiſſimus (*a*) *in aureis de Febribus commentariis ad lib.*1.*&* 3. *Epidem.Hippocratis.* Eſt namque ubi Derivationis loco, ut ubi Revulſionis cauſſa haſce aliquando obtingit ſecare venas. Quæ quidem vocabula, licet ſatis antiqua ſint, tamen nemo unquàm intelligere poterit, nec proindè ſecandi leges in alterutro genere rectè ſtatuere, niſi acceſſerit accurata de vaſorum ſtructurà, motuque ſanguinis cognitio. Hocque veriſſimum eſſe facilè agnoſcet, qui Scriptorem qualemcumque ante oſtenſam ſanguinis circulationem, atque adeò *Harueii* ætate ſuperiorem perlegerit. Neque alia ratione Saphenæ ſectio modò Menſes deducit, modò eadem inconſultiùs facta eoſdẽ potenter ſupprimit: æquè ac medicamenta diſcutientia, quæ tempeſtiviùs adhibita tumorem prorsùs diſſipant, ſeriùs admota excitant, atque attollunt, & in Pus demùm reſolvunt.

XLIV. Derivando equidem magis quàm revellendo præſtitam nuper ab hiſce opem novimus; Uſus namque, & ratio oſtenderat, priùs tundendam fuiſſe in brachio, aut aliâ quâpiã parte venam quamlibet, quàm Jugulares; Sic enim humorum impetu, atque ardore jã elangueſcente enata ad extrema vaſorũ obſtructio revellentibus labefáctata leviore tandem negotio derivantibus funditùs tolli poterat; Eadem planè ratione ac tumoribus cum inflammatione ſubortis occurri Practicis mos eſt, præmiſſis ſcilicet ex aliâ parte longinquiore revellentibus, antequã derivantia adhibeantur. Hinc in illuſtri illâ hiſtoriâ quam de gravi Oculi dextri inflammatione ad hunc modum ſanata narrat memoratus *Hildanus*, primo die vena in brachio dextro ſecta dicitur, proximo exhibitum Catharticum, tertio demùm Jugularis aperta. Eodem fundamento nititur conſuetudo illa, quâ ingraveſcente Anginâ poſt revellentia feliciſſimo ſucceſſu Jugularem internam circà inferioris maxillæ angulum incidimus; Neque enim irriſione tàm dignum eſt, quàm *Cœlio Aureliano* (*a*) videretur, quod de venis mammariis in eodem morbo ſecandis ſcribit *Hippocrates*; (*b*) Nam & iſtæ quemadmodum primus docuit *Fallopius* (*c*) originem aliquandò à Jugularibus ducunt.

XLV. Sivè autem Jugularis interna, ſivè externa ſit, ſivè temporales, ſive aliæ quæpiam hiſce affines venæ, perinde eſt. Uſus quidem edocuit citiùs, ſecuriùſque rem abſolvi apertis Jugularibus, in quas tamquàm in communem alveum omnes illæ venulæ exonerantur. Tutiùs fortè etiam, ac citiùs temporalium arteriarum ſectio idem perſolveret, propter eum, quo ſanguis effunditur, impetum, ſi modò

(*a*) *Jo. Freind. pag.*23. *comment.*2.

(*a*) *Lib.*3. 4.

(*b*) *De Morbis* 3. 11.

(*c*) *Obſerv. Anat.*

modò pleno flumine exiliat; Atqui hæc ſectio, ut feliciter cedat, non nihil difficultatis habet: Etiam aliquandò cum periculo fit; Quare vix auſerim eam in medium afferre, niſi hujus olim *Galenum* meminiſſe noverim, ejuſque abſolvendæ modum tradere. Secuiſſe olim arterias, idque ſatis frequenter Veteres conſuevere; conſuetudinemque eam ità apud Ægyptios invaluiſſe ſcribit *Alpinus*, ut has illi haud rariùs, quàm venas ſcinderent. Nuperrimè memini Præclaram Veſtalem, cui diuturnâ Ophthalmiâ laboranti pleraque paſſim adhibita fuerant præſidia, nullo aut vix exiguo prorsùs levamine, affixis tandem me jubente *Temporibus* hirudinibus mirâ celeritate reſtitutam. Harum quippè altera cùm ſe ſe ità arteriæ Temporum fortè fortunâ agglutinaverit, ut vix inde aufferri poſſet, plurimum effudit cruoris magno impetu proſilientis, quive ægrè admodùm cohibere, nec abſque magno labore potuit. Huic revellentia quæque, tùm cætera Artis ſubſidia, quorum prolixam ſeriem ferunt Practici, diù ante uſurpata poſtremo huic præſidio adhibendo illuxere. Nec longè quidem ab hujuſmodi auxilii genere abludunt inſtitutæ aliquandò in vetuſtis hujuſmodi affectibus ſcarificationes juxta ima, atque ad eorumdemmet oculorum latera, tùm propè ſummitatem Naſi, quâ ejuſdem vena ignoto pleriſque tramite pergit. Antiquiſſimum id erat præſidii genus, cujus ratio & modus unam habent univerſalem cauſſam, nempè ut pars, cui infliguntur, exoneretur. Venulæ quippè plures vix conſpicuæ ſub univerſa cute feruntur, quæ hoc more ſectæ celerem aliquandò opem præſtitere, quam vix ſperare erat ab alia quapiam majoris venæ ſectione; Sivè quod illæ arteriarum finibus propiores ſint, ſivè quòd arteriolæ pariter, quibus ſumma inſtructa refertaque cutis eſt, unà invicem ſcindantur, incidanturque; Sivè quod ibidem fortè, in exilibus nempè vaſorum meatibus, ac propè eorumdem fines lenteſcere primò incipit cruor, dirarum hinc ſæpè ægritudinum ortus, ac incunabula. Quoad adminiſtrandi modum, duplex is eſt apud *Oribaſium*; vel enim *Catà Phlighin* fit, ideſt verberatim, & punctim, vel *Catà Sirmon* h. e. per tractum, & cæſim, qui poſtremus modus magis in uſu *Italis* eſt. Atque hæc quidem ad Æquinoctium uſque geſta.

XLVI. Haud lætiora minùs extiterant initia Veris. Orientales namque, ac Boreales invicem diù ludentes venti ad aliquot dies adhuc dirè perflarunt, ſilente tùm temporis, ſuaque in clauſtra recepto Auſtro. Erupit is tandem leviter, perque totum deinde quod ſupererat Veris reliquum, ac Æſtatem mitiſſimo flamine perſpiravit, ruente viciſſim per intervalla Borea, cujus gelido afflatu ſæpè repentè viſa recurrere media Æſtate hyems. Conſueto hinc nivali vellere defraudata tellus, inopes aquis fontes, infeſta præmaturæ rubiginis veſtigia, magna ubique ſiccitas, ac perturbatio rerum. Rupicapras ipſas, quæ ſilveſtris, & montana Fera eſt, ſumma Alpium faſtigia perpetuò inhabitans ſpecie ac mole vulgaris Capræ, ſed paullò celſior cruribus, quàm eſſe ſolet caprinum genus, (per ſubjectam planitiem excurrere aſſertum propter inopiam lympharum. In animalis hujus

ventriculo reperiuntur ſæpenumerò globuli quidam adeò cardiaci, & alexicaci, ut lapides Bezoardicos virtutibus longè antecellant, ſi credimus *Welſchio*, qui peculiarem de iis ſcripſit tractatum titulo de *Ægagropilis*. Sæpe quidem Aprili menſe exigua viſa pluvia, at quæ vix Colonorum votis ſufficeret; Quo uſque tandem Majo uberiùs pluit, novaque, ac lætior rebus affulſit ſpes. Kalendis Junii hora quarta circiter pomeridiana, nitido exiſtente Cælo, Sol viſus extemplò coloris ferè cuprei, quo uſque occiderit penitùs; Sequenti die ater idem præluxit ad octavam uſque horam circiter; Mox fragores auditi protinùs, ac horrendis tonitribus circumfremere, ceù diruptis nubibus Cœlum. Æſtas hinc temperata ſucceſſit, ac lætiſſima prorsùs ſi procellis commota minùs extitiſſet, aut furentium ventorum immodicis flatibus. Nunquàm enim majoribus grumis grandinare perſpectum, frequenterque adeò ab omni parte Cœli emicare repentè fulgura, nunc intermittente luce, nunc condita. Sæpè etiam fulmina cecidiſſe viſa, hùcque ac illùc ludendo prorumpere. Appetente Autumno Grues ingenti exercitu aëra ad plures dies obumbrarunt. Ferri autem hæ videbantur magnis itineribus ab Oriente ad Occidentem, ſublime editèque admodùm, ac cum ſilentio volantes, quod ſerenitatem præſagire ajunt, ſecùs ac ſi obſtreperis vocibus frequentiores ſuſurros excitent. Pulchrum erat integras cohortes cernere modò in cornua diviſas, modò in unum collectas triangulum efficere circumeunte Duce, ceù exercitûs Præſide, ac Rectore. Viſa & Avis quædam Subalpinis ignota, ſubnigra roſtro, ſubrubra pectore, ſubflava alis, ſubviridis pede, mole Turturis inſtar, *Garrulus Bohemicus* dicta *Geſnero*, de quo mira ſcribunt, tàm quoad internam viſcerum conſtitutionem, quàm quoad ingenium; Rectiùs fortè *Rubicella*, ſeù *Pyrrhula*, aut *Ampelides Aldrovandi*. Seriùs quàm olim advenerant Hirundines, tùm ſeriùs etiam diſceſſere. Inſecta quoad attinet, horum numeroſam adeò extitiſſe progeniem haud meminimus unquàm, ac eorum præſertim, quæ *Coleoptera*, ſeù *vaginapennia* nuncupantur, quod alas ſuas velut in vagina recondant; Hæ inter novum quoddam ſpectatum animalculum albis nigriſque maculis tàm pulchrè variegatum, ut Veſtem Damaſcenam Phrygia acu intertextam jurares. Medio Vere, cum floreſcere primùm cæpit frumentum ſecundarium, (Secale vocant Noſtrates,) ſummo illud manè exoriri, perque aëra vehi denſo examine viſum; Veſpere dein ſeſe ſuper ſpicea ſerta colligere, ac mori infeſto prorsùs aculeo; Hæc namque cernere erat ſequenti manè exuſta prorsùs, ac ferè abſumpta. Odore teterrimum aderat; Fortè *Scarabæus minimus*, ſeù *Fullo Charletoni*, ſi molem, ac veſtem vario artificio fulgentem ſpectamus: *Ephemeri* verò ſpecies potiùs, ſi vitæ illius brevitatem reſpicimus. Erucarum ac Bruchorum magna ſoboles; velox interitus, ut & animalculi cujuſdam vitibus ſummè infenſi, Italis *Taliadizzo*, Græcis *Ips*, ab *Ipto*, i. e. *Blapto*, *Noceo*; Quia proprium ejus eſt in vitibus verſari, eaſque erodere; Hinc vini proventus modicus, cui tamen tùm aëris fortè, tum ventorum ſævities, ac inclementia haud parùm tulit.

tulit. Vix paucæ per Æſtatem obſtrepere auditæ Cicadæ. Subdulce mel, & ſubaquoſum. Fæni exigua perceptio; Serici haud ingens; copioſior Tritici. Hocce in horreis collecto ſobolefcere viſa inſecta quædam non alata illius ſummitates diro ſpiculo depaſcentia inſtar Teredinis. Toto deliquit anno Mercurius, nec unquàm viſus ultrà 20. lineam aſcendere, ceù conſtitutam ſibi metam, ultrà quam pergere vetitum.

XLVII. Ad Morbos venio, qui reliquo hocce anni decurſu ſubluſerant. Hos inter Variolæ viſæ extemplò, adque primos Ventorum Meridionalium afflatus proludere, perque univerſum agrum errantis in morē huc illuc divagari, haud exiguo perculſis timore Civibus, eam nempè, quàm hæ ſuperioribus annis ediderant cladem, adhuc dùm animo expendentibus. Vix auſerant illæ tamen Suburbia ipſa, nedum Urbem attingere. Citiùs etiam quàm credebatur, ſe ſe ſubduxerant; Nec diræ adeò, atroceſque, cujuſmodi extiterant olim. Inſolentiùs quidem intrà Urbis mænia debacchabantur recèns ortæ ægritudines, quæ ſanè etſi diverſæ ab iis primo intuitu viderentur non nullis, quæ exacta hyeme, ac Autumno ſævierunt, haud abſimile tamen ingenium, iraſcendique morem præbuere; Quod rem attentiùs conſideranti facile erat decernere. Enim verò vix mitior arriſerat Veris Conſtitutio; Vix leniores perflaverant Venti, ut illicò erumpere viſæ foras pleno velut agmine Pleuritides, rectiùs forte *Peripneumoniæ*; atque unà ſimul ruere iis comites aſſiduæ febres, ardenteſque. Sæpè etiam caput attollere videbantur Eryſipelata, hoſque ac illos indiſcriminatim laceſſere, at ludentis inſtar potiùs: Aut enim præludere hæc exaratis affectibus, aut iis obſequi magis, quàm ſibi quidquam addicere, perſpicuum erat. Luſus illa reverà aderant, quibus morbificà huc illuc pergens materies, aut jam fortè vitalia clauſtra obſidens, etiamnùm incautiores fefellerat. Præcipuè enim hoſce inter rerum fluctus metuendum erat de vitali Theatro, ubi dein ceù ablato Sipario poſtremus plerumque ludebatur Tragœdiæ Actus. Id unum ſolerti prudentique Viro prævidendum erat, ac totis viribus enitendum maximè, ne *fracto aggere* ad pectus illaberetur errabunda materies, vel illabens illā, aut jam fortaſſe elapſa, quàm citiſſimè illinc revocaretur. Hæ Medico erant artes, queis vindicanda, ac ſervanda erat res.

XLVIII. Et ſanè de iis tuendis potiſſimùm partibus agebatur, à quibus prima vitæ ſtamina proficiſcuntur. Huc tota Belli moles incubuerat; Huc pugnæ locus, huc prælii campus, huc denique rerum ſumma gerebatur, heù funeſto plerumque exitu. Nunquam frequentiores obviæ Vomicæ, ac dira pectoris mala; Quodve mirère magis, cernere erat haud paucis vomicam penè ex abrupto ſeſe prodere nulla proludente febri, aut alio quopiam ſigno, quod ſæpè latens intrà præcordia quidpiam prænunciare ſolet. Non nullis vix una, ac altera febris acceſſio præceſſit. Pleriſq; anxietas maxima, febris acuta, Tuſſis, ſæpè etiam dolor lateris punctorius, pulſus mollis, velox, ac inæqualis, præcalidus ſpiritus, ſeù ingens in ſpiran-

ſpirando fervor, ſputa per initia liquidiora, cruenta, fœda, lingua urens, turbata alvus, ſanguinis ſtillæ è naribus, extremorum frigus. Hæc prior mali Scena, cui niſi initio ſtatim occurrebatur, inevitabile erat inducto velociter Sphacelo fatum; Sæpè hinc congeſto in parte aliquâ pectoris pure, Vomica tandem in apertum ſuo tempore prodibat felici plerumque omine. Quamplures hâc viâ per æſtatem lætâ ſuppuratione evaſerunt.

XLIX. Atque hinc luce meridianâ clariùs patet, quàm falsò Pleuritidis nomine id mali genus tum temporis indigitaretur; Siquidem nec *Tuſſis*, nec *ſputorum exſcreatio* inter ſigna, quibus ſecernitur Pleuritis, recenſenda minimè veniant, quæ potiùs ad alium morbum huicque in multis diſſimilem *Peripneumoniam* nimirum pertinent. Mirabar ego Celebriores Viros in hunc errorem incidiſſe, hancque pectoris ægritudinem, quæ nihil commune habebat cum Pleuritico affectu, Pleuritidem nullo diſcrimine appellitari. Hinc tot auditæ per Urbem ſævire Pleuritides, quæ æquiore jure Peripneumoniæ dici debuerant. Aderat & perennis altera, ac conſtans harum nota, quæ nullo modo Pleuritidi unquàm competit: *Magnus* ſcilicet *in ſpirando æſtus*, ob turbatiorem ac magis feſtinatam reſpirationem, oppreſſis magno onere Pulmonibus. Scio inventa Practicis vocabula quædam, quibus id ipſum explicant; Aſt ſi fas eſt, quid ipſe ſentiam, apertè dicere, aſyla hæc potiùs ſunt ignorantiæ Medicorum, atque eorum quidem, qui, ut rectè olim ajebat *Verulamius*, *fingunt ſimul*, *creduntque*; *Neque unquam nobiliores animos erexere.* Quantùm verò conferat in re Medicâ præſertim rem unâ ab aliâ ſecernere; Quantum inde Arti laudis, ægris emolumenti accedat, nemo non videt? Legitur apud *Dodonæū* hiſtoria Peripneumoniæ popularis, quæ tunc temporis, annis nempè 1557. & 1565. graſſata eſt, huic noſtræ haud abſimilis: Atque is quidem ad extremum narratiunculam ſuam ſic claudit, quod ſcilicet *morbum hunc non Pleuritidem, ſed Peripneumoniam fuiſſe mortuorum corporum diſſectiones coram oſtenderant*; & hoc utique innuere modeſtè videtur Vir Doctiſſimus Medicorum ſui temporis errorem, qui fortè de eo tanquàm de Pleuritico affectu judicium fecerant.

L. Nec difficile quidem erat conjicere, vel ab ipſo unicè pulſu nihil hujuſmodi ægritudinem affine habere prorsùs cum eâ, quæ a Pleuræ inflammatione oritur, etſi Tuſſis adfuerit, ac dolor lateris punctorius. Nunquàm enim aut ſaltem compertam paucis memini pulſuum duritiem, quod quidem ultimum inter proprietatis notas malim reponere, quæ Pleuritidi conveniunt, quàm cum *Galeno* Tuſſim. Cujus ſanè ſententiam uti ſæpiùs datâ operâ aſpernari, & reſpuere hominis eſſet valdè arrogantis, ita in omnibus ſequi velle, ſuperſtitioſi eſt. Neque enim Authores in Medicinâ faciendâ, ſed rationis momenta quærenda ſunt. Confuſa hinc ac implicata, & à veteribus, & à recentioribus tradita huc uſque eſt utriuſque hujus morbi deſcriptio. Etenim ſi veterum ſcripta perlegimus, hi quidem eos inter ſe diſtingui ſcribunt, ſed eaſdem utrique notas aſſignant: Idque facile animadvertere

licet,

licet, quod quæ apud illos de Pleuritidis charactere habentur, ad Peripneumoniam meliore jure referenda ſint. Recentiorum verò plerique vix ullum inter hos morbos diſcrimen ponunt, gradu tantùm diſſimiles eſſe volunt. Non nulli etiam Pleuritidem dari haud contendunt, quæ Peripneumoniam non habuerit conjunctam, ac viciſſim inflammari haud poſſe Pulmones, inſonte Pleurâ; Quod tamen & ratio, & hiſtoria Medica falſum oſtendunt. Multa namque Pleuriticorum cadavera ſecta ſunt, in quibus Pleura corrupta integro Pulmone reperta eſt; Secùs quidem, ſi unà cum inflammatione Pleuræ vitium quoque in Pulmonibus, ſivè quod idem redit, Peripneumonia adfuerit; cujus utique, ut quæ toties dicta ſunt, iterùm repetam, cujus inquam propria, & minimè ementientia ſigna ſunt unà cum acutâ febri *Pulmonum gravitas, Tuſſis, ſputorum excreatio, atque ingens in ſpirando fervor*; *Illius verò*, Pleuritidis nempè, *anhelitus difficilis, pulſuum durities* (Quod caput eſt maximum,) *Febris, pungenſque ac vehemens lateris aſſiduus dolor.* Equidem nedum magna, ſed omnis, ut ità loquar, Medicis lux ab Arte Anatomicâ petenda eſt, quâ morborum plurimorum, & proprias Sedes eruere, & ſigna legitima ſecernere queant. Eam ob cauſſam factum arbitror, ut *Celſus* elegantiſſimam illam humani corporis deſcriptionem curandi præceptis inſeruerit: Utque eadem veſtigia perſecutus breve quoddam de partium ſtructurâ commentariolum morborum Hiſtoriis præmiſerit *Areteus.*

LI. Et ſanè tota hinc, auſim dicere, pendet curandi Ars: Ut enim in Pleuritide liberior ſanguinis detractio ſola ſæpè abſque alio quopiam ſubſidio morbum abſolvit; & hæc quidem, at majori circumſpectione inſtituenda in inflammatione Pulmonum eſt, cui oleoſa omnia, quæve ad ſputa elicienda idoneâ habentur, ſuum & quoque calculum ferunt; potiore quidem titulo, ac æquiore jure, quàm in Pleuritide verâ. Exemplo eſt *Anaxion*, cui haud veritus eſt *Hippocrates* magnâ ſui laude octavo die ſanguinem mittere, de remediis, quæ ſputa extruderent parum ſollicitus. Quamquam enim nomen morbi in hac memorabili Hiſtoriâ reticeatur, haud difficile tamen eſt illum pro germanâ Pleuritide agnoſcere. Eſt quid utique reverà *Divinum* in Peripneumoniâ, quod nunquàm, aut raro in Pleuritide occurrit. Etenim intrà parietes Pleuræ arteriolæ multæ à ramo intercoſtali deductæ effunduntur, quæ levi ſæpè de cauſsâ nimiùm diſtentæ obſtrui ſolent, inflammationemque pariunt; Aſt Peripneumoniam quod attinet, hujus ſæpe numerò parens extitit, qui idem

graves morbos mortalibus affert Multimodè.

LII. *Nec vana loquor:* Eadem namque, quæ ſuperiore Autumno, ac exactâ nuper hyeme eas induxit ægritudines, quas ſuperiùs retuli, ipſa eadem adhùc dùm vigens cauſſa hujuſmodi Peripneumonias Vere ortas, perque Æſtatem dein latè ſævientes intulit, quæ pleriſque in Vomicas haud inauſpicatò deſiere. Is namque unicus aderat mali exitus, in quo nonnulla ſaltem poſita ſpes erat adhùc. Curioſum erat proceſſum omnem mor-

bi in ſuppurationem abeuntis adnotare, cùm ſcilicet inflammatoria materies ab ipſamet Natura reſolvi non potens, nec Arte emendari, blandior tamen, ſtagnans eadem, calens, pulſaque, coercentia latera extendendo, vel rodendo abſceſſum vomicamve formabat. Futurum id clariſſimo argumento declarabat ipſa morbi indoles ſatis quidem acris, nec tamen acerrimi, tùm minimè ſuperata adhùc fera ſymptomata, quodque potiſſimùm aderat, ſputa liquidiora, nec criticis diebus evacuata per ordinem, qui ſanationem doceret. Fieri autem jam propè abſceſſum oſtendebant leves, vagæ, ſæpè repetentes, ſine manifeſta cauſſa horripilationes, ſtillæ ſanguinis è naſo, genarum rubor, ſitis, pulſus debilis, ac mollis, febricula; Quibus, formato dein tumore, ſeù abſceſſu, Tuſſis unà aderat comes pertinax, ſicca, ad paſtum, motumve aucta; reſpiratio difficilis, parva, anhelosa, ſtrepens; decubitus in affectum latus tolerabilis; ſudor nocturnus, maximè circà jugulum, & frontem; urina ſpumoſa; pallor, macies, debilitas ſumma. Proximè hinc impendebat tumoris diſruptio, cui aut imminenti propè, aut ſæpè etiam ſub ipſo diſruptionis puncto, ac temporis articulo, præludebant deliquia, turbationes alvi, ſtertor, hæmorrhagia narium, ſuppreſſa penitùs ſputa, moxque uberiore eadem copiâ educta, ſanie commixta, fœda, teterrima. Sæpè purulenta jam facta materies repentè intrà pulmonales venulas reſorpta, ac ſanguini permixta aliò ferebatur, ceù Præclaro Juveni contigit decumbenti ad *Portam Eridani*, quem ortus inopinatò ad ſiniſtram autem abſceſſus extremo, quod propè aderat, eripuit fato. Quotquot in cava Thoracis, inque Mediaſtini dilatata vacua abiiſſe illam, aut ad hepar verti novimus, omnes periere.

LIII. Una ſcilicet ſpes ſalutis erat, ſi diſrupto abſceſſu ſputa bonis avibus ejiciebantur, ſuaſque illa Phaſes, ac mutationes obibant *Practicis* notas. Haud paucos hac viâ ſervatos memini, quorum exempla aliquot hoc in loco perſcribere haud puto alienum.

Æger Primus.

Comes juxtà Templum *Divi Franciſci de Paula*, temperamenti atro ſanguinei, habitûs ſtrigoſi, adque bilem generandam, ut aiebat *Hippocr.*, idoneus, medio Vere acuta febri corripitur cum dolore lateris punctorio, Tuſſi, *gravitate Pulmonum*, pulſu celeri, elato, valido. Idem ſuperiore hyeme diro in facie Eryſipelate laboraverat. Sæpè etiam olim Pleuritide vexari conſueverat, initio Veris. Poſtridiè exacerbata ſunt omnia; ferus magis doloris ſenſus, intenſior febris, ſitis magna, pulſus duriuſculus. Quartô ſtillæ ſanguinis è naſo; turbata levitèr alvus; Urinæ ſubrubræ, atque ſuſpenſum in iis quidpiam; Somnus nullus; Sputa liquida, pauca; Summa corporis per intervalla frigida. Hactenus ad quatuor vices ſecta in cubito vena. Quintô Clariſſimorum Virorum ſententiâ nova imperatur Sanguinis miſſio, ac dein lenis exhibita potio ex Mannâ. Veſpere calor vehementiùs excanduit; Parum adhuc Sanguinis è naſo profluxit. Spiratio magis difficilis, pulſus velocior. Iterum ex brachio miſſus eſt

San-

Sanguis ad uncias decem. Sextô lateris quidem dolor ceſſavit, ac ferè ex toto evanuit, at ſævior adfuit Tuſſis, magnaque corporis jactatio; Multa per alvum demiſit bilioſa. Septimô moleſtè magis habuit, nam & intendi magis febris, & infeſtare Tuſſis, & ſpiratio ingraveſcere viſa. Conclamata propè res erat gravi præludente ſtertore; Tùm quidem novus repentè obortus horror, commotaque ſpontè alvus, ac penè ſub idem tempus copioſus ex utrâque nare effuſus ſanguis ſpem fecit lætius quidpiam hoſce inter tumultus rerum eluceſcere. Exhibita ſunt è veſtigio cardiaca, oleoſa, ſputum moventia, inter quæ ego floribus Belzoin palmam defero; Paullò poſt multa cæpit, & concocta expuere. Allevatus eſt; Undecimô Sputa faciliore conatu eliciebantur; lenior febris; Turbata adhuc dùm alvus ter, quaterque per diem concreta pauca demittebat probæ indolis. Sæpè etiam per vices ab diſrupto abſceſſu Sanguis viſus è naribus proſilire ad aliquot uncias. Victu tenui utebatur, potu melleo, *hydromeli* vocant Græci, quod liquoris genus eſt ex puriſſimâ aquâ, & melle temperatum. Decimo quartô remiſſa penitùs omnia; In urinis alba, multa ſubſidebant; Sine ſiti erat; Benè ſpirans. Trigeſimo quartô abſoluta prorsùs ſuppuratio eſt feliciſſimè. Sæpè per id temporis accendi iterùm viſa febris, ac excandeſcere magis Tuſſis, at citò id, aut uberiore urinæ profluvio, aut commotâ alvô, aut ſputô liberiùs elicitô omninò evaneſcebat. Forte id etiam exigui alterius formati tumoris, aut alterius exiguæ vomicæ extemplô diſruptæ præludium aderat. Vix paucis obtigit ſeptimo die læto omine prodiiſſe vomicam, perque totum morbi decurſum aſſiduo luſu Sanguinem è naribus profluxiſſe, ac unà ſimul turbari repentè alvum; quæ quidem omnia ampliſſimam præbent contemplationum ſegetem, quô nihil Arti majoris compendii extitit unquàm, ac præſtantius idem.

Æger Secundus.

SAcerdos *Congregationis Oratorii Divi Phil. Nerii*, cui flaccidi diù pulmones, ac ſæpè morbis conflictati, tùm propè imminens ſenectus, ex febri tertianâ duplici appetente Æſtate decubuit. Comes huic aderant ſputa improba, pulmonum gravitas, pulſus intermittens, ac leves animi per intervalla defectiones. Opem illi initiô tulerat Pater meus; At qui cum ipſe paucis poſt diebus ab Urbe abeſſe coactus foret, gravioribus curis diſtractus; Ægri tutela mihi relicta eſt; Cùmque omnia ſedulò, ac diligenter expenderim, erupturam propè diem vomicam ægrotanti, ac adſtantibus detuli. Die ſequenti cùm ſummo manè ægrotantem inviſerem; diſrupti noctu abſceſsûs notam prætulit ſputum ſanie permixtum, tetrum olens, copioſum. Ipſe media circitèr nocte quid inſolens perſenſerat ſub imo pectore, ac penè animam agere viſus; Diù ante incerti doloris veſtigia in utroque Thoracis latere occurrerant, quibus unà ſicca, ac fera admodum Tuſſis proluſerat. Selectioribus balſamicis, Traumaticis, Rhypticis in uſum adhibitis ritè peracta res eſt, ac omnis reſciſſa penitùs mali origo.

Æger Tertius.

Reverendiſſimus Abbas *Congregationis Reformatæ Divi Bernardi*, gravi olim Orthopnæâ diù detentus, ex aliquot dierum itinere, cum ſæviùs quàm unquam perflaret Boreas, in febrim acutam incidit unà cum magnâ ſpirandi difficultate, Tuſſi, dolore lateris punctorio, pulſu languido, ac inæquali. Mox intenſiùs adaucta febris; Spiratio ingraveſcens magis; Facies, oculique, emortui hominis inſtar; Mens emota; Sputa initiô liquidiora, viſcida modò, ac cruentis lineis interſtincta; Urinæ per initia tenues, nihil ſubſidentes, copioſæ. Brevi ad extremum redacta erat res. Decimo quartô ſubitæ defectiones animi, vacillans pulſus, frigida repentè extrema, propè erupturæ Vomicæ præluſerant; Prodire mox viſa ſputa puris inſtar, graveolentia, exiguo conatu, fæda. Septimô & vigeſimô obſtricta dudùm alvùs bilioſis multis perturbata eſt, nec pauco tempore talia multa proceſſere; In totum autem tùm febris reliquerat, tùm ſputorum exſcreatio lætiſſimè deſiit. Cruenti quidpiam ab hæmorrhoidalibus venis ſub morbi decurſum effluxit. Secta bis initiô in cubito vena, mox alterâ vice in pede; Hirudines quoque ano affixæ ſemel; Diſrupto tandem apoſtemate appropriatis remediis opitulatum.

Æger Quartus.

Piſtorem propter *Portam Urbis Victoriam*, an potiùs *Victorialem*? Per illam namque INVICTISSIMUS REX, unà cum EUGENIO PRINCIPE, ac cæteris fæderati Exercitûs Ducibus Urbem memorandâ illâ die ingreſſus eſt, quâ fractis, & profligatis Hoſtibus obſeſſam trium menſium obſidione Civitatem ſolvit, Italiæ libertatem aſſeruit, Europæ ſecuritatem reſtituit; Piſtorem inquàm febris acuta prehendit cum dolore lateris punctorio ad dextrum uſque Hypochondrium, ac Regionem umbilicalem propagato. Magna abdominis tenſio, ac totius corporis laſſitudo; Facies mox ab initio ſubfuſca ferè, pulſus humilis, mærentes oculi, reſpiratio gravis, anheloſa, difficilis. Quartô mitior dolor, pulſus intermittens; commota alvus; Urinæ flagrantes: Sputa pauca, ſubflava, improba; Nox laborioſa. Septimô delinquens per intervalla è veſtigio pulſus, vacillans idem, vix elatus; Paucus ſudor circà caput prodiit; Nihil ab alvo dejecit. Nonô ſudore per totum corpus diffuſo læta ſputorum exſcreatio obtigit, quæ ad vigeſimum uſque diem probâ expurgatione perdurarunt. Huic ob virium jacturam, cujus certiſſimus index erat pulſus humilis propè, deficienſque, ſemel tantùm parcâ doſi miſſus fuit ſanguis è brachio. Utramque tutiùs paginam implêre Cardiaca, balſamici, Traumatica. Magnam præſtitit opem in principio Morbi Theriaca cum vino exhibita, tùm quandòque etiam unà cum aquâ Scabioſæ, ac Syrupo de Papavere erratico; Hoc enim more cocta magis ſputa liberiore viâ ex pulmone prodierant; Valentior itidem pulſus, ac validiores vires rediere. Veſicantia quoque bina admota humeris, fotus, moxque ab effrac-

to

to apoſtemate Rhyptica, abluentia, conſolidantia feliciter uſurpata, inter quæ Terebinthinata quæque, ac balſamica cætera principem locum obtinent.

Æger Quintus.

OLitoris Uxor juxtà *Hortos Regios* decumbens fœdâ per hyemem ſcabie longo intervallo vexata, medio Vere febri acutâ ex levi occaſione corripitur cum rigore, ac dolore Capitis, anhelitu difficili, cui poſtridiè ſeſe una comitem addidit Tuſſis, ſitis, ac dolor in dextro Pectoris latere per vices repetens. Tertio die febris rediit, mox dirior Tuſſis, abjectùs omninò pulſus, ſputa atro colore prædita, pauca eadem, ac ſummè viſcida. Veſpere ſincerus ex dextrâ nare exiguâ copiâ ſanguis effluxit; Alvus autem ſtercora probè demiſit. Quartò rigor repetiit, ſopore aliquantulum detinebatur; Bilioſa, flava, multa vomitione rejecit, paullumque intermittens, virulenta; Pulſus debilior, ac inæqualis; Facies ab ipſo morbi exordio vultuoſa; Sputa liquida; Vires abjectæ prorsùs. Refici hæc viſæ ſenſim, ac recreari, atque unà ſimul erigi pulſus, ſputaque uberiùs ac probè elici, exhilarari vultus ab exhibitâ per vices Theriacâ in aquâ è toto Citro, aut Scabioſæ unà cum modicâ doſi hircini ſanguinis. Gemina quoque admota Tibiis veſicantia. Undecimò febris reliquit penitùs. Trigeſimò quartò exiguâ iterùm proludente febri, ingenti oris ſalivatione correpta eſt, magnâ diu noctuque exundante ſeri copiâ, tenuis, fætidi, aceſcentis. Quod quidem poſtremum repurgato corpore, tùm ſero lactis deſtillato ad aliquot dies præſcripto in totum deſiit. Huic Genitrix ſeptuagenario major, ac Soror aderat natu minor, occulto utraque cancro pectoris dudùm vexata.

Æger Sextus.

ALteram ex abortivo fætu circiter quintum menſem febris acuta corripuit cum exiguo horroris ſenſu, lumborum dolore, & gravitate capitis. Tertiò inaugebantur magis dolores; Reſpiratio difficilis aderat, pulſus debilis, inæqualis, extremitates frigidæ, intus exæſtuans, jactabunda, urens. Quintò ſudor paucus circà caput, ac ſummum pectùs dimanavit; Per vices viſa delirare, confeſtimque rursùs ad intelligentiam redire; Sputa ſublivida; Urinæ paucæ, tenues, nigreſcentes. Septimò ſub tempus matutinum è vivis migravit. Alvus huic per totum morbum recrementis multis, crudis, ac tenuibus fluxit.

Æger Septimus.

FAber Ferrarius Athletici habitûs propè *Xenodochium Charitatis* ex febri aſſiduâ decubuit cum dolore lateris gravativo, Tuſſi, pulſu vix elato, inæquali. Sputa per initia liquida, cruenta, pauca; Reſpiratio laborioſa; Oculi micantes; Facies atro colore ſuffuſa; Siticuloſus; Inſomnis. Tertiò extrema livida ferè, & frigida; Præcordiorum contenſio ſubmollis ùtrinque; Pulſus propè deficiens. Quartò mens perturbata fuit; aliquantulùm inſudavit. Multa per alvum dejecit improba. Quintò obiit.

Aperto cadavere præduros pulmones Hepati ſubſtantia, ac colore conſimiles comperi, pleriſque intimè albicantibus lineis interſtinctos, è quibus purulentus, aterque humor prodibat graveolens. Plures inſuper intrà cordis delubra exigui Polypi occurrerant, atque horum alter prolixius admodum in pulmonali arteriâ, perque illius ramificationes, ac majores truncos eleganter diſpoſitus. Mirum ſanè, (quodque idem maximè lenteſcentis liquidi, tùm ſolidi haud ampliùs in proprios ſyſtalticos niſus conſurgere potentis argumentum extitit;) Ut tàm exiguo tempore tanta pulmonibus labes acceſſerit, tàm citò hi ſuppurari, atque hinc intrà horum ſinum, ac profundiores receſſus tanta congeri potuerit, fæda, ac purulenta materies! Hujuſmodi exempla præter multa, quæ à nobis afferri poſſent, ſexto videlicet, ſeptimo, nonò die denatorum, in quorum cadaveribus pulmones ſanie undique ſcatentes reperti ſunt, legere eſt apud *Bonetum Anat. Pract. l.* 2. *c.* 4. *Ballonium*, *Riolanum*, *Hollerium*, *Zacutum*, *&c.* Idem quoque in Cadavere Illuſtris Viri Ludovici Gonzagæ ſexto morbi die defuncti obſervaſſe refert *Cardanus* (*a*), cui nempè omnia vaſa *pulmonis ex triplici genere, magis tamen aſperæ arteriæ rami erant pleni ſanie ſimili lacti, adeò ut nullus adeſſet prorsùs ſanguis.* Pleriſque horum, qui celeri adeò fato ſublati ſunt, nigroris unà ſimul veſtigia conſpiciebantur, imminentis illa, aut fortè jam facti Sphaceli proludia. Conjicere autem erat propè adeſſe id ab doloris carentiâ, aut minùs exquiſito illius ſenſu, quod quidem utrumque Sapientes nunquàm fefellit.

(*a*) *De providentiâ ex anni Conſtit. pag.* 1052.

LIV. Neque id ſanè arduum conceptu eſt, ut unà ſimul ſuppurationis, ac Sphaceli indicia occurrerint. Nec illa iis prorsùs habenda fides, qui ut id ipſum concipi queat, minimè edocti, hujuſmodi nigroris, ſeù Sphaceli notas in pulmonibus obvias, cadaveris corruptelæ adſcribendas malunt. Cur namque ejuſmodi nigroris veſtigia in omnibus paſſim haud reperiúntur? Cur in pulmonibus illa potiùs, quàm in inteſtinis, quæ ob fæcum colluviem citiùs quàm ulla alia pars corrumpi, ac in Sphacelum abire debuerint? Cur denique in uno tantum, aut altero pulmonis lobo, reliquâ illius parte inſonte penitùs, ac integrâ? Equidem mali hinc potiùs culpanda ſævities, & ſuppurationem, & Sphacelum inducere celeriter apti, ut præclarè idem explicat laudatus *Ballonius Epid. & Ephem. lib.* 2. *pag.* 165. Inclytæ Reginæ Joannæ exemplum afferens, quæ ſexto die defuncta eſt, inque illius cadavere pulmones unà ſimul multa ſanie plenos, ac Sphacelo obſitos deprehendit.

LV. Iſque aderat omnis ſævientis morbi proceſſus, quem quidem dum mihi adhuc ab oculos pono, ac mecum tacita cogitatione perpendo, præclarè video, tùm luce meridiana perſpicuum magis elucet, quàm opportunum fuerit labentem hæc inter diſcrimina Naturam erigere, tueri, vindicare; Quàm ex adverſo *periculoſæ plenum opus aleæ* diverſam ab hoc tramite viam inſiſtere. Nullus hìc enim ſudorificis locus, aut catharticis, cum maximè in præcipiti

piti res erat; Quin imò ipſamet cautè adhibenda remedia, quæ recreandis, confirmandiſque viribus dirigebantur. Quot equidem recenſere ego poſſem è medio ſublatos, quos hiſce artibus, atque adminiculis ſervari poſſe evidens erat, ac planè conſpicuum; Si modò in doctum ac prudentem Medicum incidiſſent? Quot *Orco* dedit præceps unius hominis audacia, qui eò temeritatis evaſit, ut indiſcriminatim ſingulis decantatum quoddam ſudorificum in ejuſmodi pectoris ægritudinibus exhiberet, ceù Polychreſtum, ac Divinum propè auxilium? Oh quàm perutile foret Reipublicæ hujuſmodi peſtiferam hominum ſobolem de humano Corio impunè ludentium proſcribere! Oh quàm miſeris ægrotantibus proficuum in ſolertis ac probi Viri manus devenire! Quantum verò expediat Medico, quæ exhibenda ſunt remedia, maturè expendere, eaque pro morborum indole, atque ingenio Exploratoris inſtar ſecernere; Ipſe Peruvianus Cortex, ut de hoc uno loquar, oſtendit. Is namque, qui ſuperiore anno voto feliciter reſpondit, *Cane* modò pejor, & *Angue* fugiendus nedùm in exaratis ſævientibus pectoris affectibus erat, ſed & in cæteris ferè, tum potiſſimùm in ipſis, quæ mox Autumno præluſerant, quæve dein toto decurſu anni ſævierant paſſim, febribus; Evidenti quidem indicio, ſtimulo magis, quàm frœno opus eſſe, ſecùs ac præterito anno, quo tota humoralis maſſa ad orgaſmum heù prona nimis, ac *neſcia ſtare loco*, coercenda erat potiùs, ac ceù injecto compede ſuos intrà fines, ac limites, ne diffugeret illa prorsùs, compeſcenda, quod quidem mirè utique præſtare potens eſt memoratus Cortex, ut Doctiſſimi Viri adnotarunt. Eamdem ob cauſſam pariter veſicantia, quæ Superiore Anno noxia valdè extiterant, ac nefaſta prorſus, haud exiguam hoc labente anno ægrotantibus opem attulere; Ut & ſanguinis miſſio, quam propè dixerim princeps potiſſimumque extitiſſe in hac Conſtitutione præſidium, ut ſuperiùs oſtendi. Equidem ut apud Geometras *curvum* norma ſæpè eſt ac regula recti; fas eſt exinde decernere, quibus in morbis proficua ſit, quibus econtrà noxia venæ ſectio, tùm veſicantia, ac cætera quæque conſueta Artis præſidia. Profectò ſi ab *Hippocratis* ævo ad hæc uſque tempora hiſce veſtigiis inſtitiſſent Medici, optatæ perfectionis apicem jam dudùm attigiſſet Ars, quæ conjecturis & adhuc jure meritò fœta illis videtur, qui haud ſciunt errores non Artis eſſe, ſed Artificum.

LVI. Omne ſcilicet, ut ad exaratas pectoris ægritudines me conferam, intrà Thoracis clauſtra intimè latebat malum; Quod quidem, ſi Eryſipelatis morem, incrementa, exitum, quibus id ipſum ſe ſe perſpicuum præbet aliquando, ac recèns præbuit, attentiùs expendimus, ac utrumque horum invicem comparamus, nihil omninò diverſum, ac diſcrepans reperimus; Quin imò fateri opus eſt ejuſmodi exaratas pectoris ægritudines nil aliud reverà eſſe, quàm *Eryſipelata Pulmonum*, quæ in gangrænam dein, aut ſuppurationem, aut in utramque tendebant. Febrim quod attinet, ejuſdem hæc ipſa erat indolis, ingeniique, ac

illa,

illa, quam jam tum comitem ſibi adſciverant Eryſipelata ſuperiore Autumno orta. *Crymodem* vocabat *Aetius*, ut eam ab *Thyphode*, ac *Lypiriâ* ſecerneret, quæ obſeſſo Eryſipelate hepate, aut ventriculo oritur. Ut autem ad pectus potius, quam ad aliam quamlibet partem præcipiti gradu rueret morbifica materies, ibidemque phlegmonis modò, modò Syſtrophes, aut abſceſſus more ſubluderet, totque diras adeò ægritudines gigneret, haud abſtruſa res eſt intellectu. Quandoquidem huc, qui per univerſum corpus perenni lege fertur cruor, totus pleno alveo pertranſit: Huc mirriplicatis generis vaſorum textura præclaro invicem ordine ludentium conſpicitur; Huc denique aeris alterationes quotquot effingere, aut cogitare animo quiſpiam poteſt, veſtigia ſui relinquunt. Hinc ſolidis, ac liquidis propagata labes; hinc Phlegmona, hinc Syſtrophes, hinc enati ad pectus abſceſſus, quarum omnium ægritudinum parentem cauſſam lubet ab aëre ipſo deducere.

LVII. Et ſane ut is *acrioribus moleculis* dives ſuperioribus annis, cum aſſiduè adeò perflarent Auſtri, ad fluorem liquida coegit, ac dirè admodum ſi quis unquam, adversùs ſolida ſe ſe præbuit, eadem criſpando, vellicando, erodendo, ut tot palàm fecere ſpaſmodicæ affectiones, quæ tum temporis immaniter populabantur: Ut idem *ſubacidis*, *ac nitroſis Salibus* onuſtus, quas Boreas vehit, eadem ſæpè liquida ad fixitatem deducit; nec ſolidis parcens ea ab proprio ſui elatere cogit recedere, inque ſiſtalticas reflexiones abripi haud ſinit ampliùs; Num viciſſim ruentibus Auſtro, ac Boreâ, cujuſmodi hæc ipſa extitit labentis anni Conſtitutio *neutrum* quodpiam corrumpere aptum, ac figere abs re foret excogitare *ſalinum principium*; quod *in aëre ludens* haſce intulerit ægritudines, tum à fixitate, ac *ſtaſi* liquidorum, tum ab putrefactivâ eorumdem, ac ſolidorum unà invicem conſpirantium labe pendentes? Quot enim ludere in mores ſalia novimus? Quot illa formas induere? In quot ſe ſe larvas effingere? Quis omnes horum ſpecies recenſuit unquàm, *quot nec Proteus quidem luſit*, *nec coloratus ſpectatur Camæleon*? Quis intimiora hujuſmodi Naturæ abdita penetravit? Ut acidum, auſterum, acre, & ſexcenta alia in Sanguine latent inconſpicua, ità in aëre innumera ludunt, quæ homines *multimodè* afficiunt, ac tot diverſa inferunt mala. Equidem in ejuſmodi rerum trepidatione, totque inter ventorum oppoſitos flatus æquum erat internoſcere inſolitum aliquid *per æthera inane ferri*, quo ſemel affecta liquida, ac ſolida fixitatem illa, hæc labem, utraque necroſin, ac gangrænam ſuſciperent.

LVIII. Ejuſmodi itaque exoticis ſalibus imbutus aër obvium quidquid, ac ſuſcipiendæ labi aptum magis inficit, ac lædit. Quæ quidem ſalia cum diverſæ adeſſent naturæ, diverſas quoque affectiones induxerant, *Phlegmona* nempè, *Syſtrophes*, *Sphacelos*, *Apoſtemata*, prout figendo, & erodendo apta, aut horum alterum, aut utrumque ſæpè pepererant. Nunquàm autem Sphacelo obſita ulla viſa pars, quin huic inducta in liquidis ſtaſis proluſerit, ortumque dederit, ac

incre-

incrementum. Num verò exitiales ejuſmodi moleculæ ob ſpirantium adverſo invicem flamine ventorum concurſu, num ab alia quâpiam fortè cauſsâ repetendæ ſint, decernere nemo auſus unquàm, ac revelare? An Terræ motibus quidquam tribuendum, jure dubitat (*a*) Clar. *Gagliardus* quod idem obſervationibus longâ annorum, locorumque intercapedine diſſidentibus, inſtitutis, ac collatis invicem comprobare nititur. Aſt & id ipſum gravibus adhuc laborat difficultatibus, quas quidem prævidit laudatus Author, haùd tamen pro rei dignitate perſolvit.

LIX. Haſce inter læthiferas particulas liquidis, ac ſolidis æquè infenſas, exitioſæ, ac pernicioſæ magis erant, quæ gangrænoſam labem inducendo pollebant magis. Hinc enim enato celeritèr Sphacelo velox diſcrimen, ut ægroto *ſexto*, *ac ſeptimo* obtigit, aliiſque non nullis, qui quarto plerumque, quinto, ac ſexto die defuncti ſunt. Noſſe erat hujuſmodi figentis veneni vim, (ſit verbo venia,) vel ab ipſo ore, vultu, oculiſque ægrotantium, perturbati inſtar hominis, attonitique, ſero heù, trucique obtutu; Lingua iis urens, ingenſque in ſpirando fervor aderat, ac præcordiorum æſtus, ſitis Tantalea, dejectiones alvi nigreſcentes, extrema frigida, pulſus per totum morbi curſum vix elatus, ac penè delinquens idem deficienſque. Atque iis quidem magni ſubſidii extitit Theriaca recens unà cum cardiacis aſſumpta, cujus beneficio haud pauci evaſere. Nec exiguam quoque opem attulere veſicantia initio admota, horum quippè auxilio ad loca remotiora protruſis lethiferis, exoticiſque ſalibus, ſeù, ut Practici ajunt, morbifica materie producta, atque ibidem exonerata, non omnes paſſim enecabantur, quam plurimi etiam ſuperſtites fiebant.

LX. Nec verò quis me fortè putet inconſideratè adeò Theriacam in hujuſmodi Phlogiſticis, ac mali moris pectoris affectibus adhibuiſſe. Ecquid enim ex ingenti remediorum ſegete uſu præclarius, ubicumque internæ viſcerum corruptionis, ac Sphaceli metus eſt, quam Theriaca, quæ lethifera ſpicula eludat, putredinem arceat, cruorem ne effractis vinculis in fluorem totus abeat, coerceat, ac mobiliſſimas illius partes retineat? Nùm in Peſtibus, quarum Natura in tenuiſſima, celerrimaque putredine maximè verſari, vel ex eo clarum fit, quoniam nullus morbus illis æquè eſt contagioſus, præſentiſſimum hæc ipſa auxilium eſt, cæteris longè præſtantius? Narrat (*b*) *Foreſtus pleroſque Hagæ Comitum anno* 1580. cùm ejuſmodi ægritudines dirè ibi crudeliterque ſævirent, *ſe ipſos tùm alios abſque Medici præſentia curaſſe aſſumptâ Theriacâ.* Quod tamen auxilii genus, ut potè vulgare, ac comparatu facile haud ipſe omninò probare videtur, ait namque idem, *præſtare magis ea omnia adhibere, quæ vera methodus curandi docet, quàm uno calipodio, ut calcearii, aut uno medicamento omnes curare.* Nunquàm enim fortè noverat adhuc Vir eximius ſpecificorum uſum in Medicina, aut quod illius

(*a*) *Relazione de' mali di petto dell' anno* 1720. *p.* 33.

(*b*) *Obſ.* 3. *de febr. cum morbo Epid. graſſant. p.* 152.

illius ævi mos erat, crediderat ipſe ſanari haud poſſe tutò ægritudines, niſi peregrina, ac pretioſa remedia compararentur, quæ

Lucis in ortu
Indus, Arabs, Syrus, diveſque Sabæus
Vicino ſub ſole legit, quæ præbet Orôtes,
Eximia ignoto mittit quæ Nilus ab ortu.

vanam ſcilicet ac futilem Medicinam eſſe, quæ remedia proponit, ut *Plinius* loquitur, parata vulgò, inventu facilia. Heù quàm miſerabilis aderat illis temporibus Reipublicæ noſtræ facies, quotve nobiliſſimam Artem erroribus implicarunt ingenia Arabum?

LXI. Ubi verò inflammatoria materies in ſuppurationem abierat, perque illam ſputum expurgari cæperat, ſumma erat nitendum ope, ut ritè id leniterque prodiret, tutaque dein, ac ſubita ulceroſi loci depuratio contingeret. Subit hìc loci, atque in memoriam redit miræ in præclara Veſtali curationis exemplum, cui hujuſmodi abſceſſus in Pulmone diù latens erupit tandem, ipſaque unà cum ſputo folliculum ipſum (mirabile dictu) quo purulenta materies includebatur, ejecit. Erat is cyſtidis inſtar efformatus, inque ejus fundo purulentus humor conſpiciebatur ejuſdem coloris, ac ſubſtantiæ, cujuſmodi aderant ſputa, quæ jam diù ante prodierant. Veſiculam adfuiſſe crediderim in hunc morem protenſam, ex iis, quibus totus undique Pulmo eleganti artificio componitur, in qua ceù in folliculo, aut cyſtide pus continebatur, atque earum quidem, quæ majoribus Tracheæ ramis proximiores ſunt, quo faciliùs aſſiduis tuſſiendi conatibus omni, quò adnectebatur, ſoluta compede aëreos tubulos, quorum ad fines exiguæ ejuſmodi veſiculæ appenduntur, ſubire potuerit, perque os dein protrudi. Equidem folliculatas, ut ajunt, Vomicas ſeù hujuſmodi Pulmonum abſceſſus, qui propriam ſibi Cyſtim comparant, nil aliud eſſe arbitror, niſi veſiculam quamdam hoc pacto extenſam, purulenta in illam materie è finitimis vaſis ſecedente, atque ibidem collecta, quouſque tandem ob ſui copiam, aut nimiam acrimoniam effracto clauſtro in aſperam arteriam, aut in cava Thoracis effundatur, Anatomica Pulmonum adminiſtratio perſpicuiorem rem efficit: Quippè ſanguifera vaſa, quæ per totum Pulmonem innumeris propaginibus diſſeminantur, quæve admirabilem ibidem contextum explicant, ad univerſas veſiculas pergunt, juxtà quas illa variis amplexibus, ac gyris unà invicem ludunt, ac deſinunt. Ecquid autem conceptu obvium magis, quàm tenellis deſinentibus arteriarum, aut venarum orientibus ramulis diſruptis, in veſicularum ſinus ſanguinem ſenſim effundi, ibidem colligi, ac dein in pus verum abire? Hinc enormes aliquandò ejuſmodi Vomicæ, aut plures unà ſimul eodem tempore, aut ſucceſſivè erumpentes. Videmus in ſtatu præternaturali aneuriſmata paſſim, ac varices ab dilatatis arteriis, aut venis efformari, ac diverſas paſſim glandulas laxiores evadere, intumeſcere, inque magnam molem conſurgere. Num æqua ratione veſiculares pulmonum cellulæ extendi magis, ampliores effici, ac dilatari haud poterunt, ſubque folliculi imagine minus in Anatomicis peritos eludere? Num & eadem fortè hæmophtiſeos incrementa, ac incunabula, totque dirarum pectoris ægritudinum?

LXII.

LXII. Altera Vomicæ ſpecies recenſetur, quam tamen vix ego Vomicam dixerim: Quando ſcilicet in pulmonibus foveam unicam, aut fortè binas efformari quandoque contingit, eaſque circum circà parietes calloſos obtinere, ita ut materies ibi collecta in maſſam ſanguineam minimè transferatur, ſed quotidiè tota, copiâ licet ingenti, expectoretur; Hi ſatis ſani degunt, benè reſpirant, comedunt, & dormiunt incolumes, aut ſaltem in modico corporis habitu perſtant, & non raro perſeneſcunt. Hinc non nulli dicuntur Phtyſin per 30. aut 40. annos habuiſſe. Vivit apud nos Mercatoris Uxor quinquaginta quinque annos prætergreſſa, plurium liberorum mater, è quibus unus ante biennium Phtyſicus obiit: Illa habitu phtyſico ab annis pluſquàm viginti merè purulenta expuit, ſceleton referens, & quamquàm à catarrhis in pulmones crebrò decumbentibus, præter frequentes ex liene ægritudines, fato ſæpè fuerit proxima, noſtraque cura liberata, periculo tamen ſemper defungitur, ut in illam quadrare queat, quod eam mulierem, de qua *Hippocrates*: *Quinquies mortua eſt.* Quemdam olim ſecui tabe extinctum, cujus dùm pulmones inſpicerem binas utrinque cavernulas avellanæ capaces, non tamen exactè rotundas, aut æqualiter cavas reperi, ſed quaſi laceras, ac ſi à muſtela vel à glire fruſtulatim portiuncula avulſa pulmones exeſi fuiſſent. In harum altera ulceris callo recens obducti veſtigia adhuc ſupererant. Sæpè is ſanguinem tuſſiendo expuerat, tùm paucis ante obitum diebus magna copia ejecit atri, ſpumoſique.

LXIII. Utque rem in pauca contraham: Ut nullam abſque folliculo, ſeù cyſtide vomicam concipio; Ita harum quotquot occurrunt, ſedem, ac locum in veſicularibus pulmonum cellulis ſtatuendum autumo. Hinc purulenti, ac puris diſcrimen; Quæ namque ab effracto apoſtemate expuitur materies, verum illa ac genuinum pus eſt. Quæ vero purulenti inſtar ſe habet magis, hæc nullam prægreſſam, aut præſentem vomicam, aſt àut flaccidos natura pulmones, aut eoſdem nimio onere oppreſſos ſignificat. Quod ſanè ritè eſt ſecernendum, ne ſæpè quamlibet aliam pectoris ægritudinem pro vomica accipiamus. Utriuſque, purulenti videlicet ac puris diſtinctionem præclarè aſſignat *Divinus Senex lib. de alim.*; Enim verò ut haud concipi unquàm poteſt ullum fieri poſſe pus abſque ſuppuratione, quidquam ſanè inter hoc, & purulentum intercedere opus eſt, quòd nempè ad purulentum tantummodò ſufficiat ſanguinis vitium, secùs ac in pure generando, cui & ſolida ſuum quoque calculum præbent. Adversùs *Hippocratem* ſtare videtur *Galenus* ex ſanguine pus fieri ratus, quòd in phlegmone in abſceſſum abeunte ſanguis extrà vaſa effuſus in pus vertatur. Atqui haud advertit ipſe ſuppurationem haud fieri unquàm poſſe abſque carnis eroſione, quod ſanè indicat ſinus poſt puris evacuationem ſæpè relictus; Sanguis enim fuſus, & calefactus, ut antiquiſſima Verba uſurpem in hac parte, humidam, & calidam carnem, quam attingit, corrumpit, ex qua carne, ſi Natura robuſta fuerit, verum pus naſcitur, cui non rarò admiſcetur aliquid puriformis

ex ſanguine, & humoribus extra vaſa effuſis. Ego quidem totum, quod adeſt inter pus, ac purulentum diſcriminis ab ipſis humoribus petendum exiſtimo: Vel enim ſanguis eſt, vel lympha, quæ in pus abit. Utrumque enim horum per proprios ſibi demandatos ductus uberi gurgite excurrit. Utque ab illius vitio verum pus, ſic ab lympha pituitam illam putrem, ſeù purulentum illud, quod à vero pure ſecernitur, generari puto; Ad utriuſque verò generationem ſolida æquè concurrunt; Diſcindi hæc namque, erodi, aut quocumque alio modo lædi opus eſt, ut inde ab receptaculis ſuis, per quæ vehitur, ſanguis, aut lympha ſecedat, inque pus abeat, aut purulentum. Atque hinc e folliculatis vomicis verum pus, ſecùs verò ab iis, quod foveas dumtaxat, aut cavernulas in pulmonibus obtinent, exire cernimus; Quòd illæ ab ſanguine per ima quotquot Delubra pulmonum diſcurrente, atque in veſiculas exundante enaſcantur. Hæ verò ut plurimum in extima pulmonum parte conſpiciuntur; Lymphatica namque vaſa ſuperficiem tantum pulmonis attingunt, perque illam aſſiduo luſu feruntur.

LXIV. Ceterùm quodcumque illud ſit diſcrimen, quod inter purulentum, ac verum pus intercedit; Idem illud facere videtur, quod & alterum. Utrumque enim ſæpè inevitabili fato proluſit. Rursùs in hoc etiam differunt, quod pus malum ſit ut ſignum, & ut cauſſa; Ut ſignum quoniam abſceſſum, & inflammationem ſyſtrophicam præceſſiſſe declarat; Unde conſumptio partis pulmonis ſequitur: Ut cauſſa quia niſi exeat, febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem, & in qua manet, & contagio vicinam. Pituita verò puris, ſeù purulentum, malum eſt ut cauſſa tantùm, quoniam afficit Pulmonem ipſum morâ, niſi exitum habeat. Sic in tuſſibus aliquandò cum pituitâ excernitur, & ſputum album, & ſemiputre, atque ut aiebat *Hippocrates*, ſimile puri. Quæ huic ſuccedit Phtyſis diuturnior, ac propagari aptior alterâ eſt, quæ ab vomicâ provenit.

LXV. *Verùm illuc, unde cæpi*; Ejuſmodi pectoris ægritudines propè comitabantur anhelationes, quas Græci Aſthmata vocant, Tuſſes, raucedines, capitis dolores, ventris tormina; atque è chronicorum claſſe Hydropes, eæque pectoris potiſſimum, Tympanitides, Tabes, Arthritis, Scabies, poſtremaque hæc pueris præſertim, ac fœminis. Quædam etiam per æſtatem gliſcere viſæ, febres mali ingenii, eòque illæ pejores, truculentioreſque, quò Canis inſtar rabidi hos, atque illos abſque latratu laceſſebant; Hiſce ſe ſe addiderant verminoſæ aliæ, haſque inter non nullæ, quæ incerto plerumque circuitu, miti, placidoque vultu ludebant, quæve diriores, inclementioreſque evadebant, ſi quis illas conſueto more expugnare tentaverat. Obeſiores in univerſum, quibus

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſqui pede extat,

ſæviùs, crudelitèrque magis vexati; Tùm qui antiqua in Cruribus, aut Tibiis ulcera, aut peculiarem quampiam ægritudinem diù fovebant. His namque inopinatò areſcente ulcere,

aut

aut vetere ſanato malo, pectus illicò afficiebatur infauſto ſucceſſu. Hoc pacto ſublatum initio veris Romanum Pontificem CLEMENTEM XI. audivimus, delatis mox Eccleſiæ clavibus Generis nobilitate, ac moribus Spectatiſſimo Viro *Michaëli Angelo* Cardinali *de Comitibus*, qui nomen ſibi aſſumpſit INNOCENTII XIII. maximo totius Chriſtiani Orbis gaudio, ac plauſu.

LXVI. Invaleſcente Æſtate frequentiores adhuc, quàm unquàm vomicæ extitere, quæ quidem, etſi pari felicitate abſolverentur, non eadem tamen initia, ac incrementa obſervabant, ac quæ anteacto Vere proluſerant. Plurimis namque leviſſimâ de cauſa vomica erupit, nullo ſæpè prævio veſtigio doloris, aut horum quopiam, quæ ſivè futurum, ſivè jam factum abſceſſum, ſivè propè impendentem illius diſruptionem prænunciare conſueverant. Sæpè hos inter fluctus ventorum Variolæ, ac Eryſipelata ſe ſe prodere conabantur, vix tamen quidquam memoratu dignum edidere. Quidam etiam mediâ Æſtate ſubito fato tùm in Urbe, tùm in Agro erepti ſunt. Deſinere tandem, ſaltem haùd ita frequentiores occurrere appetente Autumno cæperant memoratæ vomicæ, ac tùm rursùs quidem, direque magis foris prodiere exaratæ febres, quarum tamen vix ullam cernere erat abſque comite Pectoris labe, ſive hæc illis præcurreret, ſivè in hanc illæ exierint ſæpè. Vix pauci per Æſtatem Dyſenteriâ laborarunt.

LXVII. Primis Auguſti diebus magna caloris vis extitit; mox triduum tonitruoſum, pluvioſum ; ac quandoque grandinoſum ſucceſſit. Immotus per id temporis Mercurius conſtitit diù ; Viſus hic ima repente petere, ac veluti in Perigæo degere, cùm propè impenderent tonitrus, *Cœlique fragores*. Sæva hinc exarata alvi Tormina acceſſere, quæ etſi primo intuitu lenitèr laceſſere viderentur, in contumaciſſimas dein, periculoſas, ac plerìſque læthales ægritudines accedente Æquinoctio degenerarunt. Ingens quoque hìc loci commemoranda ſubit Puerperarum clades, quarum plurimæ abortivos fætus edidere. Fortè id nedùm liquido ad lentorem totiès memoratum proclivi, quin, & ſolido quoque nimis debili, ac laxo maximè tribuendum ; Utrumque ab arcana, ac inexplicabili aëris conſtitutione, undè & cæteri effectus prodierant, repetendum.

LXVIII. Equidem, ut verbo me expediam ; Vereor namque ne in magnam nimiùm molem excreſcat Pagina ; Si quotquot hoc anno regnarunt, ac longè, latèque ſæviere, malorum indolem, ingeniumque, atque originis principium attentè perſpicimus, nedum videọ lentoris crimine redarguenda liquida, quin & forte maximam vitii partem ſolidis tribuam nimiâ laxitate peccantibus. Ecquid enim tot vomicæ, ut unam inſtar omnium ægritudinem in exemplum afferam, ecquid inquam tot hoc anno vomicæ, quot nunquàm auditæ olim ? niſi ab ſolido in criſpaturas ſuas, ac proprios niſus deduci haud potente, ampliùs, ac penè dixerim, deficiente ? Anne fortè quis adhuc, fruſtra declamante *Petronio* (*a*), in eo

(*a*) *Satyr. pag.* 78.

eſt, ut totum liquido opus nihil in œconomia animali ſolido velit adſcribere, ignoratione potiùs pertinaci, atque inani ſectæ amore, quàm ratione aut conſilio? Juvenem nuper ſecui ex febri acutâ vigeſimo morbi die defunctum, cui omnes Peripneumoniæ notæ aderant; Huic univerſa Pulmonis ſubſtantia in ſtrumas veluti compoſita conſpiciebatur, quibus apertis ingens puris copia proſiliebat. Quidam quoque diuturno affectu catarrhali vexatus, qui mox in aſcitem degeneravit, cùm veſci ampliùs haud potuerit, inediâ necatus periit; Aperto Cadavere ſummè flaccidos Pulmones, ac multâ ſanie repletos, tùm viſcera quæque imi ventris laxa admodùm, ac ventriculum præſertim, comperi occluſo penitùs Pyloro, ut nec Stylum quidem admitteret. Nùm id fluidis potiùs, an ſolidis adſcribendum? Nùm & ultrò toti erimus in expendenda *liquidorum intemperie*, Principis illius intemperiei, quæ in ſolidis eſt, immemores prorsùs, earum ignari rerum, *per quas vivimus*?

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis Anni 1722.

I. ANni Hiſtoriam perſcribere aggredior ab ſuperioribus duobus, qui hunc præceſſere, annis parùm, ac vix, toto ſui decurſu diſſimilis, ſivè adſpirantium ventorum indolem ac morem ſpectamus, ſivè ingruentium morborum ſobolem, ingeniùmque. Venti namque, ut ab iis ordiar, *qui*, ut veriſſimè ait *Argolus, in animantibus ſalubritatem unicè ingenerant, ſuſcitantque?* totius anni curriculo, aſſiduo, nec unquàm interrupto flamine diù perſpirarunt ab Hyperboreis modò plagis, modò ab Auſtralibus oris erumpentes. Varia hinc, ac incerta omnino tempora; Præmatura modò hyems, immitiſque; lenis eadem modò, ac Veris potiùs imaginem referens, ac vicem: Proùt nempè aut ruens ab alto Boreas, ſævuſque Aquilo, aut turbidus Auſter perflabat. Recurrere ſæpè viſa mediâ hyeme æſtas; Floraque ubique in agris ludere, lætaque prodere initia veris. Lubet autem altiùs ab autumnali æquinoctio, ubi ſuperiore anno deſii, initium ducere, antequàm ad hyemem ac anni reliquum feſtinante calamo properet Oratio mea.

II. Autumnus itaque, quæ quidem anni tempeſtas Medico maximè diligenterque expendenda eſt, utpote quòd ſub id fermè temporis nova plerumque ſoleat morborùm cohors in ſcenam prodire, toto deinde anno longè latèque regnatura; Autumnus, inquam, ſtatim ab initiô horridiuſculus ad plures dies præluxit, præcipiti ruente Boreâ. Atqui redire protinus, auctuſque velut viribus perſpirare iterùm, ac ſævire magis viſus Octobri Auſter, quo uſque dein validiore impetu erumpere denuò abeunte librâ cœperunt ab Orientalibus primò, mox verò ab Aquilonaribus terris horrentes gelidique flatus obſcurato æthere, effuſiſque ſuper Alpium cacumina, perque ſubjectam Planitiem, finitimoſque agros, vix tertiô ab Urbe lapide, ubertim nivibus præcocem

cocem heu, aſperamque hyemem portendentibus. Unius adeò menſis ſpatio urens modò æſtas, modò rigida hyems ſævit, extremoſque utraque conatus edidit, pugnantibus invicem, ac velut de ſummâ rerum, quis nempe horum prior terga daret victori, palmamque alteri victus cederet, certantibus inter ſe ventis. Vicit utique, vicit, diùque ludentium auſtralium iram, ſævitiemque tandem omninò fregit iis oppoſitus Aquilo; Novaque extemplò, etſi mitiore quidem imperio, morborum legio ſe ſe palàm oſtendit, inque apertum prodiit, quorum veſtigia, ac penè dixerim, proludia noſſe erat appetente æquinoctio; cùm primùm ſcilicet horridiuſcula aura, ſilentibus ad aliquot dies, ſuaque in clauſtra illicò receptis Auſtris, dirè perflavit.

III. Cernere quidem erat recèns ortas novæ indolis febres per id temporis ſubludere ab iis, quæ anteacta æſtate, ac ſuperioribus annis ultrò citròque debacchabantur, primò adſpectu omninò diſcrepantes, intermittentes videlicet, aut intermittentibus analogas, iiſque comites, ac pediſſequas veluti, ſtatim ac ruere Boreas cœpit, pleriſque paſſim ægritudines, Aſthmata, Lippitudines, Hæmoptoſes, Paralyſes, Dolores vagos abdominis, Pancreatis, Meſenterii, aliarumque per ima ventris latentium utriuſque generis glandularum Obſtructiones, contumaces quantùm, ac conſuetâ hactenùs Practicis Methodo invictas prorsùs! Utque omnem morborum Iliadem, qui, ceu *ab Trojano Equo* denſo agmine Milites, ab uno omnes fonte progerminarunt, brevi ſermone complectar; Dolores acerbiſſimos artuum, Nephritides, Apoplexias, quibus diuturnæ Hemicraniæ, aut ſuppreſſa conſueta quæpiam de more evacuatio præluſerat. Addere hiſce fas eſt lugendam, ac deplorandam adhuc *Puerperarum cladem*, earumque præſertim, quæ abortivos fœtus pepererant. Senes in univerſum, diuturniſque malis confecti poſtremum ſubiere fatum, quamve diù eluſerant mortis vim, hanc tandem obire, ac communem omnibus aleam experiri coacti ſunt. Phtyſici quoque omnes brevi tempore ſublati, ii ſcilicet, quibus aut hæreditaria labes pulmones obſederat dudùm, aut adventitia eadem recèns obtigerat poſt prægreſſam vomicam, aut aliud quidpiam in imo pectore latens, abditumque. Equidem invaleſcente hyeme, redeuntibus demùm in ſcenam Auſtris, ſeſe condere hæc viſa propè; Ac tum quidem Variolæ, morbilli, acutæque febres, quæ ſub intermittentium larvâ primo, aut altero acceſſu deliteſcebant, moxque dein in ſubcontinuas mali moris celeri pede migrabant, torrentis in modum hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Id tamen minimè quidquam officit, quin totius anni imperium, poteſtatemque morborum exaratis intermittentibus febribus, aliiſque præfatis ægritudinibus, quæ ſub illis militare videbantur, dominatum inquam, præcipuamque iis ſedem tribuamus.

IV. Totius hinc decurſu anni præter modò dictas febres intermittentes, dolores potiſſimùm abdominis, immanes iidem, ſævique admodum præ cæteris ſæviere; quodve peculiare aderat, ac notatu dignum, videre erat ſtatis plerumque horis exiguo præ-

præludente rigore, aut nullo quandoque etiam prævio horroris veſtigio, ejuſmodi dolores recurrere, ſtatiſque pariter horis evaneſcere. Non nullos quidem ſine ullâ intermiſſione iis vexatos memini; atqui ceù in febribus ſubcontinuis obſervare eſt, quædam aderant novæ exacerbationis indicia, ac certa veluti proludia novi, ac dolorifici, ut ita loquar, repetentis paroxyſmi. Sed de hiſce in præſentiarum ſatis. Præſtat modò, quam exorſus ſum, tabem abſolvere, rectoque dein tramite, quo unuſquiſque memoratorum affectuum ſeſe prodiderit, vultum, quem ſervaverit, typum, quamve præ ſe tulerit, indolem ac genium explicare.

V. Medio circiter Octobris Orientalis aura non alterove die læto flamine adſpiravit. Miteſcere hinc non nihil æſtus cœperat, quem reviviſcentes iterùm Auſtrales flatus adtulere, inſuetumque paullò poſt frigus erupit, gelido Aquilonis afflatu, cujus vim, feritatemque, nedùm Incolis, Arboribuſque, ac plantis, ſed & ipſis etiam inſontibus aquis præmaturo gelu concretis, ceù ſub rigidiſſimâ hyeme, vix orto Autumno, infenſam adnotavimus. Quod quidem nullâ hactenùs hominum memoriâ Subalpinis unquàm obtigerat. Obſcurum hinc ſæpè cœlum, varium idem, incertumque; mox ſerenum, atque præclarum, prout Orientales modò, modò Aquilonares venti perflabant. Sæpè etenim viſum, ac diutinâ experientiâ compertum, obſcurum nubilumque autumnô cœlum reddi Orientalibus ventis ſpirantibus, ſerenum verò, nitidumque, idem evadere inſtante Boreâ. Poſtremum Octobris diem impetuoſus is maximè, præcepſque ruens obſignavit.

VI. Felicioribus auſpiciis ſeſe prodidit ſubſequens Menſis. Lætior namque ab Occaſu adſpirans Africus ſin minimè ſævi Aquilonis iram omninò retudit, illi ſaltèm morem impoſuit, vimque, ac ſævitiem ejus maximam, magnam in partem, coercuit. Saluberrimos utique, lætiſſimoſque Subalpinis occidentales ventos jam dudum novimus; quod quidem ego adnotare operæ pretium duxi; cùm primum morborum quot annis apud Subalpinos ſævientium hiſtoriam, quot annis & illam, quandiù vitam mihi, ac vires huic oneri ferendo pares dederit Deus, perſolvendam conficiendamque daturus; Auguſtæ Urbis, quæ totius Regni caput eſt, Regumque inclyta ſedes, agrique ejus, ac univerſi Subalpini tractus, qui ad Alpium radices inſidet, conſpectum ac poſitionem, tum cæteras aëris & alimentorum qualitates, quæ Urbium cœlum conſtituunt, deſcripſeram. Furere hinc denuò Boreas viſus ad aliquot dies, novò tum rigente gelu tellure, concretiſque ſuis in alveis indomito frigore aquis. Quod ſupererat menſis reliquum, tùm Decembris initia Auſter iterùm funeſtavit. Obſervatumque nunquam, ſive is, ſive alter quiſpiam ventorum perflaret, perſpirare illos cœpiſſe, quin obſcurari è veſtigio, cœlum videretur, ac inopinato propè tempeſtas impenderet. Ad Solſtitium hæc uſque geſta.

VII. Exordia hyemis tùm modicus effuſus imber, tum uberi dein copiâ delapſæ cælo nives fœdarunt. Veris illa potiùs, quàm hyemis primordia dixiſſes. Magna hinc temporum ſubſe-

ſubſecuta tranquillitas lætaque rerum conditio. Mite prorſus, placidumque cœlum, lenibus per intervalla obſecundantibus ventis ab occaſu modò, modò ab meridionali plaga proficiſcentibus. Haud minus læto omine Januarius illuxit, qui & idem ad poſtremum uſque diem permanſit, hujuſce felicitatis, lætitiæ, ac ſerenitatis Autoribus unicè Occidentalibus flatibus aſſiduo, lenique flamine è propinquis, atque excelſis Alpium faſtigiis perſpirantibus, quæ illorum, ſi quid infenſum iis manebat adhuc, coercebant. Mirum utique nos iis plerumque ventis ſerenitatem debere, cùm ex adverſo impetuoſi hi maximè ac inſalubres Galliæ occidentalis regionibus ſint. Atqui ſi vaſtiſſimum illum tractum mare inter atlanticum, ac Alpes, quæ nobis ad occaſum imminent, animo metimur, ſi ſuprema Alpium faſtigia, ac præcelſos harum vertices intuemur, ità quidem compoſitos comparatoſque, ut infenſum quidpiam, magnoque impetu ruens compeſcere queant, ac inhibere; mirum haud videbitur ampliùs, ut lenes ii ac temperati dein Subalpinas haſce regiones benigno afflatu pervadant. Uberrimam namque vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano adferunt, magnâ ex parte ſuo in itinere dimittunt, tum ſi quid adhuc retinent, antequam Alpes attingant, omninò deponunt. Norunt id quidem Allobroges, ac finitimi iis incolæ, qui trans Alpes degunt, quibus ſecus ac Subalpinis, nubilum ac pluvioſum aërem ejuſmodi venti adferre ſolent. Id ſcilicet beneficii Alpibus debemus acceptum, ſic una diſpoſitis, ac collocatis, ut non niſi placidos pacatoſque ventos ad nos appellere ab ea parte ſinant, perque patentes campos diſcurrere. Secundâ Januarii die cùm adveſperaſceret propè, primoribus nempè noctis tenebris, obſcurus quidam aúditus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſa, violentiſſimo è Boreali clauſtro ruente turbine meridiem verſus, contremiſcente veluti, ac commoto Solo: Citiſſimè tamen id deſiit, nec ultra horæ quadrantem perduravit. Manè ſequenti ſerenum iterum, ac ſedatum cælum, idemque totius fere menſis ſpatio præluxit.

VIII. Priores Februarii dies fœdi admodùm mœſtique extitere, obducto nubibus ſole, denſoque velut ſipario, ac caligine obvelato; Lætiores hiſce ſucceſſerunt ad æquinoctium uſque, occidentalibus iterum per intervalla hiſcentibus ventis, qui itidem ad auſtrum modò, modò ad Boream accedentes pulcherrimam modò, modò lætam minùs rerum ſcenam effecere. Ediſcere erat, ac veluti prænoſcere ejuſmodi ventorum, aëriſque viciſſitudines inſpecto Barometro; quandiu enim perſpirabat ab occaſu lenis aura, videbatur in media veluti ſtatione Mercurius detineri, unoque tantùm alterove gradu ab illa diſcedere, humilis ille, aut elatus, prout ad Auſtrum modò, aut ad Boream venti declinabant. Propè appetente Æquinoctio varium iterum, incertumque cœlum extitit furentibus Auſtris; Pluvioſum mox idem, nubilumque; quo uſque tandem nitidus ac lucens Sol in ipſo veris limine, è tenebris velut, quibus obvolutus aderat diù, emerſit lætus, beatiſſimoſque dies incolis tulit. Beatiſſimi utique,

que, lætiſſimique dies, quos præclariores inter aureoque ſignandos lapillo, jure merito recenſere fas eſt; quippe qui Regiæ Celſitudinis CAROLI EMMANUELIS Pedemontium Principis Auguſtam Sponſam ANNAM CHRISTINAM LUDOVICAM, è Regio atque Imperatorio Comitum Palatinorum Rheni Sanguine ortam nobis dedere, magnô civium, ac ſubditorum omnium, exterorumque plausû, lætitiâque. Inſonant etiamnùm auribus meis publicæ voces hilaritatis obſtrepentium paſſim bombardarum tonitru exaggeratæ. Verſatur ob oculos feſtorum ignium ſplendor. Occurrit animo triumphalis ingreſsûs Majeſtas, ingens omnium ordinum alacritas, confertiſſima populi multitudo: dubium ut eſſet, an hæc una in Pedemontio Civitas, an totum in hac Civitate Pedemontium contineretur. Proh ſuperi quàm feſta, quàm auguſta pompa gaudiorum! Nec exigua quidem laus eſt Medicos hoſce faſtos tam benè auſpicato, fortunatiſſimoque connubio, ceù præclarâ quâdam, feliciſſimâque Epochâ obſignare. Annuat Deus populorum votis, ac precibus, Patrique, Avo, Proaviſque ſimillimâ conceſsâ Prole, omnigena hoc uno collata nobis, quod idem maximum eſt, præcipuumque, beneficia compleat, æternetque.

IX. Mitem adeò placidamque hyemem, ut è diverticulis in viam redeam, ſecus ac portendere videbantur autumni initia, tranſegimus, vix unâ aut alterâ vice ſpirante Boreâ, ſæpè quidem Occidentalibus ventis, quibus auſtrales etiam aliquando, reciprocantibus invicem Imperiis, obſequebantur. Die Martii vigeſima ſextâ, cùm Sol ad occaſum vergeret, horrendis tonitribus æther circumfremére auditum, abſque omni cœli parte emicare viſa fulgúra, nunc intermittente luce, nunc conditâ, effusâ mox torrentis inſtar pluviâ grandine commixtâ. Sæviſſimus hinc, qui diù ſiluerat, furens Boreas, adque plures dies perdurans luctuoſiſſimam rerum faciem, media inter gaudia, ac jucundiſſimi veris præludia, quæ amæniora haud extitere diu, reddiderat. Languere enim omnia illicò vidimus, prataque, agros, ac nemora ſidereo veluti afflatu uſtulata, quæ paullò ante virentia undique, lætiſque decorata floribus cernebantur. Luctuoſum utique ac deplorandum ſpectaculum omnium oculis erat canentia circumquaque arva intueri, glacialibus uſta pruinis, rigidoque horrida gelu.

X. Aprili menſe iidem aſſiduo, ac diro flamine perſpirarunt Boreales venti, obſcuro plerumque ac procelloſo aëre, ſparſa quoque ſubinde pluviâ nivibus mixta nimboſis, cùm potiſſimùm mitiùs rueret heù tot parens malorum Aquilo. Eadem Majo ac Junio ſcena ſi quoſdam tantùm dies excipias vernâ ſerenitate, ac ſpirantibus quandoque eteſiis, quaſi æſtiva temperie, commendabiles. Sic veris ſpeciem hyems tota Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum ver ſucceſſit hyemis naturam veluti mutatis vicibus referens. Eodem modo ſubſecuta æſtas eſt uſque ad caniculares dies, quo tempore ſatis curioſum fuit luſcinias audire pro cicadis arbuſta rumpentes.

XI. Nefaſtum ſanè, & inſalubrem annum nemo non prævîderat, tùm ob ap-

apparentia in mororum foliis ſigna uredinis, quæ ſterilitatis Prodroma eſt, tùm ob pertinaciſſimam ſiccitatem telluris, areſcentibus ob inopiam humidi plantis, oleribuſque. Illarum pleræque mediâ ferè æſtate honore frondium orbatæ, ceù appetente hyeme, videbantur. Etſi enim ver pluvioſum potiùs ſignare obtigerit, quàm ſiccum; detrimenti id tamen magis agris fuit, quàm utilitatis; Noctùrno namque gelu madens adhuc tellus gelido velut rore inſper a manè conſpiciebatur. Intemperatum adeò, ac exlegem omninò annum experti ſumus, nullâ ex illius partibus legitimam ac propriam temperiem ſervante, ſed unâ alterius ſubeunte vices, funeſto prorſus diſcrimine. Æſtatis reliquum nunc lenes, placidique anniverſarii venti, nunc ſpirans ex alto Boreas lætum modò, placidumque, perfrigidum modò, ac procelloſum, tonitribus intermixtis, cœlique fragoribus tulit.

XII. Antequam verò ad morborum hiſtoriam me conferam, lubet pauca delibare leviter, breviterque percurrere, quæ quidem explicandæ illuſtrandæque morborum indoli, comparandoque eorumdem genio accommodata eſſe videntur. Sic enim recto velut tramite unà properamus ad metam, quæve inferiùs dicenda manent, conſpicua eadem magis evadunt, ac præclariora.

XIII. Quæ altera emiſerat folia Morus, (ut ab Principe arborum exordiar, quæ haud exiguas incolis opes præbet,) exuſta, ac veluti abſumpta cernere erat, rubigine illa ne, an flavedine potiùs anceps hæreo; Flavedinis enim veſtigia ubique aderant, ſeu rubiginis minùs intenſæ, atque ad flavum colorem vergentis. Cæteræ ferè arbores, tùm frugiferæ, ut Armeniaca Malus, Ceraſus, Ficus, Nux, Olea, Pirus; tùm ſteriles, ac infelices, ceù Cornus, Fagus, Oleaſter, Salix, Tilia, Pinus, Abies, ipſa dein virgulta, arbuſtaque, fruges, ac hortenſis univerſa familia haud obſcura Epidemicæ hujuſce (ſit venia verbo) rubiginis indicia præbuere; Uvarum quoque proventus, qui veris initio aureus ſperabatur, ob eamdem cauſſam nonniſi parciſſimus extitit.

XIV. Quoad *inſecta*, nunquam adeò exiguus ſpectatus horum numerus, tùm eorum, quæ primo vere, tum quæ invaleſcente æſtate ludere quotannis cernimus, perque aera denſo agmine circumferri; *Noctilucas* præſertim; quæ veſpertinis horis quaſi tot Phoſphori æſtate potiſſimùm erumpere ſolent, vix paucas omninò prælucere obſervatum. Nec dubium Borealibus id ventis tribuendum maximè, à quibus nitroſas particulas magnâ copiâ advehi compertum eſt. Et ſanè quo in loco hujuſmodi inſecta advolant, hæc ipſa ſulphuris ibidem, quod aptiſſimum eorundem pabulum videtur, præſentiam comprobant, quod & inſuper fœtidi odores, quales ex ſulphure & ſale unitis percipiuntur, tùm endemii iis in locis, aut per ea tempora morbi ultrò confirmant, ac docent. Atque hinc quidem fit, quod in Ruſſiæ, & novæ Angliæ quibuſdam partibus, ubi tum hujuſmodi animalcula, tùm Cantharides, Scarabæi, Locuſtæ, Formicæ, Scorpiones, ac Pediculi alati, tùm alia pleraque hu-

juſce modi inſecta raro, aut nunquam viſuntur, eæ vix ægritudines ſæviant, quæ apud nos ſolent adultâ perſæpè æſtate caput attollere, ac debacchari magis. Locuſtas inter nulla frequentior Subalpinis *Gryllo-Talpâ*, horrendo viſu inſecto quadruplò maximam ſuperante cantharidem, præcipuè ætate ſi fuerit provectiori. *Gryllum* hanc appellari puto, quia eumdem fortè cum *Gryllo* ſtridorem nocte appetente facit; *Talpam* verò, quia terram continuò fodit. Eſt & altera ſpecies Locuſtæ, cujus præ cæteris magna viſa hoc annò ſoboles, *Italica*, ſeù *Mantis* dicta, vel quia ſuo adventu ver præſagit, ut *Anacreon* cecinit: vel famem prædicit, ut *Cælius* annotavit: vel quia anteriores pedes, veluti manus, ſupplices ſemper tenet, atque elatas, vatum more, qui eo geſtu orationes ad Deum fundere ſolebant. Tam Divina cenſetur beſtiola, inquit *Rondeletius*, ut puero interroganti de viâ, altero pede extenſo rectam monſtret, atque rarò vel nunquam fallat. Pulcherrimæ aliæ locuſtarum ſpecies in Apulia, ac Sicilia reperiuntur, quarum altera Italicæ magnitudine, & formâ ſimilis, alium tamen ex naturæ locive dono colorem accepit: Habet enim cornicula ſaturatè lutea, hyacinthinum ocellum, alas ex luteo fuſcefcentes, corpus reliquum amethiſtinum. Gracilis altera quinque uncias longa, cucullata, capite pyramidali, è cujus penè vertice duo cornicula latiuſcula unciam ferè longa ſeſe erigunt, galerumque illum Turcicum biplumem, quali Janiſſarii utuntur, ſuperbientem repræſentat.

XV. Prolixa eſſet res ea omnia recenſere inſecta, quæ hiſce in oris ſobolefcere quot annis ſolent, quorum quidem alia periiſſe brevi, alia verò ne in ſcenam quidem prodiiſſe hoc anno viſa; Hæc inter Erucæ potiſſimùm enumerandæ occurrunt, quæ ceù nocendi artis oblitæ prorsùs, ac veluti immemores, inertes paſſim per agros, ac ferè emortuæ ludebant intactis frugibus. Exigua mole animalcula infeſto plurimùm aculeo, *Erucæ* ſic dictæ, vel ab erodendo, quòd erodant olera, & pampinos: vel ab hærendo, ut *Apuleio* placet, quod pertinaciter adhæreſcant: vel à rugis quibus ſe ſe viciſſim corrugant, erugantque. Diſtinguuntur à *Mouffeto* in Eterogeneas, ſive affines à Papilionibus, & aureliis ſatas, & Autogeneas ſuâ ex tribu profectas; Utriuſque innumeræ ſunt ſpecies, ut innumera extant herbarum genera, quibus veſcuntur; quælibet namque herba peculiarem alit erucam ſui vaſtatricem.

XVI. Ab Erucis ad Bombyces, ac Apes progredior. Præclarum utraque inſecti genus, nec exigui incolis emolumenti. Aliquot illud hebdomadarum ſpatio albæ Mori frondeâ ſaginâ ſartum, idoneâque ad lanificium materiâ inſtructum edere deinceps deſinit, ramulumque ſibi objectum inſcendit, ubi ovata figura membranaceum effingat folliculum, circùmque eum bombycia ſtamina ordiatur, factus *Bombylius*. Neque hic prodigiorum finis. Poſt exhauſtam lanificii materiam ejuſdem folliculi cavo ſe abdit, occluſâ omni ad exitum viâ; paulloque poſt factus *Necydalus*, hoc eſt, cornutus, & alatus *Papilio*, niſi maturè præfocatus fuerit, perfoſsâ membranâ, conſciſſoque ſtamine ſibi exitum mo-

molitur. Haud minùs exquiſito artificio alterum *dulci diſtendit nectare cellas*, *Apis* ſic dictum, vel quòd ſe pedibus invicem alligent apes: vel quod ſine pedibus naſci primò videatur. Pro priori ratione facere illud videtur *Virgilii*, 4. Georgicon.

Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent.

Pro poſteriori militat illud ejuſdem,

Trunca pedum primò, mox & ſtridentia pennis
Miſcentur.

Deplorandum utique utriuſque fatum! E bombycibus enim vix pauci *nitidum de pectore filum*, pretioſaque ſtamina edidere. Haud modica etiam pars imperfectum opus reliquit. Apes verò cernere erat incertis huc illuc erroribus ludere, favos veluti ſuos deſpicere, & *frigida tecta relinquere*, ſeram increpitantes æſtatem, *Zephyroſque morantes.*

XVII. Haud minùs aquaticis quoque, ac terreſtribus inſectis infeſtus annus fuit; (ſua etenim aquis animalcula adſunt, ut terreſtria Solo) ſive id ab eadem univerſali, ac propè inexplicabili aëris conſtitutione repetendum ſit, ſive potiùs ab aquarum inopia, amnibus, fluminibuſq; ipſoque etiam Pado Fluviorum Rege, exhauſto fere aquis, vixque eâ ſuperſtite quantitate lympharum, quæ ferendis navibus ſufficeret. Magna hinc piſcium egeſtas, quorum penuriam lacuſtres affatim compenſarunt, tùm è vicino advecti littore. Fluviatiles inter frequentiores extant Subalpinis Trotta, Mullus, Timallus, Lucius, Anguilla, Muſtella vulgò *Botta*, ſeù quòd utri ſimilis ſit, ſeù quòd capite ranas referat ut *Cardanus* deduxit; Lampetra à lambendis petris ſic dicta: Nobiliſſimus ſemper tùm à veteribus, tùm à modernis habitus Piſcis, & Apiciis eſui mirè expetitus. E lacuſtribus principem ſibi vindicat locum *Umbla Allobrogum*, quaſi umbra, ſeù quòd haud exiguam cum umbra piſce fluviatili ſimilitudinem habeat, ſeù quòd tergus præ multo livore opacum, & veluti umbroſum appareat; *Rondeletio* Salmo lacus lemani, quòd corporis ſpecie, pinnarum numero, ſituque, & partibus internis Salmonem referat. *Umble Chevalier* communiter dicitur, fortè ob magnitudinem, præſtantiam, & robur.

XVIII. Fabuloſa non minùs quàm ridicula de Anguillarum ortu, ac propagatione nobis tradidere tùm veteres, cùm recentiores. Incertum diu, ſaltem nec exploratum ſatis, an viviparæ forent viperarum ad inſtar, an revera, ut cæteri piſces, oviparæ; quod poſtremum haud ita pridem feliciſſimo conatu detexit Doctiſſimus ac Præclariſſimus *Antonius Valliſnerius*. Comparatum id, ac proprium veluti eſt magnorum Virorum, cùm verum retegere ſe haud poſſe nôrunt, fictitium aliquod in ſcenam promere ac fabuloſum. Sic Jovis haſce filias nonnulli olim credidere referente *Athenæo*, ut Deorum munera *fungos* alii, & *tubera* pronuntiarunt; Haud aliter quidem ac Magnates, aut Reges, quibùs vel brevi terminata ævo, vel incertâ origo eſt, conſecrare illam, adque Deos autores, aut Heroum quempiam remotiſſimæ ætatis referre conſuevere. Abjecta ex adverſo quidam iis incunabula dedere, limoque ac cæno ortas putarunt; *Quid enim fœcundius illo?* Sed hæc, & his ſimilia, ut & ea

quoque quæ hac in re ridicula prorſus appoſuit *Ariſtoteles*, ut ut antiquitatis laude præclara, haud in magno equidem ponam diſcrimine. Mirari id magis ſubit, ut eruditi alias, ac percelebres famâ viri, vel nuperrimis hisce temporibus viviparas illas adhuc decernere auſerint, ſuâque Poſteris figmenta commendare. Quodve mireris maximè, exiguam nobis veſicam in abdominis cavo locatam, in quâ ſæpe vermes latent, quamve in omnibus fere piſcibus, avibuſque, imò & in canibus aliquando, ac pleriſque brutis videre eſt vermiculis confertam; hanc inquam veſicam pro utero Anguillarum, vermeſque ibidem latentes pro anguillarum fœtibus impoſuere. Atque hæc libenter etiam concedam; Nec etenim refutandis hiſce fabulis tempus ſuppetit. Danda hæc vitro venia, quod præjudiciis occupatas quorumdam mentes, *Leeuwenoeckio* Duce, ac anteceſſore, denſioribus potuit tenebris obvolvere, vel dum clarius, ac dilucidè magis perſpici ab illis credebatur. Quod verò quidam aſſeruerint ſe in prægnantis anguillæ utero undecim anguillas exſecuiſſe ſingulas ſuis ſecundinis incluſas, ut *Charletonus* affirmat, ſive ut *Elſnerus* ait, in diverſis membranis involutas; id ego haud patiar unquam Poſteris impunè tradi. Aut enim quod ſibi effinxere animo, ceù viſum, ac perſpectum oculis nobis dederunt; aut ſi ejuſmodi revera anguillulas in abdominis cavo intueri eſt aliquando, vermiculos eas quidem fore crediderim, minime verò unquam veros fætus anguillarum. Quod vel ipſe quidem *Ariſtoteles* adnotavit, nec tamen unquam in mentem ſubit Viro, ſi illius ævi caliginem, barbariemque maximam perpendimus, verè doctiſſimo, præfatos vermes pro anguillis agnoſcere, quin imò adversùs illos, qui hoſce veros ac genuinos eſſe anguillarum fætus contendebant, acriter admodum inſurrexerat; In quo ſanè haud exiguam promeruiſſe laudem videtur. Id ipſum quoque eleganter non minùs, quàm doctè adverterat Præclariſſimus *Redi* Hetruriæ ſuæ ſidus fulgentiſſimum in aureo tractatu: *Delle oſſervazioni intorno agli animali viventi, che ſi trovano negli animali viventi.*

XIX. Adverterat ſanè præfatus Author, atque è viviparorum claſſe rejiciendas anguillas contendit; Earum tamen ovaria nemo ante prælaudatum *Valliſnerium* vidit unquam, aut revelavit. Manebat enim Sapientiſſimum Virum, ac naturæ arcanorum perſcrutatorem ſolertiſſimum, Philoſophos inter ac Medicos hujuſce ſeculi celeberrimum, ac jure merito Principem, honos ac laus, quæ ad hæc uſque tempora latuerant ovaria Anguillarum, in lucem vindicandi. Manebat inquam doctiſſimum Virum inventi gloria, eò præclarior illa, quò obſcuriora, ac cænoſiora, ut ita loquar, adſunt earumdem anguillarum primordia, ac incrementa. Cernere eſt hæc ipſa ovaria ſecùs Spinam porrecta adipoſis ubique ſtriis circũtexta, tenuiſſimâque membranâ obvelata, quâ detractâ ovula occurrunt, ceù totidem exiguiſſimi, ac lucidiſſimi Uniones, ſuo ſingula annexa pediculo, per quem nutritii roris vectigal ſuppeditatur. Præclarius id, ac illuſtriore modo ſpectatur in prægnanti anguillâ. Quæ cùm rariſſimè occurrat, quod tùm temporis,

ris, ut Cl. Vir obſervavit, ima petat aquarum; haud mirum hinc quod tot hactenus magnorum eluſerit ingenia virorum, obſcurumque id, abditumque magis obſcuritas ipſa originis fecerit. Laudato utique *Valliſnerio* noſtro *Paulinus* præluxit, huic in eâdem arenâ *Severinus*. Is genuinum anguillarum uterum primus vidit. Ille etſi ova haud inſpexerit unquam, ex iis tamen illas naſci, naturæ legibus edoctus, contendit: *Nos*, ſic ille ait, *ut omnia animalia ex ovis, ſeù ſeminiis ſuis, ſic etiam anguillas ex iis naſci dicimus*, licet *Plinius*, *Ariſtoteles*, *Joh. Voſſius*, *Schottus* cum aliis pluribus ova, ſemenque denegent, clamantes ullam nunquam captam eſſe, quæ aut ſemen genitale habuerit, aut ova. Hactenus de Anguillis.

XX. Exacta vix hyeme advenerant Hirundines; citiùs quoque, quàm olim conſueverant, eædem diſceſſere. Cæteræ ferè aves, tùm quæ ſtatis temporibus redire ſolent, tùm quæ totius anni decurſu haſce inhabitant oras, raræ admodum extitere. Rarior præ reliquis viſa Ficedula, exigua avis, ficubus, ac uvis victitans, ut pulchrè his verſibus teſtatur *Martialis*.

Cùm me ficus alat, & paſcar dulcibus uvis,
Cur potius nomen non dedit Uva mihi?

Idem pariter canoris fatum avibus, iiſque præſertim, quas vocant *inſectivoras*. Secùs coturnicibus obtigit, turturibuſque, quarum ingens omninò copia conſpiciebatur, ut & reliquarum ferè avium, quæ plantis veſcuntur; Has inter poſtremas, ſi colorem, pulchritudinem, ac elegantiam ſpectamus, meritò ſuperbit *Pavo*; Si Apiciis credimus, Principem ſibi comparat locum, ac dignitatem *Urogallus*, ſeù *Phaſidis ales*, ſumpto fortè ab Colchidis amne nomine, ad cujus oſtia illos frequentes convenire à Græcis proditum eſt; unde mox citatus *Martialis* in Xeniis:

Argivâ primùm tùm tranſportata carinâ,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Horum duas habemus ſpecies, quarum altera major vulgò dicitur, ac toto ferè corpore nigricat; Minor altera nuncupatur, ac cinereis maximam partem plumis veſtitur. Maio menſe ſpectata hùc illùc obvolare Avis, ignota prorsùs incolis, mole Turturis majoris ad inſtar, fulgentibus plumis, ac prope ſubflavis. Viſa, & altera inviſa hactenus properante æſtate, roſtro contrà omnium avium morem ab utrâque parte recurvo: colore juxta collum ſubviridi, reliquo corpore ſubobſcuro, brevi pede, aliſque, ac caudâ exiguâ: *Loxiam* crediderim *Geſneri*, ſeù ut alii vocant, *Curviroſtram*. Ignotas ejuſmodi aves unuſquiſque ferè annus, ut morbos, producere ſolet, quæ ſtatim ac ſe ſe circumvolando produnt, citiſſimè effugiunt, atque diſſitas longè oras emigrant.

XXI. Neve intactum quidquam prætercam, quod ad illuſtrandam, exornandamque morborum hiſtoriam quoquomodo facere videtur; numeroſa hìc ſubit haud reticenda Leporum, ac Cuniculorum ſpectata hoc anno progenies, Glirium itidem, Alpinorumque Murium, Talparumque; Ne ſcilicèt defuiſſe fortè videretur in om-

omnibus Naturæ; aut quod, idque ego putarim magis, toto exiſtente anno magnâ ſui parte impluvio, dehiſcente præ ingenti ſiccitate ſolo, ejuſmodi animalibus, quæ aliàs cuniculos ſibi fodere in agris, ubi lateant tùm æſtate, tùm hyeme, ſolent, haud ita facilè fuerit cubilia ſibi condere; proindèque excurrere illis pro lubitu neceſſum extiterit, perque arva, *campoſque patentes* è propriis velut expulſa ſedibus ludere, ac oberrare. 5. Ventriculi janitor lineâ quadam tranſversâ veluti ligatus atque diſtinctus. 6. Larynx qualis in teſtudine terreſtri; 7. Mutum enim animal. 8. Panniculus carnoſus totus, & mirè commiſſus cuti. 9. Pro Optico nervo fibrilla, quæ ſecta guttam unam, atque alteram aquei humoris, ceù roris effudit; eaque inſuper, non è conſueto loco, quo exire ſolet Opticus nervus, ſed à perreptantibus per cerebri meatus vaſis, egrediebatur. Atque hæc quidem in *Talpâ*. In *Marmotâ* verò, ſeu mure alpino ſequentia cernere eſt: Cæcum peramplum, internè aſperum, & reticulatum, in quo valvula inſignis introrſum externè; Hepar ſeptenis lobis diſtinctum; Teſtes aliquantulùm ſuperiores; Splenem longum hirundinis majoris modo; Ureteres non recto ductu deſcendentes à renibus, ſed dorſo adhærentes, & exiguos. Verùm de hiſce ſatis.

XXII. Neve diutiùs in iis, quàm par eſt, recenſendis, immorer, utque omnia in unum recolligam, *velaque*, ut aiunt, *traham, & terris feſtinem advertere proram*: Lætiſſima, ut adnotavimus, exordia Autumni extitere; lætiſſimus hinc quoque futurus annus, ſi quem, *rupto ceu aggere torrens*, ruens immitis, ac ſævus Aquilo vix orto Autumno haud funeſtaſſet. Præmatura hyems, ac extemporanea prorsùs; Mitior eadem, ac Veris temperiem redolens, cùm magis ſævire debuerat. Ver illi ſucceſſit imbriferum, perfrigidum, luctuoſum, quò dein furentibus præter morem, appetente ſolſtitio æſtivo, nunc ab Auſtro, nunc ab Arcto ventis, reliquum anni ad æquinoctium uſque, ingens, ac pertinaciſſima diù vigens ſiccitas memorando ac penè infauſto eventu perſolvit. Obſignare hinc licet, *nigroque cortice* adnotare annum præ nimiâ ſiccitate telluris, ventorumque ludentium indole exlegem, penitùs, præbente naturâ, quod exiguum nobis dedit, indignabundâ veluti, ac tanquam dirâ novercâ, quæ rerum olim ſedula Parens dici gaudebat. Quæ ſanè haud arduum erit conjicere, ſi quæ allata hactenùs ſunt, tùm quæ adjiciam deinceps, ſcitè diligenterque expendamus.

XXIII. Ad morbos me confero, quos vulgares appellare lubet, non equidem, quod in vulgus ſæviant, ac infimæ tantùm ſortis, ac notæ homines laceſſant magis; ſed quia viciſſitudines temporum, ac diſcrepantes invicem annorùm tempeſtates referant potiùs, ab iiſque procedant. Ac primò febres occurrunt, quæ omni depoſitâ ineunte Autumno larvâ, intermittentium reverà typum, ac morem præ ſe ferebant. Luſerant namque illæ diù ſuperiore anno ſub intermittentium perſonato vultu, quò tandem omni abjecto fuco ſe ſe tales jam modò oſtenderant, quarum ingenium olim ſimulaverant. Quin imò pleroſque horum, quibus acutæ ægritudines in chronicas ſenſim fatiſcente æſtate deſie-

ſierant, orta repentè Autumno febris è tertianarum genere brevi reſtituit. Lætam hinc augurari fas erat Taurinenſibus rerum ſcenam, ſi hanc extemporaneis flatibus erumpens Boreas, aut huic per intervalla ſuccedens, ac ſæviſſimè ludens Auſter haud immutaſſent.

XXIV. Et quidem vix hos, ac illos indiſcriminatim benignis intermittentibus exaratis febribus correptos adnotaveram; vix novam rebus faciem illuceſcere adverteram; Ut mutatam hanc iterum extemplò vidi, ac veteres primo adſpectu reviviſcere morbos, qui recens elapſo anno longè lateque regnarunt. Atque id ſanè probè expendendum Medico eſt, antequam quid ſtatuat decernatque ad curationem morborum conducens; Nùm ſcilicet reviviſcens morbus, aut eandem ferè cum iis, qui ſuperiore tempeſtate luſerant, referens imaginem, iiſdem vincendus ſit artibus, eodem ac qui præceſſere, ſubigendus more: Nùm verò quidam potiùs habendus reſpectus ſit ad id ægritudinum genus, quæ noviſſimè in apertum prodierunt; quibuſve jure ac meritò vulgarium totius anni morborum imperium debetur, ac dominatus. Sæpè ego in hâc incertus arenâ extiti; ac tandem rationem habendam eſſe mecum ipſe decrevi ad novam, quæ in ſcenam emergit, morborum ſobolem, etſi hæc non omninò adhuc ſeſe revelaverit, ſuumque omni relictô ſimulationis artificio vultum haud explicaverit prorsùs. Eo quidem conſilio, quòd nempè novâ ortâ tempeſtate, quam inter, ac ſuperiorem magnum ineſt diſcrimen, novus hinc quoque fluentibus per abditas corporis ſcaturigines, ac profundiſſimos receſſus liquidis, ſolidiſque unà ludentibus, ac conſpirantibus invicem, novus inquam vigor acceſſerit *totus mutatus ab illo.* Ut proinde etſi redire quandoque, ac remeare gradum iidem videantur adoleſcente Autumno morbi, qui exactâ æſtate ſæviere, quid tamen latere intùs æquum ſuſpicari ſit, quod doctiores ſæpiſſimè fallit, ni ea omnia, quæ mutatis invicem tempeſtatibus emergunt, attentè expendantur. Quod quidem, quantum interſit Medico noſſe, & obſervare, jam ſuo tempore agnovit, graviterque inculcavit *Hippocrates*: dùm ita librum ſuum de aëre, aquis, & locis auſpicatur. *Quicumque artem Medicam integrè aſſequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantùm potentia quodlibet eorum valeat. Non enim ſimile quidquam in illis exiſtit, verùm differunt invicem propter varias, quæ in illis fiunt, mutationes.*

XXV. Sanè ſi rectâ mentis lance ingruentium Autumno ægritudinum indolem perpendimus, facilè erit conjicere, quænam harum toto vertente anno regnatura ſit, ad quam ſcilicet cæteræ omnes, quæ ſubinde vagantur, ſeſe referunt, ac ſub illâ quodammodo militare videntur, ceù ſtipendio conducti milites. Ejuſmodi aderant affectus ii omnes, qui tùm per Autumnum, hyememque, tùm vere, ac æſtate ſubluſerant, agmen ducentibus, ceù Epidemicis primi ordinis, quaſve ob id Epidemicarum hoc anno ægritudinum principes meritò ſalutare lubet, intermittentibus febribus jam explicatis, tùm fusè modò, diligenterque explicandis. Ut enim ad eas cæteræ omnes, ceù inito inter ſe invicem pacto referebantur, facemque hæ

hæ tulerant reliquis; Sic haſce primò deſcribere æquum eſt, ac ſub oculos ponere, quò præclariùs deinde reliquarum ingenium elucefcat.

XXVI. Vix itaque Libram æquis itineribus ſubierat Sol; Ut illicò tùm qui per ante actam æſtatem ægrotaverant diù, tùm qui ægrotabant adhuc, incertiſque paſſim ac diuturnis morbis conflictabantur, quales ſuperiora tempora adtulere, tùm qui ægrotare tùm cæperant primùm, inque morbos incidere: hi omnes ferè ejuſmodi indolis, ac familiæ febribus decubuere. Viſi namque tùm plures quidem inopinatò è diuturnis malis, hujuſmodi oborta auſpicatò febri, convaleſcere, ceù cùm Thaumantis, & Electræ filia pulcherrima Iris poſt diuturnos imbres, nimboſque perennes, præfulgere tandem nubes inter, atrumque cælum videtur, futuræ ſerenitatis prænuncia

Mille trahens varios adverſo
ſole colores.

XXVII. Sperare fas erat Iridis inſtar ejuſmodi febres poſt tot exaratas, quæ ſuperiore anno dirè admodum, inſolenterque debacchabantur, ægritudines læto omine elucere tandem, pacemque, ac tranquillitatem rebus, ſedato malorum turbine, allaturas. Nec ſanè vota omninò fefellit exitus. Etſi enim ſeſe abſcondere quandoque viderentur, ac propè extingui; Haud difficile tamen erat, cernere luſum id eſſe, jocumque, quo ſæpè ſolent vulgares hujuſmodi affectus, quibus incunabula præbet Autumnus, ac potiſſimùm horum Princeps, Medicorum artes eludere, ut doctè advertit *Sydenhamius* Anglorum Hippocrates. Videbantur ſiquidem modò Aſthmatis larvam præ ſe ferre, modò Arthritida ſimulare vultu, nunc etiam ſæpiſſimèque ſub fictâ doloris Colici imagine dirum in modum ægrotantes divexare; Ut infinitas nocendi artes prætercam, quibus hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Ars hinc erat Medico occultum hoſtem, inſidiaſque ſtruentem, vel ima inter delubra, ſanctioreſque lares appetere, oppugnare, ſubigere, iis quidem telis, quibus præfatæ febres ſubigi conſueverunt. Quos namque ſimulata illa, ac doloſa mali facies pleroſque fefellerat, ægrotantes hi ſuos aut inevitabili fato dederunt, aut graviora iis diſcrimina adtulerunt, celerrimamque jacturam. Adeò ſæpè

Delirant Reges, plectuntur Achivi.

XXVIII. Si quâ tamen ſub larvâ ſubludere haſce febres frequentiùs advertimus, dirioremque in morem miſeros ægrotantes exercere, vagus ea quidam, ac incertus dolor abdominis aderat, ſævaque tormina, quæ ſtatis ſæpè etiam horis, ceù ludere periodicas febres videmus, recurrebant, eumdem prope typum ſervantia, ingeniumque, ac eadem ferè tempora, quibus præfatæ febres circumſcribuntur. Ac quidem meminiſſe obiter juvat exarata ventris tormina, quæ dirè modò, crudeliterque ſæviebant, jam tùm *Julio*, & *Auguſto* (*ann.* 1721.) menſe per æſtatem prodiiſſe in lucem, quibus tonitruoſus cœli ſtatus, procelloſus idem, ac ſæpè etiam grandinoſus, ſubfrigiduſque ad plures dies proluſerat; qualem deindè appetente *librâ*, ac toto paſſim Autumno experti ſumus. Cudebantur ſcilicet jam tum illa, quæ poſtmodùm ſeſe oſtenderant, mala, cæperantque foras erumpere,

pere, ceù impatiens moræ hoſtis præceps ruit ad pugnam, aut nullâ vi coercitus torrens oppoſitas extemplo moles, tùm obvia quæque repagula disjicit, atque diſturbat. Pagina mihi deficeret, ſi quotquot ejuſmodi ventris cruciatibus divexatos memini, recenſere velim, quos tamen facilè erat, ac prodigii inſtar, ab imminenti exitio vindicare, ea adhibendo præſidia, quæ comitem, aut latentem febrim reſpicerent, Practicis uſitata. Hujuſmodi ventris dolores hujuſce indolis febribus ſuccedentes, aut iiſdem complicatos jam pridem adnotaverat Vir Doctiſſimus *Carolus Piſo* pro Colicis habitos; quorum cauſſam aëris conſtitutioni *calidæ* impensè, & *ſiccæ*, qualis reverà hæc ipſa noſtra, Autumno præſertim, ac hyeme, toto proinde anno, ſi modò ver excipimus, extitit, idem adſcribit.

XXIX. Equidem ſi prægreſſam tot annorum ſiccitatem adhuc dùm vigentem, conſtantemque hactenùs, tùm certantium invicem ventorum, qui tùm ante actâ æſtate, tùm Autumno, ac toto deinceps anno adſpirârunt, vim feritatemque animo metimur; Conjicimus utique, ac dilucidè nobis innoteſcit, quænam extiterit ejuſmodi febrium, ac ægritudinum, tùm harum præſertim, quæ abdita imi ventris loca obſidebant, origo, ac incrementum; atque ùt rectiùs loquar, quodve ſedulò inquirendum, adnotandumque Medicis præcipit Magnus ſenex, *occaſionis initium*, à quâ omnes hæ ægritudines profluxere; Ecquid enim ab inertibus liquidis, ſero utpote ferè omni defraudatis, nec liberè ampliùs in orbem agi potentibus, ſolidiſque hinc quoque pari modo labentibus expectandum erat, quàm *internæ viſcerum Syſtrophes*, atque in iis potiſſimùm locis, per quæ aut inertiora ſuæ indolis liquida excurrere ſolent, aut eadem magis ſeri præſtantiam efflagitant, quo faciliùs circulum ſuum, ac munus abſolvant? Genuina hæc, ac potiſſima febrium intermittentium, quæ toto hoc anno ultrò citròque progrediebantur, cauſſa, quæ & eadem quoque cæterorum morborum fuit, qui memoratis febribus præluxere, aut hæ illis lampada tradidere.

XXX. Et ſanè uno omnes ore quotquot hactenùs in hac arena inſudarunt, febrium periodicarum incunabula in Ventriculo, ac primis viis, Pancreate, Meſenterio, finitimiſque, ac per imos quoſque receſſus diſcurrentibus vaſis poſuerunt: Uno verbo mineram febrium intermittentium, ſedem, ac *Principem*, penè dixerim, *āram*, ut *Sylvio*, ut *Villiſio*, ut *Sacho*, ut univerſo ferè Medicorum cætui placitum eſt, ipſa eadem organa ſuppeditant, comparant, præbent, quæ cōficiendo, ac diſtribuendo Chylo famulantur. Quandiù enim Ventriculus, Inteſtina, Hepar, Lien, Meſenterium, Pancreas conſtitutum ſibi quæque munus ritè perſolvunt, ſive excoquendis illa, retinendiſque alimentis, quo uſq; in maſſam chymaceam abeant, & quâ datâ portâ ſecedant, exprimanturque, dicata ſint; ſive perficiendo ulteriùs perque revolutos anfractus, ac *itinera mille* ferendo, devehendoque chylo; ſive quoſdam peculiares ſuccos elaborando inſerviant, quorum effectus varii, ut varia horum indoles eſt, ac ingenium; Quandiu hæc omnia inquàm ritè peraguntur in corpore, *ſarta tectaque* res eſt, ac incolumis.

lumis. Ubi verò, aut exarata organa idonea minùs evadunt comparato ſibi abſolvendo muneri, aut emanantia, perennique alveo influentia in cavum Duodeni liquida, tùm quæ ipſa intima ſuperficies inteſtinorum minutiſſimis undequaque glandulis obſita jugi fluore extillat, inertiora manent, ſpiſſiora eadem, aptaque minùs ſeſe unà cum præterlabente Chylo commiſcere, vias expedire, menſtrui adeò, ac vehiculi munere fungi, fibrasque motrices ſtimulare, acria ſalina obtundere, coagulata dividere, *fermenti*, ſit verbo venia, vicem gerere, cruda coctis aſſimilare; Quis quæſo erit aditus Chylo lactearum oſcula ſubeunti: quis illius per *galaxiam* iter; quæ ejuſdem ad *receptaculum Pecqueti*, adque Thoracicum ductum, ac ſubclaviam tot inter oppoſitos aggeres, atque obvia paſſim molimina profectio, excurſus, meta? *Chyli*, inquam, *Chyli*, ſi enormem illam temporum ſiccitatem expendimus à nativa ſui qualitate degeneris prorsùs, eâ nempè orbati portione ſeri, qua ſine nec miſcibilis ipſe cruori, nec ire, ac remeare vias par eſt, per quas excurrere debet, ac pergere.

XXXI. Effingat ſibi quiſque magnum antè oculos amnem, è quo innumerabiles rivuli exoriantur, qui in alios ſubindè exiguos amnes, mox in unum tandem unà omnes, ac majorem alveum coeant, exonerenturque. Ut pulchrum, ut jucundum viſu eſt, puriſſimos modò, ac limpidiſſimos latices cernere ingenti flumine præterfluere, ſuborientes hinc rivos circumjectam planitiem amæno ſpectaculo irrigare, variiſque flexibus, nullo interpoſito obice, illabi, quò in unum deindè amnem unà omnes evadant, ubique fontibus ſuis ſimiles. Fac cænoſum quidpiam leniter labentibus aquis commiſceatur, aut aliud quodpiam ſolidioris naturæ, puta, trabes, ligna, ſaxa, quod placidè manantium lympharum alveum turbet; Ut illicò aut exundare aquas in oppoſitā ripam, aut eaſdem ad diverſa amnium divortia ſiſtere veluti gradum, ac ſtagnare videbis, exſurgente lacu, ubi anteà tellus erat, ac viride Solum. Idem propè obtingit Chylo, ubi craſſioribus moleculis refertus, deficiente ut potè ſero, quod craſſa diluat, eumque ſanguini miſcibilem reddat, ineptus, ac impurus idem obvia ſubit oſtiola, ac degener omninò factus Thoracico ductui ſeſe inſinuat. Quot enim concipere eſt futuras tot inter vaſorum plexus, ac anguſta viarum præterlabentis liquidi ſtaſes; quot in tàm prolixo itinere remoras, obiceſque.

XXXII. Hæc una quidem, ac præcipua febrium intermittentium cauſſa; Una hæc, ac genuina crudelium adeò ventris cruciatuum, totque paſſim ægritudinum, quarum ſub larvâ, ac ſimulato vultu ejuſmodi febres ludebant, incunabula, ac incrementa: Uno proinde iis omnibus eodem enſe, ac more ſubigendis, ac edomandis. Ut ab probo, ingenuoque Chylo probus, ac ingenuus ſanguis efficitur; Sic ab improbo eodem improbus quoque cruor emergit, ineptus ſcilicet, cùm perennando circulo, tùm nutritioni partium, quæ ſumma ſanè res eſt, ac reliqua inter œconomiæ animalis munera præclarum magis, & majoris momenti. *Tantæ* adeò *molis erat* tàm ingentem inſtrumentorum apparatum effingere, quæ tanti

tanti ponderis opus abſolverent! Non hic quippe advocandum ullum in ſcenam *acidum*, non *pituita* præter modum viſcida, non *fermentum* aliquod, aut *duumviratus* humorum, non *Archæus Helmontii*, aut *Lemures* indignati *Dolæi*; Quæ quidem pituita, ſeù materies in venas effuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta potis ſit tot excitare turbas, ac febrilem tempeſtatem inducere? Hæc & ſimilia aberrantis ingenii ſomnia *Etmullero*, *Sylvio*, *Villiſio*, *Dolæo*, eorumque aſſeclis ſibi pro lubitu effingenda, ac excogitanda facilè concedam, ut potè qui ea tantum mihi retinenda dudum conſtitui, quæ in magno Naturæ libro ediſcere eſt; quæ rationi, & *experientiæ rerum magiſtræ* conſentanea video, minimè verò ea, quæ vanæ hominum mentes ſomniarunt. Veram utique intermittentium febrium, multarumque hinc ægritudinum, quæ aut illis præludere, aut iis obſequi advertimus aliquando, cauſſam, ac genuinum fomitem in ventriculo, ac inteſtinis tenuibus colloco, tùm cæteris, quæ iis propè adjacent, partibus magno Chylificationis negotio inſervientibus; Quin acidum, aut fermentum quodpiam mihi effingam ibidem hærens abditumque, decantatum adeò, inviſum hactenus. Tantum nimius ſectæ amor, condendorumque ſyſtematum inanis ambitio *potuit ſuadere malorum!*

XXXIII. Profectò ſi liquida expendimus in maximâ illâ ſiccitate temporum, ſero orbata, æſtuantemque adhuc intrà præcordia cruorem animo cogitamus; ſi memoriâ recolimus ante actas ſuperiorum annorum ægritudines ab præfervido ſanguine ortas; ſi luctuoſam illam rerum faciem calidam impensè, ac ſiccam nobis iterùm ante oculos ponimus; Si alimenta denique, queis veſcebantur incolæ è terræ ſinu deprompta, olera, ac fruges, tùm ipſas animalium carnes præ ariditate Soli exſuccas veluti, ac penè aridas in mentem revocamus: Liquidò conſtat magnam jam tùm impendere liquidis jacturam, majorem longè illam futuram ad primos inclementis Boreæ flatus, ſtatim ac obſtipatâ penetrabili Aquilonio frigore cute captiva intus fluida, adque *concretionem*, ac *ſtaſin* heù prona nimis, hyemis acerbitatem ſenſiſſent. Ni fortè, quod ſecùs evenit, adproperans Autumnus, madefacto lætis imbribus Solo, mitioreque reddita aëris temperie temperamentum quoddam periclitantibus rebus præbuiſſet; quo minus occurrerent, quas timebamus, ſeri jam propè inertis, ac viſcidi congeſtiones in vaſis lymphaticis, venarumque extremitatibus; Nacta hinc libertatem liquida, ac ſoluta vinculis, cumque illis viciſſim conſentientia ſolida datas æquilibrii leges ad amuſſim obtinerent, ac obſervarent.

XXXIV. Secùs tamen, ut dicebam, evenit prorſus; Autumnus namque ſucceſſit, nunc ingenti inopinato æſtu, qualis ne ſuperiore quidem æſtate ſævierat, præfervidus maximè, nunc repentino extemporaneo frigore pergelidus admodùm, quanto heù fluentium per corporis abdita, *cæcoſque meatus*, diſpendio liquidorum! Quanto itidem ſolidorum unà conſpirantium detrimento! Veſtros revocate animos Subalpini Medici ad præteriti nuper anni, tùm præcedentium duorum annorum memoriam,

quorum ego hiſtoriam ſin minus eleganter, ac doctè, ſummâ ſaltem fide, ac diligentia, quod in hiſtorica potiſſimùm narratione expetitur, conſcripſi. Expendite cujuſnam indolis aderant tunc temporis liquida, quove eadem more ad Hyperboreas præmaturo flamine erumpentes auras ſeſe habitura forent: Conjiciet hinc nempè veſtrum quiſpiam, quæ aut tùm cudebantur erupturæ brevi, aut ſævire jam tùm cœperant per univerſum Subalpinorum tractum, ægritudines; Atque hinc etiam præſidia facilè adinvenire erit, quæ proficua extitiſſe dein temporis eventu adnotavimus. *Sapientis eſt* afferre malis remedia; Futura prænoſcere, ac velut è ſpecula prævidere, *Divinum*.

XXXV. Æquum eſt modò ejuſmodi febrium expensâ intimè, ac perluſtrata geneſi, earundem ulteriùs genium, ac typum delineare paucis, tùm quibus uſi ſumus, auxiliorum genera ad illas profligandas, abigendasque enarrare; Antequàm ad cæterorum affectuum hiſtoriam progrediar, quorum ut idem cum exaratis febribus ortus, eadem quoque aderant, ſaltem vix diſcrepantia, phænomena, quibus manifeſtabantur. Statim hæ igitur, ac prima ferè acceſſione, intermittentium morem, ac vultum præ ſe ferebant, ſi poſtremum tantummodo ſtadium excipias, quo eædem ſolent quâlibet vice, ingenti oborto ſudore, judicari. Non nullis de tertio in tertium diem, Pleriſque ad ſingulos dies febris recurrebat, plenâ tamen inter duos quoſque paroxyſmos intercedente apyrexiâ. Quandoque etiam continuas æmulari videbantur ob longiores, & duplicatos paroxyſmos; Vix paucis per autumnum in acutas periculoſas deſiiſſe viſæ; Per hyemem verò, & reliquum anni multis, ac potiſſimùm æſtate. Lingua omnibus ferè alba; Urina turbida, & impensè rubens; Dolor capitis ingens, atque aſſiduus cum inquietudine quadam totius corporis; Pulſus lenis ac obſequens, nec inchoante febri citatus nimis, nec properante ad ſtatum illa elatus magis; Vix exiguus ſub finem acceſſionis ſudor; Tormina quibuſdam abdominis ſæva admodùm, diriioremque, ac ipſamet febris, tragœdiam ludentia, nec facilè deſinentia eadem, quin imò exhibitis anodynis, oleoſis, purgantibus invicta magis, atque iracundiora. Nullus initiô vomendi conatus, nullum vel leviſſimum nauſeæ veſtigium, nulla prorſus oris amarities, conſueta olim febrium proludia, earumque comites. Non nunquam commutabantur invicem quotidiana intermittens, ac tertiana ſimplex ſic dicta, ſubludebantque viciſſim. Atque tum quidem, cum hoc illæ pacto erraſſent dudùm, in acutas demùm Vere plerumque, ac æſtate degenerabant, celeri ægrorum fato, niſi in doctum, prudentemque Medicum bona ſorte patiens inciderit.

XXXVI. Sæpe hinc memini haſce, ut malignas, ſtatim, ac omnimodam continuitatem ſimulare videbantur à pleriſque tractatas fuiſſe, cujus imaginariæ, & commentitiæ malignitatis de cauſſa, innumera hi præſcribentes alexipharmaca, calida, volatilia, & mille id genus inter ſe pugnantia remedia, quod præcavere crediderant, periculum advocabant. *Quot* heù *ſimiola hæc malignitatis*, ut verbis

bis utar Clariſſimi *Baglivii*, jugulavit, quos facilè erat ab interitu vindicare inſpectâ mali origine, ad quam, tanquàm ad Polum, ac Cœli verticem dirigi omnis debuerat Medentis cura! Naturæ ſcilicet oraculis, & *Magni ſenis* præceptis auſcultandum, quæ ſi attentiùs excolerent Medicorum filii, haud equidem eveniret unquam illos adeò turpiter hallucinari, naturæ morbi tribuendo tot gravia paſſim ſymptómata, quæ rectiùs ſoboles ſunt depravatæ methodi, tracto nimirùm in conſortium necis, qui idem inſons etiamnùm erat, ſanguine, præpoſtero uſu remediorum.

XXXVII. Sanè ſi earumdem febrium tùm maximè, cùm intermittentes eſſe deſierant, inque acutas migrabant, indolem propiùs ſpectabamus, & morem; quidquam adhuc obſervare erat, quod etſi intimè latens, occultumque prorsùs, prioris morbi ingenium referebat, ut ferè idem adhuc oculatioribus videretur alterius larva ludens, cujus ille perſonam induebat. Videre erat ſin minùs in oculis, ore, ac vultu ægrotantium, in ipſo ſaltem febris circuitu quidpiam, quod præſentem adhuc veterem febrem ſignificabat, eodem illam confodiendam gladio, quo hactenus ſubigi ejuſmodi febres ſolent. Quodve mirere magis; nedum exaratæ febres, tùm quæ typum intermittentium toto ſui decurſu obſervarunt, tùm quæ in acutas abiere, aut ejuſmodi ab initio extiterant, aliqualem adhuc tamen præfatis intermittentibus morem gerentes, iiſque quodammodò obſequentes, hac methodo feliciſſimè tractabantur: Sed & ipſæ quoque, in quibus nulla ferè intermiſſionis veſtigia unquam præluxere, hoc eodem more citiſſimè, ac tutò jugulabantur. Citiſſimè quidem, quævis namque hac in re mora, aut dilatio periculoſa, quæ pernicioſos ſæpe effectus protulit.

XXXVIII. Poſtremæ hujuſce indolis aderant, quæ *Januario*, ac *Februario* menſe prodierant, deletis tùm penè, ſaltem deliteſcentibus hactenùs memoratis febribus, quæ anteacto Autumno ſubluſerant. Hiſce primo tantùm, aut ſecundo acceſſu leviſſimus horror præceſſerat. Sæpe etiam nullo, ac exiguo quidem præludente horrore iraſcebantur, atque ita decurrentes quaſdam tantummodò diebus imparibus exacerbationes ſuſtinebant, ut reverà quid in iis tertianarium circuitum redolens ſuſpicari fas eſſet, etſi primo adſpectu nihil omninò hujuſmodi appareret. Nec difficile quidem erat harum originem explicare memoriâ recolenti, quæ foret liquidorum per Autumnum conditio; quis unà invicem oſcillantium ſolidorum ſtatus? Nil inde mirum, ſi quæ vigente frigore intermiſſionis tantùm ſigna protulerant, ſilente mox Boreâ, ac præmaturo æſtu excandeſcentibus, intùs cohibitis diù, obque ingentem reſolutionem propriæ humiditatis, ut antiquiſſimo verbo utar in hac parte, exuſtis ſuccis, ac bile præſertim, quæ ſanè in naturalis Oeconomiæ Theatro principem vicem obtinet; eædem ipſæmet febres in acutas dein abierint, aut tales ſeſe ab initio oſtenderint, ceù fieri paſſim videmus media æſtate,

Arida cùm ſitiens excoquit arva Leo.

Obſervare erat ſubcontinuas haſce febres, (ſic illas vocare lubet ob continuitatem paroxyſmorum) etſi nullo ple-

plerumque horroris præeunte veſtigio ſubluderent, quidquam tamen præ ſe ferre moleſtum ægris, quod quidem citiſſimè evaneſcebat, ingenti ſuccedente æſtu, qui idem & ſeſe celerrimè expandere videbatur, & intimiores quotquot receſſus, atque ipſa adeò præcordia momento temporis pervadere; ceù pici, & reſinæ evenire novimus, dum ſuccenduntur, quæ licet craſſam habeant compagem, ocyſſimè inflammantur.

XXXIX. Idem erat tùm harum, tùm quæ iis proluſerant, febrium ortus idemque apparatus, etſi pro varia aëris temperatione intermittentium modò indolem æmularentur; modò intermiſſione paullatim deperdita ad acutas tenderent; modò omni relicta intermiſſionis effigie ſub continuarum morem præ ſe ferrent. Utque brevi me expediam; Exarata ſuccorum craſſities, ut focum, ac incunabula intermittentibus febribus, quæ primò in ſcenam prodierant, præbuit, eadem cæteris incrementa dedit, cùm primùm remitti frigus hyeme cæpit, veriſque hæc potiùs, quàm hyemis ſpeciem referre. Totum adeò quod metuendum erat maximè, ab craſſitie, ac inertia ſuccorum, ac *bilis* potiſſimum, ut hanc unam pro cunctis afferam, *vitellinæ* ut ajunt, *praſſinæ*, *æruginoſæ* pendebat, cujus haud obſcura veſtigia petere erat ab ipſis excretis, jam tùm quidem, cùm coercita hæc adhuc ab ambientis frigore, nec iraſci potens, ac ſuopte ingenio excandeſcere, febres tantummodò intermittentes adtulerat. Quantum verò ejuſmodi humorum excretio, ſive ſincera, ſive variegata ſit, Medicis faceſſat negotii, norunt Practici; Quotieſcumque enim apparuerit illa, dat ſemper anſam ſuſpicandi aliquam pravitatem ſubeſſe, quæ morbum reddit non contemptibilem, etſi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

XL. Mites utique aderant, quandiu intra intermittentium limites conſtitere, etſi minimè contemptibiles memoratæ febres facili tùm Marte ſuperandæ; Ubi verò ſævientibus inopinatò Auſtris in ſubcontinuas eædem degenerabant, aut ab ipſo ſtatim ſui exortu toto penitus cœlo ab intermittentibus diſtare videbantur: Quibus hìc quæſo artibus enitendum, quibus occurrendum præſidiis, vi quorum ægri ab imminenti exitio tutò poſſent evadere? Nullus hìc induciis locus; Nulla hìc *Fabio* ſpes, quâ *cunctando* poſſit *reſtituere rem.* Talis ſiquidem adeſt ejuſmodi ſuccorum natura, & conditio ut nullam ferant, advertente *Mercato* celeberrimo ſuorum temporum Viro, & duorum Hiſpaniæ Regum Philippi Secundi & Tertii Protomedico, in exhibendis auxiliis moram, *cùm certum ſit nullum poſſe* beneficium, *gratiam*, *aut coctionem à natura recipere*; imo, ut inquit *Averroes* 3. *collect.* corrumpant *formam ſpecificam illius.* Magna cæterùm remedia ex mente laudati Authoris, qui pernicioſarum hujuſmodi febrium ab craſſis, aduſtiſque ſuccis originem ducentium deſcriptionem æquè, ac curationem diſtinctam pro viribus illius ſeculi incomparabili ſedulitate complexus eſt, hic nullum ferè locum habent; Etenim ſi de purgatione ſit ſermo: cautè *id facies*, inquit Vir doctiſſimus, *ſive enim purges*,

ges, *ſive ſecùs*, *periculo res non caret*; *Quippe ſcimus vel leviſſimis pharmacis graviſſimas accerſiri dyſenterias*, *quod ſi has effugias*, *contabeſcet laborans.* Quod utrumque nos in diverſis paſſim ægrotantibus nuper adnotavimus, ac ſpeciatim in nobiliſſimo Fratrum pari ejuſmodi ingenii febribus eodem tempore laborantium juxta templum *Divæ Mariæ Conſolatricis Patrum Reformatorum Sancti Bernardi*, quorum alter natu major exhibito pharmaco purgante, quod idem horrendas paucis ab illius exhibitione horis ſecum cataſtrophes tulit, in habitualem febrem incidit nullo deinceps auxiliorum genere exorabilem, decennis alter gravi ac diuturno alvi fluxu conflictatus eſt, unà cum magnis, ſæviſſimiſque ventris cruciatibus, à quibus tandem variis adhibitis remediis, ac præſertim acidularum potu *Iaveni* haud procul ab Alpibus limpidiſſimo fonte emanantium, ſummæ in hujuſmodi dyſentericis, cæteriſque alvi affectibus ægrotantibus utilitatis, ad quod etiam ipſa mutatio ſoli haud parum tulit, incolumis evaſit. *In his febribus* (ab hippochondriis ortis, ac Meſenterio) *Barbari etiam, qui cæteroqui facilè purgantibus utuntur*, *à purgationibus abſtinent.* Matth. *Giorgi* Ration. Med. pag. 141. Idem prælaudatus *Piſo*, *Ballonius*, *Duretus*, aliique plures adverterant. Si verò de Sanguinis miſſione loquantur *ægrotantes hujuſmodi* ſubdit ſuprà memoratus *Mercatus*, *tale præſidium non innoxiè ferunt*, *& plerumque à ſanguinis miſſione continua evadit febris.* Ego quidem hanc adeò noxiam minimè expertus ſum in iis præſertim febribus, quæ continuarum morem magis æmulabantur; quin imò largâ doſi, plenoque fluento emiſſus ſæpè initiô ſanguis auſpicatiſſimè ceſſit, nec quempiam novi hoc remedii genere, opportunè, cùmque illud natura expoſceret, celebrato, ſublatum. Sæpè etenim parandus hac methodo erat aditus auxiliis cæteris, ac horum Principi, quod mox proferam, ſi quâ anni conſtitutione, quoque in morbo expetitum magis, in hac ſanè opportunum maximè, ejuſque indolis febribus accommodatum.

XLI. Equidem *uno Peruviano cortice* (Is ſcilicet erat præſtantius auxilii genus) tùm quæ primò illuxerant, intermittentes febres, tùm ab iis ortas, aut iis analogas cæteras, quæ caput paſſim extulerant, ſubigi penitus, nec reviviſcere ampliùs memini, congruâ quidem doſi, tum debito more, adminiſtrato. Verè *aureus arbore ramus*, qui furente ſparſis quaqua verſum fluctibus torrente procellæ impetum ſiſteret, excandeſcentes ſuccos compeſceret, vimque morbi retunderet, ac cohiberet. Verè *Polichreſtum*, ac prope dixerim, *Divinum* remedium, cui utinam ſimile quidpiam ad alios morbos poſſideremus. Sed paucis demptis, ut ait Vir Clariſſimus, ac toto orbe celeberrimus *Franciſcus Torti*, Sereniſſimi Ducis Mutinæ Archiater meritiſſimus, quorum virtus certa eſt, & utilitas evidens, ars noſtra medicamentis ſuperfluis alioqui ditiſſima, bonis, certiſque, quæ innotuerint, caret, imò forſitan ob hoc ipſum eſt inops, quia inutilibus ſuperfluit.

XLII. Magnam ſanè hiſce Paginis laudem, ac lucem Præclariſſimi Viri nomen impertit, cui & ego, quòd peramanter me diligat, meaſque ab

ab illo primitias ſtudiorum, quæ in lucem edidi, commendari plurimùm ſciam, ac ſummâ humanitate excipi; & omnis unà mecum univerſa literatorum Reſpublica multùm debet. Atque eò quidem magis me illi obſtrictum profiteor, quòd me minùs olim doctè ſentientem de hoc admirabili febrifugo, imò forſan & injuriosè nimis de illo locutum, utpote qui *in verba Magiſtri* omninò jurabam, benigniſſimis literis, tùm muneribus ignotum ac immeritum hominem proſequi dignatus eſt, atque omnibus benevolentiæ officiis complecti; Quò tandem, tùm propriis obſervationibus edoctus ipſe, tùm ingenti rationum pondere convictus, quibus laudatus Vir Corticis innocentiam adversùs quoſdam meticuloſos, vel præjudiciis imbutos, quibus, pauci ſint licèt, ſuſpectus etiamnum redditur chinæ chinæ uſus, tuetur; errorem ipſe meum agnoverim, ac ultrò fatear modò: Incertus, cujus in laudem potiore jure effundi debeam, corticiſne, an illius Patroni, ſtrenuique propugnatoris. Quædam ſcilicet laudis pars eſt, erraſſe aliquandò, confiteri errorem, inque viam reduci magnorum virorum conſilio, ac doctrina!

XLIII. Ne verò quis me putet vana loqui, lubet methodum, quâ cùm ego, tùm alii plures præſtantiſſimi hujuſce Civitatis Medici in hujuſmodi naturæ febribus curandis uſi ſumus, fuſiùs exponere, eamque non nullis curationum hiſtoriis, ac practicis animadverſionibus illuſtrare. Utque ab iis ordiar, quæ ingruente hyeme perniciofum characterem induerant, utpote quæ nedum ſecuritatem præſidii, ſed celeritatem expoſcere videbantur magis, quàm cæteræ, quæ ſuperiore Autumno proluſerant: Conſultum iis erat, Corticem ab initio protinùs exhibere; febrile hoc, more fermentum, ut cum vulgo loquar, quodcumque illud ſit, vel exiguum prorsùs, ac inconſpicuum, vix editum illud edòmando ſtatim, ac ſubigendo penitus, ne elatum magis, evectumque nimis, ac furens ingentes deinde tumultus induceret, quibus compeſcendis nulla poſtmodùm artis præſidia ſufficerent. *Quodcumque* aio *fermentum illud ſit*, tùm quove in angulo latens, occultumque. Non enim hìc tot inanes conjecturas repetere ſubit, quas hac in re innumeras excogitatas ſcio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem ſuopte ingenio ab vulgi ſtudiis abhorrentem incertis & plerumque falſis opinionibus fædarunt. An *ſtagnans* aliquid, quod egeat moveri; Nùm *fixum* quidpiam, quod expetat exaltari; An quidquam *exaltatum*, quod exigat deprimi; Num quid intempeſtivè *influens*, quod debeat inhiberi; An denique *obſtructum* quid, quod indicet reſerari? An *intrà* ſanguinem rursùs conſtituendum illud ſit, vel *citrà* ſanguinem, vel *ultrà*? Nos hæc linquimus agitanda iis, qui lites amant, nubemque hinc ſæpe (Diſpereat hìc quidem obtrectator ille, cui ea diſplicent, quæ politioris literaturæ cultoribus arrident magis) *pro Junone amplectuntur*.

XLIV. Illuſit mihi aliquandò, cùm Icario auſu febrium intermittentium cauſſas exquirerem, illuſit inquam mihi Phantaſma quoddam (ſic ego voco ludentis ingenii aereos incertoſque volatus, medio ſæpe in itinere collabeſ-

labeſcentes) quod quidem, utcumque ſomnium fortaſſe videbitur nonnullis, referre haud piget hic loci. Num ſcilicet in toto potiùs *Meſenterii* ambitu, aut illius centro conſtituenda foret hujuſmodi minera febrium, ubi tanquam in emporio quodam, proprioque delubro deliteſcant, ſtatis ſubinde horis erupturæ, magnas ſecum una afferentes turbas, *catervamque malorum*? Si Carteſio immortali Viro, ejuſque aſſeclis placuit incorporeum, ac immateriale principium nobis Divino munere conceſſum, verè *Divinæ auram particulæ*, nullis illud obſtrictum corporum legibus carceri mancipare ſuo, captivum ducere, inque vincula conjicere; Æquiore ne jure haud licebit principium materiale illud, febrium authorem, atque parentem, uno verbo, focum, ac materiam febrilem eo in loco conſtituere, ac collocare, per quem omnis generis vaſa diſcurrunt, perreptantque, milleque effingunt gyros, *itinera mille*, viarumque flexus innumeros? Nùm aptior hæc febribus ſcena, quàm alia quæpiam hactenus excogitata? aptior utique illa cæteris, ac convenientior; ſive intra ſanguinem cum *Villiſio*, ſive extrà illum cum *Sylvio*, ſive denique in nervoſo latice cum *Guil. Cole* earumdem fodina contineatur? Huc venæ, hùc arteriæ, hùc lymphæ ductus, hùc lactea, hùc inſperſæ ubique glandulæ, hùc nervei funiculi, aut ſi mavis dicere, nervorum rivuli eleganti ludunt ſpectaculo. Nùm quod de *Pancreate* ſuo commentus olim eſt *Sylvius*, idem nobis comparatum de *Meſenterio* effari, longè profectò faciliore, & clariore ſuo, quam ibi, tum ſymptomatum omnium, etiam infrequentiorum, tùm ipſorum quoque circuituum explicandorum ratione! Haud exiguam ſanè hiſce lucem, ſi quid ego hic judico, præbere videntur memorata illa ventris tormina, quæ toto ferè anno unà cùm exaratis febribus, quandoque etiam nulla comite febri, quodve mirandum magis, periodicarum febrium inſtar recurrentia, longè latèque ſævierunt, cunctis invicta telorum ictibus, præterquàm uno *cortice Peruviano.*

XLV. Videmus ab ulcere, & abſceſſu *glandularum Meſenterii* febres lentas & continuas fieri, quæ priùs glandulis iiſdem tumentibus tantùm, & obſtructis intermittentes extiterant. Videmus ſuborto in pede tuberculo, & tumefacta ſubinde glandula in inguine diariam febrim exoriri, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodice recurreret ejuſdem glandulæ tumor: Quidni igitur per analogiſmum quendam haud licitum erit eruere, aliquâ ex glandulis meſentericis inſignioribus ita viſcido infarcta glutine, ut omnem, vel ferè omnem chylo, & lymphæ illac fluentibus ultra ſe ciſternam versùs progreſſum inhibeat, totum vas illud lacteum, quod ab inteſtinis ad glandulam illam protrahitur, chylo ſtagnante intumeſcere, pariterque lymphaticum inſerens integrum, quod in eandem inſeritur, ab exortu ſuo uſque ad eumdem terminum, lympha ſic ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, repleri; Exoriri hinc febrim, ac ſtatas quaſque periodos, ceù ad regulam quandam, emetiri, prout nempè glutinoſæ hujuſmodi obſtructionis alterna recluſio, atque occluſio contingit, cujus mechanica ratio non eſt hic loci.

Quantum verò viſciditatis, glutinis quantum perreptans, cùm ubique per abdita corporis, tùm in hac potiſſimum parte lympha, atque hinc cætera quæque fluida humani corporis hac tempeſtate contraxerint, obvium eſt animadvertere recogitanti cuipiam, ac recolenti animo, tùm ſuperiorum annorum, tùm labentis indolem, ingeniúmque. Quàm facilè hinc per diſſita locorum, viaſque varios in gyros convolutas contendens influens quicumq; humor, ſi aliquo lentore peccet, iiſdem in locis obſtructionem producere poteſt, lentoremque, ac ſtagnationem mutuam ceteris per eoſdem tramites decurrentibus liquidis impertiri? Quot quæsò naſcentibus morbis hujuſmodi glandularum meſentericarum infarctus proluſit, aut eoſdem diù latentes, occultoſque, idem fovit, condiditque ſinu, quo uſque, ceù disjecto aggere, foras eruperint, eò vividiore conatu, quo diutiùs iidem delituere? Num præcipua hæc ipſa ſedes hyſtericorum inſultuum, affectionum hypochondriacarum, Phthiſeos chyloſæ, cujus exemplum unum atque alterum obſervare mihi hoc ipſo anno contigit, Rachitidis, Scorbuti, Atrophiæ, ac ſexcentorum ferè morborum; quorum fera Symptomata novimus, incunabula verò nos omnimodè laterent adhuc, niſi hæc illuſtriora, ac præclariora in dies efficeret magiſter in morborum cauſſis eruendis optimus culter Anatomicus? Nec Indorum morbus à Jac. Bontiô deſcriptus, hicque familiaris omninò reticendus, eos ad atrophiam deducens, in quibus poſt ſectionem aliquando totum meſenterium occurrit abſumtum. Referenda & huc quoque fortaſſis eſt *tabes Anglorum* ab calidorum, ac ſpirituoſorum nimio abuſu, quibus ſummoperè rebus Natio illa toto diviſa orbe oblectatur, proficiſcens.

XLVI. Equidem, ſi harum febrium tùm intermittentium, tùm ſubcontinuarum minera, ut ajunt, in primis viis, ceù pleriſque videbatur, extitiſſet, haud video, cur repetitis illa catharticis haud obſequebatur, eductâ hinc purgante medicamento materiâ omni exoticâ, quæ febrim pepererat. Atqui ab purgantium uſu contumaces haſce magis evaſiſſe compertum, quandoque etiam ex intermittentibus in acutas periculoſas migraſſe, quas dein aut diuturnus alvi fluxus cruentus, aut diarrhœa ſæpe chyloſa unà cum totius corporis emaciatione ſubſequebatur, proludentibus paſſim diris ventris cruciatibus; Qui iidem ſi diutiùs perſeverabant, *Phthiſin* brevi inducebant, de quâ ſuperiore paragrapho verba fecimus, præfatæ diarrhœæ, aut alvi fluxûs filiam, quo in limine conclamatum erat: ut nos in duobus ægris adnotavimus, quorum alter juxta *novas ædes Fratrum Carmelitarum*, alter propè *forum olitorium* decumbebat, quâ fornix viæ antiquiſſimus ſpectabatur, cui *rubri coloris* nomen, nuper in triumphali Nuptiarum Regiorum Pedemontii Principum apparatu, ne inter nocturnos feſtivos ignes Aulæ proſpectum Fori, Foro proſpectum aulæ invideret, ut in præclaro monumento legitur Poſteritati commendato, ab Providentiſſimis Patriæ curatoribus dirutus, ac ſolo æquatus. *Phthiſin* illam voco, quòd ſi ægrotantium habitum, ac faciem inſpexeris, vix illos ab iis, qui verè *Phthiſici* exiſtunt, aut ne vix quidem diſtin-

diſtinguas: vera autem morbi cauſſa, ac præcipua ſedes in *Meſenterio* potiſſimum deliteſcit, infarctis univerſis lentore glandulis, ac propè jam in ſtrumoſo ſtatu degentibus.

XLVII. Elucet hinc Sole meridiano præclarior ejuſmodi febrium tùm præcipui illarum, quod idem ſæpè etiam iis abſentibus ſubludebat, ſymptomatis, dirorum nempè abdominis cruciatuum fomes primarius, ac propè dixerim, natalis locus. Harum olim meminerat *Ballonius* Vir Doctiſſimus in morborum notis explicandis, eorumque origine, ac *occaſionis initio* revelando nulli ſecundus, quæ in diros ventris cruciatus *colicos dolores mentientes* plerumque deſinebant; Nec diffitetur idem procul ab meſenterio quærendam haud eſſe illarum ſedem, ac fomitem. Sæpe adeò noſſe eſt prioris morbi indolem ab ſymptomatis naturâ ac ingenio, quod aut illi præludit, aut unà cum illo ſævire videmus diviſo velut inter utrumque imperio, ac poteſtate iraſcendi. Neque inficior ſæpe etiam ab aliorum quoque viſcerum, Jecoris v. g. Pancreatis, Lienis, glandularumque omnium per imum ventrem, ac univerſum tractum inteſtinorum denſo agmine deliteſcentium infarctu intermittentes febres ortum ducere, haud tamen inſonte unquam *Meſenterio*, in quo ſcilicet tanquam in ampliore Theatro ludere ſuopte Marte queunt ejuſmodi febres, ac quam hæ cumque velint larvam induere. Conſpicuum id magis fiet, ſi quem illi uſum, ac manus tribuit Præclariſſimus, ac amiciſſimus *Morgagnius*, mente recolimus; videlicet, ut ſanguini per meſentericas venas ab inteſtinis ad hepar aſcendenti multas in tranſitu ex iis, quibus copiosè ornatur; adipoſis cellulis particulas oleoſas pro ſeparatione bilis admiſceat. Confirmant aſſertum cadaverum luſtrationes, in quibus plerumque bile atroflavâ turgida veſicula fellis occurrerat, defectu nempe illius olei, quod in ſtatu naturali unà cum ſanguine per meſentericas, quæ ſeſe in portam exonerant, venas hepati ſuppeditatur; Non nullis totam lapillis refertam invenimus intus foriſque ita nigricantibus, potiùs ut carbones, quàm calculi eſſe viderentur. Hoſce quidam ex iis, qui præſentes aderant, aderant autem quam plures rerum Medicarum, ac Anatomicarum ſtudioſi; obſervationis confirmandæ percupidi, nùm hi ſcilicet igni admoti flammam conciperent, adque extremum uſque alerent, lucernæ admoverant, ſed leves quidem crepitus edidere, flammam autem non ſervavere, quod peculiari vitio ejus, in qua concreverant, bilis accidiſſe arbitror. Nos equidem id ipſum olim aliquoties experti ſumus, ac penè totos comburi advertimus, quorum plures etiamnum in Muſæo inter rariora mea conſervo, qui & flammam alunt & omnia ac olim obſervanda adhuc poſt multos annos præbent. Subit hìc hiſtoria ſatis curioſa viri cujuſdam Religioſi, qui præcedentibus acerbiſſimis ventris cruciatibus quatuor demùm exiguos ejuſmodi calculos per alvum dejecit; quâ de re, cùm varii varia proferrent, quidve eſſent, & unde eſſent, haud facilè intelligerent, ego illos è choledocho ductu in duodenum delapſos, atque hinc per alvum favente motu periſtaltico exturbatos contendi, quod

igni admotos comburi illos adnotaverim, teſte *Bidloo*, tùm aquis immerſi iiſdem innatarent, docente *Fernelio*, ſecùs ac iis, qui de veſicâ urinariâ extrahuntur, cæteriſque, qui paſſim variis in locis generantur, lapillis contingit. An autem Jecur primò affectum fuerit, an Meſenterium, ipſa morbi indoles, ac ingenium manifeſtabit; Qui namque morbus à Meſenterii vitio proficiſcitur, raro Catharticis cedit, ſæpè etiam, ut adnotavimus, exacerbatur magis, tùm tormina ſecum unà adfert, ac cruciatus ventris immanes, inque atrophiam tandem, ni caveatur, degenerat; Qui verò à jecore procedit, non niſi catharticis frequenter uſurpatis expugnatur, nullo ferè, aut viæ exiguo ventris cruciatu ſtipatur, inque colluviem plerumque ſeroſam, ſi diuturnior extiterit, deſinit. Sed tamen fortaſſe de hac re fuſiùs loqui continget aliquandò. Nunc verò ad aliud caput tranſeat oratio, quæ perquam ſatis in hiſce immorata eſt.

XLVIII. Hos inter rerum fluctus præſtantius, ut retulimus ſuprà, ſubſidii, genus ac ſacra, penè dixerim, anchora *cortex* erat, ſive intermittentis toto ſui decurſu typum febris retulerit, ſive in acutam migraverit illa, ſive eadem ſubcontinua ab ortu extiterit, ſæpèque hinc obſcura inter ſimulati velut circuitûs veſtigia Medentes eluſerit; ſive denique nullâ præſenti febri toties exarata alvi tormina tantummodò deſævierint. Nulla hìc advocanda ſui generis materia, quæ catharticum ſuaderet, aut expectanda Medicorum ſcriptis celebrata adeò humorum coctio; ne fortè dum hiſce totus incumberet Medicus vota ferens *Naturæ*, evacuato purgantibus, quòd adhuc reliquum aderat, ſero, aut datis inani cunctatione morbo induciis, altioribus actis radicibus malum ingraveſceret, ac ut pleriſque obtigit, in lentam febrim, ac in maciem denique infauſto exitu tranſitum faceret; præcluſo nempè omni itinere chylo, aut ſi quis adhuc aditum ſibi per oppoſitos aggeres aperiret, viſcido eodem, lento, ac inerti propè ſanguini occurrente, nullò prorſus pacto miſceri apto cruori, inque nutritium rorem ſecedere. Duas ſcilicet ob cauſſas extenuari ſenſim corpora videmus reſpectu ſucci nutritii, cùm is nempe aut liquidus minùs, quàm par eſt, alendæ parti occurrit, aut exoticis moleculis refertus, quo fit, ut ineptus nutritioni, ſeù minimè aſſimilabilis idem evadat; defraudatæ hinc æquo alimento partes emacientur ſenſim, ac contabeſcant. Etſi enim idem ipſe nutritius humor in *rorem*, *gluten*, ac *cambium*, ut veteres aiebant, faceſſat, opus ſit, totque adeò ſubeat *metamorphoſes*, antequàm nutriendæ parti aſſimiletur: glutinoſus proinde evadat neceſſe ſit, ut firmiter magis adhæreſcat, ac ſolidi vim, ac robur obtineat; Si verò is minùs jam naturâ fluxilis ad partem, cui comparatus eſt, accedat, conjicere eſt, non eum amplius acquiſiturum glutinoſitatis gradum, qui neceſſarius eſt ad hoc, ut parti ſimilis fiat.

XLIX. Quod ſi impar idem obvios ſuperare obices, perque infarctas lentore glandulas, obſtructaſque vias excurrere, regurgitare hinc, ac mutato itinere, revocare gradum coactus erit, perque eadem, quæ jam ſubierat oſtiola, ſeſe in inteſtinorum cavo reci-

recipere, & qua data porta unà cum alvinis fæcibus exire, unde diarrhœa plerifque chyloſa, mox phthyſis inevitabili fato ſucceſſit. Huc ſcilicet tandem caſura morbi alea, ni periclitantibus rebus opportunè cortex ſubveniret. Ut latens venenoſior in herba anguis, ita & majus in mora periculum.

Ægrotus Primus.

Eximius Juriſconſultus initiô Autumni corripiebatur tertianâ ſimplici, cum pauco tamen rigore invadente; declinante febri conatus mox ventris acerbiſſimi ſubludebant, toto demum Apyrexiæ intervallo perſeverantes. Exhibito medicamento purgante tertianæ duplicis typum febris obtinuit, viſaque ventris tormina exaſperari magis, ac diriora eadem evadere. Fotus adhibiti ex lacte, clyſteres emollientes additâ theriacâ recenti, diluentia, paregorica mitiora, & his ſimilia. Monebam ipſe, ut ſtatim cortex præſcriberetur, quô ſine magnam impendere ægrotanti viro jacturam prævidebam. Difficilem tamen aſſenſum præbebat Medicorum alter, qui ægrotationi præerat; Cùm verò omnia in pejus ruere cerneret, ſponte tandem, cùm fortè illum ſub veſperam inviſeret, corticem ſemel, atque iterum exhibuit modicâ doſi. Manè eâdem, quâ conſueverat, horâ febris repetiit, lenior tamen, tùm mitiùs ſævire cœperant alvi tormina, quo dein corticis uſu æger perfectè convaluit.

Ægrotus Secundus.

Judæus poſt febrem primò validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhœam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit, eâdem durante febriculâ. Demum dyſenteriâ rurſus in diarrhœam converſâ, cæpit ſimul febris typum manifeſtum acquirere tertianæ duplicis intenſioris. Hæc autem febris in invaſione ſua ſoporem ſimul adſcivit admodùm profundum, quo circa declinationem acceſſionis evaneſcente ſtupidus, attonitus, & immemor ad plures horas æger remanebat. Quæ cum ego ſedulò animadvertiſſem, juſſi Medicô curante annuente admoveri occipiti veſicatorium, ac mox corticem Peruvianum largâ doſi exhiberi. Et ecce ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam corticis ſubſequente, alteroque prorsùs inhibito, ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit, quare brevi à febre, à lethargo, & à diarrhœa liberatus eſt Æger.

Ægrotus Tertius.

Sacerdos jam proximè octogenarius febrem tertianam patiebatur adeò abſconditam, adeòque latentem, ut ea potiùs ex acerbiſſimo ventris cruciatu cum obſcura quadam extremorum frigiditate, quàm ex ullo charactere magis proprio diſtingueretur. Diù ipſe incertus hæſi, an ſymptoma iſtud pro vero morbo haberem, eique occurrerem appropriatis remediis, nondum ſcilicet propè conſcius periodi tertianarii. Atqui ſuſpicans ſimul quicquam aliud latere ob inſignem pulsûs inæqualitatem, inſuperque obſervans hujuſcemodi cruciatus nihil habere commune cum colicis ita dictis doloribus

ribus præter doloris ſenſum, facilè deprehendi doloris originem aliam eſſe ab illa, quam mihi effinxeram. Quâ de re ad corticem Peruvianum protinus confugiendum eſſe exiſtimavi, pro inhibendo dolorifico, ut ita loquar, propè imminente paroxyſmo, eò metuendo magis, quo debilis æger, ac ſenio velut confectus, par haud erat ampliùs diù mali ſævitiem ferre; Libentiſſimè annuit, qui unà mecum aderat Medicus, ac ſtatim propinato Cortice per ebullitionem in aqua Card. Bened. parato, brevi integram ægrotans valetudinem recuperavit. Huic quoddam ſurditatis, cùm jam è morbo convaleſceret, veſtigium ſupervenit, quod idem unà cum febri evanuit omninò.

Ægrotus Quartus.

Primarii Regis Architecti famulus ejuſmodi ventris doloribus laborare cæpit, unà cum febri ſubcontinua, diarrhœa, ſiti magna, urinis ſubrubris, ac velut igneis, pulſu celeri, æſtu, ac vigiliis intenſis. Contractum manu abdomen percipiebatur, quidve in profundo latens ægri relatu, quod ſedem ipſe mali vocabat, ac centrum doloris. Ad ſeptimum uſque ſubcontinuæ morem febris obtinuit, quæ nec repetitis ſanguinis miſſionibus cedens, nec diluentibus, fomentis, nec cortici ipſi poſtremò adminiſtrato, quin imò ad omnim [illegible]am continuitatem malignanter tendens delirium ſecum unà adtulerat, feroceſque artuum convulſiones, quarum haud obſcura quidem indicia in carpis obſervare erat poſt quartam aceſſionem, cùm adhuc ſcilicet ſubcontinuæ genium febris ſervaret. Adſtricta poſt ſeptimam ſpontè alvus, irritata eadem vix pauca demiſit, variegata, ſincera, improba; Urinæ pallidæ, turbatæ, pulſus intermittens. Dimiſſo Cortice Veſicantia humeris, ac Tibiis admota, diluentia iterum adhibita, camphorata, alexipharmaca, fotus, ſectaque iterùm vena. Quibus nihil proficientibus medios inter acerbiſſimos ventris cruciatus, membrorumque ſubſultus, lecti fimbrias diducens, & floccos vellicans, ſæpe etiam per vices ſingultu correptus è vita deceſſit.

L. Pleroſque hujuſmodi caſus recenſere poſſem, quibus denegatus cortex, aut dimiſſus idem, cùm adhuc largiore illum doſi exhibere opus erat, rem permiſit in deterius abire. Ut ut enim veſicantia, ac ſanguinis miſſio, quæ duo haud diffiteor tutiora extitiſſe hac conſtitutione poſt corticem præſidia, in iis potiſſimum febribus quæ acutarum indolem æmulabantur; viderentur recta adversùs morbi genium pugnare, ut & repetita diluentia, ac fotus, quorum eadem fermè ratio. Ea tamen nihil, aut vix parum quidem, niſi unà cortex adminiſtraretur, adversùs morbi cauſſam profecerant, quæ id namque præſidii efflagitabat, quo vegetior Chylus, vegetiore hinc quoque facto ſolido, impervia viarum facili marte pervadere, imoſque receſſus adire poſſet: uno verbo, properantia ad ſtaſin, ſeù ad concretionem liquida, deficientia hinc pariter ſolida, fluorem illa, hæc vim, ac robur amiſſum reciperent, ad ſtatas utraque æquilibrii leges redigerentur, vindicarentur ab infarctu glandulæ, expedirentur ab obſtructionibus viæ, præcaveretur ſuprema, quæ imminebat,

bat, jactura; quod unum ſperandum erat à *Cortice*. Equus indomitus, & effrænis, liceat mihi allatum hìc loci ab præclariſſimo, nec unquàm ſatis laudato Viro exemplum, tùm ipſamet illius verba uſurpare; Equus indomitus, inquit, quandòque eſt febris. Ab eo hominis vita trahitur, velut currus, quò ſata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione febris, id aget tantùm, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc indè paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non verò impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſque quò illi ſuppetunt vires, & furor, non ſine gravi metu, quòd dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

Offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem alliſa, malè conſiſtens facilè frangatur machina. Quod ſi chinâ chinâ utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtrâ manû convenienter fræno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſûs declinet pericula.

LI. Pleroſque utique caſus recenſere poſſem ægrotantium, quibus malè ceſſit res, ſive ludens adhuc tertianario circuitu febris derepentè in acutam tranſierit, ſive haud deleto morbi fomite in lentam abierit, diuturniore quidem, at æquè infelici exitu, quod utrumque diſcrimen eludere erat exhibito opportunè Cortice. Dixi *haud deleto morbi fomite*; Quotquot enim hoc more lentâ ægritudine occubuerunt, ſecto Cadavere, Meſenterium compertum eſt ſummè putridum, pleriſque etiam penè totum abſumptum; *Th.* Sydenham *Oper.* Tom. II. non nullis ſordido ulcere, aut exiguis adhuc abſceſſibus ſcatens, ceù totidem latentibus Vomicis, quæ procul dubio diuturnam febrim, ac mortem tandem adtulerant. Horum unum, atque alterum exemplum lubet commemorare.

Ægrotus Quintus.

Mercator quidam in *Vico D. Thomæ* florenti adhuc ætate, alvi torminibus exeunte hyeme vexari cæperat: inque dies magis, magiſque dolor vim capiebat: tantùmque aberat, ut hujuſcemodi doloris abditæ cauſſæ comprehendi poſſent, ut numquàm ullis remediis tolli, aut ſaltem levari hoc malum potuerit. Comes aderat febris, quæ intermittentis diù vultum retulerat, atque tandem nullam ampliùs circuitûs legem obſervabat, modò etiam crudelior reviviſcere videbatur; Quô urgente magis adhuc, quàm ut tolerari poſſet, dolore, extenuato propè, ac macie confecto corpore è vita diſceſſit. Cadavere ſecto ſana omnia reperta viſcera, præterquàm Meſenterium, quô præcisô, materia multa nigra, fætenſque profluxit, encauſto ſutorio ſimilis.

Ægrotus Sextus.

Honeſta Virgo hoſpitalis Puellarum domûs, vulgò *dell' albergo*, in dolores Colicis ſimiles, ac pro talibus habitos ſupremâ hyeme incidit, contra quos cùm nullum remedii genus valeret, miſella, febri quotidiè cum rigore inſigni repetente doloribus jam dictis aſſociatâ, paucos poſt menſes maraſmo conſumpta eſt. Diſſecto

ventre ingens copia puris, quo totum meſenterium refertum, ac quaſi turgidum erat, erupit. Hoc Natura per renes evacuare fruſtrà tentaverat, urinis valdè purulentis profluentibus: Cùm renes interim integri, omnique labe carentes conſpicerentur, quos nonnulli ulceratos ſuſpicabantur, idque non immeritò, cùm puris mictus diuturnus teſte *Galeno* 4. Aph. 75. renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificet. Verùm doloris circà renum regionem abſentia ſuſpicioni huic non atteſtabatur.

LII. Cæterùm nec in Meſenterio tantùm, etſi præcipua ibi extiterit morbi ſcena, ſed & in finitimis huic quandoque partibus, hujuſcemodi infarctus occurrerant, quorum exempla recenſere haud vacat. Tentabat ſiquidem Natura per ejuſmodi abſceſſus in hac, aut illa parte erumpentes morbum ſolvere; At cùm hi in abdito adeò loco, imoque delubro contingerent, ſequebatur hinc ab eorumdem diſruptione totam unà partem putreſcere, ac velut abſumi. Febris hinc intermittentis incunabula repetenda, nedùm facto, aut tentato abſceſſu; Ejuſdem in acutam migrantis proludia, inchoato propè, ac confecto ipſo; lentæ itidem, ac unà ſimul ſæviſſimorum alvi cruciatuum incrementa, diſrupto tandem, ac finitima quæque loca exundante. Primo in ſtadio facile erat propinato Cortice ulteriorem morbo progreſſum inhibere; Haud ita facile in altero, ni exiguus foret abſceſſus, aut glanduloſa pars, in qua is deliteſcebat, haud ita diſſita ab inteſtinorum tramite, ut in eorumdem cavo facili negotio poſſet exundans materies vaſorum famulatu exonerari. Difficile omninò, ac penè impoſſibile in tertio, ac ſupremo morbi ſtatu; ſive hujuſmodi concretiones in Meſenterio, ut plerumque obtigit, ſive in Pancreate, aut Hepate, ſive quod in *Ægroto Sexto* ſuſpicari fas erat, in renibus occurrerint. Renes hoc pacto exulceratos, ac ferè abſumptos omninò mihi in Viri Cadavere diuturna ægritudine confecti haud ita pridem oſtenderat ſolertiſſimus, ac ingenioſiſſimus adoleſcens *Octavius Calaſtrus* in majori Urbis Noſocomio aſſiſtentis Medici munus diligentiſſimè perſolvens.

LIII. Morbos abſceſſu ſolvi ſatis vulgare eſt, qui frequentiſſimè quidem febribus, & variolis ſupervenit, maximè circà aures, atque inguina; non nunquam & toto corpore diffuſa excreſcunt tubercula, quæ in pus aliquandò reſolvuntur. Idem ubique Naturæ laborantis conatus; etſi impar illa ſæpè haud queat, quod tentaverat opus, abſolvere, ſæpè etiam ob partis longinquitatem, per quam nempè partem, ſeù emunctorium haud ita facile eſt congeſtam materiam evacuari, ac foràs protrudi. De abſceſſibus Hepatis feliciter peractis innumera monumenta habemus apud Scriptores, quod quidem per Choledochum ductum, amplum ſatis, ac per mille illum rivulos collectam in jecore materiam in Duodeni cavum deferre aptum, ſi præſertim congruo in loco abſceſſus fiat, facilè is erumpere queat, ac totus exonerari. Præclarum Hepatici hujuſmodi abſceſſus hoc pacto feliciſſimè curati exemplum Parenti olim meo obtigit in Sereniſſimo

mo Principe N. N. à Sabaudia, cùm illius ægrotationi præeſſet. Ejuſmodi ego alterum in Pancreate in nobiliſſima Muliere hoc more ſanatum vidi, diuturnis, diriſque hyſtericis inſultibus divexatâ, cujus adhuc veſtigia, eâdem decem fermè poſt menſes defunctâ, cùm filiam peperiſſet, inſpexi, ac Medicis, qni unà mecum curationi aderant, oſtendi. Noſſe erat abſceſſus ſedem, ac locum ab doloris veſtigio, abque viſibili tumoris in eo ſitu, quo propriè Pancreas latet, præſentiâ, qui dein evacuato ſenſim per alvum pure imminuebatur.

LIV. At verò nullum adhuc curationis feliciter peractæ exemplum legi latentis in Meſenterio abſceſſûs, vix unum aut alterum latentis ejuſdem in renibus, aut veſicâ, perque urinæ meatus ſuppurati; cujuſmodi hiſtoria illa *Pithionis* & *Hippocrate* in principio *tertii Epidemiorum* deſcripta. Mirum ſanè, quantum in hujus explanatione hallucinentur interpretes, qui uno omnes ore, ac unanimi conſenſu morbi liberationem urinæ copioſiùs effuſæ tribuerunt; Neque enim ad urinæ quantitatem, ſed ad qualitatem potiùs, utpotè quæ fuerit purulenta, referri ſanitas debet. Neque leve eſt, quod *Hippocrates* his in libris ſæpiùs obſervat, urinam quoties materia illa purulenta per veſicam abducta eſt, cum difficultate & dolore reddi conſueſſe, ita ut ſtranguriâ laboraverit ægrotus. Proferam hìc, quod mihi olim adnotare contigit curioſum ſatis, huic *Hippocratis* exẽplo planè reſpondens: ita tamen, ut hòc interſit; quòd utcumque factus abſceſſus ſuppurationem obierit, æger tamen ſanitati minimè reſtitutus ſit. Atque eò lubentiùs id proferam, quòd ſub hac plerumque imagine juniores non modò, ſed ſenes aliquandò decipiantur, ac ſi calculus reverà adeſſet, qui tamen nullus poſtmodùm reperitur.

LV. Sacerdos è Cappucinorum familiâ, & ingenio peracri, & ſtudio flagranti, & doctrina eximia, & memoria ſingulari excellens, anno ætatis ſexageſimo ſexto, circà Veris initium valetudinem amiſit. Urgebant viſcerum dolor, flatus, & quaſi quædam convulſio: langueſcebat admodum ſtomachus. Poſt autem aliquantò deſidendi aderat, mingendique cupiditas, ſtranguria, dolor juxtà inguen, & glandem permoleſtus, præcipuè poſt extremam mictionem graviſſimus; In Perinæo ad veſicæ cervicem pondus; atque hæc omnia, & nova, & repentina. Urina primùm difficilis, atque interciſa; deindè magno cum impetu, & ſonitu quodam, quaſi ventus aliquis erumperet, excreta: In quâ quidem, color inerat naturalis, nihil tamen ſubſedit. Dolor aut reſupinato, aut inclinato, aut etiam cùm diſtenderetur veſica, levior. Atque hæ inter mingendum moleſtiæ ad vitæ uſque finem perdurabant. Acceſſit interdum ſitis. Hoc ferè modo ad medium Majum traxit: quo temporè dolores ſtatim exacerbeſcere ſenſit, ſiquid paullò calidius hauſerat: Per biduum omnia rejecit vomitu; Cruciari ſibi inteſtina, & abdomen vehementiùs tendi querebatur. Dolor hinc inter meiendum acerrimus; febris cum ſiti ſatis acuta: quæ tamen, die tertio elapſo, aliquantulum remiſerunt. Arenulæ aliquot aſperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant,

ejectæ. Colos urinæ ſaturatior: in qua ſubſedit plurimum muci glutinoſi, & ſubflavi, ſanguine hinc inde, aliquandò etiam caruncuiis, ramentisve reſperſi. Paucis exinde diebus recruduit dolor; Obortus hinc quoque rigor, totumque horrore corpus intremuit. Pulſus celer & depreſſus; Lingua arida. Urina ſanguine plurimùm tincta; quam quidem non niſi in lecto cubans excernere potuit. Poſtremò tandem dolorum requies, ſeù potiùs ſenſùs obtuſior. Caput quippe tentari cæpit. Febris, ſingulis diebus veſperi ingraveſcere ſueta, tandem ferè prorſus elanguit. Spiritus paullo difficilior: Urina mordax, planeque mali odoris: pus eâ largitate profluens, ut urinæ copiam propè exceſſerit. Huic malorum moli paullatim acceſſit ſenſuum ſtupor. Ita in hoc piiſſimo Viro ille animi motus, quo nihil celerius, aut acutius eſſe poterat, veterno tandem obtorpuit. Quis autem non jure beatum illum dixerit, vel quod vitam doloris expers tandiù produxit, vel quod, cùm diutiùs haud ſine dolore vivendum eſſet, vivere deſiit? Aperto Cadavere Urinæ iter accuratiùs perveſtigatum eſt. Nam ad ſectionem ita animo parati acceſſimus, quaſi qui calculum eſſemus inventuri. Sed neque in veſica, neque in ureteribus, neque in renibus ipſis, ullum omninò ſabuli, nedùm calculi apparuit veſtigium. Dum ulteriùs viſcera ſcrutamur; Colon ita pertinaciter veſicæ adhæreſcere animadverſum eſt, ut ne cultro quidem facilè dividi poſſet. Quâque in parte adhæreſcebat: in conſpectum venit diametri quaſi ſeſquiuncialis ulcus rotundum, quod non modò Coli ipſius tunicas penitus abſumpſerat, ſed etiam veſicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam veſicæ mediam, ſive muſculoſam perforata eſt, quæ pennam anſerinam reciperet: Unde continuò pus ab ulcere intrà veſicam defluxit, adituſque patuit, quo in urinæ ductum ab inteſtinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum ſomniaſſe perperam credidimus.

LVI. Sed ut ad *Meſenterium* revertar, quod *ſcenam* conſtituo ſævientium hoc anno malorum; atque ut uno omnia claudam paragrapho: Ars medentis erat, præſidium, quod credebatur præſtantius, *citò adhibere*, antequam enatæ hic loci paſſim concretiones feroſæ phlogoſin inducendo febrim efficerent intenſiorem, aut erumpente abſceſſu febris inde habitualis emergeret. Sive autem in ſubſtantia ad inſtar electuarii, ſive levi ebullitione in aqua appropriata paratus, atque unà cum balſamicis commixtus Cortex exhiberetur, perinde erat; Quamquam & hìc maximè quædam ſit Medico cura, ac verè dixerim prævidentia, quæ definiri non poteſt, multò minùs edoceri. Equidem cùm præcedentium annorum, tùm quæ hoc anno ſæviebant, ægritudines mihi ante oculos pono, lympham ubique in motu peccantem video; Ut nihil inde mirum videri debeat, quòd pulmones modò, lenteſcens hæc paſſim, ac ſiſtrophes ubique inducere apta, pectuſque, ut ſuperiore anno adnotavimus, modò imi ventris viſcera, ac *meſenterium* præcipuè occuparit. Quotieſcùnque verò, in hac ſiccitate temporum, tot emortuas huc

illuc

illuc plantas circumſpicio, defectu humidi terræ centralis, quod iis pabulum præbet; dilucidè mihi occurrit febrium, ac cæterorum affectuum, qui unà eruperant, ratio; curve hi potiùs in *Meſenterio*, quod ager eſt, campuſque patens, inſignibus glandulis, rivuliſque majoribus refertus, per quem vitalis ſuccus identidem percurrit, ac remeat, cruori aliquandò miſcendus, quàm in alia quacumque parte tentoria caſtra poſuerint.

LVII. Exactâ hyeme, eædem viſæ febres proludere, novo tamen ſymptomatis genere diſtinctæ, ut in *Ægroto* 2. adtulimus; ſopore ſcilicet gravi, ac profundo, imbrifero tùm, ac ſummè perfrigido exiſtente cœlo, nocturno etiam ſæpè gelu concretis ubique per circumjectam planitiem fluentibus aquis. Cernere erat novum hoc ſymptoma eaſdem, ac febris, phaſes obire, cum eadem ſcilicet creſcere, ſtatum attingere, ac demum illâ declinante, declinare ſenſim, reſtitante, ut plurimùm, aliquâ in ſoporem propenſione, etiam tempore intermiſſionis, quæ affectum paullatim radicari, & ad Idiopathicum tendere præmonebat. Non nullis quidem intermediâ apyrexiâ nullum aderat ſoporis veſtigium, ejuſque loco cruciatus ventris prodierant, eo more recrudeſcentes, ac in intermittentibus autumnalibus, apyrexiæ tempore, iidem iraſci conſuevere, evaneſcentes hi dein, repetente febri, quæ ſoporoſam affectionem ſecum unà comitem adferebat. Sæpè coævus febri ſopor, interdum illi poſterior, diarrhœâ paſſim, dyſenteriâ, aut memoratis alvi cruciatibus proludentibus. Enim verò etſi in capite agi videbatur Tragœdia, morbi tamen fomes, ac incunabula adhuc in imo ventre deliteſcebant. Atque hinc quidem, cùm acceſſerat ſopor, ex intermittenti tùm ſæpè in acutam degenerabat febris, eâdem protinùs & ipſa methodo profliganda, antequam *Palladis Templum*, ſacramque aram intimè magis morbus pervaderet. Ominoſum erat, propinato Cortice febrim intenſiorem adhuc evadere; Ut victoriæ ſignum certiſſimum eamdem denuò in intermittentem deſinere, quo uſque tandem continuato corticis uſu omninò profligaretur. Pleriſque memini loco ſoporis cardialgiam in principio acceſſionis ſuperveniſſe, paucâ ut plurimum, vel inani vomituritione. Lethale heù prorsùs ſymptoma, atque eò funeſtum magis, cùm febris intermittens adhuc perſtiterit, ac vim illa eluſerit præſidii, ſeriùs fortè etiam, quàm par foret, adminiſtrati. Quæ cùm ego memoriâ recolo, ac verſicolorem hujuſce imaginem febris Vere potiſſimùm, ac æſtate ludentis adverto, animo ſubit Proteiformis illa, cujus ingenium, ac morem accurato penicillo adumbravit *Mortonus*, vim unà ſimul eximiam Peruviani Corticis pro tanto debellando hoſte ſummè commendans.

LVIII. Nunc ad intercurrentes affectus me confero, quibus curandis, ſanandiſque, etſi nihil prorſus cum vulgaribus morbis habere viderentur affinitatis, haud exiguam tamen lucem iidem præbuere. Adeò ſcilicet nedùm, quæ ſub Epidemicarum Principe ludunt, ægritudines, haud impari, ac illam, methodo vincere tutum eſt, ſed & quæ ab ea toto penitus cœlo diſcrepare videntur, nullum-

que omninò cum illis fœdus habent, atque conſortium. Has inter recenſenda primô locô *Aſthmata* veniunt, quæ ſi olim unquàm, hôc potiſſimùm annô, ac tùm quidem, cùm ſæviret ab alto Boreas, frequentiſſimè proluſerunt, atque ejus præſertim generis, indoliſque, quæ *convulſiva* vocat *Villiſius*, ſeù *ſicca*. Pleroſque horum memini ſolo Cortice Peruviano ſanatos, anodynis unà commixto, quæ aliter per ſe ſola uſurpare, perniciosa res erat. Proficua quampluribus venæ ſectio, ac quidem *Jugularis*, cujus beneficio haud pauci inopinatò evaſere. Miræ curationis exemplum hujuſce ingenii Aſthmatis enarrare juvat, quod lucem fortaſſe Practicis hac in re feret, quò citiùs tutiùſque idem, ſive recens illud extiterit, ſive diuturnum, compeſcatur, evellaturque radicitùs. Sartoris cujuſdam *Galli* (*de la Ruë*) Filius, decennis circiter, in *vico novo*, qui rectâ ab ædibus Regiis ad Portam, quæ vulgò *nova* dicitur, ducit, diuturno hujuſmodi Aſthmate flatulento, ut ajunt, ſeù periodico laborabat. Rogatus ego, ut opem illi præberem, haud libenter, quod ingenuè fateor, curam ſuſcepi; Nihil enim ſperabam mihi ex ea laudis acceſſurum, aut ægro emolumenti. Tentaverant ſiquidem id ipſum plerique alii, ſed fruſtrà. Invitus denique, ac precibus Parentum indulgens, jubeo, venam in cubito manè ſequenti ſecari, altero die potionem ex Manna obtuli, nullo, vel exiguo ferò levamine. Sæpe mihi in mentem venit Corticem exhibere, vel ex eo maximè, quod unum inter, ac alterum Paroxyſmum pleniſſima ſæpe intermiſſio ſuccederet. Quem tamen præſcribere diſtuli, mali diuturnitate perterritus, ne ſcilicet inſons alioqui remedium eventûs ambiguitati, ac propè dixerim, ſorti ſubjicerem. Oxymel itaque Aſthmaticum *Floyery*, Viri Doctiſſimi, ac qui multum gloriæ in hac Provincia ſibi comparavit, aureo tractatu de Aſthmate, in quo nihil ferè deſiderandum reliquit. Oxymel inquam Aſthmaticum Floyeri præſcripſi, manè, & veſperi ſumendum. Leniri hinc malum viſum, ſaltem paroxyſmos haud adeò frequenter occurrere, ac repetere anteà conſueverunt. Properante hyeme ingraveſcere illud, ac iraſci magis iterum cæpit. Jubeo ſanguinem è Jugulari lato vulnere emitti, ipſeque locum ſectioni aptum Chirurgo deſignavi; Totum tramque recentibus ſcrophularum veſtigiis obſitum undequaque collum aderat, quibus vel ab incunabulis correptus æger fuerat. Eadem mox die, ac ſequenti benè ſe habuit Puer; Proximâ huic nocte, cùm Parentes ſomno placidiſſimè tenerentur, ingenti exaudito ſtrepitu expergefacta Mater filium reperit humi proſtratum, ac penè animam efflantem. Me diris increpat, quod inauditam rem, ſic namque vocabat illa recens factam in Jugulari ſectionem, in filiolo tentarim; Atqui vanas hujuſmodi Mulierculàrum querelas parvipendit vir Prudens: Parochum exemplò advocat, qui morienti Puero ſuprema munera adminiſtraret. Dum hæc agerentur, ſedari viſæ ſenſim convulſiones, altuſque ſopor ingruere, qui perennem rebus ſecuritatem adtulit; Ex eo namque tempore pacata ſunt omnia, nec ullum vel leve mali veſtigium ſuperfuit. Incolumis brevi poſt Puer unà cum Parente, domi pares

mihi

mihi pro munere grates lætiſſimè egit.

LIX. Sæpè ego ejuſmodi aſthmata in pueris ab obeſitate nimia, ſeù intumeſcentia Thymi ortum ducere haud inani conjecturâ ſuſpicatus ſum; Sivè ejuſdemmet Thymi ſitum, munus, hac habitudinem vividâ mentis acie perpenderim, ſivè enata inde ſymptomata quæque diligenter ad trutinam revocarim. Pondus addiderat conjecturæ meæ demortuorum Puerorum ſectio, quibus frequens id mali genus extiterat. Cùm enim quædam olim mecum ipſe meditabundus cogitarem noxa propè, ad Thymi uſum hactenùs ignotum prorſus, conducentia, inque lucem edenda aliquando; Quotquot hinc fœtus, tenellique infantes mihi occurrerant quopiam morbo denati, hoſce omnes curiosè perluſtrabam, ac Thymum potiſſimùm, quem obeſum, ac inflatum magis, ac ætas poſtulaverat, in iis omnibus deprehendi, quibus quædam aderat ab ortu anhelitûs anguſtia: Ad fœtus verò quod attinet, cùm aer nondum bronchia repleverit, prægrandis utique Thymus in iis conſpicitur, qui demum in adultis ſenſim decreſcit, ut in Senibus ferè idem vix inveniatur. Suſpicabar autem quod cùm Thymus nutritium ſuccum, qui ab ſanguine è magnis, ac proximis vaſis affluente, magnâ copiâ ibidem derivat in fœtu, non equidem, ut ſibi effinxit *Cl. Bellingerus* per excretorios ductus ad oris confinia juxtà linguæ radicem deponat; At, ut ego propria obſervatione edidici, rorem illum nutritium in ipſius œſophagi cavo, exiguis oſculis, breviore itinere conferat, unde in ventriculum, ac inteſtina delabitur, vaſáque lactea percurrit, quin fœtus ore aſſumere alimentum cogatur, quod improprium, ac minimè conveniens vel ipſe olim *Hippocrates* cenſuit: Suſpicabar, inquam, quod idem Thymus, edito jam in lucem fœtu, nimiâ oppletus ſucci quantitate, nec exonerare hanc potens in proximo infundibulo, obſtructis ab ampliato poſt nativitatem œſophago hiantibus in illum oſtiolis, eam tandiù in ſinu ſuo detineat, quandiù à propioribus vaſis abſorbeatur; abſorpta dein eadem, cùm maximè delituerit diù, aut fortè hæreditaria labe acorem contraxerit, tot unà excitet turbas, totque illa parens ſit ægritudinem, quas pueris ſæpè contingere videmus, difficili Marte ſanandas. Atque ob id ſanè pleriſque uſitatum eſt fonticulum in occipite puerulis utiliter inurere, aut ſetaceum, Derivationis gratiâ, cùm maximè eâ ætate pueri gravi ſoleant ſtertore premi, qui nullimodè ab ullo pulmonum infarctu, at potiùs ab nimia Thymi obeſitate proficiſcitur.

LX. Ab eodem, ac memorata Aſthmata, fonte ortum unà, ac incrementa ſuſceperant Paralyſes, Apoplexiæ, Hæmoptoes, improba Scabies, Podagra, Nephritis, Phthiſis, ac univerſi propè affectus, quos præſens conſtitutio anni in Scenam tulit, quibus & meritò accenſendi occurrunt fluores albi Mulierum, tùm pallidi Virginum colores, affectus Hyſterici, infandaque Puerperarum Clades; Ab liquidis ſcilicet, aut præ nimiâ glutinoſitate coercitis, aut æqua ſeri portione defraudatis, quo egent, ut ſibi comparata munera obire queant, ac conſtitutas ſibi leges ſervare. Qui hæc omnia feriò mente revolverit præterita, aut tùm quidem revolvit, ex-

pen-

penditque diligenter, cùm impenderent prope; Is vates eſto; ac *Magnus Apollo.* Hæc inter peculiares non nullas hiſtorias ſeligam, quæ Medicinam facientibus haud inutiles omninò erunt, aut injucundæ legentibus. 1. Præclara Veſtalis Octobri menſe, cùm intenſo præter morem æſtui rigida hyems è veſtigio ſucceſſit; Paralyſi dextri lateris unà cum inſultibus hyſtericis perculſa, dirum in modum ludentibus, laborioſam vitam totâ hyeme duxit; Vere appropriatis remediis priſtinum valetudinis ſtatum integrè recuperavit, quadam tantummodò ſuperſtite tarditate linguæ, per novilunium maximè. Autumno dein ſequenti eadem die, ac momento ferè temporis, quo ſuperiore anno in Paralyſin incidit, pleuritico dolore correpta intra biduum deceſſit. 2. Veſtalis altera, cùm fluentibus menſtruis, in aquæ frigidæ balneo diù morata fuerat, internarum partium omnium paralyſi extemplò obruta & adhuc luget infelix amiſſum membrorum uſum; Atque hinc ſanè explicari poſſet phænomenon illud gravitatis, ſeù ſpaſmi, quo in aqua diutiùs morantes plerique corripi ſolent, ac ſe ſe velut à Spectro quodam ad fundum trahi exiſtimant. 3. Mercatoris filia, cui prægrandis diù in abdomine enatus tumor, quà cæcum inteſtinum ad dextri renis confinia delitefcit, Colicos ſæpe dolores, ac ſævos admodùm inducere conſuevit, in paralyſin ſubinde ejuſdem lateris deſinentes, quæ citiſſimè ſolvebatur; ab utroque jam modò affectu Thermarum beneficio immunis, atque incolumis degit, remanente antiqui tumoris in eadem parte veſtigio, qui malorum author extiterat. 4. Quidam ex hepatis, & veſicæ bilis obſtructione in tertianam notham, deinde in colicam paſſionem incidit; paulò poſt paralyticus redditus, ſex ferè menſes inermis vixit, ad extremum delirio, ac epilepſia correptus occubuit. Paralyſis à principio occupavit brachiorum ſuperiores partes, ſenſim ad extremitates manuum, ultimò ad crura deſcendit: Æger atrophiâ contabeſcebat, deque ventriculi ardore, ſiti, appetitûs edendi proſtratione, alvi difficultate, & dolore Ilii ſiniſtri tenſivo, gravique (ſentire enim ſeſe aiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi maſſam) conquerebatur. Aperto cadavere Jecur reperimus pro corporis ratione nimis magnum, obſtructioneque minimè vacans; Veſicam bilis craſsâ, ac nigra bile turgidam; Ventriculum humore viridi plenum, atque extenſum: Colon inteſtinum malè, ac præter naturam conformatum. Siquidem ubi Cæcum ſitum eſt, & ubi Colon ventriculo annexum erat, valdè laxum aderat, flatibuſque expanſum, reliquis in locis ad rectum uſque, anguſtum, fæcibus craſſis, duriſque in globulos concretis infarctum: Eodem modo conformatum vidi Colon in multis. Reliqua viſcera tam naturalia, quàm ſpiritualia erant illæſa, & integra. Ex cerebri ſubſtantiâ inter diſſecandum effluxit aqua tenuis, ac colore ſubrubicundo, quod vaſorum ſanguineorum inciſioni adſcribendum eſt: nam aqua, quâ omnes ventriculi ſcatebant, fuit tum tenuiſſima, tum limpidiſſima, ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum ſpatium, quod in Sacrâ fiſtulâ inter tenuem, & duram membranam eſt, & ubi nervorum

funiculi

funiculi nervos conſtricturi à ſpinali medulla recedunt, ſimili aquâ plenum extitit. Ex qua quidem hiſtoria, & ſymptomatibus, quæ præcurrerunt, conjicere fas eſt omnium malorum ſcaturiginem ab Hepatis obſtructione prodiiſſe. 5. Virum novi reſolutionem ex mœrore, multa ſollicitudine, & inedia expertum: deinde ſumpto Cathartico, adeò læſum, ut totus ipſe immobilis fieret, & propemodum interiret, niſi in contrarium mutatus fuiſſet, & humectantibus omnibus, tùm potionibus, tùm cibis, & aliis hujuſmodi uſus fuiſſet, maximè verò balneis, unctionibus, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim triſtis erat, & ad iram proclivis. 6. Miles ætatis 30. annorum, exeunte Januario, derepentè inter prandendum cum ſuis Commilitonibus, mortem ſubit. Conſuevit longo anteà tempore de dolore preſſorio in radice frontis, & de perpetua narium, ac faucium ſiccitate conqueri. In aperto poſt obitum corpore obſervata ſunt ſequentia: Pulmones utrinque cohærentes cum Pleurâ expanſi, & turgidi ſanguine, dexter tamen lobus minùs ſiniſtro, abſque ulla ſubſtantiæ labe; Cor flaccidum, Hepar præmagnum. In capite autem propior hærebat hujus inopinati eventûs cauſſa; Proceſſui nempe falciformi, ubi intra radicem frontis cum oſſe Ethmoides firmiùs connectitur, accreverat conſpicua magna portio inſtar induratæ, ſcirrhoſæ, & conglomeratæ glandulæ, quæ fronti in iſto, quo hanc reſpicit, latere firmiter cohærebat, ut digito violenter ſeparari opus habuerit. Proxima Cerebri ſubſtantia erat ſiderata, putida, & eliquata; Reliqua illæſa. * Optandum ſanè, ut exquiſitiorem hiſtoriam prægreſſi morbi, aut adverſæ ſaltem valetudinis hujus Viri habere potuiſſemus, aſt nemo aderat, qui talem ſubminiſtrare potuerit. Analogum huic caſum olim ab Cl. *Terraneo*, nunc Beato, adnotatum memini in Viri cujuſdam capite ſubitâ morte interempti, in quo magna occurrerat fungoſo glanduloſa, ac fibris diſtincta portio, anteriora verſus uſque ad os frontis, à dextris ad os temporum, à ſiniſtris verò ad duplicaturam Menyngis uſque protenſa, tres libræ

* *Rariores ſunt hi caſus, ubi officina Mentis, & Rationis turbatur per talem prægrandem excreſcentiam. Placuit* Carolo Fracaſſato *in Diſſ. Epiſtol. ad* Alphonſum Borellum *tales excreſcentias, etiam hic locorum* Polypos medullares *appellare, quam appellationem etiam ſecutus eſt* Lancifius *Tract. de mortibus ſubitaneis; ubi comparem fermè caſum recenſet lib.* 1. *cap.* 2. §. 6. *Quemadmodum enim* Polypi cordis *ſanguinis progreſſivum motum, & omne inde pendens vitæ intereſſe confundere, imò ſufflaminare ſolent: Ita* Cerebrini medullares *iſti* polypi, *quatenus liberum illud ventriculorum ſpatium, ac vacuum præternaturaliter explent, confundunt motus in hoc vacuo exiſtentes, repræſentativos, reflexivos, collectivos, & diſcretivos, ut maxima inde anomalia redundet quoque in motus vitales. Ita* Lancifius *paralyticæ, & aphonæ mulieris repente mortuæ caput aperuit, & invenit ſub cerebello ad internum principium Spinalis medullæ,* Glandulam ſcirrhoſam, *de Mort. ſubit. l.* 1. *cap.* 11. §. 11.

quartas pendens. 7. Juriſconſulti Uxor, propè Collegium Clericorum Regularium Divi Pauli, diro, ac diuturno capitis dolore vexata, appetente ſolſtitio æſtivo, obortâ febri acutâ, è vivis inter copioſiſſimos capitis ſudores exceſſit. In hujus capite ingenti ſeri copiâ ſubflavi, viſcidique, utrumque ventriculum anteriorem refertum comperimus, ac glandulam juxta pituitariam diſrupti recèns abſceſsûs veſtigia, pure adhuc exundante teterrimo, fætentique. Tota Cerebri ſubſtantia corrupta veluti videbatur, ac coloris ſubnigri; Nihil econtrà in Cerebello à naturali alienum. Biduo ante obitum facies, atque oculi intumuere; Ipſa verò pavoribus ſæpè ſub ſomno, oblivioſitate, lancinationibus per aures, plerumque etiam moleſtâ oculorum caligine, ſpaſmo cynico, ac involuntario ſalivæ effluxu per intervalla diù ante mortem corripiebatur. 8. Vidua quædam conquerebatur de Cephalalgia ſingulis auroris tanta cum atrocitate invadente, ut futuræ capitis quaſi dehiſcerent. Hactenus præſidiis illuſit omnibus. Mutato demum conſilio ſuaſi pediluvium; Unde factum eſt, ut aura frigidiſſima, ſic illa aiebat, cum horrore totius corporis à capite ad pedes deſcenderet, ægraque bis vel ter idem adminiſtrando, planè convaleſceret. 9. Illuſtris Mulier recèns connubio juncta ex Menſium ſuppreſſione, faſtidio ciborum, nauſeis crebris, & vomitibus, ventris elevatione, aliiſque ſimilibus indiciis cùm ſe gravidam crederet, plaudebat ſibi ob felicem hanc conditionem. Quarto circiter menſe dolores invadunt parturientium doloribus ſimiles, ac paullò poſt corpus edidit informe prorsùs, duorum pugnorum circiter magnitudinem adæquans, ac veſiculis conflatum, quarum maximæ ovum columbinum mole, ac figura exactè æmulabantur; minimæ verò vix piſi magnitudinem ſuperabant. Aderant autem centum ferè humore limpido, & ſeroſo repletæ, ac inter ſe invicem colligatæ, membranoſi cujuſdam involucri ope, ceu altero quodam peritonæo, involutæ.

LXI. Pleraſque alias recenſere ſubit, quæ aut abortivos fœtus, aut molares hujuſmodi conceptus edidere; Pleraſque etiam, quæ maturo edito feliciter partu, paucis poſt diebus, latentèr occubuerunt. Cautum iis erat, appropriatis cardiacis laborantem naturam tueri, tum diluentia pleno poculo exhibere; quibus tum ſanguinis fervor quodammodò compeſceretur, tum fluxilis idem magis redditus per conſuetas inde vias faciliori negotio educeretur, obſequentibus ab repetito diluentium uſu factis fibris, quarum nimia ſæpè tenſio funeſtos pleriſque exitus tulit. Tota ſcilicèt malorum ilias ab una, ac eadem univerſali cauſa pendebat, ab ea nempe ſiccitate temporum, ut quæ toties dicta ſunt, iterùm repetam, quâ & fervidior intùs cruor, & cætera quæque liquida, ad ſtaſin heù prona nimis; Criſpata hinc, ac tenſa præter modum ſolida, ſæpè unà Matrem, ac Fœtum inopinatò ſuſtulerunt. Huc quoque enumerandi hyſterici inſultus, huc cæteræ quotquot referendæ ægritudines, quæ hoc potiſſimùm anno ſequiorem ſexum dirum in morem exercuere.

LXII. Dum hæc intrà Urbis mœnia agebantur, haud diſſimiles paſſim affectus Colonos infeſtabant. Variolæ præ-

præſertim, ac morbilli totâ hyeme inclementer ſæviere, adultoſque hæ maximè adoriebantur, ac edita magis loca, quàm pueros, ac humiliora oppida. Comites iis aderant crurum, ac pedum eryſipelata, ſæpè etiam internæ viſcerum Phlogoſes, Pleuræ, Pulmonum, Hepatis, Inteſtinorum, Menyngum, Oculorum, ac Faucium. Salaſſios, Canapicienſem Agrum, Vercellas, Lumellinam, Comitatum Alexandriæ, Univerſam pene Liguriam, ac Montisferratenſem ditionem pertinax alvi fluxus occupavit. Idem Nicienſem tractum, Provinciam, ac ſuperatis Alpibus, Delphinatum, Sabaudiam, Lugdunum uſque obtinuit, perque æſtatem potiſſimùm ſæviit. Febres hinc viſæ è Phlogiſticarum cenſu memoratos affectus comitari, ac ultrò citròque ire, ſuopte marte, ac ingenio. E Chronicis morbis Hydropes in univerſum, ac Tympanitis maximè, Arthritides, Phtyſes, tetraque ulcera Pagos, ac rura fædârunt. *Alladii*, quod præclarum oppidum eſt *Comitum Sanmartinorum*, Febres Januario vagatæ ſunt mali moris, quarum hiſtoriam ab Cl. Viro exaratam hìc ſubnectere æquum duxi, in ſpem veniens, incitamento id futurum ſubinde aliis, ut ſedulò hinc, diligenterque morborum, quotquot huc illuc per annum ſæviunt, ſeù popularium, ſive intercurrentium obſervationes deſcribant.

Illuſtriſſimo, Doctiſſimoque Viro
CAROLO RICHA
Joannes Thomas Guidetus S. P.

Quod annales Morborum Vulgarium proceſſus eruditiſſimis animadverſionibus contextos, & graphico ſtylo feliciter exaratos, publico juri elargiris, Vir Ampliſſime, tibi plurimum debet Medicina noſtra Subalpina. Hæc enim in te ſuum videt reſtauratorem, quæ à Majoribus tuis Archiatris meritiſſimis decus habet, & gloriam. Ad perutilia iſthæc indigenæ praxeos monumenta locupletanda uno corde, unoque pede contendere deberent omnes Medicinam facientes in noſtra hac Pedemontana ditione, ſuas quiſque appendens obſervationum ſchedas, ut olim tabulas in Æſculapii templo appendi uſitatum. Hujus ego inſtituti, tuique conſilii optimè conſcius ſilentio ulteriùs præteriri non patiar hiſtoriam ægritudinum nonnullarum Epidemicarum, quas ineunte Januario proximè elapſo datum eſt obſervare in Alladienſi oppido unà cum præclariſſimis Viris D. D. *Bardeſono* Patre, ejuſque Filio doctiſſimo, illic in Patria glorioſè Medicinam profitentibus, ac in tota Salaſſiorum Provincia de re Medica optimè meritis. Eſto itaque.

Cùm Divini Verbi Præcones in præfato oppido prædicationi ſuæ optimum finem imploraturi ſacram inſtituiſſent liturgiam, ea fuit hominum accurrentium turba, ut horum conventu inter Eccleſiæ Majoris anguſtias nedum exæſtuaverint corpora, ſeſe arctè foventia, ſed & ipſi exudarint parietes præ halituum emanantium affluentiâ. Complures viros, atque mulieres ſudore manantes frigidus aer excepit, hinc popularis morbus, haud multo dato intervallo, graſſari viſus eſt cum ægrotantium languore, febri, raucedine, nauſeâ, linguâ viſcidâ, & amurcoſâ, pulſu tenui, mentis hebetatione, vaniloquiis &c. Mox acceſſere deliria, ſurditates, aphoniæ, graveſque ſopores ad lethargum ducentes.

Eructabant in aliquibus ſtillæ ſanguinis, ceù levis hæmorrhagia è naribus; in quampluribus petechiæ exiguæ brevi evaneſcentes, in omnibus borborygmi, & lumbricorum excretiones per ſuperiora, & inferiora cum fecibus graveolentibus. Febriles exacerbationes, nocturnis horis catarrhalium more, abſque intermiſſione, clanculùm repetebant. Nullus præcedebat rigor, nullus ſuccedebat æſtus ingens, exigua ſitis. Urinæ à naturalibus vix abludebant, Sanguis extractus in principio morbi coccineum ſervabat colorem, aptamque conſiſtentiam, nullo ægrotantium levamine. Sæpè diarrhœa ſuperveniens commodum tulit, ut & in aliquibus ſudores. Intereà plerique quinto, vel ſeptimo morbi die non ſine magno populi terrore migrabant ad plures.

Harum ægritudinum indole, cauſſis, ſymptomatibus, atque inde eventibus ſeriò conſideratis, deduximus unanimes has eſſe in ſua origine febres de genere lymphaticarum cum vermibus, acutas tamen, & malè moratas ex coagulatione lymphæ primùm, exinde ſanguinis. Primariam coagulationem exhibebant raucedines, linguæ viſciditates, membrorum torpor, nocturnæ periodi, aphoniæ, alvus pigra, inteſtinorum murmura, & inde excreti lumbrici. Poſteriorem ſiderationem elucidabant, reliqua enarrata ſymptomata perniciem accuſantia. Totam denique complebat ætiologiam notitia morboſorum in lympha apparatuum à prægreſſis tempeſtatibus, quas tu nobis ſcitè admodùm diligenterque comparaſti, repetenda; Ob id maximè, quòd æſtas anteacta, atque Autumnus mites fuerint, ac Borealibus ventis perflati, unde nulla, vel modica facta eſt ſudorum effuſio, alioqui noſtro ſub Cœlo conſentanea quot annis. Quod ſi iis addas pravam alimentorum conditionem, fructuum præcipuè corruptelam, nec non aquarum putealium fæculentiam ab inclementia cæli contractas, erues profectò genuinam lymphatici lentoris, & cachochiliæ cauſſam ſimul, ac geneſin lumbricorum.

Cur autem à violenta adeò procatharſi febres hujuſmodi, non verò pleuritides, peripneumon., anginæ, eryſipelata interna, aliæve hujus farinæ ægritudines emerſerint; ex hoc factum puto, quod ſcilicet hujus Brumæ Conſtitutio non ſatis rigida, catarrhales concretiones, ſtaſeſque in glandulari ſyſtemate, rivuliſque lymphaticis congregare apta nata ſit potiùs, quàm ſyſtrophicas collectiones, ac phlogoſes in intimioribus viſcerum flexibus. Verumtamen ſufflaminata hoc pacto lymphæ lubricantis irrigatione, & intercepto illius ad ſanguinem commercio, reliquum eſt ut & cætera torpeant fluida in ſuo circulari motu, unde ſecretionum, excretionumque ſuppreſſio, progenieſque malorum. Et ſiquidem levioribus aliàs de cauſſis inter hybernas viciſſitudines viſa ſunt pectoris rheumata in acutas peripneumonias degenerare, ita nec mirum, ſi in datis prædiſpoſitionibus, & momentis, expoſitæ febres à catarrhali exordio in exitiales abierint. Ignotum haud eſt Medicis praxin excolentibus pernicioſas ſæpè emergere febres, velut inopinatò, à lymphæ lentore pedetentim collecto, ut probè advertit Doctiſſimus *Baglivius lib.* I. *de febribus malignis & meſentericis*, §. I.

Porrò

Porrò ex centenis ægrotis, quos bidui ſpatio inviſimus, vix paucos evaſuros fore ſperandum erat, niſi opportunis extemplò adhibitis præſidiis fuiſſet opitulatum; Utque ſingulis indicationibus ſucceſſivè ſatisfieret: Statuimus primùm alvinas vias ſolemniter expiare, emeticis, clyſteribus, aut catharticis, ſervato ægrorum delectu. Secundò lymphæ fluorem promovere, ductuſque obſtructos reſerare diluentibus calidè pitiſſatis, non omittendo anthelmintica cardiacis mixta, & veſicantia artubus applicita. Tertiò viam ſudoribus ſternere, vel ſaltem adiapneuſtian delere frictionibus, & cucurbitulis, ut impoſterùm exhibitis diaphoreticis cutanei pori obſequerentur magis. Phlebotomias raròo, nec niſi in Plethoricis celebrandas duximus, potiùs de ſaphenâ, quàm de ſuperioribus venis. Reliqua ſub finem morbi adhibenda problematicè ſunt propoſita, juxtà opportunitatem, & exigentiam.

Nec noſtra nos fefellit opinio, quandoquidem tali obſervato regimine vix unum, aut alterum ex præfato ægrotantium numero deinceps interiiſſe retulit per literas ultimò datas laudatus Doctor, cognatione, & amore mihi devinctiſſimus, *Bardeſonus* Junior.

Accipe itaque, Vir Præclariſſimè, breve hoc obſervantiæ meæ argumentum; Intereà Spartam, quam ſuſcepiſti, exornare iterum, iterumque ne deſinas; Meque tibi multis de nominibus obſtrictum pergas amare. Non enim me præterit, quàm multa jam tibi debeam ob munera, dulcemque conſuetudinem, quâ me humaniter excipere toties dignatus fuiſti: Nec ulla unquàm ætas conticeſcet, quæ à Majoribus tuis accepi, honores, ac beneficia. Taurini pridie Nonas Febr. 1722.

LXIII. Sed ut aliquid de Chirurgia dicamus, in qua Magnos olim, ac percelebres Viros, & nunc adhuc Pedemontium, obtinet; Neve quidquam intactum hâc quoque in parte relinquatur, aut imperfectum; Pauca manent de *tumoribus* potiſſimùm explicanda, qui auxiliatricem Chirurgi dexteram efflagitabant; Hos inter Atheromata præ cæteris, & Melicerides eminebant, quæ duo quidem tumorum genera, vel in eo maximè conveniunt, quòd in folliculo fluctuet humor. Deſcripſit ea omnium optimè *Aetius*, atque è recentioribus *Severinus*: Atheroma tumor eſt figura oblongus, & ſublatus, qui ad compreſſionem digitorum ob humoris craſſitudinem tardè cedit, tardèque iis ablatis revertitur, à quo Meliceris differt, quòd & rotundior ſit, & humoris eſſentia tenuior, & hinc ad digitorum compreſſionem celeriùs cedat, & celeriùs etiam revertatur. Non autem hæc ita diſcerni poſſe videntur, ut certò omnia affirmare liceat, quin potiùs, quid intus habeant, ut conjecturâ præſagiri poſſit, ſic ex toto cognoſci, niſi cùm ejecta ſunt, non poſſe, *Celſus* monet, quod tamen non propter humorem, ſed alia quædam ſimul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim, in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concretos confertoſque pilos reperiri: Oſſiculorum recens exemplum eſt legere in Ephemeridibus. Nec minùs notabile, quod *Petrus Marchettus* in Meliceride ſe vidiſſe, ipſe teſtis eſt: in ejus nempè folliculo alium ejuſdem generis tumo-

rem, ſed minorem delituiſſe, ſua & ipſum membrana incluſum. Ubi quis cum ranis Æſopi apud Phædrum exclamandum putaverit:

Quid futurum eſt, ſi crearit liberos?

Hujuſmodi tumores articulos præcipuè occupârunt, ac inferiores potiſſimum, eò diriores, quò impliciti magis, ac tendinibus muſculorum, quorum ibi magna ſeges, intricati. Nobiliſſimi Equitis jacturam univerſa Civitas deflet adhuc, qui, dùm inter Chirurgos de ſecando crure lis ageretur, ob hærentem in rotula ejuſmodi tumorem, omnem curationem, ac artis præſidia renuentem, febri lenta in dies ingraveſcente, macie confectus obiit: altè ſepultâ, adque totam liquidorum maſſam propagatâ labe.

LXIV. Multis etiam *Ganglia* hos, ac illos artus obſidebant: Duriſſimum tumorum genus, nucis avellanæ magnitudinem haud ſuperans, doloris expers, manuum juncturas, & talos frequentiùs occupans, rariùs cubitum, & caput. Quo pacto oriatur, non liquet: ex ſucco nutritio nervoſarum partium fieri, *Klopton Havers*, nuperus Scriptor conjectat. Videri poſſet lymphaticus humor, qui partes nervoſas alluit, neſcio quo ſpiritu Gorgonico afflatus, congelari, niſi ſenſim exereſceret; ex quo apparet per appoſitionem novi liquoris quotidiè augeri, ubi ſenſim cæpit, & ſubtilioribus evaporatis, indurari. An vaſculum lymphaticum ſupra modum expanſum, ubi vel ictu vel aliâ violentiâ illatâ urgetur humor, qui intus vehitur, non patet. Haud magni cæterum momenti tumor: hoc enim habet beneficium, quod ruptâ membranâ evaneſcat. Ad hoc expedire *Helvetius* inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam forti manûs alliſione, ut oritur, ſic & tollitur. Sive autem ab externa quapiam cauſa, ſive ab interna oriatur, poteſt emolliri primùm, deinde vi diſſipari externa, à Chirurgo compreſſus, quam elegantem rationem apud *Aetium* videre licet. In eo reſolvendo quod Hydrargyrum valeat, *Joh. Loſſius* mirabili eventu expertus eſt, ut libro de podagra perhibet, ubi emplaſtrum addit à *Zacuto Luſitano* ſibi communicatum, quod nodos podagricos quoque diſſolvat, de quibus, ſi quis ſit ſollicitus (conſtant autem ex iiſdem, ex quibus Ganglia, & quaſi raſæ cartilagini, ut cum *Celſo* loquar, ſimile quid obtinent) is vel ſolus optimè ſatisfecerit. Vidi quemdam, cui uno, ac altero horum diſſipato, unum, ac alterum è veſtigio alio loco oriebatur, quô dein improba progenies, meo conſilio, Mercurii ope omninò deleretur.

LXV. Ruricolæ, atque ex iis potiſſimum, qui ad Alpium radices degebant, ſtrumis in univerſum laborarunt. Mulieres præſertim, ac pueri, eò curatu difficilioribus, quò non in collo, ubi hæ prodibant, ſed altiùs fortè in ipſo Meſenterio earum fomes latebat. Neque novum eſt tàm altè ſtrumas exoriri, quod equidem poſt alios nuper *Cl. Bartholinus* nepos advertit, ex *Riolano* Sapiens, qui Scrophulas in corpore numquam erumpere aſſerit, niſi Meſenterium ſtrumoſum fuerit: Hic verò ex *Guidone*, & *Ingraſſia* id poteſt didiciſſe, qui idem tradidere. Quodve obſtupeſcas magis; utque anni, ac morborum ingenium ediſcas una, adnotare erat, vix paucos *Bronchocele* hoc anno obſignatos, familiari cæterum Subalpinis morbo, ut Polonis Plica, Britannis tabes. Tumor eſt Thyroidis glandulæ, mollis, ac pendulus, nec moleſtus modo, & aſpectu fœdus, ſed etiam ſi magnus, ſuffocationis periculum adferens. Vidi ego muſculos ſternothyroidæos planè emaciatos, & membranaceos. Curatio illius haud facilis, nec tuta ſemper. Ut enim Endemius hic Incolis morbus, ita cauſſas illius removere, à quibus originem habet, difficile prorsùs. Laudantur pleriſque tabellæ quædam ex alumine, ac ſpongia marina confectæ unà cum radicibus pororum; aliis emplaſtrum de Galbano crocatum Mynſichti. Nonnullis cataplaſma ex foliis, & radice cucumeris aſinini cum ſtercore caprillo, quibus & interna jungi poſſunt, & quidem pulvis ex oſſibus Sæpiæ, Mandibulis Lucii piſcis, Lapidibus cancrorum, Pipere, Zingibere, Pyretro, Teſtis ovorum, quorum alia exſiccando, alia diſſipando agere credi poſſunt. Potior ſanè ſalutis ſpes, ac tum quidem, cùm in ſcirrhum abiit, in ſectione conſiſtit, etſi metuenda hinc ſit quædam colli deformitas, nec exiguum negotium præbeant vaſa, quæ ex Carotidibus occurrunt: tùm nervi etiam recurrentis viæ, ne accidat, quod narrat *Galenus* de imperito Chirurgo, qui cùm eos unà evelleret, mutuum reddidit ægrum; Ob quod maximè hanc operationem omnium difficillimam putò. Multi *Scrophulas*, ac *Bronchocelen* idem

idem eſſe putant; Alii, quos inter *Fabricius*, neſcio, quod adtulit vitium aſperæ arteriæ peculiare, quod eo nomine appellitat, ut Bronchocelen, exponat nemini Mortalium unquam viſam. *Celſus* inter cutem, & aſperam arteriam eam ponit. *Aetius* tumorem ſimpliciter hanc vocat in gutture enatum; Tumoris tamen genus, ac ſedem illius principem deſignare fas erat, quam nec ipſe *Severinus*, qui de omnis generis tumoribus diſertiſſimè ſcripſit, attigerat; Unus, quem reperiam, *Schelhammerus* agnovit, rectèque in Thyroidea glandula collocavit, viſam hanc utique, ſed non agnitam *Severino* oſtendens, adnotato ab eodem exemplo hominis cujuſdam, qui Bronchocelen prævaſtam multos annos cum angore paſſus, tandem ab ea ſtrangulatus oppetiit; Quo diſſecto grumos ingentes ſanguinis undique circumfuſos cum adnatis quibuſdam carunculis offendit. Equidem ſine dubio hæ carunculæ partes erant Thyroidis glandulæ præ ſanguinis copia diſtentæ, ac divulſæ in partes, aliis ſenſim & corruptis, & colliquatis in ſanguinem. Et hoc ipſum eſt, quod Doctiſſimus *Whartonus* dicit; *Si ſcrophulæ* (ſic namque vocatis *Bronchocelen*, quod notandum eſt) *rubeſcant, colorem floridiorem eſſe, minuſque lividum*, quàm *ſtrumarum*.

LXVI. Inter glandularum ægritudines refero, verrucas, ac nodos venereos, quibus, ſi acerbiùs unquam, hoc potiſſimum anno, fœdum in morem correpti ſunt improbæ Veneris milites, quoſve vix ipſe quidem magnæ famæ *Mercurius* ſolvere potis erat, aut decocta quæque lignorum. Vidi Militem univerſo corpore verrucoſum, avellanæ magnitudinem exuperantibus verrucis. Ficoſos hoſce propriè vocat *Levinus Lemnius* in opere de *naturæ miraculis*, ſyphilios alii, aut putidè gallicoſos appellant. Aderant hi utique ſagacis Naturæ teterrimum hujuſmodi, ac viroſum fomitem abigentis, ac profligantis laudandi conatus, ſi quæ per vaſa corporis, cæcoſque meatus effluebat lympha, craſſior illa, ac glutinoſa, quàm par foret, magis, illi haud obſtitiſſet, verrucas hinc, tubera, ac fungos univerſo corpore excitans, horrendum viſu ſpectaculum! Ea namque mira eſt Naturæ providentia, ac ſummum ejuſdem, ut in omni ferè, ita & in hoc præſertim morbo ſtudium, ut per quamprimùm loca vitium venit, genitales inquam & his attiguas partes, per has eaſdem vias, quaſi facto recurſu, pellat; Ubi verò altiùs iraſci malum incœpit, & *ſe funditùs abdens corpora depaſcit miſerè*; tota conetur adhuc infeſtum virus, ſeu exulcerantem intrò putrilaginem, per has, ac illas partes, quas in emiſſaria torquet, expromere; Rem quidem, quam ſeriò advertere debent hi, qui Syphiliorum hæc ſymptomata curant. Ita ſuis opificiis ſatagit Natura parens; Ita in adverſis proſpicit; ita nullam viam intentatam relinquit, ut ægrotantes adjuvet.

LXVII. Locus eſſet hujuſmodi eruptiones, tùm in morbi inchoantis ſive interminati ſtatu, tum in abſoluti jam, & latè graſſati altero fuſiùs deſcribendi; ejuſque varios, quos paſſim inducit, characteres,

Qui caſus rerum varii, quæ ſemina morbum
Inſuetum, nec longa ulli per ſecula viſum
Attulerint,

enarrandi unà, ac explicandi; Si hæc omnia poſſent *brevi oratione* complecti. Satiùs igitur lepidiſſimi Poetæ *Fracaſtorii* ſit audire rapſodiam;

Ipſe ego Cœnomanum memini, quâ pinguia dives
Paſcua Sebinâ præterfluit Ollius undâ:
Vidiſſe inſignem juvenem, quo clarior altes
Non fuit, Auſoniâ nec fortunatior omni.
Vix pubeſcentis florebat vere juventæ,
Divitiis, proaviſque potens, & corpore pulchro;
Cui ſtudia, aut pernicis equi compeſcere curſum,
Aut galeâ induere, & pictis ſplendeſcere in armis,
Aut juvenile gravi corpus durare paleſtrâ;
Venatuque feras agere, & prævertere cervos.
Illum omnes Ollique Deæ Eridanique puellæ
Optarunt, nemorumque Deæ, ruriſque puellæ:
Omnes optatos ſuſpiravere Hymenæos.
Forſan & ultores ſuperos neglecta vocavit
Non nequidquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimiùm fidentem animis nec tanta timentē
Invaſit miſerum labes, quâ ſævior uſquam
Nulla fuit; nulla unquàm aliis ſpectabitur annis.
Paullatim ver id nitidum flos ille juventæ
Diſperiit, vis illa animi: tum ſquallida tabes
Artus (horrendum) miſeros obduxit, & altè
Grandia turgebant fœdis abſceſſibus oſſa.
Ulcera (proh Divûm pietatē!) informia pulchros
Paſcebant oculos, & diæ lucis amorem,
Paſcebantque acri corroſas vulnere nares;
Quo tandem infelix fato poſt tempore parvo
Ætheris inviſas auras, lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt;
Illum omnes Ollique Deæ, Eridanique puellæ
Fleverunt, nemorumque Deæ, ruriſque puellæ;
Sebinuſque alto gemitum lacus edidit amne.

Hi blandæ ſcilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum ſunt fructus; heu tragici tantum, & miſerabiles, quantum inter multiplices cruciatus amiſiſſe vitæ dulcedinem, & quantum ex humana ſpecie tranſmigraſſe in brutam.

LXVIII. Locus hic etiam eſſet pauca de altera tumorum ſpecie, qui ad Chirurgiam & quoque ſpectant, proferendi, nempe de Andurifmatibus, occulto morbi genere, quo plures hoc anno miſerè interemptos adnotavimus; Sed hæc & pleraque alia prætermittere intacta lubet, ne ingentem in molem Pagina turgeſcat, alibi fortè prolixiùs de hiſce acturis, novaque in dies meditantibus, quoad eorum originem, ac incrementa, revelanda aliquando. Exempla pariter, ac Schemata exhibebimus magnorum Aneuriſmatum, quæ nobis occurrerunt, aut ab Amicis communicata. Quæ quidem alio tempore reſervamus. Unum tantummodo, atque alterum ſupereſt commemorandum, quod nobis terminus hac vice, & extrema erit linea laboris; Primum eſt Caſtrationis hiſtoria in puero decenni, pro meliori vocis claritate, atque modulatione ab experientiſſimo Chirurgo *Andreâ Vernâ* feliciſſimè abſolutæ. Febris huic ſupervenit cum vomitu inani, abdominis inflatione, ac præcipuè in regione tota hypogaſtrica. Alvus ad quartam uſque occluſa penitus; Urinæ etiam parcâ copiâ effundebantur. Poſt quartam reſerari ſponte alvus cæpit, tum urinæ pleno gurgite copioſiùs effluere, evaneſcente paullatim, ac omninò tandem deſinente febri, adeò ut undecimo die æger incolumis, adque omnia munera obeunda aptus videretur, uno relicto vulneris inflicti veſtigio, quod quidem, cicatrice obducta, breviſſimo tempore conſolidatum apparuit. Alterum eſt Mammæ, quam fœdus, ac improbus Cancer occupata diù, extirpatio ab memorato *Andreâ Verna* in Virgine quadam quadragenaria propè, feliciter peracta. Cæperat hæc de tumore in mamma dextra ab viginti & ultrò annis conqueri, cui cum varia paſſim Mulierculàrum, Agyrtarumque conſilio Medicamenta adhibuiſſet, incrementa præbuit majora. Augeſcens is namque ſenſim, ac totam penè mammam obſidens, veniſque in orbem nigro ſanguine turgentibus circumfuſus, in ulceroſam demum pravitatem degeneraverat, ultimum poſtulans in ſectione præſidium. Mirum ut generoſa Virgo invicto animo, nova velut Amazon, pertulit exciſionis acerbitatem. Conſolidato vulnere, ruri abiit, confirmandæ valetudinis gratia, ubi brevi poſt tempore acutâ febri prehenſa deceſſit. Tertiò denique ac poſtremò recenſendus ſubit diuturnus Oculorum affectus ſcarificationibus ad ima Palpebræ inferioris confinia inſtitutis curatus, authoritate, & conſilio Cl. Viri *Petri Rohaultii* Chirurgi, & Anteceſſoris Regii. Affectui iſti initia, ac facem præbuit exterioris Oculorum membranæ inflammatio, cui cum imperitus quidam topica diù admoviſſet, nedum ingraveſcere hinc malum cæpit, ſed & unà ſimul intumeſcere Palpebras viſum, ac ſenſim in ſchirrhoſam velut duritiem, inferiores potiſſimum deſinere, quæ repetitis ſcarificationibus, ac topicis appropriatis, læto omine, ceſſit.

LXIX. Atque hæc ſunt, quæ brevi ſermone, accuratâ tamen Morborum temporumque indagatione exarata, prò tertiâ hacce Conſtitutione ſufficiunt. Haud diffiteor quidem multa iis deeſſe, ſaltem hæc ipſa politiore calamo delineari potuiſſe; Quod à me exigi omninò vetant, tum quibus obſtrictus, ac occupatus ſum praxeos negotia, tum exigua prorſus ingenii acies, ac *curta* admodum *ſupellex*. Juvat autem aliquid adhuc ſperare tum laudis, tum adjumenti: illius, quòd primus Ego in Patria glaciem fregerim, omneſque in hoc animi nervos intenderim, ut, ſi quo modo fieri poſſit, Morborum medela, poſt cineres meos, majori cum certitudine adminiſtretur: hujus verò, quòd nullus dubitem futuros aliquandò, ut nonnullos jam enumerare poſſem, quamplures, qui auxiliatricem mihi dexteram ferent; aut me defuncto fatis, tentatum à me opus feliciore Ævo perficient.

GUILHEL-

GUILHELMI MUSGRAVE

M. D. Inclyti Medicorum Londinenſium Collegii, & Regiæ Societatis Socii,

DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA DISSERTATIO.

Ἀγαθοῖσι δὲ Ἰητροῖσιν αἱ Ὁμοιότητες πλάνας καὶ ἀπορίας *Hippocr.*

EDITIO NOVA *accuratior.*

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. LVII.

Hic Liber, cui Titulus

De Arthritide Symptomatica Diſſertatio,

IMPRIMATUR

Thom. Millington, *Præſes.*
Gualt. Charleton
Rob. Pitt
Sam. Garth } *Cenſores.*
Humphredus Brooke

Generoſiſſimis, Spectatiſſimiſque

GUILH. COURTENAY, *Baronetto.*
JOH. POLE, *Baronetto.*
ROB. ROLLE, *Armigero,*
Ad *PARLAMENTUM* hoc anno *MILITIBUS*
à Devonia Delegatis, *Salutem.*

PRÆTER *iſta, quibus,* Viri Perilluſtres, *Me devinctiſſimum habet unuſquiſque* Veſtrum *Beneficiis, non alio modo* Gratiam *&* Favorem *illum qualemcunque, in quo apud* Devonienſes *ſum, aut apertiùs* Agnoſcere, *aut decentiùs pleniùſve poſſum* Remunerare; *quàm* Vobis, *hujuſce Populi* Legatis, *ſingularem Eum & Votis majorem, palam prædicando; itemque* Vobis, *hujuſce Populi* Deliciis, *Obſervantiam & Honorem quantum maximum, officiosè tribuendo.*

VOBIS *igitur* Inſcribo, *& in perpetuam Cultûs & Obſervantiæ Memoriam,* Clariſſimis Veſtris Nominibus Sacratas *eſſe jubeo,* Similitudines *haſce meas, has* Imagines Arthriticas; *e media* Experientia *ductas, &* Uſu *figuratas; Animi Noſtri,* Vobis *devoti,* Pignus *&* Teſtimonium.

ET *quidem meritò;* Vos *enim eſtis, ut privata (in Alios* Veſtra, *& Aliorum in* Vos) Officia *prætermittam; Quorum* Fidei, *Speciatim,* Comitatus *hic ampliſſimus,* Artis *&* Naturæ *Muneribus beatiſſimus,* Fortunæ *Bonis refertiſſimus,* Agricul-

turæ, Lanificii, Mercaturæ *rem*; *ne plura*, Se Suaque omnia *uno Ore commiſit*; *&*, *quod majoris æſtimandum*, *Qui* Veſtræ *commiſſa* Fidei *ſic* Curæ *habuiſtis*, *ut Eorum poſtulat* Momentum.

GRANDIORA *volo*: *Sub Auſpiciis* Sereniſſimæ Auguſtiſſimæque *REGINÆ*, Vos ANGLIÆ Libertati; Vos Poſſeſſionibus *invigilatis*: Vos Civiles *Ejus Ritus*; Vos Sacros *tuemini*: Vos *Antiquam Ejus* Πολιτείαν *vindicatis*; Vos, Avitas Aras. *Nec quidquam* Vobis *Studio eſt ac Cordi*, *niſi quod* Reipublicæ *conducat*.

QUOTIES autem Libertatem *dico*, Religionemque; *duo maxima* Cœli *Munera* Me *dixiſſe videor*: *Cùm* Homines *imprimis inter ſe diſtingui* (*quanta verò hæc* Diſtinctio!) *faciat* Religio; &, *quàm ab* Illis Hos *diſcriminet* Religio; *tàm*, *à Se invicem* Gentes, Libertas.

FAXIT Deus, *ſic*, *ut* Nobis, *& quidem ferè* Solis, *non ſine peculiari* Providentia, *pereximiæ* Pietatis *&* Conſtantiæ Patronos, *hinc* COURTENÆOS; *illinc* POLOS; *iſthinc* ROLLOS; *Utramque Harum integram*, *incorruptam*, *conſervavit & tutatus eſt*; *Idem* (Optimus, Maximus) *per* Ipſos *diu*, *per* Ipſorum *denique* Progeniem *perpetuò*, *ſervare perſtet*.

VOS *autem agite*, Viri Nobiliſſimi; *quæ* Perſonis, *&* Amplitudine Veſtra; *quæ* Natalibus, *&* Familiis Veſtris; *quæ* Patria, *& Ejus* Libertate; *quæ denique* Vobis *ſunt digna & decora*, *Ea præſtare pergite*: *&*, *e Re* Veſtra *ſi eſſe cenſueritis*, *Favete*

Salutis *&* Exiſtimationis
Veſtræ *Studioſiſſimo*

Iſcæ Damnoniorum iv. *Idus Decemb.* M. DCCII.

GUILH. MUSGRAVE.

PRÆFATIO.

QUotcunque inſpexi de *Arthritide* ſcribentes, in eo ſunt ad unum omnes, & quidem elaborant, ut tantummodo Morbi iſtius, qua *Exquiſiti*, *Genuini*, *Legitimi*, ſuoque ordine *Primarii*, Doctrinam excolant, & Diſciplinam edant: Ea videlicet Illius Notitia, quæ ex Ipſa manat, vel elicitur, contenti, de *Larvata*, ſive *Symptomatica Arthritide*, num quæ ſit, aut qualis, aut quanta, aut quota, aut quàm à ſe diverſa, aut *Arthritida Primigeniam* quàm Mimicè & quantùm imitetur, (etiamſi hæc ad Illam illuſtrandam exponendamque adprimè conferunt) parùm, vel minimè ſoliciti.

Quid ab His Hominibus ſtudeatur, & in iſto genere quouſque proficiatur, non eſt hujus Inſtituti exquirere. Impræſentiarum Nos, Experientia Duce & Præſide, proponimus, in iis Affectionibus, quæ *Podagræ* & *Arthritidos* Regularis Appellatione paſſim inſigniuntur, explicandis ſanandiſque, (ut, à Medico quod ſuſcipitur Negotii, luculenter id tractetur; &, ad Ægrotorum Commodum & Sanitatem, quod ampliſſimum fieri poſſit, id demum agatur) primum, in *Arthritida Primigeniam* & *Symptomaticam*, Earum Diviſionem; tum *Symptomaticæ* in ſuas Partes Diſtributionem, conſtantiſſimè ante omnia religioſiſſiméque conſervari.

Quanto Ille, & quàm dignè Riſu exciperetur; qui, dum Artem exercere profeſſus ſit Gemmariam, omnes illos, quotcunque circumferuntur (ita vulgo nominati) *Adamantes*, tanquam *legitimos* & *veros* æſtimaret; atque adeò acciperet? An non *Artificem* potius deceret, quid *Adamanti legitimo* proprium ſit, inveſtigare; eoque poſito, tanquam Regula & Norma, de *Pſeudo-Adamantibus*, & Eorum à *Vero* diſſimilitudine & diſcrepantia judicare? Nonne etiam delectaret *Falſorum* Varietatem, magnam utique & multiplicem, ut à *legitimo* Alii quàm longiſſimè removentur,

 Emen-

Ementiti, factitii; ut ad eum Alii propiùs accedunt; Alii *Colore* tranſlucido æquiparant; Alii *Duritie* tantùm vincuntur, à *Vero Adamante* non niſi ab *Artifice* peritiſſimo diſtinguendi, diligenter expiſcari?

Non minùs fixum aut immobile Fundamentum in Experimentis habet *Arthritidos*, illa in *Primigeniam* & *Symptomaticam*; & *Symptomaticæ* in ſuas *Species*; quàm habet *Adamantis* hæc in *Legitimum* & *Falſum*, & *Falſi* in *Partes* ſuas, Diviſio Diſtributioque.

Quanti verò interſit hæc notari, & hiſce perquirendis quàm egregiè locetur Res & Salus *Arthriticorum*; ex eo conſtat quod iis prætermiſſis neglectiſve, jure merito verendum; Ne dum uni eidemque tantum Morbo, nempe *Arthritidi*, videamur; revera nos, quodque eſt certiſſimum, multis, iiſque longè inter ſe diverſis, & diverſa ratione impugnandis, obſiſtere contingat: Id eſt, ancipiti prorſus eventu, Prælium ne in Tenebris committamus.

Eum rectè curaturum credunt, qui Rationalem Medicinam profitentur, quem prima Origo cauſæ non fefellerit: Neque Curari id, quod ægrum eſt, poſſe, ab Eo qui quid ſit ignoret: Sed *Cujus rei non eſt certa Notitia,* quod *Ejus Opinio certum reperire remedium non poteſt. Celſus, Præf. L.* 1.

Hujus quidem modi Diſtinctionem, à Clariſſimo *Mortono*, in *Phthiſiologia*, fusè jampridem doctèque lucubratam eſſe video; &, iſtius opera, Morbum omnino difficillimum explicari, graviſſimum curari. Sed, in Chronicis pleriſque aliis, ab *Auctoribus* celeberrimis, aut penitus omiſſam, aut aridè nimis & jejunè proditam: Quam tamen, & in aliis perutilem, & quidem neceſſariam fore, ideoque multum deſiderari, diu ſum arbitratus; in *Arthritide* verò quam plurimum; eò certè plus in *Arthritide*, quò diutiùs illa cæteris Affectionibus, quò crudeliùs Humanum Genus acerbiúſque infeſtavit; &, in illa, quò frequentiùs *Symptomatica* reperitur.

Quid, quod Inſigniſſimus *Baglivius*, Magnum *Italiæ* Decus & Ornamentum, hac in parte ὁμόψηφος, graviter errare Medicos exiſtimat, qui putant non nullos Morbos eſſe *Primarios*, ab iiſdem Cauſis productos, eandemque etiam Medendi Methodum expoſcentes:

poſcentes: cùm, per repetitas graviſſimorum Medicorum Obſervationes, certò conſtiterit, Eos eſſe *Secundarios*, à diverſis Cauſis pendere; *Specie* differre, propria habere Symptomata, propriaſque Methodos expoſcere. Et inter præcipua Artis Deſiderata illud meritò reponit, *Ut ſcilicet ſinguli quique Morbi in tot* Species *ſubdiſtinguantur*, *quot ſunt* Morbi Primarii *à quibus foventur, aut Cauſæ vehementes conſtanteſque quibus producuntur.* Praxeos Medicæ *Lib.* 2. *Cap. IX.*

Poſita ergo hac *Arthritidos* Diviſione, & in præſenti miſſo, tanquam *Poſtulato*, Diviſorum Membro Priori, ſcilicet *Arthritide Primigenia*; Poſterius aggredior, nempe *Symptomaticam*; hoc Conſilio & Spe fretus, ſi priùs Copiæ debellentur hæ *Auxiliares*, Hoſtem poſtea faciliùs depelli & evinci poſſe *Principalem*.

Dicam itaque *Arthritidem Symptomaticam*, & in ea *Species*, quotquot uſquam mihi innotuere, comprehenſas: Ut Illius *Ratio generalis*, & Harum *Deſcriptiones* & *Diſtinctiones*; ut, à Morbis ſuis *Primariis*, Earum *Ortus & Emerſiones*; ut, in *Arthritida Primigeniam*, Earum *Migrationes* & *Itinera*; in Statu maximè degeneri & peregrino, ut Earum *Facies* & *Proprietates*, (variæ, Jupiter! & diſſimiles) Ut ὁμοιότητες *Arthriticæ* uſquequaque aperiantur: *Curationes*, & *Medendi Intentiones* Earum ſingulis accommodatæ, & (quoad potero) congruentes, ut eliciantur: Poſtremo, totum id quod dicimus, ut *Hiſtoriis*, optima fide traditis, tanquam tot *Teſtibus*, ſtabiliatur, confirmetur. Hoc *Libelli* hujus *Opus* & *Argumentum* eſt.

Lectorem autem illud admoneri decet; quoniam ea, quæ à *Nobis*, nullius *Sectæ* Aſſeclis, imò *Sectam* omnem fugientibus, & *Hiſtoricam* (ea quidem una exercenda, vindicanda) *Medicinam* colentibus, ſiſtuntur & in medium proferuntur; aut Eventa habent, aut ex iis ultrò nata, vel facillimè ducta; iſta verò Eventa colligenti, maximam partem præbuit *Damnonium* hocce *Orientale*; quod idcirco *Medicina* hæc (ea verò ejus Pars præcipuè, quæ de *Scorbutica* eſt *Arthritide*) quodammodo *Provincialis*, & *hujus Populi Propria* eſſe videatur. Utinam ſanè Tanto & tam Nobili Populo par inveniatur!

ELENCHUS

ELENCHUS.

CAP. I. De Arthritide Symptomatica *generatim*. Pag. 1.
II. De Arthritide *Rheumatiſmo* Supervenienti, Symptomatica falsò appellata. 6.
III. De Arthritide ex *Chloroſi*, & ex *Menſium ſuppreſſione*. 11.
IV. De Arthritide *Hydropi* ſuperveniente. 16.
V. De Arthritide *Melancholica*, *Hypochondriaca*, & *Hyſterica*. 24.
VI. De Arthritide Fixa *Scorbutica*. 31.
VII. De Arthritide *Lui Venereæ* ſuccedenti. 42.
VIII. De Arthritide *Aſthmatica*. 51.
IX. De Arthritide *Febri* ſuccedanea. 57.
X. De Arthritide ex *Colica*. 63.
XI. De Arthritide *Morbis* quibuſdam *Cuticularibus* ſubjecta. 71.
XII. *Corollaria* & *Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo*. 76.

DE

DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA GENERATIM.

CAP. I.

ARTICULUS I.

UT Morbi recte dignoſcantur, videndæ ſunt, (quod docet * *Hippocrates*,) ὅσαι ἐξ οἵων εἰς οἷα διαδοχαὶ νοσημάτων, h. e. *Quæcunque fiunt Morborum viciſſitudines, & ex quibus in quos ſuccedant.* Vertente Clariſſimo *Mediomatrico*, pariterque Textum in hunc modum interpretante: *Morborum Succeſſiones, viciſſitudines, & exceptiones, eſſe inſpiciendas; ut facilius de toto eorum exitu exiſtimes.* Et, *Hæc oportere omnia ad eam Morborum Tranſmutationem transferri, quæ ſolutionem quandam præ ſe fert, & Naturæ benignitate aliò Morbum ablegat.* Quibus præfatis, ex Divini Senis Oraculis, ad Gratiam, & Fidem, Operi noſtro conciliandam; (quod, ad ea ſe conformari, fruſtrà quidem, & ambitiosè nimis, exoptavit,) ipſam rem aggredior; ex illoque ſancto quaſi Fonte, noſtra omnis manabit Oratio.

II. Præter iſtam *Arthritida*, quæ Cauſam habet Continentem Propriam, & Peculiarem, quæ ſuis viribus pollet, & eſt ex ſe ſufficiens; ideoque *Exquiſita* audit: nec, ab Affectu quovis alio, perfecto, mutuatur, ſive ducit, originem; unde *Primigenia*; (quæ quidem, in præſentia, Poſtulati loco ponenda:) Alia eſt *Arthritis*, quæ à Morbo aliquo Antecedente profluit: quæ alteri Morbo debet ipſum id, quòd naſcitur; & quòd exiſtit:

* Επιδημιῶν ἀτμῆμα τεῖζον.

exiſtit: & (à *Primario* illo) *Derivata*, *Secundaria*, *Symptomatica* uti, (præ *Arthritide Exquiſita*,) *Mendax*, *Simulata*, *Falſa*, jure merito nominetur.

III. Fuſiùs dicam: *Arthritis Symptomatica* cum *Primigeniâ*, ſi primas earum Facies conferamus, & illa quæ ſunt exteriora ſpectemus, in pleriſque convenit: (Par etenim Ratio Paroxyſmorum; iidem utrinque typi, ſimiles cauſæ, & Principia; nec non effectus, ſeu Reliquiæ: ſive fructuoſæ, ſive contrariæ:) Proindeque generali Nomine *Podagræ*, & *Arthritidos*, utriuſque communi, comprehenſæ, magnam partem ἀδιακρίτως ſub eo delituere; Morbus idem eſſe, judicatæ. At, à vero quantum id abhorret, iis facilè innoteſcet, qui earum εἶδος καὶ ἦθος penitiùs ſcrutabuntur. *Arthritis* enim *Primigenia*, morbus exquiſitus, γνήσιος ſui ordinis Princeps, peculiarem & ſui generis conjunctam habet cauſam, proprio utique Marte agentem; per ſe, vel procatarcticarum ſtimulo, Paroxyſmos facientem; à nullo verò affectu alio, aut primitùs acceptam, aut in operibus dependentem. E diverſo, *Symptomatica* morbo alteri ſuccreſcens, vel materiam, (id eſt, cauſam continentem,) vel minimùm materiæ in hujuſce generis *Arthritida* μετεωρισμὸν, illi *Primario*, quo (directè vel obliquè) Ortus ejus promovetur, refert acceptum: Itaque tum morbi, unde fluit, Primarii; tum *Arthritidos*, quam æmulatur, exquiſitæ, de Naturâ, tanquam Hybrida, participat.

IV. *Symptomaticæ*, quas hoc Terrarum Tractu vigore comperimus, ſunt ex Rheumatiſmo *Arthritis*, ex Chloroſi, & menſibus ſuppreſſis, ex Hydrope, Melancholiâ, Scorbuto, Lue Venereâ, Aſthmate, Febre, Dolore Colico, Affectibus cutaneis: Perplures ſanè, dignæque omnes quæ in *Luciani* Drama prodeant Τραγοποδαγρικὸν: quarum tamen Catalogum haud dubiè augebit induſtria poſterorum.

His affecti, eos qui in *Arthritide* ſunt *exquiſitâ*, numero videntur, (ſi rectè calculum ponas,) exæquare; imò quidem (mea ſic eſt Ratio,) vincere: Ut *Damnonio* noſtro *Arthritidos* pars dimidia, ſine ullâ dubitatione, ſit hodiè *falſa*.

V. *Symptomaticarum* ratio generalis in eo locari reperitur, quod, cùm morbi ſunt ab *Arthritide Primigeniâ* diverſi, & intervallo quodam diſtantes, ſtationes ſuas *Primarias* linquunt, & erga *Arthritidem* moventes, ei ſenſim appropinquant: Simili ferè modo, ac, in Hypotheſi *Copernicanâ*, Planetæ Apogæum (ſive punctum illud Ellipſeos, quod eſt à Sole remotiſſimum) deſerentes, verſus Solem inclinant; donec Hypogæum (ſive punctum ejus quàm proximè Solem) pertigerint.

De appropinquandi modo ut ritè cogitemus, non ſolùm ex Arthritidos *Primigeniæ* Symptomatis aut pluribus acceptis, aut diutiùs ſervatis, is exiſtimandus: Næ hoc, utrumque, Judicium fallax, & incertum: Imò potiùs à primario plus minuſve exuto, (ut in ſequentibus patebit) addiſcendus. Verùm enim verò *Primarii* Exuviæ ſimul cum uſurpato *Arthritidis Primigeniæ* vultu, *Symptomaticas* omnium certiſſimè commonſtrant.

Specialis harum eſt Conditio, quòd à ſtationibus *Primariis* quò celerius, & quò longinquiùs, ejuſdem Claſſis

Sympto-

Symptomaticæ deflectunt, eò rariùs ad eas revertuntur: hoc eſt, quò plura Morbi *Primarii* Symptomata depoſuerunt, eò inſolentiùs reſumunt; eò celeriùs *Arthritidis* Puræ Symptomata uſurpant; eò conſtantiùs retinent.

VI. Secum diſſentiunt *Symptomatica* ſi earum Externa reſpicimus; quod Aliæ, εὐτοκίᾳ; aliæ Partu difficili, eduntur; Aliæ, à *Primigenio* ægriùs; aliæ libentiùs, decedunt: Aliæ ad Parentem citò regrediuntur; aliæ vix unquam, aut nè vix quidem: Aliæ ſæpius; aliæ rarius, Παροξύνονται.

Harum autem *Paroxyſmos* ſi attenderimus, ſunt illi profectò longi, breves; acerbi, mites; abnormes, idonei; continui vel interciſi; eâdem planè varietate inconſtantiâque, quâ ſunt *Arthritidos* exquiſitæ Paroxyſmi: Et Reliquias ſivè fructus, habent (ſicut illi) ſuæ cujuſque Ferocitati & Magnitudini, plerumque reſpondentes.

Partûs iſtam Diverſitatem facit diverſa *Primariorum* Indoles, & in *Arthritidem* Propenſio: Nam, quò cujuſque *Primarii* Materia virus *Arthriticum* magis refert, & Materiæ *Arthritidem* facienti, quò plus favetur: eò certè vividum magis *Arthritidos* Simulachrum, eò magis ſolidum emergit ἐκμαγεῖον. Et è contrario.

VII. Sed, [quæ cum primis ad exponendas haſce *Symptomaticas*, conducit Differentia;] Alia *impropriè*, & ex Vulgi tantùm Opinione, ſic appellatur: Quippe quoniam Paroxyſmos, ad Normam *Arthriticam* formatos, & compoſitos, habet omninò nullos; nec Materiam, ei quæ eſt *Arthritica*, [quantum ex utriuſque ſignis judicare licet] ullâ ex parte comparem. Hujuſmodi una eſt, quæ Rheumatiſmo ſuperat; quæque *Symptomaticarum* Nomine, quoties de iis verba fecerimus, à Nobis eâ re excluditur. Alia *magis propriè* dicta, quæ Morbo alicui *Primario* manifeſtè & palam ἐπηγινομένη, *Primigeniæ* ritu, per ſe vel aliundè ſtimulata, & adjuta, Paroxyſmos celebrat.

VIII. Illa etiam duplex eſt; Altera Generatione, quæ dicitur *Æquivoca*, procreatur. Gravi quodam Morbo laborat Æger; eoque partim, vel penitùs ſubacto, Natura, ſui demum juris & vegetior facta, Miaſma *Arthriticum* in ſanguine occultum, ſanguinem & quicquid intus virium eſt depaſcens, (maximè verò ſi Pharmacis ea proritetur) ad τὰ ἔξωθεν appellit; itaque (præter ſpem & expectationem omnem ſæpè) gignit *Arthritidem*. Huc pertinet *Arthritis* ex Chloroſi, & ex Hydrope, quæ quidem, accuratè ſi dixerimus, *Secundariæ* potius quàm *Symptomaticæ*, cenſeantur: uti infrà oſtendetur.

Altera, quæ κυριωτάτως *Symptomatica*, eandem cum *Primario*, (cõtra quam modò dicta,) ſed mutuam, & ab eo derivatam, habet Materiam; vel ipſam, vel aliquâ ex parte alteratam; vel integram, vel cum alio quodam miſtam; ſed in aliam Corporis Regionem, quæ tranſvehitur; aliaque ratione (id eſt *Arthritica*,) quæ operatur. Nam, ei quod ineptum eſt eliminando, per Morbos hunc vel illum, pro inepti ratione & corporis Conſtitutione, varios, dum incumbit Natura; (unde horum Morborum φύσεις ab *Hippocrate dicuntur*, ἰητροί,) ſæpe quidem fit, vel propter eos nimis remiſſos, & inſtituto impares, vel ob materiam parum tractabilem, & δύσλυτον, quòd il-

lius pars in Corpore, necdum iſtis molitionibus exturbata, reſtet. Hanc natura, prælium redintegrans, ſecundò aggreditur; &, quoniam auſis prioribus exciderat, aliâ jam methodo conficere, alio morbo, ſcil. *Articulari* proſcribere, contendit. Atque hunc in modum oritur *Arthritis Symptomatica*; cujus ſpecies ſunt *Arthritis* Melancholica, Scorbutica quæ Lui Venereæ, quæ Aſthmati, quæ Febri, quæ dolori Colico, quæ morbis Cuticularibus, ſuccedit.

IX. Hoc autem minimè celandum; Quòd rarò illa, *quæ maximè propria Symptomatica* eſt, *Primarium* ſequitur niſi multorum dierum, veterem, &, ab Ætate quaſi venerabilem, Chronicum: Et, quòd illa, ſeriùs quàm *Primigenia*, nec niſi grandiores, invadit; Eos ſcilicet, qui, cum affectu *Primario* diu conflictati, cum eodem ſimul inveteraſcunt. Id quod de alterâ iſtâ *magis propriâ* parte, confirmari vetant experimenta; quippe quæ, robuſtioribus, quæ junioribus, congruere hanc, evincunt.

X. Verùm, ut ultrà diſtinguam *Symptomaticas*, earum quæ ſunt ἰδιώταται morbi primarii, (à quibus derivatâ ſui generis materiâ, quæ in *Arthriticæ* modum agere conatur, hæ ſingulæ potiuntur,) quum validè inter ſe diſcordant; *Symptomaticas* item haſce, utcunque primâ facie conſimiles habeantur, ſpecie tamen, pro ipſorum materiâ, pro illâ primariorum diverſitate, inter ſe differre, non eſt improbabile, Peculiarem habent ſigillatim omnes naturam, proprium ἦθος; & curationes exigunt proprietatibus ſuis accommodatas. Nam,

XI. In exercendâ Medicinâ, quoties occurrit *Arthritis Symptomatica*, morbi *Primarii* ratio, & modus omninò inveſtigandus; Therapia probatiſſima diligenter expiſcanda; & ex iis, unà cum *Arthritidis Primigeniæ* Doctrinâ, ſtudiosè conſiderateque penſitatis, eliciatur, & in quadrum redigatur, optima medendi perfectiſſimaque indicatio.

a *Neque enim credant, (qui Rationalem Medicinam profitentur) poſſe eum ſcire, quomodo Morbos curare conveniat, qui, unde hi ſint, ignoret:* Neque eſſe dubium, quin aliâ Curatione opus ſit, ſi à Lue Venereâ; aliâ, ſi à Melancholiâ; aliâ ſi à Scorbuto; aliâ, ſi ab Hydrope: aliâ, ſi à Chloroſi, (& ſic de cæteris Affectibus, toto, quod dicitur, Cœlo diſtantibus, & ſecundum illam Differentiam diverse medicandis.) *Arthritis* oriatur.

XII. Etſi verò *Symptomaticæ* Ratio Compoſita, ab utroque Parente (tam eo qui genuit, quàm eo qui adoptavit,) Ætiologiam, Therapiam, ex parte accipit; tamen non id indiſcriminatim, & æquali factum eſt menſurâ; ſed modo, & proportione, prorſus ſingulari. Nam, in Paroxyſmo ab *Arthritide*, Therapia maximopere; extra verò Paroxyſmum, in ejus vacatione, Prophylactica quæ colatur, à morbo præcipuè *Primario*, haurienda.

XIII. Quæ quidem Prophylaxis, & in eâ quæ eſt Medicina vel latè ſumpta, cùm, ad morbos, veteribus Chronicis, iiſque graviorique, ſecundarios, & malum συςαλθὲς (*Arthritidem*) æmulantes, evertendos, excolatur; diutiùs quidem, & contentiùs, ad menſes aliquot ducenda: ſæpè etiam per annos, ſtatis temporibus repetenda eſt: Ut nempe morbis ita pertinacibus, inveteratis, ſanatu difficillimis, curatio par & æqualis adhibeatur.

a *Celſi* Lib. I. Præf.

beatur. Iſta verò Prophylaxeos diuturnitas aliàs longior, aliàs brevior, ordinanda, pro ſingulâ Curationem ſingularum Difficultate: quod in ſequentibus ſpeciatim, & preſſiùs, exponetur.

XIV. *Arthritidis Symptomaticæ* à *Primigeniâ* Diverſitas, inque Membra Partitio, ab Artis Profeſſoribus non ſatis obſervata, id effecit, ut Ætiologia *Arthritica* hodieque trunca, debilis, imperfecta, perturbata, minimè conſtet; nec cum Ægrorum Symptomatis concordet. Neque enim aliter fieri poteſt, cùm, quæ Una, & Simplex, æſtimata fuit Affectio, varia prorſus eſſe deprehenditur, & multifariam compoſita.

XV. At, quod magis dolendum, & in Humani Generis incommodum (ut ne quid gravius dicam) ceſſit immanè quantum; id etiam fecit hoc παρόραμα; ut, quæ non uno eodemque modo conſtrui, quid potiùs variari, & pro Morborum Differentiis, Diſcrepantiâ, Diverſitate, aliis aliiſque Indicationibus paſſim muniri, debuerat Therapia; anguſta nimiùm, manca, & delumbis, eſſe reperiatur; utpote *Arthritidis* unius *Primigeniæ* Baſi, & Fundamento (nimis arctò) ſuperpoſita; cùm Medici, tùm Ægroti, ſpem, & vota, decipiens. Infelices *Arthriticos*! & eo quoque nomine miſerandos, quòd, dùm adverſùs Morbos Convulſivos; adverſùs Phthiſin; adverſùs Febres Intermittentes; aliaſque quàm plurimas; dùm, adverſùs graves & Herculeos Affectus, medendi Intentiones aptas, ſolertes, commodas, excogitavit Ætas; in *Arthritide* ſanandâ, pellendâque tam parum profecit.

XVI. Prædictas *Symptomaticas* hâc Methodo diſcutiam; Primùm nempe Remotiſſimam, & ab *Arthritide Primigeniâ*, quàm longiſſimè disjunctam: Deinde reliquas, eo ordine, quo ſunt, in ſuâ cujuſque Ellipſi, minus remotæ dum ad illam denique pervenero, quæ, ab *Arthritide Primigeniâ*, vel abeſt quàm proximè, vel ipſa eſt: Per totum hunc Decurſum, & univerſum percurrendo *Syſtema Symptomaticum*, habito reſpectu, quoad ejus fieri poteſt ad Acceſſum, & Proximitatem: quæ quidem hoc tempore potiſſimùm advertenda: En Opuſculi Partitionem:

Arthritis
- Symptomatica
  - *Magis propriè dicta*, quæ { Melancholiæ, Scorbuto, Lui Venereæ, Aſthmati, Febri, Colicæ, Morbis quibuſdam Cuticularibus,
  - *Minus propriè dicta*, quæ { Chloroſi, Hydropi,
- Primigenia. *Falsò* ſic appellata, quæ Rheumatiſmo,

Supervenit.

In ipſis partibus tradendis, primùm, morbi cujuſque *Primarii* ſtationem dicam: Tum, ejus in *Arthritidem* progreſſum: Deinde *ſecundarii*, jam facti, & in aditu maximè propinquo ſiſtentis, Diagnoſin qualemcunque: Poſt, à Cognatis *Secundarii*, & *Arthritide* exquiſitâ, illius differentiam: Tum, morbi, ejuſque Symptomatum, imprimis urgentium, curationem: Deinde, iſthæc illuſtrandi ergò, hiſtorias: Hæc autem, non eâdem ubique ἀκριβείᾳ; quantâ tamen opus eſt, Scripturâ perſequar.

CAPUT II.

De Arthritide Rheumatiſmo ſupervenienti, Symptomatica falsò appellata.

ARTIC. I.

PRiuſquàm ad *Veras* aggrediamur *Symptomaticas*, omnino neceſſarium eſt, *Arthritidem* ex *Rheumatiſmo* ortam, ità *falſo* nominatam, propter ejus cum *Veris* ſimilitudinem, & nè iſtam in illarum numero ponentibus, operi noſtro deeſſe, videar, expediri; eâque re, de ipſo *Rheumatiſmo*, mendoſæ hujus *Symptomaticæ* Affectu *Primario*, paucula quædam præmitti.

De *Arthritide Vaga*, quatenus *Rheumatiſmum* referat, & illius Appellatione ſe occultet, alîus loci eſt diſſerere: De *Rheumatiſmo*, quam ille *Arthritidem* imitetur, ac quaſi vices rependat, hujus & temporis, & loci eſt.

II. *Rheumatiſmus* ille, cui quidem uni quantum ego reſcivi, ſuccreſcit hæc *Symptomatica*, (nam à *Scorbutico* minimè unquam, nedum alio quovis *Rheumatiſmo*, prognatam memini) ſemper incipit à Frigore, causâ hujus affectionis evidenti fideliſſimâ: Ex quâ celerrimè ſanguini, præcipuè verò ab exercitationibus incaleſcenti, *Lentor* inducitur; qui, in Muſculis & Membranis, infarciens Capillaria, circuituri Fluminis meatus obſtruit; Dolores, & interdum Tumores affert. Quæ ineſt Sanguini, Pituitæ, ſivè ſeri craſſioris Maſſa, horæ paucarum aliquando *Sexageſimarum* Spatio, momento temporis, ferè tota *lenteſcit*, & (uti Cera per Syringem injecta,) Ductus implens exiguos, Impedimenta, Moras, Oppilationes creat, pro ipſius craſſitie plùs minuſve pertinaces.

III. Quî fiat tanta, tamque ſubita γλισχρότης, (haud explicatu facile Problema) Profeſſores Medicos, optima quidem Ingenia fatigavit. Sunt, qui Lac aceſcens, ſi admoveatur Igni coagulum citò contrahere perpendentes, & Lac immiſſum venis ſtatim Coagulari confirmantes, binis hiſce poſitis, ſibi videntur rei ſummam explicaſſe, Dubiique vim in totum diluiſſe: at quo jure, quâ ἀπέλεγξι, (præfato virorum de Republicâ benè meritorum Honore,) paucis expendam.

Primùm, Experimentis *Boylianis* manifeſtò conſtat, Acidi, præter Salis Marini, vel ejus æmuli, quantitatem perexiguam, atque huic Coagulationi producendæ minimè ſufficientem, nihil Naturâ ſanguini ineſſe: Neque de horum Experimentorum fide, per *Vieuſſeniana*, dicam?

cam? an *Chiracciana*? quicquam * derogatur.

De altero Argumenti Membro, etſi, apud Magni Nominis † Anatomicum, tanquam Experientiâ proditum, Lac immiſſum venis illicò-denſari, perſcribatur; tamen, quòd vacillet hâc in parte, non tam Auctoris, quàm (ex eâ, quâ verſamur, Rerum Caligine) eventi Fides & Teſtimonium, ideòque dubium æſtimetur, habeo dicendum. Cùm enim, varias olim, *Oxonii*, Injectiones, & quidem hanc ipſam lactis vaccini, quantitate ſatis locupleti, exercendo, ſanguinem indè nè vel minimùm coagulari, ſive concreſcere, tametſi hâc illâc agitatum accuratèque ſpectatum, deprehenderim; Virum clariſſimum, Proſectorem eximium, aut Animali minùs ſano, aut aceſcenti Lacte, fuiſſe uſum, haud injuriâ ſuſpicatus ſum.

IV. Deinde, non ſolùm ab Acido fieri in Sero Animali Coagula, teſtatur id ‡ *Boylei*, per *Oleum Tart. per Deliquium* illi adjunctum, perque *Spiritum vini* probè rectificatum, coagulari ſerum aſſerentis. Quin etiam, ut Symbolum meum conferam, *Rheumatiſmo* laborantis ſerum, pes calorem, & exinde quàm citiſſimum Frigus, (utrumque ſcilicet impenſum,) in Gelatinam admodum lentam, viſcidam, firmam conciliari & cogi Nobis experimento patuit. Hoc enim brevi evenit, quando, hujuſce rei tentandæ gratiâ, iſtiuſmodi ſerum, cochleari contentum, & ſubjectâ lucernâ calefactum, Aquâ frigidiſſima ac cochlearis marginem immergeretur.

Ab Acri verò Sale Alcalico, quàm ab Acido, *Lentorem* fieri, longè probabilius: Sagaciſſimi enim † *Baynardi*, Collegæ Nobiliſſimi, Experimento liquet, *Rheumaticorum* Urina, Salis Alcalici ejus, quem habent Sani bonâque utentes valetudine, partem quaſi trigeſimam, nec quidem ſuprà, deſtillando elici. Unde conjicitur, Salem iſtum acrem, pungentem, aſperum, acutum, in Sanguine retentum, Pituitâ (forſan adjuvante Oleo, veluti in Sapæ Compoſitione,) irretiri involvique & ad viſcidum in *Rheumatiſmo* faciendum, ad Dolores, & Tumores inſerendos, opere quidem maximo contribuere.

At, quod rem abſolvere videatur, *Rheumatici* cujuſdam Ægri venâ pertusâ, ſero *Syrupum Violaceum* inſtillavi, unde Mixturæ, brevi temporis ſpatio, *Color viridis*: Et ejuſmodi ſero, *Sublimati ſolutione*, parcè quidem & tantillulâ quantitate, additâ, quàm citiſſimè ad fundum ſe demiſit Concretum *Albiſſimum*.

Ipſi porrò Pelliculæ, ſanguini *Rheumatico* innatanti, (ut videlicet, in eâ ſalis quid dominetur, anquirerem) *Solutionis* dictæ guttis aliquot affuſis, ejus ſuperficiem exhinc *Albere*, cùm pleriſque aliis aſtantibus hujus experimenti teſtibus, notabam.

Siqua igitur hiſce probationibus Fides, vel à calore frigoreque vehementibus & continuis, vel ab ſale alcalico intùs

* Hâc de re, qui plura voluerit, adeat clariſſimi *Pitcarnii* diſſertationem Med. ultimam: Ut & Almi Coll. *Romanorum* Archiatrorum ad Cl. *Vieuſſenium* Reſponſionem.

† Vide Cl. *Lowerum* de Corde, Cap. 2.

‡ Vide *Humani Sanguinis Hiſtoriam*, Partem 3.

† Acta Phil. Lond. N. 125.

intus retento, vel utroque Lentorem hunc oriri, veriſimile eſt.

V. Quoties è viſcido redemptus, priſcâ gaudet εὐροίᾳ & more naturali circumagitur, ſanguis; evaneſcit tumor, quieſcit dolor, convaleſcit Æger: contrà verò, affectu malè tractato, id eſt perſeverante viſcido, nondum victo correctoque, non nunquam oritur *Arthritis* iſta, quam dico, *Symptomatica.* Nempe, cùm abundat τὸ γλισχρὸν, quà viſciditate, quà acredine, vehementiores, pariter ut *Arthritis* ipſa, profert diſtenſiones, dolores, tumores, aliosque non paucos effectus utrique huic vitio communes.

Frigidam verò *Arthritidem* æmulari geſtit hic affectus, illiuſque Partes ſuſtentare: Nam, neque dolor, æquè acerbus; nec inflammatio perinde contumax; neque declinatio ſimiliter propera, ac in illâ *Arthritide*, quam appellamus *Calidam.* Nihilominus fatendum eſt, quòd, ſi *Rheumatiſmo Scorbutico*, aut *Venereo*, *Arthritis* iſta ſuperveniat, (poſſe verò ſupervenire, nullam recipit controverſiam) ob aſperum aliquid, ac ſtimulans, interfuſum, & dolorem magis acutum & inflammationem magis infenſam eſſe.

VI. Autumno maximè intenduntur hi dolores; eo videlicet tempore, quod fluxionibus favet, (quanquàm & alias anni tempeſtates iis prorſus immunes eſſe, nequaquàm affirmandum,) & diu, non nunquam ad totum Hyemale Spatium, ubi morbus inveteravit, excurrunt; ſæpe quidem interciſi, at à leviſſimo frigore recidivi; quod diuturno familiare *Rheumatiſmo.* turgent Articuli, Farcturâ extante, & in Tumorem albidum, & tanquàm οἰγημαλώδη, cutim elevante. Unde digitorum motus ſemper impeditus, interdum abolitus: Huc illuc digiti torquentur: Manus non nunquam retroagitur; ſicque cubitus, ut pars ejus interior jam emineat.

Cùm *Arthritidis* perſonam qualemcumque capeſſivit *Rheumatiſmus*, rarò quidem exuit, ad vitæ uſque terminum plerumque perferens. Si modò ſanum id, quod intus, & incolume totum eſt, extremam aliquando ſenectutem, ſed digitis, ſed Artubus multatus, Æger adipiſcitur; *Podagram* interea, tanquam humani generis peſtem & perniciem, tanquam malum, vel ipſo teſte experto, acerbiſſimum, (quâ tamen Genuinâ fortaſſe nunquam eſt affectus) increpans acerrimè.

VII. Quamvis enim non nulla *Frigidæ Arthritidos* Symptomata gloriatur hic affectus: tamen, ſi rem attentiùs perſpexerimus, cum eâ parum convenit. Cutis ſanguini (ſic, ut in *Rheumatiſmo* ſolet eſſe) denſa, & quàm in *Arthritide* multò denſior, poſt quietem ſupernatans, hoc abundè arguit: Confirmat id, quòd Gelatina, quamdiucunque Commiſſuris immorata eſt, nunquam in Tofos induréſcit; quodque commiſſuris minimè contenta, cum Internodiis eas pari ferè proportione premit: tum verò omnium maximè, quòd nulla Cardiacorum, utut *Actu* vel *Potentiâ* calidorum, abuſu, vel quâvis aliâ de causâ (contrà quàm *Arthritis* omnis, ſive *Primigenia*, ſive *Symptomatica*; ſive *Calida*, ſive *Frigida*) in Paroxyſmum, qualis eſt *Arthritidis*, vel leviſſimum, evehatur unquam *Species* hæc *Adulterina.*

VIII. Ad haſce *Rheumatiſmi* Reliquias, duras equidem & pertinaces, prævertendus, valet ea, quæ morbi iſtius

iſtius curationem habet, quæ ſanguinem attenuat, Medicina; ab Auctoribus, illam ex inſtituto tradentibus, haurienda. Cui tamen unum, ut mea memoria eſt, ab iis prætermiſſum, adjiciam; nempe, quod, ad dolores *Rheumatiſmi* minuendos, ad ſanguinem alterandum, & τλὼ γλισχρότητα devincendam, conducit, ſupra quam quis expectaret, Vomitio; ſed vehemens, ſed iterata. Quod unde efficitur, ſanguinem exagitando, concretiones inhibendo, motumque illi novum expeditioremque tum inteſtinum, tum periodicum, imprimendo; an quovis alio modo fiat, in medio relinquam.

Hoc autem gratis dictum, ne quis exiſtimet; fidenter affirmare poſſum; ſola *Infuſione Croci Metallorum* ad quatuor vices, quantitate bene magna, tot diebus continuis, ab Athletico quodam & multarum virium Ægro, contra *Rheumatiſmum* hauſta; unde cum εὐφορίᾳ toties evomuit; *Rheumatiſmum* gravem, & permoleſtum, me noviſſe penitus & radicitus extirpari. Cujus quidem Hiſtoriæ mentionem non ideo feci, quod triſtem & ſeveram, ne dicam periculoſam, hanc curationem, vix centeſimo cuique tolerabilem, in communem indiſtinctè uſum, inducere conarer, aut in animo haberem; (quæ enim hæc Temeritas!) ſed tantum, ut Emeticum ab hoc affectu per ſe conſiderato, non ex omni parte reſpui, ſeu vetari, ſubmonerem; imo quadantenus indicari; &, quoties vires, & quæ ſunt Ægri cætera conſentiunt, poſſe miniſtrari.

IX. Ad eaſdem Reliquias præſentes extirpandas, requirit indicatio quæ quidem unicè attendenda, ut tollatur iſte lentor, ut craſſa, pertinax & viſcida materia, quæ juncturas obſtruit, & in tumores cutim earum effert, cauſa videlicet conjuncta, corrigatur emendeturque, cujus gratiâ, è *Regno Vegetabili* depromantur *Antiſcorbutica*, quæ dicuntur, ſale volatili referta; qualia ſunt *Radices Armoraciæ, Cepæ, Ari, Allii &c. Folia Cochleariæ, Naſturtii Hortenſis, Indicique &c. Semina Sinapios, Cochleariæ &c.* Quæ quidem omnia, rectè & artificiosè comparata, debitoque more data, viſcidum incidant, tenuent, reſolvant, perque Renes demum expellant illius quicquid alienum eſt, & inidoneum.

Huc, eodem ferè nomine, reſpiciunt *Spiritus C.C. Urinæ, Fuliginis, Salis Armoniaci, & id genus alii Volatiles, ſive ſimplices, ſive oleoſi.*

Quid per *Oleum Terebinthinæ*, Medicamentum mirè penetrans, & *deobſtruens*, (Pulmonis illud ſolvit pituitam, in Catarrhis pertinacibus farcturam ejus allevat: In tingendo marmore, colorum illud optimum laudatiſſimumque vehiculum eſt:) Quid, inquam, in Lentore *Rheumaticorum* reducendo per illud præſtetur, quando hoc hortatur Analogia, fiat periculum. Profit autem tum internè ſumptum, tum externè applicatum, v. g.

℞. *Ol. Tereb. gtt.* iij. *ad* vj. *vel ſi Febris Suſpicio nulla vetuerit, plures. Conſ. Anthûs* ʒj. *Syr. de Rubo Idæo q. ſ.f. Bolus, horâ ſomni deglutiendus, cum Julapii Hauſtu.*

℞. *Aq. fol. Ari, Angelicæ, Ulmariæ ana* ℥v. *ſp. Croci* ʒij. *Sambuci q. ſ. cum Marg. ptt. & ſacch. f. Julapium.*

Balſamo Sulf. Terebinthinato Artus motu privati, cum Frictione, bis die, ſuperillinantur; vel etiam *Vernice Terebinthinata.*

Camphoræ ſapor acris & pungens, Odor Aromaticus penetrantiſſimus, ignis comprehendendi facilitas eximia, ſed præ cæteris quibuſcunque in auras abitio celerrima, partes ejus ſubtiliſſimas tenuiſſimaque oſtendunt. Ideóque nunquid Ægrotantibus hiſce noſtris, ad incidendum & tenuandum in eorum capillariis lentum illud viſcidumque, & quantum ab illius auxilio ſperari poſſit adjumenti, meritò exquiratur. Dari poſſunt *ejus Grana* v, *vel* vj, *Oleo Amygd. dulc. ſoluta, cum Conſ. flor. Borag.* ʒj. *Syr. Cort. Citreor. q. ſ.* (*ut f. Bolus*) *cum Jul. Hauſtu, hora ſomni.* quod quidem tempus exhibendi præfero, quoniam per noctem inſequentem (noctu verò, quam interdiu, in his Ægrotis, ad ſuperficiem corporis ſanguinem magis efferri veriſimile eſt) una cum ſanguine ad τὸ γλισχρὸν appulſum majori cum impetu, favente flumine rapidiori, in id arietet. Quin etiam *Epithemata Camphorata* poſſunt externè Partibus affectis admoveri.

X. Sin hæc è *Regno Vegetabili* fruſtra eſſe reperiantur, & operi imparia, è *Regno Minerali* conducat optimè *Mercurius*; illo nempe pacto ſanguini commiſtus, & obſtructionibus advectus, ut incidendo dividendoque viſcidum illud attenuet, ſolvat, colliquet. Quare Ptyaliſmum hoc in caſu levem inſtitui, diuque proferri, (modò per Ægri vires, & alias res licuerit) è re futurum arbitror. Nec non ad eum finem *Mercurium* partibus iiſdem læſis, per unguenta, per emplaſtra, poſſe cum fructu ſuperponi.

At ſi iſta non ſentiat, quæ juncturis ineſt, Gelatina; *Suctu* frequenti validiſſimoque, per fiſtulam ad eam rem fabricatam & orificio prius facto immiſſam, evocetur. Hoc in *Arthritide* verâ laborantibus fieri, vulgare jam & pervagatum eſt: Multò verò tutius in Rheumaticis poſſe credibile eſt. Hæc autem operatio non niſi recens affectis, & dum liquida eſt materia, promittit ſanitatem. Articulos Gelatinâ per ſuctionem inanitos, *Vino uſtulato* ſæpius fovere, & *Emplaſtro* quodam (*Stomachico* puta *Magiſtrali*) à gangræna defendere tutarique oportebit.

Iſtam medendi legem, ſecundum morbi indolem & genium delineatam, ut in ejus initio probabilem, adduco; ſed nullo quidem experimento (fatebor enim) confirmatam. De morbi Hiſtoriâ plus ſatis conſtat, & etiam nunc in vivis ſunt, qui hujus veritati fidem faciunt, & aſtipulantur; de Medicinæ verò hujus uſu, & victoriâ, nihil habeo, quod dicam. In affectu inveterato, cum viſcidum id induruit, quod tenuetur, minus veriſimile eſt.

Omittendum verò non eſt, quòd, τὴν γλισχρότητα Rheumaticorũ Sanguini accedentem putrefactione ſolâ tenuari diſſolvique poſſe opinatus, medicus periiluſtris, clariſſimus * *Floyerus*, (cujus hoc eſt argumentum, quòd ovorum albumina, quæ quidem Gelatinam hanc noſtram cum primis referunt, putrefactione liqueſiunt) ad eam, his in corporibus non minus quàm in tuſſi laborantibus, promovendam, emollientia, maturantia, colliquantia, (qualia ſunt *è Rad. Glycyrrhizæ, Sarſæ, Chinæ, Iræos, &c.* ex *Hordeo, Paſſulis, & ejuſmodi aliis comparata*) non ſine

* Vide *Humorum Animalium ſtatum præter Naturam.* Cap. XI.

ſine multâ probabilitate præcepit. Utrum hæc, quæ in liquando ſolvendoque pulmonis phlegmate, tot ab annis, tantarum virium & ἐνεργείας eſſe meritò prædicantur, in Artuum illo Rheumaticorum valeant, operæ pretium eſſet experiri.

De *Symptomaticâ* falsò, & ex vulgi tantùm more, ſic appellatâ, quæ habebam, effunduntur: Itaque iis, quæ ad *Veras Symptomaticas* Aditum præcludere viderentur, de viâ dimotis expeditiſque *veras* jam attento.

CAP. III.

De Arthritide ex Chloroſi, Albâ, & ex Menſium Suppreſſione.

ART. I. EX *Symptomaticis* ità κυρίως appellatis, illæ primùm expromendæ veniunt, quæ Ortu, quod dicitur, *Æquivoco* generantur: quarum è numero Principatum poſtulat *Arthritis* à *Chloroſi* nata. Quòd autem uſpiam ità naſcatur; quòd Adoleſcentulæ, Virgineo dudum morbo Languentes, nec dum illo prorſus liberatæ reſtitutæque doleant *Arthritide*, à non nullis idem habeatur, ac ſi *Lucam Bovem* (ut in Proverbio eſt) *Locuſta* pariat; id eſt, ἀδυνάτων ἕν. Sic à morbo, hiſce Puellulis parum congruenti, immunes eas reddere, incolumes præſtare, videatur, tum Ætas præmatura, tum affectio diſſimilis. Ita verò ſentientibus, utnè Calculum adjiciam, indubitatæ fidei cogit experientia; nec iſtam Ætatem, nec hanc affectionem, illas ab *Arthritide* penitus tueri comprobans.

II. Ut autem dicam, qui fieri poteſt, quòd, ex morbo ſic diſpari, morbus ſic diſpar oriatur, advertendum eſt; quòd *Arthritis* eas tantum modò pallidas (quantum mihi obſervare licuit) aggreditur, quæ Miaſmate hæreditario ſupra modum vitiatæ, & imbutæ, ad iſtud mali naturæ inclinatione pervicaci, momento maximo, pronæ ſunt, & diriguntur.

De cujus rei veritate, ſatis, ut opinor, ex eo liquet, tum quòd illa, quæ ad *Arthritidem* inducendam more agunt uſitatè Procatarctico (qualia ſunt crapula, ſatietas, Venus immoderata, Lues Venerea &c.) Virginibus hiſce imputari minimè poſſe cogitandum eſt: tum etiam, quod *Arthriticæ* hujus Claſſis ſtirpe ſunt cum primis *Arthriticâ*.

III. Exinde patet, quòd *Arthritidos* ex *Chloroſi* procreatio, non eo ſenſu capienda, quaſi hanc quæ fecit, illam etiam faceret, *eadem Numero, vel Specie*, materia; ſed novâ ratione, agens, nova perpetrans φαινόμενα; (quod tamen in pleriſque *Symptomaticis* uſu venire palam eſt.) Noſtra quidem alia res eſt. *Chloroſi*, ſive ſanguinis μόλωσι, abituræ ſupervenit, & ſimul cum vultu colorato, cum robore, cum menſibus, nè multa, cum ſanguinis Μετεωρισμῷ horum ſocietati ſe immiſcens, ex accidenti proſilit *Arthritis*; peculiarem habens materiam, cauſam propriam continentem, à *Chloroſeos* illâ, multùm abludentem.

IV. *Symptomatica* hæc *Arthritis* interdum *Vaga* eſt: Artus hinc inde ſubſultando peragrans; dolore pungenti, & rodente gravans; aliquando *Rheumatiſmi* nomine deliteſcit: Aliàs, articulis inhæret, & *Affixa* eſt.

Vagæ Diagnoſis incerta, & tenebricoſa; uti *Arthritidis Vagæ primigeniæ.* Lucem tamen afferat, De Parentum Morbis; Numnam illi Pedibus doluêre: Et, an Ægræ *Rheumatiſmi* cauſis evidentibus, præſertim Frigori, paulò antè ſubjecta fuit, quæſtio. *Fixa* verò, Teneritudine Juncturarum, Dolore, Rubore, primùm Molli, deinde ſucceſſu temporis Lapideſcenti, & Tofaceo, ſe oſtendit.

V. Hæc cum Morbi ratio ſit, in eo ponenda Indicatio, ſingularis, & præcipua videtur; ut, à peccante Materiâ, jam nunc *Arthritidem* molliente, per Muliebria, primo quoque tempore, ſanguis expurgetur; & ſic *Chloroſi*, ſic *Arthritidi*, ſimul ſemelque occurratur. Omnium maximè conducet (dummòdò res annuerit Familiaris, & iniri Nuptias permiſerit,) *ἐν γαςρὶ ἔχειν.* Quum, Partu Naturali, quo, in Uterum, tanquam in ſentinam, univerſi Corporis Inquinamenta ſecluduntur ad inanienda, & vacuanda, Fœminarum Corpora, nihil efficacius valentiuſve. Certè Hippiatris illud notiſſimum, & multiplici comprobatum uſu: nec, cur Hominibus denegetur, hoc Conſilii, video. Procul dubio Laborantes iſti Medicinæ generi minimè refragabuntur; quin Medico, Naturæ tam Miniſtro facile obtemperabunt. Medicinæ Vires, & mirificos effectus, confirmabunt, Suarum gratiâ, Matronæ.

VI. Sin nulla fuerit Nuptiarum opportunitas, ad Menſes (quia hâc in parte, ſecundas vendicant) omni auxilio, omni ope, & induſtriâ promovendos adnitendum eſt; eâ ſpe, & Fiduciâ fretis, *Arthritidos* materiam, & cauſam continentem, per eos facilè commodeque poſſe proturbari. Atque hunc in finem *Martiata*, ſed, (ut illorum vires, & poteſtates, ad uterum rectà collineentur,) aptiſſimè cum *Emmenagogis* copulata, vel artificiosè interpoſita, Fructum ingentem, Meſſem ampliſſimam, pollicentur.

Si Menſes omninò nulli ſunt, ex iis concreta, & compoſita, ad tempus diutinum & continens, cum exercitatione & purgatione debitis, adhibeantur. Si fluunt, ſed diminutè, Illi; Interlunii tempore, bis die, *Martem* uſurpari proderit; ſed illo, quàm primùm Menſes inſtiterint, neglecto, ea dari, quæ hos ciendo Naturæ Rem (quâ nihil efficacius, conducibiliuſve) ſuo ipſius more, promovebunt. *Marti* nullum aptius Vehiculum, quàm *Aquæ Martiatæ*, per Urinam exeuntes; nec, uno tantum nomine, *Pallidis* his *Arthriticis* conveniunt: Coctionem integrant; Sanguinem exaltant; æſtuque exundanti, virus *Arthriticum* abluunt abripiuntque; tum *Arthritidi*, tum *Chloroſi*, ſimul adverſantes.

Horum autem uſui, & præmitti Catharſin expediet, & ſeptimo quoque die circiter interponi; ne ab Aquâ in Corpore alicubi reſtante; aut ab Alvi tarditate; aut à ſanguine roborato, nimis evecto exaltatoque (quod ſæpiſſimè ſolet accidere) ſit periculum. Cujus quidem modi Catharſeos Intercalationem, ab Antiquis, ſummo conſilio præceptam, & diligenter inſtitutam, non ſine Ægrorum incommodo, & diſcrimine, dudum ab aliquibus omitti video.

Quæ verò reliqua generalem Morbi hujus Curationem reſpiciunt, & Materiam *ὑστερὴν*, per Renes expellentia, ſive Ortum ejus & Incrementum inhibentia, complectuntur, ex *Arthritidis*

Primi-

Primigeniæ Prophylaxi non inutiliter ducantur. Atque hæc de *Arthritide*, quam, quòd *Albarum* eſſe reperiatur, appellamus *albam.*

VII. Alia eſt *Arthritis Symptomatica*, priori propter Affinitatem adjungenda, quæ Adultas, (ut jam dicta Juniores,) quæ ſteriles affligit, & Catameniis, aut omninò nullis, aut aliquantò parcioribus, donatas. Hâc affectæ craſſiori plerumque Habitu ſunt, Viragines, ſedentariæ, voce gravi, neque ſemper Imberbes. Morbus, *Arthritidi Frigidæ* appropinquans, negligenter, & languidè παροξυνει; Juncturas denique Recrementis explet, motu privat.

Occlusâ nempe, quam caram, quam utilem, quam amicam habuit Natura, per Catamenia ſanguinem expurgandi, viâ, Materiæ vis in eo cōſtructa & coacervata eſt; quæ, graves & periculoſos inſerendo morbos, Oeconomiæ crebrò miſcet, turbat, evertit omnia. Sin Materiam Natura vincit, Portâ hac vel illâ, eam expellit, nec raro in Articulos trudit, Dædala Rerum Conſervatrix.

VIII. Iſta verò, non niſi Corporibus *Arthritidi* perferendæ (malitia vel acquiſitâ, vel Hæreditariâ,) præparatis, obtingunt; & illâ potiſſimum ætate, quæ provectior, & ingraveſcens, per Methodos ſuccedaneas Naturæ Defectus ambit quodammodò reſarcire.

Et quoties à laudabili deſideratiſſimoque κατορθώματι deſciſcens, natura *Arthritidem* molita eſt, rarò utique Greſſus retrò agit, raro Catamenia renovat; quin *Arthritidi* impoſterum inſiſtens, illius beneficio vitam quàm poteſt longiſſimè, quàmque beatiſſimè, producit.

IX. Cùm Mali hujus, Partu allevandi ſpes omnis fruſtrata, & à Catameniis obſcura eſt, & tenuis; eam medendi Legem optimè poſſe fructuoſiſſimèque ſervari judico; quæ, per *Cathartica*, materiam peccantem, in ſanguine congeſtam, & res novas affectantem, expellit. Ut autem illa Ægrarum Conditioni quadantenus accommodentur; primùm eligantur ea, quæ, Sanguinem fundendo, & à ſeſe illius partes ſeparando, Menſium movendorum expectatione Medicum accedant; (hoc autem modicâ Doſi, potiùs quàm magnâ, fieri certiſſimum eſt.) Tum, ad eundem finem, *Emmenagogis* implicentur, & fiant *Purgationes*, quæ dicuntur *Hyſtericæ*. Poſtremò, omni tantummodò menſe alterno, (nec quidem ampliùs; ne Purgatione nimis liberâ & frequenti, materiâ alio ablegatâ, Menſium ſpes interrumpatur) eâque Lunæ quadrante, quâ præcipuè ſanguis ζυμοῦσθαι, & ſe attollere cœpit, vere & autumno, iterum ſæpiuſque repetantur: nec, quæ earum vires infringendo retundant, aut motum ſanguinis inteſtinum ſufflaminent, admittantur; horâ ſomni, poſt purgationem, Paregorica. e. g.

℞. *Calom. quinquies ſub. gr.* xv. *ſpecier. Conf. de Hyac. Conſ. Roſ. rubr. ana* ℈j. *ſyr. de ſymph. q. ſ. f. Bolus ſerâ nocte deglutiendus.*

℞. *Pil. de ſuccino* ʒj. *Aloes Roſat.* ℈ß. *Aſſæ fœtid. Pul. Caſtor. ſcammon. aā. gr.* v. *Balſ. Per. q. ſ. f. Pil.*

Si iſto ritu Purgatio, in hujuſmodi *Arthriticis* celebretur; de Catameniis poſtliminiò reſtituendis ſpes affulgebit aliqua, (modò ætas, & Naturæ ordo conſentiat) aut, ſi votis & expectationi non reſpondeant iſta, Capiti tamen, & Partibus internis, per Catharſin certiſſimè cavebitur, ne à Plenitudine lædantur;

tur; quod quidem minimè ſpernendum, atque adeò ſtudioſè laborandum.

X. Si Menſium ſpes fefellit omnis, neque reſtat ulla iſtius Anchoræ fiducia, majori quantitate catharticum (*Aloeticum* autem eſto; vel *Decoctum amarum purgans*) illoque menſis tempore, quod ſolebat eſſe eruptionis, ἐυκαίρως adhibendum: Tum, ano materiam quod emittat, itaque menſium vices ſuppleat; tum etiam *Arthritidis* (quæ Hominibus hiſce auro contrà, & cum vitâ æque, pretioſa,) ſpei quod indulgeat. Quæ quidem regula, tam illis commoda, tantique (ſi appoſitè obſervetur,) eſt momenti, ut nihil ſuprà.

Hiſce porrò ex uſu erit fonticulum aperire; aut, ne vetus exſiccetur, inſpicere. Et, ſi quod per fluorem album, vel aliud quodvis, περὶ λόγον, erat excrementum; ut permaneat, perduretque vel etiam in Ægrarum commodum augeatur, eniti.

XI. Corollarii vice, memoriâ tenendum, in iſto pari *Symptomaticarum* impugnando (Dii Deæque!) quantum interſit; Altera Purgationem non niſi levem, & raram eligit; altera, tum fortiorem, tum frequentiorem. Altera eam, non niſi alterantibus, (id eſt, principali auxilio) viam præparantem; altera, tanquam ipſum principale. Altera Chalybem deſiderat, & in eo ferè ſpem ponit omnem; altera eundem metuit, fuit, ut fatalem abhorret. Brevi dicam, altera ſanguinem augeri καὶ μετεωρίζεσθαι; Altera minui, & deduci, poſtulat. Adeò nempe contraria *Symptomaticis* hiſce Therapia; imò, ut fieri poteſt, in eodem corpore.

Hiſtoria Arthritidis Vagæ, Fixæ, ex Chloroſi, fugatæ.

VEteris *Arthritici* filia, duodeviginti annorum, ventriculi dolore quaſi colico, cum faſtidio, nauſeâ, vultu pallido, reſpiratione moleſtâ, menſium defectu, aliiſque ſymptomatis *Chloroſin* oſtendentibus, afflicta eſt. Poſt annum, materia quædam Artuum commiſſuras, earum autem intervalla magis, occupavit; diu, miſerèque cruciavit. Teneritudinem, torporem inibi, doloremque peperit acerbum; aliud exalio. Ceſſavit intereà ventriculi dolor: Perduravit Ἀνορεξία, Δυσπεψία.

Dum ita ſe res habet, primò Emeticum, tum Catharticum, meo conſilio, datum eſt; & deinceps iteratum. Ob atroces, & ferè continuos artuum dolores, ſanguis detrahitur. Poſt quas evacuationes, ad appetitum acuendum, ad ſanguinem evehendum, & menſes ciendos, (quem mihi ſcopum hîc in re palmarium propoſui) *Martis Nutriti*, ℈ʃ. cum vehiculo convenienti, bis die, deglutiit: Et omni mane aquarum ferratarum, *Totoneſii* in ſuburbiis, ℔ij. exhauſit; cum Sp. vol. Oleoſ. (ad Διούρησιν, & calorem augendum,) guttis circiter triginta. Hâc methodo mẽſes perplurimos, interpoſito ſubinde lenienti, obſervatâ; Dolor iſte rheumaticus, (ſic habebatur,) & teneritudo primùm mitigantur; demum in totum ferè devincuntur. Viget appetitus & digeſtio. Aliqua ſunt catamenia. Facies colorata fit & vivida. Scintillant oculi. Salus ex omni parte perfectior & integrior; niſi quòd Tumoribus albis,

albis, mollibus, teneris, & (ab iis) Δυσκινησία Juncturæ Artuum infeſtentur. Quæ quidem accidentia tempeſtate pluviâ plus ſolito ſævière.

A *Rheumatiſmi* (ſic perperam dicti) exitu, triennio vix elapſo, Tumores indureſcunt, & nodi fiunt Tofacei, tum numero plures, tum magnitudine conſpicuâ; ſed, & diversâ, & longè diſſimili: Alii namque Granum triticeum; alii piſum; alii nucem æquantes avellanam, Digitorum articulos, eorumque regiones tumefaciunt; in articulis, permanentes; ſed in eorum interſtitiis, evanidi, inconſtantes. Erat dextri ſummitatis Cubiti cæteris major; Nuci juglandi par; initio mollis; ſenſim exinde lapideſcens. Juxta cubitum ſiniſtrum, tumor albus eo tempore digito cedens, in Tofum abiturus. Adhuc pruriunt Artus, & quidem moleſtiſſimè; & emittunt puſtulas. Per biennium iſta *Podagræ* tulit ſymptomata, ſed lenis, ſed benignæ; neque toto hoc tempore, vel ſemel unquam, in paroxyſmum evectæ. Ab ejus ortu, ventriculo, & iis quæ ſunt intus, benè; ob illam artus aggredientem, procul dubio melius. Menſes, per univerſum hoc biennium, mediocres.

Anno incipiente 1700. præter iſta, quæ memoravi, *Arthritidos* ſymptomata, de ventriculi (præſertim à Paſtu) dolore, inflatione, aliiſque Δυσπεψίας indiciis, porrò quiritatur. Ut Therapiam, tum ad iſta præſentem, tum prophylacticam, inſtituerem; auctor eram (ἄνω καὶ κάτω ſæpius præmiſsâ catharſi, & primis viis uti par erat exoneratis,) ut, per quatuor menſes, omni mane, ſextam inter & octavam, aquarum ferrat. ℔ij. (quarum ℔ß. foliis *Theæ* alteranda) ebibat. Decima ſequenti, Hauſtum infuſi,

℞. *Summit. Trifol. paluſtris: Pug.* ij. *Aq. Pluviæ bullientis* ℔ß. *Infunde ad Amaritiem ſufficientem: Colaturæ Cochl.* v. *adde ſp. Junip.* ʒj *Tinct. Aurant. gtt.* x. *f. Hauſtus.*

Quartâ pomerid. Bolum, è Conſ. Trifol. paluſtr. Flaved. Aurant. ana ℈j. *Millep. pp.* ℈ß. *Chal. Nutriti gr.* v. *Syr. Caryop. q. ſ. cum leni Cathartico ſubinde repetēdo.*

Interdictâ, per totum hunc Decurſum, Cerevisiâ, Potui dabatur Ordinario Decoctum. ℞. *Rad. Chinæ, Sarſæ ana* ℥iß. *coq. in Aq. font. Ferratæ* ℔iiij. *ad* ij. *Colaturæ adde ſpiritûs Juniperi, cum ſacchari Cryſtallini, q. ſ. f. Decoctum.*

Veſcebatur εὐπέπτοις, εὐχύμοις, *& Sanguinem temperantibus, ſummitatibus ſcil. Beccabungæ, Naſturtii Aquatici, & Hortenſis, Urticæ; Rapa, Battatâ, Piſo, Paſtinaca, unà cum Agninâ, Pullinâ, Vitulinâ, & iſtiuſmodi aliis.*

Harum rerum obſervantiâ diligenti, ſedulâque, corpus Ægræ νεωτερίζεται. Nodi partim minuuntur, partim evaneſcunt. Pruritus ceſſat: Tolluntur puſtulæ: Augetur appetitus; Coctio perficitur: Sanguis, expulſo per renes uterumque inimico, fermentationem, & Πνευμάτωσιν acquirit Naturalem; quam monſtravit εὐχροία, εὐσαρκία. Quod auſpicatiſſimum judicavi, rectè poſtea fluxêre Catamenia; & quò rectiùs, eò certiùs fugatur, cum ſatellitio ſuo, *Arthritis.* Ut, neque Puſtulæ, neque pruritus, neque tumor, neque dolor, jam per annos perplures, ex eo tempore, reverterentur. Quod quidem indubitandum, optimæque fidei, Argumentum; *Per Emmenagoga &c. poſſe hujuſmodi Arthritidem, etiamſi Nodoſam, & Hæreditariam, auferri depellique.*

CAP.

CAP. IV.

De Arthritide Hydropi ſupervenientе.

ART. I. AD alteram illam è *Symptomaticis minùs propriis*, ex recenſione principio dicta, properamus; nempe, ad *Hydropis* ἐπιγέννημα: eòque libentiùs, quia crebro hoc occurrit; &, uti ſpero, in hujuſce populi commodum & tutelam explicetur.

Quod *Arthritidi* ſuccreſcat *Hydrops*, & facilè perceptu, & ordini, quem in hominibus è medio tollendis, ſervare ſolet natura, maximè conſentaneum eſt: At, è contrario, quod *Hydropi Arthritis*, etiamſi aliquando accidit; tamen, naturæ methodo quaſi inversâ factum, inter ejus Δυσνόντα non iniquè cenſeatur.

II. Ut de re tam utili, tam jucundâ, tam explicatu dignâ, pro ejus dignitate, quantum potero, dicam luculenter; advertere oportebit, Quòd ab Hepate, aut Viſcerum aliquo nobiliori, ſive Scirrho, ſive aliâ quâvis indomitâ Labe, vitiato, quicunque fit *Hydropicus*, rarò is Ποδαγρικ: &, quò nobiliori, eò rariùs. Hoc enim in caſu, ſic in pejus ire ſolent omnia; ſic corruere; ut, ſi qua olim emicuit *Arthritis*, à morbo graviori, & magis imperioſo: (totas Ægri vires totum hominem exercente & fatigante,) ei plerumque officiatur, tanquam majoris morbi auctoritate victæ, & Paroxyſmum rarò unquam rectè facere contingat: Verùm, in corpore taliter affecto corruptoque rariſſimè omnium exoritur, & naſcitur *Arthritis*.

Sin ea fuerit *Hydropis* ratio, quòd, ſalvis viſceribus, aut parum læſis, ab unâ partium ſanguinis ἀμετρία, & malo ejus habitu, (ad viſcera contaminanda, quantumvis apto, & proclivi,) ducat originem; ex eo, præſertim medicato, exoriri poſſe *Arthritidem*, iterum & ſæpius obſervari.

III. In eo ſanando, ſive *Anaſarca*, ſive *Aſcites* ſit, cùm Aquæ quod abundat jam priùs emiſſum eſt, amaris & Chalybeatis, tum ad corrigendum ſanguinem eumque roborandum, tum Mehercule imprimis ad eximendam Ἀνορεξίαν *Hydropi* familiarem, ex uſu medico, inſiſtimus. Quæ quidem medicamenta in exaltando ſanguine tanti ſunt momenti, tantarum virium; ut, ſi Æger nec ætate neque morbis fuerit debilitatus, idemque ſeminium habeat in ſanguine *Arthriticum*, exulante eo & in Articulamenta miſſo, ex *Hydrope* in *Arthritidem* perſæpe rectà progrediatur.

Imò quidem ita fieri poteſt, & aliquoties eveniſſe novi, ut, ubi conſiſtant Vires, & *Arthriticum* Miaſma in Sanguine copioſum, efficax, & jam ad ἀκμὴν evectum, inſit, abſolutis quæ ad *Hydropa* exſiccandum opus erant, Evacuationibus, & ſalvis Naturæ viribus, ſine dictorum, vel iſtiuſmodi, Alterantium uſurpatione, *Podagrâ* quidam afficiantur.

IV. Utcunque fuerit, Natura (ſive per ſe, ſive Medicamẽtis adjuta,) novos init operandi modos; novam Ambitionem Spiritûs, qui in Oeconomiâ Animali tuendâ ſuſtinendâque indeſinenter

ter occupati, omnem abſolvunt operam, totum opus perficiunt, mala vitæ ratione dudum oppreſſi, & Sero ferè ſubmerſi, *Chalybis*, cæteraque *Alterantium* vi ſuo tempore (hoc eſt, remotis impedimentis) exhibitâ, tandem incitati, emergunt denique αἱμάτωσιν promovent genuinam; Appetitum, & Coctionem emendant, Materiam è Sanguine pellunt alienam; itaque eum inſtaurant, depurgant, & longè reddunt Vegetiorem.

V. Dum in his verſantur, ſi ſeminium intus latuerit *Arthriticum*, (diu verò, & ſilentio, latuiſſe, ſæpenumerò comperimus, nec in paroxyſmum evehi,) ad illud amoliendum, expellendumque iiſdem hi urgentur Medicamentis. Hinc in ſanguine primùm diſcordia; tum, eâ paulatim gliſcente, (ut in veneno, ſi quod demiſſum fuerit, eliminando,) Orgaſmus, ſupra Naturæ modum, (qui lenis uſque & placidus eſſe ſolet) ſupra tenorem ordinarium, vehemens, & cum Impetu. Ad exturbandum inimicum, ſummis undique viribus & copiis, omni induſtriâ, contenditur. Hic Labor, hoc opus. Poſt aliquot dierum Luctam (eſt ubi citiùs) iſte fugatus, & loco cedens, quâ data porta viam capeſſit; Articulum aliquem externû petit; Dolorem, aliaque profert, *Arthritici* quæ ſunt Paroxyſmi ſigna Παθογνωμονικά.

VI. Bono quidem Omine, in conſpectum venit hujuſmodi *Arthritis*. Eſt, quòd ovans exclames, *Arthritice!*

Χαίροις, Μακάρων πολυπραστάτη.

Morbum enim vix auſim appellare. Deſcendens Cœlo, Te ſalutat, *Diva Arthritis*: (Feret hæc *Latinitas*:) Tum Annos elargitur, tum valetudinem; ſi non integram, & omnibus numeris beatam, certè deſiderabilem; & Medentium, & Dolentium Encomiis celebratam: Divinam Hoſpitem, fac, gratè accipias; fac, colas.

Ita Natura, priori Sanguinis δυσκρασίᾳ fermè obruta, *Hydropis* edit Symptomata; at Brachia ſecundò agitans, & ſeſe colligens, aliam rerum faciem, aliam inducit Symptomatum catervam; atque adeò *Arthritidem*.

VII. Ex prædictis ſequitur, quàm nulla hic loci neceſſaria, quæ adverſus hanc *Arthritidem* (ſpeciosè, ſcilicet!) cudatur, Therapia. Quorſum enim ad tollendum morbum Medicina, cùm ipſe morbus ſanat; Utriuſque Pharmaciæ Armamentario præferendus; *Chymicorum*, & *Galenicorum*, Copiis; Univerſæ Gentis Medicæ Conſilio major; Viribus potentior.

Si rectè rem putemus, in eo potiùs ſudandum eſt, ut *Arthritis* iſta non tam obtundi poſſit, quàm ordinari & augeri; utque Æger, Morbo Primario feliciter & proſperè commutato, nutriat *Arthritidem*, foveat, tueatur, ſervet.

VIII. In hunc finem è *Regno Vegetabili ſeligantur Amara, & Antiſcorbutica acriora; Radices ſcil. Gentianæ, Zedoariæ, Serpentariæ Virg. Contrayervæ, Ari, Armoraciæ &c. Summitates Agrimoniæ, Centaurii min. Trifolii fibrini, Cardui ben. Abſinthii utriuſque, Salviæ tenuifol. Verbenæ, Chamædryos, Scordii, Marrubii albi, Matricariæ, Cochleariæ &c. Flores Salviæ, Chamæmeli, &c. Semina Cochleariæ, Cardui, Sinapios &c. E Regno Minerali, (quod inſtar omnium* erit)

erit.) Ferri Præparata; præcipuè Mars cum Sulfure præp. Martis Alcohol, ſive Pulvis ſubtiliſſimus; ejuſque Tinctura. Quæ quidem *Singularia*, cum eorum ſimilibus, ſunt in hiſce Auxiliis; & Forma convenienti Compoſita, & quantitate & Methodo rectis exhibita, ſummo erunt Præſidio, Tutelæ optimæ. En! brevem Curationis Scenographiam.

IX. *Sumat Æger, (Hydrope, Medicinâ propriâ, & peculiari, priùs ſublato) omni mane, Canarini Simplicis, vel Rhenano, ſi uſus fuerit, diluti, Rad. Gentianæ, ſummit. Agrimoniæ, Centaurii min. Cort. ext. Aurant. alterati, coch.* vj. *cum Tinct. Martis gtt.* xx. *& (ſi videbitur) ſp. vol. oleoſ. gtt.* xx. *Quartâ pom. Bolum, è Pul. Rad. Ari C. Conſ. Fol. Abſ. R. (vel Flor. Salviæ) ana* ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *cũ Syr. Garyoph. q.ſ. Horâ decumbendi, Pul. ſerp. V. & Zedoariæ, (vel Contrayervæ) ana* ℈ß. *cum Syr. Abſ. Simp. q.ſ. ut f. Pilulæ Bolo, & Pilulis, ſuperbibat Julapii Coch. quatuor, vel quinque.*

℞. *Aq. Cardui, Gent. Comp. Cin. hordeat. ana* ℥v. *Abſ. Comp.* ℥j. *Marg. pp.* ℈ß. *ſacch. q.ſ. f. Julapium.*

Quibus inſiſtat, menſes binos, vel etiam ternos; cum Purgatione, Septimo, vel Decimo, quoque Die intercalandâ: Eaque prout opus fuerit, exinde repetat.

Ad Nauſeas & Ægritudines ſubitas, quibus Ventriculi Vitiis, iſtiuſmodi Homines, præcipuè Poculis ſi indulgent, non minùs quàm à Conceptione Mulieres, affliguntur; quoties perneceſſum erit, *Canarini Zedoariâ medicati Momentum: quod nempe Viribus ſuis reficiat Ventriculum, & focillet; quantitate verò nimiâ non exurat.*

Cereviſia Rad. Armoraciæ; Summit. Trifolii fibrini, Marrubii albi, vel Salviæ tenuifol. ſiccat. Seminibus Cochleariæ, vel Sinapios, Infuſis, alterata, in Potum ordinarium miniſtretur.

X. Quin etiam, licet Abdominis Lacus, Tibiarum Tumor exſtiterit omninò nullus; ad *Hydropa*, quaſi Furcâ, propellendum, Artis erit, in Corporibus ei recipiendo pronis, Vere & Autumno præcipuè, bis terve, Alvo, debitis ex intervallis, Aquam detrahere; itaque ne recrudeſcat *Hydrops*, efficere.

Porrò, ad eundem Scopum oculum manumque dirigens, in eligendis, tum ad Arthritida invocandam, tum ad Intercalarium, Hydropa propulſandum, Medicamentis; quum, *Arthritidem* inferri, Spes & Conſilium eſt; è re futurum arbitror, Diaſticum & Stimulans (quo in Paroxyſmum Sanguis citetur) Leniori cuivis & mitiori, utut iterato, longè præponere. Quo circa *Tincturæ Sacræ* ℥ij. *ad iij. aut Pil. è Duobus* ℈j. *ad* ℈iß. *aut Aloës roſat.* ℈iß. *Reſ. jal. gr.* v. *ad hoc Negotii præferre ſoleo.*

Sed & de Liquidis Ægrum quàm maximè ſollicitum eſſe conducet; abdicatâque, ſi quam anteà complexus eſt, inutili libertate; neque plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni, & Nutritioni, quod ſufficiat. Quantitatem potûs diminutam compenſet Generoſitate.

XI. Adhæc, in Ruinis ſarciendis quoniam occupati ſumus, nec ad propoſitum faciens vel minutulum quodvis, ex Prudentiâ Medicâ præteriti decet, e lecto mane, pro anni tempeſtate, quàm primo exurgat Æger; ut Motûs, ut aprici fructus & utilitates decerpat; &

& in Prandium magis eſuriat. Veſperi, maturè cubet; ut Spiritibus ſomno alendis repandiſque ſit Tempus opportunum.

Quin imò, dicta Medicamenta quò proſint magis tùm etiam alias ob cauſas, apprimè confert, ut Æger, bis die, ſub Jove, Corpus exerceat, ad Calorem uſque vel certè, quàm enixè vires ferent. Unde motus Sanguinis tum inteſtinus, tum Periodicus, intendatur; Humores effæti, & emeriti, amandentur; Spiritus Animales recreentur; Appetitus, ad vigorem priſtinum & latratum naturalem, reducatur; & Oeconomiæ ratio uſquequaque renovetur.

Quæ quidem Res, à nobis eò lubentiùs in præceptis ponitur; quòd, ab *Hydrope*, ſeu potiùs ipsâ Morte, beneficio *Podagræ*, quos ego novi redemptos; Horum pars major, laborioſis illud exercitationibus aliquatenus acceptum retulêre.

XII. Ab *Hydrope*, *Arthriticorum* quotquot dictam methodum meo hortatu ire, rectèque percurrere commemini, nemo unquàm miſerè, nemo, (quantum intelligere poſſum,) calamitosè doluit. Deinde, quamvis alius liquidis, neque paucis, neque probatis indulgeret: Alius ad *Hydropa* maximè proclivis cerneretur; Nemo tamen horum, eo, jam per annos complures urgetur recidivo: Non pauci integrè ſatis, & alacriter egêre: Aliqui verò ſic, *Arthritida* ſi demas, ut rarò unquam meliùs. Quod quidem notatu digniſſimum, *Arthritidi* potiſſimâ ex parte deberi, agnoſcendum eſt.

Has ob cauſas, nullis certè Elogiis hanc *Arthritidem*, ejuſque in acceſſu, opportunitatem, in Paroxyſmis, Clementiam, in *Hydropicis* ſublevandis, Perpetuitatem; in defendendis, conſtantiam; optima promerentem Encomia, dignè me, & uti par eſt, proſequi poſſe exiſtimavero: Multiplici uſu, variiſque doctus experimentis, eam *Hydropicis*, præſertim Senioribus, eſſe ſummam, & ſecuriſſimam ſpem, Columen, & Tutelam.

Quanta verò adverſus *Hydropem*, *Arthritidis* eſt potentia; tantæ profectò Medicinæ, quæ *Arthritidem* primò novam introducit; quæ poſtea tardam acceſſit; quæ denique ſegnem & languentem excitat (pace veſtrâ liceat dixiſſe) Vires & utilitates.

Si *Arthritidos* hujus Symptomata, perpeſſu graviora, Medicinam poſtulaverint, *Primigeniæ* Doctrina deprimi poteſt.

HIST. I.

De Arthritide, Hydropi probè curato, feliciter accedente.

Nobilis quidam apud *Damnonios*, à Nativitate obeſus, nondum Annos aſſecutus viginti quinque, primùm quieti plùs ſolito indulſit (quod à Corpulentiâ fuiſſe credebatur:) Deinde ſenſim, levi quâvis de causâ, frigus contraxit: Tuſſi creberrimè gravatus eſt; Catarrhis ſubinde pœne obruitur. Sub idem tempus Somnolentiâ, triſti & periculosâ, paulatim obrepente, tenebatur; ut Menſæ accumbens, vel cibi capiendi, vel Ludi, gratiâ; aut rebus quoquomodò arduis implicatus

brevi temporis Spatio, nec abſque caſûs periculo, nutaret. Hiſce circiter diebus, pedes latè accepti, & deinde venter, retento intus ſero, gradatim extumebat. Pedes impreſſionem Digiti facillimè accepêre: Venter (quod ipſe non ſine quâdam admiratione ſum expertus) Pugnum ferè dimidiatum. Hypogaſtrium occupavit externum aliena quædam Materia, Partes Cuticulares Tumore duro & inæquali, variato plus minùs purpureo, & poſtea Nigricante ſic obducens, ut Gangrænam præ ſe ferre judicaretur. Porrò Sitis, & Reſpirandi difficultas (ob ventris ὄγκον, & Diaphragma in Thoracem elatum,) impenſiſſimè urgebat. Urina interim exigua, ſubrubra, turbida; Vultus Ægri demiſſus, pallidus; Vox humilis, tremula, languens. Ægrè tulerunt Familiares, Virum, Ortu præclarum, Gentilitii Nominis Principem, Patriæ Decus, & Ornamentum, ipſo Ætatis Flore, Morte tam inexpugnabili, tam immaturâ, ſurripi: Quod tamen in Fatis eſſe putabatur, & percrebuit.

Quum Pectore laboravit, & difficili Spiritu, *Tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Balſ. Coch.* j. *deglutiit, ſimul Julapii cum Perlati Hauſtu.* Quo præſentiſſimo remedio, ſpirandi ſpatium & Anacatharſis multùm & æqualiter augebantur. Contra Vitium Abdominis, atrox certè, & terrible *Decocto ſequenti* Lanea, per Expertiſſimum Dominum *Jac. Jenkinſon*, Chirurgum hujus Civitatis Ordinarium, immerguntur; & liquore expreſſo, calidiſſimè creberrimèque imponuntur.

℞. *Summit. Abſ. Rom. Menthæ, Cardui ben. Abrotani ãa Mii. Bacc. Lauri vulg. ſem. Fœnic. dul. Carvi ãa* ℥j. *Coque in Cereviſiæ fort.* ℔.vi. *ad* iii; *adde poſtea ſp. vin. vulg.* ℔. j. Fotu iſto tempeſtivè adhibito, venter reſtituitur.

Ad *Hydropa* tum me, aliquantò poſt, accingo. Huic ut occurratur, quàm primùm tutò fieri potuit, *Pil. Rudii* ℥ß. *Reſ. jal. gr.* v. *cum Balſ. Per. q. ſ. mane deglutiit*; & ex voto quoniam pilulæ operabantur, ad vices octo vel decem à bidui vel tridui intervallo illas repetiit; eò nempe uſque dum Seri, quod erat nimium, omne deturbatum eſt: eundem etiam in finem *Tinct. Diureticæ gtt.* xxxx. cum *Vini albi* Hauſtu, bis die, Purgatione liber, aſſumpſit.

♃. *Millep. ſiccat. & pul.* ʒij. *Coccinellæ Pul. & N. M. ãa.* ʒi.*ſp. Juniperi, & Vol. Oleoſi ãa* ℥i. *Miſce, & Vitro arctiſſimè clauſo, Igne Arenæ, per noctem, digere; Manè per Emporeticam filtra Tincturam Diureticam.*

Cereviſiam dedimus bibere Medicatam;

♃. *Summit. Cochlear. Mſſ. Raſ. Radiculæ, ſem. Sinapios ãa* ʒij. *Coccin. N. M. ãa* ʒi. *miſce & infunde in Allæ mediocris* ℔ij. *pro potu ordinario, uſûs tempore colandæ, & cum ſimplici Allâ temperandæ.*

Abſoluta hoc modo *Hydropis* Curatione, ad ejus Prophylaxin animum applicui, ea præcipiendo quæ ſequuntur.

℞. *Conſ. Flor. Salviæ, Flaved. Aurant. ãa* ʒvi. *Pul. Rad. Ari Comp.* ℥ß. *Salis Martis Riveriani* ʒii. *Syr. Garyoph. q. ſ. f. Elect. Doſis* ʒi. *bis die, cum Hauſtu Julapii. Non nunquam, ejus vice, Tinct. Martis gtt.* xx. *cum eodem vehiculo. Singulis autem diebus quartis quintiſve ad ſex vel octo vices, nè abundet Serum, Syrupo ſequenti Catharſis iterata eſt.*

♃. *Dia-*

℞. *Diagrid.* ℥vi. *Pul. Cinnam.* ℥ij. *Sp. Vini* ℔j. *Uſtulando coque ad dimidium; Colaturæ adde Sacchari Cryſtallini* ℔ß. *f. Syrupus. Doſis* ℥j.

Hiſce diligenter uſurpatis, non ità diu poſt Dolore primùm Convexi Pedis, tum vicini Calcis; poſtremò, digiti majoris Articulum majorem mordente, afficitur. De contuſione, & ad Limen neſcio quod illiſione, (qui iſtiuſmodi affectorum Mos eſt) initio queſtus, de *Podagrâ* tandem minimè dubitavit. Partim evacuantibus, partim Cardiacis, ad Paroxyſmum effertur Miaſma *Arthriticum*, quod ad eum uſque diem in obſcuro poſitum, ne hilum quidem micuit. Paucos aliquot dies duravit Paroxyſmus; (ideò forſan pauciores, quòd Humorum Ano tanta vis ejiceretur;) omni Hyeme, & Autumno, jam per quadriennium elapſum; ad unam circiter Hebdomada, conſtantiſſimè Redux. Ad tollendam ἀγρυπνίαν, & Dolorem minuendum, *Frictione* utitur; manu molli, tenerrimè peractâ; quâ ſolâ quies, & Somnus, illi conciliatur.

Ab iſtâ Medicinâ, vix concipi poteſt, quantum Ægro eſt emolumenti: Primùm, à *Catarrho* planè liberatur; tum à *Gangrænâ* (medius fidius) imminente; tum, ab *Hydrope*, & dirâ ejus Symptomatum Cohorte; tum, à *Somnolentiâ* pertinaci graviſſimaque: Tum denique ad ea profliganda omninò omnia, inducitur *Arthritis*; felici quidem Omine, Auſpicio ſaluberrimo. Nam, à primâ ejus acceſſione, *Catarrhus*, & *Somnolentia*, prorſus evanuêre; *Hydrops* effugit.

Vere & Autumno, in majorem cautelam, ſeptimo quoque die, ad tres vel quatuor vices, *Mannæ* ℥iij. *Aq. Alfordenſis* (*ſummit. Abſ. Rom. parum alteratæ*) ℔ij. *ſolutas, hoſce per dies, ingerit.* Medicinæ verò prætereà nihil.

Corpus hodiè præcraſſum, expeditè movet: Equo identidem exercet. Ab hoc affectu, uxorem iterum tertiòque gravidam fecit *Arthriticus*, & quidem nunc primùm, etſi jam pridem maritus. Unâ *Arthritide*, ſed nec eâ gravi, affectus, vitæ ſpem præbet tum multæ, tum incolumis: *Damnomium* vovet.

Hiſt. 2. *De Arthritide, Aſciti, ejuſque Remediis auſpicatò agnatâ.*

VIr quidam ætate conſtanti, cùm, ex malâ vitæ ratione, ventriculus læderetur, coctio depravaretur, ſiti permoleſtâ inexplebilique, urinâ paucâ, & lixivâ, corripitur. Quibus ſupervenit tumor primùm Pedis infimi, & Cruris; deinde Femoris, & demùm Abdominis; Seroſus, & digito cedens, *Aſcites* ſcil. exquiſitus, omnibus numeris perfectus.

Ad affectum ancipitem, &, ubi primùm me arceſſivit, inveteraſcentem, quin & jam diu rationalem medicinam eludentem, extirpandùm; quum imprimis neceſſarium erat, ut humores, in lacum confluentes, vel Catharſi, vel Diureſi, amandarentur; tum ut, appetitum quæ exacuant, coctionem inſtaurent, ſanguinem corroborent, ea exhibendo, *Tumores* arcerentur, *per Vini ſcillit.* ℥iß. *Per Extracti Euſtach.* ℈ß. *Reſ. jal. gr.* v. (*Calom. gr.* xvj. *ad* xx. *alternis vicibus adjectis*) *cum Syr. Domeſtici q. ſ. ut f. Pil.* utriuſque generis facta eſt *Purgatio*; & Veſpere, poſt

utriuſque Vices ſingulas, Paregorici beneficio, *Quies.* Poſteà, quoniam Vires ex ἐυφορίᾳ conſensêre, Pil. vice, *Bolum ex Elaterii gr. iij. Diacrid.* ℈ß. *Conſ. Viol.* ʒß. *Syr. Roſ. ſolut. q. ſ. deglutiit.* *Diuretica* Chartulis ſeponuntur, & Allæ mediocris, in Potum ordinarium modicâ quantitate detrahendæ, totidem ampullis infunduntur.

℞. *Baccar. Junip. Milleped. ſiccat. & Pul. Sem. Dauci, Pul. N. M. ana* ʒß. *ſummit. Abſ. R.* ʒj. *miſce.*

Catharſi crebrò, & donec aqua omnis educta eſt, diebus primùm alternis, deinde tertiis, quartiſve, repetitâ, ad alteram indicationem; ea quæ ſequuntur, adhibeo.

℞. Tinct. *Myrrhæ (Liquore Nitri fixi priùs ſolutæ; tum ſpiritu Vini rectificato extractæ,)* ℥ij. *Pul. Gent.* ʒij. *Macera per noctem; mane f. expreſſio* Tinct. *Stomachicæ. Doſis gtt. xx. cum* Tinct. *Martis totidem, & Vini Hauſtu, horis duabus medicinalibus Catharſi interpoſitis. Poſt Catharſin ut Digeſtivis ſedulò inſiſtamus, mane* Tinct. *Martis; Horâ ante prandium, Canarini & Rhenani, paribus menſuris, Gentianâ alterat: Hauſtus. Quartâ pom. Bolus Chalybeatus, cum Jul. Hauſtu.*

Quibus continenter ad menſes aliquot uſurpatis, & ex intermiſſione quadam ſæpius repetitis; *Eccoprotico* non nunquam intercalato; quin imò crebris ſub Jove exercitationibus; Liquidorum item imminutâ quantitate, debitoque *Sex Non naturalium* uſu, Æger Appetitu, & Coctione rectâ de novo potitur. Vires redintegrantur, cùm bono corporis habitu, cum ἐυχροίᾳ καὶ ἐυσαρκίᾳ.

Poſt *Hydropa* fugatum, en brevi *Arthritidem*; dolore, tumore, Pedum articulos occupante, conſpicuum. Ægrum illa jam primùm adoritur: Poſthæc ſæpiſſimè. Ructus ſub acceſſum acidus, fidum uſque ſymptoma, præcurrit, & de receptione monet.

Profectò minimè dubitandum, quin *Arthriticum* in hujus Ægri ſanguine ſeminium, ante paroxyſmum, ad tempus aliquod, delituiſſet; forſan etiam *Hydropi*, licet occultè, ſymbolum contuliſſet: Neque veri minùs ſimile, quod à dictis alterantibus *Arthritis* excitetur, quodque ex eâ rectè ſe habente, Anni poſthæc Ægro quàm plurimi, per eóſque ſanitas obviat.

Hoc etiam addam, (rei tam latæ infauſtum abſit Omen) quod ex frigido Viri hujus temperamento, & in ſerum abituro, ſequitur: cùm demùm eum vires deficient, & ingruet ſenectus (ὀ γὰρ ἔρχεται μόνον (quamvis *Hydrope* jam per annos plures ſit immunis; nè denique ſuccumbat illi, cavendum eſt. Sed, ut quam poteſt diutiſſimè ſe defendat, *Hydragogum* ſæpius ſumat, vitam agat temperatam, coctionem, ipſam utique ſalutis ſummam, tueatur religioſè, moneo & exhortor.

Demonſtrat Hiſtoria, (cum præcedenti) poſſe *Arthritidem Hydropi* ſupervenire, poſſe iſtius remediis ſuſcitari.

Hiſt. 3. *Podagra Aſciti, per Naturæ Vires, ſuborta.*

Dominus D. vivido & alacri Vir Ingenio, ſummæ ſpirituum ὁρμῆς, neque *Venerem*, neque *Bacchum* nimio plus abhorrens, ætate mediâ, ſiti immodicâ, urinæ exiguo, crurum & abdominis tumore, ſignis *Aſciten* oſten-

oſtendentibus, afficitur. Ut affectu tam ancipiti ſe liberet quàm celerrimè, *Cathartica* & *Diuretica* præſcribuntur: Donec humor nimius pertinaci illorum uſu, exulat: Itaque fauſtè primis diebus Ægro ſuccurritur.

Natura onere ſublevata, ſuique iterum arbitrii facta, Aëre aprico, equitatione crebrâ pernicique adjuta, rebus ſuis ſeriò incumbit, & quidem bonis avibus. Brevi enim *Arthritis* : tum primùm eluxit: Quæ ſemel bis ſtatis anni temporibus recurrens, ſanguine quod alienum erat expellens, eundem purum & inquinamento liberum præſtabat.

Huic ego (naturæ ut ſuccurram, & opituler) commendavi *Chalybis* & *Amarorum Compoſitiones*. Utramque *Xerano* miſtam, menſes quotannis plurimos, ſed interpolatos, & ſecundum varias anni τρόπας idoneos, uſurpavit. Hinc avidiùs appetiit; perfectiùs coxit; rectiùs & commodiùs doluit.

Multos ille annos, gaudio & dolore variatos, ad uſque ſenium, ætatem prolongavit; optimo ſanè cum eventu *Arthriticus*; *Hydrope* per *Arthritidem*, adeò poſthæc immunis, ut tametſi liquidis tenuioribus plus æquo indulſerat, nihil hinc tumoris, nihil *Hydropici*, ſuboriretur.

Convincit Hiſtoria, (ſublatis Impedimentis,) vel ipſius Naturæ viribus, *Arthritidem Hydropi* poſſe ſuperaddi.

Hiſt. 4. De Hydrope, per Diureſin & Abſtinentiam victo; cum Arthritide, per Amara, & Chalybeata famulante.

QUidam, è Regione Sancti *M.* poculis & otio nimiùm indulgendo, vitiata Coctione, congeſto κακοχυμίας gurgite degenerumque ſuccorum Plenitudine, cùm vix ætatis medium exceſſerat, *Hydrope* corripitur. Facies illi pallida, Spiritus difficilis, Sitis importuna, Urna parca & Lixivia, venter intentus. Ut Malo occurrat Medicus (certè Ingenioſiſſimus) & Laborantem ſublevet; primùm, ab inutili libertate (nè quid gravius dicam) abſtinere ſuadet, utpote morbi Fontem quod exſiccet, neque Potionem ultrà vult, quàm ut vitæ ſatis faciat, neque aliam quàm Diureticam. *Cinerem ideò Geniſtæ dedit, Potui cum Abſ. Rom. ſummit. admiſcendum.* Obtemperavit Æger, neque plus librâ, nec quidem interdùm plus ſelibrâ, Nycthemeri Spatio, ſorbillavit, per omnem abſtinentiam, quàm cum Congium quotidiè exhauſit, nihilo magis ſitienter. Urinam hinc ubertim excrevit, aliquantò forſan uberius quòd indies equitavit: quod quidem exercitandi genus haud parum ad Διέρησιν conferre, pervulgatum eſt. Seri factâ ſupervacui expulſione, Digeſtivorum ope cæpit de novo eſurire, concoquere, nutriri. Cibus, ita modicâ potione ſolutus, ξύμωσιν καὶ μετεωρισμὸν acquirit longè perfectiorem, quàm immodicâ cùm immergeretur. Brevi poſt Dolore Pedis afficitur, & genuino more ποδαγριᾶ, deindeque ſæpiſſimè Natura (quæ ſemper τὰ δέοντα ποιεῖ) *Hydrope* liberata, & ſuarum rerum potita, *Arthriticum* Miaſma, clam in ſanguine detentum, amolitur; idque quoties ſe contumaciùs extollere, aut Criſtam illud erigere conatur.

Quando mecum, de Salutis ſtatu ſervando, ſermonem habuit: Temperantiam ejus laudavi, morborum Victricem, Expultricem optimam, Sa-

nitatis

nitatis Obſidem fideliſſimam; & illius uſum, laudando, commendavi. Quò ventriculi ſervem εὐπραγίαν, nec non, in Senium vergente ægro, labaſcentem ſuſtineam; Auctor ſum, *à Prandio Canarini Hauſtum, omnique mane Infuſi amari alterantis Coch. ſex cùm Tinct. M. gtt.* xx. *bibat.* Hâc & hujuſmodi Methodo, multos ille annos vitam protraxit, *Aſcitico* omni Tumore vacuam. Qui pedum erat exinde Tumor, brevi, ſemper *Arthriticus*, evanuit. Uni ille *Arthritidi* & abſtinentiæ debuit, quòd ſenuerat; &, præter ſpem humanam, quòd valuerat.

C A P. V.

De Arthritide Melancholica.

ART. I. EXpeditis *Æquivoci Ortûs Symptomaticis* ad eas Species, quæ ſunt *Univocæ*, quæque Materiam cum affectu Primario eandem, ſed alio ritu operantem, alia φαινόμενα edentem, præ ſe ferunt; id eſt, ipſam operis partem potiſſimam, accedo.

Harum è numero, primas obtinet *Melancholica*; quippe quæ, tametſi *Puram Arthritidem* eò uſque æmuletur, quò ad *Symptomaticæ*, (Κυριωτάτως ſic dictæ,) rationem & partes ſuſtinendas opus ſit; tamen ei diſſimillima eſt, & in Ellipſi ſuâ diſtat *Univocarum* omnium longiſſimè.

Ut verò rem occipiam, præter iſtam Animi Depreſſionem, quæ, genuinæ *Arthritidos* Symptoma, Paroxyſmos ejus pœnè omnes, & quò majores eò major, antecedit (alibi explicanda;) alia eſt, *Melancholiæ* Nomine inſignita, quæ ad Menſes, ad Annos, ſæpè perducta, Arthritidem, Inſultus rectè & creberrimè facientem, introducit.

II. *Melancholia*, quæ *Arthritidem* progignit, (de latiùs ſumptâ dicere, in præſenti ἀπροσδιόνυσον) duobus pendet: Quorum Prius Spirituum Animalium à Naturâ debilitas & Teneritudo. Reverà, Conſtitutio illorum delicata, ut Perceptione Homines & Acumine, ut Ingenio & Conſilio præclaros reddit; ſic Ærumnis, ſic etiam morbis ſubjicit. Ex eoque factum eſt, quòd aliàs levi de causâ in ἀταξίας illi graviſſimas adigantur; quòd aliàs Humilitates, & Depreſſiones patiantur afflictiſſimas; quòd diutiùs inordinati *Melancholicam* oſtendant non raro immedicabilem.

Iſta verò illorum à Naturâ debilitas, ſæpè Studiis impenſioribus, otioſo vitæ genere, & nimis ſedentario, nonnunquam Morbis, Inediâ, Vigiliâ, & aliis ejuſmodi ſexcentis, augetur & intenditur. Atque hæc Spirituum Debilitas, *Melancholiæ* non ineptè προηγουμένη audit.

Poſterius, quicquid Spiritus per ſe infirmos (ſive extrà, ſive iis intermiſtum) afficiendo, *Melancholiam* parit προκαταρκτικῶς.

Hujus autem ordinis ſunt Humores pravi & vitioſi; Vermes; aliæque res permultæ, Primis Viis, Utero, hâc vel illâ Corporis Cavitate, collectæ, Animi Perturbationes, & in *ſex non Naturalibus* Errata quàm plurima.

III. Hiſce natus originibus, affectus iſte (ſive *Melancholia* dicatur, ſive *Morbus Hypochondriacus*, ſive *Hyſtericus*) aliquando *Arthritidem* imitari, & ejus ritu Pedibus, Manibus, Ægrum privare nititur. Hoc eſt, inimicum id,

ac

ac alienum, quod antè, (in Fiſtulâ plerumque Alimentariâ Spiritus urgendo) *Melancholiam* peperit; Natura, novas agendi Methodos, nova ineunte Conſilia, in Articulos truditur, & *Arthritida* producit *Symptomaticam*.

Eſſe verò hanc *Arthritida* puram putam *Symptomaticam*, ipsâ *Melancholiæ* Causâ Continente & Proximâ, generatam, ſatis (ut opinor,) eò conſtat, quòd illa quoties exoritur, & ad gradum elevatur quantumcunque, ratâ hæc & perpetuâ proportione deducitur. Quâ quidem re, ad exponendam iſtius *Arthritidis* Naturam, eamque in *Symptomaticarum* numero collocandam, nihil poterit perſuadere magis, vel evincere luculentiùs.

IV. Intereà verò temporis, non eſt reticendum, quòd hæc *Arthritis*, præ aliis ſuæ Tribus *Symptomatici*, ferè clementer ſe gerit, & junctam habet cum ſeveritate lenitatem. Quòd *Melancholicorum* Sanguini, ſupra quam aliorum δυσμεταβλήτῳ; an eorum Spiritibus ſegniter, & in materia ſeparanda dimittendaque otioſè ſe gerentibus; cuicunque demum Cauſæ debeatur, de re ſic in operto actâ, tenebris ſic obſcuratâ, nullus auſim diſceptare.

Sin *Melancholicos* indulgere Baccho aut Veneri (quorum alterum uſitatiſſimum, alterum minimè novum) aut etiam ad *Arthritidē* Hæreditariò propendere, contigerit, itaque habitos eâ multùm infeſtari, crudeliùs extorqueri: Nihil inde Propoſitioni noſtræ derogabitur, neque ex eo vacillabit illius Veritas. Cùm iſta Morbi Acrimonia Cauſis peregrinis adventitiiſque oriatur, nec ſit hujus quà *Melancholici*.

V. Ex miti hujus *Symptomaticæ*, & (uti ſolet eſſe) nimis leni Ingenio, factum eſſe cenſeo, quòd eâ qui tenentur, in antiquum ſtatum redeuntes, *Melancholiâ* cùm citò recidivâ, tum magnopere ſævienti, creberrimè confligantur. In ea videlicet delenda perimendaque, non multum facit *Arthritis* tam ignava, tam languens, tam ſocors vix ſublevando Affectui primario, nedum auferendo, par.

Ut *Symptomaticæ* hujus Diagnoſis apertiùs intellecta planiùs exponatur, de conditione priſtina, de Morbis Ægri veteribus exquirendum: Quæ per ſe difficulter, ex hac indagine palam & facillimè dignoſcatur: e. g. ſi Æger diu Melancholiâ, demum Arthritide, laboraverit; & hac quo magis, eò remiſſius illâ, maximè, ſi hoc iterum ſæpiuſque comparuerit; quin *Arthritis* iſta ſit *Melancholica*, nihil (ut exiſtimo) dubitandum.

VI. *Melancholiæ Eſſentialis*, ſive Delirii cum Triſtitia, Metu, &c. in *Arthritidem* migrantis, Therapia, nondum uſu confirmata, (unicum enim Morbi iſtius exemplum adhuc notavi, idque imperfectum, & omne genus Medicinam reſpuens) nobis hoc tempore prætermittenda eſt. *Arthritide*, Morbi *Hypochondriaci* ſive *Hyſterici*, ſobole, cùm Affectorum vis abundat, ejus Curatio paucis explicanda.

In hujus *Symptomaticæ* Prophylaxi (nam in Paroxyſmo ejus, ultra quàm veræ & genuinæ ſanando, nihil habeo quod dicam) maximè juvabit alienum id ac inimicum, quod, in primis viis, (antequàm Sanguinem ingreditur,) Morbi cauſa exſtat *Hypochondriaci*, ſed è Sanguine expulſum, & Articulis ſuffuſum, Paroxyſmū facit *Arthriticum* amandare, dimovere, amoliri; Tum, ejus Incremento, & Regermi-

nationi, obſtare; poſteaque, depreſſos Spiritus, Medicamentis ex propoſito datis, directè allevare; languentes ſuſcitare, & erigere; itaque Morbo huic univerſo, (quà Primario, quà Secundario) ſimul ſemelque occurrere.

Atque hunc in finem Impedimenta, ſiqua fuerint in Coctionis Εργαςηρίῳ (nulla verò non eſſe maximè probabile eſt,) primo quoque tempore, per Catharſin, (alteram, vel utramque) tollere; ad ἔντερα depurganda, aliquid *Stomachicum* (*Pil. puta Stomach. cum G. Dec. Amarum Purgans, vel Aquas Purgantes*) ſeligere; ad inimicum, in ſanguine contentum, foras eliminandum, Aquas haurire Diureticas; cum iis, *Alcohol Martis*, ſemel bis die, deglutire; omni Hebdomadâ, Ventrem movere; menſes binos, his inſiſtere; ad annos aliquot, repetere; cavendo Alvi tarditatem, ex *Marte*; Febrim, & *Arthritidis* Paroxyſmum.

VII. Ut horum non nulla fuſius ediſſeram; profectò tanti eſt, in hoc Affectu, Ventrem (uti dixi) crebrò movere: & ab Ἀπεψίας reliquiis immunem præſtare; ut, vel eo ſolo, (*Aquis præcipuè Purgantibus, Tartaro Laxanti, & Mannâ* peracto,) *Arthriticum* ex *Melancholiâ* non unum, egregiè ſaluti proſpexiſſe, noverim. Tempori proturbatur id, quòd illicò ſpiritus, Ventriculi & Inteſtinorum Fibras incolentes, adoriendo, mœrorem affert *Hypochondriacum*; vel, in Articulos effuſum, *Podagræ* Paroxyſmum.

Cum primis autem prodeſt hujuſmodi Affectis ante dicta *Solutio*, quòd blandè Alvum, quòd leniter, quòdque certiſſimè, ſubducat; Iis, quà *Melancholicis*, quà *Arthriticis*, (neutro enim nomine, Fortiora, & δραςικώτερα convenient) aptiſſimè.

Sed nec *Aquarum Diureticarum* vim (quales ſunt *Bathonienſes*, *Aſtropenſes*, *Bamptonenſes*, aliæque permultæ) adverſus hunc Affectum, ſatis prædicare valeo; vel, ut decet, laudem illis deferre. Coctionem illæ conciliant: Digeſtionem illæ confirmant: illæ ſanguinem expurgant: Illæ Spiritus permulcent: Illæ *Melancholicis* & *Hyſtericis*, ſolatio: Illæ *Arthriticis* Incolumitati.

Quibus nulla ſuppetit *Diureticarum* Copia, uſui ſit *Infuſum Theæ*, Aquâ Pluviâ comparatum, à ℔ß. ad j. bis die, potum. Nam per Renes ſanguinem, modò diu ſatis uſurpetur, eluit; &, ad *Vapores* (qui dicuntur) relevandos, ad *Hypochondriacos* Flatus ſopiendos, confert mirificè.

Quæ per tot ſecula *Melancholicorum* Medicina fuit, è *chalybe præparata*, ea quidem, ex *Melancholiâ* ſive *Hypochondriaca* ſive *Hyſtericâ* ποδαγριῶσι, potiori jure convenit: modò præmiſſa Catharſi, artificiosè ſelecta, & Doſi & Methodo rectis, adhibeatur. Spiritus enim Animales incitat, exaltatque; in Radios vibrat acutiſſimos, ἐνεργητικὰς; tum etiam, Miaſma *Arthriticum*, (modò exigua Doſi fuerit exhibitum) blandè ad τὰ ἔξωθεν emittit; &, in Partes internas neu relabatur; ſpiritus Animales neu obſcuret; tenebraſque iis offundat, efficaciſſimè operatur.

Quibus autem nec *Aquæ*, nec in Forma ſicca *Ferrum*, mederi poterit; Eos interdum adjuvat *Decoctum Corticis*, ſimplex vel (pro re nata) *Chalybeatum*. Roborat ventriculum; εὐπεψίαν infert; &, ad Spiritus ſtabiliendos (quod *Hypochondriacis*, & *Hyſtericis*, lucrum pergrande,) ſummarum virium & momenti eſt. Multum valet, hac in parte, Simplex; propter id,

quod

quod habet Cardiaci & Nervis propitii: multò verò magis armatū; medicamentum, ſi quod unquam, πολύχρηςον.

Sed nec omittendum, quòd aliquando Cereviſia, utut defæcata, tantas ventriculo pariat Cruditates, in *Arthritidis* materiam poſtmodum abeuntes; ut, unâ hâc objectâ, &, *Aqua fontana* cum Vini pauxillo; vel, *e Sarsâ, Chinâ, &c. Decocto,* vel *Infuſo Theæ*, cum Lacte vaccino, in ejus locum ſuffecto; Ægris exinde meliùs ſucceſſerit.

Hiſt. I. *De Arthritide, Melancholiæ diuturnæ ſuccreſcenti.*

CLariſſimus *T.* erectiori Vir Ingenio, in Medicis Ævi Celeberrimis, (Anteceſſorem, hâc in Urbe, Compotem, & Sanum, utinam æquis paſſibus ſequi daretur;) *Melancholia* ſenſim obrepente, ætatis flore, exiit de Poteſtate. In hujus morbi Genium, & Morem, ut diligenter anquirerem, & de eo Curiæ renuntiarem, Prænobilis *Eveshamii* Magni *Angliæ* Cancellarii (cui apud Nos, hujuſmodi Affectorum, à *Rege* Cura eſt commiſſa) per Literas mandato, *Dec.*18. 1697. laborantem viſitavi.

Fuit Ille (liceat tanti Viri Memoriæ, tamque Literati infortunio, pauliſper immorari,) tum temporis Septuagenarius; Vultu conſtanti, & auguſto; Capite orbiculato, neque, ſi Corpus ſpectemus aut Ingeniū, magno: Voce ſuavi, & canorâ; Geſtu Corporis decoro.

Veterum Doctrinam, ut erat παλαιόφιλ☉ excuſſerat; ad Medicinam converſus, eam de proprio ditaverat. Primus enim *Reſpirationis Uſum Primariū* detexit; detectum, contra præclarum impugnantem, pertinaciſſimè defendit; acutiſſimè vindicavit. Nemo unquam Medicus Illuſtrior, neu qui Arti plus tribuerat.

Non nullorum Vitia, me audiente, leviter, & quidem argutè perſtrinxit; at Viros Sapientiâ, Nobilitate, Virtute præcellentes dignè proſecutus eſt. Clariſſimi *Bigodi* Sagacitatem, & in Diagnoſticis Peritiam; *Davei* lene, at ſolers Ingenium; *Dikei* Literas, & Acumen admirabile; Singularem *Entii*, nuper Adverſarii, ſemper Amici, Humanitatem & Doctrinam, elegantem, variam, paratam; Nobiliſſimi *Courtenæi* (quanti verò, & quàm Magnifici Viri) celſum & ſublimem Animum, Stemmati ſuo, quod eſt Regale, parem, multis laudibus efferebat. Sed omnium maximè *Cantabrigiam*, Almam Matrem, *Athenas* hujus Regni alteras, piè grateque, λόγοις ὑψίςοις, prædicavit. Quin &, agnovit Filium, Mater.

Hæc cùm, à quoquam proferri, aliquis audiverit; Annon, eum, Animi ſummâ Rectitudine, Judicio acri, & perfecto, aliiſque plurimis virtutibus, planè invidendis, inſignitum exiſtimaverit. Ita profectò fuit; jam alia Res eſt. Quæ protulimus: ea præbuerunt *Lucida* (ſic appellantur) Intervalla; tum rara, tum brevia; denſiſſimis Nubibus; & interdum Animi Concitationibus (tanquam Fulgure, & Tonitru) diſcreta. Audivimus Ακροάματα, ſummo digniſſima Philoſopho, & quæ ſunt iis maximè contraria, ſimul & ſemel coram dicentem. Piguit, doluit Eruditionis optimæ reconditiſſimæque Fragmenta, (tanquam *Sybillæ* Folia, vento agitata,) cum aſtrictis, numero ſoluta; cum Latinis, Græca; cum

Phyſicis, Ethica; cum veteribus Nova; cum Profanis, Sacra; miſceri, perturbari, confundi. Nullibi Gentium tot tantarumque Diſciplinarum Chaos. Dii veſtram Fidem! Quam puſilla res Homo, vel Literatus. Dudum ille Noſter temporis Volumina præſentis præteritique, & in eo quæ ſunt omnia; dudum ille Terram, Cælum, Sidera, vaſta Univerſi Syſtemata, Spatia pæne infinita, animo eſt complexus; hodiè, ne ſui quidem compos.

In Cauſis hujus Affectionis, primùm ponenda eſt, tanquam προηγουμένη, ad eam à naturâ Diatheſis, (quam utique perſpiceret Phyſiognomon) & animus commoveri aptus. His adjici oportebit Cælibatum, ſive nimiam Caſtitatem. Tum in Procatarcticis, Caſus è Plauſtro, Cranium, annis olim Puerilibus, læſum: (nudato Capite Cicatricem aperuit.) Deinde, ſtudia nimium flagrantia: Poſt, *Decoctum Coffee*, plus ſatis potum. Ad extremum, Animi perturbationem, Spei fruſtrationem.

Cauſæ tantarum virium evidentes, antecedentem à Naturâ cœptam, maliſque moribus adauctam irritantes, morbum peperêre, per ſe magnum, ſed tempore qui roboratus, medicinam reſpuere, Curationis Spem excludere, cerneretur.

Quod verò ad Rem noſtram maximè pertinet, Digitorum Articulos oſtentavit, tumefactos, inflammatos, *Chiragrâ*, multos annos, per intervalla, ſed languenti, neque ſatis importunâ, tactos. Procul omni dubio, ſi plus *Articulis*, Capite minùs ægrotaſſet. Fuit tamen, gravi & diuturnæ *Melancholiæ*, *Arthritidem* ſuboriri poſſe, quod abundè comprobaret.

Hiſt. 2. *De Morione, Melancholiâ Hypochondriacâ, & Arthritide interempto.*

SUnt qui Morbum *Hypochondriacum*, uti etiam *Arthritida*, Sapientiæ ſolùm Profeſſores, Ingenii dotibus præcellentes, infeſtare, iiſque, tanquam ad tanti muneris Temperamentum, ſortitò dari confirmarunt. Eorum Opinionem, ἐπὶ τὸ πολὺ probabilem, à perpetuâ veritate longè abhorrere, conſtat. Habet *Damnonia*, quod perpetuitatem perimit. Novi egomet haud ita pridem (attendite, Philoſophi!) *Morionem*, multos annos Flatu, βορβορυγμοῖς, aliiſque *Melancholiæ* ſexcentis *Hypochondriacæ* Symptomatis, demum etiam (Ætate propemodum affectâ) *Arthritide* conflictatum; adeoque graviter (ne de acrimoniâ quæſtio ſit,) ut ætate conſtanti diem obiret ſupremum, his Affectionibus interemptus.

Hiſt. 3. *de Arthritide Hypochondriacâ, Purgantibus præoccupatâ.*

VEteri quidam Amicitiâ mihi conjunctiſſimus, poſt homines natos maximè *Melancholicus*; Mali acceſſiones aliàs ab Animi Pathematis, alias à Cibo craſſiori, & δυσπέπτῳ, vel Potu immoderato; haſce Carnis Æſtu notabili, illas Algore; haſce Pulſu tum majori tum crebriori; illas raro & humili: Utraſque Spirituū mirâ Dejectione Μικροψυχία non vulgari, Ejulatu miſerabili ſignatas, habuit. Sub ingreſſum ſenectutis, *Arthritide* tentabatur: eâ,

eâ, quæ *Melancholiâ* perturbationibus procreatam, ne ſemel quidem unquam excepit; alteram autem (id eſt, Intemperantiæ Sobolem) frequenter. Rarò cuivis unquam Mortalium fortunatiùs ceſſit dolere. Nubes illa ſupercilii diſſipatur; Spiritus ſe expandunt; ut Materiam, in Primis viis congeſtam (*Hypochondriaci* Cauſam Mali continentem,) in Artus ejici liqueret. Ad eam initio præcidendam, & utrumque morbum antevertendum, *Aquis Purgantibus, Sale Cathartico*, & *Tartaro Laxanti* additis, Interanea purgavit. Uſum Purgationis creberrimum ſuadebat Utilitas.

Quum, *Arthritidis* Cippo fortè detentum, ad diem ſtatum iter conficere, voluit profeſſio, partibus tumefactis, & dolentibus, Hirudines admoveri, ſicque cauſam mali conjunctam evocari, jubeo. In re arctiſſimâ, ſummæque neceſſitatis, hoc artificii valuiſſe, certò certius eſt compertum.

Hiſt. 4. De Morbo Hypochondriaco, cum Arthritide agnatâ, Aquis Aſtropenſibus ſubacto.

NObilis quidam apud *Dobunos*, affectione *Hypochondriacâ*, Ventriculi inflatione permoleſtâ, cogitatione inquieta, ſpirituum tremore, confuſione crebrâ, & ex illâ ſudore, cùm repentino, tum verò abundanti & profuſo, diu afflictatus, ætate provectior, *Arthritide* correptus eſt, quàm in *Melancholicis* obſervari ſolet, ſæviori, longèque immaniori; quippe Paroxyſmos Puræ & Genuinæ κατὰ λόγον, quæ profuderit.

Cùm eos ſecuta erat ſingulos, primis ſtatim diebus, animi protenus ſudum & ſerenum, *Hypochondriaci* affectûs Intervallum; materiam ejus productricem, & primis Viis inhærere ſolitam extrorſum pelli, omninò cogitandum erat.

Contra par Malorum δύσφορον καὶ δύσκολον, ut duos ſimul liniam parietes, nihil antiquius judicavi, quàm Dyſpepſian, quæ utriuſque fundamentum erat, pro meâ parte, corrigere; tum ſimul, alienum & factioſum id, quod *Arthritidis* cauſa eſt conjuncta, foras eliminare. Quocirca Alvo, (*Pil. de ſuccino Crat.* ʒj. *Tart. Qu.* ℈ß. *Reſ. ſcam. gr.* iv. & *Aq. Aſtrop.* ℔ij. *horâ poſt ingeſtis*,) priùs ſubductâ, iterumque ſeptimo quoque die ſolutâ, Aquas haurit *Aſtropenſes*, diebus otioſis, ad ℔ iv. ad dies ſexaginta.

Ut πέψις emendetur; dum *Martiati* aliquid præcipio, (quod Ægri res volebat, non nolebant Aquæ parum *Ferratæ*) ſpe decipior. Tanta Ægro ſive ἰδιοσυγκρασία, ſivè Spirituum Teneritudo, adque Minerale iſtud digerendum neſcio, quæ impotentia; ut ex eo, tametſi modicâ quantitate ſumpto, ſtatim inciderit in Diarrhœam, animi depreſſione, ſpirituum dejectione mirâ, ſtipatam.

Aquas autem *Aſtropenſes*, blandas, præcellentes, benignas, tum *Hypochondriacis*, tum *Arthriticis*, & tenerrimis pleriſque omnibus convenientes, omni æſtate; (magnum ad beatam vitam præſidium nactus,) per annos quàm plurimos repetit; Earumque beneficio & tutelâ, ſenectutem (uti audio) lætam, & deſiderabilem, adipiſcitur.

Hiſt. 5. *De Gonagrâ miti, Hyſterica, Chalybe &c. concitata.*

PLacet, *Arthritidem* minutulam, & (uti videtur) Artificioſam, Memoriæ committere. Mulier lectiſſima, cum primis delicata, fragili conſtitutione, patre orta *Arthritico*, nondum ætate media, ἐν τοῖς γυναικείοις bene habens; ἀνορεξία, καὶ δυσπεψία, gravi diutinâque *Melancholiâ*, ſpirituum inſolitâ *Depreſſione* affligitur. Horum omnium cauſa eſſe videbatur materia quædam mali moris, Ventriculum aggravans, & per Oeſophagum Linguam omni mane feriens. His ut occurratur, purgato primùm hac illac corpore, *Amara Chalybeata* cum levi ſubinde Eccoprotico, per menſes aliquot uſurpavit. Ex horum uſu Symptomata profliguntur ad unum omnia. Eſurire, cibare, lætari, miſſis Triſtitiâ & Metû in Mare *Creticum*. Genu tantummodo alterum, debilitate, & Dolore acri pungente; ſed tolerabili, continenter impeditum; ut è ſellâ aſſurgendo, gradus ſcalares, vel acclive quodvis, aſcendendo, vix fit. Erecta firmo ſtetit Talo. Mitiſſimus hic affectus erat, neque Rubore, neque Tumore inſignitus, qui tamen εἶδος *Arthriticum* præ ſe tulit: Laneis partem affectam involvi jubeo; calidè veſtiri: & *Melancholia* ſi recruduerit, cum *Amaris* iterari *Chalybeata*. Morbi iſtius haſce reliquias percepit; hoſce fructus, quòd (*Arthriticorum* more) ex Paroxyſmo vegetior, quòd alacrior, evaſit, & diu perſeveravit.

Hiſt. 6. *De Arthritide Hyſtericâ.*

NObilis Matrona, molli & præter cæteras delicato habitu, *Hyſtericâ*, blandè nimium Miſericors) ut omnia ferè omnium Infortunia deplorans, & alieno Mærore mærens,) decies enixa, annis procedens, ſine causâ ullâ evidenti, cæpit macreſcere, & languere, potiùs quàm ægrotare. Hoc à familiaribus in Malis poſitum, in Lethalis alicujus Chronici Prognoſticis: At in bonum, omni ſpe votoque majus, aliquantò poſt mutatur. Dolet, tumet, rubet Pedis Articulus ex *Podagrâ*. Corpus ortu perſanum, ab omni labe hæreditariâ, quantum inaudiverim, immune, tot partibus, aliaſque τοῖς γυναικείοις expurgatum; taliter occupari, profectò demiratus ſum. Mali verò cauſâ tanto ſuffiamine major. *Arthritidem* boni eſſe ominis, & in Ægræ commodum ceſſuram, exiſtimavi. Hoſpitem gratè, & benignè, (ſuo more) accipiat, hortor: Calefaciat, veſtiat, &c. ut in *Arthritide Primigeniâ*.

Paroxyſmi re abſolutâ, ad ea, quæ tum Morbum *Hyſtericum*, tum *Arthritida* prævertant, ſpeciatim ad *Digeſtiva*, propero: *Præmiſſo* (è *Pil. Stomach. cum G.* ℈ß. *Scam. pul.* gr. viij. *Ol. Cin. ch. gtt.* j. *El. Propr. q. ſ.*) *Lenienti*; cui veſpere, loco *Narcotici*, Ægræ admodum inimici (quippe Spiritus deprimere, & nimio plus peſſundare, ſolebat,) *Bolus*, è *Pul. Cantian.* ʒß. *Conſ. Anthûs* ℈j. *Syr. Meliſſoph. q. ſ. ſufficitur cum Jul. Hauſtu Hyſterici deglutiendus.* Tum, ad roborandos alendoſque ſpiritus; *Decocti Corticis Martiati* Hauſtum,

ſtum, horis duabus medicinalibus, in menſem uſurpandum, & *Theæ Infuſum* (quod, ad eos permulcendos, & vapores ſopiendos, ex uſu diuturno, commodiſſimum experta eſt; quodque ſanguinem per renes expurgare aptum,) in dies ſingulos, præcepi. Partim Medicamentis, partim *Arthritide*, blandâ & perbeatâ, fideliter recurrente factum eſt; quòd, per hoſce dies ſexagenaria, ἔυχροος, καὶ ἔυσαρκος conſpiciatur; ex *Arthritide*, jam vetuſta, melior. Unos enim pedum tumores (an Arthriticos, an hydropicos?) hodiè moleſtè fert, cetera benè habens.

Hiſt. 7. *De Arthritide Melancholicâ, cum Ventriculi, &c. Affectione, per Arthritidem levatâ.*

QUidam mediæ Ætatis, ad *Iſcæ* Oſtium, *Melancholicus*, Ventriculi Diſtentione, βορβορυσμοῖς aggravatus, Flatu emiſſo ſublevatus, appetitum pronuper intercidi, Ventriculum mane moveri, & Bilioſum ejicere, reſpirationem impediri, carnem abſumi, conqueritur. Hiſce poſteà ſupervenit dextri Coxendicis Dolor, qui ad Genu brevi ſe transfert, ibique tumori locum facit, pallido, frigido, ſeroſo. Ab hoc tempore ventriculo, & iis quæ intus ſunt, meliùs, imò μικροψυχία, quam miſerabilem, & degenerem, Æger ſubierat, ab *Arthritidis* conſpectu, minuitur. Eatenus *Melancholiæ* Sanatio *Arthritis*; eoque magis, quòd ſuprà quàm in *Arthritide* frigidâ, ſupra quàm in *Melancholicis*, ſolet fieri, extumeſcit.

Ego, Naturæ famulari contentus, & rerum ejus promovendarum ſatagens, in *Arthritide* firmandâ, Medicos adhibeo conatus, quantos poſſum maximos. Primas ergo vias leniente ſubtraho; veſperi, poſt purgationem (quò Humor extrà propellatur) *Bolum, è pul. Cant. Ther. Androm. & Syr. Pap. Errat. cum Hauſtu parum Diacodiato, ſumi præcipio.* Dein, eodem, *Pul. Rad. Ari C.* ʒß. *Alcohol Martis* ℈ß. *cum Jul. Hauſtu, bis die per menſem, cavendo alvum obduratâ. Panno Wallico, Aquâ Reg. Hung. & Sp. Lavendulæ conſperſo, veſtiatur Pars affecta. Cane pejus & angue, vitentur Repellentia.* Horum ope Remediorum, Æger auſpicatò Ποδαγριᾷ; Animo nempe alacri; ſanis Viſceribus, & ob *Podagram* tutioribus.

CAP. VI.

De Arthritide Fixa Scorbutica.

ART. I. MElancholicæ proxima eſt *Arthritis* ea, quæ *Scorbutum* excipit, ſed longo proxima intervallo; quippe *Primigeniæ* ſimilitudinem quæ multò pleniùs, apertiuſque referat, ad eamque multò propiùs accedat: Morbus certè, apud nos, Ingenio & natura valdè peculiari; quique evolvatur, & diligenter explicetur, aptiſſimus. Ut de illo dicam enucleatè, & dilucidè, de ipſo *Scorbuto*, ex quo emanat, priùs dicendum eſt.

De *Scorbuto* ea, quæ ab *Eugaleno*, aliis ejus ferè aſſeclis, deditâ operâ produntur literis, vel omninò prætermittam, vel leviter tangam: & illa potius (ex ſcripti hujus inſtituto) quæ noſtræ ditionis ſunt, & in hâc regione mali iſtius in *Arthritida* Metamorphoſin patefaciunt, ſtudiosè perſequar.

II. Anni

II. Anni ſunt haud ita multi, cùm apud *Damnonios* (quod, à ſenioribus indigenis, iiſque fide digniſſimis, & in Medicinâ diu multumque exercitatis, accepi,) *Scorbutus* ſic graſſabatur, ut per illos artem qui *Exomæ* (nobiles ſanè) Medici factitarunt, in hujus unius morbi curatione, quòd præſcriptis paſſim agitatis teſtatum fecerunt, non parum occuparentur; & grandiores hodie nihil æquè ac *Scorbutum* crepent: At diebus hiſce noſtris rariùs obſervatur hic affectus, & tantummodò σποράδην. Cujus quidem mutationis ratio, ſuo ſtatim loco, declarabitur.

Sed nec qui nunc dierum eſt *Scorbutus*, illi qui vicinos *Belgas* (populares meos,) imbuit, id eſt, genuino, & vulgari, per omnia conſimilis invenitur. Cùm agri *Somerſetenſis*, uliginoſi magnam partem, & depreſſi, aërem craſſum & humidum trahentes incolæ, maculis ſubnigris, ulceribus malignis, crurum dolore, reſpiratione difficili, laſſitudine ſpontaneâ, nervorum debilitate, hydrope, Gangrænâ, & ejuſmodi aliis, *Scorbuti* exquiſiti ſignis, creberrimè divexantur: Quæ apud *Damnonium*, tractum inæqualem, ſiccum, optimè ventilatum, aëre ſubtiliori puriorique gaudentem, neque ſtagnis inquinatum, rarò viſuntur.

III. Qui verò *Damnoniorum* eſt *Scorbutus*, in imo ventre Βραδυπεψίαν habet, Præcordiorum Inflationes, Ructus: Oris vitia quam plurima, Gingivarum ſcil. Tumores ſpongioſos, ſanguinem vel levi ſuctione, vel aliâ quâvis facili de causâ emittentes; interdum etiam Επέλιδα; Dentes ſæpenumero laxos, vacillantes, carioſos; & primores, ipsâ non nunquam adoleſcentiâ ſeu deciduos, ſeu exeſos; ſalivam acrem, ſalſam, pariterque copioſam; Anhelitûs fœtorem, (Putredinis indicium) ut rectiſſimè morbus iſte Στομακάκη audiat: In cute maculas, ſæpe rubicundas, interdum flammeas; parvas identidem, & rotundas, aliquando majores; papulas item denſas, ſcabras, aſperas, irritabiles, cum margine purpureo, catervatim in cubito præſertim orientes; quæ ad eminentiam & confractum quandoque notabilem elatæ, & demum exiccatæ, Squammulas emittunt, tenues, ſubalbicantes, ſurfuraceas; quibus decidentibus locus apparet ruber & inflammatus. His adde pruritum, iſti fidum eruptioni comitem, & partium affectarum Æſtum, ab Unguinum vulnuſculis impenſiſſimè urgentem: Volas porrò aridas, æſtuantes, duras ſæpe etiam calloſas, contra Diapnoën occluſas, nec ullo eam labore admittentes. Quibus adjici oportebit crurum tumorem admodum inſignem, maximâ ex parte calidum, & acri ſero exſudante prurientem.

Iſta præcipuæ notæ ſunt Indicia *Scorbuti* per hoſce tractus hodie ſerpentis, & *Arthritidi* alludentis: Neque *Scorbuticum*, niſi tali ferè modo affectum, pedibus unquam hic loci dolere recolo: Ut calido unicè *Scorbutico* (cujus iſta ſigna ſunt Δηλωτικά) hâc in regione ſuppullulet *Arthritis*.

IV. Utrùm hujus *Scorbuti*, ſcil. *Calidi*, ſit ubique ſui generis materia, ſive innata, ſive adventitia; quæ cauſæ continentis obeat negotium, & dicta pariat ſymptomata; ſic, ut ex eâ ſolâ pendeat morbi hujus ratio & Αιτιολογία: An interdum modò hoc fiat, & in hâc affectione præcipuè malo alicui contagioſo ſecundariâ: ſed aliàs ea vitioſæ ſanguinis

ſanguinis ζύμωσι (quod Doctiſſimis quibuſdam placere conſtat) aſcribenda: Tametſi præſtò ſunt, momenti ponderiſque haud exigui, quæ prius ſuadent Argumenta; cum in utramque partem diſputari poſſit, nec id agatur hoc tempore; in medio relinquam.

Audacter autem, (ut opinor,) affirmare poſſum, non ab Cœli Solique ſive ſiccitate, ſive humiditate, ſive aliâ qualicunque facultate, nec ab ullo in *Sex Non naturalibus* Errore, ſuos ignes, ſuas flammas, *Scorbutum* hunc noſtrum, proximè, & omninò omnes recipere; Verùm ab aliâ potius cauſâ, in obſcuro poſitâ, paucis obſervatâ, & ab alio fonte, derivare.

V. Hoc ut innoteſcat, advertendum eſt, quòd, ante Centenos hoſce Annos, (ex Eſu Piſcium, uti veriſimile, nimio inſulſorum,) *Damnonio* Lepra quàm atrociſſimè graſſaretur, & in populum ſæviret, forſan non minùs, quàm in *Judæâ* olim, Endemia.

Utrùm ob eam templum illud extrueretur, quòd, è veterum monumentis, optimâ fide Auctor, Nobiliſſimus *Caræus*, in *Cornubiâ perluſtratâ*, tradidit, Anno Mundi 3172. à *Cunedago* ibi fuiſſe poſitum, & Apollini (Medicinæ Inventori & præſidi) ſacratum, etſi ita eſſe non improbabile videatur; Res eſt Antiquitate nimio plùs obſcurata, quàm de quâ decernam, aut diſceptem abſolutè.

Certò verò certius eſt, quòd ante Seculum Noſocomia, quibus ab integris ſecluderentur corrupti, tam hâc Noſtrâ *Exoniâ*, quàm alibi per univerſam uſquequaque *Damnoniam*, Incolarum Pietate condita, exſtiterant quàmplurima: Quæ quidem eorum Frequentia tum Morbi crebritatem, tum item Acrimoniam, abundè monſtrat.

VI. *Lepra* iſta, quæ, ut Clariſſ. denuntiat *Caræus*, circuli Seculi noviſſimè lapſi initia Populum miſerrimè laceſſivit; dum ætas labitur, & dies diem docet; partim ex Salis communis uſu, partim etiam Tabaci (quorum ille optimum, modicâ quantitate, receptiſſimumque Condimentum, Sanguinem tuetur, Putredinem arcet: Hoc autem, Vulgi Delicium, ſive Ore maſticatum, ſive Tubo hauſtum, Salivam movet, putres evocat Humores,) cicurata, pertinax illud τὸ Ἄγγειον adeò depoſuit; ut Seculo ſuperiori circiter medio, in *Scorbutum* degeneraſſe, comperiretur, Anteceſſoribus Noſtris faceſſentem Negotium.

Verùm, ex quo *Damnonii* Remediis prædictis *Pomaceum* addiderunt, & uſitatè potarunt; Morbi iſtius Vis & Ferocia tam magnoperè ſubigitur; ut hodiè, quàm olim multò rarior, ſicut etiam multò mitior, obſervetur: Ita nempe, contra *Scorbutum* mali Moris, contra inveteratum, *ferinum*, & in pleriſque Hæreditarium; id eſt, crudelem, magnum, & difficilem, egregiè valuit Pomorum Succus.

Atque hujus ferè Generis & Proſapiæ eſt, qui his temporibus in *Damnonio Scorbutus* ſe exercet. Hinc illæ frequentes Papulæ; Cutis ille pruritus intolerabilis: Color ille flammeus; Fervor importunus; Exanthemata; Lichenes; Squammulæ; Veteris ſcilicet Lepræ Reliquiæ; Ignis nondum penitus extincti Scintillulæ.

VII. Prius verò, quàm de *Scorbuti* hujus in *Arthritida* Migratione & Excurſione verba facere occepero; de ipsâ *Arthritide* pauca proponere, &, à ſe

ſe ut diſcedat illa, notare, neceſſum habeo: priùs, illa *Arthritidos* in Vagam & Fixam Diſtinctio recolenda, & Morbo præſenti accommodanda.

Arthritis Vaga Scorbutica, *Weſtphalorum* & *Gueldrorum* Morbus Endemius, qui tum Adoleſcentum, tum Adultorum Lumbos, Dorſum, Artus, viciſſim occupare & multùm infeſtare ſolita eſt; uti locum hoc in Tractu talis, qualis paſſim ab Auctoribus depingitur, quod unquam ſciam, nullum acquiſivit; ita nec hoc in Scripto requirit ullum.

Et quamvis aliquando *Scorbutus* iſte noſter, *Vagam* eam *Arthritidem*, quæ nobis obſervetur, æmulari videatur; tamen frequentiùs, & quidem præcipuè, *Fixam Arthritidem* imitari geſtit; & quoties Corpus (vel à Naturâ, vel malis Moribus, & Vitæ ratione perperam ordinatâ) appoſitum, ad tempus aliquod afflixit, nono vel decimo plerumque Luſtro, pedum (maximè) Articulos invadit; Dolorem infert; Tumorem, cum ardore, aliiſque *Podagræ* calidioris Symptomatis. Ex intervallis paroxyſmos iterat, Genuinæ inſtar; ſique una demas *Scorbuti* indicia, *Genuina* exiſtimetur.

VIII. Nec cui mirum illud exiſtimandum, quando in utroque patet Affectu (tam nempe *Scorbuto*, quàm *Arthritide*,) partes, primùm eaſdem obtinere Cauſas remotiores, (Victum, utputa, Salſum, & Craſſum;) tum etiam Δυσπεψίαν; dein acre aliquid, aut ſaltem alienum in ſanguine, eumque valdè inquinans, & corrumpens, tùm habere *Scorbutum*, tum *Arthritida*. Poſtremò, Naturam utrobique grave aliquid eliminare & expellere conari; hic, per Glandulas extremitatum Articulares, unde Paroxyſmus *Arthriticus*; illic, per Salivarias, & Cutis *Miliares*: Unde prædicta, & Cutis, & Oris Symptomata.

Scorbutum autem adeò (ſive Cauſas, ſive Materiam, ſive ipſam Morbi Rationem, & Symptomata maximè fida & conſtantia, ſpectemus,) *Arthritidi* perſimilem, eam etiam ἐν τῷ Παροξύνειν æmulari & referre, ut obſervatu facile, ſic neque intellectu difficile.

IX. Mitiores autem Paroxyſmos habet hæc *Arthritis*, (ut illius aliquam Diagnoſin expromam) quàm vel Exquiſita & Calida, vel Lui Secundaria, neque Dolore tam acerbo conjunctos: Lenitatem explet Diuturnitas.

Ut verò preſſiùs dicam, hujus *Arthritidis* omnium maximè proprium eſt, quòd Affectûs Primigenii non pauca Symptomata conſtanter retineat; ita, ut ex *Scorbuto Arthriticos*, Scabie, Maculis, Gingivarum Vitiis, renitente licet Medicinâ, & exeunte Paroxyſmo, adhuc infici, (tametſi minùs fortè, quàm ante natam *Arthritidem*,) aſpiciamus.

Hoc autem in iis potiſſimùm teneri arbitror, qui ex *Scorbuto* ceteri, confirmatoque Ποδαγριῶσι; nam, à recenti & evidenti Causâ ſuſcitato, & ad dicta uſque Symptomata evecto, qui laborant, (uti poſthæc exemplo patefiet) iis non nunquam aliter obtingat; &, durante *Arthritidis* paroxyſmo, *Scorbuti* lateant iſtius Symptomata.

X. Quomodo verò *Calidus* unicè *Scorbutus* (quod ſuprà comprehenſum eſt) *Arthritidi* gignedæ ſufficere videatur; nec à Frigido vel ſemel ortam memoriâ tenuerim; huic reſpondet, quòd ea, Câlido quæ ſuboritur *Arthritis*, ſemper reperitur *Calida*: τοῦ Πατρὸς τὸ Παιδίον.

Sed

Sed nec omittendum eſt, quòd, uti *Scorbutus* huic *Arthritidi* primarius, in eo potiſſimè verſatur, ut inepti aliquid per Glandulas exterminet Cuticulares: & *Arthritis* ei Secundaria, per articulares; ita, tam huic, quàm illi, obſunt Repellentia; quippe quoniam Humoris ad τὸ ἔξωθεν amandationem relegationemque à Naturâ deſignatam, utilem profectò, caram, & Vitæ cum primis neceſſariam, derepentè interrumpunt, & internarum partium mala graviſſima, ſæpe ipſam Mortem inducunt.

XI. In paroxyſmo, (quæ Medendi optima *Intentio*) Materia Articulis impacta, blandè foras elicienda; quem in finem extrinſecus imponatur Tumori lene quoddam attrahens; quale videlicet *Ceratum illud viride* ex quo fiunt Petaſothecæ; vel *Braſſicæ Folium*, fibris craſſioribus purgatum, & ad mollitiem contuſum. Tumori per noctem, (modò calidè, quod juvat, Artus involvantur laqueis) adhærere ſolet Vapor, per inviſibilia foramina emiſſus, & in Rorem condenſatus. Ab ejus uſu dies aliquot producto, Doloris Sedatio tum fida, tum etiam tuta, ſubſequitur. Quæ quidem Artificioſa Διαπνοὴ, eâ forſan de causâ magis liberalis, quòd Materia per Habitum Corporis ſuâ naturâ pronior, & aptior ſit, quæ expellatur.

Quin imò, per totum Paroxyſmum magnoperè caveant Ægroti, ne Materia protenus eliminanda, retrò agatur: quòd ob eorum Sanguinem (quod veriſimile,) vitioſum, & Contagio *Scorbutico* corruptum, rarò (uti liquet) his Hominibus, *Arthritide* detentis, impunis Error; ſæpe etiam Lethalis.

Sin pravo Externorum Uſu, aliâve quâvis de Causâ, Materiam jam fugientem, quaſi clauſis foribus repelli, vel ſiſti obtigerit; Ad fores quàm primùm aperiendas, eam & extrà evocandam, aut in Balneum pedes calidiſſimum immergantur, aut Fotu imbuantur, aut Articulo dudum affecto, vel proximè illum, applicetur Epiſpaſticum, vel Cucurbitula: Et, intereà temporis, ut ab Interioribus extrudatur Humor *Arthriticus*, Cardiacum aliquid *è Pul. Cantian. Lapide Goano, theriacâ Andr. Elect. ex Ovo, vel Sp. C.C. Succinat. gtt. aliquot cum idoneo vehiculo*, Ægro ſtragulis cooperto, detur, &, prout opus fuerit, repetatur.

XII. Extra paroxyſmum, Evacuantibus Materia peccans è Corpore κατ' Επίκρασιν amandetur; Alterantibus corrigatur; Digeſtivis illius Augmentum & Regerminatio, inhibeatur. Hæc è diverſis Claſſibus ſelecta, in Ordines, ſive Series, ut Artis eſt, pro Ægri conſtitutione, Malique more, formari, pro Annique tempeſtate variari, oportebit.

Ad domandam Morbi hujus malitiam, magnopere valet *Mercurius*: cujus præparata mitiora, (id eſt, *Calomelas*, & *Mercurius Præcipitatus albus*) Cauſam ejus Continentem impetendo aggrediuntur, & per aliud aliudve excerniculum, pro ipſius quantitate, & ægri corpore vel ad purgationem, vel ptyaliſmum, ad Διούρησιν, vel Διαφόρησιν proclivi, eliminant exterminantque. Et tametſi hujus ea materiæ ferocia, quæ vel Ptyaliſmo laudabili diutinoque non ex toto ubique cedat, & ſeſe ſubmittat; (nam poſt diutinum, & ex omni parte laudabilem, non nunquam recrudeſcere hunc Affectum in propatulo eſt) ex hoc Remedio, alienum illud Acre, Morbi Materiam Continentem, quam maximè obtundi; Sanguinem eximiè purgari;

Morbum quam plurimum mitigari, conſtat. Quare ſi Ætas, Vires, cæteraque quæ ſunt Ægri, annuerint, nihilque repugnaverit, Ptyaliſmum lenem, ſed prolixum (ut Tempore Lenitudo expleatur) fieri ſuaderem.

Ubi ptyaliſmo, vel ex Ægri Moribus vel Animo, vel ὅτι ὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, nihil loci ſuperfuerit, ſequentem Methodum ingredior. Vere & Autumno, (facta priùs in plethoricis Venæ ſectione) proderit, *Per Calomel. ſerâ nocte. Pil. Euſtach. & Reſ. Jal. mane ſeq. quinto, vel ſexto quoque die ad tres vel quatuor vices:* Vel, *per Salem Catharticum, Manna, & Tartarum lax. Aq. hordeat. ſolutum diebus alternis tertiiſve, ad ſex vel octo vices, purgare. Neque Medicinam interturbet Articularis, ſi oriatur, Dolor; quin pertinaci potius Purgatione ſæpiuſque iterata vincatur.*

Deinde *Antiſcorbutica*, quæ dicuntur, cum *Antiarthriticis* maritata, usûs erunt eximii: Sumat Æger, omni mane, poſt dictam Purgationem, *Infuſi* ſeq. Hauſtum.

℞. *Summit. Trifol. fibrini ſiccat. pug. ij. Anthûs p. j. infunde in Aquæ font. fervefactæ q. ſ. ad Alterationem modicam; Colaturæ ℥iij. adde Salis Martis gr. iij. Tinct. Aurant. gtt. xx. Sp. Menthæ Hauſtus.*

Quartâ pom. Pulverem, vel Pilulas deglutiat.

℞. *Pul. Fol. Theæ ſiccat.* ℈ ſ. *Salis M. gr. iij. Pul. N. M. gr.* v. *Sacch. albiſſ. gr.* xv. *f. Pul. vel cum Syr. Meliſſoph. Bolus*: vel,

℞. *Conſ. Flor. Salviæ, Æthiopis Minana* ℈j. *Syr. Caryoph. q. ſ. f. Bolus.*

℞. *Ceruſſæ Antim.* ℈j. *cum Extr. Gent. f. Pil.* vel,

℞. *Pul. Zedoar.* ℈ß. *Alcohol Martis gr. viij. vel x. cum Extr. Gent. f. Pil.*

Hiſce ſingulis Vehiculum ſit Julapii, vel Infuſi, Hauſtus.

℞. *Aq. Ulmariæ, Fol. Ari, è Succis ãã* ℥v. *Sp. Juniperi* ℥ij. *Marg. pp.* ʒß. *ſacch. q. ſ. f. Jul. vel ex Summit. Salviæ tenui fol. & Aq. font. comparetur Infuſum Sacch. dulcandum.*

Quibus *Alterantia* prædicta minùs arrident, placeat proſitque *Succos Herbarum Martiatos*, ſemel bis quotidie potare. Quod ſequitur magnarum Virium eſt, & ſæpè à Nobis uſu probatum.

℞. *Succi Cochleariæ Partem unam, duas vel tres (pro Ægri Conſtitutione plùs minùs calidâ:) Succi Limon. p. j. Miſce, per Digeſtionem Clarifica: Doſis Coch. j. cum Salis M. gr. iij. Sacch. q. ſ. ex idoneo Vehiculo, per Menſem, poſt debitam Evacuationem.*

Horum Uſui interponatur, ſeptimo quoque die, vel Solutio Cathartica; vel Pil. Tart. Bontii, vel Stom. cum G. ℈j. *ad* ʒß. *cam Scam. gr. aliquot &c.*

Erit autem perutile, ſi, initio Æſtatis, locum habeant *Aq. Ferratæ Diureticæ*; quibus, ad ℔ij. omni mane, inter ſextam & oct. hauſtis, circa decimam *Vinum* aliquod *Stomachicum*; *Amaris* (ſi placet) *alteratum*, ſupponatur: Perſiſtatque Æger ad Hebdomadas ſex, octo, vel x.

Vel, ad Urinam domi movendam, itaque Sanguinem à Spurcitie vindicandum, valet *Infuſum Theæ ad* ℔ j. omni mane, potum; unde leniter, idoneo liquore, per Renes, id quod alienum abluatur.

Pomaceum his Hominibus Sanguinem contemperat; ſed periculum eſt, ne ab eo *Arthritis* augeatur. Si ſecus fuerit (tutò enim nonnullos eo poculenti.

lenti genere gaudere certiſſimum eſt) in Potum ordinarium, præſertim Æſtate, miniſtretur. Hyeme *Cereviſia* ſi extrudi reſpuerit, *Rad. Oxylap. Milleped. Summit. Hed. ter. medicata eſto.*

XIII. Ut ad *Symptomata* tranſcam, obiter hic notandum, quòd *Crepitus Oſſium*, qui (ut alibi dicetur) *Arthritidis* hac in Regione Symptoma pervulgatum eſt, neque *Scorbuto*, (forſan ob Originem & Genium ejus peculiarem) neque *Arthritidi* Regionis hujus *Scorbuticæ*, quoad obſervavi, unquam acceſſit.

Quæ ad Oris Vitia, cæteraque *Scorbuti*, quo tempore *Arthritidem* mentitur, Accidentia ſpectant, cùm non huc propriè referuntur; ex Auctoribus de *Scorbuto* paſſim in uſum depromantur.

De uno *Pedum Tumore*, eo ſcil. qui *Symptomaticæ* huic *Arthritidi* quodam modo proprius eſſe videatur, verbum ſuperaddam.

Cùm *Pedum Tumor*, tum *Scorbuto*, tum *Arthritidi* familiaris ſit; quòd *Arthritidi Scorbuticæ* ſuccedat, minimè mirandum. Certè Senioribus, craſſis, & obeſis, *Scorbuto* Veteri in falſam *Arthritidem* mutato laborantibus, ſæpe licet notare Pedes & Crura, non ſolùm tumefieri; verùm etiam Cutis Rubore, Pruritu *ferino*: poſt Digitorum Vulnera quantumvis levia Colore planè flammeo, nunc item Fluxu dierum aliquot Ichoroſo, immane quantum affici. A ſcalpendo manus ſi ad tempus aliquod Æger abſtinuerit (abſtinere verò perdifficile eſt) Cuticula ſuboritur paulo albidior, ardens, tenuis in Ulcuſcula rurſus ex Unguium Sulcis confeſtim abitura. Qui hoc modo affliguntur etſi Paroxyſmos graves, duros, immites *Arthriticos* olim perpeſſi ſunt, Articulis his diebus & minus & rarius dolent; Materiâ ſcil. *Arthritica* partim in Cruribus depoſitâ, & Seri ſtagno dilutâ, partim per Glandulas Cutis Miliares ἀδήλως exſudante. Eò ſæpe uſque ingraveſcit hoc Symptoma, ut aliquando rationem ἐπείγοντος ſuſtineat; ut Dolorem, Pruritum, Ἀγρυπνίαν creando, Turbas Ægris & negotium quàm moleſtiſſimum faceſſat; ideòque medicum enixè poſtulet auxilium.

XIV. Requirit Indicatio, ut, intolerabilis illa Humorum Acrimonia citiſſimè tutiſſimèque mitigetur. Hoc autem optimè fit Evacuationibus per Anum & Renes factis, tum etiam per Humorum Alterationem; Externè verò Balneo, Fotu illorum ferociam temperanti. Quorum omnium, ut & reliquorum huc pertinentium, unà connexorum, quando Exemplum ſtatim ſubjungam, Lectorem illuc (brevitatis ſtudio) remittam. Hoc autem addo, quòd in celebrandâ Catharſi ſummâ utique Cautione, ſummo opus erit Conſilio; ne forte, ἀτέχνως inſtitutâ, Humoris ille Fluxus, & ad Articulamenta ῥοπὴ, quæ ad iſtorum Hominum Vitam & Tutelam, omninò neceſſaria eſt, in eorum Incommodum, Ærumnam, Perniciem interpellatur.

Hiſt. I. *Ab Arthritide Scorbuticâ, Ulcus malè tractatum; undè Viſûs Abolitio, deinde Abſceſſus, & demum Mors.*

AGricola *Devonienſis*, ſexaginta circiter annorum, craſſus, obeſus, *Scor-*

Scorbuto Papulis in Capite & Manibus inſignito, plus quinquennium inquinatus, contra Affectum pertinacem, & Medici, (quem Conſultorem habuit) Doctiſſimi Præſcripta eludentem, *Evacuantibus*, *Alterantibus*; *Mercurialibus*, *Antimoniatis*; è Regno *Minerali*, tum è *Vegetabili* quàm plurimis à Nobis inſtruitur. Cùm circa utrumque Æquinoctium, eandem medendi viam, uſu diutino comprobatam, iterum ac ſæpius eſſet emenſus; & jam, more uſitato, Bolum *Mercurialem*, detracto priùs Sanguine, demiſiſſet; multus inde Sanguinis Orgaſmus: Dejectiones haud paucæ, atque adeo copioſæ, Tumor, haud ita diu poſt in utroque Malleolo magnus, ſubmollis cum Dolore, Rubore, Lævore, diu perſiſtens, planè *Arthriticus*.

Ut Ægro proſpiciam, quieti illum indulgere, Materiæ, quam *Mediam* vocant, Diætâ uti: & ut, à Farcturâ & Recrementis, Oſſium Juncturas vindicem, & defendam, Tumoribus *Epiſpaſtica* admoveri: Laqueis eos involvi; calidè veſtiri jubeo. *Epiſpaſticis* ſuccedit *Ulcus* hic illic Superficiarium, ex Ichoris Acrimoniâ moleſtum, ſed benè coloratum, expletu facile neque periculoſum. Æquo ferat illud animo exhortor, quippe quod è re futurum, & lucro Ægrum majori, ſi non interturbet ipſe, remuneraturum.

Contra ille ſtomachari; de neglectis rebus ſuis deplorare: & citiſſimæ Curationis ſpe allectus, Agyrtæ neſcio cui auſcultare. Hic autem, protinus, medendi qua pollebat Arte, omiſſis Univerſalibus, Carne Ulcus obduxit; Cicatrice texit. Hinc Æger Capite, factâ Materiæ in illud Tranſlatione, ſubitò perculſus; Visûs hinc Imminutio, & brevi Abolitio. Congeſtis aliquanto poſt Humoribus, in Regione Lumbari fit Abſceſſus, ex quo imperitè tractato, ulcerato, & Partes vicinas (ut accepi) corrodente, Diem ſupremum obiit Miſellus.

Hiſt. 2. *Scorbuti Calidioris Soboles Arthritis.*

QUidam è *T.* Vir blandus, comis, Generoſus, à Victu lauto dapſilique, dum eſſet Juvenis *Scorbuto* afficitur: Cui, ætate progrediente, accedit *Podagra*. Numeravit Annos quinquaginta, cum utroque gravatus me primùm conſuluit. *Hujus* Paroxyſmum habuit plerumque anniverſarium; niſi ſi Genio nimium indulgendo, vel alio aliquo in *Sex non Naturalibus* errato, ſæpius accerſeret. *Illum* autem oſtendebat Gingivarum Tumor, & Papulæ, Cubitos ſummoperè fœdantes, cum Prurigine & Apicibus innumeris, acutis, confertim oriundis. Materia nunc Ulcuſcula formavit, paulò poſt ſiccata in Squamas abire ſolita eſt ſubalbicantes; quæ ut deciderunt, Locus apparuit Ruber, à fricando ſtatim Flammeus.

Ut utrique Malo pro virili parte occurram, tum ea, quæ Materiam aptè exprimant peccantem, tum quæ potenter alterent, adhibeo. Principio *Calomelane* (Catharſi, ne deorſum illud elabatur, priùs peractâ) Salivam moveo: Eoque quoties Saliva parcior exigebat iterato, ad ſex Hebdomadas Ptyaliſmum profero. Poſteaque *Cinnab.* & *Ceruſſæ Antimon. ana ℈ß. Pul. Rad.*

Rad. Ari Comp. ℈j. *Syr. Meliſſoph. q. ſ. ut f. Bolus horis tribus medicinalibus ſumendus impero, cum Infuſi ſeq. coch.* ℞. *Summit. Trifol. palud.* v. *Siccat. Mi. Aq. Lactis Alex.* ℔ii. *Sp. Junip.* ℥iv. *miſce, & ad Alterationem idoneam infunde: Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒij. *f. Infuſum. Perſtet autem menſes binos, interpoſito ſeptimâ quâque die Eccoprotico.* Efferam hanc Materiam ut ultrà ſubigam Aquas æſtate ſequenti *Diureticas* hortatu noſtro ſeſquimenſem haurit; cum *Salis Martis & Nitri purificati præparatis*, Quantitate, Vehiculis, & Methodo convenienti.

Hac Medendi Arte, Morbi materia, non parum mitigata, diu ſanè conticet: cùm verò, annis aliquot poſt, ſævire iterum, ὀργιᾶν, & de novo Tumultus inchoare cœperat; Conſilio jam mutato (quoniam Pedes jam tumebant, veſperi præcipuè, Digitum admittentes, & Seniori & Compotatori Hydropa minitari videbantur; Tumores autem aliquâ ex parte *Scorbuticos* eſſe tum Inflammatio, tum etiam Maculæ comprobarunt) *per Calom. & Pil. Euſtach. aã* ℈j. *è duobus* ℈ß. *Purgationem inſtituo; & deinceps, alterâ vel tertiâ quâque poſt die, per Solutionem Catharticam: ſicque viciſſim repeto.*

Hiſce Medicamentorum ordinibus, non ſine aliquâ Formularũ mutatione, Vere & Autumno, ſæpius renovatis; addito inſuper, ad alterandam in Potum ordinarium Cereviſiam (*è Rad. Oxylap. Sum. Trifol. palud. Sem. Bardan. Bacc. Junip. Flaved. Aur.*) *Sacculo, & Martis Sale cum Conſ. Trif. &c. repetito Ægrum Arthritide Scorbutica* graviter oppreſſum (levibus ſubinde hujus Paroxyſmis, veluti ad Salutis rem facientibus, ex induſtriâ provocatis) ad Senectutem, & quidem lætam perduxi.

Hiſt. 3. *Morbus Articularis, Scorbuti Alumnus, cum Vomitu Bilioſo, Δυσπεψία, & Volarum Ariditate.*

QUinquaginta Vir annorum, gracilis, tener, acri & bilioſo Sanguine donatus, *Scorbuto*, & ei ſupernatâ *Arthritide* diu conflictatus eſt, cum Ἀνορεξίᾳ, Nauſeâ, Ventriculi Inflatione, Ructu ſæpe acido, Vomitu frequenti & Cholerico, Capitis Dolore, & à Paſtu Somnolentiâ, Cute aridâ, denſâ, nec ad Διαπνοὴν idoneâ, Squamulis hic illic catervatim obſitâ, in manuum volis durâ calloſâque Pollicis pedis ſiniſtri majorẽ, dextrique Brachii Articulum infeſtare ſolita eſt *Arthritis*; ſed neque Tumore, neque dolore vehementi; quin levi potiùs in tempus diutinum projecto, inæquali, & creberrimè interciſo. Diuturnitate penſata Levitas. Paroxyſmos omnium certiſſimè Pomaceum accerſivit, idque vel parcè ſumptum; ſic, ut ex Poculo communi ſemel iterumque ſiccato Pes doleret. Plures ille Methodos, eaſq; probabiles, à Medicis Celeb. præſcriptas expertus, hanc commodiſſimè, & idcircò ſæpiſſimè, proſecutus eſt.

In paroxyſmo, *Braſſicæ Folium* Tumori impoſitum acre Serũ elicuit, Dolorem mitigavit. Extra Paroxyſmum, ad Prophylaxin, præmiſsâ per Aqq. *Alfordenſes* (Alvum hæ ſubducunt) ter quaterve Catharſi, *Bathonienſium*, omni mane ℔ii. decimâ ſeq. *Infuſi amari Alterantis* Hauſtum uſurpavit: Quintâ pom. *Bolum è Chal. nutrito, &c. deglutiit*, ſuperbibendo Julapii Perlati coch. aliquot; interponendo identidem lene quoddam Emolliens; & Alterantium

tium uſum ab Hebdomadas ſex vel octo quotannis proferendo.

Hâc, inquam, Methodo anniverſariâ, ad Artus, ad Ventriculum, præcipuè ad Vomitum quod attinet, maximè levatus, à Malo tam *Scorbutico*, quam *Arthritico*, graviori, ſe jam multos annos immunem præſtitit: hodieq; illam ad Senectutis principia perductus, non impunè negligit. Uſq; verò manſit iſta, quam modò dixi, Volarum Ariditas, Calloſitas, ut opinor, uſque manſura.

Hiſt. 4. Scorbuto ſubortas, & ejus Eruptionibus adjuncta, Arthritis.

DUM in hiſce verſor, Fullo me appellat *Exonienſis*; Vir robuſtus, Athleticus, Ætate mediâ, Conſtitutione Sanguineâ. Frontem illi, Tempora, atque Faciem promemodum omnem fædarunt, turpiter infecerunt Puſtulæ, ſobrio certè & temperanti, (tanquam Ebrioſo) magnæ rubicundæque cum intervallo Coccineo, Flammeo. Æſtus & Pruritus erat univerſalis, maximè verò Partium obſeſſarum; noctu per Stragulas ingraveſcens. Turgebant Venæ, & Sanguinem plus ſolito ζυμοῦσθαι, & ebullire, commonſtrabant.

Hæc cùm acceperam, Virus in Sanguine *Scorbuticum* efferri, & Cœlo (quamvis inſtabant tum temporis Saturnalia mitiſſimo, & Efferveſcentiæ provehendæ apto) favente proſcribi, ſum opinatus: Neque enim alio de Affectu vel ſomniare erat. Sanguinem mitti jubeo, deinde Alvum molliri, alia deinceps ſuo quæque loco præcepturus. Sanguini Cremor impurus, Sebaceus in Cyathis quieſcenti, poſt aliquod tempus innatavit. Ex *Reſ. Jalapii, Extracto Euſtach. deglutiantur Pil.*, quibus inanitur Alvus. A Cathartico, Sanguine commoto concitatoque Ægrotans Ποδαγειᾷ. Adeò nempe Naturæ perinde erat, Humorum Vitioſorum Δυνάμεις καὶ Ἀκρότητας, per Articulos, atque per Cutim, exterminare; & tam levi de cauſâ, ad illam ab hac Evacuatione; diſcedit illa digrediturque. Catharſin, quam quidem ampliùs deſtinaveram, ad εὐκαιρίαν prorogo; nè videlicet, nimium ſubtrahendo, intercidatur res Articularis, & prorſus abſcindatur. Ad eam è diverſo confirmandam augendamque lenem interdum Ambulationem, Cothurnos laneos, quibus in pedes Humor demittatur, invitetur, impero; Repellentibus interdico.

Extra paroxyſmum, ad *Arhritidos* hujus puræ puta *Scorbuticæ* prophylaxin, ut Sanguis corrigatur, ea præcipio, quæ ſequuntur.

℞. *Succi, è Naſturtii Aquat. Summitatibus expreſſi Partes* iiij. *Succi Limonum p.* j. *per Digeſtionem fiat Clarificatio.*

℞. *Conſ. Fr. Cynosbat.* ʒi. *Salis Martis Riverian. gr.* iiij. *Syr. de Corall. ſ. q. ſ. f. Bolus.*

℞. *Aq. Ulmariæ, Meliſſæ, è Succis aã* ℥iiij. *Limac. Lumbr. Mag. aã* ʒij. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. q. ſ. f. Julapium.*

Præmiſſâ Venæſectione, & per Vinum & Oxymel. Scillit. Vomitione; perque Salem Cathart. Manna, & Tartarum lax. Juſculo Avenaceo ſolutum, Purgatione; & deinde ſeptimo quoque die repetitâ; ſumat, diebus otioſis, horis duabus medicinalibus, Bolum cum Jul. Hauſtu; biſque indies Succi Clarificati coch. I. *cum Seri Lactis, vel Poſſeti Hauſtu, idque per menſem unum alterumque, cavendo Alvi Tarditatem.*

Hiſt.

Hiſt. 5. *Pedum Tumor Scorbuticus, Arthriticus, cum Pruritu* ferino.

DOminus E. Generoſus, Agricola *Devonienſis*, ætatis flore, *Scorbuto*, & deinceps *Arthritide*, tentabatur: Illius Fluxu Dolores *Arthriticos* ſenſim miteſcere, ſed & eodem tempore Pedes tumeſcere, percepit. Ingruente Senectute, Corpulentus & Obeſus, Pedem utrumque tumefactum moleſtè tulit. Cutis admodum diſtenta eſt, rubicunda, gravatè pruriens, poſt levem aliquam Digitorum injuriam Flammea, Ichorem ſalſum & acrem ad dies aliquot exudans. Ob Pedes æquo grandiores & extenſos Sollicitum, *Hydropis* Timor cruciavit; ſed de *Hydrope* tanquam inſtanti, aut præ foribus, (cùm Urinam ſatis copioſam, probèque coloratam excerni, neque Sitim intendi, ſed è contrario Appetitum à Tumoris initio magis latrare, deprehenderim) non eſſe quòd ſe tantopere afflictum haberet, pronuntiavi.

Quò auxilium adhiberem medicum, in eo laboravi, ut Humoris Acrimoniam, indeſinenter acerbam, Evacuantibus Alterantibuſque quàm celerrimè reprimerem. Hunc in ſcopum, rebus uſquequaque collineatis, conceptis hiſce verbis præcepi.

℞. *Calom. quinquies ſub. gr.* xv. *Spec. Conf. de Hyacinth. Conſ. Roſ. r. aā* ℈j. *Syr. de Symph. q. ſ. f. Bolus, ſerâ nocte ſumendus; mane ſeq. Pilulas è Rudii* ʒß. *Reſ. Jal. gr.* v. *Ol. Junip. ch. gtt.* j. *Balſ. Per. q. ſ. deglutiat, cum cuſtodiâ. Quarto vel quinto quoque die, ad quinque vel ſex vices, utrumque repetat. Diebus otioſis, horis duabus medicinalibus, Bolum è Cinnab. & Ceruſſæ Antim. aā* ℈ß. *Cort. Citreor. Cond.* ℈j. *Syr. Caryoph. q. ſ. Horâ ſomni Pil. ex Æthiopis Min.* (*cum Mercurii crudi, & Flor. Sulph. aā p. æ. ſine igne facti*) ℈j. *Syr. Meliſſoph. q. ſ. aſſumat, cum Jul. Hauſtu. Potui verò ſit Infuſum ſeq.*

℞. *Calcis vivæ* Devonienſis, (*id eſt, fortiſſimæ*) ℔ß. *ſolve in Aq. pluviæ* ℔xxiiij. *ad* xij. *coquendo evaporatis. Poſt Clarificationem leniter detrahe liquorem; eique adde Rad. Sarſæ, Chinæ, L. Saſſafr. raſ. aā* ℥iij. *Cort. ejuſdem, Baccar. Junip. aā* ℥iß. *Milleped. ſiccat. No:* 200. *Coccinell.* ʒij. *Uvar. paſſar. exacin.* ℥vj. *Infunde clauſa, Balneo Arenæ, per noctem; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ℥iß. *f. Infuſum, per ſe, vel cum exiguo Canarini, loco Cerevíſiæ uſurpandum. Externè verò, Deſiccantibus Repellentibuſque Cane pejoribus & Angue vitatis, Fotum adhiberi jubeo.*

℞. *Summit. Malvæ, Althææ, Lauri vulg. aā* Mi. *Flor. Chamom. Sambuci aā* Mß. *coque in aq. font.* ℔iiij. *ad* ij. *ſub finem adde Lactis Vaccin.* ℔ij. *Immergantur Lanea, Pedibus, quoties Pruritus inſtigaverit, applicanda. Utroque denique Brachio Fonticulus aperiatur.*

His obtemperando Æger multùm profecit; pruritum hunc *ferinum* mitigavit; ad diutinum tempus delevit; & quoties reverteretur, hiſce præſentiſſimis Auxiliis, perfugio, & præſidio Salutis certiſſimo, creberrimè propulſavit.

CAP. VII.

De Arthritide Lui Venereæ ſuccedenti.

ARTIC. I.

QUòd immoderata Venus ad *Arthritidem* inclinet, eamque crebro introducat, ab antiquo poſitum eſt, ab omni Seculo decantatum; ſic, ut in ejus Προηγουμέναις haud injuriâ cumprimis habeatur. Similiter notandum, quòd poſtremis his temporibus, cùm Iſti Luem (forſan ad Humanum Genus monendum deterrendumque) adjicere, Rerum Auctori, Rectori, placuit; ab Illâ utique in *Arthritida*, tam facilis Migratio, ut Ætate Noſtra, quæ Luis Imperium longè lateque dilatavit, frequenti populo ſtabilivit, Tyrannida confirmavit, ab Affectu, quem reſciverim, nullo, facilior quæquam aut uſitatior.

II. Iſtam rem inſpicienti, & ejus Rationem perpendenti extra controverſiam videtur, primùm, quòd hoc commune cum *Arthritide* (ut taceam alios Affectus) habeat *Paturſa*; Nempe invictum † & ἀνεπιτήδειον τὸ, Maſſam inquinans ac corrumpens Sanguineam, utriuſque morbi cauſam eſſe proximam & Continentem: Deinde, quod *Paturſæ* etiam miaſma, non minùs quàm *Arthriticum* illud, cùm extollit ſe & ingraveſcit, è Sinu ſuo ejicere, & Sanguine expellere, Vim operamque det Natura: Ad hæc, quod Virus *Venereum*, è Sanguinis Flumine jam expulſu, ſolidiſque partibus inhærens, non pauca faciat Symptomata, cum *Podagrâ Paturſæ* communia; Membranis ſcil. Dolores; Oſſibus Cariem, Cuti Ulcera: Unde denique conjectari licet, Iſtorum Affectuum Miaſma ſimile, & alterum alteri tanquam germanum, exiſtere. Eccui verò Novum videatur, quòd, in Materiâ ſimili tractandâ ejiciendâque, Natura (quæ nihil temerè, nihil oſcitanter, ſed normâ & conſilio ſemper agit) Evacuatione utatur ſimili, portâ eâdem, id eſt, Articulis?

Has ob Cauſas & hujuſmodi alias, quæ eſt hodiè *Arthriticorum* pars haud exigua, ab *Lue* incipientes, ad *Arthritida* perducuntur; nec Grallatorem uſquam Veterem, aut decrepitum quempiam, & admutilatum obtuemur *Arthriticum*, quin apud Vulgus Suſpicio de infauſtâ olim Militiâ confeſtim oriatur.

III. Nemo autem Hominum (quantum auribus, vel oculis, accepi) à recenti *Lue* & nuper contractâ, natam unquam *Arthritidem* detexit; neque naſci poſſe facilè concedam: Motu Sanguinis non minùs inteſtino, quàm periodico, cum Eo commiſceri intimè; Corpuſculorum Illius variè figuratorum Appulſu frequenti, mutari egregiè; atque ita tanquam maturari & evehi diutius Miaſma *Venereum* priùs oportebit, quàm Articulis illidi, & ad *Podagram* inducendam impingi potuerit.

Hâc de causâ rarò Grandiores, & Ætate procedentes, (ſeriùs ſcil. quam *Primigenia*) invadit hæc *Arthritis*, id eſt, ex ſolâ *Lue* derivata; Juniores vix quidem, at nullo modo Adoleſcentes; quippe quibus evehendo Miaſmati nondum tempus ſit idoneum.

† Vide φυσικώτατον *Liſterum*, Colleg. Doctiſſimum, de *Lue Ven.*

IV. Sed

IV. Sed è diverſo, nec à Veteri *Paturſâ*, terrâ, horridâ, Carie & Ulceribus ſpurcatâ, *Arthritidem* generari vel ſolere, vel etiam poſſe, cogitandum eſt: Id quod minimè ex Iſtius defectu, quin potiùs Naturæ, quæ debilitata, fracta, enervata, Hoſti fugando, *Arthritidi* moliendæ, impar reperiatur.

Hiſce medii generis *Paturſa*, *Arthritidos* Genitrix, Cauſam habet, Sanguini per minima inſinuatam; ac quaſi Municipem, potiùs quàm Hoſpitem; ob affectatas Res novas exulantem, & præfractè & cum Luctâ, licèt ex Naturæ Mandato, per Articulos abeuntem.

V. *Lui Venereæ* ſuâ Naturâ ad *Arthritidem* inclinanti & tendenti, Manus affert adjutrices, Calcar addit, Empiricorum Mos ille perniciofiſſimus; quo, in curanda Gonorrhœâ, Puris ſuppreſſioni properè nimis inſiſtunt hi Ardeliones; neglectâ interim vel remiſsè factâ, quæ maximopere, quæ ſtudioſiſſimè præmitti debuerat, Purgatione. Ita enim intus Hoſtis retentus, Sanguinem integrior, & fortior ſubintrat, parteſque; primùm *Paturſæ* agit Principes; demum ævo labente *Arthritidos* ſpeciem præ ſe fert: Et ab hâc iſtorum Περιεργίᾳ potiſſimùm, ex *Lue* tot ubique *Arthriticos* eſſe, jure merito ſuſpicemur.

VI. Illis de *Affectu Primario* præmiſſis, de ipſius Ægri Corpore jam proximè dicendum eſt; quod utrum *Arthritidem* (ſecundariò) adſciverit, an ſecus, ex Illius ad Eam propenſione pendet quàm plurimum: Quô major erga *Arthritidem* à Naturâ Corporis proclivitas, eò citius *Paturſa* in *Arthritidem* migrat; eò planius ab eâ (mendaci) abſorbetur.

Porrò intelligendum eſt, quòd etſi iſta *Luis* in *Arthritidem* μετάβασις ſæpiſſimè ſit in eodem Corpore, tamen non nunquam diverſa complectatur: Quum, à Mariti *Lue Arthritis* in uxore per Concubitum accendatur, & Illam Iſte inceſtet. Hujus rei, utut Nova credatur, Hiſtorias omninò luculentas & exceptione quâlibet majores, quando plures in Adverſaria retulimus, unam itemque alteram huic Capiti ſubjicere non gravabor.

Nec quidem hanc *Arthritidem* impropriè *Lui* ſecundariam, tametſi Corpus aliud exerceat, appellari poſſe exiſtimo; quandoquidem ex *Lue* γνησιωτάτως oriatur, illiuſque Naturam, εἶδος καὶ ἦθος, nihilo certè minùs, quàm ſi in eodem Corpore ſit, participet. Neque magis novum aut peregrinum hoc habendum, quàm quòd, in Gnatos aut Alumnos, Oculorum *Epiphora*, ſeu quid aliud Morbi à Parentis aut Nutricis *Lue*, derivetur: quo quidem nihil magis in Vulgus notum, aut pervagatum.

VII. Qui hac *Arthritide* conflictantur, ſæpe macilenti ſunt, tenues, Vultu quodammodo ſubſidenti, & ipſius præſertim margine, lurido; Oculis retractis, quodque eorum Album eſſe debuerat, interdum ſubluteo; Voce fuſcâ, & cum Roncho editâ: Verùm non Naturæ, ſed Morborum operâ. Nimirum duram hi Homunciones Servitutem ſerviêre; primùm *Deæ Blandæ* obſecuti; deinde *Lue*, poſtremò *Arthritide*, laborantes.

VIII. Morbi hujus Dolores vagi & erratici (ſive præcurrentes, ſive Ejus Acceſſionibus interpoſiti) à *Rheumatiſmi* Doloribus eò diſtinguantur, quòd

quòd Hi poſteriores à Frigore tum ordiri, tum reverti, ſoleant; à Vagæ Arthritidos, ut & à *Rheumatiſmi* iſtis; quòd Illi, Origine nati *Venereâ*, Nocturni magis ſint: Deinde quòd, Ipſius Paroxyſmi, hâc in *Arthritide*, Dolores, quàm aliâ quavis, *cæteris paribus*, (ob acriorem Cauſam Continentem,) atrociores ſentiantur: Rarò enim videas immanius Vociferantes, quàm à *Paturâ* qui dolent Articulis. Hoc, inquam, *cæteris paribus*, quatenùs ad Sanguinem, ad Animales Spiritus, & ea univerſa, quibuſcunque Doloris ſumus plus minus patibiles, reſpiciamus. Quin etiam (præmiſſo, è *Primigeniæ* Doctrinâ, quod Dolor quò vehementior, eò Paroxyſmus Regularis brevior, eò plerumque rarior,) nulla unquam *Arthritis* Paroxyſmos habet adeò acri Dolore ſtipatos, tam citò reverſuros, tam ſimul longùm duraturos.

Hæ ſunt hujuſce Affectûs certæ quædam conditiones, in eo illuſtrando, ſignandoque Uſûs & momenti haud exigui; quas ſi fides optima deficiat, neque ſemper illæ Morbum oculis ex voto ſubjiciant, quicquid in Diagnoſi deſideratum eſt, ex *Lue* præcurrenti & ejus Veſtigiis percunctando adimplendum.

IX. Quouſque ſe laudabiles oſtentant paroxyſmi, ſuum habent commodum, ſuas utilitates; quàm autem primùm interciduntur, aut multùm illi remittuntur (ut in aliis *Arthritidos* ſpeciebus (non hoc nihil periculi. Si intercißis hiſce nulla fuerit eruptio cuticularis, nulla aurium ſuborta humiditas, nullum uſpiam ulcus, Hæmorrhagia nulla, *Congeſtio* nulla; ſed è contrario, in muliebri ſexu ſiſtantur etiam Menſes, & Partus omninò ceſſet; Diis hoc iratis accidit. Portâ jam obturatâ omni, & occluſâ fugæ viâ, in caput transferri ſolet hoc caſu materia νοσηρὰ, & vel Apoplexiam, vel motus convulſivos, Ægro ferè fatales, excitare. Cujus quidem Eventi, iterum & ſæpiùs à nobis obſervati, mentionem idcircò feci; quòd ex eo Prognoſticum haud inutile, tametſi mæſtum, identidem eliciatur.

X. In hujus *Symptomaticæ* Paroxyſmo, ad Doloris impetus ſolitò majores quodammodo ſedandos, & ex aliquâ parte permulcendos, hypnotica dari prodeſt, pro rei neceſſitudine (cautè tamen, ne Illorum abuſu materia Morbi Nervis impingatur) dimetienda. Reliqua, quæ ad paroxyſmi therapiam pertinent, ex aliquo fonte (*Primigeniâ* ſcil. *Arthritide*) ducta, ad hoc negotii facillimè accommodentur.

XI. Quæ verò pars curationis *Prophylaxin* habet, & in Acceſſionum Intervallis exercenda eſt, à *Lue Venereâ* mutuatur indicationem. Nam *Antiſiphyl.* (cùm evacuantibus, tum Alterantibus) à miaſmate, causâ morbi conjunctâ, Sanguis tuendus. Heic loci è *Lignis*, ex *Antimonio*, è *Mercurio*, *comparata*, præ quàm alia quavis *Arthritide*, in ſeries ac methodos artificiosè digeſta, commodiſſimè proponantur: Certè *Mayernus*, (a) Experimentis & uſu longè nobiliſſimus, *Mercurio* (*penitiſſima corporis ſubeunte, inſtar Viverræ, jugulum Morborum petente, Fermento eorum adorto*) *Arthritidem Veneream certò curari*, non dubi-

(a) In *Prolegomenis* ad Tractatum de *Lue Venereâ*.

dubitavit aſſerere. Si per Vires liceat, & nihil adverſetur, Uſus hic eximii *Salivatio*; quæ tametſi in *Arthritide Primigeniâ* & Ægroti & Medici votis ſæpe excidat, in *hâc Arthritide Symptomatica*, ab ipſa *Luis* ipſiſſima profluente Cauſa, magnarum eſſe virium, virtute ſingulari, æſtimanda eſt. Quæ verò *Salivæ* optima movendæ ratio, quis modus obeundus; utrùm Spiſſus ille, paucis aliquot Hebdomadis, ſed jugi rivo, qui abſolvitur; an potius Rarus, ſed ad tempus diutinum qui excurrit; Utrùm continuus, an intercifus eligendus, id, ex Ægri rebus omninò decernendum eſt.

De tempore *Ptyaliſmum* inſtituendi maximè opportuno, ut Verbum addam; Æſtas à nonnullis præfertur, eo forſan nomine, quòd durante illa Sanguis (ſcilicet!) evectus huic Operi paratior habeatur; tum quòd à Frigore minus ea Tempeſtate periculi. Contrà facit Spirituum Languor & Impotentia, Æſtati propria, quâ ad Ptyaliſmum inhabilis redditur Ægrotans; & Media profectò Hyeme, quâ firmiores ſunt ὁρμάντες, & longè vegetiores, quàm Æſtate, quâ fatiſcunt, expeditiùs ſtadium hoc percurri conſtat. Ver autem ego malim, & hoc incipiens; quo Æger per ſe ad hoc officii promptus, & tempore, ut ad Salivam protrahendam, ſic ad vires exinde reſarciendas, diutinò fortunatos.

Qui *Sputum* horret, *Calomelana* per Anum exturbari patiatur. Dentur idcirco *gr.* ejus v. cum *Aſtringentibus*, bis die, per triduum, vel quatriduum. Poſtea *Catharticum*, quo *Mercurius*, cum pravis ab eo ſubactis & devictis Humoribus, expellatur. Huic autem muneri *Catharticum*, quod Ventrem leniter, at certò, vacuet, Sanguinem minùs agitet (ne videlicet *Arthritis* irriretur) imprimis ſeligendum: Conducunt *Aquæ Purgantes* cum *Manna* hauſtæ, poſt *Extracti ſeq.* ℈*ſſ*. *ad* ℈j. horas ante aliquot deglutitos.

℞. *Agarici, Hermodact. Helleb. N. Epithymi, Turpeti, Mechoac. ana partes* ij. *Salis Tart. p.* 1. *cum Spiritu Vini Digerendo, Exprimendo; tum Scammon. pul. partem unam addendo; dein evaporando, f. Extractum.* Repetenda verò hujuſmodi purgatio, cum præmiſſo *Calom.* quarto vel quinto quoque die, tantiſper dum Materia νοσηρὴ, vel tota prorſus expelli, vel evacuando enervari, jure meritò credatur. Sin ex Ulceribus, & Saliva, Os affectare *Mercurium* advertas; ad eum ſubtrahendum, velutì frequentiùs, ſic etiam copioſiùs, adhibenda *Catharſis*: Et quidem hiſce *per Salivam*, *per Sedem*, excrementis, optimè omnium perfectiſſimoque Miaſma hoc eliminari poſſe cogitandum eſt.

In Sanguinis Craſi redimendâ, & Veneno (ſi quòd intus delituerit) circurando, nuſquam quidem non oportet *Decoct. L. Sti. Saſſafr. cum utriuſque Cortice*, forte & efficax, pro Anni tempeſtate, per Hebdomadas aliquot, ne dicam Menſes, affatim quotidiè, poſt uſum *Mercurii*, miſcere.

Aquæ porrò *Diureticæ*, quales ſunt *Bathonienſes*, *Bamptonenſes*, (Valentiſſimum potentiſſimumque Sanguinis καθάρσιον) rectè diuque perpotæ, ad eluendam Morbi hujus Materiam non parum promittunt. Cujus quidem Rei amplam & luculentam Hiſtoriam, huic Capiti ſubjectam licet perlegere.

XII. Quin etiam poſthæc, ad majorem Cautelam, aut *Aquæ*, (ſi conveniat) omni æſtate repetendæ, aut omni Vere, & Autumno per *Merc. d. & Aq. Purgantes*, primùm purgare corpus; deinde, per *Alterantia* (qualia ſunt *Cin. & Ceruſſa Antimonii*, *Æthiops Min. Panacæa Hartmanni*) Humores ejus corrigere juvabit. Imò quidem Iis, qui, vel Conſtitutione infirmiori, vel annoſiores, Salivam, Ventrem, & Urinam, moveri reſpuunt, *Antiſiphyl.* prædicta, cum *è Lignis Decocta*, ſummi erunt adjumenti.

Hiſt. I. *De Arthritide impurâ, Aquis Diureticis ſubacta.*

FOemina quædam è *Brigantio* integerrima, Viro diſſimili juncta, poſt annos aliquot Dolores ſenſit, per Muſculos & Membranas exteriores ferè omnes, erraticos, rodentes. Caro inter hæc tabeſcit; Vultus pallet; Vires enervantur. Currente mediâ ætate (id quod auſpicato incidit) ſæpius enixa eſt. A quo deſierat ἐν γαςρὶ ἔχειν, *Rheumatiſmus* (quod dicitur) ingraveſcit; Doloribus nocturnis, iiſque peracutis ſtipatus: Præter quos, externarum Partium Internodia laceſſentes, per ſeptimum & octavum ætatis Luſtrum & quod excurrit, Artuum alii Juncturarum erant pæne omnium, fixi, & permanentes; cum earundem Tumore, Rubore, Ardore, cæteriſque quod eſt Paroxyſmi *Arthritici* Παθογνωμονικόν. Verùm, in Muliere Sanguinis parum calidi, temperante, morboque fatigatâ, Tumores nec in eam Molem efferuntur, nec æquè rubent, nec pariter dolent, nec quæ alia Symptomata ſunt, ſimiliter urgent, ac in *Arthritide*, Calidâ maximèque rectâ; imò ad *Frigidam* propiùs accedunt: tempus in diutinum procurrunt, & citò revertentia *Arthritidem* quaſi continuam, & perpetuò Παροξυνοῦσαν, indicant. Quo tempore mulctantur Artus, Viſcera, & quæ intus, ſunt tuta omnia: Cùm ad tempus, etſi pauxillum, iſti liberantur, (quod utique non ſine ſummo Diſcrimine plus ſemel obtigit) illa ſtatim afficiuntur. Tumoribus, Gelatina turgidis, Ætate fugiente, ſuccedunt Toſi, numero complures; granum nunc Hordeaceum, nunc Fabaceum æquantes. *Antimonii Mercuriique Præparatis* longùm utebatur; at ab *Aquis Diureticis* (quas, ad libram unam alteramque omni mane, plerumque per dimidium Anni, aliaſque in potum ordinarium perpetuò ferè adbibit) omnium maximè profecit. Jam Quadragenariâ major, & (quod dictu neceſſarium) Matrimonio paucis annis ſoluta, Faciem ſic ſatis coloratam, *Rheumatiſmum* (ita loqui amat Humanitas) mitiorem, Robur adauctum, aliaque Naturæ revireſcentis Signa, lætè gloriatur. Ob Partus aliquammultos, & Menſes ordinariè juges; ob Materiam per Articulos pulſam, & *Arthritida*, ſi non rectiſſimam, tamen utilem; ob Medicinam opportunè & diligenter adhibitam, Vitam hæc Matrona piiſſima, Venerabilis, etiamnum agit vitalem, actura (quantum hâc in re conjicere datum eſt) diuturnam.

Probat Hiſtoria, ex *Lue*, alio Corpore exiſtente, poſſe alio, per Concubitum, ſuboriri *Arthritida*; tum etiam *Aquis* præſertim *Diureticis*, poſſe permulceri.

Hiſt.

Hiſt. 2. *De Arthritide, Luis Sobole, à Δυσπέπτοις irritatâ; Febrim excitante, Caput aggreſſâ.*

PAturſâ quidam Adoleſcentia tactus (cujus perperam tractatæ, quà Sanguine, quà Vultu, ad Senium uſque paſſus eſt reliquias) vertente nono & decimo Vitæ Luſtris, ex Macie priſtinâ Corpulentus & Habitior factus Ποδαγρικῶς. Plures Ille Paroxyſmorum vices ſubierat, triſtes ſanè & calamitoſos, (ſed rectos & idoneos) cùm, ex Crapula cibo difficili & inepto avidè ingeſto facta, ἄνω καὶ κάτω affatim ejecit: Capitis Hebetudine, & Vertigine, correptus: Pulſu celeri; Æſtu univerſali. Quando in Febres iſtius Tempeſtatis (erant enim alius planè Indolis) Affectionem iſtam πυρετὸν referre neutiquam valuerim, & *Arthritidos* Inſultus cùm multiformes, tum etiam (tanquam Lupi in Fabula) ſemper huic Ægro, minima quavis ex Cauſâ evidenti, paratos, eſſe recoluerim; ex ea, ſed ἀνωμάλως ſe fundente, illam optimè derivari poſſe, unà cum Ægro, & qui aſtabant aliis harum rerum haud ignaris, judicavi: Eique Fundamento firmiter innixus, hunc in modum (profectò, quàm in Febre *Eſſentiali*, vel Capitis morbo quovis Idiopathico oporteret, longè diverſum; imò in horum pleriſque contrarium) Curationem ordinavi.

Ut *Arthritidis* Materiam, Capiti impactam, illinc excitem, & in Artus partim expellam, partim invitem, Pulverem primùm *è Chel. C. C. & Pulp. quartâ quâque horâ, cum Jul. Hauſtu,* exhibeo. *Deinde Phænigmos* (*è Sem. Sinapios, Summit. Rutæ, Raſ. Radiculæ, Halecis fumo indurati ad part.* I. *Fermenti vet. p.* IV. *cum Aceto Vini Albi, ad Conſiſtentiam Cataplaſmatis*) *componi & applicari jubeo.* A *Pulvere* ſuſcitantur *Spiritus*, oritur Diaphoreſis; à *Phænigmo* Malleolis (ea ſolebant, in hoc Corpore, *Arthritidos* Stativa eſſe) admoto, & quoties refrixit, quoad Tumor hinc inde oriatur, renovato, Caput omnino ſanum & incolume redditur, idque præſentiſſimè. Tumoribus, ad majorem cautelam, (ut nè in Sanguinem, quò evocatum eſt, relabatur) Epiſpaſtica ſuperaddi jubeo; unde Ichoris *Arthritici* Fluxus ad dies aliquot jugis, ad aliquot annos ſalutaris: Mitior enim aliquandiu poſt *Arthritis*, quod Affectionem hanc *Arthriticam* eſſe ab Evento comprobavit. Cùm jam ulcuſcula per ſe exſiccarentur (nec quidem anteà, ne Fluxum tam felicem, tam blandum, tam ex omni parte benignum beatumque quodammodo abſcindere videatur) Ventriculum, me hortante, movit: Diebuſque poſt hæc otioſis *Trifolii Paludoſi Infuſum, horis medicinalibus, Menſes binos, bono cum fructu quotidie potavit.*

Hiſtoria confirmat *Arthritidem, Luis Venereæ* progeniem, poſſe Δυσπέπτοις irritari; poſſe Caput invadere.

Hiſt. 3. *Lui Venereæ ſuccreſcens, Caput impetens, Arthritis.*

SUb hujus Seculi initium, Fœmina quædam, ortu incolumis, piiſſima, lectiſſima, nec uno nomine Spectabilis, Marito

Marito jam olim Paturſâ, nuper *Arthritide*, diro Morborum Pari, mulctato, & miſerrimè cruciato, annos circiter viginti nupta, ſemel bis pepererat; exinde diu Catameniis rectè eſt potita. Poſteà *Scabiem* habuit, aliam in Cubiti ſummitate, ſiccam, ſubfuſcam, multiplicem, cum Interſtitiis & Ambitu purpureo; aliam in Capite ſubalbidam, ſquamatim decidentem: in Femore, & Latere, Impetigines, & mali moris Maculas: His adde Capitis, in totâ parte ſiniſtrâ, & Colli poſterioris, Dolorem Nocturnum. Ad hæc Hallucis Articuli majoris primùm Teneritudo, deinde Dolor, acutus & pungens; Tumor item, & Rubor ſupervenit; quæ quidem ita ſunt Accidentia, ut *Arthritidem* oſtendant. Certè Dolor ad integrum uſque menſem aliquoties manſit, alios atque alios Digitorum Articulos, Pedum etiam Plantas, identidem torquens, à Cathartico improvidè ingeſto exacerbatus; ſic, ut de *Arthritide Lui* ſuccreſcente minimè dubitandum.

Ut Eruptiones tolleret, ex Refrigerantibus neſcio quid temperatum clam oblinivit; unde brevi Caput Tremere, Manus & Pedes παραλύεσθαι cæpêre, nec erecto Corpore ſtare, nedum ambulare, potuit. Hiſce circiter diebus Menſes ſupprimuntur, quæque Vitia nota & manifeſta erant, ab eorum unâ Suppreſſione naſci putabantur. Caput inde plus ſolito afficitur; magis enim magiſque tremit, vel ex Imbecillitate antrorſum inclinat. Cùm Oculi Somno conniverant, Horror ingruit univerſalis, & ex improviſo totius ſubita Corporis Exultantia. Fugiente ſomno, brevis Stupor, & Motus ſæpe Convulſivi, tum Labii ſuperioris, tum Oculi ſiniſtri, tum etiam totius Capitis. Oculi porrò Dolor, Viſûs obſcuritas, & Caligo. Sub hæc Utriuſque Genu, ſed Occipitii maximè Frigus intolerabile: Faciei Rubor erat: Alvo ſolutâ Refectio: Cùm ingraveſcerent Symptomata, nec, quo illis occurreretur, à quoquam unquam, quod ſciam, quicquam adhibitum, (ex primâ enim morbi Origine, rem ejus totam pertinaciſſimè occultavit) tandem, fallente linguâ & tertiatis verbis, ſummum enarrat, & implorat (heu! poſt bellum) Auxilium. Nam Inſultu graviſſimo, Motibus Convulſivis, & Ἀναισθησία comitato, brevi tempore morbus abſumit Ægram, meliori Fato (ſi Deo viſum eſſet) digniſſimam.

Hoc Caſu Miaſma *Venereum*, quod & *Podagricum*, intra Sanguinem aliquandiu retentum, neque Partu frequenti, neque Medicamentis, aut diminutum, aut ſatis ciccuratum, Naturam aggravare cæpit; cum Inimico Illa colluctatur, & ejus eliminandi ſatagens, *Arthritidem* molitur. Quum autem (ob Sanguinem fortè Δυσμεταβλητον, vel aliâ aliquâ de Causâ) ad *Arthritidem* Ægra minus ſit proclivis; quumque per Cutim, Virus parcè expellatur, & jam Menſes ſuppreſſi ſint, adeòque fugæ via omnis occluſa; Caput illud aggreditur, & Genus Nervinum, itaque Laborantem opprimit.

Monet Hiſtoria, *Paturſæ Podagram* æmulatæ Materiam, in aliud Corpus aliquando, per Concubitum infundi; in illo, veteri ſævitiâ procedere; Caput denique obſtructis exeundi Viis, adoriri.

Hiſt. 4. *Arthritis*, *Lui* ἐπιγενομένῃ, *Victu*, *digeſtivis*, & *Equitatione moderata*, *tandem Inteſtina invadens*, *Sanguinis* ἄνω καὶ κάτω *Miſſionem pariens.*

CUpidinis in Caſtris, a primâ Juventute verſatus, Miles quidam, *Mollior*, (quod aiunt) *Anſeris Medullâ*: ejuſque Præliis haud parum contuſus, circa mediam ætatem *Arthritide* corripitur, quæ, omni fere anno, ſuaptè ſponte, Acceſſiones iteravit: à malis autem Moribus ſæpius, ſupra modum invitata. Cùm annos Æger nondum habuit quadraginta, in *Aſcitem* incidit, durum (Jupiter!) & ancipitem, quem demum eluctatus, Curæ meæ aliquantò poſt occurrentis, ſe commiſit; ut adverſus *Podagram* (ipſo confitente Reo) minime *Primigeniam*, item adverſus *Hydropa*, Prophylaxin obſecrans. Claudum aſpicio, Emaciatum, Vultu, præſertim ipſius Margine, lurido; ſed Oculo flagranti, ſed Animo alacri vividoque.

Et Medicinæ, & Aquis Mineralibus Hoſtem internecinum horror, quod illis tentare non liceret, Diætâ & Exercitatione, quoad ejus fieri poſſit, conficere conetur: Ideoque Equo, ſæpe, & multum, ſe oblectet; de Victu maximè ſollicitus, non niſi εὐπέπτοις nutriatur; &, à Prandio ſemper Rubellum (quod Vini genus Ventriculo erat gratiſſimum, & Uſu diutino probatum) hauriat: Maturè ſe in lectum det, parcè, vel non cænatus. Nec quid adhibui Medicamentorum, præter *Infuſum Gentianæ*, *Zedoariæ* & *Cubebarum*, eodem Vino paratum, omni mane uſurpandum, & *Pil. Stom. cum G.* omni Menſe, ad tuendam ſervandamque Coctionem, *Arthritide* permittente, aſſumendas.

Horum Adjumento (vitatis ſimul iis, quæ obeſſent) diu vixit ille, *Arthritide*, non niſi rectâ, quantumvis *Symptomaticâ*, ſed acri, (forſan ob peculiarem ejus Materiam, magis) ſed acerbo dolore comitatâ prægravatus.

Verùm ad Senectutis principia perductus, *Febre* cum *Diarrhœâ* laboravit, & Alvo reſtrictâ Abdominis ſecuta eſt Inflatio, Ventriculi & Inteſtinorum Dolor; Auſteræ poſtmodum Materiæ, deinde Sanguineæ per Os, brevi verò Nigræ (pariter Sanguineæ) per Anum miſſio. Ab ingruente *Dyſenteriâ Arthritis* ἐν τοῖς ἔξωθεν nulla. Ut his opitularer, per Literas rogatus; primò *Leniens præcepi, Sennæ & Rhab. Xerano infuſorum. Tum Bolum aſtringentem & Cardiacum, (eò nempe, quò in Artus expelleretur Arthritis) ter die cum Infuſi amari Hauſtu deglutiendum.*

Iſtius Hominis initio *Lue*, mox *Arthritide*, tum *Hydrope*, iterum *Arthritide*, quà rectâ, quà reflexâ & *Dyſenteriam* inferente, iiſque ſuo genere graviſſimis, affecti, Robur & Patientiam ſæpè demiratus ſum; Hæc enim univerſa Animo præſenti, forti, & illis omnibus majori toleravit: Spiritu nempe Animali firmo, alacri, & Elaſtico donatus; equitando ſummoperè levatus; nam, ex Podagrâ fractum, imbecillem, languidum, eo ſolo certiſſimè citiſſimèque frequenter reſtitutum, obſervavi. Si Flatus poſtulaverit, nec *Arthritidis* vetuerit Paroxyſmus, bis terve Hebdomadâ injiciatur Enema.

℞. Flor. Chamom. Mj. Sem. Fœnic. d. Carvi ana ℥ij. Coq. in aqu. font. ℔j. ad ß. Colaturæ adde Canarini ℔ß. Ther. Androm. ℥ß. *Sac. rubri* ℥iij. *f. Enema.*

Et in Tormina *Decoct. è Carminantibus*, Veſicâ incluſum, & Ventri admotum; aliaſque pannus *Wallicus* Abdomini imponendus.

Diu illum *Dyſenteriæ* ſuperfuiſſe audio, & tandem emaciatum, Morbis & Ætate confectum, diem ſupremum obiiſſe.

Hiſtoria ſignificat *Arthritidem Lue Venereâ* procreatam, Victu idoneo, Digeſtivis, ſed præſertim Equitatione, non parum ſublevari, *Dyſenteriæ Productricem*, auferri.

Hiſt. 5. *Arthritis, Lui Venereæ ſuperveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulſionem univerſalem, & demum Mortem, inducens.*

Occurrit è Plebe Viri cujuſdam, Hiſtoria, natu integri, *Lue*, cum adhuc adoleſceret, corrupti. Huic Affectui, multùm ope Medicâ retuſo, nequaquam extirpato, conſtanti jam Ætate, ſupernata eſt *Arthritis*; quæ, Luſtris minimùm tribus, rectè agens, & omni Anno ſemel iterumque redux, tandem in *Anomalam* degeneravit: ſeſquiannum nulla fuit. Exinde Æger Melancholiâ, Gravedine, Caligine, ſenſim eſt afflictus; uti etiam Vertigine, eâque gravi adeo, ut in Notos & Familiares ſæpe inſcius irrueret. Quum iter aliquando intempeſtivè faceret, ex Frigore, primùm Viſu, deinde Senſibus internis omnibus, ipſoque Judicio læſo, per dies aliquot deliravit. Arthriticos hos Errores eſſe, quando mihi perſuaſiſſimum erat, (&, tribus ab incurſu Mali primo Menſibus, eum recurrere immaniorem, cum, Auditus Gravitate præmiſsâ, Vultûs Pallore, Flatibus ἄνω καὶ κάτω creberrimis. Urina limpida copioſaque, Spiritu difficili, & demum Ἀναισθησία, accedentibus deprehenderam) quæ Medendi ratio plurimùm profecit ita ſe habuit: Ut Capiti ſuccurratur, Sanguinem mitti jubeo; Ventremque per Enema, per Catharticum, ſubduci, &, ad Hoſtem in Artus evocandum, utrique Malleolo (ſolebat Æger illis dolere) *Phænigmum* applicari, Tumoribuſque hinc inde ortis *Epiſpaſtica*. Humor effluxit Ichoroſus copiosè; magis verò, quòd *Cardiaca*, (*Pul. Gaſcon. Vinum Hiſpanicum rubrum, Sp. vol. oleoſ.*) prompta in auxilium, & quotidiè exhibita, ad τὰ ἔξωθεν Materiam expulêre. Porrò, in *Prophylaxin* crebra fit *per Pil. Ruffi*, ſed lenior, *Purgatio*: Et, utroque latere Spinæ, inter Homoplatas, Fonticulus, ſex Piſorum capax.

Atque hiſce Artibus, Laborantem, & tanquam Animam agentem, ab ipſo Orco eripui. Verùm Materia, propter Naturam refragantem, neve ſatis evocata, neve Paroxyſmum, utut tentatum, faciens Regularem, Caput, dudum enervatum, iterum aliquandiu poſt adorta, Ægrum mediâ nocte poſt Somnum placidiſſimum, *Spaſmo* univerſali correptum, brevi temporis ſpatio, interemit; & indicio fuit, eam, quæ *Arthritidos* eſt à *Paturſa* natæ, jam non ampliùs expulſam, interdum παλινδρομεῖν, Cerebrum adoriri, Convulſionem univerſalem, eamque lethalem, Ægro afferre.

CAP.

CAP. VIII.

De Arthritide Aſthmatica.

ARTIC. I. A*Sthmati* ſuccreſcit *Podagra* creberrimè pituitoſo, ſive ei, quod à Phlegmate Pulmoni inhærente, & Bronchia infarciente, ſicque Spiritûs meatum obſtruente, factum eſt: Hoc in causâ morbi hujus Idiopathici, proximâ & conjunctâ, ponitur; dum in primis viis ſtabulans Saburra, & ſanguis in Canaliculis ad Plethoram auctus, ſociam aliquando operam adjungit, & ad hunc affectum confert κατὰ Συμπάθειαν.

Spiritu hâc de causâ difficili laborantes, interdum per ſe, aliàs ex Medicinâ, nono & decimo plerumque Ætatis luſtro, raro quidem maturiùs, Ποδαλγοῦσι. Si, per Victum inordinatum Δυσπεψίαν, aliaſve cauſas antecedentes vitium copiosè alitur, & in ſanguine congeritur materia, *Podagræ* effectrix, proprio illa Marte poteſt, & per ſe, in Paroxyſmum erumpere; verùm multò faciliùs paratiuſque, ſi Medicinâ fuerit extimulata.

II. Sunt autem ſtimulo, huic *Arthritidi*, uti aliis planè permultis, cujuſcumque fuerint generis, *Cathartica*: Quando eorum beneficio, ad amoliendum hoſtem, eumque in Articulos extrudendum, natura promptiùs & habiliùs operatur: Tum, ad hoc operis, è Catharticis Δραστικώτερα, præcipuè faciunt; quando ſanguinem exagitando, (quod ante dixi) novum afferunt Orgaſmum; quem è Veſtigio ſequitur Alieni ἐξαγωγή.

Valent hâc in parte *Alterantia*, ad debellandum *Aſthma* vulgò adhibita, quotquot uſpiam à Naturæ Partibus ſtant Cardiaca, & in fugando Hoſte ei opitulantur: Quæ quidem Alterantia, *Antiaſthmaticorum* maxima, vel ſaltem immenſa portio putanda eſt.

III. De *Arthritidos* hujus Materiâ, minimè recentem illam eſſe, ſed in Corpore quòd diu Paroxyſmum extiterat, in eo ſe occultans, vel hâc de causâ meritò, ſuſpicari licet, quia nemo repente Ποδαγριᾷ. Imò quidem veriſimile eſt, quòd in corpore Phlegmatico, tuſſi agitato, pituitâ involvatur; ſimulque cum eâ pulmoni commiſſa, per ſputum illa κατ᾽ Ἐπίκρασιν excernatur.

Quod ad amplectendam hanc Sententiam me impellit, eique confirmandæ ſtabiliendæque unum ſufficere videatur, non leve Pondus Argumenti, hoc eſt, (hujuſce *Arthritidis*, prout obſervavi, Χαρακτηριστικόν.) Nempe, quòd, aliis omnibus *Arthritidis* quà Veræ, quà Symptomaticæ Speciebus, eo nomine diſpar, æſtate lætetur. Cùm *Arthritis* reliqua omnis ſuâ Naturâ Hyeme, vel minimùm Sole infra Æquinoctium vergente, hæc noſtra, eo ſupra, imò ipſum circa Cancri Tropicum aliquando evecto, ſuâpte ſponte, neque ex causâ illâ evidenti Παροξύνεται.

IV. Illud tamen nequaquàm ita capiendum, ac ſi hæc *Arthritis* omni omninò Hyeme prorſus obdormire, neque per illam Tempeſtatem quicquam unquam moliri ſoleat. Contrà φαινομένου hujus Ætiologiam, in eo locari cenſendum eſt, quòd Hyeme, quo quidem profectò tempore Cutis denſatur, fallit Διαπνοή, & in Pulmonem mittitur Pituita, cum eâdem in eum Miaſ-

ma etiam *Arthriticum* abripiatur: Æſtate verò cùm ſuperficiem & Ambitum Corporis Humidum evocetur, extra idem tendat & Artus appellatur. Ut Hyeme ab *Aſthmate* vincatur, ſub ejuſque Vultu & perſonâ deliteſcat; Æſtate, propriâ eluceat.

V. Propterea quod *Arthritidis* hujus Materia frequenti expuitione magnam partem eliminatur, profluere autumo, quòd illius Paroxyſmi, (utut Dolore, Tumore, Rubore, aliiſque Symptomatis, ſatis ad Diagnoſin ſignati) rarò utique infeſtiſſimi cernantur, aut ex eorum numero, qui Tofis, qui Ulceribus, qui Oſſium Carie, cæteriſque Fructibus iſtiuſmodi acerbiſſimis, vel etiam Nodis, Doloribus diutinis, & id genus mitioribus, affligunt Ægros; ſed tolerabiles, & æquo animo ferendi ſunt.

Cùm autem iſtud ſive Paroxyſmorum Tempus, ſive eorum Clementia, non eò uſque huic *Arthritidi* propria eſt, ut ex eorum alterutro, vel utroque poſſit illa internoſci; quò aliquod Δηλωτικὸν, in medium promam; quotieſcunque *Aſthmati Pituitoſo* præſertim gravi & diuturno; maximè verò omnium, quoties uſitatè, & ex more ſubjicitur *Arthritis*; Hæc ipſa eſt, quam ego *Aſthmaticam* appello; Primigeniæ, ſi Paroxyſmos, eorumque Symptomata circumſpiciamus, certè perſimilem, Succeſſione luculentiùs, & ferè ſolâ agnoſcendam.

VI. Ex dictis ſequitur, quòd *Arthritis* hæc *Aſthmatica*, tametſi puram Materiam & puram *Arthriticam* habere, per ſeque omninò Veram eſſe concedamus; (quod tamen itane ſit, an ſecus haud definitu facile) quando quidem *Aſthmati* ſubmiſſa eſt, ipsâque ejus Materiâ gaudet; in *Symptomaticis* cenſenda eſt; habitâ, videlicet, Morborum Succeſſionis, & tam Primarii, ſive genuini, ſive ſpurii (*Aſthmatis*) quam Secundarii (*Arthritidis*) ratione.

Ex eoque patet, quàm ſit ea ſui Generis ἐν τῷ πράττειν æſtimanda, quàm modô peculiari expugnanda; à Verâ *Arthritide* ſeparata, quoniam nullam hæc Succeſſionem præ ſe fert, nullum agnoſcit morbum Primarium; à cæteris verò *Symptomaticis* quibuſcunque, quoniam *Aſthmate* ſubnata, ab eo Pectoris, Spiritûs, Tuſſis, Sputi, Conſiderationem deducit, neceſſarióque comprehendit.

VII. Ut hæc apertiùs exponantur, quoties de Epicœnæ hujus *Arthritidis*, nunc Pulmonem, nunc Artus infeſtantis ὕπαρξι, conſtiterit, & Curationem meditabimur, haud dubiè prodeſt in priori Statu (tametſi *Pituitoſum* exiſtimetur *Aſthma*) rem *Arthriticam* non negligere; quin ad *Aſthma*, quoties ingraveſcat, depellendum, in externis, ſimul atque fieri poteſt, Dolorem excitare; quo nempe factâ Materiæ ad Articulos διαδοχῇ, levetur Pulmo. In eo certè Operam locari commodiſſimam; in eo Intentionem utiliſſimam, non inani Conjecturâ, ſed Experimentis ex medio uſu depromptis, & (ut opinor) Ratione fretus, habeo perſuaſiſſimum. Hoc igitur ſpectans, *Venæ ſectione* vel prorſus abſtineo; vel, quàm in ſimplici Pituitoſo *Aſthmate*, Sanguinem minori quantitate detraho: Ne ſcil. Natura, Miſſione nimiâ & improvidâ debilitetur, enervetur, & *Arthritidi* protrudendæ impar reddatur.

VIII. Catharſin per *Aloëtica*, ſive quævis

quævis alia, quæ tum Alvum moveant, tum etiam Sanguinem exagitent, & in Orgaſmum adigant, inſtituo. Novi quendam *Aſthmaticum*, *Arthriticum*, qui *Spiritu Cochleariæ Aureo Purgante*, (cum *Scammonio*, *Julapio*, *vel fortaſſe Gambogiâ* comparato) ad guttas circiter triginta, ex Vehiculo convenienti, feliciſſimè creberrimèque utebatur: Satis enim hinc dejecit, nec ita diu poſt optatò doluit. Potionem ego ſequentem, hujuſce Claſſis, ſed Magnarum Virium *Arthritico*, ſecundis Avibus, ſemel iterumque propinavi.

℞. *Fol. Sennæ* ℥ß. *Fibrarum Helleb. nigri*, *Turpeti aa.* ʒj. *Coq. in Aq. font. q. ſ. ad* ℥iij. *Colaturæ adde Syr. è Spinâ*, *Elix. Salutis aa.* ℥ß. *f. Potio.*

Catharſeos ea quidem *Aſthmaticis* Utilitas, ut, præterquam Alvum, etiam Pulmonem exonerent; quandoquidem Pituitam ab eâ tenuari, diſcutique, Sputum abundantiùs exantlari vulgatiſſimum eſt. Atqui, Purgatione jam ſemel inſtitutâ, non opus erit, ut de illius Repetitione (quæ, à Pituitâ ſimplici *Aſthmaticis*, neque per *Podagram* medendis, ſæpe neceſſaria) niſi ex intervallo quodam, & urgente novâ intus Saburrâ, ſimus ſolliciti: Ne ſcil. nimium exhauriendò, Naturam, *Arthritidem* rectam & regularem impensè deſiderantem, aliò infauſtè divertamus.

IX. Ad ea potiùs progredior, quæ, ut debelletur *Aſthma* & (illius gratiâ) commoveatur *Arthritis*, validiùs conituntur: Ideòque omni Mane, Hauſtum *Infuſi amari Chalybeati* miſceo: *Bechicis*, nè Ventriculò, per ſe nimiùm languenti & obtuſo, officiant, ad Tempus pomeridianum relegatis. Tum verò, quartâ circiter Horâ, iterumque nonâ Veſpertinâ *Balſ. Peruani*, vel *Chilienſis*, vel *Sulf. Aniſati*, vel *Tinct. Sulf.* Doſin majuſculam, (*Tincturæ putâ gtt. xv, ad xx. & de Balſamis ſimili proportione*) ex *Syr. Balſamici*, vel *è Succo Eryſimi*, *Coch.* i. cum Allæ fortioris, vel Decocti pectoralis clarificati, Hauſtu præcipio.

Poſt Dies aliquot hiſce Medicamentis collocatos, quàm primùm iis efferetur Sanguis, & Pulſus digitum fortiùs repellet, ſtatim, extrà, loco ſæpiſſimè dolenti, admoveatur *Ceratum viride*, vel *Emplaſtrum Cephalicum*, *cum Picis Navalis pari quantitate*; vel, (ſi placuerit) *Phænigmus.* Tumori demum facto, ſi locus erit; vel, ſi in Digitis ſit Tumor, Carpo, vel Malleolo vicino *Epiſpaſticum*, ut evocetur *Arthritidis* Materia, nec in Sanguinem repelli permittatur.

Altero verò Statu, quo propriâ Perſonâ agit, & Artus invadit *Arthritis*, ei ſtudioſiùs inſiſtendum, per Amara, per *Chalybeata*, per idonea cujuſcunque generis *Cardiaca*, ſi placuerit, excitandæ; per Involucra, per Crepidam, cæterumque Mundum Articularem, ſi viguerit, tuendæ ſervandæque. Rata enim eſto, & indubitatæ fidei norma, Naturam *Aſthmati* deſcripto per *Arthritida* occurrere, medicari, & in ejus Paroxyſmo, conciliando præſtandoque oportere illam adjutari.

X. Interea verò temporis, ſi iſtius ordinis ſit *Aſthmaticus*, qui Sputo carere nequit, tametſi dolet Articulis; ad illud ſive retinendum, ſive revocandum, *Bechica* vel è Præſcriptis in minori quantitate, vel leniora quædam, ut *Balſamum Gileadenſe*, ſeu *Lucatelli*, veſpere præſertim, ex Vehiculo jam

ſcripto, aſſumantur: quorum beneficio, mane ſequenti Sputum egregiè projicitur, nec ad Meridiem uſque (quod ab iiſdem, Mane demiſſis, ſolet evenire) obtundetur Appetitus.

Etſi Dolor & Vigilia, Comites *Arthritidis* importuni, premant Ægrotantem; Hypnotica tamen, quæ in *Aſthmatis* Speciebus aliis pleriſque omnibus, tum etiam in *Arthritide*, non nunquam Ope ſunt eximiâ, Virium pæne Divinarum, in hoc Affectu, Doſi aliquâ notabili non ſunt temerè largienda; quippe quæ, cùm multùm *Aſthmati* Pituitoſo, tum etiam non parum *Arthritidi*, ſuâ Naturâ vix ſatis aſperæ, repugnent. Ad invitandum Somnum, Artes exerceantur, ut minus certæ, ita minùs nocivæ; quales ſunt *Lectio*, *Frictio*, *Palpitatio*, & ejuſmodi alia.

XI. Simul ac Caſtra in externis partibus metata eſt *Arthritis*, ibique fixit; aboleſcit Corporis univerſi Gravitas; Spirituum Hebetudo; Reſpiratio anguſta: Tuſſis magnâ ex parte diſcutitur; pituitæ quod Veſiculis inhæſit pulmoneis, ejicitur; perque *Arthritidas* jam demum Regularem, cautum eſt, ne quid ſupra modum in eas infundatur; verùm in iis, quibus *Pituitoſis* ex conſuetudine opus eſt Sputatio, perſiſtit ea uſque ſed diminutè.

Solet hujus *Symptomaticæ* paroxyſmo adjungi (qui, cùm *Aſthmati Pituitoſo*, tum item *Arthritidi* Veræ interdum à Satellitio) *pedum Tumor ſeroſus*, digitum accipiens, Ægro ſæpe metum Hydropis incutiens; qui tamen brevi temporis ſpatio, Ambulatione, & Motu Corporis leni & idoneo aufertur. Hujus item pellendi ergò, Frictio, bis die peracta, cum Linteo craſſiori, adhibeatur.

XII. Qui nuper hâc *Arthritide* defederunt, in Regionem eos apertam, & ventilatam quam primùm migrare, Equitatione crebrâ exerceri, convenit: Movetur enim inde, quod in pulmone reliquum eſt pituitæ; & ſimul is ſanatur, & Tono reſtituitur: Quinimò Spiritus eò reficiuntur Animales, redintegratur Appetitus, inſtauratur Oeconomia. Et quidem hunc in modum tractatos, ex hoc Affectu vegetiores, & quàm ante Aggreſſionem longè tutiores obſervavi: Donec Otio, Satietate, Victu dapſili & opiparo, eidem iterum tradantur.

Cui quidem Malo, ut quodammodo occurrerem, è re futurum arbitror, Cibi potûſque rationem aptam accuratè proſequi; Ventriculum Digeſtivis roborare, Απεπσίας Fæces & Reliquias Eccoproticis identidem ſubducere; itaque tum *Aſthma*, tum *Arthritidem* opportunè præcavere.

XIII. Sicco non nunquam *Aſthmati*, Exquiſito, dicam, an Notho? certè Idiopathico, nec Inflationibus nato, ſubnectitur *Arthritis*. Spirandi premuntur Organa, per Humores quantitate nimia illis commiſſos, neque verò in Veſiculis pulmoneis ſimul depoſitos; & Spiritus pro Cauſæ hujus Magnitudine plus minus eſt difficilis: Tuſſicula eſt, Anhelatio, & pectus interdum maximè gravatum. Nullos hoc *Aſthma* (quantum ego reſcivi) aggreditur, niſi partium inſigni Conformatione, vel Inclinatione Hæreditariâ, ei qui proclives ſunt; & Autumno illos, & Euro increbreſcente (pro more pituitoſi) maximopere infeſtat.

Cùm aliquandiu ſævit, interdum ei ſe adjungit *Arthritis*, tam citò ſecuta, & eâ Spiritûs levatione, quæ Humo-

Humorum Μετάςασιν, in Externas partes; eoque harum Dolore, qui *Arthritidem*, aut genuinam, aut eam probè ſimulantem, abundè monſtret.

XIV. In *Arthritide* hâc *Aſthmaticâ* per Venæ ſectionem & purgationem Materia pectore detrahenda: Tum iis, Spiritus Animales quæ diffundant; quæ per Fibras longè projiciant, quæ Motus eorum regant; maximè verò omnium, quæ in Artus materiam pellant, ibique figant, omninò inſiſtendum eſt. Neque enim inhibeatur hæc *Arthritis*, multò minus ſupprimatur repellaturque atque adeò intendatur, in Ægri ſalutem augeatur: Minimè verò dubitandum, quin Ægri Vita & Incolumitas per *Arthritida* rectè moderatam conſervetur, ſanciatur.

Arthritidis Aſthmate, quà ſicco, quà pituitoſo natæ, Exemplum mox ſubjiciam. *Aſthmati* ab Inflatione (per Nobiliſſimum *Floyerum*, Graphicè depicto) nulla unquam, quod meminerim, eſt ſubnata.

Hiſtoria I. *De Aſthmate Pituitoſo, per Arthritida mitigato.*

VEtus quidam è proximo, triginta annos Δυσπνοϊκὸς, Labori olim aſſuetus, nuper ob ætatem emeritus, ideoque Craſſior & Obeſior factus, difficiliùs ſpiravit. Hyeme, Anni 1696. (quo quidem tempore, propter Autumnum humidiorem, & Frigus inde impenſiſſimum, graſſabantur *Catarrhi*) multùm laceſſebatur eâ *Aſthmatis* Specie, quæ (à Materiâ) *pituitoſa* nuncupetur. Pectoris enim Oppreſſione, Spiritu ſublimi laboravit, & deinde Tuſſi, primùm aridâ, poſtea pituitam exantlante, craſſam & tenacem. Neque Spiritum ſine Anhelatione traxit, neque Cervice niſi noctu erectâ; eò verò faciliùs, quò pituitæ plus emiſſum.

Ut Opem feram, ex Curatione *Aſthmatis* familiari, Ventrem ter quater, diebus ſemper quatuor interpoſitis, ſubduco, majorique deinceps intervallo. *Anacatharſin* ad augendam, *Maſſæ pilularis* ℈j. *ex Linctûs*, *Cochleari*, quartâ pomeridianâ & horâ ſomni, deglutiit, cum Vini medicati Hauſtu: Omni verò mane, quæ Ventriculum tueantur, *Infuſi amari Alterantis*, *Xerano compati*, *Coch. aliquot.*

℞. *Balſ. Lucat.* ℥jß. *Flor. Benzoin.* ℥j. *Balſ. Sulf. aniſati* ℥ß. *Succ. Glycyr.* ℥j. *cum pice liq. f. Maſſa pilularis.*

♃. *Syr. è Succo Eryſim. Ol. amygd. d. r. ana p. æ. cum Sacch. Cryſt. probè temperando, f. Linctus.*

♃. *Allii inciſi* ℥ß. *Sem. aniſi*, *Croci ana* ℈ß. *Infunde in Xerani* ℔j. *poſt debitam alterationem coletur Infuſum.*

Poſt aliquod tempus (ut mutatione Medicamentorum à Nauſeâ caveretur) tinct. Sulf. gtt. xij. ex Syr. Balſ. Coch. j. pilularum loco aſſumpſit.

Ægro hiſce ſublevato, ſic, ut Προφύλαξιν *aggredi jam liceret, ad eam præſtandam, Xerani Rad. Gent. Summit. Abſ. R. Cent. M. Marrub. albi, & Fr. Cubeb. alterati, Hauſtum, omni mane Senex potavit, idque per menſes aliquàm multos.*

Horum ideò Remediorùm mentio à Nobis facta, quoniam iis proſperè utebatur, tum eâ Hyeme, tum pòſt ſæpiſſimè. Nam cùm *Aſthma*, per reliquum Vitæ, ſub brumale Solſtitium, ſemper recurreret, ad hæc ille, certiſſima præſidia, recurrere ſolebat.

Anno 1698. Vertente Vere, cum Inſultum *Aſthma*, vice jam tertiâ, triſtem & ſeverum renovaſſet, Ægro in hunc uſque diem *Arthritide* (quod putavit) immuni, neque de illâ ſomnianti quidem, dolet Halli Pellis ſiniſtri Articulus major: Inflammatur, rubet, ardet, more pertinaci & planè *Podagrico*. Gratulor Vicino, de morbi tam commodi, tam ſalutaris, adventu. Contra ille obmurmurare, Doloriſque impatiens, ex Dolore periculum metiri. Ego verò exhortor, pulmonem eo liberari, Anhelationem minui; contendo, & *Aſthma* per *Arthritidem* oportere vinci.

Hyemem Anni 1700. tolerabilem habuit, Ver inſequens periculoſum, Sole enim ſupra Æquinoctium evecto, Spiritus admodum gravis, imò quàm per ante actum ſeſquiannum gravior: Ægritudo univerſalis: Appetitus proſtratus: Nauſea & Sitis erat permoleſta. Cùm ita diu Valetudine quâdam obſcurâ teneretur, Solſtitio inſtante Æſtivo, tempeſtate fervidiſſimâ, paroxyſmorum, quos unquam perpeſſus erat, omnium graviſſimo, correptus eſt *Arthritico*. Per univerſum pedis Convexum extenſa eſt Inflammatio, elata, ardens; ad Calcem, ad Tibiæ medium Tumor; pulmo ab incipiente eo tutior, expeditior; Ventriculus avidior. Placuit novam rerum faciem obtueri; perjucundam Humorum Μετάςασιν contemplari; ad eamque promovendam *Tinct. M. & Elix. propriet. d. āā. gtt. xx. cum Xerani Amaris alterati Hauſtu, bis in die, ſumendas imperavi.* Porrò Vini iſtius (quando jam Ætate grandiori delicium erat, neque Ventriculo ingratum) ℔ß. quotidie bibendam, quo nempe, Miaſmate *Arthritico* in Pedem exulante, Sanguis purgaretur, defenderetur Pulmo.

Menſes circiter binos duravit Paroxyſmus, & Ægrum uſquequaque beatiorem fecit; Vegetum nempe, acutum, alacrem, Ventriculo præter modum avido & latranti, ut decennio noviſſimo nunquam magis. Unus illum Pedis Tumor gravatum habuit; qui tamen commodum ſuum & utilitatem tædio longè majorem attulit; cùm, à Materiâ Pedi affixâ Pulmoni meliùs ceſſiſſe, minimè indubitandum eſt.

De hujus Ægri *Arthritide* nequaquam prætereundum, quòd aliis *Speciebus*, quæ Anni dimidio Hyemali ſuâ Naturâ παροξύνονται ad unam omnes, hâc ex parte multùm abſimilis, Æſtatem amat; Hyeme ne ſemel quidem in externis Partibus; Sole citra Æquinoctium verſato, jam ter emicuit, & Paroxyſmos totidem perfectiſſimos exegit.

Paroxyſmi, modo tam memorabili, tam præter morem Reduces, iſtius *Aſthmatis* Naturam indigitant, exponunt; & in *Arthritidem* illud ex facili migraturum eſſe; &, diebus ſaltem hiſce poſtremis, à Puro *Aſthmate* Pituitoſo non multùm abhorrere monſtrant.

Hiſt. 2. De Arthritide, Aſthmati ex Plethorâ, feliciter adjunctâ.

VIR Nobilis, Craſſus, Plethoricus, Decennio labente ſexto, *Aſthmate*, cui ex Thoracis brevitate, Abdominis prominentiâ, præcordiorum diſtenſione, pronus erat, afficiebatur.

Quo

Quo me tempore primùm acceſſivit, efflictim ægrotavit; pæne ſuffocatus: Spiritum traxit ſublimem, & ob Organa conſtricta laborioſè: Tuſſiendo nihil excrevit.

Spiritûs Impedimenta, per Catharſin & Venæ ſectionem deduco. Deinde, quibus Coctio perficiatur, itaque Flatus pervertatur; quibus roborentur Ορμῶντες, dilatentur, expandantur, adeòque modo omni augeatur Reſpirandi Spatium, ea præcipio quæ ſequuntur.

℞. *Conſ. Abſ. R. Pul. Rad. Ari C.* aā ℈j. *Chal. Nutrit.* ℈ß. *Syr. Meliſſoph. q. ſ. f. Bolus.*

℞. *G. Ammon. Bdellii* aā ʒjß. *Flor. Benzoin. Extr. Croci* aā ß. *Balſ. Lucat. q. ſ. f. Pil.*

℞. *Aq. Rutæ, Hyſſopi* aā ℥xij. *Pæon. C. Bryon. C. ana* ℥jv. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. Cryſt. q. ſ. f. Jul.*

Sumat Bolum omni mane, Pil. quinque omni nocte cum Jul. Hauſtu, eique inſtillentur Tinct. Caſt. gtt. xx.

Quòd liberiùs ſpiravit, id *Evacuantia*; quòd adhuc multò magis, id ex propoſito fecerunt *Alterantia*, ſed diutiùs uſurpata. Iſti verò Libertati par, novum exoritur Malum, ſi modò ita poſſit applicari, quod in Vitæ tutelam, quodque Ægro auſpicatiſſimum evenit. Quippe Compoſitionum jam dictarum & iſtiuſmodi aliarum operâ factum eſt, quòd Humeri Dolor, Tumor, Rubor, ne plura, quòd *Arthritis* emicuit; quod per Artus, ex eo tempore quàm plurimos peragravit: quòd frequentem in Eos crudelitatem exercuit: quòd exinde pectori pari menſura longè meliùs. Conſtat enim, & omni majus eſt exceptione, quòd ab *Arthritidis* exortu Spiritui pulmonique longè feliciùs ceſſit: ut Ægro jam ferè unicum reſtet tempori tam *Arthritidos*, quàm *Aſthmatis*, Cauſas remotiores prævenire, aut deinceps *Aſthma* per *Arthritidem* curare.

C A P. IX.

De Arthritide Febri Succedanea.

ART. I. *ARthritides* Chronicis oriundas huc uſque dedimus; de illis *Febre*, quà *Continua*, quà *Intermittente*, Morbo acuto, quæ naſcuntur hodie Sermonem faciemus.

A *Febriculâ* quadam *Arthritidis* paroxyſmum fermè omnem exordiri, manifeſtum eſt: Differt autem illa, brevis ſcil. parva, Symptomatica, quæque ad Tribum, aut *Febrium* perfectarum Claſſem ullam referri nequit, ab ea, quæ à Nobis hoc tempore dicenda, Exquiſita, & in genere ſuo conſummata eſt.

II. Quum *Febris* non nullius Speciei Ratio & Eſſentia in eo poni videatur, quòd Effervefcentia ſit, ob ἑτερογλωὲς, & indomitum aliquid, in Sanguine contentum, eumque perturbans, (illius nempe expellendi ergô) concitata: Aliæ verò *Febres* (quod ab * Auctore nupero argutè propoſitum) ex obſtructis Glandulis, & inæquali, quæ deinde ſequitur, enormique Fermentatione, oriri cenſeantur: Imò quidem omnes, cujuſcunque generis ſint, hoc inter ſe commune habeant, & in quo con-

* Vide *Synochorum Theoriam Novam*, addam etiam Αιτιολογιατάτλω, impreſſam *Londini* Anno 1701.

conveniant, Quòd Sanguinis motum & Orgaſmum Ægrotanti talem faciant, qui ſupra Naturæ tenorem, (mitis ille & benignus eſſe reperitur) immodicus, vehemens, & Morboſus eſt: palam eſſe reor, quicquid horum reſpicias, quemcunque Fontem adeas, *Febris* in *Arthritidem* Abitum & Παςέκβασιν, ut Naturæ, ſic rationi conſentaneam, deduci poſſe perfacilè.

III. Ut enim hiſce ſingulis parumper inſiſtam, quoties à Miaſmate, (quod prius dixi) *Febris* occœpit; nec incomprehenſibile, nec explicatu difficile eſt, ab Eodem primùm concito, & Debacchanti, *Febrem*; ab Ipſo poſtea lenito, ſubactoque *Arthritidem* accerſiri; ſic, ut eadem ſit Utriuſque Cauſa (quæ dicitur) Conjuncta, ſed diverſo modo longèque diſſimili agens; nunc iracundè Omnia; Supera & Infera, conturbando; pacatè nunc, & leniter, rem gerendo.

Cui quidem Opinioni favet id quod ſequitur, cum Experientiâ maximè conveniens, eſſe nempe Virus *Arthriticum* Sanguini movendo, *Febri* concitandæ valdè per ſe appoſitum; quodque raro ut paroxyſmus (integrum volo, & numeris abſolutum,) ſit ἀπυρέτος committat. His autem addere proclive eſt, quòd Idem, quoties exulare arduum eſt, Orgias in Sanguine pertinaces, id eſt, *Febrim* accendat, quoque magis arduum, eo magis pertinaces. Itaque Materia, ſive *Febrilis*, ſive etiam *Arthritica*, utrumque poteſt Affectum, tam videlicet *Febrim*, quàm *Arthritida* progignere.

IV. Sin à Glandulis Obſtructis, (quod altero loco confirmavi) *Febris* oriatur, Miaſma tamen *Arthriticum*, in Sanguine quieſcens & obſcurum, ſive per hanc ſive per aliam quamcunque *Febrilem* effervescentiam, in paroxyſmum adigi poſſe & impelli, nihil utique vetat; quin etiam veriſimile eſt: Quando per Æſtum Ambulando, Equitando, aliove quovis Exercitationis genere, adſcitum, ſive etiam Diaphoreticis, internè ſumptis, Sanguinem exagitantibus, paroxyſmum effici poſſe certiſſimum eſt, & frequenti conſtat Experimento.

V. *Arthritidos* hujus à *Febre* deſcendentis Ortum & Natales, quàm quæ maximè, illuſtrant ea, quæ à Nobis de *Anginâ Arthriticâ* in *Anomaliis* ſunt perſcripta. Quanquam enim *Angina* illa videatur, at manifeſto ſit *Arthritis Anomala*, (quod ſuo loco divulgabitur) ideòque infrà debeat exquiri, tamen in præſentiâ notari poteſt, Hanc *Arthritidem* non niſi *Febre*, eâque magnâ, & gravi præcedente, eſſe.

Ratum igitur eſto, & perſuaſiſſimum, *Febri*, id eſt, Morbo Acuto, non minùs certò, quàm Hydropi, quàm Lui Venereæ, quàm Scorbuto, quàm Morbo Hypochondriaco, quàm alii cuivis Affectui Chronico & Diuturno, *Arthritidem*, tametſi fortè rariùs, ſupervenire.

VI. Ratione paroxyſmorum, una eſt *Arthritis* ex *Febre* nata; quandoquidem Illi (ut iſtam rem video) & inter ſe, & ab *Arthritidis primigeniæ* paroxyſmis haud multùm diſcrepant. Ratione verò Ortûs, non uno nomine diverſa eſt, & à ſe diſſentiens. Alia enim *Arthritis* ex Materiâ *Febrili* Παροξυνθεῖσα; alia ex tranquillâ, & dormiente: Alia ex ipſâ *Febris* Materiâ; alia ex diverſâ & à Febrili diſtinctâ; ſed per *Febrim* in paroxyſmum caſu & fortuitò evectâ, procreatur: Alii Habi-

Habitudini συνεκτικῇ in *Febrem* crebrò erumpenti, ſed tandem interciſæ; alia *Febris* Inſultui ſubjicitur: Alia *Febri* Continuæ; Alia Intermittenti: Alia denique uſitatè, & ordinis quâdam perpetuitate; alia ſemel tantùm, & quaſi caſu. Harum Ego Exempla, ſtatim expromam, & ea quæ dicuntur confirmabo Experimentis.

VII. De Curatione monendum, quòd, quæ Febri, ſive Συνόχῳ, cujus Exemplum eſt inſigne) ſive Συνεχεῖ ſubjiciatur *Arthritis*: ſic, ut ea gliſcente & Ferociam exercente hæc in Conſpectum ſe det, omni diligentiâ, ſummo, quo poſſumus, ſtudio promovenda eſt; quò nempè per Illius augmentum minuatur *Febris.* Et quidem omne illud, quod, in curanda hujuſmodi Symptomatica, notatu dignum & diligentiùs perſequendum invenitur, in Ea provehenda collocatur. Cujus quidem rei, quâ perfici poſſit, Methodus, quando toties hoc Scripto enarratur, non eſt, hoc loco quod de illa ſpeciatim agam.

Verùm in hujuſce *Arthritidis* prophylaxi navanda eſt opera, ut *Febris* illius, cujus ea Symptomatica Fœtus eſt & Germen, habeatur ratio. Si habitudine, uti dixi, Πυρεκτικῇ *Arthritis* oriatur; in eo laborandum, ut iſtam tum Habitudinem, tum *Arthritidem*, efficiens Materia, *Venæ ſectione Catharticis* (*lenientibus*, & *blandis*,) *Aquis Diureticis*, *Diætâ Lacteâ*, & iſtiuſmodi aliis, in *Arthritide Calidâ* præſcribi ſolitis, exterminetur, corrigatur, prævertatur.

Si Febri Ἐρυσιπελατώδει ſupervenire eique crebrò (in Conſtitutione Cholericâ, quod aliquando exploratum) ſubeſſe, geſtiat *Arthritis*; cùm utrumque Morbum, naturæ (ſui Defenſionem molientis, & alienum nunc per Ambitum corporis, nunc per Articulos expellentis) opus eſſe cogitandum eſt, eniti oportebit, ut, dum Inſultus ſit, utrique faveatur; *Febri* ſcil. per Diaphoretica; *Arthritidi*, per Cardiaca; Cauſam utriuſque Continentem expellendo: & dum Vacatio fuerit, Cauſa Utriuſque Antecedens *Aquis Diureticis* eluendo, *Lacte Aſinino*, & Mediæ materiæ Diætâ, permulcenda.

Simili ferè modo procedendum, ſi ab ullâ aliâ *Febre* ortum habet *Arthritis*; Illius ſcilicet prophylaxis, ſecundum Morbum Antecedentem omninò inſtituenda, & in Affectos ſtudiosè derivanda.

Hiſtoria I. *Arthritis Synocho-Secundaria.*

MErcator *Exonienſis*, ſuaviſſimis Moribus & leni Vir Ingenio, Vultu florido & Conſtitutione Sanguineâ donatus, Cereri & Baccho (quod quidem illius Temperamenti Hominibus familiare) per Ætatem mediam indulgendo, favente etiam Corporis ad *Arthritidem* Inclinatione Hæreditariâ, ſeptimum vel octavum agens Ætatis luſtrum, illâ corripiebatur.

Dolor, hujus Affectionis Signum primâ Acie luculentum, per Annos plures πλανητικῶς, hos illos Artus pervagatus eſt; Rheumaticus eſſe viſus; neque prius, quàm Articulis eſt affixus, Arthriticus cenſebatur. Hic autem Dolor, hæc *Arthritis* ita obfirmata eſt, ut Æger, Annos habens vix quinquaginta, Membra permoleſtè traheret, gravia ſcilicet, δυσκίνητα.

Catarrhis item, Autumno & Hyeme Fauces uſitatè obſidentibus, infeſtabatur; qui Materiam forſitan *Arthriticam* ex aliquâ parte dimitterent, & imminuerent.

Sexagenarius prædium petiit ſuburbanum, ubi ob Aerem apricum & benè ventilatum, Victu pleniori ſe implevit. Exindè per Biennium, Articulis parum doluit: ſed Coloratior, ſed Habitior factus eſt. At. Væ Arthriticis craſſeſcentibus! Dum ita res erat, & ad Morbum aliquem magnum & gravem Corpus paratum, ex Frigore, Menſe Octobri 1701. Febricitavit, & quidem paulò poſthæc infeſtiſſimè. Algor erat: Sopor, Lingua ſubfuſca, Tuſſis, Dolor Lateris, qui Sanguinis Miſſionem ſuadere videretur: Febrium Mos, per illam tempeſtatem Epidemicarum malus diſſuaſit: pulſus Ægri languidus & inæqualis, cum Voce tremulâ, Suſpirio frequenti, Spirituum Inconſtantiâ repugnarunt.

Ego certè rem mecum volvens, Materiam νοσηρὰν, ſeu *Febrilem*, ſeu *Arthriticam*, in Ambitum Corporis oportere, & quidem commodiſſimè per Cardiaca & Diaphoretica poſſe extrudi, Febremque optimè *Judicari* opinatus, ſic præcepi.

℞. *Pul. Lapid. Contray.* ℈j. *Conſ. Lujulæ* ℈ß. *Syr. Meliſſoph. q. ſ. f. Bolus*, *quartâ*, *5tâ*, *vel 6tâ quâque horâ* (*eâ ſcil. frequentiâ*, *quæ ad excitandam Diaphoreſin ſuffecerit*) *aſſumendus*, *cum Jul. Hauſtu.*

℞. *Aq. Meliſſæ*, *Lactis Alex. aā* ℥vj. *Theriac. Epidem. aā* ℥iij. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. q. ſ. f. Jul.*

℞. *Rad. Petaſit.* ʒij. *Scorzon. Cond.* ℥j. *Hord. mundat.* ℥ß. *Coq. in Aq. Font.* ℔iv. *ad* ij. *Colaturæ adde Sacch. Cryſtal. q. ſ. f. Decoctum*: *Nycthemeri ſpatio ebibendum.*

Ex horum uſu Sudor exſtillavit, emanavit; & inter hæc emicuit Dolor Pedis Articularis. Partium mearum eſſe duxi Naturæ obſecundare, & pro virili Dolorem intendere, Tumorem excitare, Materiam Artubus infigere. Quo circa *Phænigmū ex Raſ. Radiculæ*, *Sem. Sinapios*, *&c.* Pedi affecto applicavi. Hinc Paroxyſmus *Arthritidos* abſolutus; Dolore vehementi, Tumore, Ardore, &c. Notabili Signorum Globo ſtipatus, progrediente paroxyſmo, & quidem pro ejus progreſſu, Declinavit Febris. Famâ denuò ἀπυρεξία, propter Animales Spiritus, quà *Febre*, quà *Arthritide*, debilitatos & peſſumdatos, propter Appetitum debilem, & proſtratum, inſtaurandum, *Infuſi amari alterantis* hauſtum bis quotidie potavit.

Tametſi omnis *Arthritidos* paroxyſmus *Febrim* habeat, in primâ Acie Flammas excitantem, & quidem in plethoricis & Sanguineis ſimili ferè modo, & utriuſque menſura, ut qui multùm doliturus ſit, multùm antè febricitet, & contrariò; non adeò tamen accendi ſolet, evehique nec ita perſeverare; Febris iſta *Arthritidis* Paroxyſmo præludens, ac quæ modò à Nobis declarata eſt. Ideoque Febrim iſtam *Eſſentialem* eſſe, tandem in *Arthritida* deſinentem, pro certiſſimo habendum.

Tanti eſſe judico iſthæc commemorare, primùm, ut oſtendam *Arthritida*, non ſemper ratione totius Morbi, ſed & unius ratione Paroxyſmi, poſſe eſſe aliquando Secundariam.

Deinde, hujus noſtræ Symptomaticæ Paroxyſmum, quàm maximè poſſumus, eſſe promovendum, augendumque,

dumque, ut Illius Augmento de Morbi primarii, de *Febris* acrimoniâ & viribus derogetur.

Hiſt. 2. *De Arthritide Habitudini πυρεκτικῇ ſubjectâ.*

VIxit jampridem apud Nos ſpectabilis & illuſtris Fæmina, Vultu virali, Temperamento poſt hominum memoriam maximè Sanguineo, Patre prognata *Arthritico*; quæ, dum media Ætas ageretur, *Febre*, eâque magnâ, creberrimè revertenti, & rarò annum ampliùs abſenti, laceſſita eſt. Quicquid inidonei & Naturæ propoſito alieni, in Sanguine coactum, per illam magnopere, temporibus ſtatis, deturbatum eſt; Sanguis expurgatus; atque adeò res Salutis ſarta tecta, & ad tempus aliquod immunis. Cùm verò, progreſſu ætatis, Sanguis imbecillior, & efferri minùs proclivis erat; *Febris* intercidit; ex eoque tempore (quamvis Ægra ſæpiſſimè enixa eſt, nec adhuc fefellere, quin etiam more prorſus ſalutari fluxêre, Catamenia) deſubitò proſilit *Arthritis*; non ea quidem frigida, ſegnis, ignava, lento gradu prorepens, Paroxyſmum habens languentem, at diffuſum, & ad temporis ſpatium excurrentem, (qualis ſolet eſſe fœminarum) ſed è diverſo Vegeta, ſed Acuta; quæ Calorem habuit univerſalem intenſum, partis affectæ inflammatum; quæ Ruborem planè igneum; quæ Tumorem inſigniter prctuberantem; quæ Dolorem acriter mordentem; quæ paroxyſmi cujuſque Symptomata difficilia, gravia, rapidiori gyro exacta; quæ denique paroxyſmum brevi circuitu redeuntem, &, Animi Alacritatem, Articulorum Nodos Tofaceos, cæteraq; *Arthritidis* Calidiſſimæ conſummatiſſimæque Veſtigia relinquentem eſt amplexa. At (quod hoc Capite præſertim obſervandum) à *Febre* ad *Arthritidem* tam properè, tranſituque tam exiguo, abripiebatur Ægra, ab incunabulis affecta; ut Materiam in Sanguine latentem, primùm per *Febrem*: Eâ verò ceſſante per *Arthritidem* ejici, ſine ullâ dubitatione ſtatuendum: Sic, ut *Arthritis* ſuperveniat *Febri*, & (quod in præſentiâ diſcutiendum) ex iſtius quaſi Cineribus exoriatur.

Hiſt. 3. *De Arthritide, cum Febre* Ερυσιπελατώδει *vices exercente.*

NObiliſſimus Senex, Hypochondriacus, *Arthriticus*, paroxyſmos habuit olim frequentes; per biennium antè quàm hæc ſcriberem, nullum. Deinquente verùm *Arthritide* Regulari, ſimili proportione ingruit Vertigo; & interdum Αναισθησία; ut, his Affectibus procedendo longiùs, Æger in humum perſæpe caderet; &, ne cum damno præcipitaret, ſummum erat periculum. Quin etiam, Membranæ, & Ligamenta Cervicis, per acceptum Miaſma *Arthriticum*, Dolore multùm affecta; Spaſmo identidem riguêre. Nuper item Ventriculus ægrotavit, acidum, ærofum, Cholericum ejiciens. Hoc Ego tempore accerſitus, & hoſce Capitis Affectus, metas eſſe *Arthritidis* nuper occultatæ Anomalias advertens, quæ ad Materiam ex Capite ducendam, & vel è Corpore, vel in Artus, ſolicitandam, per Venæ ſectionem, & Cathar-

ſin, erant neceſſaria, perſequi deſtinaveram; cùm (eccam!) ultrò ſe Tranſfert *Arthritis*: Ejus verò, tanquam Clavo trabali, ſiſtendæ figendæque gratiâ, *Phænigmum* in Præſcriptis dedi.

℞. *Fermenti Veteris partes* iij. *Raſ. Raph. Sylveſtris*, *Sem. Sinapios*, *Fimi Columbini aā P.* j. *cum Aceto Vini albi ad Cataplaſmatis Conſiſtentiam temperentur*, *ſuper Linteo duplicato Pars calida extendatur*, *totis utriſque Pedibus applicanda*, *Laneis cingenda*, *cùm refrixerit repetenda*, *donec uſque Tumor augeatur.*

Si ex Doloribus Syncope ſuboriatur, *Sp. CC. gtt. aliquot cum Jul. Cardiaci Coch. quatuor vel quinque aſſumantur.*

Horas poſt duas tumuit utrinq; Malleolus; ex eoque Caput, ſuprà quàm dici poteſt, allevatum. Diu manebat Inflammatio; Oculi Vigor reſtitutus: Capitis Tutela eſt. Iſtam autem Hiſtoriam, (alius certè Inſcriptionis, ſi modò dicta perpendamus) huc loci retulimus, quòd, de hoc Affectu, cum Ægroti Medico Familiari & Domeſtico, quo tempore Nobis Sermo intercederet, Nuntiavit Vir præclarus, Omnem hanc *Arthritidem* ex *Febriculâ* pendere, quæ, Eruptionibus quibuſdam in Cute Miliaribus ſociata, commodè, & cum Sanguinis Depuratione, vigere, & Inſultus anniverſarios agere ſoleret; nuper autem intermitteret: Eâ carere cùm nequiret Æger, ſic, ut dictum eſt, *Arthritide* laboravit.

Hiſt. 4. *Quartanam, Cortice ſuppreſſam, Arthritis ſequitur cum Arenulis.*

NEc Continuæ tantummodò, *Febri* etiam *Intermittenti*, pediſſequa eſt *Arthritis*: Cujus rei Hiſtoriam, luculentam (Hercules!) & Notabilem, ad hæc admiſcere non gravabor. Etiamnum in Vivis eſt ob præclarè acta Vir Inſignis; qui, ante Decennium & quod excurrit, de Valetudine, tum præteritâ, tum eo tempore præſenti, certiorem me Sermone fecit. Fuit Illi, Robuſto à Naturâ & Athletico, nec Adoleſcentiam prætergreſſo, ob Tabem fortè Veneream, (hoc enim ſubolebat) Corpus ſummè fædatum, Κακοχυμίᾳ mirè inquinatum: Sub qua Προηγουμένῃ *Febre* primùm *Quartanâ* correptus, eâque tum gravi, tum diutinâ, conflictatus eſt: Donec Cortice (quem ἄνω καὶ κάτω præceſſit Catharſis) Peruano levaretur. Nondum Hebdomadam Quartana ſiluit, cum inopinatò Doluit, Tumuitque, & quidem tum temporis primùm, pedis Digiti majoris Articulus: *Podagra* erat, Signis ſuis Diacriticis ſatis ſuperque manifeſta. Ut Morbus non tam perimi & deleri, quàm ſopiri; non tam extirpari, & de medio pelli, quàm Vultum mutare videatur. Hoc autem caſu fieri ne quis exiſtimet, urgente, non ità diu poſt, eâdem neceſſitate, *Quartanâ* ſcilicet recidivâ; *Febrifugum* idem cùm repetere neceſſum erat; idem iterùm evenit; præcluſâ etenim per *Quartanam* exturbandi Hoſtem Methodo, Natura ejus exilium molitur, & quidem derepente, (ſic, ut priùs) per *Arthritidem*.

Cum *Arthritis* Ægrum deſeruit, depravato Sanguine & Humorum ἰυκρασίᾳ penitus eversâ, ſubſtituit ſibi alterum in Ægro exercendo quaſi Collegam, *Calculum*: Materia per Renes partim expulſa, & ob loci in Arenulas coacta, & concreta, Vomitum, Στραγγουρίαν, Dolores acerbiſſimos, Cru-

Cruciatus intolerabiles, induxit; eoſque tam frequentes, ut rara ſex menſium ab his Vacatio; quin Affectûs hujus vel illius eſſet Inſultus; & eorum ferè alternatim. Longè hinc agentem (quando ità voluit) per Literas ſuaſi, ut debitâ præparatione, per Venæ Sectionem, per utramque Catharſin, præmiſsâ, Aquis Diureticis Sanguinem purgaret. Vino, quoniam ei inimicum erat, & perrarò impunè Hauſtum, penitus abſtineret. Quid horum factum ſit, quâve Utilitate, mihi per diſtantiam omninò latet.

Hiſt. 5. *De Quartanâ in Arthritidem mutatâ.*

IN Morborum Succeſſionibus & Derivationibus explicandis nonnullius momenti videatur id, quod de *Quartanâ in Arthritidem* mutatâ, altero jam Exemplo, proferetur. Vitam hoc tempore apud Nos Urbanam ſequitur, inſigni probitate, nec quo melior eſt, Homo; qui, cùm mediâ circiter ætate eſſet, per Autumnos ſeptem ex aliis alios, ut ab Ipſo audivi, laboraverat *Quartanâ*; exeunte Anno 1696. miſerè torquebatur. Ut Ægro Naturâ imbecillo debilique primo quoque tempore Medicus ſubveniret, per *Decoctum Corticis*, & *Opiata*, Morborum ſufflaminavit, *paroxyſmos* ejus ſuppreſſit: Quæ ad auferendam, & expellendam, Morbi Materiam opus eſſent, iis ad tempus opportunum & magis idoneum neceſſariò dilatis. Non defuerunt, qui paroxyſmis liberato, & immuni, ut à Reliquiis *Febrilibus* eum tuerentur, certiſſimum probatiſſimumque hâc in re Auxilium, *Acidulas* proponebant, & tantùm Inducias, non autem pacem, inire Morbum, acriter urgebant. Hiſce verò poſthabitis, Vitæ genus quietum, neque laborioſum ſatis agens, ab *Arthritide* quam anteà parvam & mediocrem tulit, gravi nunc & moleſtâ non ita poſt deſedit. Recurrit *Arthritis Quartana* Copiis adjuta, tum multò fortior, tum item frequentior: Variis poſteà Symptomatis ſignata, Morem Varium aſſecuta: Donec Æger *Arthritide*, *Quartanæ* Viribus adauctâ, depreſſus, nec ab Imbecillitate ei vel tolerandæ vel curandæ par, è Vivis exceſſit.

C A P. X.

De Arthritide ex Colica.

A R T I C. I.

AFfectio *Colica*, ſic à Veteribus ab Inteſtino *Colo* nominata (quamvis *Cæcum*, & *Tenue* quodque Inteſtinum, imo *Ventriculum* eodem affici certiſſimum eſt) hiſce Regionibus adeo graſſatur, ut in Morbis hujus populi pervagatiſſimis, tanquam Vernaculus, habeatur.

Prætermiſsâ verò *Colicâ*, cum fortuitâ, tum Symptomaticâ, tum Hyſtericâ purè dictâ, aliiſque ejus Speciebus, quæ ad Dyonyſum noſtrum nequaquam pertinent; ut de illâ tantùm, quæ *Arthritidem* præcurrere, in Eamque (Falſam & Mendacem) mutari ſolet, faciam ſermonem, eſt Illa diuturna, Alvo plerumque durâ, creberrimis interdum *Dejectiunculis* ſolutâ, Dolore potiùs conſtanti & obtuſo, quam acri & acuto ſignata; nec non Eos potiſſimùm invadit, quibus *Inteſtinalis* Fiſtula Muco parum

parum oblita, vel quibus Illius Fibræ tenuiores, vel Spiritus haſce incolentes ſunt teneriores, citòque irritabiles. Quique ad hoc morbi Homines à Naturâ proni ſunt, ex pravo Victu, Frigore vel Δυσπεψίᾳ, Cauſis hâc in re procatarcticis, in eum præcipitant.

II. Quoniam verò *Colica*, quæ *Arthritidem* antecedit, Naturâ multiplex & diverſa eſt, ut de hâc apertè & luculenter dicam, de variis Illius Membris omninò aliquid diſſerendum.

Alia igitur à Materiâ peccante, *Bilioſa* dicitur; & ei qui proclives ſunt Ætate adultâ, maximè verò ſi Natura δύσπλαγχνοι ſunt, & Cœli Æſtus, aut iniqua Victûs ratio præceſſit, Torminibus primùm, deinde Nauſea, Sapore ingrato, amaro, & Vomitione poſtmodùm *Cholericâ*, premuntur. Alvus his diebus aſtricta, at incommodè. Urina ruffa; Faciei, ſed Oculorum præcipuè, quod Album eſſe debuerat, fit Luteum. In Bilis per Os ejectione peculiare aliquid notandum, quod in ſcrupulis poſitum non nunquam Ægrū malè habet: A ſumpto quippe Emetico, Niſus & Conatus inter robuſtiſſimos, Bilis ſæpe nè hilum ejicitur, quæ tamen prompta aliàs & abſque ſtimulo liberè ſolet exterminari. Bilis hæc incerta per Os Emiſſio, ejus in duodenum vel ſaltem in Ventriculum impulſo Flumini ſimiliter incerto, videtur reſpondere. Quùm Inteſtinis inhærendo ea diu laceſſivit, ab Alvi duritie ſuppreſſa & retenta, Sanguinem redux per Lacteas ſubintrat, Eumque tam incendit, ut hoc tempore Febriculam, Æſtu Sitiſque immodicâ, Urinâ Ictericâ ex luteo rubenti, Cute aridâ & densâ, pulſu frequenti & elato, manifeſtam, liceat obſervare, per Sanguinem Materia ad Caput uſitatè fertur, & ὑπερῷον atrociſſimè impetens, aut Ægrum Apoplexia perculſum derepentè interimit, aut in Nervos ſe inſinuans eos reſolvit.

III. Hoc, inquam, Morbi hujus εἶδος καὶ ἦθος ordinarium eſt, verùm aliquoties, certè plus ſemel notavi, poſt iſtiuſmodi, quam modò dixi, dierum aliquot Febriculam, dolere, tumereque, interdum etiam ardere, partium extremarum Articulos; idque, Signorum ſive complexum ponderibus ſuis, ſive Ordinem examinemus, more prorſus *Arthritico*.

Quâ verò proportione fulget efferturque hæc *Arthritis*, ſe ad Rectæ *Arthritidis* Normam per Artus & Articulos extollens, eâdem planè Caput defenditur: Ut ea quàm fauſtâ quantâque Ægri cum Utilitate, oriatur, illis ſolum innoteſcit, qui ex hac parte *Arthritidis* Mala, tametſi gravia, tolerabilia tamen; ex illâ verò Bilis Caput invadentis Sævitiam; ab eaque hujus periculum, intimè perſpectum habeant; qui inquam hæc cum illius oppoſita conferant, æquâque lance perpendant.

Quin etiam de Capite conſervato quæ à Nobis traduntur, de Inteſtinis item proponi poterunt; eatenus certè, ut, quemadmodum Materiam peccantem Artus ſuſcipiant, ad eundem modum ea liberentur Inteſtina; & ex eadem tranſlata, & pro ejus Menſura levetur *Colica*; quoque plus Ægri dolent Articulis, eò minùs Interaneis.

IV. *Colicæ Bilioſæ*, cum ἐπιφύεται *Arthritis*, in eo Medicinam locari decet operam, eam præferri Indicationem, quâ Externis quibuſcunque Materia foràs electetur. Quæ ad hanc rem Auxilia, noſtris Hominibus explorata profuêre, per ea, toties hoc

Scripto

Scripto paſſim memorata, non eſt hoc tempore ut percurram: Sed quæ hujus Curationis quædam Proprietas eſt, Cardiaca Interna, ut ut aliis Curationibus ad Paroxyſmum conciliandum idonea, hìc loci vel prorſus omitti, vel cautè admodum uſurpari par eſt; ne, incitatâ Febre & mutatâ ſimul Inclinatione Materiæ, confertim ea in Cerebrum impellatur, Quem utique Impulſum eo magis perhorreſcas, quod huic Affectui Primario (*Colicæ* nempe *Bilioſæ*) jure quodam avito proprius eſſe reperiatur; tum quòd iſtius Materiæ in Artus expreſſio non ità familiaris ſit, aut Morborum Ordini tam conveniens, imò potiùs fortuitò facta & facillimè abſcindenda.

V. Alia verò *Colica*, apud *Damnonium*, ex Pomaceo immiti & acido, nimis uſurpato, derivatur; id quod ex eo liquet, ſiquidem illos ſolùm infeſtat, qui Potioni iſti aſſuevêre, eâdemque ratione quâ ſunt aſſueti; ſic, ut iis Tempeſtatibus, quæ Pomaceo abundant, creſcat & in vulgus ea graſſetur: Contrà verò, Pomonâ copiam negante, rariùs obverſetur.

Septimo & Octavo Ætatis luſtro ſæpè *Colicâ* tentantur ii, qui vinum hoc indigena potare ſoleant, itaque pergræcari: Et, ubi illa confirmatur & jam inveteraſcit, non rarò *Colicæ* ſuppullulat *Arthritis*, cum Articulorum ἐν τοῖς ἔξωθεν Dolore, Tumore, cæteroque Apparatu, ad puræ & genuinæ *Arthritidis* faciem ordinato.

VI. Iſtam Metamorphôſin, in iis Corporibus, quæ *Arthritidi* parata jam olim habuit, Natura per ſe nonnunquam molitur; ſæpè verò numero per Cauſam aliquam evidentem & Procatarcticam, Virus irritantem & extra propellentem. Hujus autem generis eſſe ſolet per Draſtica, & ſupra modum Elateria, Purgatio: Illa enim Corpori inimica, non tam peccantem & pravum expellunt Humorem, quam univerſum Sanguinem exagitant, & perturbant: Cui demum Motui & Perturbationi (pari propemodum more, atque de *Aſthmaticâ*, de *Hydropicâ*, aliiſque pluribus Symptomaticis, ſuprà declaratum eſt) creberrimè ſubſtituitur *Arthritis*. Et ab hiſce Pharmacis ἀτέχνως ſumptis, aliquam multi *Colici* Ποδαγριῶσι.

Non nunquam uſu venit, ut ex Cardiacis (*Aquâ* putà *Mirabili*, *Uſquebach*, *Theriacâ Andromachi*, *Zinzibere*, *Chalybe*, *aliiſque id genus*) *actu* vel *potentiâ* Calidis, adverſus *Colicam*, vel præſentem permulcendam, vel quieſcentem abigendam, adhibitis, ex Ventriculo & Inteſtinis in Artus amandetur aliena Sanguini Materia, & in iis munus & officium colat uſquequaque *Arthriticum*.

VII. Habet hæc *Arthritis* Dolorem, præ quod in aliis pleriſque *Symptomaticis*, acutum; ſed ab *Arthritide* recta & genuina, tum item omnibus *Symptomaticis* eo primùm diſtinguitur, quòd, in *Colicam* ex facili revertatur; iterumq; *Arthritidos* perſonam capiat, iterumque deponat. (Enim verò Materia νοσηρὰ, Inteſtina & Artus viciſſim premens, Morbos hoſce, *Colicam* & *Arthritida*, mutuò ſe excipere facit & alternare:) Deinde Articulorum Oppilationes, Steatomata, Abſceſſus, Tofi, Ulcera, quæ Exquiſitæ *Arthritidi* crebrò, *Secundariæ* huic noſtræ raro accedunt: quod, ex Materia partim per

per Anum expulsâ, partim Inteſtinis dolorem inurente, ſicque Articulis parcente, fieri credibile eſt.

VIII. Eſt & alia, *Podagræ* gignendæ apta, quæ à *Dyſpepſiis* emanat, *Colica*. Qui ad tuendam alendamque Vitam ingeritur Victus, etſi nec qualitate, nec quantitate peccet, propter vitiatam Coctionem, in Maſſam turpem degenerat; in viroſam, & inimicam: Deeſt Cibi in Ventriculo ſine Tumultu Concoctio ſive Liquatio, tranquilla, facilis, & perfecta: Deeſt ejuſdem in Putredinem verſi, Motus per Inteſtina lenis, certus, æquabilis: Deſunt, inter duras & liquidas Dejectiones Figuratæ, horâ conſuetâ excluſæ; nimirum Laudabiles: quæ, Naturæ rectum agentis ſemper Comites, ejus Oeconomiæ monſtrant Integritatem. Sed è contrario adeſt à Cibo Gravitas, Inflatio, Ructus: Maſſæ adeſt inutilis, Spumoſæ, & Cruditatibus plenæ, tum Acrimonia, tum ab eâ στρόφοι, vel Contorſiones Interaneorum ærumnoſæ: Adſunt denique Dejectiones vel plures, vel pauciores, nunc liquidæ nimiùm, nunc coactæ, Naturæ modum hâc vel illâc excedentes; cum deſurgendi Cupiditate importunâ, Doloreque Ani, & aliis Accidentibus, quæ Coctionem depravari, & ejus Officinam à κατορθώματι deſciviſſe, planum faciunt, & magnopere probant.

IX. Qui ſunt hujuſmodi Κακοστόμαχοι, provectâ ætate, aliquando tandem *Arthritide* vexantur eâ, quæ jam delineatam opere quàm maximo repræſentat; ab aliis verò *Symptomaticis* diſtat longiſſimè. Illius inſtar *Colicam* exceptat, quoties Catharticis fortioribus, vel Cardiacis, ad Exteriora Mali Materia protruditur; tum à *Colicâ* excipitur, quoties Materia vel ad Inteſtina retrocedit, vel in Primis Viis de novo generatur: quorum alterum ſæpe, & ex facili fit; alterum quotidie.

X. Si quis autem *Arthritidem*, *Colicæ* hujus vel iſtius Proſapiæ ſupervenientem, non tam *Symptomaticam* & *Secundariam*, quàm *Primigeniam*, eſſe contenderet; ipſamque *Colicam* (aliter atque primâ facie videtur) *Arthritidem* eſſe, ſed Anomalam, & demum Regularem; profectò quidem hac in parte neque difficilem Me inveniet, neque vehementer repugnantem; ut neque temerè concedentem. Dubium eſſe fateor vel Apolline dignum, & Nodum Æſculapio Vindice. Nihil habent Symptomata, quod λόγοις ἀναγκαστικοῖς alterutrinque fidem hâc in re conciliet: Atque adeò, dum iſta ſilent, præcisè aliquid ſtatuere, temerarium habeatur. Utcunque ſit, haud minori jure *Symptomatica* eſſe confirmetur hæc *Arthritis*, ac contra negetur; imò quidem majori; propterea quoniam *Colicam* manifeſtè inſequitur, eamque ſæpe Veterem, & (quantum hac in re perſpicere datum eſt) genuinam & exquiſitam: Verùm utut res ſe habeat, in Arte factitanda eôdem ferè recidit; Nam dubiæ hujus *Arthritidos*, nunc Inteſtina, nunc Artus infeſtantis, pro duabus iſtis Sedibus & ab alterâ ad alteram illius Migrationibus, Curatio propria ac peculiaris excogitanda eſt; nec in hâc *Arthritide* ſanandâ depellendâque Medicinam, uti decet, quis exercuerit, niſi *Colicam*, cui eâ ſubjicitur, ob Oculos poſuerit, & ex hujus conſideratione illam vincere tentaverit.

XI. Hanc ad norman agenti conſenta-

ſentaneum videtur, ſive à Pomaceo, Vino ſubacido, Cereviſiâ veteri, vel à Diſpepſiâ proficiſcenti *Colicæ Arthritis* ſubnaſcatur, quòd Paroxyſmi fermè eadem, ac in *Arthritide* exquiſita, Medendi ratio: Prophylaxeos autem alia atque alia eſt, pro Cauſæ remotioris diverſitate; verùm, ac in *Colica Arthritica*, nequaquam alia. Ubi in Poculis Erratum, Mos ille pernicioſiſſimus primo quoque tempore abrumpendus: tum quod intus alieni, iterata Catharſi deducendum. Hunc in finem Aquæ purgantes, per ſe, vel cum δυσλυσίᾳ poſtulaverit, per Salem Catharticum adjutæ, conducunt egregiè. Quotieſcunque vero *Colicam* à Dyſpepſiâ ſequitur *Arthritis*, Coctionis, Ἐργαςήριον benè & frequenter purgari, Coctionem Digeſtivis ſtabiliri, pari ferè ritu atque in *Arthritidos Exquiſitæ* Prophylaxi, oportebit.

XII. Noviſſimè, Corollarii loco addam, hujus Tribus *Symptomaticis*, præter cæteras ſui generis quaſcunque, præter *Arthritidem* Exquiſitam, omnibus hoc commune eſſe, quòd iſtarum Paroxyſmi per Eccoprotica ſubinde iterata maximè vel præcaventur, vel ſaltem minuuntur.

Hiſtoria I. *Arthritis Colicæ Bilioſæ Secundaria.*

FÆmina quædam, Conſtitutione poſt hominum memoriam maximè *Cholericâ*, nunquam ἐν τῷ γαςρὶ ἔχουσα, ſub Ætatis flexum, *Colicâ* pertinaci *Bilioſâ*, cum ingrato Sapore, Δυσορεξίᾳ, Vomitu Bilis frequenti, Dejectionibus raris, & parum coloratis, Urinâ ruffâ, Ore luteo, & lentâ quâdam Febriculâ premebatur. Horum autem Malorum Procatarcticam habuit Errorem in Victu aſſiduum, utputa craſſorum & δυσπέπτων Eſtrix. Ubi Alvum inanientibus (præſentiſſimo illi remedio) plus ſemel levaretur *Colicâ*, ex Bilis incremento, conſtantiâque & acrimoniâ, menſes poſt aliquot, iterum & ſæpius, recidiva eſt. Fugiente Seculo ſuperiori, cùm Affectui gravi tollendo tempus aliquod apud nos impenderet, præter *Colicam* memoratam, pedum item orta eſt debilitas; quæ primo aſpectu Paralyſin, hujuſmodi *Colica* ἐπιγέννημα familiariſſimum, prædicere videretur. Quò per Anum Bilis exularet, neque ſe in Nervos inſinuare permitteretur, Catharticum adhibui. Iteratum inſecutus eſt utriuſque (ſed potiſſimè dextri) Pedis Tumor, Malleolum, & Pedis Convexum, Hallucem autem præcipuè, diſtendens; quem comitabatur hujus majoris Articuli Teneritudo mirifica, Dolor pungens, Rubor, Ardor revera *Arthriticus*. Peræquâ vero proportione increſcit *Arthritis*, quâ minuitur *Colica*. Cùm de ſuis exinde interponerem, Matre admodum *Cholericâ*, & demum *Arthriticâ*, fuiſſe prognatam; veterique *Arthritico* diutius junctam accepi; ſic, ut Vitium partim Hæreditarium, partim Contagioſum eſſe ſuſpicari liceat. Rectè ſe habent Muliebria, & cum περιῤῥοίᾳ.

Ad Medicinam morbi genio accommodandam, in eo fui, ut materiam, quo poſſim artificio, extra dimoveam; ideoque Internis eam protrudentibus, Externis eam invitantibus, diverſis ſcilicet diverſo modo idem operantibus, inſiſto; ut & toti Malleolo, & dextri Pedis Summitati, *Epiſpaſticum* im-

poni, ſiniſtrum pedem Laneis involvi, calidèque veſtiri: Et pauló poſtea Soccos, ex Cerato illo viridi quo fiunt Petaſothecæ, perpetuò geſtari jubeo. Unde exſudavit Humor, nec inutiliter: quamdiu enim perduravit iſte Fluxus, receſſit uſque *Colica* & viſa eſt declinare.

Erat autem iſta, per Articulos, Criſis imperfecta; quod reliquum erat materia, finitâ re *Arthriticâ*, & ejus ſpe fallente omni, avitos intra limites ſe recepit, moreque proprio agens Caput eſt adortum: ideoque de hujus Ægrotæ malo non eſt quod amplius addam; Unum iſtud volui, ex *Colicâ Bilioſâ* poſſe *Arthritidem* exoriri.

Hiſt. 2. *Arthritis Colicæ ex Pomaceo ἐπιγιγνομένη.*

VIr Ampliſſimus, Animi & Fortunæ Dotibus Inſignis, Natu integerrimus, Ætate conſtanti, Venatione aliiſque exercitationibus otioſè & rarò ſe fatigans, Poculis plus ſolito indulgere cœpit. Ex temperamento Sanguinis præfervido, in Deliciis habuit Pomaceum, Vinum indigenam, propterea quòd, (defæcatum modò & tenue) abſque Sanguinis immodico fervore, pro illius naturâ potionis, hilaritate animum perfudit. Nondum ita diu indulſit; cùm, Dolore *Colico* & annos aliquot deinde poſt *Arthritico*, teneretur; utroque interdum magno, ſed tolerabili. Sic ſe habuerunt hi affectus, ut ne ſemel quidem unquam concurrerent, ut nec vices, aut periodos remeandi certos unquam exercerent; contrà, nullo ordine (pro materiâ vel Inteſtinis, vel in Sanguine ex causâ evidenti congeſtâ, & ad ἀκμὴν evectâ) Ægrotum alter & alter occuparet; Interea temporis notatu erat facillimum, *Arthritidem* hanc, ab ipſiſſimâ *Colicæ* materiâ, in Artus tranſlata, haud dubiè fieri. Itaque ſe rem habere in propatulo fuit, tam ex eo quòd *Arthritis* ſæpenumero *Colicam* exciperet, eamque (ſic, ut Duratio paroxyſmi erat) mitigaret; quàm etiam, ab eâdem Ægrotum, quòd ad tempus aliquod defendere cerneretur.

De vitandâ Morbi hujus utriuſque προφάσει Vir Nobilis non nimis ſollicitus, ſolito ex more egit. Prophylaxin autem utilem, efficacemque, ſimplicemque Deus illi fortunavit. Quoties enim Dolor Inteſtinorum ingrueret, inter ipſa ejus initia ut occurrat, *Syrupi Domeſtici* præter-propter Unciam idoneo vehiculo temperatam, hauriendo, Morbum ἐν καιρῷ præcidit, contudit, fregit. Quid? quòd eo ipſo cauſam *Arthritidis* προηγουμένην primis Viis avulſit. Cæterùm, Vere & Autumno, aliaſque quoties Inteſtinorum Inflatio, Æſtus Corporis univerſalis, & plethora (quæ Materiam recrudeſcere & gliſcere indicavit) exigere videretur, Aquas *Alfordenſes* in ſe ingurgitando, Fiſtulæ Inteſtinalis proluendæ ſatagebat: adeòque *Colica* cauſam conjunctam, *Arthritidos* Remotam, amovendo, Utriuſque ſævitiam magnâ ex parte antevertit.

Neque mitti oportebit, quòd ex frequenti Materiæ πλεονεξίᾳ & *Arthritidos* paroxyſmis (qui per annos plus viginti creberrimi fuere, ut & Regulares) tametſi Articulos hodiè corruptos, Recrementis *Arthriticis* diſtentos (neque temerè) quivis expectare potuiſſet, Vir hic Egregius

aliter

aliter multò pedes, manus, habiles exercet; eorum uſquequaque compos impræſentiarum eſt, &, quantum præſenſione poſſum aſſequi, futurus.

Hiſt. 3. *Colicæ ex Dyſpepſiâ diuturnâ, Gonagra ſuperveniens.*

MAtrona quædam *Colico* Dolore, annos pæne viginti conflictata eſt, ut raro Menſem immunis ageret; ut indies propemodum gravaretur. Torquebantur Inteſtina, & poſt Vermiculationes unius circiter horæ πτεύτωμα quoddam acre & pungens, non ſine Dolore Sphincteris acutiſſimo, quantitate medicâ dejici ſolebat: Dejectiones ſecuta eſt Spirituum Submiſſio, ſive languor Incredibilis; unde in lectum ſe projicere, quocunque Fors permitteret, medio interdum itinere, donec Ægra ſomno, vel quiete, vires integraret, identidem neceſſe habuit. Deficienti maximè profuerat Cardiacum, vel *actu* Calidum aliquid pytiſſare. Poſt breve Deliquium, Vitæ Munia ſicuti prius, repetiit. Cibum ſic ſatis ſumſit, & quamvis eo, ut dixi, more crebrò laceſſita eſt, Vires & Colorem retinuit. Plures illa Medicos (Doctos, Jupiter! & Exercitatos) hâc de re conſuluit; quibus, ut ipſa mihi renuntiavit, communis erat, quæ & maximè probabilis, Sententia, *Colicam* hanc à *Dyſpepſiâ* proficiſci. Sub finem anni ſupra quàm moris erat, urgebat *Colica*, & Hyſtericâ Affectione ſociata Dominam valdè emaciatam, debilem, languentem pæne confecerat. Nihil potiùs illius causâ volui, quàm Alvum aperientibus expurgare Materiam, Turbas illic concitatas & inquietem paregoricis ſopire & componere; cumque reſtituiſſem, ut tenerem quem ceperam locum, & Ægrum fido tuerer prophylactico, *Decocti Corticis Martiati* hauſtum, bis vel ter in ſingulos dies propinavi.

Habet illud Decoctum pul. patrum & Limaturæ Ferri āā. ℥i. *in Aquæ pluviæ* ℔viij. *coquuntur ad* ii.) *per pannum Wallicum fit Colatura; Cujus* ℥ij. *adduntur Aq. Hyſtericæ Londinenſium* ʒii. *Tinct. Aurant. gtt.* x. *Syr. Caryoph. qs. fit in uſum præfinitum Hauſtus.* Remedium hoc, ad Menſes aliquot, ad Congios plures uſurpatum, magnum attulit momentum. Meliùs inde perfectiúſque concoxit Ægrota; rariùs & tolerabiliùs doluit; Bonis erat Viribus.

Æſtate proximâ, majoris utilitatis ſpe allecta, ad Aquas ſe recepit, quas antea commodè adverſus hunc Affectum hauſerat, *Tunbrigenſes*: Martiatorum, quà præparatorum, quà Naturalium, uſu, partim etiam Currûs agitatione Milliaria quadringenta brevi ſpatio metientis (quod Herclè vero proximum) in Artus ſtatim ab itinere, propellitur Materia νοσηρὴ. Erat utrumque Genu naturâ imbecille, nec ad motum, maximè ad declivem, idoneum ſatis. Utrumque obtorpebat, nec abſque Dolore flectebatur: Dolori adjunctus eſt utrinque Tumor, cum mirâ debilitate & motu læſo; Rubor autem nullus, ex Temperamento Corporis (quod opinor) frigido, neque Ardor ullus apparebat, ſed Tumor, qualis ſolet eſſe Frigidæ *Arthritidis*; Interea temporis ἐις ἐντέροις adeò prorſus integra eſt, ut nunquam magis.

Ut *Gonagræ*, Morbo *Colico* hunc in modum ἐπιγιγνομένῃ, pro facultate

mederer, utriuſque Affectûs habitâ ratione, *Aquam* adhibui *Spadanam*, cujus Ampullam modicè tepefactam, inſtillatis cuilibet ℔ß. *Sp. vol. ol. gtt.* aliquot, horas inter ſextam & nonam, omni manè exſiccavit.

Decimâ ſeq. Vini albi Luſitanici Hauſtum, Gentianæ Zedoariæque Infuſo alteratum: Quartâ pom. Decocti Cort. Martiati Hauſtum, cum Hibernorum *Uſquebach pauxillo. Quin imò, ſeptimâ quâque die (quòniam illud Tormina, ſubinde recurrentia, puſtularunt) Catharticum è Calomel.* ℈ß. *Extr. Euſtach.* ℈j. *Scam. pul. Caſtor. Aſſæ fœtid. ſolut. ana gr. v. diluculo ſumendum. Veſperi Bolum è Ther. Androm.* ʒß. *Zinzib. in Indiis Cond. Conſ. Fruct. Cynorrhod. ana* ℈ß. *Syr. Aurant. q. ſ. cum Aquis idoneis & Diacod.* ℥ß.

His Auxiliis, quà per Renes, quà per Anum, emiſſa eſt cauſa *Gonagræ* conjuncta; utriuſque Genu Tumor ſubſidit: *Colicæ* item Materiam, cum Emolumento Ægrotæ lauto & locupleti, tum ejici, tum ex parte aliquâ præcaveri conſtat.

Non eſt autem reticendum, quòd ex Dyſpepſiâ brevi tempore recurrente, denuòque Materiam miniſtrante, *Colica* recruduit; & Femoris dextri Internodium menſes inde poſt aliquot infeſtavit Dolor, idem ferè ac ſi *Rheumaticus*; Vagus certè, quippe qui ad Acetabulum Coxendicis ſenſim aſcenderet. Hunc comitabatur ejuſdem *Pedis* (latè ſumpti) totius Debilitas: Qui tamen Dolor &c. non alius eſſe jure potiori cenſeatur, quàm *Arthriticus*, ex Materiâ recens ortâ partem nuper affectam, & eo nomine debilitatam, occupante.

Hiſce verò diebus, Anno nempe 1702. *Gonagrâ* & omne genus *Arthritide* immunis Ægra, Affectionibus interdum *Colicis*, at frequentiſſimè Hyſtericis, quibus olim per *Gonagram* utriſque liberabatur, Afflicta, Aquis prædictis uſa eſt, & fructum ex eâ re ingentem retulit.

Hiſt. 4. *Ex Colica Paralyticus, Arthriticus, Inunctione trucidatus.*

DOminus R. propter Viam *Apſamenſem*, Ætatis flore, *Colica*, quam *Pictonicam* appellant, aliquandiu gravatus, ex more & progreſſu iſtius mali ordinario, incidit in *Paralyſin*; Artus exinde marcidos, graciles, ἀκινήτες habens; per reliquum vitæ Clinicus. *Paralyſi*, ſub ejus initium, acceſſerunt Dolores erratici, incerti, horum illorum Artuum Internodia cruciantes Autumno & Tempeſtate pluviâ maximopere ſævientes, & tum ad amuſſim *Rheumatiſmum* ſimulantes, ut Æger eo morbi plùs decennium ægrotaſſe (Medico, nec indocto, nec inexercitato, tota cum vicinia conſentiente) paſſim haberetur.

Cum Ætas præcipitavit, Dolor iſte Vagus in Fixum mutatus eſt Articulorum juxtà poſitorum, & nova Symptomatum Cohorte ſtipatum; id eſt, Tumore, Rubore, Lævore, &c. quæ cùm *Arthritidem* eo loci jam eſſe *Fixam*, cùm à Decennio fuiſſe πλανητικὴν, vel luce clariùs oſtenderunt. Materiâ in Articulos impulsâ, & *Arthriticos* ibi paroxyſmos faciente, perrarum aliquod, notatuque dignum, obſervare licuit; Artus ſcilicet eoſdem ex *Paralyſi* flaccidos, macerrimos, tantùm non emortuos; ex *Arthritide* floridos, inflam-

inflammatos, vegetæ & vitalis Vitæ indicia commoſtrantes.

Cùm eò loci res erat, perfectæ (videlicet!) conſummatæque Curationis ſpe deceptus, Circumforaneo cuidam, Hominum impudentiſſimo, nec quidem Vulgi ſtupore nobili, Se Vitamque ſuam commiſit. Hic ſartum tectum protinus ut Ægrotum redderet, Membrorumque omnium omninò compotem, *Unguento* illa neſcio quo (*Mercuriali*, an ſecùs,) oblinivit. Quid exinde factum eſt? Qui per Annos aliquam multos, ſi Vitæ momenta perpendamus, ſic ſatis habuit, (benè enim appetere, concoquere, dormire, generare, ſimiliaque eum Officia rectè obiiſſe, certo certius eſt) iſtâ Inunctione abſque ullâ concurrente cauſâ, tanquam *Aſthmate*, ſuffocatus, Animam agere cæpit, & aliquantò poſtea expiravit.

C A P. IX.

De Arthritide, Morbis quibuſdam Cuticularibus ſubjecta.

Art. I. QUÆ Suppreſſioni *Gonorrhœæ* Virulentæ ſubjicitur *Arthritis*, ad Luem ea pertinet Veneream; cujus quidem Mali iſta Suppreſſio in Cauſâ eſt, & cui *Arthritis* illa proximè ſuccedit. Quæ Scabiem *Scorbuti* flammeam, quæ *Paturſæ* ſiccam, quæ *Febris Eruptionem Miliarem* ſequitur, ea non tam horum Symptomatum, quàm ipſorum eſt Morborum Ἐπιγέννημα: Nec eâ re hujuſce loci. Quæ *Achoribus*, quæ *Hæmorrhoidibus*, quæ *Ulceribus*, aridis & ſiccatis ſupereſt, illa hoc Capite perſtringenda eſt.

II. De affectibus hujus *Symptomaticæ* Primariis generatim acceptis, primùm obſervandum eſt, quòd multâ Naturæ operâ & labore, illi (uti *Arthritidum Symptomaticarum* morbi Primarii plerique omnes) Materiam, quam habent ineptam, inidoneam, & alienam, in Ambitum Corporis expellunt, ibique exterminant: Quo quidem nomine, cum *Arthritide Primigeniâ* rectâ, & legitimâ, ad amuſſim concordant.

Tum, de his notandum, quòd, quoties eorum Materia, ſeu Victu pleno & immoderato, ſivè Otio adaucta, per Excernicula priora minimè expreſſa, in Sanguine cumulata fuerit, ex eâ Sanguis Diſcordiam & Turbas ſubit, ſupra Naturæ modum vehementes; atque his ſuccedit alieni per Articulos Expulſio; id eſt, ipſa quàm dicimus, *Arthritis Symptomatica.*

Deinde advertendum, quòd *Arthritico* durante Paroxyſmo Primariæ maximâ ex parte conquieſcunt Affectiones; ſiſtuntur Evacuationes iſtæ Morboſæ; Latices iſti exſiccantur; Eo verò ad exitum perducto, ſcaturiunt denuò; & quidem tantiſper, dum novâ repullulante & urgente Materiâ, Prælium redintegretur, & Λῆψις *Arthritica* revertatur.

III. Ex eo verò, quòd *Symptomatica* hæc noſtra Morbo ſemper alicui externo ſubmittatur; pronum eſt conjicere, eâdem illam, cum Primario ſuo, ſed auctâ, ſed in Orgaſmum majorem evectâ, & per Excerniculum inſolitum, id eſt, Articulos expulsâ, gaudere Materiâ: Nec non exinde tum à reliquis *Symptomaticis*, tum ab *Arthritide Primigeniâ*, vel primâ facie diſtingui.

Sufficiunt enim, ex inſtituti noſtri ratione,

ratione, Morbi hujus Derivationes Succeſſioneſque propter quas in *Symptomaticarum* numero ille cenſeatur; tametſi concedamus (quod tamen non concedimus) Materiam ejus cum purè *Arthriticâ* reverâ *Specie* convenire. Et, quæ res eſt, ut planè & Latinè dicam, ex hujuſce Morbi Ortu & Metamorphoſi quàm facillimâ, ex ejus concordantiâ & ſimilitudine cum *Arthritide Primigeniâ*, vel eandem his utriſque eſſe Materiam, alio corpore in Ano, alio in Tibiis, alio in Auribus, ἀνωμάλως; poſtea verò in Artubus; ὀρθῶς, ſe gerentem; Vel, *Symptomaticæ* huic noſtræ Materiam eſſe, *Arthriticæ* illi longè ſimillimam & germaniſſimam, exiſtimandum eſt. Et quia hæc *Arthritis* vel ipſa eſt *Primigenia*, vel ei quàm ſimillima, idcircò de illâ poſtremo hoc loco diſſeruimus.

IV. *Symptomatica* tam peculiaris ſubjicienda eſt Curationi quodammodo peculiari. Etiamſi enim in ejus paroxyſmis eadem Medendi ratio, & in eorum Intervallis idem Victus, ac in *Arthritide Primogenia* valebit; in iis tamen alia locum merebitur, imò vindicabit, quæ huic Affectioni propria eſt Medicina, mirum quantum à prædictarum Methodis varianda.

Nihil enim Ægro per vacationes paroxyſmorum commodius, aut quod Adjumenti plus contulerit, quàm ut Morbus, quicunque fuerit primarius, ſuſtentetur, alatur: Ut e.g. *Ulcus*, ſi quid exſtiterit *Cuticulare*, nè Carne obducatur aut areſiat, per *Cathæretica* ſive Carnem modicè rodentia, eniti. Placet hunc in finem *Aqua Viridis exedens Barbettiana*.

Ad *Achores* revocandos *Epiſpaſtica* prope Aures applicentur; vel lenia quædam *Attrahentia*, quæ Humorem illuc peccantem & vitioſum invitent, eliciant.

Ut *Hæmorrhoides* aperiantur uſui eſſe poſſent *Aloetica* internè adhibita, externè verò *Hirudines*.

Quemadmodum Salutares ſunt Evacuationes, per *Ulcera*, per *Achores*, per *Hæmorrhoides*, hæ prædictæ, ideoque promovendæ, ita quidem, ſi Hydrops, Colica, Tuſſis, Apoplexia, vel ſiquid aliud Mali, ex earum Suppreſſione oriri videatur, omninò neceſſariæ ſunt, & primo quoque tempore conſciſcendæ.

Atq; iſta volui de *Arthritide Morbis his externis* ſupervenienti, quæ pro eorum numero multiplex habenda, & diverſa: Hoc autem Capite propter eorum Convenientiam & *Arthritidum* iis enatarum Vicinitatem, ac ſi una tantùm eſſet, explicatur.

Hiſtoria I. *De Arthritide Aurium Achoribus ſubjectâ.*

CUrrente Sæculo priori, *Damnonio* hoc *Orientali* florebat Ordine Equeſtri Gens, Humanitate, Opibus, & pietate inſignis, illoque tantùm nomine infælix, quòd Ea tota, tam Fœminæ quàm Mares (erant autem illæ quàm plurimæ) *Podagrâ* miſerrimè torquerentur.

Harum Una, Articulos non adeò graviter affectos habens, Dolore, Artus alios alioſque perreptante, multos annos eſt afflicta. *Rheumatiſmi* nomine, pro Vulgi more, Malum iſthuc appellatum eſt, quod tamen potiùs *Arthritis Vaga* æſtimandum. Decedente eo Tuſſis exoriebatur, factâ in pulmonem Materiæ

μετα-

μεταπτῶσι, & phthiſi paulò poſt occubuit.

Hujus *Arthriticæ* Filius jam quadrimus Aurium Morbo tentabatur; ex omni parte tumuerunt illæ, præcipuè verò *Helix*. Tumor initio ruber & φλεγμονώδης, brevi exinde tempore ſubalbicans. Serum illud acre, quod intus contentum, in Tumorem Cutim extulit; Fibras autem Cuticulares fodiendo, Spirituſque earum Incolas irritando, pruritum immanem, perpetuum & ferè intolerabilem excitavit; in Cruſtam poſthæc albidiorem condenſatum eſt: quæ quidem Cruſta, demum exarefacta, & in Squamulas diviſa, decidit, relicto loco, tanquam à Variolarum fruſtulis, inflammato. Confertiſſima erant hujuſmodi Excrementa, & quidem adeò crebra, ut propemodum perpetua viderentur. Veteri ſubitò nova Meſſis ſucceſſit; pro Materiæ peccantis abundantia, & Cæli Humiditate, (quæ ad hujuſmodi ῥύσεις contribuere notabatur) major Ichor autem, quando largiter profluxit, non ſine Fætore erat graviſſimo, Naribuſque ingratiſſimo: Ea ſpes Amicorum erat, ut Ætate progrediente ſiſteretur iſte Fluxus, & quidem tuto; ex eoque Annis Puerilibus ita profuſo, meliùs & tutiùs ageretur quod vitæ reliquum.

Ineunte quidem Adoleſcentiâ, forſan ob Exercitationes eo tempore vehementiores, Fluxûs eſt remiſſio: At Annorum vix triginta, Vir ſobrius, neq; *Veneri*, neq; *Baccho* deditus, *Arthritide* corripitur, poſt homines natos acerbiſſimâ. Per idem tempus Aurium illa Affectio major recurrit, ſed cum *Arthritidos* Paroxyſmis vices habens alternatas. Horum enim Vacationibus ſcaturiunt Aures; at Naturâ Paroxyſmum moliente, ad eumque ſeſe, quaſi accingente, ſiccantur hæ; &, ab his ſiccatis, inſtantis Paroxyſmi non leve ortum eſt indicium.

Hæc ſunt, quæ de hujus *Arthritidis* Ortu & Derivatione dicenda habui; quæque ſi rectè judico, illius generis eam eſſe oſtendunt, cujus Materia partim per *Achores*, partim per *Articulos* expellitur: Eâque ratione, quòd ordinariò, prior illa ſufficiat Evacuatio, quàm primum autem ὑπὲρ μέτρον in Sanguine cumulata & congeſta fuerit Materia, itemque ad Exilium parata, Paroxyſmum illa concitet *Arthriticum*. Sic, ut Materiæ ad hanc vel illam Partem Determinatio, ex ejus quantitate & Naturæ niſu fortiori, prorſus pendeat. Si verò ipſam ſpectemus Materiam, eſſe illam, utrique harum pari ferè menſurâ propenſam, & æqualiter faventem.

Sunt autem alia, quæ, cum aliis quibuſdam *Arthriticis* huic noſtro communia, memoratu digna cenſeantur. Primùm, præter labem Hæreditariam modò dictam, Cauſſam hujus & *Arthritidos* & *Achorum* antecedentem eſſe procul dubio *Dyſpepſiam*: Cibo enim difficiliori (Porcinâ, Bubulâ, & iſtiuſmodi aliis) nimium delectabatur; is autem Ventriculo minimè confectus, ſimul cum Corpore Morbum alere judicetur. His addendum Ægri genus Vitæ otioſum, neglectis ſcil. Exercitationibus, quibus Juniores Satietatis Mala ſeu prævertunt, ſeu reſarciunt. Otio facta eſt (quod tertiò notandum) Perſpirationis Diminutio; Cuticulæ univerſæ, Manuum verò præſertim Ariditas: Unde Humores intùs retinentur; unde Malorum Illias. Urina huic Ægroto in Paroxyſmo pro Dolo-

ris & inflammationis ratione rufula, alias ſtraminea, ſemper autem pro quantitate Poculenti larga. Ingruente Pluvia ſemper ille Venarum Diſtenſionem, Sanguinis Orgaſmum, Corporis Hebetudinem perſenſit. Complures ille periclitatus eſt, per *Aquas Bathonienſes*, per *Cathartica*, Sanguinem expurgandi Methodos. Nulla verò profuit. Adeò illi Sanguis intractabilis, & δυσμετάβλητ@. In Cibo ἐυχύμῳ καὶ ἐυπέπτῳ, parcè ſumpto, quo Morbi Cauſa præpediretur, Spes ſita erat Prophylactica. Ille verò Cereri indulgens, & quicquid gratum erat, utut difficile coctu demittens, bis terve Anno fermè omni deſedit *Arthritide*.

Unum adjiciam, quod huic Ægro proprium eſſe videatur; *Arthritida* nempe aliquando Dextram invadere Patellam; Drachmæ occupare ſpatium; per Dies aliquot durare: Paroxyſmum autem inſequentem, diuturnum eſſe, gravem, Genuque labefactare, & valde imbecillum reddere. Ob Genu imbecille factum eſt, quod Gradus ſcalares multò faciliùs expeditiùſque ſurſum, quàm deorſum iret: quando in deſcendendo neceſſum, nè Corpus antrorſum rueret, ſummis illud Viribus cohiberi. Hoc autem Silicerniis, & depontanis ferè omnibus commune.

Hiſt. 2. *De Arthritide Ulceribus ſuboleſcenti, Epiſpaſticis allevata.*

ULceribus, quæ Cutim mordent & exedunt, ἐπιγιγνομένης *Arthritidis* varia præſto ſunt Exempla; ex quibus uno, quod ob Oculos rem hanc omnem planè & perfectè repræſentabit, contentus ero.

Vivit etiamnum apud Nos, Ætate adhuc conſtanti Vir; cujus, ut in ipſis *Arthritidos* Paroxyſmis, ita non minùs in eorum Originibus, occurrunt plurima notatu longè digniſſima.

Ingruente Paroxyſmo præmitti ſolet Faſtidium, Symptoma creberrimè prænuncium; tum Urinæ tenuis & pallidæ, tanquam in *Hyſtericâ Affectione*, Profluvium; non nunquam etiam Mandibulæ Dolor, quaſi propter imminentem 'Οδονταλγίαν: Spinam autem Iſchiique Oſſis inter Acetabulum, uſitatè Dolor acutiſſimus, pariter ac ab Affectu illo moleſtiſſimo, quem Idiomate Noſtro *a Crick* appellamus: Ab illo verò diverſus, eò quod vagetur, & Spinam perreptans ad Homoplatarum uſque intercapedinem aſcendat. Eò loci quàm diu iſte viget, Spiritum Æger difficillimè trahit, ac ſi *Aſthmate* pæne ſuffocatus. Hoc in ſtatu, pomaceo liberaliter ingeſto, ſæpe ille ad tempus aliquod paroxyſmum protelat: Grallator alias, Artuum exinde cõpos. Hæ verò tantùm Induciæ ſunt, eæque breves & infidæ. Die enim poſtero, quà pedibus, quà manibus, ſolet universè & quidem acerbiſſimè dolere. Cum deferbuit Sanguis, in Carne Muſculosâ Tumores facere Materiam νεσηρὴν; duroſque & longos, Reſtis in modum, excitare; & per Artus alios alioſque πλανητικὴν Articulos aggravare, conſtat.

Quemadmodum *Febris* & Dolor accedunt & intenduntur, Urina magis flãmea & rubra eſt: Iſte verò Rubor remittit ſimul cum Dolore, idque ejus proportione. Veteris jam *Arthritici* ſummitatem Cubiti ſiniſtri Tumor occupat 'οιδηματώδης, Nuci Juglandi par, Tofos habens intermixtos, duritie & mobilitate diſtinguendos. Hæc

Hæc ſunt, ad hujus *Symptomatum* paroxyſmos quæ præcipuè ſpectant, eorum verò de Origine conſiderandum eſt, quòd Æger hic noſter *Ulcuſculis*, quorum alia minora erant, piſi majoris ſecti Baſin exæquantia, alia ad Diametrum Thaleri largiora, omnia verò Tibias obſidentia, ante multos annos afflictatus eſt. Quibus cum *Arthritis* ſubjiciebatur, quamprimum hujus Cura mihi demandata eſt, nihil potius habui, quàm ut, Naturæ Methodum imitando, ejuſque veſtigia reprimendo, Materiam per Cutim elicerem. Ideòque *Veſicatoria*, quibus id negotii perficiatur, in uſum propoſui; quin & Malleolo, Carpo, cæteriſque Articulis Dolore cruciatis, vel eos quàm proximè, nunc plura, nunc pauciora, prout exigere videretur Ægri res, admovi.

Hæc autem eo cum ſucceſſu acta ſunt, ut acris Seri fætidique admodùm, Uncias ſæpe quatuor, identidem ſex, non nunquam octo, unum idemque extraheret *Emplaſtrum*. Unde Vicini Dolor Articuli ſtatim mitigatus, & paulò poſt ſublatus. Artificioſis hiſce Colis adeò delectabatur Æger & profecit, ut quoties Dolor recruduit, ac ſi eſſet ἀναίσθητος. Ipſius ſæpenumero *Epiſpaſtica* ſuperponi juberet; ut, eodem tempore, ſex ſeptem interdum gereret.

Ex eorum Dolore & Fluxione maceſcit Æger; Caro illius impendio abſumi; Vires debilitari & peſſum dari ſolent; ſed cum Emolumento, & Fructu certè amplo locupletique. Quamprimum enim *Ulcera* exſiccantur, Somno & Fame poſtliminio reſtitutis, Cibo multùm idem reficitur: Vires reparantur. Hiſce verò adaugendis non parum conducit Aer apricus, & Pomaceum; quorum alterum mirificè Appetitum acuit; alterum Animales Spiritus fovet recreatque.

Cùm Miaſmate *Arthritico*, ſive per paroxyſmum, ſive per Epiſpaſtica, liberatur Æger; nemo unquam Hominum vegetior, nemo hilarior. Ut Coctio recta ſit, *Infuſio Amaro Chalybeato* me hortante utitur; non nunquam etiam, ad Sanguinem inſtaurandum, *Aquis Germanorum Spadanis*; utroque certè, Eventu non infelici, imò feliciſſimo. Redit exinde εὐσαρκία Sanitaſque ſic, ut horum in paroxyſmorum Intervallis Uxorem quotannis gravidam faciat, Valetudine, ſi unam excipias Claudicationem, factus integerrimâ: donec Cibi abundantiâ & Satietate Corpus amplè nutritum, & nimis ſit impletum; inque Artus denuò erumpat Humor, iterumque παροξυνῆται.

Hujuſmodi Cyclus, paroxyſmum ſimul cum Vacatione continens, quotannis in Annos ſingulos ter quater repetitur. Solet autem paroxyſmus nunc unius Menſis eſſe, nunc duorum, interdum etiam trium, pro Materiâ plus minùs cumulatâ & evectâ.

Ulcera, quæ ab *Emplaſtris* ſunt *Cuticularia*, brevi tempore ſanantur; maximè verò quoties *Aquâ Calcis vivæ* abluuntur.

Cùm aliquando pedes tumefierent, ad detrahendum Miaſma *Arthriticum*, unà cum Sero in iis depoſitum, Amici cujuſdam hortatu Catharticum è fortioribus aſſumen. malo id eventu fecit; adverſo *Æſculapio*. Si Evacuationes ſpectemus, inſtar omnium erant, in paroxyſmo, *Epiſpaſtica*; in Vacationibus, *Diuretica*. Horum autem Uſus uti perrarus fuit; Illorum

verò creberrimus; illis potiſſimùm deberi agnoſcendum eſt. Quòd, dolore Æger etiamſi acerrimo ſubinurgeretur, tamen ei ſuſtinendo tolerandoque uſque par exiſteret; neque per Decennium nuper elapſum, etiamſi tot triſtiſſimis Acceſſionibus comitatum, ſi præcipuæ notæ Viſcera, ſi Vitæ pondus attendamus, enervaretur aut multùm debilitaretur.

Hiſt. 3. De Arthritide (cum Febre Intermittente) ex Hæmorrhoïdibus occluſis.

HIS affinis illa *Foreſti* Obſervatio, de *Hollandiæ* præſide quinquagenario; qui, cùm *Hæmorrhoïdibus* affici ſoleret, ex iis occluſis in *Tertianam* incidit, & paulò poſt in *Podagram & Chiragram*, adeo vehementes, ut per dies viginti lecto affigeretur.

Hujus Mali Cauſam eſſe, Vir Clariſſimus exiſtimavit, non ſolùm phlebotomiam ac Catharſin prætermiſſam, ſed (cùm aliis quibuſdam) & quidem maximâ ex parte *Hæmorrhoïdes ſuppreſſas*: Neque verò perperam; Ratus enim id, quod erat, per Lenientia, Ventrem inanivit. Quo ſubducto, & dolore Cataplaſmatis mitigato, in Excrementis denuo conſpicitur ex *Hæmorrhoïdum* apertione Sanguis. Hoc viſo Sanitatem Medicus pollicetur, & quidem brevi admodùm Æger *Arthritide* liberabatur; neque Annis poſt ſex Dolores *Podagricos*, *Chiragricos*, aut *Articulares*, etiamſi illa jam Ætate quæ ad hoſce prona & proclivis, ſenſit.

CAP. XII.

Corollaria & Spicilegia quædam, cum Epilogo.

ART. I. SYmptomaticarum iſti, quem protulimus, cenſui *Corollaria*, quæ ex his recognitis, ſive omnibus, ſive pluribus, inter ſe comparatis oriantur; & *Spicilegia* quædam, quando ad illas ampliùs illuſtrandas utraque non nihil conferant, jam denique ſuperaddam.

Ex omnibus, gregatim ſumptis, omnino liquet, quod ἰδιωτάτων iis, quæ puræ & germanæ *Arthritidi* ſunt vicinæ (id eſt, *Arthritidi Colicæ*, & *Morbis Cuticularibus* ſupervenienti) maximè conſentire cernuntur illæ, ſi, miſſâ Morborum primariorum conſideratione, & ab iis *Symptomaticarum* Emanatione omni, illarum *Materiam* tantùm intueamur, quæ *Chloroſi* & *Hydropi* ἐπιγιγνομέναι *Symptomaticæ minùs propriæ* nominantur. Iſte verò Conſenſus, ex illarum ſimili Materiâ proficiſcitur. Vicinis illis *Speciebus magis propriis* Materia, vel *Arthritidos* genuinæ ipſa, vel (uti ſupra declaravimus) ei quàm ſimillima eſt; (ſicut, è diverſo, *magis propriis*, ſed remotioribus, pro Diſtantia, diſſimilis.) Jam verò *Symptomaticis minùs propriis* Materia, (quod item oſtenſum eſt) pura puta eſt *Arthritica*: Unde elucet Dicti Veritas. Et quidem ob iſtam *minùs propriarum* cum *Exquiſitâ Arthritide* convenientiam, *magis propriis* poſtponi illæ poterant, imò (ut Ordinem hâc in parte corrigam) debuerant.

II. Se-

II. Secundò: De *Symptomaticis magis propriis* advertendum, quòd nihil me movebit, ſi quis è perſpicacioribus & nimiò plus ſubtilibus, eâdem Materiâ Morbos oriri poſſe diverſos, eoſque *Specie* diſtinctos aſſerens, *Luis* e.g. Materiam, non *Arthritida Falſam* & *Mendacem*, ſed *Exquiſitam* & *Genuinam* parere contenderit: Itaque *Symptomaticas*, (aliter quàm à Nobis ſtatutum eſſe videatur) & inter Se, & cum *Arthritide Exquiſitâ* congruere, pro certo habuerit: Nihil, inquam, iſthuc me movebit.

Primùm enim, Morborum *Materiæ*, ſive *Cauſæ Conjunctæ*, revera ſunt in obſcuro; & quis Atomorum Globus, ſive Σχηματισμός, e.g. *peſtem*, quis *Variolas*, quis *Hydrophobiam*, & ita Affectum quemcunque Contagioſum, aut exiguâ Materiâ, quaſi Fermento natum, afferat & producat, Deo ſoli cognitum & perſpectum eſt.: Nec quis unquam mortalium hæc in operto Naturæ fabricata fideliter repræſentaverit, aut palàm exhibuerit; Ideòque de *Symptomaticis* hiſce noſtris, utrum germana ſunt *Arthritis*; an ejus tantummodo *Simulachra*; quum in utramque partem diſputari poteſt, & quidem fruſtra; *ex earum Materiâ per ſe conſideratâ*, non eſt temerè decernendum; quin philoſophis magis oculatis, & λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦσι, miſſum illud faciemus.

Tum, de illarum Materiâ, *ſecundum phænomena*, ſi ſentire & judicare liceat; certo certius eſt, primùm, diverſis illas primariis Affectibus, iiſque *Specie* diſtinctis, exoriri. Deinde, eorum *Materiam*, ſignis ſuis Diacriticis uſque manifeſtam, propriiſque Remediis impugnandam, in ſtatu peregrino illas retinere. Et quoniam Morborum *Specificatio* à nullâ aliâ re ducenda magis, quàm ab illorum Materiâ peculiari, Signis ſuis Diacriticis oſtensâ; his conſequens videtur, illas *Symptomaticas*, pro Affectuum diverſitate primariorum, *Specie* diſtingui, propriaſque poſtulare Medendi Methodos; ut & propria Vocabula.

Neque enim, tertiò, ſiquis eas *Arthritidis* nomine comprehenderit, earum mutabit Naturam, aut Curationes; ſed, nimis latâ ſignificatione, Vocem eam, Morbum ſingularem exprimere ſolitam, reddet *Æquivocam*; Morbos longè disjunctos, eoſque non paucos, complectentem: Quâ quidem re, ἐν τῷ Ὀνοματοποιεῖν nihil magis fugiendum.

Nos certè Opus practicum moliri, & hos Affectus eo modo tractare ſtuduimus; qui ad eos tollendos, aut mitigandos, maximè conducat: Quem in finem, ut in ſuperioribus *Arthritides* alias *Genuinas*, in *Secundariis* & ſenſu laxiori *Symptomaticis* cenſuimus; quòd *Chloroſi*, quòdque *Hydropi* ſubjiciuntur; ità hîc multò ſatius eſſe duximus, tametſi veræ ſint omnes hæ *Arthritides* (quod tamen ita eſſe, nec à quoquam unquam probatum, nec à Nobis conceſſum) ut *Adulterinæ*, interque ſe diverſæ, & *magis propriè Symptomaticæ*, habeantur: Quoniam hæc poſitio, ad earum Curationes & aptiùs lucubrandas, & feliciùs exigendas, uſûs eſt immenſi.

Perimetrum circulare ad ſuum Diametrum in ratione *Triplâ ſeſquiſeptimâ*, ſive ut 22. ad 7. eſſe ſtatuunt, & quidem omnium conſenſu rectè ſtatuunt, *Geodatæ*: Quamvis id non tam

ex Rei Veritate, quæ profecto nulla eſt, quàm ex poſitæ Commoditate & in Solidis dimetiendis Utilitate, factum eſt.

III. Unum adhuc reſtat, quod quidem me ſollicitum habet, quodque Lectorem moneri par eſt: Non eam hujus Scripti Mentem eſſe, quæ *Melancholiâ*, *Scorbuto*, *Lue*, vel alio quovis Morbo è primariis ſuprà dictis laborantem, *primigeniâ* ſimul *Arthritide* laborare poſſe diffiteatur: Quin è contrario (quantum video) poſſe ita fieri, (ut, illorum altero qui ægrotet, *podagrâ* ſimiliter ægrotet *primigeniâ*) lubens agnoſco. Mihi verò cum hiſce ſolum Morbis negotium, qui ſtatum priſtinum vel partim vel omninò deferentes, ſub falsâ *Arthritidos* Imagine laceſſunt Ægros.

IV. Præter has *Imagines Arthriticas*, quæ ſuo quæque genere perfectiſſimæ, & omnium, quas Ego notavi unquam, maximè ſunt elaboratæ; Aliæ cernuntur minùs perfectæ, neque tam ex amuſſi ad exemplar illud ingens, *Arthritida* videlicet *primigeniam*, formatæ. Sunt illæ Fœtus Naturæ, ſed Abortivi; ſunt illæ Conamina, ſed languida, & frequenter vacua. Habent tamen omnes nihilominus Dolorem; aliæque Tumorem; aliæque etiam Ruborem, Breves habent plerumque paroxyſmos, neque ex Stadiis omnibus perfectis conflatos; atque adeò intercifos, interruptos.

Harum *Abortionum* Cauſa, ex Naturæ imbecillitate, & ad *Arthritidem* eluctandam impotentiâ; vel ex Materiæ Defectu peccatricis; vel ex Sanguine δυσμεταβλήτῳ, & ad *Arthritida* ſubeundam minimè apto & proclivi, ut intelligo, petenda eſt: Certè tanta illarum Απορία, Mos ita dubius, ut ad haſce noſtras *Symptomaticas* nihil eſſe cenſeantur, neque ſermone longiori perſequendæ.

Minimè verò tandem, quòd hæ *Abortiones* nunc, ut aliorum Morborum aliæ non paucæ, (quod jam pridem detexit Clariſſ. *Sydenhamus*) apud Vulgus *Scorbuti*; nunc etiam *Rheumatiſmi*, facti, vel imperfecti, Nomine inſigniuntur; & paſſim Curationi, pro hoc vel illo Nomine, (quàm autem auſpicatò conjectari facile eſt) ſubjiciuntur.

V. Poſtremò addam, quòd *Articulares Glandulæ*, quæ tantopere in ſtatu Corporis ſecundo & naturali, per ſecretam Mucilaginem, (*) Articulorum Motui, imò Vitæ Animali conſervandæ; in ſtatu ejus vitioſo adverſoque Sanguinis Depurationi & purgationi pari modo inſerviunt; quando per has exprimitur Venenum, in alio Corpore Ποδαγρικόν; in alio, *Melancholicum*; in alio, *Scorbuticum*; in alio, *Venereum*; in alio, *Febrile*; aliud videlicet aliudque longè diverſum, ſummè pernicioſum: Ut dictæ *Glandulæ*, ex Incerniculis totius Corporis celeberrimis ſint: Neque per *Catarrhos*, Infantum; neque per *Rheumatiſmum* Muliebrem, Fœminarum; neque per *Hæmorrhoïda*, provectiorum; quàm per Ρύσιν hanc *Articularem*, Seniorum Vita, Salus, & Incolumitas, magis ſuſtentetur.

Epilo-

(*) Vide Clariſſimi *Haverii Oſteologiam novam*, Diatribam *De Glandulis Mucilaginoſis*.

Epilogus.

ITA demum abſolvimus *Syſtema Arthritidum Symptomaticarum*; eas *Species* percurrendo omnes, non quas Imaginatio peperit; non quas Opinio commentata eſt; vel Auctores, Scripta ſua compilantibus, ſunt elargiti; ſed quæ nobis uſu & experimentis; quæ Obſervatione & Exercitatione medicâ occupatis, ſeſe prodiderunt.

Harum Modos & proprietates expiſcari fuimus conati, medendique rationes & Indicationes ſingulas, quàm poſſimus aptas idoneaſque, earum ſingulis accommodare. Nunc *Calcar* adhibendum, & *Arthritidem* in nonnullis omni Induſtriâ promovendam; nunc contrà *Fræno* opus eſſe, & Morbos artificiosè ſiſti ſufflaminariq; oportere: Materiam nunc per *Locos Muliebres*; nunc per *Renes*; nunc per *Ambitum Corporis*; nunc per *Anum*; nunc per *Os*, *evacuari*; nunc, omiſsâ Evacuatione omni, *alterari*; nunc, & Alterantibus & Evacuantibus neglectis, tàntummodò *præcaveri*, in ipſoque Ortu *ſupprimi*, debere demonſtravimus.

Si, in ponendis hiſce Indicationibus, iiſque deſignandis, erraſſe nos conſtiterit; (in re verò tam multiplici, tamque intricata, nihil errare, pluſquàm humanum eſt) certè ſuam cuique *Symptomaticæ Arthritidi* propriam eſſe, ex Derivatione propriâ, Naturam; tum item harum ſingulis, pro ſuâ cujuſque Derivatione & Naturâ, Curationem excogitandam eſſe propriam & peculiarem, omninò comprobatum eſt.

Jacto iſthôc Fundamento, quæ mediocriter (pro earum Dignitate, ſi quidem mediocriter) à Nobis aperiuntur *Symptomaticæ*; tum eas ampliùs explicare; tum eas illuſtrare; tum earum Numerum explere poterit Obſervatio poſterorum. Quibus in medio relinquam *Scrofulæ*, *Rachitidos*, *Pſoræ*, *Diabetis*, *Icteri*, *Dyſenteriæ*, aliorumq; complurium Chronicorum erga *Arthritidem* Inclinationes & Demigrationes, ſi quæ ſint, & qualeſcunque, evolvendas: Eſſe verò plurimorum; Eaſque longè inter ſe diverſas, & diſcrepantes: ex jam prolatis, quæ à Nobis, ut dabatur Occaſio, perpaucis Annis ſpatii cogerentur, abundè veriſimile eſt.

Animus erat, de *Arthritide Anomala* quæ habuimus dicenda, his ſubnectere: ſed, in præſentiâ, Manum hâc de Tabulâ; &, Spatio jam exacto, ſiſtentes (anhelantium more Curſorum) pauliſper reſpiremus.

F I N I S.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

EPI-

EPITOME.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Symptomatica, *generatim*.

MOrborum *Migrationes Succeſſioneſque ex* Hippocratis *Præcepto*, *ſunt inſpiciendæ.* ARTIC. I.

Arthritis *alia* Primigenia; *alia* Secundaria, *ſive* Symptomatica. II.

Quæ vel Materiam, vel in hujuſce generis Arthritida *Materiæ* Μετεωρισμὸν, *Morbo alicui Primario, & præcedenti, refert acceptum.* III.

Hujus Regionis Symptomaticæ *recenſentur, ſuntque* Arthritidos, *generatim ſumptæ, quaſi Pars dimidiata.* IV.

Symptomaticarum *Ratio Generalis in eo ſita eſt, quòd cùm Morbi ſunt à* Primigeniâ *diſtantes, ei tamen gradatim appropinquant. Modum* Appropinquandi *certiſſimè commonſtrant, ſimul cum uſurpato* Arthritidis Primigeniæ *Vultu,* Primarii *Exuviæ. Conditio earum ſpecialis.* V.

Symptomaticarum *Differentiæ, ſi earum Externa, ſi Paroxyſmos ſpectemus: Partûs facilitas à* Primarii *Indole, & in* Arthritidem *Propenſione.* VI.

Alia (Arthritis) Symptomatica *impropriè dicta, quæ* Rheumatiſmo *ſuperat; Alia magis Propria.* VII.

Quæ generatione procreatur vel Æquivocâ; *ut ex* Chloroſi, *& ex* Hydrope Arthritis; *vel* Univocâ; *quæ eandem cum* Primario *Materiam habet, quæque ob Criſin aliquam imperfectam exoritur: Ut reliquæ omnes.* VIII.

Symptomatica magis Propria *non niſi Chronicum Vetuſtum ſequitur, & Grandiores invadit; contrà quàm* minus Propria. IX.

Symptomaticas *haſce* Specie *inter ſe differre, & diverſas poſcere Curationes, exiſtimandum eſt.* X.

Ex Morbi Primarii *&* Arthritidis Primigeniæ *Therapiâ elicitur, in medendis* Symptomaticis *Indicatio.* XI.

In Paroxyſmo, ab Arthritide; *in Vacatione, à morbo* Primario. XII.

Prophylaxis ad Menſes proferenda, ad Annos aliquando repetenda. XIII.

Ætiologia Arthritica, *ob neglectam* Symptomaticæ *&* Primigeniæ Arthritidos *Diſcrepantiam, hactenus imperfecta.* XIV.

Curatioque inidonea. XV.

Methodi Ratio. XVI.

CAP.

CAP. II.

De Arthritide *Rheumatiſmo* ſuperveniente, Symptomatica falsò appellata.

TRANSITIO. ARTIC. I. Rheumatiſmo *ſoli Frigore procreato ſuccedit* Arthricis; *Is autem, Sanguinis* Lentore *gravi & repentino Capillaria infarciente, generatur.* II.

Quî fiat ea γλισχρότης *exquiritur. Non à Chylo aceſcente, (Sanguis injecto Lacte non coagulatur.)* III.

Neque ſolum ab Acido, Serum ejus calefactum per Frigus ſubitum condenſatur: Rheumaticorum *Urina minùs ſalſa: Serum, addito Syrupo Violaceo, vireſcit: Pellicula Sanguinis, per inſtillatam Sublimati Solutionem, albeſcit. Lentorem vel à Calore Frigoreque vehementibus & continuis, vel à Sale Alcalico, vel ab utroque naſci concluditur.* IV.

Rheumatiſmo *malè tractato ſubjicitur hæc* Symptomatica, *&* Arthritidem *Frigidam æmulatur.* V.

Illius Facies & Mos. VI.

A reliquis Symptomaticis *ut diſtinguitur.* VII.

Adverſus Rheumatiſmum *valere poſſe Vomitionem, ſed frequentem & cautè præcipiendam.* VIII.

Ad hanc Arthritida *requirit Indicatio, ut tollatur iſte Lentor. Quem in finem Antiſcorbutica, Spiritus Volatiles, adhibeantur. Quid per Oleum Tereb. Quid per Camphoram agatur, periclitare.* IX.

Ptyaliſmus proponitur, & Emplaſtra cum Mercurio; ut &, ad Articulos exonerandos, Suctus. Quid per Maturantia fiat, deliberandum. X.

CAP. III.

De Arthritide ex *Chloroſi*, & ex *Menſium Suppreſſione.*

ARthritis à Chloroſi *Symptomatica eſt rariſſima.* ARTIC. I.

Eas tantùm aggreditur, quæ Stirpe ſunt Arthriticâ *prognatæ.* II.

Cauſam habet Continentẽ, à Chloroſeos *Continenti longè diverſam, & ad iſtum Morbum ſe fortuitò adjungit.* III.

Interdum Vaga eſt, ſub Rheumatiſmi *Nomine deliteſcens: Aliàs Articulis affixa: Utriuſque Diagnoſis.* IV.

Indicatio vult, ut per Muliebria Materia peccans expellatur; quà Partu Naturali; V.

Quâ Menſibus. Hiſce procurandis inſerviunt Martiata cum Emmenagogis juncta, Aquæ Martianæ, cum Purgatione non nunquam intercalanda. VI.

Arthritidis *ex Menſium Suppreſſione, Origo & Mos.* VII. VIII.

Medendi Lex ut per Catharſin, ſed Modo peculiari celebrandam, Materia dimittatur. IX.

Fonticulus aperiatur. X.

In iſta Pari Symptomaticarum impugnando, quantum interſit. XI.

Hiſtoria Arthritidis *vagæ, Fixæ, Nodoſæ, Hæreditariæ, ex* Chloroſi *Natæ, per Emmenagoga fugatæ.*

CAP. IV.

De Arthritide *Hydropi* Superveniente.

HYdropi Arthritis *etiamſi crebrò ſupervenit, inter Naturæ* Δυσγνῶσα *tamen eſt cenſenda.* ART. I.

Ab Hepate,ſive viſcerum aliquo nobiliori,Labe indomitâ vitiato, quicunque ſit Hydropicus, *rarò Is* Ποδαγριᾷ. *At ſi in Liquido omne vitium, ex eo ſæpe oritur* Arthritis. II.
Maximè verò poſt Amara *&* Chalybeata, Hydragogis *ſubmiſſa, vel (ubi conſiſtunt Vires) ſtatim poſt* Hydragoga. III.
Spiritus Sero liberati, vel per Se, vel Medicamentis incitati, emergunt, denique, Materiam è Sanguine pellunt alienam; IV.
Atque adeò Seminium, ſi quod intus latuerit, Arthriticum. V.
Et quidem bono omine. VI.
Nullum poſtulat hæc Arthritis *Therapiam niſi quâ ſervetur, augeatur, ordinetur.* VII.
In hunc finem Singularia *recenſentur.* VIII.
Ut ea componantur, & in Methodos redigantur. IX.
Ad Hydropa *propellendum, Vere & Autumno aqua ſubducenda, & quidem Draſtico potius quàm Leniente: Æger nec plus, nec aliud bibat, quàm Coctioni & Nutritioni quod ſufficiat.* X.
E Lecto mane quàm primo exurgat; Veſperi maturè cubet; bis in die Corpus ſub Jove exerceat. XI.
Hujus Methodi Utilitas. XII.
Hiſtoria *Prima, De* Arthritide Hydropi *probè curato feliciter accedenti.*
Secunda De Arthritide Aſcite, *ejuſque Remediis, auſpicato agnatâ.*
Tertia exhibet Podagram, Aſciti *per Naturæ Vires ſubortam.*
Quarta, De Hydrope *per Diureſin & Abſtinentiam victo, cum* Arthritide *per* Amara *&* Chalybeata *famulante.*

CAP. V.

De Arthritide Melancholica.

E*X Univoci ortûs* Symptomaticis, *Principatum habet* Arthritis *ea, quæ diutinæ ſuccedit* Melancholiæ. ART. I.
Hæc Melancholia *duobus pendet,* 1. *Spirituum Animalium à Naturâ Teneritudine; quæ cauſis evidentibus ſæpe augetur:* 2. *Rebus eos afficientibus.* II.
Natura id, quod Melancholiam *peperit, aliquando in Articulos trudit; itaque* Symptomaticam *hanc* Arthritida *progignit.* III.
Clementer ea ferè ſe gerit. IV.
Ideòque Melancholiâ, *brevi recurrente, excipitur. Ut* Arthritis *ea dignoſcatur.* V.
In Arthritide *Morbo* Hypochondriaco *ſubnatâ, juvat id, quod primis viis includitur alieni, per Alvum amoliri; Coctionemque inſtaurare.* VI.
Præcipuè verò aquis purgantibus, Tartaro laxanti & Mannâ adjutis, *quæ blandè Alvum ſubducant. His ſuperaddi poſſunt* aquæ Diureticæ, *vel* Infuſum Teæ *cum è Ferro præparatis; vel etiam* Decoctum Corticis ſimplex, *aut* Chalybeatum. *Prodeſt aliquando, loco Cereviſiæ,* Decoctum Chinæ, Sarſæ *&c.* VII.
Hiſt. 1. *De* Arthritide Melancholiæ *Diuturnæ ſuccreſcenti.*
Hiſt. 2. *De Morione,* Melancholiâ Hypochondriaca *&* Arthritide *interempto.*
Hiſt. 3. *De* Arthritide Hypochondriacâ *Purgantibus præoccupatâ.*
Hiſt. 4. *De Morbo* Hypochondriaco *cum agnatâ* Arthritide, Aquis Aſtropentibus *ſubacto.*
Hiſt.

Hiſt. 5. *De* Gonagrâ *miti* Hyſtericâ, Chalybe *concitata.*
Hiſt. 6. *De* Arthritide Hyſterica.
Hiſt. 7. *De* Arthritide Melancholica *cum Ventriculi &c. Affectione, per* Paroxyſmum *regularem allevata.*

CAP. VI.

De Arthritide Fixâ *Scorbutica.*

MElancholicæ *proxima eſt* Arthritis Scorbutica, *ſed longo proxima intervallo.* ART. I.
Scorbutus *apud* Damnonium *paulò antè frequentiſſimus; ſed vicini* Belgii Scorbuto, *hoc eſt, Genuino diſſimilis.* II.
Ejus Symptomata celebriora recenſentur. III.
Utrùm Scorbuti Calidi *ſit ubique ſui generis Materia, ambigitur.* IV.
Lepra *jam pridem in* Damnonio *Endemia; cujus gratiâ Noſocomia paſſim quàm plurima.* V.
Partim illa Salis Communis, *partim etiam* Tabaci *uſu cicurata, maximè verò* Pomacei, *in* Scorbutum *hunc Calidum degeneravit.* VI.
Scorbutus *hic Noſter* Arthritida *Fixam imitari geſtit.* VII.
Scorbuti *hujus cum* Arthritide *Convenientia.* VIII.
Mites habet Paroxyſmos hæc Symptomatica, *ſed diuturnos. Præter cætera, Morbi ſui primarii retinet Symptomata,* Scorbuti *præcipuè veteris & confirmati.* IX.
Eſt ſemper Calida. X.
In Paroxyſmo, Materia Articulis impacta blandè foras elicienda. In pravo Repellentium uſu quid illi fiet. XI.
Extra Paroxyſmum, vel Ptyaliſmum, *vel per* Catharſin *Materiæ Evacuatio; tum per* Antiſcorbutica Arthriticis *maritata, Alteratio,* Succi Herbarum Martiati *in uſum commendantur; ut* & Aqq. Ferratæ Diureticæ; *&* Decoctum Teæ. Pomaceum *aliquibus prodeſſe poteſt, præſertim Æſtate; & Hyeme* Cereviſia Rad. Oxylap. *&c. medicata.* XII.
Nullus hic Crepitus Oſſium; *at* Tumor pedum *minimè prætermittendus;* *Ejus Deſcriptio;* XIII.
Et Curatio. XIV.
Hiſtoria 1. *Ab* Arthritide Scorbuticâ *Ulcus malè tractatum; unde Viſûs Abolitio, deinde Abſceſſus, & demum Mors.*
Hiſt. 2. Scorbutici *Calidioris ſoboles* Arthritis.
Hiſt. 3. Morbus Articularis, Scorbuti *Alumnus, cum Vomitu Bilioſo,* Δυσπεπσία *& Volarum Ariditate.*
Hiſt. 4. Scorbuto *ſuborta, & Ejus Eruptionibus adjuncta,* Arthritis.
Hiſt. 5. *Pedum* Tumor Scorbuticus, Arthriticus; *cum* pruritu ferino.

CAP. VII.

De Arthritide *Lui Venereæ* ſuccedenti.

AB *antiquo* Venus *immoderata, dudum autem,* Lue *ad eam ſe adjungente,* Arthritidem *maximè creberrimèque introducit.* ART. I.
Horum Morborum Convenientiæ, & inter ſe conſenſus; unde ad hanc ab illa tam facilis Migratio. II.
Nemo à recenti Lue Ποδαγρία *Miaſma* Venereum *evehi priùs & maturari*

 opor-

oportebit, quàm Articulis impingi potuerit. Ideòque rarò niſi Grandiores invadit hæc Arthritis, *ſcil. à* Lue *derivata.* III.

Sed nec à Veteri Paturſâ *procreatur, ubi* Arthritidi *moliendæ Natura impar reperitur.* IV.

Paturſam Arthritida *parientem adjuvat Mos Empiricorum ille, quo incurandâ* Gonorrhœâ *præproperè, & neglectâ vel remiſsè factâ Purgatione, Puris excretio ſupprimitur.* V.

Luis *in* Arthritidem *Mutatio, ex Ægroti Corpore ad eam recipiendam idoneo, vel ſecus, pendet quàm plurimùm.* Arthritis *iſta nunc in eodem Corpore cum* Lue *generatur, nunc per Concubitum in diverſo. Uti à Nutricis* Lue *in Alumnum derivetur Oculorum* Epiphora, *&c.* VI.

Quodnam hac Arthritide *Afflictorum Corpus?* VII.

Morbi hujus Diagnoſis qualiſcunque. VIII

Interciſis ejus Paroxyſmis Apoplexia, *vel* Motus Convulſivi *plerumque fatales (ſi nulla fuerit Evacuatio) ſuperveniunt.* IX.

In Paroxyſmo, Dolor Hypnoticis, ſed cautè adhibendis, nè illorum abuſu, Materia Morbi Nervis impingatur, mitigandus. X.

In Paroxyſmorum Intervallis, à Lue Venereâ *mutuò ſumenda Indicatio;* Antiſyphilicis *Sanguis tuendus; è* Mercurio *comparata adhibeantur, maximè verò per ea* Salivatio: *quodnam illius instituendæ Tempus imprimis opportunum: Placet etiam* purgatio *cum* Calomelane. *Poſt uſum* Mercurii, Lignorum Decocta *miſceantur. Valent* Aquæ Diureticæ *diu recteque potæ: Valent etiam, ex* Antimonio, *&c. Alterantia.* XI.

Hiſt. 1. *De* Arthritide *impurâ,* Aquis Diureticis *ſubactâ.*

Hiſt. 2. *De* Arthritide, Luis *Sobole, à* Δυσαπέπτοις *irritatâ, Febrim excitante, Caput aggreſsâ.*

Hiſt. 3. Lui Venereæ *ſuccreſcens, Caput impetens* Arthritis.

Hiſt. 4. Arthritis Lui ἐπιγιγνομένη, *Victu, Digeſtivis, & Equitatione moderata; tandem Inteſtina invadens, Sanguinis* ἄνω καὶ κάτω *Miſſionem pariens.*

Hiſt. 5. Arthritis Lui Venereæ *ſuperveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulſionem univerſalem, & demum Mortem, inducens.*

CAP. VIII.

De Arthritide *Aſthmatica.*

PODagra *ſuccreſcit* Aſthmati *creberrimè* pituitoſo; *quo Affectu laborantes, nono & decimo ætatis Luſtro, rarò maturiùs, dolent* Articulis; *maximè ſi præceſſerit Medicina.* ART. I.

Quæ, ceu Cathartica, præcipuè verò Δραστικώτερα, *ceu ex Alterantibus* Anti-Aſthmatica, *gignendæ* Arthritidi *cum primis confert.* II.

Arthritidis *hujus Materia minimè recens æſtimanda. Quia nemo repente* Ποδαγριᾷ: *Quin potiùs in Corpore diu illam latuiſſe, Pituitaque forſan involvi, & cum ea per Sputum* κατ' ἐπίκρασιν *excerni, credibile eſt. Æſtate hæc* Arthritis *lætatur; quod quidem ejus* χαρακτηριστικόν. III.

Ita hæc Arthritis, *Hyeme minimè obdormiſcens, ab* Aſthmate *ſuperatur; ſub ejus Perſona delitеſcit. Æſtate verò, cùm ad Ambitum Corporis Sanguis liberiùs effertur, propriè elucet.* IV.

Ex

Ex iſta hujuſce Materiæ frequenti Expuitione, fieri videtur, quòd Arthritis *hæc omninò blanda, minimèque Dolore vehementi, multò minus Toſſis, &c. eſt ſignata. Indicium ejus optimum in eo locatur, quòd* Aſthmati *uſitatè & ex more ſubmittatur; cætera* Arthritidi primigeniæ *perſimilis eſt.* V.

Ex iſta Succeſſione in Symptomaticis *habēdā eſt, & Pectoris, Spiritûs, Tuſſis, Sputi conſideratione cōprehendit.* VI.

Neque enim hunc in modum Aſthmaticos, Arthritidem *negligere juvabit; quin ſimul atque fieri poteſt in* Articulis *Dolorem excitare, quo levetur Pulmo. Hac de Cauſa, Sanguinis miſſio, vel parca admodum, vel nulla, ne* Arthritidi *protrudendæ Natura impar reddatur, admittenda.* VII.

Per Δραςικώτερα *Catharſis inſtituenda, quibus Sanguis in Orgaſmum excitetur. Catharſis etiam Pulmonem exonerat, Spiritumque liberat: Sed, quoties in Simplici* Aſthmate *Pituitoſo, non toties hoc in* Aſthmate *repetenda, ne recta* Arthritis *impediatur.* VIII.

Ad depellendum Aſthma, *& concitandam* Arthritida, *manè* Inf. am. Chalyb. *exhibeatur: Quarta pom. & nona veſpertina* Balſami *alicujus, vel* Tinct. Sulf. *Doſis majuſcula. Diebus aliquot interpoſitis, extrà loco ſæpiſſimè dolenti* Attrahens *admovendum; Tumori, vel quàm proximè illum,* Epiſpaſticum. *Quando Artus per ſe invadit hæc* Arthritis, *omninò promovenda eſt. Natura enim,* Aſthmati *occurrit per* Arthritida. IX.

Si Bechicis *Opus uſque fuerit, Iis, ſed lenioribus, Veſpere utendum. Hinc manè ſeq. Sputum, nec ad Meridiem obtundetur Appetitus.* Narcotica *his* Aſthmaticis *parum tuta. Ad invitandum Somnum, ſi defuerit, adhibeatur* Lectio, Frictio, *&c.* X.

Minuitur Aſthma, *quâ proportione augetur* Arthritis.

Huic Symptomaticæ *adjungi ſolet Pedum* Tumor Seroſus; Ambulatione, Frictione *ſæpe brevi tollendus.* XI.

Ab hac Arthritide *reſtitutis,* Equitatio *commendanda; ut & Victûs idonea ratio; cum* Eccoproticis, *&* Digeſtivis, ad Aſthma *&* Arthritida *præcavendam, ſubinde repetendis.* XII.

Sicco non nunquam Aſthmati *ſubnectitur* Arthritis. *Illius Deſcriptio qualiſcunque profertur, & in hanc Mutatio arguitur.* XIII.

Ejus Curatio *breviter delineata.* XIV.

Hiſt. 1. *De* Aſthmate Pituitoſo, *per* Arthritidem, *Exemplo notabili mitigato.*

Hiſt. 2. *De* Arthritide, Aſthmati, *ex Plethora, feliciter adjuncta.*

CAP. IX.

De Arthritide *Febri* Succedanea.

FEbri *non nunquam exquiſitæ, & perfectæ, ſuccedit* Arthritis. ART. I.

Quæ quidem Succeſſio, ſive ob aliquid ἑτερογενὲς *in Sanguine contentum, ſive ob Glandulas obſtructas oriatur* Febris, *perfacilè capiatur.* II.

Ab eodem Miaſmate (quod prius dixi) concito & debacchanti, Febris; *ab ipſo leniùs moto, ſed exulante,* Arthritis *accerſiri ſolet. His addendum, quòd Virus* Arthriticum *concitandæ* Febri *valdè appoſitum eſt.* III.

Secundo, ſi Febris *à Glandulis obſtructis ſit, illa obſtructio Sanguinis Orgaſmum parere poteſt; ut & illic*

Orgaſmus, (*ſic ut Æſtus Exercitatione quâvis adſcitus*) Arthritidis *Paroxyſmum.* IV.

Hujus Symptomaticæ *Natales optimè illuſtrat* Angina Arthritica; *quæ quidem manifeſtò* Arthritis *eſt* Anomala, *cum* Febre *magnâ & gravi præcedente. Morbo tamen acuto, rariùs forſan quàm diutino*, ἐπιγίγνεται *Arthritis.* V.

Ratione Paroxyſmorum, una eſt Arthritis *ex* Febre *nata*; *eaque* Arthritidi Primigeniæ *perſimilis* : *Ratione Ortûs*, *multiplex eſt*, *& longè à ſe diverſa*; *quod particulatim exponitur.* VI.

Quæ Febrim *comitatur* Arthritis *omnino provehenda eſt*, *& promovenda*; *quæ præcipua*, *unica hujus medendæ Indicatio Therapeutica. Verum in hujuſce* Symptomaticæ *Prophylaxi*, Febris *illius*, *cujus* Symptomatica *Fœtus & Germen eſt*, *habenda ratio. Si Habitudini* Πυρεκλικῇ *ſuboleſcat* Arthritis, *Habitudinem iſtam efficiens Materia exterminanda*, *corrigenda*, *prævertenda. Si* Febri Ερυσιπελατώδει *ſubmittatur*, *durante Inſultu*, *per* Cardiaca *&* Diaphoretica *utriuſque Materia dimittenda eſt*: *In Vacatione*, *cauſa antecedens* Aquis Diureticis *auferenda*, Lacte Aſinino, *&c. permulcenda*: *Et ſic in aliis hujus generis* Symptomaticis. VII.

Hiſt. 1. Arthritis Synocho *ſecundaria.*

Hiſt. 2. *De* Arthritide Habitudini Πυρεκλικῇ *ſubjunctâ.*

Hiſt. 3. *De* Arthritide *cum* Febre Ερυσιπελατώδει *vires exercente.*

Hiſt. 4. Quartanam, Cortice *ſuppreſſam*, Arthritis *ſequitur*, *cum Arenulis.*

Hiſt. 5. *De* Quartanâ *in* Arthritidem *mutata.*

CAP. X.

De Arthritide ex *Colica.*

COlica *in Chronicis hujus Populi pervagatiſſimis eſt*; *ejus*, *quæ* Arthritidem *præcurrit*, *Deſcriptio generalis.* ART. I.

Eſt autem ea non nunquam Biliosa; *quæ breviter depingitur.* II.

Ejus in Arthritidem *Metamorphoſis*: *Iſtiuſque Commoditas*; *ſive Caput*, *ſive Inteſtina ſpectemus.* III.

In hâc Arthritide *Materia foras elicienda*, *idque Remediis potiſſimùm externis. Cardiaca interna* (*quæ hujus Curationis Proprietas eſſe videatur*) *admodùm cautè uſurpanda*, *ne in Caput arietent.* IV.

Alia verò Colica *eſt* (Arthritidis *productrix*) *à Pomaceo immiti acidoque*: *Et eſt ejus proportione. Quo tempore noſtros Homines invadat*: *Confirmatæ illi*, *& inveteratæ ſupervenit* Arthritis, *genuinæ perſimilis.* V.

Natura iſtam Mutationem per ſe non nunquam molitur, *ſæpe verò numero per Purgationem Draſticam & Elateriam*; *non nunquam etiam Cardiacis internis excitata.* VI.

Habet hæc Arthritis *Dolorem acutiſſimum*; *in* Colicam *ex facili revertitur*; *iterumque* Arthritidos *Perſonam induit*, *iterumque deponit*; *rarò Tofis &c. ſignata eſt.* VII.

Alia Podagram *progignit* Colica, *quæ à* Dyſpepſiis *oritur* : *Hujus Deſcriptio.* VIII.

Qui ſunt hujuſmodi Κακοςόμαχοι, *Ætatis flexu aliquando* Arthritide *laborant*; *quæ* Colicam *tum exceptat*, *tum ab eâ ſæpe excipitur.* IX.

Utrùm

Utrùm hæc Arthritis *à* Colica *derivetur*; *an potiùs* Arthritis *ſit*, *dudum in Inteſtinis Anomala, jam verò in Externis Partibus rectè ſe habens, etſi in dubiis ponatur*, *in Arte factitandâ eôdem ferè recidit* : *Neque depelletur hæc* Arthritis, *niſi* Colicam, *cui ſubjicitur*, *intueamur.* X.

In Paroxyſmo ferè eadem, ac in Arthritide *Exquiſitâ, Medendi ratio* : *Prophylaxeos alia atque alia eſt*, *pro Cauſæ remotioris diverſitate.* XI.

Hujus Tribûs Symptomaticarum *Paroxyſmi omnium maximè per Eccoprotica*, *vel præcaventur*, *vel minuuntur.* XII.

Hiſt. 1. Arthritis Colicæ Bilioſæ *ſecundaria.*

Hiſt. 2. Arthritis, Colica *ex Pomaceo* ἐπιγιγνομένη.

Hiſt. 3. Colicæ *ex* Dyſpepſiâ *diuturnæ*, Gonagra *ſuperveniens.*

Hiſt. 4. *Ex* Colicâ *Paralyticus*, Arthriticus, *In unctione trucidatus.*

C A P. XI.

De Arthritide *Morbis* quibuſdam *Cuticularibus* ſubjecta.

QUÆ Achoribus, Hæmorrhoïdibus, & Ulceribus *ſupereſt* Arthritis, *hoc Capite tractatur.* ART. I.

Morbi ejus primarii alienum aliquid expellunt; *adaucta eorum Materia Turbas ciet in Sanguine, quas ſequitur* Arthritis. Arthritico *durante Paroxyſmo, conquieſcunt* Affectiones Primariæ. II.

Hujus Symptomaticæ *Diagnoſis: Eſt ea* Primigeniæ Arthritidi *conjunctiſſima : ideoque poſtremo hoc loco diſcutitur.* III.

Morbus quicunque fuerit Primarius *omnino promovendus* : Ulcus, *per* Cathæretica; Achores, *per* Epiſpaſtica, *vel leniter* Attrahentia; Hæmorrhoïdes, *per* Aloetica *internè data*; *per* Hirudines *externè adhibitas.* IV.

Hiſt. 1. *De* Arthritide *Aurium* Achoribus *ſubjectâ.*

Hiſt. 2. *De* Arthritide Ulceribus *ſuboleſcentis* Epiſpaſticis *allevatâ.*

Hiſt. 3. *De* Arthritide (*cum* Febre Intermittente) *ex* Hæmorrhoïdibus *occluſis.*

C A P. XII.

Corollaria & *Spicilegia* quædam, cum *Epilogo.*

EX *prædictis ſequitur*, *quod* Symptomaticis *quæ genuinæ* Arthritidi *ſunt vicinæ* (*id eſt*, Colicæ, & Morbis Cuticularibus *ſubmiſſæ*) *maximè conſentiunt illæ, ſi tantum Materiam earum intueamur.* *Quæ ſunt* minus propriæ; Chloroſi *nempe*, & Hydropi ἐπιγιγνομέναι; *ideoque* magis propriis *poſtponi poterant, imò quidem debuerant.* ART. I.

Si quis Materiam, v. g. Luis, *non* Arthritida Falſam, *verùm* Exquiſitam *parere*; *itaque* Symptomaticas *haſce*, & *inter ſe*, & *cum* Arthritide *Exquiſitâ congruere argumentetur* : *Nihil iſtuc Auctorem movebit*; *quando* Symptomaticarum *à Morbis* ſpecie *differentibus ſucceſſio*, *eas etiam*, (*quoniam Morborum* Primariorum *Materiam*, *unde ducenda earum* Specificatio, *manifeſtè retinent*) ſpecie *differre monſtrat*; *proprias poſtulare Curationes*; *ut* & *propria Vocabula.*

Vocabula. Si quis autem eas Arthritidis *Vocabulo includi voluerit*; *Quanta quæſo hæc* Æquivocatio τῆ (Arthritidis,) *ſingularem Morbum exprimere ſoliti*, *jam verò quam plurimos*, *eoſque* Specie *diſcrepantes Morbos exprimentis*? *Dato verò haſce* Symptomaticas *convenire* (*quod tamen nec probatum* , *nec conceſſum*) *ad earum* Curationes *tum explicandas* , *tum exigendas* , *ex uſu erit eas haberi differentes & diſcordantes.* II.

Scorbuto, *aliove quovis è* Primariis *Affectibus ſupra dictis Laborantem*, Primigeniâ *ſimul* Arthritide *poſſe laborare*, *non diffitetur Auctor*; *cui cum hiſce tantum Morbis Negotium*, *qui* Arthritidos *induunt perſonam.* III.

Aliæ ſunt Imagines Arthriticæ *minus perfectæ*; *quæ ſæpe* Scorbuti, *vel* Rheumatiſmi *nomine appellantur.* IV.

Glandulæ Articulares *ſunt ex celeberrimis totius corporis Excerniculis.* V.

Epilogus.

Obſervationes Anatomicæ *&c. in* Actis Philoſophicis *Londinenſibus* , *ab Auctore divulgatæ.*

Numero 151.

INteſtinum Canis *Cæcum* feliciter exectum.

N°. 162.

Inſtrumentum *Coctionis* Primarium eſſe *Spiritum Alcalici* generis *Volatilem* , & de *Glandulâ* in Ventriculo Lucii Piſcis *Tubulata.*

N°. 166.

De Liquorum in Lacteas *Ingreſſus ſubito* , *Coloreque* in iis *non ſemper Albo.* Contra *Walæum* , &c.

N°. 167.

Molis immenſæ *Glandula* Cor Bubulum , præter naturam , comprehendens.

N°. 240.

Primarius *Reſpirationis* Uſus Experimento illuſtratus. Pro D°. *Thruſtono.*

N°. 240.

Pectoris *Hydrops* Artificialis.

N°. 242.

Aphonia *Periodica.*

N°. 247.

Magni Regis *Arthuri* Cimeliarchum, in Reverendi Viri Di. *Geo. Hickes* S. T. P. *Theſauro Linguarum Vet. Septentrionalium Grammatico-Critico* , brevi edendo ; planius & accuratius deſcribendum.

N°. 258.

Bronchotomos promota.

N. 266.

De *Polypo* raræ Magnitudinis in Cane reperto.

N°. 271.

Menſtrua Viri cujuſdam *Hæmorrhagia*, temerè ſuppreſſa.

N°. 275.

Venæ Lacteæ (poſt Clariſſimum *Liſterum*) *Coloratæ.*

F I N I S.

GUILLELMI

GUILHELMI
MUSGRAVE

M. D. Inclyti Medicorum Londinenſium Collegii, & Regiæ Societatis Socii,

DE
ARTHRITIDE
ANOMALA, SIVE INTERNA,
DISSERTATIO.

Καὶ τοῦτο εὖ εἰδέναι χρὴ, εἴτε Λύεται ἡ Νοῦσος, εἴτε Μεταπίπτει ἐς ἑτέρην Νοῦσον. *Hippocr.*

EDITIO NOVA *accuratior.*

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCC. LVII.

Librum hunc, cui Titulus

(*De Arthritide Anomala*, &c.)

dignum cenſemus, qui *Imprimatur*,

Edvvardus Brovvne, Præſes,

Carolus Goodall,	}	Cenſores.
Joannes Bateman,		
Tho. Gill,		

Dautm ex Ædibus noſtris
Maii 3. 1707.

PRÆFATIO.

IN Diſſertatione non ita pridem edita, de Morbis iis Sermonem fecimus, qui, ab *Arthritide Primigenia* diſtincti, natura & indole plus minùs remoti, ſtationes ſuas deſerunt; ad illam adpropinquant; ejus ritu Paroxyſmos agunt, *Artus* affligunt: Quoniam verò, præter *Arthritidis*, ſive *Symptomaticæ*, ſive *Primigeniæ* Paroxyſmos eos, qui in Artubus omnino locum habent; & à me *Idonei*, *Recti*, & *Regulares* appellantur; alios adhæc Inſultus faciat *Arthritis* utraque, & interdum *Trunci* Partes has illas, Sedes, & Regiones intret alienas, atque illas ſæpe mulctet graviſſimè; hos utriuſque *Arthritidis* Errores, has Obliquitates, & Ἀνωμαλίας hoc loco exponere decrevimus.

Dari verò ſibi poſtulat hæc Diſſertatio, (& quidem optimo jure poſtulat dari) ſuos eſſe *Arthritidi* Cancellos, ſuos Limites certos, & definitos; quibus ſe quamdiu continet, tamdiu *Regularis* illa judicari poteſt; quotieſcunque verò eos excedit tranſilitque, toties *Anomala*. Dicam planius & apertius *Arthritidi Subjectum*, unos *Artus* eſſe *Regulare*, proprium, & ſuum hanc illos vindicare; Domicilium in illis collocare: contra verò, Organicam *Trunci* Partem aliquam, ſive *Provinciam interiorem*, non niſi *deviam* uſurpare; non niſi *Anomalam* invadere. Quæ quidem harum in Corpore Regionum deſignatio partitioque, non ex Arbitratu noſtro fieri, vel Opinionis commentum eſſe, verum, e diverſo, in Natura ſtabile, & fixum habere fundamentum Uſu & Experientiâ confirmatum, invenietur.

Quotuſquiſque Medicorum *Impetiginem*, e. g. Virus in *Cutim* effundentem, Squamas (ſic, ut moris eſt) præ ſe ferentem, animo perpendens, *Cutim* illi propriam eſſe Sedem, non exiſtimaverit? Quotus etiam quiſque eſt, qui relicta *Cute*, ſi Materia vitioſa *Pulmonem* ingrederetur, & *Tuſſim* faceret; non, hanc illius à ſuo in alienum locum aberrationem eſſe, judicaverit? Quis, hujuſmodi *Tuſſim*, à vulgari & exquiſita diffidere, multumque diſcrepare, non libenter affirmaverit? Quis, aliâ Medendi Methodo, quam quæ *Tuſſi* conducat exquiſitæ, tractari eam oportere, vel ſecum dubitaverit? Imo quidem iſtiuſmodi *Tuſſim*; etiamſi *Bechica*, reliquaque Remedia *Pulmoni* dicata, minimè reſpuerit; tamen, per Materiæ Tranſlationem in Corporis ſuperficiem, in Sedem illi uſitatiſſimam, (unde *Pulmoni* cautum eſſet, donec è Corpore prorſus expellendæ ejus daretur occaſio) id eſt, per renovatam *Impetiginem*, modo renovari poſſet, appoſitè curari, quis in Arte noſtra prudens abnegaverit?

Quæ hîc de *Impetigine*, mutato nomine de *Arthritide*, narretur Fabula. Pari enim modo, atque illi Ambitus Corporis, huic Artus, *Subjectum* & Sedes eſt exoptatiſſima. Quod vel eo liquet, quoniam hos ſuapte ſponte adit

Arthritis; hos incolit; hos invita, plerumque exacta, linquit; hos celerrimè reviſit: *Truncum* autem, niſi coactu, raro premit; Cauſa nempe fortuitu aliqua Naturæ conſilium mutante, rationem Morbi conturbante, Morem alterante: Unde jure merito, quæ Artuum eſt *Arthritis*, habeatur *Regularis*; quæ reliqui Corporis, *Anomala*. Simili etiam modo, atque de *Tuſſi Impetiginoſa*. diximus, quæ e. g. *Tuſſis* eſt *Arthritica* (quandoquidem ex Miaſmate *Arthritico* fiat) à vulgari & primigenia *Tuſſi*, ſi rectè comparetur illi, primum differre exſtimetur, Poſtremo, (ut in *Impetiginoſo Tuſſiente*) nihil hac *Tuſſi* laborantibus conducibilius, nihil *Arthritidi* huic *Anomalæ* magis aptum, quàm ut in Viam ea, quaqua poſſit arte, reducatur, & fiat *Regularis*: id eſt, in Artus ut ejiciatur.

Præmiſſa hac *Arthritidos* (in *Regularem*, & *Anomalam*) diviſione, tanquam hujus Scripturæ Baſi; de *Arthritide Anomala* diſſerere non jucundum modo, verùm etiam utile; ſed & difficile cogitandum. Eſt enim illa, Primum perobſcura, tenebris occultata, neque perpetuo animadverſa; maximè, ſi ex primo ejus aſpectu, nempe Symptomatum concurſu, (qui vulgi mos eſt) Diagnoſes ſtatuantur. Partium quas invadit, Morbos, adeo ex amuſſi illa proprios & vernaculos imitatur; ad eorum Modos ſe tam accuratè comparat; ex eorum Vultu ſuum tam Mimicè componit; ut à Medicis omnis ſeculi omnino omnibus, aut prætermiſſa, aut tantum leviter tacta; à nemine unquam Hominum, quod ſciam, explicata fuerit; nedum à quoquam, uti par eſt, impugnata.

Deinde, illa ita numero (veluti Erroris alias natura) multiplex eſt; ut raro ullam in *Trunco* Regionem, ea prorſus immunem; nullam fere, quam non aliquando ingrediatur, animo liceat comprehendere: Ut *Trunco* quot Partes ſint Organicæ, tot propemodum *Arthriticæ* ſint earum *Anomaliæ*. Porro, tam à ſe diverſæ ſunt ut Malorum, quotquot undique Corpus Humanum infeſtent, eorum omnium vix ullum magis; vix ullum obſervare licet æquè πολύτροπον, πολύμορφον.

His adde poſtremo, importunam, ſemper eam eſſe, (ſed ratione valde diſſimili, & inæquali) imo quidem non raro ſummè periculoſam: Quoties nimirum Miaſma *Arthriticum*, Viſcus aliquod è nobilioribus, & ad Vitam maximè neceſſariis ingreſſum illud ſic, ut aſſolet, corrumpat. Hoc autem crebro fieri, hæc noſtra *Diſſertatio*, niſi quid me fallit, manifeſtum & teſtatum reddet. Teſtatum, inquam, reddet, *Arthritida* non ſolum (*Regularem*) Artubus Dolores, Tumores, Tofos, aliaque iſtius generis mala (quæ *Arthritidem* omnino omnem indicare, vulgo fuere judicata) inferre; verum etiam (*Anomalam*) modo *Ventriculo nauſeam*; modo *Inteſtinis Tormina*; modo *Renibus Nephritida*; modo *Pectori Aſthma*; modo *Pulmoni Tuſſim*; modo *Faucibus Anginam*; modo *Cerebro Apoplexiam*; modo *Nervis Paralyſin*: &, quod *Trunci* Partes, Affectibus indigenis ſatis ſuperque afflictatas, uſque novis & peregrinis aggravet; uſque miſeros Mortales excruciet; tunc, ut ſæpe accidit, maximè crudelis, quando minimè ſuſpecta.

Tantæ peſtis & tam funeſtæ impetum, ut Ego pro virili ſiſterem; harum

Anoma-

Anomaliarum Doctrinam, & Diſciplinam attentavi: Quos in *Trunco* locos adeat *Arthritis*; quibus in Corporibus, quæ præferat *Diverticula*; quæ *Latibula*: itaque quos illa generatim; quos ſpeciatim *Mæandros*, *Anfractus*, & *Obliquitates* amet: quibus de Cauſis eas incipiat; qua Velocitate percurrat; quo Eventu terminet: quodnam item *Anomalæ* cujuslibet Εἶδος; quæ *Accidentia*; qualis à Morbo Partis affectæ proprio *Differentia*: qua demum Arte præcipuè quam peculiari, & privata, quælibet oppugnari; quaque præcaveri debeat, tradere conatus ſum.

Circuli, Curvarum Linearum perfectiſſimæ, Natura & Proprietatibus explicatis; ea re minimè contenti Geometræ parvam & tantum inchoatam iſtiuſmodi Linearum Matheſin, eſſe putavere; niſi etiam Curvæ minus Regulares enodatæ fuerint: atque ideo *Ellipticam*, *Aſymptotas* aliaſque Curvas, *Circulari* minus perfectas, ſuſcepere; & in iis extricandis operæ multum impendere; tam ſibimet ipſis, quàm aliis, utile & jucundum.

Quæ verò me ad Opus hoc aggrediendum impulerunt, imprimis duo ſunt: Alterum, quod *Damnonios*, Populum nobiliſſimum, & de me optimè merentem, *Arthritide Anomala*, perinde atque *Recta*, multum urgeri vexarique jam diu obſervaverim; illaque multo plures quàm hâc occidere; ut *Arthritis Anomala* Morbus non immeritò *Lethalis* habeatur; uti, quæ *Recta*, *Salutaris*: rarò enim hæc ægrotum interimit, niſi *Anomala* prius facta. Quibus tamen Hominibus, cum pleriſque aliis, Morbi illius facie miſerè deceptis, de vero ejus Ingenio, nempe *Arthritico*, raro unquam ulla fuit Suſpicio. Et tantopere ſub aliena Larva debacchatus eſt in Eos hic Affectus; ut, ex iis qui Ἀνορεξίᾳ, qui *Colica*, qui *Syncope*, qui *Phthiſi*, qui *Aſthmate*, qui *Apoplexia*, (ne dicam alios Affectus utique complures) Exquiſita, Pura, & Genuina perimi, & è medio tolli cenſerentur; revera *Arthritide*; unum eorum aliquem æmulante, & larvam induente, non pauci, atque adeo (quod veriſſimum eſt) permulti fuerint ſublati: non ſolùm Morte, ſed & ignota ejus Cauſa, infelices. Quas tamen eorum *Arthritides Anomalas*, Methodis hiſce noſtris opportunè adhibitis; quam iis, quæ Continentem, & Proximam earum Cauſam minimè attigerint; nec quidem unquam reſpexerint; facilius cedere potuiſſe, conjectura ducor ad ſuſpicandum.

Quod verò præterea Calcar, atque Animum, ad ſcribendum dedit, altùm erat illud de *Arthritide Interna*, ſive tollenda, ſive dignoſcenda, apud Autores Medicos Silentium. Etſi enim patet, Eam, ut & Periculum quod Eam inſequatur, non eſſe novum, aut Artis Profeſſoribus ignotum: tamen, quia neque illud Periculum, neque ipſa *Arthritis*; multo minus ejus Curatio; dedita unquam Opera, vel pro ejus Dignitate, & Momento, fuit à quoquam unquam expoſita; nec, quod ſciam, inchoata: idcirco ejus Doctrina, quatenus Diagnoſin, & Therapian ejus comprehendit, inter Artis Medicæ Defectus, & Deſiderata, non immeritò cenſeatur.

Ne verò quis, ex eo Medicinæ Conſultorum hac in re Silentio, *Arthritidis* hujus in dubio ponat Ὕπαρξιν; & de Morbo, non tam gravi periculoſoque,

quam commentitio imaginarioque, diſputare me coarguat; Operæ pretium exiſtimo, Veterum, quorum Autoritate Morbus ille (*Arthritis* ſcil. *Interna*) confirmari poſſit, è multis aliquot Teſtimonia proferre.

Annos certè millenos abhinc ſeptingentos (i. e. ſub *Auguſti Cæſaris* Imperium) *Aretæo* ille *Cappadoci* innotuit, ita de *Arthritide* verba * facienti, Τισὶ δὲ νέμεται τὴν τοῦ παντὸς σκήνεος περίοδον. id eſt, *Quibuſdam in omnis Corporis ambitum vagatur.* Et deinceps, Ἡ δὲ Μετάβασις ἐς νώτου μύας, καὶ Θώρηκος. Ἄπιστον, εἰς ὅσον ἕρπει τὸ Κακόν. Σπόνδυλος ἀλγέουσι, ῥαχεός τε καὶ αὐχένος, καὶ ἐς ἄκρον ἐρείδει τοῦ ἱεροῦ ὀστέου. i. e. *Tranſitus quoque in Dorſi Thoraciſque Muſculos fit: Incredibile eſt, quam latè Malum* (i. e. Arthritis) *ſerpat. Vertebræ Dorſi, Ceruiciſque dolent, & in ſummo Sacri Oſſis Dolor inhæreſcit.* Et paulò poſt, Τένοντες, Ἀδένες, Μῦες ξὺν ἐντάσει ἀλγέουσι Γνάθων καὶ Κροτάφων μύες νεφρῶν καὶ κύστιος ἡ διαδοχή. Ὢ τοῦ Θώματος. i. e. *Tendines, & Muſculi cum Diſtentione Dolorem patiuntur, nec non Maxillarum & Temporum Muſculi. Item cum Renibus, & Veſica communicatur. O Rem admirabilem!*

Secundum hunc *Galenus* apertiſſimè, *Satius*, inquit, *eſt, ut Humores pravi relictis Principalioribus partibus, in Ignobiliores ferantur, quàm quod ab Ignobilioribus in Principes impellantur. Aſpeximus etenim ſæpe in his, qui* Articulari *Morbo, aut* Podagræ *obnoxii erant, quod, repulſis ab Artubus Humoribus eo delatis, illi in Principem aliquam Partem contendentes, Homini interitum attulere: cui ea ſola relinquebatur Spes Salutis, ſi iterum poſſent ad Artus revelli* †.

Paulus etiam *Ægineta* nonnullorum meminit, *qui Aures, Dentes, Guttur, & nonnunquam Jecur, Lienemque, Arthriticis Doloribus conflictari pronunciant: A quibus, niſi deſubito Vitium in Artus ſeſe recipiat eructetque, periculum brevi tempore Laborantes occupaverit.* *

Adhæc *Ætius* † (*Iano* interpretante *Cornario*) *Qui vero*, ait, *extreme ab hac Affectione* (nimirum Arthritide) *apprehenduntur, his & Spinæ Vertebræ, & Coſtarum Juncturæ, & Genæ dolent, aliquibus autem & Iris, ſive Corona pupillam Oculi ambiens*: *neque eſt aliqua Oſſium Connexio, quæ ab hac Affectione ſit immunis.*

Quibus animadverſis, *Trallianus* * ſapienter monet, *Ne aſtringentibus & repellentibus in affectis Partibus utendum eſſe, niſi totum prius Corpus Recrementis liberaveris. Nam quod Articulis influit, ne ad Principales Particulas recurrens, Suffocationis cauſa fiat Ægro, periculumque Mortis adferat, metuendum eſt.* Et in ſequentibus, *Multos Attonitos*, inquit, *fieri conſpicimus, ubi Pedes tentari deſierint.* Quid?

* Lib. 2. Cap. xii. Ed. in Fol. Auguſt. Vindel. 1603. per Heniſchium.

† In *Hippocratis* Librum de Natura Hominis; Commentario II. ad Textum quintum: Editione *Pariſienſi*.

* Libro 3. Cap. 78. Editione Aldina.

† Vide ejus Tetrabili tertiæ Sermonem quartum, Cap. vi. Editione Frobeniana. Baſileæ MDXLII.

* Vide Alexandri Tralliani, Lib. II. Cap. I. Baſileæ MDLVI.

Quid? quod *Demetrius*, inter recentiores Græcos, *Pepagomenus*, *Michaelis Palæologi* Medicus, his aſſentiatur; Libro (iſtius Imperatoris juſſu) de *Podagra* ſcripto, *Non tantum*, inquiens, *in* Manus, Pedes, *omnes* Articulos *tales ferri* Fluxiones: *verum etiam in* Cerebrum, Jecur, *atque adeo ipſum* Cor: *Easque teterrimas eſſe liberatuque difficillimas.* †

His accedunt ætate noſtra *Sennertus*, *Sylvius*, *Ettmullerus*, *Sydenhamus*, & compiures alii; ut, tametſi *Arthritidos Internæ*, qua latè patet, Diagnoſis certa & fidelis, ſuperſit nulla; nedum ejus ulla Curatio propria; Morbum tamen eum, Medicorum omnis fere ævi opinione, revera eſſe; eumque Magnum, & Ancipitem eſſe, omnino conſtet: Et quidem mirari aliquando ſubiit, in Morbo, toties à Veteribus ſignificato, per tot ſecula Genus Humanum affligente, explicando curandoque; ab eorum temporibus ad hunc uſque diem, Progreſſum adeo parvum fieri; adeo Nihil agi: Utinam, quæ à nobis hanc ob rem in medium feruntur, Propoſito reſpondeant.

Illud denique adjiciam, unde Lectori *Hippocratis* æmulo, (id eſt, Præceptoris in Medicina optimi Diſcipulo) Diſſertatio noſtra, uti ſpero, commendetur, & Gratiam ab eo ineat; Omnem hanc *Arthritidum Anomalarum* Diſciplinam, ſive Ætiologicam, ſive Therapeuticam, cum Medicina *Hippocratica*, quantum in me eſt, convenire; &, (poſthabitis Hypotheſibus, Naturæ verò Judiciis tum avide inveſtigatis, tum etiam diligenter examinatis) ad Ejus normam & legem componi. Nec enim ille parum auſpicato Medicinæ operam dat, qui id aliter facit, quàm *Natura* Duce, & Comite *Ratione*: Hoc autem minimè omnium illi videntur facere, qui, neglectis Phænomenis, *Naturæ* nomine venditent *Opiniones*; itaque ſibi, ſuique ſimilibus Fraudi, aliis ſint Ludibrio.

Quare, de Humorum *Tranſitu Migratione*que, & ab Artubus in Partem aliquam internam *Receſſu*; de eorum in ea Parte *Receptione*; deque eorum Medicamentis ore ſumptis, in Artus *Expulſione*, extra verò applicatis *Revulſione*, creberrimè nobis Sermo. Sunt autem iſta plane *Hippocratis* Μεταςάσιες, Διαδέξιες, Αποκρίσιες, Αντισπάσιες. Imo quidem, hanc noſtram Medendi Methodum, verbis generalibus, Ipſe Divinus Senex propoſuit, præcepitque: Præcepit enim Αντισπᾷν, ἢ μὴ ῇ δεῖ ῥέπει: ἢ δ᾽ ὄκη δεῖ, τυτέοισι δεῖ σομȢν, οἷως ἕκαςα ῥέπει. id eſt, *Revellenda ea, quæ quo non oportet, repunt: Sin autem quo convenit, iis Viam ſternere oportet, ut ſingula eo vergant.* Quo quidem Aphoriſmo, (tanquam Oraculo, *Apollinis* inſtinctu edito,) tum *Anomalæ*, tum *Primigeniæ Arthritidos* Curatio tota brevi comprehenditur.

Morbi *Hipochondriaci* Diverſitates & Morborum innumeras aliorum Imitationes, quæ per omne ævum Medicis fucum, Ægrotantibus moleſtiam fecerunt; à Clariſſimo *Sydenhamo* graphicè depingi, ſolertiſſimè curari vidimus. Utinam etiam *Arthritidis*, Morbi ſimiliter multiformis Varietates, Simulationes, Flexiones, *Anomalias* qui exprimeret, & pro rei dignitate, & amplitu-

† Cap. v. *Editione Pariſienſi*, *per Charterium.*

amplitudine deſcriberet, par eſſet *Sydenhamo.* Hiſce verò deſperatis, huc ſpectantia, quæ à me fuere paſſim obſervata, lubens in medium fero; ea Spe fretus, etiamſi non perfectas & abſolutas, tamen non nullas harum *Anomaliarum*, per hæc noſtra qualiacunque, fieri tum Hiſtorias, tum Curationes.

Habes, Lector, Inſtituti rationem & conſilium: Utrique Fave.

ELENCHUS.

CAP. I.	DE Arthritide Anomala, *Generatim.*	Pag. 1
II.	De *Ventriculi affectibus* Arthriticis.	9
III.	De *Colica* Arthritica.	30
IV.	De *Diarrhœa* Arthritica.	47
V.	De *Dyſenteria* Arthritica.	54
VI.	De *Abſceſſu Inteſtinorum* Arthritico.	60
VII.	De *Melancholia* Arthritica.	65
VIII.	De *Syncope* Arthritica.	70
IX.	De *Calculo Renum* Arthritico.	74
X.	De *Aſthmate* Arthritico.	79
XI.	De *Catarrho*, *Tuſſi*, & *Peripneumonia* Arthritica.	89
XII.	De *Phthiſi* Arthritica.	99
XIII.	De *Angina* Arthritica.	106
XIV.	De *Capitis Dolore*, & *Vertigine* Arthritica.	116
XV.	De *Apoplexia* Arthritica.	129
XVI.	De *Paralyſi* Arthritica.	141
XVII.	De *Doloribus* in Corpore vagis, fixis; de *Ophthalmia*; de *Eryſipelate*; & *Achoribus* Arthriticis.	153
XVIII.	De *Epiphora*, & *Dolore Dentium* Arthritico.	156
XIX.	Corollaria *continet*, *cum* Epilogo.	157

DE ARTHRITIDE ANOMALA, GENERATIM.

CAP. I.

ARTICULUS I.

CUM materia peccans, & aliena, quæ *Arthritidos* ſive *Primigeniæ*, ſive *Symptomaticæ* cauſa proxima, continens, & conjuncta eſt; poſt aliquam in Sanguine moram, Naturæ demum moleſta, ideoque expellenda, jam exilio parata eſt; permagni ſanè refert, quas in corporis partes ea mittatur; quibus in locis deponatur: Si enim in *Artubus*, maxime verò ſi eorum commiſſuris; ſicque ut de ejus in Sanguinem reditu nullum ſit periculum; profectò quidem hoc eſt ipſum Naturæ propoſitum, quod in ſui defenſionem omni illa ſtudio, ſummis viribus attentat: hæc morbi hujus ſolutio fida, accommodiſſima: hæc *Arthritis* exoptatiſſima, quæque jure merito nominetur *Regularis*.

II. SIN aliter acciderit, & ad corporis *Truncum*, ſive aliquam ejus partem, materia fuerit appulſa, & in ea malum more ſuo machinata; longè alia rerum facies, alius eſt eventus: Nam aut nulla morbi fit ſolutio, aut ſaltem inepta, naturæque votis minimè reſpondens. Novus ex eo morbus exoritur, iſque ſæpe periculoſus, ſæpe pernicioſus; indole, & ingenio, propter materiam ab *Arthritide* ductam, admodum ſingulari. Atque hæc iſtius materiæ, in ea quæ intus ſunt, è ſanguine ablegatio, & in iis commoratio; quandoquidem ex primo Naturæ inſtituto (quæ ſemper *Regularem* præfert, & quoad fieri poteſt, molitur *Arthritida*) minimè

peragatur; verum multo aliter ex illius errato, vel defectione: hæc, inquam, *Arthritis* à nobis appellatur *Anomala*; ea vocis iſtius ſignificatione, qua apud veterem † Etymologum legitur *Anomalia*, *id eſt*, *extra Regulam.*

III. *Arthritidum Anomalarum* Διαγνώσεις difficultatibus quamplurimis involutæ, tenebris denſiſſimis obſcuratæ ſunt; ut autem excudam, & ante oculos ponam earum rationem aliquam generalem, omnino diſtinguendum eſt inter eas *Anomalas*, quæ *Regulari* nullo præcurrente Paroxyſmo ſunt; & eas, quæ regularem *Arthritidis* Paroxyſmum inſequuntur.

Illæ quidem Partium, quas afficiunt, Morbos tam mimicè legitimos & exquiſitos imitantur, ut interno-ſcere illas, & ab hiſce Charactere proprio diſcriminare, prorſus ἀδύνατον exiſtimetur. Quis enim, e. g. Morboſam iſtam affectionem, quæ in corpore, ad hoc uſque tempus immuni, neque *Arthritidis* Paroxyſmo regulari vel ſemel unquam tentato, vel ei (quantum apparet) proclivi locum habens, Anginam inducat; eamque Anginæ legitimæ tam ſimilem, ut neque ovum ovo ſimilius: quis, inquam, iſthuc malum; quis hanc Anginam, *Arthriticam* eſſe ſomniaverit; quando nulli teſtes, Symptomata nulla, vel minima quidem ex parte id arguere videantur. Nihilominus tamen *Arthriticam* eſſe poſſe hanc *Anginam*, omni dubio procul uſu medico confirmatum eſt. Quare prætermiſſis hiſce, quæ, ut nunc ſunt Symptomata, & eorum interpretationes, ſupra captum humanum eſſe cenſeantur; ad eas progrediar *Anomalas*, quæ, Paroxyſmum *Arthritidis* Regularem à tergo ſecutæ, *Diagnoſes* habeant probabiliores.

IV. HÆ verò *Diagnoſes* non ex Caterva ſive Globo Symptomatum, ſimul ſemelque concurrentium, (quod in affectibus pleriſque locum obtinet) expectandæ; ſed ex Symptomatum ſerie, vel ordine, in longum producto, capiendæ ſunt. Ut autem iſtæ Catervæ, Συνδρομαὶ ab antiquo παθογνωμονικαὶ fuerunt nominatæ; ita quidem hi *Ordines*, *Pathognomonici* non ineptè nominentur.

Qui quidem *Ordines Arthritidum Anomalarum Pathognomonici*, pro iſtarum *Arthritidum* diverſitate, diverſi ſint, oportet; & quidem aliàs conveniunt, aliàs inter ſe magnopere ſunt disjuncti. Conveniunt in eo, quòd ad unum omnes ab *Arthritide regulari* ſumant initium: quandoquidem, de *Anomala Arthritidos* ὑπάρξει minimè unquam conſtabit, niſi de *Regulari Arthritide* præcurrente prius conſtiterit. Atque hæc iſtarum Διαγνώσεων pars prima eſt.

Diſcordant eo, quòd, eodem loco incipientes, diverſas omnes ingrediantur vias: Uti Radii ejuſdem Circuli, ab eodem Puncto, nempe Centro, incipiunt; ſed in varia Peripheriæ puncta deſinunt. Ut hoc Exemplo clarius oſtendatur, *Dyſenteria*, v. g. *Phthiſis*, & *Apoplexia Arthritica* conſentiunt in eo, quòd ab *Arthritide regulari*, & in Artus ſæviente, exordiantur omnes: Verum, quoniam Miaſma nunc ad Inteſtina appulſum eſt, ubi loci *Dyſenteriam* facit; nunc ad Pulmonem, ubi *Phthiſin*; nunc autem ad Cerebrum, ubi *Apoplexiam*; idcirco *Arthri-*

† *Iſidori* Lib. I. Caput 27.

Arthriticæ hujus *Apoplexiæ*, *Phthiſeos*, *Dyſenteriæ Diagnoſes* ex Cerebri, Pulmonis, & Inteſtinorum, nempe ex locorum affectorum ſignis, maxima ex parte ſunt eliciendæ. Atque iſta locorum, ab *Arthritide* in eos tranſlata affectorum, accidentia, Διαγνώσεων harum eſt quod reliquum.

Quoniam verò hi affectus poſtgeniti, *Arthritidem regularem* nunc e veſtigio ſequuntur, nunc ex intervallo; eoque aliàs brevi, aliàs longiori; magna profecto, ob hanc rem, earum eſt diverſitas. Alii originem plene & planè confitentur *Arthriticam*; alii, utrum habeant, an ſecus, minimè declarant. Adeoque, ut Diagnoſes haſce finiam, hic *Canon* iſtorum affectuum *Pathognomonicus*. Quo certior *Arthritidos* regulari ὕπαρξις, & illius materiæ, in ea, quæ intus ſunt, quo poſtea certior eſt translatio; eo confidentius *Anomalam*, & quidem in parte jam nuperrimè occupata, eſſe *Arthritidem*, poſſimus ſtatuere.

V. CUM autem *Arthritidem* ea, quæ intus ſunt, *Anomalam* infeſtare dicam; vox (*intus*) ut & alibi (*Partes internæ*,) uti etiam τὸ (*Anomalam*) & (*Truncus*) ſic à me ſumuntur, ut *internæ partes* ſint Trunci omnes: *Truncus* autem tres Ventres comprehendat, & cum Artubus (quorum reſpectu partes ejus dicuntur *Internæ*) conſtituat univerſum corpus. Ut autem voces (*internæ*) & (*intus*) & (*Truncus*) ſenſu largiori, ita vox (*Anomala*) ſtrictiori accipitur: Non enim omnes *Arthritidos* in Trunco *Anomalias*, non Artuum ullas, tractare propoſitum eſt.

VI. HINC *Arthritidem* inter *Regularem* & *Anomalam*, quæ ſit differentia, quod diſcrimen, explicatu facillimum. Primum enim illa tantum Artus invadit, eorumque præcipuè articulos; tum humerum, & Coxendicem, tum cæteros omnes. Hæc corpus reliquum, cujus partes, nunc *contentas*, nunc *continentes*, aliaſque ſæpenumero adoritur, multifariam affligit.

Deinde, *Arthritidos* regularis, cuicunque articulo affixæ, quoſcunque artus pervagatæ Symptomata, ſimul ſumta, inter ſe conſentiunt, ſimiliaque faciunt *Pathognomonica*, & (quod de ſimilium Triangulorum lateribus ſolet dici) ὁμολογοῦσι. Nam in *Arthritide* regulari fixa, dolorem fere perpetuo, tumorem creberrimè, ruborem ſæpe, neque rarò ardorem & tofos cernimus: Et in Vaga dolorem, unde ipſius nominis ratio, Vagum; cui non nunquam accedit tumor albus, & tanquam οἰδηματώδης. Contra verò *Anomalæ Arthritidos*, uti in locis ea longe plurimis eſt, ita longè plurima & diverſa ſunt Symptomata; in ordines ejus *Pathognomonicos* & numero plures, & valde diſſimiles (ſecundum partes ab hac *Arthritide* tentatas & affectas) diſponenda, & digerenda.

Poſtremo *Arthritis* regularis eſt à natura potiſſimè petita; maxima ex parte tuta, perpetuo deſideranda, Criſis; ut ad vitam ſervandam imprimis neceſſaria; neque alium quemvis (niſi in caſu fiat) morbum gravem, & ærumnoſum habens ſupervenientem. Hæc contra ortus eſt ſiniſtri, & ex Naturæ fruſtratione; rarò abſque ægroti periculo, interdum ſummo comitata, exituque crebro fatali. Adeo nempe à *regulari* diſtinguitur *Anomala Arthritis*.

 VII.

VII. ID autem memoria tenendum, non ſolùm exquiſitæ *Primigeniæque Arthritidos* eſſe has 'Ανωμαλίας, verum etiam *Simulatæ Symptomaticæque*: easque eſſe *Arthritides Symptomaticas*, quæ *Primigeniam Arthritida* non tantum modo recte agentem, ſed etiam deviam, ſed *Anomalam* ſequantur, & in rebus permultis æmulentur. Hujus autem verbi vis, & interpretatio non ita intelligenda, ac ſi omnes *Symptomaticæ* ad *Anomalias* ἀδιακρίτως omnes æquè proclives eſſent; e contrario, has illis ſæpiùs, & longius excurrere, & quidem ad alios corporis locos, eſt exploratiſſimum.

VIII. AT Truncum illa univerſum non æqualiter infeſtat, aut pari modo lædit, verum, ut in Provincia exteriori *Arthritis Regularis*, ſedem in pedibus principalem ponit; quam creberrimè frequentat, habitatque conſtantiſſimè: aliam ſecundi ordinis ſedem elegit, nempe manus articulos; quos aliquanto rarius, ſæpe tamen inviſit: alios habet tertii, videlicet genu, cubitum, humerum, & coxendicem; quos articulos adit, quaſi invite, omnium rariſſime. Ita quidem in Provincia interiori, ſive corporis trunco, *Arthritis* ſe gerit *Anomala*. Namque omnium ſæpiſſime Ventriculum, & inteſtina petit, & in iis tyrannidem exercet: hinc 'Ανορεξία, Δυσπεψία, *Vomitus*, hinc *Colica*, *Dyſenteria*, *Diarrhœa*; hinc interdum *Abſceſſus Arthriticus*. Sæpe caput, tanquam arcem munitiſſimam, aggreditur; & nunc *Vertiginis*, nunc *Cephalalgiæ*, nunc *Apoplexiæ* partes ſuſtinet *Arthriticæ*. Aliquando etiam in nervos ſe inſinuat; unde *Paralyſis Arthritica*: Non raro Pectoris regionem, ſpirandique tentat organa; & eſt vel *Aſthma*, vel *Tuſſis*, vel *Hæmoptoe*, vel *Phthiſis Arthritica*. Aliquando etiam Fauces invadit, & ſub *Anginæ* vultu ludificat ægrotos. Interdum Gingivas, & appellari ſolet *Dentium Podagra*. Interdum Renes afficiendo *Calculum* infert, *Dyſuriam*, *Stranguriam*. Alias, ſcil. aliaſque trunci partes, Viſcera, Membranas, Muſculos, Glandulas, Tendines, ligamenta, ne dicam oſſa penetrat inficitque ut in omni Trunco, quod ea liberum, & ex toto ſit immune, vix reperiatur.

IX. NE cui verò *Arthritidi* videatur alienum, tot ei, vel erranti, *Anomalias* obtingere; inque morbos, ſi eorum facies ſpectemus, numero tam multos, natura tam diverſos, illam diffindi, & diſpertiri; hoc cum animo cogitet; Primum, Virus *Arthriticum*, ſanguine commiſſum, unicum eo corpus univerſum circumvehens, in ſingulos ventris ſinguli receſſus, in partes corporis omnino omnes immitti, earumque Adyta intrare. Deinde, iter ad articulos non adeò recta facere miaſma illud, ut in aliis corporis regionibus minimè unquam divertatur; verum ex contrario, ad partem Trunci aliquam appulſum, in ea ſæpe morari, ſedemque tanquam propriam occupare. Poſtremo, illa commoratum, illius affectum aliquem, ſed novi moris affectum, ſed *Arthriticum* inducere tum poſſe, tum etiam ſolere. Ut *Arthritidis* imperium, uſquequaque dilatatum, amplum eſſe conſtet, pariterque fere atque humanum corpus immenſum.

X. Cauſæ loco proximo perpendendæ veniunt; Eæ verò, uti mihi videtur, ita ſe habent. Alia eſt *ipſum Miaſma Arthriticum*, vel in ſanguinis ſinu

ſinu incluſum; vel ad corporis extremitates amandatum; quod tamen iis minime defixum, aut inhærens, repercuſſu proclive ſit; & in Trunci Organicam partem aliquam facile repellatur.

Alia in *ipſis Trunci partibus*, quæ Miaſma depoſitum accipiunt, ineſt. Earum enim infirmitas & ἀτονία major, minor; eaque interdum naturalis, alias acquiſita, reddit eas *Arthritico* plus minus oneri ferendo idoneas. Atque hæ duæ cauſæ *internæ* ſunt, & Procatarcticæ, & in *Anomalis* hujuſce generis quibuſcunque locum obtinent.

Alia eſt *externa*, & evidens caufa; uti Emplaſtra, Cataplaſmata Ἀποκρουστικά, Frigus, & quidem omne, quod materiam, vel à τοῖς ἔξωθεν repellens, vel iis affigi prohibens; ad ea, quæ intus ſunt, illam intrudat. Atque hæc cauſa frequens & pervagata, minimè verò conſtans; & perpetua eſt. Trunci enim partes aliquando debiles, & ἄτονοι nulla omnino urgente vi externa, onus per ſe recipiunt, ultroque ſuſtinent.

XI. DIFFERUNT inter ſe *Arthritides Anomalæ*; Primò, ſecundum *locos ſive Subjecta*: Alia enim eſt Ventriculi; alia inteſtinorum; alia pulmonis; alia Faucium; alia cerebri; alia nervorum; &c. Et quidem adeò differunt, ut, tot diverſæ inter ſe morborum ſpecies, à pleriſque omnibus fuerint exiſtimatæ.

Tum, in eodem ſubjecto, differunt ſecundum *cauſas*: Ut enim illæ varietate magna diſtinguuntur; ut illæ nunc fortius, nunc remiſſius agunt; utque hoc illoque modo, πολυτρόπως implicantur; *Anomaliarum* oritur *Arthriticarum*, quæ pari gaudet diverſitate, vis & copia ſimiliter varia.

Dicam planius, & diſtinctius; primum *ratione materiæ*, ſive cauſæ continentis; quam modo puram putam *Arthriticam*, modo alienam; uti *Scrofulosam*, *Scorbuticam*, vel iſtiuſmodi aliam habet hæc *Arthritis*: Modo materiam rectà è ſanguine effuſam; modo ab externis partibus tranſlatam: Modo in iis partibus ſævientem, membranas acriter rodentem, modò mollem, & edentulam: Modo in iis nuperrimè; modo ex intervallo. Unde *Arthritidum Anomalarum* multiplex varietas, diſcrimen ingens.

Deinde, *ratione ſubjecti*, nunc illud à Natura debile; (uti ſunt glandulæ ferme omnes:) nunc materiæ vitioſæ à ſanguine ſecernendæ Natura deſtinatum; (uti præcipuè ſunt conglomeratæ:) Nunc malis moribus illud debilitatum; (quod in ventriculo ſæpiſſime obſervatur;) nunc, prægreſſo aliquo morbo, quod in Hæmoptoicorum pulmone,) ſuſpiciendo miaſmati *Artrhitico* magis paratum eſt: Unde etiam harum differentiæ *Anomalarum* pæne innumeræ. Alia porrò eſt differentia, ad hunc ordinem referenda: Nam ab alio *ſubjecto*, uti à Faucibus, ad Artus facillime, ſua quaſi ſponte adit; expeditiſſimè, promptiſſime demigrat; ab alio, uti à nervis, non niſi difficillime removetur, & ſummis Medicinæ viribus; remediis, veluti μοχλικοῖς, interdum verò ne quidem ullis. Unde etiam ἐν τῷ θεραπεύειν harum *Anomalarum* magna diverſitas.

Poſtremo, *ratione cauſæ externæ*; nonnunquàm mero extremitatum robore, partium internarum ἰσοῤῥοπίν exuperante; ſæpe emplaſtris, cataplaſmatis, unguentis; linimentis repellentibus, nonnunquam aere perfrigido, nonnunquam pedum, in aquam fri-

gidam, vel ſalſam immerſione; alias Ligaturis, aut Tibialibus nimis anguſtis fit *Arthritis Anomala.*

Ex hac varietate qua *Subjecti*, qua *cauſarum*, *Arthritides* ſunt *Anomalæ* tam variæ, tamque multiformes, & detectu ſæpe tam difficiles; ut vel *Æſculapio*, vel *Herculi* Medico faceſſant negotium.

XII. MEDENDI Indicatio generalis eſt, ut *Arthritide Anomala* pars affecta quam citiſſimè, quam tutiſſime levetur. Hoc autem fit, materiam in ea depoſitam partim è corpore evocando, partim in Artus transferendo. Evocatur è corpore materia modo Venæſectione, modo Catharſi, modo Diaphoreſi, modo Epiſpaſticis, modo Apophlegmatiſmis, modo Errhinis: Quæ quidem omnia, ſicut hujuſmodi cætera, quando *Arthriticis* omnibus *Anomalis* ſimili nequaquam modo adverſentur; verum è contrario, aliis alia: Quæ illorum auxiliorum quibus *Anomaliis*, quaque ratione opponantur, infra ſpeciatim explicabitur.

In præſentia dicam, è Corpore materiam evocantibus (quæ primo loco erant) etiamſi crebro neceſſariis, non iis ita crebro ſolis, ægrum ſanari; interdum lædi: *Lædi* nimirum, quoties perperam & imprudenter electa, vel incautè & ſupra modum ea fuerint adhibita, unde non nunquam malum augetur, aut alias ægri conditio pejor reddita eſt. *Non autem ſemper ſanari*, quia Materia, quæ relicta eſt in corpore, *Arthritica*, tametſi Evacuationibus retuſa, quando jam maturata & ad ἀκμὼ eſt evecta, brevi ſe attollet, iterumque turgendo criſtas eriget, neque niſi propriis excerniculis (id eſt, Glandulis Articularibus) ejus fiat excretio, vel minimum Artubus appoſitio, Sanguini quies erit. Præmiſſis igitur, qua par eſt, Evacuationibus, optume fæliciſſimeque Curatio perficitur, per materiæ in Artus tranſlationem. Hoc enim ipſum eſt Naturæ propoſitum; hoc illi maximè optatum; quod dum molimur, ei laboranti, neque alienum ex more, & qua via ſoleat debeatque exturbanti, ferimus ſuppetias. Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ [ἡ φύσις,] ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Hoc eſt, *Quæ educere oportet, eo ducenda, quo maximè Natura viam affectat, per loca convenientia. Hippocr.* Aphoriſm. XXI. Lib. I.

Medicamenta, huic Intenſioni apta & inſervientia, ſunt duum generum: Quæ Ore ſumpta materiam in Artus amoliantur; quæque extra iis admota, eo illam invitent.

Interna, *Arthritidem expellentia*, ſive Ποδαγραγωγὰ, ſunt è Claſſibus Cardiacis, & Diaphoreticis, magna ex parte, ſelecta Præſidia; uti;

Pulveres *Zedoariæ*, *Contrayervæ*, *Gentianæ*, *Serpent. Virg.* è *Chel. C. C. Purpureus* Batei, *Lapid. Goani*, *L. Contrayervæ*; *Species Diambræ*, *Confect. liberantis*, Cl. Fulleri *Pulvis Alexipharmacus*; *ejuſdem P. Stomachicus amarus*; Cl. Williſii *P. Bezoarticus*; *Pulvis Ruber* Exonienſis; *Flores Salis Armoniaci*, *& id genus alii.*

Electuaria, *Theriaca Andromachi*, *Mithridatium*, *Elect. de Ovo.*

Spiritus *C. C. Simp. vel Succinatus*; *Sp. Sanguinis humani*, *Urinæ*, *Volatilis Oleoſus*, *Serici*, *& ejuſmodi alii.*

Vinum *Album Gallicum*, *Campanum*, *Moſellanum*, *Rhenanum*, *Burgundicum*, *Burdigalenſe*, *Luſitanicum*, *Pomaceum*, *maximè ſubacidum.*

Quo-

Quoniam autem *Ferro*, ad extrudendam *Arthritida*, nihil potentius inveni; aut quod Ægrotanti ſæpius ſit auxilio: quod efficax, & tutum; quod annorum uſu multorum à me expertum, ejus *Præparatum* accipe.

℞. *Limaturæ Ferri* ℔. x. *Sartagine, vel Patella terrea, vitro obducta, Urina madefac humana; æſtivo Sole, vel ad Ignem ſicca; iterumque (Spatula Ferri particulas, ne coaleſcant, bis in die agitando) irrora, donec abeat in Rubiginem Maſſa Exeſam, & Rubigine confectam eam in Mortario ferreo contunde: Tuſam, & in Pulverem redactam Situlæ, quatuor circiter Congios Aquæ fontanæ continenti, injice. Pulverem cum Aqua commiſce. Horæ poſt quadrantem, Aquæ, quod ſummum eſt, & minus turbidum, leniter detrahe; & ad Pulveris, in ea natantis, ſiccitatem evapora. Quod in ſitula relictum eſt humoris, ſimiliter evaporetur. Pulvis in fundo craſſior, Urina irroretur; &c. uti prius. Itaque Nutritio, Tritura, perque aquam ſeparatio repetatur, donec omne Ferrum in Pollinem mutabitur. Chartæ Emporeticæ, Coni in formam circumvolutæ, Pulveres ſiccatos inde; Aquam fontanā fervefactam, paulatim, & per vices, ſuperaffunde; donec urinoſo ſale penitus abluto, exſtillabit Aqua inſipida. Pulverem denuo exſicca, & uſui ſerva.*

Eſt illa *Rubigo* Ferri ſubtiliſſima, merum *Alcohol*; non ſolum *Arthritide*, verum etiam Chronicis pleriſque aliis, Ægrotantibus, præcipuè teneris & imbecillibus utiliſſimum. Doſis ℈ß. ſemel, bis in die, pro re nata.

Pulvis Ruber Exonienſis *ita præparatur.*

℞. *Cacumin. Anagallid. Scabioſ. Draconis, Betonicæ, Scordii. Tormentillæ* aā ℥iiii. *miſce; inciſa digere, igne arenæ, horas* XXIV. *in Vini albi Luſitanici* ℔iiij. *Vitro probè clauſo. Tunc fiat Colatura, & Expreſſio.*

℞. *Boli Armenæ pul.* ℔j. *Infuſo prædicto in ſpiſſitudinem Linimenti temperetur; crebro agitetur; ſole exſiccetur; rurſus irrigetur; &c. Itaque Maſſa Infuſa nutriatur: At cum ultima ejus ſemilibra, illi addatur*

Mitridatii ℥j.
Diaſcord. ℥iß.
Conf. Alk.
Pul. Rad. Curcumæ aā ℥ß. *Serp. Virg.*
Croci Brit. aā ʒij. *miſce, exſicca; f. Trochiſci, vel Placentulæ, ſolis æſtu durandæ, loco calido ſervandæ; Doſis* ℈j. *ad* ʒß. *vel* ʒj.

Ad *Arthritidem* expellendam *Pulveres, Boli, Pilulæ*, poſt Evacuationes neceſſarias exhibendæ.

℞. *Ferri hujus Nutriti, ſive Alcohol Martis* ℈ß. *Sacchari albiſſ. gr.* xv. *Pul. Nucis Myriſt. gr.* v. *f. Pulvis, cum Vini Hauſtu aſſumendus.* Vel

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Lapid. Contrayervæ*, vel *de Goa*, vel *Rubri*) ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *f. Pulvis.*

℞. *Ther. Androm.* ℈j. (*ad* ʒß.) *Alcohol M. gr. v.* (*ad* x.) *Syr. Caryoph. q. ſ. f. Bolus*, Vel

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Alexipharmaci*) ℈j. *Spec. Diambræ*, *Ferri Nutriti* aā ℈ß. *Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus.*

℞. *Pul. Serpent. Virg.* ℈j. *Alcohol Martis* ℈ß. *Ol. Abſynth. Chym. gt. j. Ext. Cent. q. ſ. f. Pil.*

Dentur aliquot ex hiſce Compoſitionibus, ſemel, bis, terve in die; uti res Ægroti poſtulet, & patiatur; cum idoneo vehiculo, *Vino* puta, *Pomaceo*, vel *Julapio Cardiaco.*

Si

Si Liquidum malis, in eundem finem propinetur *Infuſum amarum*, *cum Tinctura Martis, vel ejus Alcohol.*

℞. *Rad. Zedoar. Gentian. aā* ʒij.
Cacum. Abſ. Rom. Agrimon.
Cort. extr. Aurant. ſiccat.
Croci Brit. aā ʒj. *miſce, & digere, in Vini rubri Luſitanici* ℔ij. *ad idoneam alterationem: Tunc f. Colatura. Doſis* ℥iij. *cum Alcohol Martis* gr. v. *ad* x.

Sunt & alia Medicamenta, *Arthritidi* protrudendæ apta; quæ *Anomalis* quibuſdam ſingularibus occurrunt, & ſuis in locis tradentur: hæc autem maximè communia.

Internis hiſce Ποδαγραγωγοῖς, vel hujuſmodi aliis, dies quatuor aut quinque uſurpatis; ſi in Artubus nihil excitabitur Doloris, ad ea, quæ extra impoſita *Arthritidem* ad τὰ ἔξωθεν eliciant, deſcendendum eſt. Articulo dolere ſolito admoveatur *Empl. ex Gummi Caranna*, vel *Oxycroceum*, vel *Cephalicum*, *cum Picis Burgund. dimidio, triente, vel quadrante.* Valet *Urticatio*, Veteribus in uſu adverſus Dolorem Iſchiaticum: Valent *Balnea*, ſed calidiſſima; uti etiam *Pelles Animalium* recens detractæ. Vel applicetur *Ceratum illud viride, ex quo fiunt Petaſothecæ*; vel ſi vires Ægri ferant, & res in dubio verſetur, *Phænigmus.*

℞. *Fermenti vet. partes* ij.
Sem. Sinapios,
Raſ. Raph. Sylveſtr. Allii,
Cacumin. Rutæ, Fimi Columbini, aā partem unam; cum Aceto Vini albi contunde; ad ſpiſſitudinem Cataplaſmatis redige.

Admoveatur ejus portio, quam ferri poteſt, calidiſſima; cum veſtitu apto, laneorum nempe involucris; & quamprimum illa refrixerit, donec Tumor erit, uſque eo renovetur. Ægrotanti, ſi inter cruciatus animo defecerit, *Julapium Cardiacum*, vel, quod præferre ſoleo, *Vinum* aliquod generoſum ſæpius propinetur. Tumori demum facto, ne ſanguini reddatur in eo contentus Humor, *Epiſpaſticum*, cujus beneficio is educi poſſit, applicetur.

Ubi nulla præſentis auxilii neceſſitas, aut Ægrotus debilis, & tener, Doloris fuerit impatiens; Tibiis vel Cubitis (prout *Arthritis* imos, vel ſupremos Artus ſolet occupare) primum *Epiſpaſticum* commune ſuperponatur; quo duodecim vel duodeviginti horis poſt detracto, imponatur id, quod ſequitur.

℞. *Axung. Porcin.* ℥iiß. *Empl. Melilot. ſ.* ʒiß. *Pul. Cantharid.* ʒj. *m. f. Emplaſtrum.*

Hujus *Epiſpaſtici* auxilio, dies ſex, octo, vel decem educatur, quamdiu nempe viſum fuerit, ἰχωρῶδες αἷμα. Quacunque via progrediare, ſalutaris hæc ſeveritas, manem omnem Clementiæ ſpeciem longè multumque vincens, *Arthritidem* paucis diebus ſolet allevare. Ita falſum eſt quod effluit, ut ex eo ſæpe Pruritus, & partium aliquando vicinarum Inflammatio; & tam diutinum eſſe flumen obſervatur, ut ne perpetuum ſit, interdum extimeſceat Æger. At, quantum mihi notare licuit, inanis hæc Solicitudo. Nam Ichore ſupervacuo exulante, concidunt Symptomata: ex quo Æger vegetior, Appetitu avidiori, Animo majori eſt donatus; ab *Arthritidis* acceſſione nova ad tempus aliquod incolumis.

At Tribum *Arthriticorum* delicatam, mollem, & doloris impatientem inſtare video; quæ periculum ex dolore me-

meticus, & ex ἀλυπία felicitatem, omnem hanc *Arthritidis* expellendæ Medicinam, illiuſque Profeſſorem crudelitatis arguit; neque inter hæc tormenta (*Phænigmos* ſcilicet aliaque dolorem excitantia) aliter, quàm in *Phalaridis* tauro, vivi contendit; neque ſine indignatione quadam me objurgat, ac ſi verbis *Æſchyli Prometheis* uſa.

Ἐλαφρὸν ὅϛις πημάτων ἔξω Πόδα
Ἔχει, παραινεῖν, νυθετεῖν τε τοὺς κακῶς
Πράσσοντας. Id eſt.

Facile, quiſquis pedem extra mala habet, adhortari, & monere infelices. Et, ut verum fatear, querimonias hac de re me plus ſemel audiviſſe, non diſſimulabo. Pii autem Medici eſt, dum morbum ſedulo & artificiosè conatur relevare; quicquid in ea re occurrat impedimenti, ſtudio & conſtantia vincere, vel patienter ferre. Exponenda igitur his hominibus eſt *Arthritidos Anomalæ* malitia; & quanto melior, & mitior ſit hæc crudelitas, quàm per miſericordiam methodus: Illa brevi, & tolerabili dolore ſanitatem; hæc quiete, multo deteſtabiliori, mortem accelerat.

His in genere præmiſſis, *Anomalas Arthritides* ſpeciatim explicandas, jam nunc aggrediar.

C A P. II.

De Ventriculi Affectibus Arthriticis.

ART. I. A *Ventriculi* & *Inteſtinorum* malo, nempe dyſpepſia, creberrimè potiſſimeque naſci *Arthritida primigeniam*; ex ejus doctrina, luculenta & idonea liquidò patebit. Ejuſdem *Arthritidis*, ut etiam *Symptomaticæ*, naturam exquirenti manifeſtum erit, nullam in univerſo corporis Trunco partem, *Ventriculo* & *inteſtinis*, eam utramque perfectam anteponere; nullam frequentius ingredi; nullam diutiùs tenere; nullam gravius affligere; nullam ſæpiùs repetere. Quæ quidem res, uti methodi noſtræ, ab *Arthritide* eorum *Anomala* incipientis, rationem abundè comprobat; ita quidem meritò requirit, ut, quæ ſit hujus ſævitiæ frequentiæque cauſa, ſtudiosè examinemus.

Quo verò clarior & dilucidior *Anomalarum*, haſce partes ſic infeſtantium, expoſitio ſit; de iis, quæ in *Ventriculo* locum habent, hoc capite; de iis, quæ in *Inteſtinis*, ſuo ordine poſtea diſputabimus: Ut, in quibus ea inter ſe concordent omnia, & in quibus diſcrepent ex conjunctis & juxta ſe poſitis faciliùs innoteſcat.

II. Ut *Ventriculum Arthritis* occupet, & in eo commoretur, duo videntur eſſe neceſſaria; Primùm, in ſanguine miaſma *Arthriticum*, ſive nativum, ſive malis moribus acquiſitum. Sæpe quidem nativum, huic affectui ſuo marte generando, par & æquale reperitur: Sin ebrietate, gula, vel utraque id adaugeatur, fortius inde factum, omnem molitur efficacius acceſſionem, præcipuè *Anomalam*. Neque tantummodò ineſſe ſanguini, & cum eo circumvehi ſufficiet; niſi etiam in fugam abiturum; niſi exilio, quocunque vult natura, fuerit paratum. Alterum eſt, ut huic miaſmati accipiendo, in tunicarum vel fibrarum intervalla adſciſcendo, *Ventriculus* accommodetur; & ad illud in receſſus intimos admittendum, aptus & conveniens ſit.

III. ADVENAM illius accipit *Ventriculus*, ſæpe propter Imbecillitatem ab incunabulis ductam, ipſoque ortu factam; ob quam in illo expellendo arcendoque partes minimè poſſit ſuſtinere.

Et quidem tanti, ad inferendum hunc affectum, momentique tam magni, eſt hæc imbecillitas, ut ex iis, qui eo laborarunt, antea *Ventriculo* laborare, plerique omnes invenirentur. Illa vero, quam dixi, imbecillitas aliquando ſubita eſt, &, uti conjicio, ex improviſo: Quoties nimirum Venere abſumantur; vel, ex Dolore, Timore, aliove quovis Animi Pathemate, recedant Spiritus animales; *Inteſtinorum* membranæ flacceſcant, itaque advenæ, ſeſe intrudenti, non ad ἰσοῤῥοπίαν adverſentur, atque adeo viam aperiant. Cujus quidem rei, (*Anomaliæ* videlicet, hoc in loco *Arthriticæ*, à mœrore inductæ) Exemplum mox ſubjiciam.

Nonnunquam autem crudum, acidum, bilioſum, aliudve aliquod ineptum & vitioſum, in *Ventriculo* coacervatum, Miaſma illuc allectat, &, Tunicas ejus irritando vellicandoque, ut in iis illud deponatur, efficit: Non alio modo forſan, quàm, in ambitu Corporis *Epiſpaſtica*, *Phœnigmi*, & id genus *Attrahentia* vulgo dicta, Cutim mordendo ſtimulandoque, Serum, & nonnunquam ipſum Sanguinem ad ſe invitant, & quaſi attrahunt. Quod quidem uſu venit admodum frequenti; ſic, ut in cauſis hujus *Anomaliæ* Procatarcticis nihil, ut opinor, frequentius.

Interdum Miaſmatis in *Ventriculum* miſſi, cauſa eſt externa; uti *Cataplaſmus*, *Emplaſtrum*, aliudve quodvis iſtiuſmodi repellens; quo, ne extra in Articulis maneat, neve in eos emittatur *Arthritis*; verum è contrario, ut in *Ventriculum* pellatur, effectum eſt creberrime. Atque huc referri Frigus oportebit; ſeu Balnei, ſive Aëris fuerit: & quidem, multum hac in re valere frigus externum, iterum & ſæpius obſervavi.

Ex hiſce cauſis qua antecedentibus, qua evidentibus; ſed ratione, modo, & ἐνεργείᾳ alias alia, valdeque inter ſe diverſa operantibus; *Anomalias* notare licet, in *Ventriculo Arthriticas*: quarum εἶδος καὶ ἦθος, ut ad illa deſcendamus, plerumque tale eſt.

IV. Cum *Arthritis* aliquandiu *Regularis* fuit, & in Artubus acceſſiones receſſioneſque multas ex intervallis iteravit; ſæpe quidem videmus, Paroxyſmum ejus, vel ex *Frigore*, *Emplaſtro*, *Cataplaſmo*, *Unguento*, vel iſtiuſmodi aliquo externo repellente; vel poſt ſatietatem, aut crapulam, & invictu erratum aliquod, nunc abſcindi abrumpique; ſi nempe eſſet: Sin nullus fuerit tunc temporis Paroxyſmus, ſpatio præter morem excludi prorogarique. Hanc Paroxyſmi regularis ſive interruptionem, ſive intermiſſionem, nonnunquam ſequitur Ἀνορεξία, Cibi faſtidium; eique poſtea ſe adjungit Pectoris gravitas; & deinde ructus, Vomitio, & interdum Cardialgia. His ſæpe additur *Inteſtinorum* Oppreſſio, Dolor, Conſtrictio, & aliquando Æſtus, reſpiratio impedita & anguſta, Oſcitatio crebra, Cephalalgia, Vertigo, & interdum Mœſtitia, Σκότωμα, Faciei Pallor, & poſt aliquod tempus Imbecillitas univerſalis, & totius corporis Macies.

Etſi hæc Symptomata fortaſſe nunquàm

quàm in eodem Corpore ſimul ſemel obſervantur omnia; ea tamen horum Caterva creberrime videtur, quæ *Ventriculum* maximè, ſecundum cum *Interanea*, malo quodam inteſtino affici, gravarique ſignificet; eique κτ̀ Συμπάθειαν ἐπιγίνεςαι, tum imo Ventre, tum medio, tum etiam ſupremo, cum ſyſtemate Nervino, ea, quæ recitavimus, Symptomata: quod ea ſingulatim examinanti facillimè patebit.

Abs quo hæc intus oboriuntur, rara in Extremitatibus *Arthritis*. Fixus, vagus Dolor, Tumor rarus. Qui diu Clinicus fuit, non nunquam, hunc in modum affectus, expeditè & promptè ambulat. At, quod externo omni Dolore pejus, magis indies inteſtina mala magiſque ingraveſcunt: Sic, ut Æger (niſi fortunate *Deus* ſe interpoſuerit, &, vel Tempeſtate ab immoderata & perfrigida, ad mitem & benignam mutata; vel Medicina appoſitè adhibita, reducta fuerit *Arthritis regularis*) inedia, languoribus, & dolore confectus, è medio ſenſim abiens, poſt menſes aliquot triſtiſſimè actos, mortem denique miſellus obeat.

V. Quicunque hæc Symptomata, maximè verò eorum Ordinem, quo ex aliis emanent alia, judicio ritè ponderavit; mecum, ut opinor, ſentiet; *Arthritidem*, olim regularem, nunc *Anomalam* fieri, & in *Ventriculum* divertere. Cujus rei probabilitas ex hiſce paucis, ſimul conſideratis, omninò ſumi poteſt. Primum, quod nullum unquam hominem, niſi *Arthriticum*, adoriatur hic affectus. Deinde, quod nec eum, niſi Miaſmate *Arthritico*, eoque maturo, & volatili turgentem. Deinde, quod neque illum, niſi vel à Paroxyſmo vacuum; vel eum habentem interciſum, imperfectumque. Deinde, quod è veſtigio ſequatur rectæ *Arthritidos* defectum. Quibus omnibus, uti par eſt, penſitatis, nihil veroſimilius videtur, quàm quod *Arthritidos* materia, *Ventriculum* appulſa, dictam moveat Tragœdiam. Hujus autem opinionis fides ut ampliùs ſtabiliatur, hoc, quo nihil clarius, nihil luculentius optari poteſt, unum ſuperaddam; nempe quòd, *Arthritide regulari* denuo inducta, (id eſt, Materia *Arthritica* à *Ventriculo* in Artus amandata) nihil huic affectui citiùs, nihil tutiùs medeatur.

VI. Senes hac *Anomala* maximopere conflictantur; quorum ſanguis, in Miaſmate, per ætatem ingraveſcente, expellendo; quorumque Viſcera, propter imbecillitatem ætate creſcentem, in eodem avertendo, minùs valent. Sed non iis propria eſt habenda; quando in adultos, in iis juniores ſæpè numero cadat: Et quidem adeò, ut *Anomaliarum*, quotquot ſunt, *Arthriticarum*, nulla unquam, quod meminerim, magis. De cujus rei cauſa, ut conjecturam faciam, nihil magis in promptu, aut veriſimilius habeo dicendum, quàm iſtam in victu incuriam; licentiam iſtam (inutilem dicam, an pernicioſam?) qua iſtius ætatis Homines in mala ſe innumera immergunt. Quod ut pateat, unicum iſthuc adjicerè neceſſum eſt, in Juvenibus ab errato in potu aut cibo, incipere eam quam ſæpiſſimè ſolere.

De Anni tempore, quo potiſſimè gliſcat, enuntiari poteſt; etiamſi nullum illa non arripiat tempus, nullo tamen magis vigere, quam Autumno; quo, ad ſpumam omnem *Arthriticam* è Sanguine eructandam, vires exerit

Natura, & ut illam ad ſe alliciant, per fructus horæos æſtate devoratos, & in ductu ſuo retentos computreſcenteſque inteſtina præparantur.

VII. Hæc quum hujuſce *Anomalæ* ratio ſit creberrima; operæ pretium eſſe videatur, eam cum *Arthritide regulari* paucis comparare, & utramque, quaſi trutina, examinare. Age igitur, calculum ineamus, & initio, quod in confeſſo eſt, ponamus, Diatheſin in ſanguine *Arthriticam* tam hanc, quàm illam præcedere. Deinde miaſmatis è ſanguine ablegationem ſimiliter utramque anteire: Et quidem, in his duobus, eis inter ipſas convenire.

At, quod altero loco dicendum, in quibus ſecum diſſentiant, ſunt quàm plurima. Nam in acceſſione regulari ſanguinis orgaſmum, pulſum celerem, carnis æſtum, eumque aliquando ingentem; Naturæ nixum molitionemque plus minùs intenſam obſervare licet: Contra verò in *Ventriculi Arthritide*, nihil horum evenit; at Anxietas, Inquietudo, Languores ægrotantem urgent. Illa Naturæ vegetæ, vividæque, & magnum aliquod moventis opus; hæc fatigatæ, hæc oppreſſæ, & oneri ſuccumbentis. Poſtremo, illa Vitam reddit ſecuriorem, hæc Mortem imminentiorem. Tantum inter haſce *Arthritides* eſt diſcriminis; & tam certo, ſi earum altera *Regularis*, altera huic contraria eſt.

VIII. Neque de iſtarum *Anomaliarum* Hiſtoria, vel ejus Fide, derogari quicquam arbitror; ſi forſan earum aliqua (prout diverſæ ſunt, & earum numerus pene infinitus) ſine ulla ſive è prædictis, ſive alia quavis evidenti cauſa, fiat; vel ſi unà cum Paroxyſmo regulari, non autem poſt eum; uti nos ſtatuimus; vel, ſi ab ejus interruptione intervallo, quàm propoſuimus, longiori. Quandoquidem fingi poteſt, in ipſis hiſce *Anomaliis* quædam ineſſe perfectio; quam in deſcriptione nuper allata conati ſumus exprimere: Et quotquot eam habent *Anomalæ*, cenſeantur ἀκριβεῖς, ſuoque genere abſolutæ; quæ verò carent, & ab ea deſciſcunt, minùs perfectæ: De quibus tamen omnibus ſententia, per regulam datam, per *Anomalam* abſolutam, facillimè ferenda eſt.

IX. Illa porro Symptomata, quæ dicuntur *Hypochondriaca*, notitiam *Arthritidum* in Ventriculum *Anomalarum* identidem obſcurant, earumque Diagnoſin interturbant. Nam cum ea ſenes ſæpiſſime invadant; eoſque maxime, qui poſt madidam, & temulentam juventutem, mutata vitæ ratione, ſenectutem degunt ſobriam & ſiccam; à Vino abſtinentia Languores fere perpetuos, ructus, Anxietates, Triſtitiam, & nonnunquam Dolorem, aliaque *Ventriculi* mala non raro infert; quæ *Anomalam* in eo *Arthritidem* diuturnam (qualis ea interdum eſt) non parum æmulantur. Ut autem eam internoſcat, & ab affectu Hypochondriaco diſtinguat; ejus inſultus explorare, modos eorum, vehementiam, & intervalla perſcrutari, medentem oportebit: Unde ab illo iſtam facilè diducet.

X. Hiſce libet adjicere, perinde fere eſſe, *Anomalam*, ut per ſe eſt, ſpectemus, utrum Artubus relictis in *Ventriculum* Materia directo ſe inſinuet; an verò primum in Fauces, in Partem aliquam contuſam, aliamve quamvis; & tandem, quaſi per circui-

tum,

tum, ineat *Ventriculum:* quum diverſa iſta progrediendi via, ad naturam hujus *Anomalæ* permutandam, ne hilum quidem faciat.

Idem etiam erit, ſive *Anomala Arthritidem* fixam, ſive erraticam ſequatur, ſive neutram harum; ſed Miaſma, ſine ulla in Artubus mora, è ſanguine rectà in *Ventriculum* mittatur: Idem, inquam, erit; modo mitti conſtet. De iſtarum *Anomalarum* natura, eandem nempe eſſe omnibus, nihil dubii eſt; de earum ἰπάρξι modo certi eſſemus.

Hoc autem adnotandum, uti ætate provecti, (quod ſuprà poſitum eſt) quam juniores: Ita labe *Arthritica* ab ortu inquinati, quam integri: grandioribus, quàm maturis Parentibus oriundi; Appetitu malo, quàm bono donati; *Arthritide* frigida, & languenti, quam calida & acri dolere ſoliti; *Anomaliis* his aſſueti, quàm iis ſemper liberi, hac *Anomala* citius, & diutius ægrotant.

XI. Medendi Indicatio *Ventriculum* quam citiſſimè, quàm tutiſſime levari, & ab *Arthritide*, ei incumbente, liberari poſtulat; quem in finem duo ſemper conſideranda, ut & ſæpe exequenda veniunt.

Prius, ut per Catharſin idoneam, & ægroti rebus convenientem, impura & aliena iſta maſſa, in *Ventriculo* contenta, qua ad eum quaſi attrahi, & (tanquam compede) in ejus Tunicis detineri ſolet *Arthriticum* Miaſma, foras per os, per anum eliminetur.

Poſterius, ut peracta Catharſi, vel, ſi nullius uſus erit, prætermiſſa, *Ventriculo* dimoveatur, in extremas partes exulet *Arthritis*: De quibus ordine.

Si reſpiratio anguſta & præpedita, ſi *Ventriculi* gravitas & inflatio, maximè vero ſi ructus, ſi Nauſea, ſi vomitio urgebit; adhibito leni Emetico, ſed tamen efficaci, modo vires annuerint & nihil repugnaverit, *Ventriculum* moveri planè opus erit. In Emetico ſeligendo curam & cautionem multam impendi, neque tantam rem negligenter agi oportebit. Ut enim, modo tuta, vomitio neceſſaria, ita, quæ languida, eſt inepta, & quæ juſto vehementior, eſt periculoſa. Qui ſunt εὐέμετοι, iis ſatis eſſe ſolet *Foliorum Theæ viridis*, vel *Cacuminum Cardui Decoctum*, copioſè potum; ad quatuor, quinque vel ſex egurgitandi vices; ad octo, decem, vel duodecim libras, ſi cum εὐφορίᾳ fieri poteſt, demiſſum. Quibus ſegne nimis hujuſmodi Decoctum, neque ſatis irritans, iis conducat libris ſingulis, alternis, tertiiſve, *Salem Vitrioli* pro re nata adjicere. Qui non niſi difficulter vomunt, iis opus eſſe videatur initio *Vinum vel Oxymel Scillit.* Vel ex eorum æquis ponderibus compoſitum, ad duas vel tres uncias ſumere; &, poſt horam quaſi dimidiam, poſſetum aliquod ſimplex, vel amarum. Qui verò *Arthritici* poſſetum, aquam tepidam, vel liquidum aliud aliquod quantitate benè magna, vel nequeunt, vel nolunt bibere; iis ne detur ex officina Emeticum, maximè cavendum. Ut enim aliis id incommodo eſſet, ita quidem *Arthriticis* præcipuè: Ne viz. allecta è ſanguine ad *Ventriculum* materia multa, ejecta verò nulla, laboret æger. Eſt ubi nec poſſetum, neque decoctum, neque Medicamentum aliud quodvis exhiberi poteſt; propterea quod, ex eorum quopiam,

Torminibus, ſpaſmis cito inutilibus corripiatur æger, imprimis Vino deditus: Hoc caſu, Vino affatim, & ad vomitum uſque ſumpto, ſæpiuſque repetito, rejectoque, (quod ſimul & Emetici & Cardiaci vires habeat) totum iſthuc, utut difficile, & plenum opus alea, non nunquam abſolvi; itaque ex fati faucibus ægrum eripui.

Quæ per Vomitum evacuari ſolet Materia, nunc Bilioſa; nunc quæ in *Ventriculo* computruit & coacuit, cruda eſt; maximè poſt *Anomalam* ex Cerere vel Baccho natam. Reſpirationis ſpatium ex eo dilatari, Pectoris gravitas auferri ſolet: quinetiam ipſe vomendi nixus, & quæ ab eo Sanguinis agitatio eſt, ad *Arthritida Ventriculo* excutiendam aliquando non parum facit, & Æger ſtatim ποδαγϱίᾳ.

Hora poſt finitum Vomitum, maximè ſi Pharmaco moveatur, (ut, in Inteſtinis quicquid aſſumptorum manſerit, evocetur) Enema vulgare injiciendum; eoque veſpere, quo reficiantur vires, *Bolus ex Theriaca Androm. & Pul. Cantiano, unà cum Vini uſtulati Hauſtu, dandus. Tunc infuſionis amaræ Vino Luſitanico, vel Xereſano factæ Hauſtum, cum Pul. Cantiani* ℈j. *vel* ʒß. *ter quaterve in die* aſſumat æger, donec Alvo tempus erit inaniendæ.

Si vires ægri patiantur, interpoſito die uno poſt Vomitum, inſtituatur Purgatio: Sin imbecilliores eam vetuerint, in aliud tempus differatur: quam autem primùm commodè fieri poteſt, eam aggredi juvabit. In ea ordinanda curæ eſſe oportebit, ut ægri viribus conveniat; ut, in ductu alimentari quicquid inſit alieni, tuto illud emittatur; ſed neque Medicamento tam forti, tamque Elaterio, ut faciat Hypercatharſin. Uti hæc ægroto non niſi periculo plena, ita quidem Purgans nimis lene exhiberi, malum erit. Hoc caſu enim, niſi brevi repetita fuerit Purgatio; illuc, ubi peccatum erat, poſtea, majori cum incommodo, redeundum, & Venter iterum movendus. Ratum enim eſto, auſpicatiſſimam hujus *Anomalæ* Curationem fore, ſi à *Ventriculo* & *Inteſtinis* bene purgatis ordiatur. Mihi ſolenne eſt, per *Tincturæ ſacræ* ℥iii. *vel* iv. *vel per Extr. Rudii* ʒß. *ad* ℈ii. *vel per Pul. Warwicenſis quaſi* ʒß. *vel per Mannæ & Salis Cathartici Solutum, addito Elixir Daffæano, Alvum ducere*; &, ſi ſpatio ſex horarum nihil effluxerit, Clyſterem immittere; Veſperi poſt purgationem, (uti poſt vomitum) Bolum exhibere.

Interdum accidit, poſt utramque Catharſin, non nimis parcam aut debilem, Nauſeam manere importunam; ipſaque Medicamenta, quæ Sanguini ſuſcitando, *Arthritidique* transferendæ ſunt à Medico deſtinata, Ore confeſtim reddi. Hoc, uti conjicio, fit per acre illud *Arthriticum* Miaſma, quod *Ventriculi* Tunicis inhæret. Ad Vomitum hunc inanem, imò noxium conpeſcendum, *Laudani liquidi gtt. inſtar* x. *cum Aq. Cin. fort.* vel *Abſ. C.* vel *Sp. Menthæ* ʒii. quarta, quinta, vel ſexta quaque hora miſceantur; ea nempe doſi, & frequentia, quæ Vomitionem tollat, & in Ventriculo *Podagragoga* retineri faciat. Laudanique Doſibus, poſt Vomitionem aliquantiſper compoſitam, intervallo ea medio interponantur, ſic, ut ſi Laudanum horis ſexta & duodecima, remedia *Arthritidem* moventia

ventia tertia & nona exhibeantur. Quamprimum ea retinet, *Ventriculus*, tanquam inutile quoddam, ne dicam ineptum, & poſtea nocivum, omitti Laudanum, & in methodo præſcripta progredi juvabit.

Hæc autem omnia circa Catharſin à me propoſita, de iis tantummodo ægrotis intelligi velim, quibus & Purgationis utriuſque opus, & ejus ſuſtinendæ vires ſunt. Quoties autem ejus nulla in conſpectu neceſſitas; (quod in *Anomala* per Mœrorem inducta, aliiſque paucis obſervare licet) vel quoties eam admittere nequeat ægrotantis imbecillitas; à *Podagragogis*, omiſſa ea, incipiendum: De quorum uſu verba jam proximè faciemus.

XII. Peracta re Cathartica, quæ prior erat medendi *Intentio*, ad alteram illam, quæ *Arthritidem Ventriculo* moveri jubet, &, quoad fieri poteſt in Artus amandari, properandum eſt. Hoc ut effectum reddam, iis utor non modo Stomachicis, quæ *Ventriculo* contra inimicum defendendo; verum etiam iis Cardiacis, Alexeteriiſque, quæ ſanguini, eum in corporis ambitum pellendo, quæ Miaſmati exturbando conferant. Quoniam verò iſtarum Claſſium Medicamenta non profunt omnia; ſelectiora quædam, & huic propoſito utiliora, in medium feram.

Poſſunt illa vel *Pulveris*, vel *Boli*, vel *Pilularum*, vel *Infuſi* forma exhiberi: Atque hiſce pene omnibus *Ferri* (propter ejus excellentiam, & in *Arthritide* expellenda vires mirificas) Præparatum aliquod adjiciam.

℞. *Pul. è Chel. C. C.* (vel *Purpurei*, vel *Lapidis Contray.* vel *Goani*, vel *Rubri Exon.*) ℈i. *ad* ʒß.
Serp. Virg. ℈ß.
Chal. Nutriti gr. v. *miſce f. Pulvis.*

Loco *Rad. Serpent.* dare licet *Gentianæ*, *Zedoariæ*, vel *Contrayervæ* tritæ; eandem vel majorem quantitatem.

℞. *Pul. Rad. Ari C. P. Rubri Exon.* *aã* ℈i. *Alcohol Martis gr.* v. *miſce f. Pulvis.* Vel

℞. *Spec. Diambr.* (vel *Aromat. Roſat.*
Pulv. Gaſcon. aã ℈j. *ad* ʒß.
Chal. prædicti gr. v. *miſce f. Pulvis.* Vel

℞. *ZZ. in Indiis Cond.* ℈j. (vel *Piperis in racemis C. gr.* vi.)
Pul. purpurei ℈j. *ad* ʒß.
Chal. N. gr. v.
Syr. Abſ. S. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Spec. Diambræ.*
Pul. Lap. Contrayervæ aã ℈j.
Alcohol M. gr. v.
Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Spec. Aromat. Roſat.* (vel *Dianthos.*) ℈ij.
Flor. Salis Armon. gr. x.
Syr. Garyoph. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Conf. Abſ. Rom. Pul. è Chel. C. C.* *aã* ℈j.
Ol. è Sem. Carvi gtt. j.
Chal. N. g. v.
Syr. Cort. Citreor. q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Theriac. Androm.* (vel *Mithridatii*, vel *Elect. Stomach. à Clariſſimo* Fullero *deſcripti*)
Pul. Gaſcon. aã ℈j.
Chal. prædict. gr. v.
Syr. Menthæ q. ſ. f. Bolus. Vel

℞. *Camphoræ gr.* v.
Pul. Rad. Contrayervæ gr. xv.
Extr. Rutæ q. ſ. f. Pil. Vel

℞. *Piperis longi pul.* (vel *Spec. Diatr. Piper.*) *gr.* v.
Pul. Gentian. ℈ß. *Myrrhæ gr.* v.

Extr.

Extr. Cent. Min. q. ſ. f. Pil. Vel
℞. *Pul. Serp. Virg.* ℈j.
Chal. N. gr. v.
Syr. Aurant. q. ſ. Pil.

Cum omni *Bolo*, *Pulveris*, vel *Pilularum* Doſi, ſumendus eſt *Julapii* Hauſtus.

℞. *Aq. Cardui*, *Menthæ*, *Lactis Alex. Gent. Comp. Abſ. C.* (vel *Cin. fort.*) *aā* ℥iij.
Marg. pp. ℈ij. *Sacch. q. ſ. f. Julapium.*

Olea Chymica, Sacchari beneficio, in *Julapium* addita, longè illud efficaciſſimum reddunt. In forma liquida placet hujuſmodi *Infuſum:*

℞. *Rad. Zedoar. Gentianæ.*
Cacum. Abſinth. Rom. Agrimon. (vel *Trifol. Paluſtr. aā.* ʒij.
Coccinell. ℈j. *Cort. ext. Aurant.* ℈ij.
Infunde in Vini rubri Luſitanici, vel *Xerani* ℔ij. *ad idoneam alterationem*; *tunc f. Colatura. Doſis* ℥ij. vel iij.

Simili modo ex *Aromaticis*, *Cortice Winterano*, *Fruct. Cubeb. Sem. Cardamom. Ex Seminibus Aniſi*, *Carvi*, *Fœnic. d. Cochleariæ paretur Infuſum.* Quilibet autem *Infuſi* ſive *Amari*, ſive *Aromatici Hauſtus* habeat *Tinct. Martis Feburianæ*, vel *cum Succo Limoneo præparatæ gtt.* x. vel *Alcohol. M. gr.* v.

Pauperibus εὐπόριστον eſſe poteſt *Allii*, *Croci*, *Zinziberis*, & *Radiculæ raſæ*, *cum Abſinth. Roman. Cacuminibus* infuſum. Et ubi nulla in forma ſicca placent Medicamenta, neque ulla quidem *Infuſa.* Hoc caſu, tum prodeſſe, tum placere poteſt *Spiritus Menthæ*, vel *Juniperi*, vel *Spiritus Abſinthii.* Non nullis magni æſtimatur, & quidem multarum virium eſt, *Aqua*, quæ nuncupatur *Hiſpanorum Arthritica*; cujus hæc eſt Formula.

℞. *Caryophyllorum Aromaticorum*, *Nucum Myriſtic. ZZberis*, *Maceris*, *Cinnamomi*, *Piperis nigri*, *Croci*, *Zedoariæ*, *Galangæ*, *Baccar. Juniperi*, *Corticum Citreorum* & *Aurantiorum*, *Spicæ nardi*, *Cubebarum*, *Aloes Hepaticæ*, *Ligni Aloes*, *Calami Aromatici*, *Stœchados*, *aā* ℥ß.
Cacum. Salviæ, *Ocymi*, *Roriſmarini*, *Menthæ*, *Majoranæ*, *Baccarum Lauri vulg. Pulegii*, *Raſ. Gentian. Florum Sambuci*, *Roſ. alb.* & *rubr. Chamæpit. Chamædryos*, *Calamenthæ*, *Meliſſæ*, *Origani*, *Matricariæ*, *aā M*ij.
Ficuum, *Dactylorum*, *Amygd. amar. Nucum Pinearum Nucleorum*, *Uvar. paſſar. major. aā* ℥vj.
Mellis Virginis ℔j. *Sacchari optimi* ℔j. *Moſchi triti* ʒj.
Inciſa & *contuſa indentur Spiritus Vini Canarini optimi* ℔. xv. *Infunde dies* x. *vel* xii. *tunc in MB. deſtilla.*

In affectibus Stomachi & inteſtinorum *Arthriticis* valentiſſima habetur.

Doſis ℥ß. cum Sacchari momento, vel cum Mica panis, uti videbitur, repetenda.

Eſt etiam externi uſus, ad *Dolorem* mitigandum *Articularem*; modo calidiſſima dolenti articulo ſuperlinatur.

Tranſacta Catharſi, vel ſi nullus ei locus fuerit, prætermiſſa, ad jam dicta Medicamenta, ſive iis non multum abſimilia, deſcendo; eaque hoc ſumenda ordine præcipio. Mane, horam circiter nonam, *Infuſi Hauſtum* miniſtro; tertia pomerid. *Pilulas*, vel *Pulverem*; nona veſpertina *Bolum*, maximeque *Theriacalem*; & tertia matutina *Pulverem*, vel *Pilulas* exhibeo; cum *Vini Luſitanici*, vel *Julapii* Hauſtu, poſt eorum quodlibet.

Aliquan-

Aliquando tridui, vel etiam bidui ſpatio, interdum citius, hujuſmodi Remediis, hac methodo datis, exturbatur *Arthritis*, & Articulis impingitur; ubi nimirum Sanguis tener, & tractabilis ſubito Medicamenta ſentit, eiſque facile obtemperat: Alias, non niſi longo tempore, fit Tranſlatio: Aliàs, non niſi aliis inſuper Remediis in auxilium, & operam ſociam vocatis.

Quando biduum iſtiuſmodi *Podagragogis* dicatum fuit; ſi Tumoris, ſi Doloris nihil erit obortum, Locis ἐν τοῖς ἔξωτεν occupari ſolitis, admoveatur, vel *Empl. Cephalicum cum æquali quantitate Picis Burgundicæ*; vel *Ceratum viride*; vel utrique Cubito, ſive Tibiæ *Epiſpaſticum*, quo in Artus humor evocetur.

Si remedia tum interna, tum externa modò dicta, viribus ita junctis, *Arthritidi* removendæ minimè ſufficiant; intendatur, oportebit, eorum alterum, vel utrumque, & auxiliis (ſi videbitur) novis & aſcriptitiis augeatur. In Remediis ſiccis, *Chalybis Nutriti Doſis ad* ℈ß. in liquidis *Tinctura Chalybis*, ad guttas xx. amplificetur. Porro, hora quaque media, remediis præſcriptis interponere juvabit *Vini Luſitanici Hauſtum*; ſic, ut ejus ℔ij. vel iij. Nycthemeri ſpatio, (ſi quantitatem ejus, iſto tempore, quà per ſe, quà cum Medicamentis ſumpti, univerſam comprehendamus) ebibantur. Hoc autem in iis præcipuè locum habet, qui *Vino* diu conſuevere, & ſine noxa indulgent; verum, ex contrario, non abſtinent ſine noxa: quorum è numero non pauci ſunt, *Anomala* iſthac ægrotantes. Qui *Vinum* hoc modo potare nequeant, ii *Spiritus C. C. ſuccinati guttas aliquot*, cum *Julapii Hauſtu*, horis iſtis interpoſitis ſumant. Eo autem uſque (ut huic præcepto fidem imponant) evehendus, eo continuandus, ore datorum, tam Vini, quàm Pharmacorum uſus, ſi nihil repugnaverit, donec, æſtu & Orgaſmo in Sanguine facto, *Ventriculus* allevabitur.

Intendenda eodem tempore Externa, & quidem eo uſque, quoad in locum aliquem externum, *Arthritidi* recipiendæ aptum, Humor coactus, & in eo Tumor excitatus fuerit. Hunc in finem Pelle Vervecina recens extracta, Artus involvantur. At nihil certius hac in re, nihil præſentius quàm *Phœnigmũ* acrem & ſtimulantem applicare calidiſſimum; &, dum Tumor oriatur, tantiſper renovare frigeſcentem. Qui verò auxilium illud, ut graveolens; hoc, quia crudele, abhorreant delicatuli; per Laterem, aut Ferri Laminam calefactam, Linteoque incluſam, & loco admotam, idem præſtare poterunt.

Ut autem promptiùs *Arthritis* educatur, vel in lecto, vel cubiculo, ſe à frigore, per omnem hujus Methodi decurſum, tueatur Æger. *Panatella*, *Gelatina C. C. Juſculo pullino*, & ejuſmodi tenuibus, concoctuque facilibus veſcatur. Si Dolor, arte factus, forte fortuna nimius, ad Lipothymiam tẽdat; de eũ facientibus, de Cutim irritantibus aliquid detrahendum. Si Febris exardeat; vel minuenda, vel omittenda ſunt *Cardiaca*, quæ ſanguinem accendant. *Decoctum album* ad arbitrium ſuum bibat, itaque temperetur Æſtus. Eo denique modo, peragantur omnia; quo, cum εὐφορίᾳ finem propoſitum ægrotus aſſequatur; quoque, per tolerabilia ſemper uſurpata, cito tutoque foras *Arthritis*, etiamſi non jucundè, eliciatur. Ne quis autem, Methodi hujus ſive novi-

tate, ſive inſolentia motus, Cardiaca tam fortia, tamque larga à me præſcripta, tanquam aliquod ὑπέρμετρον actum improbaret; ſciat omnino velim, ut hoc ſemel dicam, copia, quæ rem efficiat, me contentum eſſe minima; ſed neque neſciat, eam (quod profecto non temere dictum) & magnam ſæpe oportere, & ſine damno, eſſe. Nam (ut, meos quod attingit, dicam) etſi complures ea medicina ferventes, & ad tempus ejulantes novi: eorum tamen multos, ad ſanitatem perductos; neminem verò unquam hoc æſtu læſum, quod meminerim, obſervavi. Cujus id in cauſa eſſe videatur, quod, quibus illa Fortiora, & quaſi Μοχλικὰ, ſive interna, ſive externa, opus ſint, iis ſanguis plerumque frigidus; nunc malis moribus, nunc ætate debilitatus, nec ad Febrim concipiendam aptus.

Quam primum Orgaſmo ſatis vehementi Sanguis exagitatur, ſolet ille virum *Arthriticum*, quod in *Ventriculi* Tunicis inhæret, & Vaſis capillaribus continetur, abluere, reſorbere, circumvehere; & tandem, quocunque vocant extremitatibus applicata, ibi deponere: Sic, ut unius horæ ſpatio, poſt *Phœnigmum* admotum, Tumor interdum oriatur.

Dum morbus ore ſumptis oppugnatur; aliquando ea, quibus Ventri extrinſecus impoſitis, Viſcera foveantur & corroborentur, non negligenda. Placet igitur, bis vel ter in die, Fotu ſequenti, vel huic conſimili, ope Stuparum è Panno *Wallico*, aliove quovis raro, uti.

℞. *Cacum. Abſ. vulg. Menthæ*,
Flor. Roſar. Chamæm. aā ℥ß.
Sem. Aniſi, *Carvi* aā ʒij.
Pulv. Cinnam. Cubeb. Garyoph. Aromat. inciſ. N. M. aā ℈j.
Sp. Vini vulg. ℔ß.
Vini rubri Luſitanici ℔jß. macerentur horas tres vel quatuor, vitro bene clauſo, in *Balneo Mariæ*: Colatura calidiſſimè adhibeatur.

Vel *Emplaſtrum* Abdomini admotum, continuo geratur.

℞. *Terræ Japon. Balſ. Chilienſ. vel Peruan.* aā ʒß.
G. Galbani ʒj.
Picis Burgund. ʒij.
Empl. Stomach. Mag. ℥ß.
Ol. Cin. chym. N. M. aā *gtt.* ij.

Iſta verò, poſt Purgationem maximè profutura judico; Et quidem maximè, vel ætate, vel morbo enervatis; quorum Viſcera Topicum poſtulent auxilium. Ne verò, quod in robuſtioribus & ſanguineis ſuſpicari oporteat, non tam illa *Ventriculum* defendant, quàm ipſorum abuſu *Arthritidem* allectent, Medico curæ erit.

Tumori jam facto, & ad magnitudinem conſpicuam & notabilem evecto, (ne, quod inſit humidi, in Sanguinem remigret) admovere ſoleo *Epiſpaſticum*; itaque Serum in eo contentum educere. Salſum illud, acre, viroſumque eſſe conſtat; Cutim etenim inflammat; Pruriginem facit permoleſtam. Dies ſæpè fluit compluſculos; aliquot interdum Hebdomadas; & ad libras interdum aliquot: Ut, ipſum *Arthritidos* Miaſma, ipſam cauſam continentem una cum Sero ejici, non ſit dubitandum.

Hactenus occupati fuimus in adducendis Ποδαγραγωγοῖς: verum, ut primū Tumor cum Dolore factus eſt idoneus, ſtatim de Remediorum internorum ſive doſi, ſive frequentia, ſive utraque, remittendum eſt aliquid; neque majori copia jam utendum, quàm quæ, *Arthritidi*

tidi continuo propellendæ, &, ne intus refluat, inhibendæ, ſatisfaciat. Huic autem operi pars eorum dimidiata plerumque ſufficit. *Bolum* igitur e. g. duodecima quaque tantum hora, *Chalybiſque Doſin* non niſi vicibus alternis & duplo intervallo damus.

Sin eveniat, ut, vel ob aëris inclementiam & tempeſtatem perfrigidam; vel, ob erratum in cibo & potu, aut aliud quodvis, Artubus relictis, *Ventriculum Arthritis*, dum hæc aguntur, repetat, (quod quidem minimè rarum eſt) cauſa ejus recidivæ diligenter exquirenda, & ſine mora removenda eſt. Si novæ in *Ventriculo* Cruditates, aliæve impuritates ſint collectæ, Leniente quodam & alvum molliter inaniente, deducantur. Si ex Algore contrahatur Cutis, itaque repercutiatur Humor in Tumore comprehenſus; per Calorē externum, per Veſtitum, aliaque, jam dicta, applicata, denuo evellatur. Utroque verò caſu, Interna plena manu ſunt adminiſtranda: Ut nempe locum, quo per infortunium, vel ex incuria & negligentia ceſſimus, eum induſtria & vigilantia recuperemus.

Et quidem nullo, quod ſciam, hujus *Anomalæ* caſu (ut tandem hoc argumentum aliquando finiam) *Podagragoga* vel fortiora, vel majori quantitate danda; quam ubi illa recidiva eſt, aut in corpore Cruditatibus onerato, propter imbecillitatem minimè purgando, longaque Morbi obſidione debilitato. Illi enim ex *Chalybe*, *Zinzibere*, *Pipere* compoſita: Illi *Spiritu* maximè volatili referta, &, quàm à nobis dictum eſt, longè copioſius ſumpta, ſæpe vix ſufficiunt; imo ſæpenumero ne vix quidem. Æger enim, miſerè afflictus, Spirituum inexplicabili dejectione languens, inter Remedia, utut ardentia & Cardiaca, de *Ventriculi* Frigore & depreſſo animo clamans, è vita, & quidem interdum inopinato, ſtupente undique aſtantium multitudine, excedit.

Quamvis id deſiderandum, & quidem imprimis optandum, ut Articulo ἐν τοῖς ἔξωθεν aliquod figatur *Arthritis*; nihilo minus interdum ſatis erit, e. g. in *Arthritidis vagæ Anomalia*, ſi ad internodia ſua reducatur: Imo quidem ex Miaſmate tantum reſorpto, & in Sanguine retento, itaque *Ventriculo* immuni facto, ægrum aliquando novi ſervatum. At in *Arthritidos fixæ Anomalia*, omnium commodiſſimum, exoptatiſſimumque erit, ſi denique in Articulo aliquo defigatur.

Id autem obſervatu facillimum, pariterque viſu jucundiſſimum, quod, quibus gradibus Dolor, Tumor, aliaque rectæ *Arthritidis* Symptomata in extremis partibus oriantur & augeantur; iis planè illa, quæ poſt Vomitum manent *Ventriculo*, leventur, & imminuantur: Speciatim, iis omnino paſſibus Ἀνορεξία, Ventriculi Dolor, Cibi faſtidium, Cardialgia, Nauſea, &c. vincantur & fugentur: quibus ſuccedit Fames, Cibi concoctio, Oculorum vigor, & ſcintillulæ, aliaque redemptæ & recuperatæ ſalutis indicia. Ut ægrotanti denuo rectam in viam reducto, è re ſua ſit in eadem ſedulo & conſtanter progredi; donec *Arthritidis* materia ὀρθῶς emiſſa, ſpumaque omni effuſa, tum is alacriori tum etiam tutiori vita fruatur.

In hujus *Anomalæ* Prophylaxi valent *Aquæ Ferratæ*, diu recteque potæ; quibus adjungi poſſunt remedia *Stomachica*, Famem & Coctionem promoventia,

cum modicè reſtringentibus; ſpeciatim è *Conſ. Abſ. R. Flor. Roſ. rubr. Fruct. Cynosb. Pul. Rad. Ari C. Sale Martis, Ente Veneris, & ejuſmodi aliis, lege medica, compoſita & aſſumpta.* Danda etiam opera eſt, ut Dyſpepſia, Frigus, aliæque Cauſæ evidentes, maximè quam primum repullulavit, & in Sanguine renovatum eſt *Arthriticum* Miaſma, evitentur. Prodeſt etiam Fonticulum in Brachio, vel infra Genu, prout *Chiragra*, vel *Podagra*, eſt frequentior, aperire. Qui verò ſibi hac in parte proſpicere minimè curabunt, *Anomalam* eos expectare par eſt, tum crebro, tum graviter recidivam.

Hæc eſt illa Medendi Methodus, quam meis utilem & ſalutiferam, in tractanda iſthac *Anomala*, expertus, ſi per tenuitatem noſtram licuerit, aliis commendare velim; donec ea meliorem dies docebit.

HISTORIA I.

In Ventriculum *&* Inteſtina *irruens* Arthritis, *foras expulſa.*

HIſtoriarum agmen ducat Venerabilis & Prænobilis Dominus, *RICH. ANNESLEY*, in Eccleſia Cathedrali noſtra, *Exonienſi*, Decanus; in *Hiberniæ* Regno Baro *Altham*; Magni Comitis de *Angleſey* Filius: Qui, cum Naturæ Muneribus eximiis, cum Ingenio planè divino, ex Illuſtriſſimo Parente derivatam (*nam, ut dictum eſt, ad bona cuncta ne quidem* Agamemnon *natus*) accepit *Arthritidem*. Id autem huic *Arthritico* bene ceſſit, quod per annos complures aptè, quodque rectè doleret; & quod, in Paroxyſmis quoties Spuma è Sanguine effunderetur *Arthritica*, non id cum Vitæ periculo, (ſic, ut in pleriſque ſolet *Anomaliis*) ſed cum Ægri emolumento & tutela perageretur.

Ita illi Vitæ ratio ſi non integra, minimum incolumis diu fuerat; quum, ab *Arthritide* aliquando feriatus ultra modum, ex ea tanquam antecedente cauſa, Miaſmate *Arthritico* Corpus habens ἐμπιπλάμενον, in malum incidit graviſſimum, in ſummum Capitis periculum.

Nam horæos fructus nimio plus devorans, biduo vel triduo poſt, nempe quam primum ii in *Ventriculo* computreſcentes illum aggravarent, Primum, Cardialgia, tum Animi deliquio, Motibus Convulſivis, Spaſmo Oris Cynicò, ut vel ipſam animam agere videretur, eſt correptus. Statim, atque Tragœdia incepit, arceſſitus ad ægrum advolavi, malique tam atrocis, tam etiam repentini ſciſcitando cauſam indagans, eam, quam memoravi, eſſe inveni; neque niſi Vomitione tolli poſſe judicavi.

Quando verò huic ægroto, Medicamentorum minimè amanti, propter aliquod ex Natura faſtidium, *Emetica* abhorrenti, neque ſine periculo toleranti, ea, quæ Pharmacopolii ſunt, *Emetica* non conveniret, vel liceret dare; aliam tentare viam neceſſe habui. *Vini*, Ægro familiaris, rubri, Luſitanici quantitatem bene magnam exhibui; eaque Ore rejecta, Hauſtum repetii; & quidem eatenus *Vino*, & tam celeriter dato, donec ἄνω Cruditatum maſſa omnis ejiceretur; quæ quidem magna erat, impura, acida, graveolens. *Emetici* hujus *Cardiaci* beneficio factum eſt, ut tum *Ventriculus* exoneraretur, tum etiam eodem tempore à deliquiis Æger incolumis

mis ſervaretur. Tormina, quæ poſtridie ſupererant, *Inteſtina* etiam premi oſtenderunt: Et quidem aliter, quàm in vulgari *Colica*, ea premi mox conſtitit. Nam cùm Æger jam diu ab *Arthritide* claudus fuiſſet; ea, quæ jam in Viſceribus congeſta ſunt, impura, Materiam Artubus inhærere greſſuque ægrum privare ſolitam, ad τὰ ἴδιον, ad ſe vocarunt: Quod vel hoc innotuit, quoniam Viſceribus æger acerbiſſimè dolens, eodem tempore Pedum factus eſt compos; & quidem magis, quam per annos ante multos. Huc enim illuc expeditè, & erecto Corpore, quaſi Vinculis ſolutus, ambulavit; ut ab Artubus ad *Inteſtina* Materiam μεθ'ςαθῆ *Arthriticam* minimè ambigatur.

Ad *Inteſtina* expurganda leniens præcepi, & deinceps aliquot poſt diebus altera vice. Dolor, qui poſt Purgationem utriuſque generis ſatis vehementem manſit, *Inteſtina* aggravans, Naturam mali *Arthriticam* adhuc plenius monſtravit.

Ut in Artus hoſpitio novo moveretur Hoſtis, (quod jam proximè faciendum) *Pulvere Gaſconico*, &, quod in hac re momenti erat maximi, *Vino* prædicto uſus eſt Æger. Quorum ex uſu, primum, Dolor, deinde Tumor, cum Cute lævi & nitente, ortus eſt, & Chiragram indicavit. Tum poſt longam intermiſſionem rediit Fames, & ex alimento largiori paulatim Vires; ut, qui ſuſurro, languidè & debiliter, verba jam diu ediderat, voce iterum nunc viva loqueretur; iterumque gravidam faceret Uxorem.

Ægrotanti profuit, quod ea fuit illi Spirituum Animalium Vis, & tam *Elaſtica*, quanta utique rarò obſervatur; quanta putari poteſt maxima: Quæ quidem plurimum in eo reſtituendo valuit.

Annos poſthæc aliquam multos exegit vir præclarus, Purgantibus, Coctionem corrigentibus, & *Arthritidem* expellentibus, ea, *Ventriculum* & *Inteſtina* multum affligente, cum fere conclamatum eſſet, allevatus.

HISTORIA II.

Arthritis *idonea*, *Balneo frigido in* Ventriculum, *& ea quæ intus ſunt*, *repulſa*.

HOmo adoleſcens, Καλοκἀγαθὸς, ætate provecto Patre oriundus, eaque de cauſa Corpore tenerrimo, Spirituque animali minus firmo donatus; quum è quinto Vitæ luſtro nondum exceſſerat, *Articulari* morbo plus ſemel laboravit. Appetitum habuit admodum languentem, Coctionem imminutam; unde ali deſinere cœpit, & inopia conſumi. Cum eo res deducta erat, conſilio certè non optimo Uxorem duxit: Adeo nempe verum eſt, Infortunia rarò ſolitaria mortalibus obvenire. Matrimonio nihil huic humuncioni gravius, nihil unquam intolerabilius eſſe potuit. Corpus citò enervatum, & Vitæ vix ſufficiens innuptæ, maritali verò impar, Æſtus invaſit univerſalis, Febricula Συνεχὴς; cui poſtmodum acceſſit *Dolor Articularis*, cum Tumore, Rubore, &c. ſignis *Podagræ* παθογνωμονικοῖς.

Ut æſtum mitigaret, dolorem allevaret, aliaque, quæ Ægrotum maximopere urgebant, accidentia reprimeret;

quando Calor invitaret æſtivus, Aqua Pedes immerſit, in frigida & ſalſa (nempe marina) conſiſtens. Hic Pedum evanuit Tumor, Rubor, *Podagræ* indicia; ſimul & Vomitus & Inteſtinorum Dolor eſt obortus, iſque diuturnus, ingens; ſic, ut ex eo planè colligi poſſit; Materiam ad ductum alimentarem, à Pedibus transferri νοσηρὴν. Sub id tempus, ut Viſcera, quæ multum exæſtuarunt, refrigeraret, reficeretque, fructus horæos ad gulam uſque devoravit; devoratos, nec eorum, nec cujuſvis generis Cibi tenax, ſtatim ejecit. Cumque iſte Victus non unius tantum dieculæ eſſet, verùm aliquot menſium; & omni eo tempore *Ventriculi* Gravitate, Vomituque, & Dolore, vel continuo, vel ex brevibus intervallis redeunti, Æger afficeretur; & Medicinam aut negligeret, aut ea perperam & perfunctoriè uteretur; iſto denique ſtatu erat, quo nullum Medicina præſidium, nullam opem conferre potuerat.

Uti, ad hujus Viri interitum, ſociam operam quam plurima dare; ita quidem ex iis aliquo in numero eſſe, ne dicam primas obtinere, *Arthritida* veroſimile eſt; quandoquidem Materiæ νοσηρῆς, ſive *Arthriticæ*, Pedibus affixæ, ad ea quæ intus ſunt Translatione, tanquam cardine principali, tota res Morbi verſa eſt.

HISTORIA III.

Recta Arthritis, *&* *in* Ventriculo Anomala, *ſe viciſſim excipientes*, *cum* Anomalæ *curatione.*

VIR Generoſus, ætatis mediæ, *Arthritide Symptomatica*, ſed & ea languenti, neque ſatis regulari, diu per vices ægrotavit. Anno MDCCIV. circa æquinoctium autumnale, hallucis articuli majoris, globique infra poſiti Dolore tentabatur; poſtea verò plantæ Pedis, & deinde Malleoli; ſed eo incerto, & vago.

Elapſo vix triduo retroceſſit Humor (cujus tamen rei quid in cauſa eſſet, dubium erat) neque amplius Pedem momordit. Ægrotantem è veſtigio invaſit Algor univerſalis, tanquam Febri præludens intermittenti. Huic accedebat *Ventriculi* gravitas, Pectoris oppreſſio, Nauſea, Reſpiratio anguſta, & in ſuprema regione *Vertigo*, & ſomno appropinquante ſubita Spirituum exulatio.

Anomaliis olim *Arthriticis* vexato, & earum non ignaro, laboranti minimè latebat; hunc *Ventriculi* affectum, etſi prima facie vernaculus appareret, eſſe revera peregrinum; & in *Ventriculum*, relictis Pedibus, Miaſma *Arthriticum*, hujuſce mali cauſam, mitti. Qua ductus opinione Poſſetum hauſit, amaris alteratum; ad Vomitum uſque copioſum; ad impuræ, crudæ, bilioſæ Vomitum materiæ. Ano etiam injecto ea nocte *Enemate*, ſubducta eſt ejuſdem quantitas non exigua. Cervici admotum erat *Epiſpaſticum*; *Pulvis* datus *è Chelis C. C.* Illo multum Seri elicitum; hoc animales Spiritus, humiles antea & depreſſis excitabantur. Interpoſito die uno, *Tinctura ſacra* levabantur *Inteſtina*. *Bolus è Pul. prædicto, & Theriaca Androm.* eo veſpere refecit ægrotantem. Poſthæc, horis tribus medicinalibus, *Alcohol Martis* ℈ß. *cum Conſ. Abſ. R. Spec. Aromatici Roſati, & Syr. Cort. Citreor. forma Boli deglutiit*; *cum Infuſi amari*, *Vino Xereſano facti*, *vel*

Vini

Vini ſimplicis uſtulati Hauſtu. Pedibus Emplaſtra, ex Cephalico, & Pice Burgund. pari quantitate, applicata, còntinuo gerebantur. Si Caligo, vel Lipothymia poſtularet, vel quoquo modo Spiritus deficerent, in præceptis erat, *Sp. C. C. ſuccinati* guttæ aliquot, cum *Julapii* vel *Vini Hauſtu,* darentur.

Hiſce aliquandiu uſus, Æger beneficium inde bene magnum accepit: Purgatis etenim *Inteſtinis*, ad τὰ ἔξω amandata eſt *Arthritis*. Pedum factus eſt Dolor; tumque brevi tempore Cibum capeſſivit Æger: Melius, quàm ſolebat, eum concoxit. Quin illi lætiores eſſe Spiritus animales, commodiuſque Vitæ rem agi, vel ex una Oculorum acie planè conſtabat.

Quum eo loci res erat, de Valetudine reſtituta nimium ſecurus, *Emplaſtra* Pedibus abjecit: Hoc autem obſervatu digniſſimum conſequebatur, quòd intùs citò remeans Materia, ab integrô τὰ Ἔντερα invadens, Nauſeam iterum induxit. *Emplaſtris* iterum admotis, & Medicamentis ad menſem unum alterumque continenter uſurpatis, omnia proſperè cedebant.

Huic ægroto inter alia, Tutelæ gratia præcepi, ut, fonticulum infra genu aperiret; & ut quas olim ſummo ſuo commodo potavit, Aquas *Bamptonenſes* iterum hauriret.

Habes *Arthritides*, rectam & in *Ventriculo Anomalam*, ſe viciſſim excipientes; cum *Anomalæ* curatione, alienum expellentibus & educentibus abſoluta.

HISTORIA IV.

Arthritis *ſemel iterumque* in Ventriculo Anomala, *toties expulſa.*

AGricola ſuburbanus, ætate maturus, *Arthritide*, uti ex intervallis ſolebat, dolens, ex Halecum eſu immodico, Materiæ bilioſæ & crudæ vomitu, Dolore *Ventriculi*, & *Inteſtinorum* immani, Reſpiratione difficili, Cordis palpitatione, *Cephalalgiaque* premebatur. Magna erat Viſcerum oppreſſio, & quaſi conſtrictio. Tabaci, qui in numero deliciarum erat, uſus jam nullus. Ut primum illa intus ſuborta ſunt mala, deliquit illico *Arthritis* externa, quæcunque fuit Articulorum. Nutriculis, & familiaribus palam erat, ab *Arthritide*, Membra relinquente, cum *Inteſtinis Ventriculum* impetente, totam hanc oriri malorum Iliada.

Medendi Intentio erat, purgato prius Ductu alimentari, ſuam in Sedem, in Artus propellere *Arthritidem*: Ideoque *Vinum* exhibitum eſt *Scilliticum*, poſteaque *Pulvis Warwicenſis*; unde ἄνω καὶ κάτω multum, & cum εὐφορίᾳ purgatus æger. Peracta Catharſi, data ſunt *Cardiaca*; iiſque poſtmodum auxilio erant Externa, *Arthritidem* educentia, Articulis admota.

Horum beneficio Viſceribus remota eſt *Arthritis*, & in Artus amandata: Verùm, propter erratum aliquod *in Sex non naturalibus*, quum ad Viſcera brevi poſt redierat, ea, quæ ſequuntur, in uſum adhibui.

℞. *Theriac. Androm.* ℥ß. *Pul. è Chel. C. C.* ℈ij. *Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus,*

omni

omni nocte cum Vini rubri Luſitanici Hauſtu ſumendus.

℞. *Gentian.* ℥j. *Zedoar.* ʒij. *Infunde, igne arenæ, in Vini prædicti* ℔ij. *ad idoneam alterationem, tunc f. Colatura: Sumat Colaturæ* ℥iiij. *additis Tinct. Martis, & Aurant.* ana *gtt.* x. *horis duabus Medicinalibus; cum Pul. Rad. Ari C.* ℈ij. *Chal. Nutr.* ℈ß. *Bis in die ſumat Sp. Vol. Oleoſ. gtt.* xv. *cum Vini prædicti* ℥iiij. *Potui ſit Decoctum album, cum Aq. cin. fort. Utrique Tibiæ applicetur Epiſpaſticum.*

Auctis in hunc modum *Cardiacis*, & majori quantitate, ſed neque nimia, datis, Viſcera planè liberata, Articulis affixa eſt *Arthritis*, Æger reſtitutus.

At ille, ut erat Δύϛπλαγχνος, & *Arthriticis* pronus *Anomaliis*, iis, ſed diverſis formis, ſæpe recurrentibus affligebatur: de quibus ſuo loco.

Hiſtoria profert *Arthritidem* in *Ventriculo* & *Inteſtinis* ſemel iterumque *Anomalam*, toties Arte medica remotam, foras ad domicilium proprium, ad τὰ Ἄκρα pulſam.

HISTORIA V.

Arthritis *iterum ac ſæpius in* Viſceribus Anomala, *toties in Artus ablegata*; *cum ejus* Prophylaxi.

VIR quidam, à prima ætate *Arthriticus*, quinto & ſexto Vitæ luſtro, magnos Articulorum habuit Dolores; ſeptimo & octavo, *Ventriculi Inteſtinorumque*. Cum enim Corpore valde imbecillo, Sanguine tenui, cumque infirmis eſſet Viſceribus; poſt Frigora, Satietates, & Cruditates fere omnes, per hoſce annos, *Arthritidi* rectæ vix ſufficientes, ad ea, quæ intus ſunt, appelli ſolita eſt *Arthritis*. Harum Ανωμαλίας, ad rem noſtram conferentes, non nullas in medium afferre non gravabor.

Menſe Oct. MDCCV. propter cruditates, maximè à Fructibus ὡραίοις, in *Ventriculo* & *Interaneis* collectas; omiſſa, qua ad ea tuenda ſolebat uti, medicina; Appetitu læſo, Nauſea, Dolore *Ventriculi*, Pectoris gravitate, Spiritus anguſtia, Oſcitatione crebra corripiebatur.

Ut tanto onere, *Viſceribus* incumbente, & *Arthritidem* iis impingente, levaretur æger; Purgatio per Os, per Anum, mediocris, & ejus viribus æqualis, adhibebatur. Quum verò, propter imbecillitatem ægri, nullus ei medicinæ, quâ ad Ventrem inaniendum opus erat, daretur locus; neque *Cardiaca*, Ore data, tametſi fortiſſima multum prodeſſent; ire in pejus omnia, conclamatam eſſe rem, quotquot adſtabant, exiſtimarunt omnes: Nec quidem temerè; Pulſus enim debilis, membra pendula, & quaſi reſoluta, Faciei pallor, Corpus ſubfrigidum fidem fecit opinioni.

In hoc miſerrimo rerum ſtatu, *Vinum Luſitanicum*, modica Doſi, ſed crebra propinavi: Quo, ad libras aliquot ſine vomitu poto, Pulſum augeri, Vires aliqua ex parte refici notabam. Utrique tunc Malleolo, ubi ſedem habuit primariam *Arthritis*, *Phænigmum* admovi, quam ferri potuit, calidiſſimum; frigidumque renovavi, quoad Dolor & Tumor exoriretur: Hoc verò paucis horis ſpatii perfectum eſt.

℞. *Cacum. Rutæ, Sem. Sinapios Raſ. Raph. Sylveſt.* aā *part.* j. *Fermenti vet. p.* iij.

ʒjj. *cum Aceto Vini albi miſceantur, & fiat* Phœnigmus.

Tumori, ne in Sanguinem alienus humor retrocederet, *Epiſpaſticum* applicui; cujus virtute, quantitas Seri bene magna eliciebatur. Dies etenim permultos, ne dicam Hebdomadas, effluxit; & quidem Flumine tam jugi, tamque magno, ut pro certo habeatur, foribus bis apertis inimicum in exilium mitti; cauſam *Arthritidis* continentem una cum Sero amandari.

Hujus Sententiæ confirmandæ gratia, duo ſubjiciam, quæ eam maximopere probare, omnique ſuſpicione liberare mihi videntur. *Alterum* eſt, quod, qua proportione Serum emanavit, ea planè augeretur reſpirandi ſpatium; ea, rediret Fames: ea, *Ventriculi* gravitas; ea, Dolor reliquaque omnia Symptomata tollerentur. *Alterum* eſt, quod diutiorem ab *Arthritide* vacationem, longiorem ab ejus Paroxyſmo quietem, ex eo tempore, quam per annos ante complures, æger obtinuit: Sanguinem nimirùm, methodo jam dicta, depurgato.

Ut autem extrudatur *Arthritis*, ut evacuatio Seri tam benigna, tam commoda, præmoveatur; utque ei tolerandæ ſuſtinendæque par reddatur æger; Vinum ei, jam dictum, quotidie dedi bibere, & quidem affatim; *Martiſque Alcohol* bis in die ſumendum præcepi: Eo quidem cum eventu, quod, uti primæ rerum mutationi conciliandæ multum contribuit *Phœnigmus*; ita ei continuandæ *Mars*; utraque verò ratione *Bacchus*.

Biennio poſt, cum ex *Ventriculi* gravitate, materiæ bilioſæ Vomitu, Oſcitatione, Pandiculatione, aliiſque ſignis iſtius *Anomaliæ* in hoc ægroto prænunciis, eam in propinquo eſſe præſciverim; *Aquis Purgantibus*, ſemel iterumque opportunè datis, *Ventriculum* & *Inteſtina* purgavi; malum, eo loci manſurum, anteverti.

Ut contra *Arthritidem* Ægrotum, contraque *Anomalam* ejus *Ventriculum* defenderem; *Aquas Bathonienſes* biberet; ea, quæ roborent *Ventriculum*, ſimulque faciant, ut bene concoquat, (*Chalybeata* nempe, *Stomachica*, & *Aſtringentia*) ſumeret, ægroto inter *Anomaliarum* initia ſuaſi. Et quidem adeo ille fecit imperata, cumque exitu tam felici, ut, qui claudus antea, Pedum vix compos, non niſi difficulter incederet; milliaria duo tria ambulando jam facile metiretur: Ex eoque tempore ſanior & integrior evaſit, diuque perſtitit. Neglecta verò poſtea, quam dixi, Prophylaxi; vel parcè, & indiligenter adhibita; multum ille torquebatur *Arthritide*, nunc recta, nunc *Anomala*; donec ea, multis poſt annis, confectus & oppreſſus, è vita ceſſit.

HIST. VI.

Cum Plenitudine Arthritis, *partim recta*, *partim* (*in Ventriculo*) Anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*

CIvis *Iſcanus*, vitam agens inertem, & deſidioſam, ea de cauſa *Plethoricus* & *Arthriticus* evaſit. Ætate conſtanti, poſtquam ex intervallis ſæpenumero recteque doluerat, tumore Pedis dextri tenebatur, eo, qui tum *Arthritidem*, tum *Plenitudinem*, maniſeſtè

feſtè agnoſceret. Cum eo ſimul orta famis imminutio, Cibi fere omnis faſtidium, ſimilemque habuit cum eo progreſſum, & vehementiam. De cauſa malorum iſtorum altera, communi, nempe *Plethora*, nemo unquam dubitavit; de altera, nempe *Arthritide*, Pedem afficiente, quando Dolor *Articularis*, cæterumque Pathognomonicon, eum monſtraret, non eſt controverſum: Sed de ea locum in *Ventriculo* habente, Æger murmurare; &, *Podagram Ventriculi* Morbum eſſe commentitium, & imaginarium, æſtimare viſus, multa ſecum muſſitare.

Ego, ut ejus ingenio morem gererem, humaniſſimum, & priſcis moribus, Artiſque Medicæ cumprimis intelligentem, Dominum Doctorem *Hele*, eo tempore Medicinam hac Urbe factitantem, in conſilium vocari, lubentiſſimè conſenſi. Huic ego totius morbi, ſic, ut erat, compoſiti, Hiſtoriam enarravi; maximè verò *Arthritidem*, olim importunam, nuperis diebus nimio plus quietam, explicui: Quibus auditis, propoſitam ille viam mecum calcare non eſt dedignatus. Socia igitur opera, ægroto, antea perpurgato, *Chalybis & Pul. Rad. Ari C.* à me datorum uſum, ſed aucta quantitate, continuantes, hiſce verbis conſuluimus.

℞. *Pul. Rad. Ari C. è Chel. C. C. Chal. cum Sulf. pp.* āā ℈ß. *Ext. Calami Aromat. q. ſ. f. Pil. horis duabus medicinalibus ſumendæ, cum Hauſtu ſeq. Julapii.*

℞. *Aq. Menthæ, Flor. Chamæm.* āā ℥v. *Stephani, Gent. C.* āā ℥jjj. *Marg. pp.* ℈jj. *Sacch. q. ſ. f.* Julapium.

℞. *Sp. Vol. Oleoſ. Caſtorei* āā ℥ij. *miſce, ſumat gtt.* xxxx. *primo mane, & hora ſomni, cum Julapii, vel Vini alicujus Stomachici Hauſtu.*

Horum uſu Medicamentorum, maximè verò *Pilularum*, multo & diligenti, Famem æger conciliavit, unaque opera humores *Ventriculi* Tunicis vitioſos exturbavit.

Hiſtoria dicit *Arthritidem*, cum Plenitudine conjunctam; partim rectam, & in extremitate Corporis agentem; partim *Anomalam*, & in *Ventriculo* latentem; ſed & eam Medicina expulſam, in Sanguinem relegatam.

HISTORIA VII.

Arthritidem *ex Animi perturbatione* Anomalam, *in viam ducunt* Ποδαγραγωγά.

DOmina *R* —— quinquagenaria major, *Arthritide* frigida diu multata, eaque Pedem nuper afficiente; propter Animi Pathemata, & turbas, neſcio quas, domeſticas, Materiam νοσηρὴν (interciſo Paroxyſmo) in *Viſcera* retroactam habuit. Remiſere Malleoli (id eſt, partis affectæ) Symptomata, Dolor, Tumorque; & ſimili proportione intendebatur Ανορεξία, Nauſea, acidi & pituitoſi Vomitus, Oſcitatio, Σκότωμα, cum affectione *Ventriculi* Idiomate noſtro appellata (*Waterpangs*:) Nam Oeſophagum aſcendens, bis vel ter in die, ad ℥jjj. vel jjjj. ab Ægrota, tanquam utero gerente, Aqua ore ejecta eſt. Hanc Affectionem imbecillitas Spirituum, Palpitatio Cordis, Faciei pallor, Vox tremula, languens, & inuſitata animi dejectio ſequebatur.

Ab *Arthritide Anomala*, & ad ea, quæ intus ſunt, inverſa, Symptomata iſta proficiſci minime dubium erat. Hoc Hiſtoria morbi, & Symptomatum ordo demonſtravit. Utque deviam *Arthritidem* in locum proprium, in Artus ducerem, propoſitum mihi palmarium erat, & medendi Indicatio.

Quem in finem, impedimentis, quæ *Stomachum* & *Inteſtina* premerent, per Alvi ductionem expurgatis, *Infuſum amarum Martiatum*, *horis duabus medicinalibus*; *Bolum Cardiacum*, (*è Pul. Cantiano*, *Chalybe Nutrito*, *&c.*) *hora ſomni*, *cum Jul. Hauſtu*; *Spiritus vol. Oleoſ. gtt. aliquot*, *ſæpius in die*, *cum idoneo quolibet vehiculo dedi.* Unde fructus, brevi temporis ſpatio, Spe omni major, Votis par. Reſtituta ſunt Viſcera, ſcintillarunt Oculi, doluit iterum Malleolus, ſervata eſt Ægra, & quidem una *Arthritidos* amotione, & in Pedes ἐξαγωγῇ.

HISTORIA VIII.

Arthritis *vaga primò Partibus ex contuſione læſis*; *deinde* Ventriculo *hærens*; *in Sanguinem reſorbetur*, *in Artus emittitur.*

VEtula quædam, origine *Arthritica*, dolores habuit diu per Artus huc illuc erraticos; poſtea, contuſo Corpore (quum ab Equo forte cecidit) læſis & debilitatis Partibus inhærentes. Hi verò deinceps, locis hiſce relictis neſcio qua de cauſa *Ventriculum* invaſere: Namque Nauſea, & Vomitio ſecuta erat permoleſta, cum Motibus Convulſivis & Hyſtericis aliquot accidentibus.

Nihil clarius eſſe potuit, quàm quod ea, quæ olim Membra infeſtaverat Materia, peccans & *Podagrica*, primum partibus contuſis, deinde *Ventriculo* committeretur: Atque huic confiſus opinioni, principio curandum exiſtimavi, ut Vomitu ſedato Materia *Ventriculum* aggravans per Anum ejiceretur. Præmiſſis igitur *Laudani* guttis aliquot, ſub ejus præſidio Pilulas exhibui purgantes; quarum ope, ut & Enematis poſtmodum immiſſi, ægrota dejecit impura bene multa. Peracta Catharſi, *Pulvis è Chel. C. C. & Rad. Ari Comp. aā* ℈ß. *tertia quaque hora*, *ſumebatur*; *cum Julapii hauſtu Hyſterici*, & *Sp. Vol. Oleoſo.*

Hiſce remediis ex lege uſurpatis, notatu jucundum erat, quibus gradibus ſanitatem Ægra recuperaret. Primum, ut ex iſtiuſmodi *Cardiacorum* uſu ſolet, Calor oriebatur univerſalis; eique tandem aucto, & magnum in modum evecto, *Ventriculi* ſucceſſit allevatio; ſic, ut à Sanguine celerius & rapidius circumvecto, Miaſma *Arthriticum*, *Ventriculi* Tunicis infixum, reſorberi, & in Sanguinis ſinus recondi cenſeatur.

Ad tuendum *Ventriculum*, & *Arthritida* procul emittendam, *Tinct. Martis* (*ex ejus Limatura & Succo Limoneo confectæ*) *gtt.* xx. ſemel bis in die ſumendas, cum *Infuſi amari alterantis Hauſtu*, præcepi. Quorum ope *Ventriculo* cautum erat, & recte egit *Arthritis.* Nam ex illorum uſu (uti poſthæc, ex illis repetitis, ſæpe) ægrotavit Anus hæc Articulis; at, per integrum jam decennium, & eo amplius, ne ſemel quidem, ut obſervavi, *Ventriculo*, vel partibus infirmatis. Tanti uſus ſunt, in ordinanda *Arthritide*, *Chalybeata.*

HISTORIA IX.

Multum intereſſe, quâ tempeſtate laboret Æger hac Anomala; *ad eamque removendam, tam externa, quàm interna, non nunquam in Corpore validiſſimo requiri.*

UT autem pateat, multum intereſſe quo anni tempore, quâ tempeſtate laboret Æger hac *Anomala*; Exemplum hujuſce rei magnum adducam. Homo *Damnonius*, propter *Iſca* ripam agens, *Arthritidem* habuit à Parentibus ductam, autumno vel hyeme maxima ex parte redire ſolitam. Hyems erat, quum, neſcio qua de cauſa, *Ventriculum Arthritis* iniit, eumque crudeliſſimè gravavit.

Cùm eo loci res erat, accitus, de Morbi ingenio & natura ex Symptomatum ordine judicans, *Arthriticum* eum eſſe comperi, & in Artus materiam amoveri vitioſam quam citiſſimè debere. Atque illuc curſum dirigens, *Vini* & *Chalybis* eam quantitatem dedi, eoque cum eventu, ut ex animi ſententia Pes doleret, *Ventriculus* ſublevaretur: Ægri verò rebus favere, & ad educendam *Arthritida* non parum conferre, inventa eſt Cœli, medio Hyeme, clementia.

Sub id tempus, Vento, qui aliquandiu mitis fuerat, in Aquilonem mutato, tempeſtas ingruit acerbiſſima, frigus intenſiſſimum: atque hujus ſævitia, ambitum Corporis urgente, retroacta eſt, in ea, quæ intus ſunt, *Arthritis*. Expellentibus altera vice uſus ſum, &, ut Materia denuo extruderetur, elaboravi: quod tamen, niſi remittente prius Frigore, minimè patratum.

Iterum Pede doluit ægrotans, & quidem eo uſque, donec renovato frigore *Arthritis* jam tertiò *Ventriculum* invaderet. Huic autem adeo jam per Frigus (quo, ut Terra obriguit, ita valde conſtricta fuit ægri Cutis, humidumque intus actum) infixa eſt; ut eo loci dehinc ad ipſum Vitæ terminum maneret; neque *Vino*, neque *Ferro*, etſi plena manu exhibito, neque ulla *Cardiacorum*, etiamſi fortiſſimorum, vi dimoveretur.

Quid per *Phœnigmos*, & ejuſmodi externa *Arthritidem* evocantia, fieri potuerat, (quando Tyroni, militiam iſtam nuper ingreſſo, mihi nullus erat tum temporis eorum uſus) nihil habeo, quod dicam. Ex eo verò didici, *Ventriculi* hunc affectum unis ore aſſumptis, in Corpore validiſſimo, non ſemper auferri; verum externa, in auxilium & operam iis ſociam adjungi, non nunquam oportere.

HIST. X.

Cibi faſtidium, & Aſthma, ex Arthritide Ventriculum *infeſtante; ea expulſa, ſublata; ea denuo repulſa, recidiva.*

SEnex *Arthriticus* dolore Pedum, cui olim aſſueverat, aliquandiu liber, Appetitu læſo, difficili Reſpiratione laboravit; utroque tam urgente, ut in dubio non modo Salus, verum etiam Vita eſſet. Tum denique de Medico quæritare cœpit. Cum illam eſſe rerum conditionem, mihi denunciatum eſt; ab *Arthritide* inverſa, *Ventriculum*, & ſpirandi organa afficiente, turbas haſce

haſce concitari, ſum arbitratus: ideoque, quando Ægri vires infractæ conſumptæque Purgationem minimè paterentur, primo quoque tempore *Bolum, ex Pul. Cantiano, & Theriaca Andromachi deglutiendum, una cum Vini rubri Hauſtu, Spirituſque vol. Oleoſ. gtt. aliquot, dedi, & hora quaque quarta repetii.* *Cardiaco* iſto forti & generoſo, pro re nata, repetito, factum eſt, ut in Artus ſtatim expelleretur *Arthritis*; ut ab ea dolerent, tumerent Articulamenta. Felici huic Humorum Μεταβάσει debuimus, quod in mediis periculis, in extremo diſcrimine non omnino ſpe deſtitueremur.

Ut eum, quem ita nacti fuimus, locum teneremus, *Infuſum* dedimus *amarum*, *Vino Xereſano* factum, modica quantitate, ter in die, potandum. Unde quidem multum Æger Articulis doluit, multum profecit: Hæc autem æſtate acta, & favente Cœlo. Vix aderant Saturnalia, cum malum recruduit, propter Hyemis inclementiam, forſan gravius & intolerabilius. *Chalibe*, *Cardiacis* valentiſſimis tentata eſt Curatio; ſed nequicquam. Morbo, Hyeme, Senecta oppreſſus Æger è vita exceſſit. Quid verò per Evacuationes opportunè adhibitas fieri potuerat, quando earum nulla mihi data fuit opportunitas, nihil auſim affirmare. Iis autem, modo Vires annuiſſent, opus fuiſſe autumo.

En *Aſthma* & Ανορεξίαν, & *Arthritide Ventriculum* infeſtante: ea verò in Artus expulſa, eadem ſublata: repulſa denuo *Arthritide*, recidiva eadem, importuna, mortifera.

HIST. XI.

Ex Arthritide Cardialgia, *ut & aliàs* Ανορεξία, *per Catharticum & Humores in Artus expellentia, feliciter curata.*

Senex honorabilis, à multis annis Paralyticus, *Arthriticus*, Sexagenario major, Tumore Pedum continuo laboraverat tali, qui Hydropa antecedere, præque foribus eum eſſe videretur oſtendere. Totum enim propemodum Pedum ad Genu uſque occupavit, Digito prementi ceſſit, ejuſque foveam retinuit diutinam. Jampridem autem, (quod in hoc caſu maximi eſt momenti) evanuit Tumor omnis, ſive *Hydropicus*, ſeu *Arthriticus*.

Errat inſuper huic ægroto, quæ quidem Paralyticis familiaris, Sputatio jugis; ſic, ut diei ſpatio ſemilibram ſæpe expueret, & quidem quo plus, (quod obſervatione longa palam erat) eo illi melius. Nam, cum noctu lecto, cum interdiu cathedræ perpetuo figeretur; itaque exercitatione pene omni, ejuſque effectu, tum Urina, tum Perſpiratione liberiori, privaretur; majori Salivatione uſa eſt Natura, & per eam aliarum Evacuationum defectus quodammodo reſarcivit. Saliva autem, hoc tempore ſuppreſſa, una cum Tumore Pedum abeunte, aliiſque mali moris Symptomatibus, in periculo verſari Ægrum manifeſtavit.

His adjiciendum, quod paucis poſt diebus *Cardialgia* ſuboriretur; quæ, cum perpetua fere eſſet, & Ανορεξία; cum *Melancholia*, tanquam ſatellitibus

ſtipata, Ægrum adeo confecit, ut ſimul & Caro multùm, & unà cum ea Vires abſumerentur.

Cùm mihi jam anteà daretur, Celeberrimi hujus Viri rebus invigilare Medicis, ſalutique proſpicere; malum illud nihil aliud eſſe judicavi, quàm *Arthritidem* inverſam, *Ventriculo* fixam, & quæ ab ejus *Anomalia* fluxerunt accidentia. Proindeque, ut *Ventriculus* & *Inteſtina* primùm exonerarentur, & tunc in Artus emitteretur *Arthritis*, conceptis hiſce verbis præſcripſi.

♃. *Aloes roſat. Pulv. Myrrhæ, Scammon. aā* ℈ß. *Reſ. Jal. gr.* v. *Ol. Abſ. Chym. gtt.* L. *Extr. Cent. q. ſ. f.* Pil. v. *mane degluttiendæ.*

℞. *Tart. Laxant.* ℈jjjj. *cum Juſculi Avenacei hauſtu, circa horam decimam ſumendos; ſi* Pil. *tardius operabuntur.*

Hora ſomni poſt Purgationem, ſumat *Pul. è Chel. C. C. & Marg. aā* ℈ß. *cum Aquæ Cin. hord. ten. Meliſſæ ana* ℥iß. *Pæoniæ C.* ʒjjj. *Sp. vol. Oleoſ. gtt.* xx. *Conf. Alk.* ʒj.

♃. *Conſ. Abſ. Rom.* ℈j. *Pulv. Rad. Ari C. Alkool. M. aā* ℈ß. *Syr. Abſ. q. ſ. f.* Bolus.

℞. *Tinct. Myrrhæ* ℥j. *Sp. vol. Oleoſ.* ℥ß. *Pul. Gentian.* ʒj. *miſce, igne arenæ digere, f.* Tinctura.

Præmiſſa Purgatione, ſumat *Bolum* bis in die, cum *Julapii* Hauſtu; hora ante prandium, *Tinct. gtt. à* xxx. *ad* xxxx. cum idoneo quovis vehiculo.

Pharmacis hiſce aſſumendis, ſolito diligentius Æger, aliàs Pharmacorum oſor, incubuit; & quidem eorum viribus *Arthritis*, à *Ventriculo*, & iis, quæ intus ſunt, remota, in Artus exulare: dolere Articuli; tumere Pedes; quodque iſthoc amplius, abire *Cardialgia*, redire Fames, incolumitaſque, pro Ægri ætate, cæteraque ejus conditione, magna.

Quando, ex quiete nimia, aliiſque in *ſex non naturalibus* erratis, vitium alio tempore contraxerat *Ventriculus*; paucis poſt diebus detumuere Pedes; fluere deſiit Saliva. Malum ex eo notabatur ingraveſcere. Cibi enim omnis obortum eſt faſtidium, *Inteſtinorum* æſtus; & dolor erat, Faciei pallor. Ab Ore & Pedibus, ad τὰ ἔνδον, ad *Inteſtina* Humorem *Arthriticum*, & ſeroſum ejus vehiculum ferri conſtabat. Per *Vinum* & *Oxymel Scilliticum*, perque *Solutum purgans*, Ductum alimentarem exinanivi. Pituita & Cruditate omni amota, per *Infuſum amarum*, forte & generoſum; perque *Chalybeata* factum, ut *Ventriculo* Fames; ut Ori Saliva; ut Pedibus Tumor; ut Faciei Color: Verbo dicam, expulſis, ad τὰ ἔξω Humoribus vitioſis, ut Ægro nobili conciliaretur, quanta maxima potuit, incolumitas.

CAP. II.

De Colica Arthritica.

ARTIC. I. **P**Oſt affectus eos, qui in *Ventriculo* ſunt *Arthritici*, lata ducente via, ad illos, qui attingunt *Inteſtina*, deſcendendum eſt: Quorum è numero *Colicæ* dandus eſt Principatus; tum quod ea frequentiſſimè omnium occurrit; tum quod (uti ſolet evenire) magno cum ſupplicio laborantium. Hæc autem *Colica*, minimè uno contenta *Inteſtino*, Fiſtulam à *Ventriculo* ad Anum omnem,

nem, etiamſi non eodem tempore, tenet, & in ea ſedem ponit. Imò quidem ſæpe fit, ut, cum *Inteſtinis* hac *Colica* vexatis, *Ventriculus* etiam, & quidem ἰδιοπαθικῶς afficiatur, non nunquam multum affligatur.

II. *Colicæ* vultum induit *Arthritis* & fixa, & vaga; & regularis, & *Anomala*, & Primigenia, & Symptomatica. Horum omnium membrorum omnino nullum exſtat, quod interdum ita non faciat. E Symptomaticis verò ea creberrimè, quæ *Colicæ* ſuccedit; quæ à *Colica* incipiens, in eam deſinit. Ea citiſſimè partes has invadit;

Ad limina nota,
Ipſa domum ſe fert;

& Artus & *Inteſtina* viciſſim occupans ſedem habet ambiguam. In natu grandioribus, & infirmis (qui *Anomaliarum*, uti dixi, *Arthriticarum* mos & conſuetudo eſt) induit ſæpiſſimè; in Athleticis, & ætatem nondum mediam ingreſſis, aliquando. Hujus autem Metamorphoſeos modus & ratio talis eſt.

Quum Æger diu recta *Arthritide* per vices doluit, & jam ætate provectus eſt; vel ex debilitate, vel alia aliqua de cauſa ſtatim exquirenda, Natura Paroxyſmos identidem intermittit; & nullos, aut raros, aut parvos & breves edit. Paroxyſmorum iſtam defectionem uſitatiſſimè ſequitur, ocius aut tardius, in iis, quæ intus ſunt, novum quoddam malum; interdum autem caterva Symptomatum illa, quæ *Colicam* manifeſtè indicat. Primum, univerſi corporis Ægrotationem, & Ἀνορεξίαν æger; non rarò Nauſeam quoque ſentit: tum *Dolorem Inteſtinorum*; qui plerumque fixus, & eidem quaſi puncto (Pali inſtar) hærens, portionem quandam Abdominis tantillulam, (quod ſæpe obſervavi) præcipuè περὶ τὸν Ὀμφαλὸν, pungit excruciatque. Huic Symptomati aliud fere æquale eſt, pectoris nempe Oppreſſio, & tanquam ab onere incumbente Gravitas; quæ, ut hujuſmodi *Colica* afflictis fere cunctis accidit, ita quidem iis moleſtiſſima eſt. Hæc duo Symptomata, (Στρόφοι nimirum, & Gravitas pectoris) ſumma & primaria judicentur; quibus ſecundo loco adnumeranda Præcordiorum diſtentio, Βορβορυγμοὶ, Ructus, Materiæ plerumque bilioſæ vomitus, Alvi ſegnities. Tertio loco, Accidentia κατὰ Συμπάθειαν nata; qualia ſunt Oculorum languor, Spirituum dejectio, Vigilia, Animæ remiſſio, anxietas, &, ſi morbus duraverit, univerſi Corporis imbecillitas & macies.

Etſi non ſemper, tamen ſæpe Autumno incipit hæc Tragœdia; &, niſi opem auſpicato Medicina fert, per inſequentem Hyemem ægrum affligit, & quidem miſerabiliter. Nam à prima *Inteſtinorum* aggreſſione, Flatu, Triſtitia, Dolore languet ille & deprimitur: noctu vigilat, interdiu lamentatur; dies nocteſque calamitoſas agit; donec Somno, Cibo, refectionibus Vitæ neceſſariis privatus, Vomitu creberrimo laceſſitus, Dolor fractus & enervatus, Macie confectus, ſerius citiuſve (prout illius vires ſunt) vitam cum morte ærumnoſiſſimam commutet.

III. Ex his Phænomenis, de morbi hujus genio & natura ſtatuere, non erit difficile. Quid enim magis in propatulo, quàm quod materia iſta *Arthritica*, quæ ad τὰ Ἄκρα propelli ſueta eſt. (Natura novis utente conſiliis, alioque

alioque inſtituto) jam in Viſceribus deponatur, ibique dictam moveat Tragœdiam: Illa Famem tollit; illa Δυσπεψίαν infert; illa Vomitum ciet, illa Præcordiorum Inflationem creat; illa Pectus aggravat; illa dolere facit *Inteſtina.*

IV. Unde ſequitur, quod in hoc affectu detegendo, ejuſque formanda Diagnoſi, quanquam prima facie plurimum valere videantur è prædictis aliquot Symptomata; Στρόφοι præcipuè, & Pectoris Gravitas; tamen, quum *Colicæ* huic *Arthriticæ* illa non ſunt tam propria, quin aliis *Colicæ* ſpeciebus eadem conveniant; hanc ob rem *Arthriticam* noſtram ut rite dignoſcamus, alio progrediendum eſt. A nullo autem alio fonte melius petenda eſt illius notitia, quàm à Morbo præcedenti, *Arthritide* ſcil. *regulari*: præſertim ab illius nupero Paroxyſmo; ab ejus ſilentio, ſive intermiſſione, Paroxyſmum iſtum inſequente; & *Colica* iſti ſilentio ſuperveniente. Quam quidem Morbi Hiſtoriam, ejuſque aliam ex alia partem ordine perſpicuo fluentem, quiſquis ſtudioſè ponderaverit; de *Colicæ* hujus natura, eamque revera eſſe *Arthriticam*, ut opinor, minimè dubitaverit.

V. Hæc, de cauſa hujus *Colicæ* proxima, ſive Continente; quæ eſt ipſa Materia *Arthritica* τοῖς ἐντέροις infuſa: qui verò ea infundatur, ſive quæ ſint hujus Morbi cauſæ remotiores, loco jam proximo dicendum.

Eæ duum ſunt generum; Externæ, vel Internæ. *Externæ* Materiam hanc, extremitatibus ſive commiſſam, ſive committendam, intro pellunt, & *Inteſtinis* illidi faciunt. Cujus ordinis ſunt Frigus, Tibialia nimis arcta, Vincturæ, Emplaſtra, unguenta, Cataplaſmata, &c. Repellentia. Frigus, uti *Colicam* exquiſitam ab omni ævo incutere, & vel ideo in cauſis ejus evidentibus locum non ultimum mereri; ita quidem *Arthriticam* identidem antecedere, eique producendæ multum conferre, certiſſimum eſt.

VI. *Internæ* ſunt permultæ: Earum verò princeps habeatur *Inteſtinorum* à Natura imbecillitas, ſive Ατονία; qua, ad ſuſtinendum humidorum in Corpore libramentum, imparia redduntur illa, &, (ſecundum Leges à Mundi principio ratas & ſtabilitas) oneri nimio tum accipiendo, tum ferendo, prona. Quæ quidem cauſa, quandoquidem conſtans & perpetua eſt, non modo *Colicæ* conducit primum afferendæ intendendæque; ſed, quod magis eſt, eidem poſtea ſæpius revocandæ redintegrandæque.

Alia magnæ ad hanc *Colicam* efficacitatis cauſa, Impuritatum & Cruditatum maſſa eſt in Viſceribus cumulata. Res notiſſima eſt, ab Hepate, à Pancreate, Glanduliſque fragiformibus, in ductum *Inteſtinorum* mitti Sanguinis Impuritates & Recrementa: Pari etiam modo notum eſt, à *Ventriculo* Cruditates accipi creberrimas; in *Inteſtinis* ſiſti copioſiſſimas. Quoties verò *Arthritico*, quoties Δυσπλάγχνῳ id obvenerit, ad progignendam hanc *Colicam* mirum quantum operetur. Alienæ hujus maſſæ contagio & afflatu inficiuntur *Inteſtina*; & *Arthritis* intro (non aliter quam *Emplaſtro*, ficut ante dictum, aut *Phœnigmo* attrahente Pedibus admoto extrorſum, invitata eſt. Verum, ut hîc loci φαινομένυ, ſæpe à me notati, mentionem faciam; nullæ unquam Impuritates hac in re plus efficere videntur; aut ad *Colicam* gignendam

gignendam magis valere, quam quæ ſunt *Ublioſæ*: quod, Ægrotantium excrementis, ſive ore, ſive alvo redditis, oſtendi ſolet. Impuritates in hujuſmodi Ægris hac via copioſius è Sanguine effundi, id facere videtur; quod, vitam agendo ſedentariam, parum ii per cutim emittant; Humoreſque per Διαπνοὴν expelli ſolitos, intus ferri, & in *Viſceribus* deponi ſinant.

Inter haſce Cauſas porro cenſenda ſunt; & quidem merito, aliena ore demiſſa, ut fructus ὡραῖοι, &c. Pomaceum nimis acidum, immoderate ſumptum; aliaque in Victu, præcipuè frigido, errata.

VII. Hujus Morbi notionem quicunque rectam habuerit; à *Colica*, Humoribus, aut Flatu orta; à Biliosa, Hyſterica, reliquiſque ſpeciebus, quantum ille ſeparetur, facile perſpexerit. E contrario, quænam ſpecies ad hanc noſtram maximè appropinquent, & qua in re, ut videamus: Ratione *Originis*, *Colica Humoralis*, quod à quiete nimia & Aëris conſtitutione frigidiori fiat, eatenus cum *Arthritica* concordat, & eandem habet cum ea Cauſam evidentem; quæ Materiam utrobique committat *Inteſtinis*. Ratione *Materiæ*, *Colicam* hanc maxime repræſentat ea, quæ Peſtilens; (qualis ab *Ægineta* deſcribitur (*a*). Hujus autem *Colicæ*, ut & *Humoralis*, cum *Arthritica* ſimilitudo tam languida, tam mediocris; ut in hac re Medicus, ſi Symptomatum attendat ordinem Pathognomonicum, ne decipiatur, non eſt ut multum vereamur.

VIII. Hæc, ut ab aliis Morbis ſejungatur hic Affectus, jam à ſe quemadmodum differat, & quotuplex ſit, examinemus.

Ratione *Materiæ*, nunc purè *Arthriticæ*, nunc autem (ut in Tribus Symptomatica) *Scorbuticæ*, *Scrofuloſæ*, &c. Differentias habet, cum affinibus Symptomaticæ Tribus *Anomaliis* communes.

Ratione *Subjecti*; modo eidem quaſi Puncto, uti terebrum, infigitur, modo, ſed raro quidem, *Inteſtina* pervagatur; modo etiam *Ventriculum* comprehendit.

Ratione *Cauſarum Procatarcticarũ*; alias externa aliqua Materiam repellente; alias Maſſa in Ductu alimentari coacervata, & eam intus alliciente; alias binis hiſce Cauſis conjugatis; alias earum agente nulla, ſed mera Viſcerum imbecillitate, contrahitur.

Itaque licet hic Affectus unam eandemque retineat Naturam; modos tamen, & ejus accidentia, præ ſe fert diverſa.

IX. *Colicam* exquiſitam raro vitæ ſpatio aliquid demere, magnaque ex parte periculo vacare, pervulgatum eſt. E diverſo *Arthriticam*, Morbum ſæpe lethalem eſſe; ſemper autem periculoſum, habemus exploratum. Si Pectoris Gravitas, ſi *Inteſtinorum Dolor*, præcipue pungens, diu perſtiterit, malum. Gradatim it in pejus Æger; donec è medio cedat. Rara unquam, hoc caſu incolumitas, niſi *Arthritide* in extremis partibus apparente; ſed neque ea omni, aut ſemper. Nam ſi *Dolor* erit *Articulorum*, manente interea in Viſceribus ſterquilinio; ab iſto Dolore externo ſpes evanida, inanis. Intus ſtatim allicitur *Arthritis*, & Ægrum ſæpe opprimit.

At ſi *Inteſtinorum* Dolor, Pectoris

(*a*) Lib. 3. Cap. 43.

oppreſſio, Alvique tarditas penitus tollatur, ſimulque ſit in Extremitatibus *Arthritis*; ea Morbi facies hilarior, is ſtatus optabilior.

Si verò prorſus ſileant eorum, quæ intus ſunt, querelæ; ſi revertatur Appetitus, & eodem tempore fulgeat in extremis partibus *Arthritis*; tunc demum æger ἔξω βελῶν; tunc Gallum Æſculapio litabit. Quod ut fiat, quaque methodo medendi, jam proximè dicetur.

X. Quandoquidem ad hunc Affectum interdum Febris, à Bile orta, ſe adjunxit; in Curationis initio id agendum, ut Pulſus, ut Æſtus, ut Sitis, ut reliquorum Febris indiciorum habeatur ratio; &, ad præcavendam Φλεγμονὴν ſi opus erit Venæ ſectione, in ipſo limine operis ea fiet; parcè verò, neque ſupra modum huic Symptomati levando neceſſarium; ne, eum nimis excedendo, *Arthritidis* poſthæc expellendæ tollatur omnis facultas.

Secundo loco videndum, una cum *Inteſtinis* utrum *Ventriculus* ἰδιοπαθικῶς afficiatur; præſertim, cruditate & alienis rebus utrum aggravetur: Hoc caſu nihil antiquius habendum, quàm ut, epoto *Teæ*, vel *Cardui Decocto* (neque enim *Emetica* ſuaderem valentiſſima) cieatur Vomitus.

Poſtridie Vomitus, ſi vires Ægri permiſerint, aut interpoſito die uno, fiat Purgatio; vel per *Extractum Euſtachianum*, *&* *Reſ. Jalap.* quibus, ſi placet, adjungi poteſt *Mercurius dulcis*; vel *per Syr. e Spina, & El. Salutis*; vel, ſi Febris urgeat, *per Manna, & Salem Catharticum, Aqua hordeata ſolutum*; vel per aliud quodvis Purgans, ad hanc rem appoſitum. Veſpere, tam eo poſt Vomitum, quàm eo poſt Purgationem, nihil Paregorici (niſi ſi ὑπερκάθαρσις, aut aliquid improviſum id exegerit) adhibeo, ne illo *Arthritis*, in Paroxyſmum eruptura, tanquam ſufflamine retineatur.

Adeò valet hac in re, & tanti eſt momenti Purgatio, ut, omiſſa illa ſive negligenter acta, ſi non mundentur *Inteſtina*, perturbata erit Curatio; & poſt conatus in ea varios incaſſum factos, ſæpe illuc redire neceſſum erit, ubi per negligentiam eſt peccatum; ad *Inteſtina* nempe expurganda. Quare, ſi Purgatio minus perfecta fuit, neque rebus ægri conveniens, omnino repetenda eſt; & quidem eo uſque, donec propoſito reſpondebit. Atque hoc caſu, diebus Purgationi interpoſitis, nunc *Pulveribus Teſtaceis*, nunc *Infuſo amaro alterante*; illis, ſi Acido; his, ſi Bile abundent *Inteſtina*; ne planè nihil agam, inſiſto.

Quibus abſolutis, & iis, quæ viam præcludebant, amotis expedi✶ſque, (quo quidem iter quaſi medium confici videtur) ad *Arthritidem* extrudendam, nec quidem citius, incumbo. Hunc in finem faciunt, præter *Arthritidem* expellentia, (Capite primo memorata) non nulla Remedia *Colicæ* ab antiquo propria; ut & *Aromatica*; quæ cum prædictis non ineptè complicentur. Hæc autem ſunt Pulvis *Zedoariæ*, *P. Rad. Ari Comp. P. Aurant. C. Cl.* Fulleri, *P. ejuſdem Bezoarticus. Spec. Diatr. Piper. Spec. Calaminth. ſimp. Spec. Diambræ, Dianthus.* Elect. *e Baccis Lauri*; *Mithridatium, ZZ in Indiis cond. cum ejus Syrupo.* Olea *Chymica, Bacc. Juniperi, Seminum Cumini, Carvi, Fœniculi dulcis, Aniſi, & ejuſmodi Carminantium, & Aromaticorum.* Vinum *Xereſanum, aut Rubrum Luſitanicum ſimplex, vel amaris & Aromatibus alteratum.*

His

His munitus auxiliis, ad *Arthritidem* expellendam, & in Artus amoliendam, ita progredior. Ægro in lectum dato, *Pulverem*, vel *Bolum*, vel *Pilulas* præcipio.

℞. *Pul. e Chel. C. C.* ℈iß. ℈ij.
Chal. Nutriti gr. v. *miſce f. Pulvis Comp.* Vel

♃. *Pulv. Zedoar.* ℈ß. *Spec. Calaminth. Simp.* (vel *Diambræ*) ℈j. *Alcohol Martis gr.* v. *f. Pulvis.* Vel, forma Boli.

℞. *Elect. e Baccis Lauri* (vel *Mithridatii*) *Pul. e Chel. C. C. aā* ℈j. ℈iß.
Alcohol. M. gr. v. *Syr. Aurant. q. ſ. f. Bolus.* Vel

℞. *ZZ in Indiis cond. Pul. Rad. Ari C. aā* ℈j. *ad* ℈iß. *Chal. N. gr.* v. *Syr. N. M. q. ſ. f. Bolus.* Vel

♃. *N. Myriſt. cond. Spec. Diambr. aā* ℈j. *Chal. N. gr.* v. *Ol. Junip. Chym. gtt. j. Confect. Alk. S. M. q. ſ. f. Bolus.* Vel forma Pilulari.

℞. *Spec. Diatr. Piper.*
Pulv. Serpent. Virg. ana ℈ß.
Chal. Nutrit. gr. v. *Extr. Rutæ q. ſ. f. Pil.*

Hiſce Compoſitionibus ſuperbibatur *Vini Xereſani*, vel *Rubri Luſitanici*, vel *Julapii* Hauſtus:

℞. *Aq. Cardui, Menthæ,*
Lactis Alex.
Chamæm. Comp. aā ℥iij.
Sp. Juniperi ℥ß. *ad* j.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. albiſſ. q. ſ. f. Julapium. Vel

♃. *Aq. Lactis Alex.* ℥xij.
Sp. Cereviſ. Brunſvvicenſis ℥iiij.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. q. ſ. f. Julapium.

At ſi Forma arridet liquida, *Infuſi* Hauſtus, cum adjecto *Marte*, detur ebibendus.

℞. *Rad. Zedoar. Galangæ, Calami Aromat.*
Cacum. Abſynth. R. aā ʒij. *Bacc. Junip. Croci Brit. aā* ʒj. *Infunde in Vini Xereſani* ℔ij. *ad alterationem idoneam, tunc coletur* Infuſum.

♃. *Hujus Infuſi* ℥iij.
Alcohol. Martis gr. v. *f.* Hauſtus, *ante bibendum agitandus.*

Ex hiſce, vel hujuſmodi Medicamentis, ſumatur aliquod, quarta, quinta, vel ſexta quaque hora, medioque Medicamentorum intervallo, *Vini*, è prædictis vel ejuſmodi generoſi, Hauſtus; ea quantitate, quam Æger tuto poterit haurire maximam. Quæ quidem Regula, de Medicamentis etiam tenenda eſt: Ea nempe Doſi, & frequentia, oportere illa dari, quæ non aliam Febrim, ſive in Sanguine Orgaſmum, excitaret; quàm quæ, *Arthritidi* ad τὰ ἔξω amovendæ, ſatis inveniretur.

Ita ſubinde fit, in robuſtioribus ſcilicet, aut Spiritu Animali valde *Elaſtico* donatis; ut à *Purgatione*, maximè ſi utraque (tam ea, quæ ἄνω movet, quàm ea, quæ κάτω) præceſſerit; ſive propter agitatum Sanguinem, ſive propter impuritates (quibus uti dixi, in Viſceribus retineri ſolet *Arthritis*) expulſas; ea jam ſuapte ſponte erumpat in Articulos, & evadat *Regularis.* Hoc quandocunque fiet, unicum reſtabit; ut eo loci illa, quicquid iracundiæ permanet, exerceat; quicquid humoris effundendi, effundat. Verum, ut hoc interdum, &, quoties fieri contingit, auſpicato fit; ita quidem, è contrario, antequam illuc perventum, & *Arthritis* Artubus affixa erit, plures ſæpe interveniunt difficultates; plures ſcopuli deteguntur, qui moras in ſanando Ægro medenti

faciant graviſſimas; quibus quaſi digito demonſtrandis, jam proxime incumbam.

Interdum igitur *Inteſtina* torqueri, & Spaſmis ita contrahi manifeſtum eſt, ut Medicamentum ea purgans, etiamſi Δραςικώτατον, non ſentiant; multo minus obſecundent, & obtemperent: quo rerum ſtatu, Abdomini *Fotum* admovere oportebit, eumque aliquoties repetere.

℞. *Cacum. Abrotan. Artemiſ. aã* ℥j.
Rad. Ariſtoloch. rotund.
Flor. Chamœm. aã ℥ij.
Bacc. Junip. ℥j.
Sem. Carvi, Fœnic. d. aã ℥ß. *coq. in Aq. Font.* ℔x. *ad* v. *Colaturæ adde Sp. Vini vulg.* ℔j. *pro Fotu Ventris caliđiſſimo.*

Poſt omnem fovendi vicem, eo, quod ſequitur, *Venter* illinatur.

℞. *Unguenti Martiati* ℥ij.
Ol. Tereb. vel *Picis liquid.*
Rhod. Ch. gtt. vj. *f. Linimentum.*

Galbanetum Paracelſi, ut apud *Riverium* eſt, (Capite de *Colica*) *Linimenti* hujus locum implere, & totus eo Venter illini poteſt.

Nonnunquam autem, maxime in teneris Corporibus, etiam poſtquam *Inteſtina* fuerint purgata, multæ reſtant eorum contractiones, multus Dolor; nunc continuus, nunc intermittens: qui quidem eorum Affectus, cum ſit omnino Σπασμώδης, partim *Fotu*, & *Linimento* prædicto; partim *Enemate* ſequenti (quod Animales Spiritus mulcere, delinire, & in ordinem poterit redigere) vincendus eſt.

℞. *Vini Canarini* ℔ß.
Elect. e Baccis Lauri ℥ß. *f. Enema*, alvo diu retinendum.

Eſt autem, ubi *Ferri* Præparata, propter imbecillitatem, *Inteſtina* reſpuant, & quam citiſſime Ano ejiciant, una cum Medicamentis ei conjunctis. His ægrotantibus è re eſſet, omiſſo *Ferro*, Medicamenta præſcripta per ſe dare.

Alias obſervare licet non modò *Ferrum*, ſed & aliquando *Pul. Teſtaceos*, *Arthritidis* propellendæ cauſa datos, duros ſcilicet difficileſque, deſcendere, & per alvum reddi. Quoties hoc fiat, aſtringenda prorſus ea, priuſquam in *Arthritide* dimovenda, quicquam profeceris: neque enim, fluente alvo, *Arthritis* expectanda *regularis*. Ea verò, *Terra Japonica*, *Creta*, *Sanguine Draconis*, & ejuſmodi mollioribus aſtricta; per *Ther. Androm. Elect. è Bacc.* per *Species prædictas*, è *Regno Vegetabili ſumptas*; perque *Olea Chymica*; illa nempe remedia, quæ minus irritent, progredi juvabit.

Quamprimum Medicina, quæ *Arthritidem* extrudat, Ægri rebus eſt aptata, uſui ejus interno, per bidui, vel tridui ſpatium inſiſtendum eſt; eoque tempore in ea conſumpto, ſi per hoſce dies in Artubus nulla in conſpectum venerit *Arthritis*, ad *Emplaſtra*, *Cerata*, *Phœnigmos* & ejuſmodi *Arthritidem* evocantia, (Capite primo relata) confugiendum eſt. Quinimo poſtquam in Articulis apparuerit, Ποδαγραγωγοῖς ore ſumendis uſque uti conveniet, donec Articulis hærens, & affixa, de ſuo in *Inteſtina* reditu & παλινδρομία, locum ea ſuſpicioni nullum relinquat. Hoc autem punctum cùm attigeris, & in rectam *Arthritidis* viam denique redieris; in ea, cum Remediorum portione dimidiata (duplo ſcilicet eorum intervallo, vel *ſubdupla* Doſi, ut in Capite præcedenti declaratum eſt) proce-

procedere juvabit; & quidem dies quatuor, ſex, vel octo; eo nimirum uſque quoad alienum ſive per Extremitates eliminetur; ſive in eas adeò protrudatur, ut de *Inteſtinis* iterum, intra breve ſpatium, impetendis nihil metuamus.

Notatu vero hoc digniſſimum, atq; adeò jucundiſſimum, quod, Articulis quamprimum fixa eſt *Arthritis*, læto quidem omine, ſpem & vitam pollicetur. Viſceribus ſtatim melius eſt; quæque intus mali fuerit veſtigia, ſubito tolluntur. Oculorum acies, Vultus vigor, Fames, & Concoctio reſtituitur, & in vado res ſalutis eſt.

Diæta per totum hunc decurſum, qualis & quanta eſſe debeat, ex omni parte κατὰ μέτρον ordinanda eſt. Nihil admittendum, quo in ea uſpiam peccari poſſit. *Panatella*, *Gelatina*, *C. C. & Eboris*, *Panis biſcoctus*, *Juſculum pullinum*, maxime autem *Vinum* prodeſt, vel *ſimplex*, vel *Decocto albo* temperatum. Certè *Vino* aſſuetis ab eò permagna expectatio, permagna eſt utilitas: quare iis præſertim illud largiter exhibeo; eam nempe quantitatem, quæ Calorem *Inteſtinis* conciliet; quæ *Arthriticum* Miaſma ex iis ad τὰ ἄκρα pellat; quæque eo loci id impune figat. Hanc autem operam optime navat, quod è *Luſitania* rubrum hodie nobis apportatum eſt; ægro ad ℔ß. ad libram integram, vel etiam duas, Nycthemeri ſpatio, ſi ad rem propoſitam opus fuerit, conceſſum. Alvus ſi dura, (quod, tum lecto incumbenti, tum *Colica*, tum *Arthritide* laboranti familiariſſimum) *Enemate Oleoſo*, vel è *Juſculo Vervecino*, lubricante, diebus alternis mollienda.

Interdum obſervare licet, ægrum, *Arthritide* è Viſceribus expulſa, perque Artus exulante, penitus emancipatum; Ventris adhuc inflatione, doloreque *Inteſtinorum* urgeri; ſic, ut exſpes & deſpondens ille, per tanta Artis molimina, parum in Salute ſua renovanda fieri; poſtque iter procelloſum & ſcopulis plenum, in ipſo portu ſe denique periturum opinetur. Hæc autem Flatuum, & Naturæ morbo debilitatæ, ſunt indicia. Valet hac in re, ad Flatus educendos, Enema, *è Vini Canarini* ℥xij. *Elect. è Baccis Lauri* ℥ß. diebus continuis, vel alternis immiſſum: Valet *Infuſum amarum*, & ejuſmodi *Stomachica*, quæ tum Famem acuant, tum etiam Coctionem emendent.

Iſta medendi methodo, (primas nempe Vias purgando, poſteaque foras *Arthritidem* mittendo) *Colica Arthritica* laborantes curare ſoleo; cumque hanc Methodum, huic *Colicæ* aptam, multoque uſu comprobatam, & confirmatam eſſe, noverim; idcirco lubens in medio eam propono; aliorum meliora, modò proferre dignarentur, ſequi paratiſſimus.

XI. In *Prophylaxi* enitendum, ut roborentur *Inteſtina*, contraque inimicum, ne illuc denuo ſe intrudat, obfirmentur; ſimulque, ut reliquiæ τῶν Δυσπέπτων nullæ, Maſſa impuritatum nulla, in iis poſthæc collecta, eum ad ſe alliciat. Qua de cauſa, hujus Claſſis *Arthriticos* ſtudere Fami, & Concoctioni; Ductum alimentarem Eccoprotico ſæpius purgare; aliiſq; *Stomachicis*, cum modicè reſtringentibus uti, oportebit. *Aquas Minerales* multis hac in re prodeſſe novi, tam *Purgantes*, quàm *Diureticas*. Non pauci apud nos huic *Colicæ* proclives, Aquas *Alfordenſes*, vel *Salem Catharticum*, aut

Tartarum laxantem, Aqua hordeata ſolutum, bis vel ter in anno bibunt: itaque Cruditates, à *Ventriculo* in *Inteſtina* derivatas, tempori tractantes, *Podagræ* præoccupant materiam, ano expellunt. Nonnulli meo hortatu commodè *Purgantibus* Aquas adjunxerunt *Diureticas*. Ut autem *Aquæ Bathonienſes* ab antiquo *Colicæ*; ita quidem ei, quæ *Arthritica* eſt, præ cæteris adverſari cenſeantur. *Aquarum uſui Diureticarum* interponantur ea, quæ ad propoſitum faciant *Alterantia*. Hora nempe decima, *Infuſi amari* Vino albo *Luſitanico* facti, *Hauſtus*; quin etiam poſt prandium quotidie, ejuſdem *Vini* ſimplicis Cochlearia aliquot. Hora quarta pom. *Elect.* ſeq. ʒi. cum vehiculo convenienti.

℞. *Conſ. Fruct. Cynosb.* (vel *Roſ. rub. per Set. traject.*) *Abſ. Rom. ZZ in Indiis Cond.* ā ℥ß.
Salis Martis ℈iiij.
Syr. ZZ. ℥iß. *Ol. Cin. Ch. gtt.* v.
f. Electuarium. Vel

℞. *Trochiſc. Hedych.*
Conſ. Flaved. Aurant. ā ℥ß.
Salis M. ʒj. *Spec. Diamb.* ʒj.
Alcohol. M. ʒiij.
Syr. Abſ. ſ. q. ſ. f. Electuarium.

Quatenus verò ab externo Frigore oriatur hæc *Colica*, Veſtitu idoneo, vitatoque aere nimis gelido, illud eatenus fugiendum, hæc cavenda.

Id adjiciam, quod hoc Affectu laborantes, quotquot ætate maturiores, & voluptatibus, aut rebus civilibus impediti, *Prophylaxin* neglexere, rarò ſine multa id fecerunt: ſæpe quidem magno cum Salutis, ſæpe cum ipſius Vitæ, damno.

XII. Placet denique, citato divini ſenis Oraculo, mònſtrare, *Arthritidis* hanc in *Colicam*, & *Colicæ* rurſus in *Arthritida* migrationem, *Hippocrati* non fuiſſe incognitam. Ita enim ille; Ὧ τὸ Ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ Ἀρθριτικὸς ἐγένετο, ἦν ἡσυχώτερος, ἐπεὶ δὲ τούτῳ ἰητρεύθη, ἐπιπονώτερος. Id eſt, *Qui Articulari Morbo detentus, Inteſtini Dolore dextra parte vexabatur, levius habebat: ubi verò hic curatus fuit, magis dolebat.* * Quod de *Colico Dolore*, in *Morbo Articulari* obveniente, eumque allevante; poſtea verò, facta Humoris huc illuc tranſpoſitione, in *Arthritidem* iterum mutato, eſt intelligendum. Sed hæc hactenus.

* Vide *Epidem Lib.* vi. *Sect.* iv. & in eam *Galeni* & *Focſii* Commentaria.

HIST. I.

Colica Arthritica *malè tractata, demum lethalis.*

VIr ex *Tremulorum* Secta, probus & generoſus, ingruente ſenectute, per integrum decennium, bis ter quotannis ægrotavit *Arthritide*; nunc Pedem, nunc Manum occupante; ſemper autem Regulari. Annus erat vitæ ſexageſimus, cùm ea primum intermiſit, neque more priſtino ægrotum viſitavit. Iſtamne verò quietem, & à Dolore immunitatem, bonam, optabilem, & commodam exiſtimaveris? Imo potius formidabilem, exitioſam. Doloris enim ſalutaris, & externi vice, alio intra anni ſpatium *Inteſtinorum*, præcipuè τῶν περὶ τὸν Ὀμφαλὸν acerbo, conſtanti, & fixo eſt correptus. Interea temporis elanguit Appetitus: languenti proſtratoque ei ſucceſſit Oculorum gra-

gravitas, Faciei pallor, totius Corporis macies & imbecillitas. Adhæc Cholerica & cruda, vomitu emiſſa, *Ventriculum* aggravari oſtenderunt.

Increſcente morbo, Empirici conſilio, *Aquæ ferratæ*, ut & *è Ferro præparata*, aliaque permulta ſunt adhibita; eo verò cum eventu, ut ab *Aquis Interanea* nimio algore; à *Ferri præparatis*, utpote concoctu & confectu difficilibus, è veſtigio Diarrhœa vexaretur.

Ad ſenem hunc denique accitus, eumque graviter ægrotantem, neque intra Catharticorum opem (quæ aliàs eſſent neceſſaria) locatum inveniens, ore datis ποδαγραγωγοῖς *Arthritidem* educentibus extra applicatis, ut in Artus ea transferretur eniſus ſum. At eheu! fruſtra: *Viſceribus* hærens Miaſma *Arthriticum*, & Coctionem impediens, aliud ſibi malum adſcivit comitem; nempe *Ventriculi*, & τῶν Εντέρων impuritates: quibus utriſque depreſſus æger, viribus ſenſim inclinatis, poſt anni dimidium, è vita diſceſſit.

Sæpe quidem mihi in mentem venit, robuſto huic ægroto, tametſi vetulo, fuiſſe melius conſultum; ſi, *Colicæ* principio facta Purgatione, Miaſma, per idonea, per ſtomacho minus gravia, per è *Regno Vegetabili* ſumpta *Cardiaca*, fuiſſet expulſum. Illud initio fieri potuiſſe, vero non eſt abſimile: At oppreſſo ei, viribuſque deficienti, ipſa Medicamenta, neque nimis conſideratè electa, neque nimis ſcitè data, mortem accelerârunt.

Hiſtoria narrat *Arthritidem* diu *Regularem*: at quæ progreſſu ætatis, *Inteſtina* perturbans, *Colicam* fecit, neglectaque Therapias opportunitate ægroto mortem maturavit.

HIST. II.

Arthritis *vaga*, Colicam *mentita*, *ad* regularem Arthritida *reducitur*, *cum ejus Prophylaxi.*

PEllio quidam ad *Iſcæ* ripam, annos habens quadragenos, Athleticus, & bene coloratus, patre generatus *Arthritico*; Dolore Artuum huc illuc vago; hyeme præſertim, & tempeſtate pluvia; cum Articulorum Tumore, Rubore, Nitore crebro recurrente, diu infeſtatus eſt. Hujus ſeculi initio, deſubito ceſſavit Artuum Dolor; ſed Inteſtinorum ortus eſt obtuſus, conſtans; una cum Febre quadam Symptomatica, Pulſu magno.

Nihil probabilius viſum eſt, quàm, in Ægroto jam diu *Arthritico*, materiam alienam *Inteſtina* invaſiſſe; quod utique judicium, emiſſi poſtmodum Sanguinis, ſuperficiem tegens Gelatina, craſſior certè & albidior (quæ *Colicam* genuinam raro comitatur, *Arthritidi* verò familiaris eſt) abunde confirmavit.

Ut ægro proſpicerem, nihil prius habui, quàm univerſum *Arthritidis* ordinem mutare; id eſt, *Inteſtina* verſus Sanguinis impetum & inclinationem, arte quanta poſſim maxima, ſiſtere; & materiæ vitioſæ ad defluxum impedire: Secundo, ut ad ea, quæ ſunt extra dirigatur; &, ex *Arthritide Anomala*, fiat illa *Regularis*.

Ut utrique ſatisfacerem Indicationi, Sanguinem detraxi, *Catharticum*, *ex Pil. Rud. Scammon. & Calomel.* dedi. Veſpere poſt Purgationem, ut Sanguinis Orgaſmum incitarem, & ſimul *Arthritidem* in Artus amandarem, *Pul. è Chel.*

Chel. C.C. ʒß. ſexta quaque hora, cum *Julapii Perlati* Hauſtu miſcui; &, ordinata re Diætetica, diſceſſi.

Quid ex eo fit? Intra biduum recrudeſcit *Dolor Articularis*; cumque vel lecto adhuc ægrum detineri crederem, domi meæ me ſalutat, alacris, jucundus, deque noviter reverſo Hoſpite gloriatus. Digiti in Pede magni Articulum iſte, more ſuo, primum & majorem, Plantæque Ligamenta potiſſime momordit. Placuit ſane, & pergratum fuit, tam facili ægrotum redimi, durioribus ſuetum. Quæ ad *Prophylaxim* facerent, in aliud tempus, & magis opportunum, diſtuli.

Ea Vere, menſe Majo ſequenti, ſic erant: *Præmiſſa Venæ ſectione, perendie ſalis Cathartic.* ℥ß. *Mannæ* ʒij. *Aq. purg.* ℔j. *Solutas ebibat, omnique hora deinceps hauriat, donec uſq; reddiderit; itaque diebus tertiis, quartiſve, ad tres vices, repetat. Poſtea, omni mane, Aqq. ferratarum* ℔ij. *ebibat; quinta pomerid. ſequentis Elect.* ʒj. *cum Julapii hauſtu ſumat.*

℞. *Conſ. Flor. Salviæ* ℥j. *Pul. Rad. Ari Comp.* ℥ß. *Pul. Cor. rub. è Chel. Simp. aā* ʒiß. *Salis Martis Riveriani* ʒj. *Syr. Caryoph. q. ſ. f. Electuarium. Cereviſia Cacuminibus Hed. ter. Baccis Junip. Sem. Dauci, in potum ordinarium, medicata eſto. His in menſem unum alterumque incumbat.*

Ex eorum uſu, propitio cum Deo, multos ille annos, tum *Anomala*, tum recta *Arthritide* immunes, egit; ad Medicinam hanc ſtabiliendam, & figendam, Exemplar utique luculentum.

HIST. III.

Colica, *ex Quiete* Arthritica, *in* Arthritida *regularem verſa.*

MAgnificus ſenex, *Arthriticus*, Paralyticus, aut ſellæ, aut lecto complures annos inſidens, Humoribus vitioſis (qui, non uno Exercitationum genere, in omnes membrorum partes, cum eorum *Dolore Articulari*, ſolebant exprimi) occaſionem dedit, ut in Viſcera plus æquo immitterentur; ut in iis commorarentur.

Ex hac potiſſimum cauſa, Menſe Majo, MDCCII. in *Dolorem Colicum* Vir Illuſtris incidit. Interea verò temporis Salivatio, quæ diu magna fuerat, ſuppreſſa; Pedum Tumor, qui jam multis annis immenſus, imminutus eſt; facta videlicet Humorum ad *Inteſtina* tranſlatione. Pectoris fuit totius gravitas, & oppreſſio, tanquam ab onere quodam moleſtiſſime ei ſuperimpoſito.

Morbi hujus Hiſtoriam contemplanti mihi perſpicuum erat, Humores inverti, & jam *Inteſtina* verſus, eorum fieri inclinationem. Quo circa, primum huc incubui, ut Fæcibus, quibus ipſa premerentur, & tanquam retinaculis eo loci detineretur *Arthritis Inteſtina* quàm citiſſimè liberarentur; ideoque *Pil. ex Calom. Reſ. Jal. Extr. Euſtachiano* dedi; quibus ſatis ex voto dejecit æger impura, bilioſa. Purgationem è veſtigio ſecuta eſt à *Vomitu, Colica*, & Oppreſſione dicta immunitas; uti etiam in extremis partibus *Arthritis*. Hujus promovendæ gratiæ *Guttæ*, quæ ab Inventore nuncupantur, *Goddar-*

Goddardianæ, & *Alcohol Martis*, bis in die, ſumpta ſunt. Ita Naturæ ferebatur auxilium, aptum quidem, & ejus agendi modo accommodatum: Rectè enim doluit, & ἐυκαίρος, ægrotans. Quid enim ſeptuagenario, morbis & ætate confecto, poterat accidere fortunatius? Cum *Arthritide* redux & Salivatio, & Pedum Tumor.

Nihil hujus *Arthritidos* in *Colicam* Metamorphoſi manifeſtius: Nihil hujus *Colicæ* ad *Arthritidem* reductione deſiderabilius.

HIST. IV.

Colica *multarum Hebdomadum* Arthritica, *eadem Methodo curata.*

SExagenarius quidam, Ingenio à natura ſubtili, rebus agendis elaborato, *Arthritide*, ſemel bis anno conſtanter reduce, per decennium afflictatus eſt: quo quidem tempore non nunquam Catharro, Fauces invadente, & in Tumorem eas elevante, ſæpe correptus eſt. Huic Catharro ſe adjunxit, & quaſi latus clauſit, Febricula quædam; itaque *Anginæ* ſpeciem præ ſe tulit. Poſt dies aliquot, huic affectui ſupervenerunt indicia *Podagræ*; Digiti nimirum majoris articuli primi Dolor, Tumor, Ardor: & planè indicarunt iſtum ſive Catharrum, ſive *Anginam* eſſe omnino *Arthriticam*; & *Arthritidem* hoc modo deviam, abnormem, *Anomalam*, demum in rectam, conformem, idoneam migrare.

Cum hujuſmodi *Anomalias* iterum & ſæpius eſt perpeſſus, Ann. MDCCII. propter uſum Pomacei tenuis, acidique, immoderatum, incidit in *Colicam*; dolore non tam acerbo, quàm pertinaci, & conſtanti comitatam; Umbilici Regionem, ſive potius illius portionem tantillulam indeſinenter aggravantem. Ab hac *Colica* Spiritus animales multùm oppreſſi ſunt. Crebra hinc ſuſpiria, magna animi dejectio, magna corporis debilitas. Στρόφυς auxit frigidorum uſus imperitus, improſperus; Cardiacis potius, & Calidis evincendos. Dum ex *Colica* deſedit Æger, in Articulis externis emicuit *Arthritis*; ſed quæ, brevi intus ſe proripiens, vana ſpe decepit ejulantem.

Quando *Colica*, binos circiter menſes ægrotaverat, & quidem adeò graviter, ut pejori loco res eſſe vix potuerat; id egi ſedulò, ut, quicquid alieni, quicquid Cholerici (quo maximè ſe gravari renuntiavit æger) Ductu alimentari incluſum eſſet, quàm citiſſimè per Anum ejiceretur: ea ſcil. opinione fretus (quod ante dictum eſt) vanam & fruſtra, *Arthritidos* regularis in Artubus excitandæ, ſpem & exſpectationem fore omnem; quamdiu *Inteſtina* fuerint immunda, fæcibuſque onerata. Quocirca præmiſſo, qui Humorem evacuandū molliret, paratumque redderet exilio, *Pulvere Alcaliſato*, mane multo *Extracti Euſtach.* ʒß. *cùm Aq. Cin. hord.* ℥ij. *El. Salutis* ℥ß. *propinavi.* Inanitis ex ſententia Viſceribus, iiſque quæ viam obſtruerent, amotis, ipſum Curationis apicem attentavi; nempe, ut *Arthritidis* materiam ab *Inteſtinis* eruerem, & in Artus propellerem. Quem in finem, omni mane, *Infuſi cochl.* v. cum *Tinct. Martis gtt.* xv. aſſumenda dedi.

℞. *Raſ. Gent.* ʒv. *Cacum. Abſ. Rom.* ʒij. *Cubeb.* ʒj. *Coccinell.* ℈j. *Infunde in*

Vini Xerani ℔ij. *ad idoneam alterationem*; *tunc fiat Colatura. Hora quarta pom. Bolum, ex Pul. Rad. Ari C.* ℈j. *Alcohol Martis, Conſ. Abſ. R. Cort. exterioris Aurant. Cond. aã* ℈ß. *Spec. Diatr. Piper. gr.* iiij. *Syr. zz. q. ſ. Hora ſomni Bolum, ex Theriac. Andromach.* ℈ß. *Alcohol. M.* ℈ß. *Pulv. Cantiani* ʒß. *Conf. Alk. q. ſ. Porro Vini rubri Luſitanici, meo hortatu,* ℔ *quotidie potavit*; *Carnibus* εὐπέπτοις, εὐχύμοις, *eſt nutritus.*

Ne multis hac & hujuſmodi Medicina, diligenter adhibita, Dolor factus eſt *Articularis*; levatus is *Inteſtinorum*, &, cùm ferè conclamatum eſſet, ægroti vita & ſalus in tuto poſita: quibus, etiam nunc poſt quadriennium, illum uti, frui, nuper accepimus.

HIST. V.

Colica Arthritica, *Vomitu, Purgatione,* Ποδαγραγωγοῖς *extra miſſo Miaſmate, ſublata.*

ÆTate noſtra Fullo *Exonienſis*, Patre ortus *Arthritico*, etiamſi Adoleſcentiam vix egreſſus, ſæpe doluerat. Erat hujus viri *Arthritis* nunc *Anomala*, Fauces invadens, (de qua alibi ſermonem faciemus;) magna verò ex parte *Regularis.* Exeunte anno MDCCI. Pedem occupaverat; per tridui ſpatium tenuerat; cum, ſine ulla ἐκ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων evidenti cauſa, abſciſſam excepit Nauſea, & Dolor *Inteſtinorum*, una cum Anxietate animi, & pectoris gravitate.

Contra hunc affectum, *Manna & Salem Catharticum, Aqua Alfordenſi* ſolutâ hauſit; ea ſæpe & opinione, ut Humores alienos, dolorem excitantes, per anum eluendo, reſtitueretur. Eventus opinioni non reſpondit. Quare arceſſitus, *Ventriculum* etiam, quod à vomendi cupiditate palam erat, opprimi; neque niſi eo, per *Emeticum* priùs purgato, colicàm levari poſſe, monebam. Epoto *Cardui Decocto* (fuit enim εὐεμὴς) bilioſa multa ejecit. Eo veſpere P. *Gaſconic.* & *Theriac. Androm. aã* ʒß. demiſit, cum Julapii hauſtu Cardiaci. Poſtero mane *Podagra*, Pedis ſiniſtri convexũ, marginemque exteriorem invaſit. Ex quo ſtatim *Ventriculo*, & iis quæ intus ſunt, bene. Dolor, anxietas, pectoris gravitas ſublata ſunt. Ut autem opus, tam feliciter inchoatum, Medicina perficerem, *Chal. Nutriti* ℈ß. *Pul. Gaſcon. Conſ. Flor. Salviæ aã* ℈j. *cum Syr. Garyophyl. q. ſ. ut f. Bolus*, bis in die, cum Jul. hauſtu propinavi: Æger hac methodo commodiſſimè doluit, morbo graviſſimo levatus eſt.

Arthritis iſta primo *Regularis*, Cruditatum, quæ in *Viſceribus* conſtructæ & coacervatæ fuerant, illecebris attracta, *Colicam* facit *Arthriticam*; iis verò per Catharſin expulſis, Naturæ, & partim Medicinæ viribus effectum eſt, ut in *Arthritida* regularem illa denuo remigret.

HIST. VI.

Colica, *una cum Capite aggravato,* Arthritica, *plus ſemel allevata.*

I*Scanus* Artifex, ætatis anno triceſimo quarto, laboravit tertia jam vice Pedibus; poſt hæc Humero, Cubito, Carpo, per quadriennium, bis vel ter

ter in annum: diverſas *Arthritide* Commiſſuras attingente, pervagante; nunquam autem diu affligente. Menſe Decemb. MDCCI. Pedum iſte Vir dolorem habuit, ſed brevem, neque ultra biduum manentem. Abſciſſum eum excepit Diſtentio *Ventriculi*, cibi faſtidium, Dyſpepſia, Vomitus, Στρόφοι, Vermiculatio *Inteſtinorum*, & Diarrhoea; quam inſecuta eſt Suffocatio, tanquam Hyſterica; &, à Flatibus, κατὰ συμπάθειαν, Capitis affectus.

Iſta quando jam tres circiter menſes, eoſque hyemales, pertulerat, Ægrum viſitavi; cumque Humores in Ductu alimentari præparantibus, & evacuantibus; Materiam autem *Arthriticam*, ei adhæreſcentem, in Artus expellentibus, curari illum oportere reperi, iis ſuo loco utriſque uſus ſum: Diem nempe unum alterumque *Pul. e Chel. C.C.* quarta vel quinta quaque hora dedi; tunc Catharticum e *Pil. Euſtach. cum Calom.* dein, neglecto poſt Catharſin Paregorico, *Ferrum præparatum*, una cum *Pul.* prædicto; uſque donec *Arthritis* ad τὰ ἔξωθεν expulſa fuit. Quod ut præſtitum, confeſtim oculorum acies acuta facta, vigor reſtitutus: Viſcerum, & quæ intus ſunt, eorum omnium quærelæ deſierunt. Ita quidem ægrotanti opem tuli, ſimulque, per materiæ in Artus Expreſſionem, hunc affectum utiliter auferri poſſe perſpexi.

Annus agebatur, alitur quàm ſolebat, *Arthritide* regulari penitus immunis; cùm, Menſe Aprili, MDCCIII. eundem hominem Flatus, Ructus, Nauſea, Præcordiorum Diſtenſio, Dolor *Interaneorum*, præcipuè τὸ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, eſt adortus. Quibus ſeſe comites adjunxerunt, ex neceſſitudine quadam, tanquam eadem ſtirpe oriundi, & Ὁμογενεῖς, Oculorum languor, & Capitis gravitas. Hiſce omnibus ut eatur obviam, primùm Venæ ſectio; tum, per *Extract. Euſtach. Syr. e Spina, & Elix. Salutis*, Purgatio facta eſt; qua vincuntur imi Ventris accidentia pleraque omnia. Poſthæc *Pul. Gaſconico, P. Rad. Ari C. Ol. Junip. & Cumini Chym. Ther. Androm. Chal. Nutrito, Infuſo amaro*, & iſtiuſmodi aliis, *Inteſtina* roborantibus, *Arthritidemque* expellentibus; una cum *Empl. Cephal.* parti ſæpiſſimè dolenti admoto, & *Decocto* interea *rubicundo* potui dato; Affectui graviſſimo penitus ſuccurſum eſt.

HIST. VII.

Arthritis *Inteſtina atrociſſimè invadens, ſæpiſſimè expulſa.*

DIcam Viri nobilis Hiſtoriam, à me non uno nomine prædicandi, omnium utique cultu & honore percolendi. Erat ille Parentibus *Arthriticis* procreatus; Corporis habitudine tenera, Spiritu Animali emicante & elaſtico donatus: Unde ſæpe numero tum improviſo ægrotavit; tum etiam citius ſpe, & contra expectationem convaluit. Amplo illi, & diviti malè id obvenit, quòd Hæreditas, à longa Majorum ſerie derivata, in tractu non nimium molli ſita, Aëre frigido, & magnam anni partem immiti, perflata eſſet: quæ quidem cœli ſolique inclementia Dolorem *Colicum*, atque adeo *Arthriticum* Domino, una cum multis aliis, inferre cenſeretur.

Ver erat, Anni MDCLXXXXIV.

f 2 quum,

quum, neſcio qua de cauſa, qui partes extremas ſolitus eſt excruciare dolor, eo jam ceſſante, intus incidit Morbi vis, & ſibi comitem adſcivit Pectoris gravitatem, tanquam ab onere impoſito, permoleſtam. Erant tormenta *Interaneorum* peracuta, quæ ut allevarentur, *Catharticis*, ſi Diis placet, & *Opiatis* nimio plus elaboratum eſt. Nā ex nimia *Purgatione* Spiritus (per ſe agiles, & volatiles) ita perturbati, agitati, & quidem ita profligati ſunt; ut jam orbatum ſomno & quiete ægrotantem, Vertigine multatum, Menteque captum, Vires planè deficerent.

Hoc modo laborantem, tum primum arceſſitus, inviſi: cumque, ex totius morbi, maximè verò ex gravati Pectoris conſideratione, appareret, eum eſſe *Arthritidem Anomalam*, Medicina auctā; ut omnibus ejus medendæ Indicationibus ſimul ſemelque ſatisfacerem, (id eſt, ut ſomnum conciliarem; ut Vires reficerem, ut *Arthritidem*, ad τὰ ἔξωθεν amolirer; itaque Ægrum in tuto collocarem) *Pulveris Cantiani*, Doſim majuſculam, extemplo deglutiendam, eaque nocte repetendam, dedi. Ex animi ſententia res ſucceſſit: ſomno enim recreatum, & tanquam vitæ denuo reſtitutum ægrum, quæ perpeſſus erat, eleganter enarrantem, mane poſtero audivi. Ut autem Therapiam perficerem, & Humorem mutata inclinatione Materiam alienam Artubus infligerem, *Ferri præparatum* adhibui; quod paucorum dierum ſpatio, eam validiſſimè extrudendo, Pectoris gravitatem, *Inteſtinorum* Dolorum omnino omnem evicit.

Hæc erat hujuſce mali Therapia: Quandoquidem verò, in Corpore delicato, multumque debilitato, Materia *Arthritica*, nunc à frigore externo repulſa, nunc à Cruditatibus in *Ventriculo* & alimentari Fiſtula contentis, intus allecta, *Colicam* hanc *Arthriticam* identidem revocaret; quibus eam auxiliis, qua methodo, quo demum eventu recurrentem oppugnavi, hiſce paucis accipe.

Menſes aliquot agebantur, læti quidem & dolore expertes, cum ex Fructibus ὡραίοις aliiſque pravis avidè ingeſtis, & frigore eodem tempore contracto, redintegrata eſt *Colica*: Facta verò, per *Decoctum fol. Teæ* ἄνω per Catharticum mite, κάτω Purgatione, datoque *Pulvere Teſtaceo*, & *Chalybe*, *Arthritidem* expuli, regularem feci.

Cùm aliàs in eodem ægrotante *Arthritidem* mero frigore repelli, & *Colicam* mentiri noverim; non niſi purgatis primùm *Inteſtinis* adhibitoque tum demum *Diaphoretico*, in fugam mitti illam, externa ſolùm cauſa factam, expertus ſum. Materiæ verò emittendæ nihil in hoc ægroto melius conducere, aut votis reſpondere magis potuerat, quàm *Pulvis* ille prædictus; qui larga (ʒj) Doſi, & quidem crebro (tertia nempe quaque hora) demiſſus, Dolori *Inteſtinorum* allevando, partium extremarum illi movendo augendoque maxime ſæpe fuit momenti, & efficacitatis.

Cùm verò aliàs hæc invaluit *Colica*, neque adversùs eam *Vomitio*, *Purgatio*, *Pulveres Teſtacei*, ipſum *Martis Alcohol*, viribus junctis, vel nihilum profuere; ad *Bacchum*, miſerorum præſidem & conſolatorem, *Arthritidis* Averruncum confugiens, ejus auxilio planè divino, materiam in Artus commodùm ablegavi.

Poſtre-

Poſtremò addam, quum neque Medicina, neque Vinum huic ægroto, eadem *Colica* aliàs affecto, prodeſſet; languenti, & animam tantum non agenti, quam ruinoſa, conturbata, conclamata viderentur omnia, (quod quidem omnium expectationem vicit) opem ei, ſed madido, ſed bene poto, tulit *Phœnigmus*: Articulis dolori ſuetis admotum, aliam fecit Humorum inclinationem; ægrum manifeſtiſſimè ſervavit Remedium præſentiſſimum.

Ita quidem, multos annos Θεοῦ σὺν παλάμᾳ, Viro illuſtri medicinam feci; & tametſi, propter Viſcerum imbecillitatem, Victus rationem non ſemper optimam; ne dicam Ambulationem, Equitationemque, quibus exercere ſe, & Humores vitioſos extra pellere conſuevit, interciſas; & Prophylaxin omnem aut penitus omiſſam, aut indiligenter actam; *Inteſtinis* ii minima quavis de cauſa infunderentur: tamen ita factum eſt, ut in hujus *Colicæ* Acceſſionibus, & creberrimis & difficillimis, æger ſemper relevaretur; & quidem eatenus, ut non niſi conſumptis & exhauſtis Viribus, nulla verò *Arthritide* intus agente, ſupremum ille obiret diem.

HIST. VIII.

Colica Arthritica, *cum ſuperveniente* Paralyſi.

Moribus honeſtis & ingenio ſingulari Vir, *Arthritide* per viginti annos, autumno quoque altero, (is fuit illius hoc in ægroto Typus) laboravit. Loci, quem invaſit, diverſitas ea fuit; ut nunc dexterum, nunc ſiniſtrum, nunc uno eodemque tempore Pedem utrumque, ſed dexterum maximè laceſſeret.

Excipiendum autem eſt, per hoſce Annos, quod Typum ea ſemel atque iterum mutavit; quod Autumno illo altero deficiens, inſultum Menſe Februario fecit. Quibus verò autumnis intermiſit *Arthritis*, iis ſemper ægrum adorta eſt *Epiphora*; qua ex Oculis, per Hebdomadas ſex vel octo, ſerum acre & pungens emanavit; & quidem adeo perpetim & conſtanter, ut *Arthritidis* vicem gerere, & ejus Materiam ſecum ferre, non immeritò crederetur.

Autumno Anni MDCCV. quum, in Sanguine & Viſceribus, ſordes & illuviem, otio & ſatietate, contraxerat; craſſior & obeſior eo factus, *Dolore Colico* corripiebatur; eoque, propter iter intempeſtivum, urgente frigore & imbribus, infirma valetudine ſuſceptum, gravi demum moleſtoque cruciabatur. Interdum huic adjuncta eſt Diarrhœa, qua cum alvus exonerata fuit, Dolor remiſit; ea verò ſiſtente, recruduit, unà cum Vomitione, nunc Cholerica, nunc Pituitoſa. Ut utrique mederetur æger, Clyſteribus, Emetico, & Purgante uſus eſt; ex eoque mala ad tempus allevata, brevi autem ex novo frigore recidiva.

Cùm ad ægrum arceſſerer, & præter jam dicta in Morbi res minutas inquirerem; (tales initio judicantur eæ, quæ facta indagine ad explicandam Morbi naturam interdũ maximè conducunt:) præcipuè, quæ *Arthritidos* eſſet conditio; quæque ad præſentem Morbum ratio, quærenti patuit. Primùm, *Dolorem Colicum* eſſe, τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν afficientem, iis cohærentem; Vento inſuper *Inteſtinorum* Appetitu læſo,

Oculorum languore, Facie pallida, Pulſu debili ſtipatum: Tum paulò ante *Podagram* fuiſſe, Pedis primum unius, deinde alterius; nunc autem Talum, nunc Pollicis Metacondylon, eam invadere, ſed edentulam, neque ſatis crudelem: Deinde, Ægrum tabeſcere; Vires ejus enervatas, & (quod præcipuè notandum erat.) Partes externas, non modo Διαπνοῆ, ſed & calore fere privatas, ac ſi vitæ Lampas extingueretur, multum frigeſcere.

Cùm iſta, maximè quatenus *Arthritida* reſpicerent, animo perpenderam *Arthritidem* eſſe malum, ea, quæ intus ſunt, ingreſſam, & *Inteſtina* cruciantem, exiſtimavi. Hoc, in homine ſignificavit *Arthritico Colica*, tam curatu difficilis. Hoc palam fecit ipſa tum temporis, etiamſi mitis, in Artubus *Arthritis*.

Quare id conatus ſum, ut è Viſceribus hoſtis in Artus excuteretur, & quidem iis, quæ ſequuntur; Primò, *Catharſis* inſtituta eſt, per *Extr. Eucſtach.* ʒß. *Scam. pul. gr.*v. *Balſ. Per. q.ſ.* eaque nocte *Paregoricum* cum *Bolo Cardiaco* datum eſt. Quando Nauſea Alvi ductionem maneret, Vomituque opus eſſe indicaret; *Emetico* levi, Poſſeto nempe amaris alterato, is peractus, ea ſublata eſt.

Catharſi præmiſſa, *Arthritidi* protinus expellendæ memet accingo, compoſitionibus hiſce uſus.

℞. *Theriac. Androm. Diaſcor.* aā ℈j. *Spec. Diamb. Flor. Salis Armon.* aā ℈. *Chal. Nutriti gr.* v. *Ol. Cin. Ch. gtt.* j. *Syr. Garyoph. q.ſ.f. Bolus, nona veſpertina, tertiaque matutina demittendus, cum Vini rubri, Luſitanici, tepefacti,* ℥iiij.

℞. *ZZ. in Indiis Cond. Diaſcord.* aā ℈j. *Pul. Serp. Virg.* ℈ß. *Chal. Nutrit. gr.* v. *Ol. e Sem. Aniſi Ch. gtt.* j. *Pul. Macropip. gr.* iij. *Syr. ZZ. q.ſ.f. Bolus, hora nona matutina, tertiaque pomeridiana cum eodem vehiculo ſumendus: Porro, Nycthemeri ſpatio, epota alia Vini prædicti* ℔j. *Emplaſtrum ex Diaſcord. & Empl. Stom. mag. aā paribus menſuris, cum Picis Burg. q.ſ. Ventri impoſitum.*

Horum uſui, dies inſtar octo impenduntur: eoque factum eſt, ut Pulſus, antea debilis & parvus, jam augeatur; & carni, antea ſubfrigidæ, laudabilis & naturalis æſtus concilietur.

Roborato itaque Cruore, ad mutandam humorum inclinationem, eamque τὰ Ἄρθρα uſque vertendam *Phœnigmum* utrique Pedi calidiſſimum, eoque frigefacto, ad quatuor vel quinque vices, novum imperavi applicandum: poſteaque Malleolis ambobus *Veſicatorium*. Hinc acre Serum Ulcuſculis elicitum; hinc *Podagra*: hinc *Gonagra*; & pro eorum ratione τῶν Ἐντοσθίων indolentia. Qua utique animadverſa re, medicamenta, ſed paulatim, minuimus; nunc eorum Doſes extenuando, nunc aſſumendi tempora extrahendo.

Interea verò, Sorbitiones, *ex Juſculo Pullino, Avenaceo*; *ex Chocolata*, & ejuſmodi cum tenuibus, tum *Analepticis*, ſæpius in die, ſed modicè demittuntur. Carnes etiam εὔχυμοι καὶ εὔπεπτοι quam primum per Stomachum liceat, apponuntur. Pedis ſiniſtri Calcem, dextri Aſtragalum, utriuſque Hallum occupavit *Podagra*; rediit verò cum ea Fames, & Concoctio; rediit oculorum acies, animi alacritas, Spirituum robur, & ovatio; aliaque Vitæ & Salutis indicia.

Cùm ita res ſalva eſſe videretur & omnium

omnium opinione in portu navigaremus; alter ecce Turbo exoritur, quo in proceſloſum Mare rurſus abripimur.

Podagra, laudabilis & invidenda, (ad quam acceſſit *Chiragra*, ejuſdem generis) æſtu mordaci, cum ſtragulis æger coopertus incaleſceret, eum noctu affecit: qui tamen per ſudorem, brevi temporis ſpatio, magno cum ægri fructu, ſolitus eſt abire. Hujus æſtus, roſionis hujus impatiens ille, ut eam vitaret, raro ſe in lectum commiſit; Cathedra totas fere noctes, hyeme frigidiſſima, conſumpſit. Perſpiratione multum hinc diminuta retunditur Appetitus, Brachia παραλύονται, &, niſi opportunè miaſma *Arthriticum* e Corpore fuiſſet emiſſum, de Ægro procul dubio actum eſſet. Lecto ei denique affixo, Diaphoreticis motum; Aqua *Bathonienſi* famen reſtitui. Poſt menſes quinque triſtes ſanè & dubios, ſummo vitæ periculo liberatus, Æger, dicta methodo, (favente Vere, Deo Conſilia noſtra fortunante,) convaluit; excepto, quod Digiti vehementer reſoluti, quamvis iis multum profuit Balneatio, ad conſuetudinem ſuam autumno ſequente, quo hæc ſcribo, minimè redierant. Scripſit enim, & quidem priſtino Charactere, lectuque facili; ſed literas vacillantes, neque ſemper ex æquo ductas: Cetera bellè ſe habuit, &, quam Morbo primum ineunte, longè melius.

CAP. IV.

De Diarrhœa Arthritica.

ART. I. Colicam prædictam ſequitur ejuſdem numeri *Diarrhœa*; naturam habens, & Curationem poſtulans quodammodo privatam. Diximus, *Arthriticum* in ſanguine Miaſma, ἀεὶ φυόμενον, fere perpetuo revocari, & certo quodam temporis ſpatio repullulare: Diximus, adauctum & vectum in *Inteſtina* ſæpe mitti. Hiſce poſitis, advertere licebit, non nunquam Pancreati, & Glandulis *Inteſtinorum fragiformibus* (à Clariſſ. * *Liſtero* primum, uti veriſimile, detectis; à Clariſſ. † *Peyero* pleniſſimè deſcriptis) illud infundi, atque hinc in cavum *Inteſtinorum* à Natura pelli; & demum, urgente ejus acrimonia, Spirituſque animales ſtipulante, crebris Dejectiunculis è Corpore exterminari.

II. Hanc autem *Diarrhœam* eſſe revera *Arthriticam* ſi Symptomata, tum ea, quæ intercidunt, tum quæ alia ex aliis, inſigni profecto ordine, emergunt, accuratè, & ſuis ponderibus diligenter examinemus; per ea ſatis ſuperque declaratum eſt. Quis enim, quotieſcunque veteri *Arthritico*, mediis in Doloribus verſato, ex cauſa aliqua evidenti, Materiam in *Inteſtina* derivante; accipit *Diarrhœa*; eamque ſtatim excipit Doloris, & Tumoris externi diminutio; poſtea verò libertas ab *Arthritide* diutior: quis, inquam, inficiabitur, hanc *Arthritidem*, initio rectam, *Inteſtina* jam petere, perque Alvum effugere; id eſt, *Diarrhœam* illam eſſe *Arthriticam*.

Ita certè, *Arthritico* dolenti quæ hujuſmodi obvenit, *Diarrhœa* eſt planè *Arthritica*: Quæ Dolore immuni contin-

* Vide *Acta Philoſophica* Londinenſia *N.* 95.

† Vide Clariſſ. *Peyeri Parerga Anatomica.*

contingit, & Materiam, adhuc in Sanguine latentem, ſed in Artus abituram, manifeſtè alio divertit, perque *Inteſtina* exprimit; quamvis argumento fortaſſe minori, certè tamen ſatis valido, & firmo, non alia, quàm *Arthritica* eſt habenda.

III. Hic Affectus, ſi conſideremus ejus indolem, & Cauſam Continentem, eſt tantummodo unus quippe qui *Arthritidos*, per *Inteſtinorum* Excernicula, perque Dejectiones, quam ex conſuetudine, frequentiores, fugam comprehendat, oculiſque ſemper objiciat: Si verò illius initia, ſique exitus varios evolvamus, longè à ſe diverſus eſt. Miaſma in Sanguine *Arthriticum* nunc à Natura directè, & quidem eo nomine quod ingraveſcat, deorſum pellitur; atque iſtiuſmodi fluor Paroxyſmos interdum *Arthriticos* antevertens, ſalutaris eſſe reperitur. Expulſo etenim inimico, clauduntur Januæ; pax, & quies reſtituitur; viget Oeconomia. Hoc autem in Corporibus εὐσπλάγχνοις, id eſt, Fibris robuſtioribus, firmis Spiritibus donatis. Sæpius autem multo, vel aſſumpto *Cathartico*, vel à Cruditatibus, *Inteſtina* irritantibus, *Ventrem* aperientibus, Miaſma illud è Sanguine elicitur, &, una cum illuvie *Inteſtinorum*, Ano expellitur.

Hujuſmodi *Diarrhœa* incerti admodum eventus eſt; ſi enim tempori cohibeatur, neque modum excedat, utilis ſæpe invenitur; & quidem *Arthritidis* Materiam, etiamſi via non uſitatiſſima, tamen tuta emittere: Cui iſthuc conſequens, quod Paroxyſmus non niſi diu poſt recurrit *Arthriticus*. At in iis, quorum *Viſcera* ſatietate crapulaque ſunt debilitata; cum Natura *Ventris* impetum comprimere, Criſique legem imponere nequit; *Diarrhœa* nimium pertinaci, minimeque tolerabili, illa identidem opprimitur. Non tantum Inimicus, verum etiam Amici, Spiritus ſcil. ipſi, Vigiles & Præſides ſalutis, in exilium mittuntur: Oeconomiæ ſubverſio eſt, & planè πανωλεθρία.

Hujus utriuſque Caſus Exempla mox in medium vocabo.

IV. Therapiam hiſce Caſibus ut accommodem, in *Diarrhœa* iſta *Arthritica*, quæ in Sanguine initium habet, nihil inepta ſedulitate ſtultius, dicam, an periculoſius? quæ, Pharmacis perperam ingeſtis, Naturæ opus ſæpè interturbet, interdum abrumpat. Suo potius arbitrio ea, patiaris, agat; quodque intus læſurum erat, ſuo utiliter ingenio effundat; Si verò *Diarrhœa* nimium excurrat, Vireſque excedat, Aſtringentibus ſiſtenda eſt; Cardiacis Æger roborandus. Sive per ſe deſiit *Diarrhœa*, ſive per Medicinam, ejus reliquiæ *Aquis Purgantibus*, *Tartaro laxante*, & *Manna* (ſi opus fuerit) adjectis, poſt tempus aliquod egerendæ ſunt.

Sin à *Cathartico* accidat iſta *Diarrhœa*; ſimiliter, atque Caſu præcedenti, parum utilis Medicina; de Ὑπερκαθάρσει, tantum Cautio ſit.

In *Diarrhœa Arthritica* Cruditatibus exorta, quæ omnium mihi periculoſiſſima videtur, alia res eſt: Hic, *Ventriculus* ſæpiſſimè aggravatur; ideoque, ſi ita ſit, *Decocto Teæ*, vel *Cardui*, movendus. Poſtea, (ſive Vomitu neglecto,) Venter leni *Cathartico* ſubducendus: tunc ad *Adſtringentia*, & *Fluorē cohibentia* feſtinandum. *Bolus ex Diaſcord. Spec. Conf. de Hyac. Croco Martis*

tis aſtr. Terra Japonica, Syr. de Roſ. s. quarta, quinta, vel ſexta quaque hora demittatur, cum *Julapii Cretacei Hauſtu.* In *Alvum* detur *Enema*, ex *Vino Canarino, cum Gelatino Amyli, vel Diaſcordio: Ventri* admoveantur *Lanea, Decocto Rad. Biſtort. Tormentill. Balauſt. &c. Cereviſia* generoſiori facto, immerſa; & ſæpius repetantur. Potioni ſit *Infuſum Roſ. rubr.* vel *Decoct. album:* Et, ad vires inſtaurandas, *Vinum rubrum uſtulatum.*

Si Pulſus ſinet, optime conducet *Opiatum, Laudani* puta guttas aliquot, vel potius *Opii* quaſi granum, cum *Theriac. Androm.* ℨß. ℈ij. dari.

Si periculum eſt, in *Dyſenteriam* ne tranſeat *Diarrhœa*, ſumatur *Emulſum* ſequens.

℞. C.C.C. ℥ß. *G. Arab. Tragac. aā* ℨij. *coq. in Aq. Oryzatæ tertiæ Decoctionis* ℔iij. *ad* ℔ij. *Colatura Amygd. d. cortice nudatis, & Sem. Pap. albi inter contundendum affundatur: iterum colata, Aqua Cin. fort. aromatizetur; Saccharo dulcetur.*

Quæcunque vero Vomitum & Purgationem excitent, ea non, niſi caute, in uſum trahenda; ne, quæ auxilio eſſe debuerant, Ægroto imbecilli graviterque laboranti obſint. Quod quidem in monitis ideo præcipue à nobis poſitum eſt, quoniam hujuſmodi laborantes, Fluore multum enervati & depreſſi, Catharſi tolerandæ ſæpe impares inveniantur: quo quidem in Caſu, *Cardiacis* & *Aſtringentibus* ſolis utendum eſt.

Cujuſcunque demum Originis ſit *Diarrhœa* prædicta, *Prophylaxis* optime per *Aquas ferratas*, & quidem jucundiſſime, parata eſt: quibus addi poteſt, ut in Artus Eructatio fiat Materiæ, è *Ferro Præparatum* aliquod; omnium autem optimum id, quod *Alcohol Martis* appellavi.

HIST. I.

Diarrhœa Arthritica *crebra & ſalutaris.*

Matrona quædam, in Regione Civitatis ſeptentrionali, multos annos *Arthritide* per vices ægrotavit; initio Vaga, deinde fixa; nunc Recta, & idonea, nunc Anomala. Primum Gutture, tum Manu dolentem; *Angina* primum *Arthritica*, tum *Chiragra* laborantem, invaſit aliquando *Diarrhœa:* de qua, ut illam ſupprimerem, cum arceſſerer; ejus de vehementia frequentiaque percontanti, mihi narratum eſt, neque tam urgentem, ut quæ non poſſit tolerari; nec quidem aliam eſſe eam, quam quæ commode & utiliter poſſit; pariterque, Alvo ſoluta, Paroxyſmumque finiente regularem, non ſine ingenti fructu, Ægram iterum & ſæpius fuiſſe.

Quæ cum ita eſſe acceperam; vitatis hinc, quæ *Diarrhœam* intenderent; illinc autem maxime, quæ contraherent, in operam navavi, ut Ægra mediocritatem, multo uſu comprobatam, probatione multa commendatam teneret; ipſamque Naturæ, Medicorum Principis, in ſanando Methodum, omnino perſequeretur. Nec quidem minus aliquid, imo majus eo factum eſſe arbitror; quam ſi inutili, ne dicam ancipiti plane, περιεργίᾳ, corraſis uſquequaque Medicamentis, multaque arte compoſitis, Ægra, tanquam Corbita, oneraretur.

Hoc autem, in tempeſtivæ illius Negligentiæ laudem, addi inſuper oportebit; quod, tametſi Ægra ſæpius ex eo tempore deſedit *Arthritide*, eaque ſemper in *Diarrhœam* deſinente, perque Alvum exeunte; nihil illa damni propterea tulerit, lucri vero permultum. Cujus quidem rei cauſa neſcio an ulla probabilior excogitari poſſit, quam quod Ægra, Spiritibus firmis, conſtantibus, ad munera ſua obeunda paratiſſimis, (qui nempe tum malum Civem prompte expellant, tum eo expulſo foribus occludendis ſubito invigilent) donaretur. Rara autem hæc, *Arthritide* ἐν τοῖς ἐντέροις ægrotantibus felicitas; quorum pars maxima, Alvo vel liquida nimis, vel nimis dura, eſſe obſervatur. Ægra, poſt ſex Hebdomadas ab *Arthritide* triformi immunis, ſanior & vegetior evaſit.

Hiſtora tradit, ex una eademque *Febre*, ad amoliendum Miaſma *Arthriticum* ſuſcitata, diverſis poſſe illud deponi locis, perque diverſa Excernicula proturbari; nempe per Glandulas Oris *Salivares*, per Artuum *Mucilaginoſas*, perque *Inteſtinorum Fragiformes*; &, cum *Arthritide* regulari, *Diarrhœam* eſſe poſſe ſimul *Arthriticam*, eamque ſalutarem.

HIST. II.

Diarrhœa ex Cathartico, Arthritica opportunè ſuppreſſa.

ALiam novi Generoſam, lectiſſimam, cultu & honore profecto digniſſimam; quæ, cum Marito juncta eſſet *Arthritico*, ipſa etiam citò laborare cœpit. Cubitos, Humeros, hos illos in Manibus Articulos habuit afflictos. In Cubiti dextri extremitate Tofus erat, à durato Steatomate, Juglandi par: Digitus ejuſdem Manus longiſſimus, Tofis diſtentus, metu privatus. Articulamenta, præcipue medium ejuſdem Digiti infarctum. Malleolus item, Pedis Planta, Calcis tendo, & Genua laborarunt. Paroxyſmi ſolebant eſſe graviſſimi, dolore multo comitati, menſem integrum, interdum etiam alterum, permanentes.

Nuper autem, quum per hoſce ſex menſes urgeret ægrotatio quædã; Torpor videlicet, Inertia, una cum Vertigine, Viſu Oculi dextri imminuto, Dolore ejus, ut & univerſi Corporis externi moleſtiſſimo, Appetitu depreſſo, (quæ quidem omnia, neque ſatis fixæ, neque ſatis rectæ *Arthritidos*, erant accidentia) ſumpto, neſcio cujus hortatu, Cathartico, ſed neque eo fortiori, aut Elaterio; Vomitu illa, & *Diarrhœa* Materiæ viridis præcipitante, corripiebatur; ſic, ut ſex dierum ſpatio ſexageſies minimum dejiceret. Sordium hæc *Arthriticarum* erat per Ventrem Evacuatio copioſa, neque ex omni parte inepta. Nam Symptomata hinc collapſa ſunt, & evanuere omnia. Digitorum Tumores; ob *Arthritida* παροξυνοῦσαν eo tempore magni, ſubſedere: quæque ab iſta *Diarrhœa* fluxerunt incommoda, lucro & compendio eam conſequenti, facile cedebant. Ab effuſis hiſce Purgamentis, Corpus liberum, & ad tempus aliquod incolume.

Hoc pene totum Naturæ opus, unum Artis erat, *Diarrhœa* nimium ne excurrat, curare, & Ægræ vires ſuſtentare. Hoc ego propoſitum, hanc metam ſpectans, nihil aliud, quàm aſtringens & Cardiacum aliquid, præcepi; illud autem

autem opportune adhibitum, languenti, debilitatæ, pulſum humilem & imbecillum habenti, Alvum compreſſit, Vires inſtauravit.

Habes Exemplum *Arthritidos* (Cathartico viam monſtrante) in fugam ſe per *Anum* conjicientis; *Diarrhœæ* habes *Arthriticæ* Curationem.

HIST. III.

Arthritis *Vaga* Inteſtina *occupans, ſolo Externorum uſu evocata eſt, & Artubus affixa.*

DUodeviginti annorum Adoleſcens, Patre inde ab incunabulis *Arthritico* natus, Artuum habuit Dolores; à longo tempore vagos, & ut amicorum opinio tulit, *Rheumaticos*; cum Tumore albo, ſubmolli, Articulorum intervalla ſæpiſſime, ipſos etiam Articulos aliquando infeſtante. Sanguini, quidem identidem & copioſe detraxi, Cutis uſque craſſa & denſa, brevi ſemper innatavit. Et ejus Dyſcraſiam auferat, æſtate anni MDCCV. hortatu noſtro, varia periclitatus eſt æger; *Succum* nempe *Taraxaci & Cochleariæ depuratum, cum Hordei, Rad. Gram. C. Fœnic. d. Aſparagi Decocto*; *Cryſtallum item Minerale*; *Chalybeata*; *ſuoque loco Lacticinia, & Aq. Bathonienſes.* Ex quibus omnibus utilitates & fructus cepit aliquam multos, Obſervantiæ pares: Intermiſit dictus ille *Rheumatiſmus.*

At poſt ſeſquiannum, cum Æger Sanguinem, uti par erat minime correxerat, *Inteſtinorum* Tormina, cruciatus ſubſit immanes, *Diarrhœam* pertinacem, neque Medicinæ facile ceſſuram: Unde enervatus, multumque debilitatus Æger, neque morbum diutius, neque remedia ferre poſſe videbatur; ſed in ipſa mortis propinquitate verſari.

In hoc ancipiti & pene deplorato ſtatu, morbi naturam plane *Arthriticam* animo advertens, Methodo, quam in *Arthritide Inteſtinorum Anomala* interdum non infeliciter adhibueram, uti animus fuit. Neglectis ſcilicet Medicamentis, quibus ore ſumendis impar erat Ægrotus, externis incumbere. Ideoque iis utriuſque Brachii locis, quos excruciare ſolita eſt *Arthritis*, è *Fermento veteri, &c. Phœnigmos* juſſi calidiſſimos applicari, & cum refrixerint iterari; donec aborti fuerint Tumores, iis, qui à *Rheumatiſmo* credebantur eſſe, perſimiles. Tumoribus his, ex voto factis, admovi Epiſpaſtica: unde Ichor, ad Hebdomades aliquot, jugiter effluxit.

Quantum hinc utilitatis, quæ commoda, quam ſubita Curatio, capi vix poteſt. Quo Tumor eſt evectus, pari certe cum eo paſſu ſublata Tormina; ſuppreſſa *Diarrhœa*: quinimo novatur Appetitus, & reſtituuntur Vires. Ægroti ſtatus, ſive Viſcera, ſive Artus ſpectemus, omni dolore paulo poſt immunis, quam per annos aliquot antea-ctos ſanior, & quidem multò jucundior evaſit.

En *Arthritidem*, Artus pervagari ſolitam, *Inteſtinis* adhæreſcentem; cum Torminibus, *Diarrhœam* inducentem ſolo Externorum uſu ad τὸ ἔξωθεν evocatam.

HIST. IV.

Cruditatibus exorta Diarrhœa Arthritica, *Medicinæ viribus inhibita.*

VIr ampliſſimus, antiqua *Damnonii* Nobilitate natus, *Podagra* utroque ſtemmate derivata conflictatus, ejus impetum bis vel ter in annum conſtanter eſt perpeſſus. Ad Hoſpitem tam certam, tam fidelem, pro utriuſque ingenio accipiendam, mundum ille *Arthriticum*, comptum adeo ac elegantem, in promptu, apparatum habuit; ut, è Ποδαγριώντων natione magna & lauta, raro ullus unquam magis.

Annos ille permultos hunc in modum (id eſt, duriter) exegit; cum ad tuendam Concoctionem opera, diligentiaque, quam omni Vere & Autumno, per Catharſin, &c. ponere ſolebat, penitus omiſſa, vitaque acta nimis ſedentaria; primum, plane conticuit *Arthritis*; neque, more ſuo, in extremis Partibus eluxit: mox, in *Ventriculo*, & *Inteſtinis*, ſordium Maſſa collecta, compreſſa eſt. Hinc Ανορεξία, Ructus ſæpe impuri, Sapor ingratus, à paſtu Ventriculi gravitas, Præcordiorum diſtentio; hiſce Oſcitatio creberrima (Symptoma *Arthritidos*, in Viſceribus latentis, huic Ægroto familiare;) Dolor à Flatu lateralis, pungens; illarum videlicet Impuritatum indicia. Hæc ſubſequitur *Diarrhœæ*, qua tum illæ tum quæ *Viſceribus* adhæſerunt *Arthriticæ*, per anum exprimuntur.

Cùm autem iſta *Diarrhœa* neque Naturæ rebus, nec Ægroti votis reſponderet; per *Decoctum Teæ*, Ventriculum; per *Rhubarb. Infuſum*, addito *Salutis Elixir*, *Interanea* purgavi; itaque facta, quanta opus erat, Evacuatione, per *Diaſcordium*, per *Crocum Martis*, & ejuſmodi alia, *Ventrem* cohibui. Aqua, ſed cocta, & Vino miſta potui daretur; Cibi, ſed ſolidi & intus manſuri, paululum caperetur, in præceptis poſui. Ut autem appetitum languentem, & proſtratum excitem; ut *Arthritica* Sanguinis recrementa ad τὰ ἔξωθεν propellam; & in Artubus, uti moris erat, deponi faciam; *Aquas Bathonienſes omni mane hauriendas*, *Bolum è Pul. Rad. Ari C. Conſ. flor. Salviæ*, *Chal. Nutrito*, *Syrupoque Garyoph. cum Vini hauſtu demittendum*, *præcipio*: Itaque in viam *Arthritida* reduxi; Ægrum σὺν Θεῷ reſtitui.

Diarrhœam, Cruditatibus exortam, Miaſma *Arthriticum* ad τὰ Ἔντερα invitantem, perque Anum effundentem, arte curatam, exhibet Hiſtoria.

HIST. V.

Diarrhœa Arthritica *lethalis.*

DOminus C. tum *Cereris*, tum *Bacchi* cultor egregius, *Arthritidem*, non uno nomine hæreditariam, malis moribus, victu autem inordinato maxime, auxit & exaſperavit. Ab ineunte Pueritia minime temperatus, Adoleſcentiam vix ingreſſus, Cacochymiæ factus eſt *Arthriticæ* Gurges, neque tam Affectu iſto tentari, quàm ab eo occupari diceretur; anni enim vix dimidium vacavit.

Cùm ita materia gravaretur *Arthritica*, eaque de cauſa in ſtatu eſſet dubio; caſus intervenit, qui exitum ægrotanti

tanti fecit non minus ſeverum & triſtem, quàm improviſum & inopinatum. Ea fuit tempeſtas, quæ Fructibus ὡραίοις cœpit abundare: Hos ita devotavit, præcipue (quod maxime appetiit) Fragum; ut diu nihil aliud eſculenti capeſſiverit. Vini autem loco, quod τῶν ὡραίων frigidum mitigare debuerat, Lac, vel Aqua Fontana erat, Saccharo dulcata.

Gulæ tam inſolitæ poſt impenſam circiter Hebdomadam, *Diarrhœa* immani Æger eſt correptus; quæ non ſolum Maſſam *Ventriculo* & *Inteſtinis* incluſam, verum etiam *Arthriticam*, in Sanguine contentam, & exilio paratam, Ano ejicere jure merito cenſeatur. A Dejectionibus ita crebris & immodicis, vires adeo proſtratæ ſunt & peſſum datæ, ut Ægri res (iis, quæ opportune data auxilio eſſe potuerant, neglectis, (ſtatim in pejus ire cernerentur. Primum enim, Pulſu debili, deinde Senſu communi vacillante; tum Motibus Convulſivis, & Deliquiis atrociſſimis, & brevi tempore revertentibus eſt oppreſſus.

Ita quidem Ægrotans, qui, dum *Arthritis* impetus fecerat idoneos, etſi vitam non beatiſſimam, at non temnendam, imo tutam egit; *Diarrhœa* (quam quidem ſolitariam, & *Arthritidi* minime conjunctam, tutius & melius, ſi non ἐκφόρως ſubire valuerat) hac exorta, illico una cum Morbo, vitam effudit.

HIST. VI.

Aliud Exemplum Ægroti Diarrhœa Arthritica *occidentis.*

HUic conſimilis eſt Hiſtoria Viri, apud *Damnonios* olim notiſſimi; quæ, quantis in anguſtiis, qualique diſcrimine verſentur ii, qui Fluore alvi laborant *Arthritici*, luculenter explicat. Fuit ille ætate integra, laxo & obeſo Corpore, alvo (quod habitioribus ſolenne) plerunque liquida. Inordinata Victus ratione, quicquid occurrit avide ingerendo, Vomitus aſſiduos, & *Diarrhœam* arceſſivit; quodque temere dimiſit, ſtatim Ore, vel brevi temporis ſpatio Ventre reddidit. Hoc etiam modo *Arthritidis* Paroxyſmos, quibus in ſingulos annos affici ſolebat, regularibus & idoneis, (ejus ſcilicet materiam ad *Inteſtina* ſolicitando, *Diarrhœa* fere perpetua per Anum expellendo) ingruentes abſcidit; plus biennium aſpulerat; neque ad faſtigium aliquod notabile, & obſervatu dignum, unquam, eo tempore toto evehi permiſerat. Proſtratus Appetitus, Ciborum omne genus faſtidium erat; Caro abſumpta, Cutis flacceſcens, languentes Oculi, Faciei macror, quaſi ab Aurugine, flaveſcens; Urina exigua, & colore rubro; Suſpiria crebra, Animi dejectio miſerabilis; Pulſus debilis & celer, Sitis importuna. Quibus animadverſis, non hæc ab una *Inteſtinorum* imbecillitate (tametſi illam eſſe non negaverim,) aut Natura quaſi confecta; ſed ab aggravata potius, & *Arthritide* ἀνωμάλως agente oppreſſa, oriri contendebam; ideoque *Arthritidem*, deviam & palantem, ad externas Partes, ad Artus expellendam. Cui quidem Opinioni cum Medicus Ægri Ordinarius, & Συνεργάτης meus eſt aſtipulatus, primum, ut ſordium Maſſa, quæ *Ventriculo* oneroſa, *Arthritidem* eo loci detinere viſa eſt, dimoveretur, *Emeticum* dedi: *Decoctum* nempe *Cardui*, *cum Vino Luſitanico*, *propter Ægroti*

 imbe-

imbecillitatem, admiſto. Phlegma dejectum eſt, cum ἐυφορίᾳ copioſum. Nullum eo veſpere Paregoricum. Poſtero mane, Reſpiratio liberior, Vigor Oculorum vegetior, major animi alacritas. Et, quod deſideratiſſimum, en etiam Manus & Pedis Dolor, Tumor, Rubor *Arthriticus:* Qui, in ſtatu tam lubrico, ut augeatur, *Bolus ex Ther. Androm. Croco M. aſtring. Pul. à Chel. C.C. Syr. de Roſ. ſ. quarta quaque hora ſumitur, ſimul cum Vini rubri prædicti hauſtu; cui Tinct. Martis nutriti gutt.* xx. *ſunt adjectæ. Sp. C. C. Succinatus ſubinde datur, & Potui Vinum, Aqua Fontana cocta dilutum.* Quinimo, ut quem auſpicato nacti ſumus, eundem cautè & diligenter locum tueamur, *Phœnigmos* (è *Seminibus Sinapios, Raſ. Raph. Sylv. aā p.j. Fermenti vet. p.* iij. *Aceti Vini albi q.ſ.*) Tumoribus *Arthriticis* calidos admoveri, &, quam primum refrixerint, iterari præcipimus; donec in molem illi majorem elevarentur. Aucta hoc modo utraque Inflammatione, ad evocandum illius Serum, & materiam ſimul *Arthriticam Epiſpaſtica* ſuper eam impoſuimus, quibus Ichoris ſalſi viroſique libræ minimum duæ, ſpatio quatridui, ſunt elicitæ. Pallidior hinc paulatim Urina, & ab *Arthritide* Quies.

Finito Paroxyſmo, ad inſtaurandam Coctionem, & robur *Interaneorum* confirmandum, ſocia opera, primo *Lene Catharticum,* deinde *Chal. Nutritum* adhibuimus. Diætam omnem quantitate & qualitate aptis, accommodavimus.

Quamdiu κατὰ μέτρον egit, monitis & præceptis his obtemperatus Æger, tulit Obſervantiæ fructum. Cibum avide ſatis appetiit, tenuit, digeſſit; raro, neque niſi laudabiliter dejecit: integra & tuta videbantur omnia. Ante vero, quàm vires, nupera tempeſtate labefactatas, reſarcire valuerat, ſuo ſe iterum more genus, & Genio indulgens, *Diarrhœa* ſubito recidiva, Motibus Convulſivis, &c. ſtipata, paucarum horarum ſpatio eſt ſurreptus.

CAP. V.

De Dyſenteria Arthritica.

ARTIC. I. QUæ tormina, qui *Inteſtinorum* cruciatus, graves utique & terribiles, ex *Arthritica* Materia illorum Tunicis impacta oriantur, in ſuperioribus tractatum eſt. Tentemus ultra, &, utrum hæc tantummodo, an etiam alia; an his majora miſeros mortales interdum non excrucient, & demum Morti objiciant, ſerio expendamus. Quocirca, hoc Capite de *Dyſenteria Arthritica,* & in ſequenti de *Abſceſſu Inteſtinorum Arthritico* ſermonem inferemus.

II. Et quidem haſce res inſpicienti palam erit, acrem illam & viroſam *Arthritidos* Materiam, & Cauſam Continentem; qua Dolores paſſim in Corpore crudeliſſimi concitantur; qua Membranæ vellicantur, & exulcerantur, qua ipſa interdum Oſſa corrumpuntur, & Carie conficiuntur: *inteſtina* etiam aliquando mordere: illius roſione perfodi, & exedi Vaſa eorum exilia: ſicque fieri poſſe *Dyſenteriam* quam tradimus, *Arthriticam.* Verum, ut ab hujus Morbi probabilitate, ad ejus ὕπαρξιν & experimenta medica tranſeam, revera dari hunc Affectum explorato

plorato conſtat. Ejus autem εἶδ☉ καὶ ἦθ☉, quantum expiſcando conſequi valeo, tale eſt.

III. Gracili & tenero Corpore *Podagroſos, Inteſtinis* præcipue teneris donatos, & δυσσπλάγχνους aggreditur. Præire ſolet Dolor Colicus, pariter *Arthriticus:* & cum crebris ejus acceſſionibus læſæ & corruptæ ſunt *Inteſtinorum* Tunicæ, debilitatæque flaccent eorum fibræ; Miaſma *Arthriticum*, Cauſa aliqua externa illud intro pellente, vel intus poſita eo alliciente, in Arterias, (*Cœliacæ* nempe *Inteſtinalis* ramum, & utramque *Meſentericam*) *Inteſtina* irrigantes, ἀθρόως infunditur. Hinc Dolor *Inteſtinorum* mordax, erodens; cum Pulſu celeri, & Febricula quadam. Si eodem tempore externis partibus *Arthritis* inſit, celerrime omnis evaneſcit, ad τὰ ἔντερα feſtinat. Vaſis Sanguine diſtentis, eroſis, ruptis, in Fiſtulam demum alimentarem is exſtillat; qui, in ejus cavo collectus, alvo, & interdum ore ejicitur. Emiſſi quantitas ſæpe unius libræ, aliquando binarum pondo. Qui tantum, & humoris tam commodi diſpendium excipiunt languores, ab eo cavernæ *Interaneorum* commiſſo magni ſunt; ab expreſſo, & è Corpore expulſo, majores. Collabuntur Vires, Artus frigeſcunt, frequens eſt Deliquium, planè in dubio Vita. Levantur ex hac evacuatione Tormenta, & ſi Æger inſultus vim & ferociam tolerare valeat, † quies ſequitur, & à Paroxyſmi impetu *Arthritici* ad tempus aliquod induciæ. Materia modo jam dicto per *Inteſtina* exulante aliena, non iterabitur Inſultus, donec in Sanguine nova condatur, & coacervetur; quam autem primum illud fiet, tam in Artubus citiſſime, vel *Interaneis*, iterum exſpectandus erit.

IV. Obſervatu facile eſt, ingenio & natura quam ſingulari ſit hic Affectus, & à *Dyſenteriis*, quotquot uſpiam inveniantur, aliis, quam diverſus: Quod ut pro certo habeatur, animadvertendum (præter iſtam τῶν Εντέρων imbecillitatem, qua dirigitur Sanguis, & in ea derivatur) ab una *Arthritidos* Materia in Sanguine contenta, Affectum hunc, conſtanti norma & ratione manifeſta, dependere: ab ea ebulliente, fieri, ab ea minuta, minui; neque niſi ab ea renovata, & in novum Orgaſmum excitante Sanguinem, renovari: Quo quidem argumento, ad confirmandam morbi hujus Αιτιολογίαν, nihil gravius, nihil, ut opinor, validius afferri poteſt.

V. Ad hujus morbi exitum, ſive Prognoſin, ut deſcendam, non ſemper ille miſſione Sanguinis contentus unica; verum, è contrario, Inſultus ſæpe repetens, *Arthriticis* illos facit Paroxyſmis, ſi Typos & utriuſque frequentiam ſpectemus, reſpondentes & analogos. Adhæc, vel prima vice, vel poſtea (ſecundum Miaſmatis *Arthritici* in Sanguine incrementum) recurrens, quando videlicet Miaſma in Tunicis *Inteſtinorum* adhæreſcit, aut affigitur & eas ſuo more mordet inficitque, nunc in Ulcus *Inteſtinorum*, nunc in abſceſſum degenerat, itaque notas illis inurit triſtiſſimas, moroos incutit ærumnoſiſſimos.

† *Dyſenteria* ſolvi poſſe *Arthritidem* notavit olim *Hippocrates*, hiſce verbis. Ιῶνται τούτους [Ποδαγριῶντας] ἄειστα μὲν Δυσεντερίαι ἢν ἐπιγίνωνται, *Sanant hos* (*Podagroſos*) *optime* Dyſenteriæ, *ſi ſucceſſerint.* Prædictorum Lib. 2. Sect. XV.

VI.

VI. Profluente Sanguine, commodiſſimum erit, ut Æger conquieſcat: ne, Corpus nimium agitando; ne profluvium, ſupra quam ferri poteſt, intendendo, gravius ille luat: quare Lecto, vel Cathedræ ſe det, quam primum Morbus ingruerit. Nefas autem habeatur, ea quæ, Cardiacorum titulo, ubique ad manus ſunt Matronis, (quæque ſua, modo opportune propinentur, non carent utilitate) ſic ingerere; ut Sanguinem accendendo, noxam magis augeant, quàm Ægrum levent. Caute iſta, neque largius adhibenda, quàm ad Spiritus reficiendos, & à Deliquio ſuſtinendos, opus eſſe invenietur. Contra, ſi Profluvium εὐφορίαν excedat, *Laudano* illud comprimendum; ideoque Linguæ ſuper illinantur, Ore teneantur illius Guttæ aliquot, (quoniam demiſſæ vomitione reddi poſſint,) donec cohibeatur. *Romanis* in curanda, quoties importuna fuit, *Dyſenteria*, Aquæ bene frigidæ, Potio in * uſu erat; quippe quæ aſtringat, Vulnuſque ſanet: & à † recentioribus, unde confirmentur illius in ſanando Vires, præclara multa referuntur: quorum autoritati innixus, *Decoctum album, Dyſenteria* hac afflictis, non ſine fructu & emolumento, ſæpius præcepi. Oportet autem modice, ſed crebro, Laborantem ſorbere, & quidem eo, ad tempus aliquod, loco cibi potioniſque omnis, ſolo uti.

Quibus curæ fuerit, ne *Inteſtina* nimium aperiantur; iis etiam, ut ne aſtringantur nimium, aut præpropere claudantur, vitium nempe contrarium, eſt caveodum; &, ſi Corpus aſtrictum, leniter eſt ſolvendum. Eſt enim illa *Dyſenteria* omnino Critica, ex alterutra parte, ſive major, ſive minor æquo, vitioſa; cum mediocris, optima. Et Virium contemplatione debita, Mediocritas illa tum intelligenda, tum item obtinenda.

Poſt breve temporis ſpatium expelli ſolet inimicus, & jam tum pacari & deliniri Sanguis: quod ſi aliter eveniat, & Sanguis pertinacius deſcendat; quæ eum ſiſtant, & Vulnus contrahant, expediet dari: *Tinct.* puta *Japonicam, Decoct. albo, vel Traumatico inſtillatam*; *vel Balſamum Lucatelli, cum Olibano, Maſtiche, Sanguine Draconis, & Croco Martio aſtringentis, vel Bolo vera, forma Pilulari*; vel cum *Conſ. Fr. Cynosbat. Roſar. rubr. per ſetaceum traject. Spect. Conf. de Hyacintho cum Syr. de Roſis ſiccis, forma Boli, ex eodem vehiculo. Tinctura Japonica,* ſolvendo *Terram* ejuſdem nominis, ſive *Gummi Catechu,* in Spiritu Vini rectificato, vitro probe clauſo, igne arenæ conficitur. Lanea, Decocto aſtringenti, cui adjectum eſt Vinum rubrum, immerſa, ſuper ventrem imponantur.

Si prope Anum Vena dehiſcat, ex *Gelatina Amyli,* vel ejuſmodi κολλητικοῖς, *Hæmorrhagia* perſiſtente, immittatur Enema, & diutius retineatur. Interea vitentur, etſi aſtringant, Acida; ne (propter eorum ſtimulum) major ex eorum uſu damni metus ſit, quàm emolumenti ſpes. Cibus ex *Gelatina* C.C. *Eb. aut Pedum Vitulinorum: ex Ovo tremulo & ſorbili*; *ex Lacte, cum* Oryza ei incocta; vel ex *Oryzæ Cremore,* & ejuſmodi aliis, quæ ſimul nutriant, & incraſſent, quæque Vulnera conglutinent.

A The-

* Vide *Synopſin Diſcurſuum Magiſtri* Vander Heyden: *Impreſſum* Londini: *Anno* 1653. *pag.* 53. *& quæ ſequuntur.*

† Vide *Celſum, Lib.* 3. *Cap.* xviii.

A Therapeia *Dyſenteriæ*, proprie ſic dictæ, hanc *Arthriticæ Dyſenteriæ* Therapeiam multum abludere, quilibet harum rerum vel imperitiſſimus videbit: quando iſta Purgationem, eamque interdum repetendam, enixe poſtu'aret, &, niſi illa eſſet, raro unquam perficeretur; hæc ut nunquam, aut certe perraro Ventrem medicamentis ſolvi patietur.

Cum ad *Prophylaxin* accedas, nihil valentius, nihil ex omni parte fructuoſius, quam *Aquæ Tunbrigenſes*, ſive *Bamtonenſes*, vel iſtiuſmodi Ferratæ; quæ, ſatis diu recteque potæ, *Inteſtinorum* adyta ingrediantur, Vulnera perſanent, Ulceribus medeantur, Fibras conſtringant, Tunicas corroborent: Hæ porro Humorem vitioſum per Renes efficaciſſime avertunt, itaque *Inteſtina* maximopere defendunt. Hiſce vero, ad mutandam Humorum inclinationem, & deducendam in Artus *Arthritidem*, non incommode adjiciantur, cum aſtringentibus, è *Ferro* præparato.

HIST. I.

Teneſmum *&* Dyſenteriam *inferens* Arthritis, *omiſſo Externorum uſu*, *lethalis.*

QUum rure, Anno MDCC. menſe Maio, fortè agerem ad *Iſcanum* oſtium; me conſuluit Septuagenarius *Arthriticus*; qui ita ſæpe doluit Articulis, & quidem Vere tum nuper elapſo, ut in rem eſſe arbitremur. Sub initium Aprilis, neſcio qua de cauſa evidenti, (niſi hoc in numero ponenda, propter res domeſticas, quæ illum mire exercuere, Animi perturbatio) derelictis Artubus, ea, quæ intus ſunt, invaſit *Arthritis.* Fames, antea naturalis, ab eo tempore multum imminuta, fere nulla: animales Spiritus, humiles & depreſſi. Vidimus, at non ſine commiſeratione vidimus ægrum, in lecto jacentem, Oculis concavis, & retractis, Reſpiratione difficili, cibi omnis faſtidio, Nauſea, Ventriculi gravitate pene perpetua, Αγχυπνίᾳ etiam afflictum.

Malis hiſce, circa eorum initia, vires & incrementum dedit *Lac Amygdalinum*, peſſimum omnium eduliorum, & alia iſtiuſmodi frigida. Hæc ille interdiu, noctu, demiſit affatim; Calida & Cardiaca (ne videlicet Dolorem moverent in Articulis) Cane pejus & angue, fugiens. Ab ipſo victu confirmatum eſt cibi faſtidium, ceterorumque malorum agmen.

Puduit ſane miſertumque fuit ægroti, (hominis aliàs ſapientis, & civili prudentia præclari) in tanti re momenti, in ipſius Vitæ re, tam egregie hallucinati. Calidorum enim egentiſſimus, frigida calidis præpoſuit.

Malum indies aggraveſcens adduxit *Teneſmum*, & dein *Dyſenteriam*: unde pejus omnia. Ut his occurrerem, primo *Theriacæ Androm. & Diaſcord. aā.* ʒß. *cum Julapii Cretacei Hauſtu dedi*; *ex intervallis ſæpius repetii. Potui dabatur ordinario Decoctum album.* Hinc alvus ſuppreſſa, Dejectiones ſolidæ, & bene coloratæ.

Haſce vero inducias, quando parum fidas eſſe ſuſpicarer; niſi etiam *Arthritis*, quæ τὰ Εντερα jam ipſis nutriculis aggravare viſa eſt, πρὸς τὰ Αρθρα extruderetur; eum in finē *Podagragoga* interna (nempe *ex Rad. Serp. Virg. Pul. Cantiano*, *Lapide Contrayerva*, *Conf. Alk. Bolum*) præcepi, cum iſtiuſmodi aliis.

Quorum beneficio malleoli, & ad genu uſque; Carpi, & ad cubitum uſque dolor: quaque ratione proportioneque doluerunt Artus, liberata ſunt *Inteſtina*. Erat autem adhuc pectus aggravatum; erat, tanquam à cingulo, ſtrictum abdomen.

Ne vero hiſce remediis, Sanguinem exagitantibus, in ægroto *Dyſenterico*, nimium inſiſterem; in *Arthritide* removenda, quantum operis maximum potueram, Externis, *Arthritidem* educentibus, agere inſtitui. Quocirca, Pellem vervecinam, jam tum extractam, Artubus applicari, in præceptis dedi.

Ille his gravatus: omnium, quæ Dolorem excitarent, oſor acerbiſſimus, eorum uſum non admiſit; non ſine indignatione reſpuit; ut vel perire mallet, quam dolere. Neque ſalutis, neque ipſius vitæ conſideratio, etiamſi ab amicis amantiſſime propoſita, ſtudioſe commendata, ut animum mutaret, vel hilum fecit. Retroceſſit denuo *Arthritis*; & Æger, viribus infractis, Morbo dicam, an Pertinacia? periit.

HISTORIA II.

Dyſenteria Arthritica *in* Abſceſſum *migrans*.

Doctrinæ, hujus *Δυσεντερίας* in ſuperioribus traditæ, fidem conciliat Agricola *Devonienſis*, antiquis moribus, & malo tantum habitu infelix. Fuit ille tener, gracilis, Viſceribus imbecillis, *Arthritide* primo permultos annos idonea, tum *ἀνωμάλως Inteſtina* ſimili frequentia impetente, aggravatus. Poſt *ἀνωμαλίας* hujuſmodi complures, (quibus ſublevandis non incaſſum ei Medicinam factitavi) per quas effectum eſt, ut ad *Inteſtina* citius & facilius diverteret *Arthritis*; tandem, Anno ſeculi noviſſimi poſtremo, exeunte Vere, *Arthritide* omni jam diu vacans, novum in morem ægrotavit. Prægreſſa enim Corporis Plethora, Vomitu Sanguinis & *Dyſenteria* corripiebatur, adeo vehementi, ut brevi ſpatio libræ aliquot Sanguinis ore & alvo redderentur, & Æger animam agere videretur.

His anguſtiis verſato, *Bolum aſtringentem* (ex *Conſ. Roſ. r.* ℈j. *Pul. G. Arab.*℈ß. *Sang.Drac.Boli veræ, ana gr.v. Syr. de Symphyt. q.ſ.*) bis in die, cum *Julapii Cretacei Hauſtu ſumendum*, præcepi. Potui datum eſt *Decoctum Album*, & in cibum *Pedes Vitulini*. Ad Sanguinem vero quàm citiſſime reprimendum, & intra cancellos ſuos retinendum, *Laudani* aliquot *liquidi* Guttæ, bis ter quaterve in die (modo poſtularet Hæmorrhagia, & vires ægri paterentur) repetendæ. Id enim agendum arbitrabar, ut Hæmorrhagiæ, quadam ex parte forſan neceſſariæ, & huic Ægroto ſalutari, modum ponerem, naturæ rebus convenientem: nec quidem alienum egi; quandoquidem hac medendi via, ne lethalis iſta, ne injuria eſſet, proviſum eſt. Hiſce difficultatibus liberato (qua Vulnus ſanaretur) *Tereb.* dedi *Venetam*; forma pilulari, cum *Pul. Dialthææ*, bis in die ſumendam, & quod ſuperbiberet, Julapium.

Quando vero poſthæc, propter reſtitutas Ægri vires, Sanguinem inſtauratum, & *Arthritidem* interruptam; Pulſu ille magno, Cibi faſtidio, *Inteſtinorum* æſtu immodico, Doloreque pungenti,

genti, cum aliis mali hujus reverſuri notis, urgeretur; Brachio Sanguinem detraxi; Orgaſmum ejus mitigavi; *Interaneis* proſpexi: utque pacem, quam eo nactus ſum modo, confirmarem, *Aquas Bamtonenſes*, vivas & de fonte, per menſem biberet, imperavi. Paruit Æger, adjecitque cuilibet Aquarum ſelibræ, *Syr. Balſamici* ℥ß. & hora ſomni, *Balſami Gilead* ℈ß. ex ejuſdem *Syrupi* cochl. deglutiit. Recte bibendo, Medicamenta recte ſumendo, recteque vitam inſtituendo, quantos ille progreſſus fecit, vel hinc conjicere liceret, quod Fame & Concoctione domum rediit laudabili, Vultuque bene colorato. Vitæ res & ſalutis cetera, qualis ſano, & incolumni ſolebat eſſe; &, quam dudum, multo integrior.

Nondum annus effluxit, cum *Arthritide* pertinacius ſilente, nec in Artubus unquam quicquam moliente, Materia vero ejus (uti licet opinari) in Sanguine congeſta, eadem fere, atque nuper, *Inteſtinorum* Accidentia, Materiam eo loci denuo coire, manifeſte oſtenderunt: Quæ quidem Mala, methodo pene eadem, qua prius, erant ſublata. Verum, ut tutelam Ægro certam & diutinam præſtarem, eum hoc admonui; ut de Plenitudine ſollicitum ſe haberet tanquam Morbi hujus Genitrice certiſſima, Altrice paratiſſima.

Quæ cum ita præciperentur, vel Ægri incuria, vel Morbi magnitudine, & ad renaſcendum propenſione factum eſt; ut aliquoties, nec opinato, recurreret *Dyſenteria*: Cujus acceſſiones cum jam quatuor aut quinque eſſent; eæque omnes, ex intervallo anni quaſi dmidii; (quo temporis ſpatio novam *Arthritidis* materiam pullulare credibile eſt,) *Dyſenteria* tandem in *Abſceſſum* migravit, ſuo loco tractandum.

Obſervatu facile eſt, Primum, ab hoc Affectu, priſtinis in Ventriculo & Inteſtinis *Arthritidos Anomaliis* ſuccedenti, licere nobis opinari, earum locum illum tenere, & quaſi numerum explere: Deinde quod, cum omnes illæ *Anomaliæ* (qua in hac regione priſtinæ, qua novæ & *Dyſentericæ*) rectos & idoneos *Arthritidos* Paroxyſmos ſubſequantur; horum Paroxyſmorum illæ vicem gerant; nihilque aliud ſint, quam *Arthritis* commiſſa *Inteſtinis*, & illac exulans: Cujus quidem rei argumentum, idque noſtra ſententia firmum eſt; quod deſeruerit Ægrum *Arthritis recta*, quo tempore, & qua proportione occupavit eum *inverſa*, ſive *Anomala*; & quod, *Arthritidi* rectæ, & *Anomalæ*, Acceſſionum eſſent intervalla plane eadem; diſtantia par: quo nihil magis probare poteſt, Affectus hoſce, (ſi tantummodo vultus eorum intueamur) varios & diverſos inter ſe; ab una eademque propagine derivari; eademque fieri Materia; pari ſemper ratione nata, &, quantum in ſe eſt, pari modo ſemper operante; ſed, propter aliquod ſibi externum, & locos novos ingrediente, & diverſo in iis modo agente.

Huc quodammodo referri poteſt *Dyſenteria*, quæ ad *Arthritidem* ex *Lue Venerea* generatam pertinet; cujus olim protulimus * Exemplum, ſi placet, adeundum.

h 2 CAP.

* Vide *Diſſertationem* De Arthritide Symptomatica, *Cap.* vii. *Hiſt.* iv.

CAP. VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum* Arthritico.

ART. I. ABſceſſus ſequitur *Inteſtinorum Arthriticus* : hic enim eſt Naturæ ordo, quæ à *Dyſenteria* ad *Abſceſſum* migrare, ut ab *Hæmoptoe* ad *Phthiſin*, obſervatur. Alienum & viroſum, e Sanguinis ſinu expelli, Partibus à corde remotis & debilibus immitti, Tumoremque iis uſitato inferre, paſſim experientia confirmatum eſt : Ad *Abſceſſum* vero conficiendum proclive, & ſuapte ſponte pronum eſſe Virus *Arthriticum*, vel eo conſtat, quod in Artubus is identidem cernatur; eorum Articulos, poſt duras & iteratas acceſſiones, quibus Materiæ multum illis illiditur, aggravans & extendens; ſic, ut veteres *Arthriticos*, (quos omnium frequentiſſime Morbus hic affligit) hac de cauſa claudos, eorumque Pedes Manus laqueis obvolutos, ſæpe tueamur.

II. Virus illud, *Inteſtinis* à Sanguine commiſſum, in eorum Tunicis nidulatur : Fibras earum corrodit, excedit; Spiritus iis incluſos extimulat, in Spaſmos adigit. Hinc Calor interdum acris, pungens, lancinans; quem ut deliniat, & Humoris acrimoniam diluat Natura, (non alio modo, quam in Apoſtemate Gingivarum ex Dolore Dentium; vel alio quovis Apoſtemate, ex aliena & virulenta materia) Seri copiam ſuffundit. Ex his Humoribus hoc in loco depoſitis, conflatur & efficitur *Abſceſſus*; qui, ſerius citiuſve, (pro ejus Compoſitione, & Calore innato, vel adventitio) maturatus, extenſa primum, mox rupta, vel aperta, qua includitur pellicula, *Pus* evomit. Quod utique, ſi Natura copioſe ejicitur, vel Arte eximitur, ceteraque Curatio recte procedit, Ægroto commodum; proſcripto malo Cive, conciliatur incolumitas : purgato Sanguine, ſalubritas : ſi vero latice nimis exiguo Pus exprimitur, Ægroto, propter retentum malum Civem, difficultas; propter reliquias intus ſervatas, affectarum partium Durities, & nonnunquam in Gangrænam degeneratio.

III. Cauſæ hujus Tumoris manifeſto binæ ſunt; quarum altera *Inteſtinorum Imbecillitas*, ſive Ἀτονία; quæ, ad *Inteſtina* Sanguinem invitat, eumque (prout Leges volunt *Hydraulicæ*) facit inclinare. Hanc autem eſſe, ipſa Morbi natura arguit; evincit id, quod hominibus vel ab incunabulis, vel malis moribus δυσπλάγχνοις, hic Affectus ſæpiſſime contingat. Altera, *Sanguinis Depuratio*, ſive Miaſmatis *Arthritici* (ſecundum normam, à Natura in alienis rebus exturbandis, obſervari ſolitam) expulſio : Utque binæ iſtæ cauſæ ſe habent, & majores aut minores ſunt; *Abſceſſus* inde orti accidentia, mores, conditiones ſint, neceſſe eſt.

IV. Magnus hic *Inteſtinorum Abſceſſus* eſſe ſolet, duarum trium aliquando librarum Materiæ capax; contra, quam qui vulgo ſunt Extremitatum : hi etenim fere parvi. Notandum etiam, nullam totius Trunci partem magis, quàm alimentariam Fiſtulam, infeſtare : ut hæc illi Regio gratiſſima; hæc ſedes † Principalis eſſe cenſeatur. Tertium, addi poteſt, (quod huic noſtro

† Vide *Celſi*, Lib. V. Cap. 28. §. 11.

tro *Abſceſſui*, præ ceteris ſive Artuum *Arthriticis*, ſive totius Corporis *Abſceſſibus primigeniis*, privum & peculiare) eſſe eum creberrime, paucis poſt menſibus, recidivum. Hæc autem omnia Cauſis modo dictis, alteri nempe vel utrique potentiori, ſunt attribuenda.

Quo enim celerius *Arthriticum* Miaſma in Sanguine denuo condatur; quo frequentius Natura conditum expellere, & e Sanguine conetur in exilium ejicere; quo exulanti, & expulſo ei recipiendo, propter imbecillitatem, proniora ſint *Inteſtina*; eo hi illorum *Abſceſſus* majores; eo frequentiores, &, qui repleantur, aptiores ſint, neceſſe eſt.

V. Si in *Ano* fuerit *Abſceſſus*, eadem prope Curatio, ac in *Abſceſſu Ani* primigenio. Si in *Oeſophago*, *Ventriculo*, vel *Inteſtinorum* aliquo; (quæ, extra Senſum poſita, ortum, & incrementum, vix unquam manifeſtum eſſe ſinunt;) ante ruptam Vomicam, & Pus evacuatum, ejus ſæpe nulla, ſive Ægroto, ſive Medico, vel minima incidit ſuſpicio. *Abſceſſum* hiſce locis oriturum una, quantum video, prædicit *Vomitio Sanguinis*, ſive *Dyſenteria* quæ appellatur *Arthritica*: qua prægreſſa, ejus Prophylaxi magnopere ſtudendum: hæc enim adverſus *Vomitionem*, adverſus *Dyſenteriam*, adverſus *Abſceſſum* erit utiliſſima.

Rupta autem Vomica, in Lectum ſe det Ægrotans, vel minimum Quieti, quoad poterit, indulgeat. Si copioſe nimis, ſupra vel infra, Pus emiſſum fuerit, *Hipnotico* moderanda evacuatio, minime ſiſtenda. *Laudano* madefiant tempora, Nares, Lingua, donec cohibeatur, & ad εὐφορίαν, ut ne videlicet eam excedat, redigatur. Puris autem diluendi, gradatim & partitis vicibus educendi, ulceriſque detergendi gratia, hujuſmodi *Apozematis*, quarta, quinta vel ſexta quaque hora Cyathus aſſumatur.

℞. *Hordei mundati* ℥ß. *Rad. Symphyt. maj.* ℥j. *Cacum. Betonicæ*, *Saniculæ aã* ʒij. *Coq. in Aq. font.* ℔ij. *ad* ijj. *Colaturæ adde Mellis Roſarum* ℥ij. *vel* iij. *f.* Apozema.

Julapium præſto ſit *Cardiacum*, aut *Vinum* aliquod generoſum; cujus, in Languoribus ſummis, Cochlearia aliquot hauriantur. Interea temporis (ut *Celſi* verbis utar) *Nihil facere oportet*, *quominus*, *quicquid eſt Puris*, *exeat.*

Cum Vomitus, & Diarrhœa, & Puris evacuatio deſierint, ex uſu erit *Tereb.* à ℈ß. *ad* ℈j. *cum Ovi Vitelli pondere æquali temperatum*; vel *Balſ. Lucat.* ℈ß. *cum Myrrhæ pulv. q. ſ. in Pil. redact. bis in die*, *ex Apozematis hauſtu demitti.* Vitentur Acida, vitentur acria, &, quibus læſa pars exaſperetur, quibus noxa augeatur, omnia. Ipſorum *Cardiacorum* vitetur ea Vis, quæ Sanguinem nimis exagitet, & e foribus jam apertis eum eliminet. *Eboris*, *C.C. Pedum Vitulinorum Gelatinis*; *Hordeaceis*, *Avenaceis*, *Pullinis*, *Ovinis*, *Vitulinis*, & ejuſmodi ſorbitionibus, veſcatur Æger. Si alvus ſoluta nimis fuerit, potioni ſit *Decoctum album*; ſi dura nimis *Hydromel.*

Prophylaxis, ſive in *Ano*, ſive intus ſit *Abſceſſus*, *Aquis Diureticis* optime perficitur; quibus adjici poteſt *Sal* & *Crocus Martis*, *Myrrha*, *Terra Japonica*, *cum Syr. Cydon. forma Pilulari.* His enim partes vulneratæ debilitatæque contrahuntur, & defenduntur; quodque maximi eſt momenti, Ma-

teria vitioſa per Renes emittitur; unde Viſceribus major, etſi non ubique certa, erit Tutela. Conducet item *Venæ ſectio*, præſertim in Corporibus Plethoricis, ſique nihil repugnaverit. Conducet *Ambulatio*, *Pedum Frictio*, & in Aquam calidam immerſio. Purgatio fugienda.

VI. Unum huic Capiti, veluti Coronida, ſubnectam: Veteres *Arthriticos* non tantummodo Colica, aliiſque *Interaneorum* morbis, (ut ante dictum,) verum etiam morbis *Ani Arthriticis* identidem affligi, nonnunquam miſere cruciari: maxime cum ætas exacta eſt, & Vires jam imminutæ, ad Miaſma in Artus expellendum minime ſatiſfaciant. Ea morbi mutatione, in *Ano* Materia deponi *Arthritica*, in eam infundi videtur: Cujus utique rei Argumentum hoc eſt, quod quamdiu *Ani Abſceſſu*, *Fiſtula*, vel ejuſmodi Morbo aliquo gravi afficiantur homines hi *Arthritici*, tam illi diu raro Articulis ægrotent, ubi vero ea tollantur *Ani* vitia, recurrat *Arthritis*, (quod iterum & ſæpius obſervavi) in extremis partibus *regularibus*.

VII. Hæc, & hujuſmodi alia, quum ab *Arthritide* fiant in Viſceribus, ſexcenta mala; videre licet, quàm appoſite, quàm belle ſit à * *Luciano*, ex *Eraſmi Schmidii* verſione, de ea dictum.

Viſceribúſque in ipſis ignitum diſcurrit
Malum.
Vorticibus Flammarum Carnem ignis
more depaſcens;
Veluti crater plenus Ætnæi ignis,
Aut Siculus Canalis æquorei interſtitii,
Ubi confuſe fluctuans,
Ob fiſſuras petrarum, obliquus volvitur
æſtus.

* Σπλάγχνων δ' ἐπ' αὐτῶν διάπυρον ἀρέχει
κακὸν,
Δίναισι φλεγμῶν σάρκα πυρπολούμενον,
Ὁποῖα κρητὴρ μεστὸς Αἰτναίου πυρὸς,
Ἢ Σικελὸς αὐλὼν ἁλιπόρου διασφάγος,
Ὅπου δυσεξέλικτα κυματούμενος
Σήραγξι πετρῶν σκολιὸς εἰλεῖται κλυδὼν.

HISTORIA I.

Abſceſſus Inteſtinorum Arthriticus *auſpicato ſanatus*, *recurrendo Lethalis.*

ABſceſſum in Viſceribus, *Arthritica* fieri poſſe materia, probat Agricola, prædio nudiuſtertius ſuburbano agens. Fuit ille Corpore pertenui, Δύσπλαγχνος, annos *Arthritide* permultos, primum *Regulari* tantum, mox etiam *Anomala*, τὰ Ἐντόσθια premente, *Dyſenteriam* inferente cruciatus.

Dyſenterico ei medicinam, ex utriuſque noſtri ſententia, iterum ac ſæpius feci; ductoque Prognoſtico à vulneratis multumque læſis & debilitatis *Inteſtinis*, uti etiam ex eo, quod illa jam frequentaret *Arthritis*; de *Abſceſſu* ægrotantem, de eo, tanquam impendente & pertimeſcendo, monui. Nec quidem aliter evenit: Namque elapſo ab *Arthritidis* Paroxyſmo brevi ſpatio, cum jam repletum eſſet Corpus, & dolerent *Inteſtina*, (quæ duo Acceſſiones itidem *Dyſentericas* ſolebant antecedere) Materiam, rupto in *Inteſtinis Abſceſſu*, purulentam ἄνω καὶ κάτω reddidit. *Vomitum* & *Diarrhœam*, ut ne violenta nimium urgeret, *Laudano* compeſcui; eorum ſævitiam mitigavi. Finite[illegible]

nita Puris *Evacuatione*, *Bolum aſtringentem* (*ex Conſ. Roſ. rubr. Croco Martis*, *&c.*) *bis in die*, *Pil. Balſamicas*, *ex Balſ. Lucat. Pul.* C. C. C. *hora ſomni demittendas*, *cum Julapii Hauſtu dedi.* Potui, quod dilueret Puris acrimoniam, ſimulque reprimeret Diarrhœam, *Decoct. Album tenue* dabatur. Cibus, e *Juſculis* & *Gelatinis*, erat *Analepticus*. Porro, *Prophylaxeos* ergo, decem poſt diebus, omni mane, Aqq. *Bathonienſium* ℔ij. paulum tepefactas, hauſit; ſingulis ſelibris adjiciendo *Vini Canarini* cochl. unum alterumve. Per *Elect. Lenientis* Doſin, uti opus fuit, aſſumptam, Alvi prævenit tarditatem.

Caro, Color, Vires ab hac methodo augentur; ſic, ut Hyeme ſequenti, menſes inde poſt quatuor vel quinque, Pedibus iterum doleret, & omni periculo liber eſſe prima facie videretur. Contra vero ob ipſa hæc indicia ſalutis, (ita vulgo æſtimantur) cenſenda erat hujuſce ægri ſalus in dubio verſari. Quandoquidem illa, tametſi quodam modo ſalutem, modo longe majori contrarium indicarent, & *Inteſtina* denuo gravari minarentur. De *Venæfectione*, ut de *Inteſtinis* mihi curæ ſat eſſet, deliberavi: vetuit Corpus à Natura tenerum: vetuit male conſtitutum, Morbis mulctatum, atque adeo *Arthritidi* rectæ vix obeundæ par.

Anni circiter dimidium erat, cum recurrit acris ille & pungens *Inteſtinorum* Dolor, novum materiæ coitum oſtendens. Subſequitur, paucis poſt diebus, Puris tenuioris ſubalbidique, ad tres minimum libras, paucarum horarum ſpatio, per Os, per Anum excretio. Vires ægri ſtatim collabuntur, &, *Cardiacis* fruſtra, licet copioſe datis, oppreſſi Oculis obductum eſt θανάτοιο μέλαν νέφος.

Notatu dignum erat, *Arthritidem* ex quo *Inteſtina* primum eſt aggreſſa, nova illa ſede adeo delectari, ut intra triennium ſexies eam inviſeret; & toties vel *Dyſenteriam*, vel *Abſceſſum* eo loci faceret: *Viſceribus* ſcil. à natura imbecillibus, & Morbi crebris inſultibus enervatis, depoſitum, imo infuſum erat, expulſioni jam tum idoneum, Miaſma *Arthriticum*. Sed neque præteriri illud oportebit, quod, qua proportione *Viſceribus* inhæſerit, ea uſque *Arthritis* Artubus pepercerit. Quinetiam obſervari poteſt, quod ab *Arthritidos* Paroxyſmis regularibus, per Acceſſiones *Dyſentericas* & *Abſceſſus* hoſce *Inteſtinorum*, magna ex parte defenderetur Æger; quandoquidem hiſce crebro revertentibus, illi tum rariores, tum etiam mitiores invenirentur: ut, tum *Arthritidos*, tum *Dyſenteriæ*, tum etiam *Abſceſſus* Cauſam continentem & conjunctam, eandem prorſus, nonnunquam Artus, aliàs *Inteſtina*, ſed alio alioque modo infeſtantem, eſſe conſtet.

HIST II.

Abſceſſus *Ani* Arthriticus *feliciter curatus.*

Antiſtes nobilis, Ingenio ſumme prædicando, niſi quod Animi magnitudo ſuperaret Ingenium, *Arthritide* nativa, (ea proſperarum cum adverſis, ea rerum humanarum miſtura) quam & ipſe minime tenuavit, eſt affectus. Diu ille, ſemel bis in anno, doluit; ſed apte, ſed utiliter: Tandem *Ventriculum*, *Inteſtina*, &, eorum extremitatem, *Anum*, à muneribus ſuis deſciſcere compertum eſt, &

novo more affici: hanc humoris nimium recipere, *Hæmorrhoides* extrudere; illam Cibum minus recte conficere; iſtum minus appetere. Hæc autem mala, ſive Naturæ per ſe deficientis & debilitatæ, ſive *Arthritidos* inverſæ ſigna erant, (quum *Interanea* multum iis enervari confitendum eſt) rectæ & externæ *Arthritidi* intus vocandæ, non parum contulere.

Hujus Procatarxeos maleficio factum eſt, quod, ex errato in re Diætetica commiſſo, materia, (quæ Digitos etiam tum extendit, quæ in Tumores idoneos elevavit,) *Arthritica*, intro invitata, *Ano* impacta, *Abſceſſum* in ea faceret. Primum, Oſſis Coccygos regionem, Menſe Decembr. Anno MDCLXXXXII. invaſit: inde per dies aliquot Dolor, & totam pene Hebdomadam ἀγρυπνία. Vena, Medici conſilio, pertuſa eſt. Nihilominus increvit Tumor; dextram, ſiniſtram, Partes circa *Anum* omnes comprehendens, & ad ſuppurationem tendens. Quo citius matureſcat, ei *Cataplaſma* admovetur. Horis poſt triginta ſex, cum jam moveretur intus contentum, & fluctuaret Pus, Phlebotomo per *Jenkinſonium* noſtrum eſt apertus: unde Materiæ putidiſſimæ fœtidiſſimæque quaſi libra effluxit; mundificantibus ab eo injectis detergitur ſinus, Fomentis roboratur.

Curatio perfecta, & abſoluta eſſe viſa eſt, quum, exeunte Maio, *Arthritis*, quæ tum temporis in Artubus emicuit, ob πρόφασιν neſcio quam, ad *Ani* regionem, non ita pridem læſam, ſe proripuit, eamque magnopere corrupit. Pelle Ovina, recens extracta, involvi Pedes & Abdomen Ægrotantis, imperavi. Hinc ſuppuratio maturior, atque adeo celerrima; adjuvante *Ung. Baſil.* &c. per penicillum admoto. Secto Tumoris apice, Puris altera quaſi libra expreſſa eſt. Perjucundum erat notare, non tantum omnia, ſtatim ab emiſſo Pure, Symptomata concidere; ſed & Appetitum, aliquandiu languentem, ex eo tempore vigere, latrare, & (quod eo amplius) Ægrotantem comeſa concoquere.

Quicquid hujuſce mali reliquum erat, (hoc autem neque grave, neque longum,) id omne laboranti, non nimium morigero, deberi ſtatuendum eſt; id etiam brevi ſublatum. Nam ſartus tectus evaſit Æger, neque, tametſi ſæpe poſthac *Arthritide*, hujuſmodi unquam *Abſceſſu*, de integro laboravit.

En igitur *Ani Abſceſſum*, in quem, tanquam in Sentinam, miſſa ſunt *Arthritica* purgamenta: Cujus rei notitia vel eo manifeſta, quod ex *Abſceſſu* favetur Artubus, neque iterum, dum nova in Sanguine coacervata fuit Materia tantiſper in eos ſævitum.

HIST. III.

De Ani Arthritica, *propter Aloeticum*, Inflammatione; *cum inſtante* Gangræna.

MAtrona Nobilis, Sancta, Venerabilis, ob cauſam alibi dicendam *Arthritica*, exeunte anno MDCCV. Dolorem Artuum, huc illuc vagum, & repentem habuit, Articulos etiam aliquando, more ſolito, perſtringentem. Sub iſto rerum ſuarum ſtatu, & conditione, *Tincturæ Sacræ* Doſin, hortante quodam è vicinia ſumſit; heu! infauſto

infauſto omine, & irato *Æſculapio*: *Hæmorrhoidum* enim dolore alias affli-cta, tantam earum injuriam, tam grave malum ex eo pertulit, quam quod graviſſimum.

Magna vis Humorum, qui in Sanguine jam evecti & exilio parati erant, ut hac vel illac levi ex cauſa verterentur; *Aloetico* viam oſtendente, ad *Anum* pulſa eſt, & eam diſtendi maximeque cruciari fecit.

Non Ægræ profuit, quod e Gallis, aliiſque reſtringentibus, Aqua ferrata incoctis, ſtuparum ope, *Fotus* adhiberetur; contra, malum ex hoc acerbius. Ægram inveni, cruciatus inter & tormenta, miſere oppreſſam. Per *Anum* humor nigerrimus, odore cadaveroſo effluxit, & de *Gangræna* impendente me admonuit. Paulo poſt, in *Ani* margine tumore rupto, tam jugiter emanavit humor, ut de Ægræ vita pene conclamatum eſſet; Parum aberat, quin opprimeretur. Libræ minimum binæ effluxerunt, quibus nihil fœtidius, nihil graveolentius. Non niſi *Cardiacis* copioſe creberrimeque datis, Ægra ſuſtentari potuerat, iiſque mehercule vix quidem.

Siſtente demum Flumine, Ciſternam ejus immiſſo ſtylo exploravimus. Ab orificio, quod in dexteri Podicis medio propter *Anum* erat, verſus Os *Coccygeum*, duas circiter uncias ſinus intravit, altera vero parte, prope *Inteſtinum Rectum*, eique parallelus, circa quinque uncias. Tanta verò ejus latitudo, quanta humori contento reſponderet. Præterea, Caro prope orificium ad Drachmæ ſpatium livida, ſenſuque valde obtuſo, νέκρωσιν in propinquo eſſe manifeſtavit.

Ut autem ea prohibeatur, eodemque tempore ſiſtatur Humor, nimium profuſus, per *Injectiones* aptas, aliaque Topica, Chirurgis adhibita, proviſum eſt. *Turundæ* immiſſæ ſunt, paulatim breviores; & demum, menſis uſque ſpatium, ne nimis cito occludatur, tanquam Fonticuli, os apertum eſt: poſtea feliciter recluſum. Ex morbo gravi, & prorſus ancipiti convaluit Ægra, & partum intra breve ſpatium geſſit.

Commonet exemplum, in Corpore *Arthritico*, materia ad fugam prona ſaturato, quàm dubia, autem, imo quàm periculo plena, maxime per *Aloetica*, Purgatio.

CAP. VII.

De Melancholia Arthritica.

ART. I. POſt *Ventriculi* & *Inteſtinorum* affectus *Arthriticos*, qui appellari poſſunt Idiopathici, (de quibus ſupra diſputavimus;) ad eos jam deveniendum, qui locis ſæpe remotis & diſtantibus, ſemper autem aliis, κατὰ Συμπάθειαν, ineſſe deprehenduntur. Hi vero, tametſi plures, & quidem prima facie longe inter ſe diverſi reperiuntur, (uti *Melancholia, Synope, Cephalalgia, Vertigo*, *Reſpirandi difficultas*, aliique permulti,) quando hoc conveniunt, quod ex cauſa *primis Viis* contenta omnes exoriantur; eaque ſublata, auferantur; eorum Curatio, maximam partem, ex prædictis elicienda eſt. Par autem unum, cæteris prælucens, (nimirum *Melancholia* & *Syncope*;) cum utrumque ita interdum ingraveſcat, ut Symptoma evadat ἐπεῖγον, & morbi rationem ambiat; hoc, & ſequenti Capite, ſpeciatim exponetur.

II. Nullos æque laceſſit hujuſmodi *Melancholia* (ut de ea primò loquar) ac qui molles, teneri, delicati, animo præditi puſillo, vel alia aliqua inclinatione naturali, *Melancholiæ* ſunt ab incunabulis addicti. Quandiu horum *Arthritis* Paroxyſmos agit regulares; & Natura, Viſceribus parcendo, Materiam in Artus alienam exprimit; tam certe diu ægrotorum proſpere res ſuccedunt; & in Paroxyſmorum vacationibus, Cor illi lætum; Vultus hilaris; ſudum undique, & ſerenum eſt. Quoties autem hoc ſalutare opus, ſive prorſus interciſum, ſive remiſſe & oſcitanter actum eſt; maxime; quoties *Ventriculo*, & *Inteſtinis* committitur Materia; primum, Appetitus, & Concoctio depravata eſt: hinc eo loci Maſſa, brevi ſpatio putreſcens, & inepta, coacervatur: hinc Flatus Hypochondriacus, Βορβορυγμοὶ, Præcordiorum diſtentio, & interdum Dolor *Inteſtinorum* fere continuus: hinc illi, per conſenſum, Cerebri & Nervini generis affectus; illa Μικροψυχία, illa *Melancholia.* Turpis ſcil. illius Maſſæ afflatu & contagione, deprimuntur Spiritus, Senſui jam Motuique obeundo impares. Nihil iſthoc hominum genere triſtius; nihil infelicius. Neque Somnum capeſſunt, neque Cibum. Pœnitet, piget, pudet, ipſos Vitæ ſuæ tædet. Quodque omnium graviſſimum eſt, quæ, in ſummis calamitatibus, perfugio; quæ Ægrotantibus, ſolatio; quæ *Arthriticis*, certiſſimo eſſe ſolet præſidio; hoſce plane deficit, Spes.

Nullas unquam *Arthritidis Anomalias*, hac noſtra diuturniores inveni; nec quidem multas temere frequentiores. Nono vel decimo circiter ætatis luſtro, Ægrotantem aggreditur; & per reliquum Vitæ (niſi Medicinæ Viribus depulſa fuerit) eum perraro deſerit; quin ex intervallis, iiſque crebro brevioribus, affligit. Eſt autem ad *Arthritidem*, in eodem Corpore *Regularem*, (ſi ad eam comparetur) Proportione, quæ dicitur, *inverſa*: quandoquidem, quò minor; quò rarior; quò mitior hæc: eò major; eò conſtantior; eò vehementior illa; & è contrario.

III. Quod autem ita ſit diuturna, cauſam eſſe puto in præcedentibus enunciatam; *Dyſpepſian* nempe, & *Ventriculi* Imbecillitatem: quæ, ut uſitate Materiam ad *Primas Vias* Arthriticam invitare ſolet, crebramque facit (ut oſtenſum eſt) hujuſmodi *Anomalian*, ita quidem uſitata major, (qualis his Ægrotis eſt) tum invitat allicitque magis, tum etiam arctius complectitur, retinetque diuturnius.

Ne vero, cum *Arthritide Melancholica* idem hic affectus eſſe cenſeatur; advertere oportebit, illum eſſe *Melancholiam* puram, & exquiſitam, in *Arthritida*; hunc, *Arthritidem* ſimiliter genuinam, in *Melancholiam* deſinentem, eamque propria Materia facientem.

IV. Requirit *Therapia*, ut Morbo Ægrum prementi, *Ventriculum* & *Inteſtina*, ἄνω (ſi opus fuerit) καὶ κάτω purgantibus, primum adverſemur. Iſta vero blandiora ſint, neceſſe eſt; è *Decocto* puta *Pol. Teæ*, vel *Poſſeto Carduato*, *Vomitorium*; ex *Rhabarbaro*, *Pil. Tart. Bontii*, *Stom. cum G.* vel iſtiuſmodi aliquo leniente, *Catharticum.* Statim à Purgatione, eo nempe veſperi, omiſſo *Paregorico*, locum habeat *Cardiacum*; quod Materiam Viſceribus adhæreſcentem extra propellat: poſteaque, cum ad *Alterantia* deſcendes, ea quantitate

pro-

propinentur, ſed Doſibus idoneis, quæ ſi nihil repugnaverit, intentioni Therapeuticæ (i. e. Materiæ *Arthriticæ*, ἀ τοῖς ἔνδον educendæ, & in Artus ablegandæ) ſatisfaciat.

Vult autem *Prophylaxis*, primum, ut *Aquis Diureticis*, recte diuque potis, e Sanguine virus evehatur *Arthriticum*. Deinde, ut *Arthritis*, vere & autumno, altero nempe vel utroque, ſi per ſe quieſcat, Medicamentis ad eum finem datis, cieatur: regulares Paroxyſmos, ſuoque numero perfectos (quoties opus erit) edere cogatur: & ut alias Coctionis ſumma teneatur ratio, in victu minime peccetur. Quare *Eccoproticum* frequenter adhiberi, putres ſæpe extrudi reliquias oportebit; & in eum finem uſui erunt *Pilulæ*, quibuſdam in pretio habitæ, *Melancholicæ* ab *Exonienſibus* appellatæ.

℞. *Pil. Macri, Stom. cum G. aā* ʒjß.
Rudii ʒj.
Reſ. Jal. ʒß.
Ol. Cin. Chym. gtt. x.
Balſ. Per. q. ſ. f. Pil.

Doſis ʒß. primo mane, omni menſe, vel, eodem intervallo, ſumatur *Tart. laxantis*, & *Mannæ aā* ℥ß. *ad* ℥j. *Aqq. purgant.* ℔jj. *ſoluta.* Omni vero Purgationi Prophylacticæ ſuccedat, hora ſomni, *Paregoricum.* Prodeſt porro Corporis exercitatio, præſertim equitatio. Quæ vero reliqua huic affectui medeantur, ex ſupra dictis hauriuntur.

HISTORIA I.

Melancholia *propter* Arthritidis *acceſſiones minus idoneas.*

TEmpus olim nobiſcum Homo traduxit alienigena, ingenio prorſus ſingulari: affectu *Hypochondriaco* non parum multatus. Ægritudini importunæ permoleſtæque ut occurreret, *Baccho* ille, non nimium modo, verum etiam intempeſtive (pernoctando ſcilicet) indulſit: quo quidem more, *Arthritidos* pernicioſiſſimæ, Senectutis triſtiſſimæ poſuit fundamenta.

Adoleſcentiam vix egreſſus, *Arthritide*, malo hæreditario ægrotavit; quod *Melancholiam* vel primum intulit, vel magnopere auxit. Quamdiu Paroxyſmos edere ſoleret *Arthritis* iſta regulares, (ſatis ſcil. magnos, & frequentes) nihil illo homine mutabilius, aut ſibi diſſimilius; utpote Lætitia nunc elato, Mœſtitia nunc depreſſo. Quoties enim Paroxyſmus aliquis finierat, Cantu, Jocis, Salibus effundendis, Carminibus aut pangendis, aut recitandis occupato eo, nihil uſquam gentium feſtivius jucundiuſve: quamprimum autem *Baccho*, *Cerere*, & Ignavia, nova in Sanguine cumularetur Materia, & jam expulſioni parata eſſet, nihil illo triſtius, lugubriuſve.

Nondum annos compleverat quadraginta, quum *Arthritis* rarius & remiſſius agere occœpit; & pro illius remiſſione, Ægrotanti evenit male: nam *Melancholia* ingraveſcere reperta eſt, & quidem eatenus, ut in eam demum mutaretur *Arthritis*: quibus autem modis, & qua Metamorphoſeos ratione, (quippe ad explicandam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* naturam cumprimis faciens) narratu digniſſimum.

Qua proportione Paroxyſmi, ſive earum acrimoniam, ſive frequentiam ſpectemus, ceſſavere; ea ſemper, rata perpetuaque, crevit Ανορεξία; ea Δυσπεψία; ea, Flatus immodici; ea, Dolor, & innumeræ *Ventriculi* querelæ; ea,

ea, *Melancholia*: ut Materiam ad τὰ ἔξω *Arthriticam* minime propulſam, Viſceribus infundi, res ſit evidentiſſima.

Chalybem ille, *Amara*, non unius generis *Cardiaca*, initio commode; *Corticem*, cum *Vino*, omnium multo commodiſſime; poſtea vero fruſtra, ingeſſit. Validus à Natura, & Athleticus, Morbo gravi & ærumnoſo, animum cum corpore peſſumdanti, impar, ætate adhuc conſtante, ſuccubuit,

Victima nil miſerantis Orci.

HIST. II.

Arthritis Melancholico *ſaluti.*

HOmo *Damnonius* per omnem primam juventutem Coctionis pravitate, Ventriculi à paſtu diſtenſione, flatu, Capitis gravitate identidem afflictus, de majori malo adveniente monebatur. Annis aliquot poſt, exorta eſt *Arthritis*, nunc uni eidemque Articulo inhærens, nunc per Artus erratica; ſemper autem regularis, & cum *Morbo Hypochondriaco* (uti cum *Polluce Caſtor*) vices habens alternatas. Quæ iſtorum affectuum Ἐπαλληλία, communem utriſque Materiam eſſe, nunc, quæ ſunt intus, afficientem; nunc, quæ extra, corrodentem oſtendebat. Gravedo etiam, per hoſce dies, humorem multum, & acrem, in vacationibus *Arthriticis* emittere, ſicque Capitis gravitatem minuere ſolebat.

Sub finem Anni MDCCII. Paroxyſmi, qui lenes ſemper, & parvi reperiebantur, *Arthritici*, præter morem intermiſerunt; neque jam per annum integrum emicuit *Arthritis* ulla, ſive fixa, ſive contraria: quanto vero Ægroti cum diſcrimine, vel ex eo diſci poteſt; quod nauſea frequens; quod appetitus exinde proſtratus; quod Coctio vitioſa, neque niſi liquidorum ulla; quod flatus, ἄνω καὶ κάτω ſæpe emiſſi; quod, eis aliquantiſper retentis, Auditus ad tempus aliquod omnino nullus; quod Dolor Lateris pungens; quod Spirituum defectus miſerabilis; quod Marcor, quaſi junctis undique copiis, Ægrotum pene conficerent.

Conſiderata iſtius Morbi natura, plane viſa eſt *Arthritis*, quæ diu recte egiſſet; jam verò, Brumæ urgente frigore, Sanguinemque deprimente, intus in *Ventriculum*, &c. repelleretur, & dictam faceret *Melancholiam*.

Propoſita Medicinæ via, ut languentes Spiritus ſuſcitarem, ut inimicum ab inteſtinis dimoverem, & ad Artus propellerem; eam ingredior. *Aquarum Ferratarum, quæ in propinquo erant, Tawtonenſium*, modice tepefactarum ſelibram, hora ſeptima matutina, hauriendam; omnique horæ quadrante, ad horas uſque duas repetendam; cuilibet vero ſelibræ *Sp. vol. ol. gtt.* x. *vel* xv. inſtillandas: Nona ſequenti, *Infuſi Teæ, eadem Aqua comparati*, ℔ß. hora deinde poſt, *Infuſi amari alterantis Coch.* v. quarta pom. *Bolum Abſynthiatum*; hora ſomni, *Cardiacum* ſequentem, cum Julapii, aut Vini Xereſani hauſtu demittendum, imperavi.

℞. *Rad. Zedoar.* ʒjj. *Gentian.* ℥ß. *Cacum. Agrim.* ʒjj. *Coccinellæ* ℈j. *Cort. ext. Limon. Flor. Roriſmar. aã* ʒj. *Infunde in Vini Xereſani* ℔jj. *ad idoneam alterationem; tunc coletur* Infuſum.

℞. *Pul. Rad. Ari C.* ʒß. *Conſ. Abſ. R.* ℈ß. *Syr. Z. Z. ex Indiis q. ſ. f.* Bolus.

℞. *Pulv. Gaſcon.* ʒß, *Spec. Diambræ* ℈j.

Syr.

Syr. Garyoph. q. ſ. f. Bolus.

Carnibus ἐυπέπτοις καὶ ἐυχύμοις, Pullina ſc. Vitulina, Agnina, & ejuſmodi aliis veſci; &, loco Cereviſiæ, huic Ægroto peſtiferæ, Aquam dari bibere, prædictam, cum cruſta panis incocta; *Xerano* demum addito, præſcripſi. Utrique *Bolo*, paucis poſt diebus: nempe quamprimum *Martem* ferre valuerat teneritudo *Inteſtinorum*, adjecta ſunt ejus *Nutriti* gr. v. primoque Aqq. Hauſtui, omni mane, *Tinct. Martis Feburianæ gtt.* xx.

Porro, ad caput per Nares purgandum (quoniam hoc innuere viſa eſt *Gravedo*) *Pulverem* adhibui *Sternutatorium*, ſæpius in die uſurpandum.

℞. *Caulium Tabaci* ℥j. *Cacum. Majoranæ*, *Roriſmar. Salviæ aā* ℥ß. *Rad. Helleb. albi* ℈j. *Moſchi gr.* jj. *e Siccatis f. Pulvis* Ἐρῥιν@-.

Iſta Medicina, vix credibile eſt, quam celerrime reſtituta, & quanta Ægroto ſanitas. Spiritus Animales, ab aſſumpta Aqua maxime, & quidem ſubito recreati: paulo poſt vigere cœpit, & deinde latrare, appetitus; partim Medicamentis, partim victu, ſed aqua potiſſime, vegetior factus, oculos homo ſuſtulit, Vultum explicavit *Arthritide* recta, Pedem alterum occupante, poſtmodum eſt tentatus. Maximi erat momenti Dolor iſte regularis; utpote qui Materiam, relictis viſceribus, πρὸς τὰ ἔξω arceri comprobavit. Medicina eadem, vel ſimili, dies quadraginta uſque continuata, memet *Exoniæ* viſitavit; ex mœſtiſſimo, & triſtiſſimum in modum languente, in ſanum & vividum, in lætum & alacrem mutatus. Ego, ut Morbi recurrentis metum adimerem, & in tuto rem omnem ponerem, ad dies adhucviginti plures, Medicinæ uſum protuli. Quinimo, contra *Melancholiam*, aliaque *Ventriculi* & *Inteſtinorum* mala, ut in poſterum ſe incolumem præſtet; de *Arthritide* curet, exhortor; ut ea rectum, & idoneum, ſemel minimum anno, Paroxyſmum edat.

Hiſtoria narrat *Arthritidem*, intus ad *Ventriculum* & τὰ ἐντόσθια miſſam, Ægrotum mirifice lædere; *Melancholia* gravi afficere; demum Medicina ad τὰ ἔξωθεν auſpicato pelli.

HIST. III.

Melancholiam, & *Hydropa* Arthriticum, *ſanat*, *arte comparata*, Arthritis *idonea.*

Aliud dicam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* Exemplum, nobile & inuſitatum. Vir Reverendus, antiquis moribus, per ætatem mediam, nunc *Arthritide*, nunc *Melancholia* premebatur: hujus ſc. acceſſionibus olim, ante annos viginti; illius nuper, omiſſo Tabaci uſu, ante ſexennium, ortis: hujus, perpeſſu gravioribus; illius, tum minus moleſtis, tum etiam raris; at ſemper commodis, ſemper utilibus; ſiquidem *Melancholiam* illi ad tempus diutinum, ad annum quaſi dimidium, ſemper abegerunt.

Sub finem anni MDCCII. poſt Appetitum aliquamdiu læſum, *Melancholia* ille multum angebatur; Μικροψυχίᾳ & depreſſione Spirituum importuniſſima, incredibili ſtipata. Lamenta, querimonias, ejulatus die noctuque effundentem, tanquam Ægrotorum poſt hominum memoriam afflictiſſimum,

mum, audivi. Mehercule! ſe arbitro, nemo unquam mortalium, nec quiſquam gentium æque miſer. Paulò poſt emicuit, qui ſævitia longe *Melancholiam* excellere viſus erat, Tumor Pedum, deinde Femorum, profundas digitorum foveas accipiens; iſque ſeroſus, Hydropicus. Umbilici Regione exudavit, tanquam è colo, Liquor. His acceſſit difficultas ſpirandi, debilitas univerſa, & δυσκινησία, brevi tempore, fere Paralytica; ſitis etiam inſatiabilis, Urina pauca, & lixiva, potionis nec quadrante plus: Ut, de Ægroto plane conclamatum eſſe, non immerito omnium fere ſermone percrebuerit opinio.

Quo affectui tam periculoſo Medicinam facerem, idcirco primum ex uſu eſſe judicavi, Seri vim minuere, Hydragogis amandare; tum, quibus rebus poſſem, *Arthritidem* (quam horum omnium cauſam eſſe ſuſpicabar) evocare, & τοῖς ἔξωθεν infigere. Hac propoſita medendi lege, *Pil. Aloeticis* facta ſemel iterumque Purgatione, meo jure ſic præſcriptum eſt.

℞. *Rad. Gentian.* ℥j. *infunde in Vini albi Luſitanici* ℔jj. *ad alterationem idoneam; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒjj. *miſce. Doſis* ℥jjj. *ſexta quaque hora, cum ſeq. Pil.*

℞. *Sal. Martis, Chal. Nutriti, aā gr.* v. *Pul. Serpent. Virg.* ℈ß. *Syr. Abſynth. ſimp. g. ſ. f. Pil.*

♃. *Sp. Vol. Ol.* ʒjjj. *Tinct. Stom. cum M.* ʒj. *miſce ſumat gtt.* xxxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die, ſæpiuſve, ſi languores urgebunt.*

Quantum Ægrotanti ab hac Methodo utilitatis, opinione majus eſt. Quando per evacuantia, Seri, quod nimium erat, vix dimidium expelleretur; ita quidem factum eſt, ut Natura, per Cathartica, perque Chalybem adjuta, tum in Pedem *Materiam* extruderet *Arthriticam*; tum etiam Serum per Renes abundanter emitteret. Septem, octo dierum ſpatio uſurpandis hiſce *Pil.* dicato, Pedis ſiniſtri doluit Malleolus, & Digiti majoris Articulus major, ejuſque Orbis. Dolori paulo poſt ſucceſſit Urinæ profluvium, tam juge, tamque copioſum; ut, diebus quinque vel ſex, Pedum & Femorum Tumor omnis Hydropicus, etiamſi immanis, auferretur; & ſimul cum Tumore, parique proportione, Sitis. Ex ſententia ſucceſſere omnia. Alacrem, vividum, cibi appetentem, animo plenum denuo conſpexi; Vitam hodie quadriennio poſtquam ita fuit correptus, vivit; & quidem eam, quæ ſola vita eſt vocanda: ut vel uno hoc Exemplo demonſtrari poſſit, quantum *Hydropa*, quantam *Melancholiam* faciat *Arthritis Anomala*, quantum etiam utrumque ſanet *Regularis*.

Hactenus de *Melancholia Arthritica*; ad ejuſdem originis, & naturæ *Syncopen*, accedo.

CAP. VIII.

De Syncope Arthritica.

ART. I. Alius eſt affectus, ei, qui præceſſit, ſive cauſæ utriuſque Continentis & proximæ, ſive κατὰ Συμπάθειαν ortus, habeatur ratio, congener & geminus; *Syncope* nimirum *Arthritica*, hunc in locum aptiſſime referenda.

Ante dictum eſt, *Arthritidem*, maxime in Corporibus ſenecta, vel ebrioſitate

ſitate læſis, & enervatis, *Ventriculum* & *Inteſtina* minima quavis de cauſa petere. Quinetiam exploratum eſt, in eas Partes ingreſſam *Arthritida*, non ſemper *Anorexian*, *Nauſeam*, *Tormina*, *Diarrhœam*, & hujuſmodi Morbos ἰδιοπαθικοὺς inferre; ſed, uti nonnunquam *Melancholiam*, (in ſuperiori Capite tractatam) ita etiam interdum *Syncopen*.

II. Compertum, inquam, eſt, à Potione nimis frigida, & tenui; vel δυσπέπτῳ aliquo, ore ſumpto, & *Ventriculum* aggravante, Primum, univerſo Corpori male eſſe; tunc paulatim Os pallere; ſudore frigido deinde Cuticulam madere: Pulſum imbecillem, modo nimis tardum, nunc inæqualem, reddi; interdum minui tantum, aliàs intermittere; ſolvi denique Spiritus animales; Senſum, motumque deficere; Vitæ omnes corruere Facultates: Interea vero temporis, *Arthritidem*, (ſiqua forte in Articulis, antequam hæc inciperet Tragœdia, comparuit) deſubito recedere. Ne multis, Ægrum, niſi remedio quodam efficaciſſimo præſentiſſimoque, niſi Deo in vicinia mortis opem ferente, ſervatus fuerit, e vivis exturbari.

Hanc ego Συγκοπὴν, quatenus à Miaſmate *Arthritico* commiſſa eſt, *Arthriticam*; quatenus vero per omne Corpus ſe diffundens, à cauſa (in *Ventriculo*, & τοῖς Εντέροις ſita) longe poſita elucet, κατὰ Συμπάθειαν natam appello.

III. Huic ut occurratur, ancipiti prorſus, & acuto morbo; nihil æque valere judico, ac, Cardiacorum permagna doſi potentium adhibita. Indicationem Vitalem tueri; Spiritus animales ſiſtere, & inſtaurare; ut & alienum (ſi modo id fieri poſſit) ad τὰ ἔξωθεν arcere. Quo circa *Aquæ Hiſpanicæ* quantitatem amplam, in ægri rem, plus ſemel dedi bibere: proque re nata repetii. Ubi illa defuit, aliam, quæ ſequitur, (quando Medicamenta in forma liquida citius adjuvant, & propterea ſolidis anteponenda ſunt) præſcripſi.

℞. *Aq. Abſ. C.* ℥xjj.
Sp. Menthæ.
Tinct. Lavend. C. aã ℥jj.
Sacch. albiſſ. q. ſ. f. Julapium.

Doſis ℥ß. j. ad jj. ubi uſus veniat, adhibenda; &, ut per uſum videbitur, iteranda.

Cum Doſi prima, vel ſecunda, ſi placet, demittatur *Bolus*, ſeu *Pulvis* ſequens.

℞. *Theriac. Androm.* ʒß.
Flor. Salis Armon. ℈ß.
Conſ. Anthus ℈j.
Syr. Cort. Citreor. q. ſ. f. Bolus: *vel*
℞. *Pulv. Serpent. Virg.* ℈ß.
Spec. Diambræ ℈j. (*ad* ℈jß.)
Macropig. gr. jjj. jjjj. v.
Ol. Cin. Chym. gtt. j. *f.* Pulvis.

Paupertinis, & indigentibus (uti etiam aliis, ubi medicamenta non ad manus erunt aptiora) *Spiritus Vini* detur uſtulati quantitas ea, quæ propoſito reſpondeat: vel *Aquis Cardiacis* ſuperaddi poſſit, *Spiritus C. C. Succinatus*.

Cum hiſce *Frictiones* ſimul adhibendæ ſunt: & in *Vino*, vel *Spiritu Vini* calefacto immerſæ *Stupæ*, Scrobiculo Cordis, & toti Abdomini applicandæ crebroque renovandæ ſunt.

His, vel hujuſmodi ſimilibus, utendum eo uſque, donec Æger refectus, & (modo hoc effectum reddi potuerit) in ſolido locatus fuerit: quod utique raro fit, priuſquam *Arthritis* in Articulos ablegata, & iis ſit infixa.

Si

Si à Δυσπέπτῳ aliquo temere comeſo *Syncope* proficiſcatur, & Æger facile vomat, aut ad vomendum pronus ſit; quamprimum ita factum ſit, ad ſe ut paululum rediret, per *Decoctum Teæ*, vel *Cardui*, largiter exhauſtum, alienum ejiciatur. Verum, ſi ad incitas ita redactus ſit æger, ut moræ locus relinquatur omnino nullus; quin, ad ſalutem Ægroti quicquid peragi poſſit, uno id, neceſſe fuerit, eodemque tempore peragatur omne; hoc caſu, inquam, *Vini* quantitas ebibatur ea, & quidem ea celeritate, quæ tum Viribus redintegrandis, tum Vomitui movendo ſatis eſſe reperiatur.

At ſi revertantur, & importunæ fuerint hujuſmodi Συγκοπαὶ; ut iis initio ſtatim occurratur, præſto ſint oportet iſtiuſmodi *Cardiaca*, prout facto opus erit, ingerenda. Quanquam enim ſanis, integraque valetudine uſis, nullum unquam potionis genus hiſce *Cardiacis* (*Spiritibus* nempe, & *Aquis generoſis*) peſtilentius aut magis noxium, ſi in uſum communem trahantur, excogitatum fuit; tamen *Arthriticis* veteribus, præcipue Vino deditis, hiſque *Lipothymiis* invadi ſolitis, nihil, quod ſciam, utilius, ſalutariuſve. Adeo, videlicet, quibus alii, certe permulti, rebus conficiuntur, & e vivis extruduntur; iiſdem ipſis alii ſervantur, & multos annos eorum beneficio, vivunt valentque. Hoc autem, uti re ipſa conſtat, animoque à me ſincero, & in humanum genus benevolo dictum, boni velim conſulatur; nec in pejorem partem, & ſui perniciem, à quoquam, tanquam ad malos mores licentia, rapiatur. Qui *Cardiacis* hac occaſione nimiò plus indulſerit; qui erratum tam turpe, tam ſtultum erraverit, ipſe viderit.

HISTORIA I.

Syncope Arthritica, *foras abacta hoſte, curata.*

MOribus & ingenio præſtantiſſima Fœminarum, eadem fere de cauſa, quam in ſequenti Hiſtoria repetam, ſe in vitæ periculum redegit. Diu enim *Arthritide*, culpa non ex ſua, laborans; Paroxyſmo gravi, imo quidem omnium, quos unquam eſt perpeſſa, longe graviſſimo, vix ad exitum perducto; Aquam illa fontanam, & frigidam potavit; eoque forte largius, quoniam antea non ſolum impune, verum magno ſuo commodo fuerat aquæ potrix. At in rebus humanis utramque facit paginam opportunitas: multumque refert, in iis agendis, quæ ſint earum ſingulis accidentia.

Circa idem tempus (ut aliud eſſe ſolet ex alio malum ἐπὶ δ' ἄλβεσιν ἄλγεα κεῖται) cibo quodam inepto, & difficili comeſo, mirum quantum ab eo in victu errato, & quam mox adductum eſt diſcrimen. *Ventriculo* primum ægrotavit, nauſea & faſtidio gravata: Doluit deinde vehementer, tanquam ſpaſmis arctiſſime contrahentibus. Orta tunc erat Hyſterica (talis eſſe videbatur) ſuffocatio. Erat Vomitio, ſed inanis. Senſuum, & virium erat diminutio. Dum iſta fiunt, *Arthritis* (quæ in extremis partibus Paroxyſmum, aliquot jam per menſes, exercuerat) illico regreſſa eſt, ad ea, quæ intus ſunt, vocata.

Plumæ juxta comburuntur; ut nimirum Spiritus animales, præpoſtere agentes, odore fœdo coerceant, inſtruantque,

ſtruantque, *Aqua* datur *Hiſpanica*, ſemel atque iterum; quanta nempe *Ventriculum* reficiat, & *Arthritidem* horſum adigendo, inque artus pellendo, Ægram reſtituat. Trium, aut eo amplius, horarum ſpatio, *Syncope* remiſit. Dolor in extremis partibus recruduit; Ægra ſervata eſt.

HISTORIA II.

Ejuſmodi alia.

NAvis olim Præfectus, neque *Veneris*, neque *Bacchi* cultor parcus, & infrequens, propter iniquam eorum obſervantiam, *Arthritide* multatus eſt. Graviter, & diu ille doluerat, cum forte fortuna ſimul in eadem domo eſſemus, & de Navarcho noſtro, tanquam animam agente, ex improviſo clamaretur. Ægrum adolavi; quid hoc clamoris, inquiſivi; Pulſum inveni languidum, imbecillem, rarum; qui ſolebat eſſe maximus, & duriſſimus. Os expalluit. Anhelitus ſublimis, & cum intervallo longiori tractus. Corporis ſuperficiem Frigus Sudorque occupavit. Senſus, Motus, Vires univerſæ ſunt collapſæ; ipſiuſque propemodum Oeconomiæ ſubverſa ratio.

De mali cauſa interroganti declaratum eſt, Ægrum, *Pedibus dolentem*, febricitantem, ſitientemque fontanam paulo ante aquam hauſiſſe frigidam, ad ejus quaſi ſelibram; itaque ſibi malum arceſſiviſſe.

Aquæ ego *Cardiacæ*, maximeque generoſæ, Doſin illico prælargam, cum *Sp. Vol. Oleoſ.* guttis aliquam multis, in os immiſi; &, poſt tempus aliquod, cum *Theriac. Androm. & Pul. Gaſcon. aã* ʒß. repetii; imo quidem *Hauſtum* tertia vice, ſpatio quodam interpoſito repetere, neceſſum habui. Ne plura, non niſi remediorum ſumme Cardiacorum immenſa vi reſtitutus eſt Æger.

In eo vero reſtituendo, duo notatu digna erant: Primum, neque ea *Cardiaca* Febrim; ſed e diverſo Æſtum modo benignum, ſudorem blandum, & auſpicatum inferre: Cujus id in cauſa eſſe videbatur, quod Ægro mari verſato, frigori aſſueto, *Cardiaca* minime nova eſſent, & quod illius Sanguis, *Arthritide* diuturna depreſſus, non cito incenderetur. Deinde, non multo poſt, quam in Artubus Calor redierat; quod *Dolor* redierit *articularis*, & cum eo incolumitas.

Habetis *Syncopem Arthriticam*; Facultatum omnium perturbationem; animalis vitæ Eclipſin; *Arthritide* revocata, & ad ea, quæ intus ſunt, allecta factam: Habetis eam, *Arthritide* foras abacta, ſublevatam.

HISTORIA III.

Arthritide *diu ignava & inerti generata* Syncope, *illius Paroxyſmo regulari ſublata.*

VIr Melancholicus, ſolers, ingenioſus, Patre natus *Arthritico*, ætate progrediens ipſe doluit *Arthritide*; ſed ea, quæ ſegnis, & ignava, paucos habuerit Paroxyſmos; &, ex iis paucis, idoneos & laudabiles certe pauciſſimos. Hujuſmodi anni prope viginti erant, cum, ingraveſcente jam ætate, diu quieverat *Arthritis*; &, in iſta quiete quando fortuitu accidit (tanquam προφάσις, ſive cauſa evi-

dens) in potulenti erratum, Æger ultra morem largiore Vino menſes aliquot uſus, non ita diu poſt *Syncope* correptus eſt. Frigus occupavit Artus; Pallor Faciem; Spiritus animales perturbati, & depreſſi ſunt; Pulſus in carpo humilis, ictuque omni tertio intermittens. Nihil fuit propius, quam ut periret. Stupebant aſtantes, unde, & qua ex cauſa, malum tam grave, tamque repentinum oriretur.

De *Arthritide* interrogavi, quam illa pridem παροξύνεσα eſſet; & quam perfecte. De inſultu ejus tum raro, tum miti certior factus, operam dedi, ut per *Arthritidem* (quoad ejus fieri poſſet) in Artus exturbatam, malo præſenti occurreretur. Quocirca, præter *Hauſtus Cardiacos*, *Spirituſque CC.* vim magnam, iterum atque ſæpius datam; *Electuarii Arthritici* quaſi ℥j. ter quater in die ſumendam, imperavi: quumque horum, & *Pul. Gaſconici* ope, fauſto quidem omine, Pes inciperet dolere; ut bene res feliciterque verteret, & inceptus promoveretur opus, *Alcohol Martis* grana aliquot ex *Julapio* propinavi.

Nondum ejus Scrupulum demiſit Æger quum paucis hauris ſpatii tantus in Sanguine factus eſt Orgaſmus, quantus obſervatione digniſſimus. Pulſus illico celerior, elatior: Æſtus univerſalis ingens: Venarum Hæmorroidum apertio; Sanguinis eruptio; Sitis immodica; Spirituum agitatio vehementiſſima; quæque ſpes & ratio ſanitatis erat, in Pede ſiniſtro digiti & articuli maximi Tumor, Ruborque Orgaſmum indicavit.

A quantitate *Martis*, ut ut valentiſſimi, tam exigua, tantas excitari turbas, equidem perrarum eſt. Caſſum aliquod, & viribus ſpoliatum *Martem*, eſſe noſtrum hoc illius præparatum, nemo prudens affirmabit; quando tam Cardiaca, prius ſumpta, tam longe virtutibus exuperet; tamque potenter *Podagram* expellat.

Ut autem Humor evocetur, vel minimum in Articulo retineatur, *Veſicatorium* alio alioque loco impoſitum eſt; loco autem affecto *Emplaſtrum, ex Picis Burgund. & Emp. Cephalici paribus menſuris.* Pedi vero toti, ex *Cerato viridi* Cothurnus, faſcia lanea conſtrictus.

Propediem Humerum, uſque ſumptis ore *Cardiacis*, invaſit *Arthritis*, ejus alliciendæ ergo, *Empl. e. g. Caranna*, cum Veſtitu laneo, illi ſuperpoſitum eſt. Horum, qua intus, qua extra, adhibitorum uſu, partim per *Podagram*, & Ωμάγραν; partim per *Diaphoreſin*; alienum amandatum & exemptum eſt, Spirituſque inſtaurati; &, quam vidi graviſſima, multoque omnium atrociſſima, *Syncope* levata eſt.

CAP. IX.

De Calculo Renum Arthritico

ART. I. Renum ille *Calculus*, qui Concretio eſt *Arthritica*, cum eorum Calculo vulgari, tam per omnia concordat; ut, de eo verba hoc loco facere, ſupervacuum opinarer; niſi in ejus *Therapia*, & προφυλάξι, ne dicam *Hiſtoria*, quædam occurrerent, quorum conſideratio ſpecialis ſit habenda.

De *Calculo* primum annotatu dignum eſt, raro cuiquam unquam Morborum eum frequentius ſupervenire, quam

quam *Arthritidi*: quod ut aliis in Regionibus aliorum obſervatione palam factum, ita in *Damnonio* noſtra eſſe certo ſcio. Minime vero cogitandum eſt, *Arthritidi*, tametſi gravi vetuſtæque, Calculum eſſe *Comitem individuum*; nec quidem *fere individuum*: quando *Arthritides* aliquas nunquam, aut certe raro, ille comitetur; (raro enim *Frigidam*, quæ dicitur, *Arthritida*; raro languentem; quæ tamen *Arthritidis*, late ſumptæ, partes utique permagnæ ſunt,) nec quidem ullas ſemper.

II. Qui à cunabulis ad affectuum horum alterum, maxime vero qui ad utrumque ſunt proclives; ipſa nonnunquam adoleſcentia *Calculo*, ne dicam citius, afficiuntur. Alias vero ita fere ſe res habet. Cum *Cereri*, & *Baccho* æger diu indulſit, tam mala vitæ ratione condi, & in Sanguine coacervari ſolet, aliena illi materia, quæ, Naturæ moleſta, & inimica, partim per Articulos, (unde *Morbus Articularis*;) partim per *Renes*, una cum Sero, quod illi vehiculum eſſe videtur, amandata eſt. Ad Ureterum autem initium adhæreſcens, in *Arenulas* eo loci primum coit, uti poſtmodum Arenulæ in *Calculum*. Huic autem Materiæ, in Sanguine cumulandæ, maxime conferre cenſeatur Diæta, ſucco lapideſcente abundans, eumque Sanguini impertiens: confert etiam mala Concoctio: Vaſorum conferunt *Lacteorum* Ora nimis aperta: ut & *Renum* à natura imbecillitas.

III. De *Calculi* humani, generatim accepti, productione; multa quidem, tum ex ejus Analyſi Chymica, tum etiam Pondere *Specifico* proferuntur; quæ Oſſibus magis, quam Lapidibus, eum appropinquare, annumerarique oportere, non parum arguunt. Hæc autem omnia non tam naturæ *Calculorum*, quàm certis quibuſdam eorum accidentibus; præcipue Craſſamentis, à Sanguine acceptis; quæ *Calculum* magna ex parte conflant & efficiunt, debentur. *Calculi* vero ipſa γένεσις, ex particularum quarundam Lapidearum, cum affine Sale, (Calcarii nempe Lapidis, cum Sale ſuo Calcario; vel Ocræ, cum Sale Vitriolico) coitione fieri; iiſque ſanguinis Craſſamenta, tanquam vinculis, connecti judicentur. Iſta vero quando non ſunt hujuſce inſtituti, & à Clariſſimo *Liſtero* φυσικωτάτως & dilucide, ſunt tractata; ad eum lubens quidem Lectorem remitto. *

IV. *Calculi* autem *Arthritici* partes, & compoſitionem, ſi attente inſpexerimus; eandem fere, quæ *Calculi* Renum velgaris, & *non Arthritici*, eſſe inveniemus. Hæc autem res ex duobus *Leevenkookii* pronunciatis, elucebit. *Calculum* cremavit ille, crematoque adjecit Aquam Fontanam: Idem fecit cum calcaria, & tofacea *Arthriticorum* Materia. In his Lixiviis, beneficio Microſcopii, apparuit ſalinarum copia particularum plane ſimilium; rigidarum nempe, concretioni aptarum, diſſolutioni reſiſtentium. Jam vero, (ut, quod dixi, inferam) ſi *Calculus*, ex Corpore non *Arthritico* extractus, adeo cum Tofo *Arthritico* conveniat; multo magis, qui eſt *Arthriticus*, cum utroque, cum *Calculo* præcipue, convenire judicetur. Hoc autem, utut primo aſpectu probabile, non tam Argumentis quam experimentis ſtatuendum, & definiendum.

k 2 V. *Cal-*

* Vide *Diſſertationem ejus Medicinalem, de Calculo Humano, & de Petrificatione.*

V. *Calculi* jam facti, ſive *Arthriticus* fuerit, ſive non, Symptomata prorſus eadem inveniuntur: at à vulgari *Arthriticus*, eare potiſſime diſtinguendus; quod *Arthritidis* quum ſit Ἐπιγέννημα, Naturam ejus participet, Materiam amplectatur, & comprehendat. Ideoque, utrum Æger in Ποδαγριώντων numero fuerit habendus, & à Paroxyſmo quamdiu vacaverit, diligenter inquirendum, ut de *Calculi* natura conſtet.

A *Colica* exquiſita differt, per ea, quæ *Calculum* exquiſitum ab illa differre faciant: A *Colica Arthritica*, quod nullam ſpirandi difficultatem, nullos in Umbilici Regione Στρόφους; ſed neque Melancholiam adeo triſtem, & urgentem; aut Materiæ crudæ, acidæ, bilioſæve Vomitum adeo conſtantem habeat.

VI. Medendi etiam intentiones eædem, ac in *Calculo* vulgari; at, quod in hoc noſtro momenti eſt præcipui, per auxilia quædam propria, per Methodum particularem exequendæ. Nullus enim hic, aut certe perrarus, *Acidorum* uſus; quinetiam *Fotus*, *Linimenta*, *Cataplaſmata*, aliaque Dorſo applicari ſolita, maxime ſi Paroxyſmus ſimul *Arthriticus* erit, tanquam periculo plena, ſunt prætermittenda, fugienda.

At ejus Dolori, ſi cum Artuum Dolore concurrat, & intolerabilis fuerit, deliniendo conducunt *Paregorica*; & quidem maxime, ſi nulla Sanguinis detractione (quæ in *Calculo* alias utiliter præmitti ſolet; at in hoc noſtro, ad ea quæ intus ſunt, vocare poſſit *Arthritida*; vel, ut ne exulet, inhibere) præmiſſa, Ægroto propinentur. Illa vero *Paregoricorum* Doſis, ejuſque repetitio optima; quæ, Dolori ſublevando ſatisfaciens; Cerebro interea non obfuerit, neque Materiam ei vitioſam impegerit.

Si, nullo *Arthritidis* comitante Paroxyſmo, *Calculus* erit; alia rerum facies, aliaque medendi via eſt. Hic enim, in Plethoricis, & multo Sanguine diſtentis, ad prohibendam *Inflammationem*, ſecetur Vena: *Enema*, ex *Decocti com. & Ol. Amygd. d. rec. aā* ℔ß. *cum Tereb. Ven. Ovi Vitello ſolut.* ℥j. *injiciatur*. Poſtero die, *Electuario leniente*, *Pul. Rhab. & Syr. Violac.* *forma* Boli *commiſtis*; vel, *Juſculo Avenaceo*, *cum Foliis Sennæ incoctis*, *& Manna ſuperaddito*, *purgante*, Venter aperiatur, eoque veſpere *Paregoricum*, (quale ſunt *Pil. Matthæi* grana totidem, quot Opii granum continebunt unum) locum merebitur. Quinimo, ſi à *Calculo* Dolor urgebit, ne Inteſtina Spaſmis contrahantur, ad hoſce præveniendos, & illum compeſcendum; horas aliquot ante Purgans, ſumatur *Paregoricum*; ipſumque Purgans, ſi juſto lenius fuerit, ſuo tempore ſequatur *Enema*.

His, ad dilatandas Urinæ vias, actis, ad *Calculum* exprimendum uſui erit *Balſamum Gileadenſe*, *Chilienſe*, vel *Peruanum*, ex *Syrupo Dialthææ*, vel *Balſamico* datum; & bis, ter, quaterve in die, repetitum.

Syrupus Balſamicus, quem vidi, elegantiſſimus, hoc modo præparatur.

℞. *Aq. Hordeatæ*, (*tertiæ Decoctionis*) *colatæ*, *& per ſubſidentiam clarificatæ*, ℔iij. *Balſ. Tolutani* ℥ij. *Infunde calida*, *ad* ℔j. *conſumptionem*: *deinde adde Sacchari Cryſtallini optimi* ℔ij. *leniter coque ad conſiſtentiam* Syrupi *tenuioris*, *quem per Linteum denſum*, *frigidum trajice*, *& uſui ſerva*.

Si

Si forma *Boli* arridet, *Opob.* ℈ß. vel alius *Balſami* Doſis, cum *Ovi Vitelli* ℈j. temperetur, & intervallis jam dictis aſſumatur.

Hiſce vehiculo eſſe poteſt *Alla* noſtrorum hominum Muſtea, (*Grout-Ale*) præſertim Alba; quæ cum primis generoſa, tum etiam maxime *Diuretica*: vel, *Rad. Althææ, Glycyr. Eryng. Cond. Hordei, aliorumque his ſimilium* Apozema; *Saccharo Cryſtallino*, vel *Syrupo Balſamico dulcatum*. Ad eundem finem utile *Foliorum Teæ Infuſum, libere potum*; vel, *ex Decocto præſcripto, & Amygd. d.* Emulſum; vel id, quod ſequitur.

℞. *Amygd. d. corticibus purgatarum, N.x. inter contundendum, affunde Infuſi Teæ* ℔ij. *poſtea coletur* Emulſum; *eique adde Aq. Roſac. vel Cin. hord. & Sacch. cryſt. q. ſ. Nonnullis Vinum album, vel Decoctum modò ſcriptum, cum Ol. Amygd. adjecto Sacchari cryſt. momento, propinamus.*

Extra, *Cuniculi Adipem*, Dorſo ſuperillitum, adverſus Colorem mirifice valere, à Sene calculoſo, tanquam expertum, accepi.

Ad *Prophylaxin* optimè conducunt *Aqq.* calidæ *Briſtolienſes*; quibus adjungantur *Opobalſamum*, & *Syrupus* è prædictis lubricans. Quibus nulla iſtiuſmodi *Aquarum* copia illis uſui eſſet *Teæ Citreæ Infuſum*, omni mane bibere. Novi *Calculoſum*, qui methodo ſequenti Renes ſubinde purgans, ad Senectutem veterem & tutam eſt perductus. Ter, quaterve in Anno *Terebinthinæ Venet.* quaſi ℥j. cum *Pul. Glycyr.* forma Pil. ſumpſit; *Cereviſiæ*, vel *Poſſeti* libras aliquot ſuperbibens: confeſtim milliaria quatuor, vel quinque, Equo ſuccuſſatore menſus eſt: Unde ſæpe *Arenulas* excrevit, ſeque, ſi non immunem, tamen incolumem ſervavit. *Cereviſia* omnium optima, quæ cum *Aqua pluviatili* comparata: illam volo, quæ, neque in Nivem unquam, neque in Glaciem mutata, ſincera ſit, & pura, nulla Tecti Calce, nullis Salibus, aut particulis lapideis inquinata: Ea Aquarum omnium leviſſima; ea cum primis *Diuretica.* Medicamentis autem Urinam moventibus præmitti, & nonnunquam interponi oportere, Ventrem & ductum alimentarem inanientia, lippis notum & Tonſoribus.

Libet his adjicere, in *Dyſuria*; (quæ *Calculo* interdum accedit) quoties à ductuum urinoſorum ſpaſmis oriatur ea; nihil efficacius, conducibiliuſve, quàm *Opiata* cum *Diureticis* juncta; quibus, utut Urinæ alias ſiſtendæ illa conferant, ſimul & remittantur ſpaſmi, & Urina cieatur.

At, à Dorſi Dolore, de *Renum Calculo*, ne quis temere ſtatuat, unum his ſubjungam. Olim Vetulæ, Hydrope interemptæ, *Anatome* interfui; quæ, cum per annos aliquot eo Dolore gravaretur, *Calculoque* effici à familiaribus haberetur, illo tamen, ut ex Cadavere aperto conſtitit, omnino caruit. *Reni* dextro ingens adnata erat *Hydatis*, ſive *Veſicula*, Sero inſipido plena, Doloris fortaſſe cauſa.

Atq; hæc de *Calculo Renum Arthritico.*

HIST. I.

Calculo & Chiragræ *unà occurrentibus, facta ſimul Medicina.*

QUarto ab Urbe lapide, propter *Iſcæ* Oſtium, ſexagenarius *Arthri-*

thriticus, ſimul & *Chiragra* & *Calculo* doluit: Illam oſtenderunt Tumor, Rubor Articulorum, aliaque *Arthritidis* indicia, ordine & concurſu *Pathognomonico* apparere viſa: Hunc in Dorſi regione lumbari Dolor, ut & Inteſtinorum quaſi Colicus; quodque fideliſſimum hac in re Symptoma, *Arenulæ* ſub id tempus excretæ.

Morbis adeo diverſis ægrotanti, ea dari par erat, quæ contra utrumque prodeſſent; quæ neutri faverent. Itaque Therapiam, *Balſami Peruani* quantitate, bene magna & frequenti, cum vehiculo idoneo, tentavi, atque adeo perfeci. *Balſami* hujus Guttæ plus minus x. ex *Syr. Balſam. coch.* j. bis, vel ſummum ter in die, ſunt adhibitæ. Hoc, qua *Cardiacum*, in extremas Corporis partes *Arthritidem*, qua lubricans, & *Terebinthinum*, è *Renibus* Arenulas per Urinæ vias expelli fecit: ſicque una eademque fidelia, non infeliciter duo ſimul dealbati ſunt parietes.

HIST. II.

Adverſus Calculum Arthriticum *Prophylaxis.*

VIro præcellenti & eximio, qui diu *Arthritide* per vices doluit, aliquando etiam Calculo, in ſe à Patre derivato; quum adverſus utrumque malum *Prophylaxin* exigeret, conſului; ut, Exercitatione pertinaci, & crebra, ſabulum è *Renibus*, è Sanguine materiam alienam exturbaret; itaque Saluti ſuæ proſpiciens, Senectæ viam faceret incolumi.

Facta per *Lac Scammonii* Purgatione, Aquas hauſit vir Illuſtriſſimus *Bathonienſes*, menſes binos, libere & recte Equo aſſidue Corpus exercens. His adjunxit *Balſami Peruani*, Stomacho non ingrati, *Renibus* utiliſſimi, guttas aliquot, omni nocte, ex *Syr. Balſam. coch.* j. cum ejuſdem Aquæ Hauſtu. *Renes* inde melius habuere, Sabulo purgati. Dorſi Calor, qui Ægrotantem multum afflixerat, evanuit. Hac, & hujuſmodi *Prophylaxi*, Aquis ſcil. Purgantibus & Diureticis, ſtatis anni temporibus, iteratis, Equitatione, Ambulationeque fere continua, contra malorum par crudele, hodie Vir Inſignis ſe defendit, momenta Vitæ propugnat.

Fatendum autem, quod hujuſmodi *Prophylaxis*, non niſi Corpore perpurgato, & evacuationibus generalibus exonerato, in uſum trahenda ſit, ne videlicet in *Renes* Sanguinis impuritates effundantur. Quinimo notari fas eſt, quod ipſæ interdum *Aquæ Diureticæ*, Succum lapideſcentem habentes, non tam è *Renibus* Arenam eluant, quàm iis impertiant, & in iis concretam faciant. Atque hoc caſu, *Infuſum Teæ*, Aqua pluviatili confectum, *Diureticis* illis *Aquis* anteponendum.

HIST. III.

Calculus Arthriticus, *Vertigo* Arthritica, & Arthritis *regularis ſe mutuo excipientes.*

QUoniam vero à nonnullis, de *Calculo Arthritico* dubium exiſtimetur, utrum ille Concretio ſit *Arthritica*; annon potius ex Sanguinis retrimentis, emeritis, & inutilibus; per quietem, & vitam nimio plus inertem;

in

in *Renibus* depoſitis, nata atque ficta: Unum his ſubjiciam, quod (opinione noſtra) tollendo huicce dubio omnino ſatisfecerit.

Vir ſumma familiaritate mihi conjunctiſſimus, ex intervallis diu *Arthritide* recta conflictatus, enormem eam ætate ſuprema habuit. Loco rectæ, primum Vertigine *Arthritica*, longa utique, ancipiti, & periculoſa (quippe, qua in humum ne irrueret, ſæpe quidem ſummum erat periculum) eſt correptus. Poſtea vero qaamprimum iſte Capitis affectus inclinavit, Æger *Renibus* dolere cœpit, Calculoſque varios, non ſine ingenti cruciatu, per Urinam excrevit: nunquam autem *Calculo*, niſi *Vertigine*, & *Arthritide* regulari liber, ægrotavit.

Poſt menſes aliquot, *Pedibus* denuo laboravit; verum eo tempore, tum *Vertigine*, tum item *Calculo* immunis. Et quidem ita res erat, ut, tametſi horum affectuum alio, atque alio poſthac creberrime; tamen, eodem tempore non niſi uno ſemper, aggravaretur. His etiã adjiciendum, quod eundem ordinem minime tenuerunt hi affectus; verum *Calculus* interdum, poſt *Arthritida* diu vacantem, (cum in Sanguine nova materia coacervata, novaque facta eſſet illius germinatio) Ægrum per ſe invaſit: interdum *Arthritidis* Paroxyſmum è veſtigio excepit, tanquam Morbus eigeminus, à communi ſtirpe oriundus; vel potius, in alia Corporis regione, ejus pars altera.

Magni vero hîc momenti eſſe arbitror notare, quod, ex quo *Arthritidi* ſe adjunxit interdum *Vertigo*; alias *Calculus*; pro iſtorum Morborum malitia frequentiaque tenuata ſit *Arthritis*; & quidem ea proportione, ut, ab illa demi, quicquid iſtis attribui, confirmetur.

Iſtorum autem Morborum Ortus, Incrementum, Ordo, Viciſſitudo, & inter ſe Relatio, numquid aliud ſignificant, quam, quod ii omnes ſimili gaudeant cauſa continente; quæ nunc, in Artubus, *Arthritidem*; nunc, in Capite, *Vertiginem*; nunc, in Renibus, *Calculum*; & quidem hoſce omnes, pro iſtius cauſæ renovatione, viribuſque; tum crebros, tum vehementes pariat, & producat.

CAP. X.

De Aſthmate Arthritico.

ART. I. TRactata imi Ventris *Arthritide*, ad eam jam progredior *Anomalam*, quæ eſt *Thoracis*; quæque reſpirationis Organa præſertim afficit: Ubi primum de *Aſthmate Arthritico*; tum de *Tuſſi Arthritica*; de *Phtiſi Arthritica*, deinde ſermonem faciam.

Aſthmata ſunt hujuſce tituli permulta, quæ à cauſis alibi locorum, nec in *Pectore* extantibus, oriunda, (Nauſeæ, verbi gratia, Colicæ, Anginæ, vel hujuſmodi Morbo alicui *Arthritico*, κατὰ συμπάθειαν, ἐπιγίνονται, & iſtorum, quibus ſuperveniant Morborum Capitibus, ſunt vel dicta, vel dicenda. Unum, hoc Capite, *Aſthma* dicam *Arthriticum*, nimirum ἰδιοπαθικόν.

II. Hoc affectu omnium creberrime laborant ii, quibus breve, vel alias male compoſitum Pectus, aëri reciprocando minime accommodatum; & quorum Parentes *Aſthmate* & *Arthritide* fuerant, maxime vero ſi utroque, gravati.

Hic enim, multo apparatu & molimine, producendo huic affectui, quaſi ſtudetur: cumque, nato & perfecto homini, reſpiratio uſus ſit perpetui, &, ad vitæ opus ſuſtinendum, continui; mirandum non eſt, illius impeditionem, & difficultatem aliquam inſignem, ſæpe periculoſam, ſæpe lethalem eſſe.

III. *Aſthmati* huic inferendo (ut, de Aëre ſpiſſo, Carbonum fumo, Ventis, aliiſq; tam hujus *Aſthmatis*, quàm vulgaris & primigenii cauſis evidentibus, nihil dicam) huic, inquam, inferendo confert Miaſma *Arthriticum*, Pectori inflictum; illius utpote cauſa continens, & conjuncta: itaque ut, tametſi plures illud cauſas evidentes & remotas, (alio ſc. tempore & corpore aliam) unicam tamen habeat continentem, & proximam, videlicet *Arthriticam*.

IV. *Pectori* Miaſma nunc Opiata, perperam adhibita, infigunt; nunc quicquid aliud *Arthritida* repellat, & Pectus appeti faciat: nunc, urgente nulla vi externa, ſive cauſa evidente, pectus anguſtum, gracile, gibboſum, breve, aliterve male formatum, ipſa per ſe *Arthritis* intrat; tanquam domicilium maxime conveniens. Interdùm evacuatione aliqua ſolenni (qualis eſt Fluxio Sanguinis, Ulcus, vel etiam partus naturalis) ſuppreſſa, quæ Miaſma ſenſim amandare ſolita eſt; in Sanguine cumulatum illud, neque, uti par eſt, in Articulos expulſum, Pectori committitur. *Arthriticæ*, Utero ex more non gerentis, *Aſthmate* hunc in modum aggravatæ, exemplum memoratu dignum his ſubnectam.

V. De hujus *Aſthmatis* Υπάρξει, & de ejus natura plane *Arthritica*, ut palam fiat, advertendum eſt, *Aſthma* nunc è veſtigio ſequi *Arthritida* regularem interciſam; &, à τοῖς ἔξωθεν, ad ea, quæ intus ſunt, Materiolæ vitioſæ fieri μετάστασιν, aperte monſtrare: nunc, è contrario *Aſthma* in *Arthritidem* mutari; antiquam Sedem, & avita Regna, ſe denuo ingredi, Materiam indicare: Nunc, hos affectus ſe mutuo excipere, viceſque agere alternas: Nunc ab *Aſthmate*, *Arthritidem* vinci, abſorberi; uti nonnunquam, ab *Arthritide*, *Aſthma*. Qui quidem iſtorum malorum ordo, reciprocatio, habitudo, & ratio inter ſe nihil magis ſignificat, quam quod, ex eadem Materia, *Arthritidi* propria, nunc in Artubus, nunc in Pectore vires exercente, utrumque ptoducatur; & *Aſthma* illud ſit revera *Arthriticum*. Quod quidem enunciatum eo magis probabile, quoniam *Arthritidem* ſua gaudere Materia, peculiari & propria, quæ in alias aliquando Regiones evagetur, omnino conſtat; *Aſthma* vero, non tam à propria ulla Materia, quàm à vitioſa aliqua communi, (ſive alia quavis inimica, & aliena;) una cum mala Corporis febricitatione, Partiumve reſpirationi dicatarum imbecillitate, cauſa hujus Morbi privata, fieri.

VI. Quæ vero hujus proſapiæ *Aſthmata*, dum ſunt generum; alterum (uti de exquiſito *Aſthmate* pronunciatum eſſe ſolet) ſiccum, alterum humidum. In ſicco iſthoc *Aſthmate* anhelum videre licet *Arthriticum*, &, tanquam animam agentem, Spiritu difficili, Reſpiratione brevi, Pectore gravato, Tuſſi vel nulla vel mediocri, Sputatione parca laborantem. Qui Vini Spiritus dediti fuerunt *Arthritici*, eos ſicco hoc *Aſthmate* plus ſemel ægrotare novi.

Aſthmate,

Aſthmate, quod *Arthriticum* eſt, humido affecti, tuſſiendo Sputum plerumque craſſum, & viſcidum, idque nonnunquam vitreum exantlant, unde levari ſolet *Aſthma*, donec, nova in *Pulmonem* miſſa, Seri vitioſi copia renovabitur: Hoc autem, in teneris Corporibus, tenui, laxoque Sanguine, & ad colliquendum apto, donatis, & quidem Autumno maximè, locum habere mos eſt.

VII. Pituita craſſa involvitur; una cum eo, *Pulmoni* incutitur; Tuſſique ejicitur Miaſma *Arthriticum*: Sic, ut per multos interdum annos, inverſa *Arthritis* hac via fugam capeſſat; eaque Sputatione, (ſimili fere modo, atq; Paroxyſmo *Arthritidis* regulari) à periculis gravioribus defendatur Æger. Et quidem *Arthritidum*, quotquot obſervantur, *Anomalarum*, nullæ videntur eſſe benigniores, aut minus timendæ, eo, quod nunc dico, humido *Aſthmate*, & Diarrhœa *Arthritica*; eo videlicet, propter Materiam *Pulmonibus* emiſſam; hac autem, *Ano*.

VIII. Ex diverſis hujus *Aſthmatis*, qua ſicci, qua humidi Symptomatibus, opinari fas eſt; in priori, Membranas, Nervos, aut Muſculos Spiritui trahendo inſervientes affici, & iis Materiam impingi; unde *Reſpirationis*, cum ſiccitate labor; In altero, Miaſma, Sanguinis Sero implicatum irretitumque, una cum eo *Pulmonibus* committi, & iis inhærendo reſpirationem impedire: Atque pro diverſitate Symptomatum, diverſa Morbi hujus *Subjecta* eſſe, non temere judicamus.

IX. Nonnunquam equidem *Arthritis* (quod ante traditum) ipſis à Carceribus, ipſo ab initio devia, neque Pede, neque Manu ſalutata quidem, *Pulmonem* adit, occupat, laceſſit, tanquam *Aſthma* germanum; nec ab eo facile diſl n. uitur, donec, ætatis progreſſu, aliquando foras erumpat, Artus exerceat, recteque ſe gerat. Cujus quidem in Artus Tranſlationis, hoc effectum eſſe ſolet, quod, quo rectius ſe gerat *Arthritis*, eo *Pulmoni*, & poſthac reliquo Corpori univerſo, melius. Qua de cauſa licet exiſtimare, malum iſthuc nihil aliud eſſe, quàm *Arthritida*; primùm in pectore deviam, ipſoque principio *Anomalam*; poſtea ſuo loco regularem.

X. Hujus *Aſthmatis* Πρόγνωσις quam legitimi, veri, & genuini, longe alia videtur. *Legitimum enim, curatu difficillimum, Juvenes non ſine magno labore, Senes nunquam eo liberari dicuntur.* * Contra verò exploratum, hoc *Aſthmate* laborantes, facilius allevari, ſæpius liberari; & quidem interdum, (quod de vero *Aſthmate* rarius affirmari poteſt) ex toto.

Ut autem in re tam multiplici diſtinctius dicam, adjiciendum, *Aſthmate* iſthoc *humido* gravatos; Sputatione, quod dixi, ſervos, ſæpè diu vixiſſe: *Arido* affectos maximo ſæpe in periculo verſari; brevi tempore, non raro ſtrangulari; ſed &, ope medica opportune adhibita, factaque humorum Metaſtaſi, nonnunquam ſubito reſtitui: denique, nulla Arte ſublevatos, eo ſe modo habere, & demum è vita cedere, tanquam *Aſthmate* legitimo oppreſſos.

XI. Curatio tollit impedimentum reſpirandi; vel è Corpore illud evocando, vel in Artus amandando. Materiam è Corpore vitioſam evocat *Ve-*

* Vide *Riverium*, Cap. *de Aſthmate.*

næſectio, & *Purgatio*; quarum illa Plethoricis, & nimio Sanguine diſtentis; hæc Gulæ deditis, Satietate læſis utiliſſima: Utraq; vero talis ſit, oportet, ut ab ea *Arthritidis* πρὸς τὰ ἔξωθεν expulſio promoveatur. Hoc autem optime fit Sanguinis detractione mediocri; Purgatione quæ per *Drcſticum* aliquod, & Sanguinem exagitans, peracta. Detrahantur igitur, (quando res poſtulat, & Vires ægri patiuntur) Unciæ quaſi novem: *Enema* brevi poſt injiciatur: die proximo *Purgans* (ex *Aloe*, *Syrupo domeſtico*, *Pil.Cochiæ*, vel ejuſmodi aliquo) ſumatur, ſine Paregorico veſpere ſequenti propinando.

Poſt Evacuationes haſce generales, in *ſicco Aſthmate Arthritico*, magnarum virium & momenti ſunt *Sp.C.C.* aliique iſtius generis *Volatiles*, & *Flores Salis Armoniaci*.

℞. *Pul. è Chel. C. C. Conſ. Tuſſilag. aā* ℈j. *Flor. Salis Armon.* ℈ß. *Syr. Balſam. q. ſ. f.* Bolus, *quinta, vel ſexta quaque hora, cum idoneo vehiculo demittendus.*

In *Humido*, *Veſicatorium* Dorſo inter Omoplatos applicatum, allevandis *Pulmonibus* ſummopere confert. Pituitam movent, eodemque tempore *Podagram* expellunt è *Sulfure* præparata; qualia ſunt *Tinctura*, *Balſamum*, & *Flores Sulfuris*; uti etiam, his affinia, & plane congenera, *Gummi Antiaſthmatica*, *Ammoniacum Bdellium*; *Balſama Naturalia*, *Peruanum*, *Chilienſe*, *Capivi*, &c. Placet *Tinct. Sulf. gtt.* xx. vel *Balſami* ſeq. gtt. x. ad xv. ex *Syr. Balſam.* coch. dare, & ſexta, nona, vel duodecima quaque hora, prout opus fuerit, repetere.

℞. *Tinct. G. Guajac. Balſ. Per. aā p. aq. miſce.*

In utroque vero, tam humido, quam ſicco *Aſthmate*, remediis hiſce, cum vehiculis idoneis, uti juvabit; uſque dum *Pulmoni* conciliabitur quies, & in ducendo Spiritu facilitas.

Clyſteres, & *Purgantia*, quæ in vulgari *Aſthmate* non incommode plus vice ſimplici adhibeantur, in *Arthritico* hocce poſt primam vicem minime præſcribenda: ne videlicet humorum in Artus eruptionem, quæ rebus quibuſcunque aliis longe præferri debeat, ſufflaminent.

Pulmoni Phlegma quod impactum eſt, *Oleo Amygd. d. Ol. Lini*, *Syr. Balſamico*, *Cap. Ven.* & aliis ejuſmodi *Anacatharticis* movendum, excreandum.

In *Paroxyſmo*, ſiquidem urgebit ille, neque auxiliis ſupra dictis mitigabitur; maxime valet *Oxymel Scillit.* vel cochleatim, & per vices datum, ut eo ſpirandi ſpatium adaugeatur, vel ea doſi, qua Vomitio cieatur, humorum inclinatio mutetur, & in Articulos vertatur. Certe, per unam Vomitionem, *Arthritidem* ex *Anomala Regularem* fieri, plus ſemel novimus. Nonnullis in *Paroxyſmo* profuit *Fumus Tabaci*, *Potio Coffee.* Valent ſuo loco *frictiones.* Non magni æſtimantur *Unguenta*, vel *Linimenta*, *Aſthmaticis* vulgo commendata, in re præſenti parum valitura.

Prophylaxis in *Humido Aſthmate*, præmiſſa Purgatione, inſtituitur per *Diuretica*; quæ Serum apte & tempori amandent: per *Antiaſthmatica*; quæ *Pulmonem*, & ſpirandi Organa tueantur: per *Fonticulos*, Dorſo inter Omoplatas apertos; vel *Epiſpaſtica*, maxime diuturna: perque ea, quæ *Arthritidis* primigeniæ *Prophylaxin* agant.

agant. *Siccum* autem *Marte*, cum *Antiaſthmaticis*, *Gummi* puta *Ammoniaco*, &c. juncto; iis videlicet, quæ Spiritus animales una cum Pectore reſpiciant, fugandum. In utroque, uſus eſt immenſi *Aër* apricus, & probe agitatus; uti etiam bona victus ratio: quam ut teneat ægrotans, fugiat neceſſe eſt, τὸ ποικίλον τῆς Διαίτης, à Medicis non ſine cauſa paſſim improbatum, & cibo ſimplici veſcatur.

HISTORIA I.

Adoleſcens, ab Arthritide Aſthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

AD trium ſupra viginti annorum Adoleſcentem, in regione Urbis ſeptentrionali, vergente ſeculo ſuperiori, anxie & propere arceſſebar. Ut ætatem hominis adimpleret, à Natura ille deſtinatus eſſe videbatur. Erat enim forti, & quadrato Corpore, Vultu colorato, uno Miaſmate *Arthritico*, quod à Patre acceperat, infectus. Sanguinem, ab ipſo vitæ exordio vitioſum, ipſe malis moribus non parum inquinavit. *Spiritus ardentes* avide potavit: malam victus rationem affectavit: Coctionem, quaſi de induſtria, peſſum dedit.

Podagra, quæ Paroxyſmum regularem plus ſemel ediderat, & dudum Artus exercuerat, neſcio qua de cauſa relictis artubus, ad ea, quæ intus ſunt, tranſlata, Reſpirationis Organa invaſit: Hinc *Pectus* aggravatum, Spiritus difficilis, Reſpiratio brevis & laborioſa.

Viſa eſt Materia, vel è Muſculis Reſpirationi inſervientibus aliquem, vel eorum Membranas occupaſſe; vel in Nervorum *Paris vagi* fibras ſe inſinuaſſe. *Aſthma* enim ſiccum erat; nec quicquam *Sputum*, nec quicquam *Tuſſim* ſibi adſcivit.

Dum ita res erat, Empiricus è Laniorum vico, ad Vitam & Salutem (Proh Deum atque Hominum fidem!) inſtaurandam, eſt accitus. Ille, Hiſtoriæ neque caput, neque finem ob oculos habens, προηγουμένη familiari & uſitata, multa factitavit; nihil egit: donec elapſo penè quatriduo, propter ἀγρυπνίαν (hanc Argumenti ſpeciem obtendebat) Paregoricum audax, & nequam, ſub noctem dedit. Hinc illæ Lacrymæ: hinc ille properus ad Medicum nuncius.

Ægrum ego ἄσφυκτον inveni, moribundum, & jam, per totam, quæ præceſſerat, noctem, animam agentem. Rem aſtantibus palam feci, & (honore habito) diſceſſi. Τοῖς ἱεροῖσι, τὰ ἱερά.

HIST. II.

Aſthma *ſiccum* Arthriticum, *Venæſectione*, *&* *Cardiaco ſublatum.*

INgenio, Scriptis, & Eruditione Vir præclarus, *RAD. BOHUN*, Hypochondriacus, Aſthmaticus, Cruditatibus acidis, Dolore Artuum *Arthritico*, ſæpè vago, interdum fixo, diu afflictatus; Dolorem iſtum nuper acutum, ex improviſo abruptum, & interciſum habuit. At brevis iſta mali intermiſſio, Ægrotantem, olim Collegam meum, & eo tempore Convicto-

rem, viſitavi, Lecto inveni proſtratum, jam per noctem anhelum, &, ea reſpirandi fuit difficultas, reciprocatione crebra quaſi animam agentem. Neque *Sputatio*, neque *Tuſſis* erat ulla. Pulſus in carpo fortis, & elatus.

Ex omni parte re perpenſa, Materiam *Arthriticam* in *Pulmonum* Adyta, in eorum Membranas, Nervos, aut iis movendis inſervientes Muſculos, per Μεπεριπτωσιν ingredi, & eos occupare cenſui.

Pertuſa meo conſilio Vena, Miſſus eſt Sanguis; cui, poſt horas aliquot, innatavit, Gelatinæ viſcidæ ſimilis, placenta. Deinde, ut è Caſtris inique uſurpatis hoſtem exturbarem, *Spiritus Volat. Oleoſi* copiam, ex idoneo vehiculo, propinavi; & pro rei neceſſitate repetii. Auxiliis hiſce paucis, & paupertinis, ſed opportune adhibitis, ſine difficultate reſpiravit Æger: *Pulmone* liberato, & relicto, in Pedum & Manuum articulos (non novos illi locos) fugatus eſt Hoſtis: confirmatus Æger.

HISTORIA III.

Arthritidis *in* Paralyſin *&* Aſthma *Metamorphoſis.*

QUidam Artis Sciens Chirurgicæ, ſemel aut iterum in anno *Arthritide*, per luſtra quatuor recurrente, multum ægrotavit; ætate verò provectus, neque tam crebra, neque tam vehementi, per biennium minuta, & ſenſim mitigata eſt *Arthritis*; quum in ejus locum mala, multo graviora, ſimili modo & menſura, ſucceſſere; ſiniſtri nempe Brachii, Pediſque reſolutio, cum totius Lateris imbecillitate: deinceps *Aſthma*, tam moleſtum, tamque importunum, ut non niſi recta Cervice Spiritus traheretur. Siccum autem erat *Aſthma*, Paroxyſmos habens, ſed nullo *Typo* regulari ſignatos. Mari Æger diu Artem exercuerat; ubi *Spiritum Vini* nimium pytiſſando, tum *Arthritidi*, tum *Paralyſi*, tum etiam *Aſthmati* viam feciſſe, & fundamenta jeciſſe non immerito cenſeatur.

Ita laboranti *Venæſectio*, *Oxymel ſcillit. Purgatio*, *Antiaſthmatica Podagragogis* juncta, cum Aere aperto, nonnihil profuere. At cum illa Morbi natura eſſet, quæ Nervos, eoſque valde afficeret, quæ Spiritus in iis contentos, (id eſt, intimum totius Corporis humorem) mirifice debilitaret; eum ætas ſimul ingraveſceret, ægroque ferè jam inutilis eſſet Medicina; partim morbis partim ætate conſumptum eum, ſine ullo in Articulis dolore renovato, abſtulit ἄωρος θάνατος.

Eatenus verò rei noſtræ conducit Hiſtoria; ut ex ea diſci poteſt, maximè verò ex denſo Morborum ordine, ſubitaque mutatione; *Arthriticam* in Nervos transferri Materiam; &, tum *Paralyſeos*, tum *Aſthmatis*, cauſam fieri proximam, & continentem.

HISTORIA IV.

Arthritis *in* Aſthma, *&* Hydropa, *deſinens.*

MUlier *Exonienſis*, brevi Pectore, neque Reſpirationi ſatis apto; diu *Arthritica*, nuper omni dolore libera, nec pro more utero gerens;

gerens; propter haſce Cauſas, annum circiter quadrageſimum, *Aſthmate* & *Tuſſi* corripiebatur; illa non parum, iſto multum excruciata.

Audita morbi Hiſtoria, Symptomatum ordinem & momentum meditanti mihi, luce clarius videbatur; illius Materiæ, quæ per uterum, perque Articulos ſoleret amandari; quod in Corpore relictum, vel de integro cumulatum eſſet; in reſpirandi Organa infundi, eorumque motum impedire. Qua quidem Opinione ductus, ut Aere puro, & aperto, frueretur ægra, (perpurgato prius Corpore) tus illam miſi; ſed *Antiaſthmaticis*, & *Arthritidem* expellentibus munitam. Neglectis autem Medicamentis, nulla in Articulis viſa eſt *Arthritis*; verum è contrario nova, tum in imo, tum medio Ventre, coacervata eſt Materia: Unde tantus Abdominis Tumor, Spirituſque tam gravis, ut non niſi cum ſono & anhelatione ſpiraret Ægra, propemodum ſtrangulata.

Clyſteribus ex Urina crebris ſubducta eſt alvus, Tumor Abdominis ſublatus: atque ſic amotis impedimentis, *Sp. C. C. Succin.* aliiſque *Podagragogis*, uno eodemque tempore, extruſa eſt in Articulos *Arthritis*, & amplificatum reſpirandi ſpatium: atque adeo (quod attendendum) æqualiter.

Hinc aliqua Curationis Spes; at fallax, & inanis. Natura enim deficiente, neque operam conferente, fruſtra omnis Medicina. In *Hydropa* incidit Ægrotans, *Diarrhœa*, & Narium *Hæmorrhagia*, Symptomaticis, & ſæpe recidivis, comitatum: quibus demum oppreſſa, Mortem, omnium Morborum finem, oppetiit.

HISTORIA V.

Aſthma, *cum Iliade malorum*, Arthritidos *defectu* regularis, *exortum.*

VIr Reverendus, quocum magna pervetuſque mihi familiaritas, Natura firmus, temperamento ſanguineo, vultuque colorato præditus; poſt Juventutem non tam intemperantem, quàm delicatam, & dapſilem; matura ætate corpulentus, & habitior factus eſt; Annoque MDCLXXIV. & deinceps, *Arthritide* per vices ægrotavit.

Poſtea ſolum, & cœlum, (quorum illud ſiccum, hoc perflatum erat) humido,& minus ſalubri mutans,ætateque procedens; *Arthritide* non, ut ante, fixa; verum per Artus, ad inſtar *Rheumatiſmi*, vaga & erratica, laboravit. Sed neque diu Morbus iſtud *ius* retinuit: Nam paucos poſt menſes, quam in Corporis ambitu ille ſævierat, *Catarrhis* & *Tuſſi* correptus eſt Æger: unde Sputum magna ex parte laborioſum; utpote craſſum, viſcidum, ab imo *Pectore* citatum. *Tuſſi* acceſſit *Aſthma*, grave profecto, importunum, & quod Aegrotantem multos annos, autumno maximè & tempore hyemali, divexarit. Quamvis autem *Aſthma*, nec interdiu unquam, neque noctu penitus ceſſavit; ea tamen natura erat, ut, eadem Nycthemeri hora conſtanter redux, (tanquam ad Horologii fidem) & quidem multos in menſes continuos, Paroxyſmum ageret. Dum ita res erat, *Venæſectione*, *Vomitu*, *Purgatione*, *Decoctis Pectoralibus*, *Spiritibus*, *Gummi*, &c. *Antiaſthmaticis*, plus ſemel levatum *Aſthma*, minimè verò ſublatum.

Aliàs *Hæmorrhoidum* Tumore, magno utique, & diutino, torquebatur Æger; eoque tempore illud præcipue notandum, quod neque Spiritum difficulter traheret, neque *Articulis* doleret.

Aliàs *Vertigine* tenebatur, adeo vehementi, ut quæ Ægrum neque ambulare pateretur, neque erectum ſtare: durante vero illa, cetera bene ſe habuit.

Menſe Junio, MDCLXXXV. ex Vino nimio plus poto, incidit in *Pleuritidem*, *Hæmoptoe* comitatam: Auxilio, cum pleriſque aliis, ſed omnium multo maximo, fuit Sanguinis detractio, iterata, copioſa. *Pleuritidi* nondum penitus evictæ, ſubnata *Arthritis*, in extremis Corporis partibus, regularis, ea vero, neſcio qua de cauſa, ſive quieſcente, ſive repulſa; febricitavit denuo ægrotans, *Angina* affectus. *Anginæ* paulo poſt ſuborta eſt *Arthritis* (uti poſt *Pleuritida*) regularis.

Anno plus minus MDCLXXXVII. ſuadente neſcio quo, fortiſſima ſumens *Hydrotica*, ut erat Æger remediorum Empiricorum amantiſſimus) Sanguinem, à natura calidum, adeo exagitavit, ut *Impetigo* ſtatim erumpens Corporis ſuperficiem mire turparet. Tumore lato, & inæquali, facies inflammata eſt. In *Squamulas* ſubalbicantes, & Furfur, abiit Tumor; eoque exeunte, loci, tanquam à *Variolis*, Robur apparuit. Multum, & diu, graviſſimo hoc affectu laboravit Æger. Alio enim loco reſtituto ſanatoque, alium, ſed à noviſſimo diſtantem occupavit; & quidem ita, ut Maculas creſcentes, maturas, areſcentes ſimul ſemel aſpicere daretur, facies autem maxime, & pene continuò fœdata eſt. Cui addendum, quod Æſtus Corporis univerſalis, pruritus, & ex eo Spirituum inquietudo, Ægrum, molli teneraque conſtitutione præditum, ſupra quam dici poteſt, excruciavit. *Impetigo* Sanguinis miſſione, Purgantibus cum Calomel. ſæpius iteratis, *Antimoniatis*, eſt curatus.

Verbo dicam: ex quo *Arthritis* idonea, & regularis, Ægrum deſeruit; affectu hoc, vel illo, raro autem mitiori, & minus periculoſo, annis fere ſingulis, urgebatur; ſæpe tantum non opprimebatur.

Ex *Impetigine*, mutata rerum facies; namque, anno poſt uno, vel altero, redux *Arthritis* (tanquam ex poſtliminio) Paroxyſmos ἐν τοῖς ἔξωθεν, aptos & ſatis crebros, agitavit. Nihil opportunius, nihil commodius eſſe potuit: nam *Arthritidis* denuo *regularis* ope, ſervatus Æger, per extremum vitæ decennium multo magis, quàm ſolebat eſſet, immunis, non tam Morbis, quàm Ætate fractus, è medio exceſſit.

Hic animadvertendum (quod quidem maximi, in re præſenti, grande pondus argumenti) Ægrum, quo tempore ſive *Aſthma*, ſive *Tumor Hæmorrhoidum*, ſive *Vertigo*, ſive *Pleuritis*, ſive *Angina*, ſive *Impetigo* locum habuit, *Articulis* nunquam doluiſſe; nec quidem, in iſtorum morborum intervallis, ita crebro, aut tam graviter, atque ante *Aſthma*: Unde veriſimile, hos affectus, aliqua ſaltem ex parte, per materiam *Arthriticam*, (in Pulmone *Aſthma*, & ſingulos affectus in ſingulis eorum locis facientem) excitari. Cujus enunciati fides eo confirmatur, quod in *Arthritidem*, etſi minutam.

nutam, & parvam, tum *Pleuritis*, tum etiam *Angina* ſemel; *Aſthma* vero ſæpius mutaretur. At, quod (Teſtium mille inſtar) omnem Argumenti metum adimat, hoc eſt; per *Arthritidem*, iterum recte, & debitis ex intervallis, edentem Paroxyſmos; tum *Aſthmate*, tum *Impetigine*, ne dicam alios affectus omnes, Ægrum liberari; difficillimiſque Vitæ annis, ſupra quam ſpes, aut amicorum expectatio fuit, defendi.

Minime vero credendum, Morbis hiſce procreandis unam ſufficere Materiem omnibus *Arthriticam*; quin potius ſeroſa Sanguinis eluvie v. g. in *Aſthmate*, eam involvi, irretiri, &, ſimul cum aliis Sanguinis retrimentis, per *Pulmones* exterminari. Quod vero de *Aſthmate* propoſitum, de *Impetigine*, cæteriſque affectibus jam dictis, aliqua parte affirmari poſſe, cogitandum eſt.

Hinc opinari par eſt, Aegrotantem illum, bono Corporis habitu à Natura donatum, Vitæque ratione non adeo prava, aut inepta uſum; in tot graviſſimos affectus, forſan non alia potius de cauſa, incidiſſe; quam quia *Arthriticum* Miaſma, quod, ἀεὶ φυόμενον ex more uſitato, & regulari minime, ſic, ut debuit, expulſum fuit) in ea, quæ intus ſunt, ferretur; ibique dictos, vel ex toto, vel ex parte, eaque nunc majori, nunc minori, faceret affectus.

Unde probabile, ſi, longo illo multorum Annorum ſpatio, (diſceſſum inter reditumque rectæ, in Artubus moleſtæ, & vehementis *Arthritidos*) quo toti tantiſque modis Æger afflictatus erat; habita *Arthritidos* ratione, fuiſſet ille tractatus, &, in *Arthritide* reducenda, locata fuiſſet opera Medendi viam tutiorem, Ægroque multo fuiſſe commodiorem.

HIST. VI.

Aſthmatis *Vultum induens* Arthritis.

NOnnunquam Artus, ut ante dictum eſt, relinquit *Arthritis*, & ingreſſa *Reſpirationis Organa*, vel ea continuenter urget, vel acceſſionibus adeo crebris & moleſtis; ut, in illa Corporis Regione, non tam peregrinus, quam Morbus indigena, & vernaculus eſſe videatur. Hujus rei exemplum hic ſubjiciam, mihi notiſſimum; Virum medendi Arte percelebrem, eamque hodie feliciter exercentem. Fuit ille parentum altero, diu *Aſthmatico*; altero *Phthiſico* procreatus: brevem, & male formatum habens *Thoracem*, tanquam ad *Aſthma* factus, *Pectoris* affectibus ab ipſo ortu proclivis exiſtimari poteſt.

Poſt Adoleſcentiam floridam, ſed & temperatam, ætate matura, laboravit *Arthritide*, crebro recurrente, ſatiſque apta. Anni aliquot hunc in modum agebantur, cum à *Catarrho* ſpirandi difficultas *Arthritidi* ſuccrevit, progreſſu temporis ingraveſcens. Huc non parum contulit Aër, Fumo Carbonum, ſalinis (è vicino mari), Vaporibus, & Officinarum, quæ in propinquo erant, graveolentia repletus. Flante Euro, vel Euro aquilone, raro ille ſine difficultate ſpiravit; ut vel ea de cauſa, (Vento nimirum eo exorto) ſæpe lecto ſe ejicere, & Corpus erigere cogeretur. Eo durante Vento, ſemper Δυσπνοϊκὸς; ceſſante eo, vel in alium mu-

mutato, tanquam incantamento, levatus eſt. Cœna interdum obfuit immodica, & in Victu error fere omnis. Obfuit Cutis, alias à Frigore, alias ab Aere nimis ſpiſſo, conſtipatio, & impedita Διαπνοή. Quin etiam *Aſthma* nonnunquam intulit, ab Equitatione, vel Ambulatione, vel alia aliqua Exercitatione nimia, fatigatio; uti etiam nonnunquam Aeris, & Platearum ardor æſtivus: unde Spiritus animales, ſive exhauſti, ſive debilitati, reciprocando Pectori vix ſufficerent. Sæpe à Cruditatibus incepit *Aſthma*: namque inde Flatus; inde Abdominis diſtentio; inde Thoracis coarctatio, in Spiritu trahendo, inde labor, & difficultas.

Sanguis huic Aegroto, *Inflammationi* contrahendæ admodum pronus erat; ſæpe in *Peripneumonias*, aliaſque *Febres*, (nunc *Sudoribus*, nunc *Diarrhœa*, nunc *Urinæ profluvio* ſignatas) evectus; ſemper autem pertenuis, quique minima de cauſa colliqueret; qui nunc per Renes efflueret; *Pulmones* ſero qui nunc obrueret, & Spiritum elideret. Illud autem Serum, poſt aliquam in *Pulmone* moram, vitreo ſæpè colore exantlatum eſt.

Ingruente *Aſthmatis* inſultu, reliqua ejus Symptomata antecedere ſolebat Ventriculi inflatio, cum Inteſtinorum Vermiculatione, & Dejectione poſtmodum inſequente: magna *Pectoris* erat Conſtrictio; Lateris præcipuè dextri, ſubtus Mamillam: ubi loci Aeger in omni *Aſthmate*, potiſſimè torquebatur.

In Paroxyſmo *Aſthmatis* (quoniam unum idemque rarò diu profuit) Medicamenta in uſum trahebantur varia. *Mixtura* nempè *Riveriana*, *Tabaci Fumus Tubo hauſtus*, *Empl Epiſpaſticum Dorſo inter Omoplatas admotum. Ol. Amygd. d. cum Diacod. Potio Teæ*, cum adjectis *Balſ. Sulph. Terebinthinati* guttis aliquot: at omnium maximè, certiſſimeque, *Inflationem* mirum in modum cicuravit, compeſcuit Potio *Coffee*.

Ad *Prophylaxin*, & adverſus *Aſthma* ſui tutelam, Æger, (auxilium ab exploratis ſumens) *Eccoprotico* identidem adhibito, tempori Cruditates exterminavit; itaque malum anticipavit. Profuit *Decoctum Corticis*, eo namque Sanguini robur conciliatum. Profuit Diætæ ratio accurata; Cœna parca, vel nulla; loco Cereviſiæ, *Vinum Burdegalenſe*, aqua dilutum; profuere *Fonticuli*, Dorſo aperti. Id autem, ut rectè concoqueret, & Frigus evitaret, Ægro præcipuè curæ erat.

At, quod rem noſtram maximè attingit, eamque non parum illuſtrat, ex quo tam gravi *Aſthmate*, omni menſe, ne dicam Hebdomade, recidivo laboravit Æger (id eſt, per decennium ultimo lapſum, & quod excurrit) rarius, minus ille doluit Articulis: &, quod imprimis notandum, hujuſmodi Dolor, quoties occurrit; è veſtigio *Aſthmatis* inſultum eſt ſecutus, eique connexus: ut, ab eadem cauſa communi, nempe *Arthritica*, non immerito fieri credatur, uterque hic affectus; & quod *Aſthmati*, natura tam *Arthritico*, per *Arthritidis* Paroxyſmum regularem, (modò Vires aliæque Ægri res annuerint) utiliter occurratur.

Huic quidem Ægro perſuaſi, ut quo fieri poſſet Artificio, præſertim *Marte*, & *Phœnigmis*, à Pectore longè arceretur, in extremas partes evocaretur *Arthritis*; ea nimirum opinione ductus, quo

quo plus *Pedibus*, eo illum minus *Pulmone* laboraturum. Neque huic opinioni refragatus eſt Æger; imo maxima ex parte conſenſit: Iſtam autem medendi viam excluſit Ægri Conſtitutio tenera, *Phœnigmorum*, aliorumque, quæ Dolorem excitarent, uſum non admittens. Quæ ad hanc rem adhiberentur omnia, *Pectori* ne obeſſent. *Aſthma* ne inferrent; potius quam ut *Arthritida*, cavendum erat.

Ut autem Hiſtoriæ nobili finem imponam, habetis *Arthritidem*, Dolore Articulorum, Tumore, certiſque omnibus numeris abſolutam, germanam, exquiſitam; habetis, inquam, eam caſtra mutantem; Pectus invadentem; idque ſic afficientem, ut in *Aſthma*, morbum illius Regionis proprium, & vernaculum, mutari exiſtimetur.

HIST. VII.

Ab Arthritide *repercuſſa*, Pectoris *externi Oppreſſio*, Spiritus *impeditus.*

VIr inſignis, illuſtri Domo natus, poſt Adoleſcentiam opiparam, & non nimis ſiccam, ſub ingreſſum Juventutis *Arthritide* correptus eſt; eaque multos annos apta, & regulari laboravit. Pede doluit, cum, à frigore repercuſſa, *Arthritis* Sternon, & reſpirandi Organa derepente invaſit. Pectus hinc gravatum: impeditus Spiritus: nulla vero expuitio, nulla *Tuſſis* erat; ut, in Membranas Muſculoſque, Pectus ambientes, Materiam impelli vitioſam, omnino judicemus.

Vomitu, quando illi proclivis erat, per *Decoctum Cardui* citato, tametſi non multum ejecit, dilatavit tamen Spiritum, & Caput dolore affectum allevavit. Viſum erat *Diaphoreſi* Materiam evocare; quem in finem *Epithemate* (ex *Aq. Reginæ Hungariæ*, *Tinct. Lavendulæ*, *Spiritu Vol. Oleoſ.*) immerſa Lintea, *Pectori* applicantur; Stragulisque ſimul pro rei neceſſitate adjectis, Sudor elicitur exoptatiſſimus, utiliſſimus. Verum Materia nondum penitus educta, ſed interdum *Inguen*, nonnunquam *Oculos*, alias *Cervicem*, modo etiam *Genu* afficiente, ut magis regularem *Arthritida* facerem, & extremarum Partium Articulis infigerem, *Infuſi amari* Hauſtum, cum *Tinct. M.* *gtt.* xx. bis in die ſumendum, imperavi: nec quidem fruſtra: paucorum etenim dierum ſpatio Pes doluit; expulſa eſt *Arthritis*; ea, quæ intus, ſunt liberata.

Alio tempore, cum à Frigore pariter repelleretur *Arthritis*, ejuſque Materia una cum Sero abrepta *Gravedinem* faceret; uſu *Tincturæ Sulfuris*, (cujus beneficio Materiæ inclinatio commodum mutata, & ad τὰ ἔξωθεν verſa erat) Æger convaluit.

CAP. XI.

De Catarrho, Tuſſi, & Peripneumonia Arthritica.

ART. I. QUamvis hi affectus, quoties abſoluti & legitimi reperiantur; propter diverſos eorum Vultus, & Pathognomonica diverſa; non immerito *Specie* diſtingui; proindeque non unius tituli eſſe judicentur: Nihilominus has *Anomalias*,

quando ab eadem cauſa, nempe *Arthritica*, idem *Subjectum*, nempe *Pulmonem*, afficiente producantur; propter hanc earum inter ſe convenientiam, & neceſſitudinem, una, non inepte hoc Capite, tractari fas eſt. Ut autem de illis clare, & perſpicue dicam; primum, earum communia, quæ omnibus, vel minimum pleriſque ſunt; tunc quibus illarum, quæ propria ſint, ediſſeram.

II. Omnibus hoc commune eſt, illas tam cito nullos unquam invadere, nullos æque male habere, & multare, ac quos ſive gibboſos, ſive graciles, ſive *Pectore* nimis brevi aut acuto, aliove quovis modo anguſto, nec ſatis apto, Natura fabricavit, aut etiam Conſtitutione nimis tenera donavit. Si qui etiam *Ictu*, *Caſu*, *Vociferatione*, vel *Exercitatione* aliqua vehementi injuriam *Pulmoni* intulerunt; vel à Parentibus *Phthiſicis*, aut *Aſthmaticis* exorti, vel ipſi tales fuerunt. Hos, inquam, omnes *Arthritis* ſæpe larvato Vultu aggreditur; quumque ejus ſuſpicio ne vel minima incidit, *Pulmonis* Adytum intrando, Membranas ejus corrodendo; tarde crebro, ac certo, perimit. His enim Corporibus, *Pulmo* læſus, & debilitatus, alienum facile recipit; difficulter rejicit, itaque tandem acri, & viroſo eo corrumpitur.

III. Hujuſmodi Corpora vexantur his *Anomaliis*. Utrum vero *Arthritis*, vel quouſque ea, *priuſquam ſe Regularem oſtentavit*, & *in Artubus unquam emicuit*, *Pulmonem* afficiat; quoniam indicia non habemus manifeſta, & fide digna, explicari nequit. Suſpicari vero licet, Naturam, in iis, qui parentibus nati *Arthriticis*, una cum ipſa vitæ Lampade Miaſma accepere; quoties illi, ætate prima & ineunte, *Achoribus*, *Catarrhis*, *Tuſſi*, aliiſque hujuſmodi malis ſupra modum urgeantur, (eos autem crebro ſit urgeri, & Morbis his alienum aliquod exterminari conſtat) Miaſma, à Parentibus acceptum, in Natorum Sanguine retentum, ibique copiis adventitiis quotidie auctum, hiſce morbis, aliqua ex parte ablegare. Hoc autem, utrum ita revera ſit, an ſecus; ex Natorum, & Parentum malis ſimul comparatis, optime (tametſi, propter rei obſcuritatem, non ſine aliqua dubitatione) colligendum. Quare in *medicis*, uti dixi, *Suſpicionibus* hoc habendum, eoque magis, quoniam, data poſitaque conjecturæ hujus veritate, Medicinæ *Arthritidem* expellendæ reducendæque, ætate hac tenellula, omnium minime locus inveniatur.

IV. Ad eas tranſeo *Anomalias*, quæ diſquiſitioni noſtræ magis exponantur, & pateſcant. Poſtquam *Arthriticis* Paroxyſmos aliquot idoneos, & regulares ſuſtulere, non raro accidit; maxime, ſi iidem Corpora modo deſcripta habent; à Paroxyſmo ſive interciſo, nimis leni, vel raro, Materiam in *Pulmonem* transferri νεαρὴν. In *Paroxyſmo* interciſo, vel abrupto, ſæpe per *Emplaſtrum*, *Cataplaſmum*, *Frigus*, vel externum aliquod aliud iſtiuſmodi repellens, ad τὰ ἐνεότων retro agitur materia, cujus utique Repulſioni ſtatim ſuperveniunt Pectoris Gravitas, & Farctura, ſpirandi anguſtia, aſpera Arteriæ Titillatio, Tuſſis, Sputum primò tenue, poſteà craſſius; quæ quidem accidentia, qua ſunt proportione, *Pulmones* affici, & in eos humidum impelli *Arthriticum*, aperte indicant. Hæc eſt *Arthritidos* in *Pulmonem*

Translatio, omnium maxime evidens & certiſſima.

Eſt autem ubi, *Paroxyſmo* minime abſciſſo; verum, propter ejus ſive lenitatem, ſive raritatem, mala eadem oboriantur; & dubium magis reddant, ſintne ipſa *Arthritica*, annon. Hoc autem dubium, *Arthritide* brevi poſt in *Paroxyſmum regularem* erumpente, non raro eluitur: & ea, recte nunc demum agendo, ſe nuper minus rectam fuiſſe confitetur. Ita, ex *Arthritide* regulari præcedente, comitata, vel inſequente, habes, de iſtarum *Anomaliarum* natura prorſus *Arthritica*, quibus tuto poſſis acquieſcere.

V. Porro, in hoc concordant hæ *Anomaliæ*, (uti cum iis ceteræ fere omnes) quod ſæpiſſime Seniores, interdum media ætate Viros, at rariſſime Juvenes, quantum obſervatione conſtet, adoriantur. Ut de meis loquar; ex hujuſmodi laborantium numero, quem vidi, non exiguo, unum tantummodo Adoleſcentem inveni: alios omnes aut ætate grandi, aut ſaltem matura, ac conſtanti.

Hujus rei cauſa minime obſcura eſt; quia, licet *Arthritide* nativa, & à Parentibus ducta, Ægrotantes, ipſa quidem Adoleſcentia, nonnunquam Pueritia, dolent; hoc in *Arthritide* acquiſita non temere cernendum. Ebrietate, Gula maliſque ea moribus acquiritur; atque ideo, ante medium vitæ, raro Paroxyſmos inchoat regulares; perraro Ανωμαλίας: in ſexu vero muliebri, raro ante Partus, & Catamenia finita.

VI. Sputi ratio eſt habenda: Primo illud tenue, nec quidem multum eſſe ſolet; brevi poſt tempore copioſius: aliquando cum Humorum tanto in *Pulmonem* flumine, quantum Pectus aggravet; *Pulmonem* infarciat; Vocem obtundat, Spiritum impediat, quodque, ſi diuturnum eſſe contigerit, Ægri Corpus attenuet, infirmet, & demum opprimat. Qua vero proportione *Sputum* excreatur, eadem fere minuitur, in extremis Partibus, *Arthritis*, ſic, ut quo plus *Sputi* ejiciat Ægrotans, eo minus *Articuli* afficiatur. Etſi vero iſtiuſmodi *Sputatio* maxima ex parte ſalutaris (quoties nimirum non immodica, neque temere ſuppreſſa) eſſe reperiatur, in extrema tamen Senectute, nimiam, & pernicioſam, interdum novi, ſic, ut ea multum Æger enervaretur, & demum enecaretur. Hoc autem, ut opinor, rariſſime occurrit.

VII. Nihil hos affectus eſſe *Arthriticos*, evidentius ſignificat, quam unum illud, quod ſint omnes *Arthritidi inverſa* ratione, qua Paroxyſmum vel regularem, vel interruptum excipiant, vel abſentem introducant; vel deficientem ſuppleant, & quidem ita, ut quo minor, rariorve ille, eo hi majores: ut ex imminuta *Arthritide* externa, pro affectuum horum acrimonia & importunitate, internos hos affectus *Arthritica* origine eſſe conſtet; &, à Miaſmate *Arthritico* Pulmonem ineunte, *Tuſſim*, vel *Catarrhum*, vel *Peripneumoniam* excitari.

VIII. De *Anomaliis* hiſce ſingulatim ſumptis, jam proxime dicendum; & quidem, primo, de *Tuſſi* obſervandum, illam harum omnium eſſe frequentiſſimam, quæque Paroxyſmum *Arthritidis* regularem uſitatiſſime inſequatur, raro autem comitetur, niſi ægroto valde *Arthritico*, *Pulmonem* admodum imbecillem habente: Hujuſmodi ego *Arthriticos*, nimirum *Phthi-*

ſicos, Ægrotantes, uno eodemque tempore Tuſſientes, & Dolentes, aliquando inveni. *Tuſſis* hæc *Arthritica* nonnunquam in Paroxyſmum *regularem*, (Materia in Artus tranſlata) ſuapte ſponte deſinit; promptiſſime vero, ſi *Cathartico* non nimis leni, ſed Sanguinem miſcente, & turbante, fuerit adjuta.

De *Tuſſi* porro aliud notavi, ſilentio minime prætereundum; nempe, in nonnullis *Arthriticis* Paroxyſmum eam omnem antecedere; Ægrum, dies quatuor, vel quinque exagitare; inter Acceſſionis Symptomata prænuncia, jure merito cenſeri; quumque ea Sputi multum ejiciatur; (aliquando permultum ejici exploratum habui) una cum eo Miaſmatis partem aliquam *Arthritici*, per *Anacatharſin*, quod probabile videtur, expelli.

IX. Hujus generis *Catarrhos*, uti ſemper *Aſthma* comitatur; ita interdum *Hæmoptoe*: Immenſa Seri copia Spiritus viæ occluduntur, unde *Aſthma*; & in eodem Sero demum exantlando, quia *Pulmo* (ſimul cum univerſa *Pectoris* compagine) concutitur, rapide convellitur, ipſumque Serum, acre & mordax, vaſcula exedit; ab iſta agitatione, acrimonia, fit interdum *Hæmoptoe*. Quæ, tametſi Ægro terribilis, horroremque ei, forſan alias meticuloſo, incutiat; minime tamen pertimeſcenda, tanquam peſſimi prorſus ominis: modo *Pulmones*, à natura εὔτονοι, nulla evidenti cauſa læſi, & Curatio matura, & apta fuerit inſtituta.

X. Hæ *Tuſſes* ſæpe, & interdum hi *Catarrhi* ex intervallo aliquo revertuntur, quando nimirum Miaſma, (ut eſt ſemper naſcens) in Sanguine renovatum, ac cumulatum, *Pulmoni* infigatur. Acceſſionibus his imprimis favet Autumnus, qui, quum illud tempus ſit, in quo, ad τὸ παροξύνεσθαι, & Miaſma emittendum, moveri ſoleat *Arthritis*; & in quo *Catarrhi*, & *Tuſſes* graſſentur exquiſitæ; quidni hiſce noſtris favere judicetur. Unum autem hiſce omnibus ineſſe, & quidem magnopere ad eas contribuere cenſeo, nempe *Pulmonum* à natura imbecillitatem, & Ἀτονίαν: unde ii, *Arthritico* Miaſmati, (quandocunque fuerit in Sanguine congeſtum, & expulſioni aptum) Pectus adeunti, in ſe recipiendo, arcteque complectendo, perpetuo ſunt parati.

XI. *Tuſſientibus* his *Febricula* ſeu nulla, ſive lenis eſſe reperitur; ſin eos algere, aut Cardiacis nimium indulgere contigerit, (unde *Febris* ſive accendatur, ſive augeatur) *Peripneumoniam* eſt quod timeas. Quacunque vero de cauſa initium capiat hic affectus, ſigna eum oſtendentia, quæ συνδρομὴν conſtituant παθογνωμονικὴν, plane ſunt eadem, ac in *Peripneumonia* vulgari, & abſoluta; &, utrum affectus hic *Arthriticus* ſit, an vero minime, (niſi forte Dolor *Articularis* ſimul occurrat, extraque dubium rem ponat) ex ejus *Hiſtoria* tantummodo petendum eſt. Quoties autem *Arthriticus* eſſe apparebit, hujus rei in eo curando rationem aliquam haberi, oportebit.

XII. *Anomaliis* hiſce medendi Indicatio generalis, eo, quod alienum eſt, citiſſime tutiſſimeque *Pulmonem* liberat: illud autem in diverſis his affectibus, modo non uno perficiendum. In iis omnibus *Venæſectio* prodeſt, ubi nihil adverſatur: In teneris, & debilibus, vix unquam adminiſtranda; in morbis, & ætate fractis, ne vix unquam. *Hæmoptoe*, & *Peripneumonia*

labo-

laborantibus eſt aptiſſima; præcipue *Peripneumonia*, qui omiſſa *Venæſectione* raro curantur. Ubicunque vero inſtituta fuerit, caute & provide cavendum eſt; ut, *Arthritidi* poſtmodum in Artus expellendæ fugandæque, Natura ne reddatur impar.

Proximo loco de *Purgatione* cogitandum: Ea etiam omnibus hiſce malis occurrit: & probabilis videtur, ubi Vires Ægri conſentiunt; maxime vero, ubi Corpus craſſum,& plenum; aut Inteſtina ſunt immunda,& nulla fuit *Venæſectio*. Illa vero *Purgantia* jure merito præferenda, quæ ſanguinem exagitando, & turbando, ad *Arthritida* movendam conferant: de quibus iterum, & ſæpius alibi.

Præmiſſis his, ad ea deſcendimus, quæ *Arthritidi*, hoſpitio novo, & inepto, (*Pulmone* ſcilicet) excitandæ, & foras ejiciendæ faciant. His adjungi, & cum iis ſimul componi juvat illa, quæ, *Pulmoni* dicata, ei, ſive per *Anacatharſin*, ſive alio quovis modo inſerviant. En horum Exempla.

℞. *Alcohol. M. Balſam. Capivi* aā ℈ß. *Conſ. Fruct. Cynosbat.* ℈j. *Syr.Cap. Ven. q.ſ.f.* Bolus.

℞. *Flor. Sulf.* (*vel Benzoin*) *Chal. prædicti* aā ℈ß. *G. Ammon. ſoluti q.ſ. f.* Pil.

In *Tuſſi*, vel *Catarrho Arthritico*, (modo nulla *Febris* ſuſpicio fuerit,) ſumatur *Bolus*, vel ex *Syr. Balſamici coch.*j.*Pil.* bis in die,cum *Decocti Pectoralis* hauſtu: quem quidem *Syrupum*, vel ejuſmodi aliquem, alias ſæpius in die lambat: Alias, forma liquida ſiquidem arridet, iiſdem temporibus propinetur *Hauſtus*.

℞. *Syr. Tuſſilag.* (*vel Cap. Ven.*) ℥ß. *Tinct. Sulf. gtt.* x. *quibus probe miſtis adde Pul. Olib. Chal. N.* aā ℈ß. *Aq. Hyſſopi* ℥jjß.*f.* Hauſtus.

Loco *Tinct. Sulf. Balſamum* ejus *Aniſatum*, vel *Terebinthinatum*; *Balſamum Capivi*, *Gileadenſe*, *Chilienſe*, vel *Peruanum* certis ſuis Doſibus adhibeantur.

Quando malum inveteravit, ad prohibendam Sanguinis Colliquationem, *Decoctum Corticis* aliquoties præſcripſi, in Ægroti emolumentum non mediocre.

Tuſſienti proſunt *Troch. Nigri Londinenſes*, *Ecligmata*, & ad Sputum educendum, & *Tuſſim* mitigandam, quæque tuto faciant *Arteriaca*.

Quum Remediis internis dies tres, vel quatuor impertiveris; unde roboretur Sanguis, & ad τὸ Παροξύνειν exſtimuletur; ſi nulla in Articulis apparebit *Arthritis*, applicetur extra, Parti creberrime dolenti, *Empl. Cephalicum*, per ſe, aut cum *Picis Burgund.* quantitate æquali; vel *Ceratum viride*. Sin iſta, nimis imbecillia, Materiam non movebunt, & ex eorum uſu nulla *Pulmoni* fiet utilitas; validioribus opus erit auxiliis, & majori mole pugnandum. Hoc caſu *Phœnigmi*,*Veſicantia*,*Setacea* poſſunt uſurpari. Eo autem modo in eorum uſu, progredi juvabit; ut à mitioribus ſemper incipias, neque, niſi illa fruſtra fuerint, ad ſeveriora aſcendas: quumque ſeverioribus uti neceſſum erit, non niſi Naturæ permiſſu, & ſic, ut ejus vires pati poſſunt, id tentandum.

XIII. Hac methodo, in his affectibus, *Pulmoni*, ut opinor, optime proſpicitur; maxime ſi, Tutelæ gratia, in Dorſo *Fonticulos* aperiat, ſique aëre ſicco, & ventis agitato utatur *Æger*, ſique eo omnia dirigat, ut recta perſtet

Arthritis, & ex intervallis debitis recurſet.

Hiſce vero prætermiſſis, aut odioſe, & negligenter actis, *Tuſſis* ingraveſcit, Corpus non alitur, nullus in eorum, quæ decedunt, locum ſubeuntibus, ſuccedit *Macies*: Pituita, quæ principio tenuis erat, jam craſſior fit, exſcreatuque difficilior, & interdum cruenta. Exulceratio fit *Pulmonum*, unde, tanquam exquiſita φθίσει, oppreſſus æger, e medio excedit.

XIV. In *Peripneumonia* vero *Arthritica*, rapidiori gyro verſatur res. Inter initia, Morbo protinus occurrendum; alias ſane non facile vincendo. Sanguinem cito detrahi, Enema poſt horas aliquot immitti, *Purgationem* die poſtero inſtitui, oportebit. *Linctus ex Oleo Amygd. d.* vel *Oleo Lini*, omni fere hora delingendus. Vitanda ſunt *Emulſa*, & *Decocta* nimis frigida; ſique apparebit in Artuum aliquo *Arthritis*, vel, eam educi poſſe, Spes erit; per eam educentia conſulendum eſt Ægroto. Hoc enim perpetuo ratum eſſe arbitror, *Peripneumoniam*, ex *Arthritide* inverſa, & in Febrim adaucta, natam, ejuſdem *Arthritidis* expulſione, & in Artus amandatione, & in viam reductione (modo hoc effectum reddere licebit) commodiſſime poſſe removeri.

XV. Non ignoro Clariſſimum *Sydenhamum*, Medicum ἰσόθεον, de ſanandis his affectibus aliter ſcripſiſſe: nimirum, Metaſtaſi Materiæ vitioſæ facta in *Pulmonum* lobos, Intentionem medendi non ad ipſam *Podagram*, eſſe dirigendam; verum, (hoc ſymptoma, *pari modo tractandum*, *quo* Peripneumonia *abſoluta*; Venæſectione *ſcilicet repetita*, *cum* Diæta, & Remediis refrigerantibus, *ac incraſſantibus*: *Purgandum inſuper Ægrum*, *inter* Venæſectiones, *idque* Potionibus lenientibus: *Sudorem autem obeſſe*, *materiam* Pulmonibus *impactam indurando*; *unde generantur abſceſſuli & tandem Ægri mors certiſſime ſubſequitur.*) At ego per Ὑγίειαν, per *Æſculapium*, per ipſius *Sydenhami* Manes, oro obſecroque; quænam *Morborum Venenoſorum* (cujuſmodi ſunt hi omnes) Curatio probabilior, quam per ipſius *Veneni* è Corpore, vel in Artus, in Partes à Centro vitæ remotas, & minus nobiles, expulſionem? Annon Natio Medicorum omnis, ipſeque alias *Sydenhamus* ἀνεπιτήδειον, quoties ingraveſcat, & in Orgaſmum evehatur, exterminari, exturbari, ejicique jubet? Annon hoc ipſum Naturæ opus; eique miniſterio, & auxilio, Medicorum eſſe: prædicatum eſt. Hiſce vero, tanquam Baſi & Fundamento, poſitis, quæ (ſecundo loco) Medicina hanc alieni expulſionem magis promovere poſſit? ea, videlicet, quæ *Venæſectiones repetitas*; *quæ Diætam*, & *Remedia refrigerantia*; quæque *Cathartica* blanda, & lenientia, (quæ quidem omnia, Sanguinem deprimendo, *Venenum* in eo retineri faciant) ſpretis interea, neglectiſque *Diaphoreticis*, *Arthritidem* expellentibus, comprehendat; An, è contrario, quæ ex Remediis calidioribus, Venenum, ad Naturæ votum, & propoſitum, in Artus tuto extrudentibus; quæque ex *Venæſectione & Purgatione*, ad hoc opus accommodatis; quæque auxiliis, extra admotis, *Arthritidem* evocantibus, ſit compoſita? Si à *Febre*, Medicamentis Calidis ne inferatur, erit periculum? hoc ut devitetur, miſſione Sanguinis ſufficienti, & Calidorum uſu non nimio, cavendum eſt; ſed neque rei ullius, propter ejus, qui incidere

dere poſſit, abuſum, ſpernenda protinus utilitas; præſertim ubi magna, & humano generi ſalutaris. Altera vero ex parte *Veneno* retento, licet depreſſo; quam exulante, & amoto, tum commodi minus, tum periculi plus, oriri certum eſt: itaque eſſe, non ſuadet Opinio temere ſuſcepta, ſed cogit Experientia, non ſubleſtæ fidei, verum iterata, firma, & (uti mihi videtur) rationi conſona.

HISTORIA I.

Tuſſis Arthritica.

DUm hæc in manibus ſunt, memet interea conſulit è propinquo quidam, humili loco natus, annos circa quinquaginta; Pectus aggravatum, Vocem impeditam, & *Tuſſim* habens media æſtate moleſtiſſimam. Screatu ille multum ejecit, *Tuſſi* exantlavit; nonnihil elanguit; febricitavit. Erat, quod *Tuſſim*, qua magnam, qua diutinam, qua tempeſtati non nimis congruentem, ingenio & natura eſſe ſingulari, ſubmonere videretur.

Quæ per Anum Materiam è Sanguine, leniter educerent, ex uſu medico Remedia præſcripſi: quibus ſumendis, poſtquam Aeger dies aliquot, tam utiliter, quam ſedulo, incubuerat; novum ecce malum, improviſum, inopinatum eſt exortum; *Genu* nimirum dextri *Dolor*. Cumque didicerim, *Pedibus* illum antea, more prorſus *Arthritico*, doluiſſe; per annum autem integrum, & quod excurrit, minime; Dolorem hunc *Arthritidis*, ſeſe in *Paroxyſmum* efferentis, indicium eſſe exiſtimavi. Cum brevem eum, mediocrem, neque ſatis acutum obſervaverim, partim Materiæ per Anum, partim per *Pulmonem* ejici, *Tuſſimque* illam revera *Arthriticam* eſſe, judicavi.

HISTORIA II.

Tuſſis *Paroxyſmi* Arthritici *Symptoma prænuntium.*

SEnex perhonorificus, morum ſuavitate, animique integritate clarus; quum de varia, & multiformi *Arthritidis* natura, ſermones unà fecerimus; de ſua, qua triginta jam annis per vices ægrotaverat, ſciſcitanti mihi confirmavit, ſe Febricula, per omnem fere juventutem, quotannis fuiſſe, deinde vero Rheumatiſmo, affectum; cum hoc eventu minime reticendo, quod, ex quo hic primum apparuit, illa plane deſierit, neque ſemel unquam Ægrotantem ex eo tempore invaſerit.

Rheumatiſmo ut moderetur, hortatu Medici, per totam *Angliam* tum temporis, celeberrimi, *Diaphoretica* ſumpſit; iiſque affatim aſſumptis, quæ per Artus hic illic ſparſa erat Materia, jam Articulis affixa eſt, & vulgi quidē opinione Æger Ποδαγϱία. Eo more *Paroxyſmus* erat, ut *articulari* (Digitorum maxime) *Dolore Tumoreque*, noctis unius ſpatio, excitatis, ſe oſtendere; &, omni Vere, & Autumno, multos annos reverteretur. Quod vero memoria digniſſimum, *Paroxyſmum* omnem præivit *Tuſſis* importuna, vehemens, moleſta, qua, dies quatuor, vel quinque, Ægrotum exagitante, multum ille tuſſiendo ſemper ejecit, & una cum Pituita (quod quidem veriſi-

veriſimile) Miaſmatis *Arthritici* partem. Cetera vero, quantum ab ægroto accepi, *Arthritis* ſe rectè geſſit.

HIST. III.

Sputatio Arthritica, *in extrema ætate nimia.*

TAbernarius quidem in vicino Oppidulo, per ætatem mediam & conſtantem, *Arthritide* doluit recta, & idonea; grandior autem, inverſa & *Anomala.* Nunc *Ventriculum* ea, nunc *Pulmonem* eſt ingreſſa; illi Ἀνορεξίαν, Δυσπεψίαν, Nauſeam inducens, huic, *Tuſſim.* Erat *Tuſſis* admodum moleſta; Pituitæ tantum movens, quantum Ægrotum ætate provectum debilitaret, alimento privaret, macilentum redderet: qua vero ratione gliſcebat in Viſceribus *Arthritis*, in extremis partibus ea remiſit, & quidem è veſtigio; ſic, ut de Materiæ, ad τὰ ἔνδον ἀ τοῖς ἔξω, tranſlatione, & de his affectibus, ab eadem cauſa communi oriundis, nihil omnino dubitandum. E *Cortice*, *Marte*, & *Sulfure* præparatis, varia præcipiebantur, una cum incraſſantibus, & Sanguinem roborantibus: eo videlicet, ut in Artus expelleretur *Arthritis*, itaque defenderetur *Pulmo.* Natura autem viribus deficiente, (πρῶτον μὲν πάντων δεῖ φύσι) fruſtra erant omnia. Medicamenta, utut probabilia, ſexagenario, annis & triſtitia fracto, parum profuere. Sputatione nimia, Virium imbecillitate, Animi mœrore, propter res domeſticas depreſſum, & Medicamenta vix ſentientem, Mors abſtulit, *ultima Morborum Medicina.*

HIST. IV.

Anacatharſis Arthritica *Salutaris.*

INeunte ſeculo ſupra milleſimum ſeptingeſimo, ad Presbyterum *Exonienſem* arceſſor, qui, eo tempore quadragenarius, conſtitutione tenerrima, & jam annos ſeptem *Arthriticus* fuit. Paroxyſmo dudum graviſſimo affectus eſt, Manus, Pedes, Genu alterum obſidente, eoque adhuc conſiſtente, mox apparuit *Catarrhus*, Nares, Os, Pulmonem, more pene *ferino*, obtuens. Hinc *Pectoris* farctura, Spiritus difficultas, *Tuſſis*, Sputum primo tenue, poſtea craſſum & copioſum, & imo Pectore, magnoque cum molimine eductum. Quemadmodum illud σιαλόχρευον (*Sputum* volo) increvit, ad eundem plane modum & rationem, ſigna pure *Arthritica* (id eſt, *Dolor* & *Tumor Articularis*) ſunt minuta. Ut *Arthriticum* Miaſma aliqua ex parte per *Anacatharſin* expelli, compertum habeatur.

Ad *Tuſſim* mitigandam, & *Sputum* ſimul movendum, *Syrupum Balſamicum* & *de Meconio*, ſæpius in die lambendos; & *Pil.* hora ſomni, ſed modica quantitate, *Styracinas*, dedi: Quod Humorum nimiam inhiberet *Colliquationem*, & ab ea Sanguinem tueretur, *Decoctum Corticis*, iiſdem *Syrupis* dulcatum, imperavi: quæ cum fructu, & emolumento non mediocri adhibebantur.

Biennio poſt, ab una eademque cauſa evidenti, nempe Frigore, & *Articulis*, & *Tuſſi* laboravit Æger; eoque procul dubio magis, quoniam, cum

cum Autumnus eſſet, ille Sanguini depurgando non parum faveret; Is erat Dolor *Arthriticus*, quo nunquam huic *Arthritico* major, nunquam acerbior; ea vero *Tuſſis*, quæ, Sputatione multa, & Pituita larga vi emiſſa, Dolorem penitus abſcinderet; ejuſque cauſam, per *Anacatharſin*, amoliretur. Cujus rei veritas vel hinc eliciatur, quod Doloris interruptio *Sputum* derepente ſequeretur, & pari paſſu comitaretur. Hujus *Sputi* movendi citandique gratia, *Opobalſamum*, ex *Syrupo Balſamico* ſæpius in die, non ſine fructu, datum eſt. Omnia denique ſic comparata ſunt, ut *Arthritidi*, per *Pulmones* fugam molienti, via patefieret. Ex ſententia res ſucceſſit.

HISTORIA V.

Peripneumonia Arthritica.

MAtrona lectiſſima, ſanctiſſima, majores habens inter Aborigines *Dannonios*, ſtirpe tam nobili digniſſima; *Pectore* à natura brevi donata, nonnullis ejus affectibus, ea de cauſa proclivis eſſe viſa eſt. Quæ, ab ipſo vitæ initio, *Pulmonem* illius ingredi, *Tuſſimque* facere ſueta fuit Pituita, craſſiorem jam, & ætate progredientem Ægram, magis aggravavit. Hinc *Tuſſis* illi, per ætatem omnem mediam, permoleſta; hinc *Dyſpnœa* fere perpetua.

Vitæ annum circiter quinquageſimum, ceſſante *Tuſſi*, locum ejus ſupplevit *Dolor Artuum* erraticus. Tumuerunt Digiti; doluerunt Articuli, præſertim *Genua*, & *Carpi*; qui interdum Tumore, ſed in omni Paroxyſmo Dolore ſunt affecti. Ruboris, Splendoris interea nihil unquam eſt viſum.

Cùm Materia crebro *Subjectum* mutaverit, nunc quæ extra, nunc quæ intus ſunt; obſidens; frequenti obſervatione palam factum eſt, ea foras erumpente, & in *Artubus* ſubſiſtente, *Pulmones* eſſe tutos, *Reſpirationem* integram: contra, intus agente Materia, immunes eſſe Artus. *Tuſſienti* nihil magis profuit, quam *Trochiſci nigri Londinenſes*, & iſtiuſmodi Pharmaca Pituitam educentia. Potioni fuit Pomaceum, Cereviſia longe commodius. Nihil algore pejus, hoc enim Spiritus brevi impeditus, Ægra pene ſtrangulata.

Quum iter hinc in locum, Carbonibus & Fumo celebrem, facere decreverat; Plethoricæ, *Tuſſienti*, *Aſthmaticæque* ſuaſi, ut, priuſquam inciperet, Sanguinem detrahendo, Ventrem inaniendo, *Sputum* movendo, Materiam in Artus vitioſam expellendo, itineri (quando Hyems erat) inauſpicato, Civitati *Tuſſientibus* infeſtæ, ſe quodammodo paratam redderet. Prætermiſſis autem hiſce, *Tuſſis* itinere adaucta eſt. Fumo Spiritus impeditus, ut, accedente ad hæc Febre, (Medico longe nobiliſſimo fruſtra vocato) vita paucis poſt diebus cederet.

Per *Tuſſim* veterem & humidam, id, quod alienum erat, Naturam extermінaſſe; ſicque Articulis pepercиſſe, non improbabile eſt: per abruptum *Articularem* Morbum, ejuſque Materiam *Pulmonibus* impactam, fieri *Peripneumoniam*, interfici ægrotantem, manifeſtum eſt.

HIST. VI.

Catarrhus, Aſthma, Tuſſis Arthritica, *per Humorum in Artus* Ἀντίσπασιν, *& deinde Evacuationem, mitigata, ſublata.*

ABhinc annos tres vel quatuor, forte mihi obvenit hujuſce Tituli Hiſtoria, niſi fallor, obſervatu, memoratuque digna. Erat in ſuburbiis *Totoneſii*, de meliore nota, Vir, olim Athleticus, valentiſſimus, Corpore quadrato, conſtitutione firma, ſenectutem eo tempore ingreſſurus; qui ſeptem ante annis algere, & levi quavis ex προφάσεως tuſſire ſolitus, hunc in modum ſæpe graviter afflictus eſt. Frigore quod *Tuſſim* & Algorem creberrime præcurrit, interdum etiam effectum eſt; ut per Artus Dolor incertus, & erraticus pervaderet; ut internodia, ſive Articulorum intervalla, magnopere pungeret; ac ſi eſſet Rheumaticus; ut aliquando *Articulos*, (præſertim *Humerum*, & *Coxendicem*) morderet: Cum Dolore Tumor. Rubor etiam interdum *articularis* erat, ut de mali natura nulla reſtaret dubitatio.

Olim hic illi valetudinis ſtatus erat: nuper autem, interciſo, neſcio qua de cauſa, in extremis Partibus Dolore, tanto in *Pulmonem* impetu & copia, Morbi infuſa eſt Materia; quanto raro advertatur. Seri vi immenſa Pectus aggravatum eſt: Tuſſiit Æger indeſinenter, & quidem enixe. Non niſi difficillime ſpiravit, neque niſi erecta Cervice. Sæpe Tuſſienti deliquit animus, neque Spiritus, (cogitandi munus exercentes,) agitati jam & profligati, priſtinum ordinem cito recuperarunt. Sputum modò tenue, & falſum; modò Sanguine, ex Tuſſis importunitate, interſperſum. Facies pallidior, Corpus attenuatum.

A quo tam mire affectum eſt *Pectus*, id eſt, per menſes duos, vel tres noviſſimos, nullus in extremis Partibus (qui tamen alias creber eſſe conſueverat) *Dolor*; nullæ querelæ. Quibus omnibus recte ponderatis; uti etiam quod à Patre, poſt homines natos maxime *Arthritico*, gigneretur æger; ea fui ſententia, non alium eſſe Morbum, quàm *Arthritida* vetuſtam, membra olim ὀρθῶς nunc *Pulmonem* ἀνωμάλως excruciantem; neque facilius expeditiuſve poſſe illam removeri, quam ejus Materiam, *Pulmonem* occupantem, in membra, ſedem illi propriam, quaqua poſſit arte, expellendo reducendoque.

Ita mecum arbitratus, poſt *Venæſectionem*, utrique malleolo *Phœnigmum* (*ex Fermenti veteris part.* iv. *Seminum Sinapios, Fimi Columbini, Raſ. Radiculæ, Cacum. Rutæ ãã p.* j. *Aceti Vini albi q. ſ.*) calidiſſimum applicui, frigidum uſque renovavi, donec Tumor utriuſque Pedis eſt exortus. Tumori hic illic facto; vel quam proxime eum, admovi *Epiſpaſticum.* Hæc, ut *Arthritis* evocaretur; ut autem expelleretur; eodem tempore Ποδαγραγωγὰ præſcripſi.

℞. *Pul. Gaſcon.* ʒß. *Ther. Androm.* ℈j. *Balſ. Per. gtt.* v. *Conf. Alk. q. ſ. f.* Bolus, *veſpere ſumendus cum Julapii Hauſtu. Interdiu vero, loco Theriac. Chal. N.* ℈ . *cum prædictis, forma pilulari, ex Syr. Balſam. cochleari. Pro potu ordinario Decoctum Pectorale, ex Rad. Helenii Cond.* ℥ß. *Eryng. C.* ℥j.

℥j. *Raſ. C. C. Eb.* aā ℥jjj. *Balſ. Tolut.* ʒjj. *Sem. Coriand.* ʒjj. *Aq. Hordeat.* ℔jjj. *ad* jj. *incoctis.* *Ad Tuſſim mitigandam Eclegma datum eſt, (ex Syr. Balſam. de Mecon.* aā ℥jß. *Tinct. Aurant.* ʒjj.) *ſæpius uſurpandum. De Tuſſi caveret, monui; ut ab ejus acrimonia ne Pulmo læderetur; ideoque Bechicis ſæpe uteretur.*

Hiſce poſitis, & jure meo præceptis, medendi viæ Ægrotum commiſi; ea ſpe plenus, ſi *Pulmones* adhuc integri & ſani eſſent; ſique ad τὰ ἔξωθεν Humor transferretur, ſervari poſſe reſtituique Ægrotantem, ſi aliter res fuerit, occubiturum.

Dolori, Siti, & Languori, à *Phœnigmorum* uſu ortis, propriis remediis; *Paregorico* leni, *Decocto* ſitim extinguenti, & *Julapio Cardiaco* medetur.

Phœnigmorum ope Tumor factus eſt utriuſque Pedis, ad uſque Suras, egregius, immenſus. *Veſicantibus* Seri non parum elicitum eſt. Quod vero maxime auſpicatum, & omnis erat optatiſſimi; qua Serum elicitum eſt, ea penitus proportione mitigata *Tuſſis*; ea reſtitutum eſt *Pectus*. Qua de cauſa *Veſicantium* Ulceribus, cito nimium exſiccatis, (ut, quod ineſſet Tumoribus Seri, penitus educeretur) in utraque Sura *Setaceum* meo conſilio factum eſt. Hinc juge Seri flumen: quicquid ab *Epiſpaſticis* defectum, hinc ſuppletum eſt.

His auxiliis, extra, intus, ſimul ſemelque adhibitis, factum eſt; ut à *Tuſſi*, ab *Aſthmate*, à Pectoris gravitate, ceteroque ejus malo omni liberaretur Æger: eorum autem loco ſubortus eſt *Humori Dolor* plane *Arthriticus*; iſque, ſi conſideremus Serum nuper evacuatum, ſatis acutus.

At quia longa Morbi obſidione *Pulmones* enervatos, & debilitatos eſſe jam liqueret; propterea (tutelæ gratia) quando *Setacea* Serum emittere jam finierant; utroque Spinæ latere, inter Omoplatas, aperiri *Fonticulum*, magno certe Ægri cum emolumento, juſſi, & *Hydragogum* aliquoties adhiberi.

Hac ille medicina, Morbo certe ancipiti, & periculoſo liberatus, habitum & colorem brevi tempore bonum obtinuit, omnino convaluit; neque ſubleſta fide teſtabatur, *Rheumatiſmum* illum veterem, quo per annos aliquam multos ſe gravari Æger opinatus erat, *Arthritidem* revera eſſe erraticam; nec non illum *Pectoris* affectum, iſtius eſſe *Arthritidos* ἀνωμαλίαν. Sic opinari ſuadet Hiſtoria Morbi ſit Curatio.

CAP. XII.

De Phthiſi Arthritica.

ART. I. Affectuum in Pulmone *Arthriticorum* proximus, longeque periculoſiſſimus eſt Φθίσις: quæ, ut permulta habet cum abſoluta *Phthiſi* communia; ita quidem propria, (ſive cauſam ejus continentem, ſive medendi methodum intueamur) tam multa, momentique tam magni habet, ut eam præterire nefas æſtimetur. Hujus autem Morbi hæc conditio eſſe ſolet.

II. *Arthriticus*, ex Materia vitioſa, vel per cauſam aliquam externam in *Pulmonem* repercuſſa; vel per ejus imbecillitatem allecta, acceptaque; primum, Pectoris gravitate, *Dyſpnœa*, &

raucedine corripitur: deinde, Sputum exſcreatur; quod, initio tenue, paulatim craſſeſcit. Progreſſu temporis, Caro flacceſſit; ſimili fere proportione, qua craſſum id ejicitur; & paulatim abſumitur; Vires enervantur. Interea vero dum iſta fiunt, nullus in extremis Partibus Tumor, Dolor nullus articularis; aut, ſi ullus acciderit, parvus, & brevis ſpatii, apparet. Creſcit autem Faciei pallor, & Corporis univerſi Macies; & comitem, (propter vaſa, frequenti, & violenta *Tuſſi* exagitata, & diſrupta,) interdum nanciſcuntur *Hæmoptoen*. Demum, Calor Hecticus exoritur; cum Pulſu celeri, Cute arida, præſertim veſperi; quibus mane ſuccedunt Sudores Symptomatici. Atque ita Æger, Tuſſe pertinaci, Sputatione multa, Sudore colliquante, *Diarrhœa* impatibili, nec quavis arte diu ſiſtenda, vel (ſi non ſit *Diarrhœa*) Tumore Pedum aggravatus; &, tanquam exquiſita *Phthiſi*, certe ei ſimillima, oppreſſus, cum Morte, ærumnarum requie, Vitam miſerrimam commutat.

III. Etſi vero ultimum hujus *Phthiſeos* ſtadium, ab Exquiſitæ ultimo, (tanta earum inter ſe convenientia eſt) vix poteſt internoſci, aut ſignis Diacriticis diſtingui: duo ſunt, in ejus ſtadiis prioribus, (Incremento nempe, & Statu) quæ *Phthiſi exquiſitæ* raro conveniant, aut de ea dici mereantur.

Unum eſt, quod, aliter quam *Phthiſis exquiſita*; quæ Adoleſcentum, aut Juvenum Morbus eſſe, neque alia, quam firmiſſima ætate, facile reperiatur, hæc noſtra *Phthiſis*, è contrario, Adoleſcentes raro aggreditur; ſæpius autem conſtantes, & interdum (quod de *Exquiſita* nondum videre licuit) Viros natu grandiores: Mulieres autem maturius; propter Naturæ privilegia, (Partus ſc. & Catamenia, quæ tum *Arthritida*, tum *Phthiſin* arcent) maturius ceſſare ſolita.

Alterum, quod *Calor Hecticus* (qui in *Phthiſeos* exquiſitæ ſtatu, & initio, gravis eſſe ſolet, reliquaque interdum Symptomata præcurrit omnia) ſerius in *Phthiſi Arthritica*; nec quidem uſitate ante Sputum largiter exſcreatum, Corpuſque eo debilitatum, oriatur. Cujus quidem φαινομένου ratio, partim ex jam dictis (hunc affectum non niſi annoſiores, id eſt, Sanguine frigidiori præditos, invadere) eliciendum; partim ex eo, quod *Arthriticorum*, ſiquidem juniores fuerint, Sanguis, propter frequentes *Arthritidis* Paroxyſmos, neque temere incendatur, nec quidem incenſus adeo exæſtuet: Et quidem *Phthiſis Arthritica* lenta eſſe ſolet, neque multa *Febre Hectica*, niſi ultimo vertente ſtadio, comitata.

IV. Prædicto fere modo res agitur, quoties in *Pulmonem*, à natura debilem, Miaſma *Arthriticum*, gravi aliqua urgente cauſa externa, impellatur; aliave quavis ei infigatur; neque Medicina ſatis efficaci, vel ſatis opportuna, removeatur.

Interdum autem ad *Pectus*, non adeo recta itur; verum, à τοῖς ἔξωθεν, ad τὰ ἔνδον, & retro, variæ ſunt itiones, & reditiones; eæque, non niſi annorum aliquot ſpatio, peractæ: donec denique, poſt *Tuſſes* varias, graves, & importunas, ſuccedit *Phthiſis*, abſolutæ ſimilis, *Arthritica*. At, ubi *Pulmonis* εὐτονία eſt, & Medicina tempori fuit adhibita; Materiæ vitioſæ partim in Artus exturbatur; ſcreatu partim ejicitur; *Pulmones*, crebris inſultibus debilitati, ſanantur; Æger

Æger & colorem, & robur priſtinum acquirit. Quibus autem modis hæc præſtari poſſint, ſtatim exponetur.

V. Ex ſupradictis (ut opinor) liquet, nullo modo hujus Morbi indolem, & ingenium, poſſe magis patefieri, quam per ejus Γενεαλογίαν. Quæ enim dixi, illi propria, quando neque ſemper, neque ſoli competant; atque adeo fidei non ſpectatiſſimæ perpetuæque, verum è diverſo dubiæ, ſint habenda; ut de Morbi hujus ingenio conſtet: Quæ illi cum *Arthritide* neceſſitudo; quæ conjunctio, quam illa prope *Paroxyſmum* excipiat; utrum e veſtigio, an è longinquo: utrum, & qua de cauſa, interciſum; an vero deficientem ſuppleat, & ejus vicem gerat, pro ejus declinatione, increſcens: Ne plura, utrum ejus ratio, *Arthritidi* rectæ ſit, & quatenus ſit, inverſa, ſedulo quærendum eſt.

VI. Curatio poſtulat ut levetur; ut hoſte infeſtiſſimo, quàm citiſſime, liberetur *Pulmo*: id autem modis, alio alioque tempore diverſis, & quam in *Arthritica Tuſſi* aliis, elaborandum eſt.

In principio Morbi, ubi *Tuſſis* urget, & tantum in propinquo φθίσις eſt; multum à *Phlebotome* & *Catharſi* rite factis, expectare licet. Hiſce poteſt fieri, ut e Corpore exturbetur, vel minimum ut è *Pulmone* eruatur id, quod alienum. At quia non ſemper hoc effectum eſt, nec evacuationibus illis commode confiditur; ita illæ fiant, oportet, ut *Paroxyſmi* regularis excitandi habeatur ratio; id eſt, intra modum: ne Natura nimium debilitetur, & expellendæ *Arthritidi* impar reddatur.

Poſt Sanguinis detractionem, & Alvi ductionem; alteram nempe, vel utramque; vel, ubi inutiles cenſebuntur, iis omiſſis, ad alia confugiendum, Bechicis, & ποδαγραγωγοῖς utendum: His, ad Materiæ in Artus expulſionem; illis, ad exſpuitionem. Hos in fines *Linctus* (ex *Ol. Amygd. dul. rec.* vel *Ol. è Seminibus Lini, & Syrupo Balſamico*, vel *de Praſſio*, vel *de Rapo, aliove quovis Sputum movente*) componendus; & hora quaque altera, tertiave, ad cochleare unum adhibendus. Atque ubi nulla Febris indicia repugnant; *Pilulæ ex Pul. Gaſcon. Chal. N. Succo Glycyr. Balſ. Peruan. ſexta, vel octava quaque hora*, adjectæ, iſto ex vehiculo ſumantur, & in Potionem ordinariam *Apozema* detur *Pectorale*: Vel, in forma liquida, cochleari *Ecligmatis* inſtillari poſſunt, octava quaque hora, *Balſ. Peruan.* vel *Tinct. Sulf. gtt.* x. &, intervallo omni medio, *Chal. N. gr.* vi. *vel* viii.

Eo vero uſque calidis hiſce Remediis utor, quoad ſiverit à Febre periculum, & *Arthritidis* expulſio poſtulaverit. Et quidem eo lubentius hac via progredior, quoniam à calidis hiſce, præſertim in ſenioribus, & *Arthritide* crebrò recurrente depreſſis, non magnum unquam oriri periculum obſervavi; &, ſi quod unquam extiterit, deſubito tolli poſſe, non vana ſpes eſt: at commodum è diverſo uberrimum eſt: adverſis hiſce longe uberius. Et, ne Medicina hæc noſtra, tanquam nimis calida, & *Phthiſicis* inepta, male accipiatur, ſancte profiteor, me ea proſpere, magnaque Ægri cum utilitate, plus ſemel fuiſſe uſum: cujus ego rei ſtatim Exempla proferam.

Si vero Febris, ceu per ſe, ceu Pharmacis excitata; quam ad rem præſentem opus fuerit, major exar-

deat, *Pulmonique* φλογῶσιν intendat: ei, per detracta iſthæc calida; per *Enemata*; per Sanguinis miſſionem; per *Corticem Peruanum*, tempori adhibitum, &, quamdiu incurſat Febricula, repetendum: perque alia, quæ *Peripneumoniam* tenuare ſolent, eſt cavendum. Neque enim *Arthritidem* ex *Pulmone*, niſi tuto, licet amoliri; neque Vitæ, niſi per ei conducibilia, proſpicere. Febre vero tenuata, Medicina jam dicta (quoad commode fieri poteſt) ſimilis, in uſum denuo vocanda.

Quando Remediis iſtiuſmodi internis, (*Arthritidem* expellentibus, una cum *Bechicis*) dies aliquot teruntur; nimirum duo, vel tres; citiuſve ſi, in Articulo & τῶν ἄκρων aliquo Dolor fuerit excitatus; Articulo jam affecto, vel qui ſæpius efficitur, extra id, quod materiam educat, applicari par eſt; eo, quo, in Capite præcedenti, aliaſque paſſam, modo declaratum eſt. His autem eo magis inſiſto; quoniam ab antiquo commendari video, veterumque uſu confirmari. „ *In Tabe, ubi* „ *vehementior noxa eſt, ac neque Fe-* „ *bricula, neque Tuſſis quieſcit, tenuari-* „ *que corpus apparet, validioribus opus* „ *eſſe auxiliis*, inquit* *Celſus*: *& exul-* „ *cerandum ferro candenti, ſic ne ſa-* „ *neſcere ſinas Ulcera, niſi Tuſſis finita* „ *fuerit.* Quod quidem auxilium, etiamſi acre & ſeverum; tamen, ut in *Phthiſi* abſoluta commodum; ita in hac noſtra, propter Venenum intus contentum, eliciendumque, commodiſſimum.

Unum hic monendum, ægrotantibus hiſce ponderis & momenti non exigui: *Opiata*, licet vulgo *Phthiſicis* utiliſſima, in hoc caſu ſuſpecta eſſe, neque copioſa temere præſcribenda: Ne videlicet Miaſma *Arthriticum*, jam in *Pulmonem* inditum, eo loci infigant. Dentur itaque ſic, ut *Tuſſim* ſupra modum importunam inhibeant, & quietem ab ea tutam concilient. Quod autem de *Opiatis* dictum, id etiam de iis, quæ Pituitam faciant craſſiorem; quæ *Pulmonem* obſtruant, eique impedimento ſint; ex parte aliqua dicendum.

Quoties hac, vel hujuſmodi via, in extremas Corporis partes amovetur *Arthritis*, mirum quantum inde levetur *Pulmo*: Nihil, ut opinor, Ægrotantibus his commodius: quo enim magis *Articulum* illa mordet, eo minus *Pulmonem*. Vidi equidem *Tuſſim* hac arte primum fieri tolerabilem; Sputum minui; utrumque poſt auferri: vidi reſtitutam Oculorum aciem, εὐσαρκίαν, εὐχροίαν, & à *Phthiſi* incolumitatem. Quæ quidem omnia, quo certiora fiant, opus erit, *Arthritidem* tam expellentia, quàm evocantia (id eſt, tam interna, quàm externa) continuare; donec omne id, quod naturæ alienum eſt, e *pulmone* fuerit dimotum.

VII. Quoniam vero *pulmonem*, Pituita diu gravatum, enervari debilitarique neceſſum erit; ad ejus robur inſtaurandum, cum primis facient *Aquæ ferratæ* per Urinam exeuntes; & *Aer*. Finito igitur *Arthritidos* Paroxyſmo regulari, aliaſve Æger reſtitutus, Prophylaxeos ergo; bibat per menſem integrum iſtiuſmodi *Aquas*: Sin earum Copia non detur, vel ex ægroti re civili non ſit, eas bibere, bibat omni mane *Fol. Theæ Infuſi* quaſi ſelibram,

* Lib. III. Cap. XXII.

libram, per menſes aliquot. *Cerevi-ſia Herbis pectoralibus, Hederæ nempe terreſtris, Linguæ Cervinæ, Capilli Veneris, Abietis, Cupreſſi cacuminibus; Bardanæ, Dauci Sylveſt. Seminibus; Juniperi Baccis; Milleped. ſiccatis medicata eſto, & potioni detur ordinariæ.*

Aeris gratia, commodiſſime *Topo-ſamum* ex *Iſca* itur: quoniam ille, maritimus, *pulmoni* benigniſſimus ſit; & Nautæ raro *Tuſſi* vexentur; rariſſime *Phthiſi* moriantur. Si ægri imbecillitas, aut loci ratio aëre maritimo uti non patitur, Equo vectari, & quidem ſæpius, juvabit. Aerem vero profuturum arbitror, tam quia Spiritus animales recreat; quàm quia *pulmonum* ſubintrando, eum roborat confirmatque. Proſunt etiam *Frictiones*; modo vehementer, bis terve in die, perfricentur externæ Partes. Proſunt *Fonticuli* in Dorſo magni, aperti, juges. Placet *Sorbitio* ex *Chocolata*, adjecto, ſi lubet, *Ovi Vitello*. Cavendi vero, & quidem maximopere, *Catharri*; ne Miaſma, denuo germinans, & in Sanguine renovatum, ii ad *Pulmonem* abripiant: quod quidem hiſce laborantibus, ſi Frigoris ſint impatientes, (ut ſunt plerique omnes) non inuſitatum; præſertim eo temporis ſpatio, quo repetere ſolet Paroxyſmus.

Hac de cauſa, præter jam dicta, quæ *Pulmonem* tueantur, *Pectoralia*; quæque in primo *Phthiſeos* ſtadio, cum fructu adhibeantur; iſtiuſmodi reliqua frequenti ſint in uſu, quæ contra hoſtem non jam victum, quam repulſum, & viribus redintegratis inſultus iteraturum, eos defendant. Quare, per anni dimidium hyemale, *Decoctum L. Saſſaffræ, cum ejuſdem Cortice, Rad. Chinæ, & ſarſæ, bis in die ſumatur.*

VIII. Hæc de *Phthiſi*, à Miaſmate *Arthritico*, per Sanguinem, cum *Pulmone* communicato. Siquis autem *Phthiſin Arthriticam*, à Fermento e Nervis ſuppeditato ortam, ejuſque indolem; & tractandæ modum intueri velit; Clariſſimi adeat *Mortoni*, Collegæ, dum viveret, amiciſſimi *Phthiſiologiam*; Lib. III. Cap. XI.

Ut autem pateat, Antiquitati non latere, materiam *Arthriticam* in *Pulmonem* aliquando invehi, & morbum ei incutere quàm graviſſimum, Fluxionis *Arthriticæ* mentionem fecit * *Galenus*, primum per univerſum Corpus oberrantis; tum à *Pulmonibus* ad ſe attractæ, donec Æger fuerit ſuffocatus; idque ſe in multis exploratum habuiſſe.]

HISTORIA I.

Phthiſis Arthritica *lethalis.*

INeunte anno ſuperioris ſeculi noviſſimo, Fœmina *Cliſtenſis*, è multis una, fere quinquagenaria, me vocari voluit. *Tuſſis* illi fuit, eo tempore graviſſima; cum Sputo, interdum Sangui-

* Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν φαρμάκων, ὅσα εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος οἱ ποδαγριῶντες πίνουσι, τὴν μὲν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ ῥεύματος φορὰν κωλύει γίγνεσθαι, οὐκ ἐξαναλίσκοντα δὲ τὴν τριτὴν τούτων ὑγρασίαν, ἀλλὰ πρὸς μείζονος νοσήματος γένεσιν ἐργάζεται. Πλανωμένου γὰρ ἐν τῷ σώματι τοῦ ῥεύματος ὁ πνεύμων ἀεὶ κινούμενος διὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἀνάγκην, καὶ διὰ τὸ μανὸν τοῦ σώματος δέξασθαι τὸ ῥεῦμα ῥᾳδίως δυνάμενος, τὸ πᾶν αὐτὸς, ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, οὕτω πνίγει τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ ἱστορικῶς ἐπὶ πολλῶν ἐγὼ τῇ πειράματι μαθον. De Theriaca, Lib.I.Cap.xv.

Sanguineo; ſemper autem, quoties ab imo Pectore duceretur, craſſo, & purulento. Reſpiratio porro difficilis, Vox tremula, & (ab imbecillitate) cum clangore quodam: Pedum item Tumor, Pulſus debilis, & Hecticus, Tabes univerſalis, Virium proſtratio fuit; ut in ultimo *Phthiſeos* ſtadio Ægra; *Febris* autem mitior, quam in *Phthiſi primigenia* affectis eo morbi tempore ſolet, eſſe videretur.

Difficillimi, & jam obfirmati hujus Morbi originem, & cauſam antecedentem, inquirenti perſcrutantique mihi, ipſa narravit; Matrem ſibi fuiſſe diu multùmque *Podagra* cruciatam, eaque demum extinctam: ſibi autem ipſi, ante annum, & quod excurrit, tumere Tarſum, & Pedis convexum; atque adeo rubere, nitere, dolere: ſed, quum mature nimis Tumor aut evaneſceret, aut repelleretur, quod *Tuſſis*, (qua, per multos ante annos, fuiſſet identidem afflicta) deſubito ingraveſcens, *Phthiſi* Viam aperuerit: ut à Materia *Arthritica*, Pedem languide nimis afficiente, in *Pulmonem* irruente, longaque eum obſidione ſubvertente, *Phthiſin* hanc oriri; &, (auxiliis medicis ſive neglectis, ſive inſcite uſurpatis) inveterare, res eſſet fide omnino digna, paucis poſt diebus, è vivis exceſſit Ægra, *Phthiſi*, ſed *Arthritica*, quæ vero à primigenia *Phthiſi* non facile diſtingui poterat, oppreſſa.

HISTORIA II.

Phthiſis Arthritica *Medicamentis calidioribus ſæpe levata.*

MErcator *Exonienſis*, gracilis, *Arthriticus* natura factus, ætate conſtanti leves habuit Paroxyſmos; extrema vero, & decrepita, jam diu nullos. Bellum pax ſecuta eſt, omnium opinione alma, tranquilla, ſalutaris. Sed (ut eventus comprobavit) dubia, ſed fide Punica. Aliquanto poſt (Septembri, MDCCIII.) ſuborta eſt Sputatio, cum aliquo Spiritus impedimento; cum *Pectore* gravato; ſed, ex craſſa mane Pituita, affatim citata, exantlataque, ad tempus aliquod immuni languit Appetitus; flaccuerunt Artus; obtuſa fuit Oculorum Acies, & decolor Vultus. *Tuſſis*, ſed *Arthritica* eſt; & *Phthiſis*, ultima Senectute, tempore prorſus inuſitato, incipiens.

Ut contra hoſtem, atrocem & truculentum, ore lavato redeuntem, me paratum habeam, præmiſſo, ad Inteſtina leniter inanienda, *Eccoprotico*, *Infuſi amari alterantis coch.* v. *Tinct. M. gtt.* xv. *bis in die. Tract. vero Sulf. gtt.* xjj. *ex Syr. de Succo Eryſim. coch.* j. *hora ſomni, cum Julapii Pectoralis hauſtu, demittenda meo jure præcipio: Spiritus item Vol. Oleoſi guttas ſubinde aliquot, cum veteris Malacani hauſtu.* Eò nempe hæc omnia, *Phthiſicis* raro præſcripta; ut Medicamentis hiſce calidioribus, in Artus, ſiqua fieri poſſit, Hoſtis expellatur. A præſcriptorum uſu melius certe ſe habuit; tumuere Pedes; levatus eſt *Pulmo*, Tuſſis eliſa.

Menſe proximo Decembri, neſcio qua de cauſa, detumuere Pedes; *Catharrus* ortus eſt propemodum *ferinus*, cum Sputo tenui copioſo. Ut humorum partim eliminaret, *Decoctum Sennæ* (duplicatæ) *Gereonis*; partim, ad τὰ ἔξωθεν, ut amandaret, *Bolum è Pul. Rad. Ari C.* ℥j. *&c. cum Infuſi amari hauſtu*, horis duabus medicinalibus ſumendum dedi. Medicamenta ex voto pro-

profuerunt: Pedibus iterum paulo poſt, ab eorum uſu, doluit Æger.

At vere ſequenti, (qua anni tempeſtate inſultus iterare ſolita eſt,) quum jam plane ſiluit *Arthritis*; in illius locum tanquam ſublecta, *Tuſſis* recruduit, importuna, pertinax; cum Sputo tenui, Raucedine, Tracheæ titillatione fere perpetua, ſpirandique difficultate. Ad quæ *Pomacei*, ægro gratiſſimi, uſum pene quotidianum nonnihil conferre, veriſimile eſt. *Tuſſis* iſta negligenter habita (toto enim ſeſquianni ſpatio, nihil unquam medicamentorum, uti decuit, aſſumptum eſt) *Tuſſis*, inquam, inveteravit; Caro abſumpta eſt, Pulſus plane Hecticus. Menſe Julio MDCCI. iterum arceſſitus, ea, quæ ſequuntur, adhibui: Bis ſcilicet in die, *Decocti Corticis Chalybeati* ℥jjjj. *cum Syr. Balſamici* ℥j. *Aq. Cin. fort.* ʒj. *Hora vero ſomni Tinct. Sulf. gtt.* x. *è ſeq. Ecligmatis coch.* j. *cum Jul. Pectoralis hauſtu.*

℞. *Syr. de Mecon. Balſam. Aq. Hyſſopi aā p. æq. miſce: de quo inſuper Ecligmate, nocturno tempore, ſæpius ad deliniendam Tuſſim pitiſſet. Cerevifia Cacuminibus Hed. terreſt. Rad. Chinæ, Sarſæ, Eryng. medicata erat. Inter Omoplatas, utroque Spinæ latere Fonticulus, ſex piſorum capax, aperiebatur.*

Medicamentis hiſce dies xx. uſurpatis, micuit Oculorum acies, Vultus ἐρυχρόνκε, remiſit *Tuſſis*, largiter ex intervallis faciens Pituitam. Hinc Pectus liberum; hinc εὔπνοια. Pro Hectico, Calor mitis, blandus, benignus, plane naturalis; cum Diaphoreſi, tam utili, quam jucunda. Verbo dicam, omni ex parte ſanior evaſit Æger, & à *Phthiſi* viſus eſt incolumis. At eheu! Senibus incerta res Salutis: Autumno proxime ſequenti, ſine cauſa evidenti ulla, in *Diarrhœam* incidit, gravem, & impatibilem; Excrementis liquidis, & bilioſis ſignatam: quæ, Alvum indurantibus ſuppreſſa, brevi recurrit; &, una cum Tumore Pedum Hydropico, Naturæ ſubverſionem oſtendens, Ægrum, ætate grandem & imbecillum, media Hyeme occidit.

HISTORIA III.

Phthiſis Arthritica *incipiens curata.*

MEmorabilis certe Hiſtoria Domini *C.* ex Inſula *Iſcana*, Adoleſcentis ſeptem ſupra viginti annorum, Patre *Arthritico* procreati, gracilis, teneri, Frigus ſine injuria non facile tolerantis, & diu *Phthiſici*. Ante triennium *Arthritide* correptus ille, anno noviſſimo (tanta morbi fuit pertinacia, Pedum, Manuum alium aliumque digitum invadentis, & viciſſim occupantis) vix binos menſes egit immunes. Paroxyſmi non ex illo fuerunt genere, quod Inflammatione, ceteroque iſtiuſmodi ſatellitio more ſuo ſtiparentur; quin potius lenes, mites, quique in longum idcirco tempus extraherentur. Quoties animus (is autem creber fuit) Pedibus imminentem antevertere Paroxyſmum, Tibialia ne vel lectum ingreſſurus exuere conſuevit; tam noctu, quam interdiu gerens; neque ſine ſucceſſu: hoc enim artificio, *Arthritidem*, Paroxyſmum molientem, identidem protelavit.

Hujus ſeculi initio, mitius ſe habuit *Arthritis*, & diutius ſolito conticuit:

Pulmonem interea obſedit Pituita; quæ ſpirandi intulit difficultatem, Anhelationem immodicam, Pectoris gravitatem, *Tuſſim*, Sputum, tam mane craſſum, quam etiam copioſum. His acceſſit Faciei pallor, univerſi Corporis imbecillitas, Languor, & in propinquo *Tabes*.

A Materia *Arthritica* Pectus aggravante, malorum hanc catervam induci, luce clarius fuit meridiana; neque enim tunc primum iſtius in *Pulmonem* Metaſtaſin, etſi nunquam antea tam magnam, & tam moleſtam, eſt perpeſſus. Tutos autem *Artus*, & dolore liberatos, quoties *Pulmo* premeretur; &, è contrario, *Pulmonem* liberum, quoties aggravarentur *Artus*, ſemper obſervavit. Calor autem veſpertinus, & Sudor ei uſitate ſuperveniens; qui, prædictis hiſce accidentibus, in *Phthiſi* affectis, præcipue hac anni tempeſtate, ſolent ſe adjungere; certe in hoc noſtro Ægrotante nondum emicuere.

Quibus omnibus ſerio penſitatis, in eo operam & ſtudium impendi; ut primo Pituitam, *Pulmoni* impactam, Ἀνακαθάρσει amolirer: Secundo, *Arthritidem* deviam, & *Anomalam*, ad τὰ ἔξω ut reducerem, itaque tuerer *Pulmonem*. Ut Indicationibus hiſce ſatisfacerem, Hauſtum *ex Aq. Hyſſopi, Cardui ben. aã* ℥j. *Tinct. Croci* ʒj. *Alcohol. M.* ℈ſs. *Syr. Balſ.* ℥ſs. *omni mane ſumendum*: Pilulas, *è G. Ammoniaci* ℈ſs. *Mirrhæ pul. Alcohol. M. aã gr.* v. *Picis liq. q. ſ. hora quarta pom.* Alias *vero è Balſ. Lucat.* ℈ſs. *Pul. Dialthææ q. ſ. hora ſomni, ex Syr. Balſ. coch.* j. *demittendas cum Julapii Pectoralis hauſtu, præſcripſi.* In potionem ordinariam, *Apozema è Rad. Chinæ, Sarſæ, L. Saſſaphræ aã* ℥j. *Cort. ejuſdem* ℥ſs. *Uvarum paſſarum exacinat.* ℥j. *in Aq. font.* ℔jjjj. *ad dimidium coctis*; *colatura Saccharo cryſtallino dulcata. Ægrum porro ſæpius apricari, εὐπέπτοις veſci, parce cœnare juſſi, & Hydromel interdum bibere.*

Vix per unam, & alteram Hebdomada, præſcriptis uſus fuerat; quum, exantlato fere omni Phlegmate, Spiritus liberior evaſit; *Tuſſis* minus importuna, imo rariſſima. Vires, & cum iis Vultus εὐχροια rediit. Quicquid fuerat Symptomatis, breve intra tempus obtuſum, & mitigatum eſt; paulo poſt ſubactum. Quinimo Corporis æſtus univerſalis, ſed blandus, ſalutaris, benignus, quique Naturæ vigorem, potius quam *Febrim* indicaret, eſt ſubortus. Poſthac intra triduum in Pedum altero ſucceſſit Dolor, Tumor, Rubor, *Arthritidos* Regularis ſigna. Hinc Pectus ſanum, à *Phthiſi* graviter urgente liberum; &, ſi Διάθεσιν excipias à natura *Phthiſicam*, bono cum Deo, uſquequaque integrum. Imo quidem poſtea, per annos ſex ſeptem, bona uſus fuit valetudine; niſi quod *Arthritide* laboraverit, recte interdum recurrente & quidem (uti licet opinari) propter eam ita recurrentem, bona.

CAP. XIII.

De Angina Arthritica.

ART. I. POſt Febriculam, ad expellendum Miaſma *Arthriticum*, à Natura in Sanguine concitatam; quoties ea per *Fauces* illud expellere conetur, & eo loci, una cum vehiculo, id deponens, Inflammationem afferat, ſpirandi deglutiendique vias obſtruen-

obſtruentem; *Angina* ſit *Arthritica*: Morbus certe Ἦθ☉ habens peculiare, & à Medicis parum adhuc conſideratus; ab *Angina* pura, & exquiſita (ne dicam alios affectus, ei conſimiles, & congeneres) ſive *Therapiam* intueamur, ſive *Ætiologiam*, accurate diſtinguendus.

II. Ut autem initio, de Morbi hujus ὑπάρξει, verba faciam; dari hujuſmodi *Anginam* omnino liquet, Primum, quod ex eodem Æſtu Febrili, ſimul cum Articulorum Dolore, tanquam illi gemina, ὁμογίνεσθαι ea ſæpe deprehendatur: & quidem (ut frequenter accidit) interpoſito quodam intervallo poſt *Arthritidos* regularem Paroxyſmum; quo utique intervallo novam in Sanguine Materiam cumulari certiſſimum eſt; uti, cumulatam expulſioni jam eſſe idoneam, eſt probabile.

Deinde, quod hæc *Angina*, per ſe exorta, modo perfecta ſit, in Abſceſſum deſinens, & copioſe Pus ejiciens, Paroxyſmi *Arthritici* vicem explere; quod, ejus cauſam vacuare, quod, ab ejus in curſu *Podagrum*, ad tempus aliquod, immunem & ſalvum præſtare; quod vegetum eum, & lætum reddere, (qua ſunt *Arthriticæ* Deceſſionis indicia) crebro advertatur.

Poſtremo, quod *Angina* hæc, per materiæ Νοσηρῆς in Artus Translationem, alias fortuitam, alias Arte procuratam, interciſa, ſæpe in *Arthritidem* mutetur *Regularem*; ſæpe etiam ſuapte ſponte tranſeat: eadem plane ratione, qua *Vertigo*, qua *Aſthma*, qua *Colica*, vel aliud quodvis Νόσημα Ποδαγρικὸν, & eodem Ægri cum emolumento. Ut de morbi hujus, perinde ac illorum Ὑπάρξει, nullus ſupereſſe poſſit dubitandi locus.

III. Eos creberrime invadit hæc *Angina*, quibus, ad eam à Natura factis, Collum breve, craſſum, humidum, Tono Fibrarum laxo & imbecilli præditum; itaque Humoribus tum accipiendis, tum retinendis aptum: Viros præ Fœminis (ſic enim ipſa *Arthritis*) ſæpius, ſed & utroſque aggreditur; ex illis præcipue eos, qui media ſunt ætate; ex hiſce vero eas, quæ Catameniis dudum orbatæ; ex utriſque maxime Bilioſos, Sanguine præfervido, vel tenui donatos: nec quenquam, uti mihi videtur, unquam; niſi Materia prius *Arthritica* (cauſa videlicet Procatarctica) copioſa, & evecta in Sanguine turgentem, jam jamque Articulis doliturum. Interea vero temporis, à cauſis *Anginæ exquiſitæ* prævalidis, & urgentibus, in partes ſuas, levem & quieſcentem illam aliquando trahi, non eſt diffitendum; ita vero quæ ſe habet *Angina*, cum parum *Arthritica* ſit, & propriam Medendi Legem minime requirat, non eſt hujuſce Tituli.

Cauſa hujus *Anginæ*, (externa & evidens) frequentiſſima, eſt *Potatio*; maxime Pomacei, aut Vini alicujus tenuis, liberior; maxime vero omnium, ſi accedat Algor.

IV. Ut ad *Diagnoſin* qualemcunque deſcendam, præcurrit Febris: eaque ſæpe, quam in alia quavis *Arthritide* præmitti ſolet, vehementior: quæ, tametſi prorſus *Symptomatica*, Febrium nonnunquam æquare videatur *Eſſentialem*, ardentem: & eſt, pro Ægroti temperamento, ætate, & pro cauſæ evidentis magnitudine, plus minus ardens. Paulo poſt exoritur *Faucium Dolor*, & *Tumor* φλεγμονώδης, unde deglutiendi ſpirandique viæ ſemper arctatæ: interdum autem adeo, ut tridui, vel quatri-

dui ſpatio, nihil unquam Victus poſſit demitti, neque Spiritus niſi difficillime trahatur. Salivæ interdum affatim emanat; Alvus adſtricta eſt. Sanguis à *Venæſectione* Gelatinam (uti in *Pleuritide*, & *Peripneumonia*) præ ſe fert, in excipulis ſupernatantem, puram, tenacem, ſebaceam, & quidem, quàm in *Arthritide* ſolet Exquiſita, magis. Utrum vero *Arthritica* ſit *Angina*, necne; id, ex *Arthritide*, vel *Angina* prægreſſa; vel ex ea ſimul ſemelque cum *Angina* locum habente; vel, eam è veſtigio inſequenti; id eſt, ex horum affectuum ratione inter ſe, omnino intelligendum eſt.

V. De *Angina* pura & genuina, paſſim apud Auctores obſervatum eſt; *Viſcidum* illud, quæ eſt illius cauſa conjuncta, modo in Latus, modo in Pulmonem tranſvehi; iiſque in locis Pleuritidem, vel Peripneumoniam facere; Morbos ſcilicet non tam Materiæ, quàm locorum affectorum diverſitate diſtinguendos. Eadem de *Arthritica* narretur Fabula: Pari enim ritu *Anginæ Arthriticæ* Materiam, ſive cauſa Continens, ſæpe in Pedem, nonnunquam in manum, interdum in Genu (ut taceam alias Corporis Partes quamplurimas) transfunditur; & in illis *Podagram*, vel *Chiragram*, vel *Gonagram* affert; affectus, uti nonnullis viſum fuit, longe diverſos; at revera ejuſdem indolis, & Naturæ, Locorumque ratione maxime diſcrepantes.

VI. Curatio vult, ut *Fauces* quam primùm liberentur, & quidem Methodo ei, quæ vulgaris eſt *Anginæ*, longiſſime diverſa. Nam, cùm Indicatio illa generalis, duobus perficitur; quorum alterum Humores evocat è Corpore, alterum è Parte affecta tantum modo revellit, & in Artubus deponit; cumque prius illud, (quod *Venæſectione*, *Purgatione*, *Gargarizatione*, *Veſicatione*, & ejuſmodi aliis affectum eſt) utrique *Anginæ*, puræ videlicet cum *Arthritica* commune eſt; Poſterius vero, (quod *Arthritidem* in viam reducentibus, & Paroxyſmum ejus regularem facientibus abſolvitur) uni *Anginæ* convenit *Arthriticæ*: Nos ea duo conjungentes, medendi legem, quam iterum & ſæpius, nec infeliciter fuimus ſecuti, & aperiemus, & quaſi digito monſtrabimus.

Quoties igitur ad *Anginoſum* aliquem arceſſor, explorata prius Tumoris magnitudine, reliquiſque ejus, quæ maximi ſunt momenti, Symptomatibus; in illius cauſas inquiro; &, ſi Æger fuerit ex *Arthriticorum* numero, quamdiu ab *Arthritide* vacavit, interrogo. Eam autem ſi invenio frequenter olim Paroxyſmos, ſtatiſque temporibus regulares; eoſque magnos, & vehementes habuiſſe; nuper autem præter morem interrupiſſe; ex eo ſuſpicor, *Arthriticam* in Sanguine Materiam, per hanc vacationem cumulatam adauctamque, in eo turbellas facere; jam nunc exulare; & in Fauces, ob earum imbecillitatem & ἀτονίαν, immiſſam, Inflammationem in iis excitare. Major autem erit hujuſce rei ſuſpicio, ſi Nauſea, & Faſtidium; ſi Gravitas, & Torpor; ſi Dolores vagi (uti ſolent ante Paroxyſmum regularem) ad tempus aliquod præceſſerant.

VII. Hac igitur opinione ductus, primùm Sanguinem (niſi nuper ille detractus fuit) detraho, & quidem copioſum. *Enema* paulo poſt immitti jubeo.

jubeo. Poſtridie *Venæſectionem*, Purgatio, per *Rhei* puta, *Sennæ*, & *Agarici Infuſum*, *cum Syr. Roſ. Solut. q.ſ.* lene videlicet aliquod, inſtituenda; quando Sanguinem exagitantia, propter ejus Orgaſmum, (qui in hoc affectu jam ſatis rapidus eſſe ſolet) ne obſuerint, periculum eſt. De alvo ſollicitanda, ſi Cathartico fuit inanita, per dies quatuor vel quinque, poſtea nihil laboro; ne alienum ad τὰ ἔντερα, contra Naturæ propoſitum, alliciatur. Cervici *Epiſpaſticum* poſt Purgationem applicandum, idque prælargum; quod nempe Colli dimidium obtegat: huic autem, horis poſt viginti quatuor, ſuccedat *Emplaſt. Meliloti*, *Cantharidum Pulvere* aſperſum, ſæpe renovandum, ut flumen juge & diutinum ſit. Ab initio morbi uſus fere perpetui eſt *Gargariſma* incidens, aperiens.

℞. *Aq. Hordeatæ* ℔j. *Diamor.* ℥jjj. *Sp. Sulf. per Camp. quantum Lingua ferre potuerit, fiat* Gargariſma. Vel *Melli Roſaceo addatur Sp. Salis*, *ſive Nitri*, *ad acorem ſummum & tolerabilem*: Indatur Ori paululum; & cum Saliva poſt aliquod tempus ejiciatur. Nihil vero Pulvere ſequenti præſtantius efficaciuſve novi:

℞. *Cryſt. Min. Sacch. Cryſtall. ana p. æq. Miſce. Teneatur Ore* ℈j. *donec Saliva abundaverit: tunc exſpuatur, &, horæ poſt quadrantem vel dimidium*, (*modo ſinat Vigilia*) *repetatur. Mirum, quantum hinc Salivæ.*

Proſunt Herbarum *Artemiſiæ*, *Salviæ*, *Majoranæ*, *Roriſmarini*, *Sambuci*, *Chamæmel. Calaminthæ*, *Matricariæ* (quæ acri, & volatili Spiritu refertæ, diſcutiant) decoctarum Halitus, obvelato Capite, & hiante Ore, in Arteriam immiſſi. Die perendino, vel etiam citius, ſi neceſſe fuerit, de iteranda *Phlebotome* deliberandum. Iterari illam, & quidem interdum plus altera vice, poſtulabit deglutiendi ſpirandique, ſi fuerit, difficultas urgens, importuna, periculoſa; ſique Venam iterum ſecari oportuerit, *Jugularis* eſto. In ſummo *Gutturis* Dolore admoveatur extra *Cataplaſma*, ex *Rad. Althææ*, *Fol. Malvæ*, *Ficubus inciſis*, *Aqua Hordeata coctis*; *addita hujuſce Magmatis* ℥jjj. *Cepar. coct.* ℥jß. *Sem. Lini* ℥ß. *Micæ Panis* ℥j. *Ol. Lil. alb. q. ſ.* Gargarizetur autem Os *Aqua Hordeata & Lacte Vaccino*, paribus menſuris, ad ipſas Fauces, capite reſupino, intromiſſis. De graviſſimo Symptomate, (*Spiritu* nempe *intercluſo*) ut verbum addam, quoties ita ingraveſcat, ut Ægro pene ſuffocato ſtatim moriendum, niſi aliquis *Apollo* intervenerit; in hoc caſu *Laryngotome*, tutiſſimum præſentiſſimumque remedium, omnino facienda. Tuto certe illam, commodeque poſſe fieri, *Arteriæ penitus diviſæ* (cujus Hiſtoriam, admodum luculentam, videre licet, *Actorum Philoſoph.* N°. 258.) Curatio probat.

VIII. Dum hæc aguntur, & quidem eo modo omnia, ut ne Materia in Partes internas transferatur; (cujuſmodi Μετάβασις in *Angina Arthritica*, quam in vera & exquiſita, tum frequentior, tum incommodior) alia faciunt ad *Faucium* allevationem *Arthritida Regularem* inducendo, quapropter *Acida*, ſicut *Pomaceum*, *Vinum Album*, aut *Rhenanum*, vel alia quævis Potio, dolorem arceſſens *Articularem*, poſt Purgationem, & quidem interdum libere potanda. Articulo *Arthritidi* uſitatiſſimo, vel *Empl. ex Oxycroc. Cephalico & Pice Burg. ana p. æq.* Vel, ſi

efficacioribus utendum, *Phœnigmus* acris & ſtimulans admoveatur, &, prout uſus erit, iteretur. Huc confert, quæ olim Veteribus familiaris, in Aqua, quanta tolerari poteſt calidiſſima, *Pedum lotio.* Tumor excitatus, *Panno Wallico*, aliove quovis raro & molli, vel *Linteo duplicato* veſtiatur. Ut ille Tumor *Artuum* in conſpectum venit; plerumque ſubſidit *Faucium* iſte, recurrit Dolor, aliaque jam denuo rectæ *Arthritidos* indicia: Atque tum in tuto omnia, ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ Νόσημα: quod *Hippocratis*, in ſimili caſu, argumentum eſt.

Si rumpatur Vomica, *Gargariſma* componendum emolliens, & ſuppurans, (*è Decocto* puta *Hordei*, *Glycyrrhizæ*, *Ficubus*, *cum Syr. Cap. Ven.*) & demum modice aſtringens. *Juſculis Avanaceis*, *Hordeaceis*, *&* *ejuſmodi tenuibus* veſcatur Æger; &, ut Humorum effervescentia minuatur, utque Collum verſus abſcindatur Ῥοπὴ, Lecto, tempore diurno, quantum poteſt, abſtineat; Sella erectus ſedeat; Pedes deorſum verſum inclinet; & in Lecto aliàs Caput elevatum, habeat. Finita re Paroxyſmi, leniente quodam Alvus ſubducenda.

Exempla jam in apertum proferam, quæ lucem, uti ſpero, non mediocrem prædictis fœnerabunt.

HISTORIA I.

Arthritis, Fauces, *&* Artus *ſimul ſemelque occupans.*

Homo *Iſcanus*, è regione Portæ Auſtralis, decimo ætatis luſtro, ex frigore, quod ante præceſſerat, *Angina* laboravit. Febris, Pulſu celeri, æſtu carnis immodico ſignata fuit: *Fauces*, cum rubore, tumuerunt: Voce nihil diſtincte ſignificavit: Spiritum difficillime traxit: Cibi tranſitus præcludebatur. Non dubito fore pleroſque, qui ex his indiciis *Anginam* iſtam ſimplicem, & veram eſſe judicaverint; quam vero recte, confeſtim apparebit. De Dolore interrogavi, Satin Salve? Numne alias Corporis partes itidem occuparet? Quem cum Genu, etiam & Malleoli ſiniſtri, eo ipſo tempore, tametſi mitem & tolerabilem eſſe; cùm eum *Articulos* invadere, & more prorſus *Arthritico* reverti, ſolitum acceperam; *Anginam* hanc non tam veram & exquiſitam, quam in *Arthriticarum* numero & claſſe ponendam æſtimavi; ideoque non iis opus eſſe auxiliis, (Sanguinis ſcilicet miſſione copioſa, *Clyſteribus* crebris, *Emulſis*, & iſtiuſmodi *Refrigerantibus*) quæ quidem omnia, in affectu abſoluto commoda, in hoc noſtro partim fruſtra, partim incommoda eſſent: Sed ab hac Methodo deflectendum & id, quod ſtrangulat, aut evocandum, aut in artus transferendum eſſe.

Quem in finem, Colli dimidio poſteriori *Veſicatorium* ſuperpono; *Cryſtalli Mineralis* ℈ß. & *Sacchari* tantumdem (Remedium ad Salivam hac in re movendam efficaciſſimum) ut Ore teneatur, ut retentum ſolvatur, ut ſolutum expuatur, omni horæ quadrante adhibeo: Hinc fluidum Salivis, Os, Ptyaliſmus hinc immanis.

Ut alteram Curationis partem aggrediar, & Materiæ reliquum in Articulos transferam, ita præcipio.

℞. Pulv. è Chel. C. C. ʒß. *Conſ. Anthus* ℈j. *Serp. Virgin. pul. gr.* v. *Conſ. Alk. q. ſ.*

q.ſ.f. Bolus, hora quaque octava ſumendus, cum *Julapii* hauſtu *Perlati.* Potui vero dabatur *Decoctum Sarſæ, Chinæ, Raſ. C. C. Eb. Sem. Coriandr.* Genu & Malleolo dolentibus, ut illuc Materia invitaretur, *Empl. ex Oxycroc. & Picis Burgund. aã p. æq.* admovi.

Horum uſu, temporis ſpatio perbrevi, biduo nempe, tantus Artuum, & tam acris erat Dolor, ut neque *Bolo* diutius, neque *Emplaſtro* opus eſſet, hoc amplius pari etiam modo & proportione, *Fauces* deturgere; Spiritus, Cibique tranſitum aperiri, *Anginam* curari, certiſſimum erat. Ægroto gratulabar, quod redierat jam in viam, itaque vale dixi.

Paroxyſmo illo, quo quidem nihil unquam utilius, nihil opportunius evenit, jam finito; quum illius eo tempore recidivi, nullum omnino periculum extaret; ut Alvus ſubduceretur *Catharticum*, at (ne materia de novo irritaretur) blandum, & leniens propinavi; cum *Paregorico*, hora ſomni poſt purgationem, aſſumendo.

Menſes inde poſt aliquot, ad *Prophylaxin* obeundam incumbẽs, *Aquas* omni mane *Diureticas*, quarta pomeridiana *Pil. ex Salis Martis gr.v. Pulv. Chamæpit. gr.xv. cum Syr. Abſ.ſ. q.ſ.* demittere, initio vero, & deinceps ſeptimo quoque die, per *Salem Polychreſtum*, & *Manna aquis purgantibus ſolutum.* Ventrem movere, in præſcriptis habuit.

Hiſtoria profert *Arthritidem*, primum; Febriculam ex Algore generantem, tum *Fauces* graviter prementem, nec quidem Artubus interea parcentem; Deinde, *Faucibus* (Medicinæ beneficio) expulſam, & in Articulos Membrorum miſſam: Quæ quidem omnia, quum ejuſdem morbi irritatio & progreſſus ſint, de *Arthritide Anginam* mentiente, ſententiam noſtram magnopere corroborent.

HIST. II.

Anginæ Arthriticæ *ad* Abſceſſum *tendentis*, *in* Arthritida *Regularem Metamorphoſis.*

HUc etiam facit agricolæ cujuſdam ſuburbani Exemplum, qui, annorũ plus minus viginti, *Arthritide* ſubinde revertenti diu afflictatus, initio veris, (neſcio qua de cauſa) *Faucium* Inflammatione gravi corripiebatur, cum æſtu corporis univerſali, & pulſu magno. Dies ille cõplures nihil devoravit; voce nihil clare ſignificavit; Spiritum ægre traxit. Sanguis, ingruẽte Morbo, miſſus eſt; cui Gelatina, poſt aliquod tempus, ſupernatavit denſa, craſſa. Saliva jugiter effluxit.

Ut *Fauces* quam citiſſime relevarem, (hoc enim medendi poſtulavit Indicatio) Sanguinem, quoniam abundavit, iterum mitteret; &, ad ſputum augendum, *ſalis prunellæ ſaccharique cryſtallini* partes æquales ore ſæpius teneret, ſolutas poſtmodum expueret, Ægroto imperavi. *Miſtura* porro data eſt, ex *Syrup. Balſam. & Aq. Cin. hord.* ad deliniendam humorum acrimoniã, & Tuſſim mitigandã. *Clyſma* emolliens quotidie injectum. Loco cereviſiæ, *Decoctum Hordei, Rad. Eryng. C. Glycyrrhiz. Cacum. Adianth. cum Syr. Viol.* Brevi poſt tempore, peropportune recidit, quod Genu alterum diu multumque doleret, tumeret: unde *Fauces* levabantur, facta in hunc Articulum Materiæ reliquæ Tranſlatione: qua quidem re, ut nihil utilius, nihil eſſe potuit Ægroto deſiderabilius; quando per eam Gutturi maxime caveretur, Vitæ & Saluti conſuleretur.

Hiſto-

Hiſtoria confirmat *Anginæ Arthriticæ* Doctrinam; ſimulque monſtrat, iis, quæ affluxum ad *Fauces* cohibeant, quæ gravatas eas exonerent, (*Revellentibus*, ſcil. *Derivantibus*, & *Reſolventibus*) *Abſceſſum* aliquando præverti, in Faucibus, *Arthriticum*.

HIST. III.

Materia Arthritica *partim* Abſceſſu Anginoſo, *partim per Articulares Glandulas expreſſa.*

VIr ampliſſimus, nec uno nomine colendus, humida Conſtitutione, Collo craſſiori præditus; Catarrho Oris fere indeſinenti, per primam omnem Pueritiam delibutus; circa Juventutis initia, tum *Arthritide*, tum etiam *Angina*, Morbo, uti videtur, hæreditario, verum non eodem tempore, ſolebat affici. Ætate progrediente, quum, ex levi in Poculis errato, poſt Artuum Dolorem vagum, urgeret *Angina*, Spiritus Animales impendio deprimeret, ſuffocationem minaretur; neque vulgarem Medicinam, etſi multiplicem, ſentiret; ad eam allevandam arceſſitus, de *Arthritide* quæro; Nam quando illa nuper idoneum ex more Paroxyſmum egiſſet? Quænam apud Ægrotum illius ciendi ratio probabilior? Cumque ad hoc operis, prævalere ceteris quibuſcunque *Pomaceum* inaudiverim; illius ſubacidi, ſed generoſi lib. j. alteramque propinavi; eo nempe animo, ut *Arthritida*, quam diutius ſilentem ἀνωμάλως *Fauces* invadere ſubſenſi, in Artus propellerem. Eventus ſuſpicionem comprobavit; paucis enim poſt horis, emicuit altero pede *Arthritis*. Laneo veſtiri, blande tractari, molliter haberi, ſecundum illius Genium, admonui. Sub hoc tempus, aperto *Faucium Abſceſſu*, Pus emiſſum eſt: *Gargariſma* ſupputans, & modice detergens, ſæpius adhibitum.

℞. *Decocti Hordei, cum Ficubus inciſis, & Vini Rubri Gallici aã* ℔ß. *Diamori* ℥jj. *f.* Gargariſma.

Doluit interea, cum Ardore tumuit ex animi ſententia Articulus: Poſt exitum Paroxyſmi, *Aq. Purgantes*, quibus abluerentur reliquiæ Morbi, diu potavit Æger.

Anginam hanc *Arthriticam* eſſe conſtat, Primùm, ex diutino *Arthritidos* ſilentio; Tum, ex Dolore prævio, antequã Materia figeretur, erratico: Tertiùm, ex ſubita & facili *Regularis Arthritidos* Emerſione: Quibus ſimul conſideratis arguitur, præter iſtam *Anginæ* cauſam evidentem (in Potulentis ſcil. Erratum) fuiſſe etiam προηγουμένην, *Arthriticum* intus in Sanguine Miaſma evectum, ebulliens, ambitioſum; quod, junctis cauſæ externæ Copiis, Naturam eo uſque laceſſiverit, donec illa Vires recolligens, Hoſtem in exilium, Materiam alienam in *Fauces*, (ab Origine debiliores) & demum, Arte adjuta, in Artus amandaverit.

Docet Hiſtoria, in *Arthritide Anomala*, *Anginam* æmulante, Spiritumque elidente, poſſe utiliter, Artis ope ἰατρικῆς, *Arthritida* ſuſcitari *Regularem*.

His ſubjiciam, Ægrotum hunc noſtrum, poſthac *Articulis* ſæpiſſime laborare, *Angina* vero non item: imo ratione prorſus *inverſa*; ſic, ut quo minus hac, eo magis illa: Quæ quidem iſtorum affectuum, adeo inter ſe diſſimiles mutationes pondus aliquod habent; &, demum *Arthritida* ſe in viam dare, & magis rectam eſſe oſtendunt.

HIST.

HISTORIA IV.

Arthritis *primùm* Fauces, *deinde Articulos invadens.*

MUlier lectiſſima, dignitate Domus, ſuaque celebris; nunquam ἐν γαςρὶ ἔχουσα, quanquam Marito ſatis probabili diu nupta; cum annos quatuor ſupra quadraginta compleverat, & deficere Catamenia jam menſes aliquam multos perſenſerat, obeſior, & craſſior evaſit. Eo Corporis ſtatu ac conditione fuit, quum, Vere anni MDCCV. ineunte, Febricula & Tumore Faucium repentino corriperetur: quibus ut occurreret, ſuaſione amicorum, primum, Sanguinem detraxit; dehinc Cervici *Epiſpaſticum* admovit: Quorum beneficio quicquid humidi in *Faucibus* depoſitum fuerat, vel evocatum & elicitum, vel Sanguini redditum & repenſum eſt.

Poſt *Tumoris* abolitionem, perpaucæ agebantur horæ, cum Genu alterum, tum Malleolus, tum Digiti in Pede maximi Globus, & vicinus ei Articulus ordine doluere; tam recte, tamque ex more *Arthritidis* exquiſitæ, ut, utrum ipſa eſſet, an ſecus, nullus extaret dubitandi locus.

Horum autem malorum ordo, quem expoſuimus, *Anginæ* hujus naturam non parum explicat: Nam ut *Anginam* è veſtigio ſecuta eſt *Arthritis* omnibus numeris abſoluta; ſic, *Arthitricam* eſſe hanc *Anginam*, liquido & manifeſte probat. Et quidem, utrumque hunc affectum eidem Febriculæ ſubnaſci, ab ea ſuſtentari; & in *Fauces*, & in Artus, alienam è Sanguine Materiam, per eandem Febriculam expelli, minime ambigendum.

Ex hac Hiſtoria, & hujus numeri aliis, veriſimile videtur, non tam extremæ, & decrepitæ ætatis, quam mediæ & conſtantis Affectum, eſſe hanc *Anginam*: Certe ea laborantes, qui ad hunc uſque diem mihi innotuere, Adoleſcentes, aut juvenes, excepto tantum uno, fuere omnes.

HISTORIA V.

Anginæ Arthriticæ *auſpicato ſupervenit Arthritis Regularis.*

VIr Nobilis, *HEN. COURTENAY,* Regia ſtirpe oriundus, & Majoribus ſuis digniſſimus, ætate media, plus ſemel *Arthritide* doluerat; quum, ex intervallo aliquo ab ejus Paroxyſmo, (nulla, quod ſciam, urgente Cauſa evidenti) *Faucium* Dolore, Tumore φλεγμονώδει, ſpirandi glutiendique vias intercludente, tentabatur. Guſtus ſumme depravatus, Saliva viſcida, Sitis permoleſta, Æſtus univerſalis, vigilantia gravis, Febris acuta erat. Ad Therapiam Vena illico pertuſa eſt, & poſtridie per *Pulv. Warwicenſem,* Alvus ſubducta: *Veſicatorio,* Cervice tota poſteriori Serum elicitur: Omni horæ dimidio Salivam movens, adhibetur id, quod ſequitur.

℞. *Cryſtall. Min.* ʒjjj. *Salis Vol. Succini* ʒj. *Sacchari Cryſtal.* ʒß. *Miſce, & divide in partes æquales, N°.* XXIV. teneatur Ore particula, quoad diſſolvatur; deinde cum Saliva expuatur.

Potui datum eſt *Decoctum* ſequens, calidiſſime pytiſſandum;

℞. *Rad. Gram. Can. Eryng. Cond. aā* ℥j. *Hordei mundat.* ℥ß. *Coccinell.* ℈j. *Coq. in Aq. Font.* ℔jjj. *ad* jj. *Colaturæ*

adde Syr. e Corall. Simp. ℥iiij. *Tinct. Aurant.* ℥j. *f. Decoctum.* Bolus ex *Salis Saturni gr.* iij. *Nitri purificati gr. v. Conſ. Lujul.* ʒj. *Syr. Meliſſoph. q. ſ.* ter in die ſumendus, cum *Jul.* Hauſtu, & ad alvum molliendam, omni veſperi *Enema* præſcriptum eſt.

Quibus ſedulo obſervatis, Salivam mirum quantam, ac ſi *Mercurio* concitatam, ejecerit. *Faucibus* allevatis, ſpiravit, glutiit facilius. Reſtitit Febris, quam in declinante *Angina* ſolet eſſe, pertinacior; & huic rei aliquid amplius ſubeſſe, neque omnia conſpici, comprobavit. Acceſſit *Podagra*, rem totam aperiens; *Anginam* eſſe puram putam *Arthriticam*, Curationem poſtulare propriam oſtendens. *Bolo* igitur, & *Decocto* refrigerantibus, ne fraudi ſint ægroto, omiſſis, ad ea, quæ *Podagram* abſque nimio Febris incremento promovere poſſint, deflecto.

℞. *Salis Martis gr.* iij. *Pul. e Chel. C. C.* ℈ß. *Conſ. Fruct. Cynosbat.* ℈ij. *Syr. Garyoph. q. ſ. f.* Bolus, bis in die ſumendus, cum *Julapii* hauſtu. Et quoniam, ad invocandum augendumque Morbi hujus Paroxyſmum regularem, plurimum valere *Pomaceum*, in Experimentis eſt, libram illius unam alteramque, Nycthemeri ſpatio bibat, exhortor. Pedi affecto *Ceratum* viride admoveo. Doluit exinde Pes, & quidem laudabiliter. Expulſa eſt ad ejus Articulos *Arthritis*, & relictis *Faucibus* jam recte παρεξώνη. Aquas aliquanto poſt, finita Paroxyſmi re, *Diureticas* hortatu noſtro hauſit, alias aliaſque; primum *Bamptonenſes*, anno ſequenti *Bathonienſes*, utraſque commode.

In *Arthritidis* ſilentio, ſupra modum longo & ancipiti, *Angina* ſi acciderit; utrum *Arthritica* ſit, quam merito ſuſpectum habeas, oſtendit Hiſtoria.

HIST. VI.

Angina & Abſceſſus Arthriticus, *cum* Arthritide *inſequenti, recta, & idonea.*

ANni ſunt complures, cum Adoleſcentem viſitavi, ſanguineum, robuſtum, & bene coloratum; cui *Faucium* cum Dolore *Inflammatio* fuit, Spiritus & Cibi vias obſtruens, (quam Græci Συνάγχην nominant) cum Æſtu immodico, Pulſu celeri. Numquid *Articulis* unquam doluerat? interrogo: Dolui, inquit, acerbiſſime, ter quaterve; iſtud vero quid ad rem. Ego quidem, maxime, repoſui, nec in Curatione negligendum. Sanguinem quamprimum miſi, ſed, pro Ægri ætate & temperamento, parce; &, quam in *Angina* fieri ſolet Exquiſita, parcius: ea vero Copia, quæ ad demittendos Cibos, & Spiritum reciprocandum ſatiſfaceret. Eo veſpere *Enema.* Poſtridie *Catharticum.*

℞. *Rhei inciſi* ʒj. *Fol. Sennæ* ʒij. *Pulpæ Caſſiæ, & Tamarind. aā* ʒiij. *Coq. in Aq. font.* ℥vj. *ad* iij. *Colaturæ adde Salis Cathart. Elect. e Succo Roſ. aā* ʒij. *f. Potio*, bene mane ebibenda. Sæpius deſurrexit, cum levamine. *Gargariſmum* reſolventem (ex *Ficuum pinguium* N°. iv. *Rad. Althææ raſ.* ℥ß. *in Aq. Hordeat.* ℔jß. *ad* j. *incoctis, Mell. Mororum* ℥iij. *Sp. Sulf. per Camp. qu. ſ. ad acorem temperata*) præſcripſi, eumque ſæpius adhibendum: In Potum Ordinarium, *Ptiſanam* propinavi; Articulis olim dolentibus, ad *Arthritidem* in eos, ſiqua fieri poſſet, invitandam, *Empl. ex Cephalici*, & *Oxycroc. aā. p. æq.* admovi.

admovi. Paucis poſt diebus,aperto Tumore, Puris emiſſa eſt quaſi Uncia. Lenito, non compoſito, Sanguinis Orgaſmo, poſt breve tempus, Articuli dolent, tument, rubent. *Arthritis* recte agit, & *Anginam Arthriticam* fuiſſe monſtrat. Finito Paroxyſmo, ad *Prophylaxim*, purgatis prius per *Aquas* & *Salem Catharticum* Interaneis, *Aquas Diureticas* omni mane hauſit; hora decima ſeq. *Trifolii fibrini Infuſum*; quarta pom. *Bolum*, cum *Sale Martis*; demiſit; *Hydragogo* ſeptima quaque die interpoſito, Menſes binos perſtitit; Methodumque in multos annos commodiſſime repetiit.

Eos, qui dolere ſolent *Arthritide*, *Angina* cum invadit; ſitne illa genuina, an *Arthritica*; recte ambigitur; & *Anginam* contra *Arthriticam*, optimis auſpiciis, conſilio ſaluberrimo, *Arthritis* invocatur *Regularis*.

HIST. VII.

De Arthritide *multos annos Erratica*; *tunc* Anginam *iterum & ſæpius ſimulante*; *poſtremo* Regulari Fixa.

ADdam denique Hiſtoriam, tum *Anginæ* hujus noſtræ Naturam, tum *Arthritidis* morem varium, & incertum, cum primis oſtendentem.

Pharmacopœi *Exonienſis*, viginti annos *Arthritici*, Uxor fere ſexagenaria, *Rheumatiſmo* per quinque luſtra creberrime recurrente, cruciari viſa eſt: Dolore quippe Artuum, Brachii potiſſimum ſiniſtri internodia laceſſente, rodenti, erratico, vexata: *Rheumatiſmi* hujus larvati originem *Pomaceo*, quæ illi Potio fuit, acceptam retulit.

Sub finem ſeculi ſuperioris, circa vernale Æquinoctium, *Anginæ* correpta fuit illa Specie, quam *Synanchen* appellant, adeo atroci, ut (ad illam minuendam, humoreſque alio detrahendos, etiamſi Collo *Epiſpaſticum* admotum, Alvus Enemate ſoluta, Vena ſemel iterumque perfuſa fuerat) toto quatridui ſpatio, ne hilum quidem victus ore demiſerit. Eodem tempore, & pari ferme proportione, Carpo exorſus eſt Tumor, cum Dolore, Rubore, Calore, Nitore prorſus *Arthritico*. Dies minimum ſexaginta perduravit, in rugas demum contrahente ſe Cuticula, & ſquamatim ultimo decidente; ſic, ut cujus generis, quaque eſſet familia, Tumor omnino palam faceret. Et *Anginam*, & *Chiragram*, ab eadem viſcida, & acri Gelatina, in Sanguine producta, fieri credibile eſt; quæ hic illic Capillariis inhærens, Oppilationes, Tumores, Dolorem, ceteraque Morbi utriuſque faceret Symptomata.

Adverſus *Anginam*, quum Humores derivantibus, & repellētibus, initio morem gerere recuſaret; & Maturationem affectaret Tumor; *Gargariſmum* è *Decocto Ficuum, Hordei, cum Melle Rororum* (poſtea ad detergendum, *Mel* adjectum eſt *Mercuriale*) in Præſcriptis dedi: Externe vero *Theriacæ Ven. Empl.* Gutturi applicandum. Quicquid intus Purulenti fuit, Tumore poſt quatriduum, aperto, ſenſim expreſſum eſt.

Contra *Chiragram* imperavi, ut, admoto Parti affectæ *Veſicatorio*, vel (quoniam illud abhorrere viſa eſt Ægrota) Panno molli & denſo, per Cutim

evocaretur quicquid humidi præter naturam Articulis ineſſet. Carpi poſt Paroxyſmum manſit Imbecillitas, & ad Motum impotentia, quæ tamen aliquanto poſt evanuit: Animi vigor & alacritas major; Cibi appetitus, uti ab *Arthritidis* Paroxyſmo ſolet eſſe, avidior fuit; ſic, ut ex trium pene menſium adverſa valetudine, melior Ægrota & ſanior evaſerit.

Ad tollendam utriuſque cauſam; & Sanguinem (cujus in Cyatho Facies ſebacea) corrigendum, primum, miſſo *Pomaceo*, & leni per *Salem Catharticum*, &c. facta *Purgatione*, *Taraxaci Cochleariæque Succos* clarificatos; *Lac Aſininum*, & *Stomachica* ſumeret, imperavi. Medicina vero omni (quod ejus odium fuit) neglecta, inſequenti Autumno, vagos iterum Dolores Ægra perſenſit; qui tamen poſtea progreſſu temporis evanuerunt, in Fixos ſenſim mutati.

Anginam poſtea ſæpiſſime recidivam habuit, Vere vel Autumno quotannis in annos complures reducem; &, vel ei à latere conjunctam, vel à tergo famulantem *Arthritida*; nunc Carpum, nunc Digitum, nunc Talum occupantem, & κτ λόγον aggravantem: cum ſolita in deceſſionibus Animi lætitia, Spirituum alacritate, Ventriculi latratu. Hoc vero cum diſcrimine, & quaſi Privilegio, quod, ex quo figi occœperat *Arthritis*, eo lenius & pacatius ſe vaga geſſerit, eoque minus vagata fuerit; & quæ diebus hiſce fuit hujuſmodi *Angina*, fere blandior obſervata; *Venæſectioni*, *Veſicatoriis*, *Clyſteribus*, *Gargariſmis* facilius cedens; & in *Arthritida Regularem* promptius, & quaſi ultro abitura.

Evincit Hiſtoria, primùm, *Arthritidem* multos annos πλανητικὴν, & *Rheumatiſmi* uſquequaque ſimilem, & in *Fixam* poſſe demum migrare: Deinde, in Erraticam retrogradi; iterumque defigi. Tertium, *Arthritidem* in eodem Corpore, ex eadem Febre exoriri poſſe duplicem; in Faucibus, *Anomalam*, in Artubus, *Regularem*. Quibus hoc adjiciendum, quod Ægra, genere nata ſaluberrimo, quum nullum habuerit à Parentibus Miaſma, itemque diu Veteri juncta fuerit *Arthritico*; hoc Contagii ſuſpicionem alere cenſeatur, & *Arthritidis* à marito acceptæ.

Ita quidem *Anginæ Arthriticæ*, (Morbi, niſi fallor, hactenus obſcuri) ſecundum illius Symptomata, Naturam, & Morem, quantum in me eſt, explicui; Curationem exaravi; & Exemplis utramque illuſtravi.

CAP. IV.

De Dolore Capitis, & Vertigine Arthritica.

ART. I. AD *Caput* jam aſcendimus, & ab *Arthritide* factas in eo errationes. Iſtius autem Morborum, uti vulgo deſcribuntur, numerus eſt adeo multus; *Ætiologia*, tam difficilis; limites, & fines (propter obſcuros illius Partium, & † incognitos uſus) explicatione ſic egentes; ut nemini mirum videatur, Morbos eos communiter receptos, hos à me prolatos non æquiparare. Paucas in apertum proferam *Arthritidos* in Capite *Ano-*

† *Vide Clariſſ.* Stenonis, *de* Cerebri Anatome *Diſſertationem*, *impreſſam* Lugd. Bat. *Anno* 1671.

Anomalias; ſed, quas exploratas habeo; quas certas, evidentes, & perſpectas; *Cephalalgiam* nempe, *Vertiginem*, *Apoplexiam*, & *Paralyſin Arthriticam*. De duabus primis in hoc Capite, propter earum conjunctionem, ſicut evenire ſolet, frequentem; poſtea de reliquis, verba faciam.

II. Eos ſæpe invadit iſte *Dolor*, (nam de illo ſeparatim, & primo loco dicam) qui, cum multos annos *Arthritici* fuerunt, traducto jam vitæ medio, Poculis & Diætæ nimis amplæ, plus æquo indulgent; Exercitationi vero interea, laborique (quæ eorum mala poſſint corrigere) vix ſatis; quique ea re *Plethorici* evadunt, & ſolito craſſiores: *Sanguinei* vero præ ceteris quibuſcunque, tum graviter hoc affectu, tum crebro affliguntur.

Ex hiſce vero illos ſæpiſſime invadit, qui Collo breviore natura fiunt; vel qui, in *Capite*, vaſa Sanguinem vehentia, ſupra modum magna, habent; vel, qui nimis imbecillia, Sanguinique in circuitu propellendo minus valentia: Illos ſcilicet omnes, quibus ea Corporis Fabrica & compago, quæ Humorum in *Caput* inclinationi, diutinæque in eo moræ, nimio plus faveat, opemque conferat. At huc conferre non parum videntur, in *Cranio* foramina nimis anguſta; quibus (veluti Ligaturis) coarctentur *Venæ Jugulares*, & Sanguis (ſic, ut in Venæſectione) Vaſa tumefaciat; itaque Fibras extendendo Nervinas, Spiritusque in iis contentos perturbando, creet *Dolorem*.

Atqui illos maximopere hic infeſtat *Dolor*, quando jam ætate grandes, aucta Humorum vi & plenitudine ſimul gravati, ſimul iis tolerandis impares, illi, malo vehementi pariter, atque intempeſtivo conflictentur.

III. Sic conſtituto, & ad Morbum hunc excipiendum aptato Corpore, cogitare licet Ἀνεπιτήδειον id, quæ eſt *Arthritidis* cauſa proxima & conjuncta; poſt aliquam à Paroxyſmo quietem, iterum repullulans, ſe iterum movens, & attollens, itaque Orgaſmum in Sanguine faciens; eo nonnunquam ipſo; (pari ferme ritu, ac in Variolarum initio ſolenne eſt) *Dolorem* excitare; *Membranas* ſcilicet nobiles, tam intra, quam extra Calvariam; aut *Tunicas Vaſorum* membranaceas extendendo, *Spirituſque* animales, earum *Fibras* incolentes, irritando vexandoque. Nonnunquam evenire poteſt, ut, in his *Membranis*, acutiſſimo ſenſu prædititis, depoſitum Miaſma, virulentum & acre, pungat eas, arrodat, atque ea ratione faciat *Dolorem*.

Quocunque vero modo fiat *Dolor*, omnino palam eſt, eum Miaſmatis, ſeſe in Paroxyſmum erigentis, Signum eſſe non raro primum, & prænuntium; ad dies aliquot durare; & tunc in Paroxyſmum deſinere regularem. *Arthritide* vero delinquente, & acceſſiones ſive nullas, ſive languidas iterante, *Cephalalgia* ſæpe oritur gravis & diuturna, Ægrum Hebdomadas (ne dicam, Menſes) aliquot excruciat; & demum niſi Miaſma ad Artus transferatur, vel à Capite aliàs adducatur, *Apoplexiam* introducit.

IV. At de Natura ejus *Arthritica* ut plane conſtet, non ſolum ex *Arthritidis* ſilentio defectuque oritur, (quod tamen unum magni hac in re momenti eſt, multumque valet) verum etiam pro Miaſmatis *Arthritici* renovatione, incremento, & in Paroxyſmum

eruptione, renovatur; Periodos eaſdem, quas *Arthritis* ipſa, ſervat; frequentiſſime in eum regularem, & genuinam migrat; & quidem raro finitur, niſi per regularem Paroxyſmum, (quo quidem oriente ſtatim evaneſcit) vel per *Apoplexiam*: Quibus ſimul ſumptis, Morbum hunc Miaſmate *Arthritico* in Caput irrepente naſci, nihil, ut opinor, indicio poteſt eſſe luculentiori.

Dolor ille non ſemper magnus, ſæpe tolerabilis, ſed dierum ſæpe multorum; interdum autem pene ad Delirium uſque gravem obſervavi, patientia majorem omni.

V. Quanquam iſte *Dolor* inſultum aliquem *Arthriticum*, & quidem uſitate regularem, vel *Apoplexiam* antecedat; interdum accidit, ex regulari Paroxyſmo, (repellentibus, vel animi Pathemate, aliave aliqua cauſa interciſo, & abrupto,) eum excitari; mediaque Naturæ opera, & molimine, primum apparere. Quod tamen eodem pertinet; quando utroque caſu miaſma, minime ſic, ut debuit, expulſum, *Capiti* inflictum eſt, in illud vires exercet, καὶ Ολύμπια δώματα ναίει.

VI. Nonnunquam ægrum hæc *Cephalalgia* per ſe laceſſit; identidem *Vertigine* comitata: hæc enim illi eſt tanquam Soror gemina, & Comes fere individua. Adhæc aliquando accedunt Tinnitus Aurium, Spirandi gravitas, Pulſus magnus, Artuum Dolores vagi, Faciei color ſaturatior, aliaque iſtiuſmodi manifeſta Sanguinis ὀργαζομένου indicia: Quæ quidem omnia, ut ab *Arthritide* inerti, neque ſatis idonea proficiſcuntur; ita quamprimum illa Artus occupaverit, & ad tempus aliquod recte ſe geſſerit; confeſtim ea, ſimul cum *Dolore* Capitis, recedunt; neque aliam videre licet *Arthritida*, quam quæ ex omni parte regularis.

VII. *Vertiginis Arthriticæ*, ſicut omnis, *Subjectum* eſt ea *Cerebri medullaris* pars, quæ cogitandi officina eſt: In qua, dum Spiritus animales ejus inflant Tubulos, & in iis ſeſe movent, uti placuerit *Animæ Rationali*; (cujus ſub præſidio, nutu, & imperio, totum iſthuc *Cogitationis* opus efficitur;) hi eorum Motus, ſive pleno flumine, ſive tenui; ſive in Tubulis pluribus, ſive paucioribus; ſive prorſum, ſive retrorſum; ſive magno cum impetu, ſive remiſſo; ſive inflectione, ſive evolutione; ſive demum alio quocunque modo, & figura ferantur illi; ipſæ videntur Hominis, ſani & valentis, eſſe *Cogitationes* & pro harum varietate talem in numerum variari, ut, quo ſingula *Cogitatio* formetur exprimaturque, ſuus ſingulæ Spirituum rite ordinatorum, & huc illuc rite fluitantium, *Motus* reſpondeat.

Hoc ut clarius oſtendatur, quivis ſeipſum examinando facile perſpiciet, quanta ſibi in ſomno Tranquillitas; quam alta quies; &, à ſenſu Motuque omni voluntario (in Somno, veluti in ipſa Morte) Vacatio. Contra, Somnum excutienti palam eſt, primum omnium in Cerebri meditullio derepente quoddam *micare*; eodemque ipſo temporis articulo, *Cogitandi* ſolitum munus, & penſum inſtaurari. Prima vero *Cogitatio*, vel pro re nata omnino nova eſt; & jam tum incipiens; vel (quod ad hujus rei explicationem non parum confert) quæ Somno interrupta fuit, at jam ex intervallo aliquo reſumpta eſt: quarum prior Modulationi, Organis Pneumaticis inchoatæ, quodammodo ſimilis videtur:

poſterior interciſæ, & medio Syſtemate fractæ; ſed aliquanto poſt elaboratæ, & ad finem perductæ. Atque iſtam in Cerebro Spirituum ἔκλαψιν illico ſequitur (nonnunquam comitatur) Motus, ab ea propagatus, in Corpore Muſcularis; &, † *Galeno* jam olim obſervante, *Qui expergiſcuntur, è veſtigio Pulſus magnos, vehementes, celeres, & cum quadam vibratione habent; qui mox mediocritatem aſſequuntur.*

Quis autem unquam, in Somno Spiritus extingui, & ad nihilum redigi putavit? Annon potius credendum eſt, durante Somno in medullaris *Cerebri* Tubulis eos ſtagnare, & (tanquam aërem, in Tibiis Organi ſilentis) quieſcere; *micanſque* iſtud, quod expergiſcentes primum ſentimus, horum eſſe *Spirituum* in iis (ad inſtar Venti, in Tibiis organi) *Motum*; &, quod erat explicandum, *Cogitationes* humanas nihil aliud eſſe, quam Πνευματουργίαν, ſive *Spirituum animalium* certas quaſdam, in Tubulis prædictis, *Fluctuationes*; ſecundum leges, & regulas, ab *Anima Rationali* poſitas, & datas.

VIII. Hiſce præmiſſis, altero jam loco dicendum eſt, in *Vertigine* Spiritus animales cogitandi munere exequendo impediri; in Rivulis e ſuis aliquot ordinandis, eorumque Motibus regendis, interturbari; eumque in modum perverti, qui externa quæque *Objecta*, tanquam in Gyro circumacta, repræſentet; itaque, ut ex eo fallatur *Imaginatio*, *Judicium* autem maneat integrum, & inconcuſſum. Perinde forſan, ac in Modulamine faciendo, ſi una, vel altera Organi Tibia, rauca fuerit, & diſſonans; ex illius vitio, (tametſi reliquæ omnes claræ fuerint, & illæſæ,) ſtatim Auribus peritis gravitas quanta maxima ſit; Harmonia perimitur.

IX. Scio nonnullos, Arte noſtra Principes, hac de re aliter opinari; Spiritusque animales, Acie quaſi militari, & veterum itionum reditionumque tractibus relictis, in Gyros agi, tradentes, per *Rotationem*, & Spirituum Εἴλιγγον, *Vertiginis* modum & naturam explicare. Quum vero, quo in Campo eorum Acies inſtruantur; quo, eorum fiat Αταξία nulla unquam detexit Anatome: contrà verò, *Cerebrum Medullare* totum, ex *Tubulis*, ſive *Ductibus*, in *Cerebri Cortice* incipientibus, una hoc loco colligatis; & in *Nervos* infra diviſis, & diſpertitis conſtare; ſicque Spirituum Gyris, & Vorticibus (aliter quam in *Tubulis*, qui quidem iis admittendis minime ſufficiant) ineptum eſſe, quandò Clariſſimi *Malpighii* Anatome detexit oculatiſſima: longe ſatius videtur, per *Tubulos*, perque Spirituum in iis Motus; quales in rerum natura eſſe, pro certo habeamus; (etſi, quis Spirituum Motus cui conducat *Cogitationi*, prorſus ignoretur;) quam per ea, quæ nuſquam inveniantur, aut eſſe judicentur, Morbi hujus explicationem aggredi.

Quinimo, dici poteſt, rerum extra ſitarum, totiuſque Hemiſphærii viſibilis, per ea, quæ ſibi ſunt diſſimilia, veras intus in *Cerebro* poſſe fieri repræſentationes: (niſi velimus, objecti *Viridis*,

† Τῶν δ' ἐξ ὕπνου μεταπεπλωκότων, εἰς ἐγρήγορσιν παραχρῆμα μεγάλοι, καὶ σφοδροὶ καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοὶ, καὶ τινὰ κλόνον ἔχοντες, μετ' ὀλίγον δ' εἰς συμμετρίαν ἔρχονται. *De cauſis Pulſuum, Libro tertio, Cap. x.*

ridis, e. g. concipiendi ergo, *Viride* quoddam in compendio; ſicque *Rubri* ergo, *Rubrum*, *Nigri* ergo, *Nigrum*, &c. in *Cerebro*, quo nihil unquam abſurdius, ſtatuere:) eoque poſito, Rerum externarum falſas Imaginationes, quales ſunt in *Vertigine*, per iis rebus diſſimilia poſſe fieri dicamus; adeoque, ad earum in gyro & circuitu moventium Imaginationem, etiam falſam Spirituum in Cerebro motu ſimili nequaquam opus eſſe.

X. At qualeſcunque fuerint eorum motus (neque enim in his στοχασμοῖς diutius hærere lubet) certe perturbari poſſunt, vel per alienum & inimicum aliquod, in *Cortice Cerebri* à Sanguine depoſitum; hæc in penetralia, & ſacroſancta Adyta, ſe inſinuans; *Spirituum* Choro ſe immiſcens; ad eos adhæreſcens; eoſque inter ſe confundens: vel, per Vaſa Sanguinem vehentia, in propinquo tumefacta, Tubuloſque Spiritus continentes coarctantia. Quæ poſterior ratio probabilior eſt, in *Vertigine* Cranii depreſſionem excipiẽte; ubi anguſtiis *Spiritus* urgentur, nec, quo poſſint Choreas exercere, Theatro ſatis ſpatioſo gaudent. At in *Vertigine* Variolas antecedente, vel ab Ebrietate, & in hac noſtra *Arthritica* locum obtinere poteſt (uti videtur) utraque.

XI. Cetera *Vertigo* hæc, cum *Dolore Capitis Arthritico*, concordat ex amuſſi: ſimilia namque cum eo Corpora, craſſa nempe, plethorica, maximeque ſenilia, invadit: ſimilem habet Originem, ex Miaſmate *Arthritico* repullulante, criſtas erigente, fugam è Sanguine conſciſcente: ſimiles habet Periodos, & Typos, *Arthriticis* Paroxyſmis reſpondentes: eoſque in nonnullis ægrotantibus numero permultos: ſimiles habet Comites, ſive Signa Συνεδρεύοντα, dyſpnœan, Capitis gravitatem, Aurium Tinnitum, Spirituum depreſſionem: ſimilem etiam exitum; quum Paroxyſmo plerumque regulari terminetur; interdum *Apoplexiæ* cedat *Arthriticæ*.

Aliquando levis hic affectus, & *Arthritidis*, Paroxyſmum molientis, Signum inſuper primum, & prænuntium. Moleſtus ſæpe ſic, ut eo laborans, ne in humum cadat, baculo adniti; fere continuo cavere, neceſſum habeat. Quæ levior eſt, *Arthritide* regulari, ſerius aut citius erumpente, fere concluditur. At quando nulla venit in tempore *Arthritis*, *Vertigo* interdum adgraveſcit, & deinde paulo poſt in *Apoplexiam* migrat. In *Epilepſiam*, utpote Morbum confinem & proximum, *Vertiginem* mutari exquiſitam, à Medicis paſſim obſervatum eſt; at in eam mutari *Vertiginem Arthriticam*, ex noſtra, vel aliena obſervatione, ne ſemel quidem novi; ut Miaſma *Arthriticum Epilepſiæ* generandæ minime aptum exiſtimetur.

XII. Curatio partim fit per ea, quæ utriuſque his affectibus ſunt communia; partim per iis propria. Inter communia, primum *Phlebotome* conſideranda eſt; quæ, ut Humoribus è *Capite* derivandis, tam repentino, quàm magno eſt auxilio, ſæpe commoda reperitur; &, ubi *Dolor Capitis*, aut *Vertigo* iſthæc urget; maxime vero ubi Oculorum Caligine, Faciei rubore, Arteriarum in Temporibus pulſu, & ejuſmodi (quæ Sanguinis ad *Caput* inclinationem indicant, & *Apoplexiam* minantur) aliis comitatur, apprime neceſſaria eſt: Ea vero ratione copiaque (quod in malis

ſimilibus

ſimilibus alias ſæpe dixi) mittendus Sanguis; non qua vulgo in his Affectibus abſolutis, & minime *Arthriticis* ſoleat; ſed qua, *Arthritidi* in Artus abigendæ faveatur; nec, quam ad *Caput* allevandum opus fuerit, uberiori.

Pertuſa Vena, & Orgaſmo in Sanguine novo, Miaſma expellente, facto, nonnunquam illico dolent Articuli; ſin aliter fuerit, *purgatio* inſtituenda eſt. Si qua Ventriculi querela ſit, hoc tempore *Vomitio* moveatur, & quidem per *DecoctumTeæ*, vel *Poſſetum Carduatum* aptiſſima. Ea vel peracta, vel (tanquam inutili) prætermiſſa, protinus ducenda Alvus; dato, in eum finem, è *Pil. Ruffi*, vel *Cochiæ min.* vel è *Duobus*, una cum *Reſ. Jal.* granis aliquot, Purgante; quod nimirum Inteſtina non ſolum inaniat; verum etiam Sanguinem exagitet, turbet, & à Miaſmate, foras illud expellendo, liberet. Opus iſtud duplex (Humores alios per Alvum evocandi, alios in Venis agitandi) interdum mitioribus, in conſtitutione ſcil. tenera purgatuque facilis perficitur. Interdum *Aquæ*, ſive *Alfordenſes*, ſive *Fontana*, *Sale Cathartico* ſaturata, rem conficit. Et ubi *Purgatio*, ſive propter ejus lenitatem, ſive propter humorum colluviem, una vice non ſufficiat, atque pro re nata repetenda ſit; ita vero ut *Arthritidi* τοῖς ἔξωθεν affigendæ accommodetur.

Purgationem, uti par eſt, factam creberrime ſequitur Extremitatum Dolor: At ſi uſque ſe Miaſma in Sanguine contineat, uſque delitescat; turbis in eo inteſtinis & ciendis, & augendis, quam exilio, pro Naturæ juſſu, capeſſendo pronius; hoc caſu, ea, quæ Ore ſumpta fortius *Podagram* expellant; quæque extra admota evellant, uſurpentur. Quæ vero, Ore data *Podagram* expellant, non niſi caute (præmiſſa nempe Venæſectione, Alvique ductione, & *Capite* multum iis ſublevato) adhibeantur; ne, quæ Sanguinis, & ſimul cum eo Miaſmatis, in Artus extrudendi cauſa præbeantur, contra in *Caput* utrumque pellant; itaque malum intendant, & Mortem arceſſant. Et quidem, à *Chalybeatorum* potentiſſimorum, & *Arthritidem* maxime expellentium uſu, manum idcirco melius abſtinere poſſumus; quia *Cephalica*, mox dicenda, ſuoque tempore propinanda, iſtorum Medicamentorum magna ex parte vices ſupplere judicentur.

Qua de cauſa, in *Dolore Capitis*, (ut ad propria deſcendam) *Pul. è Chel. C. C.* vel *è Corall. r. è Chel. Simpl. Succini albi*; vel iſtius Claſſis alii mitiores; *ſive per ſe*, *ſive cum Conſerva Anthus*, vel *Conſ. Flor. Betonicæ*, & *Syr. Stœchados*, vel *Syr. Pæon. Simp. ſub forma* Boli; aut *ex iis Pulveribus*, *una cum Pul. dictamni Cretici*, *Caſtorei*, *vel Sem. Pæon. & Extracto Gentianæ*, Pilulæ *componi poſſunt.* Quin etiam hiſce, ſive *Bolis*, ſive *Pilulis*, tuto interdum, & utiliter adjicere licebit. *Salis Martis* (vel etiam *Alcohol.M.*poſt Evacuationes copioſas) gr. iij. vel iiij; & Compoſitionem, ſexta, vel octava quaque hora, repetere. Omni autem ejuſmodi Doſi ſuperbibere oportebit *Julapii* (*ex Aqua* puta *Ceraſorum nigr. Flor. Tiliæ*, *Pæon. ſimpl.* & *Comp.* & *Spiritu Lavend.*) *Hauſtum*: Mediis autem intervallis ex uſu erit *Tincturæ Succini*, vel (ubi Febris, non immodica, ſiverit) *Sp. Vol. Oleoſ.* vel *Sp. C. C. cum Speciebus deſtillati*, gut-

tas aliquot, *ex Cacuminum Salviæ tenuifol.* vel *Roriſmar.* vel *Teæ*, *infuſ. Hauſtu demittere.* Hæc enim Remedia, præmiſſis univerſalibus adhibita, Spiritus animales blande reficiunt, & *Arthritidi* in Artus expellendæ quodammodo opitulantur. Neque *Coffeæ Sorbitio*, quando *Cephalalgiæ* ritu ſingulari medeatur, præcipue ſi *Cephalica* ei ſuperinjiciantur, Ægrotis hiſce deneganda.

Simili fere modo in *Vertigine Arthritica*, poſt Evacuationes jam dictas univerſales *pul. Sem. Rutæ*, *pæon.maris*, *Caſtorei*, *Rad. Valerian. Sylveſt.Cyperi*, *Cort. Winteran. Cort. ext. Aurant. Species Dianthus*, *Diamoſch. dul. per ſe poſſunt adhiberi*, vel *eorum aliqua cum Conſ. Flor. Pæon. & Syr. eorum*, vel *Syr. N. Myriſt. ex Indiis allato*, Electuarii *forma.* Porro ex *pul. de Gutteta*, *& Ente Veneris*, *cum Extr. Calami Aromatici*, vel *Aſſæ fœtidæ ſolutione*, *formentur pilulæ*: vel, cum iiſdem Pulveribus adjungi poteſt, in eadem forma *Sal. Martis*, vel *Sal. Succini.* Ex his compoſita ſumantur, hora quaque ſexta, vel octava; Doſi videlicet adeo tum frequenti, tum etiam magna, quæ Spiritus animales ordinet, recreetque; non quæ confundat, irritetve. Doſi vero cuilibet æger ſuperbibat *Julapii Cephalici* Hauſtum: Uti mediis etiam intervallis *Infuſi* præſcripti Cyathum, cum *Tinct. Succini* guttis aliquot. Proſunt graveolentia Naribus admota, *Sp. Salis Armon. cum Sale Tartari*, *Caſtoreum*, *Aſſa fœtida*, &c. Proſunt etiam Εὐώδεα: *Balſamum*, quod ab humaniſſimo Sene, D^o. D^re. *Vatherouſe*, hac in Urbe Medico, dum viveret, præcellentiſſimo, communicatum fuit, ad Tempora & Nares inungendas, his aliiſque *Capiti* Affectibus quamplurimis, utile & jucundum erit.

℞. *Ol. Roriſmar. Lavend. Majoran. Thymi*, *Origani*, *Hyſſopi Chym. aā* ℈j. *Cinam. Aurant. Angelicæ*, *Rutæ aā* ʒj. *Succini* ʒß. *Garioph.* ℈ß.

Ol. Nucis Moſchat. per expreſſ. ℥iiij. *Ambra griſ.* ʒij. *Moſchi* ʒj. *Balſ. Per.* ʒv.

Ambra griſ. & Moſch. ponantur ſuper Lapidem marmoreum; *humectentur Oleis*; *& ſimul triturentur Lapide molari*; *donec fiat Maſſa*, *inſtar Pomati*, *inſpiſſata. Huic mixturæ adde Balſ. Per. Per horæ dimidium triturentur. Deinde adde Ol. N. M. per Expreſſionem*, *& per horam fiat Trituratio. In phiala ſervetur uſui* Balſamum εὐώδης Cephalicum.

Quanquam autem iſta *Caput* multum allevent, Spirituſque labantes ſuſcitent, non iis ſolis adhibenda fides. Nuſquam major incolumitas, nulla perfectior Curatio, quam per *Arthritidos* in Artus expreſſionem. Quare, poſt diem unum, alterum, *Cephalicis* ore ſumptis impertitum, in utroque hoc Affectu (par enim utriuſque ratio) *Externa*, quæ *Arthritidem* educant, adhibeantur. Articulo nempe ſæpiſſime dolenti applicetur *Empl. ex G. Carannæ part.* ij. *Ceræ flavæ p.* j. *Ol. Lumbric. q. ſ.* vel aliud aliquid Ἀντισπαστικόν. Hoc autem ſi nullarum erit virium, & *Capitis* Affectus remanebit; maxime, ſi increſcet, tanquam in *Apoplexiam* abitura; ad *Sinapiſmos*, *Veſicantia*, *Veſtitum laneum*, & *Laqueos* hac in re idoneos, (quibus *Arthritis* ſummopere educatur) quaſi ad ſacram Anchoram, confugiendum eſt.

Quam parum autem adjuvent in utroque hoc Affectu; imo quam ſuſpicio-

piocioſa, ne dicam periculoſa, ſint *Emulſa, Decocta refrigerantia, Narcotica, Oxyrrhodina, Epithemata, Capitis Aqua frigida Lotia*, & ejuſmodi alia; quæ ad compeſcendum Sanguinis Orgaſmum alias cum fructu uſurpentur, facile apparebit; quando illa Materiam alienam, protinus evocandam expellendamque, Medicina prorſus adverſante, & repugnante, *Capiti* infigant. Neque ſatis, ut opinor, tutus Sanguinis per *Hæmorrhoides* Suctus; quando eo, nimia ſit Humorum in Anum derivatio; quæ vel *Inflammationi*, vel *Fiſtulæ* viam aperiat.

Ut autem Materia vitioſa, tutelæ ergo, præſcindatur, alioque divertatur; operæ pretium erit, *Epiſpaſticum* Brachio, vel Cervici aliquando imponere: Ineunte Anno, (quod *Apoplexiæ* tempus eſſe ſolet) aliaſve, ſi urgebit *Capitis* Affectus, Sanguinem detrahere: *Purgans*, omni menſe, repetere: Alvo nunquam diu aſtricta eſſe: Artus, at præcipue Pedes calidiſſime veſtire. Quin & his Hominibus incumbit *Errhinis*, & Meditationibus, religioſe vero à nimia Potatione, abſtinere.

HISTORIA I.

Ab ignava Arthritide Vertigo, *Sanguinis miſſione & Alvi ductione, victa.*

QUidam annos quatuor ſupra quinquaginta natus, *Vertigine* affectus, dum in his lucubrandis occupor, è vicino Oppidulo me appellit. Fuit ille jamdiu *Arthriticus*, Paroxyſmos habens, ſive eorum frequentia, ſeu ſeveritas inſpecta ſit, idoneos. Autumno anni MDCCV. *Arthritis*, ignava jam & ſocors facta, non eo, quo ſolebat, ardore & vehementia ſe geſſit; Paroxyſmum, uti moris erat, laudabilem non ullum edidit; verum, in mediocri & imbecilli edendo, languide enixa eſt. Loco Paroxyſmi regularis, & acuti, *Vertigo* Ægrum invaſit, multumque cruciavit. Quoties enim lecto ille jacuit dextro latere, ſtatim *Vertigine* prorſus intolerabili (quippe qua univerſa ſurſum deorſum rapidiſſime ferri viderentur) tanquam oppreſſus, & penè moribundus, poſituram Corporis illico mutare, neceſſum habuit. Porro ea fuit Hominis fabricatio, quæ plenum, ſubpinguem, brevique Collo donatum eum, Morbis Cephalicis pronum, & proclivem abunde redderet.

Sic conſtituto ſuaſi, ut quàm citiſſime Venam incideret; *Pilulis Purgantibus* (è *Rudii* ʒß. *Reſ. Jal.* gr. v. *Calom.* ℈ß. *Balſam. Per. q. ſ.*) Ventrem inaniret; itemque altera vice, pauculis poſt diebus; niſi Dolor *Articulorum* novus id vetaret. Eo vero redeunte, parti affectæ *Empl.* è *Cephalidi*, & *Picis Burg.* æquis ponderibus, imponeretur. Detracto Sanguini, & parumper in Cyatho quieſcenti, ſuper increvit Gelatina denſa, craſſa, cum ſuperficie flaveſcente.

Præceptis Æger obtemperavit; & quidem magno ſuo, quod deinde accepi, commodo.

HISTORIA II.

Vertigo Arthritica, *Purgatione in* Podagram *mutata.*

AUri faber *Exonienſis*, Vir priſcis moribus,

Integer vitæ, ſceleriſque purus, ætate progreſſus, &, ex ea nimis deſidioſe acta, craſſior jam & habilior factus; de nimia Plenitudine, & ad motum impotentia; de *Vertigine* gravi, & urgente (quæ in negotiis obeundis magno illi jam impedimento fuit) me conſuluit. Cum *Arthritidem*, hujuſcemodi deviam, & *Anomalam*, me plus ſemel obſervaſſe recoluerim. Num Articulis unquam ægrotaverat? Interpoſui. Olim ſæpiſſime, reſpondit Æger: Hoſce vero per Annos minime.

De Morbi indole & natura certum me habens, ut eum à *Capite* deducerem, & in Articulos, ſedem & domicilium ſuum abire facerem (quæ quidem Indicatio rectiſſima eſſe videbatur.) Viam, atque in *Vertigine* abſoluta, calcari aliam oportere judicavi.

Quare Sanguinis detractione (quæ propoſitorum alterum tantum promovere ſolet, alterum autem interdum inhibere) prætermiſſa, *Catharſin*, quæ utriſque illis ſatisfaceret, inſtitui; Purgante, pro Κοιλίας εὐλυσίᾳ, ſatis forti ad eam rem electo. *Calomel. gr.* xv. *Scammon. pul.* ℈ß. *Pil. Stom. cum G.* ʒß. *dum Balſ. Per. q. ſ.* pilulari forma, mane demiſit; ſæpius hinc dejecit; hinc claudicavit; hinc convaluit.

HISTORIA III.

Vertiginem, *& in Capite* Dolorem *faciens* Arthritis, *idque uſitate*, *Venæſectione & Purgatione toties in Articulos acta.*

ARomatarius hac in Urbe, conſtitutione Sanguinea, Plethoricus, ſexagenario Major, anno MDCXCVI, *Vertigine* laboravit. Simul atque eum novi Pedibus ſæpe doluiſſe, ſuſpectumque habui Capitis hunc affectum eſſe *Arthriticum*; hac re conſiderata, Primo, Sanguinem detraxi: deinde, Alvum ſemel iterumque movi: poſtremo, Animales Spiritus quæ reficerent, eorum Ἀταξίας inhiberent, ea ſuo ordine ſumenda; Fonticulos etiam utroque latere Spinæ inter Omoplatas aperiendos, imperavi. Quæ autem inde fruges? *Pes* iterum jam tum doluit; defenſum eſt *Caput*; Civis ſervatus.

Anno proxime ſequenti, circa vernum Æquinoctium, idem pene caſus altera jam vice accidit. Intermittente enim, ultra quam ſoleret, *Arthritide*, rediit *Vertigo* cum *Dolore Capitis*: quæ quidem ambo Venæſectione, Purgatione, Pharmaciſque jam dictis, in *Podagram*, (qua nihil Capiti ſalutarius eſſe potuit) actum mutabantur.

Æſtate anni MDCCII. Æger iterum *Vertigine*, ſimul cum Aurium tinnitu, ſpirandique difficultate multatus eſt: quæ quidem mala, Plenitudine & *Arthritide* nimis inerti nata, poſt Venæſectionem & Catharſin, Articulari dolore finiere.

Obſervationibus hiſce toties iteratis, planum omnino factum eſt, *Arthritida* ſuppreſſam, & à Paroxyſmo quieſcentem, *Caput* aliquando viſitare; quin etiam derelictum illud, præ cæteris in Trunco locis quibuſcunque, tanquam alteram Domum frequentare. Porro, cum in alieno iſthoc, utut caro, & amabili loco diverſetur, poſſe in Sedem primariam, in Artus, & Articulamenta revocari. Denique nonnunquam (in iis ſcilicet ægrotis, qui firmiores, & multo robore valentes ſunt) per Venæſectionem,

nem, & Purgationem, per meras Evacuationes; quibus ſibi reſtituatur, & ſuis viribus uti, ſuoque modo agere permiſſa ſit natura, ſine multo Ποδαγραγωγῶν apparatu, poſſe egeri.

HIST. IV.

Capitis Dolor *&* Vertigo Arthritica, *ſæpe revertentes, ſimili methodo curati.*

Medicamentarius *Exonienſis*, quo multos annos utor familiariſſime, *Arthtitide* diu regulari Affectus, ſub exitum ſeculi nuper elapſi mitius ſolito, rariuſque cœpit dolere. Malorum ex eo tempore ſtatim crudele par exortum eſt; *Vertigo* nempe, cum *Dolore Capitis* acuto; vel, ægrotum eo deficiente, Cardialgia, cum Ructu acido, & inflatione Ventriculi.

Biennio poſt, quum *Arthritis* nimium ignava eſſet, nec, ut opus fuit, Paroxyſmum ageret, Κεφαλαλγία rediit, una cum vagis Artuum Doloribus, & quidem Pedum incertis.

Quid autem annos dicam? Decies ego minimum, hunc hominem hac *Vertigine* laborantem vidi: decies eam mœſtiſſime querentem audivi. Quando enim *Arthritide* multum affligeretur, neque ea ſemper regulari; quali ea modo ſe plerumque geſſerit, hiſce paucis accipite. Præceſſit Dolor, hic illic erraticus, per Artus, per Trunci ambitum propemodum omnem: hunc excepit, ita vero, ut illius fere latus clauderet, Torpor; & univerſi Corporis gravitas; cum Ἀνορεξία, Sanguinis Orgaſmo, & tumultu, Venarumque diſtentione. His acceſſit alias Articulorum, alias *Capitis Dolor*, & deinde *Vertigo.* Tam autem magna, tamque moleſta *Vertigo*, ut, qua in præceps ne ageretur, ſæpe haud immerito pertimeret. Ægroto autem forti, robuſtaque, & omnino firma conſtitutione prædito, ea fuit felicitas, ut, poſt dies quatuor, vel quinque, *Arthritis* ſæpe per ſe τὰ Ἄκρα peteret, eodemque tempore *Caput* deſereret. Si quando gravius urgere, diutiuſque *Vertigo* perſtare contigerit; quod aliquoties accidiſſe novi; Venæſectione & Purgatione; (altera earum, vel utraque) in Articulos ſemper exulavit. Cui & hoc adjiciendum, nunquam Ægri, ſeu *Vertigine*, ſeu *Dolore* adflicti, *Caput* ex toto immune, & incolume prius reddi, quam in *Articulis* Dolor oboreretur; eo vero jam oborto, liberari ſemper, &, tanquam auxilio præſentiſſimo & plane divino, iſthuc incolume reddi. Qua utique re, ad iſtarum *Anomaliarum* & explicandam *Ætiologiam*, & confirmandam *Therapiam* (ut ego quidem ſentio) nihil magis poteſt conducere.

Cauſam autem ne ſilentio prætercam, quare Sanguis in hoc Ægroto toties, & tanto impetu in *Caput* irrueret, vel impelleretur; ipſa *Facies* eam monſtravit: *Facies*, inquam, hominis Pyropi ruberrima; Venis ubique turgidis ſignata, Sanguine pleniſſima. Quæ cum ita ſe haberet, Vaſa, in *Capite* Sanguinem vehentia, ſupra modum magna, & immenſo ejus flumine, quod utrique iſti *Anomaliæ* daret originem, diſtenta eſſe indicavit.

HISTORIA V.

Cephalalgia Arthritica, *Venæſectione & Spiritu Volatili*, *in* Podagram *verſa.*

CUm vitam aliquot ante annis Academicam ſecutus ſim, quidam è proximo vicinus, oppidanus, Ebrietati ſatis, Socordiæque ſatis deditus, (quarum altera vim humorum magnam in Corpore congerere; altera non eliminare ſolet) opem meam qualemcunque medicam imploravit. Erat illi, propter malam Vitæ rationem, Corpus craſſum, *cacochymicum*, pingue, morbo non unius generis accipiendo paratum: ita vero conſtitutum forte fortuna invaſit *Arthritis*, & à malis gravioribus, tanquam poſſeſſione ſuum, defendit. Semel, bis in anno Paroxyſmos, eoſque ſatis longos, & acutos celebravit; perque omne illud tempus abſtinere fecit Ægrum. Demum, neſcio qua de cauſa, *Arthritis* intermiſit. *Cephalalgia* ſtatim orta fuit acris, & toleratu difficilis. Membranas *Capitis* majores contrahi, & in Spaſmos obſtinate conſtringi, veriſimile eſt. Enim vero tantus Ægri fuit cruciatus, quantus omnem modum excedere; quantus Senſum communem obruere, & pene delirium inferre videretur.

Hæc ut primum novi, & ab *Arthritide* interrupta, devia, & in *Caput* inverſa, turbas has oriri intellexi; Sanguinem extemplò mitti, &, quia conſtanti Vir ætate, firmoque Corpore erat non nimis parce detrahi præcepi. Spiritum poſthæc è Volatilibus, cum vehiculo conveniente, dedi. Quam quidem medendi viam ideo calcavi, primum, ut alienum è Capite revellerem; deinde, ad τὰ ἔξω amandarem, iiſque figerem. Neque à ſcopo aberravi; hac enim medicina factum eſt, ut dolerent, ut tumerent, utque ruberent iterum Articuli; & quidem (ut illa facta eſt) ſtatim, maximaque Ægri cum utilitate.

HIST. VI.

Miaſma Arthriticum *in* Caput *immiſſum*, *eique* Vertiginem *&* Dolorem *inferens*, *eo revulſum*, *& in Artus amandatum.*

TEnera conſtitutione mulier, frigida *Arthritide*, & languenti creberrime adfecta, Tumorem ejus pallidum, tanquam à Flatu generatum, in utraque manu, & carpo, magnum oſtentavit. *Arthritide* ſic gravatæ profecto male evenit, Animi *Pathemate*, propter res quaſdam adverſas, ſupra modum affligi. Eo enim effectum eſt, non ut Spiritus ſolum perturbarentur, multumque deprimerentur; verum etiam ut Tumores hi *Arthritici* prorſus ſubſiderent, evaneſcerent. *Vertigo* ſtatim hinc exorta eſt, una cum *Dolore Capitis & Colli*; cum Somno non tantum injucundo, ſed inquieto, tumultuoſo, & frequenter interrupto. Quæ quidem mala, ſi ex omni parte *Hyſterica* dicantur: temere nimis & parum conſulte (quod utique rei exitu probatum) id diceretur. *Epiſpaſticum Nuchæ Cervicis* impoſitum eſt, deinde utrique Brachio; quibus Seri multum evocatur. *Pilulæ* ſumuntur *Aloeticæ*

(ex

(ex *Aloës Roſat.* ℈jß. *Pil. è duob.* ℈ß. *Ol. abſynth. gtt.* j. *El. prop. q. ſ.*) quibus Alvus inanita, Sanguis agitatus. *Spiritu C. C. ſuccinato*, bis die cum *Julapii Cephalici* Hauſtu, & *Pulvere Podagram* expellente (*Chalybis* Nempe *Nutriti* ℈ß. *Pul. è Chel. C. C.* ℈j. *Maceris Pul. gr.* iiij.) pariter bis die, cum *Vini Canarini* Hauſtu, per dies circiter decem aſſumpto, factum eſt, ut denuo Tumores, & quidem intra breve ſpatium, elevarentur; ut *Arthritis* procul à locis principibus arceretur; ut partibus à Centro vitæ remotis infigeretur, & detineretur. Qua vero ratione gradibuſque ſunt hæc effecta; *Cerebri* incolumitas effecta, ipſius Vitæ res ſervata eſt.

HIST. VII.

Cephalea & Vertigo Arthritica, *Medicina pari, cum* Phænigmis, *ſublata.*

VIr reverendus, ætate conſtanti, doluit *Arthritide*; nunc vaga, per hæc illa membrorum internodia, nunc Articulis affixa, dolore: Rubore, & tumore comitata. Primo ſupra decimum exeunte luſtro, *Cephalalgia* & *Vertigine* laboravit, tum gravibus, tum diutinis. Cum me, conſilii ergo, primum arceſſiverit, ex Conſtitutione Sanguinea, Vultuque florido judicavi, Plenitudinis, & quidem ejus unius, has eſſe ſoboles; itaque ſola Evacuatione poſſe eas auferri: quam tamen (excuſſa omni re, &, inito cum ægrotante colloquio, penitus examinata) ſententiam mutare neceſſum habui, &, alienam, & *Arthriticam* in *Caput* irrepere materiam, apud animum meum ſtatuere.

Hoc igitur propoſitum ante oculos ſtatuens, Venam primum incidi; & minore quantitate, quam in his affectibus abſolutis conveniret, detracto Sanguine, *Emeticum* præcepi; poſteaque *Purgans.* Quibus malum quando leniri, minime vero tolli perſenſeram, *Pilulas* (ex *duobus*, & *Ruffi*) Draſticas adhibui, ut in Sanguine major Orgaſmus cieretur, & alienum proſcriberetur. Poſtridie Purgationis, ut Humores excitati, foras evellerentur, ſuiſque demum locis, nempe *Articulis*, inſererentur; Curæ mihi erat, utrique Malleolo, quem *Arthritis* locum uſitatiſſime frequentavit, *Sinapiſmum* (ex *Fermento veteri, Raſ. Radiculæ. Sem. Sinapios, Cacuminibus Rutæ, & Aceto Vini albi*) applicare.

Atque iſta methodo, in *Cerebrum* ſe inſinuantem, *Arthritida* revelli; proprio loco (nempe *Artubus*) mandavi; ſuos intra terminos, ſua ſpatia coercui; Ægrum ſanavi.

HIST. VIII.

Vertiginis Arthriticæ, *cum Spirituum depreſſione gravi*, *Curatio.*

CIvis *Iſcanus*, *Arthritide* regulari, quotannis redeunte, per ſenectæ initium, eſt afflictus, Sexegenarius autem, vel eam circiter ætatem, Paroxyſmos habuit tum paulatim mitiores, tum etiam rariores, & demum nullos. At brevis iſta fuit ſerenitas, & ab adverſa valetudine vacatio; uti etiam dubia: Malum *Arthritide* gravius ſucceſſit, longeque periculoſius; *Vertigo* nempe; cui princeps comitem

ſeſe

ſeſe dedit *Depreſſio* Spirituum ſupra modum moleſta, continua.

Cum ita affectum inviſerim, pulſum magnum, & elatum obſervavi; ac ſi inſtaret *Apoplexia*. Quare Venam illico pertundi, Sanguinemque ea quantitate detrahi, qua *Capiti* levamento eſſet, juſſi. Porro, quoniam iſti *Capitis* Affectus non tam abſoluti, quàm *Arthriticis* (quod ex malorum ordine vel ipſi Ægro, rei Medicæ non ignaro, patuit) exiſtimari poſſent; quo *Arthritis* educeretur, *Phœnigmum*, ex ea evellentibus, acerrimum, & calidiſſimum, utrique Malleolo, quæ *Arthritidis* in hoc ægroto fuere ſtativa, impoſui; frigidum, altera quaque hora, renovavi; Tumoribus, eo factis *Epiſpaſtica* admovi; unde Seri acris, ſalſi, vitioſi, *Arthritici* multum eſt elicitum. Æger ex eo tempore convaleſcēs, annos egit poſtea permultos, eoſque pro ætate ſatis beatos; & tandem Morbo, uti accepi, Nephritico occubuit.

HISTORIA IX.

Ex Arthritide Vertiginoſus, *Victu nimis tenui depreſſus, è vivis exceſſit.*

VIr mihi conjunctiſſimus, diu bona valetudine uſus, ætate adulta dolere cœpit *Arthritide*; quæ, propter multas Equitationes, & laude dignam in victu temperantiam, raro aliter ſe habuit, quam quæ maxime regularis, quæque maxime ſalutaris. *Paroxyſmum* enim, ſemel bis in anno, cumque malo Symptomate nullo comitatum, tanquam ad præſcriptum Medici, aut votum Ægrotantis egit.

Ita multos annos, ſi non omni Doloris ſenſu carens,

(τίς δὲ πλὴν Θεῶν.
Ἄπαντ' ἀπήμων τὸν δι' αἰῶνος χρόνον;)

beate tamen, & tuto, imo ipſam per *Arthritida* tuto vixit.

Huic, ingruente Senio, acceſſit *Vertigo*; quæ, paulatim ingraveſcens, eo increvit uſque, ut ſæpe ne in humum Æger conſideret, periculum eſſet. Quapropter *Venæſectio*, *Emetica*, *Veſicantia*, *Purgantia*, alieque multa, ſuo quæque loco, ſunt à Viris Arte noſtra præcellentibus, imperata, &, vel omnia, vel magna ex parte, ab Ægro uſurpata: Quum vero iſta propoſito minime reſponderent, *Vertiginem* eam non tam exquiſitam & genuinam, quam notham, & *Arthriticam* eſſe ſuſpicatus ſum.

Sexagenario jam major, *Arthritidem*, uti illi videbatur, nimis gravem, diutius non alere, ſed per Diætam decrevit tenuare: proindeque, Cerevifia potenti & generoſa (quam, per annos aliquam multos, interdum ad hilaritatem, at non incommode, potaverat) abjecta neglectaque, non niſi aquoſam, nullarum virium, & vilem adbibit. Væ autem illis, qui *Arthritida*, diu Satietati ſuetam, abſtinentia demum nimia tentant evincere. Male habita *Arthritis* intimas in Corpore regiones, ejuſque Viſcera nobiliſſima invadit; unde Ægri res in peſſum abiit, & (ut ſæpe accidit) in dubio vita. Minus quidem Articulis, ex eo tempore, doluit hic noſter *Arthriticus*; at inauſpicato *minus*. Sanguis enim intempeſtive, & magna Ægri cum injuria debilitatus, alieno amplius expellendo, ſic, ut olim, non erat. Faciem depreſſam, nec, ut ante coloratam, Oculos concavos, Vires enervatas notare familiares, & malum aliquod præ foribus ominari.

Quum

Quum vero eo res deducta eſſet, magni aliquid momenti accedit, dictuque non indigni. Recurrente enim *Podagra*, & inſultum denuo, qualem potuit, faciente, Aqua frigida Pedes media hyeme immerſit Æger, itaque temere Tumoris *Arthritici* Materiam repercuſſit. Pectore, *Capite* ſubito gravatus primo tuſſiit, & cum impedimento Spiritum traxit; mox Senſus omnis, ipſa etiam Mens defecit; &, tota undique aſtantium mirante turba, non tam exceſſit, quam ſurreptus eſt è medio.

CAP. XV.

De Apoplexia Arthritica.

ART. I. DE Vertigine, & Dolore Capitis *Arthritico* ſupra dictum eſt; ſpeciatim, hos Affectus in *Apoplexiam* non raro migrare, eaque terminari: Quod quidem malum, quando hodie graviſſimum; eoque gravius, quo minus ſuſpectum, intellectumque ſit; operæ pretium mihi videtur paulo altius ejus rationem repetere, & totam Hiſtoriam, ut potero, deſcribere; qua, niſi me fallit animus, apparebit, hanc *Apoplexiam*, non minus quam reliquas hujuſce nominis *Anomalias*, ἤθ& habere privatum, & propria indigere medendi methodo.

II. Docuit rerum medicarum uſus, *Arthriticos*, eos præcipue, qui Conſtitutione Sanguinea, Collo brevi, & toroſo donati, multos ægrotarunt annos, ſeniumque jam ingreſſi ſunt; maxime vero eos, qui *Cereri, & Baccho* indulgentes, ludoque campeſtri & exercitatione Corporis intermiſſa, fiunt Plethorici; Senſu Motuque, nunc aliqua ex parte, nunc omni, ſubito privatos *Apoplexia* non raro corripi. Quæ ſi *Arthritidis* Paroxyſmo regulari, ſive interciſo, ſive dilato, minimique, qua par eſt, ſævitia peracto, enaſcatur; hanc ego *Apoplexiam* non tam exquiſitam, & genuinam, quam notham, & *Arthriticam* appello. Ea certe eſt, de qua, ex communi, & apud doctos & literatos hactenus recepta, *Apoplexia* Doctrina, minime ferenda eſt ſententia; minime ordinanda Medicina: verum multo aliter, ex eo, quod huic Affectui proprium, de utriſque ſtatuendum eſt.

III. Ut autem proprium illud explicetur, animadvertendum eſt, in caſu jam deſcripto veri admodum ſimile eſſe. Miaſma *Arthriticum* in Corpore diu affecto, neque Paroxyſmis utilibus, & ſic, ut oporteret, expurgato, congeri & coacervari: mox Sanguinem, eo ſaturatum, fermenteſcere, turgere, & in Orgaſmum evehi; Natura ſc. in ſui defenſionem, & tutelam, alieni ſummis viribus expulſionem attentante, moliente. Jam vero ſi acciderit, vel propter *Cerebri* imbecillitatem & ἀτονίαν, vel propter aliud quodvis προκαταρκτικὸν, in *Cerebrum* vehementius Sanguinem arietare, & cum majori impetu partes ejus tenerrimas ferire; ex eo, primum *Cephalalgia*, & *Vertigo*, altera nempe, ſive ambæ ſuboriuntur; *Caput* aggravatum; Facies plenior, & coloratior eſt; Lingua ſæpe titubat; Motio fit Corporis incompoſita; Greſſus inæquales: Siquer Malum ingraveſcit, & validiſſimo ægrum inſultu urget. Senſu ille, Motuque interdum captus, cum Oculorum, ac ſi in ipſa Morte, vitreo colore, tanquam *Apoplexia*, perculſus eſt.

Hæc hujuſce Morbi pars prior; cui ſi aliud adjiciatur, & ab ejus Curatione ducatur argumentum, (Nullam melius ſperari, nullam citius, nullam tutius perfectiusque fieri, quam per alieni, Morbum in *Capite* committentis, ad Articulos expulſionem) profecto quidem, ad confirmandam Morbi hujus Naturam Αρθριτικὴν, nihil deeſſe video.

IV. E prædictis liquet, etiamſi nullam hujus Morbi, quatenus *Arthritici*, Diagnoſin, è Symptomatum ſimul concurrentium globo, poterimus ullo, quod ſciam, modo elicere: (nam in *Apoplexia* hac *Arthritica*, atque Exquiſita, Motus & Senſus ſimilis eſt Defectus, Stertor, Rhonchus, eademque his utriſque Signorum Συνδρομὴ:) tamen, ſi Ægri, diu jam *Arthritici*; ſi Paroxyſmi, dudum languidi, & inertis; ſi *Apoplexiæ*, languorem & Eclipſin illam à tergo ſecutæ, habeatur ratio, horum, inquam, ex Symptomatum Ordine, ipſo Morbi initio facile erit ingenium, & morem ejus *Arthriticum* inveſtigando conſequi.

V. Poſito ergo hoc Affectu, de ejus *Subjecto*, de Cauſa continente, de remota, de Prognoſi, aliiſque ejus expoſitioni neceſſariis, clare dicam, &, quoad potero, enucleare.

Subjectum Apoplexiæ frequentiſſimum, omnium, qui de illo verba fecerunt, acutiſſime, Partem eſſe *Cerebri Corticeam*, affirmavit Doctrina, Ingenio, & Humanitate Vir Clariſſimus, *Guilelmus Cole*, Collega plurimum honorandus. "Ea (ſic ille ſolidiſſime diſputat) Morbi omnis Sedes, " & *Subjectum* eſt habendum; quod " Materiam, eum committentem, ini" tio accipere, & in quo defigi illa " judicetur: Nullo autem in loco Ma" teria promptius, quam in *Cerebri* " *Cortice* defixa, facit *Apoplexiam* *. Huc eam apportant Arteriæ nobiles, ingentes, in ramos diviſæ tum magnos, tum etiam amplum inter ſe commercium exercentes. Huc allata, & eo loci ſiſtens, Vaſorum Sanguinem vehentium fines, (ſurculos ſcil. Arteriarum, & Venarum origines) extendit dilatatque. Vaſorum iſtam extenſionem neceſſario, & quidem è veſtigio ſequitur, in *Corpore Calloſo*, reliquoque *medullari Cerebro*, Tubulorum compreſſio, coarctatioque. Hinc Spiritus in Tubulis iſtis animales interpelluntur: In Motu ordinando, eorum Mandata; in Senſu recipiendo, eorum Impreſſiones; in Cogitationibus elaborandis, eorum Fluctuationes interturbantur, confunduntur. *Senſitiva*, cumque ea *Rationalis Anima* patitur Eclipſin.

Quod vero multum in ea *Apoplexiæ* Sede confirmanda valet; ei datæ ſunt à Natura Venæ, prædictis Arteriis, qua numero, qua magnitudine, qua denique commercio reſpondentes; quæ, quicquid alieni ſit advectum, (facta præcipue Sanguinis detractione, vel minimum Αντισπάσει debita) reſorbent, aſportantque. Hoc modo partim, ut opinor, evenit, quod qui graviſſima laborarunt *Apoplexia*, ſæpe curentur, de integro nunquam in eam incidentes; *Cerebri* nempe *Cortice*, ſic, ut par eſt, exonerato, & deinde priſtinam recuperante εὐτονίαν: Quod de *Corpore Calloſo* minime, ſi eum *Apoplexiæ* locum eſſe fingamus, expectandum: Nam cum ei nulla ſint, quæ tam

* *Vide Autoris Tentamen Phyſicomedicum de* Apoplexia.

tam grande onus (*Apoplexiæ* nempe Cauſam continentem) auferre poſſint, Animam occupabit non Eclipſis ſolum, ſed ipſa Nox; *Catulli*

Nox, perpetuo dormienda.

Minime vero negandum, Miaſma *Arthriticum* ipſos aliquando Tubulos intrare *Nervinos*; Spirituum undulas miſcere; nubem Animæ, & torporem injicere; & quidem ita ſemper (alias autem alia ratione) fieri conjicio, quoties hæc *Apoplexia* demigrat in *Paralyſin*; ubi nulla videtur alieni, niſi per Tubulos prædictos, extrudendi via.

VI. De cauſa hujus *Apoplexiæ* conjuncta & proxima, notatu dignum eſt, illam creberrime Vaſculorum eſſe in *Cerebri Cortice* Dilatationem; quæ *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* ſtatim comprimi, Spirituſque facit Animales in iis obſtrui, & turbari. Iſta vero *Dilatatio* vel à Sanguinis in ea Vaſcula irruentis, & in iis commorati, vitio; vel ab ejus quantitate provenit.

Vitium iſthuc, quatenus *Arthriticum* eſt, à Miaſmate *Arthritico*, Sanguinem commovente multumque exagitante ortum, procul dubio hac in re non parum operatur. Huic autem aliud vitium accedere ſolet, Sanguinis nimirum *Lentor*; qui ut omnium pene *Arthriticorum*, maxime vero ætate grandiorum, Sanguini ineſſe; eique detracto, & in Cyathis quieſcenti, innatare deprehenditur; ita hujuſmodi laborantium tum ineſſe Sanguini, tum etiam eorum *Cerebro* inhærere, Vaſculaque (ſic, ut dixi) referciendo complere, & extendere jure merito cenſeatur.

Miaſma iſthuc *Arthriticum* per ſe, maxime vero τῷ γλισχρῷ involutum; ſi *Cortici* impingatur, & in eo inſideat; Sanguinem eo loci ſiſtit; itaque dilatationem modo dictam infert; & ſæpenumero Cauſa hujus *Apoplexiæ* proxima, uti ſuſpicor, & conjuncta eſt.

Quoties autem Miaſma, penetrato *Cortice*, *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* ſubintrat; Spiritus animales tunc cominus aggreditur; & proxime tunc facta in eos impreſſione, *Fluctuationes* eorum ordinarias ſubvertit permiſcetve; donec Morbus aut in *Paralyſin* exit, ant Morte, linea rerum ultima, concluditur.

VII. Iſtam autem Sanguinis, ſeu vitioſi, ſeu nimii, in *Capite* moram, & manſionem, (ut de Cauſis remotioribus nonnihil dicam) imprimis *Cerebri* creat à cunabulis imbecillitas. Huc confert etiam, quicquid Sanguinem impetuoſius, & in *Cerebrum* copioſius impelli; quicquid etiam in eo diutius retineri faciat. Copioſius autem impellitur exercitatione Corporis, & labore pertinaci.

Anni ferme ſunt viginti, cum Celeb. *Matthæus Slade*, Medicus *Amſtelodamenſis*, *Londinum*, *Oxonio* proficiſcens, & in itinere collem (ambulandi gratia) pedibus aſcendens, vix ſuperato ejus faſtigio, quaſi de Cœlo tactus, *Apoplexia* proſtratus eſt; neque unquam ad ſe rediens, animam brevi poſt efflavit.

Infantuli, paucis ante diebus nati, ſubitoque, ſine Veneni ſuſpicione, mortem obeuntis, Corpus olim aperui. Nulla erant Veneni in Stomacho veſtigia, at in *Capite*, Arteriæ & Venæ *Cerebrum* amplectentes, bis tanto majores, Sanguinem magna illa naſcendi lucta & niſu, in *Caput* Infantuli nimio plus intrudi, &, tum *Apo-*

plexiæ, tum etiam Mortis Cauſam fuiſſe, veriſimile reddiderunt.

Diutius Sanguinem in *Capite* retineri faciunt, inter alia Vincturæ Colli nimis ſtrictæ: Non ita pridem, in vicinia noſtra, quidam madidus, & Baccho plenus, in lectum commiſſus, intra breve tempus obiit. Rigidus enim, ore livido, demortuus horis poſt paucis eſt inventus. Quum, de cauſa Mortis adeo repentinæ inquireretur, præter ingeſtam liquidorum vim, Collari linteo nimis arcto, & in poculis non exuto (tanquam Fune in ſtrangulatis) Sanguinis reditum, maxime in Corporis ſitu plano; & *Horizontali*, impediente, nihil probabilius inveniri, aut quidem excogitari potuit. Quæ à nobis *Apoplexia* puræ, & genuinæ προφάσεις afferuntur (nimirum, ob accidentia prædicta, Sanguinis in *Caput* invectio largior, & exportatio diminutior) poſſunt etiam *Arthriticis*, ob accidentia ſimilia interdum obvenire; &, in *Apoplexiis* eorum inducendis, locum obtinere.

Huc porro referendus *Opiatorum*, ut & *Errhinorum* abuſus; quibus *Arthritici* Materiam in cruore alienam, magno ſuo cum periculo ſæpe *Capite* impegerunt.

His, quæ ritu peculiari Humorem in *Caput* dirigunt, adjungantur ea, quibus (externis, & evidentibus cauſis) à τοῖς ἔξωθεν, Humor repellitur, & intro agitur: quæ quum huic *Anomalia*, ſimul cum ceteris omnibus *Arthriticis*, ſunt communes, alibi tum fuſius enumeratæ, tum ſatis explicatæ ſunt.

VIII. De noſtra hac *Apoplexia*, ſi cum *Exquiſita* comparetur: obſervandum, quod uti Vere hæc,

—*quum Spiritus Orbis Bacchatur*—

eoque ineunte creberrime occurrit; & Calori, ſe per Sanguinem humanum una cum Mundi reliquo, tum temporis fundenti, eumque agitanti, debet originem: Ita quidem illa, nimirum *Arthritica*, pendet ex uno Miaſmate *Arthritico*, præſertim augente & ebulliente; quocunque anni tempore hoc contingat. Ver autem, & Autumnus ſunt tempora, in quibus id *Arthriticum* maxime ὀργᾷ, & in *Caput* ſæpiſſime irrumpit.

IX. De hujus *Apoplexiæ* προγνώσει jam ordine dicendum: Tametſi plures ignorata Morbi natura, & ob eam rem inſtituta medendi methodo non ſatis idonea, fato ceſſerunt; tamen (quod hujus modi laborantibus ſolatio ſit) omnino conſtat; per multos, ea tentatos; artificioſe, ſic, ut decet, tractatos, ex ancipiti Morbo hoc convaluiſſe; vitalem diu poſtea vitam egiſſe; &, quam ab *Apoplexia* vulgari, & exquiſita, longe meliorem. Cujus id in cauſa eſſe cenſeo, quod, debita Humorum è *Capite* facta primum Αντισπάσει, &, deinde, reſtituto *Cerebri* Tono, ſaniorem ii, tutioremque Vitæ rationem ineant; libertate miſſa inutili, imo pernicioſa: quod, è Gulæ deditis fiant temperantes; è temulentis, ſobrii: itaque omnibus ſedulo vitatis, quæ aut Corpus plenitudine gravent, aut gravatum orbent Paroxyſmis regularibus, Senectutem habeant tolerabilem. Verum, ut omne id emolumenti, tum Artis Medicæ opus, tum Obſervantiæ fructus eſt; Quicunque Fructum iſtum, minime calcata potiundi ejus via, ſperaverit; Meſſem ille, nullo Semente facto, (quod eſt unum ex abſurdiſſimis) videtur expectare.

X. Medendi Indicatio poſtulat, ut quam

quam citiſſime *Cerebrum* allevetur, ut Mens, Motuſque, & Senſus inſtaurentur. Hoc autem optime faciendum *Evacuatione*, *Revulſione*, & alieni in Artus amandatione. Primum omnium inquiratur, utrum Calceamentis, aut Tibialibus nimis arctis, aliove quovis externo, *Arthritis* ἀ τοῖς ἔξω repellatur, aut, in ea ne erumpat, inhibeatur. Porro, de Sanguinis in *Caput* flumine, nimis largo, & torrenti num intrudatur; num in eo diutius, quam ex Oeconomiæ legibus ſoleat debeatque, retineatur, eſt quærendum; & ex hiſce Procatarcticis quæcunque fuerint inventa, ſunt initio removenda.

In hujuſmodi *Apoplexia* fere omni neceſſaria eſt *Venæſectio*: nihil ea certius, nihil citius opitulatur. Detrahantur igitur, quam primum fieri poteſt, (quam citiſſime conficies id, tam maxime proderit) Unciæ xii, xiv, vel libra una ſemis pro Ægri viribus & conſtitutione. Paulo poſt injiciatur *Enema* pungens, & acre; ſive ex *Urina humana*; ſive ex *Decocto communi*, cum *Sale vulgari*, vel *Aloe roſata*; aliove id genus alvum irritante. Sub id tempus adhibeatur *Purgans*, è potentiſſimis, & Sanguinem agitantibus; *Pulvis* puta *Warwicenſis à* ʒß. *ad* ℈ij. vel *Reſ. Jal. à gr.* vi. *ad* x. *cum Extr. Rudii* ℈j. *ſive* ʒß. *Elix. Propr. q. ſ. ut fiant* Pilulæ; vel *ex Decocti amari Purgantis* ℥iij. *& Syr. è Spina ab* ℥j. *ad* i. Potio. Si ſegnius erit demiſſum *Purgans*, neque trium, aut quatuor horarum ſpatio Ventrem movebit, *Enema* repetatur. Toto iſthoc tempore, vel Lecto, vel Cathedra, Corpore, quoad poteſt, erecto ſedeat Ægrotans; ne in *Caput* depreſſum, & nimis inclinatum, Humor impetu, & copia majori ſuffundatur, malumque augeatur.

Purgatione facta, de *Venæſectione* iteranda, & quo in loco, Brachio, an Cervice, deliberandum eſt. *Curcubitulæ*, hoc tempore, Dorſo (inter Omoplatas) admotæ, cum multiplici *Scarificatione*, uſus ſunt eximii.

Vacuefacto Corpore, operæ pretium erit Articulo nuperrime dolenti *Emplaſtrum*, vel *è Pice Burgundica & Terebinthina Venet.* vel *Cephalicum cum Euphorbio*, aliudve quodvis potenter attrahens, imponere; totumque Membrum, ut è *Capite* Materia ducatur, & loco magis idoneo figatur, Laneis involucris calidiſſime veſtire. In hujuſmodi caſu, Pedes, in Aquæ fontanæ Balneum, quam potuit tolerari, fervidum immittendo, ibique retinendo, Ægrum, omni ſpe vitæ pene deſtitutum, & animam, ut apparebat, jam tum agentem, ἐν καιρῷ ſervatum, aliquando novi.

Cum hæc aguntur, ad τὰ ἔξω *Arthritis* evocari, *Cerebrum* magnopere levari ſolet: Natura, prædictis auxiliis adjuta, in viam redit; & opus, inauſpicato cœptum, felicius & accuratius perficit. Sin aliter res ſit, neque per ea ſanetur Æger; ut alieni fiat Evacuatio, quæ nominatur *Topica*, Collo poſteriori dimidio, Sincipiti, vel Capiti raſo *Epiſpaſticum* applicetur, & dies quatuor vel quinque geratur. Brachiis etiam internis, aut Suris, (uti *Chiragra*, vel *Podagra* frequentior eſt) admoveri poſſunt iſtiuſmodi *Emplaſtra*. Si vero anguſtiis prematur Æger, & graviter laboret, *Cervici*, vel *Capiti*, ubi *Sutura Sagittalis* cum *Lambdoidea* coit, vel ubi cum

r 3 *Sutura*

Sutura Coronali (prout Capitis pars poſterior, vel anterior magis afficitur) *Cucurbitula* imponatur. Si nihil horum in uſum trahetur, tondere minimum ad Cutim oportebit; deinde *Caput* radere, & ad relaxationem Cutis perfricare; poſtremo, *Emplaſtrum è Cumino*, vel iſtiuſmodi aliud, quod Διαπνοὴν exaugeat, & Humores eliciat, applicatum continuo geſtetur.

Malo uſque permanente, proderit Materiam per nares, per Os detrahere. Valent hanc in rem *Errhina*, quæ ſine Sternutatione Serum educant; Sternutationem moventia jure merito vereamur, ne, vi ſua & niſu Corporis laborioſiſſimo, humores in *Cerebrum* impellant; ægrumque obruant. Manducare juvat, quæ ſunt acerrima; eorumque beneficio Salivam largiter educere.

℞. *Raſ. Raph. Ruſtic.*
Sem. Sinapios contuſ. aā ʒß.
Pul. Pyretri ℈j. *miſce; Melle excepta & Serico incluſa ori indentur, & Sputo identidem ejecto Dentibus conterantur.*

Huc confert etiam *Electuarium Apophlegmaticum* infra deſcriptum.

Interea vero temporis, dum fiunt Evacuationes, ea, quæ Spiritus Animales ſtimulent, & munus ſuum obire faciant, magni & quidem frequentiſſimi uſus ſunt: quamobrem *Spiritus Volatiles oleoſi*, vel *Sp. C. C. ſuccinati*, *cum Jalapii Cephalici Hauſtu*, crebro & affatim, ſic, ut requirat uſus, ſunt adhibendi: Quinimo *Pulvis de Gutteta*, *cum Caſtoreo*, & *Oleo Succini*, *Aſſæ fœtidæ ſolutione in Pilulas* temperatus, bis vel ter in die dimittatur, cum *Jalapii* prædicti hauſtu. Hæc quidem Medicamenta eo potius eligantur; quoniam non ſolum animales Spiritus inſtaurent, ſed & *Arthritidi* etiam expellendæ quodammodo inſerviant: verum præmiſſis Evacuationibus, quæ appellantur *generales*, iis potiſſime utendum; ne, à Medicamentis adeo *Cardiacis*, in Corpore ſatiato & pleno, malum intendatur.

Si à prædictis ἐν τοῖς ἔξω nulla fiat *Arthritis*; ad auxilia externa, magis efficacia, progredi juvabit; ad *Phœnigmos* ſcil. aut ejuſmodi alia; quæ valentiſſime, quæque Materiam evellant, omnium certiſſime.

Quamprimum Tumor, aut Dolor ſignificabit *Arthritidem* ad τὰ ἄκρα appelli, ſtudio elaborandum eſt, ut eo loci retineatur, neque retro agatur: Hoc autem optime fit per *Epiſpaſticum*, & *Empl. Meliloti*, ordine applicata; quibus per Ulcuſcula diutine aperta, perniciosus Humor educatur. Atque huic propoſito non alienum erit, *Emplaſtro* Lanea ſuperponere; laqueos iis involvere, Pedemque interdiu, modo Pes afficitur, deorſum verſum inclinare.

Omni hoc tempore commodiſſimæ ſunt *Fricationes*, Artuum præcipue, bis vel ter in die, vehementes: quæ quidem è *Cerebro*, ſed non è Corpore, Sanguinem educant, & illius ῥοπὴν ad Corporis extrema vertant.

Arthritide in extremis apparente, veluti præſente Numine, ſervatur Æger. Nihil auſpicatius, nihil ei felicius obvenire poteſt. Morbi, à quo idoneo & recto Ægri vita & incolumitas omnino pendet, à quo (è contrario,) inverſo, & Ἀνωμάλῳ, ejus periculum, quantum animo comprehendi poteſt, maximum eſt obortum; iſtius, inquam, morbi hoc modo ſublata eſt Ἀνωμαλία, iiſque jam denuo factus ſalutaris.

Quum

Quum Humorum plane mutatur inclinatio; quique nuper in Caput irrepſere, foras jam in Artus adeunt; ad eos expellendos, & promptius expediendos (nec quidem antea, ne ſurſum eleventur, & in Partem iis affectam impellantur) lene quoddam Ποδαγραγωγὸν oportet dare: *Pulveris* ſcilicet *Cantiani quaſi* ℈j. *ſexta, vel octava quaque hora*: cui, ſi viſum eſt, & tuto fieri poteſt, adjiciantur ſemel, aut in Conſtitutione Phlegmatica, bis in die, *Chalib. Nutriti gr.* v. Quod tamen *Arthritidem* expellens, ſi quovis modo repellatur Humor Articularis, aut Caput deſubito male habeat, protinus omittendum; & auxiliis externis humorem evocantibus, una cum iis, quæ ore data Spiritus animales recreent, utendum eſt.

Diæta, per omnem hunc decurſum, à maximè ſit tenuibus: placet *Juſculum Pullinum*, *Avenaceum*; *Panatella*, *cum Uvis Corinthiacis*, *aut paſſis majoribus*; placet *Chocolata* & ejuſmodi *Sorbitiones*; molles ſcilicet & faciles Cibi, quibus Ægri Vires nutriantur, Stomachus autem non gravetur. In Cereviſiæ vicem, aut *Pomaceum*, aut *Vinum* aqua dilutum, aut *Salviæ*, aut *Teæ*, aut *Anthophilli Infuſum*. Nihil Gula & Satietate, præcipue veſpertina, periculoſius. Alvo neque durat neque lubrica ſit Æger; illa Caput aggravari facit, hæc ad τὰ Ἔντερα malum invitari.

XI. Ad *Prophylaxin* nihil conducibilius quam in Dorſo *Fonticulos* aperire; Rus petere; Aëre aperto, & Ventis probe agitato frui; Vere, & Autumno alvum ſubducere; in robuſtioribus Venam initio Octobris ſecare; &, quod utramque abſolvit paginam, maximeque attendendum eſt, *Arthritidos* recte παροξυνούσης curam diligenter adhibere.

Apoplexiam, in *Cerebri Cortice* locatam, Curatio jam deſcripta plerumque tollit; & ea minime recidiva, ægri multos annos immunes agunt: ſi veri *Cerebri* meditullium, ſive aliquam ejus partem, Tubulos oppilando *Nervinos*, Morbus occupat; aut deſubito ægrum interimit, aut in *Paralyſin* degenerat, Capite proximo tractandum.

XII. Hæc Curatio ei *Apoplexiæ*, quæ à *Cerebro* oppreſſo fit, accommodatur: ſi Materia morbum committens, in *Ventriculo* & *Inteſtinis* ſita eſt, *Symptomaticæ* illius *Apoplexiæ* (cujus Hiſtoriam mox ſubnectam) Curatio, *Purgatione* tum ἄνω tum κάτω, & Medicamentis Spiritus animales excitantibus, & *Arthritidem* expellentibus, eſt tentanda.

HISTORIA I.

Vertigo Arthritica, *cum impendente* Apoplexia.

SUbacti Vir ingenii, & in rebus gerendis ſubtiliſſimi, multos annos *Arthriticus*, (quo quidem tempore ſtatis ille Periodis, &, ut oportebat, doluit) Hyemem anni MDCCI. nimia tranſegit indolentia. Ab hoc *Arthritidis* defectu, pro conſuetudine Paroxyſmum minime repetentis, (tanquam omiſſa re quadam uſus egregii, & ad Vitam imprimis neceſſarii) ſtatim Oeconomiæ ratio turbata eſt: Gravitate, & Vertigine Caput afflictum; Facies ſupra modum colorata, &, tametſi hominis minime temulenti, perque ipſos hoſce dies

dies ſobrii; nihilominus tanquam inmoderato tumefacta potu. Lingua titubavit, & Voces edidit non ſatis claras, notabili nempe cum impedimento. Corporis totius Motus incertus, incompoſitus fuit; neque geſtu regulari factus. Quæ quidem accidentia, cum eorum ordine ſimul conſiderata, &, uti par fuit, expenſa, Materiam *Arthriticam*, intus ſervatam, Ægroti *Caput* adoriri, & ex ea *Apoplexiam* in propinquo eſſe, manifeſte comprobarunt.

Huic autem Affectui in iſthoc homine generando, præter jam dicta, viam hæc tria patefecerunt. Primo loco, Corpus ad hunc Affectum concipiendum à Natura promptum; utpote Collum habens perbreve; cujus opera factum eſt, ut in *Caput* Sanguis impetu cum majori ferretur: Deinde, craſſus hujus Ægrotantis, & generoſus Sanguis; qui facile ferveſceret, minimaque de cauſa incitaretur, & in Orgaſmum eveheretur: Poſtremo Ver, *Apoplexiarum* tempeſtas.

His adjuta Συνδρομῆς, malum graviſſimum, *Apoplexiæ* vicinum, intulit *Arthritis*: Cui ut occurreretur, hanc medendi rationem inii. Primo, Sanguinem miſi, & quidem copioſe, ad liberam uſque integram; hoc ferente Ægri conſtitutione, Morbo poſtulante. Tum, adhibito *è Pil. Rudii*, *& Pul. & Scammonii Purgante*, *Draſtico*, (quod in hac re commodiſſimum eſſe oſtendit uſus) Alvum inanivi, Sanguinem exagitavi, *Arthritidem* expuli. Doluit denuo Articulis Æger, & quidem auſpicato doluit. Nam ex ea tam *Arthritidos* ad τὰ Ἄκρα reductione; quam ex humidi, quod nimium erat, è Corpore Evacuatione, malo graviſſimo impendente Æger liberatus, & Veſtitu, aliiſque rebus idoneis, quæ à Capite procul tenerent *Arthritida*, curatus eſt.

Biennio poſt, eadem ille cauſa, (ſcilicet *Arthritidis* defectu) eadem anni tempeſtate, (nempe Vere) ſimili modo eſt affectus; Capite diu, & impenſe aggravato, præcipue parte ejus anteriori ea, quæ Oculis ſeperemineт. Vena ſemel iterumque pertuſa, *Enemate*, & *Cathartico* fortiori dato, è *Capite* in Manus & Pedes exturbata eſt *Arthritis*. Multum hinc Æger, at toto doluit; Ejulatus edidit, at inanes; neque, curato per eos *Capite*, miſericordiam moventes. Huic autem *Arthritidis* translationi non parum contulit (nequid hac in re momenti prætermittam) *Empl. Cephalicum*; quod Tendini, ad Pedis Pollicem pertinenti (quem in hoc Ægroto locum *Arthritis* maxime frequentaverat) applicatum, eo tantopere Morbi vim allexit, ut trium horarum ſpatio Doloris Æger impatiens, illud detrahere cogeretur. Tantæ efficacitatis in hoc Affectu nonnunquam ſunt externè applicata!

HIST. II.

Arthritidi *repercuſſæ ſuperveniens* Apoplexia.

CEreris & *Bacchi* mancipium, Vitam agens deſidioſam, ex eo craſſum, & ventricoſum evaſit, ipſoque ætatis flore *Podagroſum*, Annos natus fortaſſe quadraginta, ſaginatus iſte Lurco doluit: dolenti vero accidit, quod

quod hic loci memoratu digniſſimum; non minus inſolens, quam grave infortunium. Hallucis Globum, & Articulum majorem occupavit *Podagra*, Calore, Tumore, Rubore comitata; Cruciatibus eum affecit, ſed periculi expers. Ut ejus acrimoniam mitigaret Æger Fœminæ cuidam medicinam exercenti, (leniendis ægritudinibus procul dubio doctæ) ſe commiſit. Illa Medicamentum à ſuis (ſcilicet!) comparavit: utrum autem ex *Solano lethali, Hyoſcyamo Cicuta*, aliiſque id genus *Herbis*, quibus uti ſolent nonnullæ; An ex *Ovorum albumine, Sapone, & Spuma Cereviſiæ*, quod utique mihi renunciatum eſt, in medio relinquam. Conſtat autem, hora decima matutina Remedium iſthuc, quicquid erat, loco adflicto ſuperponi: Conſtat, Dolorem magnum, acrem, urgentem, horæ unius ſpatio leniri; duabus horis penitus auferri: Conſtat, Ægrum lecto ſurgere, Cibum capeſſere ſatis modicum: Conſtat, hora ſecunda pomeridiana, Somno eum gravari, connivere; poſt paulo obdormire: Conſtat, hora ſeptima veſpertina ſtertere, &, tanquam in Somno nimis profundo morboſoque, rhonchiſſare: Conſtat, tum primum Ægri conditionem Uxorem ejus ſuſpicari; nec deeſſe, qui de ea, tanquam ancipiti, & periculo pleniſſima, fide illam moneret. Monitionibus illis, utut amicis, & pendentibus, ſpretis neglectiſque, (ne videlicet *Epiſpaſtica, Scarificationes*, aliaque *Tormenta* medica ſubiret Æger, in utramvis autem etiamſi dormiens, ſeu potius ſemimortuus) conſtat illum, mane proximo, horam circiter quartam, è Vita exceſſiſſe.

Diſcant hinc *Arthritici*, quam dubii ſint eventus, ſeu potius quam fatalis, ea, quæ Parti extra dolenti ſuperpoſita, Cauſam Morbi repercutiant: Diſcant, eam repercuſſam, & in Sanguinem repulſam, poſſe *Cerebro*, Viſceri omnium nobiliſſimo, impingi: Diſcant, impactam ferre poſſe *Apoplexiam*, poſſe mortem. Diſcant, & caveant.

HIST. III.

Somnus ab Opiato *profundus, &c. ipſa propemodum Mors.*

PAri temeritate uſus eſt, ſed cum minori damno, quidam mihi notiſſimus, & jam inde ab Adoleſcentia familiaris. Fuit ille *Arthritide* multos annos adflictus, & Paroxyſmis ejus, tam gravibus, quam diuturnis, mirum in modum emaciatus; quum, Menſe Martio, Anno MDCCIII. neſcio qua ex cauſa, Μίασμα (quod in hoc *Arthritico* abundans, Sanguinem infecerat univerſum) Viſcera, imo Ventre contenta, ſubintravit. Dolor Inteſtinorum ex eo magnus, quem ut deleniret, *Opiati* quantitatem non immodicam aſſumpſit. Somnus hinc profundus: Horis poſt ſex ſupra triginta, Delirium. Mane proximo Σπασμοὶ; ipſa propemodum Mors.

Detracto prius Sanguine, *Sp.C.C.* & *Tinct. Caſtorei*, cum idoneo vehiculo dedi; deinde *Bolum*, & *Pilulas*, alternis, ſexta quaque hora.

℞. *Fæcul. Bryoniæ, Pul. Caſtorei, Succin.albi, Aſſæ fœtid.aā gr.v.cum Syr. Artemiſ. f.* Pilulæ.

℞. *Pul.de Guttetæ* ʒß. *cum Syr.Pæon. q.ſ.f.* Bolus.

Pedibus totis *Empl. Cephalicum*, una cum *Picis Burgund.* ſubtriplo : Tibiæ, & Brachio utrique *Epiſpaſticum*; Cervici prælargum admovi. Erat etiam in præſcriptis id, quod ſequitur, Salivam movens.

℞. *Raſ. Raph. Sylveſt. tenuiſſimæ* ℥j. *Ol. N. M. Chym. gtt.* v. *Mellis q. ſ. f.* Electuarium Apophlegmaticum. *Teneatur Ore quaſi* ʒß. *uſque dum manaverit Saliva; utrumque tunc ejiciatur; omni hora repetatur* Doſis.

Hac quidem Medicina ἐν καιρῷ adhibita, cum in ſummo quidem diſcrimine Vita eſſet, cum fere actum & conclamatum eſſet, contra omnium opinionem, Æger reſtitutus eſt. Et quidem, malo & intempeſtivo *Narcoticorum* uſu, Morbi vim in *Cerebrum* & *Nervos* infigente, quanta paſſim incommoda ducantur; apud eos *Arthriticos*, quibus Quies, utut dubia & periculoſa, Vita carior eſt; teſtimonio nimis amplo, & frequenti patet.

HISTORIA IV.

Arthritis, ex Acidorum uſu gravior, in Apoplexiam *deſinens Symptomaticam.*

I*Scanus* Artifex, inde ab incunabulis *Arthritide*, una cum omnibus conſanguineis, imbutus, multis annis ea premebatur Regulari; Artus ſcil. afficiente, & poſt debita intervalla recurrente. Quum vero, de Affectu valde moleſto prorſus evincendo, Medicos ſuæ ætatis celeberrimos conſultor adierat, & quidem (non ſine quodam Artis nobiliſſimæ & divinæ contemptu) incaſſum; Sortis ſuæ impatiens, & abſolutæ Curationis Spe allectus, *Acidorum* uſui, *Servo* neſcio, perhortante *Medico*, totus incubuit: quali vero cum eventu, & quo fructu, narratione digniſſimum eſt. *Pomaceum* ille Regionis hujus (id eſt, omnium, ut videtur, acidiſſimum) elegit; quo, in vicem Potionis ordinariæ, per biennium paulo plus aut minus, uſurpato, Cibi appetentiam, antea tenuem, & languentem, omni fere illo tempore acutam & latrantem habuit; uti etiam Paroxyſmos tum rariores, tum etiam mitiores. De nova Methodo cum Ægrotante ſermones ſevi, qualemque exitum haberet, avidiſſime expectavi; ſpeciatim, utrum illa Quies, *Arthritidis* eſſet diminutio; an Paroxyſmi, in aliud tempus, Prorogatio tantum; majori demum diſcrimine (quod ego plus ſemel obſervavi) concludenda.

Ab induciis ſævior *Arthritis*, hujus ſeculi initio, tum Manus, tum ea, quæ intus ſunt, invaſit; Δυσορεξίαν, Δυσπεψίαν, Ventriculi inflationem, Ructus, Spirituſque difficultatem introduxit. Menſe Junio ſequenti, poſt Narium Hæmorrhagiam, Motu Senſuque omni derepente captus, Spiritum ex imo Pectore laborioſe traxit, tanquam jam ſtatim moribundus: Pulſus, à natura magnus, ab effectu major erat.

Sanguinis, quàm ociſſime, libra detracta eſt; unde Linguam Æger, & Oculos movit. *Vitrioli albi depurati* ℥j. cum *Decocto Cardui* data eſt; eaque plus ſemel iterata, ter quater evomuit. *Enema* poſthæc injectum, acre, & ſtimulans; unde largiter ejecit. Non nimis ea nocte dormivit, Mane ſudum, & ſerenum; uti etiam die poſtero. Caput immune, Ructus autem perdura-

vit ingratus, Spiritus difficilis, ut & Cibi faſtidium. *Arthritidem*, ἐκ τῶ Ἐντοσθίων, ore datis, expellere; extra admotis, educere ſum conatus. Die, ab inſultu, tertio Somnolentia continua, Oculorum gravitas, & color vitreus, Brachiorum Motus interdum Convulſivi, Ægro male ominabantur. *Sp. C. C. Succinatum*, cum *Aqu. Cardiacis* dedi; aliaque feci non pauca, ad avertendum, ſiqua fieri poſſet, Inſultum; at inani opera: Ægrum eo veſpere ſubripuit.

Θεός τε μέγας, καὶ Μοῖρα κραταιή.

Tametſi primo aſpectu videatur, eum hujus Ægroti caſum eſſe, qui, ex *Capite* principaliter, & Ἰδιοπαθικῶς affecto, apte poſſit explicari: (hoc enim, Motus Convulſivi, Somnolentia, Ἀναισθησία, Ἀκινησία non parum arguere judicentur; & quidem in primo inſultu, nimio Sanguine Caput aggravari, & ex parte lædi, ob beneficium à Venæſectione non negaverim;) tamen, ſi Ἀνορεξίας, ſi Flatus, ſi Ructus, ſi *Arthritidos*, Coctionis Organa diutius obſidentis, habeatur ratio, veriſimile eſt, eam eſſe hanc *Arthritida*, quæ primario Ventriculum, & Inteſtina afficeret; *Caput* autem, & *Genus Nervinum*, non niſi ſecundario, & συμπτωματικῶς: & quod iſta *Capitis* Accidentia, revera Naturæ, jam peſſundatæ, oppreſſæ, & in ruinam vergentis, eſſent indicia.

Si Vita, ſine *Dolore* jucundior videatur; videndum tamen, ne tutior non ſit. Bellum honeſtum, ſui defendendi, & publicæ Salutis ergo ſuſceptum, Paci infidæ, ignobili, periculoque plenæ, longe anteponendum eſt.

HISTORIA V.

Apoplexia *Arthritica feliciter curata.*

MErcator *Exonienſis*, humanus, integer, & probus; Vir ita Natura fabricatus, ut, ob Colli brevitatem, & temperamentum Corporis Sanguineum, ad contrahendam aptus natus ſit *Apoplexiam*; per viginti plus minus annos, *Arthritide* vexatus eſt; claudus ea jamdudum factus, neque, niſi ſuſtinente illum aliquo, via progrediens. Cum eo ventum erat, & Æger, prope ſexagenarius, *Arthritidem* miteſcere; neque Παροξυσμοὺς ex more duros, & laudabiles, iterare ſenſerat; ſtatim huic ſereno horrida inſecuta eſt Tempeſtas. Menſe enim Junio, Anni MDCCVII. ſubita *Caligine* correptus, Motu Senſuque tam interno, quam externo omni privatus, *Apoplexia* percullſus eſt; cum Oculorum, tanquam in ipſa Morte, gravitate. Pulſus, ſed & ille perturbatus; cum reſpiratione, ſed alta & gravata, unicum Vitæ reſtitit argumentum.

Mali cauſa ſatis perſpecta, Materiam *Arthriticam*, in *Caput* delatam, ex eo evocare nitor: Quem in finem, à veſtigio Sanguinem, eumque copioſum mitto. Primum *Enemate*, dein *Cathartico* quam citiſſime Ventrem emollio. *Epiſpaſticis*, Cervici, aliiſque locis compluribus applicatis, Serum elicio. Itaque Materiæ alienæ facta partim Evacuatione, an protinus *Cerebrum*, ejuſque incolas, Spiritus animales ſiſtam, & inſtaurem; eodemque tempore, quod alieni reliquum eſt, ad τὰ ἔξω amandem; huc ego reſpiciens, *Spiritu Volatili Oleoſo*, *Julapio Cephalico*, *Hauſtu*

etiam *Arthritidem* expellente uſus ſum; &, ad *Arthritidem* evocandam, *Emplaſtris ex Picis Burgund.& Empl.Oxycroc.* pari menſura miſtis, & extra Plantis Pedum impoſitis.

Quum dolere cœpit Articulus [quo nihil lætius, nihil opportunius huic Ægroto potuit obtingere,] primum *Frictionibus*, tum *Unguento*, (*ex Ung. Nervino*, *Spiritu Tereb.* & *Sp. Vol. Oleoſ.*) Articulum urgente, & irritante ungi; poſthæc calide veſtiri jubeo: unde doluit Æger egregie,magnoque ſuo cum emolumento.

Atque iſta quidem Medicina (Deo operam fortunante) mentem, & motum Ægro reſtitui. Cum vero gravior, & diutior inſederit *Apoplexia*, ſicque *Caput* infirmaverit: quod quidem ex illius Sermone, vix ſatis conſtanti, aliiſque morbi veſtigiis, notatu facile erat; ut *Spiritibus* Vigor; ut *Cerebro*, & *Syſtemati Nervino* robur redderetur: Villæ ſuburbanæ Aërem ſiccum & apertum, Spiritu ducere; & Equo Corpus ſæpe exercere, Ægroto ſuaſi. Quibus ille mirifice recreatus, tam Oculorum, quam Ingenii priſtinum adeptus eſt acumen, & argutias; atque annos jam duodecim, *Arthritide* crebro recurrente, verum *Apoplexia* ne ſemel quidem, egit.

HIST. VI.

Arthritica ut occurratur Apoplexiæ.

MAtrona nobilis, illuſtri Domo orta, verum *Arthritide* graviter afflicta, nunquam Utero gerens, circa nonum ætatis ſuæ luſtrum, Febre intermittente corripiebatur; ejuſque Paroxyſmos, pro Typi ratione revertentes, tres vel quatuor toleravit. Quum hi finierant, neque ulla Medicina, qua Materia, & Cauſa eorum proxima eliminari poſſet, in uſum traheretur; ſtatim à Febris abitu, novum aliquod, à propoſito noſtro non alienum, in extremis Partibus exortum: utriuſque nempe Malleoli Dolor, & deinde Tumor plane *Arthriticus*; ſed, propter frigidum Sanguinis Temperamentum, Nitore nullo, nec quidem multo Rubore inſignitus. Perduravit Dolor, quatuor vel quinque dies; eoque exeunte, manſit Tumor, alteros adhuc complures. Hujus illa modi Paroxyſmos, nempe *Arthriticos*, ex intervallo anni quaſi integri, non paucos ſubierat; quum inopinato *Caput* affectum eſt, &, tanquam invadente *Apoplexia*, perculſum. Ita laboranti, una cum aliis è *Capite* Materiam evocantibus, ſupra quam expectare merito liceret, profuere *Frictiones*; quæ ad Pedes Materiam invitarunt, & in eorum Articulis Tumores excitarunt. Hinc *Capitis* Tutela; hinc, ejus Malum *Arthritica* eſſe natura, ſignum ἀποδεικτικόν.

Meum erat Dominæ, *Prophylaxin* ordinando, conſulere: Hæc duobus comprehenſa eſt, Primum, Materiæ vitioſæ, à Patre *Arthritico* acceptæ, nullo Partu minutæ; verum Menſibus obſtructis auctæ, [quæ tum Febris Intermittentis, tum Morbi Articularis cauſa eſſe videretur] quanta maxima fieri poſſit, tam *Expulſione*, quam, ne creſcat, & repullulet, Inhibitione: Deinde cavendo, ne in Caput iterum eadem irrepat.

Ut primæ harum Indicationi ſatisfacerem, Purgatio omni menſe, loco τ Εμμήνων imperata eſt; Diebus autem

otioſis,

otioſis, *Aquæ Spadanæ*, & *Stomachica.* Ut alteri occurreretur, quotieſcunque *Capitis* periculum immineret, & *Arthritis* id invaderet, ad eam educendam *Venæſectio*, Dorſi *Scarificatio*, cum *Cucurbitulis*; Colli poſterioris, vel totius Capitis, *Veſicatio*; Malleolo utrique *Phœnigmorum* applicatio, & deinde *Epiſpaſticorum* prope locos tumefactos. Hæc, inquam, una cum *Podagragogis* ore datis, Ægræ ſunt commendata. Hoc autem loco id præcipue notandum, *Arthritidem* interdum ad *Caput*, ad Pedes, æque fere inclinare, & in hos ab illo, levi *Frictionum* ope derivari.

CAP. XVI.

De Paralyſi Arthritica.

ART. I. VEnio ad *Paralyſin Arthriticam.* Quum Miaſma *Capiti* appulſum, in ejus *Cortice*; ſpeciatim, Vaſis illius Sanguinem vehentibus, non diu commoretur; verum in Glandularum Ductus, in *Nervinos* ſc. *Tubulos* impellatur; ex duobus hiſce, quæ ſequuntur, unum ſemper eveniat, neceſſe eſt.

Nunc in iis, quæ ſunt Meditullii, *Tubullis* ſiſtendo, *Apoplexiam*, *Vertiginem*, *Oblivionem*, ἀγρυπνίαν, *Somnolentiam*, aliumve aliquem *Cerebri* Affectum creat; & quidem aliter, quam in præcedenti Capite declaratum eſt, nimirum (ipſos Spiritus in Officinis ſuis cominus aggrediendo, eorumque confertim Operas, & jam proxime diſturbando) ἰδιοπαθικῶς; itaque ægrotantem ſæpe opprimit. Quod quidem eo uſque crebrum exiſtimare licet, ut *Apoplexia* laborans *Arthritica*; quoties (*Phlebotome*, *Catharſi* aliiſque auxiliis, ei tollendæ neceſſariis, incaſſum adhibitis) idem occumbit; *Apoplexia* hujuſmodi *Idiopathica*; potius quam ea, quæ in *Cerebri Cortice* locum habet; interim judicetur.

II. Sæpe vero Miaſma ad eos *Tubulorum* locos propellitur, ubi *Spirituum* meatus obſtruendo & vias implendo, *Paralyſin* affert: eamque hujus, vel illius Membri; ſicut *Nervus*, qui ad hoc, vel illud Membrum pertinet, eſt affectus. Unde ſequitur, iſtius Membri ſive *Motus*, ſive *Senſus* tantum, ſive uterque læſus, & diminutus; interdum etiam abolitus.

III. In Cauſa *Paralyſeos* exquiſitæ, proxima & continente, deſcribenda, Medicis inter ſe non convenit: Alii enim, duce *Eraſiſtrato*, (quod à *Galeno*, ipſis *Eraſiſtrati* verbis utente, traditum eſt,) ab *Lenta*, *tractili*, & *excretu difficili Materia*, *Nervos oppilante*: Alii vero, à vim Narcoticam, aut alias virulentam habente, ipſoſque Spiritus confodiente, *Paralyſin* fieri contendunt.

Profecto, neutrum horum, opinione noſtra, penitus excludendum: Enim vero, ita poſſe accidere non improbabile eſt, ut ad committendum hunc Affectum, ambo concurrant, & viribus ſociatis ſimul operentur. Nam, ut ſingulatim hæc attingam, uſu quotidiano patet, *Arthriticorum* Sanguini γλίσχρον τι * ineſſe; eique detracto, & in excipulis quieſcenti, poſt breve tempus, innatare; quod utique (ſive antiquorum

* Αὕτη δὲ γλίσχρος, καὶ ὁλκιμος, καὶ δυσέκκριτος. De Atra Bile, Cap. 5.

tiquorum *Pituita*, ſive non) ad *Nervos* obſtruendos omnino ſatisfaciat.

Et, quod altero loco dicendum, viroſum aliquod in *Nervos* ſe recipere; *Spiritus* in iis contentos afflatu, & contagio perimere; &, vel per ſe, vel cum aliquo alio *Spiritibus* inimico *Paralyſin* inferre, Exemplo mox addendo: (*Hiſtoria* ſexta) manifeſtum, ut opinor, & teſtatum fiet.

IV. Ut cauſas inveſtigem magis remotas, eæ ſunt, primum in Sanguine *Diatheſis Arthritica*, ſeu Virus iſtiuſmodi indomitum, ἑτερογενὲς, in fugam, ubicunque poſſit, abiturum; in *Nervinum Genus* ingreſſurum. Quæ quidem *Diatheſis*, per ſe multarum virium, & in hoc Affectu producendo valentiſſima; Cauſam interdum adjuvantem habet, nempe *Plenitudinem*; quæ, apud Populum Satietati deditum, cum ea ſolet jungi, & in hoc negotio ξυναιτιᾶται, Certe in hac Regione, eorum, qui ex *Arthritide* perperam agente, & minus *Regulari*, primum *Apoplexia*, dein *Paralyſi* corripiuntur; non pauci cauſam iſtorum malorum antecedentem in Sanguine duplicem agnoſcunt; videlicet *Arthriticum* Miaſma, *Plenitudine* comitatum.

Deinde, *Cerebrum* à natura molle, aut Morbo aliquo, aut Ictu, aliave quavis evidenti cauſa, debilitatum, & *Nervi* ſupra modum teneri: quibus facile, per Ora plus æquo dehiſcentia, Virus admittatur, & diu intra *Tubulos* retineatur.

His poſtremo loco adjiciendum, quicquid Externæ, ſive cauſæ evidentis, via tam patula Materiam adeo paratam adigat: Hujus autem generis ſunt Aër humidus, & paluſtris; aliaque omnia, quæ in *Paralyſi Primigenia* locum inveniant: at in hac *Arthritica* præcipue memoratu digna ſunt, Vita ſedentaria & otioſa, mala Victus ratio, frequens *Hyptinocorum* uſus, *Spiritus ardentes* immoderate ſumpti. *Venus* immodica, Frigus, &, in Corporibus calidis & bilioſis, Medicamentorum abuſus calidorum; omniaque, quæ *Arthritidi*, ne Articulis infigatur, obſtent, aut iis affixam quæcunque repercutiant.

V. Ex hoc cauſarum apparatu, facile eſt conjicere, quem in modum fiat hæc *Paralyſis*, & (præcurrente modo *Capitis* gravitate, modo Dolore, modo Vigilia, modo Somnolentia, modo Vertigine, modo Oblivione, modo Triſtitia, modo mentis alienatione, modo etiam nullo præcedente *Capitis* Affectu, ſed Inteſtinorum Colico; modo neque hoc quidem) quam expedite Virus *Arthriticum* in *Nervos* intrudatur; quamque, eos adimplendo, aliaſve *Spiritus animales* afficiendo, cito *Paralyſin* hanc inducat.

Ægroti vero conditio, ſive morbi εἶδος pro ratione Partis affectæ, aliud atque aliud eſſe reperitur. Si *Linguæ Nervus* παραλύεται, aut ſonum Æger inconditum edit, aut Verba (Voce confuſa blaterans) dimidia: Si, qui *Paris vagis* ramus eſt, ad *Ventriculum* pertinens, (quod quidem *Arthritico*, Plenitudine gravato, & ex ea *Procatarxi* primum *Apoplexia*, tum *Paralyſi* perculſo, contigiſſe novi) Æger omni Concoctione, & quidem Appetitu captus, Cibi faſtidio pertinaci laborat; donec, Humorum penu Vitalium indies decreſcente, neque novis acceſſionibus, uti par eſt, refecto, ſumma tametſi Copia beatus, paulatim marcet, Tabe conficitur. *Paralyſeos Arthriticæ*

thriticæ in Corporibus *Bilioſis*, maxime vero *Colicæ Bilioſæ* ſupervenientis, alia ſolet eſſe ratio, & quidem priva: Hac qui laborant, Famem habent imminutam, pene proſtratam; Corpus attenuatum, Cutim univerſam (at præſertim Oculorum album) Icterico colore tinctam, aridam, neque ex Naturæ lege perſpirantem: Adeo nempe diverſa Facies hujuſce morbi, pro Loci ab eo occupati, & Cauſæ conjunctæ diverſitate.

VI. *Paralyſis Arthritidi* Secundariæ, ſicut Primigenia, multiplex invenitur, *Ratione Subjecti*, nunc unius Lateris; nunc unius membri eſt; & quidem (uti meis obtigit) præcipuè Linguæ; *Ratione Materiæ*, ſive Cauſæ Continentis, interdum eam habet ſimplicem, & puram *Arthriticam*; aliquando Γλιſχρότητι involutam; aliquando Bile, vel alio aliquo commiſtam alieno: Aliàs ſola, & per ſe occurrit; aliàs motibus Convulſivis comitata: Alia denique imperfecta eſt, qua non ſatis habiles redduntur Artus; & in motibus obeundis ſæpe vacillant, at non ex toto reſolvuntur; alia vero perfecta, qua penduli fiunt, & immobiles. Hæc autem omnia, cum *Paralyſi Primigenia*, noſtræ huic *Arthriticæ* ſunt communia.

VII. *Periodicam* neque ego novi hanc *Paralyſin*; neque temere, propter materiam *Nervis* impactam, & cohærentem, (id eſt, continenter eos oppilantem) eſſe poſſe judico: qualem tamen aliam obſervavi, nimirum Ἀφωνίαν, ſtatis temporibus, permultos menſes, ad fidem pene Horologii, recurrentem, (& *Regiæ* olim *Societati* *renunciavi,) Contra quam *Galenus*, qui *Paralyſin* nullos habere *Typos* aſſerit †: niſi forſan (ut illuſtri *Pergameno* ſuus ſervetur Honos) de *Paralyſi* omnium exquiſitiſſima; & *Primigenia*, ſermonem ille facere; noſtra vero, jam dicta *Paralyſis Hyſterica* cenſeatur.

VIII. *Paralyſis Arthritica* morbus curatu perdifficilis, idque præcipue duas ob cauſas: Harum altera Situs eſt iſtius morbi in Corpore profundus, nimirum intra *Cerebrum*: ex quo fit, quod adverſus eum quæcunque dentur, Ore demittendo, Remedia Colum tam *Cerebri*, quam *Inteſtinorum* penetrantia, non parum alterentur, nec in alienum, quod eſt morbi adeo remoti Cauſa conjuncta, pulſu ſatis valido arietet, aliaſve, uti par eſt, afficiat. Altera vero difficultatis hujus cauſa eſt, quod in Corporibus ſenio, vel *Arthritide* conflictatis, aliaſve fractis, & debilitatis; itaque medicinam minime ſic, ut par eſt ſentientibus, locum hic Affectus plerumque teneat.

Verum, ut ſingularia perſequar, ſi morbus hic *Apoplexiæ* ſuccedat, propter injuriam *Cerebro* inflictam. Curatio longe difficilior; &, ſi recurrit *Apoplexia*, tanta plerumque vis Humorum, & tam ἀθρόως in *Cerebrum* impellitur; quanta id obruatur, & ægrotus, antea debilis, e medio feratur.

Sin è diverſo Μίασμα; ſine ulla (ſive per *Apoplexiam*, ſive alias) in *Cerebrum* gravi facta impreſſione, in *Nervorum* Tubulos irrepat, & ſe paulatim inſinuet: ſique interea medicamenta, maio

* *Vide Acta Philoſophica Londinenſia*, n. 242.

† Ὀλίγα τῶν παθῶν οὐ τυποῦνται ὡς Ἀτροφίας Παράλυσις, κλ. *Libro de Typis*, *Cap.* 2.

malo tam immani convenientia, ſint adhibita; reliquaque Æger ad præſcriptum agat idoneum univerſa; hæc illius conditio minime deſperata. Habet Ιατρικὴ, quod (Deo adjuvante) hujuſmodi debilem, quod elumbem, quod emaciatum, quod decolorem, motu, Viribus, ἰσχύϊ, εὐσαρκίᾳ, donet; & ægrotantem, ultra quam expectatio ſit, reſtituat. Quibus autem modis hæc Curatio fiat, jam proxime declarandum.

IX. *Therapia* duplex eſt; vel quæ, in Morbo auferendo; vel in eo, ut ne augeatur, neve renovetur, inhibendo, quæ ſummis viribus contendit. In prima ejus Acceſſione (quæ quidem Indicatio primo loco perſequenda.) Ne alieni vis ἀθρόως in *Nervos* impellatur, enitendum; quem in finem, ſi *Plenitudo* ſit cum Pulſu forti, & nihil repugnet; è re futurum arbitror Sanguinem, è Brachio, aut Vena Jugulari, vel *Cucurbitulis*, & *Scarificatione* Dorſo, detrahere. Horis aliquot poſt *Venæſectionem*, immittatur *Enema*. *Purgatio* uſus fere perpetui eſt, maxime vero ea, quæ Sanguinem exagitet, & *Arthritidi* in Artus amoliendæ faciat. Porro conducit, quamprimum Morbus ægrum invadat, Articulo ἐν τοῖς Ἄκροις ſæpiſſime dolenti, *Cataplaſma* Clariſ. *Batei Apoplecticum*, ſeu *de Raphano* Cl. *Fulleri*, aliudve quodvis acre, φοινιγμὸν excitans, applicare; & *Arthritida*, quæ jam nunc è Sanguine fugam meditatur, ad τὰ ἔξω educere.

Facta Humorum è Capite *Antiſpaſi*, & mutata eorum inclinatione, (nec quidem maturius, ne in *Caput* ii, impetu cum majori, à medicamentis inferantur) ad eos extra pellendos, ægroto dentur è *Pulvere Gaſconico*, *Purpureo*, aliiſque mitioribus Ποδαγραγωγοῖς, ſic, ut Artis eſt Compoſita; bis vel ter in die, cum *Julapii* Hauſtu *Cardiaci*, *Cephalici*. Quamprimum Tumor ἐν τοῖς ἔξω fuerit, admoveatur ei *Veſicans*; quod Humorem, in eo contentum, foras eliciat, neque, retro agi patiatur.

Huc etiam confert *Epiſpaſticum*, Cervici, ſeu Collo poſteriori dimidio; huc Capitis ad Cutim *Tonſura*, *Raſura*, & *Emplaſtrum* ei de *Cumini Seminibus*, aliudve quodvis attrahens, impoſitum; quod nempe, poſt *Evacuationes* generales, ſi aggravetur, *Caput* allevarit. Proſunt *Gargariſmi*, Salivam jugiter elicientes, & *Diætæ* ratio tenuis.

Interea temporis, *Spiritus volatiles*, *Tinctura Caſtorei*, *Succini*, &c. cum *Julapii Cephalici Hauſtu*, vel cum *Anthus*, ſive *Salviæ Infuſo*; quæque Indicationem Vitalem tueantur reliqua, ſive extra, ſive intus, ea, qua opus fuerit, Doſi, modo, & frequentia, juvat adhiberi.

Quoties autem materia *Nervis* eſt impacta, & infixa, ad eam tenuandam, & vias *Spirituum* aperiendas, (quæ medendi Indicatio altera eſt) iis è *Ligno Sancto*, *& Saſſaph. eorumque Corticibus Decoctis opus*; iis, *è Ferro præparatis*, *Frictionibus*, *Balneatione*, *Embroche*, *Veſtitu*, *Linimentis*, *Ceratis*, *Emplaſtris*, & id genus aliis, quæ in *Paralyſi Primigenia* cum fructu præſcribuntur. In *Paralyſi Arthritica*; viroſo afflatu facta *Decoctum Corticis Chalybeatum* Ægro multum profuiſſe novi.

Hic autem ſedulo videndum, Corpus Ægri frigidum, an calidum;

miaſma

miaſma ſimplex, ſeu γλισχρότητι involutum, an Bile mixtum; ut in *Paralyſi Arthritica*, *Colicam Bilioſam* inſequente; Cujus Exemplum mox ſubjungam ſatis luculentum. *Calida* enim (ſi ad diutinum tempus, & copioſè propinentur) Remedia inſomnes reddunt ægros, inquietos, & perpetuo quaſi febricitantes. Spiritus eorum animales, indeſinenti tumultu & agitatione fatigati, perimuntur; nec à medicamentis hiſce, utut valentiſſimis, & maximè *Cardiacis*, vel minimum iis Robur accedit; contra, turbarum & debilitatis multum. Hujuſmodi laborantes *Aqua* ſeu *Spadana Germanorum*; ſeu *Bathonienſi*, ſeu *Briſtolienſi*, (& procul dubio alia non pauca *Ferro* gaudente, perque Renes exeunte) modo viva hauriatur, magnopere reficiuntur: Reſtinguit enim illa Spirituum ardorem, à Bile factum; Oeſtrum eorum mulcendo componit, & adjectis, ſuo tempore, & modo, *Chalybeatis*, hujuſmodi affectorum Curatio quàm jucundiſſimè, quàm certiſſimè perficitur.

X. In morbi hujus *Prophylaxi* nihil conducibilius, quàm, ut *Arthritis* Paroxyſmos habeat Regulares, ſtudioſè niti. Hoc enim, ut opinor, ratæ, firmæ, indubitandæque fidei Axioma, *Paralyticum* hunc *Arthriticum*, quo plus Artubus ægrotaverit, eo minùs *Capite* & *Genere Nervino* laboraturum. Quam primùm igitur creſcit, & in Sanguine ſe attollit Miaſma *Arthriticum*; ſi nihil vetuerit, *Purgans*, & quidem Δραστικὸν adhibeatur; poſteaque *Martis Alcohol gr.* v. bis, vel ter in die ſumi præcipiantur. Quibus in ſubſidium, paucis poſt diebus, veniat Externum aliquod, τοῖς Ἄρθροις admovendum, *Arthritidem* evellens; & in horum uſu perſeverandum, donec *Arthritis*, ſi commodè fieri poteſt, eruatur, & in Artubus ſiſtatur. Interea verò temporis, *Alvus* ne dura ſit, & Humores ne in *Cerebrum* eleventur, eſt cavendum; &, ut Janua nunquam non aperta ſit, qua Natura, (quoties ei viſum fuerit) in exilium Miaſma mittat, & foras extrudat; in Brachio, vel Dorſo potiùs, ut Fonticuli fiant, utque juges ſint, curandum.

Hac quidem Medicina, qua *Curationem*, quà *Prophylaxin* exhibente *Paralyſin Arthriticam* tum perfectam abſtuli; tum etiam (quantum ex uſu licet conjecturam facere) quo minus reverteretur, effeci: & Morbo, olim graviſſimo, & ad recurrendum apto afflicti, Senectutem, hac tutela (nimirum *Arthritidos* beneficio *regularis*) tum longam, tum incolumem ſunt adepti.

De *Paralyſi Arthritica* hæc dicta ſunto.

HISTORIA I.

Cephalalgia Arthritica, *cum* Paralyſi *incipiente curata.*

MUlier *Exonienſis*, adoleſcentia nondum exacta, citius nimirum, quàm Viri ſolent, *Arthritide* laboravit. Sed ſupra viginti annos habens, per multos ejus Paroxyſmos ex intervallis erumpentes; Dolore primùm articulari; deinde Tumore, Nitore, Rubore ſignatos, eſt perpeſſa: quibus verò modis, & gradibus, increvit Tumor; iis uſque remiſit Dolor. Maximè affecti ſunt Pedes; non nunquam Genu, ſub acceſſionem *Arthritidis* nuperam Articulum dolentem *Linimento* quodam repellente lenivit. Hinc Materia Dolorem faciens, Sanguini reddita; in

Caput tranſlata: quod vel eo palam factum eſt, quoniam Ægram *Cephalalgia*, (raro alias, vel nunquam ei moleſta) jam tunc invaſit atrociſſima. Artus etiam aggravatos, & vix ſatis habiles, non nihil affici, atque adeò inſultu *Paralytico* tentari patuit.

Contra *Paralyſin* incipientem, & *Cephalalgiâ* ex *Arthritide* repercuſſa confirmatam, ea præcepi, quæ ſequuntur.

℞. *Aloes roſat.* ℥ß. *Scam. pulv. gr.* v. *Ol. Abſ. ch. gtt.* j. *El. Propiet. q.s.f.* Pil. *mane demittendæ.* Harum Ægra beneficio, ter quaterve, modo laudabili, dejecit. Peracta Purgatione, *Bolum* hora ſomni, (*ex Theriac. Androm.* ℈j. *Pul. Purpurei*, & *Gaſcon. ãã* ℈ß. *Conf.* Alk. *q. s.*) & quarta alios quaque hora, *Pulveres*; in eo contentos, per ſe aſſumpſit, ex *Julapii Cardiaci Hauſtu.* Ter etiam in die, *Spiritus Vol. Oleoſ. gtt.* xv. cum Poſſeti, *Floribus Roriſmarini* alterati, hauſtu. Ut autem hæc, quæ Materiam in Artus expellant; ita comparata ſunt alia, quæ, Artubus ſuperpoſita, eam extrahant. *Emplaſtrum* nempe, *ex Saponis Veneti*, *Picis Burgund. Empl. Cephal. aquis ponderibus*: utrique Genu, & Malleolo applicandum; Tibiæ verò utrique, & Cervici *Epiſpaſticum*.

A Dejectionibus *Caput* non mediocriter levatum; ab *Epiſpaſticis* multum. *Emplaſtra* attrahentia Pruritus ſequebatur; uti etiam *Dolor* planè *Arthriticus*. Ægræ ſuccurſum eſt, tum magnum in modum, tum celeriter, tum etiam opportunè; brevi, forſan, alias ſuccubituræ. Addam denique, facta hæc, & tranſacta omnia, tempeſtate nullo modo favente: Frigidiſſima enim erat, & *Arthritidi* educendæ, (quod à me plus ſemel obſervatum) ineptiſſima.

Quum verò *Cephalalgia*, longo poſt tempore, recruduit; iterato *Cathartico*, & ambobus brachiis admoto *Epiſpaſtico*, curata eſt Ægra.

HIST. II.

Hemiplegia Arthritica *ſimili modo curata.*

Dum in his conſcribendis ſum, obviam mihi venit hujuſce Morbi Hiſtoria; in eo confirmando, explicandoque, momenti non exigui. Civis *Exonienſis*, per omnem vitam ſobrius & temperatus, Dolore primùm Brachiorum, Crurum, & Coxendicis, ad menſis ſpatium vago, & afflictus. Hunc ut tolleret, *Theriacam* ille *Venetam* aſſumpſit; cujus ope proturbatus Humor, in pedis digitum miſſus eſt. Articuli enim maximi dolor, ardor, rubor erat; ſimulque Globi, infrà poſiti, tumor. Raro unquam *Arthritis* ulla manifeſtior.

Cùm ita res eſſet, circumforaneus quidam Medicus, nunc Oneribus bajulandis, nunc autem Medicinæ, uti fors tulit, faciendæ operam dare ſolitus, Ægro perſuaſit, ut ad Dolorem mitigandum ex ſuis Emplaſtrum, (nobile quoddam Antidotum, à *Triphone* acceptum) dolenti Articulo ſuperponeret. Quo temere facto, Dolor intra breve tempus ſedatus eſt; Tumor omnis ſubſidit, & repulſa, in eo contenta, Materia *Caput* invaſit. Somnolentia primùm, inexpugnabilis penè dormiendi neceſſitas oborta eſt; tum paulò poſt *Vertigo*; deinde *Apoplexia*, quæ vicos obambulantem Ægrum humi proſtravit. In domum proximè adjacentem vectum, pulſu dubio & vacillanti, ſiniſtri lateris *Hemiplegia* labo-

borantem, ſenſu motuque corporis univerſi prope orbatum reperi. Sanguinis ℥xij. quàm citiſſimè detractis, & *Enemate* in alvum miſſo, rejectoque, non nihil levatus eſt. Ad excitandos Spiritus animales, iis amicos, & ὁμογενεῖς, Volatiles, ex *Julapio Cephalico* largiter, & ſæpiuſculè dedi. Vertici, & Cervici *Epiſpaſtica*, Plantis Pedum *Emplaſtra* ex *Pice Burg. & Empl. Cephalico* admoveri; *Sp. Salis Armoniaci, cum Sale Tart. præparati* ſæpe ſubmitti Naribus inſtitui: Poſtridie *Pulvere Warwicenſi* Alvum moveri.

His ſimilibuſque auxiliis paucis poſt diebus Verba diſtinctè pronunciavit; mediocriter ambulavit; *Capiti* ſiniſtram erexit, debilem verò, & ſenſus adhuc obtuſi. Ut hæc Secundæ Valetudinis initia confirmarentur, utque Spiritus animales recrearentur, & ad munera ritè obeunda ſtimularentur, ea, quæ ſequuntur, adhibui.

℞. *Sem. Rutæ gr.* viij. *Salis Vol. Succini gr.* iv. *Conſ. Anthus* ℈ij. *Pul. Serp. Virg. gr.* viij. *Syr. Pœon. ſimp. q. ſ. f.* Bolus, *ter in die ſumendus, cum Julapii hauſtu.*

℞. *Aq. Pulegii, Rutæ aā* ℥j. *Bryoniæ C.* ʒiv. *Marg. pp.* ʒiß. *Sacch. albiſſ. q. ſ. f.* Julapium.

♃. *Tinct. Caſtorei, Sp. Vol. Oleoſ. aā p. æq. ſumat gtt.* xxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die.*

℞. *Cacum. Salviæ tenuis fol.* ℥vj. *Sem. Sinapios, Cochleariæ contuſ. aā* ℥ij. *Cort. ext. Aurant. Rad. Raph. Sylveſt. raſ. āā* ℥j. *f.* Sacculus, *quatuor Congiis Cereviſiæ in Potionem ordinariam, infundendus.*

Hac utique Medicina, ſi Vitæ rem ſpectemus, ad ſanitatem pervenit, ſartus & tectus, Æger: quum verò Siniſtri Lateris quædam maneret imbecillitas, illius cauſa *Bathoniam*, meo hortatu, petens, *Thermas* ingreſſus eſt; unde Artuum, qui defecerunt, vires & robur priſtinum pene redintegratum habuit; ex illoque tempore, ſubinde dolens Articulis, annos ille permultos egit, *Apoplexia*, & omni Capitis inſultu liber, non niſi ſenio demum confectus.

HIST. III.

Paralyſis Arthritica, *cum* Spaſmo *Cynico, lethalis.*

QUidam ad *Credenum* humili loco natus, mediâ ætate per multos annos *Arthritide* laboravit; tentationes certis quibuſdam periodis, eaſque rectas, & benignas, iterante. Menſe Maio, anno MDCCII. tum *Chiragra*, tum *Podagra*, poſteàque *Spaſmo* Oris *Cynico* (nullo Capitis Affectu, nedum *Apoplexia* præcedente) correptus eſt. Verba edidit imperfecta, confuſa, dimidio *Linguæ* reſoluto. Pulſum inveni debilem; Vires fractas, neque Venæ ſectioni, neque Purgationi conſentientes.

Capiti ad Cutim tonſo, & deinde raſo, *Epiſpaſticum* applicui: Malleolis, & manibus (locis ab *Arthritide* frequentari ſolitis) *Phœnigmos.* Tumoribus à *Phœnigmorum* applicatione factis, *Epiſpaſtica.* Intereà temporis *Pul. è Chel. CC.* ʒß. *Chal. N.* ℈ß. *ter in die, cum Vini rubri Hiſpanici* ℥iij. Porrò, ter in die, debito à *Bolis* intervallo, *Sp. Vol. Oleoſi, & Tinct. Caſtor. aā gtt.* xv. *ad* xx. *cum Julapii Cephalici Hauſtu. Sp. C. C. cum Calce viva*, Naribus ſubinde in languoribus admovetur. *Cereviſia, Raſ. Radiculæ, Cacum. Cochlear. Sem. Bardanæ medicata eſt.*

Quod deraſo *Capiti* impoſitum fuit,

bidui ſpatio parum evocavit. Cetera profuerunt ægrotanti. Poſtquam enim *Arthritis* ad τὰ Α'κρα fuit tranſlata (quod ſex ſeptem diebus factum) *Spaſmi* omnes ſublati ſunt, vox reſtituta.

Minimè verò perfecta hæc Curatio; etſi enim Sputum, (*Paralyticis* ferè omnibus familiare) jugiter effluxit; etſi auxiliorum uſu præſcriptorum, duos prope menſes *Arthritis* Artubus inſedit; unde Fames renovata, Facies colorata, aliaque Sanitatis orta fuere indicia; (quæ *Arthritidi* denuò reductæ ipſe Æger retulit accepta) *Linguam* tamen uſque reſolutam, memoriam inſuper labefactatam habuit.

Contra malum tam pertinax, & δύσλυτον, ad tres vices *Purgatione*, & diebus otioſis *Decocto* uſus eſt *è Lignis*; Neque ſine fructu aliquo. Verum in *Nervos* tanta alieni vis irrepſerat; itaque eos corruperat; ut, poſt varia Medicamentorum genera incaſſum adhibita, [utpote, Cauſam in Corporis receſſu tam recondito locatam, quæ non dimoverent] Ægrum

Θανάτου μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.

HIST. IV.

Colica Arthritica in Paralyſin *degenerans* Arthriticam.

HActenus *Arthritidos* rectæ, in *Paralyſin* abeuntis, Exempla protulimus; *inverſæ* jam & *Anomalæ*, eodem modo finientis, ecce tibi Hiſtoria. Tenui Corpore, bilioſa Conſtitutione Vir, annorum ferme quinquaginta, quindecim verò annorum Podager, ineunte anno MDCCII. Pedibus & utroque Genu doluit: ceſſante verò brevi tempore eo Dolore, *Colica* tentatus eſt. Succeſſit Brachiorum primò gravitas, & debilitas; mox *Reſolutio*; ut è Digitis nullum movere poſſet. Fames adolevit; Cibi omnis faſtidium fuit; quod quum jam diuturnum eſſet, ex eo reliquiſque Morbi ſatellitibus, Corpus jam planè emaciatum; Faciei Color flavus; Oculorū, quod albū eſſe debuit, Ictericum id omne factum eſt.

Arthritidem hanc ad τὰ Ἔντερα inverſam, & à Viſceribus, una cum Bile Colicam dudum committente, in *Nervorum Tubulos* tranſlatam eſſe judicavi.

Ut Curationis, quoad fieri poſſet, abſolutæ iniretur ratio; primùm, *Decocto Cardui* Ventriculum moveri; *Soluto* tum *Purgante* Ventrem inaniri ſedulo inſtitui. Iis, quæ impedimento eſſent, expreſſis, *Aquam* dedi *ferratam* bibere tepefactam, omni mane, ad libram quaſi integram, neque niſi ſorbillando, & paulatim hauriendam; aliaſque, loco Potionis ordinariæ, eandem, cum *Vini Luſitanici* ea quantitate, quæ ad εὐπεψίαν opus inveniretur.

Magno fuit huic ægrotanti auxilio, unà cum prædictis *Aqua ferrata*: Nauſeam enim ademit; Famem (id eſt, Vitæ ſpem) reddidit; aliiſque poſt hæc adhibendis viam aperuit. *Chalybem* addidit *Nutritum*; quo in Articulos pulſa eſt *Arthritis*, Pedis Tumor & Dolor, factus; quæ tamen, omiſſo *Chalybe* cito decreverunt.

Hac autem Medicina (Ὑδροποσία) nempe diu producta, continuataque, & *Chalybe* interdum adjecto) Viſceribus robur, Oculis Vigor, Faciei Color reſtitutus eſt. Spirituum turbis & agitatione, quæ quidem magna & permoleſta fuit, compoſita, ſudum undique & ſerenum eſt. Ex elumbi, debili, & emaciato Ægro, quà Morbo, quà Inedia prope jam enecto, res Salutis

adeò

adeò ſervata, & Vires inſtauratæ ſunt, ut, tametſi quædam maneret Artuum imbecillitas; negotia tamen obire, itinera Equo longa & crebra facere valeret; Vitamque alacrem, & vitalem tum ageret, tum etiam acturus eſſet.

Adeò enim ex ea Medicina profecit, ut jam, annis poſt quatuor, multo rarius, multo illum mitiùs dolere, & Paroxyſmis tuto carere; (Manum verò ſiniſtram, ob Tendines contractos, motu ferè omni privatam eſſe) per Literas nuper accepi.

HIST. V.

Arthritis primùm, & deinde Paralyſis, *à Materia Colicæ bilioſa.*

Fœminæ olim memoratæ, primùm Colica bilioſa, deinde *Podagra* laborantis, Hiſtoriam, quoniam eo tempore pleniùs de illa diſſerere nihil attinebat, interruptam, hìc loci continuare libet, & ad finem perducere. Remittente (ſic, ut dixi *) *Arthritidis* Paroxyſmo, Caput illico tentatum eſt, & quidem impenſiſſimè. Somnus enim inquietus, nec qui, uti par erat, ægrotantem reficeret. Huic adde *Capitis* gravitatem, & dolorem: quod verò præcipuè notandum, quoties expergiſceretur, quod diceret ageretve, nihil in promtu habuit: oppreſſo nempe *Capite*, & *Mente* quaſi Nube obducta. Periculum erat, ne confeſtim *Apoplexia* poſterneretur: Detractione Sanguinis periculum iſthuc imminutum, Nubes ſublata. Brevi poſt tempore *Paralyſis* ſecuta eſt; qua demum Ægra Ὑδροποσίᾳ, & *Balneatione* diuturna liberata fuit.

Quandiu hujus Ægræ membra fuere reſoluta, & Aquæ potationi illa incubuit; *Arthritide* tamdiu immunis omni perſtitit: integra verò ad conſuetudinem rediens, & veteri Diætæ ratione uſa, *Arthritide* jam nunc urgetur regulari: qua utique confirmatur, priſcos illos, ſive Pedis, ſive Malleoli Dolorem & Tumorem, fuiſſe planè *Podagricos*.

Aliam novi Inteſtinis pariter dolentem, & quidem ex eadem cauſa; poſtea verò *Paralyticam*; cui, cum integrum eſſet, & intactum adhuc *Caput*, at Bile Sanguis æſtuaret, ortus eſt in Manibus Dolor, & Tumor planè *Arthriticus*; & indicio fuit, Naturam hac inimicum porta conari expellere. Hi verò conatus, quantum adhuc obſervavi, languidi & pene fruſtra fuere omnes, & *Paralyſi* ceſſerunt: quæ denique *Chalybeatis*, & Remediis Sanguinem evehentibus, ut & Genus *Nervinum* penetrantibus, una cum *Aquarum Bathonienſium* Potatione, & in iis *Balneatione* crebra, penitus ſanata eſt.

Hiſce verò obſervatis omninò liquet, materiam Colicæ Bilioſam, cauſam ejus proximam & continentem, nunc in *Articulos* extrudi, & ab iis in *Nervos* transferri, ſicque in non nullis Corporibus eandem eſſe *Colicæ*, *Arthritidos*, & *Paralyſeos* ordine materiam.

HIST. VI.

Ob Arthritidem in Nervos inverſam, Ἀφωνία.

Vir bonus, cumprimis honeſtus diu meus ἐν τῷ φαρμακοποιεῖν familiaris, jam inde ab adoleſcentia *Arthritide*, ad tempus redeunti, laboravit. Vox à puſillo puero, ei denſa fuit, obſcura: nec quæ Verba clare, vel

* *Vide Diſſertationem de Arthritide Symptomatica, Cap. x. Hiſt. I.*

vel articulate ſatis exprimeret; à *Nervorum*, uti videtur, imbecillitate nativa ducens originem. Ad hæc acceſſit, ob mortem filii (quem ille quam maxime amavit) Dolor vix conſolabilis; Ægritudo valde diſcrucians. Cum eo loci res eſſet, & Paroxyſmus jam declinaret, nondum autem ad exitum perduceretur, in apricum animi cauſa Æger vectari voluit. In collem proximum & vicinum, at eminentem & apertum, Bruma tunc temporis ſæviente, quando, etiam tum e lecto ſurgens, elatus fuerit, ibique plus nimio commoratus: mœſtum, & imbecilli Lingua *Arthriticum* invaſit primum Algor: deinde Vertigo; tum brevis quædam mentis alienatio, actionibus abſurdis, inſolitis, & indecoris manifeſta; deinde Lateris, poſtmodum reſoluti, imbecillitas, & obeundi motus impotentia; poſtremo, & paulatim Linguæ *Paralyſis*, Ἀφωνία.

Non novum huic ægroto hujuſmodi malum: nam, quum moris erat, exeunte omni Paroxyſmo, quàm citiſſimè potuit, lectum abdicare, & foras illico Pedem efferre, vel geſtari; raro id impune facit: imo, quàm citiſſimè fecit, tam maximè pœnas dedit; tam citiſſimè Lingua ejus, tanquam Ligamento, impedità, & (quod à familiaribus ſæpe obſervatum) aliena Vox. *Non novum*, inquam hujuſmodi malum; nova mali fuit Gravitas.

Ut morbo iſti medicinam facerem, quæ ſequuntur, auxilia ſunt à me præſcripta.

℞. *Conſ. Abſ. Rom. Spec. Diambræ*,
Z. Z. in Indiis Cond. aā ℈j.
Conſ. Alk. q. s. f. Bolus.
℞. *Pul. Serp. Virg. gr.* xij.
Caſtor.
Spec. Diatr. Piper. aā gr. iv.
Pl. e Sem. Carvi Chym. gtt. jj.
Balſ. Per. q. s. f. Pilulæ.
℞. *Cort. Winterani*,
Rad. Zedoar. pul. aā ℥iij.
Sem. Aniſi. Carvi aā ℥j.
Cochlear. ℥j. *miſce*, & *infunde in Vini albi Luſitanici* ℔ij. *uſus tempore Cochlearia duo, vel tria colentur, cum Cereviſia commiſcenda. Cereviſiæ hauſtus hujuſmodi medicatus Bolo, & Pilulis quotidie ſuperbibatur. Ampulla, ad dimidium vacua, Vino ſimplici repleatur.*

Porrò, infundantur in Aqua fontana bulliente *Sem. Cochlear. contuſa*, *Raſura Radiculæ*; *Infuſū Diambrâ* dulcetur, f. *Gargariſma* ſæpius in die adhibendum. *Frictiones* Artuum ſint frequentes. Sumat etiam *Spiritus Vol. Oleoſ. gtt.* xxx. cum vehiculo idoneo, bis vel ter in die, Cervici *Epiſpaſticum* admoveatur; poſt dies duodecim, vel duas hebdomadas repetatur.

Horum uſu medicamentorum (non quidem perpetuo, ſed longo, & cum intermiſſionibus ad tempus diutinum producto) factum eſt, ut Verba, uno aliquo quamplurima præeunte, ipſe, eadem nullo negotio clarè repeteret. Vegetior item, coloratior, & hilarior evadere; Cibum capeſſere, devorare. *Arthritis* ſub id tempus manum occupavit; Curationis ſpem adduxit, ac (eheu!) brevem, & fallacem. Relicta manu, tam inclementer Ægrum habuit, ut e veſtigio *Caput* Dolore, Stupore, aliiſque mali moris accidentibus affligens, eum pene confecerit. Hoc ob Alvum, incuria domeſticorum, nimis duram (unde in *Caput* Humores acti) evenit. Ex Paroxyſmo tam infelici, & Naturæ rebus tam malè convenienti, nullum *Paralyſeos* levamen,

levamen, nulla Vocis reſtitutio. Contra, medicamento non uno, neque impotenti fruſtra adhibito, integrum jam triennium (ſi Verbum unum, aut alterum, μονοσύλλαβον, excipiatur) mutus fuit; & quod annotatu digniſſimum, per eoſdem hoſce annos, etiamſi ſatis cibi ingerens, rariùs & mitius ſolito doluit Articulis.

Ut Hiſtoriæ hujus ſummam brevi complectar; de hac *Paralyſi*, in homine *Arthritico*, & jam tum dolenti, Frigus inſecuta, quid aliud cogitandum? quàm, quod Humores *Arthritici*, adhuc in Sanguine relicti, effæti, & in fugam abituri, Algore contracto, & anguſtato Corpore, in *Nervos* impellerentur: & in eos ſe abdentes mala jam dicta committerent. Materia verò aliena, quæ e Corpore expelli debuerat, in *Nervos*, natura forſan nimis apertos, & dehiſcentes, impulſa; tanta ex eo Oeconomiæ perturbatio, Naturæque Vires adeò fractæ, & debilitatæ ſint; ut, *inverſæ* in poſterum *Arthritidi* favens ea, regularem, uti olim, Paroxyſmum minimè moliatur.

HIST. VII.

Ex Morſu Canis, Arthritidis rectæ ſilentium, Stupiditas, Paralyſis; *Arthritide denuo facta Regulari, curata.*

Rara quidem, annis abhinc aliquot, & inaudita forſan *Arthritidos Anomalæ* mihi ſeſe obtulit Hiſtoria; quæ, ut multa obſervatu digniſſima, ita Doctrinæ huic noſtræ lucis non parum allatura continet, ideoque protenus adſcribenda eſt. Homo adhuc in vivis eſt *Iſcanus*, qui ſub exitum ſeculi noviſſimi, decimo ætatis ſuæ luſtro, Pedibus ſubinde doluit. *Podagra* nimirum affectus germaniſſima, Malleolum mordente, omnibus numeris abſoluta. Hunc in modum ea, per triennium bis terve ſingulis annis, acceſſerat; quum ex *Morſu Canis* (forſan rabioſi) *Podager* ægrotavit. Vulnera, Cruribus inflicta, per menſis ſpatium, Ichorem emiſere, ſanatis autem iis, ſuppreſſoque flumine, nova malorum ingruit caterva, atrox certè, & peſtifera: Primùm enim late, per univerſum Corpus, ſparſum eſt alienum aliquod, Sanguinis ὀργασμὸν, Corporis æſtum faciens immodicum. Deinde *Caput* tentatum eſt: Sedulum enim, & in agendis rebus antea verſatum, Ægrum occupavit rerum prope omnium Oblivio. Stupiditas adjuncta eſt, & in ſententia de negotiis ordinariis cum judicio ferenda, impotentia. Magna ſub hoc tempus erat Membrorum undique omnium debilitas; & Digitorum huc illuc ſerpens, tanquam ab Acu pungente, Dolor. Succeſſit *Tetanos*, aliàſque Pedum Torpor, & Δυσκινησία. Simili verò ratione, qua Corpus, ipſa laboravit, ipſa ſubſidit Anima. Levi quavis de cauſa Ejulationes Æger, & Lamenta edidit; non raro Lacrymas. Poſtremo loco Manuum, Pedum *Paralyſi* correptus, eorum neutrum, niſi laborioſè, movit. Quod verò maximè notandum, *Arthritis*, quæ (ut dixi) Paroxyſmos, bis, ter quotannis iterare ſolita eſt, jam inde à *Canis Morſu*, per integrum biennium (quo, prædicto more, cruciatus eſt Æger) ne ſemel quidem reddit. Ut hæc malorum Ilias à Miaſmate *Arthritico*, multum conturbato, perque Corpus univerſum, in ipſos

Nervos;

Nervos acto (& quidem *Canis Veneno* forſan impellente) proficiſci, non immeritò credatur.

Docti utique Medici, & experientes, in hujus Ægri curam incubuerunt: Quamprimum ea mihi demandata eſſet, (quando præter Symptomata jam dicta, Ventriculum etiam lædi, Ἀνορεξία, multoque Vomitu urgeri deprehenderim) primùm Alvum ſubduxi; tum *Decoct. Cort. Chalybeati* ℥ij. ter in die ſumendas imperavi. *Decocti* hujus verè *Polychreſti* uſu, cum levi Corporis Exercitatione diu continuato, (nempe, cum intermiſſionibus quibuſdam ad annos aliquot) mirum quantum ex eo commodi exortum: Fames enim, Oculi vigor, Faciei color, Spirituum animalium robur (*Arthritide* denuò ἐν τοῖς ἔξω revertente, & Paroxyſmos, ſic, ut olim, edente regulares) tum Animæ, tum Corporis mala finiere cuncta. Εὐκινησία, & Valetudo, poſt annorum aliquot interruptionem, omni ex parte integra, & perfecta, feliciſſimè reſtituta, paulatim, tanquam ex poſtliminio, redierunt.

Si *Arthritidos* iſthoc, ex *Morſu Canis*, Silentium; ſi Symptomata, per iſtius Silentii triennium oriunda, (gravia profecto, & terribilia;) ſi, ex *Arthritidis* Reductione, Symptomatum iſtorum fugam animo ritè perpendamus; nihil manifeſtius, quàm quòd à Miaſmate *Arthritico*, devio, & in *Nervos* irrepente, fierent iſta *Spirituum animalium*, & *Nervorum* mala; & quod, ex eodem Miaſmate in Artus (uti par eſt) exulante, *Paralyſis* cum malorum iſta cohorte tolleretur.

HIST. VIII.

Convulſiones, *ex* Arthritide *inverſa*, *univerſales*, *Arte medica ſublatæ*.

His, ob Morbi diſcrepantiam, an affinitatem dicam? *Convulſionem* addam univerſalium, ex *Arthritide* intus in *Nervos* acta, Hiſtoriam. Vixit, annos ante paucos, in *Iſcæ* noſtræ ſuburbiis, Familia, proba quidem & honeſta, neque Veneri, neque Baccho dedita; quæ tamen *Arthritidi*, ſic, ut raro quæquam unquam magis, eſt afflicta. Fratrum unus è medio *Apoplexia* ſubreptus eſt *Arthritica*; alter *Arthritide* τὰ Ἐντόσθια premente obiit: de quibus, ſuis locis. Fratrum Tertius, hic noſter, Articulis olim doluit, tum crebro, tum vehementer. At quum hujuſmodi ceſſavere, aut minùs crebræ, minuſve vehementer fuere *Arthritidis* acceſſiones; *Convulſionibus* ille correptus eſt, obſervatu digniſſimis. Primùm enim ille Partium externarum erant; deinde, mira Spiritum in *Capite* Ἀταξία, poſtea verò Eclipſi comitatæ. Quum ad Ægrum arceſſerer, *Spaſmis* eum graviſſimis implicitum, Senſibus orbatum inveni: quumque diuturnitate malum ingraveſceret, (dies enim aliquot jacuit ἀναίσθητος) tollendi ejus ergo, Medicina, qua poſſem efficaciſſima, uſus ſum.

Præmiſſis Alvum inanientibus, ut *Caput* allevarem, ad Cutim tonſo, & raſo, ei *Epiſpaſticum* admovi: Quod quidem amplum, & diu adhæreſcens, optimo fuit Ægrotanti auxilio; Seri enim libras (quinque, vel ſex dierum ſpatio) minimum binas evocavit. Interea temporis, quæ Spiritus ſuſtentarent

rent

rent animales; quæque eorum motus ordinarent, ore ſumenda dedi.

℞. *Pul. Caſtorei* ℈j. *G. Galbani, Sagapeni, Aſſæ fœtid.* aā ℈j. *Opopan. ſolut. q. ſ. f.* Pilulæ. *Sumantur quatuor, ex Julapii Cephalici Hauſtu, quarta quaque hora. Spiritus Caſtorei, & Vol. Oleoſ. in eundem finem, ex eodem vehiculo, ſubinde ſunt adhibiti.*

Hac ego medicina, ſupra aſtantium expectationem, Ægrum excitavi; morbō eum ancipiti, & peſtifero liberavi; &, ut idem ne recurreret incommodum, *Chalybe*, & *Cortice*, præſidiis hac in re certiſſimis, Ægrum munivi.

CAP. XVII.

De Doloribus in Corpore vagis, fixis; de Ophthalmia; de Eryſipelate, & Achoribus Arthriticis.

ART. I. VIdimus, quanta cum ſævitia Partes Corporis nobiliſſimas, & Vitæ maxime neceſſarias, agitet *Arthritis*: quam illa (tanquam malus Civis, qui exulare reſpuens, Rebus uſque novis ſtudeat, Domos illuſtres ad factionem ſuam trahat Inteſtina, Pulmonem, Cerebrum, Viſcera ἐν ταῖς Κοιλίαις contenta fere omnia corrumpat;) Nunc, in Regionibus à Metropoli, & locis principibus, longo diſſitis & remotis; in Provinciæ interioris ambitu; in Partibus Viſcera continentibus, quid eadem faciat, quoque ſe modo gerat, diligenter exquiramus.

Horum locorum *Anomalæ*, quæ à me notatæ, ſunt in iis *Vaga*, *Fixa Arthritis*, *Ophthalmia*, *Eryſipelas*, & *Achores Arthritici*; de quibus omnibus hoc Capite dicam; uti in ſequentibus, de *Epiphora*, & *Dolore Dentium Arthritico.*

II. *Arthriticis* iis, quibus Sanguis acri Miaſmate diu multumque inquinatus, quum ad ἀκμὴν id elatum effloreſcit, familiares aliquando ſunt *Dolores*; qui nunc vagantur per Regiones Dorſi, & Lumborum; per Scapulas, Sternon, Cervicem, & Caput externum: Earum nempe Partium aliqua incipientes, eam ad tempus aliquod afficiunt; donec alio, quocunque vult Natura, transferuntur. Quæ utique loci mutatio interdum crebra eſt; & in nonnullis hi *Dolores* (quod ab *Arthritico* non uno compertum accepi) per Corpus ſerpunt externum, pene univerſum: *Arthritis* ſic in *Trunco* vaga, non ſemper intellecta, *Rheumatiſmi* nomine vulgo deliteſcit; quæ tamen, ſi utriuſque hujus Morbi naturam penitus ſcrutemur, ab eo longe diſcrepat.

Nunc in eodem loco commorantur hi *Dolores*, eumque non parum multant. Novi Hominem, cujus Sanguis quando planè computruit, & in *Arthriticam* degeneravit Dyſcraſiam; huic, inter alias Morbi hujus Ἀνωμαλίας, in Regione Lumborum, (ac ſi à Renum Calculo) *Dolor* immanis, & permoleſtus accidit; quem tamen à Miaſmate *Arthritico*, Membranas eo loci Spinam inveſtientes ſtimulante, fieri probabile eſt. Vertebrarū haſce *Membranas*, etiamſi plurimum urgeri corrodique noverim; raro hoc fit, præterquam in iis, quibus, ſeu ætate, ſive morbis penè confectis, regularem *Arthritida* præſtare nequit Natura. Novi *Arthritidis* calidæ Materiam, *Oculi Tunicam adnatam* invadentem, *Ophthalmiam* inferre; quæ cum paulo poſt Articulos inviſeret, iiſque Paroxyſmum aptum, & laudabilem excitaret; eodemque tempore finē *Inflammatio-*

ni poneret: eam omnino *Arthriticam* eſſe manifeſtavit.

Novi *Arthritida Palpebram* in Vetulo quodam ſuperiorem, menſem & eo amplius, excruciantem; quæ cum *Omagram* habuit adjunctam, & *Podagram* è veſtigio ſequentem, ingenium & morem ſuum abunde declaravit.

Faciei porro *Eryſipelas* notavi, quod detractione Sanguinis, factaque inde Materiæ in Artus διαδοχῇ, quum in *Dolorem* mutaretur iſthuc *Arthriticum*, naturam planè confeſſum eſt *Arthriticam*, ipſumque eſſe Materiæ iſtius generis calidæ & evectæ, eo in loco ἐξάνθημα.

Nullius autem *Anomalæ* in Externo Corpore natura ſubtilior, quàm quæ eſt *Arthritidos Achores* inducentis. * Jampridem tradidi, in nonnullis Corporibus fere idem eſſe, Utrum per Articulos, an per *Aurium Ulcuſcula*, id quod alienum, emitteretur: quod quidem Obſervatione mihi non una confirmatum. Sunt enim *Arthritici*, quibus, in Paroxyſmorum intervallis, (maximè ſi Paroxyſmi tenues ſint, & nimium mites, aut forte interciſi) iſta per *Aures* Evacuatio vicem obtinet *Arthritidis* ſummè Regularis. Sunt etiam, in quibus, neglecta re Articulari, neque Artuum Glandulas Veneni expulſione penitus omiſſa, Natura unis *Achoribus* contenta, per eos id exterminet.

III. Affectibus jam dictis, unà cum aliis omnibus, quæ *Trunci* relinquuntur, *Anomalis*, hoc commune eſt; Eas periculo, quàm *Anomalæ* ſunt *internæ* reliquæ, multo magis expertes eſſe, & ad *regularem Arthritida* propius accedere. Cujus rei ratio, tam ex Locorum à natura ignobilitate; quàm ex eo, quod Auxiliis etiam externis ii tractari poſſint, elicienda eſt.

Quin etiam hoc addendum, à Corporis ambitu, ad ejus meditullium; à τοῖς ἴσχουσι ad τὰ ἰσχόμενα, *Arthritidem* non creberrime transferri: certe rarius, quàm ipſam *Regularem*. Cujus eventi nullam aliam excogitare valeo rationem, quàm quod *Artus*, à Corpore longe in Aerem projecti, ſæpe à Frigore magis patiantur; &, quæ *Arthritida* repercutiant, Cauſis magis pateant externis: Quibus hæ noſtræ *Anomalæ* non ſunt adeo obnoxiæ, & raro interciſæ. Viſcera ſubintrant; verum è contrario in Artus multo frequentibus erumpunt.

IV. Communis harum *Anomalarum* Medicina vult, ut, graves eæ ſi contingant eſſe, initio detrahatur Sanguis; deinde Purgans, (ſive *Aloëticum*, ſive aliud è Δραστικωτέροις aliquod) quo Materiæ vitioſæ partim Ano poſſit expediri, parti ad Artus amandari, detur.

Præter hæc communia, niſi malum ingraveſcit, nihil eſt, quod amplius ſuadeam Medicinæ. Tuta enim eſt, & incolumis Ægroti res; ſi non ex omni parte placida. Quin & ii Homines *Arthritici* moleſtius ſæpe ferunt *Dolores* in Articulis, etſi reſtituendæ Sanitatis ergo factos, quàm, cui medeantur illi, Malum. Mos igitur iis in hoc rerum ſtatu gerendus, &, donec Malum per ſe inclinet, aut tempore vincatur, expectandum eſt.

At ſi urgebunt *Dolores* (quæ propria eorum Medicina eſt) Æger ſtragulis in Lecto coopertus, aut *Spiritu C. C.* aut *Theriaca Androm.* cum *Pul. Gaſconic.* vel *Rubro Exonienſi*, vel ejuſmodi

* *Diſſertatione, de Arthritide Symptomatica.* Cap. XI.

modi aliquo *Cardiaco*, una cum *Poſſeto Anthoſato*, ſive Sudore Materiam foras ejiciat; ſive in Artus amoliatur.

Quod de *Doloribus* hiſce, tam fixis, quam vagis, pronunciavimus; id etiam in *Eryſipelate* valebit; ut nempe per *Cardiaca*, *Podagram* expellentia, miaſma procul arceatur.

Si, poſt Evacuationes jam dictas, intendatur *Ophthalmia*; ſive etiam minimè levetur, erit, quo Organum, æque pene cum vita carum tueamur, Remedio opus: Quare *Collyrium* modicè diſcutiens, & corroborans adhibeatur. Inſervit huic Intentioni, id, quod ſequitur.

℞. *Album. Ovi, agita, Aqua Roſac. dilue, adde Camforæ gr. aliquot, f.* Collyrium; cujus Guttæ in *Oculum* paucæ omni mane inſtillentur, Linteaque eo immerſa Palpebræ bis terve in die ſuperponantur. Poteſt commode *Lapis Calaminaris*, ſive *Tutia* præparata *Collyrio* ſupperaddi.

Si Ἀχῶρες permoleſti ſint *Arthritici*, eandem fere recipiunt Curationem, ac qui abſoluti; neque enim, eorum cauſa, in Articulis Dolorem excitari velim: tanta eorum incolumitas, tam magna utilitas. Quod de hac *Anomala* [quantum mihi videtur] una proponendum.

HISTORIA.

Achores, ab Arthritide in alio Corpore generati.

POſtremo ineunte ſeculo, non procul ab Urbe, Vir egit Generoſus; qui, ob juventam non nimis ſobriam, ea vix finita, laboravit *Arthritide*. Ætate progrediente, ſimilem ea progreſſum habuit, & quotannis increvit: donec Artuum motu ferme omni privatus, Æger demum Clinicus evaſit. Erat ille Vir, ſi quis unquam, totus ex *Arthritide* factus; pari certe ratione, atque dicitur

ὁ λόγος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νόσος.

Cum annos prope viginti maritus ſine Prole eſſet, favente demum *Arthritide*, Filiam progenuit. Caſtiſſima, & Venerabilis ejus Uxor non tam *Lucinæ*, aut *Dianæ*, quàm *Arthritidi* debuit, quod facta eſſet mater. Patris tam *Arthritici* Filia, Originis ſuæ labem & maculam non uno modo agnovit: Erat enim Vultu pallido & languenti, Conſtitutione tenerrima. Plures enixæ filios, Partus ei non parum profuerunt; & à Miaſmate nativo, magnam illius partem evacuando, tuebantur. Ἀχῶρες autem, præcipuè cum illa deſierat ἐκ γαστεὶ ἔχειν, erant graviſſimi. *Aures* externæ, multum tumefactæ, per *Ulcuſcula* Virus emiſere, mordax & acre: cujus acrimonia Regio iſthæc omnis inflammata eſt. *Virus* ſiccatum in Squamas abire ſolitum eſt; in furfuraceas, ſubalbidas: quibus, ſive ſponte decidentibus, ſive refricando ſublatis, Ichor denuo jugiter emanavit. Neque *Purgantia*; neque virtutum optimarum *Alterantia*, [à Viris arte noſtra celeberrimis præſcripta] malum hoc vicere; modum ei forſan impoſuere.

Ut ſemel dicam, Miaſma hoc indomitum & peſtiferum, Matronæ illius Filios hunc in diem aggravat; quorum plerique omnes (ſunt autē multi) *Aurium* Exudationes, aut alias illius Veneni notas, & indicia, veteri nempe Contagio afflati, gerunt; & teſtimonio ſunt probabili, Miaſma hoc virulentum, in alio Corpore per *Arthritida*

thritida regularem, in alio per *Achores* à Natura ejici.

CAP. XVIII.

De Epiphora, & Dolore Dentium Arthritico.

ART. I. De *Catarrhis* iis, qui *Arthritica* facti materia, Pulmones, aliaque Reſpirationis Organa invadunt, & Tuſſim frequenter inferunt, alibi diſputavimus: Qui *Oris* ſunt, & *Oculorum*, eadem Materia facti, atque eodem è numero reliqui; eos, hoc Capite dicendos, jam nunc aggrediemur.

De *Podagra Dentium* Libellum olim in lucem miſit *Joh. Steph. Strobelbergerus*, Thermiater Cæſareus; ut vel propterea ſuper hac re Sermonem inſtituere ſuperſederem. At quum iſte Liber, quicquid promittat ejus Inſcriptio, non tam de *Dolore Dentium Arthritico*, (cujus neque Therapiam propriam, nec quidem Diagnoſin ullam in medium profert,) quàm de Affectu iſto, quatenus Exquiſito agat; integrum mihi erit, hanc *Anomalam*, cum aliis ſuæ Tribus, unà tractare.

II. Quod ut accuratè faciam, imprimis obſervandum eſt, Humores illos acres *Arthriticos*, qui, per ambitum Corporis erratici, Dolores ciere ſolent ante dictos; in *Glandulas Oculis* vicinas, & ſecernendis Lacrymis dicatas, à Natura non nunquam infundi, & jugiter iſthinc emanantes *Epiphoram* creare: modo in Gingivas, & eas, quæ Dentes circumveſtiunt, Membranas immitti, & ὀδονταλγίαν facere. Qui utique affectus ſæpe diutini ſunt, & (Humore falſo teneras, ſenſuſque acutiſſimi Fibras urgente, Spirituſque eas inhabitantes ſtimulante) non nunquam etiam moleſti: Quoniam autem iidem, ab *Arthritide* nunc à τοῖς ἔξω repercuſſa, & Paroxyſmum interrumpente, oriantur; nunc in *Arthritida* regularem deſinant; utrumque verò ita tum oriri, tum deſinere conſtat,) idcirco etiam *Arthritici* cenſeantur; ipſamque eſſe *Arthritida*, Sede germana, & Via jam relictis, alieno in regno ἀνωμάλως ſævientem.

III. Si morbi illi tenues ſint, nec ægrotantes ſupra modum urgeant. Curatio his *Arthriticis*, ac quæ Exquiſitis, eadem ſit utiliſſima: Si verò graviores periculum, vel moleſtiam inducant, hujuſmodi velim Medicinam.

Primò, Sanguis mittendus; ſpeciatim, optimeque *Vena Jugulari*: Tum Venter reſolvendus, Sanguis turbandus; dato, quod ambobus his ſufficiat muneribus, mane poſtero, *Purgante*: Deinde *Epiſpaſticum* Cervici applicandum: Ulcuſcula verò, ne areſcant, *Litu* illinantur *Epiſpaſtico*; & tamdiu quidem, quamdiu mali gravitas perduraverit. Poſtea, ſi *Arthritis* ad affectam uſque Partem adhæreſcat, non niſi molimine quodam in Artus removenda, ad rem facient auxilia, tam quæ, extra applicata, educant eam, evocentque; quàm quæ ore ſumpta expellant. Atque hæc iſtorum Medicina Morborum eſt communis.

Propria requirit, ut in *Epiphora* vitatis, initio præcipuè, reſtringentibus (ne Sero, acri, & venenoſo exeunti Viam occludant, & Fiſtulam inducant) *Collyriis* mollientibus Seri nimia mitigetur acrimonia. Quem in finem *Lac* inſervit muliebre, recens, *Oculis* immiſſum; uti etiam, è *Mucilagine Sem. Pſyllii*, & *Cydon. Aqua Roſ. extracta*:

vel

vel è *Trochiſc. albo Rhaſis & Aqua Plantaginis* Collyrium.

Sin *Os Catarrhus* opprimat, & ægrotantem Humorum Copia, vel Aſperitas offendat; prodeſt *Gargariſmis* eos tum diluere, tum elicere. Ad eliciendum, quam quod maximè, conducit *Raſ. Raph. Ruſticani*, ore retenta, & manducata; cujus ſolicitatione prægnantes ſe Gingivæ poſſint exonerare.

Si *Dentem* forcipe evelli, poſtulaverit *Dolor*; eo, quod Alveolum purget, (*Melle* puta *Mercuriali cum Sale communi*, *Aqua fontana mixtis*, vel ejuſmodi alio) oportebit gargarizare: quo peracto, rurſus in Alveolum intrudatur *Dens*, ob Evulſionem utilior evaſurus.

Epiphoræ hujus Exemplum in Capite undecimo protulimus; *Odontalgiæ* verò *Arthriticæ* in manibus eſt Hiſtoria, quam illico adſcribam.

HISTORIA.

Dentium Dolor Arthriticus.

Quidam mihi familiariſſimus, & in rebus agendis conjunctiſſimus, bilioſum & ſiccum habens Corpus, *Catarrhis* jam inde à Cunabulis immune; ubi ad ætatis medium acceſſit, ex Pedibus laboravit. Plurima huic *Arthritico* acciderunt; quæ attentè obſervata, recteque conſiderata, ad morbi hujus inconſtantis, dubii, verſatilis ingenium & morem explicandum, valeant egregiè: Unum habeo in præſentia dicere; alias alia.

Cum ætas præcipitavit, (quæ non humanam modo Sanitatem, ſed & ipſos morbos afficit, eorumque interturbat, & abrumpit ordinem) Eclipſes primo leviores, paulatim magnas, & graviores paſſa eſt *Arthritis*. Pro *Arthritide*, Juncturas Artuum more ſuo occupante, multumque cruciante, nunc *Vertigo*, nunc *Cephalalgia*, nunc *Dolores* per univerſum Corpus externum erratici, nunc (quod ad rem noſtram attinet) *Dentium Dolor* acutiſſimus erat. Mirum Ægro videbatur, & Portenti ſimile, morbo ſe vexari tam parum convenienti; Vetulum nempe, Pumice aridiorem, *Catarrho* Dentes infeſtante.

Inito hac de re Colloquio, dubium & ſolicitum percunctor, quo ſe modo geſſerat per dies hoſce nuperos *Arthritis*: Utrum Paroxyſmos ſatis crebros, ſatis vehementes, ſic, ut olim, ediderat. Neque crebros, neque vehementes Æger reponit; ſed, in propinquo eſſe *Arthritidem*, ex *Cephalalgia*, ex *Doloribus* huc illuc vagis, ſe hariolari. Quibus Ego; Quid ſi adventantis illis *Arthritidos* Signis, addas etiam ὀδονταλγίαν: quando, hunc Affectum, una cum ceteris modò dictis, eadem Cauſa fieri veriſimile ſit; *Arthritica* ſcil. materia, naturæ jam moleſta, janua non optima in fugam pulſa.

Ut in pauca rem conferam, paulo poſt Articulos invaſit Dolor, *Arthriticus*, omnibus numeris abſolutus; eodemque tempore *Dentium* ille *Dolor*, ut & omnes alii remiſere. Hujuſmodi ὀδονταλγίαν ille poſtea ſæpenumero perpeſſus eſt; ex *Arthritidos* aberrationibus, & deliquiis ſemper exortam; in *Arthritida regularem*, & idoneam, ſemper exeuntem: ut de confirmanda indole morbi hujus *Arthritica*, plura, ut opinor, addere ſupervacaneum eſſet.

CAP. XIX.

Corollaria continet, cum Epilogo.

ART. I. Hæ ſunt *Arthritidis* in *Trunco* Corporis *Anomaliæ*;

maliæ; non dicam omnes, nec quidem ullas omnibus numeris abſolutas;(certe abſolutum,& perfectum hujuſmodi Opus vix unius Seculi, nedum Hominis unius eſſet;)ſed inſigniores aliquas, & quæ in facienda medicina mihi paſſim obvenere, notatu digniores.

Ex iis, quales ſint, perſuaſum mihi habeo, quod apparebit, miaſma *Arthriticum*,præter Artuum mala,omni ævo animadverſa, varios, multiformes, multumque diſcrepantes inter ſe Affectus, ſi eorum Facies, ſi Phænomena ſpectemus,efficere;& quidem in hac noſtra Regione (forſan etiam in aliis non minus) crebro: Varios ſcil. pro iſtarum Partium, & locorum in quibus ſunt, varietate; multiformes, pro diverſa eorum ſtructura; & pro eorum uſu, diſcrepantes.

Deinde, conſtat Affectus, ſic à devio hoc miaſmate generatos, Partium affectarum morbos proprios,& vernaculos, ad amuſſim omnes ſimulare, Vultus eorum uſurpare; Signa vel Pathognomonica præ ſe ferre, neque à morbis indignis, per ea, quæ concurrunt Diagnoſtica, poſſe quovis modo diſtingui; ſed è contrario revera cum iis ſæpenumero confundi.

Deinde palam, uti ſpero,factum eſt, non hos Affectus, alienos & *Arthriticos*, quoties ingraveſcant, & jam magni fiant;etiamſi propriis affectarum Partium morbis ſimillimos, illorum medicinis, [quæ quidem magnis, & gravibus hiſce ſublevandis, nequaquã aptæ, vel pares ſunt,] tractari oportere; verum è diverſo privis, ſuoque ſingulorum mori, & ingenio accommodatis. Ἦθος autem καὶ εἶδος uniuſcujuſque horum pro ejus *Subjecto* eſſe, & cum eo multiplicari: unde tot novæ *Arthritidis* Formæ, fereque tot diverſæ earum Curationes,quot inveniantur ejus *Anomaliæ*.

Deinde, diximus *Anomaliæ* ſingulam ſingulæ Curationem non alio modo facilius abſolvi, nec quidem auſpicatius ſuſcipi, quam Partem aggravatam, & novô hoſte obſeſſam allevando: Illud autem optime effectum reddi,partimEvacuationibus,tam Univerſalibus, quàm Topicis; ſed iis, privata ratione, quæ nimirum malis hiſce maximè conducat, adhibitis, optimè vero omnium per Hoſtis Expulſionẽ, & ab iis quæ intus ſunt iniquè occupata, πρὸς τὰ ἔξω, ad Artus ablegationem. Quibus autem Auxiliis, qua medendi methodo,in prædictis *Anomaliis* hoc præſtari poſſit,hujus Scripti Pagina fere omni oſtenſum eſt,& declaratũ.

Hæc hujuſce *Diſſertationis* Sũma eſt.

II. Hiſce poſitis, manifeſtè patet, quàm ad Hominum Salutem magni ſit momenti, deviam hanc *Arthritida* ſectari,inveſtigare;quamque, Latebras ejus perſcrutari, Larvas excutere, & in Artus ſuos, & Domum, utcunque invitam & reluctantem, eam, quaqua tuto poſſit Arte, reducere. Nam,cùm *Arthritis Regularis* & *Anomala* plerũque ſint in ſimili ratione, de *Anomala*, tametſi per ſe obſcura, ſeque multum occultante; quantum illa graſſetur in vulgus,& quatenus ſæviat, ex *Arthritide Regulari* laborantibus,(nempe ex illius crebritate ſævitiaque; horum autem *ſex non naturalibus*) cuivis liceat conjicere. Qui rectè calculum hac in re poſuerit, pro certo invenerit,quod, tametſi *Arthritide Regulari*,quàm *Anomala*, plures ægrotent; tamen *Anomala*,quàm *Regulari*,longe plures occumbant:imo quidem*Regularem* raro, niſi

niſi prius degenerantem in *Anomalam*, occidere ; ita vero creberrimè.

Prætermiſſis autem his , & harum *Anomaliarum* inveſtigatione; (quā in ſuorum commodum & tutelam, Medentis ſemper erit pro re nata exercere)ſive neglecta,ſive perfunctorie, vel imperitè facta ; neceſſe eſt ægrotos,ſimulatis his Affectibus,*Colica* nimirum, *Phthiſi*, *Aſthmate* , *Angina* , ne dicam aliis ejuſmodi *Arthriticis* (id eſt, *Arthritide* morbos illos referente)opprimi quamplurimos ; quoque longius ſerpat, & magis gliſcat *Arthritis* idonea , ea proportione plures.

III. Neque noſtram hac de re Doctrinam , ulla quidem ex parte , convellet ; nedum eam evertet id , quod de *Arthritidis Symptomaticæ* Speciebus olim dixi , (Si quis haſce *Anomalias* , Partium affectarum morbos eſſe Vernaculos,& Exquiſitos ; *Apoplexiam* v. g.veram, & genuinam , miaſmate fieri poſſe *Arthritico* ; fruſtraque toties, & ſine neceſſitate multiplicatam à me *Arthritida* contenderit ;) quandoquidem (ut de Rerum Nominibus , quæ earum Naturas explicent , & tanquam Icones, in conſpectu ponant, eligendis & præferendis , nihil dicam) horum Affectuum utcunque dominatorum , medicina, quæ à me potiſſime ſpectata eſt , θεραπευτικὴ ſuo uſque,ſic opinor, ſtabit talo, recto nempe & inconcuſſo; *Arthritidis* in Artus Expulſione, quod à me propoſitum , omnino molienda.

Quibus addi poteſt Veteres (*Paulū* volo, *Alexandrū*, *Aetiū*, *Galenū*,*Aretæum*) non ſolum, τὰ ἔξω , ſed etiam (ut in Præfatione dixi) τὰ ἔνδον *Atrhritidem* exhibuiſſe, Horumque me Autoritate fuiſſe uſum , & Veſtigia repreſſiſſe.

IV.Hæ,quas nunc protulimus,*Arthritidis Anomalias*,ſuo quæque genere graves ſunt , magnæ, & immodicæ καθ' ἐξοχὴν : Alias autem minoris ordinis, eaſque non paucas eſſe ſuſpicor ; quæ nunquam eminentes , aut ad ſtatum hunc notabilem evectæ plerumque viſum fugiant , & pro nullis habeantur. Enimvero , uſu medico vel parum exercitatis , hoc latere nequit ; *Arthritide* , (præcipue frigida, inerti, languida ; maximè verò omnium ea ſuppreſſa,retuſaque,)ægrotantes,interdum *Humeri*, *Pectoris*, *Dorſi*, *Lumborum* , aliarumque in ambitu Corporis Partium *Dolore vago*, tanquam *Rheumatico*; ſæpe etiam Capitis Affectibus, more prorſus *Hyſterico* ; alias aliis in Corpore malis,quaſi *Scorbuticis* urgeri; ſæpiſſime verò *valetudine dubia*,& in tempus diutinum incerta , & neutra , eſſe. Qui quidem eorum ſtatus , ac conditiones , ſenſu remiſſiori , & leniori gradu morboſæ , natales ſuos *Arthritico* miaſmati , cæco , in Corpus ſubrepenti , & eo loci clam agenti , ſe debere , ultro videntur agnoſcere : Quin etiam aliquando , multos poſt annos dubium hunc in modum actos; tandem , apparente Paroxyſmo *Arthritidis* idoneo, de iſtorum Origine & Natura malorum *Arthritica* , omnis ſublata dubitatio eſt.

V.Quid! quod *Arthriticorum* Gnatos quoties obtueor , & nunc *Achores*, nunc *Catarrhos*, nunc *acres* Inteſtinorum *Humores* , (ut taceam alios Affectus certè non paucos ,) iis familiares animo complector ; profecto quidem memet vix temperare poſſum , quin eorum Ortus incuſem ; & Affectus hoſce nihil aliud eſſe mecum reputem, quam *Arthritidis* Hæreditariæ quædam ἀποσπασμάτια , ſeu ſcintillulas , à Parenti-

Parentibus acceptas, in Natorum Corpora, ſimul cum ipſa Vitæ Lampade derivatas; & in iis, ſecundum eorum modum agentes.

Hæ verò quum ſint tantummodo Conjecturæ, nec quidem ullis fide dignis probationibus ſuffultæ; de iis ſolum *Anomaliis* ſcripſi, quæ indiciis certis, & Argumentis, ſi non ἀποδεικτικοῖς, tamen valde probabilibus, *Arthritidos* eſſe comprobentur; iiſque fui contentus maximam partem *Anomaliis*, quæ ex *Arthritidis* præapertæ, claræ, & manifeſtæ Deliquiis oriri jure merito cenſeantur.

Epilogus.

HÆc ſunt, quæ dicere habui de *Arthritide Interna*, ſive in *Trunco* Corporis *Anomala*; totius *Arthritidographiæ* Parte (noſtra quidem opinione) principali & potiſſima, certè cultu & expoſitu omnium digniſſima: In quibus exponendis eo fui prolixior, quoniam magni Salutis Hominum intereſſe judicavi; & à medicis aut nulla fuit harum rerum mentio; vel, ſi ulla, ſemper utique breviſſima, & quaſi in tranſcurſu facta: verum de certa *Arthritidos Anomalæ Diagnoſi*, de illius *Reductione*, & ejus præſtandæ methodo, nemo unquam mortalium (quantum ſcio) quidquam eſt locutus. Uti verò apud *Aſtronomos* iſta *Solis* Theoria, quæ Ortus, ceteraque glorioſiſſimi illius Luminis Phænomena deſcriberet, omnino manca judicaretur; niſi etiam *Eclipſes* ejus exhiberet; eo certè plenius, & accuratius exhibendas, quò illæ ſint in Chronologicis Rebus illuſtrandis, & Temporum Punctis ſtatuendis utiliores; quoque etiam explicatu difficiliores: Ita quidem *Arthritidis* Hiſtoria, tametſi *Regularem* planè dilucidè tradat *Arthritida*; nequaquam abſoluta, atque adeo imperfecta credatur, ſi nullos habeat *Arthritidis Defectus*; ſi nullam *Internam* cujus inſuper Notitia, quo Humano Generi commodior, quoque fuerit ignotior, eò diſtinctius, eo fuſiori calamo tractanda.

Quin hæc à me diligenter obſervata, non ſine labore collecta, fideliter renunciata, & jam, animo erga Humanum Genus benevolo, in lucem miſſa, boni conſulite.

FINIS.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

EPITOME.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Anomala *generatim.*

ARtus *Sedes* Arthritidis Regularis, ARTICULUS I. Truncus, *ſive quod reliquum eſt Corporis* Anomalæ; II. Arthritidum Ano-

malarum, quæ Regularem nullum præcurrentem habent Paroxyſmum, Diagnoſes admodum difficiles; III. Earum quæ Regularem Paroxyſmum inſequuntur, Diagnoſes, variis Symptomatum ordinibus ſunt eliciendæ. De Anomalæ Arthritidos Ὑπάρξει minimè conſtabit, niſi de Regulari Arthritide præcurrente prius conſtiterit. Eodem Puncto incipiunt hi Ordines, at diverſos habent exitus. Quo certior Arthritidos Regularis Ὕπαρξις, illiuſque Materia quo certior, in ea, quæ intus ſunt, Translatio; eo certior Anomalæ Notitia; IV. Internæ Partes intelliguntur eſſe Trunci omnes, V. Arthritidem inter Regularem & Anomalam, quæ ſit Differentia, VI. Tam Symptomaticæ, quàm Primigeniæ Arthritidos Ἀνομαλίαι, VII. Trunci Partes fere omnes, ſed alias aliis frequentius, invadunt, VIII. Unde tam vaſtum earum Imperium, IX. Cauſæ earum enumerantur, X. Ut & differentiæ, XI. Medendi Indicatio generalis, ut Arthritide Anomala pars affecta citiſſimè, tutiſſimè levetur; Materiæ partim è Corpore evocando, partim in Artus transferendo. Præmiſſis, qua par eſt, Evacuationibus, Curatio reliqua per Materiæ, in Artus Translationem efficienda eſt: Quam ejus expellendæ viam Natura maximè affectat. Medicamenta huic Intentioni inſervientia ſunt vel Interna Arthritidem expellentia; maximè conducunt è Ferro præparata, præcipue Martis Alcohol, ſive Ferrum Nutritum, ejus conficiendi Modus; Formulæ Ποδαγραγωγῶν: Vel Externa, quæ Articulis dolere ſolitis poſt Internorum uſum aliquem applicata, foras Arthritidem invitent: Eorum recenſio. Ichore vitioſo exulante, Æger ad tempus aliquod immunis eſt. Mitior hæc Crudelitas, quàm per Miſericordiam methodus. XII.

C A P. II.

De Ventriculi Affectibus Arthriticis.

NUllam in Trunco Partem magis infeſtat Arthritis, quàm Ventriculum & Inteſtina, ART. I. Ut Ventriculum ingrediatur ea, duo requiruntur; primum, in Sanguine Miaſma fugitivum; deinde Ventriculus, ei recipiendo accommodatus; II. Quibus ille modis ſic accommodetur: Ex Cauſarum diverſitate magna, oritur Anomalarium diverſitas, III. Arthritidis in Ventriculo agentis Deſcriptio, IV. Quibus ſignis innoteſcat Natura ejus Arthritica, V. Senes ea plurimum urgentur. Autumno ſæpe incipit, VI. Ejus cum Arthritide Regulari Comparatio. VII. Anomala hic deſcribitur abſoluta, VIII. Ut ab Affectu diſtinguatur Hypochondriaco, IX. Perinde eſt, Materia per circuitum, an recta Ventriculum intret, & ſive Fixæ, ſive Erraticæ Arthritidos ſit Materia: Qui denique huic malo procliviores, X. Medendi Indicatio poſtulat Ventriculum allevari Purgatione: & in Artus Arthritidos amotione: Utriuſque Purgationis inſtituendæ ratio. Vomitio, ſi manet poſt Catharſin, Laudano compeſcenda; XI. Quibus auxiliis amoveatur Arthritis, quaque Arte tum expellatur, tum evocetur. Quæ hoc tempore Diæta. Si Ventriculũ Arthritis repetat, quid faciendum. Hujus Methodi Utilitas. Prophylaxis, XII.

Hiſtoria I. In Ventriculum & Inteſtina irruens Arthritis, foras expulſa.

Hiſt. II. Arthritis idonea, Balneo Frigido in Ventriculum, & ea, quæ intus ſunt, repulſa.

Hiſt. III. Recta Arthritis, *& in* Ventriculo Anomala, *ſe viciſſim excipientes, cum* Anomalæ *Curatione.*

Hiſt. IV. Arthritis *ſemel iterumque in* Ventriculo Anomala, *toties expulſa.*

Hiſt. V. Arthritis *iterum ac ſæpius in* Viſceribus Anomala, *toties in* Artus *ablegata, cum* Anomalæ *Prophylaxi.*

Hiſt. VI. *Ex Plenitudine* Arthritis, *partim Recta, partim in* Ventriculo Anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*

Hiſt. VII. Arthritidem, *ex Animi perturbatione*, Anomalam, *in Viam ducunt* Ποδαγραγωγά.

Hiſt. VIII. Arthritis Vaga, *primo Partibus ex Contuſione læſis, deinde* Ventriculo *hærens, in Sanguinem reſorbetur; in Artus emittitur.*

Hiſt. IX. *Multum intereſſe, qua Tempeſtate laboret Æger hac* Anomala; *ad eamque removendam, tam* Externa, *quam* Interna *nonnunquam in Corpore validiſſimo requiri.*

Hiſt. X. *Cibi Faſtidium, & Aſthma, ex* Arthritide Ventriculum *infeſtante; ea expulſa, ſublata; ea denuo repulſa, recidiva.*

Hiſt. XI. *Ex* Arthritide, Cardialgia, *ut & alias* Ἀνορεξία, *per Catharticum, & Humores in* Artus *expellentia, feliciter curata.*

C A P. III.

De *Colica* Arthritica.

M*Orbus hic, gravis & frequens, una cum* Inteſtinis *Ventriculum premit*, A R T. I. *Ejus Deſcriptio*, II. *Natura* Arthritica, III. *Diagnoſis*, IV. *Cauſæ remotiores externæ, quæ repellunt* Arthritidem; V. *Internæ*, Inteſtinorum *Imbecillitas, &c.* VI. *Ab aliis* Colicæ *Speciebus, ut diſtinguatur*, VII. *Ejus Differentiæ*, VIII. *Prognoſis*, IX. *In Curatione, de Phlebotome, de Vomitu deliberandum; deinde Purgatio inſtituenda. Tum* Podagram *expellentibus, una cum* Anticolicis, *utendum. Eorum Formulæ, & ſumendorum Methodus. Contra Spaſmos* Inteſtinorum *pertinaces Fotus, Linimentum, Enema. Quæ Diætæ ratio optima. Vinum utiliſſimum*, X. *Prophylaxis*, XI. *Morbus hic* Hippocrati *non incognitus*, XII.

Hiſtoria I. Colica Arthritica *male tractata, demum lethalis.*

Hiſt. II. Arthritis *Vaga*, Colicam *mentita, ad Regularem* Arthritida *reducitur; cum ejus Prophylaxi.*

Hiſt. III. Colica, *ex Quiete*, Arthritica, *in* Arthritida Regularem *verſa.*

Hiſt. IV. Colica *multarum Hebdomadũ* Arthritica, *eadem methodo curata.*

Hiſt. V. Colica Arthritica, *Purgatione*, & Ποδαγραγωγοῖς, *ſublata.*

Hiſt. VI. Colica, *una cum Dolore Capitis*, Arthritica *plus ſemel allevata.*

Hiſt. VII. Arthritis, Inteſtina *ſæpe atrociſſime invadens, toties exturbata.*

Hiſt. VIII. Colica Arthritica, *cum* Paralyſi *ſuperveniente.*

C A P. IV.

De *Diarrhœa* Arthritica.

M*Iaſma* Arthriticum *non nunquam* Inteſtinis *infuſum, ea ſtimulat, donec Ano exterminatur*, ART. I. Diarrhœa *iſta ut dignoſcatur eſſe* Arthritica, II. *Cauſam Continentem, & proximam, tantummodo unam habet; initium, & exitus varios. Quæ per ſe accidit, non raro Salutaris: Quæ Pharmacis excitatur, ſi modum non excedat, utilis;*

utilis; ſin nimis pertinax fuerit, dubia, vel lethalis, III. *In priori*, *Naturæ relinquendum opus*, *niſi nimirum excurrat* Diarrhoea; *tunc enim Aſtringentibus*; *at Cardiacis eget: Reliquiæ verò morboſæ poſt tempus aliquod Lenientibus exprimendæ.* Diarrhoea *ſiſtenda*, *ſi à Purgantibus fiat: Si à Cruditatibus, Purgatione* (*altera*, *vel utraque*) *opus erit*; *deinde Reſtringentibus. In* Dyſenteriæ *periculo Emulſum. Ad Prophylaxin* Alcohol Martis, *cum* Aquis Ferratis, IV.

Hiſtoria I. Diarrhœa *crebra*, *&* *Salutaris.*

Hiſt. II. Diarrhœa, *à Cathartico*, Arthritica, *opportunè ſuppreſſa.*

Hiſt. III. Arthritis *vaga* Inteſtina *occupans*, *ſolo externorum uſu evocata*, *&* Artubus *infixa.*

Hiſt. IV. *Cruditatibus ortâ* Diarrhœa Arthritica, *Medicinæ beneficio inhibita.*

Hiſt. V. Diarrhœa Arthritica *lethalis.*

Hiſt. VI. *Alia ejuſmodi.*

CAP. V.

De Dyſenteria Arthritica.

TRanſitio, ART. I. *Miaſma* Arthriticum *aliquando* Inteſtina *mordet*, *exeditque Vaſa eorum exilia*, *Sanguinem vehentia: Unde* Dyſenteria, II. *Morbi hujus* ἦθος, III. *Dependet is à Miaſmate prædicto in Sanguine renovato*, *idque conſtanti norma.* IV. *Inſultus ſæpe repetit*, *Paroxyſmis* Arthriticis, *ſi ſpectemus intervalla reſpōdentes. Nunc in Ulcus*, *nunc in Abſceſſum degenerat*, V. *Curatio: Sanguine profluente conquieſcat Æger: Cardiaca non niſi cautè adhibenda: Lingua Laudano ſuperillinatur. Potioni ſit Decoctum album.* Diſenteria *hæc omnino Critica. Ad eam*, *ſi nimia fuerit*, *inhibendam Adſtringentia. Valet interdum Enema. Vitentur* Acida. *Quæ conveniat Diæta.* A Dyſenteriæ *exquiſitæ Curatione*, *quantum hæc differat. In Prophylaxi valent* Aquæ Ferro *alteratæ.*

Hiſtoria I. *Teneſmum*, *&* Dyſenteriam *inferens* Arthritis, *omiſſo Externorum uſu lethalis.*

Hiſt. II. Dyſenteria Arthritica *in Abſceſſum migrans.*

CAP. VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum Arthritico.*

AD Abſceſſum *inferendum Miaſma* Arthriticum *cum primis aptum.* ART. I. *Ejus formandi ratio*, II. *Cauſæ ejus binæ*, *quarum altera dictum Miaſma è Sanguine expulſum*; *altera* Inteſtinorum *Imbecillitas*, III. *Hic* Abſceſſus *ſæpe magnus*, *in alimentari Fiſtula*, *creberrimus*; *ſæpe recidivus*, IV. *Si in* Ano *fuerit*, *eadem fere Curatio*, *quæ in* Abſceſſu Ani *genuino*; *ſi in* Fiſtulæ *ſuperiori parte*, *raro ante Puris Evacuationem ſentitur.* Dyſenteriæ *aliquando* ἐπιγίνεται. *Quæ*, *rupta Vomica*, *conveniat Curatura. Evacuato Pure*, *Balſamica*; *Venæ ſectio interdum prodeſt. Aqua ferrata*, *cum è Ferro præparatis*, *&* *reſtringentibus*, *&c.* προφυλάττονται, V. *Veteres* Arthritici *Vitiis* Ani Arthriticis *affliguntur*, VI. Arthritis *in Viſceribus*, *à* Luciano *belle deſcripta*, VII.

Hiſtoria I. Abſceſſus *Inteſtinorum* Arthriticus *auſpicato ſanatus*, *recurrendo lethalis.*

Hiſt. II. Abſceſſus *Ani* Arthriticus, *feliciter curatus.*

Hiſt. III. *De Ani* Arthritica, *propter Aloëticum*, Inflammatione, *cum inſtante* Gangræna.

CAP. VII.

De Melancholia Arthritica.

TRanſitio, ART. I. *Morbi hujus Mos*; II. *Dyſpepſia oritur. Ut ab* Arthritide Melancholica *diſtinguatur.* III. *Curatio Purgantibus, (ſed blandis) & Podagragogis peragenda: Quæ ratio Prophylaxeos*, IV.

Hiſtoria I. Melancholia, *propter* Arthritidis *Paroxyſmos minus idoneos.*

Hiſt. II. *Arthritis* Melancholico *Saluti.*

Hiſt. III. Melancholiam, *& Hydropa Arthriticum ſanat, arte comparata*, Arthritis *idonea.*

CAP. VIII.

De *Syncope* Arthritica.

TRanſitio, ART. I. *Morbi ratio*, II. *Therapia requirit Cardiaca, admodum generoſa; Frictiones, interdum Vomitionem, eamque Vino movendam*, III.

Hiſtoria I. Syncope *Arthritica, foras abacta Hoſte, curata.*

Hiſt. II. *Alia ejuſmodi.*

Hiſt. III. *Arthritide diu ignava & inerti, generata* Syncope, *illius Paroxyſmo regulari ſublata.*

CAP. IX.

De Calculo Renum Arthritico.

RAro *cuiquam unquam Morborum frequentius ſupervenit* Calculus, *quàm Arthritidi; Eſtque vulgari* Renum Calculo, *Arthriticus perſimilis*, ART. I. *Huic malo conferunt mala Concoctio, & Lacteorum Ora nimis dehiſcentia*, II. *Eſt hic* Calculus, *Lapidis Calcarii cum Sale ſuo Calcario, vel Ochræ cum Sale Vitriolico, coitio*, III. *Ejuſdem planè Naturæ eſt cum* Tofo Arthritico, IV. *Ut à* Colica, *tam Exquiſita, quàm* Arthritica *diſtinguatur*, V. *Si Paroxyſmus ſimul* Arthriticus *erit, nullus hic* Acidorum Fotuum, *aut* Cataplaſmatum *uſus: Proſunt interdum* Paregorica. *Silente verò* Arthritide, *ſi quis hoc* Calculo *ægrotet, quæ Curatio.* Syrupi *Præparatio* Balſamici. *In Dyſuria* Calculo *superveniente, juvant Opiata cum Diureticis juncta.* Dorſi Dolor *judicium* Calculi *æquivocum.*

Hiſtoria I. Calculo & Chiragræ *una concurrentibus, facta ſimul Medicina.*

Hiſt. II. *Adverſus* Calculum *Arthriticum Prophylaxis.*

Hiſt. III. Calculus *Arthriticus*, Vertigo *Arthritica*, & Arthritis *regularis ſe mutuo excipientes.*

CAP. X.

De *Aſthmate* Arthritico.

UNum *hoc Capite tractatum* Aſthma, *nimirum* ἰδιοπαθικόν, ART. I. *Quænam hoc Affectu Corpora maximè graventur*, II. *Cauſa Continens, Miaſma* Arthriticum, III. *Cauſæ remotiores*, IV. Aſthmatis *hujus, &* Arthritidis *ratio inter ſe, naturam illius* Arthriticam *manifeſtè probat.* V. *Eſt vel* Siccum, *vel* Humidum; *utriuſque Mos*, VI. *Virus* Arthriticum, *Pituita involutum, Sputatione ejicitur; & quidem commodè*, VII. *In* Aſthmate ſicco *quodnam Morbi* Subjectum? VIII. Aſthma *interdum occurrit* Arthriticum *ſine prævio* Arthritidis *Paroxyſmo*, IX. *Quæ in utroque* Aſthmate, (*tam humido, quàm arido*) Πρόγνωσις, X. *Curatio tollit Impedimentum reſpirandi, Venæſectione, Purgatione, Clyſteribus: Quæ*

Sicco

Sicco *propria*; *quæ* Humido *Therapia: Quid in Paroxyſmo faciendum*; *quid in Prophylaxi.* XI.

Hiſtoria I. *Adoleſcens, ab Arthritide* Aſthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

Hiſt. II. Aſthma *ſiccum, Arthriticum; Venæ ſectione & Cardiaco ſublatum.*

Hiſt. III. *Arthritidis in Paralyſin, &* Aſthma *Metamorphoſis.*

Hiſt. IV. *Arthritis in* Aſthma, *&* Hydropa *deſinens.*

Hiſt. V. Aſthma *cum Iliade Malorum, Arthritidos defectu* Regularis, *exortū.*

Hiſt. VI. Aſthmatis *Vultum induens Arthritis.*

Hiſt. VII. *Ab Arthritide repercuſſa* Pectoris externi *Oppreſſio, Spiritus impeditus.*

CAP. XI.

De Catarrho, Tuſſi, *&* Peripneumonia *Arthritica.*

HI *Affectus, quoniam ab eadem Cauſa eundem Locū aggravante fiunt, una hoc Capite tractantur,* ART. I. *Quænam ii creberrimè invadunt, quæque Corpora potiſſimè laceſſunt,* II. Achores, *&* Catarrhi *Puerorum, qui* Arthriticis *orti ſunt Parentibus, haud immerito ſuſpecti,* III. Arthritidis *in* Pulmonem Μετάβασις *omnium certiſſima. De minus certis quomodo judicandum,* IV. *Seniores ſæpe invadunt hæ* Anomaliæ *& qua de cauſa,* V. *Sputi conſideratio,* VI. *Si Affectus* Arthritidi *Regulari apponuntur,* VII. Tuſſis *eorum omnium frequentiſſima, aliquando Regularis Paroxyſmi* Symptoma prænuntium, VIII. Tuſſim *interdum excipit* Hæmoptoe, IX. *Tempus horum Affectuum Autumnus; multū ad eos confert* Pulmonis *Imbecillitas,* X. *Ex Algore, vel Cardiacis* Peripneumonia *nonnunquam accedit,* XI. *Medendi Indicatio communis eſt, ut* Pulmo *quam citiſſimè levetur: Ubi nihil adverſatur, prodeſt Venæ ſectio; maximè verò in* Peripneumonia: *In pleriſque Purgatio, ſed peculiari modo facienda: Tum* Ποδαγραγωγὰ, *cum* Anacatharticis *juncta. Horum Formulæ proferuntur. Ad prohibendam Sanguinis* Colliquationem *valet* Decoctum Corticis. *His ſuccedunt* Externa, *Arthritidem evellentia: quibus ſeveris, non niſi urgente neceſſitate, utendum eſt,* XII. *Ad* Prophylaxin, *aperiantur in Dorſo* Fonticuli: *Aëre aperto fruatur Æger; quibus, aliiſque hac in re, idoneis, aut prætermiſſis, aut perperam adhibitis, Æger* φθίσει *opprimitur,* XIII. Peripneumoniæ *quæ* Arthriticæ *Curatio,* XIV. *Medicina iſthæc (alia, quam Clariſſ.* Sydenhami) *defenditur.* XV.

Hiſtoria I. Tuſſis *Arthritica.*

Hiſt. II. Tuſſis *Paroxyſmi Arthritici* Symptoma prænuntium.

Hiſt. III. Sputatio *Arthritica, in extrema ætate nimia.*

Hiſt. IV. Anacatharſis *Arthritica Salutaris.*

Hiſt. V. Peripneumonia *Arthritica.*

Hiſt. VI. Catarrhus, Aſthma, Tuſſis *Arthritica, per Humorum in* Artus Ἀντίσπασιν, *& deinde Evacuationem mitigata, ſublata.*

CAP. XII.

De Phthiſi *Arthritica.*

TRanſitio, ART. I. *Morbi hujus* Ἦθος, II. *Ultimum ejus Stadium, cum Exquiſitæ* Phthiſeos *ultimo concordat. Homines natu provectiores (aliter, quam* Exquiſita Phthiſis) *aggreditur; Febris*

ejus Hectica, plerumque Lenta, III. *Nunc ex* Arthritide *repercuſſa, hæc* Phthiſis *brevi tempore fit; alias non niſi ſpatio annorum aliquot*, IV. *Morbi Natura patet ex ejus* Γενεαλογίᾳ, V. *Curatio poſtulat, ut* Pulmo *allevetur. In principio valere poteſt* Phlebotome, *&* Catharſis. *Poſtea* Bechicis, *&* Ποδαγραγωγοῖς *utendum; & quidem eo uſque, quoad ſiverit à Febre periculum, & poſtulaverit* Arthritidis *Expulſio. Si* Febris *exardeat, quid fieri oporteat. Hiſce dies aliquot adhibitis, extra admoveantur* Arthritidem *educentia. Opiata, & Incraſſantia meritò ſuſpecta*, VI. Prophylaxeos *ergo, maximè valet* Aquæ Ferratæ, *& Aër, præcipuè Maritimus. Proſunt Artuum Fricationes, Fonticuli, Sorbitio, Chocolata Pectoralia; obſunt Catarrhi*, VII. Galenus *mentionem fecit hujuſmodi* Ρεύματος *(ſcil.* Arthritici*) in* Pulmonibus, *Ægros ſæpe ſuffocantis*, VIII.

Hiſtoria I. Tuſſis *Arthritica lethalis.*

Hiſt. II. Phthiſis *Arthritica, Medicamentis Calidioribus ſæpe levata.*

Hiſt. III. Phthiſis *Arthritica, incipiens, curata.*

CAP. XIII.

De Angina *Arthritica.*

FEbricula *ad expellendum Miaſma* Arthriticum, *in Sanguine excitata, non nunquam parit* Anginam, I. *Natura ejus* Arthritica, *ut detegatur*, II. *Quæ illa Corpora; & quas ob* προφάσεις *invadat uſitatiſſime*, III. *Diagnoſis*, IV. *Cum* Angina *exquiſita, ejus convenientia*, V. *Curatio vult, ut Fauces, quam primum alleventur, & quidem Methodo privata: Prodeſt interdum* Laringotome, VI. *Uti non nunquam* Acida: *Externa,* Arthritidem *educentia*, VII. Hiſtoria I. *Arthritis* Fauces, *&* Artus *ſimul ſemelque occupans.*

Hiſt. II. Anginæ *Arthriticæ, ad Abſceſſum tendentis, in* Arthritida Regularem *Metamorphoſis.*

Hiſt. III. *Materia* Arthritica *partim* Abſceſſu Anginoſo, *partim per* Articulares Glandulas *expreſſa.*

Hiſt. IV. Arthritis *primum* Fauces, *deinde* Articulos *invadens.*

Hiſt. V. Anginæ Arthriticæ *auſpicato ſupervenit Arthritis* Regularis.

Hiſt. VI. Angina *&* Abſceſſus *Arthriticus cum* Arthritide *inſequenti, recta idonea.*

Hiſt. VII. *De* Arthritide *multos annos Erratica, tunc* Anginam *iterum, & ſæpius ſimulante; poſtremo* Regulari, *Fixa.*

CAP. XIV.

De Capitis Dolore, *&* Vertigine *Arthritica.*

OBſcuri *ſunt in* Capite *Partium uſus*, I. *Quos ſæpiſſime infeſtet* Dolor *hic* Arthriticus, II. *Ejus Mos; Signum eſt aliquando Paroxyſmi Regularis prænuntium: Ni tale fuerit, etſi in* Capite *Materia remanſerit*, Apoplexiam *introducit*, III. *Ut de ejus* ὑπάρξει *conſtet*; Dolor *hic interdum lenis, interdum pene ad Delirium uſque gravis*, IV. *Paroxyſmum aliquando Perfectum, aliquando interciſum excipit*. V. Vertiginis Arthriticæ *Comes fere individua, & tanquam Soror gemina eſt*, VI. Vertiginis *Arthriticæ* Subjectum *eſt Cogitandi Officina:* Cogitationis *ratio probabilis: Videtur eſſe quædam* Πνευματουργία, VII. *In* Virgine *Spirituum* Fluctuationes *interturbantur*, VIII. *Spirituum* Ἔλεγχος *à* Cl. Williſio *propoſitus, in dubium vocatur. Rerum Externarum Imagines*

Imagines in Capite veræ, ut & in Vertigine *falſæ, per iis Rebus diſſimilia fieri poſſunt*, IX. *Perturbantur Spiritus, vel ab alieno, à Sanguine accepto, hæc in penetralia ſe inſinuante; vel Externo aliquo Tubulos coarctante*, X. Vertigo *hæc in pleriſque, cum* Dolore Capitis *Arthritico concordat: Aut in* Paroxyſmum regularem, *aut in* Apoplexiam *migrare ſolet. Miaſma* Arthriticum Epilepſiæ *generandæ parum idoneum*, XI. *Horum Affectuum Curatio communis; tum etiam ſingulis propria. Balſamum* ἰνῶδες Cephalicum *Doctoris* Waterhouſe: *Emulſa, Narcotica, Oxyrrhodina, &c. quæ Materiam* Capiti *infigant, omnino fugienda.* Prophylaxis, XII.

Hiſtoria I. *Ab ignava Arthritide* Vertigo, *Sanguinis miſſione & Alvi ductione victa.*

Hiſt. II. Vertigo *Arthritica, Purgatione in* Podagram *mutata.*

Hiſt. III. Vertiginem, *& in* Capite Dolorem *faciens* Arthritis; *idque uſitatè, Venæſectione & Purgatione toties in* Articulos *acta.*

Hiſt. IV. Capitis Dolor, & Vertigo *Arthritica ſæpe revertentes, ſimili Methodo curati.*

Hiſt. V. Cephalalgia *Arthritica, Phlebotome & Spiritu Volatili in* Podagram *verſa.*

Hiſt. VI. *Miaſma Arthriticum in* Caput *immiſſum*, Vertiginem & Dolorem *inferens, eo revulſum, & in* Artus *amandatum.*

Hiſt. VII. Cephalæa, & Vertigo *Arthritica, Medicina pari, cum Phœnigmis, ſublata.*

Hiſt. VIII. Vertiginis *Arthriticæ cum Spirituum depreſſione gravi, Curatio.*

Hiſt. IX. *Ex Arthritide* Vertiginoſus, *Victu nimis tenui depreſſus, interemptus.*

CAP. XV.

De Apoplexia *Arthritica.*

T*Ranſitio*, I. Apoplexiæ *hujus Mos, & Medicina propria*, II. *Moris iſtius explicatio*, III. *Morbi ex Symptomatum Ordine inveſtigatio*, IV. Subjectum *Cerebri Cortex*, V. *Cauſa continens, Vaſculorum in* Cerebri Cortice Dilatatio; *vel* Lentor *Sanguinis; vel Miaſma* Tubulos *ſubintrans*, Spirituſque *cominus aggreſſum*, VI. *Cauſæ* remotæ. VII. *Ex uno Miaſmate pendet* Arthritico, VIII. *Prognoſis*, IX. *Curatio propria*, X. *Prophylaxis*, XI. Apoplexiæ, *à Cauſa Arthritica*, Symptomaticæ *Curatio*, XII.

Hiſtoria I. *Vertigo Arthritica, cum impendente* Apoplexia.

Hiſt. II. *Arthritidi repercuſſæ ſuperveniens* Apoplexia.

Hiſt. III. Somnus, *ab Opiato profundus, ipſa propemodum Mors.*

Hiſt. IV. *Arthritis, ex* Acidorum *uſu gravior, in* Apoplexiam *deſinens* Symptomaticam.

Hiſt. V. Apoplexia Arthritica *feliciter curata.*

Hiſt. VI. Apoplexiæ *ut occurratur* Arthriticæ.

CAP. XVI.

De Paralyſi *Arthritica.*

M*Iaſma nunc in* Meditullii Tubulis *ſiſtit; unde* Apoplexia Idiopathica, I. *Sæpe ad* Tubulos Nervinos *propellitur; unde* Paralyſis Arthritica, II. *Fieri poteſt, vel à Materia* Viſcida, *vel à* Virulenta, III. *Cauſæ ejus remotiores*, IV. *Morbi* εἶδος, *pro ratione Partis affectæ, varium*, V. *Ejus Differentiæ*, VI. Typos *habet aliquando* Paralyſis Hyſterica, VII. *Prognoſis*, VIII. *Therapia*

pia peculiaris; IX. *Prophylaxis*, X.
Hiſtoria I. *Cephalalgia Arthritica*, *cum* Paralyſi incipiente, *curata.*
Hiſt. II. Hemiplegia *Arthritica ſimili modo curata.*
Hiſt. III. Paralyſis *Arthritica*, *cum* Spaſmo Oris Cynico, *lethalis.*
Hiſt. IV. *Colica Arthritica in* Paralyſin *degenerans Arthriticam.*
Hiſt. V. *A Materia Colicæ Bilioſa*, *primum* Arthritis, *& deinde* Paralyſis.
Hiſt. VI. *Ob* Arthritidem, *in* Nervos *inverſam*, Αφωνία.
Hiſt. VII. *Ex Morſu Canis*, *Arthritidis rectæ Silentium*, *Stupiditas*, Paralyſis, *Arthritide denuo facta Regulari*, *curata.*
Hiſt. VIII. Convulſiones, *ex Arthritide inverſa*, *univerſales*, *Arte Medica ſublatæ.*

CAP. XVII.

De Doloribus *in Corpore vagis*, *fixis*; *de* Ophthalmia; *de* Eryſipelate, *&* Achoribus *Arthriticis.*

TRanſitio, ART. I. *Horum quis Dolorum Mos*: *Rheumatiſmi nomine vulgo deliteſcunt* Vagi. Fixi *nunc quaſi Nephritici*; *nunc Oculos*, *Faciem*, *Aures occupat Miaſma*, *& Ophthalmian quandam*, *Eryſipelas*, *Achores inducit. Achores Arthritici vices aliquando tenent Arthritidos ſummè Regularis*, II. *Affectus hi*, *periculo magnam partem expertes*, *ad regularem Arthritida propius accedunt. A Trunci Ambitu rarius*, *quàm ab Artubus*, *ad ea*, *quæ intus ſunt*, *transfertur Arthritis*, III. *Harum Anomalarum Medicina communis*, *propria. Nullus ob Achores excitandus Articularis Dolor*: *quod de una hoc* Anomala *proponendum*, IV.

Hiſtoria. Achores, *ab Arthritide*, *in alio Corpore generati.*

CAP. XVIII.

De Epiphora, *&* Dolore Dentium *Arthritico.*

DE Dolore Dentium exquiſito *ſcripſit* Strobelbergerus, ART. I. *Ejus Arthritici Mos & Natura*, II. *Quæ iſtorum Affectuum Medicina communis*, *quæ eorum ſingula propria*, III.

Hiſtoria. Dentium Dolor *Arthriticus.*

CAP. XIX.

Corollaria *continet*, *cum* Epilogo.

DIſſertationis ſumma, ART. I. *Hujuſmodi Medicinæ quæ neceſſitas*; Arthritis *rarò occidit* Regularis, *rarò niſi prius degenerans in* Anomalam: *ita verò creberrimè*, II. *Si quis haſce* Anomalias, *Partium affectarum Morbos eſſe Vernaculos affirmaverit*, *noſtram hac de re Doctrinam minimè convellet*, III. *Aliæ ſunt* Arthriticæ *minoris Ordinis* Anomaliæ, *propter obſcuritatem prætermiſſæ*, IV. V. *Epilogus.*

FINIS.